Apariţia acestei cărţi la noi are o dublă semnificaţie:

– Constituie, după relativ îndepărtata istorie a lui Sadoul (tradusă şi în româneşte), prima încercare de a oferi publicului şi specialiştilor o sursă de informaţie completă şi într-un spectru foarte vast, cuprinzând aspecte, conţinuturi şi problematici variate, ţinând fie de componenta artistică, fie de cea industrial-comercială (tehnică), ale cinematografului universal, de la origini şi până în prezent;

– Prin formula sa de *dicţionar cronologic e* probabil nouă în domeniu (nu cunosc asemenea încercări, ceea ce nu înseamnă că ele nii au fost făcute, dar ele sunt oricum rare), cu avantajul de a oferi o imagine în *dezvoltare*, în evoluţie, fixând repere temporale, imprimând în conştiinţa cititorului o anumită ordine şi evitând astfel confuziile, anacronismele.

FLORIAN POTRA

Supracoperta şi coperta:
arh. DAN JITIANU
Reproduceri foto:
Mircea Duşa
ISBN 973 – 29 – 0001 – 6

ARGUMENT

„Secolul cinematografului” este o istorie a

cinematografului în date şi comentarii, un releveu al întregului fenomen cinematografic de la naşterea lui şi până în zilele noastre, o „trecere în revistă ce se întregeşte cu un necesar preambul cuprinzând date referitoare la acumulările cinematografice ce au făcut posibilă apariţia celei de a şaptea arte şi – pentru aducerea la zi – cu „Addenda" acoperind fenomenul cinematografic al anilor 1980 – 1988, perioadă pentru care selecţia valorilor este încă în curs. Corespunzător acestei cuprinderi în timp, am optat pentru o largă deschidere în spaţiu ce are în vedere acoperirea ariei mondiale a cinematografului în toate etapele existenţi sale istorice. De asemenea, am adoptat o viziune globală şi în ceea ce priveşte multiplele aspecte ale fenomenului: artă, industriei, comerţ, tehnică etc.

Rezultat al unei ample investigaţii de surse, întreprinse pe parcursul mai multor ani în bibliotecile din ţară şi din străinătate, lucrarea năzuieşte să fie nu numai, prin formula şi prin dimensiunile ei, o premieră editorială absolută, ci şi expresia unui punct de vedere românesc în problemele de istorie generală a cinematografului în configurarea căruia a fost rezervat un loc firesc datelor privind cinematografia naţională, evoluţia şi afirmarea ei în contextul mondial. Lucrarea ordonează cronologic cele peste 4.000 de articole – prezentări de filme, portrete de cineaşti, prezentări de curente, şcoli, invenţii, cărţi, studiouri ete. – îmbinând informaţia esenţială cu

aprecieri formulate de personalităţi de marcă ale istoriei şi criticii de film româneşti fi străine. La începutul fiecărui an, articolele se succed în ordinea strictei lor datări (lună-zi sau, cel puţin, lună), pentru ca apoi şi fie înserate cele pentru care data nu a putut fi depistată sau care se referă la întregul an calendaristic. În multe cazuri datarea la care ne-am oprit a fost stabilită prin consultarea mai multor surse şi confruntarea informaţiilor, uneori contradictoriii.

Filmele sunt înserată, în majoritatea cazurilor, la data de premieră în ţara de origine şi, în mod excepţional, unele dintre ele sunt introduse prin data primului tur de manivelă, a încheierii filmărilor, a prezentării sau premierii lor în festivaluri etc.

Importanţa filmelor prezentate, precum şi intenţia de a sublinia aportul unuia sau altuia dintre realizatorii operei în cauză a determinat de la caz la caz amploarea genericelor reţinute.

Articolele privitoare la *persoane* sunt plasate de obicei în epoca pe care acestea o reprezintă sau / şi la data morţii. Filmele citate în cuprinsul articolelor sau în filmografiile sumare ce încheie aceste portrete constituie momente de vârf ale activităţii cineaştilor respectivi. Pentru economie de spaţiu, titlurile din filmografii sau din alte enumerări sunt date numai în traducere românească (titlul de difuzare în România, în cazul filmelor ce au rulat pe ecrane), cititorul urmând a regăsi în indice echivalentul original.

În *Addenda*, informaţiile sintetice oferite sunt grupate în fiecare an în trei paragrafe: filme; cineaşti; evenimente-varia.

Selecţia făcută se bazează mai ales pe palmaresurile principalelor festivaluri internaţionale şi naţionale indicate, ca şi în corpul lucrării, prin oraşul de desfăşurare a acestora.

Desigur, pentru cei interesaţi, consultarea lucrării este posibilă şi „în suită", pentru a lua cunoştinţă de configuraţia unei anume perioade a istoriei cinematografului; ca *instrument de lucru*. Însă, volumul de faţă îl are în vedere îndeosebi pe cititorul care doreşte să-şi clarifice operativ, pornind de la o informaţie mai mult sau mai puţin sumară, o anume problemă.

Pentru acesta, *indicii* lucrării aduc nu numai un plus de informaţie, ci constituie şi o obligatorie „cheie" în consultarea acesteia. Astfel *indicele de filme* oferă pentru toate cele peste 5.000 de titluri româneşti ale filmelor cuprinse în volum denumirea originală, regizorul, anul şi ţara producătoare. *Indicele de persoane* este alcătuit în principal din numele citate în textele articolelor, din generice preluându-se numai numele regizorului, în ambii indici trimiterile la pagină evidenţiază grafic locul în care filmul sau persoana este tratată în mod special.

Bibliografia selectivă înserată în încheiere cuprinde principalele opere de referinţă consultate (mai ales istorii, enciclopedii, dicţionare). Ele reprezintă doar nucleul unei

posibile bibliografii exhaustive, în care un loc la fel de important l-ar fi deţinut monografiile, de cineaşti, precum şi numeroasele (peste 30) colecţii de periodice care au furnizat date şi citate pentru corpul lucrării.

În elaborarea volumului de faţă, am beneficiat de sprijinul unor instituţii care ne-au permis un larg acces la fondurile lor în cărţi şi publicaţii de specialitate (Arhiva Naţională de Filme, Biblioteca Americană, Biblioteca Franceză – Bucureşti), de sprijinul unor filmologi din străinătate, care au răspuns apelului nostru de a ne furniza informaţii filmografice (Eberhard Spiess – Frankfurt, Irina Miagkova – Moscova, Gyöngyi Balogh – Budapesta, Margareta Norstöm – Stockholm, Alfred Krautz – Berlin, Neda Stanimirova – Sofia, Wladyslaw Leszezyinski – Varşovia), precum şi de colaborarea unor colegi, care, în diverse faze de lucru, ne-au ajutat cu redactări parţiale, despuieri de surse şi indexări (Silvia Borcan, Beatrice Comănescu, Marina Juc, Mariana Olteanu, Ileana Popovici) sau, făcând o lectură exigentă a manuscrisului, au formulat observaţii deosebit de utile pentru finalizarea lucrării (dr. Manuela Cernât, Dumitru Fernoagă şi îndeosebi dr. Florian Potra). Tuturor acestora, expresia gratitudinii noastre.

AUTORII

Abrevieri

A. = actori

ACIN = Asociaţia Cineaştilor din România

A.S.I.F.A. = Asociaţia Internaţională a Filmului de Animaţie

CIDALC = Comitetul Internaţional pentru Difuzarea Artelor şi Literaturii prin Cinematograf cor. = coregrafie cosc. = coscenarist d. = decor FIPRESCI = Federaţia Internaţională a Presei Cinematografice film. = filmografie i. = imagine m = muzică n. = născut

O.C.I.G. = Oficiul Catolic Internationa a Cinematografiei (Roma)

p. = producător *v.* = premieră *v.* = regie s c. = scenariu

H.m. = scurtmetraj

V.G.I.K. = Institutul Unional de Artă Cinematografică (Moscova)

1.2.006 î.e.n.

Omul primitiv utilizează în reprezentările sale – desene şi gravuri pe pereţii peşterilor – *descompunerea grafică a mişcării*.

6000 î.e.n.

Babilonienii, egiptenii şi chinezii dobândesc primele cunoştinţe ştiinţifice despre lumină şi umbră şi realizează primele proiecţii.

1100 î.e.n.

În China, artiştii epocii Chou realizează pergamente, care, la o derulare rapidă, pun în evidenţă fazele succesive ale aceluiaşi gest.

850 î.e.n.

Matematicianul grec Euclid demonstrează că lumina se propagă în linie dreaptă, principiu fundamental pentru orice proiecţie.

50 e.n.

Naturalistul roman Pliniu consemnează în scrierile sale efectul aerului şi al luminii asupra argintului. Seneca descoperă fenomenul „persistenţei retiniene”.

130

În „Optica” sa, astronomul şi fizicianul grec Ptolemeu studiază persistenţa retiniană, legile reflexiei şi cele ale refracţiei.

750

Alchimistul arab Abu Mussah Djafar Al Safi consemnează efectele luminii asupra nitratului de argint, element de bază în formularea principiului fotografiei.

1010

Fizicianul, matematicianul şi opticianul arab Ibn al Haiţam dezvoltă observaţii asupra mişcării şi persistenţei retiniene. Abu Ibn-şina şi Ibnlioşd studiază mişcările ochiului în procesul vederii.

1450

Arhitectul italian Leon Battista Alberti realizează prima „camera lucida”, dispozitiv permiţând, prin intermediul unui joc de prisme, reproducerea conturului obiectelor proiectate pe o hârtie.

Leonardo da Vinci studiază descompunerea grafică a mişcării şi dă prima descriere v tehnică a

„camerei obscure”, subliniind relaţia dintre aceasta şi mecanismul ochiului omenesc. Prima explicaţie detaliată a „camerei obscure”, în cartea italianului Gianbattista della Porta, „Magia Naturalis”.

(1558). Începe exploatarea divertismentelor şi a spectacolelor bazate pe camera obscură – „lanternele magice”.

1644

Călugărul iezuit Athanas Kirscher prezintă la Roma lanterna magică.

Aparatul este descris în carte” a sa „Ars magna lucis et umbrae” (1646).

16.7.6

Fizicianul şi matematicianul englez Isaac Newton prezintă discul-experienţă, rezultat al studiilor sale privind persistenţa retiniană.

1763

Păpuşile articulate, plate şi translucide, mânuite cu baghete („wayangrt aduse de navigatori din Java, tradiţiile europene şi orientale ale teatrului de umbre şi posibilităţile lanternei magice dau un impuls deosebit dezvoltării acestui tip de spectacol în Europa. În Franţa, François Séraphin va deschide la Versailles, *în 1772*, un celebru teatru de umbre. „Fantascope”-ul fizicianului şi iluzionistului belgian Étienne Gaspard Robert (brevet din 27 martie 1799) va aduce însemnate îmbunătăţiri lanternei magice. „Originalitatea sa constă în efortul de a anima figuri desenate sau pictate, în întrebuinţarea

planurilor variabile, al căror efect se poate compara cu ceea ce, în limbaj cinematografic, se cheamă, azi, *zoom* sat* *traveling optic*" (P. Davay).

1765

Matematicianul şi fizicianul Patrice d'Arcy prezintă la Academia Franceză un memoriu „asupra duratei senzaţiilor vizuale", în care stabileşte – pe baza experienţelor sale – durata persistenţei retiniene la 13 sutimi de secundă.

1824

dec. 9 – în „Memoriu privind unele iluzii optice decurgând din suprapunerea impresiilor optice pe retină", medicul englez Peter Mark Roget produce proba ştiinţifică a persistenţei retiniene. Cercetările lui Michael araday asupra „evoluţiei optice a roţilor în mişcare", publicate în lucrarea sa „Observaţii asupra iluziilor optice" (1831), reprezintă un moment important în drumul către sinteza mişcării.

1826

ian. – în Franţa, Joseph Nicéphore Niepce şi Louis Jacques Mandé Daguerre întreprind, independent, cercetări în domeniul „fixării vederilor pe care le oferă natura, printr-un mijloc nou, fără a recurge la un desenator" (L.J. Daguerre). În vara anului 1826, Niepce reuşeşte, pentru prima oară, să fixeze pe o placă sensibilă imaginea formată în interiorul i Mm! om i noře obscure, prima fotografie (timp de expunere circa 8 ore).

În! Mii I, cercetările celor doi duc la punerea

la punct a procedeului foto14 i n t i<* pe bază de clorură de argint şi la obţinerea, în 1837, a primului Hl >rtgiiei Téotypeťť. Englezul William Henry Fox Talbot şi francezul Hipţmlyie Itayard obţin, în 1839, primele fotografii pe hârtie sensibilă. Primul iililiicliv fotografic conceput matematic (1: 3,7) şi primul aparat fotografic mol alte sunt realizate în 1840 de austriacul Peter Wilhelm Voigtländer;

Niepce de Saint Victor introduce – în 1847 – procedeul fotografic cu jilftri de sticlă, pe care substanţele fotosensibile sunt fixate cu amidon sau albumină. Adoptarea – în 1851 – a tehnicii clişeelor cu colodiu umed, de bună calitate, uşor de developat şi de mânuit, deschide „era fotografiei".

1829

În. 3 – Fizicianul belgian Joseph Antoine Ferdinand Plăteau susţine la Universitatea din Liège teza de doctorat „Dizertaţie asupra câtorva proprietăţi ale impresiilor produse de lumină asupra organului vederii".

Sunt formulate aici legile fundamentale ale persistenţei retiniene, element primordial al percepţiei cinematografice.

1833

Iun. 20 – J.A.F. Plateau publică descrierea primului aparat care realizează sinteza mişcării, plecând de la imagini elementare, succesive ale acesteia: „Phénakistiskope"-ul. Aparate similare, denumite „Fantascope", „Phantasmascope",

„Zootrope”, „Daedaleum”, sunt create, concomitent ai independent, de Simon Stampfer (în Austria), Peter Mark Roget şi William George Horner (în Anglia) şi de alţii. În 1852, francezul Julien Duboscq realizează „Stéréofantascope”-ul, combinaţie între „Stéréoscope” şi „Phénakistiscope”.

apr. 21 – Franz Freiherr von Uchatius prezintă, la Academia de Ştiinţe din Viena, două aparate de proiectat imagini mişcătoare, rezultate din combinarea lanternei de proiecţie cu un disc kinetoscopic.

1859

«pe 7 – în Belgia şi apoi în Franţa, Henry Dumont brevetează nouă aparate derivate din „Phénakistiscope”, denumite „Omniscope”. „Principiul acestor aparate – scrie inventatorul – constă în utilizarea unei suite de imagini reprezentând fazele unei mişcări, imagini ce defilează rapid în faţa privitorului, cu ajutorul unui mecanism”. Pentru a putea utiliza fotografia mişcării în locul desenului, Dumont concepe şi prezintă, la *12 ianuarie 1862*, la „Societatea franceză de fotografie” din Paris, un „aparat pentru obţinerea rapidă a 12 clişee succesive”.

1870

lui. 12 – Dezvoltând cercetările englezului Alexander Parkes (datând din 1855), fraţii John W. Şi Isaiah G. Hyatt, tipografi americani, trec la fabricarea industrială a celuloidului. Abia după 1889, celuloidul va putea deveni suportul ideal al

imaginii fotografice.

dec. 8 – Astronomul francez Jules Janssen, creatorul „Revolverului fotografic”, fotografiază o serie de 48 de imagini succesive – trecerea planetei Venus prin faţa Soarelui.

1877

iul.

– Fotograful şi inventatorul englez Edward Muybridge obţine primele reuşite în fotografia instantanee a cailor în galop (expunere 1 / 1.000 sec.).

Rezultatele experienţelor sale sunt reunite în volumele „The Horse în Motion” (Calul în mişcare) (1884) şi „Animal Locomotion” (Locomoţia animală) (1887). Muybridge este cel dintâi care a reuşit să analizeze mişcarea cu ajutorul fotografiei şi, totodată, realizatorul primelor proiecţii publice (în 1880), care nu mai sunt poze succesive *reconstituind* o mişcare9

ci imagini animate *reproducând* exact mişcarea înregistrată.

1878

mart. 11 – Tânărul inventator american Thomas Alva Edison prezintă, la Academia de Ştiinţe din Washington, cea de-a 67-a invenţie a sa: „Phonograph”-ul, aparat de înregistrat şi redat vocea umană. Chiar din anul apariţiei sale, tehnicienii vor încerca să cupleze fonograful eu diverse aparate de proiectare a imaginii.

1879

Francezul Émile Reynaud îmbunătăţeşte

„Praxinoscope”-ul (brevet *21 decembrie. 1877*), creând praxinoscopul-teatru şi, apoi, praxinoscopul de proiecţie. „Printr-un adaos foarte simplu am reuşit să produc adevărate scene animate, cu decoruri, ca într-un teatru liliputan. Personajul în mişcare apare cu un puternic relief în mijlocul acestei mici scene; în toată această nouă combinaţie, aparatul, mecanismul însuşi, dispare, lăsând vizibilă doar ciudata iluzie produsă”. (É. Reynaud).

1882

mart. 9 – Fiziologul francez Étienne Jules Marey obţine, cu „Puşca fotografică”, primele rezultate în studiul zborului păsărilor. Între 1883 şi 1888

el efectuează importante lucrări de analiză a mişcării prin metoda cronofotografică. Lucrările sale se extind după 1887, când „Chronophotographe”-ul său, cu un singur obiectiv, va trece la utilizarea benzilor de hârtie sensibilă. Marey este cel dintâi care realizează, într-o manieră aproape perfectă şi cu bune rezultate fotografice, analiza mişcării pe o bandă fotosensibilă.

1885

Compania americană „George Eastman” din Rochester (New York) lansează pe piaţă rulouri de hârtie fotografică sensibilă, care vor fi folosite din 1888 şi pentru aparatul fotografic „Kodak”.

1887

apr. 29 – Chimistul american Hannibal

Goodwin obţine un brevet pentru

„O materie suplă şi transparentă pe bază de nitrat de celuloză”, ceva îl utilizată, începând din anul următor, ca suport pentru emulsia fotosensibilă de gelatino-bromură. Firma „Goodwin Co”. Începe producţia şi vitifeftrua noului suport în anul 1889. În acelaşi an, cercetările întreprinse la firma „Eastman” duc la realizarea de către inginerul Harry N. Hilchenbach a unui alt suport de tip nitrocelulozic.

1888

Îmi. 1. O – Francezul Louis-Aimé-Augustin Le Prince brevetează în S.U.A., Franţa şi Anglia „metodă şi aparat pentru producerea imaginilor animate”.

Descrierile celor două aparate concepute de Le Prince – unul cu 16 obiective, celălalt cu un singur obiectiv, ambele prevăzute să utilizeze benzi de hirlie, ambele concepute atât pentru luarea de vederi, cât şi pentru proiecţie – probează o viziune remarcabilă. Dispariţia inventatorului, la numai 48 de ani, în *septembrie 1890*, va pune însă capăt unei experienţe care ar fi putut fi hotărâtoare pentru crearea cinematografului, oct. 9 – T.A. Edison formulează primele sale idei privind un fonograf optic („Kinetograph”) şi un aparat de examinare a imaginilor animate („Kinetoscope”). Colaboratorul său apropiat, englezul William-Kennedylaurie Dickson, este însărcinat cu realizarea practică a „Kinetograph”-ului în laboratorul de la West

Orange.

dec. 1 – Émile Reynaud brevetează „Teatrul optic”. Aparatul – scrie Inventatorul – are ca scop să obţină iluzia mişcării, fără a o limita la repetarea ciclică a aceloraşi imagini, aşa cum aceasta se produce, în mod necesar, în toate aparatele cunoscute („Zootrope”, „Praxinoscope” etc.), ci având, din contră, o varietate şi o durată nedeterminate şi producând, astfel, veritabile scene animate, de o dezvoltare fără limită. Aparatul construit după acest brevet va fi gata abia în 1892.

1889

Iun. 21 – Fotograful londonez William Friese-Greene, în colaborare cu inginerul Mortimer Evans, brevetează un „aparat destinat să ia fotografii în serii rapide”.

sept. 30 – La reuniunea „Societăţii fotografice” din Marea Britanie, Friese-Greene – de data aceasta în colaborare cu inginerul Frederick Varley – expune concluziile sale privind posibilitatea realizării unui aparat „capabil să fotografieze obiecte în mişcare şi să proiecteze cu aceeaşi viteză pe un ecran, imaginile obţinute, putând reproduce viaţa şi mişcarea”. Cercetările lui Friese-Greene vor fi întrerupte de falimentul survenit în anul 1891.

oct. – Adoptarea unor noi soluţii tehnice scoate din impas experienţele lui W.K.L. Dickson pentru realizarea „Kinetograph”-ului: banda de peliculă perforată este angrenată de o roată

dinţată, ceea ce permite obţinerea unor imagini perfect echidistante, condiţie esenţială pentru a realiza, în final, o reproducere satisfăcătoare a mişcării, fără sacadări şi sărituri. Dickson comandă, în noiembrie, firmei „Eastman” bobinele de film transparent necesare continuării cercetărilor. În toamna anului 1890, se vor obţine primele rezultate concludente: „Kinetograph-ul cu cilindru”.

Înregistrează gesticulaţia şi maimuţărelile lui Sacco Albanese, primul om uare pozează pentru filmele lui Edison.

1892

febr. 12 – Pentru prima oară în istoria tehnicii, o invenţie – aparatul de cronofotografie al francezului Léon Bouly – este denumită *cinematograf* („Cinématographe”).

mart. 3 – Francezul Georges Demeny, colaborator al lui Marey, brevetează „Phonoscope”-ul, aparat reproducând mişcarea fizionomică în timpul vorbirii. „Fotografiile vorbitoare”, portretele animate create de Demeny, marchează apariţia gros-planului figurii umane oct. 28 – La „Musée Grévin” din Paris, „Teatrul optic” al lui Émile Reynaud prezintă un program de 31 de minute cuprinzând trei „pantomime luminoase”, pentru care autorul desenase pe peliculă 1.500 de imagini: *Le Clown et ses chiens* / Clovnul şi câinii săi /, *Un bon bockjun* ţap de bere / şi *Pauvre Pierrot* / Sărmanul Pierrot /. Până în

1900, „Teatrul optic” al lui Reynaud va prezenta peste 12.000 de şedinţe, în faţa a aproape 500.000 de spectatori…

dec. – în cadrul laboratoarelor sale de la West Orange, Edison începe construcţia unui studio glisant şi pivotând pe un ax, orientabil în funcţie de lumina soarelui, primul studio de cinema din lume, „Black Maria”.

Aici, în acest studio, dar şi în afara lui, W.K.L. Dickson turnează din *ianuarie* 1893 până în *aprilie* 1895, utilizând un „Kinetograph”, câteva zeci de filme pentru „Kinetoscope”. „Benzile turnate la „Black Maria” au revoluţionat pretutindeni lumea fotografiei: o revoluţie care a dat naştere cinematografului” (J. Deslandes).

1893

oct. 10 – Georges Demeny brevetează un aparat de luat vederi derivat din ultimul model al „Chronophotographe”-ului lui Marey. Cu perfecţionările aduse ulterior, aparatul, utilizând peliculă de 60 mm, va fi cedat de inventator firmei „Gaumont”, care-l va exploata şi comercializa începând din *aprilie* 1896.

1894

febr. 22 – Inginerul Eugène Augustin Lauste, fost colaborator al lui Dickson la West Orange, şi Acmé John Le Roy prezintă, la Clinton (New Jersey), cu aparatul lor, „The Marvelous Cinematograph”, câteva benzi filmate cu un „Kinetograph” împrumutat de la Dickson. Acestea constituie, după unii istorici, (J. Deslandes)

„primele proiecţii „ale filmului în lume”, apr. 14 – La New York, pe Broadway, se deschide primul „Kinetoscope Parlor”; localul este înzestrat cu zece aparate destinate vizionării individuale de benzi de imagini în „buclă fără sfârşit”, kinetoscoape care sunt puse în funcţiune prin intermediul unei monede de un penny (de aici şi numele de Penny Arcade”). Asemenea localuri se deschid în toate marile oraşe americane şi, apoi, în capitalele ţărilor din Europa Occidentală.

1895

febr. 13 – Francezii Auguste şi Louis Lumière, conducătorii unei uzine de material fotografic din Lyon, înregistrează brevetul pentru „un aparat servind la obţinerea şi la vizionarea probelor cronofotografice”, pe care-l vor numi, la *6 mai 1895*, CINÉMATOGRAPHE. Corelând elemente tehnice din descoperirile predecesorilor – în primul rând, ale lui Marey şi Edison – >

16 (11 I.îi în i (Ve rezolvă original problema sistemului de antrenare a peliculei, i’ Mre să poată asigura imaginilor un timp de expunere şi de substituim uniform discontinuu, necesar atât calităţii fotografice (la luarea de vederi), rât şi luminozităţii lor (la proiecţie). Prototipul aparatului construit

«În Eugène Moisson, mecanicul-şef al Uzinelor „Lumière”, trebuie să servenem, conform brevetului: „1) la obţinerea imaginilor negative sau a clişeelor, prin pozarea directă a scenelor de reprodus; 2) la tirajul copiilor I

m /. llivn; 3) la vizionarea directă sau la proiecţia pe un ecran a fotogralllur în mişcare". Clişeele – notează inventatorii – „vor-ţi obţinute pe o Imndă de hârtie sensibilă, transparentă sau, mai bine, pe peliculă sensibilă perforată pe margine".

nutri. 22 – Paris: la „Societatea de încurajare a industriei naţionale".

uro loc prima proiecţie publică, cu aparatul fraţilor Lumière"; este prezentat filmul lor, *La Sortie des Usines „Lumière"* / Ieşirea muncitorilor de la Uzinele

„Lumière" /. Proiecţiile din *10 iunie 1895* de la Lyon aduc două noutăţi:

proze» tarea unui program de opt filme, printre" care *şi-l.'A rroseur arrosé*

Urftdinarul stropit /, prima bandă cu subiect, precum şi realizarea şi prezentarea, la interval de o zi de la filmare, a unei actualităţi filmate, muri. 29 – Actul de naştere al cinematografului englez – scrisoarea foto!

rufului şi tehnicianului Robert Wiliam Paul către Edison despre posibiilntea unui schimb de filme reciproc avantajos. Pentru a alimenta cu benzi noi kinetoscoapele contrafăcute de el, R.W. Paul apelase la colaboraro a cu un alt fotograf, Birt Acres, realizatorul unui aparat de luat vederi

«instruit în *iarna lui 1894* (brevet, *25 mai* cu acest aparat, Acres turnează în Anglia şi Germania, *în 1895*, pentru kinetoscoapele lui Paul, WJU rte benzi de actualităţi.

Îi□r. 2 – W.K.L. Dickson părăseşte laboratorul

lui Edison. El construieşte, împreună cu E. Lauste, un aparat cu dublă utilizare, pentru luat vederi y pentru proiecţie –”. Panoptiken” –, folosind peliculă de *57* mm şi nyând capacitatea de a proiecta filme de patru minute. Primul film, prerentând meciul de box (înscenat) între Yóung Rifflo şi Battling Barnett, este vizionat de presă la 21 aprilie. La *20 mai 1895* au loc primele proiecţii publice. Succesul este însă de scurtă durată şi epuizarea lui îl iuco pe Dickson să se ocupe de o altă invenţie, „Mutoscope”-ul, aparat utjriizând o serie de fotografii, format mare, care, răsfoite, creează spectattirului iluzia mişcării. Pentru luarea acestor fotografii, Dickson construieşte

„Mutograph”-ul. În vederea construcţiei şi exploatării mutoscoapelor, se va înfiinţa, în *decembrie 1895*, „American Mutoscope Co.”, cu sediul la

Icrscy City. În scurt timp, mutoscopul va predomina faţă de kinetoscop I» dotarea „Penny-Arcade” lor din S.U.A.

nug. 8 – Paris: concesionarul de kinetoscoape Charles Pathé se asociază cu fotograful şi mecanicul Henri-Joseph Joly, pentru construirea unui aparat de luat vederi. Aparatul acestuia (utilizat din octombrie 1895 şi brevetat la 26 august 1896) va fi exploatat în continuare de către Pathé, ca „Ecnétographe Pathé, Type Cinématographe” („Kinétographe Pathé”) şi perfecţionat de Joly şi E. Normandin din mai 1896, cu noua sa denumire, „Royal Biograph”, nug. 28 –

După plecarea lui Dickson de la West Orange, producţia de benzi pentru „Kinetoscope” continuă. Printre altele, se realizează un film lui orie, primul film Edison, conceput pe baza unui scenariu: *The Execution of Mary, Queen of Scots* / Execuţia Mariei Stuart / (r. Alfred Clark); la scena decapitării, filmul utilizează trucajul, prin stoparea filmării şi substituirea actorului cu un manechin.

eet. 2 – La expoziţia de la Atlanta (Georgia) – primele demonstraţii publice cu un „Phantascope” (brevet, 28 august 1895), realizat de Thomas.

Armat şi G. Francis Jenkins, aparat de proiecţie a imaginilor de kinetoscop pe un ecran. Sustras ulterior din locuinţa lui Jenkins de către agenţii lui Edison, care cumpărase drepturile de la Armat, unicul exemplar al prototipului va fi relansat, în 1896, ca „Vitascope Edison – model Armat”.

hov. 1 – Berlin: este prezentat în proiecţie publică „Bioskop”-ul lui Max Skládánovski. Sunt proiectate opt filme (format 50 mm), realizate de inventator în vara şi toamna 1895, program compus în întregime din numere de varieteu. Fiecare film e precedat de proiectarea, cu o lanternă magică, a titlului său – *Der Känguruh Boxkampf* / Cangurul boxer /, *Der Jongleur* / Jonglerul /, *Der Schlangentanz* / Dans serpentin /, *Der Ringkampf* / Lupta / etc. – şi e însoţit de muzică. Este prima reprezentaţie publică de cinematograf în Europa, la care se percepe taxă de intrare, nov. 11 – în Italia, Filoteo Alberini

brevetează un aparat de luat vederi /

copiere şi proiecţie de imagini animate, „Kinetograf Alberini”.

dec. 28 – Prima reprezentaţie publică a cinematografului fraţilor Lumière la Paris, în „salonul indian” de la „Grand Café” (Boulevard des Capucines 14), reprezentaţie ce marchează nu numai începutul exploatării comerciale a cinematografului, ci însăşi data naşterii sale. Pregătite pe parcursul anului 1895, prin proiecţii cu caracter demonstrativ şi ştiinţific, printr-o publicitate discretă şi eficientă, având asigurate un repertoriu

(în decembrie, fraţii Lumière deţineau circa 80 de filme), aparataj şi personal corespunzător instruit, proiecţiile de la „Grand Café” au reuşit cu adevărat lansarea cinematografului. După ce reţeta primei proiecţii însumează abia modesta sumă de 35 de franci (chiria sălii era de 30 de franci), interesul subit al publicului ridică încasările la 2.500 de franci pe zi (preţul de intrare, un franc) şi determină extinderea programului până la 20 de proiecţii a câte 20 de minute pe zi. „Principalul merit al lui Louis Lumière este nu de a fi creat un aparat care oferea proiecţii sensibil superioare celor ale concurenţilor, ci de a fi furnizat cinematografului un repertoriu de calitate, fără echivalent în lume, şi care a exercitat asupra maselor o atracţie excepţională. […] Lumière a scos aparatul de filmat din celula în care îi zăvorise Edison;

plimbându-l prin oraşe şi în natură, înregistrând vântul, soarele, fumul, praful, trăsurile, copiii jucându-se şi părinţii uimindu-se de joaca lor, Lumière a realizatfun Tpas considerabil în fotografia animată.

Filmele sale au deschis calea comediilor, actualităţilor, documentarului".

(tii. Sadoul). i dec. 31 – împreună cu inginerul Ernest Carpentier, Louis Lumière stabileşte modelul de aparat cinematografic ce urmează a fi construit în serie. Se hotărăşte construcţia a 200 de aparate. În colaborare cu Victor Planchon, Lumière deschide, 11 Lyon, şi o fabrică de peliculă; pentru început aceasta va produce, chiar din ianuarie 1896,250 în film pe zi.

Uzinele „Lumière" trec, concomitent, la angajarea şi formarea de operatori de luat Vederi şi „demonstrátoři", care vor difuza cinematograful în lumea întreagă. Era cinematografului a început! …

fie, 5 într-o cafenea din Alexandria are loc prima proiecţie cinematot iifică din Egipt (şi din Africa). Câteva luni mai târziu, aparatul fraţilor itimlôre este prezentat şi la Cairo.1

Im. 14 – La Londra, la „Societatea regală de fotografie", au loc primele piolnct. Îi publice din Anglia, realizate de Birt Acres; sunt proiectate filmele sale turnate în 1895.

füftir. 20 – Invenţia şi filmele fraţilor Lumière sunt prezentate publicului Itulonez de către Félicien Trewey. În aceeaşi zi are loc şi prima

proiecţie hi „Animatograph44-ul lui William Paul. Aparatul său de proiecţie (de ti mit şi „Theatrograph”) va fi produs în serie şi utilizat de asemenea în proiecţii publice, din martie 1896 până în 1898, în câteva dintre marile mumc-hall-uri londoneze. Pentru început, sunt prezentate aceleaşi benzi realizate de Acres, în 1895.

Mart. 1 – Are loc, la Bruxelles, prima proiecţie publică din Belgia culia „Cinématographe” Lumière.

Mart. 27 – Primele proiecţii Lumière, la Viena; demonstrator, E.J.

B ti pont. La spectacolul din 17 aprilie asistă împăratul Franz Joseph, apr. 1 – Primele proiecţii Lumière în Italia, la Milano; demonstrator, Vittorio Calcina. Acelaşi va realiza în noiembrie, la Monza, primele actualităţi italieneşti.

apr. 4 – Directorul teatrului „Robert Houdin” din Paris, iluzionistul Georges Méliès, prezintă proiecţii de „fotografii animate” cu un „Kinélographe”. De la proiectarea de benzi Edison, Méliès trece la o producţie proprie de filme, actualităţi asemănătoare celor realizate de fraţii Lumière m-au înregistrări ale unor numere de prestidigitaţie, prezentate curent pe scena teatrului său. După descoperirea întâmplătoare, în cursul unui accident de filmare (blocarea aparatului de luat vederi), a „trucajului prin substituire64, Georges Méliès, maestru al trucurilor şi iluziilor teatrale, se străduieşte să obţină echivalentul lor cinematografic. Procedeele

utilizate – substituirea (în *Dispariţia unei doamne*, *Fachirul indian* şi *Castelul diavolului*), accelerarea, imagini luate în cadenţă redusă şi proiectate în cadenţă normală (în *o noapte de groază* şi *Desenatorul rapid*) – anunţă, încă din 1896, caracteristicile filmelor sale, subliniate şi în publicitatea ce şi-o face: „specialist în scene fantastice şi artistice, capabil să creeze un gen aparte, cu totul distinct de obişnuitele vederi cinematografice, constând în scene de stradă sau de viaţă cotidiană”, apr. 6 – Proiecţii publice cu „Bioskop44-ul lui Skladanovski, la Oslo.

Din Norvegia, inventatorul german va trece în Olanda [*mai 1896*), în Danemarca (*iunie-iulie 1896*) şi în Suedia. La Stockholm, la *6 august 1896*, Skladanovski turnează primul film după un scenariu, *Komische* Begegnunglîntâlnire cömică /, cel dintâi film de ficţiune realizat în Suedia, apr. 15 – 18 – în studioul lui Edison este turnat filmul *The Widow Jones*

Văduva Jones /, reţinut de istoria cinematografului, nu atât ca unul dintre primele filme care aduc în faţa obiectivului camerei de luat vederi două celebrităţi de pe Broadway (May Irwin şi John C. Rice), cât pentru cea dintâi utilizare strălucită a gros-planului, pentru filmarea sărutului protagoniştilor.

apr. 16 – Inventatorul francez Auguste Baron brevetează un „aparat de înregistrat şi produs simultan scene şi sunete”. Ga şi în cazul cererii de brevet a fraţilor lumière, din *20 august*, acelaşi an,

pentru un „aparat

>ermiţând prezentarea simultană a mişcărilor şi sunetelor în scenele animate”, demersul rămâne pur teoretic.

apr, 23 – New York: la „Koster & Bial’s Hall” este prezentat, pentru prima oară, „Vitascope”-ul. Sunt proiectate filme de „Kinetoscope” Edison *îşi* două dintre benzile realizate, în Anglia şi în Germania, de către Birt Acres. Succesul de prestigiu al acestei proiecţii oficializează afirmarea „priorităţii”, în numele căreia Edison va acţiona, în anii următori, pentru a-şi impune şi apăra, în S.U.A., monopolul. La *11 mai*, newyorkezii fac cunoştinţă cu „Kinetograph”-ul lui R.W. Paul, iar la *28 iunie*, cu cinematograful fraţilor Lumière.

apr. 25 – Tehnicianul francez Pierre Victor Continsouza brevetează un aparat de cinematograf, utilizând în mecanismul de angrenare „crucea de Malta”, piesă simplă permiţând derularea sacadat-uniformă a peliculei, obligatorie pentru o bună luare de vederi şi pentru proiecţie, apr. – mai – Alte premiere europene ale cinematografului Lumière: *29*

aprilie la Budapesta (demonstrator, Eugène Dupont); *30 aprilie* la Berlin;

1 mai la Geneva; *4 mai* la Petersburg; *19 mai* la Madrid; *2.4 mai* la Belgrad

(demonstrator, André Carré). Demonstrátoru trimişi în capitalele europene devin şi realizatorii primelor filmări locale, în acelaşi an: la Viena (în

aprilie), Alexandre Promio filmează aspecte din parcul de distracţii Prater; la Moscova (*mai*), Charles Moisson şi Francis Doublier filmează încoronarea ţarului; la Madrid (*mai*), acelaşi Promio filmează manevrele artileriei, mai 16 – Londra: pe *A Soldiers Courtship* / Soldatul curtezan / (r. Alfred Moul), primul film umoristic produs de R.W. Paul. Împreună cu alte câteva filme ale aceluiaşi an, printre care *Arestarea unui bookmaker* şi *Ora 2 noaptea sau reîntoarcerea soţului*, calificate de publicitatea epocii ca „tentative de introducere a elementelor dramatice şi a jocurilor de fizionomie în fotografia animată" – producţia lui R.W. Paul îl recomandă drept primul creator de comedie cinematografică. Programul său are însă ambiţii mai mari: „A exploata toate posibilităţile fotografiei animate, pentru a obţine râsul, plânsul sau uimirea, […] a produce o serie de filme comice, patetice şi dramatice". Concomitent cu producţia de filme, R.W. Paul dezvoltă producţia şi vânzarea aparatelor de luat vederi şi proiecţie.

mâi 27 – La Bucureşti, în redacţia ziarului în limba franceză „L'Indépendance Roumaine", au loc primele proiecţii cinematografice din România. Pe parcursul lunilor următoare, la Bucureşti şi în câteva alte oraşe din ţară (Iaşi, Brăila, Galaţi, Craiova), proiecţiile cinematografice – prezentate de către demonstrátoři străini, ca Louis Janin, Charles Delattre, fraţii Bonheur – cunosc un egal şi nedezminţit succes în faţa publicului românesc".

iun. 3 – în Germania, Oscar Messier pune în vânzare aparatul său „Kine –

tograph” şi instalează primul cinematograf stabil la Berlin, pe Unter den Linden. Concomitent cu vânzarea de aparate amatorilor din Germania şi din străinătate, Messter începe să producă filme, pentru realizarea cărora

«deschide, în *noiembrie 189Ô*, un studio. Primul său catalog, publicat în 1897, cuprinde 84 de titluri de filme. De la *1 ianuarie 1897*, în cinematograful săude la Berlin, Messter prezintă şi filme sincronizate cu înregistrări sonore pe disc.

iun. 7 – Danezul Wilhelm Lauritz Pacht prezintă la Copenhaga aparatul său „Kinoptikon”, distrus într-un incendiu la 18 iunie.

H La Pittsburgh (S.U.A.) are loc prima reprezentaţie publică ut it i ut rat 111 şi filmele „Biograph”. De mare succes se bucură scenele hliitttlu i lin melodrama *Trilby* şi cele opt scene, în care, un reputat actor ni unutili, Joseph Jefferson, dă viaţă unui personaj popular *Rip Wan Winkle* It Wtt 11 are MacCutcheon). Primirea entuziastă făcută „Biograph”-ului imita lu’ lumină noutăţile cuprinse în programul său: structura variată H iiaiarl, oriului; prezenţa unor actori şi a unor motive teatrale de succes; angajarea cinematografului în lupta politică electorală marchează apariţia

Înmrl n jului politic; efectele de imagine (travelinguri, panoramice etc.), iliiluralu mobilităţii camerei de luat vederi, aşezată când pe

botul unei Itimmml, ive, când într-un vagonet de *montagne-russe*, când pe şinele da manevră ale studioului orientabil în funcţie de lumina soarelui. Aparat mwt Imtor şi pretenţios (utilizând peliculă format 70 mm), „Biograph”-ul a hm! doar puţină vreme „vedetă”. De epocă începuturilor sale se leagă însă, fit mod cert, evoluţia marii firme producătoare „American Mutoscope”, devenită, ulterior, „Biograph”.

hd. 25 – La Harkov, A. Fedeţki înregistrează, cufun aparat „Demeny”, e korci ţ, îi le cazacilor; este prima filmare realizată în Rusia de un operator im I oh ton (proiecţie la Moscova, la *30 septembrie*).

Bimt. 27 – în music-hall-ul parizian „Olympia” este prezentată, cu deosebitsucces, pantomima *Le Coucherde la mariée* / în dormitorul miresei /, «cărei vedetă este Louise Willy. Transpunerea acestei pantomime pe peliculă (r. Le ar), o „superproducţie” de 60 de metri durând circa trei minute la proiecţie, este considerată primul film francez înscenat, iar pro (Mgoiiista, prima actriţă apărută într-un film francez.

nov. 13 – Fotograful parizian Raoul Grimoin Sanson brevetează un

– intern „permiţând luarea şi proiectarea de vederi panoramice dând iluzia realităţii, compus din 12 aparate aşezate în cerc unul lângă altul, în stare să înregistreze imagini animate, sistemul „Multiplex-Cinerama”. Perfecţionări succesive până în anul 1900, când va fi prezentat la

Expoziţia universală de la Paris.

nov.

– La Porto, Aurelio Paz Dos Reis turnează primele filme de actualităţi din Portugalia.

nov.

– Léon Gaumont pune în comerţ un nou „Chronophotographe”.

(model Georges Demeny, utilizând peliculă de 35 mm) – aparat perfecţionat în martie 1897, cu ajutorul lui M. Decaux (tipul” Chrono-Gaumont”) şi începe construcţia studioului său, la Paris. Aici se realizează primele*

filme din producţia „Gaumont”: *Le Ballet du feu* / Baletul focului / (r. Jacques Ducom), utilizat în spectacolele cu feeria „*La biche au bois*”.

Căprioara din pădure /, la Teatrul „Chatelet”, comedia *Les Tribulations de madame Pipelet* / Necazurile doamnei Pipelet / şi „tabloul istoric” *Rouget dr lisle chantant La Marseillaise I* Rouget de L’Isle cântând La Marseillaise /.

Aparatul fraţilor Lumière cucereşte lumea. Primele proiecţii cinematografice în India (Bombay, *7 iunie*, demonstrator Marius Gasnier), în Olanda

(Schvveningen, *9 iunie*), în Ungaria (Budapesta, *11 iunie*), în Suedia

(Malmö, *16. iunie*, demonstrator C.V. Roikjer), în Portugalia (Lisabona, *13 iunie*), în Finlanda (Helsinki, *28 iunie*), în Brazilia (Rio de Janeiro, *8 iulie*, demonstrator Antonio Sagreto), în Uruguay (Montevideo, *18*

iulie), în China (Shanghai, *11 august*), în Argentina (Buenos Aires, *septembrie*), în Mexic (*octombrie*, demonstrator Gabriel Veyre), în Polonia

(Cracovia, *14 noiembrie*, demonstrator Eugène Dupont).

18.9.7

ian. 24 – La Havana este prezentat cinematograful Lumière. Gabriel Veyre – cel care a condus această proiecţie – realizează, la *7 februarie*, prima filmarej din Cuba, înfăţişând manevrele pompierilor din Havana.

La *13 februarie* este prezentat în capitala Cubei şi „Vitascope”-ul lui Edison, îebr, 17 – Primele spectacole cinematografice din Bulgaria, la Ruse.

Sofia va face cunoştinţă cu cinematograful, la *27 februarie*.

mart. 16 – La Belgrad sunt prezentate primele actualităţi cinematografice autohtone, realizate de André Carré.

mart. 17 – în S.U.A., evenimentul sportiv al anului, meciul de box J.M. Corbett-Bob Fitzsimons, este filmat la Garson City, de către Samuel J. Tilden şi Enoch J. Rector, cu patru aparate „Veriscope”. Din cele câteva mii de metri de peliculă turnate, se realizează *primul lungmetraj din istoria cinematografului* (1.200 m).

apr. 13 – George Albert Smith, fotograf englez din Brighton, începe valorificarea filmelor reali 7 ale, de el în acest an – *Corsican Brothers* IFraţii

corsicani /, *Photographing a Ghost* / Fotografierea unei fantome /, *traust and Mephistopheles* / Faust şi Mefisto /, *Cinderella* / Cenuşăreasa /, *Santa Claus* / Moş Crăciun /, *Mesmerist*. Cu un aparat de luat vederi construit de el însuşi, G.A. Smith a început, încă din 1896, realizarea de scurte benzi cinematografice, ajungând treptat la ideea de a aplica şi în filmele sale unul dintre procedeele fotografiei: supraimpresiunea pe bază de dublă expunere. Filmele sale de trucaj recurg intens şi cu fantezie la acest procedeu, cât şi la substituire. Ele sunt distribuite începând din *august 1898* de către firma „Warwick Trading Co”.

mai 5 – Prezent la Stockholm, cu ocazia jubileului regelui Oscar, Alexandre Promio filmează serbările şi le proiectează în cinematograful deschis de Numa Peterson, în capitala Suediei. Elevul lui, cel dintâi producător, suedez, tânărul fotograf Ernest Florman, va filma şi va prezenta în perioada iulie-septembrie câteva benzi de actualităţi şi trei filme cu subiect – primele de acest fel realizate de un cineast suedez: *Slagsmal i garhla Stockholm* IDuel în vechiul Stockholm /, *Byrakstugan* / Bărbierul satului / şi *Akrobat har oturj* Acrobatul neîndemânatic /.

mai 10 – în România, un tânăr fotograf, Paul Menu, realizează primele actualităţi cinematografice. Filmate în Bucureşti şi la Galaţi, cu un aparat Lumière / şi developate la Lyon, cele 17 benzi încep să fie proiectate în Cinematograful

din salonul ziarului „L'Indépendance Roumaine", începând din iunie, acelaşi an. Aspectele filmate la serbările aniversării Independenţei, la tradiţionalul Târg al Moşilor, la hipodromul Băneasa, în zona inundată de la Galaţi sau la exerciţiile flotilei de pe Dunăre sunt primite cu un deosebit interes de către spectatorii şi presa bucureşteană.

mai 14 – Catastrofalul incendiu de la „Bazar de la Charité" (Paris), provocat de explozia lămpii oxieterice utilizate de aparatul de proiecţie, soldat cu 140 de morţi, impune, în toată hpnea, măsuri drastice de prevenire a accidentelor. Ordonanţe ale autorităţilor interzic sistemele de iluminare periculoase, obligă la introducerea unor cabine de proiecţie construite din material neinflamabil, situate în partea opusă ieşirii publicului, la dotarea cu material antifoc etc.

mai – Eduardo Jimeno, proprietarul unor cinematografe deschise la Burgos, Bilbao, Santander, Saragosa şi Madrid, este şi primul spaniol realizator de actualităţii cinematografice. Alt operator, Fructuoso Gelabert, va fi, în acelaşi an, autorul primului film de ficţiune spaniol, *Rina en un*

Ceartă la cafenea /, pe al cărui generic apare ca regizor, scenarist»

operator şi protagonist.

mul o nouă etapă în activitatea lui Georges Méliès începe cu construcţia studioului său de la Montreuil-sous-Bois, primul şi, până în 1904, cel

mai biím utilat diny Europa. După ce, către începutul anului, realizase primele filmări cu lumină artificială (patru cântece mimate în faţa aparatului şi interpretate, în timpul proiecţiei, în spatele ecranului, de către cântăreţul Paulus), Méliès îşi asigură, prin construcţia studioului, condiţiile necesare producţiei cinematografice constante. Aici vor fi produse majoritatea celor Io de filme de 20 m, realizate în 1897, de Méliès („vederi cu transformări, trucuri, feerii, scene fantastice, subiecte comice, scene de război, actualităţi, fan Iezii, iluzii etc”. – menţionează catalogul firmei sale „Star-Film”).

„Complexitatea lor, vivacitatea cu care sunt înlănţuite efectele arată clar nu-l distinge pe Méliès de alţi cineaşti ai epocii: procedeele tehnice sunt imilate, îi dau directorului de la „Star-Film” posibilitatea ca, filmând*

să se exprime pe sine, prin «compoziţii personale» „(J. Deslandes), nov. 15 – Edison renunţă la exploatarea *în exclusivitate* a „Vitascope”-ului ptmând în *vânzare liberă* kinetoscopul de proiecţie („Projecting Kinetoscope”), aparat similar, dar având un sistem de antrenare a peliculei bazat pe „crucea de Malta”. Prezentând noul aparat de proiecţie ca o simplă aplicare a vechilor brevete din 1891, Edison pregăteşte terenul pentru a-şi Impunemonopolul, în numele dreptului de prioritate, nov.

– Caricaturistul american James Stuart

Blackton şi inginerul Albert Wrriith transformă un „Projecting Kinectoscope”, rebotezându-l „Vitagraph”. Primul lor film, realizat în aceeaşi lună, „urmărirea comico-dramatică” din *A Burglar on the Roof* / Un hoţ pe acoperiş /, inaugurează o colaborăm care, după *februarie 1899* – data înscrierii societăţii „Vitagraph

<6 Co”. (studiouri, la New York) – îşi va da pe deplin roadele în activi-*

lăţea celei de-a treia dintre marile firme americane din epoca începuturilor, dec. 11 – Susţinuţi financiar de industriaşul C.A.L. Grivolas, fraţii Charles ţ i Émile Pathé fondează „Compagnie Générale des Cinématographes, Mionographes et Pellicules”, societate pe acţiuni. Capital iniţial: un milion da franci. Ponderea activităţilor cinematografice în beneficiile societăţii ei de pentru început doar de 10%. Abia după 1900 „imperiul Pathé”.

va deveni cu precădere cinematografic.

– Operatorul firmei „Edison”, James Ricalton, filmează la Shanghai nene de stradă. El va realiza ulterior pentru firma „Underword” filmări da actualităţi în timpul Răscoalei Yihotuan (Răscoala boxerilor) (1900) şi a războiului ruso-japonez (1905 – 1906).

1898

Ian. 31 – New York: pe *The Passion Play* / Patimile de la Oberammergau /

În William Paley), urmată, la 24 februarie, de „Patimile de la Horvitz”.

Reconstituiri locale ale spectacolelor europene de teatru religios tradiţional. Această tematică va aduce cinematografului de pretutindeni substanţiale beneficii economice, dar şi artistice. Câteva dintre „Patimile”.

realizate în această perioadă, lungmetrajele semnate în Franţa de Ferdinand Zecea şi Lucien Nonguet (1902 – 1909), pentru „Pathé”, cele realitate de Victorin Jasset, pentru „Gaumont” (1905), fac parte dintre cele mai ambiţioase întreprindèri cinematografice ale epocii „primitive” atât prin amploarea montării, cât şi prin desfăşurarea de forţe tehnice şi umane…

fetor. 24 – Ziarele iiewyorkeze publică ştiri privind decizia lui Edison de a-şi impune monopolul în activitatea cinematografică, în producţia, difuzarea de filme şi aparate în S.U.A.

mart. 25 – Operatorul firmei „Lumière”, polonezul Bolesław Matuszewski, publică la Paris eseurile „Une nouvelle source de rhistoire” / O nouă sursă pentru studiul istoriei / şi „La photographie animée, ce cu’elle est, ce cu’elle doit être” / Fotografia animată, ce este şi ce trebuie să fie /, în care subliniază valoarea ştiinţifică a cinematografului, posibilităţile sale de a reproduce, grăbi sau încetini după voie mişcarea, virtuţile de document ale celei mai importante cuceriri pe care omul a făcut-o în luptă cu uitarea”.

El propune, cel dintâi, crearea unor arhive de filme-cinemateci.

apr. 30 – New York: pe primului film de război din istoria cinematografului: *Tearing Down the Spanish Flag* / Să doborâm drapelul spaniol! /

(r. Albert Smith, J. Stuart Blackton). Inspirate tot din războiul hispanoamerican pentru Cuba, se realizează şi alte filme – în general actualităţi reconstituite: în Franţa, *Explozia cuirasatului „Maine" * în portul Havana* (r. G. Méliès) utilizează filmări prin transparenţa unui acvariu, pentru a sugera prezenţa aparatului în mediul subacvatic; în S.U.A., *Bătălia navală de la Santiago* (r. Edwin Hill Amet) reconstituie luptele navale pentru eliberarea. Cubei, prin filmarea unor machete comandate electric.

iun. 19 – La Fraga, arhitectul Jan Křiženecký realizează primele actualităţi cehe şi câteva comedii de scurtmetraj interpretate de actorul Josef Šváb Malostranský: *Dostaveníčko* cu *mlýnice* / î ntâlnire la moară /, *Výstavní párkař* / Negustorul de cârnaţi /, *Smích a plač* / Omul care lipeşte afişe /, lui.

– Savantul român prof / dr. Gheorghe Marinescu începe să studieze maladiile sistemului nervos cu ajutorul cinematografului. Primele sale

– Rezultate vor fi comunicate în „La semaine médicale" (Paris), la *5 iulie 1899*, în articolul „Tulburările mersului în hemiplegia organică Studiate ou ajutorul cinematografului". Activitatea cinematografică a profesorului Marinescu (cu concursul operatorului Constantin Popescu) continuă până în 1901, perioadă în care sunt

realizate peste 30 de filme, aug. 15 – în revista parizianã „Revue critique de médecine et de chirurgie”, chirurgul francez Eugène Doyen explicã funcţia didactică şi educativă a filmelor sale ştiinţifice, dedicate, în principal, tehnicilor operatorii

(filme realizate pentru imagine cu concursul lui Bolesław Matuszewski şi Clément Maurice; primul dintre ele, creat în 1898 – *Craniectomie şi hysterectomie totală*). „Realizările celor doi oameni de ştiinţă, Marinescu şi Doyen, se plasează în două categorii diferite ale filmului ştiinţific, categorii în care fiecare dintre ei are dreptul să fie recunoscut ca inovator.

Realizările doctorului Doyen, care prezenta tehnici operatorii noi şi personale, aveau ca scop esenţial să „demonstreze şi să informeze”. Ele se încadrau deci în ceea ce se numeşte „film de difuzare a cunoştinţelor”.

Din contră, filmele profesorului Marinescu erau luări de vederi, „documente brute” privind unele aspecte patologice supuse interpretării omului

– De ştiinţă, pentru a-i permite să descopere adevăruri noi, pe care n-ar fi putut să le afle fără ajutorul cinematografului; erau deci „filme de cercetare ştiinţifică” (I. Cantacuzino).

act.

– Fotograful american William H. Selig realizează, la Chicago, un prim film de urmărire, *The Tramp and the Dog* / Vagabondul şi câinele /.

Un hoţ încearcă să intre într-o casă, este fugărit de câinele de pază, iar acesta se întoarce din cursă cu o bucată din pantalonii celui urmărit.

Hitt, I fi George Eastman instalează la Londra o uzină pentru producerea*

PMÜH ilni cinematografice şi constituie firma „Eastman Kodak Ltd", careiiiâtiiiH principalul furnizor de peliculă virgină pe piaţa europeană.

fu Mexic, arhitectul Salvador Toscano Barragan este regizorul, produisit urul, şi operatorul primului film de ficţiune mexican, *Don Juan Tenorio*.

Activitatea de reporter cinematografic, desfăşurată ulterior de Toscano Murrugnri, va face dinei un adevărat cronicar al frământatei isteţii a Mexicului, la începutul secolului XX. Actualităţile sale, filmate în acea epocă, vor fi nuntite, după mai bine de o jumătate de secol, în filmul de montaj *ihxlnrias de un mexicano* / Povestirile unui mexican /.

Programele de filme prezentate în cinematografele stabile, în cinematografele ambulante şi în cele instalate în berării şi în cafenele ating o durată uimi de la 20 de minute. Producătorii înşişi îşi vând filmele înscrise în cataloagele proprii unor cumpărători, liberi să le exploateze după bunul lor plite în ceea ce priveşte preţul de intrare, numărul proiecţiilor, duplicareab (revinderea. În câţiva ani acest sistem „primitiv" de difuzare va duce industria cinematografică în pragul crizei, impunând, către 1908, o schimbare

radicală.

1899

mart.

– Alice Guy, prima femeie realizator de filme, devine regizor principal şi director de producţie al casei „Gaumont”. În perioada 1898 – 1903, printre cele 700 de filme documentare şi de ficţiune produse sub conducerea ni se află şi *Les Méfaits d’une tête de veaw* / Blestemăţiile unui cap de viţel /

şi *La Fée aux choux* / Zâna verzelor /, două fantezii comice utilizând trucaje.

După 1904, odată cu orientarea netă a producţiei „Gaumont” către filmul jurat, Alice Guy se va rezuma la atribuţiile generale de producţie, lăsând regia pe seama noilor angajaţi ai firmei: Henri Gallet, Victorin Jasset, Étienne Arnaud, Georges Hatot, Ferdinand Zecea şi Louis Feuillade.

În 1906, va prelua conducerea filialei berlineze a firmei, mai – în Anglia, la Walton on Thames, lângă Londra, Cecil Hepworth fondează compania „Hepworth Pictures Co.66. Filmul produs de el, *Maria Martin or The Murder on the Red Barn* / Maria Martin sau asasinatul de la Ferma Roşie / (r. Cricks şi Martin) atestă o reală originalitate, fiind considerat opera cea mai semnificativă pentru cinematograful englez dinainte de 1900, fiindcă este pentru prima oară când un fapt divers (o crimă) îi inspiră pe cineaşti, pentru prima dată când aceştia depăşesc genurile

lor obişnuite: farsa, feeria sau actualităţile.

nept. 14 – începutul unei strălucite cariere: Edwin S. Porter este angajat de Edison ca operator al firmei „Kinetoscope Co.”. Aici începe să realizeze

„Vederi cinematografice”, în seria *Two Minutes of Natural Views* / Două minute de vederi adevărate /. După numai un an, Porter va deveni principalul regizor al firmei, preluând conducerea studiourilor „Edison” din New York. În 1902 îl va înlocui pe James White în funcţia de director artistic şi de producţie al firmei.

wept. – în plină actualitate – procesul de la Rennes se termină la 9 septembrie – Georges Méliès produce *L'Affaire Dreyfus* / Cazul Dreyfus /, Hurie de tablouri vivante (220 m), inspirându-se din gravurile publicate de presa franceză. Un film pe aceeaşi temă e lansat „la concurenţă” de firma

„Fathé”, în acelaşi an. Tema este reluată şi în alte filme: în Franţa – 1918

În F. Zecea); Germania – 1930 (r. Richard Oswald); Anglia – 1931

(r. F.W. Kraemer); S.U.A. – 1957 (r. José Ferrer).

oct.

– Apariţia reportajului de război. Primele filmări autentice în Războiul din Transvaal, aşa-zisul „război al burilor” (octombrie 1899 – mai 1902) aparţin unui amator, John Bennett Stanford. În zona de operaţii militare din Africa de Sud vor mai acţiona ca reporteri cinematografici W.K.L.

Dickson şi William Cox (pentru „Biograph”), Joseph Rosenthal (pentru
„Warwick”), F.M. Hyman etc.

– La Lisabona, Manuel Maria de Costa Verga turnează primul documentar

– Portughez, înfăţişând aspecte de pe plaja de la Cascais. Tot el fondează

– „Portugal Film”, firmă producătoare care va activa până în 1902.

– În Australia, J.H. Perry realizează (pentru „Armata Salvării”) cel

– Dintâi film de ficţiune autohton: *The Early Christian Martyrs* / Primii

– Martiri creştini /.

1900

ian.

– Operatorul englez Frank Percy Smith inventează un aparat pentru filmarea vieţii plantelor, cu care turnează, în aprilie acelaşi an, documentarul ştiinţific *Birth of a Flower* / Naşterea urifei flori /, apr. 12 – în S.U.A., interludiu în „războiul brevetelor”: între „Edison”.

şi „Biograph” intervine acordul prin care „Biograph” cumpără, contra 500.000 de dolari, drepturile în baza cărora „Edison” declanşase lupta.

Criza economică survenită la sfârşitul anului duce însă – în februarie 1901 – la falimentul băncii, prin care „Biograph”, trebuia să facă prima plată de 300.000 de dolari, în consecinţă, acordul este anulat şi lupta între companiile

cinematografice se reia.

mai – iun.

– Expoziţia universală de la Paris prilejuieşte trecerea în revistă a celor mai noi perfecţionări tehnice în domeniul cinematografiei. La *mai* are loc premiera „Cineoramei” (brevet Auguste Baron, din 16 nov. 1899), „sistem de aparat pentru proiecţii panoramice, circulare, animate, în culori şi vorbitoare”, cu imagini din Spania, Franţa, Anglia şi Belgia.

Tot în mai, firma Lumière prezintă „Cinematograful uriaş”, proiecţii pe un ecran de 21 / 18 m. *La 8 iunie*, „Phono-cinémathéâtre”, sincronizare între un fonograf perfecţionat şi un aparat de proiecţie (sistem realizat de Clément Maurice şi Henri Lioret), aduce la Expoziţie scene sonore cu Sarah Bernhardt, Coquelin, Clé o de Mérode, filmate de Félix Mesguich şi înregistrate de J.F. Berst.

sept.

– Premiera londoneză a filmului realizat de G. Albert Smith, în noul său studio din Brighton, *Grandma’s Reading-Glass* / Lupa, bunicii /, primul din seria în care cineastul utilizează sistematic gros-planul, delimitat de un caşet circular. Alternanţa gros-planului (obiectele văzute prin lupă de un copil care se joacă) cu planul general indică apariţia unor rudimente de montaj şi chiar de utilizare a unghiului subiectiv.

– Producţia „Pathé” trece de la metodele artizanale la cele industriale.

– Cifra de afaceri pentru branşa cinematografică a firmei va cunoaşte din

– Acest an o creştere spectaculoasă: de la 164.000 fr., în 1899, la 1.249.000, în 1903, şi de la 70 de filme, în 1901, la 350 de filme în 1902. Sunt angajaţi

– Noi regizori (Georges Hatot, Lucien Nonguet, Ferdinand Broteaux), decoratori (Lorant Heilbronn, Colas, Hugues Laurent şi Menessier) şi operatori

– (Caussade, Wormser, André Legrand, Alfred Machin) şi se procedează la

– O extindere a bazei de producţie. Se lucrează în două studiouri, la Montreuil şi la Vincennes. Sunt editate cataloage de filme pe genuri: „scene

– În aer liber; scene comice; scene cu trucaje; sport-acrobaţie; scene

– Istorice, politice şi de actualitate; scene picante; dans şi balet; scene dramatice şi realiste; feerii şi basme; scene religioase şi biblice; scene cine Fonografice”. „Marele merit al casei «Pathé» este că a defrişat terenul, a

– Abordat toate genurile cinematografului de mar târziu” (F. Kress).

– Filmul englezului James Williamson, *Attack on a China Mission* / Atac

– Asupra unei misiuni în China /, juxtapune scene ce se desfăşoară în ambianţe

– Diferite, dar sunt convergente, dimensionează aceste scene în funcţie de

– Rapiditatea mişcării înfăţişate şi obţine schimbări de plan prin deplasarea

– Actorilor în adâncimea câmpului. Împreună cu Albert Smith, Williamson

– Este un exponent de seamă al „şcolii de la Brighton”, cea care introduce

– În cinematograful epocii montajul, urmărirea, acţiunile simultane, un

– Anume realism social şi mizanscena în aer liber.

1901

lui. 11 – Léon Gaumont brevetează „un dispozitiv de comandă electrică sincronă a unui fonograf şi a unui aparat de cinematograf”. Perfecţionările succesive ale sistemului, denumit „Chronophone Gaumont” – îndeosebi pe planul intensităţii sonore şi al sincronismului – continuă până către sfârşitul anuluii 1905, când se vor obţine rezultate satisfăcătoare. Dintre

„Sistemele sonore” ale începutului de secol, acesta va cunoaşte cea mai largă răspândire din Europa.

– Béla Zitkovsky turnează, la Budapesta, primul film de ficţiune ungar, *À tánc* / Dansul /. În fruntea distribuţiei, o stea a scenei din Ungaria, Lujža Blana.

– Francezul Ferdinand Zecea, omul de încredere al lui Charles Pathé, este angajat ca prim-regizor şi director de producţie al firmei „Pathé

– Frères”. Cu primul său film important,

L'Histoire d'un crime / Istoria

– Unei crime /, Zecea deschide seria melodramelor populare (în celula sa, condamnatul la moarte visează şi retrăieşte diverse episoade din viaţă, drumul care l-a condus la crimă). *Victimele alcoolismului*, după „L'Assommoir", de Zola (1902), *Viaţa unui jucător* (1903), *Greva*, după „Germinai", de Zola (1904) şi *în ţara cărbunelui* (1905) evidenţiază o evoluţie către

– Un anume realism – mai degrabă naturalism – puternic influenţat de

– Modelul oferit de imagistica muzeelor de figuri de ceară, la modă în epocă.

– „Este posibil ca azi această metodă să ne apară ca ciudată sau artificială, dar ea a fost la vremea ei mai aproape de natural decât cele folosite de alţi

– Cineaşti. […] Era o căutare ca atâtea altele" (J. Toeplitz). „Stilul lui

– Zecea", vădit şi în celelalte genuri – farsa, comedia cu trucaje, reconstituirea – abordate de el sau de colaboratorii săi, care, în 1904, vor lucra

– Sub conducerea sa la „Pathé", indică un efort continuu de reprezentare a

– Realului chiar dacă în majoritatea cazurilor prezenţa convenţiei, îndeosebi

– În fundal, este frapantă.

1902

mart.

– Edwin Porter realizează *The Life of an* American *Fireman* / Viaţa unui pompier american

/. Utilizarea unor noi procedee de topică cinematografică în dezvoltarea naraţiunii – supraimpresiunea (visul pompierului), gros-planul (semnalul de alarmă în funcţiune, ochii cailor îngroziţi), schimbarea unghiului de vedere de la plan la plan (goana pompelor de incendiu spre locul dezastrului) generează, dramatismul *cinematografic* al benzii, cu efect de şoc asupra spectatorului confruntat cu „o intensitate spectaculară fără precedent" (L. Jacobs).

mai – Georges Méliès realizează *Le Voyage dans la lune* / Voiajul în lună /.

Inspirat din naraţiunile lui Jules Verne şi H.G. Wells, filmul adoptă stilul tradiţional al feeriei, căruia îi contrapune parodia, detaşarea ironică.

Reţin atenţia costumele şi decorurile de o debordantă inventivitate şi de o remarcabilă unitate stilistică, precum şi câteva episoade: luna primind obuzul în ochi, fuga exploratorilor urmăriţi de seleniţi, recăderea obuzului pe pământ. „Nu este, fără îndoială, cel mai bun film al meu, dar se mai vorbeşte de el după treizeci de ani de la realizare. El a lăsat o amintire neştearsă, fiindcă a fost primul în genul său. Pe scurt, e considerat drept capodopera mea şi, ca atare, nu am altceva de făcut decât să mă înclin".

(Méliès).

iun.

– La Barcelona, la filiala locală a firmei „Pathé", îşi începe activitatea operatorul spaniol Segundo de Ghomón. În 1903 va realiza primele

sale filme importante: comedia *Los guapos de-l* / Fanfaronii din parc / şi filmul de trucaj *Hotel* – *Electrico*! Hotel Electric /. Din 1904, va trece în centrala parizianăa firmei, specializându-se în filme de trucaj; el utilizează un aparat de filmat special, care permite derularea peliculei în ambele sensuri. În domeniul său preferat, Chomón – „magul spaniol".

(F. Cuenca) – va produce, în numai trei ani, circa 150 de filme, printre care *Le Roi des aulnes* jRegele arinilor /, unde supraimpresionează doi călăreţi pe ochiul în gros-plan al unui crap viu, căruia i se zbate pleoapa „şi *La Liquéfaction des corps durs* / Lichefierea corpurilor dure /, în care sub»

stituie interpreţilor nişte manechine deformabile până la „lichefiere".

„Chomón a fost, mai mult decât orice altceva, un descoperitor de trucaje, [...] un extraordinar tehnician de efecte speciale, cum spunem noi azi, şi mai puţin un regizor" (G. Sadoul).

aug.

– Charles Urban înfiinţează la Londra propria sa companie „Charles Urban Trading Company". Obiective: difuzarea în Anglia a filmelor Ltimière, Méliès, R.W. Paul, G.A. Smith, J. Williamson şi F. Mottershaw; producţia de lungmetraje documentare. Deviza: „Vă aducem universul în faţa ochilor". Reporterii săi împânzesc lumea. Ormiston Smith filmează în Elveţia o ascensiune pe Cervin; H.M. Lomas filmează în Borneo şi în

India, iar C. Rider Noble, pe fronturile războiului balcanic; J. Rosenthal, în Canada, ciclul *Living Canada* / Viaţa în Canada /, Félix Mesguich, în

Franţa, Italia, Turcia; în Caucaz şi în Turkestanul rusesc.

oct.

– Oskar Messier fondează, la Berlin, societatea „Messter Film Aktiengesellschaft", firmă producătoare, care, alături de „Deutsches Bioskop".

jăkladanowski) şi de „Deutsches Mutoskop", va domina, până în 1909, industria cinematografică germană.

1903

apr.

– Londra: pe *Daring Daylight* / Jaf îndrăzneţ în plină

(r. Frank Mottershaw). Un hoţ surprins de poliţie este urmărit pe acoperişurile caselor, pe câmpuri, până la trenul care tocmai porneşte din gară şi în care se salvează; în fine, după o luptă aprigă, hoţul este capturat la coborârea din tren. „Primul film tipic de urmărire" se încadrează într-o tendinţă mai largă a cinematografului englez al anilor 1903 – 1905, de mare succes în epocă şi cu vădite influenţe şi asupra altor cinematografii, de a produce filme inspirate din faptul divers şi de senzaţie şi de a le relata în stilul înfloritoarei literaturi de acest tip.

«tug. 17 – Sub deviza „Nature on the Stage" (Natura pe scenă), firma

„Urban” lansează, la Londra, primele două serii de filme ştiinţifice ale lui Marlin Duncan: *Natural History* / Studii de istorie a naturii / şi *Unseen World* / Lumea nevăzută /. Sunt rezultatele spectaculoase ale unei activité ţi începute de realizator încă din 1898, odată cu primele sale filmări de microorganisme.

iwtg.

– Peter Elfelt turnează primul film danez de ficţiune* *Henrettelsen*

Execuţia / (a. Francesca Nat borner).

În Olanda, Villy şi Albert Mullens semnează primul film de ficţiune autohton, *De aventuren van een*, *frans heartje* / Aventurile unui sanchilot /

(îi. Dan Twede).

toamna – Edwin S. Porter realizează, pentru „Edison”, *The Great Train Hobbery* / Jefuirea trenului rapid / (a. Marie Murray, G.M. Anderson =

Broncho Billy). Inspirat de o piesă de succes cu acelaşi titlu, dar şi de faptul divers, primul western marchează un deosebit progres în înţelegerea elementelor de tehnică a filmului ca mijloace de expresie, în utilizarea continuităţii cinematografice ca generatoare a dramei şi a emoţiei cinematografice. „Un film care poate servi la ilustrarea principiilor elementare ale sintaxei cinematografice. Atacarea telegrafistului, jefuirea pasagerilor în tren, fuga bandiţilor cu locomotiva, urmărirea şi capturarea lor, scena dansului într-un local specific Vestului, fetiţa telegrafistului, care

aduce prânzul tatălui ei şi îl găseşte pe acesta trântit la pământ – totul era atât de variat şi atât de diferit de tot ce se putea vedea până atunci”.

(E. Wagenknecht). De aceea producătorii au considerat necesar să-i prevină pe spectatori că au de-a face cu „o realizaťe epocală a artei filmului”, iar pe cei ce prezentau filme că este vorba de un „knock-out al box-offico-ului” („f. Ramsaye). Succesul filmului va genera numeroase replici şi contrafaceri.

nov, – *în* Anglia este prezentat filmul lui W.R. Booth, *The Adventurous Voyage on the Arctic* / Voiaj aventuros în Arctica /, film de trucaje (600 m), realizat cu nouă ani înaintea filmului omonim al lui Méliès.

– În Brazilia, portughezul Antonio Leal turnează primul documentar autohton. Tot el va realiza, în 1906, filmul de ficţiune *Los Estranguladores S* Sugrumătorii /.

1904

febr. – începe războiul ruso-japonez. Félix Mesguich şi George Rogers

(alături de armatele ruse) şi J. Roserithal (alături de cele japoneze) filmează pe fronturile acestui război, pentru firma engleză „Urban”. Este pentru prima oară când reportajul cinematografic de război înfăţişează aspecte din ambele tabere beligerante, mart.

– Paris: la Institutul „Marey” – Lucien Bull filmează cu 1500

de imagini pe secundă traiectoria unui glonte

şi impactul său cu diverse obiecte mai mult sau mai puţin rezistente. El deschide, astfel, noi posibilităţi utilizării cinematografului în cercetarea ştiinţifică a fenomenelor ce se desfăşoară cu rapiditate.

apr.

– Francezul Gaston Veile realizează filmul cu trucaje *La Valise de liarnum* / Valiza lui Barnum /. Pe parcursul perioadei în care lucrează la „Pathé” – peste 40 de titluri în mai puţin de 3 ani – el va evolua de la simpla juxtapunere de trucuri cinematografice către feeria şi comedia fantastică. Când, în iunie 1906, Velle trece la firma italiană „Cines”, publicitatea îl recomandă ca „autorul celor mai interesante şi universal cunoscute scene, care, în majoritate, vor inaugura o epocă în analele cinematografului”. Film; *Metamorfozele regelui de pica* (1903), *Găina cu ouă de aur*; *Vals pe plafon* (1905); *Călătorie în jurul unui stele* (1906).

aug, 8 – New York: pe *Personal* / Căsătorie prin mica publicitate / (r. Wallace MacCutcheon). Mare succes internaţional. Pentru prima oară se speculează efectele comice ale unei urmăriri dezlănţuite. Un candidat la însurătoare prin „mica publicitate”, asaltat de o duzină de pretendente, încearcă să fugă, dar este urmărit într-o goană nebună de cele douăsprezece femei, de câţiva poliţişti, chiar şi de animale. Venit din lumea musichali-ului, MacCutcheon, multă vreme principal realizator la „Biograph”, aduce în filmele

sale comicul tartelor cu f riscă, al urmăririlor comice şi ai distrugerii, obiectelor, ce va fi cultivat cu strălucire de toţi marii comici americani.

sept.

– Eugène-Augustin Lauste face primele tentative de înregistrare optică a sunetului, realizând cea dintâi bandă pe care este imprimat sunetul alături de imagine. Ducându-şi mai departe cercetările, el va obţine [*în 1910*) primele înregistrări fotoelectrice ale sunetelor prin metoda „densităţii fixe”.

– La Shanghai, spaniolul Antonio Ramos deschide prima sală de cinema

– Din China. Acesta şi alţi operatori străini – americanul J. Ricalton, italianul A.E. Lauro etc / – realizează filmări de actualităţi pentru marile

– Case, de filme din Europa şi America, unele dintre primele filmări documentare despre această ţară difuzate în întreaga lume. Tot, ei sunt cei care

– Filmează scurte scene din spectacolele de teatru şi operă tradiţionale chineze ale epocii.

– În Noua Guinee, profesorul austriac R. Pöch realizează câteva filme

– Etnografice din viaţa papuaşilor.

– În Uruguay, Corbillier, trimisul casei de filme „Le Page”, din Buenos

– Aires, filmează pe fronturile războiului civil din această ţară. El va rămâne

– În continuare la Montevideo, realizând, în perioada 1904 – 1909, numeroase

– Filme documentare şi de actualităţi.

1905

ian. 9 – La Petrograd, „duminica sângeroasă” este filmată de Félix Mesguich, trimis al casei „Urban”. Tot el va filma şi manifestaţiile de stradă din 22 ianuarie. Revoluţia rusă este evocată şi în numeroase actualităţi reconstituite, realizate (îndeosebi) în Franţa.

mart. – în Franţa, André Débrie construieşte şi lansează o maşină de copiat de mare randament, important utilaj pentru industrializarea proceselor cinematografice de laborator.

mai – într-un orăşel din Macedonia, ocupată în acea vreme de turci, la Bitolia, un tânăr fotograf macedo-român, Milton Manaki, realizează cu un aparat „Urban” primele filmări din Balcani turnate de un localnic, mai – La Paris se construieşte noul studio „Gaumont”. Platoul de filmare are 3.043 mp şi este înalt de 43 m; pereţii şi acoperişul sunt de sticlă, iar iluminarea, în zilele fără soare, se face cu lămpi cu vapori de mercur.

Acesta va răiâiâne până în anul 1914 cel mai mare studio din Europa, lui.

– Pr. *Rescued by Rover* / Salvată de Rover / (r. Levin Fitzhamon, Cecil Hepworth), operă clasică a cinematografului primitiv englez, film de urmărire dramatică. Un copil răpit de o cerşetoare este regăsit datorită câinelui credincios al familiei. Filmări abile, inclusiv mişcări de aparat şi un montaj elaborat, dau ritm şi tensiune unei pelicule care marchează prin evoluţia protagonistului ei – un câine – şi relaţia filmului primitiv cu

spectacolul de] circ.

oct.

– La Chicago, firma „Selig” realizează primul său film important, *Trapped by Blood Hounds or A Linching al Criple Creek* / Linşaj la Cripl e Creek /, fapt divers reconstituit, constând în principal din urmărirea unui asasin. Filmul e considerat ca prima „urmărire tragică” din istoria cinematografului.

nov. 6 – La Pittsburgh se deschide primul cinematograf permanent din S.U.A., primul „Nickel Odeon” (intrarea 5 centi, piesă de nichel). Program zilnic de la orele 8 la 24, cu spectacole de 20 de minute. Într-un singur an, pe întregul teritoriu al S.U.A. vor apărea peste o mie de asemenea săli; la sfârşitul lui 4908, circa 10.000. Se vor organiza „reţele” şi „circuite” de săli şi vor apărea distribuitorii de filme, intermediari între producători şi exploatatorii de săli. Treptat, *distribuitorii* vor fi singurii clienţi ai fabricanţilor de filme, exploatatorii de săli având foarte rar contact direct cu producătorii. În limitele acestui sistem se vor afirma câţiva dintre cei care vor domina cinematograful american al secolului, la început proprietari ai unui „Nickel Odeon”, apoi proprietari de mari circuite, mari distribuitori şi, în final, producători: Adolphe Zukor, Marcus Loew, William Brady, William Fox, Carl Laemmle, John Freuler, Harry F. Aitken ş.a.

19.06

ian. 1 – Ernest Quimet deschide primul

cinematograf permanent din Montreal.

mart. 25 – La Havana îşi începe activitatea cinematografică operatorul şi regizorul Enrique Díaz Quesada, cu un scurtmetraj documentar-publicitar consacrat parcului de distracţii din capitala Cubei, *El Parque de Palatino*; în acelaşi an, el realizează documentarul *Havana în august 1906*.

mai – Londra: Walter R. Booth prezintă primul desen animat realizat în Anglia, *The Hand of the Artist* / Mâna artistului /. În continuare, el va realiza, în 1907, setia „Comedy Cartoons”.

mai-aug.

– Noi veniţi pe piaţa europeană a producţiei de filme. *Italia*:

filiala „Pathé” de la Roma devine „Film d’Arte Italiano” şi e condusă de Ugo Falena. La Torino, „tot în *mai*, opticianul milanez Arturo Ambrosi o fondează firma „Ambrosio-Torino”. Prim-regizor, Roberto Omegna. La Roma, în *iunie*, societatea „Alberini e Santoni” devine „Gines”. Prim-regizor, Gaston Veile (în numai doi ani de zile, această firmă va deveni a treia ca importanţă în Europa, după „Pathé” şi „Gaumont”). *Spania*: filiala

„Pathé” de la Barcelona devine „Hispano-film”, fiind condusă de Segundo de Chomón, şi apoi, de Ricardo de Bănos. *Franţa*: în august, sucursala firmei „Urban” devine firma „Éclipse”. *Danemarca*: Ole Olsen (care, cu un an în urmă, deschisese la Copenhaga primul cinematograf stabil) formează, împreună cu Arnold Richard

Nielsen, „Nordisk Film Compagny”.

Prim-řegizor, Vigo Larsen.

aug.

– Odată cu premiera parizianã a filmului *Boireau déménage* / Boireau se mută /, actorul André Deed capătă identitatea personajului interpretat, preluându-i numele. Este un tip distrat şi năuc, care se împiedică mereu şi sparge tot ce-i iese în cale; care, primeşte tarte cu frişcă în nas şi picioare în fund; un erou comiccare-i anunţă pe Larry Semon şi pe Stan Laurel.

Acest personaj capătă o mare popularitate europeană între anii 1906 – 191 e

(devine Gretinetti în Italia, Dobitocescu în România). Film: *Un urmăritor încăpăţânat* (*1906*); *Ucenicia lui Boireau* (*1907*); *O duzină de ouă proaspete* (*1908*).

sept.

– Producţia casei „Vitagraph”, *The Haunted Hotel* / Casa cu fantome /, (r. J. Stuart Blackton), cel dintâi film în care se animă obiecte, utilizându-se filmarea imagine cu imagine, cunoaşte un imens ecou internaţional, dând un impuls hotărâtor genului filmelor de animaţie, care se vor turna după aceeaşi tehnică. Studiat de cineaştii europeni pentru a-i desluşi „secretele”, filmul lui Blackton „a fost considerat multă vreme cel mai formidabil film de animaţie produs în S.U.A. Şi a determinat un veritabil *boom* al subiectelor cu stafii” (Fr. Talbot).

oct.

– Sunt inaugurate Uzinele „Pathé-Joinville”, pentru developare, tiraj şi colorat filme. Împreună cu laboratoarele de la Vincennes, Uzinele

„Pathé” vor fi, până în 1910, cele mai moderne centre de prelucrare a peliculei din lume. Vânzările de copii pozitive cresc de la 12.000 m / zi, în 1905, la 40.000 şi 80.000 m / zi, în 1906, şi, respectiv, 1909.

oct. – în centrala pariziană a firmei „Gaumont”, scenaristul Louis Feuillade devine, treptat, figura principală. El se impune prin subiectele originale – îndeosebi comice – oferite regizorilor firmei: Romeo Bosetti, Étienne Arnaud, Émile Cohl. Abia din 1908 va trece şi el la regie, dec. 15 – La Paris se deschide „Omnia-Pathé”, prima sală de lux din capitala Franţei. (în acelaşi an, funcţionau la Paris şi alte cinci săli, special construite pentru cinematograf). Costul unui bilet – 1,3 franci aur.

„Omnia-Pathé” prezintă filme în premieră absolută, cu schimbarea săptămânală a repertoriului. La Viena, prima sală de acest tip, „Kino Schaffer Haushoffer”, are 500 de locuri; la Moscova, „Kino Abramovik” – 500

de locuri.

dec. – în filmul *Les Débuts d'un patinateur* / Debutul unui patinator L

realizat la un an de la debutul său cinematografic, actorul şi regizorul francez Max Linder creează pentru prima oară personajul care îl va face celebru, Max, imaginea dandy-ului

parizian din jurul anului 1900, cu jachetă, pantaloni reiaţi, joben, mănuşi albe, baston cu măciulie şi garoafă la butonieră. Din februarie 1910, „Pathé” lansează seria *Max*, cu câte un film pe săptămână, realizând până în 1914 circa 200 de filme. „Format în teatru, Linder a înţeles repede cinematograful şi a devenit astfel actorul comic cel mai popular în Europa şi apoi în lume. El a înţeles deopotrivă că filmul, dacă vrea să devină o artă a mişcării, nu trebuie să cedeze tentaţiei de a confunda mişcarea cu agitaţia ori cu trepidaţia. Creator al veritabilului comic cinematografic, primul „amuseur” universal prin intermediul ecranului, a fost şi un maestru al noii arte, ale cărui influenţe au fost primordiale, lecţiile sale fiind ascultate şi urmate până în America64

(Ch. Ford). Linder este primul mare comic de cinema şi prima vedetă internaţională care inaugurează regimul starurilor şi al onorariilor fabuloase.

– Atena: Cu ocazia Jocurilor olimpice, operatorii locali turnează o actualitate care se developează şi se proiectează în aceeaşi zi. Acelaşi eveniment

– Prilejuieşte şi primul documentar sportiv din istoria cinematografului, realizat pentru „Urban” de Félix Mesguich.

– Cubanezul Manuel Martinez realizează în Brazilia şi în Venezuela

– Numeroase actualităţi pentru „Pathé”. Revenit în patrie, el înfiinţează

– Un laborator cinematografic la Havana şi realizează documentarul *Cinz*

– *Y* azúcarjlinematograful şi zahărul /.

– În Australia se realizează primul film autohton mai lung de o bobină:

The Story of the Kelly Gang / Aventurile bandei Kelly / ...

1907

febr. 16 – La Christianstadt, în Suedia, este fondată „A.G. Svenska Biografteatérn”, la început uniune a proprietarilor de cinematografe, apoi, după angajarea în 1909 a lui Charles Magnusson, principala firma producătoare a Scandinaviei. Primul regizor permanent al firmei Muck Linden, fost regizor al Teatrului Regal din Stockholm.

mart.

– La Chicago este fondată firma „Bell and Howell Co.”, prima manufactură americană de aparate de filmat şi de material cinematografic, în aceeaşi lună ia fiinţă şi firma producătoare „Kalem”; studiouri la Koytesviile (Chicago).

mai 18 – Torino: scriitorul Giovanni Papini publică eseul „La filosofia de-l cinematograf o „(Filosofia cinematografului). În raport cu teatrul, el defineşte cinematograful „un spectacol mai scurt, mai puţin complicat, mai ieftin, un spectacol care cere mai puţin timp, efort şi bani şi, ca atare, un spectacol care corespunde mai bine necesităţilor omului modern”, mai – Pr. *The Magic Fountain Pen* / Stiloul magic / (r. J.S. Blackton), primul desen animat american, în care un stilou

desenează singur diverse personaje, ce se animă de la sine.

iun. 22 – Englezul George Albert Smith brevetează procedeul bicrom „Kinemacolor”. Primul film, *A Visit to Seaside IO* vizită pe litoral / (r. G.A. Smith), creat după acest procedeu are premiera în septembrie 1908.

lui.

– Firma „Pathé” anunţă că îşi încetează vânzările de filme „la metru”.

Se generalizează sistemul „locaţiei”, care va înlocui vânzarea liberă a copiilor, metodă proprie cinematografului primitiv, ambulant, aug. – în Rusia, la Teatrul de vară „Eden”, din Petersburg, Aleksandr Drankov filmează fragmente din spectacolul „Boris Godtmov”. În *octombrie*, ziarele vor anunţa „crearea la Petersburg a primului studio cinematografic din Rusia, condus de fotograful Dumei, „*A*.O. Drankov”.

oct. 24 – Nou episod în „războiul brevetelor” din S.U.A.: un tribunal din Chicago îl amendează pe William N. Selig şi-l obligă să-i plătească lui Edison redevenţe. În *noiembrie*, acelaşi an, Congresul distribuitorilor de filme din S.U.A., desfăşurat la Pittsburgh, stabileşte poziţia comună faţă de dictatul lui Edison. După o întâlnire cu reprezentanţii acestuia din urmă, un nou congres, în *decembrie*, la Chicago, consemnează capitularea: toţi distribuitorii se vor supune plăţii unor redevenţe pentru orice film închiriat sau prezentat.

dec.

– Firma americană „Vitagraph” începe să producă seria da filme cu apariţie săptămânală, *Scenes of True Life* / Scene din viaţa de toate zilele /

– Circa 300 de titluri, până în 1914 –, mici melodrame populare inspirate

– Din cotidian şi care-şi plasau acţiunea în 4 exterioare reale şi în decoruri

– Reproducând ambianţa reală. Realizate sub conducerea lui J.S. Blackton, de Van Dycke Brooke şi George D. Baker, cu o trupă de actori din care

– Fac parte Maurice Costello, Florence Turner, Norma Talmadge, John

– Bunny, Flora Finch, Mabel Normand etc., aceste mici drame, mai mult

– Veriste decât realiste, trăiesc în primul rând prin simţul detaliului şi justeţea observaţiei. Ele au „o deosebită importanţă pentru impunerea în

– Europa a serialului cinematografic american, încă înainte de Griffith, determinând schimbarea de la filmarea totală la cea apropiată sau de detaliu, modalităţi care fac din aparatul de filmat un povestitor şi din montaj un procedeu de variaţie în timp şi spaţiu” (J. Toeplitz).

– În Franţa începe editarea primului Jurnal cinematografic de actualităţi cu apariţie regulată, „Pathé-Journal”. După înfiinţarea, în *1908*, a unui serviciu special pentru realizarea şi difuzarea Jurnalului, periodicul

– Va avea o apariţie săptămânală. Realizatori

principali; Armand Werthylle

– Şi Lucien Doublon. Din *1909*, „Pathé Journal” va avea ediţii în Germania

– Şi Anglia, apoi în Rusia şi S.U.A.

– Segundo de Chomón revine în Spania, îşi instalează la Barcelona un

– Studio şi îşi îndreaptă atenţia către genul, foarte popular, al teatrului cu

– Cântece, *zarzuela*, ecranizând (după 1910) numeroase piese ale acestui repertoriu de succes. Prin aceste filme, de Chomón a contribuit hotărâtor

– La lansarea unui cinematograf specific* spaniol.

– Cu *Lövejagten* / Vânătoarea de lei /, film exotic turnat în preajma Gopenhagăi, îşi începe cariera regizorul principal al casei „Nordisk”, Vigo [Larsen, în anii 1907 – 1910. Creaţia lui Larsen evoluează de la mici documentare

– Romanţate, inspirate din viaţa pescarilor şi a ţăranilor danezi, la ecranizări ale unor succese internaţionale, ca: „Dama cu camelii”, „Madame

– Sans-Gêne”, „Tosca”, pentru a se fixa în epoca sa de maturitate la

– Ecranizarea operelor cu caracter specific scandinav, semnate de Andersen, Strindberg etc.

– Doctorul Jean Commandon îşi dezvoltă activitatea de realizare a filmelor ştiinţifice în laboratorul modern de microcinematografie ce-i este

– Pus la dispoziţie la Institutul Pasteur din

Paris. Aici va realiza, în colaborare cu profesorul român C. Levaditti (în 1909), filmele *Fagocitoza* şi

– *Mişcarea la amoebe şi infuzori*.

1908

ian.

– Prima ecranizare a romanului lui Lewis Wallace, *Ben Hur* (r. Sydney Olcott), dă naştere primului proces intentat în legătură cu dreptul de autor. Firma „Kalem”, care nu obţinuse autorizaţia prealabilă a autorului pentru ecranizarea operei literare, este condamnată la plata a 25.000 de dolari despăgubire. Filmul, oprit din difuzare, este „eliberat pe cauţiune”, în luna aprilie a aceluiaşi an, şi va cunoaşte un deosebit succes, ian.

– Firma „Essanay” instalează noi studiouri în California, la Niles.

G.M. Anderson, regizor şi protagonist, începe turnarea seriei *Broncho Billy*. Acest cowboy simpatic va fi, până în 1915, eroul a peste 400 de filme (ei te unul pe săptămână).

Îefor. 15 – Moscova: pe primului film de ficţiune rusesc, *Donskie kazahi I* Cazacii de pe Don /, realizat pentru „Pathé” de Maurice André Maître

(i. Joseph Mundviller).

Îehr.

– Jeremiah Kennedy cumpără pentru „Biograph” brevetele Latham şi Armat, devenind concurentul lui Edison. Tratativele pentru joncţiunea brevetelor şi protejarea drepturilor sunt finalizate în septembrie, când

„Războiul brevetelor” se încheie printr-o acţiune tipică de concentrare monopolistă. La *18 decembrie*, principalii producători americani („Vitagraph”, „Lubin”, „Kalem”, „Selig”, „Essanay”, „American Star Film”) constituie, sub egida firmelor „Edison” şi „Biograph”, trustul „Motion Picture Patent Corporation” (M.P.P.C.), condus de Jeremiah Kennedy

(din *ianuarie 1909* se alătură trustului şi „Pathé”). Trustul controlează realizarea şi vinderea oricărui film pe întregul teritoriu al S.U.A., precum şi livrarea peliculei de către firma „Eastman Kodak”.

fetor. 17 – La Torino este prezentat primul din seria filmelor ştiinţifice şi didactice realizate de către Roberto Omegna, la cererea şi sub conducerea ştiinţifică a profesorului Camillo Negro, *La Neuropatologia*, fetor. 28 – Bancherul Paul Laffitte, actorii Le Bargy, Albert Lambert şi dramaturgul Henri Lavedan fondează, la Paris, societatea „Le Film d’Art”.

Studiouri, la Neuilly. Regizor, André Calmettes. Activitatea societăţii marchează istorie începutul unei noi ere a cinematografului, era în care se elaborează ceea ce avea să se cheme *arta mută*... Deşi teatrale, concepţiile lui Le Bargy i-au învăţat pe majoritatea regizorilor vremii cum să dirijeze actorii şi să-i situeze în decor, cum să compună şi să mobileze un spaţiu, cum să «pună în scenă» după principii valabile pentru toate filmele, limbajul cinematografic fiind încă în faşă.

Aceştia au învăţat, îndeosebi, să construiască un scenariu solid, concentrat dramaturgie, singura formulă convenabilă pentru durata redusă a spectacolului de cinema. Aici se află câştigurile decisive, care nu trebuie ignorate, sub pretextul apartenenţei lor la o concepţie eronată, arta spectacolului fiind, pe atunci, de neconceput altfel decât în legătură cu scena şi sub auspiciile teatrului”.

(J. Mitry).

fetor.

– Expansiune şi concurenţă în viaţa cinematografică din Rusia.

Filiala „Pathé” lansează o serie de documentare prezentând „Rusia pitorească”, la concurenţă cu o serie similară, susţinută de „Drankov”. Actualităţi editează – în afară de firmele citate – filiala din Moscova a firmei

„Gaumont” şi „Hanjonkov”, firme recent create.

mart. 9 – La Paris, primul Congres al producătorilor cinematografici europeni. La ordinea zilei: adoptarea unei tactici de luptă împotriva Trustului, care interzice intrarea filmelor europene în S.U.A. (cu excepţia celor de la „Pathé” şi „Méliès”). Congresul decide să vândă filme în S.TJ.A.

pe orice cale, neacceptând condiţiile lui Edison.

mart. – în Germania, la Bitterfeld, concernul „Bayerische Anyline A. G”.

instalează Uzinele „Agfa” pentru producerea de peliculă cinematografică şi fotografică. Abia în *decembrie 1910*, uzinele vor începe să aibă o producţie semnificativă.

apr.

– Luigi Maggi devine regizor principal al firmei „Ambrosio” din Torino şi începe turnarea filmului *Gli ultimi giorni di Pompei* / Ultimele zile ale oraşului Pompei /, după romanul lui Bulwer Lytton (i. Roberto Omegna; a. Lydia de Roberti, Mirra Principi). Ambiţiile culturale şi spectaculare, mizanscena elaborată, abilitatea trucajelor, excepţionalele calităţi fotografice aduc filmului un mare succes internaţional, care orientează hotărâtor cinematografia italiană către filmul istoric de mare montare. Limitele acestei orientări sunt sesizabile chiar în filmul lui Maggi:

tendinţa către mişcarea exagerată şi grandilocventă, predilecţia pentru pitoresc, în dauna reconstituirii riguroase, jocul actoricesc adesea emfatic, necinematografic.

mai 20 – Ca urmare a proliferării spectacolelor cu filme pornografice, în Germania se instituie prin decret cenzura cinematografică. Este prima cenzură cinematografică de stat din Europa.

mai – Pentru a scăpa de urmărirea agenţilor Trustului, David Horsley, producător şi regizor al casei „Nestorfilm” din Bayonne (New Jersey), se refugiază la Los Angeles, unde, într-un hangar dezafectat de pe Sunset Boulevard, improvizează „primul studio din Hollywood”. În noiembrie

acelaşi an, firma „Selig” instalează la Los Angeles (Mission Road 3.800) două platouri în aer liber, dotate doar cu schelele metalice necesare fixării decorurilor.

iun. *22* – Paris: în acord cu „Société des auteurs et des gens de lettres”.

(S.A.G.L.), firma „Pathé” creează S.C.A.G.L., societate menită să concureze produsele societăţii „Film d’Art”. Regizori: Albert Capellani, Henri Desfontaines, Georges Monca şi Michel Carré. Atât la S.C.A.G.L., cât şi la „Gaumont” şi „Éclair”, preocuparea pentru seriile „de artă” devine primordială. Acestea evoluează însă, de la literatura clasică către romanul popular şi drama bulevardieră, de la actorii „Comediei Franceze” la cei ai „Teatrului Liber” şi de la estetica teatrului academic la aceea a naturalismului teatral.

Iun. – în efortul de a se impune pe ecranele ruseşti: şi peste hotare, A.O. Drankov îl filmează pe primul-ministru Stolîpin; filmul este însă confiscat de poliţie. În aceeaşi lună, Drankov reuşeşte să-şi prezinte celelalte filme în faţa ţarului şi a familiei sale şi să le trimită la Expoziţia internaţională a industriei cinematografice de la Hamburg, lui. 14 – Actorul şi scenaristul american David Wark Griffith debutează în regie cu *The Adventures of Dolly* / Aventurile lui Dolly / (a. Arthur Johnson, Linda Arvidson). Peripeţiile micuţei Dolly, răpită din căminul părintesc, şi salvarea ei de la înec, când butoiul în care a fost închisă de răpitori este ţ) e punctul de a se

scufunda în apele unui râu. Filmul este realizat pentru firma „Biograph”, al cărei angajat este în perioada 1908 – 1913, când regizează 44 de filme. Începutul unei strălucite cariere cinematografice, piatră de hotar în istoria artei filmului; totodată punctul de plecare al unei constante colaborări între regizor şi operatorul Billy Bitzer.

aug. 17 – Pr. primului desen animat realizat la „Gaumont” de caricaturistul Émile Gohl – *Fantasmagorie*. Între 1908 şi 1913 – mai întâi la

„Gaumont” şi la „Pathé”, apoi la „Éclipse” – Émile Cohl, considerat, §

e bună dreptate, părintele animaţiei europene, realizează peste 30 de esene animate, printre care: *Microbii veseli* – 1909 şi filmul de păpuşi *Micul Faust* – 1910. „La Cohl, desenul animat s-a constituit ca o scenă de prestidigitaţie grafică, ca o şedinţă de transformism vizual. El aplică metoda iluzionistă a lui Méliès, alternând scenele desenate cu cele în care apar şi actori. Linia care se desfăşoară pe ecran, singură parcă, ne introduce în universul cu desăvârşire liber, anarhic chiar, al graficii sale animate”.

(I, Chimet). É. Cohl (n. 4 ian. 1857) moare, la Orly, la 27 ian. 1938.

sept.

– Inspirat de romanele-foileton, Victorin Jasset realizează (pentru

„Éclair”) şase episoade din *Les Aventures de Nick Carter* [Aventurile detectivului Nick Carter /, primul *serial* din istoria cinematografului. În rolul

titular: actorul André Liabel. Spre deosebire de serialele de mai târziu, în care „continuarea în numărul viitor” devine element hotărâtor al construcţiei, „seriile” lui Jasset cuprind pentru fiecare film „o poveste inedită şi *completă*”. Este cel dintâi care adoptă principiul trupei permanente de actori, în aceleaşi tipuri de roluri – de la film la film. „Jasset a fost primul în Franţa care s-a străduit să povestească în imagini. […] Filmele sale câştigau? printr-un verosimil adus de filmările ce păreau surprinse pe viu.

În loc să-i supună pe actori regulilor scenice, Jasset le-a acordat o anumită libertate de acţiune, făcându-i să se comporte în faţa aparatului de filmat ca în viaţa de toate zilele” (J, Mitry).

oct. 15 – Petersburg: pe *Stenka Razin* (r. Vladimir Romaşov; a.

Evgheni Petrov Kraievski). Inspirat din istoria naţională, este primul film dramatic realizat în Rusia. „Marele succes al filmului a destrămat superstiţia adânc înrădăcinată, potrivit căreia filmul rusesc nu poate concura produsele străine de acest genu’ (J. Ley da) şi a deschis calea atragerii către cinematograf a unor importante forţe actoriceşti, nov. 17 – Paris: în cadrul primului program „Film d’Art” este prezentat filmul *L’Assassinat du duc de Guise* / Asasinarea ducelui de Guise / (r. André Calmettes; m. Camille Saint-Saëns; a. Le Bargy, Albert Lambert, Berthe Bovy). Evocare a evenimentelor istorice petrecute în secolul XVI, când ducele de Guise, pe punctul de

a-l înlătura de pe tron pe Henric al III-lea, este ucis la Blois, din ordinul regelui, de garda credincioasă acestuia, „cei 45”. „Primul film prezentat de «Film d’Art» era minunat executat. Chiar dacă avea greşeli de meserie, uşor de înţeles (şi cu atât mai scuzabile), vădind efortul cineaştilor de a surmonta dificultăţi în faţa cărora se aflau pentru prima oară, filmul era o capodoperă. El aducea principii noi şi nu ţinea seamă de experienţa precursorilor; metoda se dovedea justă. În afară de câteva reguli tehnice, nu se mai păstra nimic din ceea ce vechea şcoală elaborase atât de lent. Era eşecul principiilor consacrate” (V. J asset), dec. 24 – New York: sunt închise din ordinul primarului 500 de săli.

Este o încercare a Trustului de a-i obliga pe exploatatorii de săli să se supună condiţiilor sale. Protestul unui „comitet de apărare”, constituit ad-hoc şi condus de William Fox şi Marcus Loew, duce la anularea măsurii după numai 48 de ore.

dec.

– Viena: pe celui dintâi film austriac de ficţiune, *Von Stufe zu Stufe*

Din treaptă în treaptă / (r. Heinz Hanus, Claudius Veltee; a. Luise Kolm, Heinz Hanuš). În aceeaşi lună apare şi prima revistă de cinema austriacă, „Kinematographische Rundschau”.

– La Oslo, suedezul Charles Magnusson – care, încă în 1905, filmase în

– Acelaşi oraş sosirea regelui Haakon – reconstituie un fapt divers în primul film

norvegian de ficţiune, *Fiskelivet Faror* / Pericolele vieţii de pescar /.

– Operatorul Joao Freire Correia, realizator a numeroase actualităţi în

– Anii 1905 – 1907, şi Manuel Cardoso fondează la Lisabona „Portugalia

– Film”. Producţia continuă până în 1914, îndeosebi cu actualităţi şi filme

– Documentare, dar şi cu filme „de artă şi de aventuri”. Printre altele, două

– Versiuni la *Crimes de Diego Aloes* / Crimele lui Diego Alves / (r. Joäo Tavares).

– În Macedonia, Milton Manaki filmează evenimentele legate de înscăunarea sultanului Mahomed al V-lea şi de proclamarea „lumeţului” (libertatea naţionalităţilor), precum şi deschiderea şcolilor macedo-române, la Bitolia.

– În Turcia, cetăţeanul român Sigmund Weinberg, originar din Polonia, care deschisese la începutul secolului primul cinematograf cu sală proprie

– Din Constantinopole, realizează primele actualităţi locale.

– În Siria, la Alep, au loc primele spectacole de cinema din această ţară.

– La Damasc, abia în *1912*.

– În Brazilia, Francisco Serrador şi Alberto Botelho încearcă să sonorizeze filmele, utilizând actori ascunşi după ecran, pentru a sincroniza

– Dialogul şi mai ales cântecele filmate.

– Primul film argentinian de ficţiune: *El*

fusilamento de Dorregoj Execuţia lui Dorrego / (r., i. Mario Gallo; a. Salvador Rossi, Eliseo Guttierez), cap de serie pentru câteva produqjii istoric-patriotice: *Juan Moreira*>

– *Moarte civilă*.

– Enrique Díaz Quesada realizează primul film cubanez de ficţiune:

– *El Gabildo de fim Romuolda* / Trupa doamnei Romualda /.

– Filmarea unor scene din spectacolele operei din Beijing constituie materia primului film de ficţiune chinez, slurtmetrajul *Ting-chun*

Muntele Ting-chun / (r. Liu Zhonghu; a. Tan Xinpei).

1909

ian. 17 – Tânărul canadian Michael Sinnot – devenit, în S.U.A., Mack Sennett – este angajat ca actor, regizor şi scenarist la „Biograph". Perioada de mai bine de trei ani cât lucrează la această firmă se află sub semnul colaborării cu Griffith, care-i îndrumă primii paşi în regia de film (debut regizoral în 1910, în *A Lucky Toothache* / O fericită durere de dinţi /), şi a specializării treptate în genul comediei burleşti, pentru care dovedeşte remarcabile aptitudini, îndeosebi ca inventator de idei comice, ca descoperitor de actori capabili să susţină acest gen (Mabel Normand, Dell Henderson, Ford Sterling, Fred Mace). Filmele semnate de Mack Sennett la

„Biograph" – circa 80, din *martie 1911* până în *1912* – obţin un asemenea succes comercial, încât

îl fac pe realizator să se gândească la înjghebarea unei case de producţie proprii.

ian.

– New York: la Congresul proprietarilor şi antreprenorilor de cinematograf, trustul M.P.P.C. Îşi anunţă noile condiţii: fiecare sală va plăti doi dolari pe săptămână; fiecare distribuitor, o licenţă de 5.000 de dolari pe an; fiecare producător, O, 5 dolari pe metru de film vândut. Cei care nu acceptă aceste condiţii formează la *2 martie* „Cartelul independenţilor”.

De-abia ieşit din „războiul brevetelor”, cinematograful american intră în

„Războiul independenţilor”.

febr. 2 – Paris: la Congresul internaţional al producătorilor şi distribuitorilor de filme (preşedinte, Georges Méliès) participă 32 de societăţi din Franţa, Italia, Anglia, Germania, Danemarca şi Rusia, precum şi reprezentanţi ai cinematografiei americane. Cu acest prilej se adoptă formatul pe 35 mm, perforaţiile standard şi se propune generalizarea sistemului locaţiei, care prevede returnarea filmelor la producător după 4 luni de exploatare. Ultima măsură îi nemulţumeşte pe cinematografiştii ambulanţi. La *15 martie*, are loc ultima şedinţă a congresului. „Pathé”.

denunţă acordurile privind locaţia şi se retrage. „Eastman”, ratând organizarea unei pieţe mondiale a peliculei sub egida sa, părăseşte de asemenea congresul.

mart. 2 – Pr. *Pesni pro kupta Kal* / Cântec

despre negustorul Kalaşnikov / (r. Vasili Goncearov), după poemul lui Lermontov, în care actorul J. Potemkin creează primul Ivan cel Groaznic pe ecran. În acelaşi an, la *boctombrie*, are loc premiera filmului *Moartea lui Ivan cel Groaznic*, al aceluiaşi regizor, cu A. Slavin în rolul titular; filmul vă fi interzis de cenzură ca antimonarhic.

apr.

– Ca reacţie la presiunile Trustului, se creează primele societăţi de producţie „independente”: în *aprilie*, „Independent Motion Pictures”.

(regizor, Harry Salter) şi „Bizon Life M.P”. (regizori, Charles K. French, Fred Baishofer); în *august*, „Rex Motion Pictures” (regizor, Edwin Porter);

În *octombrie*, „Powers Pictures Play Company” (regizor, Joseph Golden; studioul, la Mount Vernon, lângă New York) etc. Chiar înainte de a deveni – către 1912 – mari firme producătoare, importanţa economică şi artistică a societăţilor independente nu e deloc neglijabilă, iar succesul lor de public e remarcabil. Primul film al societăţii I.M.P., *Hiawatha* (r. Harry Salter), ecranizare a unui poem de Longfellow (pe *octombrie 1909*), e doar începutul.

iun. 28 – „Albert Hall”, Londra: locotenentul Shakleton prezintă filmul expediţiei polare a căpitanului Scott, primul film documentar de lungmetraj din istoria cinematografului englez şi primul succes internaţional al acestui gen de film.

iun.

– Cu complicitatea reprezentanţilor societăţii „Lumière” în S.U.A.

şi în pofida angajamentelor sale faţă de Trust, „Éastman” începe să vândă peliculă producătorilor independenţi: pelicula virgină fabricată la Rochester (S.U.A.) era livrată însă în cutii „Lumière”, lui. 7 – Actriţa de 17 ani Mary Pickford (Gladys Smith) deţine primul său rol important în *The Violin Maker of Cremona* IConstructorul de viori din Cremona / (r. D.W. Griffith). În scurtă vreme, „the little Mary”.

devine stea de prima mărime a firmei „Biograph”. Cu ochii săi albaştri şi mari, cu aerul ei de păpuşă blondă şi cârlionţată, Mary Pickford cucereşte prin ingeniozitatea interpretărilor sale inima” publicului american. Filme din epoca „Biograph”: *Vila singuratica* – 1909; *Pippa trece* – 1910

(primul succes de public semnificativ în cariera tinerei actriţe); *pălăria newyorkeză* – 1912.

sept.

– Gazetarul şi omul de teatru italian Ernesto Maria Pasquali, fostul colaborator al lui Arturo Ambrosio, fondează la Torino o firmă proprie

(„Pasquali-Film”). Începutul producţiei acestei firme, ce va juca un rol deosebit în epoca de glorie a filmului mut italian, îl constituie ecranizările unor opere literare de succes notoriu: „Cyrano de Bergerac”, „Capitaine Fracasse”, „Ettore Fieramosca”. Prima adaptare după „Divina

Commedia” – *VInferno* / Infernul / (r. Giuseppe De Liguoro; i. Emilio Roncarlo; d. Francesco Bertolini; a. Arturo Pirovano, Salvatore Papa, Eugenia Tattoni). Depăşind tentaţia transpunerii elementare a gravurilor lui Gustave Doré / filmul reuşeşte să se impună prin plastica sa grandioasă, atributele compoziţionale, picturale, îndeosebi în versiunea ce utilizează culoarea, fiind strălucit potenţate de folosirea ingenioasă a trucajelor pentru obţinerea efectelor de fantastic impuse de subiect. Filmul de

„Mare spectacol” este considerat în anul premierei sale o capodoperă.

– Primele filme chineze de ficţiune cu subiect original, scris special pentru

– Film, scurtmetrajele *Pu Hsi Erh*\Fiul nedemn / şi *Hsi T ai Hou* / împărăteasa văduvăz sunt realizate la Shanghai de operatorul Benjamin Polaski, în colaborare cu doi cineaşti locali neidentificaţi.

– Caricaturistul american Winsor McKay (cu sprijinul tehnic al lui

– J.S. Blackton) animă desenele sale publicate în „New York American”.

– Şi realizează *Gertie the* Dinozaurl Dinozaurul Gertie /. Mare succes de public, în 1910, va continua cu un nou desen animat, *Micul Nemo*. Cea mai ambiţioasă operă a sa este lungmetrajul *Scufundarea Lusitaňiei*, pentru care

– McKay realizează [*în 1918*) peste 25.000 de desene.

– Primele scurtmetraje documentare, în două dintre ţările Americii

– Latine: în Venezuela, Augusto Gonzales Vidai şi M.A. Gonham îşi dedică

– Filmele carnavalului de la Caracas; în Perú, cel dintâi documentar autohton* realizat de un cineast neidentificat, are ca obiect manevrele cavaleriei.

1910

ian.

– Actorul de comedie John Bunny debutează în filmul „Vitagraph”:

My Old Dutch / Bătrânul meu olandez / (r. George D. Baker). Este un tip corpolent, cu o figură apoplectică, dar cu o fizionomie extrem de expresivă şi cu un joc deosebit de fin. Succesul său determină lansarea unei serii de filme intitulate *Scene de umor*, avându-i ca protagonişti pe obezul Bunny şi pe slăbuţa Flora Finch; urmează celebra serie *Căpitanul Barnacles*.

Regia filmelor cu Bunny e semnată de George D. Baker. „Comediile sale, destul de asemănătoare cu cele ale lui Sennett, au un simţ mai dezvoltat al umorului. Dispreţul pentru logică şi înlănţuirea situaţiilor accentuează caracterul insolit al acestora, cu atât mai mult cu cât se încearcă un fel de satiră a convenienţelor sociale, à egoismului mic-burghez” (G. Sadoul).

febr.

– Firma germană „Ernemann” lansează un aparat de luat vederi, de concepţie nouă, singurul

rival european al aparatelor „Pathé”, până la primul război mondial.

mart.

– Englezul Charles Armstrong realizează câteva filme de „umbre animate” (siluete de carton decupat, a căror proiecţie pe un ecran e filmată imagine cu imagine). Printre ele, şi filmul *The Clown and His Dunkey* / Clovnul şi măgarul său /. După un început în domeniul caricaturii politice, Armstrong cantonează în filmul publicitar de animaţie, apr.

– Reprezentanţa „Pathé” la New York, înfiinţată din august 1904, devine, sub numele „Pathé-America”, societate de producţie având la Bound Brook (New Jersey) laboratoare, studiouri şi o mică uzină. Producţia este de două filme pe săptămână; westernuri (regizate de Donald Mackenzie), comedii sentimentale (regizate de Joseph Golden, Oskar Apfel şi Henry Otto) şi filme cu trucaje. Primul film al noii case de producţie, prezentat la *16 mai 1910*, este *The Girl from Montana* / Fata din Montana / (r. D. Mackenzie). Prosperitatea filialei americane face ca, în *decembrie* acelaşi an, numai difuzarea filmelor sale în S.U.A. să aducă firmei „Pathé” 50% din totalul beneficiilor.

apr.

– La Berlin, ca reacţie la penetraţia capitalului străin (în special francez şi danez) în domeniul distribuţiei de filrûe, se constituie trustul de distribuţie „Film Industrie Anonym Gesellschaft”

(F.LA.G.), care încearcă să monopolizeze domeniul. Susţinut de alte grupuri financiare

(în primul rând de către puternicul trust industrial „Bayerische Anyline A.G / 6, care sesizase legătura dintre F.I.A.G. Şi interesele europene ale trustului „Edison” şi ale firmei „Eastman”), un alt grup de distribuitori formează, în *mai*, la Frankfurt, un al doilea trust cinematografic, „Projektion A.G. Union” (P.A.G.U.). Lupta acerbă pentru piaţă între cele două trusturi va duce la falimentul F.I.A.G., în 1912.

apr.

– Presupusa moarte, într-un accident, a vedetei firmei „Biograph”, Florence Lawrence, constituie „prima bombă publicitară din istoria cinematografiei”…

Iun. – în Austro-Ungaria, la Peraumberg, contele Alexander Kolowrath fondează „Sascha Filmfabrik”, prima firmă austriacă importantă. Studiouri, la Grommerhofen-Taschau (Boemia). Din *1913*, sediul firmei va fi la Viena.

Iun.

– Cu filmul *The Life of Buffalo Bill* / Viaţa lui Buffalo Bill / (r. Paul Panzer) se afirmă o tânără actriţă de operetă, Pearl White, care va deveni o mare vedetă, supranumită „The Powers Girl”, după numele societăţii care o lansase. Pentru a putea proiecta acest film de mare succes, numeroşi exploatatori de săli sunt nevoiţi să părăsească Trustul, care le interzicea achiziţionarea filmelor „independenţilor”.

lui.

– Primul western cu legendarul Tom Mix – *The Ranch Life in the Great South-West* / Viaţa într-un ranch din marele Sud-Vest /. Interpretul, un excelent călăreţ, creează un personaj care, prin imensa sa popularitate internaţională, devine sinonim cu cow-boy-ul. Din 1913, odată cu *The Child of the Prairie* / Copilul preeriei /, Tom Mix începe să-şi asume şi sarcini regizorale. „Tom Mix, călăreţul cu inima de aur, trebuie văzut de departe.

Masca împietrită a figurii sale dezamăgeşte şi pe cei mai îngăduitori prieteni. De fapt, el nu dispune decât de două expresii fizionomice, rezultante ale singurelor emoţii ce l-au încercat vreodată: bucuria victoriei şi timiditatea dragostei. […] Dar, cum personajul se detaşează limpede şi net pe orizont, într-o perspectivă care anulează detaliile şi păstrează numai marile gesturi, abstracţie făcând de aventură, anecdota îşi pierde stereotipia şi stângăcia pentru a rămâne numai încântătoare” (I. Chimet).

aug» 2 – Actorul danez August Blom debutează în regie cu *Den Hvide Slavenhandell* Sclavele albe /. Curând el devine director artistic şi principal regizor al firmei „Nordisk”, sarcină pe care o va îndeplini până în 1918.

Apogeul carierei sale coincide cu momentul „de vârf” al cinematografului mut danez şi al firmei „Nordisk” pe piaţa mondială. Blom îşi creează o echipă de actori talentaţi, care devin

vedetele casei „Nordisk”: Clara Wieth-Pontoppidan, Olaf Fonss, Robert Dinesen, Betty Nansen, Asta Nielsen şi Valdemar Psilander. Filmele sale, orientate pentru început către un pseudo-realism pitoresc şi romanesc, către descrierea mediilor interlope, în care domină viciul şi senzualitatea, se îndreaptă treptat spre „depăşirea naturalismului de tip foiletonistic, prin abordarea unui repertoriu tematic ambiţios şi a unor forme superioare de tratare a acestuia. Stilul său cel mai frecvent devine acum un amestec specific de naturalism (mediu, atmosferă) şi psihologism (desenul personajelor)” (J. Toeplitz). Chiar dacă în aceste filme fatalitatea întunecată domină soarta eroilor, accentele idilice şi cultivarea iluzoriului permit de cele mai multe ori să se creeze acel

„Vis de fericire şi succes, de călătorie spre îndepărtatele mări albastre”.

(U. Gad), specifice filmului danez al epocii. Film: *Hamlet; Robinson Crusoe*

(1910); *La poarta închisorii*; *Aviatorul şi ziarista* (1911).

aug. 21 – Moscova: pe filmului biografic *Jizn i smeri A.* Puşkinaj Yiaţa şi moartea lui Puşkin / (r. V. Goncearov) este urmată, la *SÔ noiembrie*, de premiera unei ecranizări după Puşkin: *Dama de pică* (r. ïhotr Ciardânin; a. P. Biriukov, A. Goncearova), „primul film rusesc primit fără rezerve de critica vremii, care descoperă cu acest prilej, la fel ca în cazul celor mai bune filme

străine, temeiurile artistice ale realizării decurgând din scrupulozitatea ecranizării” (J. Ley da).

sept. 17 – Copenhaga: pe dramei *Afgründen* / Abisul /, prima colaborare dintre regizorul Urban Gad şi viitoarea sa soţie, actriţa Asta Nielsen; primul mare succes internaţional al celei ce va fi considerată „o adevărată Duse a ecranului”. Cea mai mare tragedianã a cinematografului european din perioada de până la primul război mondial („Ea e totul! Şi viziunea celui care se îmbată, şi visul celui însingurat! „– G. Apollinaire) aduce pe ecran „o metodă originală de joc, ce deschide nu numai noi perspective actorului de film, ci şi artei filmului însăşi” (J. Toeplitz).

Carieră cinematografică de excepţie, comparabilă în istorie cu cea a Gretei Garbo şi a Marlenei Dietrich. Activitatea actriţei continuă după 1911 în Germania. Film (din perioada daneză): *Vis negru* \ *Balerina*;

Gar el Hama (*1911*).

dec. 7 – Moare scriitorul rus Lev Tolstoi. Producătorul rus A.O. Drankov pune în difuzare publică un film de montaj de lungmetraj cuprinzând imagini din viaţa marelui scriitor, filmate în anii 1908 – 1910.

dec.

– La „Gaumont” îşi începe activitatea regizorală (câte un film pe

– Săptămână, până în 1913) Jean Durand, creator al burlescului cinematografic francez,

autor al seriilor Galino, Onésime şi Zigoto. Protagonişti:

Clément Migé, Ernest Bourbon şi respectiv Georges Bataille. „Sunt parodii caricaturale şi bufonerii satirice compuse dintr-o multitudine de gaguri, ühul mai uluitor decât celălalt, cocteil de urmăriri şi farse funambuleşti, ţinind deopotrivă – de circ şi de «non-sense story», maimuţărind convenţiile, cu veselie corozivă, într-un climat delirant şi suprareal" (J. Mitry).

Filmele lui Durand, cărora istoricii de cinema le găsesc o sursă în tradiţia franceză a farsei medievale, utilizând profesionişti ai music-hall-ului şi ai circului, ţi-ar să-i fi influenţat pe Mack Sennett şi, mai târziu, pe René Clair, dec.

– Eizo Yoshizawa creează, la Tokio, societatea de producţie „Goshi Kwaisha Fukuhodo".

– Primul film jucat, realizat în Serbia, *Karadiordje* (r. I. Stanojevicčiča), film istoric-patriotic.

– În primul studio cinematografic din Cuba, improvizat la Havana de E. Díaz Quesada, sunt realizate cele dintâi filme cu, actori profesionişti din această ţară, metrajele medii *Criminal por* / Criminal la cerere / şi *Juan José*.

– Primul lungmetraj mexican. *EIGrito de* dolor / Strigătul durerii /

– (r. Felipe De Jesus Haro), realizat în cinstea centenarului independenţei

– Mexicului. Serbările centenarului independenţei în alte două ţări latinoamericane

prilejuiesc filmări documentare importante: în Columbia filmează Félix Mesguich, în Chile operatorul rămâne anonim.

1911

Ian. 28 – Pr. *Das Liebensglück der B* / Fericirea în dragoste a unei oarbe / (r. Franz Porten), cu Henny Porten în rolul principal. Începând din decembrie 1906, când debutase în *App* / Dans apaş /, tânăra artistă germană jucase doar roluri mici în filmele „sonore" realizate de tatăl său, Franz Porten. Cariera sa, îndelungată şi de prestigiu, îndeosebi în anii filmului mut, începe cu comediile şi dramele sentimentale interpre.

tate, în anul 1911, la firma „Messter". În jurul actriţei – supranumită

„Die blonde Henny" (blonda (Hermy) – se face o amplă publicitate. Prin succesul său, cinematografia germană descoperă avantajele „star-sistemului". „Această Walkirie un pic greoaie, cu trăsături regulate, era totodată sentimentală şi brutală. Ea a devenit, pentru publicul cinematografic berlinez, încarnarea unui ideal, aşa cum era Mary Piekford pentru newyorkezi" (G. Sadoul).

ian.

– Inginerul Giovanni Pastrone, director al companiei „Itala-Film".

şi (sub numele Piero Fosco) regizor, construieşte la Torino noile studiouri ale firmei, în care, pentru prima oară, utilizează pentru deplasarea aparaturii de iluminare podurile

rulante; contribuţia sa la dezvoltarea tehnicii cinematografice constă în numeroase dispozitive menite să perfecţioneze aparatele de filmat, printre care şi unul pentru asigurarea stabilităţii peliculei în timpul filmării („culoarul cu presiune” – cumpărat şi utilizat, din 1912, de firma americană „Bell and Howell” la construcţia aparatelor sale), precum şi o platformă pe roţi permiţând mişcări de aparat în interiorul decorurilor şi printre personaje, „carrello”, realizată în 1913., Ian.

– Mary Piekford, Owen Moore, Thomas Ince trec de la „Biograph”.

la I.M.P. Sub conducerea regizorală a lui Thomas Ince şi a lui George Loane Turner, aceştia turnează în Cuba – până la revenirea, în *mai 1911*, a trupei la Ňew York – 30 de filme.

Îefor.

– Gheorghe Ionescu şi Constantin Theodorescu realizează, la Bucureşti, filme de actualităţi şi documentare, printre care şi *România*, prezentat la Viena şi Budapesta, în *mai 1912*.

mart, 3 – La Paris, ziaristul, eseistul şi criticul de cinema Ricciotto Canudo publică „Le Manifeste des sept arts” (Manifestul celor şapte arj), eseu ce defineşte locul cinematografului în cadrul unui sistem general al artelor ca „a şaptea artă”. După Canudo, cinematograful este „arta sintezei totale, pruncul uimitor al maşinii şi al sentimentului, artă totală spre care toate celelalte au tins

dintotdeauna – fuziunea absolută a artelor. […] Noi am logodit ştiinţa cu arta, adică descoperirile, şi nu datele ştiinţei cu idealul artei, contopindu-le pentru a capta şi fixa ritmurile luminii. Acesta este cinematograful – cea de-a şaptea artă, care le împacă, astfel, pe toate celelalte”.

apr.

– George Eastman denunţă acordurile care-l leagă de trustul M.P.P.C., punând pelicula în vânzare liberă. Noua situaţie creată dă un impuls hotărâtor producţiei şi difuzării „independente”, apr.

– Primele încercări franceze de film color prin tricromie (procedeu

„Gaumont-color”, propus de Ducos de Hauron, pus la punct de M. Audiăbert). Imaginile alb-negru, înregistrate simultan prin trei filtre colorate

(roşu, albastru, verde), sunt proiectate prin filtre complementare menite să reconstituie culorile originale. Procedeul a dat rezultate mulţumitoare îndeosebi în documentarul cu subiecte din natură, apr.

– Louis Feuillade publică lăanifestul „La vie, telle cu’elle est” / Viaţa aşa cum este /, „încercare de a aduce realitatea pe ecran, […] de creare a unor filme, adevărate frânturi de viaţă, care să înfăţişeze oamenii şi lucrurile aşa cum sunt şi nu cum ar trebui să fie”. Seria *de* peste 20 de filme realizate – până în august 1913 – conform acestui program debutează, în aceeaşi lună, cu *Les*

Vipères / Viperele /. Majoritatea filmelor au 360 – 600 m şi sunt interpretate de aceeaşi trupă (a. René Navarre, Renée Carl, Suzanne Grandais, Alice Tissot).

apr. – în Italia, F ilote o Alb ei ini obţine un brevet pentru un „aparat de luat vederi panoramice”, utilizând pelicula de 70 mm. Filmul lat de mai târziu (1931) şi sistemul „Tod-A.O.”, utilizat în cinematografia modernă, îşi află predecesorii în această experienţă.

iun. 19 – Un incendiu ale cărui cauze nu au putut fi stabilite, dar care pare a nu fi fost străin de lupta dintre firmele producătoare, distruge tătudiourile „Powers”, de la Mount Vernon, utilizate intens de câteva firme producătoare independente. Evenimentul determină o accelerare a procesului de transferare a cinematografiei americane din estul industrial către Coasta de Vest. Astfel, firma „Kalem” îşi instalează studioul la Jacksonville, în Florida (*iulie*), „Bizon”, la Santa Monica, în California, a, Nestorfilm”, la Hollywood (; *noiembrie*).

lui. 26 – Cel dintâi film de ficţiune produs la Varşovia de către societatea

„Sfinks”, înfiinţată de Aleksander Hertz, este comedia *Ániek Klawisz*, *bohater Poivišla* jăntek Klawisz, eroul din Powišla / (*j*?! J.O. Sulnicki), avându-l ca protagonist pe popularul actor Anton Fiertner. Alte zece filme de ficţiune sunt produse de cineaştii polonezi în anul 1911.

aug. 28 – Pr. *De Fire Djaeple* / Cei patru

acrobaţi / (r. Robert Dinesen).

Film danez, de mare succes internaţional, a influenţat cinematograful scandinav, jalonându-i o direcţie specifică. Ecranizarea romanului lui Hermann Bang despre viaţa a doua cupluri de acrobaţi reuşeşte, dincolo de melodramă şi de spectaculos, o incursiune în domeniul fantasticului de factură expresionistă.

sept. 18 – Bucureşti: pe *Amor fatal* (r. Grigore Brezeanu). Primul film românesc de ficţiune. Marchează începutul unei perioade de efervescenţă cinematografică în România. La *21 octombrie** un grup de actori fruntaşi ai Teatrului Naţional din Bucureşti (Aristide Demetriade, Ion Brezeanu, Constantin Nottara, Petre Liciu) cere sprijin direcţiei teatrului, penttiu realizarea unei activităţi cinematografice constante. La *7 noiembrie*, Lă spectacolul *însifte*, *mărgărite*, de Victor Eftimiu, sunt utilizate episoade filmate (r. Gr. Brezeanu, Ar. Demetriade). În lunile ce urmează, o aprinsă polemică pe tema relaţiilor teatru-cinema, provocată de spectacolul Teatrului Naţional, depăşeşte cazul în discuţie, permiţând o trecere în revistă a poziţiilor privind noua artă.

sept.

– Thomas Ince devine directorul firmei „Bizon**, specializată în producţia de filme western. Un western de două bobine – lungime neobişnuită pentru filmele de acest tip – *Across the Plains* / Peste câmpii / marchează începutul activităţii sale la noua firmă şi introduce un nou

standard în westernul american.

oct.

– Londra: pe primei părţi a filmului Expediţiei Scott la Polul Sué

(r., i. Herbert G. Ponting). Abia în *martie 1913*, filmul integral (inclusiv materialul turnat la *19 ianuarie 1912*, la Pol, recuperat după descoperirea resturilor expediţiei), este prezentat publicului; prima capodoperă a documentarului.

oct. 1 – Actorul Ivan Mosjuhin debutează în *Kreiţerova Sonata* / Sonata Kreutzer / (r. Piotr Ciardânin). Viitoare mare vedetă internaţională, el creează aici un tip de erou romantic, ce-l impune în filmul rus prerevolurţionar chiar de la această primă apariţie pe ecran.

oct. 13 – în cadrul concursului cinematografic internaţional, organizat la Expoziţia de la Torino, juriul – format din cei mai de seamă fotografi italieni şi francezi ai epocii, acordă premiul I, la categoria filme de ficţiune, filmului istoric italian *Nozze d'oro* / Nunta de aur / (r. Luigi Maggi), „episod din bătălia de la Palestro, 1859". *La Vita delle far falie* / Viaţa fluturilor /, realizat de Roberto Omegna şi Guido Gozzano, obţine suprema distincţie la categoria film ştiinţific.

oct.

– Alfred Machin, trimisul casei „Pathé", fondează la Amsterdam firma „Hollandscke Film". În aceeaşi lună, turnează într-un sat de pescari primul film al acestei case, *Het Vervlockte Gold* / Aurul care arde /.

Ajutat de operatorul Paul Şablon, Machin mai realizează alte opt filme, în *noiembrie*, şi o a doua serie de şase filme, în *aprilie-iunie* 1912. Filmele sale au, în genere, teme eroice inspirate din istoria Olandei sau din viaţa pescarilor.

oct.

– Evenimentele legate de revoluţia burghezo-democratică din China şi abdicarea ultimului împărat (12 februarie 1912) sunt filmate de operatorii de actualităţi. Reunirea acestor actualităţi într-un lungmetraj documentar constituie primul film realizat în Republica Chineză, nov. 11 – Pr. *Der fremde Vogel* / Pasărea străină /, cel dintâi dintre cele 20 de filme realizate în Germania, în stagiunea 1911 – 1912, de cuplul 1

Urban Gad – Asta Nielsen pentru firma „Bioskop". Din această serie fac parte şi *Der Intentanz* / Dansul morţii /, care lansează moda *femeii-vampir9*

vampa, care-şi va avea în Musidora (Franţa), Lyda Borelli (Italia) şi Theda Bara (S.U.A.), reprezentantele notorii.

àec. 9 – Pr. *Oborona Sevastopolia* / Asediul. Se vast op olului / (r. Vasili Goncearov, A. Hanjonkov; a. A. Gromov, I. Mosjuhin), comparat de presa moscovită, pentru reuşita sa, îndeosebi în scenele de masă, cu filmele de mare montare realizate în Franţa şi în Italia.

dec, – După o perioadă în care, fiină bolnav, lipseşte de pe platouri, Max Linder revine pe

ecrane cu capodopera sa, *Max et le Quinquina* / Max şi vinul de Quinquina /, comedie de situaţii brodată în jurul avatarurilor eroului, care ia prea în serios indicaţiile doctorului de a consuma un pahar de vin înaintea fiecărei mese.

– Combinarea aparatului de filmat cu aparatul de radioscopie îngăduie

– Filmarea organelor interne văzute la raze X. Filmele obţinute de doctorii

– Jean Commandon şi André Lom an – prezentând mişcările stomacului

– Sau cele consacrate combaterii tuberculozei – sunt amplu difuzate, ca

– Filme didactice, de către societatea „Pathé".

– În Franţa, Gérard Bourgeois realizează pentru „Pathé" filmul, de mare

– Succes în epocă, *Les Victimes de Valcoolisme* / Victimele alcoolismului /

– Ta. Jacques Hamand, Gabrielle Lange, Marie Barthe), punct de plecare

– Şi operă capitală într-o carieră ce cuprinde peste 300 de filme, în majoritate melodrame şi drame sociale. Adaptând liber romanul lui Zola, „L'assommoir", filmul lui Bourgeois, „capodopera naturalismului cinematografic francez dinainte de 1914, se situează în tradiţia „Teatrului

– Liber" al lui Antoine şi a teatrelor populare din faubourg-urile pariziene, marchează, prin subiect, o evoluţie netă a cinematografului către tradiţia romanului realist al secolului al XIX-lea, iar prin tehnică, o interesantă

– Utilizare a adâncimii câmpului. Filmul are un farmec şi un ton care-l apropie de şcoala neorealistă italiană” (G. Sadoul).

– În efortul de a rivaliza cu succesul lungmetrajelor europene, J.S. Blackton încalcă decizia Trustului de a nu produce decât filme scurte şi realizează la „Vitagraph” *The Tale of Two Cities* / Povestea celor două oraşe /, ecranizare după Dickens. Marele succes comercial al acestei producţii, rexcelentă din trei puncte de vedere: imagine, decoruri, interpretare”.

– (Fr. Talbot), îi încurajează pe producătorii americani să realizeze mai

– Puţine filme, dar mai bune şi mai lungi.

– La Bitolia, în Macedonia, fraţii Manaki filmează vizita sultanului

– Mahomed, primul reportaj cinematografic de mari dimensiuni realizat

– Pe teritoriul Iugoslaviei.

1912

mart. 12 – John R. Freuler, Charles T. Hite şi Harry E. Aitken formează, ia S.U.A., consorţiul de producţie, locaţie şi distribuţie „Mutual Film Corporation”. În replică, la *17 mai*, Cari Laemmle constituie un alt consorţiu, „Universal Manufacturing Co.”. Polarizarea de interese în domeniul locaţiei şi al distribuţiei va stârni conflicte chiar în tabăra „independenţilor”, mart. 26 – Moscova: Ladistav Starevici prezintă *Prekrasnaia Lukanida* / Frumoasă Lukanida /, primul dintre cele trei filme de animaţie care

impun o nouă tehnică cinematografică: animarea păpuşilor. Urmează:

Crăciunul locuitorilor pădurii – 1912 şi *Greierele şi furnica* – 1913, ecramizarea fabulei lui Krîlov. Pornind de la experienţa dobândită du documentarele entomologice întreprinse în jurul anului 1909, Starevici reuşeşte să anime, filmând imagine cu imagine, insecte şi animale modelate din ceară, din sârmă sau din hârtie. Filmele sale sunt premiate, în *1913*, cu Medalia de aur la Expoziţia universală de la Milano.

mart.

– La Berlin, „Societatea directorilor de teatru" şi „Societatea germană a autorilor" interzic actorilor din teatre şi, respectiv, scriitorilor să colaboreze la filme. Cinematograful devine ţapul ispăşitor pentru şomajul existent în branşă – peste 2000 de actori şomeri numai la Berlin! Interdicţia rămâne însă literă moartă: actorii de teatru Paul Wegener, Fritz Massari, Harry Walden etc, continuă să joace în filme; regizorul Max Reinhardt semnează un contract, pentru realizarea a patru filme pe an; scriitorul Hugo von Hofmannsthal cedează drepturile de adaptare cinematografică a operelor sale.

apr.

– Inspirate din cotidian, mimând documentarul şi relatând isprăvile celebrei bande de anarhşti Bonnot – Gamier, recent capturată, filmele lui Victoria Jasset – *L'Auto grise* / Automobilul cenuşiu / şi *Les Horsla-loi* / în afara legii / (a. Henri

Gouget, Pierre Bressol, Josette Andriot) – deşi se încheie cu prinderea şi ghilotinarea bandiţilor, sunt considerate că fac apologia acestora şi suntnterzise de autorităţile franceze. Sub semnul aceluiaşi aparent realism se situează şi alte filme realizate de Jasset, în acelaşi an, în seria *Bătăliile vieţii* [*în ţara tenebrelor*, *Sabotorul*, *Mântuire*); aici, observaţia realistă a mediilor şi a tipurilor este minată de alunecarea în melodramă şi în *grand guignol* sau de un tezism cu intenţii de diversiune socială.

apr.

– Pe baza contractului de cedare a exclusivităţii distribuţiei, „Pathé”.

Începe să difuzeze (în versiuni mutilate) două dintre ultimele filme ale lui Georges Méliès, *Cendrillon* / Cenuşăreasa / şi *À Iß conquête du Pôle* / Cu*

cerirea Polului /. „În aceste două filme, Méliès şi-a pus tot sufletul. Şis poate, niciodată nu a realizat perfecţiunea ca în *Cucerirea Polului*, cea mai deplină reuşită a sa prin eleganţa şi ritmul punerii în scenă, prin armonia decorurilor şi prin amploarea maşinăriei tehnice pe care o animă.

[...] Filmul este azi o capodoperă, care are perfecţiunea lui Giotto. Dar un Giotto terminat în epoca lui Michelangelo” (G. Sadoul).

mai 15 – Londra: pe., în proiecţie privată, a filmului *Queen Elizabeth*! Regina Elisabeta / (r. Louis Mercánton, Henry Desfontaines). În rolul titular, marea tragediană Sarah Bernhardt, care

consideră filmul „cel mă, deplin succes al carierei sale”. Succesul său internaţional marchează apogeu) filmului de artă. În S.U.A., unde aduce un beneficiu de 80.000 de dolarii el dă un impuls deosebit producţiei filmelor de lungmetraj.

mai 25 – Primul tur de manivelă la filmul *Quo Vadis*? (r. Enrico Guazzqni; d. Camillo Inocenţi; a. Amleto Novelli, Gustavo Serena, Lea Giunchi).

Ecranizarea romanului lui Sienkiewicz înseamnă un succes comercial

– Beneficii, de zece ori mai mari decât investiţiile – dar şi un mare succes în plan artistic. De la durata cu totul neobişnuită a filmului (circa două ore de proiecţie) la grandoarea decorurilor, construite în trei dimensiuni, de la amploarea reconstituirilor la desfăşurările de mase, totul contribuia la crearea opiniei epocii, căreia îi dă glas şi marele sculptor Rodin, când numeşte *Quo Vadis*? – „o capodoperă”. „În filmul acesta, pentru prima oară, geniul arhitectonic al italienilor a impus noii arte problema perspectivei, rezolvând-o cu mijloacele limitate de atunci şi operând prima cucerire a spaţiului, care este, până astăzi, unul dintre meritele indiscutabile ale şcolii italiene. Descoperirea aceasta are în istoria cinematografului aceeaşi importanţă ca descoperirea perspectivei la Paolo Uccello şi Piero Della Francesca” (R. Paolella).

iun. 1 – Regizorul francez Ferdinand Zecea inaugurează seria *Scènes de la vie cruelle* / Scene din viaţa crudă / (a. Gabrielle Robinne, Robert

Alexandre, Gabriel Signoret). Opere puternic influenţate de melodramă şi de teatrul de bulevard, simptomatice pentru tendinţa de cantonare în drama mondenă, specifică repertoriului cinematografic francez din anii 1912 – 1914. Câteva titluri: *Febra aurului*, *Mai tare ca ura*, *Lacrimile iertării*.

iun, 80 – Mack Sennett, Mabel Normand, Ford Sterling, Fred Mace şi Henry Lehrman părăsesc firma „Biograph”. La *4 iulie*, Sennett şi Adam Kessel fondează „Keystone Pictures Co.”. Primele producţii ale noii firme, de al cărei nume se leagă epoca de glorie a comediei americane, văd lumina ecranului la *29 septembrie*: *Cohen Collects a Debt* / Cohen la Coney Island /

şi *The Water Nimph* / Sirena / (r. Mack Sennett). Activitatea desfăşurată în a doua jumătate a anului 1912 – câte un film pe săptămână, comedii în care elementele de vodevil se alătură celor preluate de la „urmăririle comice”, în care farsa inocentă se îmbină cu satira şi cu metafora ironică – îl conduce pe Sennett, treptat, la revelaţia comicului care rezultă cu precădere din montaj, la *revelaţia burlescului cinematografic*. La sfârşitul anului 1912, din trupa „Keystone”, mai fac parte şi Hank Mann, Al. St.

John, Chester Conklin, Alice Davenport, Edgar Kennedy, Roscoe Arbuckle, Minta Durfee ş.a.

Iun.

– Spectacolul cu piesa lui Gerhart Hauptmann, „Das Wunder” / Miracolul / –, pusă în scenă de

Max Reinhardt la „Deutsches Theater” din Viena, stă la baza filmului realizat în Austria de Michel Carré, *Le Miracle* / Miracolul /. Protagonistă – marea tragediană Agatha Bârsesôu. Filmul, de 2000 m, utilizând peste 300 de actori – este unul dintre succesele stagiunii cinematografice la Londra şi la New York.

iun.

– La Tokio se constituie firma „Nikkatsu”. Prim-regizor, Eizo Tanaka, iun.

– La Bruxelles, Alfred Machin fondează „Belge-Cinéma-Film”. În perioada *iunie 1912-iulie 1914*, Machin realizează, în colaborare cu André Jacquemin, peste 20 de filme. Primul dintre acestea, prezentat la *27 decembrie 1912*> *Histoire de Minna Claessens* / Povestea Minnei Claessens / este primul lungmetraj realizat în Belgia.

lui. 26 – New York: pe primului episod din serialul *What Happened to Mary*? Ce s-a întâmplat cu Mary? / (r. J. Searle Dawley, Walter Edwin, Charles Brabin, George A. Lessey; a. Mary Fuller, Marc McDermott, Harold Shaw), prima producţie cinematografică ilustrând aventurile unui erou, paralel cu relatarea aceloraşi fapte într-un foileton, în presă, (în cazul dat, magazinul feminin „The Ladies World”). Naşterea serialului american este în strânsă legătură cu evoluţia presei de mare tiraj, cu lupta pentru influenţă dintre marile cotidiene americane; preluând de la presa tipărită naraţiunea foiletonescă a unei serii de aventuri,

dar ilustrând-o specific, cinematograful contribuie la revitalizarea foiletonului ca gen publicistic, favorizând totodată difuzarea ziarelor care îl adăposteau, aug. 20 – La Stockholm cenzura interzice prezentarea filmului Trădgandsmastemj Grădinarul / (a. Lilli Bech, Gösta Eckmann), amânând debutul regizoral al lui Victor Sjöström. Personalitate de prim plan a cinematografiei suedezè, încă din epoca începuturilor carierei sale, Sjöström îşi continuă activitatea de actor, apărând alături de soţia sa, actriţa de origine daneză Lilli Bech, în numeroase filme ale casei „Svenska”, realizate mai ales de Celălalt corifeu al şcolii suedeze, Mauritz Stiller. Mai norocos, debutul acestuia din urmă se va produce la *30 decembrie*, cu premiera comediei *Mor och* Dotter / Mamă şi fiică /. Din colaborarea Stiller-şiöströmbech, două filme se bucură de un deosebit interes în epocă, anunţând marile succese ale casei „Svenska”: *Masca neagră* – 1912, film senzaţional, asemănător, ca factură, producţiilor daneze, despre dragostea dintre un ofiţer şi o dansatoare pe sârmă, şi *în puterea unei femei* – 1913, dramă sentimentală cu vădite intenţii de analiză psihologică, aug. 25 – în ziua centenarului bătăliei de la Borodino, în câteva mari oraşe din Rusia este prezentat, în premieră, filmul istoric (r. Vasili Goncearov, A. Uralski, Kai Hansen; i. A. Leviţki, George Mundviller, Louis Forestier, Alexander Rillo).

aug. – în Germania, se constituie societatea

„Deutsches Kinematograph Gesellschaft” (D.K.G. = „Dekage”). Studiouri, la Köln. Primele filme, în regia danezului Vigof Larsen. Principalul său concurent: concernul P.A.G.U., din Frankfurt, care, în luna septembrie a aceluiaşi ari, va construi primele mari studiouri din Germania, la Berlin-Tempelhof, unde îşi va şi muta sediul.

sept. 1 – Bucureşti: pe filmului istoric *Independenţa României* (r. Grigore Brezeanu, în colaborare cu Ar. Demetriade; i. Franck Daniau; a. Aristide Demetriade, Constantin Nottara, Aurel Athanasescu, ion Niculescu, Jenny Metaxa-Doro, Aristizza Romanescu), cea mai semnificativă realizare a cinematografiei româneşti în epoca începuturilor. Anunţat de publicitate ca „film de mare artă şi senzaţie patriotică, în care e reconstituit întreg războiuli româno-ruso-turc din 1877 – 1878”, filmul se vrea o cronică a evenimentelor istorice, o evocare fidelă a acestora şi, totodată, o punere în imagini cinematografice a literaturii şi plasticii româneşti legate de acest eveniment. Afirmare prestigioasă a societăţii producătoare

„Filmul de Artă Leon M. Popescu”.

sept. 8 – Moscova: A. Hanjonkov fondează o societate cinematografică pe acţiuni, devenită, în scurt timp, cea mai importantă din Rusia, sept.

– Adolphe Zukor, Edwin S. Porter, Daniel Frohman şi alţii fondează

„Famous Players Pictures”. Direcţia artistică: E.S. Porter. Sub deviza

„Actori celebri în piese celebre” şi axând întreaga publicitate pe numele interpretului, Zukor pune bazele „star-sistemului”, care va domina, decenii de-a rândul, industria cinematografică americană. Primele filme ale noM

case producătoare au premiera în *ianuarie 1913*: *Eternal* / Cetatea eternă / (r. E.S. Porter; a. Pauline Frederick) şi *Prisonier of Zenda* / Prizonierul din Zenda / (r. Hugh Ford, E.S. Porter).

oct.

– Pentru a-i impune lui Thomas Ince cedarea dreptului de difuzare a filmelor sale – cele peste o sută de westernuri produse în perioada octombrie 1911 septembrie 1912 de „Bizon Life” – Cari Laemmle declanşează, prin intermediul firmei „Universal”, „războiul bizonilor”. În *noiembrie*, cedând presiunilor şi şicanelor, Ince abandonează producţia firmei

„Bizon” lui Laemmle.

nov.

– Arhitectul ceh Max Urban fondează, la Praga, societatea A.S.U.M.

şi construieşte un studio care-şi va începe activitatea în acelaşi an, funcţionând fără întrerupere până în 1917. Filmul cel mai reprezentativ al anului este *Cholera v Praze* / Holeră la Praga / (r. Alois Jaloveč).

dec.

– Paris: pe *Les Misérables* / Mizerabilii / (r. Albert Capellani), ecranizare după Victor Hugo, primul mare film francez: 4 ore, 5.000 m.

Printre interpreţi, alături de Henri Krauss, Henri Étiévant şi Mistinguette, se află şi actriţa românca Maria Ventura. Alte versiuni ale ecranizării vor fi realizate, de-a lungul anilor, în Franţa, S.U.A., U.R.S.S., Italia, Egipt, Japonia, India.

– Animatorul francee Émile Cohl pleacă în S.U.A. la studiourile „Eclair”.

de la Fort Lee (New Jersey). Aici începe colaborarea cu animatorul american George McManus, la seria *Snookums*: „Un mic şi dezagreabil bebeluş, care-i joacă tot felul de renghiuri crude sărmanului său tată, sub privirile candide ale prea elegantei sale mame” (É. Cohl).

1913

fefer. 15 – Pr. *Der Andere* / Celălalt / (r. Max Mack). Un judecător somnambul devine, în timpul nopţii, un criminal periculos. Filmul marchează e dată importantă în istoria cinematografului german prin nivelul său artistic, prin apariţia primelor tendinţe expresioniste şi prin debutul cinematografic al unui mare actor de teatru – Albert Bassermann, fëbr. 16 – Aniversarea a trei sute de ani de la instaurarea dinastiei Romanov e omagiată de premiera „la concurenţă” a doua filme dedicate evenimentului, produse de Hanjonkov şi, respectiv, de Drankov: *Voţareniia doma Rorrumovih* / Ascensiunea dinastiei Romanov / (r. Vasili Gonce & rov, Piotr Ciardânin) şi *Triokstoletie ţarstroivania doma Romanoffân*

Tricentenarul dinastiei Romanov / (r, A.

Uralski, N. Larin). În acelaşi an, pe un raport al poliţiei privind participarea cinematografiştilor ruşi la un congres în S.U.A., ţarul Nicolae al II-lea notează: „Consider cinematograful un divertisment inutil şi periculos. Doar o persoană anormală poate pune pe planul artei acest fel de spectacol”.

Îebr» 17 – New York: *Julius Caesar*, primul lungmetraj sonor, cuplare mecanică a cinematografului cu fonograful, încercată de Edison, înregistrează un „eşec memorabil”. Este ultima tentativă din deceniul al doilea de a rezolva problema sunetului în cinematograf.

ftilor. 28 – Viena: pe filmului istoric austriac *Speckbacher* / Logodnica morţii / (r. Pierre Paul Glunaus), inspirat de lupta de eliberare a tirolezilor împotriva lui Napoleon. Aceleaşi evenimente (abordate pentru prima oară de cinematograf, în 1909, de filmul lui Franz Porten – *Andreas Hof fier*) fac şi obiectul unui film german de mare montare, *Tirol în Waffen*

Tirolul înarmat / (r. Cari Froelich).

febr. Roma şi Torino: pe *U Histoire d’un Pierrot* / Povestea unui Pierrot / (r. Baldassare Negroni; a. Francesca Bertini, Leda Gys, Emilio Ghione). „Pentru a se menţine fidel pantomimei ecranizate, Negroni a încercat să dea filmului un montaj cinematografic de o sobrietate excepţională, ţinând seama de originea teatrală a subiectului. El adoptă mijloace expresive tipice, pe care nu le putem găsi în niciun film al epocii, cu

un viu simţ ai dirijării maselor, cu o inteligenţă a mişcării acestora. În rolul lui Pierrot, Francesca Bertini mizează pe mobilitatea mimicii şi pe forţa gestului". (Maria Adriana Prollo).

mart. 23 – Regizorul-actor danez Benjamin Christensen debutează cu *Del Hemmelighetsfulde X* / Misteriosul X /, reuşită îmbinare a fantasticului şi a halucinaţiei cu aventura poliţistă. El va deveni unul dintre cei mai importanţi regizori danezi, cu o contribuţie specifică la istoria cinematografiei toondiale. x mart. – „Pathé" inaugurează noi studiouri, moderne, lângă uzina de peliculă de la Vincennes. Aici sunt turnate principalele filme produse de

„S.G.A.G.L. Pathé", printre care *Germinai* şi drama istorică *93 y* adaptări de Albert Capellani, după Zola şi, respectiv, Hugo. Deşi vizibil influenţat de naturalism şi de concepţiile „Teatrului Liber", Capellani, *, pentru care adevărul – adevărul actorilor şi cel al mizanscenei – sunt esenţiale în cinema" (M. Bardèche, R. Brasillach) se păstrează în limitele formulei teatrului fotografiat.

mart.

– Efervescentă activitate cinematografică în Germania: noi studiouri la Berlin („Neubabelsberg" şi „Marienhof"); Erich Pommer, directorul filialei berlineze „Decla" a firmei „Éclair", cumpără „Deutsches Bioskop". Sub conducerea sa, aceasta devine una dintre cele mai mari societăţi producătoare. Cel mai important

succes al acesteia va fi seria de 45 de filme, regizate de Joe May, avându-l ca erou pe detectivul Stuart Webbs (a. Ernest Reicher), în care îmbină fantasticul, groaza şi aventura poliţistă.

apr / 23 – Paris: pe prirůului film din seria *Fantômas* (r. Louis Feuillade; a. René Navarre, Renée Carl, Bréon, Yvette Andrey or). Inspirat din romanul omonim, publicat în foileton, începând din 1911, de Pierre Souvestre şi Marcel Allain, *Fantômas* relatează aventurile extraordinare ale unui bandit care se ridică împotriva întregii societăţi. Eroul „preia asupra sa ura şi speranţele unui proletariat exploatat, decis să distrugă ordinea stabilită de cei bogaţi, şi luptă să instaureze o adevărată justiţie, într-o lume în care nimic nu e adevărat şi totul e permis” (Fr. Lacassin). Dimensionând poetic continua opoziţie dintre naturalismul minuţios al descrierii şi acţiunea rocambolescă, neverosimilă, Feuillade se dovedeşte în *Fantômas*

„Un reprezentant timpuriu a ceea ce se va numi mai târziu fantasticul în cotidian, o poetică pentru care este esenţială recunoaşterea calităţii în lucruri, înainte de orice altceva şi, concomitent, descrierea lor realistă, pentru a le face să devină expresie şi prin aceasta a le elibera de orice artificialitate” (G. Franju).

apr.

– New York: se fondează „Jesse Lásky. Feature Play Co.”. Sloganul firmei: „Piese de prestigiu cu

actori proeminenţi”. Pentru început, firma cumpără dreptul de ecranizare a douăzeci de piese de succes. Turnările celor dintâi filme ale noii case vor începe, însă, abia în *decembrie*.

mai 17 – Bombay: pe celui dintâi film indian de ficţiune, *Raja Harishandra*, / Rajahul Harishandra / (r. Dadasheb Phalke). În studioul său de la Nasik, la 150 km de Bombay, dotat cu aparataj importat din Anglia, Phalke realizează, în perioada *1913 – 191*8,33 de filme, pe al căror generic semnează ca regizor, scenarist şi operator. Filmele sale, inspirate din mitologie, din istoria Indiei sau din opera clasicilor literaturii indiene, dezvoltă cu precădere latura fantastică şi feerică a subiectelor, realizatorul indian dovedind o adevărat virtuozitate a trucajului cinematografic.

Film: *Legenda lui Mohini* (1914); *Turkaram* (1915); *Lanka Dahan* (1917);

Krishna (1918).

Iun.

– Cu o bază tehnică asigurată (laboratorul modern instalat la Teatrul Liric din Bucureşti) şi cu un personal de specialitate angajat ferm (operatorii francezi Franck Daniau şi Alphonse Chagny, monteza Paule Gambon), cu o trupă actoricească de mâna întâi, trupă condusă de Marioara Voiculescu şi Constantin Radovici, asigurându-şi colaborarea scenaristică a unor tineri scriitori de talent – Liviu Rebreanu, Emil Gârleanu, Corneliu Moldovanu ş.a. – societatea „Filmul de artă Leon Popescu” trece, concomitent

cu lansarea primelor sale filme – *Răzbunarea* (r. Haralamb Lecca), *Un leac pentru soacră* (r. Vladimir Maximilian), *Urgia cerească*

(r. Constantin Radovici), la o intensă activitate de producţie. În lunile iulie şi august se filmează peste 10.000 de metri negativ, pentru 12 filme aflate în producţie; brusc, un conflict fără ieşire între producător şi angajaţii săi blochează terminarea filmelor, ce vor ajunge pe ecrane eşalonat în anii următori: *Cetatea Neamţului*, *Spionul*, *Bastard* (1914); *Viorica Detectivul* (1915); *Amorurile unei prinţese*, *Dragostea marinarului* (1916)»

Laboratorul ya continua să funcţioneze, condus de Gheorghe Ionescu şi Nicolae Barbelian, producând actualităţi şi documentare până în 1916, iun, 22 – Moare, la Neuilly, regizorul francez Victorin Jasset (n. 1862), regizor principal şi director artistic al firmei „Éclair” între 1908 şi 1913, realizator al primelor serii cinematografice (*Nick Carter* – 1908) şi al unora dintre cele mai populare romanej cinematografice (*Zigomar* – 19101912, Prótea 1913). „Unul dintre rarii artişti ai cinematografului francea dinainte de 1914. Cultivat, reţinut, estet – un Henri Bataille al cinematografului. El a ştiut, odată cu sau chiar înaintea lui Feuillade, să descopere frumosul şi insolitul în cotidian şi să creeze poezia filmului poliţist în episoade” (G. Sadoul).

iun, – Sub influenţa filmelor italiene de mare montare, D.W. Griffith începe, în California, primul

său film de patru bobine, *Judith of Bethulia*

Judith din Betulia / (i. Billy Bitzer; a. Blanche Sweet, Henry B. Walthall, Mae Marsh, Robert Harron). Lungimea neobişnuită îi aduce.com flicte cu firma producătoare („Biograph”), care, la refuzul său de a scurta filmul, amână premiera cu peste un an. „În comparaţie cu producţia americană a anului 1913, această operă opulentă şi viguroasă proba concludent că Griffith atinsese un maximum de capacitate creatoare. Episoadele individuale erau temeinic construite, imaginile erau de o mare bogăţie a detaliilor, iar prospeţimea lor, ca viziune, era foarte bine pusă în valoare de un montaj remarcabil. Unele episoade, ca atacul zidurilor Bethuliei şi incendiul care distruge tabăra asiriană, se numărau printre cele mai măreţe spectacole produse până atunci în S.U.A”. (L. Jacobs), lui. 27 – Tânărul poet futurist Vladimir Maiakovski publică în revista moscovită „Kino jurnal” articolul: „Teatru – cinema – futurism”, Răspunzându-şi la întrebarea: „Poate teatrul modern să reziste competiţiei cu cinematograful?”, autorul conchide: „Teatrul se îndreaptă spre propria-i distrugere şi trebuie să-şi canalizeze moştenirea spre cinema. Industria cinematografică, îndepărtându-se de realul naiv şi artificial à la Cehov şi Gorki, trebuie să deschidă uşi largi teatrului viitorului, legându-se trainic de arta actorului”.

aug. 1 – în S.U.A. firma „Pathé” rupe angajamentele sale din 1909 cu trustul M.P.P.C.

Boicotul în distribuţie, ameninţarea interzicerii jurnalului său cinematografic şi criza de peliculă aduc firma în pragul falimentului. Situaţia este restabiliră prin: crearea firmei de producţie-distribuţie „Pathé Exchange”; înţelegerea cu Eastman pentru livrarea de peliculă; contactul cu magnatul presei William Randolph Hearst pentru finanţarea producţiei de seriale după foiletoanele publicate în gazetele sale; fuzionarea jurnalului „Pathé News” cu actualităţile cinematografice „Hearst”.

aug. 6 – Havana: pe primului lungmetraj cubanez *Manuel Garda a Ei rey de los campos de Cuba* / Manuel García sau Regele câmpiilor cubaneze / (r. Enrique Díaz Quesada; a. Gerardo Artecona, Evangelina Adams), film de aventuri pe fundal istoric, dedicat unuia dintre eroii populari ai luptei pentru independenţa insulei.

ating. 22 – Pr. *Der Student von Prag* / Studentul din Praga / (r. Stellan Rye; a. Paul Wegener, Lyda Salmonova, Fritz. Weidemann). Povestea unui student care şi-a vândut diavolului reflexia în oglindă şi care, urmărit de dublul său, sfârşeşte prin a se sinucide. Utilizând supraimpresiuni şi trucaje remarcabile, exploatând la maximum resursele fotografiei de artă semnate de Guido Seeber (despre care se spune că evocă, prin maniera sa, plastica lui Ribeirà) şi fotogenia decorurilor reale – un vechi cimitir evreiesc, străduţele strâmte din vechea Pragă, peisaje crepusculare – filmul reuşeşte să

creeze o atmosferă fantastică şi un climat ce se înscriu pe linia romantismului german, prefigurând totodată expresionismul cinematografic.

sept, 16 – Moscova: prima ecranizare a unei opere de Dostoievski, *Prestuplenie i* nakazaniel Crimă şi pedeapsă / (r. L Vronski; a. Pavel Orlenev, I. Vronski).

oct. 1 – D.W. Griffith părăseşte „Biograph" şi trece la firma „Reliance Majestic". Noul său contract prevede realizarea a patru lungmetraje pe an şi supervizarea producţiei mai multor regizori, printre care Christy Cabanne, Paul Powell, James Kirkwood, Edgar Lewis. Majoritatea trupei de la „Biograph" – Lillian şi Dorothy Gish, Mae Marsh, Blanche Sweet, Owen Moore, Robert Harron, Donald Crisp – îl urmează, oct. 7 – Petersburg: cel mai mare succes al anului şi, totodată, cel mai mare succes al cinematografiei ruse prerevoluţionare, drama sentimentală *Cliuci sciastia* / Cheile fericirii / (r. Vladimir Gardin, Iakov Protazanov; a. Vladimir Maximov, Olga Preobrajenskaia).

oct. 12 – Bucureşti; Leon Popescu publică „Memoriul asupra unui program cultural-cinematografic", în care anticipează intervenţia autorităţilor române în problemele cinematografiei. „Legea Dissescu" pentru

„Crearea unui cinematograf cultural şi introducerea filmului în şcoală".

stârneşte însă reacţia ostilă a distribuitorilor

de filme şi proprietarilor de cinematografe, care reuşesc să obţină blocarea ei. Prima angajare a statului român în favoarea cinematografului, menită să încurajeze producţia naţională, să înlesnească difuzarea filmului cultural şi să folosească cinematograful în educaţia publică, suferă, astfel, un eşec. O acţiune similară va mai avea loc abia peste douăzeci de ani – „Legea Mavrodi".

din *1934*.

oct. 24 – Copenhaga: pe *De Dodes?* / Insula morţilor / (r. Wilhelm Glúckstadt; i. Julius Folkmann), film inspirat din poemul lui Palle Rosenkranz şi din tabloul lui Arnold Boecklin (personajul principal al filmului, un aristocrat bogat, reconstituie pe proprietatea sa „Insula morţilor", imaginată de Boecklin). Susţinând, prin plastica imaginii, filonul de vis şi de mit existent în scenariu, filmul se impune în epocă prin rafinamentul fotografiei datorat unei tehnici de iluminare exemplară, oct. – R.T. Jupp, directorul unui circuit de săli din Marea Britanie, fondează firma producătoare „London Film". Cu o primă echipă de

– Cineaşti, adusă din S.U.A. (scenariştii Anne şi Bannister Merwin, regizorii George Loane Turner şi Harold Shaw, actriţa Edna Flugarth), firma reuşeşte, în scurt timp –, să se impună în fruntea produbţiei insulare, nov. 20 – Pr. filmului biografic austriac *An der schönen hlauen Donau* IDunărea albastră / (r., a. Karl Zeska), cap de serie

al mai multor filme dedicate vieţii şi creaţiei celebrului compozitor vienez, Johann Strauss, dec. 15 – Tânărul actor englez Charles Spencer Chaplin, remarcat de Mack Sennett în spectacolele trupei de pantomimă „Fred Karno”, soseşte la studiourile „Keystone” din Hollywood, cu care încheie un contract S

pentru un an (150 de dolari săptămânal). În acest interval realizează 35

e filme. Primul dintre ele: *Making a Living* / Ca să-şi câştige existenţa /

(r. Henry Lehrmann; pe *2 februarie 1914*) îl impune drept „un comic de mâna întâi” („Movie Picture World”).

dec. 26 – Pr. unuia dintre marile succese ale cinematografiei daneze, *Atlantis*, ecranizare) după romanul lui Gerhart Hauptmann (r. August El om; a. Ida Orloff, Olaf Fonss, Ebba Thomson). Drama scufundării unui transatlantic în drum spre America. Profitând de actualitatea naufragiului vasului „Titanic”, utilizând pentru realizarea sa ample mijloace tehnice şi materiale (inclusiv un veritabil transatlantic), A. Blom atinge cu acest film punctul culminant al carierei sale. „Reuşită – poate chiar de excepţie! – pe plan tehnic, filmul este insuficient în planul conturării tipurilor umane, – al căror desen psihologic infantil are foarte puţin de-a face cu Hauptmann” (J. Toeplitz).

dec. – în Venezuela, F. Zimmermann realizează primul lungmetraj:

autohton, parodie a „Damei cu camelii”: *La*

Dama de las / Doamna din Cayenne /.

– Primul lungmetraj chinezesc de ficţiune *Nan fu nan qi* / Un cuplu

– Reuşit / (r. Zheng Zhengqiu, Zhang Sluchu an), film influenţat de ideile

– Revoluţiei democrate. În acelaşi an, la Hong Kong, Li Minwei turnează

– Lungmetrajul *Zhuangzi şi qil* Zhuangzi îşi pune soţia la încercare /.

– În Uruguay, argentinianul Julio Irigoyen turnează primul film de

– Ficţiune, *Tripin y Carlitos a Montevideo* Tripin şi Carlitos la Montevideo /.

– *Mă l'amor mi-o non* muore / Dragostea mea nu moare / (r. Mario Caserini;

– A. Lyda Borelli, Mario Bonnard, Letizia Quaranta). Adaptare a unui

– Roman-foileton. Într-un principat imaginar din Europa Centrală, moştenitorul tronului este îndrăgostit de fiica unui colonel, actriţă şi spioană.

– „Filmul a marcat o distanţă netă faţă de alte filme ale anului, ca iniţiator de noi genuri, ca moment de afirmare pentru noi actori, precum

– Şi al unui nou stil regizoral. Lyda Borelli, pentru prima oară în film, a

– Cucerit dintr-odată unul dintre locurile cele mai înalte în ierarhia valorilor [...] Borelli, actriţa cea mai semnificativă a epocii sale, cea mai impregnată de simţul teatral, aduce în cinematografia italiană un nou element „personificarea idealului feminin al timpului,

dragostea dusă până la imposibil” (Maria Adriana Prollo).

1914

Ian. 14 – Moscova: pe „Primului film futurist din lume”, parodie de film *guignol*, *Drama v Kabare futuristov No 13*! *O* dramă în cabaretul futurist nr. 13 / (r. Vladimir Kasianov), produs de grupuv futuriştilor ruşi.

Ian. 28 – Cluj: pe filmului *A Sarga* / Mânzul şarg / (r. Felix VanhyR

a. Berky Lili, Várkonyi Mihály, Fekete Mihály) marchează începutul unei prolifice activităţi cinematografice, al cărei principal animator este directorul teatrului maghiar din localitate, regizorul şi actorul Janovics Jenö. Dramă populară, ce-şi desfăşoară acţiunea în mediul unui sat ardelenesc şi urmăreşte destinul tragic al unui ţăran condamnat pe nedrept la ani grei de închisoare, *Mânzul şarg* cunoaşte o remarcabilă carieră internaţională, 137 de copii ale filmului frâna difuzate în Europa şi în Asia de către Casa „Pathé”. După această primă colaborare cu firma franceză, Janovics fondează succesiv, la Cluj, câteva case de filme – „Proja”; *1916* – „Corvin”; *1917* – „Transsylvania”), sub egida cărora va realiza, între anii *1913* – *1918*, ca producător, regizor şi, uneori, protagonist, 65 de lungmetraje de ficţiune.

febr. 3 – Debutul regizoral al polonezului Edward Cyprian Cuchalski, cu filmul *Sâodycz Grzechu* / Dulceaţa păcatului / (i. Jan Skarbek-

Maiczevki; a. Maria Duliba, Josef Wegrzinj reprezintă un punct de plecare pentru o semnificativă carieră cinematografică.

febr. 17 – New York; pe westernului *The Squaw Man* / Indianul /, film de debut al regizorului Cecil B. De Mille, constituie unul dintre primele succese ale companiei „Lasky", care îşi construieşte până la sfârşitul anului un studio permanent la Hollywood. Cinci regizori şi 80 de actori cu contract, dreptul de ecranizare a zece piese de teatru de succes, obţinut pentru 100.000 de dolari, constituie baza viitoarei producţii a firmei, febr. 18 – Regizorul danez Holger Madsen se afirmă cu *Evangelic Mandens Liv* / Predicatorul / (a. Valdemar Psilander, Else Froelich, Augusta Blad). Venit din lumea teatrului, fostul actor H. Madsen se dovedeşte în primul rând un excelent îndrumător al actorilor. „Filmele sale dezvoltă g pentru prima oară tema angoasei şi a halucinaţiilor, obsesia păcatului.

limatul de vis şi de halucinaţie este la el şi mai frapant prin tratarea subiectului, prin insolitul pe care-l degajă imaginile cele mai simple, prin stilul care uneşte straniul formei cu cel al conţinutului. Prin tratarea lor într-o tehnică total nouă, filmele sale, unele dintre cele mai semnificative pentru cinematograful danez al deceniului doi, anunţă expresionismul german, pe Murnau şi pe Dreyer" (J. Mitry). Film: *Ciuma*

(1913); *Intrigă de dragoste* (4914); *Spiritistele* (1914).

mart. 10 – George Eastman cumpără, pentru trei milioane de dolari, brevetele „Goodwin” pentru fabricarea peliculei. Astfel, rivalitatea dintre proprietarii acestor brevete, firmele „Ansco” şi „Kodak”, încetează, mart. 15 – Apare, la Bucureşti, revista „Viaţa cinematografică în România, Bulgaria, Serbia, Grecia, Turcia şi Egipt”, menită să faciliteze schimbul de informaţii cinematografice în această zonă.

apr. 11 – New York: pe *The Spoilers* / Jefuitorii / (r. Colin Campbell; a. William Farnum, Tom Santeschi, Kathlyn Williams). În Alaska, în timpul goanei după aur, un miner cinstit se opune şefului unei bande specializate, în furturi de concesiuni miniere. „Filmul reconstituie tensiunea permanentă, violenţa, culoarea locală, susţinute de un decor foarte fidel. El prezintă, într-o optică cvasidocumentară, condiţiile de viaţă ale acestei populaţii, antagonismele epocii, într-un cuvânt, febra aurului” (J.L. Rieupeyrout).

apr. 11 – Pr. primului episod al serialului *The Perils of*, *Pauline* / Primejdiile P au linei / (r. Louis Gasnier, Donald Mackenzie; a. Pearl White, Krane Wilbur, Paul Panzer, Lyonel Barrymore). Fiica unui miliardar

(interpretată de Pearl White, la primul ei mare film) este urmărită de o bandă misterioasă, care, după ce o capturează, o condamnă la moarte.

La începutul fiecărui episod însă, ea găseşte mijloace să scape din situaţia îngrozitoare în care

părea să se afle în ultimele imagini ale episodului anterior. Imens succes de public, care aduce o redresare pentru filiala americană „Pathé”, şi o serie de contracte cu trustul de presă „Hearst”.

pentru alte seriale.

apr» 12 – Primul film turnat de Chaplin ca scenarist, regizor şi interpret, *Caught în a Cabaret* / Charlot, chelner /. „Stilul e întru totul conform cu cel al lui Mack Sennett, cu încăierări, tarte cu frişcă, în final, dar anumite detalii dezvăluie un spirit de observaţie sigur, precum şi câte ceva din psihologia personajului” (P. Leprohon).

apr. 18 – Torino: pe *Cabiria* (r. Giovanni Pastrone; sc. G. Pastrone, Gabriele d’Annunzio; i. Segundo de Chomón, Giovanni Tomatis, Augusto Batagliotti, Natale Chiusano 4 a. Italia Almirante Mazzihi, Lidia Quaranta, Bartolomeo Pagano; m. Ildebrando Pizzeti; d. Camillo Innocenti, Luigi Bárgnano). Supravieţuitoare a cataclismului care-i distrugă oraşul natal, Cabiria, fiica unui patrician din Catania, este răpită de piraţi, dusă în Cartagina şi vândută ca sclavă. Pe fondul mai multor episoade ale războaielor punice sunt relatate aventurile eroinei la Cartagina şi Sirăcuza, când în pericol de moarte, când salvată în ultima clipă de patricianul roman Fulvius Axilla şi de sclavul său credincios Maciste.

Durata realizării: circa şase luni, în / imensele decoruri construite la Torino şi în exterioare, în Sicilia, Tunisia şi în Al pl. Peliculă folosită: peste 20.000 de metri. Lungimea variantei definitive:

4.500 m (patru ore de proiecţie). Costul filmului: 1,250 milioane lire aur. *Cabiria* constituie apogeul filmului italian de mare montare, care revoluţionează cinematograful epocii prin inovaţiile tehnice şi de limbaj introduse (o scenografie în trei dimensiuni, mişcări de aparat ce accentuează senzaţia de spaţiu; folosirea sistematică a iluminării artificiale pentru obţinerea unor efecte expresive). În ciuda limitelor evidenţiate atât în epocă, cât şi mai târziu, şi care ţin de domeniul interpretării actoriceşti şi al montajului, istoricii de cinema sunt în consens să aprecieze *Cabiria* ca una dintre cele mai importante opere din primele decenii de cinema: „Se poate considera că acum a fost intuit întregul viitor artistic al cinematografului. Termenii esenţiali, de la conţinutul narativ la tehnică, se prefigurau în filmul lui Pastrone. *Cabiria*, care, printr-o stranie eroare, a fost considerat un fel de proiect pentru *Intolerance*, trebuie reţinut ca prima operă de artă cinematografică din lume" (Maria Adriana Prollo).

apr. – începe realizarea primului lungmetraj în care apare Chaplin, totodată, prima comedie de lungmetraj din istoria cinematografiei:

Tillie Punctured Romance / Charlot face dolari / (r. Mack Sennett; a. Charles Chaplin, Marie Dessler, Mabel Normand, Mack Swain). Adaptare a unei comedii muzicale. Charlie şi complicea sa, Mabel, o răpesc pe Mary, fiica unui fermier bogat, şi-i fură banii. După ce şi-l dispută, cele două

femei coalizate îl predau în cele din urmă pe Charlie poliţiei. „Durata filmului îi permite lui Chaplin să dezvolte *trowaill*-urile. Totuşi, t deşi personajul său capătă unitate, preciziei şi conciziei din alte pelicule scurte li se opune aici o încâlceală de aventuri, al căror haz nu e totdeauna eficace”.

(P. Leprohon).

apr. – „Chicago Evening American” inaugurează prima rubrică permanentă de cinema din presa americană, susţinută săptămânal de scenarista de la „Essanay”, Louella Parsons. Aceasta va deveni curând un critic de temut pentru comentariile veninoase şi capricioase care vor însoţi, decenii în şir, viaţa cinematografică din S.U.A.

mai 14 – Se constituie consorţiul de exploatare şi distribuţie „Paramount Pictures Co”. (preşedinte: William W. Hodkinşon). Printr-un acord pe 25 de ani, semnat cu câţiva dintre marii producători, „Paramount”.

obţine dreptul de distribuire în exclusivitate a 104 filme pe an şi o cotă de 35% din încasările brute. Companiile producătoare urmează să primească un avans de 35.000 de dolari pentru fiecare film angajat cu „Paramount” şi 65% din încasările obţinute. În Consiliul de conducere al consorţilului „Paramount” sunt aleşi, ca vicepreşedinţi, Zukor şi Lasky.

În distribuire începe să se impună sistemul programului săptămânal, locaţia „la metru” fiind

înlocuită cu locaţia „în bloc” (block-booking

Potrivit acestui sistem, proprietarul de sală angajează o programare pe un an (52 de filme), cu consorţiul, devenit participant la încasări, mai – La Catania (Sicilia) se fondează firma cinematografică „Morgana Film”. Producţia acestei case, *Sperduti nel buio* / Pierduţi în întuneric /

(r. Nino Martoglio; a. Maria Cârmi, Dillo Lombardi, Giovanni Grasso, Virginia Balistrieri), realizată în acelaşi an, adaptează o melodramă veristă de mare succes, a lui Roberto Bracco, despre fata unui cântăreţ cerşetor şi orb, ce este sedusă – ca şi altă dată mama sa – de un bogat aristocrat. În *Pierduţi*... „prezentarea celor două medii contrastante, cel al fastului şi cel al mizeriei, l-a condus pe realizator să utilizeze montajul prin contrast, anunţându-i astfel atât pe puternicul Griffith, cât şi pe inspiratul Pudovkin. […]. Cu o simplitate şi o claritate în iluminare care se armonizează perfect cu realismul general de care e impregnată întreaga operă, cu o coerenţă stilistică perfectă, realismul filmului se accentuează pe parcursul povestirii, până la a se autodepăşi, pentru a deveni metaforă şi semnificaţie” (U. Barbaro). Filmul marchează strălucit existenţa vocaţiei realiste a cinematografului italian încă în epoca începuturilor. Cvasiignorat de contemporani, considerat multă vreme definitiv pierdut, redescoperirea sa la începutul anilor ’40 şi

studierea sa la „Centro Sperimentale” au avut o influenţă deosebită în geneza neorealismului, iun.

– Perspectiva foarte apropiată a războiului este intuită şi în lumea cinematografică. Un film cu mesaj pacifist, *Maudite soit la guerre*! / Blestemat fie războiul! /, realizat în Belgia de către Alfred Machin şi terminat încă din 1913, găseşte, în fine, un distribuitor. Altul, realizat în Danemarca, de către Holger Madsen – *Ned Med Vaabnene*! Jos armele! /, – va mai aştepta trei ani până a putea fi prezentat. În schimb, proliferează filme care anticipează acţiunile războinice, pregătind terenul pentru ceea ce se va întâmpla, cum este, de pildă, filmul *England*’s *Menace*

Anglia în pericol / (r. Harold Shaw).

iun.

– Inaugurarea primului „Drive în „(cinematograf în aer liber pentru spectatori în automobile) din S.U.A. – „Ebbet Field Theatre” – cu filmul lui T. Ince, *The Wrath of the Gods* / Mânia zeilor / (a. Sessue Hayakawa, Tsuru Aoki), melodramă desfăşurată pe fondul unui cataclism

(o erupţie vulcanică), dimensionat simbolic ca o intervenţie a destinului menită s-o pedepsească pe eroină.

aug, 1 – Germania declară război Rusiei. Sistemul general de alianţe care leagă marile puteri duce la dezlănţuirea primului război mondial.

La *3 august*, Germania declară război Franţei; la *4 august*, Marea Britanie declară război

Germaniei. În aceeaşi lună, filmul de montaj *The Cauze of the Great European War* / Cauza marelui război european / (r. George Pearson) evocă evenimentele legate de declanşarea războiului. Împreună cu desenul animat *Peace and War – Pencillings* / Pacea şi Războiul – Schiţe / (r. Harry Furniss), acest film deschide amplul capitol al filmului de război din producţia cinematografică britanică. Până la armistiţiul general din decembrie 1918, în toate ţările beligerante se vor produce numeroase filme cu tematică de război, filme de propagandă şi melodrame S

atriotice, filme politice de animaţie, pamflete cinematografice şi filme e montaj.

aept. 25 – Actriţa poloneză Pola Negri, viitoare stea a cinematografiei mondiale, debutează în *Niewolniha Zmyslow* / Sclava simţurilor / (r. Jan Pawlowski). „Pentru prima dată apărea în filmul polonez o actriţă care, prin mimica, gestul şi jocul său, reuşea să impună cu forţă, să transmită stările sufleteşti" (J. Toeplitz). Până în 1917, actriţa va mai juca înalte şapte filme poloneze produse de casa „Sfinx".

nov. 14 – Moare, ea prizonier de război, într-un lazaret francez, tânărul regizor german Stellan Rye (n. 14 iun. 1887), originar din Danemarca*

realizatorul câtorva dintre cele mai importante opere ale cinematografului preexpresionist german: *Studentul din Braga> Casa fără* un, *Ewinrude*

(1913) şi *ochii lui Olé\ Brandis* (1914).

dec» 29 – Pr. *The Clutching Hand* / Mâna care ucide /, primul episod al serialului în 36 de episoade *The Exploits of Elaine* / Aventurile Elainei /

(r. Louis Gasnier, Donald Mackenzie; a. Pearl White). Acest serial american va cunoaşte cel mai mare succes în Europa. Versiunea franceză, intitulată *Misterele New York-ului* (22 episoade), va fi dublată de un foileton de Pierre Decourcelle, în ziarul parizian „Le Matin". „Amalgam necronologie al episoadelor serialulúi american, *Misterele New York-ului* reprezintă triumful acţiunii prin care se ajunge la o poezie a mişcării gratuite. Acţiunea pentru acţiune, într-o farandolă, în care, sub conducerea unei tinere femei atletice, se aruncă rapide pete de lumină asupra unor personaje stranii".

(A. Kyrou).

– La realizarea seriei *Bobby Bump*, animatorul american Earl Hurd

– Introduce metoda foilor de celuloid transparente, care va revoluţiona

– Animaţia (brevet, împreună cu animatorul John Randolph Bray). „El tratează personajele în mişcare pe foi de celuloid transparent şi le suprapune

– Pe fundaluri în acuarelă. Astfel, un singur decor poate fi utilizat pentru o

– Întreagă scenă, ca un decor de teatru. Înainte de Hurd, animatorul era

– Forţat să deseneze fundalul pe fiecare desen.

Acest procedeu a permis ca

– Mai mulţi artişti să lucreze concomitent pe fiecare desen al filmului”.

– (W. Disney).

– În Columbia, fraţii Donato şi Vincente Di Domenico realizează un

– Documentar biografic despre eroul naţional, generalul Rafael Urife. Tot

– Ei vor produce, în 1919, un alt film important pentru începuturile producţiei naţionale columbiene, metrajul mediu *Tierra Caucana*.

1915

ian. 15 – Berlin: pe *Golem* (r. Henrik Galeen; a. Paul Wegener, Lyda Salmonova), cea dintâi versiune cinematografică a celebrei legende medievale despre automatul care se revoltă împotriva autorităţii şi împotriva B

repriului său creator. În continuarea tentativelor danezilor Holger

[adson şi Urban Gad şi a influenţelor expresionismului din pictură şi literatură, el poate fi considerat ca veritabil precursor al şcolii cinematografice expresioniste. Alte filme cu aceeaşi temă sunt realizate în 1920

(r. P. Wegener) şi 1936 (r. J. Duvivier).

Ian. 26 – Sofia: pe comediei *Balgaran e galant* / Bulgarul é galant / (r. Vasil Ghendov), primul film de ficţiune realizat în Bulgaria. O femeie tânără îşi bate joc de un curtezan obraznic, tocându-i banii şi nervii şi lăsându-l apoi cu buzele! umflate.

Ian.

– Actriţa americană Theda Bara (Theodosia Goodman) debutează în *A Fool There Was* / A fost odată un nebun / (r… Frank Powell), după poemul lui Kipling „The Vamp”. Prima vampă a cinematografului american, menită să concureze „femeile fatale” din cinematograful european al epocii. „Chiar şi în America, voga filmelor şi a tipului creat de Theda Bara („femeia nimănui”, în opoziţie cu tipul creat de Mary Pickford – „logodnica tuturor”) a trecut repede, după succesul celor 40? de filme interpretate de ea în numai trei ani. Aceasta pentru că genul ei nu găseşte terenul pe care să fie cultivat: dacă „logodnica tuturor” a creat o adevărată dinastie, „femeia nimănui” a rămas unică. Făcând abstracţie de peliculele cu Mae West, se poate spune că, după Theda Bara, sensul banal şi profund

– 1 chemării senzuale a dispărut, practic, din producţia americană, cel puţin până în perioada imediat următoare celui de-al doilea război mondial”.

(L. Jacobs).

fetor. 1 – Chaplin îşi începe perioada „Essanay” cu *His Job* / Charlot debutează /. Vor urma 13 filme, cele mai importante dintre ele fiind:

Charlot, *boxer*, *Vagabondul*, *Charlot la bancă*. Este etapa în care Chaplin stabileşte legături trainice cu câţiva dintre cei mai preţioşi colaboratori ai săi (operatorul Rollie Totheroh, cu

care va lucra până în *1952*, actorii Edna Purviance, Ben Turpin şi Leo White) şi-şi reînnoieşte estetica. „Cea mai mare parte a filmelor „Essanay” sunt perfect construite. Fiecare aventură ne este înfăţişată, apoi dezvoltată şi desăvârşită cu o remarcabilă virtuozitate. Acum, Chaplin introduce pentru prima oară în comedie elemente dramatice. Înainte, ştiam că Charlot există. Acum, ştim că, dincolo de aparenţa comică, înăuntrul acestui soi de obiect mobil, bate o inimă” (P. Leprohon).

Îetor. 1 – în S.U.A., William Fox constituie societatea de producţie şi difuzare „Fox Film Corporation”, companie foarte prosperă în artă filmului mut. Lucrează atât pe Coasta de Est (studioul de la Flushing, New York), cât şi pe cea de Vest (din 1917 la Hollywood). Director artistic şi regizor principal al firmei: James Gordon Edwards, care reprezintă în cinematograful american al anilor 1914 – 1920 „stilul italian” de tip Güazzoni, Gaserini. El conduce o echipă de realizatori prolifică: Colin Campbell, Raoul Walsh, Jack Conway şi Harry Miliarde, fetor. 8 – Los Angeles: pe *Birth of a Nation* / Naşterea unei naţiuni /

(r. D.W. Griffith; i. Billy Bitzer; m. Joseph Carl Breil; a. Éenry B. Walthall, Mae Marsh, Josephine Cromwell, Lillian Gish, Elmer Clifton, Robert Harron, Donald Crisp, Raoul Walsh). Contribuţie remarcabilă C. la cristalizarea limbajului cinematografic, filmul lui Griffith este totodată D.

un document al furiei rasiste a Ku Klux Klan-ului, prezentat, în mod E. inacceptabil, ca salvator al naţiunii americane. Filmul înfăţişează istoria F. a doua familii de proprietari din Sud, pentru care războiul de secesiune G. reprezintă o ispăşire fără vină. Forţele principale în conflict sunt, pe de H. o parte, armata de negri, care ameninţă cu distrugerea totală, ducând I. pretutindeni abuzul, violul şi crima, iar pe de altă parte, Ku Klux Klan-ul.

J. Deşi primitivă, greoaie în multe privinţe, epopeea lui Griffith, privită K. exclusiv din punctul de vedere al limbajului filmic, cuprinde episoade de L. valoare antologică: moartea tânărului ofiţer alb ucis de un negru; descrierea patetică a bătăliei de la Petersburg; incendiul Atlantei; magistrala M. imagine a timpului de luptă acoperit cu morţi; montajul, care alternează, în final, panica familiei asediate şi apropierea ritmată, de galop, a Klan-ului.

N. Filmul, care pe planul ideilor se dovedea conform poziţiei segregaţioniste O. a autorului romanului ecranizat, reverendul Thomas Dixdn, a fost boicotat P. În numeroase oraşe americanş şi a fost interzis în multe ţări. „Exceptând O. orice consideraţii privind felul în care filmul tratează relaţiile dintre albi R. Şi negri, ceea ce a stabilit aici Griffith cu această operă a sa este că filmul, sân general, nu va mai fi numit pe mai departe cu acea vorbă de ocară S. „pâlpâire”, cu care era gratificat deseori. Cu *Naşterea unei naţiuni*, filmul

T. 4» fost recunoscut ca o formă a artei, cea mai persuasivă şi penetrantă a timpului nostru. Şi aceasta, la numai 20 de ani de la prima demonstraţie f niblică a lui Edison” (A. Knight).

ehr. 13 – în Rusia sunt prezentate la concurenţă două adaptări ale capodoperei lui Tolstoi: *Voina i Mir* / Război şi pace /, cea dintâi semnată de Vladimir Gardin şi Iakov Protazanov, cea de-a doua, *Rostova*, de Piotr Giardinin. Alte ecranizări: în 1955, în S.U.A. (r. King Vidor) şi în 1965, în U.R.S.S. (r. Serghei Bondarciuk).

febr. 25 – Sunt inaugurate la San Fernando, lângă Los Angeles, pe un teren de 230 de hectare, studiourile gigant „Universal City”. Prima veritabilă „citadelă a cinematografului” consemnează începutul producţiei industrializate hollywoodiene; pentru prima dată vizitarea studiourilor cinematografice în plină activitate devine obiect de „spectacol” şi sursă de venituri.

febr.

– Brevet pentru procedeul american utilizând filtre selectoare

„Tehnicolor” obţinut de inginerii din Boston: Herbert T. Kalmus, D.F. Constok şi W.B. Westeott. Primul film experimental utilizând acest procedeu, intrat în difuzare în 1916, filmul experimental de metraj mediu *The Gulf Between* / Prăpastia / (r. Tom Gibson) dă rezultate încurajatoare, febr.

– Se creează „Serviciul fotografic şi cinematografic al armatei franceze”. Din *iulie 1916*, reportajele cinematografice de front reuşesc

să filmeze războiul din ce în ce mai aproape, operatorilor permiţându-li-se accesul şi în linia întâi a luptelor. Concomitent, cenzurarea materialelor filmate de către autorităţile militare se va însăpri. Serviciul va funcţiona până în 1920 şi va servi ca model pentru unităţi similare în cadrul tuturor armatelor ţărilor Antantei.

Iun. 20 – Harry F. Aitken, Adam Kessel şi Charles O. Bauman constituie societatea „Triangle Corporation", menită să stabilească o bază financiară consolidată pentru firmele producătoare „Majestic", „Kay: Bee" şi „Keystone", o direcţie generală şi un organism comun, de distribuire a filmelor. Casele producătoare îşi păstrează autonomia, având fiecare câte un regizor important ca director artistic: D.W. Griffith la „Majestic Triangle", Thomas Ince la „Triangle Kay-Bee", Mack Sennett la „Triangle Keystone". Pentru a-şi onora deviza „Cele mai mari filme – cei mai importanţi realizatori", „Triangle" angajează la cele trei case producătoare peste 50 de regizori deja afirmaţi sau pe cale de afirmare (Walter Edwards, Scott Sydney, Franck Borzage, Alan Dwan, Jack Conway, John Emerson, Raoul Walsh şi alţii), precum şi operatori (Billy Bitzer, J. August, EI. De Vinna), scenarişti (Anita Loos, Fr. Woods, Gardner Sullivan) şi actori (Douglas Fairbanks, Lillian şi Dorothy Gish, Norma şi Constance Talmadge, William Hart, Gloria Swanson, Chester Conklin, Fatty Arbuckle, Buster Keaton, Mabel Normand şi

alţii). Primul program „Triangle”.

(23 septembrie 1915) cuprinde: *Naşterea* (r. Reginald Barker), *Mieluşelul* (r. William Christy Cabanne); *Valetul meu* (r. Mack Sennett).

În perioada 1915 – 1917, „Triangle” devine cea mai puternică societate americană de producţie (circa 700 de filme).

aug. 22 – Actriţa rusă Vera Halodnaia debutează în filmul *Pesni torje struiuşcei liubri* / Cântecul dragostei triumfătoare / (r. Evgheni Bauer), ecranizare după Turgheniev. „Părul ei negru, paloarea feţei accentuată de un machiaj alb, dar mai ales ochii furtunoşi, verzi ca sticla – ochii despre care actriţa spunea că sunt „pâinea ei” – constituie o imagine izbitoare. Marele ei succes s-a bazat pe maleabilitatea deosebită în mâinile unor regizori inteligenţi, pe calităţile unei figuri graţioase ce permitea filmarea din aproape orice unghi” (J. Leyda). Face o carieră de scurtă durată, deoarece moare în plină glorie, în martie 1918, la Odessa, în timpul unei epidemii de gripă. Film: *Viaţă pentru viaţă* (1916); *Femeia care a inventat dragostea* (1917); *Cadavrul viu* (1918).

oct. 15 – Pr, *The Battle Cry of Peace* / Strigătul de luptă al păcii / (r. J. şi Blackton, Wilfred North). Primul film de propagandă în favoarea intrării S.U.A. În războiul împotriva Germaniei. Film violent antigerman, da.

ficţiune politică: trupele germane invadează noul continent, flota germană ajunge în portul New York, doborând zgârie-norii ca pe nişte

gigantice castele de cărţi de joc. Este primit cu emoţie, dar şi cu destulă suspiciune.

Partizanii neutralităţii dezvăluie legăturile dintre filmul lansat cu a publicitate senzaţională şi cercurile politice, militare şi industriale, îndeosebi fabricanţii de armament. Pe plan cinematografic, reacţia neutralists se va concretiza în câteva filme importante produse în 1916: *Civilizaţim*

(r. Thomas Ince); *Intoleranţă* (r. D.W. Griffith); *Logodnice de război*

(r. Herbert Brenon). „Violente rechizitorii antimilitariste, aceste filma sunt ecoul opiniei publice, denunţând, în stilul de spectacol al vremii, inutilitatea războiului, distrugerile şi tragediile sale” (L. Jacobs), nov. 13 – Primul episod din serialul francez *Les Vampires* / Vampirii /

(r. Louis Feuillade; a. Musidora, Jean Aymé, Marcel Levesque). Concomitent cu cele zece episoade se publică foiletonul în „Le Petit Parisien”.

„O capodoperă născută din hazard şi instinct, de o remarcabilă frumuseţe clasică, cu un umor caustic şi o poezie sumbră” (F. Lacassin). Scenariul acestui roman-foileton, improvizat în cursul turnării, urmăreşte peripeţiile extravagante ale unei asociaţii criminale, ai cărei membri îmbrăcau, pentru a se pierde în întuneric, maiouri negre.

dec. 1 – Pr. *Portret Doriana Greia* / Portretul lui Dorian Gray / (r. Vsevolod Meyerhold, Aleksandr Levitţki; d. Vladimir Egorov; a. Varvara

Ianova, Mihail Doronin, V. Meyerhold). „Am dorit să aduc pe ecran ritmul specific al gesturilor, care corespunde legilor generale ale ritmului, utilizând cât mai bine posibil efectele de lumină proprii cinematografului. Prima mea sarcină este să întreprind cercetări asupra metodelor cinematografului, metode încă ignorate şi neutilizate”, declara cunoscutul om de teatru, la prima sa experienţă cinematografică. Considerată de unii istorici ca cel mai important film rus realizat înainte de Revoluţia din februarie 1917, ecranizarea romanului omonim de Oscar Wilde urmărea în viziunea lui Meyerhold „utilizarea tuturor mijloacelor pentru a umple această povestire simbolică cu un lux decadent şi o subtilă oroare” (J. Leyda).

– Actriţa italiană Pânã Menichelli se afirmă în filmul îl *fuoco* / Focul / (r. Giovanni Pastrone; a. Febo Mari) – romanul dragostei dintre o castelană excentrică şi un pictor tânăr – drept una dintre cele mai ilustre dive ale cinematografului mut, pe care presa vremii o defineşte: „simplă, armonioasă, senzuală, cea mai tulburătoare dintre vedetele adulate de public.

De o frumuseţe neliniştitoare şi provocatoare, subţire, înaltă, somptuos îmbrăcată, hieratică în atitudini şi lentă în gesturi, ea e născută pentru filmul de dragoste”. 1

– Filmul lui Gustavo Serena, *Assunta Spina* / Puntea suspinelor /, adaptare a unui roman de Salvatore di Giacomo, ce-şi plasează acţiunea în

– Lumea interlopă din Neapole, impune în rolul titular o mare actriţă de

– Cinema, Francesca Bertini, interpretă aici a unui personaj dominat de

– Instinct, straniu, orbit de patimă şi purtând cu sine, fără să vrea, propria-i

– Distrugere şi a tuturor celor îndrăgostiţi de ea. „Dacă Borelli era frumuseţea intangibilă, Bertini era femeia adevărată, aderând la viaţa cartierelor populare, dar şi la aceea a saloanelor luxoase, în care evoluează

– Personajele lui Sardou. Supersensibilă, ea îşi valorifică expresivitatea

– Imediată în reprezentarea pasiunilor umane eterne: dragoste, ură, disperare, fericire, credinţă, cruzime” (Maria Adriana Prollo). Film: *Trubadurul* (1909); *Salomeea* (1913); *Damacu camelii* (1915); *Tosca* (1918); *Monte Carlo* (1927).

1916

ian, – Primul episod al serialului american *The Graft* / Corupţia / (r. George A. Lessey, Richard Stanton). Caracteristic pentru momentul campaniei antitrust, lansată de preşedintele democrat Woodrow Wilson, serialul, ale cărui douăzeci de episoade poartă titluri edificatoare – „Trustul morţii”, „Trustul prafului de puşcă”, „Escrocii de la Asigurări”, „Piraţii finanţei” – demască tirania trusturilor, în contrast cu instituţiile americane direct angajate în lupta împotriva monopolurilor, tehr. 26 – Chaplin semnează contractul cu societatea „Mutual”

pentru realizarea a 12 filme de câte două bobine, în decurs de un an. Primul dintre ele, *The Floor Walker* / Charlot, şef de raion /, intră în distribuţie în *mai 1916*. Seria „Mutual" marchează evoluţia ireversibilă a artei lui Chaplin şi cristalizarea mitului lui Charlot prilejuieşte apariţia universului lui Charlot. „Tocmai de aici derivă importanţa ei în contextul întregii creaţii a autorului. Cu atât mai mult cu cât schiţa primară e imediat definitivată. Cele mai bune filme ale seriei – *Charlot*, *poliţist*, *Cămătarul*, *Emigrantul*, *Muzicantul* – au valoare de prototip. De acum \înainte, strada, maidanul, dugheana «marcă Mutual» le vom regăsi în toate operele următoare; caracterele şi tipurile sociale, de asemenea" (P. Leprohon).

apr, 19 – Moscova: pe *Pikovaia Dama* / Dama de pică / (r. Iakov Protazanov; a. Vera Orlovşt, V. Pşilitnevski), film care îl va impune în întreaga Europă pe actorul Ivan Mosjuhin.

Iun. 11 – Madrid: pe serialului spaniol în opt episoade *Barcelona y sus Misterios* / Barcelona şi misterele sale / (r. Alberto Marro) – cel mai reprezentativ dintre filmele spaniole de acest gen.

un 14 – Ciudad de México: pe *En defensa propria* / *în* legitimă apărare /

(r. Joaquin Coss) inaugurează producţia casei „Azteca Film", aug. 4 – Bucureşti: semnarea Tratatului de alianţă dintre România *şi* puterile Antantei, consemnând intrarea României în război. Cinematografic, campania militară desfăşurată din a doua jumătate a anului 1916

este oglindită, pentru început, doar sporadic (în special în filmările corespondentului de război al casei „Pathé”, operatorul Georges Ercolle, sau în cele realizate de operatorul Serviciului fotografic aerian al armatei, Gheorghe Ionescu).

sept. 5 – New York, „Liberty Theatre”: pe *Intolerance* / Intoleranţă / (r. D.W. Griffith; i. Billy Bitzer, Karl Brown; d. Frank Wartman; a. Mae Marsh, Robert Harron, Constance Talmadge, Bessie Love, Lillian Gish, Sam de Grasse, Margery Wilson, Erich von Stroheim). Primul film de sinteză istorico-filozofică, capodoperă a începuturilor cinematografiei, contribuţie substanţială la formarea limbajului filmic. Patru istorii diferite se desfăşoară concomitent, într-o împletire de episoade ce întrerup mereu cronologia fiecărei povestiri, pentru a face loc celorlalte:

I. „Mama şi legea” prezintă aspecte din luptele greviste ale anului 19J1, urmărind destinul unui tânăr muncitor învinuit pe nedrept de crimă şi salvat, în ultima clipă, înainte de execuţie;

II. „Noaptea Sfântului Bartolomeu” descrie pieirea unui cuplu de tineri hughenoţi ucişi la Paris, în timpul masacrului pus la cale de Caterina de Medicis.

III. „Patimile lui Cristos” transpune motivul metafizic al calvarului, ideea nedreptăţii şi a cruzimii;

IV. „Poveste din Babilón” reconstituie un complot de la Curtea lui Balthazar ce culminează

cu invadarea Babilonului, atacat şi cucerit de către perşi. Acestor acţiuni întreţesute, li se adaugă o imagine-simbol a timpului, veşnic altul şi veşnic acelaşi: o femeie care leagănă un copil. Costul total al realizării – două milioane de dolari, cifră-record pe care nu o va mai atinge niciun alt film, până în 1926. Din cele o sută de mii de metri negativ turnaţi, regizorul montează iniţial o variantă de nouă ore, apoi alta de cinci ore şi apoi alta, finală, cea difuzată, de trei ore şi 40 de minute. Primit cu un deosebit interes de critică şi de publicul intelectual, filmul cunoaşte un evident eşec în întâlnirea cu marele public, derutat de forma revoluţionară şi refractar, în noile condiţii, la mesajul său. Retras treptat din circulaţie ca inoportun, *Intoleranţă* va deveni cel mai mare eşec financiar din istoria cinematografului.

Cauzele şi implicaţiile acestui eşec, dar şi imensa forţă novatoare a filmului, fac obiectul a numeroase analize întreprinse de istoricii de cinema.

„Conceput în plină campanie electorală a preşedintelui Wilson, *Intoleranţă* era, ca şi *Civilizaţie*, un protest împotriva mizeriilor războiului.

Acest protest se extindea la diverse forme de injustiţie socială: represiunea sângeroasă a grevelor, persecuţiile contra nonconformiştilor, erorile judiciare, intoleranţa religioasă. În ansamblu, filmul era o apologie a nonviolenţei, un apel la menţinerea păcii, o propagandă pentru ca

America – să nu participe la luptele din Europa. Un film pacifist, a cărui premieră coincide aproape cu intrarea S.U.A. În război. Or, schimb are á aceasta politică face aproape şocant pentru opinia publică un asemenea rechizitoriu împotriva violenţei şi a războaielor. De aceea, primirea făcută filmului a fost foarte rezervată. Dar, mai mult decât toţi aceşti factori, forma neobişnuită întrebuinţată de Griffith este aceea care a determinat eşecul comercial al filmului. Realizatorul s-a lăsat furat de noua concepţie asupra naraţiunii, de un simultaneism pe care spectatorul nu era capabil încă să-l înţeleagă şi să-l asimileze" (G. Sadoul). „Operă barocă, confuză şi genială, în avans cu zece ani faţă de cinematograful vremii sale, *Intoleranţă* a fost producţia cea mai arbitrară încercată vreodată. Marea sa slăbiciune e că a fost realizat în 1916, adică într-o epocă în care nici geniul lui Griffith, nici limbajul filmic nu erau în măsură să domine un asemenea subiect, o epocă în care motivaţiile trebuiau să fie melodramatice pentru a fi înţelese de către public. Există în acest film un constant decalaj între o concepţie revoluţionară, o structură ultramodernă, un ritm uluitor, o ambiţie suverană şi slăbiciunile unei construcţii dramatice fondate pe motivaţii imposibile şi fundamental convenţionale. […] Influenţa filmului a fost considerabilă. Şi nu numai asupra cinematografului, ci şi asupra literaturii, pentru că acestui film romanul anglo-saxon îi datorează

construcţiile acronologice şi salturile în timp / spaţiu, în care vor excela ulterior Dos Passos, Faulkner, Huxley, Virginia Woolf şi alţii, construcţii romaneşti pe care le-am căuta, în van, înainte de 1916" (J. Mitry). „*Intoleranţă* este cel mai însemnat film produs vreodată. Prin forma lui originală, şi prezentat aşa cum *se* cuvine, este o capodoperă de concepţie şi de execuţie creatoare, care stă alături de opere de artă de talia Simfoniei a IX-a, de Beethoven, a «Coborârii de pe cruce», de Rembrandt, á «Monnei Lisa», de Da Vinci, de sculpturile Parthenonului sau de opere literare de talia romanului lui Tolstoi, «Război şi Pace», a poemelor lui: Whitman şi de «Hamlet» al lui Shakespeare". (Th. Huff).

sept. 11 – Corifeul futurismului italian, Filippo Tomaso Marinetti, împreună cu Bruno Corra, Emilio Settimelli, Arnaldo Ginna şi alţii, lansează primul „Manifest al cinematografului futurist", în care scriu:

„Trebuie să eliberăm cinematograful, ca mijloc de expresie, pentru a face din el instrumentul ideal al unei arte noi, infinit mai vastă şi mai subtilă decât toate cele existente. El va fi pictură, arhitectură, sculptură, cuvinte în libertate, muzică de culori, linii şi forme, îngrămădire de obiecte şi realitate haotizantă". În aceeaşi lună, filmul lui Anton Giulio Bragaglia, *Perfido incanto* / Farmec perfid / se afirmă ca primul film futurist italian. 1

oct. 30 – Ca urmare a unei invitaţii primite din partea firmei „Essanay" (contract de 5.000 de

dolari pe săptămână pentru regia şi interpretarea a 12 filme de două-trei bobine într-un an), Max Linder se îmbarcă pentru Statele Unite. La bordul navei, el începe turnarea primului dintre filmele sale americane, având ca subiect peripeţiile comice ale lui Max, ř ornit să cucerească America: *Max Comes Across* / Max trece oceanul /.

Primit triumfal, el începe turnările mai întâi la Hollywood, apoi la Chicago; îmbolnăvindu-se în vara anului 1917, nu poate realiza însă mai mult de trei filme. Experienţa Linder, cu deficitul ei de 87.000 de dolari, va contribui şi ea la falimentul firmei „Essanay.

oct. – în Statele Unite se constituie compania producătoare „Goldwin Pictures". După un început de activitate. În studiourile de la Fort Lee (New Jersey), compania, a cărei emblemă este un leu, va trece din *iunie 1918* în studiourile proprii de la Hollywood. Primul film al acestei companii: *Polly of the Circus* / Polly de la circ / (r. Charles T. Horan) – pe *16 septembrie 1917*.

oct. – „Serviciul cinematografic al armatei franceze" îşi extinde activitatea, sub conducerea lui Charles Delac şi a lui René Jeanne. Se începe editarea periodică de actualităţi, sub titlul *Les Annales de la Guerre* / Analele războiului /, cât şi difuzarea unor ample documentare şi reportaje de front.

– Inginerul englez Paul Nipkow întreprinde, la Londra, primele experienţe de transmitere a imaginii la distanţă.

– Primul succes al actorului şi regizorului italian Emilio Ghione, cu foiletonul cinematografic *Za la Mort*. „Faimosul personaj creat de el reprezintă tipul apaşului sentimental, care trăieşte în violenţă, dar o urăşte, răpeşte prinţesele, dar iubeşte florile, persecută văduvele, dar protejează orfanii, delincventul şic, durul cu inimă simţitoare, totdeauna în frac, cu fular alb şi cu pelerină neagră. Masca sa, cu trăsături ascuţite şi esenţiale, rămâne una dintre cele mai straniu-fotogenice imagini pe care ecranul le-a oferit spectatorului” (R. Paolella).

– Primul film italian de animaţie, *La guerra e il sogno di momi* / Războiul şi visul păpuşilor / (r. Segundo de Chomón, Giovanni Pastrone).

– Un succes al cinematografului german al anului, interpretarea lui Olaf Fonss în serialul fantastic *Homunculus* (r. Otto Rippert, Albert Neuss), al cărui erou este un fel de supraom, dotat cu puteri magice, menit să domine lumea prin inteligenţa sa rece şi lucidă, prin absenţa oricăror sentimente umane şi a oricăror scrupule. La un nivel mai elevat, această temă, formulată pentru prima oară aici, o vom regăsi în deceniul următor în *Cabinetul doctorului Caligari*, *Nibelungii*, *Faust* şi *Metropolis*.

– La Cracovia, pictorul şi filosoful Feliks Kuczkowski realizează primele filme de animaţie poloneze, *Flirt Krzeselek* / Amorul celor două scaune /

– Şi *Luneta mă diva konce* / Luneta cu două

capete /.

– În Rusia, an de vârf pentru producţia cinematografică: 500 de filme, faţă de 231, în 1914, şi 372, în 1915. Nu este un fenomen singular, deoarece apetenţa publicului pentru această distracţie ieftină, cât şi nevoile propagandei, contribuie la sporirea producţiei mondiale de filme, în ciuda dificultăţilor provocate de război.

– Fostul caricaturist şi autor de benzi desenate, Larry Semon, devine una dintre vedetele comediei burleşti americane. Personajul său – În Franţa, Zigotto, în Italia, Ridolini – este o replică a celui creat în Europa de André Deed, o siluetă de clown cu melon, cu pantaloni imenşi, prea largi şi prea scurţi, atârnaţi de bretele late, cu o cămaşă cu mâneci scurte, ieşindu-i din nădragi pe toate părţile, cu obrazul dat cu făină şi cu un nas fals, lipit pe figura ascuţită. Un comic mecanic şi absurd, adăugând gagurilor tradiţionale ale music-hall-ului, circului şi acrobaţiei, trucajul şi gagurile specifice animaţiei. Succesul pe care îl va înregistra *în anii 1917 – 1920* face din Semon un concurent al lui Lloyd, Fatty şi chiar Chaplin. După *1920*, odată cu trecerea la filme de două bobine, majoritatea peliculelor sale sunt regizate de Norman Taurog. Lungmetrajele din anii 1924 – 1925 vor marca atât epuizarea succesului, cât şi limitele estetice ale comicului său. Film: *Zigotto, boxer* (1916); *Zigotto, mare duce*

– (1917); *Zigotto, agent vamal* (1918); *Zigotto, şerif* (1919); *Zigotto, băiat de prăvălie* (1920).

– În Japonia, Norimasa Kayeriyama, primul regizor semnificativ din istoria cinematografului nipon, publică volumul „Producerea şi fotografierea dramei cinematografice".

– În Egipt se constituie societatea „Sacca Film". Se vor produce câteva filme de scurtmetraj, printre care *Kharaf El Bady* / Onoarea beduinului / (r. U. Rossi), iar în *1918* un film de ficţiune de lungmetraj, i? Z *Hawya* / Către abis / (r. F. Osato).

1917

Ian l9 – Paris: pe primului episod al serialului *Judex* (r. Louis Feuillade;

I. Guérin; a. René Cresté, Musidora, Yvette Andrëyor). Foileton în „Le Petit Parisien". Ţinând seama de criticile aduse serialelor anterioare, potrivit cărora ar „demoraliza" publicul în anii de război, Feuillade şi scenaristul său Arthur Bernède fac din Judex un justiţiar, „un misionar, a cărui viaţă este dedicată protejării celor slabi, deci, cei buni – şi pedepsirii celor răi, sarcină nobilă căreia îi sacrifică totul, în afară ere dragostea sa. Eroul jură să-şi răzbune tatăl împins la ruină şi la sinucidere de către un cămătar fără scrupule. Inflexibilul justiţiar se va îndrăgosti1 însă tocmai de fata cămătarului" (F. Lacassin). Filmul depăşeşte în popularitate serialele precedente, dar încă din acest moment critfsa sesizează pericolul ce-l reprezintă pentru artistul Feuillade cantonarea în acest gen.

ian. 22 – *Easy Street* / Charlot, poliţist / (L Rollie Totheroh; a. Charles Chaplin, Edna Purviance, Eric Campbell). Genială satiră chaplinianã ce-şi plasează acţiunea într-un cartier rău-famat din Londra, unde veşnicul vagabond Charlot, de dragul unei frumoase misionare din „Armata Salvării", se „angajează poliţist pentru a restabili ordinea pe „strada Liniştii". „Filmul e afirmarea mitului lui Charlot prin «negativul» său.

Căci ce poate fi mai nepotrivit pentru Charlot decât uniforma de poliţist, anti-Charlotul prin excelenţă. Şi, în măsura în care Charlot face să triumfe ideea pe care o încarnează, ghicim că Chaplin a mizat aici pe ironie. Aceasta atinge, de altfel, sublimul în ultima secvenţă: pe

«strada Liniştii» domneşte pacea, graţie înţelegerii dintre Poliţie şi Religie" (A. Cavallier).

lane 29 – Pr. filmului suedez *Terje Vigen* (r. V. Sjöström; i. Julius laenzon; a. V. Sjöström, August Falk, Edith Erastoff). Inspirat de un poem de H. Ibsen, filmul povesteşte viaţa unui pescar, blocat de către o escadră engleză cu întreaga sa familie, pe coasta Norvegiei, în timpul răscoalelor napoleoniene. Forţând blocada, pescarul cade prizonier, îi pierde pe cei dragi, decide să se răzbune, dar, în final – reintrând în viaţă, redobândindu-şi calmul – iartă totul. „Filmul a reuşit să traducă cinematografic poemul marelui norvegian. Intensitatea sentimentelor şi ritmurile vieţii, totul se regăsea în filmul acesta, care reprezintă Arta cu A mare, din motive mai

serioase decât o bună regie, un joc perfect ai interpreţilor şi o imagine fără cusur. El arată că filmul suedez s-a anga!

al pe calea artei profunde, către o glorie veritabilă". (T. Dahin). Considerat ca o cotitură în istoria cinematografului suedez, *Terje Vigen* reprezintă totodată prima operă importantă în creaţia regizorală a lui Sjöström.

Ian.

– Ia fiinţă la Iaşi „Serviciul fotocinematografic al armatei române"; cpmandant: ofiţerul francez originar din România, locotenentul Jean Oliva. Activitatea intensă desfăşurată de operatorii acestui prim organism cinematografic de stat – printre care Constantin Ivanovici şi Tudor Posmantir, devine publică la 2 mai 1918, când la Teatral Naţional din Iaşi este prezentat primul documentar, *Frontul român*.

marte 1 – în Rusia, zguduită de revoluţia burghezo-democratică, activitatea cinematografică nu stagnează. Începe montajul unui film de strictă actualitate, *Velikie dni Rossiiskoi Revoliuţii's 28.11. pe 4. III.1917 goda* / Marile zile ale Revoluţiei ruse din 28.11 – 4.111.1917 / (r. M. Bonci Tomaşevski, Viaceslav Viskovski). Filmul cuprinde imaginile luate de reporterii Aleksandr Leviţki, Samuel Benderski, Evgheni Slavinski, martori ai evenimentelor revoluţionare... încep să fie difuzate atât filme antiţariste, de orientare burgheză sau anarhistă – *Forţe obscure*: *Grigori Rasputin şi acoliţii săi* (r. S. Veselovski), cât şi

filme despre revoluţie şi revoluţionari – *Revoluţionarul* (r. Evgheni Bauer), *Să nu mai curgă sânge*! şi *Andrei Kojuhov* (ambele în regia lui Iakov Protazanov).

„Din totalul celor 240 de filme produse în *1917*, mai mult de jumătate vor avea ca temă atentatele anarhiste şi biografia socialiştilor revoluţionari” (J. Leyda). Pentru a filma evenimentele autentic revoluţionare şi a realiza pelicule care să oglindească punctul de vedere bolşevic, Sovietul muncitorilor şi ţăranilor din Moscova îşi creează, la *15 martie*, o secţie cinematografică proprie. Pe de altă parte, în căutarea unei zone de activitate mai îndepărtată de centrele revoluţionare, principalii producători, J. Ermoliev şi A. Hanjonkov, decid mutarea studiourilor şi a întregii lor producţii la Ialta, în Crimeea, unde îşi vor desfăşura activitatea până în primăvara anului 1919, când vor emigra în Europa Occidentală.

mart. 16 – Moare actorul danez Valdemar Psilander (n. 9 mai 1884).

una dintre vedetele cinematografului european din deceniul al doilea, „actor ce a precedat, în admiraţia maselor, numele celebre ale Hollywood-ului, trezind gustul pentru filmele plasate în înalta societate. Simplu şi grav, surâzând arareori, purtând joben şi frac şi un strălucitor fular alb de mătase în jurul gâtului, el e bărbatul incapabil să strănute în prezenţa unei femei, adevăratul bărbat, impunător şi distins.

Într-un anume fel, Psilander îl anticipează pe Rudolf Valentino” (R. Paolella). Protagonist a peste 70 de filme realizate în perioada 1910 – 1916 de regizorii August Blom, Holger Madsen, A.W. Sandberg, Robert Dinesen. Film: *Portretul lui Dorian Gray* (1910); *La poarta închisorii* (1911); *Balerina* (1911); *Vis negru* (1911); *Predicatorul* (1914); *Clovnii* (1916).

apr. 14 – Cu trei zile înainte de intrarea Statelor Unite ale Americii în război se constituie „Comitetul pentru propaganda prin film în favoarea aliaţilor” şi „Serviciul de actualităţi cinematografice de război”, condus de Charles Urban, şi cuprinzând pe principalii operatori americani, întregul cinematograf american este mobilizat în favoarea propagandei de război. Marile vedete parcurg America în cadrul campaniei de susţinere a „împrumutului libertăţii”. Filmele violent antigermane se succed şi cunosc uň considerabil succes de public. Printre ele: *Patru ani petrecuţi în Germania*, *Kaizerul, bestia din Berlin*, *Micul american*.

mai 1 – La Moscova şi Petrograd, operatorii Aleksandr Levitţki, Grigori Lemberg, Piotr Novitţki, Louis Forestier filmează demonstraţiile muncitoreşti şi, pentru prima oară, pe V.I. Lenin. „De câte ori se întâlnea cu noi, Ilici ne dădea îndrumări: «Dragi tovarăşi, filmaţi mai mult pe cei care mă ascultă! Filmaţi-mă mai puţin pe mine şi mai mult poporul!»”.

(E” Tissé).

mai 19 – Barcelona: pe la *vida de Cristobal Colon y el descubrimento de America* / Viaţa lui Cristofor Columb şi descoperirea Americii / (r. Gérard Bourgeois, Charles Louis Drossner; a. Georges Wague, José Maria Maristani, Leontine Massard). Cost: 1 milion de pesetas. Una dintre cele mai ambiţioase realizări ale producţiei cinematografice spaniole din primele decenii.

iun. – în Franţa, D.W. Griffith şi colaboratorii săi (operatorul Billy Bitzer, actorii Indian şi Dorothy Gish, Robert Harr on şi alţii) încep să lucreze la filmul de război *Hearts of the World* / Inimile lumii /. Considerat de unii istorici „o melodramă patriotică ce dezamăgeşte, un film de război foarte plictisitor, cu o povestire rece, anostă şi doar cu câte va scene lirice şi de luptă reuşite” (G. Sadoul), iar de alţii „o vibrantă pledoarie umanitară, primul film de război contra ideii de război, un film ce conţine pasaje răscolitoare, de care Abel Gance, King Vidor, G.W. Pabst şi Lewis Milestone îşi vor fi amintit mai târziu” (J. Mitry), filmul lui Griffith a cunoscut un incontestabil succes de public (pe *4 aprilie 1918*, la New York). Cu acest film se va impune şi Dorothy Gish, apreciată pentru rolul său ca o adevărată „Chaplin femeie”.

lui. 17 – Pe fondul puternicelor mişcări greviste, al chemării cu tot mai puternic ecou la „pace generală, fără anexiuni”, şi al revoltei din flota militară germană, generalul Ludendorff cere, într-un raport adresat Ministerului de Război din

Germania, „urgenta regrupare a tentativelor disparateale cinematografiei germane”, pentru susţinerea efortului de război. Primă şi imediată consecinţă, crearea unui serviciu cinematografic unic al armatei germane, B.U.F.A., care instalează pe Fronturile din Est şi Vest peste 1.200 de cinematografe de campanie, prin care va difuza filme de montaj şi actualităţi, menite să susţină moralul trupelor.

Tot ca o consecinţă a raportului Ludendorff poate fi considerată şi constituirea, în *noiembrie 1917*, a consorţiului „Universum Film Aktiengesellschaft” (U.F.A.), regrupare sub egida importantelor trusturi industriale a circuitelor de săli şi firme distribuitoare. Treptat, U.F.A. va absorbi firmele „Messter”, „Union Film”, P.A.G.U. Şi B.U.F.A., devenind gigantul cinematografiei germane.

lui. 22: – 1 Moare, la Ialta, în timp ce superviza producţia noilor studiouri

„Hanjonkov”, instalate în Crimeea, regizorul, scenaristul şi scenograful Evgheni Bauer (n. 1865), cel care a fost „primul artist adevărat venit spre film, într-o epocă în care, în Rusia, acesta era îndeobşte o operă de artizanat” (A. Voznesenski). A realizat pe parcursul a numai trei ani şi jumătate mai bine de 60 de filme de toate genurile (comedii, filme patriotice, seriale, poliţiste şi, îndeosebi, drame pasionale – în majoritate: cu subiecte contemporane), o operă ce se situează pe plan estetic la nivelul celor mai avansate căutări

ale momentului. „Meritul principal al lui Bauer a constat în aceea că a fost primul dintre regizorii ruşi care a acordat atenţie părţii formale a filmului: cadrului decorativ, compoziţiei cadrului, desenului şi ritmului mişcării actorului în cadru. Bauer a fost întemeietorul direcţiei picturale în cinematograful rus, filmele sale fiind (sau năzuind" să fie) tablouri vii pe ecran, pictură în mişcare" (N.À.

Lebeuev). Film: *Viaţa în moarte* (1914); *Cântecul*

(1915); *Viaţă pentru viaţă* (1916); *Revoluţionarul* (1917).

sept. 23 – Iaşi, Teatrul Naţional: pe filmului de montaj în *jurul*, *ultimelor bătălii de pe frontul român*: *Mărăşti*, *Mărăşeşti*, *Oituz*, realizat pe baza materialelor filmate pe front de operatorii „Serviciului cinematografic, al armatei" (Tudor Posmantir, Constantin Ivanoviei şi, alţii), sept. –; Cu *Over the Ferice* / Peste barieră /, Harold Lloyd inaugurează seria care va cuprinde, până în 1919,98 de comedii de o bobină, îşi va impune treptat un inocent tandru, caracterizat atât prin optimismul său naiv, şi prin politeţea sa remarcabilă, cât şi prin silueta sa de neconfundat: costum elegant şi canotieră, ochelari mari cu ramă de baga.

sept.

– Congresul organizaţiilor culturale ale muncitorilor din –, Rjusia

(viitorul „Proletkult") adoptă o rezoluţie

despre cinema, în care să série:

„Puterea, populară ce se va naşte, va reuşi să facă din cinema o, aripă autentică şi puternică de informare şi de difuzare a ideilor în rândyrile clasei! muncitoare şi ale maselor largi populare, Un instrument iipposstgnt al luptei conduse de proletariat pentru a ieşi din sclavia artei burgheze”, ect 9 – în cel mai important film rus al anului, din punct de vedere polit\e: \, *Ţ ar*, *Nicolai ÎI*... / Ţarul Nicolae al II-lea, autocrat al întregii jRiisii /

(r. A. Ivonin, Boris Mihin). Filmul, văzut de Lenin, este propus; t după Revpipţia din Octombrie, pentru difuzare în străinătate, în cadrul propagandei revoluţionare a tânărului stat al muncitorilor. Şi ţăranijp r.

nov. – tFalimentul companiei „Triangle”. Salariile astronomice plătite unor vedete, eşecul filmului *Intoleranţă* şi mai ales dificultăţile financiare decurgând din aplicarea intensivă a sistemului de locaţie în bloc (Blockbooking”) stau la baza acestui faliment. Din *iulie 1915* până Ig data falimentului; compania produsese 370 de filme, multe dintre eleterepere importante în existenţa cinematografiei americane şi mondiale. („...

– H, La Paris, Louis Delluc şi Henri Diamant Berger scot revişta „Ţ’ilm”.

primul periodic cu valoare culturală consacrat cinematografn & îi. Ei reuşesc să strângă în jurul revistei, ce va apărea fără întrerupere până în

1919, majoritatea scriitorilor pasionaţi de cinema (Colette, Cocteau, Aragon) şi pe câţiva dintre cineaşti (Abel Gance, Germaine Dulac, Jacques de Baroncelli etc,).

– Ciudad de México: pe unuia dintre cele mai importante filme mexicane din epoca filmului mut: *La Luz* / Lumina / (r. Manuel de la Bandera;

– A. Ema Padilla, Ernesto Agueros).

– În Argentina, datorită eforturilor producătorului José Ferreira, se

– Realizează 15 filme anual, în regia lui Manuel Quiroga, Alberto Traverse

– Şi Mario Campogalliani.

– În Japonia, Eizo Tanaka realizează filmul *Ikiru Shikabane*, ecranizare a „Cadavrului viu", de Tolstoi.

– La Bombay, J, F. Madan creează societatea „Eliphinstone Bioscop

– Company". Primul film: *Nala Damayanti*.

– În Africa de Sud, Harold Shaw fondează compania „African Film Limited" şi realizează filmul de ficţiune *A Continent* / Cucerirea unui continent /.

1918

Ian. 1 – Pr. filmului suedez *Berg Ei och Hans Hustru* / Proscrişii /

(r. Victor Sjöström; i. Julius Jaenzon; d. Axel Esbensen; a. V. Sjöström, Edith Erastoff, John Eckman). Inspirat din literatura lui Johann Sigurjönsson, acţiunea filmului se petrece în Islanda secolului al XIX-lea.

Dragostea dintre o tânără şi bogată văduvă şi un evadat din închisoare se transformă în ură, sub oprobriul opiniei publice, care îi obligă pe cei doi eroi să se refugieze în munţi, unde vor pieri în condiţii tragice". Sjöström şi-a clădit drama pe principiile tragediei clasice, concentrând acţiunea în puţine tablouri. Avem de-a face totodată cu o construcţie simfonică a filmului, care, decurge din felul cum sunt topite laolaltă peisajul şi lumina ca participanţi la tragedie. *Proscrişii* este cea mai importantă operă a lui Sjöström şi unul dintre cele mai frumoase filme suedeze" (J. Toeplitz).

Ian. 8 – Moare, la Ivry, inventatorul francez Emile Reynaud (n. dec.

1844), pionier al cinematografului mondial. „Á creat, înaintea cinematografului, spectacolul de desen animat (program de circa o jumătate de oră), compunând şi colorând manual sute de imagini ce vor deveni cele ale desenului animat. […] Reynaud nu are numai meritul de a fi inventat primul aparat permiţând lungi proiecţii animate, dar şi pe acela de a-l fi însoţit cu un repertoriu, a cărui valoare artistică şi comercială este comparabilă cu aceea a majorităţii filmelor lui Méliès, de exemplu. El a fost însă un artizan, care nu s-a dovedit „capabil să facă faţă oamenilor şi realităţilor noii industrii a imaginilor animate" (G. Sadoul).

ian, – Pr. comediei de lungmetraj *Mickey*, produsă de Mack Sennett

(r. F. Richard Jones). Protagonistă, Mabel

Normand. Succesul de public obţinut de film – beneficii de 16 milioane de dolari în mai puţin de un an – infirmă prejudecăţile privind lipsa de popularitate a lungmetrajului comic. Pe plan stilistic, *Mickey* marchează pătrunderea umorului şi a ironiei sentimentale în lumea burlescului, prefigurând una dintre direcţiile fertile ale comediei cinematografice americane, ilustrată ulterior de opera lui Frank Capra. f febr. 8 – Pr. filmului austriac *Der Märtyrer Seines Herzens*, *Beethoven Lebens Roman* / Martiriul inimii sale, romanul vieţii lui Beethoven / (r... Emil Jutititz), primul film biografic despre Beethoven, avându-l ca protagonist pe Fritz Körtner. Alte filme cu aceeaşi temă: *Nemuritoarea iubire* (Abel

< lance, 1936), *Eroica* (W. Kolm-Weltee, 1949), *Rebelul magnific* (Georg i rossler, 1960), *Nepotul lui Beethoven* (P. Morrissey, 1985).

mart. 4 – Sovietul din Moscova emite „Decretul privind introducerea controlului muncitoresc asupra întreprinderilor cinematografice", primul decret al Puterii Sovietice cu privire la cinematograf, menit să împiedice stagnarea activităţilor şi dispersarea bazei materiale a cinematografiei, litt *2* (*i martie* se creează „Comitétul cinematografic", care preia toate sarcinile organizatorice şi de îndrumare politic a specifice domeniului, apr. *27* – Pr. *A Dog's Life* / Viaţă de câine /, primu' film realizat de Chaplin pentru „First Naţional"; constituie totodată începutul unei trilogii care va prelua

„cele trei chipuri ale artei clasice: tragedia, în *Viaţă de câine*; epopeea, în *Charlot, soldat*; pastorala, în *Idilă pe câmp*. Toată gama de expresii ale sentimentelor, tradusă cu o simplitate de mare poet. Un moment unic în continua căutare pe care o reprezintă opera lui Chaplin…

Niciodată el nu va mai regăsi acelaşi ton, aceeaşi uşurinţă de exprimare”.

(P. Leprohon).

mai 8 – La Madrid are loc primul Congres hispanoamerican al cinematografiei.

mai 14 – Pr. *Oteţăerghei* / Părintele Serghei / (r. Iakov Protazanov; a. Ivan Mosjuhin, V. Djeneeva, Vladimir Gaidarov, Natalia Lisenko), ecranizare a nuvelei lui Tolstoi. Prinţul Kasaţki, tânăr ofiţer de cădeţi, descoperă că lumea înaltei aristocraţii, căreia îi aparţine, dispreţuieşte cinstea şi onoarea, valori considerate de el intangibile. Retras la mănăstire, el are revelaţia cupidităţii, ipocriziei şi minciunii, acoperite aici de haina sfinţeniei. El va părăsi mănăstirea, topindu-se în masa pribegilor fără nume ce străbat drumurile Rusiei. Punctat de accente de critică socială şi străbătut de un anume nihilism îndreptat împotriva aristocraţiei şi a bisericii, filmul trăieşte prin realismul decorului şi prin autenticitatea iriediilor descrise, prin vigoarea montajului, prin concizia povestirii, prin sobrietatea interpretării, în fruntea căreia străluceşte Ivan Mosjuhin. „Oricât de limitate ar fi tendinţele realiste) ale lui Protazanov, ele ţin, mai

mult decât la oricare alt artist al cinematografului rus prerevoluţionar, de arta cu adevărat cinematografică şi i Jdefinesc drept cel mai valoros realizator al epocii sale" (I. Lebedev).

iun. 1 – Apare numărul 1 al jurnalului de actualităţi sovietic din care vor fi editate, până în *decembrie 1919*,43 de numere. Prim-operator, Eduard Tissé; monteur-şef, Dziga Vertov. Cei doi vor fi animatorii primului tren de propagandă cinematografică „V.I. Lenin" al Comitetului cinematografiei, care pleacă la *13 august 1918* de la Moscova spre Kazan; oct. 30 – *Die Augen der Mummie Mă* / Ochii mumiei Mă / marchează începutul colaborării dintre actriţa Pola Negri şi regizorul Ernst Lubitsch.

Tandemul va mai realiza alte şase filme, printre care *Carmen* – 1918, *Madame Du Barry* – 1919, *Patima* – 1922. Ele pun în valoare calităţile protagonistei, considerată – prin înscrierea ei pe linia tragică iniţiată în cinema de o altă mare actriţă – „o Asta Nielsen slavă". „Întreaga ei artă e bazată pe emoţii reale, trăite, pe care le plasează ca notele pe un portativ, pe canavaua tehnicii sale, a disciplinei sale de dansatoare, pe ştiinţa atitudinilor, a mişcării. Pola Negri e făcută pentru cinema!"

(R. Flořey).

nov. 7 – Cu ocazia celei dintâi aniversări a Revoluţiei din Octombrie, sunt difuzate primele filme sovietice, realizări ale Comitetelor cinematografice din Moscova şi Petrograd:

Vostanie / Revolta / (r. Aleksandr Razumnâi), *Signal* / Semnalul / (r. Aleksandr Arkatov), / Activitatea clandestină / (r. Vladimir Kasianov), *Uplotnenie* / Congestia / (r. A. Penteleev; sc. Anatoli Lunacearski), *o Pope* / Povestea popii Pancrat / (r. A. Preobrajenski, Aleksandr Arkatov, pe un scenariu inspirat de satira lui Demian Bednâi). Evocând lupta revoluţionară şi evenimentele anului 1917 sau atacând frontal probleme principale ale Revoluţiei, aceste filme au un puternic caracter agitatoric, definindu-se ca atare: „Aghit-Filme".

nov. 22 – Viena: pe *Der Mandarin* / Mandarinul / (r. Fritz Freister), realizare puternic influenţată de literatura expresionistă şi anticipând, prin subiect şi manieră plastică, expresionismul cinematografic german al deceniului următor. În spiritul aceleiaşi legături cu literatura austriacă se situează şi filmul *Vortragsabend* / Reprezentaţia / (r. Wilhelm Fritsch), ecranizare a unor poezii şi proze de L. Uhland, G.A. Bürger şi H. Klöpfer.

dec – Perfecţionând metoda sa de „ultraralanti cu scânteie electrică", francezul Lucien Bull atinge viteza de filmare de 25.000 de imagini pe secundă.

dec. – în Finlanda, un grup de oameni de teatru formează compania producătoare „Suomen Biografi Oy". În anul următor, actorii Erkky Karu şi Teuvo Puro fondează o a doua companie producătoare, „Suomi Fikni Oy". Principalele producţii ale acestor firme vor apărea abia în

deceniul al treilea.

– În Franţa, belgianul Henry Roussel realizează melodrama patriotică

– „de război” *L'Âme du bronze* / Sufletul bronzului /, film de un deosebit

– Interes pentru felul în care evocă lumea muncitorilor şi munca în industrie.

– „Aici, cel mai pasionant personaj nu e actor, ci însăşi uzina, feeria modernă

– A metalurgiei. E un film frumos ca o pagină de Verhaeren. Iată adevărata

– Poezie, cea mai înaltă poezie la care poaté visa cinematograful. Modern, cinematograful trebuie să privească tot ceea ce este modern” (L. Delluc).

– Nunes De Matos şi Henrique Alegria fondează, în Portugalia, „Invicta Film”, societate producătoare cu studiouri şi laboratoare la Porto. Sunt angajaţi regizori şi operatori din Franţa şi din Italia. Cel mai mare succes al acestei case va fi, în 1919, filmul *o da Casa* / Nobilii din familia Morriska / (r. Georges Pallu), adaptare a romanului lui Julio Díaz.

– În S.U.A., Maurice Tourneur, considerat de un referendum publicat

– De revista „Photo-Play” ca regizorul nr. 4 al Americii (după Griffith, Ince şi De Miile), realizează feeria cinematografică *The Blue Bird* / Pasărea

– Albastră /, operă de vârf a îndelungatei sate cariere, ecranizare după M.

– Maeterlinck (d. Ben Carré, André Ibels; i. John van den Broek). „O lume

– Imaginară, feerică; un univers construit, decorativ, din pânză pictată „ca în teatru. O menţinere în teatralitate, dar care nu împiedică regia

– Să fie funciar cinematografică. Într-un anumit fel, Tourneur precedă căutările cinematografului expresionist, caligarismul, care va" apărea în Germania peste doi ani. Este vorba aici de un simbolism inspirat diii căutările decorative ale lui Craig şi, poate mai mult, de baletele ruse, din

– 1911, de Bakst Benoist, Egorov şi alţii" (J. Mitry).

– Argentiniaiiùl Federico Valle realizează desenul animat de lungitietraj

– *El Apostol* / Apostolul *I*, satiră politică împotriva preşedintelui J. Irigoyen.

– Primul film egiptean realizat în întregime de egipteni, *Bash Kateb*

Funcţionarul / (r. Mohamed Baoumi; a. Amin Atalia).

1919

mart. 19 – Chaplin, Griffith, Pickford şi Fairbanks constituie societatea

„United Artist's Corporation". Susţinută financiar de grupurile Du Pont

(

I Morgan, noua companie urmează să se organizeze ca firmă distribuioare, fiecare h dintre

participanţi păstrând controlul propriei producţii şi părţi egale daţi acţiuni; contractele în curs – fie cu „First Naţional”, ilo cu „Paramount” – îi împiedică însă pe cei patru să-şi înceapă producţia pentru noua firmă, înainte de 1920.

mart. 28 – De „Ziua Agitatorului Roşu” sunt prezentate, la Moscova, 13 filme de scurt şi mediumetraj, supervizate de Vladimir Gardin, direct legate de problemele războiului civil. Filme cu un scenariu destul de schematic, în care construcţia scenaristică primitivă era total subordonată tozoi, filmele agitatorice aveau în primul rând în vedere finalitatea practică Î

Îi spectatorul căruia ele se adresau: masele de ţărani şi muncitori chemaţi a luptă revoluţionară.

mart. – pe *J’accuse*! / Acuzi / (r. Abel Gance; a. Severin Mars, Romuald Joubó, Desjardins, Maryse Dauvray, Blaise Cendrars) stârneşte violente proteste, fiind considerat ca „defetist”. Vădit influenţat de celebrul roman

„Le Feu”, de Henri Barbusse, filmul (început încă din 1917) se vrea, (

– otrivit realizatorului său, „un strigăt bărbătesc împotriva zăngănitului milcos al armelor, un strigăt obiectiv împotriva militarismului german şi asasinatului pe care acesta l-a produs în Europa civilizată”. Eroul filmului – un poet pacifist, copleşit de realităţile războiului – dezvoltă, înainte de propria-i moarte, un rechizitoriu pătimaş împotriva acestora, apr. 18 – Naţionalizarea cinematografiei în Republica

Ungară ja Consiliilor, în cele 133 de zile ale Republicii vor fi realizate 31 de filme, documentare romarcabile. Tot acum este editat un jurnal săptămânal de actualităţi cinematografice, din care apar pe ecrane 23 de numere. „Cinematograful nste, alături de presă, cel mai puternic mijloc de propagandă de care dispune burghezia. Este important ca proletariatul să cunoască formidabila semnificaţie a cinematografului pentru propaganda revoluţionară”.

(ti. Hun).

apr. 17 – în Germania este înregistrat brevetul „Triergon”, al inginerilor 11 ans Vogt, Joe Engl, Joseph Marsolle, primul aparat permiţând înregistrarea aproape perfectă a sunetelor.

apr.

– Berlin: pe *Veritas vincit* (r. Joe May; d. Paul Leni), film de mare montare ce-şi situează acţiunea în trei epoci istorice diferite, începând cu cea a Romei şi terminând cu cea modernă. Cost: peste 750.000 mărci.

Deschide seria filmelor de mare spectacol, dintre care cele mai importante vor fi, în acelaşi an: *Madame Du Barry* (r. Ernst Lubitsch; d, Karl Machus) şi *Ciumă la Florenţa* (r. Otto Rippert; d. J affe, şi Hermann Warm).

„Ele marchează atât debutul unei strălucite stagiuni berlineze plasate sub semnul «păcii sociale», cât şi spargerea blocadei aliaţilor împotriva producţiei cinematografice germane,

începutul unei lupte pentru cucerirea ecranelor lumii. Filmul german de mare spectacol devenea capabil să’s reia de la italienii în degringoladă locul de rival european pe măsura lollywood-ului” (G. Sadoul).

mal 6 – Se deschide, la Petrograd, prima şcoală din lume pentru învăţarea artei filmului şi unica timp de peste douăzeci de ani.

mai 13 – *Pr. Broken Blossoms* / Crinul strivit / (r. D.W. Griffith; i. Billy Bitzer, Hendrik Sartov; a. Richard Barthelmess, Donald Crisp, Lillian Gish). Tragica soartă a unei fete terorizate de tatăl, său, un boxer ratat, care. În cele din urmă o ucide. „Este un film crud şi tulbure. El revelează o compoziţie temeinic gândită şi foarte expresivă, diversele scene mărturisind un simţ ascuţit al observaţiei şi un mare talent al compoziţiei.

Detaliul este minuţios până la perfecţiune, fără ca prin aceasta să fie ruptă unitatea ansamblului, Pe această cale, Griffith ajunge Iaşii /. […]

Atmosfera decorurilor este totdeauna justă. Un mic nuni-V de decoruri simple, dar realizate cu artă şi conştiinciozitate. Nici „ţ? 1 l-eclamaţie, nicio etalare pompoasă de ştiinţă inutilă: artistul transpune viaţa 1”.

(L. Moussinac).

aug. 27 – Lenin semnează decretul de naţionalizare a industriei cinematografice în Rusia Sovietică, „Decretul pentru trecerea comerţului şi industriei fotografice şi cinematografice la

Comisariatul Poporului pentru instrucţia publică”.

sept. 28 – Pr. – filmului suedez *Herr Arnes Pengar* / Comoara lui Arne /

(r. Mauritz Stiller; i. J. Jaenzon, Gustav Boge; a. Mary Johnson, Richard Lund, Bror Berger, Erich Stocklasse). În Suedia secolului al XVI-lea, trei mercenari scoţieni jefuiesc ferma pastorului Arne şi îi ucid întreaga familie, cu excepţia unei nepoate, care, reîntâlnindu-i pe făptaşi, se îndrăgosteşte de unul dintre ei. Realizând că ei sunt criminalii, fata îşi învinge sentimentele şi îi denunţă. „Ceea ce ne reţine atenţia în filmul lui Stiller nu e atât povestea în sine, […] ceea ce ne captivează în naraţiunea sa este pregnanţa portretelor, personajele ce poartă pe chip furtunile existenţei. Stiller vedea în primul rând ca pictor, nu ca dramaturg, şi iată ceea ce dă rezistenţă filmelor sale” (T. Caranfil). Admirabila plasticitate a imaginii peisagistice, jocul unor actojă de mare talent, un dramatism de tip monumental definesc filmul lui Stiller. Câteva secvenţe celebre, în care aceste caracteristici îşi găsesc expresia deplină (crima şi fuga peste fiordul îngheţat, refugierea pe corabie şi mai ales cortegiul funerar final) constituie termenul de referinţă atunci când se are în vedere influenţa capodoperei lui Stiller asupra unor cineaşti ca Eisenstein (*Ioan cel Groaznic*), Lang (*Nibelungii*) şi Welles (*Othello*).

nov. 7 – Cu ocazia celei de-a doua aniversări a Revoluţiei, cineastul sovietic Dziga Vertov realizează un film de montaj în 12 bobine, prima

încercare de amploare, pe linia pe care maestrul filmului de montaj şi al documentarului va excela în anii următori.

nov. 8 – Se inaugurează la New York „New Capitol Theatre” – sală cinematografică gigant cu 4.500 de locuri.

dec. 12 – México City: pe *El Automobil Gris* / Automobilul cenuşiu /

(r. Enrique Rosas, Joaquin Coss). Serial de aventuri, plasându-şi acţiunea pe fondul luptelor în timpul războiului civil din Mexic, la începutul secolului. Filmat în decoruri naturale şi cu o remarcabilă sensibilitate în evocarea epocii şi a mediilor sociale.

dec. 27 – Prin fuzionarea celor două mari firme producătoare suedeze

„Svenska” şi „Skandia” sa creează puternica societate „A.B. Svensk Film-industri”, ceea ce duce la creşterea producţiei până la 50 de lungmetraje anual, construirea de noi studiouri moderne, angajarea de noi realizatori (inclusiv atragerea la Stockholm a unora dintre cei mai dotaţi realizatori danezi – Benjamin Christensen şi Carl Theodor Dreyer).

– Constituirea unor noi state în Europa Centrală dă impuls şi producţiei

– Cinematografice. În Polonia – 20 de filme; în Cehoslovacia – 30 de

– Fllmo produse numai în 1919. Primul film important al noii cinematografii

– Cehoslovace, difuzat cu succes şi în

străinătate, este *Stavitel Chrámu*

– Catedrala /, interpretat de actorii Teatrului Naţional din Praga, ecranizare

– U unei legende pragheze, realizată de fraţii Karel şi Emanuel Degl.

– Criticul cinematografic, teoreticianul şi regizorul francez Louis Delluc publică volumul „Cinéma et De”, culegere de articole care analizează exigent situaţia cinematografului francez, pledând pentru un cinematograf popular.

– În Franţa, la Montrogue, animatorul Lortac (Robert Collard) fondează

– Primul studio european de animaţie, în care lucrează 15 desenatori, utilizând cinci camere de luat vederi.

– Regizoarea franceză Germaine Dulac realizează *Fête espagnole*

– Sărbătoare spaniolă / (i. P. Parguel; a. Eve Francis, Gaston Modot, Joan Toulout), pe un scenariu de Louis Delluc. „O poveste de sânge, de

– Voluptate şi de moarte” (L. Moussinac), în care doi tineri se ucid pentru

– O femeie, care se consolează cu al treilea. Colaborarea directă a celor doi

– Cineaşti la elaborarea unei opere comune a fost o întâlnire benefică pentru

– Cinema, pentru că „din conjugarea acestor două individualităţi de excepţie s-a născut mişcarea de avangardă. […] Cu temperamentul lor, cei

– Doi fondatori ai avangărzii vor întreprinde o

renovare a cinematografului, susţinându-şi aici ideile cu egală ardoare şi bună credinţă" (Ch. Ford).

În S.U.A. Pat Sullivan începe seria *The Gât* / Felix Cotoiul /, cea mai apreciată până la sfârşitul filmului mut. Succesul acestei serii şi popularitatea personajului, mânuit de realizatori cu fantezie şi dinamism, cu o deosebită inventivitate a gagului absurd, determină, pe de o parte, apariţia în filmul desenat a numeroase personaje comice animale şi, pe de altă parte, recunoaşterea culturală a unui gen până atunci ignorat, dar care-şi dovedea dincolo de virtuţile clasice şi pe cele pur cinematografice.

– Primul lungmetrajj uruguaian *Puňos y nobleza* / Putere şi nobleţe /

– (r. Edmundo Figari; i. Isidore Damonte; a. Angelito Rodriguez).

– Federico Valle realizează în Argentina filmul de lungmetraj satiricpolitic, cu păpuşi, *Unanoche de gala en el Colón* / O noapte de gală la

– Teatrul Colon /.

1920

ian. 1 – Pr. *Klostret i Sendomir* / Mănăstirea din Sendomir /. Pentru prima dată suedezul Victor Sjöström îşi caută sursa de inspiraţie în afara Scandinavici, adaptând, ca scenarist şi ca regizor, un roman de F. Grillparzer

– O originală povestire romantică de iubire şi de răzbunare, situată în Galiţia secolului al XVIII-lea. *vM*

Ian.

– Societatea americană „Goldwyn Pictures Corporation” lansează ciclul „Eminent Authors” (Autori de vază), în care sunt antrenaţi prozatori celebri în epocă – Booth Tar kington, Rupert Hughes, Basil King, Scott Leroy – care scriu scenarii ori acceptă să li seceranizeze operele, febr. 9 – Copenhaga: regizorul danez Carl Theodor Dreyer debutează cu *Praesidenten* / Preşedintele / (a. Halvard Hoff, Olga Raphael Linden). Un judecător recunoaşte în persoana unei acuzate de pruncucidere pe propria sa fiică, de a cărei existenţă n-a vrut să mai ştie după ce şi-a alungat soţia, dar pe care acum o ajută să scape de rigorile justiţiei. Subiectul, melodramatic şi complicat prin nenumăratele flash-back-uri, este tratat într-o manieră care nu-l anunţă aproape prin nimic pe marele cineast de mai târziu. Excepţie face grija pentru compoziţia cadrelor, pentru plastica imaginii, pentru contrastul de alb şi negru, de umbră şi lumină. Ca şi în alte filme de început, Dreyer este aici şi semnatarul decorurilor, febr. 26 – Berlin: se difuzează *Das Kabinett des Doktor Cali gar i* / Cabinetul doctorului Caligari / (r. Robert Wiene; sc. Carl Mayer, Hans Janowitz; i. Willy Hameister; d. Walter Röhrig, Walter Reimann, Herman Warm; a. Werner Krauss, Conrad Veidt, Lil Dagover), operă cap de serie a curentului expresionist. Într-un orăşel de provincie, magicianul Caligari comite o serie de crime prin intermediul somnambulului Césare.

Această poveste fantastic-tenebroasă, descinzând direct din marea tradiţie romantică germană şi din legendele medievale, prilejuieşte realizatorilor un experiment vizual fără precedent, dar şi fără succesori. Decorurile din pânză pictată şi mucava imaginează un univers diform şi contorsionat, în care liniile oblice şi unghiurile ascuţite potenţează senzaţia de ameninţare şi de nelinişte care guvernează întreaga povestire. Înseşi personajele sunt concepute ca nişte semne grafice integrate în decor, ca nişte pete de culoare ce se preling prin străduţele înguste, pe lângă felinarele cocârjate, pe aleile ospiciului. Dar dincolo de aceste rezolvări formale, exegeţii filmului expresionist german au descoperit o puternică ancorare în realităţile politice ale vremii, pentru că scenariştii „au stigmatizat semiintenţionat omnipotenţa unei autorităţi de stat manifestate prin declaraţii de război. […] Personajul Caligari personifică autoritatea nelimitată care idolatrizează puterea în sine şi care, pentru a-şi satisface dorinţa de a domina, violează orice drept şi valoarea umană” (S. Kracauer).

Prin expresionismul său total, *Cabinetul doctorului Caligari* rămâne o experienţă irepetabilă, realizatorii apelând în continuare la alte formulei cea legendar-arhitecturală, proprie lui Fritz Lang (*obosită* – 1921, *Nibelungii* – 1923 – 1924, *Metropolis* – 1927) şi cea realist-imaginară, proprie lui F.W. Murnau (*Nosferatu* – 1922, *Faust* –

1926). Acest curent, a cărui existenţă în Germania se limitează în timp la aproximativ un deceniu, rămâne în istoria cinematografului prin câteva nume de primă mărime (scenarişti Carl Mayer şi Henrik Galeen, operatorii Carl Hofmann, Karl Freund şi Guido Seeber, actorii Emil Jannings, Werner Krauss, Conrad Veidt, Brigitte Helm, regizorii amintiţi), prin câteva capodopere deja citate, precum şi prin covârşitoarea influenţă pe care a avut-o asupra evoluţiei ulterioare a artei filmului.

mart. 15 – Firma americană „Universal" se transformă în „Universal Pictures Corporation", în cadrul căreia producătorul Carl Laemmle patronează pe lângă pelicule de rutină (melodrame, comedii uşoare, filme de aventuri) şi filme de deosebită valoare, numite de el bijuterii cinematografice. Printre acestea se vor număra operele lui Eric von Stroheim:

Femei, nebune – 1922 şi *Căluşeii* – 1923.

mart. 18 – Regizorul american J.S. Robertson ecranizează cartea lui Robert Louis Stevenson „Doctor Jekyll şi Mister Hyde", avându-l în dublu rol pe John Barrymore. Alte adaptări cinematografice celebre ale aceluiaşi roman: 1932 – r. Rouben Mamoulian, protagonist Fredric March; 1941 – r. Victor Fleming, protagonist Spencer Tracy. În 1963

Jerry Lewis parodiază subiectul în *Profesorul trăsnit*.

mart.

– După o întrerupere de şapte luni, cauzată de un accident survenit în timpul turnării filmului *Haunted Spooks* Casa bântuită de stafii /, comicul american Harold Lloyd revine pe platoul de filmare. Condiţionarea moştenirii unei case „bântuită de stafii” de obligaţia de a face ca aceasta xil fie locuită de doi tineri căsătoriţi constituie premisa unei comedii-care îmbină râsul cu emoţia. „Acest film arată trecerea cinematografului fantastic prin burlescul american. În intervalul care îl separă pe Méliès de

«Universal», râsul va deveni paşaportul groazei” (R. Borde), npr. 4 – Pr. primului desen animat românesc *Păcală în lună*, de Aurel I’utřesou, care va relua acelaşi personaj în filmul *Păcală*, *amorezat* (1924).

apr, II Pr. *La madona de las rosas* / Madona cu trandafiri / (r. Jacinto Huna vente). Unica producţie a societăţii „Madrid Cines”, înfiinţată de celebrul scriitor devenit cineast, „este o dramă lipsită de sensibilem lacrimogenă a peliculelor de până acum, lipsită de artificii şi justificări arbitraro. Benavente a înţeles cinedrama ca pe o artă liberă a acţiunii complete şi nu ca pe o anecdotă” (T. Barras).

Iun. O – Regizorul Frank Borzage se impune cu *Humoresque* / Humoresca /.

Cui care a debutat în 1912 ca actor, şi care apoi a realizat westernuri modeste, va deveni unul dintre primii stilişti ai cinematografului american din anii 1925 – 1935, izbutind să descrie cu o

puritate idilică chiar şi mediile colo mai sordide.

Iun.

– Casa producătoare japoneză „Shochiku” îşi începe activitatea propunându-şi „să producă filme de artă, asemănătoare celor mai recente şi mai apreciate pelicule din cinematografia occidentală, să le distribuie nut în ţară cât şi în străinătate, să facă cunoscută adevărata imagine a vieţil nipone în ţările străine, să participe la reconcilierea internaţională”.

(din prospectul de lansare). Pe lângă atribuţiile de producător, firma îşi

«sumă şi formarea cineaştilor prin înfiinţarea „Institutului de cinema

«Shochiku» „condus de Kaoru Osanai.

lui.

– I’roducătorul german Erich Pommer fuzionează societăţile „Decla”.

şi „Iliohcop” sub numele de „Decla-Bioscop”, o firmă care va promova în neust doconiu cinematograful expresionist.

«ulii. HO Pr. *One Week* / O săptămână / (r., sc. Buster Keaton, Eddie Clina;». II. Kenton, Sybil Sealoy). Doi tineri căsătoriţi se străduiesc mă hl conul riiluacă o casă din elemente preambalate, dar numerele cutiilor

În înciimilo. Totul culminează în momentul când casă, ciudat asamblată, «bir plină în oaspeţii veniţi să o viziteze, începe să se învârtă, expulzându-i altl pe gazde, cât şi no invitaţi. Bogat în gaguri, „acest filmuleţ frumos construit – un

carusel tot mai rapid al catastrofelor – poate fi considerat prima capodoperă a lui Keaton" (D. Robipson).

supt.

– Regizorul D.W. Griffith termină primul film realizat pentru

„United Artists": *Way Down East* / Drumul spre est / (a. Lillian Gish, Richard Barthelmess), melodramă sentimentală, ecranizare după o piesă de Lotte Blair Parker. Dragostea dintre o tânără orfană şi băiatul unui fermier este pe punctul de a fi zădărnicită de apariţia celui care a sedus-o cândva pe fată, lăsând-o cu un copil. Alungarea eroinei de către fermier şi regăsirea celor doi îndrăgostiţi, în condiţii pline de dramatism şi de suspans, constituie momente antologice ale acestui film. „Scena-cheie a ruperii gheţii pe râu, îndoielnică în intenţii, este neîndoielnică prin efectul oi, datorită minunatului talent al lui Lillian Gish, a forţei lui Barthelmess şi a măreţiei peisajului înzăpezit, pe care realizatorii îl înserează doar atât cât trebuie" (L. Delluc). Acest film cunoaşte un răsunător succes de public, fiind, după unele opinii „cel mai bun film al lui Griffith, în ciuda sentimentalismului, moralităţii şi eroismului victorian" (G. Sadoul), iar după altele, un film care, „în pofida succesului de casă, nu egalează cu adevărat realizările anterioare ale regizorului" (B. Wright). În 1935, Henry King va relua subiectul, avându-i ca protagonişti pe Rochelle Hudson şi Henry Fonda.

sept.

– Producătorul rus Nikolai Ermoliev se instalează în vechile studiouri „Pathé”, la Montreuil, constituind „Société Française des Films Ermolieff”, unde lucrează împreună cu regizorii emigranţi Alexandre Volkoff, Viatcheslav Tourjanski, Jacob Protazanov, precum şi cu actorii Ivan Mosjoukine şi Nathalie Lissenko, filmele lor impunându-se în cinematograful european la începutul deceniului.

oct. 29 – Pr. *Der Golem* / Golem / (r. Paul Wegener, Carl Boese; i. Karl Freund; a. P. Wegener, Albert Steinrück, Lyda Salmonova). Reluare a legendei medievale, ecranizată antèrior de Henrik Galeen (1915). Spre deosebire de această versiune care imaginează resurecţia Golemului în timpurile moderne, filmul lui Wegener respectă întocmai legenda, redând geneza şi viaţa uriaşului de lut într-o Pragă medievală. Operă tipic expresionistă, filmul mizează, spre deosebire de *Cabinetul doctorului Caligari*, pe fascinaţia eclerajelor, pe jocul savant de umbre şi lumini, creând astfel un univers plastic misterios. Decorurile lui Hans Pölzig, cu „contururile lor colţuroase, oblice, densitatea lor incertă, scările lor tocite, scobite, sunt întruchiparea – nu tocmai ireală – a unui ghetou nesănătos şi suprapopulat, unde se trăieşte într-o spaimă fără sfârşit” (Lotte Eisner), oct.

– Actorul american Victor MacLaglen debutează cu *The Call the Road* / Chemarea

drumului / (r. E.A. Colleby). Specializându-se în filme de acţiune, în care interpretează roluri de „brută cu suflet mare", el devine unul dintre actorii preferaţi ai lui John Ford: *Patrula pierdută* – 1935, *Denunţătorul* – 1935, *Fort Apache* – 1948, *Omul liniştit* – 1952.

nov. 8 – Pr. *Erotikon* (r" cosc. Mauritz Stiller; a. Anders de Wahl, Tora Teje, Lars Hanson). Comedie care îi aduce lui Stiller recunoaşterea internaţională. Complicatele tribulaţii amoroase ale câtorva cupluri, privite cu umor şi detaşare, demonstrează că „suedezii pun în scenă comedia burgheză, zisă mondenă, cu tot atâta aplicaţie ca şi filmul rmstic sau legendar" (L. Wahl).

nov. 17 – Moare, la Roma, regizorul italian Mario Caserini (n. 1874), una dintre personalităţile proeminente ale începuturilor cinematografului italian, specializat în ecranizări de opere literare, melodrame şi filme istorice de mare amploare. Film: *Oţello* (1907); *Ultimele zile ale oraşului Pompei*

(1913); *Vocea inimii* (1920).

nov. 20 – Actorul american Douglas Fairbanks creează prototipul eroului filmelor de capă şi spadă – nervos, acrobatic, ironic – în *The Mark Zorro* / Semnul lui Zorra / (r.

– Fred Niblo). Rolurile de juni primi, sportivi şi fermecători, îl consacră timp de un deceniu drept campionul box-office-ului american. „Suntem aici în faţa unui fenomen care depăşeşte cu mult magnetismul personal al unei vedete. Filmele lui

Fairbanks (atât splendoarea superproducţiilor, cât şi ironia primelor satire) reprezintă America primului sfert de veac, care se priveşte visând" (B. Eisenschitz). „El se considera mai mult sau mai puţin un dansator şi îşi scria scenariile ca un coregraf, ţinând seama de ritm. [...] Cu toţii erau asistenţii lui. Ei aveau foarte puţină autonomie: dacă erau inteligenţi, erau asociaţi de primă importanţă, dar creaţia artistică îi aparţinea în întregime" (D. Fairbanks Jr.) Film; *Intoleranţă* (1916); *Cei trei muşchetari* (1921); *Robin Hood* (1923);

Hoţul din Bagdad (1924); *Viaţa privată a lui Don Juan* (1934).

Regizorul sovietic Lev Kuleşov înfiinţează la Moscova un atelier cinematografic numit „Laboratorul Kuleşov", în care, împreună cu un grup de tineri viitori regizori (Vsevolod Pudovkin, Boris Barnet, Serghei Komarov), realizează „filme fără peliculă", adică improvizaţii pe o temă dată.

Experimentele *Laboratorului* vor fi puse în practică de Kuleşov şi de coilalţi în filmele lor ulterioare.

Actorii de teatru Teuvo Puro şi Erkki Karu înfiinţează prima casă de producţie cinematografică din Finlanda – „Suomi Film" – unde vor realiza şi vor produce o serie de pelicule inspirate din literatura şi realităţile scandinave.

– Regizorul francez Louis Delluc scrie şi regizează *Le Silence* / Tăcerea /.

– Povestind despre un bărbat singuratic care

se crede justiţiar, când de

– Fapt el însuşi s-a lăsat supus influenţelor criminale, autorul „caută să

– Creeze senzaţia că drama se înalţă dintr-un personaj unic. […] Un fel

– De monolog filmat, o dramă cu adevărat psihologică, rapidă, precisă, în

– Care cadrele nu fixează decât amintirile care redau auster, palpitând încă, sufletul eroului” (L. Moussinac).

– An important pentru regizorul german Ernst Lubitsch, care realizează

– Filmele *Anna Boleyn* şi *Sumurun*. Narând, viaţa particulară a lui Henric

– Al VIII-lea, el priveşte evenimentele istorice ca pe nişte reflexe ale cazurilor şi psihologiilor individuale, dar şi ca pe nişte pretexte pentru nişte

– Mari şi spectaculoase montări. În timp ce în *Sumurun*, aventurile amoroase

– Alo unui bătrân şeic sunt tratate cu ironie şi cu eleganţă coregrafică.

– Operatorul român Tudor Posmantir realizează în cadrul unei călătorii

– În jurul lumii documentarul de luftgmetraj *Peste mari şi ţări*.

– Cineastul argentinian José A. Ferreyra se afirmă cu comedia plasată în

– Mediul studenţesc *Palomas rubias* / Porumbiţe blonde /. De formaţie plastician, „Ferreyra poate fi considerat fără exagerare

primul artist cu adevărat cinematografic” (J.M. Couselo) din ţara sa, un cineast care mizează

– În primul rând pe valorile plastice ale imaginii şi care improvizează acţiunea la filmăre. Film: *Buenos Aires, oraş de vis* (1922); *Iertare, bătrânico*

– (1927).

– Regizorul american Rex Ingram începe să lucreze pentru „Metro-Goldwyn-Mayer”, devenind unul dintre realizatorii importanţi ai Hollywood-ului, recunoscut ca atare mai ales pentru proiectele sale ambiţioase şi pentru

– Atenţia acordată plasticii cadrului. Interpreta principală a filmelor sale

– Din această perioadă – *Cei patru cavaleri ai apocalipsului* – 1921, *Prizonierul din Zenda* – 1922, *Scaramouche* – 1923, *Arabul* – 1924 – este

– Soţia sa Alice Terry. Frumuseţea ei rece contrastează cu înflăcărarea pasională a unor parteneri ca Rudolph Valentino sau Rarnon Novarro.

– Se inaugurează în Cuba studiourile „Golden. Sun Pictures”, pentru

– Care regizorul Ramon Peon realizează în colaborare cu Pedro Vazguez

– Filmul inaugural – *Dios Existe* / Dumnezeu există /. Alături de Enrique

– Díaz Quesada, Peon se afirmă drept unul dintre cei mai interesanţi şi

– Mai prolifici regizori cubanezi ai perioadei. Film: *Realitate* (1920); *Lucrurile*

– *Nevestei mele* (1921); *Mama Zenobia* (1921); *în aer-liber* (1924).

– Cu *l'homme du large* / Omul din larg / (a. Roger Karl, Jacques Catelain), adaptare după o nuvelă de Balzac, regizorul Marcel L'Herbier se

– Impune drept unul dintre reprezentanţii impresionismului cinematografic

– Francez. „Urmând lecţia lui Sjöström, acest film voia să fie dominat de

– Prezenţa permanentă a oceanului şi, totodată, să introducă în cinematograf

– Variaţiunile sonatei: allegro, andante, scherzo, largo" (G. Sadoul).

– Începe în întreaga lume modernizarea sălilor de cinema prin instalarea

– A câte aouă aparate de proiecţie dotate cu motoare electrice (nu cu manivelă ca până acum). Ele permit derularea nesacadată a peliculei şi desfăşurarea continuă a proiecţiei.

– Apare la Paris cartea „Photogénie" / Fotogenie / a criticului francez

– Louis Delluc. Aici, el defineşte unul dintre conceptele primordiale ale

– Cinematografului de avangardă – fotogenia – drept „aspectul poetic al

– Lucrurilor şi oamenilor, susceptibil de a fi relevat în mod exemplar de

– Limbajul cinematografic. Orice alt aspect, ce nii e sugerat de imaginile

– În mişcare, nu e *fotogenie*, nu aparţine artei cinematografice" (G. Aristarco).

– Pictorul şi cineastul de avangardă german Hans Richter publică la

– Berlin volumele „Filmkritische Aufsätze” (Teme de critică filmică) şi

– „Der Spiel-Film. Ansätze zu einer Dramaturgie des Films” (Filmul jucat.

– Note la o dramaturgie a filmelor). Pornind de la cubism şi de la cinematograful abstract, Richter pledează pentru „cinematograful cinematografic”, pentru modalităţile sale tipice de expresie şi pentru „înţelegerea

– Formei pure”, a „muzicii orchestrale”, care îndeamnă ochiul să mediteze.

– Pentru autor, subiectul „nu contează, nu există deloc sau joacă un rol

– Cu totul subordonat”, în timp ce ritmul e „ceva ce nu poate fi adăugat, ci e însăşi condiţia poeziei filmice, elementul de bază al forţei sale”.

1921

Ian. 1 – Pr. *Körkarlen* / Trăsura-fantomă / (r., sc. Victor Sjöström; a.

V. Sjöström, Hilda Borgstörm, Tore Svénnberg). Adaptare după un roman de Setina Lagerlöf. Un om în agonie vede legendara trăsură a morţii, condusă de fostul lui prieten, care decedase cu un an în urmă, tot în noaptea de Anul Nou. Eroul îşi reaminteşte viaţa sa plină de erori (brutalitate, gelozie, ingratitudine). Dincolo de atmosfera onirică, filmul conţine o crudă analiză realistă, efectele aparatului de filmat şi dubla expunere fiind folosite pentru redarea expresivă a

unui adevăr concret, dar şi a unor simboluri morale. Construită destul de complicat, cu multe flashback-uri, naraţiunea rămâne perfect inteligibilă. „Realismul romantic al lui Sjöström triumfă în scenele fantasmagorice, cea a cimitirului şi a mării; tocmai în această atmosferă supranaturală apare, ca o logică necesitate, vizitiul cu mârţoaga şi cu căruţa sa hodorogită – care sunt însă în egală măsură şi simboluri ale perenităţii lucrurilor terestre. […] *Trăsura-fantomă* nu este numai o capodoperă a lui Sjöström, ci marchează totodată apogeul filmului mut suedez” (R. Waidekranz). Selma Lagerlöf îşi exprimă şi ea entuziasmul într-o scrisoare adresată regizorului:» Acum filmul a ajuns într-un moment fast şi munca extraordinară pe care aţi depus-o ca scenarist, regizor şi actor va fi desigur foarte apreciată. Cred că aţi deschis un adevărat drum nu numai în cinematograful suedez, ci şi către cărţile mele”.

ian. 24 – Pr. *Blade of Satans Bog / File* din cartea lui Satan / (r. Cari Th. Dreyer; a. Clara Wieth, Jons Mayer, Helga Nissen). Puternic influenţat de *Intoleranţa* lui Griffith, cineastul ilustrează tema persistenţei răului, de-a lungul veacurilor, prin cele patru episoade consacrate începutului creştinismului, inchiziţiei, Revoluţiei franceze şi războiului civil din Finlanda. Astfel apare una dintre temele esenţiale ale creaţiei lui Dreyer

– Protestul împotriva fanatismului. „Începând

cu *File din cartea lui*

– *Satan*, tema intoleranţei este la fel de importantă pentru estetica pe care o suscită ca şi pentru etica pe care o implică…] Unele panoramice care surprind chipuri superb luminate sunt foarte frumoase; această voinţă expresivă, eficientă cu sobrietate, va pune în valoare judecătorii din *timile Ioanei d'Arc*. Dreyer este deja maestrul ansamblurilor caracteristice, al portretelor de grup şi mai puţin al portretelor individuale; el ştie să capteze evoluţia unui chip" (J. Sémolue).

febr. 6 – Pr. *The Kid* / Piciul /, primul lungmetraj al lui Charles Chaplin

– I. Rolland Totheroh; à. Chaplin, Edna Purviance, Jackie Coogan). „Un film eu un zâmbet şi, poate, o lacrimă: o mamă îşi părăseşte copilul, punându-l într-o limuzină; maşina e furată şi hoţii lasă copilul lângă o ladă de gunoi. Apar eu în chip de vagabond, […] descopăr copilaşul şi-l înfiez".

(Chaplin). „Povestea e vădit melodramatică, iar acţiunea conţine răsturnări de situaţii şi schimbări de ton demne de Sardou, Courteline sau Labiche.

Dincolo de subiect există însă două teme serioase: dilema mamei necăsătorite într-o societate puritană şi cruzimea cu care, în numele legii, copiii sunt luaţi de lângă cei care îi iubesc şi le poartă de grijă. Plus tema preferată a lui Chaplin: Vagabondul faţă în faţă cu societatea" (B. Wright).

Realismul descrierii, construirea gagurilor din detaliile vieţii mizere sublimează durerea. Comicul îşi păstrează forţa, dar se implică tot mai mult în tragic. Exegeţii operei chapliniene consideră antologică secvenţa alegorică, în care stângaciul vagabond se imaginează plutind graţios printre ghirlande de trandafiri; baletul feeric se transformă însă brusc, făpturile celeste încep să se bată între ele, „împroşcând ecranul cu o magnifică ploaie de pene albe. Charlot, oprit din zbor de o împuşcătură, cade cu aripile frânte. Acest episod al visului este el singur un veritabil film” (P. Leprohon).

febr. 6 – Comicul francez Max Linder realizează în S.U.A. *Years Had Luck* / Şaptă ani de ghinion /, în tripla calitate de producător, scenarist şi interpret. Filmul urmăreşte tribulaţiile lui Max, începute odată cu cearta dintre logodnici şi sfârşite cu fericita lor împăcare. Moment de virtuozitate comică; secvenţa pantomimei în oglinda spartă, febr. 13 – „Mack Sennett Production” prezintă *A Small Town Idol* / Un idol al orăşelului / (r. Erie Kenton). Farsă tipică pentru marea epocă a i’ Zapstte / r-ul, i, cu numeroase gaguri, urmăriri şi răsturnări de situaţii.

Protagonist – Ben Turpin, în rolul unui individ dispreţuit şi alungat din orăşelul său, dar care devine idolul concetăţenilor, imediat ce ajunge vedetă în studiourile de la Los Angeles. Ca de obicei, în cazul lui Turpin, comicul provine din contrastul dintre înfăţişarea sa (mic de statură,

chip grotesc, ochi şaşii) şi personajul pe care îl interpretează, de regulă bărbaţi frumoşi, importanţi, iubiţi de femei.

febr. 9 – Pr. *Hamlet*, în care scenograful şi regizorul danez Sven Gade îmbină elemente din subiectul shakespearian cu o veche legendă neerlandoză (o prinţesă vrea să treacă drept bărbat, din motive politice). În rolul titular, în travesti, marea tragediană a ecranului mut – Asta Nielsen, febr. 15 – Societatea „Pathé-Cinéma” îşi limitează activitatea transformându-se în „Pathé Consortium Cinéma”, firmă specializată doar în distribuţie, locaţie, exploatare.

febr.

– Pr. *Carnival* / Carnaval / (r. Harley Knoles; a. Matheson Lang Ivor Novelle, Hilda Bayley), unul dintre cele mai apreciate filme produse de firma londoneză „Alliance”, companie specializată în pelicule de mare montare, cu precădere ecranizări ale unor romane şi piese la modă. În cazul acesta, o piesă de M.C.M. Hardinge şi Matheson Lang, montată cu succes în 1920, la „New Theatre”. „Filmul era frumos, cu scene de carnaval filmate la Veneţia, baloane, torţe, canale şi mulţime de oameni, dar cronicile sugerează că povestea în sine – un interpret al lui Othello suferă în viaţa de toate zilele de gelozie – e povestită prea mult prin subtitluri” (R. Low).

mart, 6 – New Yorkpr. *The Four Horsemen of the Apocalypse* / Cei patru cavaleri ai apocalipsului / (r. Rex Ingram; sc. June Mathis; a.

Rudolph Valentino, Alice Terry). Ecranizare după romanul lui Vincente Blasco Ibáñez. Poate cel mai mare succes de casă din istoria cinematografului mut american. În ciuda mesajului său prorăzboinic şi a construcţiei dramatice debile, filmul se remarcă prin realizarea vizuală, influenţată deopotrivă de Griffith şi de cinematograful german. „Un amestec de decoruri exotice, de – compoziţii impresionante şi de atmosferă plină de culoare, chiar dacă sordidă” (L. Jacobs). Moment hotărâtor în cariera lui Rudolph Valentino, care devine una dintre cele mai mari vedete ale Hollywood-ului.

Adaptarea aceluiaşi roman, în 1962 (r. Vincente Minnelli), deplasează acţiunea în anii celui de-al doilea război mondial”.

mart. 14 – Pr. *En lyckoriddare* / Cavalerul rătăcitor / (a. Gösta Ekman, Mary Johnson), reconstituire a unui episod din istoria Suediei secolului al XVII-lea, confirmă vocaţia regizorului suedez John W. Brunius pentru acest gen. În perioada interbelică, după plecarea în S.U.A. a marilor maeştri Sjöström şi Stiller, el va fi alături de Rune Caristen, Ivan Hedquist şi Gustaf Edgren principalul exponent al acestei cinematografii, apreciat mai ales pentru abilitatea de a realiza scene de mare amploare, în reconstituiri istorice costisitoare (*Vox populi* – 1923, *Karl XII* – 1924 – 1925, *Gustaf Wassa* – 1928). Colaboratorii săi credincioşi sunt operatorul Hugo Edlund şi actorul Gösta Ekman.

mart.

– Americanul dr. Herbert T. Kalmus experimentează filmul tehni»

color. Caracteristica acestui procedeu este faptul că se realizează mai întâi trei pozitive intermediare, obţinute prin trei filtre zonale (verde, roşu, indigo). Îmbibate cu coloranţi suplimentari, peliculele intermediare se suprapun, rând pe rând, pentru a se obţine imaginea finală. Varianta industrială a procedeului va fi utilizată, pentru prima oară în 1935, în filmul *Becky Sharp*, de Rouben Mamoulian.

mai 5 – Moare, la Londra, tehnicianul William Friese-Greene (n. 7 çct.

1855), importantă personalitate a precinematografului, reprezentant de seamă al şcolii de la Brighton. A studiat şi a perfecţionat atât sistemele mecanice ale aparatului de proiecţie, cât şi modalităţile de înregistrare*

iotografică. Cel de-al treilea aparat „de filmat, construit de el în 1889, foloseşte pelicula şi are aproape toate caracteristicile aparatelor moderne Din 1892 s-a ocupat de filmul stereoscopic, şi de cel în culori. În 1905 a brevetat sistemul bicolor (cu două prisme, una cu filtru portocaliu, alta cu filtru azuriu-roşu), pe care apoi l-a perfecţionat. Filmul biografic *Cutia magică* (r. John Boulting, 1951) evocă viaţa şi cariera inventatorului englez.

mai 9 – Pr. *Vallfarten till Kevlaar* / Pelerinaj la ICevlaar / (a. Renée Björling, Hylten Cavallius). Acest film inspirat dintr-un poem de Heinrich

Heine, ale cărui versuri la foloseşte şi ca inserturi, reprezintă una dintre operele importante ale actorului-regizor suedez Ivan Hedquist. Apreciat actor de teatru, interpret în filmele lui Stiller, Sjöström, Brunius şi Molander, el realizează câteva filme de o anume ţinută regizorală. Film: *Vicleana*

(1919); *Viaţa la ţară* (1924).

mal 27 – Regizorul german de origine română. Lupu Pick, creează una dintre capodoperele *Kammerspiel*-ului – *Scherben* / Cioburi / (sc. Carl Mayer; i. Friedrich Weinmann; d. Robert Dietrich; a. Edith Posca, Worrier Krauss, Paul Otto). *Kammerspiel*-ul (denumire împrumutată de la Teatrul de cameră al lui Max Reinhardt) se defineşte prin contrast cu expresionismul, deşi le sunt comune esenţializarea faptelor şi personajelor sub semnul metaforic, prezenţa obsesivă a obiectelor, de unde şi supranumele de „expresionism realist", dat adeseori ului. Filmele acestui curent au în general un număr limitat de personaje, iar întâmplările

«Înt banale, dar apăsătoare, şi decupate din mediile cele mai umile. *Cioburi*, de pildă, este o dramă ce se petrece de-a lungul a câteva zile într-un canton izolat: fata acarului este sedusă de un inspector venit în control; mama îndurerată moare în viscol, iar tatăl se răzbună, sugrumându-l pe arogantul seducător. Filmele *Kammerspiel* „caută să exprime psihologia individuală într-o manieră excesiv simbolică, relatează doar acţiuni şi reacţii

elementare pe marginea unor fapte diverse convenţionale, prezintă caractere schematice în situaţii paroxistice. […] Hipnoza licăririlor spectrale şi a umbrelor crepusculare, care învăluie lucrurile, înseamnă chemarea nopţii, înseamnă omul căutând şi altceva decât pe sine însuşi „decât mediocrul lui destin şi negăsind, în cele din urmă, decât dezastrul, asasinatul şi dezolarea”.

(J. Mitry). Film: *Din zori\şi pînă în miez de noapte* (r. Karl Heinz Martin, 1920); *Scara de serviciu* (r. Leopold Jessner, 1921); (r. Karl Grùne, 1923); *Noaptea de Anul Nou* (r. Lupu Pick, 1924); *Ultimul dintre oameni*

(r. F.W. Murnau, 1924).

mal – Comedia *The Goat* / Capra / marchează în cariera americanului Buster Keaton începutul unei serii de scurtmetraje ce vor deveni celebre – *Sala de teatru*, *Iahtul*, *Faţă palidă* – prin faptul că fiecare anunţă performanţele ori experimentele lungmetrajelor sale de maturitate, iun. 21 – Bucureşti: pe *Ecaterina* (r. Nicolae Barbelian), reconstituire documentară a evenimentelor istorice, a cărei autenticitate este sporită prin integrarea unor fragmente din jurnalele de actualităţi, iun. 30 – La convenţia anuală a „Motion Picture Theater Owners of America”, proprietarii independenţi de săli de cinema protestează / împotriva sistemului „block-booking” (vânzarea filmelor în bloc, bune şi proaste la un loc) şi contra producătorului Adolphe Zukor, care îl aplică în nordul şi estul Statelor Unite…

lui. 1 – Sofia: pe *Diavolat v Sofia* / Diavolul în Sofia / (r., se., a. Vasil Ghendov). Comedie fantastică: plictisindu-se, diavolul hotărăşte să coboare pe pământ şi îşi alege ca loc de distracţie – Sofia. Mare succes de public ce sporeşte popularitatea acestui regizor bulgar, deosebit de activ în anii

20 – 30. Film: *Bulgarul e galant* (1915); *Dragostea e o glumă* (1917);

Furtuna tinereţii (1930).

lui, 7 – Regizorul francez Marcel L'Herbier prezintă în avanpremieră pentru presă filmul *Eldorado* (a. Eve Francis, Jacques Catelain), care va fi considerat ulterior drept capodopera sa. Subiectul – o dansatoare spaniolă, care îşi sacrifică viaţa pentru a-şi salva copilul –: reprezintă un pretext pentru un exerciţiu de stil, foarte apreciat în epocă de teoreticienii şi realizatorii impresionismului. „Un anumit manierism, o prea evidentă virtuozitate tehnică" nu distrug „intensa emoţie pe care o provoacă, de exemplu, apariţia tulbure a marelui zid oblic al Alhambrei, în lungul căruia Sybilla, formă somnambulă, merge către destinul său; sau scena de o mare puritate, în care cei doi îndrăgostiţi îşi scaldă fruntea în lumină, ori moartea tfagică a Sybillei, care, graţie neuitatei Eve Francis, rămâne cel mai frumos fragment de fotogenie pe care l-am admirat vreodată" (L. Moussinac).

lui. 11 – în tânărul stat sovietic naţionalizarea întreprinderilor cinematografice din Georgia

reprezintă un prim pas spre dezvoltarea industriilor de film din viitoarele republici unionale. Primul film al Georgiei sovietice, drama *Arsen Diordjiaşvili*, este realizat de Ivan Perestiani, iar rolul titular este interpretat de viitorul regizor Mihail Ciaureli.

sept. 6 – într-un hotel din San Francisco, moare, în timpul unei petreceri, starleta Virginia Rapp. Actorul Roscoe Arbuckle, celebrul Fatty, e acuzat de asasinat. Deşi achitat, scandalul dezlănţuit este fatal pentru cariera actorului, care nu va mai apărea pe ecran, iar filmele sale vor fi retrase din distribuţie. „Grăsunul cu privire inocentă de copil", fosta vedeta de la „Keystone", fostul partener al lui Mabel Normand, Keaton şi Chaplin, cel care a făcut publicul să râdă în: *Knockout* – 1914, *Fatty şi Mabel în voia valurilor* – 1916, *Un erou al ţarii* – 1917, *Garajul* – 1919, *Milioanele lui Brewster* – 1921, va continua să lucreze sub pseudonim (William B. Goodrich) ca regizor.

sept. 11 – Actriţa americană de origine rusă, Alia Nazimova, cunoaşte un deosebit succes în rolul Marguerite! Gauthier din filmul *Camille* (r. Ray C. Smaliwood; a. Rudolph Valentino), producţie a propriei sale case de filme. În aceeaşi dublă calitate, ea va relua unul dintre succesele sale de pe Broadway: „Nora", de Ibsen (*Casa păpuşilor* – 1922) şi va juca rolul titular din *Salomé* (1923), ecranizare după Oscar Wilde. Ambele filme, în regia soţului său Charles Bryant.

„A simţit cinematograful mai S
uternic decât regizorii ei, iar jocul ei a fost mai romantic, mai incitant ecât scenariile interpretate. […] Mai mult imaginativă decât realistă, artista nu a avut modele, nu s-a supus tradiţiei. Fiecare rol l-a nazimovizat” (H. Howe).

sept. 11 – Actriţa americană Mary Pickford interpretează în filmul *Little Lord Fauntleroy* / Micul lord Fauntleroy / (r. Alfred E. Green) atât rolul titular, cât şi pe cel al mamei eroului. „Pentru a doua oară în cariera ei, Mary Pickford încearcă un dublu rol. Datorită imensei publicităţi făcute pe seama faptului că Mary joacă rolul unui băiat, mulţi nici n-au băgat de seamă rolul mamei, în care a izbutit una dintre cele mai subtile şi mai reţinute interpretări ale sale” (R.B. Cushman). Filmul se numără printre marile succese ce au jalonat cariera „logodnicei Americii”. Începând din 1913, formula interpretativă a actriţei – fetiţe orfane, găsite, sărace, drăgălaşe şi persecutate de soartă, până într-o zi când apare un Făt-Frumos care le aduce fericirea – rămâne aceeaşi până spre sfârşitul anilor ’20, când, femeie de 30 de ani, Mary Pickford joacă aceleaşi roluri, ceea ce îi obligă pe regizori să-i găsească parteneri foarte înalţi şi să schimbe dimen*

siunile obiectelor. Film: *Un drăcuşor cumsecade* (1913); *Tess din* Ţara *furtunilor* (1914); *Sărmana fetiţă bogată* (1917); *Tata-picioare lungi* (1919);

Pollyana (1920); *Vrăbiile* (1926).

sept. 15 – Moare, la Catania, Nino Martoglio (n. 3 mart. 1870), poet, dramaturg, regizor italian de teatru. Film din 1911. Reprezentant al verismului, al acelei apropieri mai nuanţate de realitate care caracterizează arta italiană a epocii, Martoglio va fi considerat, ulterior, drept unul dintre precursorii neorealismului. „Imaginile sale răspund unei evoluate şi savante viziuni cinematografice prin construirea expresivă a încadraturii, prin sobrietatea materialului plastic. Ţinuta psihologică a personajelor se articulează de la un film la altul cu o tot mai mare complexitate” (F. Savio). Film: *Romanţă* (1913)*; Pierduţi în întuneric* (1914); *i eresa Raquin* (1915).

sept. 25 – Regizorul american Cecil B. De Mille – director artistic al firmei „Paramount” – lansează prin filmul său *The Affairs of Anatol*

Aventurile lui Anatol / formula „all star cast” (o distribuţie numai din vedete). De altfel, De Mille este recunoscut drept unul dintre fabricanţii de vedete ai Hollywood-ului anilor ’20. Lui îi datorează lansarea Wallace Reid, Gloria Swanson, Bebe Daniels, Elliot Dexter, Julia Faye, Géraldine Farrar.

– opt. 30 – Paris: „pe *L’Atlantide* / Atlantida / (r., sc. Jacques Feyder; a.

Htacia Napierkowska, Georges Melchior, Jean Angelo). Ecranizare după romanul lui Pierre Benoît. Doi bărbaţi descoperă legendarul continent îngropat în nisipurile deşertului şi cad sub vraja reginei Antineea. Cel mai costisitor film

realizat până la această dată în Franţa se remarcă prin mizanscena spectaculoasă şi prin transformarea peisajului saharian în personaj principal al dramei. Alte adaptări ale aceluiaşi roman sunt realizate de G.W. Pabst (1932) şi de E.G. Ulmer (1961).

oct. 7 – Pr. *Der müde Tod* / Moartea obosită / (r. Fritz Lang; sc. Thea von Ifarbou; i. Fritz Arno Wagner; d. Robert Herith, Walter Röhrig, Herman Warm; a. Lil Dagover, Bernhard Götzke, Walter Janssen). Trista iubire a doi tineri dintr-un orăşel german din secolul al XIX-lea se prelungeşte către alte ţinuturi şi timpuri – în Bagdadul lui Harun-al Raşid, în Veneţia veacului al XVI-lea, în China dinastiei Ming. „Acţiunea peliculei vrea să transmită publicului convingerea fermă că, oricât de arbitrare ar părea actele tiranilor, ele sunt manifestări ale destinului. Împuternicitul acestuia sprijină tirania nu numai în cele trei episoade ale filmului, ci şi în povestea principală. Moartea care îl răpeşte pe tânărul îndrăgostit apare atât de absurdă, încât ai impresia că un tiran fără scrupule a pus totul la cale. […]

Cu o nespusă durere Moartea stinge flacăra unei luminări, despărţind cu bitndeţe sufletul unui copil de trùp. Acest gest, ca şi duioşia pe care omanifestă faţă de tânăra îndrăgostită, trădează revolta sa lăuntrică împotriva misiunii care i se impune” (S. Kracauer). Subiectul fantastic, arhitectura monumentală şi geometrizată, metamorfozată subtil şi iluminată savant – diferit

în fiecare episod – circumscriu filmul curentului expresionist.

oct.

– Cineastul francez Jean Epstein publică placheta „Bonjour Cinéma”, în care impune noţiunea de „cameră subiectivă”, pledează pentru filmul gândit şi exprimat ca o confesiune, pentru „cinematograful la persoana întâia”.

nov. 21 – Primul film al noii companii producătoare americane „Inspiration Films”, creată de actorul Richard Barthelmess şi de regizorul Henry King – drama rurală *Tol able David* / David, băiat la toate / – reprezintă un moment important în filmografia ambilor cineaşti. Din punct de vedere regizoral, este „un exemplu perfect de folosire artistică a materialelor plastice ale cinematografului” (V. Pudovkin), relevând totodată trăsături tipice ale operei lui King de mai târziu (predilecţia pentru spaţii, largi, nostalgia vremurilor trecute, preferinţa pentru ambianţa rurală). Din u net de vedere interpretativ, filmul inaugurează o nouă etapă în creaţia lui Barthelmess după fructuoasa colaborare cu D.W. Griffith (

strivit – 1919, *Drumul spre est* – 1920), fiind considerat de unii critici, chiar cel mai bun rol al său. Celebritatea sa va fi constantă până la apariţia sonorului, iar la prima ediţie a premiului „Oscar” (1927 – 1928), va figura printre candidaţii la premiul de interpretare pentru rolurile din *Băiatul cu pantofi de Aac* (1927) şi *Laţul* (1928).

de-o. 13 – Madrid: pe la *verbana de la Paloma* / Chermesa de la Paloma /, ecranizare a libretului unei foarte populare opere lirice. Constituie primul mare succes al regizorului spaniol José Buchs, autor de o deosebită prolificitate (*Război*narea *marinarului* – 1919, *Inaccesibila* – 1920, *Curro Vargas* – 1923, *Bunicul* – 1925,.*2 mai* – 1927) şi, totodată, începutul unui nou gen cinematografic „care a prejudiciat mult evoluţia tehnicii cinematografice, deoarece libretele unor asemenea opere, celebre pentru muzica lor, erau foarte deficitare în ceea ce priveşte conţinutul şi dinamismul acţiunii" (F. Mendez-Leite).

dec. 22 – Pr. *Hintertreppe* / Scara de serviciu / (r. Leopold Jessner; se.

Carl Mayer; a. Henny Porten, William Dieterle, Fritz Kortner), o dramă decupată parcă dintr-un fapt divers: o servitoare este sedusă de factorul poştal care îi ucide iubitul. „Această dramă intimistă se desfăşoară foarte lent, liniştit, într-un stil foarte german, într-o manieră foarte apăsată, în ciuda folosirii câtorva elipse inspirate de teatru. [...] Ceea ce impresionează astăzi în acest film este marea ruptură de ton a stilurilor folosite.

...] Iar jocul actorilor reflectă şi el acest contrast" (Lotte Eisner). „O

combinaţie de violenţă şi mizerie" (S. Kracauer), în careul, intimist şi psihologic, dobândeşte contorsionate accente expresioniste, dec. 28 – Boston: pe *The Orphans of the Storm* / Orfelinele furtunii / (r. D.W.

Griffith; a. Lillian Gish, Dorothy Gish). „Filmul nu conţine niciun fel de inovaţie remarcabilă, dar în schimb e un fel de vitrină unde se expun toate descoperirile tehnice strălucite pe care le dezvoltase şi le şlefuise cu măiestrie Griffith. […] Secvenţele luării cu asalt a Bastiliei şi salvarea Henřiettei de la ghilotină, în ultima clipă, amintesc de cavalcada Elanului din *Naşterea unei naţiuni* şi de punctul culminant al episodului modern din *Intoleranţă*” (L. Gišh). Publicul parizian protestează vehement, fiind jignit de modul în care fusese evocată Revoluţia de la 1789, ceea ce determină montarea unei versiuni speciale pentru Franţa. Griffith replică însă uimit: „Dacă poporul francez are vreun temei a se plânge, acesta trebuie căutat în cartea «Povestea celor două oraşe» şi plângerea s-ar fi cuvenit să fie formulată, cu multă vreme în urmă, împotriva domnului Dickens, din al cărui roman celebru au fost inspirate în mare măsură peripeţiile”.

– An hotărâtor în activitatea scenaristului german Carl Mayer, colaborator principal al regizorilor expresionişti şi *Kammerspiel*: Robert Wiene, Leopold Jessner, Lupu Pick, F.W. Murnau. După ce a contribuit la apariţia expresionismului caligăresc (*Cabinetul doctorului Caligari* – 1920, *Genuine* – 1921), el îşi plasează scenariile în lumea micii burghezii germane. „Mayer îşi concepe personajele ca pe nişte fiinţe ale unei lumi în descompunere, dominate de instinct, provocând inevitabil distrugere şi autodistrugere”.

(S. Kracauer). „Mayer a vrut să dezvălüie splendorile şi tenebrele aflate în străfundul sufletului, acea alternanţă de întuneric şi lumină care caracterizează relaţiile psihologice dintre fiinţele umane” (L. Pick). Aceste preocupări tematice sunt dublate de interesul lui Mayer pentru imagine, pentru formă, pe care o consideră hotărâtoare şi o sugerează încă din scenariu. Având „o imaginaţie intens orientată în sens vizual, el îşi modela sensibilitatea din perspectiva aparatului de filmat şi a iluminării, fiecare având pentru el o importantă funcţie dramăturgică” (E. Pommer). Film *Scara de serviciu* (*1921*); *Cioburi* (*1921*); *Noaptea de Anul Nou* (*1924*);

Ultimul dintre oameni (*1924*).

– Regizorul francez Henri Diamant Berger ecranizează romanul lui Alexandro Dumas *Cei trei muşchetari* (a. Aimé Simon-Girard, Henri Rollan, Charles Dullin), obţinând un important succes de public. Conceput în opt

– Episoade, filmul încearcă să respecte cadrul istoric, folosind exterioara

– Reale în care sunt plasate scenele de acţiune (urmăriri, cavalcade, dueluri).

– Acelaşi Diamant Berger realizează în 1933 şi o versiune sonoră a aventurilor

– Color patru muşchetari. Alte ecranizări: 1921 (r. Fred Niblo), 1953 (r.

– André Hunebelle), 1973 – 1974 (r. Richard Lester).

– Pictorul şi cineastul de avangardă german

Hans Richter realizează

– Scurtmetrajul abstract *Film ist Rhytmus* / Filmul este ritm / sau *Rhytmus 21*, îţi care încearcă să-şi anime propriile tablouri. Acest film, pe care nu

– Reuşeşte să-l prezinte publicului berlinez, va fi înserat în pelicula sa următoare *Rhytmus 23* (1923).

– La Londra debutează o serie de scurtmetraje, educative, intitulată

– Sugestiv *Secrets of Ňature* / Secretele naturii /, la realizarea cărora participă

– Oameni de ştiinţă şi cineaşti specializaţi: Percy Smith pentru filmările

– La microscop, Charles Reed pentru păsări, Walter Higham răspunde de

– Plastica subiectelor, iar supervizarea aparţine omului de ştiinţă Edgar

– Chance.

– Regizorul danez L-au Lauritzen lansează în filmul *Film*] *Flirt og* Forlocern / Film, flirt şi învăţătură / cuplul Pat şi Patachon. Contrastul dintre

– Lunganul Carl Schenström şi rotofeiul Harald Madsen, ingeniozitatea şi

– Individualizarea caracterologică a gagurilor (Pat este în bufonadele sale

– Un cavaler romantic, dar robust, în timp ce Patachon e şiret, profitor şi

– Cu preţiozităţi (ridicole) înnobilează peregrinările celor doi vagabonzi.

– Epoca de mare popularitate internaţională a acestui duo grotesc se situează în perioada filmului mut. Film: *Soare, vară şi studenţi* (1922) *Tempo, ton şi picături* (1925); *Don Quijote* (1926).

– Comedia indiană de mare succes, *England Returned* / Sosit din Anglia /

– (r., a. Dhiren Ganguli), „ridiculizează pretenţiile indienilor reîntorşi de

– La studii cu idei occidentale, dar şi conservatorismul autohton, impermeabil oricărei noutăţi" (E. Barnouw, S. Krishnawamy).

– Apare la Roma cartea „Verso una nuova arte: îl cinematografe" Către o nouă artă: cinematograful) de Sebastiano Arturo Luciani. Preocupat

– De film încă din 1913, autorul încearcă să-i fundamenteze principiile

– Estetice. În studiul său se găsesc *àvanula lettre* elemente ale teoriilor „factorilor diferenţiali" şva „mijloacelor formative", formulate ulterior – de

– Arnheim. Lucrarea îl impune, de asemenea, pe Luciani ca precursor ai

– Ideilor lui Balázs şi Pudovkin.

– Apare în Franţa revista „Cinéa" – publicaţie de aleasă ţinută intelectuală, condusă de regizorul şi teoreticianul Louis Delluc – ce are ca motto:

– „Cinematograful francez să fie cinematograf! Cinematograful francezsă fie francez!". În paginile ei sunt susţinute căutările şcolii impresioniste, reprezentată de regizori ca Abel Gance (*Roata* –

1922), Germaine Dulac (*Sărbă*toare *spaniolă* – 1919), Jean Epstein (*Inimă credincioasă* – 1924), Marcel L'Herbier (*Omul din larg* – 1920, *Inumana* – 1923). Numită astfel, mai degrabă pentru a se delimita de expresionismul german

– Decât pentru a-şi afirma înrudirea cu mişcarea omonimă din pictură, această şcoală cultivă unghiurile subiective, fluul, supraimpresiunile.

– Deşi subiectele filmelor sale sunt inspirate de regulă din viaţa oamenilor

– Obişnuiţi, cultul pentru plastica decorului, pentru vizualismuv şi ritmul

– Pur, pentru mişcare muzicală şi pentru inovaţiile formale le diminuează

– Forţa şi reduce tabloul social.

1922

ian. 11 – New York: pe *Foolish Wives* / Femei nebune / (r., sc. Erich von Stroheim; a. E. von Stroheim, Maude George, Mae Busch). Melodramă plasată în lumea înaltei aristocraţii internaţionale: la Monte Carlo, un prinţ rus o escrochează pe nevasta unui diplomat american şi trăieşte din munca amantei sale, o biată cameristă. Vrând să arate „viaţa adevărată cu murdăriile ei, cu mârşăvia ei, cu violenţa ei, cu senzualitatea ei şi – straniu contrast – cu puritatea ei în mijlocul mocirlei" (Stroheim), cineastul se opune „atât expresionismului imaginii, cât şi artificiilor de montaj. La el, realitatea îşi dezvăluie intenţiile, aşa cum se dezvăluie faptele în cursul unui

interogatoriu necruţător. Principiul său regizoral este simplu – să priveşti lumea suficient de aproape şi cu suficientă insistenţă pentru ca ea să-şi arate cruzimea şi urâţenia” (A. Bazin). Rezultatul este un film de 5 ore de proiecţie (redus pentru exploatare comercială la 3 ore şi jumătate), în care Stroheim face din nou dovada proverbialei sale scrupulozităţi (oraşul Monte Carlo este reconstituit pe platou cu fidelitate); un film elogiat de unii critici şi acuzat de alţii pentru „frenezia sa naturalistă”.

ian. 15 – Politicianul american Will H. Hays primeşte conducerea asociaţiei „Motion Picture Producers and Distributors Inc.”, care grupează principalele firme producătoareşi distribuitoare de filme americane.

Aceasta a fost creată de magnaţii Hollywood-ului, în strădania de a reconsidera imaginea de imoralitate, pe care scandalurile larg popularizate o creaseră lumii cinematografului, şi de a răspunde presiunilor crescânde pentru crearea unei forme de cenzură” (E. Katz).

febr. 3 – Moare, la Paris, actorul şi regizorul francez Henri Pouctal (n. 1859). După o bogată experienţă teatrală (actor şi regizor la Odăon, asistentul lui André Antoine), începând din 1910 se dedică filmului. Este director artistic al societăţii „Film d’art” până în 1915. „Unul dintre cei mai buni artizani, […] considerat cel mai bun regizor francez din perioada 1912 – 1918” (J. Mitry). El rămâne

autorul primei ecranizări *Monte-Cristo* (1915), regizorul care a condus-o pe Réjane în *Alsace* (1915) şi pe Sarah Bernhardt în *Dama cu camelii* (1911); tot el a fost iniţiatonil personajului comic Bicard, supranumit „Le Bouif" (Cârpaciul).

mart. 5 – Pr. *Nosferatu* (r. F.W. Murnau; sc. Henrik Galeen; i. Fritz Arno Wagner; d. Albin Grau; a. Max Schreck, Gustav von Wangenheim, Greta Schröter). Ecranizare după romanul „Dracula", de Bram Stoker.

Subintitulat „o simfonie a ororii", filmul redă confruntarea dintre un tânăr om de afaceri dintr-un orăşel german şi contele Orlock, *alias* Nosferatu, stăpânul-vampir al unui castel din Carpaţi, care va deveni „flagelul lui Dumnezeu", răspândind ciuma, şi nu va putea fi anihilat decât prinsacrificiul soţiei tânărului. Această poveste, în care Béla Balázs simţea „suflul îngheţat al judecăţii de apoi", comportă mai multe interpretări. Nosferatu „este tiranul însetat de sânge şi care suge sânge, rătăcind prin acele sfere în care miturile şi basmele se întâlnesc. Şi e foarte semnificativ că, în acea perioadă, fantezia germană, din orice punct ar fi plecat, ajungea întotdeauna să graviteze în jurul unor asemenea personaje" (S. Kracauer). Totodată filmul poate fi citit ca un discurs subtil despre puterea iubirii – tânăra soţie se sacrifică pentru a-şi salva bărbatul – sau ca o expresie a neliniştii existenţiale care a caracterizat dintotdeauna spiritul septentrional. Toate acestea, Murnau le sugerează prin

„imaginile cele mai răscolitoare, cele mai impresionante pe care le-a croat ecranul german” (Lotte Eisňer). El foloseşte pentru prima oară în filmul expresionist natura însăşi, pe care o transformă în „spaţiu sufletesc” şi o impregnează cu fiorul spaimei. Rămân antologice: secvenţa călătoriei spre castelul contelui, realizată în negativ, în care copacii albi şi fantomatici se detaşează pe cerul negru, sau cea a navei spectrale care alunecă pe apa fosforescentă…

mart.

– Regizorul sovietic Lev Kuleşov anunţă în revista „Kino-Fot”, nr. 3, experimentul creării unei „geografii ideale”, prin alăturarea unor imagini filmate în diverse locuri. Prin analogie, în 1923, el va experimenta „anatomia ideală”, alcătuind cu ajutorul montajului o imagine a unui „om cu totul nou, pe baza unşi material foarte real” – mâini, trup, chip aparţinând însă mai multor persoane diferite. Această funcţie creatoare a montajului este confirmată o dată în plus de „efectul Kuleşov”, pe care l-a obţinut prin folosirea „unui prim-plan unic, al lui Ivan Mosjuhin, pentru a sugera trei impresii diferite: dorinţa, Ura, lăcomia. În acest scop, el a montat prim-planul respectiv, mai întâi alături de imaginea unui nud feminin, apoi de uciderea unui om şi, în fine, alături de imaginea unui ospăţ. Semnificaţia precum şi emoţia imaginilor erau create prin juxtapunerea, prin legătura lor” (H. Golpi).

npr. 27 – Berlin: pe *Dr. Mabuse der /* Dr.

Mabuse, jucătorul /

(r. Fritz Lang; sc. Thea von Harbou; a. Rudolf Klein-Rogge), ecranizare după un roman poliţist de Norbert Jacques. Povestea omniprezentului şi proteicului Mabuse, care, cu ajutorul unei bande de criminali, terorizează o societate întreagă, este folosită de realizatori în intenţia de a prezenta un tablou al vieţii contemporane, un document al lumii actuale. Urmăririle, răpirile, travestiurile, evadările sau asasinatele angrenează succesiv oameni de afaceri şi politicieni, intelectuali declasaţi ori şomeri epuizaţi, hoţi de buzunare şi prostituate, o faună umană trăind într-un climat psiho-social expresionist. Protagonistul e „simbolul unui regim despotic, al unei societăţi în care te temi de orice, pentru că oricine poate fi urechea sau braţul tiranului" (S. Kracauer). Lang reia personajul în *Testamentul doctorului Mabuse* – 1933 şi în *Cei 1.000 de ochi ai doctorului Mabuse* – 1961.

apr.

– Apare cartea lui Charles Chaplin „My Trip Abroad" (Călătoria mea în străinătate), cuprinzând impresiile călătoriei în Europa (dictate lui Monta-Bell), precum şi amintiri din anii de început ai carierei sale cinematografice.

apr.

– Poetul sovietic Vladimir Maiakovski publică în revista „Kino Fot" manifestul intitulat „Cinema şi cinema", în care afirmă; „Pentru voi cinematograful e spectacol. Pentru mine e

aproape o concepţie despre lume. Cinematograful produce mişcare. Cinematograful întinereşte literatura. Cinematograful demolează estetica. Cinematograful înseamnă îndrăzneală. Cinematograful e un atlet. Cinematograful e propagare de idei. Dar cinematograful e bolnav. Capitalismul i-a aruncat un pumn de aur în ochi. Antreprenori dibaci îl plimbă pe străzi ţinându-l de mână.

Strâng bani, impresionând lumea cu meschine subiecte lacrimogene. Stării acesteia trebuie să i se pună capăt. Comunismul trebuie să smulgă cinematograful din mâinile speculanţilor. Futurismul trebuie să producă evaporarea apelor stătute: stagnarea şi moralismul", mai 21 – Moscova: Dziga Vertov, M.A. Kaufman, I.I. Beliakov, E.I.

Svilova, I.E. Kopalin constituie grupul de documentarişti denumit

„Kino-Glaz" (cine-ochi). Înlăturând orice artificii teatrale – chiar şi subiectul e considerat străin esteticii filmice – ei doresc să „sesizeze realitatea pe viu". „Important şi esenţial este cinematograful ca senzaţie a lumii. Principala constatare de la care trebuie plecat: pentru a analiza

(explora) haosul de fenomene vizuale şi a realiza o senzaţie a spaţiului, aparatul de filmat folosit ca cine-ochi este cu mult mai perfect decât ochiul. […" 3 Desfiinţez filmarea obişnuită cu cele 16 imagini pe secundă.

Filmarea accelerată, filmarea desenelor animate, micro şi macrofilmarea, filmarea înapoi, filmarea cu aparatul în mişcare etc, devin procedee obişnuite" (Vertov). Absolutizând atotputernicia aparatului de filmat, „Kino Glaz" alege formula reportajului ca document, al „vieţii luate prin surprindere", dar filmate din unghiuri cu totul insolite, montate pentru reliefarea ideii, a frazei, a temei. Ca ilustrare directă a teoriilor sale, apare jurnalul de actualităţi *Kino-pravda* / Cine-adevăr /, pe care Vertov îl realizează în perioada 1922 – 1925.

iun. 11 – După multe ezitări, sucursala americană a firmei „Pathé".

distribuie filmul lui Robert Flaherty, *Nanook* / Nanuk /, documentar de lungmetraj despre viaţa unei familii de eschimoşi. Astfel, cineastul amator – finanţat de o firmă de blănuri – care în anii 1910 – 1920

participase la o serie de expediţii poláre, purtându-şi în spate camera de luat vederi, devine ctitorul unui gen, iar opera sa un reper fundamental al istoriei cinematografului. *Nanuk* este epopeea luptei cotidiene pentru supravieţuire, poemul gesturilor obişnuite ale omului, care luptă împotriva climei aspre a Antarcticii, vânează ca să-şi hrănească familia şi construieşte – ca să şi-o ocrotească. Totul este filmat şi montat cu discreţie (lungi planuri-secvenţă restituie timpul real al faptelor). „Odată cu Flaherty, principiul potrivit căruia povestirea

trebuie să fie descoperită şi să reprezinte istoria succintă a locului a devenit adevăr absolut. De aceea conflictul său este un conflict al zilelor şi nopţilor, al horei anotimpurilor, al luptei fundamentale cu natura” (J. Grierson).

lui. 9 – Leningrad: scenograful Grigori Kozânţev, scenaristul Leonid Trauberg, criticul de artă G. Krâjiţki şi regizorul Serghei Iutkievici fondează „Fabrica ekscentriceskovo aktiora” (Fabrica actorului excentric), şcoală avangardistă de interpretare teatrală şi cinematografică. În manifestul ei, intitulat „Excentrism”, se susţine necesitatea inovării limbajului artistic prin trucuri şi deformări scenografice, prin elemente iraţionale şi moderniste de interpretare: „mişcări mecanizate, strâmbături, strigăte, urmăriri, transformări, comicitate excentrică, acrobaţie, […] cancan pe coarda logicii şi a bunului simţ. Trecând prin absurd şi imposibil se ajunge la excentrism”.

sept. 7 – Berlin: se proiectează în public câteva scurtmetraje sonore care experimentează procedeul „Tri-Ergon”, modalitate de înregistrare fotoelectrică a sunetului, pusă la punct încă din 1919 de Joe Engl, Joseph Massole şi Hans Vogt.

sept. 18 – Pr. *Hăxan* / Vrăjitoria de-a lungul secolelor /, „documentar”.

reconstituit, realizat în Suedia de danezul Benjamin Christensen, un fel de istorie a superstiţiilor. Christensen – el însuşi interpret în film – modolează hidos chipurile actorilor

profesionişti şi neprofesionişti, aleşi tocmai pentru expresivitatea stranie a fizionomiilor lor, şi accentuează prin contraste de umbre şi lumină fantasticul tramei, lept. *22* – După succesul în filmele germane ale lui Ernst Lubitsch, actriţa poloneză Pola Negri semnează un contract cu societatea americană „Paramount”. Este unul dintre primele exemple ale migraţiei cineaştilor europeni către Hollywood, fenomen ce va lua proporţii în anii următori. Rând ř e rând trec oceanul regizori şi actori celebri „am Germania (Lubitsch „W. Murnau, Paul Leni, Lya de Putti, Conrad Veidt, Emil Jannings), din Suedia (Victor Sjöström, Mauritz Stiller, Greta Garbo, Lars Hanson), cineaşti din studiourile de la Budapesta sau Viena (Alexander Korda, Paul Fejös, Míhaly Kertész). Căci, „descoperind că studiourile din Europa produc excelente filme şi formează vedete noi, al căror succes de public creşte în fiecare zi, şefii studiourilor americane au hotărât să întârzie progresele producţiei europene (ce ar fi putut ameninţa succesul filmului yankeu nu numai în Statele Unite, ci şi în lumea întreagă), angajând prin contract vedetele, regizorii, scenarişti europeni de talent” („Film Mercury”, 7 mai 1926).

oct. 16 – Producătorul american Irving Thalberg îl concediază pe Eric von Stroheim, regizorul vedetă al firmei „Universal”, după imensul succes de public al filmului său *Femei nebune*. Motivul: „«extravaganţele» lui Stroheim care prelungeşte perioadele de filmare şi

construieşte decoruri costisitoare, urmărind cu obstinaţie autenticitatea fiecărui detaliu”, oct. 80 – New York: pe *Oliver Twist* (r. Frank Lloyd), primul film al corporaţiei „Jackie Coogan”, înfiinţată pentru a exploata succesul copilului-actor lansat de Chaplin în *Piciul*.

nov. Paris: pe *La Roue* / Roata / (r. Abel Gance; i. Léon H. Burel; a. Severin Mars, Ivy Close, Gabriel de Gravone), „o tragedie a timpurilor moderne”. Povestirea melodramatică a unui mecanic de locomotivă, rival în dragoste – al fiului său, comentată naiv şi grandilocvent prin insert urile citate din Sofocle ori Nietzsche, îi oferă regizorului francez prilejul de a prelua „toate experienţele predecesorilor săi, de la Méliès până la Griffith”.

(P. Leprohon). El reuşeşte „să creeze emoţie prin senzaţie” (Germaine Dulac) cu ajutorul unghiulaţiei subiective şi al montajului rapid. Rămâne celebru poemul] vizual al locomotivelor, şinelor şi fumului, după cum antologică este şi elegiaca fugă a eroinei către piscurile munţilor înălbiţi de zăpadă, unde murise eroul. Operă cinematografică de excepţie prin complexitatea – secvenţe color, partitură muzicală scrisă special de Arthur Honegger –, dar şi prin expresivitatea limbajului filmic, dincolo de suprasolicitările simbolice, nu totdeauna de un gust sigur.

dec. 4 – Paris: pe *Crainquebille* (r” se., d. Jacques Feyder; a. Maurice de Féraudy). Ecranizare după Anatole France; drama unui

negustor ambulant întemniţat pe nedrept. „Adevărata valoare a filmului nu trebuie căutată în artificii, ca de pildă transformarea la tribunal a unora dintre martori în uriaşi şi a altora în pitici. Ceea ce este pe nedrept trecut sub tăcere e admirabila zugrăvire a mahalalei pariziene şi profunda umanitate a eroului” (G. Sadoul). *Crainquebille* utilizează efectele avangardiste ale epocii, anunţândk totodată realismul poetic al anilor ’30.

dec. 6 – Copenhaga: pe *David Copperfield* (r. Anders Wilhelm Sandberg; a. Frederik Jensen, Martin Herzberg, Karina Bell), o interesantă translare în imagini a romanului lui Dickens, cel mai bun film al regizorului danez, care mai semnează şi alte ecranizări ale cărţilor clasicului englez (

speranţe – 1921, *Mica Dorrit* – 1924).

– Douăzeci şi două de firme producătoare germane (printre care U.F.A.

şi „Decla-Bioscop”) organizează la München o săptămână a filmului german, în care sunt prezentate câteva dintre realizările importante ale anului (*Scara de serviciu*, *Dr. Mabuse jucătorul*, *Ogorul în flăcări* etc.)

Manifestarea se vrea a fi internaţională, deşi nu sunt prezenţi decât 13

reprezentanţi ai altor industrii cinematografice europene.

– Societatea „Belgia-Film” îşi construieşte un important studio, în periferia bruxelleză

„Machelin”. În acest studio vor lucra în anii ’30 cineaştii

– Francezi” Jacques de Barroncelli şi Julien Duvivier.

– Pictorul suedez Viking Eggeling prezintă, la Berlin, filmul *Diagonal*

– *Symphonie* / Simfonia diagonală /, succesiune ritmică de forme pure, acompaniată de fragmente din simfoniile lui Beethoven. Astfel, el îşi

– Continuă experimentele picturale în filme abstracte, realizând ceea ce

– Appolinaire definea a fi „arta nouă, a picturii în mişcare”.

– Regizorul francez Louis Delluc realizează unul dintre filmele sale de

– Referinţă *La Femme de nulle part* / Femeia de nicăieri / (a. Eve Francis, Roger Carl, Gine Avril, André Dáven). „O femeie revine în casa unde a

– Trăit fericită, îşi evocă trecutul şi împiedică o fată să plece cu iubitul ei, aşa cum făcuse ea cu douăzeci de ani în urmă. Observaţie asupra faptelor

– Mărunte, revelatoare pentru înclinaţiile inimii şi spiritului; din punct

– De vedere istoric, unul dintre primele filme care au ca obiect studiul unei

– Stări sufleteşti” (J. Mitry). „Tema vizuală este armonic dezvoltată, unitar şi tandru, iar emoţia se naşte în timp ce ochii noştri urmăresc

– Imaginile, aşa cum urmărim elanul unui poem sau al unei melodii” (L.
– Moussinac).
– Mahomed Bayoumi realizează primul film egiptean – scurtmetrajul
– *Al Baach Kateb* / Secretarul general /.
– Fotograful mexican Abita fondează studiourile „Chapultepec”. Din
– 4923, ele se vor numi „Naţional Productores de Peliculas S.A”.
– Comicul francez Max Linder filmează la Hollywood, în decorurile filmului *Cei trei muşchetari*, de Fred Niblo, propria sa versiune. Mai puţin
– O parodie la adresa romanului lui Dumas, cât la cea a filmului, interpretat
– De Douglas Fairbanks – *The T hree Must-G* / Cei trei Muşcă-Tari /
– Îşi află principala sursă a – comicului în anacronisme. „Comicul lui Linder
– A redevenit un comic al faptelor, bazat pe obiecte, pe confuzia ideilor sau
– A lucrurilor, pe parodia artelor pure, un fel de burlesc ironic şi sentimental, care pune în cauză lumea din jur, lumea lucrurilor şi mai puţin pe cea
– A caracterelor” (J. Mitry).
– În Polonia două adaptări cinematografice după opere literare, *Chlopi*
– Ţăranii /, după Reymont (r. Eugeniusz Modzelewski), şi *Rok 1863* / Anul

– 1863 /, după Zeromski (r. Edward Puchalski), anunţă „pentru prima oară

– În anii ’20 un fenomen care á rămas o trăsătură caracteristică a cinematografului polonez: unitatea sa intimă cu literatura” (J. Fuksiewicz).

1923

Ian. 1 – Regizorul suedez Mauritz Stiller se inspiră din nou din opera Selmei Lagerlöf, realizând *Gunnar Hedes Saga* / Zarul ursitei / (a. Einar Hanson, Pauline Brunius). Un tânăr păstor de reni îşi pierde memoria într-un accident, dar devotamentul iubitei îl va ajuta să se vindece. Filmul este un amestec de realism, burlesc şi fantezie, având câteva secvenţe de excepţie: imaginile semidocumentare ale turmelor de reni pornite către sud, accidentul eroului, întrerupt de visul premonitoriu al iubitei, ian. 10 – Berlin: pe Erdgeistl Spiritul pământului / (r. Leopold Jessner; a. Asta Nielsen, Albert Basserman). Ecranizare după piesa lui Wedekind. Operă crudă şi viguroasă, în care se regăsesc darurile expresivităţii polemice şi rigoarea critică a omului de teatru Leopold Jessner. El încearcă să impună semnificaţia adânc umană a subiectului prin decoruri stilizate de coloratură expresionistă…

ian. 12 – Moare, la Los Angeles, ziaristul, scenaristul, regizorul şi actorul american Wallace Reid (n. 15 apr. 1890), victimă a alcoolului şi a stupefiantelor. Afirmat în echipa lui D. – W. Griffith, apoi consacrat ca vedetă în filmele lui

Cecil B. De Mille (*Carm* – 1915, *Ioana* – 1916, *Aventurile lui Anatol* – 1921), el devine o populară stea a firmei „Paramount”, interpretând roluri de bărbaţi frumoşi şi plini de vitalitate, ian. 25 – Comicul american Harold Lloyd atinge unul dintre momentele de vârf ale carierei sale cu *Safety Last* / între cer şi pământ / (r. Fred Newmeyer, Sam Taylor), film rămas, printre altele, celebru pentru numărul de cascadorie al eroului agăţat de limba unui orologiu în vârful unui zgârie-nori. „Păstrând proporţiile, această escaladă este comparabilă cu anume cadre din *Mecanicul „Generalei”*, în care locomotiva prin simpla ei prezenţă devine un obiect] hazliu. Lloyd şi Keaton operează cu construcţii mentale la limitele raţiunii. Lucrurile se animă ca într-un vis, ele participă la o acţiune hilară şi absurdă şi plutesc în derivă pe ţesătura aparenţelor” (R. Borde)., ian. 28 – Chicago: pe *Robin Hood* (r. Allan Dwan; cosc „a. Douglas Fairbanks) aduce pe ecran legenda medievală despre eroul-simbol al rezistenţei împotriva invadatorilor normanzi„Este pentru mine o armată de flamuri în mers, cavalcade, dansul unor oameni liberi într-o pădure, urmăriri într-un castel de giganţi, sărituri peste prăpăstii” (R.

Clair). În 1938 rolul este reluat cu acelaşi succes de Errol Flynn în *Aventurile lui Robin Hood,* febr. 8 – Regizorul japonez Kenji Mizoguchi debutează cu *Ai ni Yomigearu* f / î / Renaşterea iubirii /. Complicata poveste a ucenicului care se îndrăgosteşte, pe rând, de ambele fiice ale

maestrului său, în timp ce soţia acestuia se sinucide împreună cu amantul ei, suferă influenţa naturalismului, care îşi pune amprenta atât pe literatura, cât şi pe cinematograful japonez al epocii. Filmul deschide] o etapă prolifică în cariera regizoruluii 47 de filme în zece ani.

febr. 21 – Actorul şi scenaristul german Georg Wilhelm Pabst debutează în regie cu *Der Schatz* / Comoara / (a. Werner Krauss, Albert Steinbück, Lucie Mannheim). Povestea de iubire, tulburată de credinţa medievală a existenţei unei comori ascunse, se derulează în ambianţa spectaculoasă a unui atelier de construit clopote. Subiectul, impregnat cu elemente fantastice, prilejuieşte „debutul expresionist al unui regizor realist” (Lotte Eisner).

Îetor. 25 – New York: pe *The Pilgrim* / Pelerinul /, ultimul scurtmetraj al lui Chaplin (a. Edna Purviance). Într-un orăşel din Texas, la coborârea din tren, un evadat este luat drept noul pastor al comunităţii; – furtul comis de fostul său tovarăş de celulă duce la dezvăluirea imposturii.

Secvenţe antologice: predica-pantomimă despre David şi Goliat, masa cu pălăria servită în chip de prăjitură, eliberarea eroului la graniţa mexicană. Satiră necruţătoare la adresa ipocriziei şi bigotismului. „Rituri şi credincioşi sunt aruncaţi. Într-o lume absurdă, reduşi la o existenţă de obiecte ridicole, aproape obscene şi lipsite de sens. Printr-o ironie amară şi paradoxală, singurele acte ce capătă sens în această

ceremonie sunt tocmai cele ale lui Charlot care verifică roadele chetei, mulţumind cu un surâs donatorilor mai generoşi şi încruntându-se la cei zgârciţi, […]

salutând după slujbă de mai multe ori, ca un actor de music-hall mulţumit de sine” (A. Bazin]. Cenzura din Pennsylvania interzice filmul, considerându-l o bătaie de joc la adresa clerului.

mart. 18 – New York: pe westernului *Covered* / Caravana

(r. James Cruze; a. Lois Wilson, J. Warren Kerrigan, Ernest Torrence).

„Eposul Vestului începe cu filmul lui Cruze, în care mişcările de mase, frumuseţea înscenării şi ideea desăvârşirii destinului istoric al naţiunii contrastează cu naraţiunea firavă şi superficiala caracterizare a eroilor

– Indienii sunt înfăţişaţi ca personaje tipic negative” (J.H. Lawson), mart. 26 – Moare, la Paris, marea actriţă franceză Sarah Bernhardt

(n. 22 oct. 1844), care prin filmele realizate (toate sub emblema „Film d’art”) a dat „un imbold divismului american, cu toate că minunata prietenă a lui Racine nu se simte în largul ei în această lume întunecată, şovăitoare şi tremurătoare” (L. Delluc). Film: *Dama cu camelii* (1911);

Regina Elisabeta (1912); *Mame franceze* (1917).

mart.

– Serghei Mihailovici Eisenstein turnează

prima sa peliculă – *Pobişcenie dnevnika* GZumopa / Jurnalul lui Glumov /, un filmuleţ spiritual pe care îl integrează în spectacolul său de la teatrul „Proletkult" cu piesa

„Orice naş îşi are naşul", de Ostrovski. Din această experienţă se naşte ideea montajului de atracţii, pe care îl va teoretiza în revista „Lef" (nr. 2) z

„Montajul liber al influenţelor (atracţiilor) alese arbitrar, independente

(chiar în afara compoziţiei respective şi a subiectului scenei), dar având un obiectiv calculat exact, în vederea unui anumit efect tematic final", mart. – în filmul *Picking* Peachesl Culesul piersicilor /, producătorul şi regizorul Mack Sennett lansează o nouă vedetă a comediei burleşti americane: Harry Langdon, un actor cu îndelungată experienţă în pantomimă, circ şi teatru de varietăţi. Eu aspectul de copil întârziat, cu chipul machiat în alb, cu hainele scurte şi strâmte de adolescent în creştere, el este întrur chiparea inocenţei. Personajul se va desăvârşi în momentul în care Langdon va începe să lucreze cu regizorul Harry Edwards şi cu gagmanul Frank Capra: *Boc, boc, boc* – 1926; *Bărbatul puternic* – 1926; *Primii pantaloni lungi* – 1927.

mai 14 – Moare, la Havana, regizorul şi operatorul cubanez Enrique Díaz Quesada. Pionier al cinematografului din ţara sa, realizează numeroase filme documentare şi de ficţiune începând din 1906. Film: *Parcul de distracţii*

(1906); *Juan José* (1910); *Manuel Garda* (1913); *Vrăjitoria în acţiune* (1920).

iun. 20 – Actorul şi criticul René Clair începe turnarea primului său film, *Paris qui dort ou le Rayon invisib* / Parisul adormit sau raza invizibilă / (a. Albert Pré Jean, Henri Rollan, Mädeleine Rodrigue), la care semnează scenariul, regia şi montajul. Îmbinând în tradiţia Méliès comicul cu fantasmagoria şi realul cu imaginarul, filmul este povestea unui savant care a găsit „o modalitate de a cufunda oamenii într-un somn letargic. […] Doar câteva personaje refugiate în vârful turnului Eiffel sau sosite pe calea aerului scapă de raza diabolică şi domnesc asupra oraşului adormit. De-a lungul acestei teme fantastice apar trăsăturile care vor caracteriza opera lui Clair: ironia şi poezia" (P. Leprohon).

(ul. O – Paris: întâlnirea „Cœur à Barbe", organizată de Tristan Tzara lu' Teatrul Michel, determină „marea schismă" a dadaismului şi naşterea utiprarealismului. Cu prilejul acestei reuniuni se prezintă scurtmetrajul *Le Uctour à la raison* / întoarcerea la raţiune /, realizat de pictorul şi fotoS

raful Man Ray prin montarea insolită a fotografiilor sale, cu felurite o formări. „Toate filmele pe care le-am făcut au fost improvizaţii. Nu scriam scenariu. Era un cinematograf automat, intenţia mea fiind de a pune în mişcare compoziţiile mele fotografice" (M. Ray). Construite pe aceleaşi principii – amestecul şocant

şi gratuit de elemente concrete şi forme abstracte – filmele *Emak Bakia*, de Man Ray (1926), *Ánémic Cinéma*, de Marcel Duchamp (1926), *Filmstudie*, de Hans Richter (1926), sunt revendicate, deopotrivă, de dadaişti şi de suprarealişti. După unii teoreticieni (de exemplu J. Mitry), autentic suprarealiste nu sunt decât *Scoica şi preotul* (r. Germaine Dulac), *Câinele andaluz* şi *Vârsta de aur* (ambele, în regia lui Luis Buñuel). Confuzia dintre dadaism şi suprarealism este scuzabilă, deoarece „ele pot fi considerate două etape ale aceleiaşi mişcări novatoare; nu numai că au o grămadă de puncte comune, ci şi aceiaşi reprezentanţi" (A. Virmaux). Ambele renunţă la drama clasică, la poveste, dar în timp ce dadaismul urmăreşte obţinerea „cinematografului pur" prin exerciţii abstracte şi căutări exclusiv formale, suprarealismul „dezvoltă o serie de stări de spirit care se deduc una din cealaltă, aşa cum gândul reproduce şirul rezonabil al faptelor". (A. Artaud), sept. 1 – L-ar Tokio, un puternic cutremur de pământ distruge toate studiourile şi 80% din sălile de cinema.

sept. 2 – Actorul american Lon Chaney înregistrează unul dintre marile sale succese în *The Hunchback of Notredame* / Cocoşatul de la Notredame /

(r. Wallace Worsley). Vedetă la fel de populară ca şi Rudolph Valentino, el interpretează peste 150 de roluri. La începutul carierei (1913), apare în comedii şi westernuri, dar faima şi-o cucereşte

datorită personajelor bizare sau macabre, care adesea impresionează însă prin patetismul lor. Maestru al deghizării prin personaj şi costumaţie, Chaney a fost supranumit „Omul cu o mie de feţe”, cum de altfel s-a intitulat şi filmul biografic realizat despre el în 1957. Film: *Diavolul de* „(1918); *Victorie* (1919);

Omul-miralol (*1920*); *Fantoma de la Operă*. (*1925*).

sept. 11 – Apare la Mosocva revistă „Kinogazeta”, organ al „Asociaţiei prietenilor filmului sovietic”, care din 1925 va căpăta numele de „Kino”, sept. 25 – Tiflis: pe *Krasnlie diavoliata* / Drăcuşorii roşii / (r. Ivan Perestiani). Aventurile a trei copii, care, pentru a-şi răzbuna părinţii ucişi de albi, se înrolează voluntari în rândurile cavaleriei lui Budionnîi. „Un splendid poem cinematografic al recentei furtuni revoluţionare” (din presa sovietică a epocii). „Peisajul este minunat – munţi sălbatici, râuri, păduri şi cascade; […] există descrieri excelente ale unui sat în care sosesc saltimbancii, secvenţe vii Cu Armata Roşie şi o pasionantă bătălie între cazaci şi un tren blindat” (cronică din ziarul „Times”). Această primă peliculă, ce îmbină elementele specifice filmului de aventuri cu tematica revoluţionară, se bucură de mare succes de public, ceea ce determină reluarea de către Perestiani, în 1926, a peripeţiilor „drăcuşorilor, roşii”.

vur-Moghilà, *Crima prinţesei Sirvanska*, *Pedepsirea Prinţesei Sirvanska*, *Illan Dillî*).

oct. 1 – New York: pe *A Woman of Paris* / Parizianca / sau *The Public Opinion* / Opinia publică / (r., se., p. Charles Chaplin; i. Rolland Totheroh, Jack Wilson; a. Edna Purviance, Adolph Menjou, Carl Miller), unica dramă din filmografia lui Chaplin, ce îşi rezervă aici doar rolul de figurant.

O tânără provincială se desparte de iubitul ei, pictorul Jean Mullit, pleacă la Paris şi devine metresa unui bogătaş, Pierre Ravel. Reîntâlnirea celor doi îndrăgostiţi nu duce decât la o nouă serie de neînţelegeri care se soldează cu sinuciderea lui Jean. „Fiecare personaj reprezintă o trăsătură a omenescului: diletantismul crud al lui Pierre, slăbiciunea feminină a Mărim, pasiunea lipsită de vlagă a lui Jean, afecţiunea egoistă, dar profundă a mamei, totul – până la falsa amiciţie a prietenelor Mariei şi până la bonomia interesată a unui *maître d'hôtel* – e de un adevăr nud" (O. Leprohon). Deşi nu are succes în epocă, filmul are calităţile unui „curs suf jerior de tehnică cinematografică, util regizorilor şi producătorilor".

Th. Huff): ştiinţa creării atmosferei, precizia racordurilor şi ritmurilor de montaj, sugestivele elipse temporale şi vizuale (cea mai des citată plecarea din gara orăşelului, în care trenul-destin nu apare, ci îşi proiectează doar luminile pe chipul îndurerat al Mariei). *Parizianca* „nu este numai o capodoperă, ci şi primul film autentic psihologic, primul studiu al moravurilor, în care nuanţele, subtilitatea sentimentelor, ambiguitatea

caracterelor au fost resimţite într-o manieră jspecific cinematografică”.

(J. Mitry).

ect. 10 – În Japonia se constituie firma „Mikino Shojo”, aparţinând fraţilor Kasahi şi Tomoko Mikino, de numele cărora se leagă resurecţia cinematografului naţional. Societatea are platouri la Oizumi, în apropiere de Tokio. Cel mai important regizor – Teinosuke Kinugasa.

oct. 16 – Pr. *Schatten* / Umbra / (r., cosc. Arthur Robison; i. Fritz Arno Wagner; d. Albin Grau; a. Fritz Körtner, Ruth Weyher, Gustav von Wangenheim). La o petrecere, un magician, un „prezentator de umbre, înfăţişează invitaţilor gândurile şi dorinţele lor proiectate pe un ecran, în această „halucinaţie nocturnă, care se înrudeşte cu poemele cinematografice ale lui Mayer, Robison mânuieşte fantomele ca un adevărat iluzionist” (Lotte Eisner). Cu mijloace expresioniste, Robison – un american transplantat în mediu german – recompune în registrul fantastic elemente ale psihanalizei freudiene.»

oct. 29 – Pr. *Malarpirater* / Piraţii de pe Iacul Malaren /. Trei tineri pleacă într-o barcă cu pânze în întâmpinarea verii suedeze, protestând astfel împotriva ordinii impuse de părinţi. Această comedie constituie prima afirmare a regizorului suedez Gustaf Molander. El „introduce o nouă abordare a realităţii, manifestând o anume tandreţe faţă de psihologia adolescentină”; de asemenea „experimentează un nou stil

expresionist, alert şi pozitivist, foarte diferit de cel german, angoasant şi static” (R. Waldekranz).

oct.

– Regizorul german Robert Wiene ecranizează în stil expresionist romanul „Crimă şi pedeapsă”, de Dostoievski. Beneficiind de colaborarea scenografului Andrei Andreiev, filmul *Raskolnikoff* „comportă câteva planuri în care decoruri şi personaje par ieşite cu adevărat din universul lui Dostoievski şi acţionează unele asupra altora printr-un fel de halucinaţie reciprocă” (Lotte Eisner).

ect.

– Semne de criză la Hollywood: studiourile îşi sistează producţia până în ianuarie 1924. Aşteptând ca superproducţiile de tip *Robin Hood* sau *Cele zece porunci* să-şi demonstreze rentabilitatea, bancheri din Wall Street nu mai investesc noi capitaluri.

nov. 10 – Moare, la Paris, criticul şi teoreticianul de origine italiană Ricioto Canudo (n. 2 iun. 1879). El „a încercat să integreze cinematograful într-un sistem al artelor, luptându-se pentru asimilarea intelectuală

«noii arte” (R. Boussinot). „Concepţia sa asupra cinematografului ca ntră totală a influenţat mult formaţia estetică a primilor regizori de avangardă, ca de pildă Gance ori Delluc” (L. Ghirardini). Canudoa meditat asupra ritmului înţeles ca „joc de planuri”, a scris despre „gama plastică”, despre „tonalităţile expresive ale unor

imagini simultane în acelaşi cadru”, a lansat noţiunea de „fotogenie”, a prevăzut descoperirea cinematografului în culori naturale. A fost un precursor al criticii (articolele sale despre

coala nordică, panoramicele pe genuri – aventuri, drame, melodrame, ilme bufe şi comedii, documentare – ori cronicile despre pelicule ale lui Griffith, Gance, L’Herbier, Wiene au încă viabilitate) şi al esteticii cinematografice prin „Le Manifeste des sept arts” (Manifestul celor şapte arte – 1911). A chemat către film creatorii din celelalte arte, fondând C.A.S.A. (Club des amis du septième art / Clubul prietenilor celei de a EI. şaptea arte /), primul cineclub din lume. Volumul postum „L’Usine aux CII. images” / Uzina de imagini /, 1927, adună majoritatea studiilor sale de CIII. cinema.

nov. 21 – Pr. *Our Hospitality* / Legea ospitalităţii / (r. Buster Keaton, Jack G. Blystone; a. B. Keaton, Natalie Talmaage). Comedie burlescă pe tema vendettei, un fel de „Romeo şi Julieta”, transplantat în anul 1830

printre fermierii americani. Alături de *Mecanicul*”, este unul dintre cele mai desăvârşite filme ale lui Keaton. Exemplara reconstituire a epocii ca şi fantezia umoristică, peisajele Sierrei Nevada ca şi mizanscena în profunzimea câmpului demonstrează maturitatea cineastului.

Secvenţele se compun cursiv, ritmate ca gaguri cu structură unitară:

călătoria cu trenul alcătuit din nostime diligenţe pe şine, urmărirea continuă a tânărului îndrăgostit de fata din familia duşmană, pescuitul plin de surprize în care o cascadă devine salvatoare, performanţele de acrobaţie de-a lungul râului.

nov. 29 – Pr. *Die Strasse* / Strada / (r., cosc. Karl Grüne; a. Eugen Klöpfer, Aud Egede-Nissen, Lucie Höflich). Nefericita aventură a unui bărbat, care, sătul de monotonia vieţii mic-burgheze, îşi petrece noaptea într-un cabaret unde este acuzat pe nedrept de crimă. Spaţiul străzii devine obiectul principal de investigare al filmului german, căci acolo se adună toate simbolurile degradării şi viciilor, acolo se pierd ultimele speranţe.

Scenografia „transpune dinamica sălbatică a unei străzi de metropolă, noaptea, alternanţele de lumină şi întuneric fiind distribuite pictural.

Figurile schiţate pentru acest film sunt individualităţi considerate independent, marcate, e drept, de spiritul întregului, dar trăind şi în afara spaţiului imagistic" (R. Kurtz). Personajele – Bărbatul, Femeia, Prostituata – îşi rostesc direct dramele, într-un stil marcat de influenţa *merspiel-vivă*.

nov.

– Bucureşti: apare primul număr al revistei „Film" (redactor-şef: Nestor Cassvan), care, aşa cum menţionează articolul-program „Ţinta noastră", urmează „să se ocupe de arta

cinematografică şi totodată de interesele cinematografiştilor, să fie o legătură între marele public şi acei care se silesc să-i satisfacă setea de frumuseţe”, de-o. 21 – New York: pe *The Ten Commandments* / Cele zece porunci / (r. Cecil B. De Mille; a. Richard Dix, Rod La Rocque, Nita Naldi, Theodore Roberts). Încercare ambiţioasă de a evoca eterna luptă dintre bine şi rău, în care întâmplările moderne se interferează cu temele biblice.

„Asediind cartea sfântă de parcă ar fi fost un general victorios care ocupă o cetate, De Miile […] predica ascultarea faţă de legile divine, oferind totodată cele mai spectaculoase orgii din câte apăruseră până atunci pe*

ecrane” (J.H. Lawson). Scenele de mare tensiune, trucajele, cele câteva’s secvenţe color, asigură filmului un mare succes. De Miile, preocupat constant de subiecte grandioase, „reface” *zece porunci*, în 1957.

dec. 30 – Bucureşti: pe *Ţigăncuşa de la iatac* (r. Alfred Halm; a. Petrel Sturdza, Leon Lefter, Elvira Popesôu, Dorina Heller, Ion Iancovescu).

Această colaborare cu cineaştii germani se „constituie ca semnalul – unei efervescenţe în producţia românească, în ciuda tuturor lipsurilor noastre tehnice” (I. Cantacuzino). Pelicula povesteşte o suită de întâmplări cu boieri şi ţigani robi, cu peripeţii pitoreşti, atractive prin peisajele şi ambianţele evocate.

– Regizoarea franceză Germaine Dulac

realizează *souriante Madame Beudet* / Surâzătoarea doamnă Beudet / (a. Germaine Dermoz, Alex Arquillère, Jean D'Yd), unul dintre titlurile de referinţă ale impresionismului cinematografic. Întâmplările din viaţa unei „doamne Bovary" a timpurilor moderne, dorinţa ei de evadare dintr-un cămin cenuşiu şi de lângă un soţ plicticos şi insensibil „se desfăşoară într-un posomorât orăşel de provincie, cu străzi pustii, traversate de oameni în sutană. Obiectele exprimă şi ele conflictele conjugâie, dar nu dobândesc sens simbolic, pentru că metaforele sunt exprimate prin montaj „(G. Sadoul). Considerat de unii critici capodopera autoarei, *Surâzătoarea doamnă Beudet* încearcă să transpună în practică teoriile Germainei Dulac: acţiunea cinematografică trebuie să fie viaţă şi mişcare, dar să nu se limiteze la personaje, ci să se extindă în spaţiul naturii şi al visului.

După câteva încercări la Kansas City, în domeniul filmului de animaţie publicitar, tânărul Walt Disney, împreună cu fratele său Roy, iniţiază la Hollywood prima serie de filme – *în Cartoonland* / Alice în Ţara desenului animat / (aproximativ 57 scurtmetraje până în 1927) – în care personajul real (Alice) intră în relaţie cu desenele animate.

– Regizorul italian Enrico Guazzoni reconstituie cu mult fast antichitatea în filmul *Messalina* (a. Lină de Liguoro). După *Cabiria* (1914), este

– Cel mai important succes al peliculelor de mare montare. Cineastul recompune abil spectaculoase lupte greco-romane, întreceri de discoboli, curse de care, utilizând un decupaj bine ritmat.

– Celebrul om de teatru francez André, Antoine, care din 1914 cochetează

– Cu cinematograful, realizând în principal ecranizări după Victor Hugo

– (*Muncitorii mării* – 1918), Émile Zola (*Pământul* – 1921), Alphonse

– Daudet (*Arleziana* – 1922), abandonează creaţia propriu-zisă, dar îşi

– Asumă cronica de film la publicaţia pariziană „Le Journal”. Este un

– Nou prilej pentru Antoine de a-şi exprima părerile despre cinema, de a

– Vorbi despre diferenţele dintre acesta şi teatru, de a pleda pentru formarea actorilor şi a regizorilor specializaţi.

– Compania japoneză „Nippon Katsudo Shashin” (fondată de Nikkatsu

– În 1912) se specializează treptat în realizarea unor filme despre oamenii

– Sărmani. În acest an, regizorul Keinosuke Suzuki realizează *Ningenku*

– Suferinţa umană /, o peliculă despre lumea proletariatului nipon.

– La Paris ia fiinţă societatea producătoare „Cinégraphie”, în cadrul

– Căreia întemeietorul ei, Marcel L’Herbier,

încurajează activitatea unor

– Tinere talente, precum scenograful Claude Autant-Lara care debutează

– În regie cu *Fapte diverse*. Tot aici Louis Delluc regizează ultimul său film

– *Inundaţia*, iar avangardiştii Pierre MacOrlan, Fernand Léger, Alberto Cavalcanti, Darius Milhaud contribuie la realizarea filmului *Inumana*, de L'Herbier. Cu dificultăţi şi cu unele compromisuri comerciale, societatea rezistă până la apariţia sonorului.

Regizorul turc Ertugrül Muhsin realizează pentru firma „Kemal Eilms" trei pelicule influenţate de serialele americane de aventuri: *O*

dramă de iubire la Istanbul, *Misterul din Bosfor* şi *Cămaşa de fier*. Doar acosta din urmă – ecranizare a unui roman patriotic de Halide Edil llunoun – obţine popularitatea scontată.

– Egipteanul Mahomed Bayoumi iniţiază jurnalul de actualităţi filmate, *Amon*, al cărui prim număr înregistrează întoarcerea din exil a lui Saad Zaghoul, lider al mişcării naţionale din 1919.

– Regizorul olandez J.C. Moli debutează cu un documentar despre

– Naturalistul *Anthony van Leeuwenhoek*. Cu ajutorul trucajelor, filmul

– Ilustrează studiile şi descoperirile pe care savantul le-a făcut datorită microscopului inventat de el.

1924

Ian. 1 – Pr. *Sylvester* / Noaptea de Anul Nou /

(ř. Lupu Pick; sc. Carl Mayer; a. Eugen Klöpfer, Edith Posca, Frieda Richard). Film de referinţă pentru cinematograful *Kammerspiel*. Un fapt divers – în ajunul Anului Nou, terorizat de vechiul conflict dintre mama şi soţia sa, un patron de local se spânzură – e tratat în registrul realismului psihologic. Drama, derulată în decursul unei singure ore, are relief filosofic, deşi păstrează strict reperele vieţii obişnuite. Atenţia realizatorilor se concentrează asupra ambianţei, care „trebuie să co nstituie baza şi fondul simfonic al destinului individual şi se cuvine să devină emblema ideii principale”.

(Pick). „Important e tot ceea ce se întâmplă în jurul dramei: viaţa petrecăreţilor din cârciumă, atmosfera grea de bere şi fum, contrapunctul insistent cu imaginile-simbol din *Umwelt* (marea agitată, cerul plin de nori, cimitirul în amurg, câmpia pustie), care încearcă să dea pregnanţă naturii eterne” (J. Mitry).

ian. 10 – Extinzându-şi compania „C.B.C. Film Sales”, fraţii Harry şi Jack Cohn, împreună cu Joseph Brandt, întemeiază „Columbia Pictures Corporation”, societate americană de producţie şi distribuţie. Firma are ca emblemă o femeie ţinând deasupra capului făclia libertăţii. În anii ’30 – 40 se numără printre cele cinci mari case producătoare hollywoodiene, realizând filme de calitate, în regia unor buni profesionişti

(Fr. Capra, W. Dieterle, R. Quine, Delmer Daves, A. Mann), ian.

– Pr. *Cœur* / fdèfe / Inimă credincioasă / (r., sc. Jean Epstéin; a.

Léon Mathot, Gina Manès, E. Van Daele), cel mai valoros film al lui Epstein din această perioadă bogată în căutări şi reuşite, printre care se numără de asemenea *Hanul roşu* şi *Frumoasa nivernează*, turnate tot în 1923. Relatând povestea unei rivalităţi amoroase din suburbiile Marsiliei, *Inimă credincioasă* aparţinea atât impresionismului (prin soluţiile de limbaj cinematografic), cât şi realismului poetic (prin mediu şi personaje). Filmul a fost „conceput special, pentru ecran, pentru bucuria ochilor «inteligenţi». [...] Obiectivul se apleacă în toate părţile, se învârteşte împrejurul obiectelor şi al fiinţelor, caută imaginea expresivă, surpriza unghiului de vedere. Această exploatare a aspectelor lumii este pasionantă; pare de necrezut că alţi realizatori s-au străduit să abuzeze de trucaje fotografice, când ei puteau printr-o simplă înclinare a aparatului să trezească atâta curiozitate" (R. Clair).

lebr. 14 – Pr. *Die Nibelungen* / Nibelungii /, peliculă în două părţi: *SiegÍ*

neds Tod / Moartea lui Siegfried / şi *K* / Răzbunarea Kriemdidei / (r. Fritz Lang; sc. Thea von Harbou, F. Lang; i. Carl Hoffmann „Günther Rittau; d. Otto Hunte, Karl Vollbrecht, Erich Kettelhut a. Paul Richter, Margarete Schön, Hanna Ralph, Gertrud Arnold, Theodor Loss, Bernhard Goetzke). „Tema Nibelungilor m-a interesat dintr-

un punct de vedere pur decorativ" (Lang). Epopeea medievală cu toate evenimentele sale (luptele lui Siegfried cu balaurul care păzeşte comoara, cucerirea reginei Brunhilda de către Günther, prin emisarul său Siegfried*

căsătoria lui Günther cu Brunhilda şi a lui Siegfried cu Kriemhilda, asasinarea lui Siegfried de către războinicul Hagen) se transformă într-un poem geometrizat, împietrit în propriul crescendo din prima parte. De altfel, „corpul uman este tratat şi el ca un element de decor, absolut static, lipsit de viaţă individuală, înţepenit de simetria sa. [...] Numeroşii figuranţi [. t.] ca nişte stâlpi neclintiţi, se instalează în faţa cortegiului de regi şi eroi „asemenea unui zid, conferind planurilor respective o anumită profunzime dar, în acelaşi timp, dând impresia că împiedică să fie văzute" (Lotte Eisner). Dincolo de aparenţa statuară, de monumentalitatea tragediei desprinse din legendă, pasiunile omeneşti au o alură rece, elaborată. „E surprinzător că, în ciuda frumuseţii lor prea căutate şi a gustului lor cam depăşit, depăşit încă din 1924 – aceste scene îşi păstrează eficienţa. [...] Lang ştia bine de ce în loc să apeleze la pitorescul stil de operă, caracteristic lui Wagner, sau la cine ştie ce pantomimă psihologică, a preferat să se bazeze pe fascinaţia acestor compoziţii decorative care simbolizează de fapt Destinul. Forţa coercitivă a Destinului se xrăsfrânge din punct de vedere estetic în riguroasa îmbinare a tuturor elementelor,

structurate într-o osatură de forme lucide” (S. Kracauer). În cea de a doua parte a filmului, ritmul se strânge, mişcările devin trepidante, spasmodice, dominante fiind cavalcadele şi veşnicele încrucişări de spade dintre burgunzi şi huni.

lebr. 15 – Pr. *Dvoreţ i Kreposti* / Palatul şi fortăreaţa / (r, Aleksandr A.

Ivanovski; a. Evgheni Boronihin, I. Korvin-Krukovski, Kondrat Iakovlev). Primul mare film istoric sovietic prezintă soarta tragică a ofiţerului democrat revoluţionar Beideman, închis, timp de 20 ani, în fortăreaţa Petropavlovsk. „Filmul abundă în jocuri speculative şi ai impresia că urmăreşte să introducă opoziţia din titlu, în chiar stilul lucrării: [...]

picioarele balerinei pe poante (Palatul) şi picioarele lui Beideman ferecate în lanţuri (Fortăreaţa). La fel de speculativ, pe linia paralelismului Š

rimitiv, este prezentată de asemenea asociaţia de cadre – Beideman după gratii şi... canarul în colivie, în odaia paznicului” (S.M. Eisenstein), lebr. 21 – New York: pe *America* (r., p. D.W. Griffith; a. Neil Hamilton.

Carol Dempster, Lionel Barrymore). Rememorarea eliberării primelor 13

colonii britanice şi a Războiului pentru independenţă e întâmpinată de presa vremii cu aceleaşi elogii ca şi *Naşterea unei naţiuni*. Dar *America*

„N-a fost niciodată o peliculă prea profitabilă – poate şi din pricină că detaliile istorice cu care era încărcată şi spiritul educativ infiltrat nu se potriveau deloc cu epoca jazzului în care fusese realizată” (E. Bowser), mart. 10 – Pr. *Gösta Beding Saga* / Povestea lui Gösta Berling / (r. Mauritz Stiller; a. Gerda Lundegvist, Lars Hanson, Greta Garbo), ecranizare a romanului omonim al Selmei Lagerlöf. „Folosind romanul, pe care făgăduise să-l respecte, regizorul elimină scenele secundare, schimbă cronologia acţiunii şi creează o frescă gigantică” (J. Béranger). Rigorile difuzării au impus prescurtări abrupte, dar filmul este compus „într-un ştii

<U> o măiestrie absolută. Din punct de vedere tehnic, toţi profesioniştii recunosc că e o capodoperă. Scene ca aceea a incendiului ori cea a urmăririi săniei de către lupi au un ritm şi o mişcare ce evocă realizările cele mai de seamă ale lui Griffith. Jar calitatea imaginilor, contopite şi distincte, ca şi haloul psihologi ce iradiază împrejurul personajelor, depăşeşte cu mult cele mai frumoase realizări americane” (E. Vuillermoz).

mart. 22 – Moare, la Paris, regizorul, scenaristul, criticul şi teoreticianul francez Louis Delluc (n. 14 oct. 1890). „Romancierul Delluc nu a lăsat urme nepieritoare, iar în calitate de poet dramatic, în ciuda inspiraţiei pline de nobleţe, a creat multe versuri slăbuţe. Regizorului de film i se pot reproşa o poezie fadă şi un stil supraîncărcat; […] în schimb, opera sa de critic mi

se pare exemplară, prin rolul pe care l-a jucat în epocă şi prin calitatea sa intrinsecă” (R. Boussinot). El rămâne „părintele criticii cinematografice” (V. Jasset), preţuit teoretician şi important regizor şi scenarist al impresionismului francez. A aprofundat conceptul de fotogenie şi elementele sale esenţiale – lumina, cadenţa, ambianţa, masca.

A dat, de asemenea, accepţia modernă cuvintelor de „cineast” şi „cinefil”; a luptat pentru răspândirea operelor de mare valoare, a descoperit în studiile sale virtuţile filmului american, a educat la Cineclubul fondat de el o avangardă a publicului; s-a împotrivit întotdeauna indulgenţei faţă de operele mediocre, a pledat pentru o industrie şi o difuzare inteligentă, nesupusă improvizaţiei şi nici intereselor meschin-comerciale.

Părţi: Photogénie” (Fotogenie – 1919); „Charlot” – 1920; „La jungle du cinéma” (Jungla cinematografului – 1921); „Les origines du cinématographe” (Originile cinematografului – 1923); „Drames du cinéma”.

(Dramele cinematografului – 1923). Film: *Tăcerea* (1920) *Friguri* (1921);

Femeia de nicăieri (1922).

apr. 21 – Pr. *Sherlock Junior* (r. Buster Keaton; a. B. Keaton, Kathryn McGuire, Ward Crane). „Un proiecţionist se visează amestecat printre personajele de pe ecran. O.K. Treaba mea era să transform aceste personaje din film în personajele

mele (ale proiecţionistului) de acasă şi astfel am obţinut intriga. […] După ce am făcut acest film toţi operatorii de la Hollywood şi-au pierdut multe nopţi încercând să descopere cum am făcut unele secvenţe" (Keaton). Pe lângă episoadele de virtuozitate tehnică – eroul intră firesc în lumea imaginară a ecranului –, celebre rămân cele de inventivitate comică. Ca, de pildă, cadrul-gag, cu o durată de 40 secunde, în care după săriturile de pe un vagon pe altul, Keaton se desprinde de pe trenul în mişcare şi rămâne agăţat de o pompă de apă, jetul acesteia azvârlindu-l între şine (performanţe acrobatice şi de mare efect, realizate fără niciun trucaj), sau fragmentul final, în care, aşezat pe ghidonul unei motociclete fără conducător, eroul „se strecoară printre vehicule, zdrobeşte un remorcher, e împroşcat cu noroi în obraz, […] se apropie în mare viteză de o colibă, a cărei uşă sare în aer la timp, pentru a-i permite să treacă prin colibă şi să zboare de pe ghidon ca o săgeată dintr-un arc, intrând pe fereastra unei cocioabe şi reuşind să-şi salveze iubita" (J. Agee).

apr. 27 – Pr. satirei *Neohâcenie prikliucenia Mistera Vesta o strane bolşevicov* / Mister West în ţara bolşevicilor / (r. Lev Kuleşov, sc. Nikolai Aseev; a. Porfiri Podobed, Boris Barnet, Vsevolod Pudovkin). Aventurile unui american sosit la Moscova, unde se aşteaptă să găsească numai sălbatici şi bandiţi. Un pamflet împotriva propagandei antisovietice, o comedie trăsnită, în care apare pentru prima oară în cinematografia

sovietică o muncă de regie de adevărat profesionist, măsurată cu exactitate, planificată anticipat şi executată cu precizie” (N. Lebedev), iun.

– Pr. *Reveille* / Deşteptarea / (r., sc. George Pearson; a. Betty Balfour, Frank Stanmore, Stewart Rome). Urmărind efectele războiului asupra unui grup de oameni sărmani, „regizorul englez face o pledoarie pentru victoria curajului”. „Ştiam că risc totul pentru a-mi demonstra încrederea că filmul mut poate fi mai liber în structură”; de aceea”.

tarea nu are o poveste solid construită, ci este dezvoltarea unei teme”.

(Pearson). Mare succes de public şi de critică, filmul îi aduce lui Pearson reputaţia de regizor cu exigenţe intelectuale.

lui, 5 – Primul tur de manivelă la filmul românesc *Păcat*, cea dintâi ecranizare după I.L. Caragiale, şi debut al regizorului Jean Mihail. În filmele acestui regizor de formaţie teatrală, a cărui activitate ilustrează atât perioada interbelică, cât şi începuturile cinematografiei socialiste, predispoziţia pentru melodramatism şi viziunea de factură scenică se conjugă cu efortul de vizualizare, cu aducerea în prim plan a unor elemente de viaţă cotidiană, deprinsă în practicarea concomitentă a documentarului. Film: *Manasse* (1925); *Lia* (1927); *Viaţa unui oraş* (1929);

Trenul-fantomă (1933); *Rapsodie rustică*

(1945); *Brigada lui Ionuţ* (1954).

aug. 24 – Se constituie „Metro Goldwyn Mayer Corporation”, prin fuzionarea societăţilor „Metro Pictures”, „Louis B. Mayer Production” şi „Goldwyn Pictures Corporation”. Noua societate are un capital de 65 milioane de dolari, studiouri cu 14 platouri şi 42 departamente administrative. Preşedinte este Marcus Loew, director general Louis B. Mayer, iar director artistic – Irving Thalberg, care va fi supranumit „Napoleon al cinematografului”. La începutul anilor ’30 va fi cel mai bogat studio din Hollywood atât datorită investiţiilor sale financiare, cât şi anvergurii creatorilor săi; aici lucrează mari regizori (Stroheim, Lang, Vidor, Lubitsch, Ingram, Cukor, Fleming) şi mari vedete (L. Gish, Garbo, Crawford, Harlow, Gilbert, Tracy). Emblema M.G.M.: un leu care rage, iar motto-ul său: „Ars Gratia Artis”. Produce cu precădere filme de divertisment şi de mare montare, evitând temele sociale, aug. 28 – New York: pe *The Iron* / Calul de fier / (r. John Ford; a. George O’Brien, Madge Bellamy), un western dedicat constructorilor primei linii transcontinentale de cale ferată, inaugurată în 1869. Un film care dezvăluie „în paralel munca feroviarilor şi o poveste de răzbunare şi de dragoste, unirea îndrăgostiţilor fiind simbolizată prin fixarea ultimului nit de aur. John Russell „a* scris scenariul iniţial care era o simplă povestioară, […] dar din povestioara aceea simplă a ieşit un aşa-numit film epic, cel mai mare

film pe care l-a făcut vreodată casa Fox” (Ford).

Calul de fier aduce consacrarea lui Ford ca maestru al westernului, sept. 25 – Pr. *Aelita* (r. Iakov Protazanov; a. Igor Ilinski, Iulia Solnţeva, Nikolai Batalov). Ecranizare după un roman de Aleksei Tolstoi. Un soldat şi un inginer, care inventase o rachetă, ajung în Marte, unde organizează o revoluţie a sclavilor împotriva reginei Aelita. Peliculă de referinţă pentru începuturile filmului ştiinţifico-fantastic. Filmul se remarcă prin E

lastica imaginii (jocuri de lumină, decoruri constructiviste semnate de erghei Kozlovski, Viktor Simonov, Isaak Rabinovici), dar şi prin dimensiunea burlescă, perfect slujită de actorul de comedie Igor Ilinski, aici la debutul său în film.

ori. 18 – Pr. *The Navigator* / Navigatorul / (r. Buster Keaton, Donald Crisp; a. B. Keaton, Kathryn McGuire). Un tânăr băiat de bani gata, împreună cu fata pe care vrea să o ia de soţie, se află singuri pe un vapor în mijlocul oceanului, situaţie-pretext pentru o adevărată explozie de gnguri. „Pe navă se află obiecte care trebuie stăpânite cu naturaleţea inocenţei. Trebuie să-l vedeţi pe Keaton aprinzând soba cu un bloc de cărbune sau jonglând cu ouăle. Trebuie să o vedeţi pe Kathryn McGuire numărând cinci-şase boabe de cafea şi aruncându-le în apa de mare clocotită. Felul de a deschide o cutie de conserve devine o capodoperă de neîndemânare şi de ingeniozitate. […] Portretul unui marinar fioros, explozive,

fotolii, cearşafuri, cărţi de joc, scafandru, tun în miniatură, totul se coalizează împotriva lui Keaton, dar numai pentru a-l scoate de fiecare dată din încurcătură" (R. Lefèvre). Una dintre capodoperele acestui maestra al comediei mute americane.

oct. 15 – Bucureşti: revista „Film" îşi schimbă titulatura devenind

„Cinema", periodic ilustrat, care, în ciuda unei ritmicităţi de apariţie variabile (lunar, bilunar, săptămânal), va fi editat continuu până în 1948.

O revistă de breaslă care aspiră să cultive gustul spectatorilor. Conţine ştiri, scurte cronici, articole din culisele vieţii cinematografice internaţionale. Revista încearcă însă neîncetat să-şi depăşească servituţile (se susţine din reclamele plătite de casele de distribuţie), obţinând nu numai colaborarea cineaştilor, dar şi a oamenilor de litere, oct. 11 – Pr. *Kino-glaz* / Cine-ochi / (r., sc. Dziga Vertov; i. Mihail Kaufman). Primul şi singurul lungmetraj realizat din ciclul polemic „despre o parte a oribilei moşteniri lăsate de regimul burghez", pe care şi-l propusese Vertov. Dorind să surprindă viaţa pe viu pentru a vorbi despre

„Vechi şi nou, despre copii şi adulţi, despre cooperaţie şi piaţă, despre sat şi oraş", cineastul sovietic cedează în faţa efectelor spectaculoase.

El alcătuieşte paradoxale secvenţe, precum aceea în care carnea din vitrina cooperativei se transformă vertiginos (aşa cum explică şi

inserturile) într-un bou viu. „Doar scena ridicării drapelului învinge uzura timpului şi impresionează spectatorul prin afirmarea realităţii sovietice.

Imaginile ei, care nu ascund sărăcia veşmintelor, nici trupurile slabe ale primilor pionieri, îşi păstrează întreaga lor putere de emoţie” (N. Abramov), oct.

– Compania londoneză „Welsch-Pearson” (producătorul T.A. Welsch şi regizoral George Pearson) închèie cu firma distribuitoare „Gaumont”.

un contract pentru zece filme, din care cel puţin jumătate cu actriţa Betty Balfour în rolul principal. Împreună cu titlul de „cea mai populară actriţă engleză”, acordat de cotidianul „Daily News”, tot în acest an, contractul vine să confirme statutul interpretei, „capabilă să aducă pe ecran un farmec şi o sensibilitate neegalate de alte actriţe britanice”.

(R. Low). Descoperită de regizorul George Pearson, ea îşi datorează în principal popularitatea serialului *Squibs* (1921 – 1923). Film: *Nimic nu contează* (1920); *Dragoste, viaţă şi râsete* (1923); *Deşteptarea* (1924); *Blinkeyes* (1926).

nov. 13 – Berlin: pe *Mutter und Kind* / *Mamă* şi copil /. Cel mai bun film al regizorului Carl Froelich, reprezentant al realismului german din anii 1920 – 1925. Ecranizare după o nuvelă de G. Hessel. Redând viaţa unor ţărani care îşi vând copilul în schimbul unei bucăţi de pământ, filmul

are rigoare şi forţă tragică.

nov. 13 – Pr. *Das Wachsfigurenkabinett* / Cabinetul figurilor de ceară /

(r., sc. Paul Leňi; d. Henrik Galeen; a. Conrad Veidt, Emil Jannings, Werner Krauss. Wilhelm Dieterle). Un student sărac e angajat de patronul barăcii cu mulaje de ceară, pentru a imagina povestiri despre personajele expuse. Un film în trei părţi, cu trei protagonişti din epoci diferitei Jack Spintecătorul, Harun al-Raşid şi Ivan cel Groaznic. Filmul îmbină formula stilistică din *Cabinetul doctorului Caligari* (linii neliniştitoare, spaţii contorsionate, planuri oblice, unghiuri ascuţite, contraste violente de umbră şi lumină etc.) cu structura narativă din *Moartea obosită*. „O perfecţiune înţepenită, o compoziţie prea rafinată, un manierism prea decorativ” (Lotte Eisner) caracterizează această mostră de expresionism pur vizual, deşi unii exegeţi (S. Kracauer) descifrează dincolo de vis şi halucinaţie un substrat psihosocial: „visele se întemeiază pe obsesiile actuale ale celui ce visează. Caracterul oniric al episodului cu Jack Spintecătorul stârneşte bănuiala că Jack şi cei de o seamă cu el nu sunt doar figuri ale trecutului, ci tirani încă în viaţă”.

nov, la – Paris: Jean Tedesco, director al revistei „Cinéa-Ciné pour tous”, inaugurează la teatrul „Vieux Colombier”, cu filmul *Umbra*, de Arthur Robison, şi cu fragmente din *Roata*, de Abel Gance, un cinematograf de activitatea căruia

se va lega în anii ’20 – 30 lansarea unora dintre cele mai importante filme de avangardă.

nov. 19 – Moare, la Hollywood, producătorul şi regizorul american Thomas Harper Ince (n. 6 nov. 1882). A debutat ca actor în 1906, iar în 1910

ca regizor; din 1912 a devenit şi producător, întemeindu-şi studiourf pe malul Pacificului (Inceviile). Regizorii cu care a lucrat până în 1915 au fost doar simpli executanţi, căci împreună cu Gardner Sullivan, colaboratorul său apropiat, Ince corecta toate decupajele, supraveghea filmările, controla montajul. „Elementul cel mai important era pentru el povestirea. Denumit «cel mai mare, tehnician al montajului, medicul filmului bolnav», el tăia fără milă ceea ce nu contribuia direct la dezvoltarea subiectului” (L. Jacobs). Specialist în western, el poseda ştiinţa redării în imagini a istoriilor emoţionante, pasionante, pentru că avea „simţul naturii şi al peisajului, care îl duceau cu uşurinţă la lirism” (G. Sadoul).

Ince a fost precursorul ideii scenariului de fier şi „primul dramaturg”.

al filmului; „el a limitat insertul la rolul de indicativ, l-a folosit numai pentru a lega secvenţele în spaţiu şi timp. […] El nu punea în scenă decât personaje definite prin actele lor, într-un conflict bine tranşat şi strâns în timp” (J. Mitry). I-a lansat pe William S. Hart, Sessue Hayakawă, Charles Ray şi pe mulţi alţi actori. Film: *Owen Moore* (1911); *câmpii*

(*1911*); *Bătălia de la Gettysburg* (*1913*); *Mânia*

zeilor (*1914*); *Civilizaţie*

(*1915*). nov, zi – Pr. *Nju* (*zg*. Carl Mayer; d. Lupu Pick; a. Elizabeth Bergner, Emil Jannings, Conrad Veidt), primul film al regizorului Paul Czinner, „reprezentant al realismului psihologic german. Ecranizare după o piesă de Ossip Dymow. O femeie, ce se consideră neînţeleasă şi este în căutare de compensaţii romantice, îşi petrece viaţa între soţ – un om cumsecade, dar lipsit de rafinamente – şi iubit – un scriitor fascinant, dar sceptic, nov.

– Paris: afişul reprezentaţiei date de baletul suedez anunţă «Relâche», balet instantaneist în două acte şi un antract cinematografic şi coada de câine a lui Francis Picabia. Muzica: Dl. Erik Satie. Decorurile: Dl. Picabia. Antract cinematografic: Dl. René Glair. Coregrafia:

Dl. Jean Borlin". După apariţia primelor imagini ale filmului *Entracte*

Antract / „o rumoare formată din râsete şi mormăieli confuze s-a ridicat din mulţimea spectatorilor. […] Picabia, care dorise să audă publicul strigând, a avut de ce să fie mulţumit. […] Balerina cu barbă şi cămila funerară au fost primite cum trebuie şi când toată sala s-a simţit îmbarcată în *montagnes russes* la Luna Parc, dezordinea şi plăcerea noastră au atins apogeul datorită urletelor" (R. Clair). Filmul „este un fel de manifest al avangărzii, un mod de revoltă împotriva academismului burghez, împotriva artei impuse" (J. Mitry). „Spectatorul este surprins în

fiecare clipă de noutatea imaginilor şi dacă, pe alocuri, raportul dintre ele îi scapă, nu are timp să reflecteze la această anomalie, deoarece o altă imagine îl surprinde, îl îmbată am putea spune şi îl antrenează într-un vârtej" (B. Peret).

dec» 8 – Bucureşti: pe *Milionar pentru o zi* marchează debutul ca scenarist, regizor şi actor al lui Jean Georgescu. Povestea unui tânăr pictor sărac care moşteneşte un milion de lei, cu condiţia să se însoare, e filmată în decoruri de teatru. „Inspirat de filmele comice franceze ale lui Max Linder şi, pe alocuri, de comediile americane, [...] o comedie fără mari pretenţii, dar cu destule gaguri, [...] mai ales că J. Georgescu dispune de un umor sec şi de un stil de joc reţinut, foarte cinematografic".

(J. Mihail).

dec. 9 – Regizorii sovietici Grigori Kozânţev şi Leonid Trauberg debutează cu *Pokojdenia Oktiabrint* / Aventurile Oktiabrinei /, o şarjă politică juvenilă, descriind lupta comsomolistei Oktiabrina împotriva speculanţilor din epoca NEP-ului. Această comedie excentrică e prima producţie a FEKS (Fabrica actorului excentric). Colaboratori nedespărţiţi până în 1944, cei doi cineaşti realizează împreună câteva filme de referinţă pentru cinematograful sovietic al perioadeij *Mantaua* – 1926; *Noul Babilon* – 1929) *Tinereţea lui Maxim* – 1935; *întoarcerea lui Maxim* – 1937; *Cartierul Vlborg* – 1938.

dec. 23 – Pr. capodoperei Kammerspielului:

Der letzte Mann / Ultimul dintre oameni / (sc. Carl Mayer; r. F.W. Murnau; i. Karl Freund; a. Emil Jannings). Filmul urmăreşte decăderea unui bătrân portar de la un hotel de lux, care, fiind destituit din funcţie, ajunge îngrijitor de lavabouri.

Atunci când „poartă livreaua strălucitoare, cu o inimitabilă demnitate, nu numai că însoţeşte clienţii prin uşa turnantă, ci şi oferă bomboane copiilor din curtea casei de raport unde locuieşte împreună cu familia sa. Toţi vecinii şi, mai ales, femeile sunt în admiraţia livrelei sale, a cărei simplă prezenţă pare a conferi o mistică splendoare existenţei lor cenuşii.

Ei o venerează ca pe un simbol al autorităţii supreme" (S. Kracauer).

Când însă îşi pierdè dreptul la impozanta uniformă, cartierul îl dispreţuieşte: copiii îl ocolesc, adulţii hohotesc batjocoritori, privindu-i silueta cocârjată, mersul umil. O adevărată tragedie morală se construieşte elocvent (până la artificialul *happy-end*), prin mijloace exclusiv vizuale – inserturile lipsesc. „Instalat pe un cărucior, aparatul de filmat aluneca, se ridica, plana sau se strecura unde îl solicita intriga. Nu mai era fixat convenţional pe un trepied, ci participa devenind personaj al dramei, […] iar cadrajele şi unghiulaţiile de tip expresionist înalţă obietftele

– Scări, coridoare, uşi – către o simbolică firească, abia desprinsă din felia banală de viaţă" (M. Carné).

dec.

– Regizorul francez Jean Renoir debutează cu filmul *La Fille de Veauj* Fiica apei /, o peliculă „esenţialmente picturală” care, spune mai târziu cineastul, nu are valoare „decât datorită interpretării Catherine!

Hessling, o actriţă fantastică, mult prea fantastică pentru a putea fi digerată de timizii negustori francezi”.

– Julien Duvivier realizează în colaborare cu Henri Lepage *La Machine*

– *A refaire la vie* / Maşina de refăcut viaţa /, primă încercare de antologie

– A cinematografului, „un fel de istorie a cinematografului prin cinematograf” (P. Leprohon). Succesul filmului îl determină pe Duvivier să îl reia, în 1933, în versiune vorbită.

– În Franţa, Jacques de Baroncelli ecranizează romanul lui Pierre Lotti

– *Pêcheurs dlslande*) Pescari din Islanda /, peliculă semnificativă pentru

– Activitatea acestui prolific artizan al cinematografului francez (76 de filme

– În perioada 1925 – 1947), recunoscut prin „forţa şi sensul imaginii” (L.

– Moussinac), dovedite îndeosebi în adaptările sale după opere literare.

– Film: *Moş Goriot* (1921); *Visul* (1931); *Crainquebille* (1934); *Michel Sírogoff* (1936); *Misterele Parisului* (1943).

– Ia fiinţă la Paris „Société des films

historiques” (Societatea filmelor

– Istorice), care îşi propune să producă nu atât filme istorice, cât legende

– Cinematografice pline de pitoresc şi de suspans. Pe această linie, regizorul

– Raymond Bernard realizează *Miracle des loups* / Miracolul lupilor / (a.

– Romuald Joubé, Charles Dullin), un film de mare montare, în care filonul autentic (lupta lui Ludovic al XI-lea pentru unitate naţională) se

– Îmbină cu elemente spectaculoase; (reprezentarea unui mister medieval, bătălia dintre oameni şi lupi).

– *Le Ballet mécanique* / Baletul mecanic /, film de avangardă al pictorului

– Cubist francez Fernand Léger, „corespunde exact titlului său: este un

– Dans de obiecte şi de angrenaje, legate prin ritm şi analogii de formă.

– […] Obiectele, aproape întotdeauna uşor de recunoscut, sunt luate din

– Viaţa oamenilor simpli – căluşei, articole de bazar, roţi de loterie de

– Bilei, bile de sticlă argintată. Figura umană nu e exclusă din filmul a

– Cărui temă e precumpănitor umoristică” (G. Sadoul).

– Teoreticianul ungur de film Béla Balázs publică la Viena „Der Sichtbare Mensch oder die Kultur des Films” (Omul invizibil sau cultura filmului), în care stabileşte elementele specific

cinematografice – prim-planul şi montajul supranumit de el „foarfecele poetic”. „Prin intermediul montajului, fluxul cadrelor va fi când rapid şi amplu ca hexametrul poeziei epice antice, când asemeni baladei, adică la început sprinten, apoi molcom; montajul e sufletul filmului”. Montajul oferă posibilităţi stilistice: „simultaneitatea” – prezentarea unei cantităţi de fapte fără legătură cauzală, menite „să trezească impresia cosmică”, şi „refrenul” cu laitmotivele sale. „Filmul mut realizează apropierea fizică dintre oameni şi lucrează pqntru crearea tipului de om internaţional”.

– Apare cartea „Dziesiata Muza” (A zecea muză) a teoreticianului şi

– Criticului literar polonez Karol Irzykowski. „Contrar celor ce gândeau

– Să dea cinematografului titlul de nobleţe, saturându-l cu elemente provenind din literatură şi din celelalte arte, el decelează şansele cinematografiei în specificitatea sa, care consistă în a arăta omul navigând în vecinătatea materiei” (J. Fuksiewicz).

1925

ian. 1 – întreprinderea sovietică de producţie cinematografică „Sovkino”.

Îşi începe activitatea unificând toate celelalte societăţi de profil din U.R.S.S.

ian. 26 – Pr. *Greed* / Rapacitate / (r., sc. Brich von Stroheim; i. William Daniels, Ben Reynolds, E.B. Schoedsack; d. Cedric Gibbons, Richard Day;

a. Zasu Pitts, Gibson Gowland, Jean Hersholt). Ecranizare după romanul „McTeague”, de Frank Norris. Fiica unor emigranţi, Trina, se căsătoreşte cu un dentist, McTeague. Treptat, ea devine tot mai zgârcită.

Pierzându-şi dreptul de a profesa şi exasperat de metamorfozarea hidoasă a Trinei, McTeague cade în patima beţiei, devine violent, iar în cele din urmă îşi ucide soţia. „E perfect posibil să povesteşti un mare subiect într-un mod cinematografic care să-l facă pe spectator […] să creadă că vede chiar realitatea” (Stroheim). Turnându-şi filmul chiar pe locurile acţiunii (la San Francisco şi în Death Valley), reconstituind minuţios ambianţele mizere de la sfârşitul veacului trecut şi sugerând îndeosebi scurgerea apăsătoare a timpului, care modifică monstruos chipurile şi caracterele, Stroheim atinge „un realism subiectiv hipertrofiat – datorită temperamentului său puternic –, împins uneori până la cruda caricatură a comportamentelor” (J. Mitry). Acuzat de unii comentatori pentru naturalismul brutal al imaginilor sale, cineastul este elogiat de alţii pentru

„Realismul integral” (A. Bazin), pentru „un realism şi o obiectivitate atât de pronunţate, încât ai impresia că asişti la un documentar. […] Folosirea prim-planurilor, a detaliilor, a unghiulaţiei şi a iluminării dramatice, iradiind şi transfigurând machiajul, toate derivă din Griffith, dar şi mai influenţate de Griffith sunt simbolurile,

stilul interpretării şi al caracterizării personajelor” (L. Jacobs). Secvenţe celebre: momentul nunţii, contrapunctat ironic de convoiul de înmormântare ce trece pe sub ferestre, urmărirea lui McTeague sub soarele deşertului şi calvarul final (McTeague îşi ucide duşmanul, după ce acesta izbutise să-i pună cătuşele, astfel încât trebuie să-i poarte cadavrul până va muri el însuşi de epuizare). Versiunea iniţială a filmului] are 42 de bobine; cineastul izbuteşte să facă o variantă de 24 de ore, apoi, cu aprobarea lui, regizorul Rex Ingram reuşeşte o variantă redusă de 18 bobine. Dar singura variantă prezentată publicului este cea de 10 bobine, montată de scenarista June Mathis, fără consimţământul şi contribuţia lui Stroheim.

febr. 7 – San Francisco: regizorul Joseph von Stemberg debutează cu *The Salvation Hunters* / Vânătorii salvării /. Filmat în docurile din San Pedro, filmul prezintă faţa sordidă a Americii (o poveste de rivalitate şi iubire în lumea lumpenilor şi a infractorilor) şi, prin ineditul subiectului cât şi printr-un stil vizual cu totul original, filmul atrage atenţia mediilor cinematografice asupra noului regizor. Totodată grandilocvenţa tonului, dorinţa de a şoca, preferinţa pentru simboluri anunţă operele sale de mai târziu.

febr. 26 – Moare, la Nisa, regizorul francez Louis Feuillade (n. 19 febr. 1874). „Între 1906 şi 1924 a realizat 800 de filme, unele dintre ele atingând zece mii de metri. La acestea se adaugă şi vreo sută de scenarii pentru alţi regizori şi

scenariile propriilor sale filme, deoarece, cu rare excepţii, el a fost întotdeauna autorul filmelor sale. […] El a lansat filmul estetic ca o replică la peliculele realizate de «Film d'art» şi de «Societatea cinematografică a autorilor şi oamenilor de litere»; *Viaţa aşa cum este*, ca răspuns la *Scene din viaţa reală*, de la «Vitagraph», seria *Fantômas*, pentru a se opune lui *Rocambole*, de la «Pathé», şi seriilor *Nick Carter* şi *Zigomar*, realizate la «Éclair» de J asset. El a fost promotorul, în Franţa, al filmelor în episoade, ţinând piept năvalei de filme americane de acest gen. […]

Era triumfurilor sale se situează între proiectarea filmului *Fantômas* (mai 1913) şi aceea a filmului *Barrabas* (mai 1920), apogeul plasându-se în epoca filmului *Vampirii* (1915) şi *Judex* (1917) (F. Laccassin). „Nimeni n-a reuşit mai bine ca el să taie respiraţia publicului" (H. Fescourt) ori să-l atragă către un romanesc realist, popular.

apr. 16 – Pr. *Luci smerti* / Raza morţii / (r. Lev Kuleşov; a. Serghei Komarov, Porfiri Podobed, Vladimir Vogel). „Melodramă de aventuri, *Raza morţii* evidenţiază cunoscutele calităţi tehnico-formale kuleşoviene: cadrele simple, limpezi, uşor de descifrat pe ecran, minunata dirijare a actorilor îmbrânciţi, căţăraţi pe frânghii, fugăriţi pe acoperişurile uzinelor şi executând cele mai complicate trucuri acrobatice, episoade şi scene ritmic montate, fotografia ireproşabilă a lui Aleksandr Leviţki şi, mai presus de acestea, –

strălucita organizare a scenelor de masă. […] Cu toate acestea, filmul e departe de a fi satisfăcător: e un nu foarte inteligent talmeş-balmeş de scene trucate, legate vag unele de altele pe firul unui subiect primitiv" (N.A. Lebedev).

apr. 28 – Moscova: filmul *Stacika* / Greva /, de Serghei Eisenstein, este salutat în „Pravda" drept „prima operă cinematografică revoluţionară", „în intenţiile lui Eisenstein, *Greva* era primul film al unii ciclu despre Revoluţia rusă. Fără îndoială, el şi-a modificat de multe ori planurile, din diferite motive, dar *Potemkin* a devenit a doua parte, *Octombrie* a treia, *Vechiul şi noul* a patra" (G. Aleksandrov). În *Greva*, montajul-şoc, asociativ, generând prin idee emoţia (celebra secvenţă a represiunii muncitorilor montată în paralel cu imaginile tăierii vitelor la abator) e atotstăpânitor. Eisenstein afirmă răspicat şi demonstrează că „nu e nevoie de un cine-ochi, ci de un cine-pumn". De aceea personajele sunt conturate tranşant: spionii poliţiei, de pildă, dobândesc pe lângă nume-simbol (Maimuţoiul, Buldogul, Vulpea, Bufniţa) chiar şi înfăţişarea animalelor respective.

mai 10 – Moare, la Berlin, pictorul şi cineastul avangardist suedez Viking Eggeling (n. 13 oct. 1880). Reprezentant al filmului de avangardă german, el utilizează „cinematograful pentru a exprima mişcarea ritmică a formelor pure". A încercat prin intermediul filmului să descopere valorile expresive ale formelor contrastante puse în relaţie prin mişcare – mare faţă de mic, lumină

şi întuneric, diferite forme geometrice. Filmele sale, *Simfonia diagonala* – 1922 şi *Simfonia verticală-orizontală* – 1924, după unii rămasă neterminată, sunt repere esenţiale ale cinematografului abstract, mai – Pr. *Die freudlose Gasse* / Uliţa durerii / (r. Georg Wilhelm Pabst; a. Asta Nielsen, Greta Garbo, Werner Krauss). Inspirat din romanul lui Hugo Bettauer, filmul urmăreşte destinul a două femei din Viena postbelică, ajunse – ca urmare a compromisurilor la care le obligă foamea şi inflaţia – angajatele unei case de toleranţă. Povestea decăderii lor sociale şi morale se alcătuieşte utilizând modalităţi expresioniste (spaţiu simbolic, lumină tulbure, ecleraje contrastante, oglinzi cu reflexe ciudate) pe o canava epică de tip *Kammerspiel* (exacta descriere a ambianţelor sordide, fascinaţia pentru soarta oamenilor neînsemnaţi). Virtuozitatea peliculei constă „nu atât în intriga paralelă, ilustrată de cele două admirabile interprete principale, cât în tabloul strălucitor şi sinistru, în care măcelarul libidinos şi patroana bordelului fac legea; între foametea unora şi orgiile altora tronează micii burghezi conformişti, arivişti, descurcăreţi, moralizatori”. (F. Buache).

iun. 26 – Hollywood: pe *The Gold Rush* / Goana după aur / (r., sc. Charles Chaplin; i. Rolland Totheroh, Jack Wilson; a. Chaplin, Georgia Halle, Mack Swain). „Una dintre operele cele mai complete ale lui Chaplin, cea care conţine cel mai bine măreţia tragică a lui Charlie, dar şi una

dintre cele mai puţin accesibile şi mai dificile din pricina fineţii psihologice. […]

Tragedia nu mai există în paralel, ci este încorporată comediei, astfel încât scenele cele mai hazlii sunt şi cele în care drama interioară e mai puternică" (P. Leprohon). Prin aventurile căutătorului de aur, prospectorul solitar de la sfârşitul veacului trecut, Chaplin aduce ironic indiscuţie motive şi mituri tipic americane: implantarea civilizaţiei în sălbăticie, posibilitatea îmbogăţirii rapide, obsesia banului şi a succesului. Amestecul de tragic, burlesc şi lirism caracterizează numeroase secvenţe antologice:

halucinaţiile celor doi înfometaţi, izolaţi în deşertul de zăpadă, cabana suspendată pe marginea prăpastiei, mâncatul bocancului, baletul pâinişoarelor. Filmul s-a impus ca unul dintre cele mai mari succese financiare ale epocii şi ca un triumf al artei chapliniene.

iun.

– Paris: în cadrul Expoziţiei de arte decorative se inaugurează

„Tribuna liberă a cinematografului". În fiecare vineri cele mai originale pelicule sunt supuse discuţiei publice. În noiembrie, când expoziţia se va închide, proiecţiile şi discuţiile vor continua în sala „Ingénieurs civils", iar din 1926, în sala „Théosophie". În acest cerc se formează critici, precum Jean G. Auriol, B. Brunius, R. de Jarville; mai târziu, tot aici îşi fac ucenicia cineaşti ca Pierre Chénal, Jean Vigo, Jean Grémillon, Marc

Allégret.

aug. 4.

– Moare, la Berlin, regizorul Arthur von Gerlach (n. 1876?). El a îmbogăţit expresionismul cu două opere de referinţă: *Vanina* (ecranizare după Stendhal) – 1922 şi *Cronica de la Grieshuus* (după o nuvelă de Th. Storm) – 1924.

sept. 20 – Pr. *The Freshman* / Bobocul /, filmul lui Harold Lloyd (r. Sam Taylor, Fred Newmeyer), egalează în epocă succesul *Goanei după aur*.

„*Bobocul*, ca şi *Băiatul bunicii*, din 1922, unul dintre cele mai bune filme mute pe care le-am creat, era o comedie de caracter” (Lloyd).

Gagurile acrobatice, ce se ţin lanţ, dau un farmec irezistibil acestei naive povestiri despre victoriile aceluiaşi personaj burlesc, compus fără artificii de machiaj sau costum de actorul american: omul obişnuit, purtând ochelari cu ramă neagră.

sept. 27.

– Filmul *The Dark Angel* / îngerul tenebrelor / (r. George Fitzmaurice) lansează un cuplu ideal pentru *love-story*-urile de mare popularitate: Vilma Banky şi Ronald Colman. Ei joacă împreună, până la apariţia sonorului, când Vilma Banky se retrage. „Pe ecran Colman aparţinea categoriei frumoşilor melancolici. În filmul care a pecetluit succesul cuplului – *îngerul tenebrelor* – el interpreta rolul unui om care se întoarce orb din război. Ronald era brun, Vilma era blondă” (G.C. Gastello);

Ronald era de origine engleză, „un gentleman, aşa cum am vrea să fim cu toţii, şi pe care toate femeile ar vrea să-l cunoască” (F. Capra); Banky, graţioasă şi eterică, fusese importată de Goldwin din Europa Centrală şi lansată cu sloganul publicitar „Rapsodia ungară”. Film: *Noapte de dragoste* (1927); *Flacăra magică* (1927); *Doi amanţi* (1928).

oct. 5 – Lucureşu: regizorul de teatru Ion Şahighian debutează cu filmul *Năbădăile Cleopatrei* (a. Charlotte Erodier, Nicolae Soreanu, Jean Georgescu, Gheorghe Ciprian, Sonia Cluceru, Alexandru Giugaru). O comedie ce foloseşte anacronismul şi costumaţia teatrală şi căreia „mediul românesc, strada noastră, şoseaua, birjarul îi dau un farmec deosebit şi nou” (V. Voiculescu). Până în 1940 Şahighian realizează filme de ficţiune (*Datorie şi sacrificiu* – 1925, *Simfonia dragostei* – 1928, *State la Bucureştv* – 1934, *O noapte de pomină* – 1939), apoi se consacră în exclusivitate activităţii teatrale…

oct. 80 – Paris: actorul, scenaristul şi regizorul Max Linder (n. 16 dec» 1883) se sinucide împreună cu soţia sa. Chaplin l-a recunoscut ca maestru:

„Linder a înţeles înaintea tuturor celorlalţi simplitatea necesară cinematografului. A dat dovadă de o inteligenţă prodigioasă. […] A fost un comic şi un umorist adevărat”. Scurtele sale aventuri se desfăşoară în mediul burghez şi sunt concepute asemenea unor mici schiţe, care prin

tonul şi concilia lor amintesc de Labiche sau Maupassant. Totul este drăguţ, fermecător, plăcut” (G. Sadoul). Debut în 1905, vedetă internaţională din 1911 – seria de filme cu *Max* fiind aclamată în toată Europa.

După război, succesele sale îşi pierd strălucirea, deşi continuă a fi socotit

„Cel mai mare om al cinematografului francez” (L. Delluc). A lucrat şi în America, unde a creat una dintre capodoperele sale *Cei trei Muşcă-Tarî*

– 1922, iar ultimul său film *Regele circului* (r. M. Linder, E. Violeť) – 1925

a fost realizat în Austria.

nov. 1 – Bucureşti: pe *Mariasse* (r., sc. Jean Mihail; i. Vasile Gociu; a. Romald Bulfinsky, Maria Ciucurescu, Alexandru Finţi, Josef Kamen).

Ecranizând piesa omonimă a lui Ronetti Roman, regizorul face eforturi de a scoate povestea de dragoste din spaţiul teatral, filmând pe străzile Fălticenilor, la Bucureşti, în cartierul Văcăreşti sau pe Calea Victoriei.

„Am subliniat paralelismul simbolic al unor fapte. […] Am dat mai multă amploare caracterului masiv al bătrânului Manasse – închistat în ideile tradiţiei ca într-o concepţie de castă –, a cărui figură e, uneori, umbrită în piesă de Zelig Sor, misitul sărac, vagabond, plin de umor. […] Dar*

mai ales, am axat filmul pe lupta celor două concepţii de viaţă – una patriarhală, legată până la

absurd de tradiţii, şi alta nouă, liberă şi umană”.

(J. Mihail).

nov. 5 – Los Angeles: pe *The Big Parade* / Parada cea mare / (a. Renée Adorée, John Gilbert) consolidează reputaţia regizorului King Vidor*

realizator a numeroase filme începând din 1919. Descriind idila unui soldat american cu o tânără franţuzoaică, în timpul primului război mondial, filmul impune prin performanţele tehnice (câteva secvenţe color), prin subtilitatea decupajului (mulţimea devine erou al dramei) şi mai ales prin mesajul său pacifist, subliniat chiar în sloganul publicitar de lansare:

„Un film care te face să urăşti războiul.66

nov. 16 – Pr. *Variété* (r., sc. E.A. Dupont; a. Emil Jannings, Maly Delschaft, Lya de Puteţi). Melodrama trapezistului, care ucide pentru a-şi înlătura rivalul la favorurile femeii iubite, îmbină, ca şi alte filme germane ale perioadei, elemente expresioniste (cadrarea personajului principal, obiecte şi planuri simbolice) cu cele realiste, de tip *Kammerspiel* (descrierea mediului umil al circului). Remarcabilă e mobilitatea camerei de luat vederi (insolitele unghiuri subiective ale acrobatului în timpul numărului său de trapez).

dec. 20 – Cu westernul de mari proporţii, *Tumbleweeds* / Fiul preeriei /

(r. King Baggott), actorul american William S. Hart se retrage din viaţa cinematografică. Specializat în roluri de cowboy („am fost o parte din Vest – Vestul a fost casa copilăriei mele, a fost

sângele meu”), el a debutat, în 1913, în echipa lui Thomas Ince, şi-a cucerit celebritatea cu personajul Rio Jim şi a adus pe ecran tipul eroului dur şi rău intenţionat care se răzbună în final printr-o faptă bună. Film: *Evadatul* (1913); *Momentul bărbăţiei* (1914); *Arianul* (1916), *Omul cu ochi albaştri* (1918).

dec. 21 – La „Teatrul Mare” din Moscova este prezentat în premieră absolută filmul *Bronenoseţ Potiomkin* / Crucişătorul Potemkin / (r. Serghei Eisenstein; sc. Eisenstein, N. Agadjanova-Sutko; i. Eduard Tissé; a. Aleksandr Antonov, Vladimir Barski, Grigori Aleksandrov). Reconstituirea revoltei de pe crucişătorul „Potemkin”, în rada portului Odessa, este rezultatul final al unui proiect cinematografic foarte vast al lui Eisenstein, prin care urma să celebreze a 20-a aniversare aRevoluţiei din 1905. (Premiera cu public a filmului va avea loc la 18 ianuarie 1926.) „*Potemkin* nu e un episod individual, ci unul care reflectă măreţia întregului” (Eisenstein). Conceput în cinci acte, ca o tragedie antică, filmul redă: 1) viaţa mizeră a marinarilor, atmosfera încordată de pe vas şi izbucnirea răscoalei;

2) înfruntarea dintre răsculaţi şi ofiţeri, soldată cu moartea unuia dintre matrozi; 3) înfrăţirea locuitorilor Odessei cu marinarii de pe crucişător;

4) replica sângeroasă a armatei care măcelăreşte populaţia civilă; 5) ieşirea din

încercuire a crucişătorului aflat în stăpânirea matrozilor. Conceput ca un film epic, în care măreţia subiectului contrastează cu simplitatea conflictului, *Potemkin* este aplicarea principiilor teoretizate ulterior de Eisenstein, care, prin a face cinema, înţelege „a realiza o serie de imagini compuse în aşa fel, încât să provoace ó mişcare afectivă şi să suscite la rândul lor o serie de idei. Mişcarea merge de la imagine la sentiment şi de la sentiment la teză”. Rigoarea compoziţiei, forţa de sugestie a detaliului semnificativ (folosit uneori ca sinecdocă), măiestria montajului care stă la baza unor momente antologice (secvenţa scărilor, metafora leilor) fac din *Crucişătorul Potemkin* una dintre capodoperele artei filmului, aşa cum va confirma în 1958 şi clasamentul de la Bruxelles, în care filmul lui Eisenstein ocupă locul întâi. „*Crucişătorul Potemkin* atinge un ţel la care poate ajunge numai o operă de artă desăvârşită şi care e inaccesibil unei descrieri narative sau ştiinţifice. El reflectă specificul Revoluţiei ruse de la 1905, sentimentul necesităţii şi entuziasmul ei […] prin mijloace proprii artei cinematografice şi caracteristice numai ei. În mod consecvent, el înlocuieşte tensiunea exterioară cu cea interioară” (L. Feuchtwanger).

„Valoarea *Crucişătorului Potemkin* nu este dată numai de profunzimea umană a subiectului, de elanul său revoluţionar, de rezonanţa sa socială, nici de perfecţiunea sa formală, de concizia şi de ritmul său, ci de faptul că unele le

potenţează şi le multiplică pe celelalte” (J. Mitry), dec. 30 – New York: pe *Ben Hur* (r. Fred Niblo; a. Ramon Novarro), superproducţie foarte costisitoare, dar al cărei succes de public acoperă de trei ori investiţiile. Poate cea mai des citată versiune cinematografică a romanului pseudobiblic al lui Lew Wallace (prima – 1908, în regia lui Sidney Olcott, ultima- – în 1959, aparţine lui William Wyler), celebritatea ei în timp datorându-se, în principal, secvenţei cursei de care, filmată cu 22 de aparate şi folosind mii de figuranţi.

– Începe la New York construirea cinematografului „Roxy”, care va

– Fi terminat în primăvara lui 1927. Sală gigantică (2000 locuri, 3 orgi şi

– O fosă pentru o orchestră de 100 instrumentişti), denumită „Catedrala

– Cinematografului”.

– La Loiidra, Ivor Montagu şi Hugh Miller fondează „Film Society”.

– Un cineclub destinat vizionării de filme bune pentru a ajuta propăşirea

– Artei engleze prin educaţia estetică a realizatorilor, dar şi a publicului.

– Printre membrii de seamă se numără: G.B. Shaw, H.G. Wells, Anthony

– Asquith, G.A. Atkinson.

– Se inaugurează, la Cairo, „Societatea egipteană de teatru şi cinema”, al cărei deziderat este: „Filme egiptene, cu subiecte naţionale,

inspirate

– Dintr-o literatură egipteană, respectând o estetică egipteană”.

– Animatorul rus Vladislav Stare viei realizează în Franţa *La Voix du*

– *Rossignol* / Vocea privighetorii /, film de păpuşi care îmbină detaliul naturalist cu ingenioase trucaje, într-o plăcută ambianţă lirică.

– Regizorul belgian Ernest Genval turnează în Africa Ecuatorială documentarul *Congo qui s’éveille* / Congo se trezeşte /.

– Filmul chilian *Un grito en el mar* / Un strigăt în larg / (r., a. Pedro Sienna)

– Obţine Medalia de aur la Expoziţia internaţională de la La Paz, confirmând

– Atât „supremaţia cinematografului chilian asupra celorlalte cinematografii sud-americane” (F. Să vio), cât şi valoarea lui Sienna, importantă

– Personalitate a filmului chilian mut, poet, actor şi regizor. Film: *Totul*

– *Pentru patrie* (1920); *Pleacă paiaţele* (1921); *Husarul morţii* (1925)»

– Regizorul Miguel Contreras Torres deschide lunga serie de filme mexicane cu toreadori, prin pelicula Oro, *sangrey sol* / Aur, sânge şi soare /. Protagonist, celebrul toreador Rodolfo Gaona.

– Producţia indiană *Gun sundari* / De ce păcătuiesc soţii? / (r. Chandulal J. Shan) încearcă să implice argumente sociale în pledoaria pentru transformarea femeii într-o adevărată tovarăşă de viaţă a bărbatului. Marea popularitate a filmului a

determinat realizarea a trei *remake*-uri în epoca sonorului.

– Regizorul brazilian Humberto Mauro debutează cu filmul *Valadiao*

– *Ou cratera*? / Fortificaţie sau crater? /. – Scenarist, operator, scenograf şi

– Actor, el este unul dintre principalii realizatori ai cinematografului latinoamerican din perioada 20 – 50. „Entuziasmul meu a adoptat imediat

– Imperativul naţional. […] Lipsindu-ne actorii, monteurii, machiorii, toată

– Lumea trebuia să joace. Filmam omul de la oraş şi de la ţară, surprinzându-l în activitatea sa obişnuită. Surprindeam natura* şi ne răscoleam imaginaţia pentru a înlocui mijloacele tehnice prin diverse improvizaţii”.

– (Mauro). Film: *în floarea vieţii* (1926); *Comoara pierdută* (1927); *Foc*

– *Mocnit* (1928); *Sânge de miner* [1929).

– Regizorul francez de origine rusă, Dimitri Kirsanoff, realizează *Ménilmontant*, o dramă populară a cărei acţiune este plasată în cartierul parizian

– Cu acest nume. Prin subiect şi prin realizare, „filmul anunţă tonul realist

– Pe care cinematograful francez îl va adopta câţiva ani mai târziu” (G.

– Strazulla), ceea ce îi determină pe istoricii de film să-l plaseze pe Kirsanoff

– Între Feyder şi Renoir.

– Popularitatea actriţei americane Gloria Swanson atinge apogeul în

– Acest an în care realizează, în Franţa, *Madame Sans Gêne* şi, în S.U.A., în regia lui Allan D wan, filmele *Ţărmul nebuniilor* şi *Pasionat de teatru**

– „Fata slabă, cu ochi foarte mari, de culoarea apei glaciare şi cu un cap

– Care părea prea mare pentru trupul ei fragil” (Louella Parsons), ce a debutat în comediile lui Mack Sennett, în 1915, devine în anii ’20 una dintre

– Reginele Hollywood-ului. „Regina Gloria a fost ó vedetă fantastică în acea

– Epocă fantastică, pe care istoricii societăţii o numesc «era minunatei absurdităţi». […] Publicul voia «glamour» şi Gloria a fost fericită să-i satisfacă

– Dorinţa” (A. Zukor). „Gloria Swanson a fost vedeta care voia ca lumea

– Să vorbească despre ea. […] O şmecherie înnăscută o făcea să profite de

– Orice ocazie favorabilă. Împlinirea carierei sale o reprezintă colaborarea

– Cu C.B. De Mille” (Hedda Hopper), care face din ea interpreta ideală a femeii mondene şi elegante, implicată în intrigi amoroase. Film: *Mascul Şi femelă* (1919); *Aventurile lui Anatol* (1921); *Sadie Thompson* (1928);

– *Regina Kelly* (1928).

– Vedeta spectacolelor de revistă de pe

Broadway, W.C. Fields, interpretează primul său rol important pe ecran, în filmul *Sally of the Sawdust* - Sally din arenă / (r. D.W. Griffith) adaptare cinematografică a unui musical, în care cu doi ani în urmă obţinuse un deosebit triumf. „El apare, cu succes variabil, într-o serie de alte filme mute, dar devine cu adevărat o vedetă a comediei cinematografice o aulă cu apariţia sonorului, când inimitabila sa voce aspră va împlini interpretările sale comice” (E. Katz).

Stabilit la Hollywood, comicul englez Lupino Lane interpretează nenumărate comedii de scurtmetraj, cunoscute sub numele generic de „Lupino Lane Comedies”, în care îşi pune în valoare calităţile sale de acrobat şi de mim. Film: *Reporterul* (1922); *Filfizonul certăreţ* (1925); *Ţara cinematografului* (1927); *Zile de înfrigurare* (1928). z

– Numărul dublu (16 – 17) al revistei literare franceze „Les Cahiers du Mois”, dedicat în întregime cinematografului, marchează efervescenţa gândirii teoretice; textele semnate de Marcel L’Herbier, Germaine Dulac, Jacques Catelain, Jean Mitry exaltă vizualismul, magica forţă poetică şi muzicală a imaginii.

– Apare, la Paris, „La Naissance du cinéma” (Naşterea cinematografului), de Léon Moussinac, un volum de meditaţie asupra destinului noii arte, inspirat de scurta sa istorie (referiri la Chaplin, Ince, Griffith, la contribuţia diferitelor „şcoli” – suedeză, franceză, germană). Criticul şi

teoreticianul francez fixează două categorii de film: „descriptiv” şi „poetic”;

– Rolul esenţial între mijloacele expresive îl are „ritmul interior”, implicând şi dinamizând concepţia plastică şi „revelaţia morală a imaginii”.

1926

ian. 7 – New York: pe documentarului dramatic *Moana of the South Seas* / Moana din Mările Sudului / (r. Robert Flaherty). Când localnicii din insulele Samoa (Polinezia) au aflat „că dorim să filmăm vechile lor costume şi obiceiuri au fost adânc mişcaţi. Au început să ne povestească întâmplări uitate demult, în care mai supravieţuiau elemente ale vechii culturi polineziene” (Flaherty). Dar Hollywood-ul „dorea să impună materialului brut o formă dramatică fixă. I se cerea să contravină autenticităţii documentarului şi să prezinte samoezii într-o montare de operetă, cu rechini şi fete frumoase făcând baie. Flaherty a refuzat cu hotărâre să aplice acest sistem” (J. Grierson). El a creat un documentar, în egală măsură liric şi dramatic, a urmărit viaţa reală ca „un poet aflat în extaz în faţa frumuseţii lumii şi a inocenţei, omului, ferit de legile morale constrângătoare şi de civilizaţia corupătoare” (J. Mitry).

ian. 10 – Dresda: pe filmului austriac *Der Rosenkavalier* / Cavalerul rozelor / (r. Robert Wiene; sc. Hugo von Hofmannsthal; m. Richard Strauss; a. Jacques Catelain, Huguette Duflos). Ecranizare a operei lui Hofmannsthal şi Strauss,

care se înscrie pe linia unei tendinţe cinematografice tipic vieneze, de filme „sensibil sentimentale”, pe teme” romantic-istorice, în ambianţe baroce, rococco sau Biedermayer. Această direcţie a filmului mut austriac, începută în 1919 cu *Timpuri vechi*, *timpuri noi*, de Alfred Deutsch German, se încheie cu *Cavalerul rozelor*, în care „barocul de primă calitate şi arhitectura rococco din exterioare se îmbină armonios cu decorul construit pe platou de cunoscutul scenograf de teatru Alfred Roller” (W. Fritz).

ian. 21 – Paris: se inaugurează „Studio des Ursulines” – „cinematograful de avangardă prin excelenţă”, unde se prezintă noutăţi cinematografice, filme de o certă valoare artistică, precum *Uliţa durerii*, de Pabst, ori *Antract*, de Clair.

ian.

– Paris: se difuzează *l’Image* / Imaginea / (a. Arlette Marchai), film realizat de Jacques Feyder la Viena, unde este director artistic al casei producătoare „Vita Films”, jae un scenariu de Jules Romains. Patru bărbaţi abandonează totul pă Ptru a porni în căutarea unei femei pe care n-au văzut-o decât într-o fotografie. Deşi filmul este un mare eşec de public, iar Jules Romains îi intentează proces regizorului, pentru, că i-ar fi denaturat scenariul, *Imaginea* dovedeşte talentul lui Feyder de a crea atmosfera cu ajutorul decorurilor naturale (aici pusta ungară) şi al culorii, precum şi înclinaţia sa spre un romantism

de factură onirică, mart. 4 – Paris: pe *La Croisière noire* / Croaziera neagră / (r. Léon Poirier), un documentar realizat cu prilejul unei expediţii în Africa Centrală, organizată de firma „Citroën”. Cu acest prilej, Poirier izbuteşte să pună în practică ideea sa de film exotic: „adevăratul cinematograf se face pornind cu o mică echipă şi surprinzând viaţa brută, fără trucaje, ignorând platoul, decorul, orice organizare care paralizează entuziasmul”, apr. 27 – Pr. filmului *Nana* (a. Catherine Hessling, Jean Angelo, Werner Krauss), ecranizare după romanul lui Émile Zola, marchează o etapă decisivă în cariera regizorului francez Jean Renoir: „Am început să bag de seamă că gestul unei spălătorese, al unui negustor ambulant în faţa căruţei sale aveau adeseori o valoare plastică incomparabilă. Am reconstituit un fel de studiu al gestului francez pornind de la tablourile tatălui meu şi ale pictorilor din generaţia mea […] în primul meu – film despre care merită să se vorbească, *Nana*”.

mai 14 – Paris: sub preşedinţia Germainei Dulac se fondează „Asociaţia cine cluburilor din Franţa”, reunind aproape 20 de „grupări de spectatori luminaţi şi iluminaţi, care vizionează noile filme în şedinţe private şi le discută cu pasiune” (G. Sadoul). Alte organizaţii similare: „Films-Clubs” (Belgia), „Film-Liga” (Olanda), „Film Freunde” (Germania), „Film-Society” (Anglia), „Film Art Guild” (S.U.A.).

iun. 21 – Pr. documentarului american *The*

Grass / Iarba /, de Merian Cooper, Ernest Schoedsack, Margueritte Harrison. Reportaj liric al vieţii păstorilor nomazi din Iran, filmul atestă apartenenţa realizatorilor la şcoala lui Flaherty.

iul.

– Roma: pentru apărarea şi stimularea producţiei naţionale, se adoptă o lege prin care un sfert din repertoriul cinematografelor din întreaga Italie trebuie să fie filme autohtone.

aug. 6 – New York: pe *Don Juan*, de Alan Crosland, constituie unul dintre semnele apariţiei iminente a cinematografului sonor. John Barrymore interpretează o secvenţă muzicală, iar întreaga peliculă e însoţită de o partitură executată [de „New York Philharmonic Orchestra”. Din acelaşi program mai fac parte şi câteva filme scurte, tot cu sunet înregistrat pe discuri (sistem Vitaphone): o cuvântare a lui W.H. Hays, variaţiuni ale *Sonatei Kreutzer*, interpretate de virtuozul Mischa Elman recitaluri ale cântăreţelor Ana Case şi Marion Falley sau ale corului de la „Metropolitan Opera”.

aug. 13 – Pr. *Three Bad Men* / Trei oameni răi / (a. George O’Brien, J. Farrell MacDonald, Tom Sentschi) este unul dintre cele mai importante westernuri mute realizate de John Ford. În 1876, în timpul colonizării Dakotei, trei oameni „răi” îşi dau viaţa pentru a salva un tânăr cuplu de banda unui şerif corupt. „Scenariul se baza pe întâmplări adevărate, de pildă, incidentul cu copilul smuls de sub roţile caravanei sau personajul ziaristului

care-şi poartă cu el tiparniţa pentru a publica imediat comentarii despre evenimentele la care asistă” (J. Ford). Secvenţa memorabilă: goana căruţelor spre noile teritorii.

aug, 23 – Pr. filmului sovietic *Proţes o trioh milionah* / Procesul celor trei milioane /, ecranizare a povestirii scriitorului italian Umberto Notari, „Trei hoţi”. „Regizorul I. Protazanov (semnează şi scenariul) foloseşte fără reticenţă experienţa de teatru a colaboratorilor săi. […] Tapioca (I. Ilinski) este şi mai comic atunci când, schimbându-şi costumul zdrenţăros (flanelă de marinar, şapcă ruptă şi ghete scâlciate), îmbracă fracul, îşi pune pantofi de lac şi joben. Mişcările şi expresia feţei rămân însă cele de vagabond, […] Tapioca a devenit un personaj foarte popular, nefiind însă un tip de mare acuitate satirică şi nici erou pozitiv” (R. Iureniev).

aug, 23 – Moare, la New York, actorul american de origine italiană Rudolph Valentino (Rodolfo Pietro Filiberto Alfonso Raffaele Guglielmi, n. 6 mai 1895). La funeraliile lui, „zeci de mii de bărbaţi, femei şi copii blochează străzile înconjurătoare. Sute de oameni sunt călcaţi în picioare sau răniţi de caii poliţiei. În ploaia densă, poliţiştii pierd controlul. […]

Capela funerară e devastată, bărbaţi şi femei se luptă pentru o floare, o bucată de tapet, o ţandără de geam. Vitrinele sunt sparte. Maşinile parcate sunt răsturnate şi distruse” (J. Dos Passos). Valentino, marea vedetă a anilor ’20, a

interpretat mereu acelaşi tip de roluri. „Eroului aventurii i se adaugă eroul dragostei, june-prim fatal, cu trăsături feminizate, cu ochi focoşi. Între aceste două arhetipuri, Valentino realizează o sinteză perfectă. Şeic arab, patrician roman, aviator, zeu care moare, renaşte şi se metamorfozează, el rămâne, înainte de orice, idoli;! dragostei" (E. Morin).

Film: *Cei patru cavaleri ai apocalipsului* (1921); *Şeicul* (1921); *Sânge şi nisip* (1922); *Vulturul* (1925); *Fiul şeicului* (1926).

aug.

– Regizoarea sovietică Estir Sub începe să lucreze la documentarul de montaj *Padenie dinastii Romanovin* / Căderea dinastiei Romanov /.

Vizionează peste 60.000 metri de film, descoperă în arhive o serie de documente cinematografice şi filmează ea însăşi obiecte sau documente legate de perioada istorică evocată. La montaj, povesteşte cineasta, „totul era subordonat temei. Acest lucru mi-a dat posibilitatea ca, în ciuda limitelor cunoscute, ale evenimentelor şi faptelor filmate, să colorez înţelesurile materialului în aşa fel încât să evoce perioada prerevoluţionară şi zilele din februarie".

sept. 6 – Regizorul german Gerhard Lamprecht se impune cu *Die Unehelichen* / Nelegiuiţii / drept un iscusit realizator de filme cu şi despre copii, gen pe care va continua să-l abordeze cu *Poteca pisicii* – 1927, *Emil şi detectivii* – 1931.

sept. 27 – Are loc la Paris primul Congres internaţional al cinematografului, sub egida Societăţii Naţiunilor.

sept.

– Cel de-al treilea film al regizorului englez Alfred Hitchcock, *The Lodger* / Chiriaşul / (a. Ivor Nprello), anunţă prin subiect (o proprietăreasă îşi suspectează chiriaşul de a fi Jack Spintecătorul), prin temă (un om obişnuit şi inocent prins în plasa unor evenimente extraordinare şi a unor acuzaţii neîndreptăţite) şi prin mijloacele de realizare (îndrăzneţe efecte speciale, sugestii vizuale indirecte etc.) opera de mai târziu a acestui maestru al suspansului. Totodată, este primul film în care Hitchcock îşi face apariţia ca figurant, apariţie ce va deveni tradiţională.

oct. 11 – Pr. *Mat* / Mama / (r. Vsevolod Pudovkin; i. Anatolii Golovnia; a. Vera Baranovskaia, Nikolai Batalov). Ecranizând opera lui Gorki, Pudovkin realizează un film după legile sonatei: „*Allegro*: prima şi a doua bobină (cârciuma, acasă, fabrica, greva, urmărirea). *Adagio*: a treia bobină (tatăl omorât, doliul, scena dintre mamă şi fiu); *Allegro*: a patra şi a cincea bobină (poliţia, descinderea, trădarea, arestarea, procesul, închisoarea); *Presto*: a şasea şi a şaptea bobină (venirea primăverii, demonstraţia, revolta din închisoare, masacrul, moartea fiului şi a mamei)” (J. Leyda).

În construcţia cinematografică, „obiectul neînsufleţit ocupă, alături de om, un loc

considerabil: […] o pendulă stricată, cizmele unui jandarm, căderea unei picături de apă, un pod metalic, o scară zărită deasupra unui zid, o piatră ridicată de jos sunt mai mult decât nişte simple accesorii”. (G. Sadoul). Ele sunt folosite metaforic ori contrapunctic, orchestrate în montaj paralel, procedee pe care însuşi Pudovkin le explică şi teoretizează astfel: „În *Mama*, m-am străduit să impresionez spectatorul, nu prin jocul psihologic al actorului, ci prin sinteza plastică realizată prin montaj. Fiul se află în închisoare. Pe neaşteptate, primeşte un bileţel înmânat în taină, din care află că în ziua următoare va fi eliberat. Problema artistică o constituia expresia filmică a bucuriei lui. […] Să arăt mişcările nervoase ale mâinilor lui şi un plan foarte apropiat al părţii inferioare a feţei: colţurile gurii zâmbitoare. Am intercalat între aceste cadre un alt material divers, cadrele unui pârâu umflat de apele primăverii, jocul razelor de soare reflectat în apă, păsări scăldându-se în iaz, şi, în sfârşit, un copil râzând. Prin îmbinarea acestor componente, expresia dorită a bucuriei prizonierului a luat formă”.

oct. 25 – Pr. *Der Student von Prag* / Studentul din Praga / (r. Henrik Galeen; i. Günther Krampf, Erich Nitzschmann; d. Hermann Warm; a. Conrad Veidt, Werner Krauss, Agnes Esterhazy). Unul dintre „ultimele suspine ale expresionismului german”, tot aşa cum *Studentul din Praga*, versiunea realizată în 1913 (r. Stellan Rye), e socotit a fi unul dintre

„Presentimentele” aceluiaşi curent. Povestirea se orânduieşte în jurul unui motiv central – omul căruia i s-a furat imaginea din oglindă – astfel încât pelicula devine „mediumul” prin excelenţă al neliniştilor romantice, […] în climatul fantastic, al unor viziuni tulburi, estompându-se în profunzimea infinită a ecranului, spaţiu ireal care se sustrage timpului”. (Lotte Eisner).

oct. 25 – Milano: în revista „Il convegno” (nr. 10), Antonello Gerbi publică studiul „Teoriile cinematografului”. Protestând împotriva entuziasmului fără rezerve şi fără argumente, împotriva „delirului” intelectual profesat îndeosebi de unii critici francezi, teoreticianul italian utilizează pentru analiza fenomenului filmic criterii crociene. El subliniază că noua tehnică, noul instrument de expresie permit fixarea anumitor impresii şi obţinerea anumitor efecte, dar nu are în sine calitatea de a crea frumosul, fiindcă frumuseţea e întotdeauna opera artistului. Efortul autorului de a alcătui o „estetică *in nuce* a cinematografului” se continuă prin studiul „Iniţiere în plăcerile cinematografului”.

oct.

– Londra: în Camera Comunelor se pune problema mediocrităţii şi sărăciei industriei cinematografice britanice şi se preconizează construirea, cu sprijinul statului, a unor studiouri mari şi bine echipate, dec. 8 – Pr. *Po zákonu* / Dura lex / (r. Lev Kuieşov; sc. Viktor Şklovski; a. Aleksandra Hohlova, Serghei Komarev), adaptare

după Jack London, deseori criticată pentru inconsecvenţele şi stângăciile ei, dar importantă, pentru că „scena morţii şi sfârşitul filmului trebuie socotite în cinematografia sovietică la fel cum sunt apreciate anumite pasaje ale lui Ince pentru istoria cinematografului american” (G. Sadoul).

dec. 22 – Pr. *The General* / Mecanicul „Generalei” / (r., sc. Buster Keaton „Clyde Bruckman), una dintre cele mai apreciate comedii ale lui Keaton.

Pornind de la o întâmplare istorică reală, filmul reconstituie cu minuţie epoca Războiului de Secesiune, realizând un scânteietor recital de gaguri.

De-a lungul urmăririi, pierderii şi recuperării repetate a îndrăgitei locomotive în mijlocul deplasărilor de trupe, „acţiunea dramatică şi trama comică alcătuiesc un tot, fiind interdependente. Nicio clipă nu simţi că-i povestea e pur şi simplu un pretext pentru comedie sau că gagurile sunt podoabe plantate pe naraţiune” (D. Robinson).

dec. 25 – Pr. *Flash and Devii* / Carnea diabolică /, film-reper pentru participarea regizorului Clarence Brown la crearea mitului Garbo. De la această, primă colaborare, cineastul îşi cucereşte reputaţia că ştie să domine cea mai dificilă vedetă a companiei M.G.M. Şi că poate să-i valorifice graţia misterioasă, utilizând pentru prima oară prim-planurile, în halouri de lumină (datorate operatorului William Daniels), devenite

imediat celebre.

Alte filme realizate împreună: *Delir* – 1928; *Romanţa* – 1930; *Inspiraţie* – 1031; *Anna Karenina* – 1935; *Contesa Walewska* – 1937.

– Apare la Berlin volumul „Expresionismus und Film” (Expresionismul şi filmul), de Rudolf Kurtz. „Filmul expresionist este un organism deliberat artificios, constituind o re-creare neobişnuită a realităţii, […] rezultatul unei viziuni unitare, care cuprinde toate componentele filmice şi le restructurează adecvat. […] Forma expresionistă a pătruns în film

– Pe calea decorului”. Enigmaticul scenariilor, „straniul în stare brută se

– Dovedeşte surogatul cel mai răspândit al năzuinţei de exacerbare a existenţei la o înălţime unde trăirile cotidiene îşi pierd culoarea iniţială şt

– Nu mai apar de cât ca sens, formă, destin”.

– Celebrul personaj literar soldatul Švejk, creat de Jaroslav Hašek, devine erou de film în *Dohry voják Švejk* / Bravul soldat Švejk /, realizat de regizorul cehoslovac Karel Lamač. Peripeţiile lui vor fi reluate în aceeaşi interpretare – Karel Noll, care pare a fi actorul ideal pentru acest rol:

– „Îmi dau seama că am creat soldatul Švejk pentru el” (Hašek): *Švejk pe front* (1926), *Švejk, prizonier* (1926), *Švejk în civilie* (1927). Ulterior, după apariţia sonorului, personajul va fi interpretat de actorii: Saşa Rasilov (1931) şi Rudolf Hrušinský (1957) şi, de asemenea, va fi eroul unui film de păpuşi realizat de Jiři Trnka

(1954).

– În Egipt, fraţii Ibrahim şi Baur iama înfiinţează cineclubul „Mina Film”.

– Cineastul german dr. Arnold Fanck realizează *Der heilige Berg* / Muntele Sfânt /, film despre alpinişti având ca protagonişti pe viitorii regizori Lent Riefenstahl şi Louis Trenker. Fank se specializează în acest gen de filme, popular pentru cinematograful german, şi care evidenţiază măreţia şi poezia muntelui. Film: *Plăcerile schiului* (1921); *Muntele destinului* (1926); *Infernul alb de la Pitz Pallu* (1929).

– Regizorul australian Charles Chauvel debutează cu filmul *Moth of Mombi* / Molia din Mombi /. Este începutul unei prolifice şi îndelungate cariere ce se va continua până în anii ’50. Film: *Moştenirea* (1935); *Şobolanii* d*in Tobruk* (1945); *Drumul spre rai* (1956).

– Regizorul japonez Teinosuke Kinugasa semnează filmul *Kurutta Ippeiji* - 19 Pagină nebună /. Un marinar, a cărui soţie e nebună, se angajează servitor la ospiciul în care aceasta e internată. „Pelicula e parţial turnată din unghiul de vedere al nebunilor, cu tăieturi impresioniste de montaj, în stilul avangardei ruse sau franceze” (J.I. Anderson, D. Richie). Comentatorii relevă, de asemenea, puternica influenţă a expresionismului (de la subiect şi până la alcătuirea decorurilor).

– Regizorul francez Jean Grémillon realizează documentarul de lungmetraj, pe teme marine, *Tour au large* / Plimbare în larg /, în care valorifică

experienţa sa muzicală (fost elev la „Scuola Cantorum” din Paris, muzicant într-o orchestră de acompaniament a filmelor mute). El compune partitura filmului, o înregistrează pe un rulou „Pleyela”, făcând astfel prima sa tentativă de sonorizare cinematografică.

– Regizorul R.V. Shantaram debutează cu filmul *Nethaji Pálkař*. El va deveni principalul promotor al liniei sociale în cinematograful indian, opriţicând obiceiurile feudale şi superstiţiile religioase, luptând pentru emanciparea femeii: Film: *Ghirlanda* (1929); *Pustiul* (1936); *Neaşteptatul* (1937); *Sacrificiul* (1938); *Vecinii* (1941).

1927

ian. 10 – Pr. *Metropolis* (r. Fritz Lang; sc. Thea von Harbou, F. Lang; I. Karl Freund; d. Otto Hunte, Erich Kettelhut, Karl Vollbrecht; a. Brigitte Helm, Gustav Fröhlich, Heinrich George, Alfred Abel), film de anticipaţie ştiinţifică, tratat în manieră expresionistă. Într-un oraş al tehnicii viitorului, stăpânii trăiesc în zgârie-nori confortabili, străbat şosele suspendate şi petrec în localuri de lux, în timp ce sclavii maşinilor trudesc închişi în subterane. Antinomia bine-rău, simbolizată chiar prin etajele citadelei, este personificată şi de cele două Marii: femeia simplă, bună, iubită de toţi, care predică înţelegerea universală şi femeia-robot, invenţie sinistră a unui savant nebun, care instigă la revoltă şi la autodistrugere (în dublu rol – Brigitte Helm).

Triumful binelui, prin pactizarea celor două lumi, soluţionează idilic violentul conflict, după cum Lang însuşi va mărturisi mai târziu: „Nu-mi place *Metropolis*, deoarece mi se pare că încearcă să rezolve o problemă socială într-o manieră puerilă”.

Valoarea peliculei este cu precădere vizuală – geometrizarea decorurilor, folosirea ingenioasă a luminii (care sugerează pe alocuri senzaţii auditive), stilizarea expresionistă a personajelor şi a mişcării acestora fac din *Metropolis* „o strălucitoare capodoperă de baroc decorativ şi de fantasmagorie futuristă” (M. Martin). „*Metropolis* este o strălucită piesă de design expresionist (grupurile umane sunt folosite arhitectural), cu momente de incredibilă frumuseţe şi forţă (secvenţa vizionară a Turnului Babel), cu imagini absurde (eroul îndrăgostit, în pantalonii lui caraghioşi) şi ciudăţenii care sfidează analiza (înfăţişarea lascivă a vampei-robot)” (Pauline Kael).

ian. 10 – Madrid: prezentarea filmului *La Malcasada* / Mezalianţa / (r. Francisco Gomez Hidalgo) produce o puternică impresie asupra publicului, nu prin realizarea artistică şi tehnică care sunt modeste, ci prin tema abordată: susţinerea necesităţii divorţului, în cazurile când nepotrivirea dintre parteneri nu duce decât la minciună şi la adulter. Pentru sporirea autenticităţii, regizorul intercalează cu multă abilitate în acţiune cadre cu oameni politici,

ziarişti, artişti surprinşi în timpul ocupaţiilor lor obişnuite.

Ian, 11 – Din iniţiativa producătorului american Louis B. Mayer – care simte că industriei cinematografice îi e necesară o „respectabilitate” intelectuală – se constituie „Academy of Motion Pictures Arts and Sciences” „organizaţie profesională a actorilor, scenariştilor, tehnicienilor şi producătorilor de elită. „Academia de arte şi ştiinţe cinematografice” are un număr scopuri imediate (rezolvarea problemelor legate de angajamentele actorilor, ori de respectarea contractelor dintre studiouri şi cineaşti), ci doreşte să impună creaţiile de înaltă valoare (premiile pe care le acordă începând din 1929, cunoscute după 1931 sub numele de „Oscar”, împlinesc tocmai această aspiraţie).

febr. 6 – Filmul *It* (r. Clarence Badger) face din actriţa americană Clara Bow simbolul femeii libere şi fără prejudecăţi. „Plină de magnetism şi energie, cu ochi scăpărători, cu părul scurt şi buzele ostentativ arcuite, ea reprezintă epoca anilor ’20” (E. Katz). Celebritatea acestei „It girl” (aşa o numesc admiratorii în cele peste 36 de mii de scrisori săptămânale) nu depăşeşte însă deceniul trei.

febr. – Paris: au loc primele proiecţii de filme realizate cu aparatul lui M. Bull, care înregistrează de la 1.000 până la 20.000 de fotograme pe secundă. Imaginile redau în ralanti zborul unei libelule, spargerea unul balon de

săpun, traiectoria unui glonte etc.

mart. 4 – Pr. *Sorok pervîi* / Al 41-lea / (r. Iakov Protazanov: a. Adavoiţik, Ivan Kovali-Samborski). Tragica poveste de dragoste dintre o tânără înrolată în Armata Roşie şi prizonierul ei, un ofiţer alb. Adaptând nuvela lui Boris Lavreniev, Protazanov realizează una dintre cele mai bune pelicule ale sale. În 1956, Grigori Ciuhrai ecranizează-aceeaşi proză, mart, 15 – Moscova: pe *Tretia meşcianskaia* / Patul şi divanul /, comedie satirică bazată pe situaţiile ridicole, generate de „clasicul" triunghi conjugal, regizată inventiv de Abram Room şi interpretată cu savoare (Nikolai Babelov, Ludmila Semionova, Vladimir Fogel), mart, 28 – Bucureşti: regizorul român Horia Igiroşanu debutează cu filmul *Iades*, în care distribuie şi elevi ai şcolii sale de mimodramă, una dintre primele tentative de învăţământ cinematografic din ţara noastră.

Activitatea de regizor şi pedagog a lui Igiroşanu este dublată în anii '20 de cea de publicist (redactor-şef al revistelor „Clipa" şi „Clipa cinematografică") şi de animator cultural (fondator al „Asociaţiei prietenilor filmului"). Film: *Iancu Jianu* (1928); *Haiducii* (1929); *Ciocoii* (1931); *Insula Şerpilor* (1934).

apr. 7 – Paris: pe *Napoléon*, „vu par Abel Gance" (a. Albert Dieudonné „E. Van Daele / Gina Manes, Koubitsky, Antonin Artaud, A. Gance, Macudian, Pierre Batcheff). Acest film de 5.000 de metri, îndelung elaborat – primul tur de manivelă

s-a tras la 4 iunie 1924 – nu reprezintă „în intenţia autorului decât prima parte a unei epopei care trebuia să cuprindă întreaga viaţă a lui Napoleon. Acest proiect îndrăzneţ n-a putut fi înfăptuit.

[…] Opera – chiar mutilată – îşi păstrează în cel puţin trei momente izbitoarea ei forţă. Este vorba, în primul rând, de momentul naşterii Marseillesei, în care lirismul este obţinut numai prin intermediul montajului, ca în *Roata*; de momentul vijeliei Convenţiei, prin îndrăzneala de stil care îmbină două acţiuni paralele într-o singură dramă; şi, în sfârşit, de tripticul campaniei din Italia, prima experienţă de poliviziune realizată de Gance cu magistrală putere de convingere. […] Camera avea mobilitatea actorului-spectator. Gance o lega de crupa unui cal în galop, o fixa?

pe pieptul unui om care arunca bulgări de zăpadă, o încredinţa şuvoaielor furtunii sau o pendula deasupra Convenţiei” (P. Leprohon). Mişcarea se reliefează, de asemenea, prin utilizarea inventivă a poliecranului (filmări realizate cu aparatul triplu sincron, brevetat în august 1926 de André Débrie), fiecare cadru reunind mai multe imagini juxtapuse. Cineastul ordonează întregul prin cele mai diferite tehnici, căutând să obţină, în fervoarea acestui imn popular, „trei expresii: fiziologică, cerebrală şi afectivă” (Gance).

mai 14 – Ecranizarea dramei lui Gerhard Hauptmann, *Die Weber* / Ţesătorii / (r. Friederich

Zelnick; a. Paul Wegener, Wilhelm Dieterle, Dagny Serwaes) recompune cu autenticitate atmosfera din Silezia anului 1844, iar actorii îşi trăiesc firesc partiturile realiste. Costumele aparţin celebrului caricaturist Georg Qrosz.

mai 18 – Hollywood: cinematograful „Chinese Theatre" este inaugurat cu premiera filmului *King of Kings* / Regele regilor /, de Cecil B. de Miile.

Acest palat al filmului, construit de Sid Grauman, decorat cu tapiserii, vase şi candelabre orientale, îşi va forma cu timpul, la intrare, o originală colecţie: imprimate în ciment, amprentele şi iscăliturile marilor vedete prezente la premierele de gală ce au loc aici.

mai – Regizorul danez Carl Th. Dreyer începe în Franţa turnarea filmului *La Passion de Jeanne d'Arc* / Patimile Ioanei d'Arc / (sc. Dreyer, Joseph Delteil; a. Renée Falconetti, Eugène Sylvain, André Berley, Maurice Schultz, Antonin Artaud, Alex. Mihalesco). Recompunând şi condensând textele interogatoriilor reale, cineastul nu se teme nici de abundenţa cuvintelor (numeroase inserturi întrerup derularea imaginilor), nici de austeritatea lineară a subiectului. „Drama în sine nu este exprimată numai prin cadraje, ci şi prin montaj. Numai câteva planuri largi situează, din când în când, personajele în raporturile lor dramatice, iar spaţiul filmului nu e determinat de un decor, de un context; spaţiul este în primul rând un joc abstract de linii, sugerat în succesiunea cadrelor, de liniile privirilor, linii pe care le urmează personajele

când se deplasează de la unul la celălalt sau de la un interogatoriu la altul.

[…] Prim-planul devine necesar, deoarece întregul film se situează în planul conştiinţei, al spiritualităţii şi al misticii. […] Lumina contribuie la punerea în valoare a obiectelor, transformându-le în adevărate naturi moarte – scaunele agitate în mâini, coroana sau părul care e strâns într-o lopată cu o mătură grosolană sunt înfăţişate ca adevărate compoziţii plastice pe fond alb". (B. Amengual, V. Pinel). „Dreyer aproape că ajunge să o martirizeze pe Falconetti, pentru a o face să îndure patimile Ioanei d'Arc. El nu se mulţumeşte să-l îndemne pe operatorul de / imagine să dăltuiască figurile cu vitriol, ci lucrează chipul Ioanei «după Falconetti», scrutându-l, decapitându-l sub tăişul proiectoarelor pentru a-l surprinde pe viu, ca la microscop, şi încercând să-i resculpteze capul atunci când o tunde cu adevărat în prim-plan, încântat să o vadă suferind şi plângând" (J.G. Auriol). Filmul, devenit un maiestuos monument clasic al celei de a 7-a arte, e un oratoriu, în care „apariţia unor mişcări bruşte şi dezordonate (judecătorii care se ridică, gurile care urlă, roţi de tortură care se învârtesc, mulţime în delir) imprimă o pulsaţie aspră şi necăutată interogatoriilor, doar aparent lente şi statice" (Ph. Parrain).

iun. 25 – New York: actorul german Emil Jannings începe scurta, dar glorioasa etapă americană a carierei sale cu *The Way of All Flesh* /

Drumul păcatelor / (r. Victor Fleming), în care interpretează rolul unui tată ce se pierde în imoralitate. „Simplitatea jocului, expresiilor şi atitudinilor sale, valoarea celui mai mic gest, a celei mai palide notaţii constituie arta cea mai sigură şi cea mai emoţionantă. În *Drumul păcatelor*, Jannings atinge o culme, culmea emoţiei şi a pateticului” (A. Tinchant). Până în 1930, el va lucra în S.U.A. cu Stemberg, Stiller şi Lubitsch. Premiul „Oscar” (1928) pentru rolurile din *Drumul păcatelor* şi *Ultima comandă*. Acest interpret, cu un neobişnuit simţ histrionic şi cu o mare probitate profesională, vedetă a marilor filme expresioniste şi *Kammerspiel* (*Ultimul dintre oameni* şi *Cabinetul figurilor de ceară* – 1924, *Tartuffe* şi *Variété* – 1925, *Faust* – 1926), îşi consolidează astfel renumele internaţional. „Nu exista rol pe care să nu-l poată interpreta mai bine decât oricare alt actor, nu există rol care să i se pară prea mic pentru a-i stârni interesul” (E. Lubitsch). Jannings lucrează „asemenea unui sculptor care acoperă cu lut un schelet de lemn. […] Totul este studiat, gândit, cumpănit” (C. Th. Dreyer), lui. 27 – Moare, la Hollywood, actriţa şi scenarista americană June Mathis (n. 1892). Alături de Anita Loos, a fost una dintre primele scenariste ale Hollywood-ului. Lucrând pentru „Metro-Goldwin-Mayer” y ea îi lansează pe Rudolph Valentino şi Alia Nazimova. „Ei şi lui Thomas Ince putem spune că i se datorează elaborarea scenariului, cum o cunoaştem astăzi.,

[…] A fost iniţiatoarea coaliţiei scenarist-regizor, prin care se împlinea realizarea în detaliu a filmului chiar de la început.

Rezultatul: o scurtare a timpului de muncă, cost mai redus, *o* operă finală mai completă şi de o mai mare acurateţe formală" (J. Jacobs). Film: *Ochi pentru ochi* (19.18); *Cei patru cavaleri ai apocalipsului* (1921); *Rapacitate* (1925); *Ren Hur* (1925).

iul.

– Apare revista engleză „Close Up", care publică studii şi articole" de teoria cinematografului, semnate de John Grierson, Paul Rotha, Serghei Eisenstein, Vsevolod Pudovkin.

aug. 10 – La primul tur de manivelă al reconstituirii „documentare" *Verdun, visions a l'Histoire* / Verdun, viziuni ale istoriei /, regizorul francez Léon Poirier spune: „Cinematograful e, fără îndoială, prin acţiunea sa directă, arta cea mai indicată să combată uitaréa, nefasta uitare; căci, începând din momentul în care oamenii nu-şi mai amintesc învăţămintele trecutului, ei sunt din nou tentaţi să înceapă un război". Pentru a-şi realiza filmul, el caută în arhive, solicită personalităţile epocii, recompune faptele şi luptele războiului mondial chiar pe locurile unde s-au desfăşurat.

aug. 20 – New York: pe *Underworld* / Declasaţii / (r. Josef von Stemberg; a. George Bancroft, Evelyn Brent). „Realizând acest film, Stemberg a vrut să concilieze gusturile sale

personale cu gusturile producătorilor. Era vorba de o simplă poveste cu gangsteri şi, la prima vedere „nimic din subiect sau din realizare nu era făcut să şocheze. [...] în filmul său, pârâitul mitralierelor sau violenţa sentimentelor simple ajung însă la un romantism frenetic, nou pentru cinematograful hollywoodian...

Eroul, plin de nobleţe cvasimedievală, nu avea nimic din gangsterul clasic, iar eroina, Feathers, numită astfel pentru că îşi anunţa trecerea, semănând câteva pene dintr-un şal boa, e una dintre imaginile cele mai apropiate de femeia stembergiană" (A. Kyrou), mai târziu strălucitor întruchipată de Marlene Dietrich.

sept. 2 – Documentarul american despre jungla hindusă, *Chang*, de E.B. Schoedsack şi M.C. Cooper, marchează o premieră tehnică: realizatorii utilizează pentru prima oară obiectivul cu distanţă focală variabilă (cel care, folosit curent după cel de-al doilea război mondial, se numeşte „zoom" ori „transfocator").

sept. 6 – Moare, la New York, producătorul american Marcus Loew (n. 1872), supranumit, pe bună dreptate, Henry Ford al spectacolului cinematografic. De la cele câteva „penny-arcades", cumpărate în 1904, ajunge în 1919 să fie proprietarul a 150 săli. Din 1920 se lansează în producţia de filme, achiziţionând „Metro Pictures"; apoi coparticipă la imperiul M.G.M. Intuieşte importanţa publicitară a starurilor de cinema, iar politica sa de pionier al exploatării

cinematografului se bazează pe sloganul: „preţul scăzut al biletelor aduce toată familia în sală”. I-a lansat pe Rudolph Valentino şi pe Ramon Novarro, a produs filmele cu Mae Murray şi cu Jackie Coogan.

sept. 9 – Pr. comediei sovietice *Po Pickford* / Sărutul lui Mary Pickford / (r. Serghei Komarov), realizată în timpul vizitei la Moscova a vedetei americane, împreună cu soţul ei Douglas Fairbanks.

Igor Ilinski joacă cu inventivitate şi cu umor rolul unui „liniştit controlor de bilete, care devine zeul adoratoarelor celebrei Pickford, pentru că fusese sărutat de aceasta. [...] Gagurile folosite pentru a scăpa de admiratoare sunt demne de un excelent acrobat” (R. Iurenev).

sept. 23 – Pr. documentarului german *Berlin, Symphonie stadt* / Berlin, simfonia unui mare oraş /, de Walter Ruttmann. Realizat în spiritul principiilor şi metodei lui Dziga Vertov, filmul împlineşte o mai veche aspiraţie a regizorului german: „Încă de când am început să fac filme, am dorit să surprind energiile din viaţa unei mari metropole.

Ideea s-a concretizat în momentul întâlnirii cu operatorul Karl Freund, care voia acelaşi lucru. [...] Berlinul încerca să se eschiveze eforturilor de a-i prinde în obiectiv ritmul şi viaţa. Noi aveam febrilitatea unor vânători, dar secvenţele oraşului adormit au fost cele mai grele, pentru că e mai simplu să lucrezi cu lucruri în mişcare decât să dai

impresia de încremenire totală”. Filmul se remarcă prin puterea de a recrea cadenţele contrastante ale celor 24 de ore, de a materializa lumina palidă a zorilor şi vârtejul ameţitor al bodegilor şi cabaretelor, în noapte, de a privi atent munca din uzine şi pauza de prânz, de a transforma un obişnuit ropot de ploaie într-un eveniment deosebit. Extrăgându-şi materia din viaţa cotidiană, filmul foloseşte inspirat cadrajele insolite, supraimpresiunile, accelerarea şi ralantiul, reinventează mişcarea prin montajul simfonic al imaginilor. „Simfoniştii au găsit o cale de a transpune elementele realităţii comune în secvenţe foarte plăcute. […] Tradiţia simfonică a cinematografului e totuşi un pericol, […] căci simfonia este apreciată pentru frumuseţea formei şi absolvită de orice intenţie mai profundă” (J. Grierson).

sept. 23 – New York: pe *Sunrise – Song of Two Humans* / Aurora / (r. F.W. Murnau; sc. Carl Mayer; a. George O’Brien, Janett Gaynor, Margaret Livingston). Un ţăran încearcă să-şi omoare tânăra nevastă, pentru că s-a îndrăgostit de o altă femeie; până la urmă însă, îşi domină pornirile pătimaşe şi îşi regăseşte tandreţea iniţială. „Acest cântec al Bărbatului şi al Femeii, de nicăieri şi de pretutindeni, ar putea fi situat oriunde şi oricând. Peste tot răsare şi apune soarele; în vârtejul oraşelor sau în spaţiul deschis al unei ferme, viaţa e mereu aceeaşi, când amară, când dulce, cu râsetelè şi lacrimile, cu greşelile şi

iertările ei” (Murnau). Îmbinare de tuşe impresioniste şi de simboluri expresioniste, filmul „se bazează pe câteva concepte opuse (sat-oraş, zi-noapte, conştiinţa umană-forţele naturii) şi pe câteva teme frecvente în epocă: dorinţa întoarcerii la natură, ameninţarea oraşului apăsător şi corupt, sentimentul unei primejdii necunoscute” (E. Fuzellier). „Gel mai perfect film al lui Murnau, care, deşi făcut la Hollywood, are un stil pur german.

Stilul său este dominat de mişcările de aparat, atât de fluide şi de bine conduse încât par invizibile” (G. Sadoul).

sept. 25 – Bucureşti: pe *Lia* (r. Jean Mihail; i. Iosif Bertok; a. Lilly Flohr, George Vraca, Mia Teodorescu), film comercial „utilizând toate reţetele agreate în acele vremuri [...] şi dragoste şi aventură, şi război şi comedie sentimentală, şi dansuri populare şi un bal mascat, interioare bucureştene luxore ca şi exterioare pitoreşti” (J. Mihail).

Cronicarii vremii subliniază „figura extrem de fotogenică şi linia aristocratică” a lui George Vraca, aici la a doua sa apariţie pe ecran, după *Datorieşi sacrificiu* – 1925, şi la începutul unei cariere de aproape patru decenii. Film: *Se aprind făcliile* (1939); *Viaţa învinge* (1951); *Tudor* (1963).

oct. 6 – New York: pe *The Jazz Singer* / Cântăreţul de jazz / (r. Alan Crosland), lansat cu succes de fraţii Warner, marchează cea de „a doua naştere” a cinematografului: sonorul. Al. Joison,

vedetă de music-hall, care poartă pe ecran aceeaşi mască, aceleaşi gesturi ca şi pe scenă, rosteşte câteva cuvinte şi cântă câteva blues-uri, entuziasmând mulţimile.

Revoluţia peliculei vorbitoare, definitiv impusă prin acest film, e imediat sesizată de unii cineaşti, ca de pildă Griffith: „Sonorul aduce ecranului mut magia vocii umane şi toate zgomotele naturii, cele mai intime şi cele mai maiestuoase, de la cântecul privighetorii până la mugetul Niagarei”. Aceeaşi primire entuziastă i-o vor face şi maeştrii şcolii sovietice. În timp ce alţi cineaşti, ca de pildă René Clair, privesc neliniştiţi noua modalitate tehnică, iar Chaplin chiar o respinge. Aceasta se datorează şi faptului că, la început, sonorul reprezintă din punctul de vedere al limbajului şi esteticii cinematografice un regres. „Imaginea trebuie să rămână mult timp aceeaşi pe ecran, căci montajul în noile condiţii e prea dificil ca să fie şi rapid. Unghiul vizual e greu de schimbat, în aşa fel încât să se modifice şi intensitatea vocii în raport cu el. Filmările mobile şi ralantiurile sunt suprimate, negăsindu-se însă un corespondent auditiv egal. Deci, tot ceea ce făcea originalitatea vechiului cinematograf e distrus. Atunci? Atunci trebuie să aşteptăm. Drumul e de-abia la început. Dacă în 20 de ani am ajuns de la *Trenul intrând în gară* la *Goana după aur*, nu v „a fi prea greu ca, pornind de la *Cântăreţul de jazz*, să ajungem la un echivalent sonor al oricărui film, cât de desăvârşit” (I. Cantacuzino).

nov. 6 – Bucureşti: pe filmului de animaţie *Haplea* aduce în peisajul cinematografic românesc numele lui Marin Iorda, grafician şi caricaturist, actor, regizor de teatru, autor dramatic. În anul următor, semnează comedia burlescă de scurt metraj, *Aşa e viaţa*.

nov. 16 – Pr. melodramei sentimentale *Laila* (r. Ahmed Galal; a.

Aziza Amir) constituie primul moment important din evoluţia cinematografului egiptean, o cinematografie care a demarat greu, fiind sub controlul societăţilor europene, dar care, în scurt timp, va domina piaţa de film arabă.

dec. 13 – Pr. *Koneţ Sankt-Peterburga* / Sfârşitul Sankt Petersburgului / (r. Vsevolod Pudovkin; sc. Nikolai Zarhi; i. Anatolii Golovnia; a. Alek sandr Cistiakov, Vera Baranovskaia, Ivan Giuvelev, Serghei Komarov).

Trezirea conştiinţei de clasă a unui ţăran venit la Petersburg, în preziua primului război mondial şi a Revoluţiei din Octombrie, constituie subiectul acestui film, care, ca şi *Octombrie* al lui Eisenstein, trebuia să

– Celebreze cea de-a 10-a aniversare a Revoluţiei. „Prima parte a filmului marchează, cred, punctul culminant al întregii opere pudovkiniene.

Cineastul n-a atins o astfel de amploare, o atât de mare bogăţie de

– Expresie nici în *Mama*. […] Nu ştiu ceva mai demonstrativ pentru geniul muzical şi

cinematografic al lui Pudovkin decât intrarea celor trei teme ale filmului, trei teme ce mai întâi se opun una alteia, luptă între ele cu aceeaşi forţă, apoi, după dezvoltarea necesară, se rezolvă în finalul patetic" (L. Moussinac). Este vorba despre imaginile revoltei din uzină, ale frontului şi ale Bursei, care alternează savant până la apoteoza revoluţiei triumfătoare. „Montajul este cel care creează realitatea cinematografică şi natura nu reprezintă decât materia primă a acestei activităţi creatoare. […] Când în filmul *Sfârşitul Sankt Petersburgului* am avut de înfăţişat figura unui magnat al inaustriei, am căutat să rezolv problema, montând imaginea lui, împreună cu statuia ecvestră a lui Petru I. Consider că personajul creat prin această compoziţie este mult mai convingător, mai real decât ar putea fi mimica unui actor" (Pudovkin).

dec.

– Regizorul francez Claude Autant-Lara turnează scurtmetrajul *Construire un feu / Şi* facem un foc /, primul film de ficţiune realizat cu obiectivul „Hypergonar", inventat se prof. Henri Chrétien, care, 30 de ani mai târziu, va sta la baza cinemascopului. Inspirat dintr-o nuvelă de Jack London, subiectul – lupta pentru viaţă a omului şi a câinelui în imensităţile de zăpadă ale Nordului – se pretează perfect noii invenţii.

– Regizorul de origine braziliană Alberto Cavalcanti turnează, la Paris, primul său lungmetraj *En* radn radă / (a. Nathalie Lissenko,

Pierre Batcheff, Philippe Hériat, Catherine Hessling), un film de atmosferă, dominat de nostalgia pământurilor necunoscute. Într-o ambianţă „populistă”, reconstituită cu rafinament plastic, un tânăr doreşte să

– Plece pe mare, dar mama sa îl împiedică să-şi pună planurile în aplicare. Trama şi stilul peliculei se concentrează în două secvenţe principale: una „dominată de linii verticale (un cabaret din port) şi care conţine numai figuri masculine, docheri şi marinari grupaţi în jurul unei femei, o servitoare; cea de a doua scenă (o spălătorie cu multe spălătorese şi doar un băiat, fiul eroinei) este dominată de linii orizontale şi sunt prezente, deci, numai femei grupate în jurul unei figuri masculine” (Cavalcanti).

– După câteva scurtmetraje comice în care Stan Laurel şi Oliver Hardy interpretează roluri episodice, filmul *Do Detectives*? / Gândesc oare detectivii? / (r. Fred Guiol) prilejuieşte crearea celebrului cuplu comic, în rolurile a doi funcţionari ai unei agenţii de detectivi particulari, porniţi în căutarea unui criminal evadat din închisoare, Laurel şi Hardy poartă deja tradiţionalele lor meloane şi costume ponosite şi joacă astfel, ca şi cum ar fi fost un cuplu de multă vreme. […] Câteva dintre numerele lor tipice apar aici, inclusiv repetată schimbare a pălăriilor” (W.K. Everson).

– Regizorul francez Marc Allégret realizează documentarul *Voyage au Congo* / Călătorie în

Congo / în timpul voiajului pe care îl face împreună cu André Gide (scriitorul consemnând în jurnalul său şi note despre filmare). Filmul se remarcă prin plasticitatea peisajelor şi a chipurilor umane.

– Regizorul belgian Charles Dekeukeleire debutează cu cine-poemul

– *Combat de boxe* / *Meci* de box /, inspirat din versurile lui P. Werrie, interpretat cir ar de boxeri, mulţimea publicului fiind reprezentată doar prin

– 12 caractere, care îşi schimbă poziţia şi veşmintele. Un exerciţiu de stil

– Bazat pe montaj, care alătură imagini pozitive şi negative în diferite ritmuri

– De filmare.

– Scriitorul american F. Scott Fitzgerald, căruia i se ecranizaseră câteva

– Cărţi, printre care şi „Marele Gatsby" (r. Herbert Brenon, 1926), devine

– Unul dintre scenarişti Hollywood-ului. Nemulţumit de servituţile impuse

– În studiourile cinematografice, el abandonează această activitate, în repetate rânduri, ca s-o reia mai apoi. Fenomenul se repetă şi cu alţi literaţi, căci „în perioada imediat următoare inventării sonorului, SOS-urile deznădăjduite ale producătorilor au fost captate pe Coasta de Est de către o

– Mulţime de romancieri, dramaturgi, povestitori şi poeţi de talent, dintre

– Care unii laureaţi ai Premiului Pulitzer:

Dorothy Parker, William Faulkner, J.S. Perelman, John Van Druten, John O’Hara, Nathanael West, William

– Saroyan, Robert Benchley şi alţii, tot atât de valoroşi. […] Dar îndată

– Ce au fost integraţi în banda rulantă, pe care o reprezintă un mare studio, niciunul dintre aceşti autentici scriitori nu s-a dovedit capabil să

– Producă o operă autentică, un text memorabil pentru ecran” (B.F.

– Schulberg).

– Se difuzează în Franţa *Le Chapeau de paille d’Italie* / Pălăria florentină /

– (r., sc. René Clair; a. Albert Préjean, Paul Oliver, J. Gerald). Ecranizare

– A vodevilului lui Labiche şi Michel. „Parodie filmată a unei opere care a

– Cunoscut un deosebit succes într-o epocă mediocră, pelicula face, în

– Consecinţă, şi o caricatură a acelei epoci şi a spiritului său” (L. Moussinac).

– Un balet burlesc străbate pregătirile de nuntă şi peripeţiile regăsirii

– Pălăriei florentine: „acţiunea, faptele, ideile, gânaurile şi cuvintele bi

– Ciuiesc desfăşurarea intrigii-urmărire, care jonglează până şi cu măsura

– Timpului. Ritmul, încetinit sau accelerat, răvăşeşte gândurile soţului;

– Născociri comice punctează discursul primarului; o femeie leşinată devine

– Un obiect incomod pe care îl plasează de la unul la altul partenerii: surdul, valetul, amanţii. […] Celebrul cadril al lăncierilor şi urmărirea finală dau

– Tonul acestei comedii care prefigurează întreaga artă a autorului şi filiaţia

– Sa de la comicul începuturilor cinematografului francez" (P. Leprohon).

– Primul film indonezian *Lutang Hasarung* / Maimuţa credincioasă / (r. G.

– Kruger) adaptează o populară legendă din insulele Sonde.

– Regizorul grec Dimitris Gaziadis fondează, la Atena, societatea producătoare „Dag Film". Împreună cu fratele său, operatorul Costas Gaziadis, el filmează în cadrul Festivalului de la Delphi spectacolul cu *Prometeu*

– *Dezlănţuit*, realizând prima transpunere pe ecran a unei tragedii greceşti.

– Tot el* va inaugura, un an mai târziu, cu *Astero*, seria filmelor „fustanela", comedii în costume folclorice „inspirate atât din spectacolele de revistă, cât şi din teatrul popular, care îmbină strâns trama, dramatică cu satira

– Şi cu farsa" (A. Mitropoulos).

– La Paris, Germaine Dulac publică eseul „Les Esthétiques, les entraves, la cinégraphie intégrale" (Esteticile, piedicile, cinegrafia integrală), în

– Care demonstrează că, prin mişcările expresive, promotoare de emoţii, cinematograful

pur e „capabil să existe în afara tutelei celorlalte arte, a

– Oricănii subiect sau a interpretării actoriceşti”. Autoarea preconizează

– „cinematografia integrală”, pledează pentru filmul ca „muzică a ochilor”.

– Ca „simfonie vizuală”.

– Ian. 7 – New York: pe *The Circus* / Circul / (a. Chaplin, Allan García, Merna Kennedy, Harry Crocker), film pentru care Chaplin, în multipla sa calitate de producător, scenarist, regizor şi actor, primeşte un „Oscar”.

special la prima ediţie a premiilor Academiei. Relatând povestea unui vagabond urmărit pe nedrept ca hoţ de buzunare, cineastul amestecă echilibrat patosul, poezia şi umorul. Refugiat în circ, Charlot devine clovn, se îndrăgosteşte de o călăreaţă, dar renunţă altruist la fericirea visată. „Găselniţele se succed şi se înlănţuie fără pauză. Una după alta apar admirabila scenă a galeriei oglinzilor – unde Charlot multiplicat la infinit încearcă zadarnic să scape de el însuşi – transformarea să în automat de bâlci, sosirea în arena circului” (P. Leprohon). Antologică e, de asemenea, scena răzbunării imaginare: dorind să-şi înfrângă rivalul, Charlot se dedublează, iar alter ego-ul, crescut din fantezia lui, luptă şi îşi învinge spectaculos adversarul, în timp ce, în realitate, eroul continuă să stea nemişcat. Finalul filmului îmbină armonios mişcarea (deplasarea căruţelor circului) şi compoziţiile statice (silueta solitarului

nefericit în mijlocul unui cerc larg, care este urma circului), implicând pe de o parte semnificaţiile simbolice în spaţiul concret, iar pe de altă parte detaliind acţiunea, în sine gravă, într-o avalanşă de elemente burleşti. În atmosfera creată de scandalul provocat de Lita Grey la divorţul ei de Chaplin, publicul american rămâne rezervat faţă de film; doar spectatorii europeni primesc cu entuziasm noua capodoperă.

Ian. 20 – Bucureşti: pe *Năpasta* (r. Eftimie Vasilescu, Ghiţă Popescu; i. B. Vasilescu, Ion Cosma; a. Ecaterina Niţulescu-şahighian, Ghiţă Popescu, Nicolae Manolescu, Ion Cosma). Respectând textul dramei lui Caragiale, cineaştii încearcă să depăşească barierele teatrului filmat prin câteva flash-back-uri, turnate, în mare parte, în decoruri autentice (satul Corbeni, salinele Ocnele Mari, închisoarea Văcăreşti). Alte ecranizări Caragiale: *O noapte furtunoasă* – 1943; *Mofturi 1900* – 1964; *înainte de tăcere* – 1978, *Năpasta* – 1982.

Ian. 21 – Regizorul american J oseph von Stemberg evocă lumea cinematografului, în mod realist, în filmul *The Last* / Ultima comandă / (sc. J.F. Goodrich; a. Emil Jannings, William Powell, Evelyn Brent).

Un fost general ţarist, emigrat în America, moare pe platoul de filmare în timp ce interpreta ca figurant rolul unui general ce îşi conduce soldaţii la atac. „Este în primul rând un film despre răzbunarea ficţiunii împotriva realităţii şi

invers (deşi e greu de ştiut cine iese învingător). Apoi, e un film despre Hollywood unde, ca nicăieri altundeva, realitatea se împleteşte cu ficţiunea, dar unde, de asemenea, ca în niciun alt loc din lume, transformările sociale şi-au aflat întotdeauna expresia lor pitorească" (G.

Sadoul).

iehr. 10 – Paris: în noua sală de avangardă şi de cultură cinematografică

„Studio 28" (director Jean Mauclaire) se proiectează filme de Méliès, Ÿechi jurnale de actualităţi, dar şi noul film suprarealist *chien andalou* / Câinele andaluz / (r. Louis Buñuel; sc. Salvador Dalí, L. Buñuel; a. Pierre Batcheff, Simone Mareuil, J aime Miravilles; muzica, pe discuri, fragmente din Wagner şi pasaje dintr-un tango argentinian). Filmul este o suită elaborată de imagini şocante, de coşmar, înlănţuite conform poeticii suprarealiste: un ochi retezat cu o lamă de brici, o mină prinsăx în uşă, invadată de furnici, un pian în care se află leşuri de măgari etc. Unii exegeţi au încercat să decodifice aceste reprezentări onirice, în cheie social-politică, alţii le-au căutat explicaţii de ordin psihanalitic. Cineastul însă, a negat că ar fi vrut să le confere o semnificaţie precisă. Filmul întruchipează

„O disperare nebună şi înnebunitoare, o revoltă anarhică, o condamnare de-a valma a banului şi a muncii, a religiei şi a raţiunii, a Occidentului şi a civilizaţiei. […] Un puternic strigăt de furie neputincioasă, a cărei sinceritate îi

dă o tragică umanitate” (G. Sadoul). „O izbutită realizare în imagini a unui voiaj prin lumea visului şi a inconştientului, acolo unde nu e nici logică, nici raţiune, nici palpabil. Dar în afară de subiect, de substanţa acţiunii, *Câinele andaluz* este un adevărat film revoluţionar, prin maniera cu totul descătuşată de frivolitate în care tratează scenele erotice.

[…] De aceea e o bucurie şi o sărbătoare a pupilei această fotografie din *Câinele andaluz*, de o puritate desăvârşită şi care curăţă ca un antidot veranda ochilor de tot mucegaiul, de toate posomorârilé suferite. Şi e o fotografie-dinamită, care va submina şi va face să plesnească în ţăndări faţa cabotinizată de succese a vedetelor de până acum” (Geo Bogza).

febr. 12 – Berlin: pe *Thérèse Raquin* (a. Gina Manès, Wolfgang Zilzer), ecranizarea romanului lui Zola, realizată în studiourile germane de regizorul francez Jacques Feyder, care s-a remarcat şi prin alte adaptări litetare (*Crainquebille* – 1922, *Carmen* – 1926). „Stilul ales i-a permis să creeze atmosfera, să redea mediul în care s-a format eroina, să evoce viaţa cotidiană împotriva căreia spiritul mic-burghez al Thérèsei se revoltă continuu. Mediocritatea, fundalul abject sunt evidenţiate prin detalii de montare, adică prin accesorii, decoruri, actori şi mai ales prin lumină” (L. Moussinac).

febr. 18 – New York: pe *The Crowd* / Mulţimea / (r., cosc. King Vidor; a. James Murray, Eleanor

Boardman) e céa de a doua piatră de hotar

– După *Parada cea mare* (1925) – în cariera lui K. Vidor, care optează pentru formula realismului social. Drama unui cuplu (căruia îi moare copilul) se consumă în indiferenţa marelui oraş; de fapt „e replica americană la filmele germane ale străzii; în varianta americană se evită însă brutalităţile şi efuziunile din prototipurile europene; […] se povesteşte simplu că oamenii sunt izolaţi, neajutoraţi, şi că nu izbutesc să stabilească între ei căi de comunicare. Protagoniştii filmului – o femeie şi un bărbat – sunt aleşi în aparenţă întâmplător din mulţimea anonimă a oamenilor care colindă străzile newyorkeze. Vieţile lor sunt serbede, trăiesc în umbra zidurilor, rătăcind neajutoraţi în mijlocul mulţimii” (J.H. Lawson). În

1933, Vidor reia aceiaşi eroi în *Plinea noastră cea de toate zilele*, în care cuplul părăseşte oraşul şi se stabileşte la ţară.

febr.

– Regizorul englez Anthony Asquith debutează (în colaborare cu A.V. Bramble) cu *Shooting Stars* / Vânătorul de stele / (a. Annette Benson, Brian Aherne, Donald Calthrop), un film despre lumea studiourilor.

Se remarcă prin îndrăzneala tăieturilor de montaj în care se simte influenţa operelor lui Eisenstein şi Pudovkin.

febr.

– *La Coquille et le Clérgyman* / Scoica şi preotul / (r. Germaine Dulac; se., a. Antonin

Artaud) „rămâne primul film suprarealist, nedatorând nimic căutărilor cinematografului pur” (A. Kyrou), deşi e contestat vehement tocmai de suprarealişti. Acuzaţiile că regizoarea a „feminizat” şi a înecat scenariul „într-o puzderie de trucuri tehnice prin care nu răzbat decât câteva admirabile imagini disparate” (J. Brunius) par exagerate astăzi.

Prin subiectul şocant (un preot obsedat de dorinţe interzise), se încerca să se realizeze „ideea cinematografului vizual, în care însăşi psihologia este devorată de acte. […] Acest scenariu caută adevărul sumbru al spiritului în imagini, izvorâte numai din ele însele, şi care nu îşi trag înţelesul din situaţia care se dezvoltă, ci dintr-un fel de necesitate interioară puternică, care le proiectează în lumina unei evidenţe fără apel” (Artaud), mart. 14 – Pr. *Oktiabr* / Octombrie / (r., sc. Serghéi Eisenstein, Grigori Aleksandrov; i. Eduard Tissé). Chemat să intoneze patetic omagiul cinematografic la împlinirea unui deceniu de la Marea Revoluţie (fragmente ale filmului au fost prezentate încă în noiembrie 1927 participanţilor la serbările jubiliare), regizorul îndrăzneşte să renunţe la limbajul instituit de el însuşi în *Potemkin*, pentru a experimenta, pentru a concretiza noua sa aspiraţie către „cinematograful intelectual”. „*Octombrie* este tăgăduirea dialectică a *Crucişătorului Potemkin*! El devine interesant tocmai prin fragmentele şi părţile care nu seamănă cu *Crucişătorul*” (Eisenstein), înlănţuind

dramatic detaliile asaltului Palatului de Iarnă sau cele ale masacrului de pe bulevardul Nevski, Eisenstein îşi construieşte direct simbolurile polemice (secvenţa urcării scării de către Kerenski, satiricele supraimpresiuni, succesiunea de imagini religioase) ori recompune rafinat şi acut strigătul durerii doar prin lenta ridicare a braţelor de pod, pe care stau suspendate o fată ucisă şi un cal împuşcat. *Octombrie* este un film despre Revoluţie, dar şi o operă revoluţionară a celei de a şaptea arte.

Deşi considerat „o etapă pe drumul spre o artă nouă, spre arta viitorului" (N. Krupskaia), filmul este întâmpinat cu destule rezerve în epocă şi definit, îndeosebi în anii 540, drept „un eşec edificator al metodei eisensteiniene, un fel de rebus de un formalism nestăvilit" (R. Iurenev).

mart. 15 – Moscova: se deschide prima conferinţă unională de partid în probleme de cinematografie având, în principal, pe ordinea de zi orientarea politică a creaţiei cinematografice, partinitatea creatorilor şi caracterul popular al filmelor.

mart. 16 – Regizorul polonez Józef Lejtes debutează cu *Huragan* / Uragan / (a. Zbyszko Sawan, Aleksander Zelwerowicz), o frescă expresivă a insurecţiei poloneze din 1863.

apr. 12 – Berlin: în spectacolul lui Piscator cu *Aventurile bravului soldat Švejk* „a luat naştere filmul politic-artistic de desene animate, al cărui autor a fost Georg Grosz. În acest film, personaje

reprezentând armata, biserica şi poliţia erau puse să execute mişcări caracteristice, oribile şi groteşti. Meritul principal al lui Grosz nu constă numai în geniala redare a tipologiei, ci în primul rând în desprinderea, prin film, a lui Švejk şi a lumii sale din stricta condiţionare istorică, felul în care se crea legătura, cu actualitatea arzătoare" (E. Piscator).

apr. 13 – Kiev: regizorul sovietic Aleksandr Dovjenko se afirmă cu filmul *Zvenigora* (a. N. Nademski, Semen Svaşenko). Pelicula este admirată de Eisenstein pentru „farmecul îmbinării armonioase între realitatea obiectivă şi inspiraţia poetică, a elementelor mitologice introduse în lumea modernă, a umorului şi a pateticului. Un adevărat Gogol".

apr.

– Filmul britanic de război *Dawn* / Zorile / (r. Herbert Wilcox) stârneşte vii dispute. Unii consideră că (povestind viaţa şi activitatea surorii de caritate Edith Cavell) exagerează cruzimile războiului şi resuscită sentimente antigermane: „Cred că filmul e atât de abominabil, încât nu trebuie precupeţit niciun efort ca proiectarea lui să fie oprită" (H.L. Mencken). Alţii îl apreciază ca pe o reuşită: „Iată o extraordinar de mişcătoare şi de impresionantă încarnare a acestei eroine prin marea noastră tragediană Sybile Thomdike, care cu demnitate ridică povestirea pe cel mai înalt plan. Se poate spune că tânărul poet al filmului e pe de-a întregul credincios marii teme alese" (G.B.

Shaw), mai 5 – Amsterdam: documentaristul olandez Joris Ivens debutează cu *De* Brug / Podul /, scurtmetraj la care semnează scenariul, regia, imaginea şi montajul. Acest poem cinematografic despre un pod mobil din Rotterdam, nu e doar un pretext pentru insolite şi plastice unghiuri de filmare. Ivens izbuteşte să capteze mişcarea şi să dea senzaţia (deşi filmul e mut) că „se aude cum puntea grea se deschide şi se ridică, se întind cablurile, motoarele pun în mişcare masele grele de metal, trenurile intră pe pod, şlepurile trec”. (R. Grelier). Acest scurtmetraj (300 m) asimilează căutările avangardiste ale epocii – de la Vertov la Ruttmann şi Dulac.

iun. – în Anglia se polemizează violent pe tema calităţii scăzute a filmului britanic. H. Thompson, director al revistei „London Film Weekly”, scrie: „Gel mai mare inamic al filmului englez este presa, care proslăveşte instinctiv şi filmele bune şi pe cele proaste”. Iar Tamar Lane, director la „Film Mercury”, condamnă mania de a face filme specific britanice, când ar fi mult mai eficient să fie urmate reţetele artistice şi comerciale ale peliculelor americane.

sug, 5 – Leningrad: apare în revista „Jizn Iskusstra”, *Declaraţia despre sonor* semnată de Eisenstein, Pudovkin, Aleksandrov: „Mult visatul film sonor devine realitate; […] sunetul este o invenţie cu două tăişuri şi este foarte probabil că el va fi folosit pe Libia minimei rezistenţe, adică pe linia satisfacerii curiozităţii. Această primă

perioadă de senzaţional nu va prejudicia dezvoltarea noii arte; primejdioasă este însă perioada a doua, care [...] va institui epoca utilizării autonome a acestor posibilităţi, în drame de «înaltă cultură» şi în alte «spectacole» fotografiate, de gen teatral. Astfel utilizat, sunetul va distruge arta montajului. [...] Numai *utilizarea contrapunctica* a sunetului în raport cu o bucată de montaj vizual poate oferi noi posibilităţi de dezvoltare şi de perfecţionare a montajului.

[...] *Metoda contrapunctică* de construcţie a filmului sonor, nu numai că.

nu va altera *internaţionalismul* cinematografului, dar va ridica semnificaţia şi forţa lui culturală la un nivel necunoscut în prezent", aug. 28 – Berlin: pe *Heimkehr* / întoarcerea / (r. Joe May; a. Lars Hanson, Gustav Fröhlich, Dita Pário). Inspirat din comedia dramatică a lui L.

Franck, filmul se impune ca o operă importantă a şcolii realiste germane, prezentând cu simplitate o situaţie stranie, generată de război: cuplul nelegitim, alcătuit dintr-un prizonier ce izbuteşte să evadeze şi soţia celui mai bun camarad din timpul captivităţii, îşi păstrează echilibrul, dincolo de traumele morale suferite.

aug.

– Dictatorul spaniol José Antonio Primo de Rivera încearcă să protejeze producţia naţională prin decretul ce asigură un procent de 10%

filme spaniole în repertoriul cinematografelor.

sept. 15 – Viena: pe coproducţiei româno-austriece *Povara* (r. Jean Mihail; a. V. Valentineanu, Oscar Beregi, Theo Schall, Elvira Godeanu).

O melodramă cu multe răsturnări de situaţii şi coincidenţe – copiii îndrăgostiţilor despărţiţi de familie se căsătoresc peste ani. „Interesul principal al acestui film constă în exotismul povestirii, în peisajele noi, în interioarele pitoreşti şi în foarte frumosul documentar despre Bucureşti" („La Cinématographie française"). Premiera bucureşteană va avea loc la 15

noiembrie.

sept. 15 – Pr. *The Cameraman* / Operatorul / (r. Edward Sedgwick; a.

Buster Keaton, Marcelline Day, Harold Goodwin). „La început, Keaton este un mic fotograf de stradă, fără ambiţii şi importanţă. Apoi urmează convertirea la cinematograf, pe care întâi îl abordează orbeşte: filmând tot ceea ce vede, dublând şi triplând imaginea pe aceeaşi bucată de peliculă, pe faţă şi pe dos, în mişcare accelerată sau încetinită. […] Pe scurt, o serie de trucaje involuntare care amintesc de filmele fantastice de la începuturile cinematografului, gen Méliès" (A. Segal). „Sunt aici reminiscenţe din filmele de început ale lui Keaton. Secvenţa Coney Island [.:.]

aminteşte de cel de al patrulea scurtmetraj cu Arbuckle, *Conney Island*

– 1917. Lansarea navei este un ecou din *Iahtul* – 1921; parada poliţienească şi vesela încuviinţare

a aplauzelor mulţimii ne amintesc de *Copoi*

– 1922. […] Ca şi *Sherlock Junior* «1924, *Operatorul* este un film despre film” (D. Robinson). Renunţând la independenţa sa (e primul film pe care nu-l mai realizează în studioul propriu, ci la M.G.M.), Keaton se priveşte pe sine, îşi reexaminează modul de a-şi construi operele; alternând burlescul şi dramaticul, precum în recentele sale capodopere (*Legea ospitalităţii* – 1923, *Navigatorul* – 1924, sau *Mecanicul* „1926), el îşi demonstrează prin *Operatorul*, încă o dată, virtuozitatea şi rafinamentul de mare comedian.

sept.

– Se retrage din afaceri industriaşul francez Léon Gaumont (1864 – 1946); constructor, împreună cu Demeny, al „cronofotografului Gaumont” (1895), împreună cu alţi inventatori al unui „cronofon” (1902) şi al unui

„Cronocrom” (1910). Fondatorul primei mari firme de producţie „Société des établissements Gaumont” şi întemeietorul primului mare studio francez, la Buttes-Chaumont. El contribuie la crearea primei şcoli realiste franceze, reprezentate prin Louis Feuillade, şi a şcolii burleşti, reprezentate de regizorul Jean Durand.

oct. 6 – Pr. *The Wedding March* / Marşul nupţial / (r., cosc. Erich von Stroheim; a. George Fawcett, Maud George, George Nichols, Zasu Pitts).

Nefericita poveste de dragoste dintre un prinţ şi o fată săracă prilejuieşte o caricatură stilizată a

aristocraţiei vieneze din anul 1914, „un vehement act de acuzare la adresa comportării şi moralei claselor sus-puse; vedem într-una din scene un aristocrat şi un milionar târându-se pe podeaua unui bordel, în momentul când semnează contractul de căsătorie a copiilor lor” (J.H. Lawson). Antologică e lunga secvenţă a balului, structurată astfel încât timpul real şi cel imaginar se contopesc.

oct. 8 – Moare comicul american Larry Semon (n. 6 lui. 1889). A fost descoperit de Mack Sennett, în 1915. Statura măruntă, faţa pudrată contrastând cu melonul strâmt, pantalonii largi, traşi de bretele late până subraţ, completează, alura burlescă a tipului său, poreclit de spectatori Jester (S.U.A.), Zigoto (Franţa) ori Ridolini (Italia). Din 1917 participă la scrierea, la producerea şi regizarea filmelor sale; se specializează în parodierea diferitelor genuri cinematografice. Film: *Pistoale şi mântuitori* (1917); O *pereche de regi* (1922); *Fata din limuzină* (1924); *Vrăjitorul din Oz* (1925).

oct. 15 – Madrid: se deschide primul Congres spaniol de cinematografie şi Expoziţia generală a celei de a şaptea arte, sub patronajul revistei

„La Pantalla” (Ecranul), publicaţie condusă de criticul Antonio Barbera…

oct. 23 – Regizorul gruzin Nikolai M. Şenghelaia îşi prezintă filmul *Eliso*, în care conflictul social (tragedia maselor populare alungate din ţinuturile natale de către autorităţile

ţariste) conţine în egală măsură forţă şi poezie. Unul dintre primele filme despre trecutul popoarelor din Caucaz.

nov. 8 – Moare, la Stockholm, actorul, scenaristul şi regizorul Mauritz Stiller (Moshe Stiller, n. 17 lui. 1883). Film din 1912, iniţial în studioul lui Magnusson apoi la „Svenska", unde împarte conducerea artistică cu Victor Sjöström; realizează şi comedii (unii istorici consideră că Lubitsch a fost influenţat de operele sale), dar şi epopei alegorice, definitorii pentru marea epocă a şcolii suedeze. Cunoscut îndeosebi pentru ecranizările după Selma Lagerlöf (1919, *Zarul ursitei* – 1923, *Povestea lui Gösta Berling* – 1924) şi pentru descoperirea actriţei Greta Garbo. Forţa descriptivă, măiestria alcătuirii atmosferei, simplitatea şi lirismul naraţiunii, rafinamentul plastic al imaginilor decupate din peisajele reale, ca şi subtila coordonare a actorilor caracterizează personalitatea cineastului. Scurta sa escală hollywoodiană nu aduce nimic evoluţiei sale; totuşi el rămâne „spiritul cel mai deschis spre universal dintre toţi regizorii suedezi" (R. Waldekranz).

nov. 9 – Varşovia: pe *Pan Tadeusz* (r. Ryszard Ordyński; a. W. Brydzinski, S. Knake); filmul încearcă să ilustreze riguros poemul lui A. Mickiewicz dedicat luptei pentru independenţă, inserturile fiind preluate direct din opera literară.

nov. 10 – Filmul de montaj, *Rossia Nikolaia ÎI i Lev* Rusia lui Nikolai al II-lea şi Lev Tolstoi /, de

Bsfir Sub, utilizează actualităţile turnate în Rusia în perioada 1896 – 1912. Pelicula, iniţial concepută pentru a celebra centenarul naşterii marelui scriitor, se extinde evocând o întreagă epocă, devine nu un simplu film-portret, ci un „film-cronică, cu o putere de convingere ce nu va păli şi nu se va învechi niciodată” (B. Sub). Cineasta îşi completează astfel trilogia documentară, începută în vara lui 1926, cu *Căderea dinastiei Romanov*, în care folosise materialul turnat în Rusia anilor 1912 – 1917, şi continuată în 1927 cu *Marele drum*, în care utiliza peliculele de arhivă ce înregistrează evenimentele autentice din anii 1917 – 1927.

nov. 10 – Pr. *Potomok Cinghishana* / Urmaşul lui Genghis-Han / (r. Vsevolod Pudovkin; i. Anatolii Golovnia; a. Valeri Inkijinov, Anna Sudakievici)

adaptează romanul omonim al lui I. Novokşonov. Prezentând conştientizarea ultimului descendent al lui Genghis-Han, care respinge propunerile englezilor, atras de elanul revoluţionar al anilor ’20, cineastul etalează soluţii metaforice, pregnant plastice, şi îndrăzneli de decupaj. În cele

2.500 de cadre ale sale, filmul reuneşte elocvent elemente şi ritmuri contrastante – secvenţa uraganului e citată ca una dintre reuşitele excepţionale ale cinematografului sovietic mut… Filmul se remarcă de asemenea E

interpretarea lui Valeri Inkijinov – actor educat la şcoala lui Meyerşi a lui Kuleşov – şi prin

„documentul” despre Mongolia acelor timpuri: „Mongolia cu bordeiele ei, ciuperci uriaşe răsărite în deşertul stepelor; târgul de negustori misterioşi; ceremoniile sacre; bătălia; sărbătorile – tot atâtea microuniversuri în mijlocul unui univers formal” (P. Herze).

nov. 10 – Regizorul american Willard S. Van Dyke îşi câştigă notorietatea prin filmul *White Shadows in the South Seas* / Umbre albe în Mările Sudului /. Inspirat din romanul lui F. O’Brien, scenariul, conceput de Robert Flaherty, Ray Doyle şi W.S. Van Dyke, respectă structurile tipic hollywoodiene. După un an petrecut în Tahiti, pentru a definitiva scenariul şi pentru a pregăti turnarea, Flaherty renunţă însă la coregie.

„Cu ajutorul unei intrigi pline de întorsături spectaculoase, se povesteşte viaţa unei tinere indigene care, pe insula ei invadată de civilizaţie, ajunge prostituată din cauza mizeriei şi disperării pricinuite de moartea soţului ei, un alb, ucis de compatrioţii săi americani din pricina sentimentelor lui antirasiste” (M. Martin).

nov. 18 – Filmul de animaţie *Steamboat Willie* / Vaporaşul „Willie” /, cel de al treilea scurtmetraj cu Mickey Mouse, este şi primul film sonor al lui Walt Disney, care îi împrumută şoricelului vocea sa. Lansat în *Rindeaua nebună* – 1928, Mickey „întruchipează un băiat mijlociu, fără vârstă bine definită, locuind într-un orăşel, ducând o viaţă onestă, plăcându-i să se amuze, altfel politicos şi

ţinând cu fetele. […] Corpul său are forma unei pere, fiind mai degrabă, rotunjor, poartă încălţări voluminoase, nici prea moi, nici prea tari, şi e mai amuzant să fie desenat cu umerii înguşti şi cu ceva burticică şi fundulet” (Disney). Personajul, realizat cu mijloacele caricaturii realiste, devine „vedetă” internaţională, căci „anulând legile convenţionale, printre care şi cea a gravitaţiei care ne ţine pe pământ şi ne impune urî anumit stil de viaţă, […] el ajunge să înfăptuiască imposibilul şi să-şi împlinească dorinţele prin procură” (L. Maltin), nov. 23 – Pr. *The Wind* / Vântul / (a. Lillian Gish, Lars Hanson), capodopera regizorului Victor Sjöström, din perioada sa americană. Ecranizare după un roman de Dorothy Scarborough, *Vântul* urmăreşte destinul dramatic al unei tinere din Virginia, căsătorită în Texas cu un cow-boy pe care nu-l iubeşte, dar de care ajunge să se apropie treptat, purtând împreună o terifiantă taină. Personajul principal este însă natura ostilă, vântul şi praful ce modifică peisajul şi care pătrunde necontenit în interiorul casei. „Sjöström realizează efectele ca şi Stroheim în *Rapacitate* – 1925.

Adică foloseşte detaliile în dinamica unei scene, în loc să construiască scena din asamblarea planurilor-detalii” (L. Jacobs), dec.

– *Vesela Bălgaria* / Bulgaria e veselă / (r. Boris Grejov; sc. Dimităr Pancev; a. Boris Kumenov) e un film interesant, în care eroul principal doarme şi-şi visează gândurile împlinite.

– Regizorul ungur Paul Fejös realizează la

Hollywood pentru firma

– „Universal” filmul *Lonesome* / Singurătate /. Tema tragică a singurătăţii, în opoziţie cu cea a dragostei salvatoare, ca şi interesul pentru destinul

– Oamenilor mărunţi, cărora le redă durerile şi bucuriile, viaţa de zi cu zi

– Ritmată de muncă, reprezintă constantele operei acestui regizor. „Fejös

– A ştiut să fie atent la suferinţa anumitor fiinţe vulnerabile, izolate şi sărmane, care nu pot învinge disperarea ce-i pândeşte” (P. Haudiquet).

Film: *Ultimul moment* (*1928*); *Maria*, *legendă ungară* (*1932*).

– Cineastul portughez José Leită o de Barros debutează în lungmetrajul

– De ficţiune cu *Maria de Mar* (a. Oliveira Martins), în care reia o temă

– Ce l-a preocupat ca documentarist: obiceiurile şi viaţa pescarilor. Influenţat

– De cinematograful sovietic al timpului, filmul se remarcă prin puternicul

– Său realism (sporit prin distribuirea unor actori neprofesionişti aleşi dintre

– Pescarii oraşului Năzări), prin sobrietatea şi coerenţa sa stilistică, şi marchează renaşterea cinematografului portughez.

– Filmul abstract *Vormittagsspuk* / Fantome înainte de amiază /, de Hans

– Richter, sugerează – după definiţia pictorului, teoreticianului şi cineastului german –

„revolta anumitor obiecte (pălării, cravate, ceşti de cafea)

– Împotriva rutinei cotidiene”. „Procedeele tehnice, ca filmarea inversă

– Şi utilizarea măştilor pentru dubla filmare a imaginilor, sunt întrebuinţate

– Pentru a crea efecte naive, dar în acelaşi timp surprinzătoare” (F. Pasinetti).

– Interpreţi sunt regizorul însuşi, precum şi prietenii lui, compozitorii Paul

– Hindemith şi Darius Milhaud.

– Regizorii sovietici Serghei şi Gheorghi Vasiliev (cunoscuţi în istoria cinematografului sub denumirea de „fraţii Vasiliev”, în ciuda faptului că nu sunt rude) debutează cu documentarul reconstituit *Idah* / Eroism printre gheţuri /, care relatează emoţionant căutarea supravieţuitorilor dirijabilului „Italia”, prăbuşit chiar în 1928 în zonele polare.

– Regizorul-scenarist chinez Chang Shih-Chuan iniţiază serialul *Huoshao*

– *Hongliansi* / Incendiul templului „Lotusul roşu” /, care se va încheia în 1931.

– Filmul încununează o carieră îndelungată (debut 1913), în care figurează

– Unele dintre primele succese de public ale cinematografului chinez mut. Film:

– *Falsa fantomă din ascunzătoarea opiumului* (1916)*; Aventura negustorului*

– *De fructe* (1922); *Orfanul îşi salvează bunicul* (1923).

– Filmul grecesc *Maria Pentayotissa* (r. Achille Madras) transpune pe

– Ecran legenda frumoasei fete din Pentayi, care-şi eliberează satul de bandiţi.

– Realizatorul, care şi-a făcut ucenicia la Hollywood, face dovada unei

– Anume abilităţi în organizarea scenelor de masă.

– Filmul belgian *Impatience* / Nerăbdare / (r. Charles Dekeukeleire) este

– Un „poem psihologic”, după cum îl defineşte însuşi realizatorul, brodat

– În jurul unei trame poliţiste. În manieră suprarealistă, aparatul pătrunde

– În lumea patologică, diferitele întâmplări fiind recompuse din perspectiva

– Subiectivă a unui erou invizibil.

– Filmul japonez *Jujiro* / Răscrucea drumurilor / (r. Teinosuke Kinugasa)

– Îmbină modalităţile expresive ale artei nipone (regizorul însuşi invocă

– Tradiţia picturală) cu cuceririle limbajului cinematografic internaţionala

– Povestea unei tinere, care, încercând să-şi ajute fratele, ajunge să ucidă, este tratată în tehnica flash-back-ului, cu supraimpresiuni şi ecleraje

– Incisive. Imaginile în subtile tonalităţi de cenuşiu modelează chipurile ca

– Pe nişte măşti accentuat caracterizate.

– În Portugalia se iau măsuri protecţioniste

pentru încurajarea producţiei

– Naţionale. În acest sens, un decret special stipulează ca proporţia filmelor

– Autohtone difuzate să fie obligatoriu de 5%.

– În Germania ia fiinţă „Volksverband für Filmkunst" (Asociaţia populară pentru arta cinematografică). Printre fondatorii ei se numără: Heinrich

– Mann, Erwin Piseator, G.W. Pabst, Karl Freund. Poliţia va interzice

– „diabolica prestidigitaţie" prin care vechile actualităţi U.F.A. sunt remontate, astfel încât să devină elocvente documentare progresiste, agitatorice.

– Primul film sirian, realizat de către compania autohtonă „Hermon

– Film", *Al mutaham al Bari* / Victima inocentă / (r., a. Ayoub Badri).

– Criticii italieni de la revistele „Îl cinematografo" şi „Lo schermo", Umberto Barbaro, Francesco Pasinetti, Luigi Chiarini, Glauco Viazzi, întemeiază o mică societate producătoare „Augustus Film", unde debutează

– Ca regizor criticul de film Alessandro Blasetti cu filmul II *Sole* / Soarele /.

– Redând cu dinamism şi patos drenarea unor zone mlăştinoase, Blasetti

– Este evident influenţat de Eisenstein şi Dovjenko. „Tânărul avangardist

– Dorea să transpună pe solul italian experienţa maeştrilor sovietici" (J.

– Toeplitz), fiind interesat de lupta omului cu natura.

– Trei procedee de înregistrare sonoră îşi dispută piaţa internaţională, „Movietone" (sistem* cu celulă fotoelectrică, înregistrare pe peliculă):

– „Vitaphone" (cu înregistrare pe discuri) şi „Photophone".

– Apare la Berlin cartea „Film-Regie und Film-Manuskript" (Regia de

– Film şi scenariul de film), de Vsevolod Pudovkin, volum ce vine să completeze studiul anterior al realizatorului sovietic „Regizorul şi materialul

– Cinematografic", apărut în 1926. „Format la şcola lui Kuleşov, Pudovkin

– Susţine că înţelegerea şi efectul imaginilor cinematografice sunt determinate de montaj, luat în sensul unei legături liniare între imaginile

– Înşirate în lanţ sau suprapuse asemenea imaginilor unui edificiu, pentru a

– Construi şi expune ideea" (Eisenstein). Această carte ăsupra tehnicii şi

– Stilisticii scenariului şi regiei este socotită la fel de importantă ca „Tratatul

– De pictură" al lui Leonardo da Vinci.

– Se editează, la Roma, „L'Antiteatro. Îl cinematografo come arte" (Antiteatrul. Cinematograful ca artă), de Sebastiane Arturo Luciani, încercare de edificare a unei estetici personale, la baza căreia teoreticianul aşază deosebirea faţă de teatru: „Dacă în comparaţie tiu

teatrul, cinematograful se bucură de o nelimitată libertate de joc şi de acţiune, el nu trebuie să se supună unei unităţi, ci unei continuităţi de timp”, unui ritm interior. Luciani consideră absenţa cuvintelor şi a culorii o caracteristică importantă care a condus filmul către descoperirea frumuseţii mişcării şi a chipului uman. Astfel, el e unul dintre precursorii teoriei lui Rudolph Arnheim despre „factorii diferenţiali” şi „mijloacele formative”.

1929

ian. 8 – Pr. *Celovek’s kinoaparatom* / Omul cu aparatul de filmat / (r… se.

Dziga Vertov; i. Mihail Kauf man). Un eseu în şase părţi, o operă experimentală, exclusiv vizuală – fără inserturi, fără scenariu, fără actori şi decoruri. „Omul cu aparatul trebuie să renunţe la imobilitatea lui obişnuită.

El trebuie să dea dovadă de maximum de spirit de observaţie, de spontaneitate şi mobilitate, ca să poată ţine pasul cu fenomenele de viaţă în plină mişcare […] şi trecând la atac să folosească o serie întreagă de procedee (filmarea camuflată, distragerea atenţiei, filmatul prin surprindere şi altele)” (Vertov).

febr. 1 – Los Angeles: pe *Broadway Melody* (r. Harry Beaumont; a.

Anita Page, Charles King, Bessie Love) demonstrează virtuţile sonorului şi lansează genul filmului muzical „100% vorbit, cântat şi dansat”, aşa cum anunţă afişele. Povestea de dragoste dintre un cântăreţ şi sora unei dansatoare este un

simplu pretext pentru înlănţuirea numerelor muzicaleoregrafice de succes, preluate din spectacolele de revistă de pe Broadway, febr. 2 – Bucureşti: pe *Iancu Jianu* (r. Horia Igiroşanu; a. Dorin Sireteanu, Olivia Munteanu, Iva Dugan) deschide seria filmelor de acţiune avându-i drept protagonişti pe justiţiarii codrilor, evocaţi în creaţiile folclorice. Igiroşanu o va continua cu *Haiducii* – 1929 şi *Ciocoii* – 1931.

febr. 9 – Berlin: pe *Die Büchse der* / Cutia Pandorei / (r. Georg Wilhelm Pabst; a. Louise Brooks, Fritz Körtner). Inspirată din opera lui F. Wedekind, povestea femeii care-şi constrânge amantul să o ia de nevastă, dar îl omoară în noaptea nunţii pentru a trăi cu fiul lui, este filmată „în unghiuri psihologice sau dramatice care dezvăluie de la prima vedere caracterele, relaţiile dintre personaje, situaţia, tensiunea atmosferei, momentul tragic” (Lotte Eisner). Pabst îşi dovedeşte abilitatea de a analiza detaliile sociale, pe care le colorează cu o rafinată senzualitate. În rolul

„Creaturii de o frumuseţe animalică, dar lipsită de simţ moral”, actriţa americană Louise Brooks „este cu adevărat spiritul pământului, este, cu adevărat, datorită frumuseţii sale, simbolul etern al dragostei în stare S

ură şi inconştientă, dragostea care sfârşeşte prin a se autodistruge” (G.G.

astello). Este cel mai important rol din scurta (15 filme în 12 ani) carieră a acestei actriţe

înzestrate cu un deosebit farmec. „Nicio femeie nu a avut mai multă putere de fâscinaţie şi nici geniul ei de a interpreta” (A.

Kyrou). Film: *Jurnalul unei femei pierdute* (1929); *Regina frumuseţii* (1930).

Îefor. 25 – Kiev: pe *Arsenal* (r., sc. Aleksandr Dovjeriko; a. Semion Svaşenko, Ambrosi Bucima). În ritmuri de epopee, alăturând aspecte concrete contrastante pentru a construi simboluri, cineastul reconstituie răscoala din Kievul anului 1918, înăbuşită de forţele contrarevoluţionare.

„Senzaţia de dramă nu te părăseşte niciodată, chiar atunci când ai impresia că nu există un fir conducător; această senzaţie dobândeşte un efect cumulativ şi formează unitatea şi coerenţa necesară pentru înţelegerea dramei” (H. Barbusse). Reluând tema abordată deja în *Zvenigora*, Dovjenko se întreabă deopotrivă „despre sensul vieţii şi despre sensul morţii, despre dreptul de viaţă şi de moarte, inseparabil legat de lupta de clasă şi de lupta noului împotriva vechiului. […] Compoziţia dramaturgică nu îl conduce într-un trecut cenuşiu şi îndepărtat, ci foloseşte generalizările pe care acesta le cuprinde” (R. Iurenev).

febr.

– Serghei Eisenstein formulează în articolul „Despre forma scenariului” teoria scriiturii filmice având funcţia de a „contagia emoţional”.

pe regizor, scenariul fiind în sine un fel de „stenogramă a pulsului emoţional”.

mart. 12 – Pr. *Asphalt* / Asfalt / (r. Joe May; a. Gustav Fröhlich, Betty Aman). Un poliţist îndrăgostit de o prostituată îşi ucide din greşeală rivalul. Deşi subiectul nu se ridică peste nivelul producţiilor comerciale germane, filmul se remarcă prin fotogenia savantă a străzii, prin poezia scenelor îndrăzneţe, prin abila utilizare a inserturilor (de diferite dimensiuni şi forme), însuşindu-şi cuceririle avangărzii şi ale mart. 18 – Pr, *No oii Vavilon* / Noul Babilon / (r., sc. Leonid Trauberg, Grigori Kozânţev; i. Andrei Moskvin; m. Dmitri Şostakovici; a. Elena Kuzmina, Piotr Sobolevski). Ultimul film mut al cuplului Trauberg Kozânţev urmăreşte destinul unei tinere pe fundalul evenimentelor Comunei din Paris. Dacă în scrierea scenariului, unul dintre modele a fost Émile Zola, în realizarea cinematografică „se simte influenţa lui Eisenstein

(

rin bogăţia montajului, ritmul şi frumuseţea imaginilor” (G. Sadoul), a a căror realizare o contribuţie substanţială o au operatorul Andrei Moskvin şi scenograful Evgheni Enei.

mart. 21 – Povestea dragostei amiralului Nelson pentru lady Hamilton cunoaşte una dintre primele sale variante cinematografice în filmul *Divine Lady* / Divina doamnă / (r. Frank Lloyd; a. Victor Var coni, Corine Griffith). Filmul impresionează prin patosul său romantic şi prin câteva secvenţe ce vor fi adesea citate în istoriile de film ca, de pildă, finalul în care Nelson, în clipa

morţii, revede episoadele trecutului său scufundându-se rând pe rând în valuri. Alte versiuni ale aceluiaşi subiect: *Lady Hamilton* – 1941; *O moştenire pentru naţiune* – 1973.

apr. 26 – Filmul muzical biografic *Meister Lehár* / Maestrul Lehár / (r. H.

Otto) are drept principal punct de atracţie distribuirea compozitorului Franz Lehár în rolul principal, adică în propriul său rol.

apr. – „Camioneta sonoră Fox; „realizează primele actualităţi sonore în România (operator, Hans von Pebal).

mai 2 – Moare, Ia Paris, pionierul cinematografiei spaniole Segundo de Chomón (n. 8 oct. 1871). Tehnician, operator, regizor şi producător, ei începe să lucreze, în 1902, în Spania şi apoi în Franţa. În 1910 fondează casa producătoare „Chomón y Fuster", la Barcelona, în intenţia de a stimula producţia naţională. Contribuie la realizarea câtorva capodopere ale cinematografului mut, precum *Cabirià* lui Giovanni Pastrone, la care semnează imaginea (în colaborare) şi *Napoléon*, de Abel Gance, pentru care realizează efectele speciale.

mai 25 – *Fox Follies of 1920* (r. David Butler, Marcel Silver) deschide moda revistei cinematografice, în care se încearcă valorificarea atracţiei sonorului. În acelaşi an, studiourile M.G.M. realizează *Hollywood Revue of 1929* (r. Charles Reisner), în care numerele de varieteu alternează cu secvenţe-reportaj, unde apar

Serghei Eisenstein sau compozitorul Richard Strauss.

iun.

– Londra: pe *Blackmail* / Şantaj / (r., cosc. Alfred Hitchcock; a. Anny Ondra, John Longden). O femeie ucide în legitimă apărare pe un individ care vrea să o violeze, iar logodnicul ei, care este tocmai detectivul însărcinat cu elucidarea cazului, încearcă să descopere adevărul.

Deşi este conceput iniţial, şi chiar filmat, ca un film mut, el constituie primul film sonor englez (parţial refilmat cu sunet, parţial dublat) şi totodată face dovada abilităţii lui Hitchcock de a folosi noul mijloc de expresie – el foloseşte perspectivele subiective ale sunetului pentru potenţarea dramei. Asimilând lecţia germană atât a expresionismului, cât şi a *Kammerspiel-ului*, Hitchcock este preocupat de valorile picturale ale imaginii, dar şi de aspectele semidocumentare ale realităţilor londoneze cotidiene (străzi pustii la revărsatul zorilor, un post de poliţie, o cămăruţă modestă în spatele unui magazin).

iun.

– Cu *The Skeleton Dance* / Dansul scheletelor /, Walt Disney inaugurează seria „Silly Symphony”. Această serie, care îşi propune să povestească întâmplări lirice din viaţa animalelor mici, a florilor şi a pomilor, fără să apeleze la prezenţa niciunuia dintre celebrii eroi disneyeni (Mickey, Pluto, Donald), va dura până în 1939, va număra 71 de scurtmetraje, dintre care multe

premiate cu „Oscar”, şi se va remarca prin umorul şi fantezia imaginilor, dar şi a folosirii sunetului.

iun.

– Paris: regizorul francez Jean Epstein prezintă *La Chute de la maison Usher* / Căderea casei Usher / (i. George Lucas; a. Jean Debucourt, Marguerite Gance), ecranizare după Edgar Allan Poe. Urmărind „ultradrama” pictorului care „răpeşte” viaţa femeii iubite pentru a o transpune

e pânza tabloului, cineastul creează „un echivalent cinematografic al lui lebussy. O măiestrie absolută a montajului şi ritmului, în care ralantiul, supraimpresiunea, mişcările de aparat joacă un rol deloc gratuit, iar eclerajul transformă decorurile şi le conferă mister” (H. Langlois)., la şi în filmul său anterior, *Oglinda cu trei feţe – 1927*, Epstein îşi impune voinţa

„De a pătrunde în interiorul unei gândiri, de a transpune întortochierile unei obsesii şi de a compune o povestire prin magia pe care o exercită un suflet asupra lucrurilor” (P. Leprohon).

aug. 3 – Fraţii Marx (Groucho, Harpo, Chico, Zeppo) debutează în *The Gocoanuts* / Nuci de cocos / (r. Joseph Stanley, Robert Florey), după ce interpretaseră cu deosebit succes această comedie muzica m de George S.

Kaufman (text) şi Irving Berlin (muzică) pe scena teatrului „Lyric” din New York. Critica teatrală îi aplaudase deja ca pe nişte „clovni talentaţi care ştiu să facă glume bune din glume

proaste” (P. Hammond). Pe ecran, numele lor va deveni sinonim cuul absurd, în care interpretează mereu aceleaşi personaje. Groucho, maestrul calamburilor cinice, poate fi identificat după mersul indolent, mustaţa uriaşă şi neagră, privirea vicleană, ochelarii cu ramă de sârmă şi nelipsita ţigară de foi.

Harpo, talentat harpist şi inventiv pantomim, nu scoate niciodată niciun cuvânt; chipul său angelic este încadrat de o perucă cârlionţată, iar în zâmbetul său se amestecă răutatea, nerozia şi nebunia. Chico, în costumul lui tirolez, interpretează semnele lui Harpo, traducându-le într-o engleză cu puternic accent italienesc. În timp ce Zeppo nu participă la extravaganţele fraţilor săi şi face mereu pe curtezanul. Film: *Biscuiţi pentru căţei* (1930); *Fraţii Marx, agenţi secreţi* (1931); *Supa de raţă* (1933); *O noapte la Operă* (1935).

aug. 20 – Pr. *Halleluiah* (r. King Vidor) aduce pentru prima dată pe ecran actori de culoare în rolurile principale, eveniment deosebit în cinematograful american, chiar dacă viziunea e convenţională, personajele apărând superstiţioase, excesiv de sentimentale, gata mereu să cânte şi să danseze. Din punct de vedere al realizării cinematografice, se remarcă inspirata folosire a sunetului.

aug.

– Londra: versiunea sonoră a filmului *High Treason* / înaltă trădare /, previziune polemică

asupra evenimentelor din anul 1940, reprezintă unul dintre momentele de vârf ale carierei regizorului englez Maurice Elvey, a cărui îndelungată şi prolifică activitate (aproximativ 300 filme) se întinde pe o perioadă de 44 de ani (1913 – 1957).

sept. 2 – Moare, la Hollywood, scenograful şi regizorul german Paul Leni (n. 8 lui. 1885), colaborator al lui Max Reinhardt, director al teatrului expresionist „Die Gondel”. A debutat în cinematografie, în 1909, ca scenograf şi s-a impus ulterior ca regizor. „Apogeul stilului său decorativist ce îmbină visul, fantasticul şi feericul” (J. Mitry) îl constituie capodopera sa barocă *Cabinetul figurilor de ceară* – 1924. Contribuţia sa este esenţială pentru expresionism, dar şi pentru *Kammerspiel* (scenografia de tip realist, concepută pentru filmul *Scara de serviciu* – 1921). Producţiile sale americane se cantonează în genul filmelor de groază, dar sunt construite în ambianţe expresioniste, în decoruri cu jocuri de umbre caracteristice (*Pisica şi canarul* – 1927, *Omul care râde* – 1928, *Ultimul avertisment* – 1929).

sept. 9 – Pr. *Narkose* / Narcoză / (r., a. Alfred Abel; sc. Béla Balázs).

Ecranizare după romanul lui Stefan Zweig. Cu un simţ ascuţit al nuanţelor, cu precizie cinematografică, acest film german urmăreşte reacţiile unei femei care, aflată sub narcoză, îşi revede întreaga viaţă, sept. 27 – în castelul din La Sarraz, în apropiere de Lausanne, se desfăşoară

primul Congres internaţional al cinematografului independent. „Reuniunea a fost organizată cu intenţia de a grupa cinecluburile existente în diferite ţări, pentru a coordona şi uşura activitatea celor ce luptau pentru difuzarea filmului independent” (L. Moussinac). La discuţiile teoretice şi organizatorice au participat personalităţi importante ale artei filmului z Hans Richter, Serghei Eisenstein, Béla Balázs, Ivor Montagu, Alberto Cavalcanti, Jean George Auriol şi alţii.

oct. 2 – New York: pe *Disraeli* (r. Alfred E. Green), un nou film biografic dedicat omului de stat englez, reprezentant al epocii victoriene. Cel anterior datează din 1921, în regia lui Henry Koblee. În ambele filme, rolul titular este intérpretat de George Artiss.

oct. 26 – New York: pe *The Taming of the Shrew* / Femeia îndărătnică / (r. Sam Taylor), singurul film în care apar împreună pe ecran soţii Mary Pickford şi Douglas Fairbanks şi, totodată, prima ecranizare sonoră după Shakespeare. „Pickford şi Fairbanks ştiau că nu trebuie să permită sunetului să-i înrobească şi şi-au dat seama, printre puţinii care au făcut-o atât de devreme, că sunetul nu trebuie să izvorască din fiecare centimetru al benzii sonore. Într-un moment în care evoluţia artistică a filmului era grav ameninţată, Mary Pickford remarca: «Ar fi fost mult mai logic ca filmele mute să provină din cele sonore decât invers.» Cei doi protagonişti au

fost chiar în stare să-şi folosească meşteşugul pantomimei şi unele scene sunt jucate fără niciun cuvânt” (R.B. Cushman), oct, 28 – Regizorul suedez Alf Sjöberg debutează cu *starkaste* / Cel mai puternic / (în colaborare cu Axei Lindblom). Povestea celor două echipaje rivale, care pornesc în Arctica la vânătoare de foci şi urşi albi, alternează secvenţele romaneşti cu cele documentare, filmate în Nordul îndepărtat. „Niciunul dintre pionierii epocii eroice – cu excepţia lui Flaherty – nu şi-a dus echipa şi aparatura atât de departe în singurătăţile polare. În plus, dispariţia şalupei în ceaţă şi lupta corp la corp dintre un vânător şi un urs anunţă prin amestecul de autenticitate şi ficţiune filonul documentarului anecdotic, reprezentat zece ani mai târziu de Arne Sucksdorff” (J. Béranger). Totodată, prin compoziţia căutată a cadrelor, S

rin importanţa dată imaginii, prin rolul acordat obiectelor şi planuriloretaliu, Sjöberg îşi dovedeşte interesul special pentru valorile plastice ale cinematografului, interes ce îi aduce reputaţia de caligraf desăvârşit.

Film: *Frământări* (1944); *Doar o mamă* (1949)*; Domnişoara Iulia* (1951);

Tatăl (1969).

ect.

– New York: pe *Applause* / Aplauze / (r. Rouben Mamoulian; a. Helen Morgan). Banala melodramă a unei bătrâne actriţe de varieteu, care se sacrifică pentru fiica ei, constituie pentru

regizorul american un pretext de a demonstra posibilităţile sonorului aflat la începuturile sale. El eliberează aparatul de filmat din cahina izolată fonic deplasându-l pe roţi silenţioase de cauciuc; astfel elementele sonore intră în directă corelaţie cu imaginea.

nov. 7 – Pr. *Gheneralnaia linia* / / *Staroe i* Linia generală / / Vechiul şi Noul / (r. –, sc. Serghei Eisenstein, Grigori Aleksandrov; i. Eduard Tissé; a. Marfa Lapkina, Vasia Buzenkov). Poem cinematografic despre începuturile colectivizării, despre transformarea totală a condiţiilor de viaţă ale ţăranilor, a unui mod de trai ancestral. „Vreau să exalt patetismul din cotidian, din lucrurile obişnuite, să găsesc în ele sensul unui entuziasm colectiv, să polarizez într-un fapt oricât de anodin toate pasiunile, toate speranţele care sunt la îndemâna omului şi care constituie raţiunea sa de a trăi. Vreau să fac imagini care să radieze un sens profund, dincolo de ceea ce arată, dar pornind de la ceea ce arată, ca şi cum obiectul sau faptul reprezentat ar fi semnul unei mişcări psihice, a unei tendinţe, a unei inspiraţii, semnul prin care omul se „recunoaşte în scopul pe care şi l-a fixat” (Eisenstein). „Din punct de vedere plastic, căutarea este aici importantă şi marchează punctul de pornire al unei noi dezvoltări a geniului creator al lui Eisenstein” (L. Moussinac).

nov. 9 – Pr. *The Virginian* / în umbra morţii / (r. Victor Fleming; a. Walter Huston, Gary Cooper,

Richard Arien) dezminte opinia potrivit căreia westernul ar fi incompatibil cu filmul sonor, dar totodată confirmă dificultăţile introducerii noii tehnici în filmele de acţiune. „În aceste vremuri de început, singurul lucru care conta era ca în film să se vorbească fără încetare; […] Aparatul stătea locului, intriga stătea, acţiunea stătea, în timp ce actorii şedeau roată şi vorbeau la nesfârşit. […] *în umbra morţii*, de exemplu, un film interesant, poate cea mai bună versiune a acestui subiect de western, suferea tocmai din acest motiv. […] Cu un minimum de acţiune şi foarte mult dialog, părea plin de accidente neimportante, dar era frumos filmat şi bine jucat” (G.W. Fenin, W.K. Everson).

nov. 19 – New Yorki pe *The Love Parade* / Parada dragostei / (r. Ernst Lubitsch; a. Maurice Chevalier, Jeanette MacDonald). Film muzical de mare succes atât la public, cât şi la critică. Primul film sonor aţ, lui Lubitsch, debut al actriţei Jeanette MacDonald. „Mai mult decât cuvântul

– Care trebuie păstrat în limitele unor graniţe rezonabile – muzica este aceea care merită cea mai mare atenţie. Ea constituie elementul viu al filmului sonor” (Lubitsch). Iar despre Maurice Chevalier şi Jeanette MacDonald, pe care, îi lansează în acest film, tot cineastul spune: „ei întruchipează perechea ideală, plină de fantezie. Maurice este deosebit de înzestrat pentru comedie. E unul dintre cei mai simpatici bărbaţi pe care i-a cunoscut vreodată ecranul. Chiar şi

celei mai compromiţătoare situaţii, el izbuteşte să-i confere o adiere de inocenţă. Jeanette are o voce încântătoare; fiind în acelaşi timp o actriţă multilaterală şi cu experienţă”.

nov.

– Documentaristul englez John Grierson sintetizează în *Drifters* / Pescadoare / experienţa lui Flaherty şi a lui Vertov, pentru a crea o

„Simfonie” a muncii şi existenţei pescarilor din Marea Nordului. „În ambarcaţiunea plutind pe mare, oamenii ce aruncă şi trag năvodul nu apar ca simpli muncitori care se îndeletnicesc cu un singur lucru. Ei sunt surprinşi în cincizeci de activităţi diferite şi fiecare dintre acestea contribuie la descrierea lor. Cu alte cuvinte, succesiunea imaginilor nu constituie numai naraţiunea şi ritmul, ci şi comentariul” (Grierson). *Pescadoare* se impune ca unul dintre cele mai importante documentare ale epocii, succesul său decisiv fiind constituirea – în jurul lui Grierson – a şcolii documentare britanice, afirmate cu vigoare în anii ’30.

iec. 14 – Amsterdam: pe scurtmetrajului documentar / Ploaia /, de Joris Ivens, care, cu colaborarea lui Manus Franken, duce mai departe căutările formale ce au fost experimentate în *Podul*. „Soarele, vântul, primele picături, apa în torente, revenirea soarelui constituie singurele elemente ale acestei drame lipsite de anecdotică. Toată viaţa oamenilor, mersul lor, acţiunile lor, se transformă sub influenţa ploii. Eu nu caut

simbolul, numai obiectul mă interesează” (Ivens).

dec. 26 – Pr. primului film suedez sonor – *det i toner* / Melodia fericirii / (r. John Julius, Edvin Adolphson) – al cărui subiect (dragostea dintre un conductor de tramvai, compozitor în timpul liber, şi fata unui bogat editor de partituri muzicale) este doar un pretext pentru a se cânta cât mai multă muzică.

– Pictorul şi cineastul avangardist american Man Ray realizează în

– Franţa *L'Étoile de mer* / Steaua de mare /, film ce se înscrie în curentul

– Suprarealist. „Nefiind nicio ilustrare, niciun comentariu al poemului lui

– Robert Desnos din care se inspiră, pelicula este o autentică imagine de vis, în care lucrurile şi femeia capătă o calitate plastică de o frumuseţe stranie, fiind văzute prin pereţi de sticlă” (J. Mitry).

Inspirându-se din viaţa dură a pescarilor din arhipelagul Quessant, regizorul francez Jeant Epstein imaginează un film de ficţiune cu aspect de documentar, mai ales că interpreţii sunt localnicii unei insule din arhipelag. Astfel, el se eliberează „de toate elementele care se interpuneau între aparat şi viaţă. De acum încolo, cineastul rămâne singur cu maşina sa în faţa universului de imagini – şi în curând de sunete – în faţa naturii vii. Nu mai există studio, nu mai există decoruri, nu mai există actori, nu mai există dialog, nu mai există explicaţii, să mai există

adevărul din afara noastră, ci apropierile de adevăr, termen prin care el însuşi a definit această operă” (P. Leprohon).

– Documentarul francez *Nogent*, *Eldorado du dimanche* / Nogent, Eldorado

– De „duminică /, de Marcel Carné, e o „mică capodoperă de observaţie, pe

– Jumătate ironică, pe jumătate tandră, în care se relevă sufletul de parizian

– Cunoscător al oamenilor şi locurilor” (R. Jeanne, C. Ford).

– Se formează grupul polonez „Start” (Societatea prietenilor filmului artistic), din care fac parte importanţi cineaşti şi critici, precum E. Cekalski, T. Kowalski, Wanda Jakubowska, J. Zarzycki, cărora, în 1932, li se alătură Jerzy Toeplitz şi Aleksander Ford.

– Belgianul Henri Stork realizează *Images d'ostende* / Imagini din

– Ostende /, o suită de revelatoare şi poetice peisaje documentare evocând

– Virtuozităţile picturii flamande, în filmul *Laila*, regizorul danez George Schneevoigt reconstituie, cu

– Un deosebit simţ al poeziei şi al autenticităţii dramatica poveste a laponilor

– Căzuţi pradă unei grave epidemii.

– Regizorul cehoslovac Gustav Machatý, fost asistent al lui Griffith

– Şi Stroheim, dobândeşte o anume reputaţie internaţională cu filmul *Erotikon*

– (a. Olaf Fjord, Ita Rina, Luigi Serventi), în care abordează fără prejudecăţi

– Ori complexe relaţiile sentimentale, fără să neglijeze aspectele sociale ale

– Tramei.

– Tânărul regizor brazilian Mario Peixoto realizează filmul *Limite*, cea

– Mai semnificativă operă a cinematografului brazilian din această perioadă.

– Influenţat de cinematograful european al anilor ’20 şi mai ales de cel de

– Avangardă, pe care le-a cunoscut cu prilejul studiilor sale în Anglia, Peixoto

– Imaginează o poveste cu evidentă tentă suprarealistă pe tema dorinţei

– De evadare şi a setei de infinit. Trei personaje „sumbre şi taciturne, cu

– Feţe umile şi melancolice” (N. Pereira Dos Santos) – două femei şi un

– Bărbat – se salvează dintr-un naufragiu într-o barcă, unde îşi rememorează existenţa: una dintre femei a fugit din închisoare, cealaltă şi-a

– Părăsit soţul, iar bărbatul este îndrăgostit de o leproasă. Filmul obţine

– Aprecieri elogioase din partea unor oameni de cultură şi de cinema, precum

– G.B. Shaw, Serghei Eisenstein, Vsevolod Pudovkin.

– La Berlin, se publică „Film Gegner von Heute, Film Freunde von

– Morgen” (Adversarii filmului de azi, prietenii

filmului de mâine), în care

– Hans Richter, teoreticianul filmului de avangardă, adeptul formei pure, abstracte, continuă să-şi susţină ideile, dar într-o formă mai atenuată.

– Recunoaşte acum valoarea artistică a subiectelor Simple şi universale, ori

– A celor de „satiră a timpurilor”. Ritmul rămâne însă mereu elementul

– Esenţial, „însăşi condiţia poeziei filmice, elementul de bază al forţei sale”.

– La Moscova se editează „Iskusstro Kino” (Arta cinematografului), carte ce adună eseurile lui Lev Kuleşov, publicate în reviste încă din 1917;

– Cineastul susţine filmul „turnat după un scenariu organic, cu subiecte

– Organic construite în spaţiu şi timp, cu acţiunile indispensabilelor modele

– (model = tipul fizic adecvat rolului, materie inertă în mâinile regizorului)”.

– Kuleşov opune teatrul filmului, iar pe regizor îl compară cu un tehnician, un organizator, un inginer ce dirijează construcţia unei maşini; el susţine

– De asemenea montajul „ştiinţific”. Kuleşov este cel dintâi cineast „care

– A vorbit de alfabet, organizând un material nearticulat, ocupându-se de

– Silabe şi de cuvinte. Noi facem film. Kuleşov a făcut însă cinematograful”.

– (S. M, Eisenstein).

– În toată lumea se fac eforturi deosebit de costisitoare pentru echiparea studiourilor şi a sălilor cu aparatură sonoră. Cinematografia americană e prima care reuşeşte să se adapteze, constatând că încasările din vara anului

1928 ale filmelor vorbitoare depăşeau cu 75% până la 150% pe cele ale celor mai bune pelicule mute; producătorii de peste ocean îşi reorganizează platourile şi întregul sistem de lucru. Din cauza unor voci nefonogenice

„Cele mai multe dintre vedetele filmului mut dispăruseră. […] Hollywood-ul îşi pierduse farmecul şi nepăsarea. De pe o zi pe alta, cinematograful devenise o industrie rece şi serioasă. Tehnicienii de sunet renovau studiourile şi construiau aparate acustice complicate” (Ch. Chaplin). În Europa evoluţia e mai lentă. Anglia şi Franţa îşi constituie abia în anii ’30 societăţi pentru realizarea peliculelor vorbitoare; în U.R.S.S. primele lungmetraje sonore datează din 1931 (dar în 1934 din cele 26.000 de săli doar 772 sunt adaptate pentru proiecţii sonore). Ţările mici sunt puternic afectate de revoluţia sonorului.

1930

Ian. 2 – Se încep filmările la „primul film francez, vorbit şi cântat sută la sută”: *Sous les toits de Paris* / Sub acoperişurile Parisului / (r., sc. René Clair; a. Albert Préjean, Gaston Modot). Această poveste de dragoste dintre un cântăreţ şi o midinetă (interpretată de actriţa de origine română Póla Illéry) „inaugurează în opéra lui Clair

un gen ce va deveni în curând un stil: „romanţa populară”, care îi va permite să exploreze periferiile Parisului şi lumea micilor meseriaşi. […] Dramele celor umili prieteniile mai puternice decât idilele de o seară vor fi temele sale majore” (J. Mitry).

ian.

– La Hollywood, muzicanţii acompaniatori, puternic afectaţi de apariţia sonorului, protestează împotriva „muzicii în conservă”, apreciind că noua tehnică este contrară artei adevărate.

lebr. 7 – După o serie de conferinţe la Amsterdam, Berlin, Bruxelles, S.

M. Eisenstein prezintă, la Paris, *Linia* / / *Vechiul şi* /. Filmul este interzis de poliţie şi regizorul ameninţat cu expulzarea. La protestele presei şi ale oamenilor de cultură i se prelungeşte viza până în aprilie, timp în care, cu Aleksandrov şi Tissé termină *romance sentimentale* / Romanţa sentimentală /.

tebr.

– Hollywood: regizorul Lewis Milestone termină filmările la *Quiet on the Western Front* / Nimic nou pe Frontul de Vest / (a. Louis Wolheim, Lewis Ayres). Ecranizarea romanului lui Remarque este unul din marile mesaje pacifiste ale anilor ’30. „Cred că acest film a fost primul care a spus că soldaţii implicaţi în război se află în aceeaşi situaţie, indiferent de ce parte a baricadei liiptă. Filmul e plin de detalii umane, elementul vizual fiind mult mai puternic decât cel (verbal” (B.

Wright).

Secvenţe celebre: agonia soldatului cu piciorul amputat, uciderea francezului, moartea eroului din final. Producătorul filmului, Cari Laemmle este propus pentru Premiul Nobel pentru Pace. În 4979 – un *remake*, în regia lui Delbert Mann.

mart. 4 – Berlin: pe *Die letzte Kompanie* / Ultima companie / (r. Kurt Bernhardt; á. Conrad Veidt, Karin Evans). Film de război, inspirat de luptele împotriva lui Napoleon, „admirabil interpretat. […] Pentru prima oară de când cinematograful devenise sonor, spectatorii aveau impresia că, în timpul scenelor de luptă, se *aude* liniştea". (R. Jeanne, Ch. Ford), mart. 31 – Hollywood: intră în vigoare „Motion Picture Production Code" (Codul producătorilor de cinema), supranumit şi „Codul Pudorii" sau

„Codul Hays", având la bază următorul raţionament: „Funcţia cinematografului este de a amuza; ar fi o eroare să lăsăm să prevaleze interesul pentru valorile sociale; am cădea într-o artă inferioară, de tip propagandistic". Prin restricţiile pe care le impune, nu face decât să încurajeze ipocrizia sau chiar să obţină o totală tăcere asupra unor subiecte de maximă importanţă (crizaeconomică, şomajul, delincvenţa juvenilă, alcoolismul, drogurile, moravurile). Codul rămâne pentru un timp literă moartă.

După 1935, controlul financiar asupra industriei cinematografului se întăreşte. „Legiunea decenţei", înfiinţată la apelul Papei de

către episcopii americani, duce o violentă campanie şi sfârşeşte prin a obţine aplicarea lui strictă.

mart.

– Filmul *Un tron dans le mur* / O gaură în zid / inaugurează producţia cinematografică a studiourilor din Joinville, unde „Paramount” a creat un puternic centru de producţie, cu secţii pe ţări, în vederea obţinerii versiunilor europene ale aceluiaşi film. El se va desfiinţa peste doi ani, la apariţia dublajului.

apr. 1 – Berlin: pe *Der blaue Engel* / îngerul albastru / (r. Josef von Stemberg; i. Günter Rittau, Hans Schneeberger; a. Emil Jannings, Marlene Dietrich). Ecranizare după „Profesorul Unrat”, de Heinrich Mann. „Una dintre primele capodopere ale cinematografului sonor. Povestea profesorului îndrăgostit de o cântăreaţă de local, care, din degradare în degradare ajunge măscărici de bâlci, are aerul unei melodrame tradiţionale. Numai că drama nu este decât pretextul unui poem vizual în care contează doar armonia şi compoziţia plastică” (J. Mitry). Amestec de realism şi de fantastic, filmul e. influenţat atât de expresionism cât şi de *Kammerspiel*, ceea ce se poate observa atât în iluminare, decor, cât şi în jocul lui Jannings.

Îngerul albastru „rămâne celebru pentru că a descoperit talentul Marlenei Dietrich, vocea sa aspră şi senzuală, personajul său de femeie fatală) pus în valoare de costumele cu pene. Dintr-odată, Marlene devine un mit erotic şi misterios, iar

Stemberg a folosit-o ca vedetă într-o serie de filme bazate tocmai pe fascinaţia ei" (E. Fuzellier).

apr. 8 – Kiev: pe *Zemlia* / Pământ / (r., sc. Aleksandr Dovjenko; i. David Demutski; a. Stepan Skurat, Semen Svaşcenko, Iuliia Solnţeva). „Tema strict contemporană – formarea primelor colhozuri în Ucraina şi rezistenţa kulacilor – se îmbină cu teme eterne: fecunditatea naturii, perpetua ei reînnoire, dragostea, moartea. Ele fac din această uperă capitală un poem liric" (G. Sadoul). Accentul pus pe componenta plastică a stârnit vii polemici în epocă, Dovjenko fiind acuzat de biologism, de subapreciere a puterii kulacilor şi a preoţilor, de înlocuire a realităţii cu visul.

„Dar Dovjenko nu vorbeşte despre particular, despre concret, ci despre general. El a cântat în limbajul poeziei cântecul pieirii inevitabile a exploatatorilor" (R. Iurenev). „Am notărât de la bun început să nu folosesc efecte, trucaje sau tehnici acrobatice, ci numai mijloace simple. Am luat drept subiect Pământul. Pe acest pământ o izbă, în această izbă oameni, oameni simpli, evenimente obişnuite" (Dovjenko). Secvenţe antologice:

moartea bătrânului în mijlocul naturii, dansul lui Vasili, beat de fericire, urmat de împuşcarea lui, înmormântarea, cu alternanţa dintre cortegiu şi durerea logodnicei.

mai 8 – Regizorul sovietic Serghei Eisenstein soseşte în Statele Unite.

Scenariile pe care le propune studioului

„Paramount”, cu care are contract, sunt respinse unul după altul. Printre proiecte se numără şi ecranizarea romanului lui Dreiser „O tragedie americană” (realizat de Stemberg în 1931). În octombrie i se va rezilia contractul. Între timp, Eisenstein ţine conferinţe la Universităţile Columbia, Harvard, Princeton, Yale, mai 23 – Berlin: pe *Westfront 1918 / von der Infanterie / Westfront 19181* (r. Georg Wilhelm Pabst; a. Alex. Granach, Fritz Hampers). Film de război care se înscrie pe linia cinematografului pacifist al anilor ’30.

Descriere realistă, pe un ton aproape documentar, a vieţii combatanţilor germani pe frontul francez. Dar acest „aspect documentar provine mai mult din montaj decât din imagini, care sunt minuţios compuse şi uşor statice. Acest montaj evocă o juxtapunere de fotografii, a căror lipsă de mişcare împiedică fluiditatea înlănţuirii planurilor. Regăsim aici o sintaxă care ne aminteşte de «cine-ochiul lui Vertov» „(J. Aubry, J. Petat). Reconstituiri sobre, punctate de câteva intrigi secundare; filmului i s-a reproşat lipsa fundalului economic şi politic, ignorarea mecanismului războiului.

„Principala scădere constă în a nu depăşi limitele pacifismului. Filmul tinde să demonstreze că războiul este, în mod fundamental, absurd şi monstruos; dar această condamnare nu este însoţită de nici […] o analiză a lui. […] Filmul nu

este decât un examen impersonal al erorilor războiului” (S. Kracauer).

mal 28 – Paris: regizorul francez Jean Vigo debutează cu documentarul social *À propos de Nice* / Apropo de Nisa /. Influenţat de Dziga Vertov, Vigo intenţionează „să arate raţiunea ascunsă a fiecărui gest, să extragă dintr-o persoană şi din întâmplări obişnuite frumuseţea sau caricatura lor, să releve spiritul unei comunităţi după una din manifestările sale, f un exterioare, fizice. Şi toate acestea cu o asemenea forţă, încât de acum nainte lumea pe care o priveam cu indiferenţă ni se oferă, fără voia ei, dincolo de orice aparenţă” (A. Kyrou). În acest scop, el evidenţiază contrastul dintre lumea turiştilor bogaţi care lenevesc la soare şi cea a localnicilor săraci care trăiesc şi muncesc la periferia oraşului, ini.

– Paris: se încheie acordul dintre societăţile americane R.G.A. Şi

„Western Electric” şi cea germană „Tobis Klang Film”, punându-se capăt contradicţiilor care decurg din exploatarea diverselor procedee de sonorizare. El prevede „un schimb de licenţe şi brevete, permiţând proiectarea tuturor filmelor”, indiferent de sistemul de înregistrare sonoră utilizat în cadrul unor norme standard. Totodată, se stabileşte şi o împărţire a zonelor de influenţă, astfel: Europa, în afară de U.R.S.S. Şi Marea Britanie, – cedată lui „Tobis”; restul lumii revine companiilor americane, vara – Un grup de cineaşti

germani, conduşi de regizorul U.T.K. Schulz, soseşte în România pentru a realiza filme documentare şi ştiinţifice, sept. 9 – Havana: pe *La Virgen de la caridad* / Fecioara îndurării / (r. Ramón Péon; a. Ernesto Gaparros, Diana V. Marde). „Un film mut, de bună calitate, pe care l-am putea califica drept neorealist. […] Excelent pentru autenticitatea actorilor, regiei şi decorului natural” (G. Sadoul).

sept. 19 – Regizorul francez Jean Vigo fondează la Nisa cineclubul „Les Amis du 7-ème art” (Prietenii celei de a 7-a arte).

oct. 81 – Bucureşti: pe *Ciuleandra* (r. Martin Berger; se după romanul lui Liviu Rebreanu; a. Jana Popovici-Poenaru, Nicolae Bălţăţeanu, Elvira Godeanu). „Subiectul ar fi putut avea elemente cinematografice interesante, dar nu a ieşit decât o tristă melodramă care provoca râsul”, prilejuind

„O campanie de presă care nu a făcut niciun bine ideii de film românesc” (I. Cantacuzino).

dec. 3 – Paris: la două luni de la premiera filmului suprarealist *L’Âge d’or* / Vârsta de aur / (r. Luis Buñuel; sc. L. Buñuel, Salvador Dalí;

Albert Dubergen; a. Gaston Modot, Lya Lys, Max Ernest) se stârneşte un adevărat scandai ce începe cu devastarea cinematografului de avangardă „Studio 28” şi continuă cu violente atacuri în presa de dreapta, care cere interzicerea spectacolului. „Buñuel e numit trădător, anarhist, pervers, iconoclast, dar nimeni nu îndrăzneşte să-l facă nebun. E drept că el descrie nebunia, dar nu

nebunia lui. Acest haos, care vreme de o oră se învălmăşeşte sub bagheta lui, e nebunia civilizaţiei. […] Omul este condamnat să piară; el şi-a trădat instinctele, a sacrificat totul inteligenţei. În timp ce el se crede culmea creaţiei, Buñuel îl prezintă în mineral, vegetal şi animal – ca o entitate organică compusă din toate elementele, ca o entitate contradictorie, ca templu şi azil, ca floare şi insectă, ca animal şi clovn" (H. Miller).

dee. 5 – Eisenstein pleacă în Mexic, împreună cu Aleksandrov şi Tissé, cu care urmează să facă un film finanţat de scriitorul american Upton Sinclair. *Que viva México*! în şase episoade – „Sa*ndunga,* Ma*guey,* La *Soldadera,* Ep*ilog* – despre condiţia poporului mexican, în primele decenii ale secolului; dar şi despre viaţă, dragoste şi moarte.

Rezultatul: 35.000 metri negativ filmaţi, reprezentând materialul pentru

5 episoade. Neînţelegerile cu producătorul duc la întreruperea filmărilor şi la sechestrarea materialului filmat, pe care Eisenstein nu-l va mai vedea niciodată. Pe baza lui se vor mai realiza, ulterior, câteva variante montate de Sol Lesser [*Furtună deasupra Mexicului* – 1933, *Ziua morţii* – 1933, *Eisenstein în México* – 1933), Marie Seton (*în soare* – 1940) şi Jay Leyda (*Filmul mexican al lui Eisen*; *episoade pentru un studiu* – 1958). „Filmul ar fi putut fi un sublim monument cinematografic al timpului nostru şi, fără îndoială, unul dintre exemplele cele mai glorioase ale

geniului uman. […] Calitatea fotografiei, […] perfecţiunea plastică a fiecărei imagini, teribila profunzime a celei mai mici priviri sau a celui mai mic gest, chiar în aceste bucăţi disparate, au atins geniul cinematografic” (A. Kyrou). În 1979, G. Aleksandrov montează materialul conform scenariului original.

dec. 6 – Pr. *Morocco* / Maroc / (r. Joseph von Stemberg). Povestea cântăreţei de cabaret, care îşi urmează iubitul în deşert, prilejuieşte debutul american al Marlenei Dietrich, alături de unul din cei mai promiţători, tineri actori ai Hollywood-ului – Gary Cooper, „personificarea tipului de tânăr american curajos, un adevărat erou” (L. Goldwyn). Filmul este nominalizat pentru „Oscar”: regie, imagine (Lee Garnies), scenografie (Hans Dreier) şi interpretare feminină. Este singura dată când numele Marlenei Dietrich este luat în discuţie pentru premiile Academiei, deşi atât critica cât şi publicul o plasează în Panteonul actorilor de film ai lumii. „Aerul ei de uşoară detaşare lirico-ironică şi, să fim cinstiţi, forţa ei de seducţie, fac din ea una dintre cele mai mari personaje ale dramei noastre contemporane” (R. Watts Jr.) „Marlene era făcută să reprezinte categoria de femei-epavă, femei care ascund în sufletul lor gânduri bune şi duioase, strivite de o societate nedreaptă, de nedelicateţea oamenilor şi de brutalitatea evenimentelor. […] Marlene, acest *doctor honoris causa* în ştiinţele durerii, nedreptăţii şi dezamăgirii” (D.I. Suehianu). Film:

Îngerul albastru (1930); *Capriciu spaniol* (1935); *Şapte păcate* (1940);

Rancho Notorious (1952); *Martorul acuzării* (1957); *Procesul de la Nürnberg* (1961).

– Poetul, dramaturgul, eseistul Jean Cocteau debutează în cinematograf cu *Le Sang d'un poète* / Sângele unui poet / (r., sc. Jean Cocteau; i. Georges Périnal; m. Georges Auric; d. Jean d'Eaubonne; a. Elizabeth Lee Miller), „o expresie cu totul personală a vieţii interioare a poetului, a temerilor şi obsesiilor sale, a relaţiilor sale cu lumea înconjurătoare şi a preocupărilor sale legate de ideea morţii" (E. Katz). „Filmul cel mai concret şi cel mai artificial din lume (conţine) toate liniile de forţă ale unui univers care plonjează în straturile cele mai ameninţătoare ale invizibilului. [...]

A surprinde semnele care ne vin din această lume, a pătrunde această zonă interzisă, a străpunge oglinda şi a te strecura în marele joc al ocultului, a şterge o clipă graniţa dintre timpul eternităţii şi moartea vieţii, iată sensul acestui film foarte contestat în epocă" (H. Agel). Filmul va fi prezentat publicului abia în 1932.

– Regizorul sovietic Dziga Vertov realizează *Simfonia Donbassa*. *Entuziasm*

– Simfonia Donbasului. Entuziasm /, un documentar liric despre minerii

– Din Bazinul Donului. „N-aş fi crezut niciodată că este posibil ca un ansamblu

– De zgomote mecanice să creeze atâta

frumuseţe. Una dintre cele mai minunate simfonii pe care le cunosc. Vertov e un muzician” (Ch. Chaplin).

– Regizorul american John Murray Anderson realizează un original

– Musical, *The King of Jazz* / Regele jazzului /, cu Paul Whiteman, film alcătuit dintr-o succesiune de scheciuri muzicale şi numere dansate.

– În Franţa se realizează] douăreportaje clandestine: *Le Départ des forçats*

– Plecarea ocnaşilor / (r. Gaston Cheile), „film absolut tulburător prin expresia condamnaţilor”, şi *Exécution capitale* / Execuţie capitală / (r. Lucien

– Bayer), „un act mai mult decât curajos” (A. ICyrou).

– *La canzone dell amore* / Cântecul dragostei /, inspirat din nuvela lui

– Pirandello, „Tăcerea”, este marele succes comercial al filmului italian

– Sonor. Regizor: Gennaro Righelli, unul dintre cei mai tenaci pionieri ai

– Filmului italian.

Criticul, regizorul şi producătorul portughez Antonio Lopez Ribeiro lansează şi conduce publicaţia „Kino”, în care se adoptă o poziţie favorabilă filmului sonor.

– Primul film sonor al regizorului american Howard Hawks, *The Dawn*

– *Patrol* / Patrula din zori / (a. Richard Barthelmess, Douglas Fairbanks Jr.)

– Este o melodramă de război care impune şi

dezvoltă o temă dragă regizorului: „prietenia virilă într-un grup de bărbaţi aflaţi în pericol”; *remake*

– În 1938, de Edmund Goulding.

– Criticul american Pare Lorenz, în colaborare cu Morris L. Ernst, publică *„Cenzoredl Story of American C”* (Cenzurat! Istoria cenzurii americane).

– Apare cartea criticului, teoreticianului şi regizorului britanic Paul

– Rotha „The Film Till Now” (Filmul până în zilele noastre), istorie a filmului, a cărei a doua ediţie va apărea în 1949, în colaborare cu Richard

– Griffith. Alte cărţi: „The Celuloid: the Film Today” (Celuloidul: filmul

– Astăzi), 1931; „Documentary Film” (Filmul documentar), 1952, în colaborare cu R. Griffith şi Sinclair Road.

– Victoria sonorului pe piaţa cinematografică europeană obligă casele

– De filme americane la adoptarea unor soluţii adecvate: „Trei soluţii puteau

– Fi luate în consideraţie: ori să ne hotărâm să alimentăm piaţa europeană

– Numai cu versiuni sonorizate ale filmelor mute, ori să producem la faţa

– Locului, la Paris, Berlin, Torino sau Madrid, filme în limba vorbită în

– Fiecare din aceste capitale, sau, în sfârşit, să organizăm în aceste oraşe

– Departamente ale studiourilor noastre, consacrate în mod special realizării

– Unor asemenea filme” (Arthur M. Loew, directorul serviciilor pentru străinătate la M.G.M.). Adoptarea acestei ultime soluţii creează, pentru scurtă

– Vreme, o modă şi o industrie (studiouri, regizori, actori etc.) pentru realizarea de filme în multiple versiuni. Chiar şi unele ţări europene produc

– Asemenea filme.

– Actorul John Wayne (care a debutat în 1927) joacă primul său rol principal în westernul *The Big Trail* / Marea urmărire /, de Raoul Walsh, înfăţişarea sa de „flăcău chipeş, bine legat, cu figură plăcută” (R. Griffith)

Îl desemnează pentru filme de acţiune, mai ales pentru westernuri.

Afirmarea sa definitivă se va datora întâlnirii cu John Ford în filmul *Diligenţa* – 1939.

1931

ian. 6 – New York: pe *The City Lights* / Luminile oraşului / (r., se., în

Charles Chaplin; a. Ch. Chaplin, Virginia Chemii, Harry Meyers). Vagabondul Charlot se îndrăgosteşte de o tânără florăreasă oarbă, care îl crede un mare bogătaş. Pentru a o ajuta, el face cele mai diverse meserii şi sfârşeşte prin a fura banii necesari operaţiei care îi redă fetei vederea.

Filmul „deschide o nouă etapă în opera autorului”, aceea a unui cântec închinat frumuseţii de a trăi. […] Acestei lărgiri a orizontului tematic îi corespunde un stil nou, mai puţin incisiv decât

până acum, dar la fel de puternic şi de echilibrat, de o magistrală siguranţă. [...] în ciuda tristeţii latente care apasă filmul, comicul deţine aici un rol important şi se împleteşte cu subtilităţile dramei, de la şarja satirică a primelor secvenţe împotriva manifestaţiei oficiale până la meciul de box, admirabilă mostră de burlesc" (P. Leprohon). Evoluţia tramei se face invers decât la peliculele sale anterioare: în loc să pornească de la realitate pentru a evada, el pleacă de la vis şi iluzie pentru a recădea în real" (J. Mitry). „Rămânând credincios aversiunii sale faţă de sonor, Chaplin realizează un film mut, căruia îi adaugă însă o partitură muzicală compusă da el însuşi. Într, adevăr, muzica şi cântecul devin fondul însuşi al acţiunii şi sunt aproape tot atât de importante ca şi jocul" (Chaplin).

ian. 26 – Pr. filmului istoric-biografic (r. José Buchs). Această f eliculă, de mare montare, despre celebrul militar spaniol Juan Prim y rats, este una din primele încercări de film sonor în Spania. Sonorizarea pe discuri este realizată la Paris.

febr. 19 – Berlin: pe *Ariane* (r. Paul Czinner). Protagonista Elizabeth Bergner, sub îndrumarea regizorală a soţului ei ca şi în *Fräulein Else* – 1929, creează un rrol emoţionant, complex, în genul de femeie-copil, personaj cu posibilităţi restrânse, dar care îşi găseşte cea mai bună expresie" (S. Kracauer).

febr. 19 – Berlin: pe filmului *Die*

Dreigroschenoper / Opera de trei parale / (r. Georg Wilhelm Pabst; sc. Leo Lania, Béla Balâzs, Ladistas Vajda; d. Andrei Andreiev; m. Kurt Weil; i. Fritz Arno Wagner; a. Rudolf Förster, Carola Neher). Ecranizare după piesa lui B. Brecht. Deşi autorul protestează vehement împotriva viziunii cinematografice a lui Pabst, critica „îi recunoaşte valoarea de polemică socială care pune semn de egalitate între bandiţi, poliţişti şi bancheri, chiar dacă „frumuseţea greoaie estompează strigătul satirei" (S. Kracauer). „O fericită întâlnire între impresionismul renăscând şi expresionismul muribund. [...] Totul este îmbrăcat într-un clarobscur care face ca zidurile de cărămidă ale docurilor Tamisei şi ale cocioabelor din Soho să pară totodată reale şi fantastice" (Lotte Eisner). Filmul va fi interzis la 10 august 1933.

mart. 9 – Moare, Ia Berlin, regizorul german originar din România, Lupu Pick (n. 2 ian. 1886). Regizor din 1918, după o scurtă, dar interesantă experienţă de actor în filme care presimt curentul expresionist. Autor de filme psihologice în care realismul de coloratură naturalistă se îmbină cu simbolismul şi expresionismul, el este cel mai de seamă reprezentant al cinematografului *Kammerspiel*, realizând două dintre capodoperele sale:

Cioburi – 1921 şi *Noaptea de Anul Nou* – 1924.ul, aşa cum l-a conceput Lupu Pick, este filmul psihologic prin excelenţă, care presupune un număr redus de personaje ce evoluează în

ambianţa vieţii de fiecare zi” (Lotte Eisner). Film: *Casa minciunilor* (1925); (1931).

mart. 11 – Moare, în S.Ü.A., într-un accident de maşină, regizorul german Friedrich Wilhelm Murnau (F.W. Plumpe, R. 28 dec. 1888). Declarat g ost-mortem „cel mai mare regizor pe care l-au avut germânii” (Lotte iisner), Murnau este în egală măsură creatorul capodoperei expresioniste *Nosferatu*, cât şi al remarcabilului film de genf *Der letzte Mann* / Ultimul dintre oameni /. În jurul acestor doi poli gravitează întreaga sa creaţie, cea mai mare parte a ei fiind rezultatul colaborării cu scenaristul Carl Mayer. „Opera lui este câmpul de bătaie al forţelor întunericului şi ale luminii. […] Comunicând într-un mod irefutabil acest etern conflict, care, mai întotdeauna se încheie cu dezastrul fiinţei umane, Murnau a folosit limbajul drag expresionişţilor cu o grandoare aproape liturgică” (H. Agel).

Film: *Tartuffe* (1925); *Faust* (1926); *Aurora* (1927); *Tabu* (1931).

mart. 14 – Bombay: pe primului film sonor indian *Alam Ara* (r. Ardeshir Irani; a. Zubeida Vithal). Ecranizare a unei populare piese cu dansuri, mart. 18: pe *Tabu* (r. F.W. Murnau; i. Floyd Crosby). O poveste de dragoste dintre o tânără polineziană, sortită să devină vestală a zeilor, şi un E

escuitor de perle. Iniţial, filmul urma să fie realizat de Murnau în colaorare cu R. Flaherty, după o temă propusă de acesta: impactul

civilizaţiei asupra societăţii primitive. Dar Murnau „nu numai că a romantizat dar a şi europenizat obiceiul polinezian al tabu-ului, atât ca psihologie, cât şi ca motivaţie, iar stilul fotografic – compoziţie şi lumină – este şi el mai degrabă european decât polinezian”, declară Flaherty, care renunţă la colaborare. Rezultatul: un film impresionant prin „frumuseţea naturii şi a oamenilor, prin valoarea plastică şi simbolică a obiectelor, prin sentimentul destinului şi al fatalităţii, în contrast cu splendoarea încântătoare a naturii” (E. Fuzellier). „Un film încântător ca un concert de Debussy” (P. Lorenz).

mart. 30 – Londra: se inaugurează studiourile „Ealing”, care, în anii

40 – 59, vor deveni sinonime cu comedia cinematografică engleză de bună calitate. Perioada lor de înflorire, precum şi sfârşitul acesteia, se va datora producătorului Michael Balcon, care le va conduce din 1938 până în 1956, când le va vinde BBG-ului.

mart.

– Bucureşti: apare volumul lui D.I. Suchiänu „Curs de cinematograf”, una din primele lucrări româneşti de teorie cinematografică, apr. 15 – Paris: pe *Le Million* / Milionul / (r., sc. René Clair; a. Annabella, René Lefèvre), amestec de operă bufă, balet şi vodevil burlesc. Clair

„Izbuteşte pentru prima oară să unească cele două forme ale imaginaţiei sale, cea afectivă şi cea satirică, într-un echilibru care face din *Milionul*

cea mai armonioasă creaţie din prima parte a carierei sale” (I. Cantacuzino).

Filmul se concentrează în jurul peripeţiilor provocate de un bilet de loterie pierdut, furat, căutat, disputat şi apoi regăsit. „Un film desăvârşit din categoria filmelor-urmărire, în care cursele se compun după un ritm muzical care face din ele un adevărat balet burlesc. […] O satiră socială, având ca obiect convenienţele şi obiceiurile unui anumit mediu. […] O

capodoperă totală a unui gen greu de mânuit” (J. Mitry), apr» – Regizorul american Lewis Milestone realizează prima ecranizare a piesei lui Ben Hecht şi Charles MacArthur, *Page* / Prima pagină / (a. Adolphe Menjou, Pat O’Brien). Această comedie satirică, plasată în lumea ziariştilor şi beneficiind de un dialog alert şi cinic, va forma obiectul a două *remake-uri*: 1940 – *His Girl Friday* / Fata sa Vineri / (r. Howard Hawks) – „una dintre cele mai ritmate şi mai amuzante comedii realizate vreodată” (H. Färber) şi 1974 – *Fro page* / Prima pagină / (r. Billy Wilder) – „reeditare dezamăgitoare, bazată pe situaţii de farsă şi pe un limbaj decoltat” (L. Halliwellfr apr.

– *Enemy* / Inamicul public / (r. William Wellman; a. James Cagney). Punct de reper în istoria filmului american cu gangsteri, gen revitalizat prin introducerea sunetului. Doi tineri de condiţie modestă devin traficanţi de alcool, ajung mari gangsteri şi sfârşesc prin a fi ucişi.

„Adevărata forţă a filmului este dată de asaltul

brutal şi viguros asupra nervilor şi de interpretarea uluitoare a lui James Cagney" (J. Shelley Hamilton), care se impune cu acest rol ca unul dintre cei mai talentaţi actori ai generaţiei sale.

mai 11 – Berlin: pe „M". / „M". Un oraş îşi caută ucigaşul / (r. Fritz Lang; a. Peter Loore, Otto Wernicke). Primul film sonor al lui Lang. Acţiunea justiţiară a unui oraş care caută, descoperă şi pedepseşte pe un ucigaş de copii. Deşi prezintă crima ca o psihoză individuală şi sexuală, filmul nu este lipsit de o oarecare rezonanţă, politică, având în vedere epoca în care este făcut. „Dincolo de orice motivaţii psihologice, criminalul este un produs tipic al societăţii, mai precis al Republicii de la Weimar.

„*M*". reflectă Germania prenazistă a anilor 1931. Descompunerea socială a Republicii de la Weimar apare limpede: societatea burgheză fără ideal, politica derizorie şi formalistă, admirabila organizare a bandei. În acest context, totul este posibil, şi crima individuală şi genocidul" (R. Borde, F. Buache). În 1951, Joseph Losey va transpune subiectul în ambianţa Los Angeles-ului (*M*).

iun. 1 – Moscova: pe *Putiovka v jizn* / Drumul vieţii / (r., sc. Nikolai Ekk; a. Nikolai Batalov, Ivan Kârla). Primul film sovietic sonor. Povestea reeducării prin muncă şi încredere a unor copii fără căpătâi. Subiectul este puternic influenţat de Makarenko. „Inovaţia operei este mai mult decât

oricând exprimată prin personajul Sergheev. Cu un chip profund omenesc şi sincer, Batalov compune foarte bine figura educatorului" (I.L. Dolinski).

iun. 11 r – William Fox demisionează de la „Fox Film Corp.", în urma unor scandaluri financiare.

sept. 6 – Leningrad: pe *Zlatâie gort* / Munţii de aur / (r., sc. Serghei Iutkievici; m. Dmitri Şostakovici; a. Boris Poslavski, V. Fedoseev).

Trezirea conştiinţei politice a unui ţăran în condiţiile luptei dintre muncitori şi patroni, în Petersburgul anului 1914. În acest film, conceput mut şi sonorizat ulterior, Iutkievici împreună cu Şostakovici „aplică pentru prima oară principiul contrapunctului dintre sunet şi imagine şi introduc cu multă îndrăzneală laitmotive de zgomote şi muzică" (I. Haniutin).

sept.

– Apariţia dublajului stârneşte vii dispute. În Franţa, viitorul regizor Marcel Carné scrie în revista „Cinémagazine": „Va trebui să fie elaborat un statut core să oblige filmele să indice, fără nicio excepţie, numele artistului care împrumută vocea sa altuia". Împotriva anonimatului vocii protestează vehement şi sindicatul actorilor francezi, oct. 8 – Berlin: pe *Berlin Alexanderplatz* (r. Phil Iutzi; a. Heinrich George, Maria Bard). Ecranizare după romanul lui Alfred Döblin. Povestea unui vânzător ambulant atras de o bandă de criminali, pe care iniţial îi respinge, apoi

colaborează cu ei şi, de care, în final, se dezice.

„Evoluţia eroului de la stadiul de asasin potenţial la cel de individ semimatur e lipsită de consistenţă, dar cel puţin discreditează teoria «căpeteniei» propovăduită de nazişti” (S. Kracauer). Morala destul de confuză a filmului (orice om care a greşit se poate redresa dacă are inima bună)

este compensată prin calitatea realizării artistice (atmosferă, ritm, interpretare actoricească), influenţată de Stemberg, Lang şi Ruttmann.

oct. 10– Berlin: pe *Der Kongress tanzt* / Congresul dansează / (r. Erich Charell; a. Lilian Harvey, Willi Fritsch, Conrad Veidt). Film muzical care urmăreşte aventurile sentimentale ale unei tinere vieneze, pe fundalul Congresului de la Viena din 1815. „Această super-operetă, deosebit de îngrijit realizată şi plină de melodii plăcute şi de invenţii de structură, este un compendiu al tuturor motivelor de operetă posibilă şi imaginabilă” (S. Kracauer). Filmul face din Lilian Harvey una din vedetele cinematografului german interbelic, oct. 15 – Moare, la West Orange, celebrul fizician, inventator şi industriaş american Thomas Alva Edison (n. 11 febr. 1847). Inventator al telegrafului Duplex (1864), al microtelefonului (1877), al fonografului şi megafonului (1878) şi al kinetoscopului (1894); producător de film şi distribuitor. El construieşte primul studio „Black Maria” (1894), unde realizează sute de filme

pentru kinetoscop. Cofondator al trustului „Motion Pictures Patent Company” (1908). În 1910 Edison declanşează „războiul brevetelor”, a cărui consecinţă îndepărtată va fi crearea Hollywood-ului. Din 1917

se retrage din industria cinematografului. În ziua înmormântării sale, la propunerea preşedintelui Hoover, cetăţenii americani au stins luminile în semn de omagiu.

nov. 1 – Berlin: pe *Kameradschaft* / Camaraderie / (r. Georg Wilhelm Pabst; a. Alex. Granach, Fritz Hampers, Ernst Busch). Povestea solidarităţii minerilor germani şi francezi, în timpul unei catastrofe miniere, este inspirată dintr-un fapt real, petrecut în 1906. Pabst plasează acţiunea filmului după primul război mondial, din dorinţa de a da o deschidere mai largă tramei. „Războiul se identifică aici cu explozia; […] filmul reflectă aspiraţiile muncitorilor şi starea de spirit a Germaniei din anii ’30, […] fiind totodată un avertisment, I un act curajos şi necesar” (R. Borde, F. Buache). „Pabst îmbrăţişează teoriile socialiste ale solidarităţii de clasă şi ale pacifismului tocmai când aceste] teorii degeneraseră în simple abstracţiuni şi nu se mai putea spera ca social-democraţii să ţină piept situaţiei de fapt. Aceştia asistau inerţi la continua ascensiune a mişcării naziste. *Camaraderie* oglindeşte această inerţie” (S. Kracauer). „Stilul lui Pabst e sobru, cvasidocumentar. Nu există fundal muzical, regizorul folosind cu maximum de

expresivitate sunetele naturale (uruitul maşinilor, geamătul puţului de mină după explozie, orchestra populară, al cărei sunet nu e totdeauna sincron cu imaginea). Este unul dintre cele mai bune filme ale lui Pabst şi una dintre puţinele pelicule occidentale care au redat veridic, în anii

30, viaţa muncitorilor" (O. Sadoul).

nov. 17 – în Franţa se constituie Comisia de control cinematografic care va interzice filmul lui Jean Vigo, *Zéro de conduite* / Nota zero la purtare /, precum şi o serie de secvenţe din: *Der blaue Engel* / îngerul albastru /;

Die Dreigroschenoper / Opera de trei parale /; *Le Jour se lève* / Noaptea amintirilor /.

nev. 19 – Paris: pe *La Chienne* / Căţeaua / (r. Jean Renoir, după G. de la Fourchardière; a. Michel Simon, Janie Mareze). Decăderea unui modest funcţionar de bancă, îndrăgostit de o prostituată, pe care o ucide. „Este un film despre minciună, despre laşitate, în care nimeni nu este ceea ce S

are" (J. – P. Jeanclos). Această „felie de viaţă, realistă şi brutală" (M.

arné), îmbină subiectul melodramatic cu tabloul social adevărat al cartierului Montmartre. Filmul se remarcă prin folosirea inteligentă a sunetului, căruia Renoir caută să-i dea cât mai multă autenticitate. „Prima capodoperă a realismului poetic în care regizorul îmbină studiul de moravuri cu analiza socială şi cu eseul psihologic, […] realizând un film de un echilibru şi

de o rigoare deosebită” (J. Gauliez).

nov. 28 – Berlin: pe *Mädehen în Uniform* / Fete în uniformă / (r. Leontine Sagan; a. Dorotea Wieck, Herta Thiele). Ecranizare după o piesă de Christa Winsloe, filmul redă viaţa cazonă dintr-un pension de fete din Gèrmania anului 1925. „Ceea ce părea netraductibil pe ecran, scenele adolescenţei, bucuriile, tristeţile şi visurile ei sunt redate aici cu tact şi cu o dragoste deosebită” (P. Gibson). Sub această aparenţă, filmul ascunde însă un aspru rechizitoriu la adresa disciplinei absurde, a supunerii oarbe şi a frustrării, cărora eroina principală este pe punctul de ale cădea victimă, în 1958, Géza Rádványi realizează un *remake* cu Lili Palmer şi Romy Schneider în rolurile principale.

dec. 2 – Berlin: pe *Emil und die Detektive* / Emil şi detectivii / (r. Gerhardt Lamprecht; a. Fritz Rasp, Käthe Haack, Rolf Wenkaus). Film pentru copii, inspirat de romanul omonim al lui Erich Kästner. Prin subiect şi t ton, filmul pare a fi o replică luminoasă şi utopică la filmul lui Lang

„Ai”. *Un oraş îşi caută ucigaşul*. Spiritul democratic pe care îl sugerează rămâne fără suport real în viaţa germană a epocii.

– Primul film sonor, portughez: *A Severas* / Duritate / (r. j. Leitâo de Barros), o peliculă de epocă care mizează pe efectul peisajelor şi al muzicii.

– Pr. *En Natt* / O noapte / (r. Gustaf Molander; i. Ake Dahlquist; a.

Björn Beglund, Uno Henning). Drama a doi fraţi care în timpul războiului civil din Finlanda sunt angajaţi în luptă în tabere opuse. Influenţat de cinematograful sovietic, regizorul se bazează pe forţa vizuală a imaginilor, reduce la minimum dialogurile şi foloseşte sunetele cu valoare dramatică.

– Moment important în istoria filmului de groază, prin apariţia pe ecran a doua personaje preluate din literatură: *Frankenstein* (din romanul lui Mary Shelley) în filmul lui James Whale, şi *Dracula* (din romanul lui Bram Stoker) în filmul lui Tod Browning. Cele două personaje vor apărea de-a lungul deceniilor următoare în nenumărate variante (dramatice, comice, parodice) şi interpretări, dar punctele de referinţă vor rămâne cei doi actori care le-au creat (Boris Karloff şi, respectiv, Béla Lugosi)

şi care se vor specializa în acest gen.

– Regizorul belgian Henri Storck realizează *Une idylle à la plage* / O

idilă la plajă /, film cu influenţe suprarealiste care pune în valoare peisajul marin flamand.

– În U.R.S.S. apare cartea esteticianului şi teoreticianului Viktor Şklovsky

– „Cum se scriu scenariile”.

– An foarte important în cariera actorului Clark Gable. Cu filmul

– *Free Soul* / Prizoniera dragostei / (r. Clarence Brown), el trece din categoria tinerelor speranţe în cea a marilor vedete. Obţine foarte

multe roluri

– I lO, numai în 1931), este partenerul unor actriţe celebre, „numele său ievine sinonim cu virilitatea şi sex-appeal-ul, iar la sfârşitul decadei atât Hollywood-ul, cât şi publicul îl supranumesc «Regele» (È. Katz). Partea cea mai importantă a carieréi sale se consumă în deceniul patru, având cel puţin două puncte culminante: *întâmplat într-o noapte* – 1934

şi Pe aripile vântului – 1939.

– Actorul american Warner Oland impune în *Charlie Chan Carries On* / Charlie Chan / figura acestui detectiv chinez, creat de scriitorul Earl Derr Biggers, personaj pe care îl interpretează până la sfârşitul carierei sale în încă 15 filme. Poliţistul filosof, cu intuiţia infailibilă, flegmatic ca un englez şi curtenitor ca un oriental, este preluat succesiv de actorii Sidney Toler, Roland Winters, J. Carrol Naish. În 1976, Peter Sellers parodiază personajul în comedia poliţistă *Cinci detectivi la miezul nopţii*, de Robert Moore.

– Animatorul american Max Fleischer creează personajul Betty Boop, inspirat de cântăreaţa Helen Kane. „Prima şi singura vampă a desenului animat" (G. Sadoulj are „o siluetă provocatoare şi e mult mai sexy decât vedetele în carne şi oase" (E. Katz). „Toată dinamica trupului său se concentrează în ochii enormi, cu gene foarte mobile" (M. Alberti). Cariera sa este descurtă durată (aproximativ 5 ani), personajul fiind interzis de cenzură pentru „imoralitate".

– Cu filmul *Marius* (r. Alexander Korda) începe ecranizarea trilogiei marsilieze sentimentale a lui Marcel Pagnol. Următoarele două piese

„Fanny" şi „César" vor fi transpuse pe ecran în 1932 şi, respectiv, în 1936, de Marc Allégret şi ultima, de Pagnol însuşi. Dramaturgul francez, care a văzut în filmul sonor un mijloc de a servi publicului „teatru în conservă", se apropie de cinema tocmai pentru a reînvia arta teatrului şi devine

„Un fel de şef de şcoală al mişcării cinematografice provensale" (P. Leprohon), fiind totodată exponentul realismului poetic. Îl impune pe Fernandel ca o vedetă a comediei cinematografice franceze.

Flmi Angele (1934); *Nevasta brutarului (1938)*; *Patricia (1940)*.

– Ecranizarea comediei lui Marcel Achard *de la Lune* (r. Jean Choux; a. Michel Simon), constituie) unul din evenimentele cinematografice ale anului în Franţa, primul mare succes al teatrului filmat. Discuţiile asupra paternităţii (Michel Simon revendică şi regia) nu umbresc calităţile acestui

„Prim film, şi până la această dată şi singurul, în care calităţile literare stat transpuse pe ecran cu o inteligenţă şi un gust rar întâlnite" (M. Marquai).

– Regizorul francez Abel Gance continuă seria experimentelor tehnice cu filmul *La Fin du monde* / Sfârşitul lumii /, „bogat în idei generoase, dar

utopice, […] în care foloseşte deformări şi trucaje pe care nu le vom mai întâlni decât în 1947 în *Cartea furtunii*, de Jean Epstein”. (R. Jeanne, Ch. Ford).

– *Madamu to Nyobo* / Stăpâna şi vecina / (r. Heinosuke Gosho) este primul film sonor japonez, realizat prin înregistrarea directă a sunetului pe peliculă.

– Primul film sonor mexican, *Santa*, este realizat de actorul spaniol Antonio Moreno.

1932

ian.

– Paris: pe *À nous la Liberté* / A noastră-i libertatea / (r., sc. René Clair; a. Raymond Cordy, Henri Marchand, Rolla France). Doi prieteni eliberaţi din închisoare intră în angrenajul marii industrii, unul ca patron, celălalt ca muncitor, iar în final amândoi devin vagabonzi. „Am vrut să atac Maşina care îl nenoroceşte pe om, în loc să-l facă fericit. Am greşit folosind formula filmului-operetă, dar am crezut că ea va sublinia mai bine decât stilul realist natura satirică a tramei” (Clair). „O splendidă satiră muzicală din care reţinem convingătoarele şi spiritualele comparaţii dintre viaţa din închisoare şi cea din uzină, bătaia de joc la adresa politicienilor şi a industriaşilor, parodia stilului «Art Déco», realizată de Lazare Meerson în decorurile sale, imaginea alb-negru, semnată de Georges Périnal, şi mai ales travelingul final, început în fabrica ticsită de maşini, care se continuă afară printre pescarii amatori şi la

serbarea câmpenească de pe malul râului” (B. Wright). Filmul constituie o sursă de inspiraţie pentru Chaplin în *Timpuri noi*. Este interzis în Portugalia şi în Ungaria, cenzura considerându-l „un instrument de propagandă periculos pentru ordinea socială şi pentru pacea între clase”.

febr. 13 – Regizorul Alexander Korda, împreună cu G. Grossmith, cumpără studiourile „London Film”, punând astfel bazele viitorului său imperiu de producţie din Marea Britanie.

mart. 18 – Regizorul polonez Aleksander Ford dobândeşte primul său mare succes cu *Legion Ulicy* / Legiunea străzii /, o frescă realistă a vieţii micilor vânzători de ziare varşovieni, un omagiu adus solidarităţii proletare. „Filmul polonez a fost până azi o curată abstracţie. El nu avea nimic nici cu viaţa poloneză, nici cu adevărul polonez. *Legiunea străzii* a fost gândit ca prima relaţie cu adevărul” (Ford). Având şi experienţa documentarului, Ford face din realism o profesiune de credinţă. Film: *înzori* (1928);

Deşteptarea (1934); *Drumul tinereţii* (1936).

apr. 9 – New York: pe *Scarf ace* (r. Howard Hawks; a. Paul Muni, George Raft, Ann Dvorak) „în efortul de a-i prezenta pe Al Capone şi banda lui ca pe o dinastie de tip Borgia, cu sediul la Chicago, filmul îmbină talentul unui mare regizor cu cel al câtorva cineaşti de bază, ca producătorul Howard Hughes, scenaristul Ben Hecht şi operatorul Lee Garmes” (J.

Baxter). Un film violent până şi în viziunea

montajului său, care îi face pe criticii vremii să presimtă apariţia unui nou tip de film poliţist. „În spatele acestei durităţi se află însă una dintre temele majore ale operei lui Hawks: degradarea bărbatului din cauza femeii. În *Scarf ace*, Hawks a mers mai departe pe această linie: femeia nu numai că desparte doi prieteni, dar îi face să se şi ucidă” (J.A. Gilli).

apr. 11 – Bucureşti: pe *Visul lui Tănase* (r. Bernd Aid or; a. Constantin Tănase, Lydia Alexandra). „Coproducţie româno-germană, finanţată de Tănase şi realizată la Berlin. Comedie cu cuplete muzicale, urmărind peripeţiile unui actor român la Berlin. „Un început bun pentru tatonarea virtuţilor oferite de filmul sonor” (Alice Mănoiu).

apr. Í4 – Cairo: pe primului film sonor egiptean: *Cântecul inimii*.

apr.

– Inventatorul francez André Débrie lansează un nou tip de cameră de filmat *Super-Parco*, cu bobine de 300 m şi numeroase alte îmbunătăţiri tehnice.

mai 6 – Berlin: pe *Vampyr*, de care Th. Dreyer. Poveste fantastică, având tot arsenalul filmelor de gen – cimitire, case misterioase, vampiri etc. – care prin măiestria realizării se constituie într-un demn urmaş al lui *Nosferatu*, de Murnau. „Dreyer apelează aici la subconştientul nostru, la temerile noastre neformulate. Atmosfera este evocatoare, onirică, spectrală. Surpriza psihologică, spaima şi

obsesia constituie esenţa acestui film" (P. Kael). „Puţine cuvinte, panoramice lente, în acord cu lentoarea solemnă a filmului. O dominantă alb-cenuşiu. Atmosfera este supranatural rarefiată, fără să se apeleze la soluţiile facile ale fantasticului" (H. Agel).

Secvenţă celebră: înmormântarea eroului, văzută de el însuşi din interiorul sicriului.

Iun. 1 – 6 – La Hollywood, „FoxFilm Corp". inaugurează noi studiouri, cu 12 mari, platouri, supranumite „Movietone City"; vechile studiouri rămân pentru filmele de serie B; în acelaşi timp, lui William Fox i se intentează un proces pentru operaţiuni ilicite şi frauduloase, lui. 6 – Se constituie Asociaţia distribuitorilor englezi de film, având drep t scop încurajarea producţiei britanice, sufocată de valul filmelor americane, aug.

– Prima ediţie a Expoziţiei internaţionale de artă cinematografică de la Veneţia, la care participă 8 ţări cu 39 de filme de lung şi scurt metraj.

Conceput iniţial ca un festival necompetitiv, această ediţie se încheie cu un referendum în rândurile publicului, care indică, printre altele, pe regizorul cel mai apreciat (Nikolai Ekk), pe actorii preferaţi (Fredrich March, Helen Hayes), filmul cel mai amuzant *libertatea*).

Devenit ulterior competitiv, festivalul tradiţional de la Veneţia va fi confruntarea internaţională cea mai veche (44 ediţii până în 198*7).

aug.

– Preşedinte al Societăţii drumurilor de fier electrice „Hanshin Kyuko” şi al „Tōkyō Electric Light Power”, omul de afaceri japonez Ichizo Kobayashi constituie un ansamblu de societăţi artistice, printre care şi firma de producţie cinematografică „To Ho Kabushiki Kaisha”.

şi uzinele de peliculă „Photo-Chemical Laboratory”, care vor avea un rol important în dezvoltarea cinematografiei nipone, ect.

– Hollywood: se demolează câteva dintre studiourile pionierilor cinematografului american: „Selig”, „Majestic”, „Reliance”. În acelaşi timp, fostele studiouri „United Artists” devin „Allied Studios”, oct.

– Paris: au loc primele încercări de televiziune prin procedeul „Barthélemy”.

nov. 3 – Budapesta: pe *Tavaszi Zápor* / Maria, legendă ungară / (r. Paul Fejös; a. Annabella) marchează reîntoarcerea regizorului, după un intermezzo american, în ţara sa natală şi, totodată, constituie, după unii istorici, cel mai bun film ungar al anilor ’30; „Era nevoie de un regizor inteligent pentru ca această poveste (a unei biete servitoare) să nu cadă în pseudo-romantism. Dacă vrem să renască cinematograful ungar trebuie să-l împiedicăm pe Paul Fejös să se întoarcă în America”, scria revista

„Esti-Ku nr” (5 nov. 1932). Filmul reprezintă unul dintre principalele succese ale actriţei franceze Annabella, „ingenua prin excelenţă, fata

inocentă; drăgăstoasă şi arţăgoasă din cartierele populare ale Parisului, preferată de René Clair” (G.C. Gastello).

nov. 6 – Kiev: pe *Ivan* (r., sc. Aleksandr Dovjenko; a. Piotr Masoha, Semion Şagaida). Filmul „prezintă transformarea conştiinţei eroului, un ţăran care participă la construirea unui mare baraj din timpul primului cincinal. „Dovjenko a tratat subiectul, luat din contemporaneitate, într-o formă poetică, plină de lirism. […] *Ivan* este un poem filosofic [în care regizorul] a folosit mijloace poetice, tipajul şi montajul cinematografic, a luat tot ce a fost mai bun din arta cinematografică a anilor ’20” (I.

L. Dolinski). „Afară de poezia plină de măreţie a secvenţelor râului şi barajului, există fascinaţia stilului eliptic, precum şi cea a bruştelor schimbări de ton din ultima parte a filmului. Frumuseţea vizuală o depăşeşte chiar pe aceea din *Pământ*” (R. Roud).

nov. 7 – Leningrad: pe *Vstrecinti* / Contraplan / (r. Fridrih Ermler, Serghei Iutkievici; a. Vladimir Gardin, M. Gureskaia, Andrei Abrikosov). Redând formarea unui erou de tip nou, autorii realizează „prima dramă psihologică. […] Niciodată până acum nu au existat filme ale căror cadre să fie trase în uzine, pe viu. […] Actorul V. Gardin a ştiut să investigheze sufletul eroului, studiind viaţa în uzină, psihologia muncitorului şi viaţa micului funcţionar. […] Chipul eroului este redat în evoluţie. Educaţia lui în spirit progresist şi

comunist constituie un autentic proces psihologic şi în aceasta constă imensul merit al filmului" (I.L. Dolinski).

nev. 18 – Regizorul Frank Borzage primeşte premiul „Oscar" pentru regia filmului *The Bad Girl* / Nesuferita /. „Alături de Clarence Brown, el a fost un mare romantic, un sentimental lipsit de ostentaţie, care a realizat cu căldură, tandreţe şi lirism câteva dintre cele mai frumoase poveşti de dragoste ale ecranului" (E. Katz). El şi-a concentrat atenţia asupra minunatei vieţi interioare a îndrăgostiţilor, care contrastează profund cu lumea egoistă şi lipsită de sentimente din jurul lor. Anii 20 – 30 reprezintă perioada cea mai importantă a carierei sale. Alte filme: *Humoresca* – 1920; *Al l-leacer* – 1927; *Liliom* – 1930; *razi* – 1938.

nov – Pr. *I Am a Fugitive from a Chain Gang* / Sunt un evadat / (r. Mervyn Le Roy; a. Paul Muni, Glenda Farrel). Un şomer nevinovat e acuzat de furt şi trimis într-un lagăr de muncă de unde evadează. Tratat în stil semidocumentar, filmul e un „violent rechizitoriu care dezvăluie o Americă reală, cu închisorile ei înfiorătoare, o Americă mereu absentă din luxosul şi siroposul Hollywood" (G. Sadoul); el este remarcabil pentru curajul, sinceritatea artistică, vigoarea dramatică, înaltul concept de interpretare artistică şi mesajul său social.

nov.

– Moare, în S.U.A., regizorul de origine rusă

Dimitri Buchowetzki (n. 1885). La începutul anilor ’20 lucrează în Germania, unde realizează filme de epocă ambiţioase (*Danton* – 1921, *Petru cel Mare* – 1922), avându-i ca interpreţi preferaţi pe Emil Jannings şi Pola Negri. Ca regizor al acesteia din urmă, ajunge şi la Hollywood, unde nu reuşeşte să se impună.

dec.

– Paris: apqre cartea cineastei Germaine Dulac: „*Le Cinéma des origines a nos jours*” (Cinematograful de la origini până în zilele noastre), în care îşi revizuieşte teoriile sale extremist-avangardiste, recunoscând rolul „cinematografului pur şi simplu, fără calificative: singurul care contează cu adevărat, întrucât reprezintă rezultatul şi realizarea completă”.

– Regizorul american Tod Browning, specializat în filme fantastice şi de groază, realizează *Freaks* / Monştrii /, melodramă desfăşurându-se în ambianţa unui circ ambulant populat cu fiinţe monstruoase (femeia cu barbă, omul-schelet, surorile siameze etc.), care mutilează o frumoasă trapezistă drept pedeapsă pentru infidelitatea faţă de soţul ei pitic.

„Amestec de protest social, ironie şi dispreţ (R. Paolella), filmul are câteva secvenţe de mare forţă, printre care şi finalul, când monştrii se adună pe furtună pentru a înfăptui răzbunarea!

– Karl Freund, celebrul operator german al filmelor expresioniste, realizează în S.U.A., ca regizor, filmul de groază *Mummy* / Mumia /.

– „Montajul în stil german, iluminarea superbă, interpretarea minunată a lui Boris Karloff fac ca această fantezie să rămână fără egal” (J. Baxter). Ceea ce însă nu se poate spune şi despre numeroasele filme care reiau tema şi personajul: *Mina mumiei* – 1940; *Fantoma mumiei* – 1944; *Mumia* – 1959, *Mormântul mumiei* – 1964 etc.

– Walt Disney foloseşte pentru prima oară culoarea în scurtmetrajul *Flowers and Trees* / Flori şi pomi / 1 – din seria *Symphonies* – pentru

– Care obţine premiul „Oscar”. „Disney a fost primul care şi-a dat seama că

– Pe ecran culoarea nu trebuie să semene cu cea din viaţa reală şi că obiectele

– Pot avea orice pigmentaţie dictată de imaginaţie. El a realizat că în film

– Culoarea nu trebuie să fie statică, ci să se mişte, şi că această mobilitate

– Este cea care determină emoţiile şi produce noi experienţe vizuale”.

– (B. Jacobs).

– Fraţii Jacques şi Pierre Prévert debutează în cinema prin comedia de

– Scurtmetraj *L’Affaire est dans le sac* / Afacerea e sigură /? în calitate de

– Scenarist şi, respectiv, de regizor. Film de cotitură în avangarda franceză.

– „Marca Prévert este sinonimă cu uşurinţa, fantezia, dragostea şi revolta

– Totală. Ea face să trăiască personaje extraordinare care au buzunarele

– Pline de focuri de artificii, buzele gata să sărute şi mâinile încărcate cu praf

– De puşcă destinat copoilor, preoţilor şi domnilor decoraţi" (A. Kyrou).

– Film: *Adio, Leonard*! (1943); *Călătoria surpriză* (1947).

– Regizorul italian Mario Camerini realizează *uomini, ehe* / Bărbaţii, ce canalii! / (a. Vittorio de Sica, Lya Franca), primul film din pentalogia sa mic-burgheză. Celelalte sunt: *da un milion* – 1936; *nu este un lucru serios* – 1936; *Domnul Max* – 1937; *Marile magazine* – 1939. Camerini se impune ca regizorul „vervei populiste care însufleţeşte povestiri plasate în peisajul urban frecventat, în sfârşit, de oameni simpli, obişnuiţi" (R. Paolella). Interpretul principal, Vittorio de Sica, îşi defineşte personajul: băiatul bun, volubil şi mucalit, cu inima deschisă iubirilor, care trăieşte din expediente.

– În U.R.S.S., sub deviza „Ce filmăm azi, arătăm mâine" este pusă în

– Practică o nouă formă de cinematograf: cine-trenul. Un fel de studio

– Pe roţi cu un laborator care poate prelucra 2000 m de peliculă pe zi.

– „Mergeam acolo unde existau greutăţi pentru ca să ajutăm la rezolvarea

– Ich* prin filmele noastre. Am reinventat o activitate de propagandă care

– Avusese deja o mare importanţă în anii Revoluţiei şi ai Războiului civil".

– (A. Medvedkin).

– În studiourile japoneze, regizorul Teinosuke Kinugasa realizează o nouă versiune la *Chushingura* / Cei 47 de ronini / (a. Kazuo Hasegawa, Kinuyo Tanaka). Film tipic pentru genul (filme de epocă, inspirate de perioada feudală, glorificând faptele de eroism şi de vitejie ale samurailor). Din numeroasele *remake*-uri (peste 13 versiuni între 1913 şi

1964), cel mai des citate sunt cele regizate de Hiroshi Inagachi (1962) şi

1965) Kenji Mizoguchi (1941 – 1942).

– Regizorul japonez Yasujiro Ozu trece de la comedia absurdă la cea

– Socială, cu filmul *urmărete wa mita keredo* / M-am născut, dar totuşi...", considerat ca una dintre capodoperele sale. Copiii unui modest funcţionar

– Se revoltă împotriva tatălui lor când constată că acesta se umileşte în faţa

– Patronului său. Tratând un subiect grav în cheie comică, Ozu evită teatralismul provocând spectatorului o acceptare dureroasă, dar cu zâmbetui

– Pe buze" (Di Richie).

– Muncitorul anarhist spaniol Ramón Acin finanţează dintr-un câştig la

– Loterie documentarul *Las Hurdes* / Pământ fără pâine / (r. Luis Buñuel;

– I. Eli Lotar; comentariu, Pierre Unik). „Fără pudoare, fără ostentaţie, evitând orice declamaţie,

Buñuel a filmat profunzimile celei mai crunte

– Mizerii din regiunea spaniolă Las Hurdes” (A. Kyrou).

– Actorul francez Michel Simon realizează o creaţie deosebită în filmul

– *Boudu, sauvé des caux* / Boudu, salvat de la înec / (r. Jean Renoir) în rolul

– Individului amoral care îşi doreşte o libertate în afara încorsetării sociale.

– Acest actor, pe care Jean Renoir îl consideră „la fel de mare ca Charlie

– Chaplin”, „nu se fixează niciodată într-un personaj tipic pe care să-l

– Ş

utem regăsi de la un film la altul, cu o psihologie şi un destin definit.

ehnica sa actoricească, total instinctivă, se potriveşte excelent unei concepţii multiforme a rolului său. Ar trebui să vorbim nu atât despre personaj, ci de o anume stare de spirit. Majoritatea creaţiilor lui Michel Simon stau sub semnul libertăţii. De aceea filmul care îl reprezintă cel mai bine este *Boudu*, unde interpretează dezlănţuirea forţelor dionisiace împotriva ordinii apolinice a societăţii „(J. Magny).

– Ecranizarea romanului „Grand Hôtel”, de Vicky Baum (r. Edmund Goulding), determină în epocă aprecieri contradictorii. Academia de film americană îi conferă premiul „Oscar” pentru cel mai bun film al anului, critica europeană îl consideră „retoric, inutil, rece”. „Obiectiv vorbind,

am avea toate motivele să respingem *Grand Hôtel* ca pe o adunătură de artificii şi hocus-pocus. Dar dacă vrem să ştim ce însemna pe atunci strălucire şi ce erau stelele de cinema nu există un film mai potrivit. Filmul supravieţuieşte prin forţa personalităţii actorilor săi" (Pauline Kael). În distribuţie: Greta Garbo, John Barrymore, Wallace Beery, Lionel Barrymore, Joan Crawford.

– Johnny Weissmüller, multiplu campion de natație, devine vedetă la Hollywood, datorită rolului titular din *Tarzan the Ape Man* / Tarzan, omul-maimuţă /, de W.S. Van Dyke. Lansat pe ecrane la scurt timp după apariţia sa în literatură (1913), personajul creat de Edgar Rice Burroughs are de-a lungul timpului numeroase interpretări: Elmo Lincoln, Gene Polar, James Pierce, Buster Crabbe, Lex Barker, Gordon Scott etc.

Celebru rămâne însă Weissmüller, care îl interpretează în 12 filme.

– Primul film sonor danez: *Kirke og orgel* / Biserica şi orga / (r. George Schneevoigt).

1933

ian. 20 – Praga: pe *Extase* / Extaz / (r. Gustav Machatý; a. Hedy Kieslerová, Zvonimir Rogoz, Arhibert Mog). Această poveste de dragoste într-o ambianţă rurală „este compusă şi controlată din punct de vedere psihologic cu o perfectă intuiţie vizuală, numai prin aluzii şi comparaţii.

Climatul erotic atinge accente epice" („Gazzetta di Venezia", cu ocazia prezentării filmului la Festivalul italian, unde selecţia

cehoslovacă obţine
„Cupa oraşului Veneţia”). Interpreta principală va face carieră internaţională sub numele de Hedy Lamarr.
ian. 27 – Societatea de producţie R.K.O. trece sub controlul financiar al unei filiale a „Case Bank” – fenomen tipic pentru modul în care marea finanţă americană începe să controleze industria filmului...
Inn.
– Prima ecranizare a romanului lui Hemingway *A Farewell to Arms* / Adio, arme / (r. Frank Borzage; a. Gary Cooper, Helen Hayes, Adolphe Monjou). Film „îndrăzneţ, fără compromisuri, şi realizat cu cel mai mare respect pentru opera scriitorului. Helen Hayes face o creaţie extraordinară” (P. Lorenz). „Borzage a dezgolit până la os romanul romantic de falsa lui carne şi l-a filmat direct” (R. Griffith). Alte ecranizări aparţin lui Michael Curtiz (1951), Charles Vidor (1957).
febr. 16 – Moare, la New York, animatorul american Pat Sullivan (n.
1887), creatorul personajului Felix cotoiul, „unul din cele mai pure personaje de desen animat, făcut din ritm şi bogat în imagini, legat de un semn grafic, născut dintr-o formă geometrică şi având un caracter ciudat” (W. Alberti).
fobr. 19 – Pr. *Dvaţat şest komisarov* / 26 de comisari / (r. Nikolai Şenghelaia; a. Verico Andjaparidze, Vladimir Gardin, Igor Savcenko),

film mut, realizat în studiourile din Azerbaidjan. Tragedia omorârii celor

26 de comisari bolşevici la Baku în 1918, în timpul intervenţiei anglogermano-turce, „are un stil original şi extravagant, din punct de vedere dramatic şi imagistic, fără de care cinematograful sovietic ar fi fost mult mai sărac” (J. Leyda).

febr.

– Berlin: pe *Acciaio* / Oţel /, de Walter Ruttman, realizat în Italia după un scenariu de Pirandello. Drama celor doi oţelari îndrăgostiţi de aceeaşi femeie demonstrează că „temperamentul lui Ruttman nu se potrivea filmului de ficţiune, secvenţele descriptive de tip documentar fiind singurele stăpânite de el cu adevărat” (M. Orsoni). Dintre acestea amintim: scenele de muncă în oţelărie, sărbătoarea populară, cursa ciclistă, sosirea celor doi tineri în sat.

mart. 2 – Cu *CKun Ts an* / Râul sălbatic /, regizorul chinez Cheng BuKao inaugurează seria filmelor pe teme sociale care vor deveni-o preocupare constantă a, să în perioada interbelică: *Micuţa Long Tze* – 1936, *Inamicul comun* – 1934.

mart. 13 – Hollywood: prima grevă a tehnicienilor şi a administratorilor de film americani.

mart. 16 – Berlin: pe *Liebelei* (r. Max Ophiils; a. Magda Schneider, Luise Ullrich, Gustaf Gründgens, Wolfgang Liebeneiner). Ecranizare după piesa lui Arthur Schnitzler. Acest tragic,

plasat în Viena sfârşitului de secol, opune gingăşia sentimentelor celor doi tineri severităţii absurde a codului onoarei militare. „Ophüls îndepărtează filmul său de realism pentru a regăsi dincolo de el stilul său propriu, în care toate lucrurile sunt sugerate şi în care semnificaţia nu e disimulată, ci trecută sub tăcerea strălucind de arabescuri poetice. […] Deşi pare că rămâne la suprafaţa lucrurilor, arta lui Ophüls nu face decât să le picteze cu mai multă profunzime” (J.J. Brochier). Primul mare succes al lui Ophüls. *Remake* în 1958 (r. Pierre Gaspard Huit).

mart. 23 – Pr. *Camicia nera* / Cămaşa neagră / (r. Giovacchino Forzano), documentar realizat cu prilejul sărbătoririi a 14 ani de la crearea în Italia a primelor organizaţii fasciste. Momentul realizării filmului coincide cu încetarea oricărui liberalism şi cu implicarea directă a statului fascist în orientarea producţiei cinematografice.

mart. 25 – Pr. *Okraina* / Periferie / (r. Boris Barnet; a. Serghei Komarov, Elena Kuzmina), film în care noile şi dramaticele relaţii create de revoluţie în viaţa periferiei sunt analizate cu profunzime psihologică, nelipsind umorul şi lirismul. „Îmi plac elementele comice din dramă şi cele tragice din comedie. Este o chestiune de proporţii, pe care nu e uşor s-o descoperi” (Barnet).

mart. 26 – Cenzura germană interzice filmul *Kuhle Wampe* (r. Slatan Dudow; sc. Bertold Brecht, Ernst Ottwald; i. Günther Krampf; m.

Hans Eisler; a. Herta Thiele, Ernst Busch), acuzând caracterul său pronunţat revoluţionar. Filmul denunţă condiţiile de viaţă ale muncitorilor germani şomeri, nevoiţi să-şi părăsească locuinţa şi să se mute într-o colonie în afara oraşului, şi, totodată, invită forţele populare la o acţiune organizată. „Primul şi ultimul film german care a exprimat deschis punctul de vedere comunist” (S. Kracauer). „Mizeria şomerilor este prezentată cu o sobrietate documentară potenţată de ritmul montajului şi de violenţa muzicii” (Lotte Eisner). Secvenţe memorabile: muncitorii pedalând pe biciclete de la o fabrică la alta în căutare de lucru, petrecerea de logodnă, spectacolul sportiv din final.

marţ. 29 – Cenzura germană interzice şi *Das Testament des Dr. Mabuse* / Testamentul Dr. Mabuse / (r. Fritz Lang; sc. F. Lang, Thea von Harbou; i. Fritz Arno Wagner; a. Rudolf Klein-Rogge, Otto Wernicke). Film de aventuri având ca personaj central un doctor, dotat cu puteri parapsihice, care vrea să domine lumea prin escrocherie şi crimă. Dincolo de intriga sa poliţistă, *Testamentul Dr. Mabuse* este o parabolă politică, „Acest film este o alegorie menită să prezinte procedeele teroriste utilizate de Hitler.

Lozincile şi doctrinele celui de al III-lea Reich sunt plasate în gura criminalilor. Am vrut să expun teoria secretă a nazismului, şi anume necesitatea de a distruge în mod deliberat tot ceea ce este de preţ poporului, pentru ca acesta, disperat, să

apeleze la «nöua ordine» „(Lang), mart., – Pr. *Cavalcade* (r. Frank Lloyd). Epopeea unei familii engleze înstărite, în perioada 1899 – 1918, constituie un prilej de „exaltare a naţionalismului” (G. Sadoul). Meritele principale ale filmului sunt „scenele realiste, muzica bună şi fotografia minunată” (P. Lorenz). Premii

„Oscar” pentru scenografie (William Darling), regie şi film.

mart.

– Cu *She Gone Him Wrong* / Lady Lou / (r. Lowell Sherman), Mae West impune ecranului american un nou tip de vampă. Blondă, planturoasă, cu priviri provocatoare şi cu vocea sa dogită, „că a făcut din păcat o glumă, exasperându-le pe americancele respectabile […] şi a celebrat victoria experienţei asupra inocenţei” (Pauline Kael). Personajul ei, inspirat din lumea cabaretelor populare, este personificarea erotismului, ceea ce în 1936 va declanşa o adevărată campanie de boicotare a filmelor sale.

Începând cu *Lady Lou*, Mae West este scenarista propriilor filme, mart. – în plină criză economică, filmul *King Kong* (r. Merian Cooper.

Ernst B. Schoedşack), povestea uriaşei gorile preistorice, îndrăgostită de o tânără blondă şi fragilă, dobândeşte un imens succes de public.

Explicaţia constă atât în erotismul subiectului (bogat exploatat în epocă de filmul american), cât şi în realizarea tehnică a filmului: trucaje, machete, efecte speciale (Willis O’Brien). Remake

în 1976 (r. John Guillermin).

apr.

– Sociologul britanic John Grierson constituie societatea de produc*

ţie „G.P.O. Film Unit”, care va realiza filme documentare şi de propagandă socială. Grupându-i în jurul său pe regizorii Paul Rotha, Arthur Elton, Edgar Anstey, Basil Wright, Harry Watt, Alberto Cavalcanti, Joris Ivens şi Robert Flaherty, Grierson creează „şcoala documentaristă engleză”, pentru care documentarul constituie un eficient mijloc de propagandă: „Sarcina noastră a fost aceea de a stimula inima şi voinţa oamenilor. […] Aceasta este datoria documentarului şi, în plus, funcţia sa fundamentală în raport cu statul”. Pornind de la ideea că documentarul este o „interpretare creatoare a realităţii prezente”, filmele G.P.O. constituie „un act de constatare a faptelor şi a gesturilor unor indivizi aparţinând unei clase mai mult sau mai puţin proletare, un raport asupra situaţiei materiale şi morale a unei societăţi capitaliste. […] Este vorba de un gen de reportaje precise, aproape ziaristice, turnate la locul acţiunii, în exterioare sau interioare reale” (J. Mitry). Filme importante ale acestei şcoli: *Song of Ceylon* / Cântecul Ceylonului / (r. Basil Wright, 1934);

Night Mail / Poşta de noapte / (r. Harry Watt, B. Wright; 1935); *Coal Face* / Faţa de cărbune / (r. Alberto Cavalcanti, 1935); *North* / Marea Nordului / (r. H. Watt, 1938); *Spre* Timp liber / (r.

Humphrey Jennings, 1939).

tun. 1 – în Germania se fondează „Filmkreditbank”, care avansează E

roducătorilor între 75 şi 30% din costul de producţie al filmelor, contriuind substanţial la dezvoltarea industriei cinematografice germane, tun. 29 – Moare, la New York, actorul american Roscoe Arbuckle (n. 1877), supranumit Fatty, figură proeminentă a comediei burleşti americane, partener al lui Mabel Normand, Ford Sterling, Chester Conklin, Charles Chaplin. Film: *Fatty şi Mabel în voia valurilor* (1916); *Garajul* (1919);

Moara roşie (1927); *Muncă grea* (19311; *Ziua mamei* (1932).

tul. – în S.U.A. se creează „Screen Actor’s Guild” şi „Screen Director’s Guild” (Sindicatul actorilor şi, respectiv, cel al regizorilor de cinema)

pentru a apăra interesele profesionale ale celor două bresle, aug.

– Paris: are loc proiecţia pentru presă şi cineaşti a filmului *Zéro de conduite* / Nota zero la purtare / (r., sc. Jean Vigo; i. Boris Kaufman; m. Maurice Jaubert; a. Jean Dasté, Louis Lefebvre, Gilbert Gruphon). Film de inspiraţie autobiografică înfăţişând revolta a trei liceeni împotriva principiilor cazone ale vieţii de internat. „Un rechizitoriu violent, care arată că rănile copilăriei nu se cicatrizează niciodată, […] colegiul însuşi fiind microcosmosul fidel al unei societăţi care a inventat cazarma, ospiciul, închisoarea” (H. Agel). „Vigo se face purtătorul de cuvânt al

tineretului, al tuturor celor care-şi păstrează inima suficient de tânără pentru a refuza constrângerea şi conformismul" (E. Fuzellier). Secvenţe antologice: cursul de ştiinţe naturale, bătaia cu perne, revolta şi evadarea finală.

Una dintre capodoperele cinematografului francez. Filmul a fost interzis de cenzură până în 1945. Ulterior, va influenţa mulţi regizori care vor aborda aceeaşi temă: F. Truffaut (*Cele 400 de lovituri* – 1959); Lindsay Anderson (*Dacă...* – 1968); Volker Schlöndorf (*Tânărul Törless* – 1966).

aug.

– Cuplul de comici Stan Laurel şi Oliver Hardy (Stan şi Bran)

se impune definitiv cu *Fra Diavolo* (r. Hal Roach). Realizată pe un subiect de melodramă – răpirea de către ţigani a unei fetiţe dintr-o familie bună şi apoi regăsirea ei – această „inegală comedie burlescă, presărată cu secvenţe muzicale" (P. Lorenz) conţine momente de mare umor, graţie celor doi comici. „Hardy este reprezentantul tatălui, o figură pompoasă, respectabilă şi plină de respect faţă de autoritate, arătând publicului exasperata sa înţelegere prin faimoasa sa grimasă în faţa aparatului de filmat. Laurel este un copil literalmente iresponsabil şi distructiv, incapabil să înţeleagă evenimentele, şi plângăreţ (Lise Anne Bawdén).

gPrezentând un contrast evident în ceea ce priveşte aparenţa, Laurel şi Hardy se completează unul pe altul perfect în personalitatea lor seenică

şi în manierismele lor” (E. Katz). Ei rămân alături pe ecran până în

1955 şi „în tot acest timp gagurile lor de bază au fost multe, dar au rămas de fapt cam aceleaşi. Nu e „nicio îndoială că o însuşire fundamentală – să-i spunem spirituală – i-a menţinut atâta vreme în afecţiunea publicului, o însuşire ce depăşeşte simpla ciudăţenie a aspectului lor fizic, abilitatea lor pantomimică şi gagurile lor pline de haz; acest element străbate întreaga lor operă şi le aduce gloria: inocenţa” (J. McCabe).

Film: *Stan şi Bran, contrabandişti* (1931); *Stan şi Bran* în *Legiunea Străină* (*1932*); *Stan şi Bran, fiii deşertului* (*1934*); *şi Bran, studenţi la Oxford* (1940).

aug.

– Londra: pe *The Private Life o* F / / / / Viaţa particulară a lui Henric al VIII-lea / (r. Alexander Korda; a. Charles Laughton, Elsa Lanchester, Merle Oberon), un portret rece, ireverenţios şi spiritual al celebrului monarh englez. Filmul constituie un succes în plan artistic şi financiar al cinematografului britanic. „Imaginea lui Georges Périnal şi decorurile somptuoase ale lui Vincent Korda sunt superbe. Interpretarea desăvârşită a lui Laughton în rolul tumultuosului, nesăţiosului, lubricului Henric al VIII-lea îi consacră reputaţia internaţională” (G. Sadoul).

sept.

– Filmul biografic dedicat lui Franz Schubert, *Leise flehen meine Lieder* / Simfonia neterminată /

(r. Willy Forst), reprezintă primul mare succes al cântăreţei austro-ungare Martha Eggerth, în rolul contesei Eszterhâzy. Împreună cu soţul ei, tenorul Ian Kiepura, va forma un popular cuplu al filmelor muzicale: *Gintă inima* – 1934; *Farmecul boemei* – 1937, *Adio, Mimil* – 1947.

sept. 19 – Pr. *Dezertir* / Dezertorul / (r. Vsevolod Pudovkin; i. Anatolii Golovnia; a. Boris Livanov, Vasili Kovrighin, Tamara Makarova), film inspirat din viaţa şi lupta docherilor germani. Primul film sonor al lui Pudovkin în care aplică creator ideile expuse în declaraţia din 1928. „După ce am terminat *Dezertorul*, am avut certitudinea că filmul sonor reprezintă potenţial arta viitorului. El nu este o creaţie orchestrală centrată în jurul muzicii, nu este nici creaţie teatrală dominată de elementul actor, nu se înrudeşte nici cu opera, ci este o sinteză din toate elementele – vizual, oral şi filosofic” (Pudovkin).

sept. 22 – în Germania, după venirea fascismului la putere, printre măsurile luate de ministrul propagandei, dr. Goebbels, se numără şi crearea „Camerei cinematografului german”, organism menit să controleze întreaga producţie cinematografică şi să o orienteze în funcţie de imperativele ideologice naţional-socialiste.

oct. 13 – Praga: pe *Řeka* [*Iubire* tânără / (r. Joseph Rovenský; a. Vasa Jalovec, Jarmila Beránková). „Niciodată până acum în Cehoslovacia nu se realizase un asemenea film: atât de pur, atât de unitar artistic, atât de

impregnat de natură, atât de plin de o dragoste ca în basme; el poartă în sine sufletul ceh, intimitatea sa, visele şi muzicalitatea" (Sarka Bartoškowa). Menţiune de onoare la Veneţia în 1934.

oct.

– Londra: se înfiinţează „British Film Institut", pentru „a încuraja dezvoltarea artei filmului şi a promova folosirea ei ca martor al vieţii şi moravurilor" (din Declaraţia-program). De asemenea, se are în vedere şi constituirea unei arhive naţionale de filme. Preşedinte: Cecil H. King, nov. 17 – Pr. *The Duck* – Se wp / Supa de raţă / (r. Leo McCarey). Celebră comedie absurdă a fraţilor Marx: Chico, napolitanul, Harpo, mutul, şi, Groucho, mustăciosul exploziv, care „sunt angajaţi într-o luptă permanentă împotriva spiritului tradiţionalist; ei încarnează schimbarea şi rofuză staticul. Pe căile convergente ale absurdului şi ale anarhiei, întreaga lor artă este o perpetuă punere sub semnul întrebării a altora şi a lor înşişi" (J.A. Gili).

nov. 17 – Moscova: pe *Velikii uteşitel* / Marele consolator / (r., sc. Lev Kuleşov). „Inspirându-se din viaţa şi nuvelele lui O'Henry, regizorul abordează tema libertăţii creaţiei şi a raportului artă-viaţă. Filmul se romarcă prin plastica imaginii, prin interpretarea actoricească (Konstantin Hohlov, Ivan Novoselţev) şi prin folosirea contrapunctică a sunetului, nov. 17 – Moscova: pe *Nanie başmaki* fermecaţi / (r., sc. Margarita Barskaia), film de desene animate

pentru copii, cu o mare popularitate.

nov. 26 – Moare, la Paris, actorul, regizorul şi animatorul de teatru Firmin Gémier (n. 1869), colaborator apropiat al lui André Antoine (din

1892). Rarele sale apariţii pe ecran fixează pe peliculă creaţii memorabile:

1893) *Mater Dolorosa* – 1917; *Simunul* – 1933.

dec.

– Primă ecranizare a celebrului roman al lui H.G. Wells, *The Invisible Man* / Omul invizibil / (r. James Whale; efecte speciale, John Fulton; trucaje actori, Jack Pierce; a. Claude Rains, Gloria Stuart), impresionează prin „tehnica impecabilă şi prin ştiinţa trucajului, puţin obişnuită" (M. Laclos). Alte variaţiuni pe această temă: *Reîntoarcerea omului invizibil* – 1940; *Femeia invizibilă* – 1941; *Agentul invizibil* – 1942; *tică şi Mitică întâlnesc omul invizibil* – 1942.

– Animatorul francez de origine rusă, Alexandre Alexeiff, realizează pe muzica lui Musorgski, *Une Nuit sur le Mont* / O noapte pe Muntele Pleşuv /, folosind tehnica ecranului cu ace, elaborată de el însuşi, împreună cu Claire Parker. Prin acest procedeu se obţin variate tonuri de cenuşiu, o plasticitate deosebită a formelor, precum şi o atmosferă insolită şi neliniştitoare.

– Continuându-şi experimentele în domeniul filmului abstract, regizorul

– German Oskar Fischinger realizează *Composition* în *blau* / Compoziţie în

– Albastru /, pe muzica „Nevestelor vesele din

Windsor”, de O. Nicolai, şi

– *Circolo*, pe muzica din „Tannhäuser”, de Wagner. În aceste noi încercări

– De a ilustra afinităţile dintre ritmurile figurative şi cele muzicale, Fischinger

– Foloseşte culoarea.

– Primul film experimental sonor *Lot în Sodoma*, realizat de cineaştii amatori americani J. Sibley Watson şi Melville Webber, foloseşte „arsenalul obişnuit al avangărzii: expuneri multiple, trucaje, iluminări complicate, combinaţii de modele şi machete cu filmări în direct […]

pentru a asigura o nouă […] reprezentare a poveştii biblice” (D. Curtis).

Considerat de critică unul din cele mai bune filme ale anului 1933.

– La Madrid se inaugurează primul studio: Cinematografia Espaňola

– Americană (Cinematografia Spaniolă-Americană).

– William Faulkner debutează ca scenarist în *Today We* / Trăim

– Astăzi /, de Howard Hawks, cu care va colabora îndeosebi. Film: *A avea*

– *Şi a nu avea* (1937); *Somnul de veci* (1946).

– An foarte important în cariera coregrafului american Busby Berkeley, care realizează numerele de balet a patru filme muzicale: *Strada 42*, *Parada aurului*, *Paradisul dragostei*, *Scandal la Roma* şi debutează ca

– Regizor, alături de George Amy, cu comedia

She Had to Say / Trebuia să spună da /. El a deschis o nouă epocă în istoria filmului muzical

– American prin montările grandioase ale numerelor de balet, cu corpuri

– De dans uriaşe şi costume fastuoase. „Vitalitatea şi ingeniozitatea sa

– Depăşesc limitele sensibilităţii sale. Berkeley lasă moştenire posterităţii

– Imaginea antrenantă a îndrăznelii unei epoci de diversiune" (A. Sarris).

– Animatorii americani Max şi Dave Fleischer creează personajul Popeye, care debutează în *Popeye the Sailor* / Popeye marinarul /, şi a cărui protagonistă este Betty Boop. La început, doar un simplu personaj morocănos

– Şi brutal, el îşi îmbogăţeşte treptat psihologia şi capătă doi parteneri:

– Deşirată Olive Oii şi, răul Bluto, împotriva căruia se fortifică mâncând

– Spanac. În perioada 1933 – 1950, seria Popeye numără peste 250 de scurtmetraje.

– Cu filmul *Little Women* / Femeiuştile /, regizorul american George Cukor

– Îşi afirmă două dintre trăsăturile care vor jalona întreaga sa carieră:

– Predilecţia pentru universul feminin (prilej de a lucra cu marile vedete

– Ale Hollywood-ului: Katharine Hepburn, Greta Garbo, Norma Shearer, Joan Crawford) şi rafinamentul cu care recompune ambianţa unor opere

– Literare clasice (*David Copperfield* – 1935; *Romeo şi Julieta* – 1936;

– *Dama cu camelii* – 1937). „Filmografia lui Cukor numără vreo 50 de

– Opere, a căror calitate generală e eleganţa; rafinamentul decorativ este

– Dublat de o incontestabilă inteligenţă în arta de a conduce interpreţii”.

– (F. Buache). Film: *Motiv de divorţ* (1932); *Poveste din Philadelphia* (1940);

– *Născută ieri* (1950); *My Fair Lady* (1964); *Călătorie cu mătuşa mea* (1972);

– *Pasărea albastră* (1976); *Bogaţi şi celebri* (1985).

– În Brazilia, regizorul Humberto Mauro, supranumit „Freud din Cascaduré” (suburbie din Rio de Janeiro), realizează *Ganga Bruta*, „o surprinzătoare antologie de artă cinematografică de inspiraţie freudiană” (A.

– Viany).

– Regizorul german G.W. Pabst realizează în Franţa *Don Quijote*, după celebrul roman, al lui Cervantes; în rolul, principal: Feodor Şaliapin, în singura sa apariţie cinematografică.

În Mexic, regizorul – Luis Marques ecranizează epopeea populară *nitzio*. 1934

ian. 15 – Bruxelles: pe documentarului militant *Borinage* (r., se., i.

Joris Ivens, Henri Storck) despre viaţa şi lupta minerilor. Pentru „a evita romanţarea mizeriei, regizorii au ocolit imaginea strălucitoare care

anihilează ce este urât, preferând o fotografie ternă, cenuşie, apropiată de „cine-ochiul” lui Vertov. Ei obţineau astfel tonul actualităţii sociale, caracteristica unui punct de vedere documentar pe care îl doreau şi îl pretindeau” (R. Grellier).

fetor. 6 – în Italia se promulgă legea nr. – 320, supranumită a bonurilor de dublaj, prin care statul acordă sprijin material producătorilor italieni.

Este o primă măsură pentru susţinerea producţiei naţionale, confruntată cu concurenţa străină.

etor. 16 – în Germania, legea asupra cinematografului (*Lichtspielgesetz*)

dă dreptul regimului nazist să orienteze ansamblul producţiei cinematografice în funcţie de „interesul naţiunii”.

mart.

– Pr. *1860*, de Alessandro Blasetti. Un episod sicilian al luptei garibaldienilor împotriva burbonilor. Influenţat se cinematograful sovietic, filmul e realizat în decoruri naturale şi cu actori neprofesionişti.

„Blasetti urmăreşte autenticitatea umană şi ambientală, evită clişeele stee rootipe ale evocărilor academice, însufleţeşte o materie prăfuită, făcând-o să vibreze de un sincer patriotism” (R. Paolella).

apr. 25 – Londra: pe *The Man of Aran* / Omul din Aran / (r., se., i. Robert J. Flaherty), documentar despre viaţa de zi cu zi a pescarilor de pe o insulă izolată din vestul Irlandei. Filmul

relevă vocaţia regizorului de a reda poezia naturii sălbatice, adevăraţii protagonişti fiind adesea viaturile şi valurile dezlănţuite. „Am început prin a încerca să explorez viaţa unor oameni, căutând să ajung la ceea ce are pentru ei o semnificaţie vitală. Cea mai bună modalitate pentru aceasta este de a începe cu lucrurile simple, zilnice, care te pot conduce la sentimentele şi gândurile cele mai intime ale acestor oameni” (Flaherty).

apr. 25 – Paris: este vizionat, în proiecţie închisă, ultimul film al lui Jean Vigo, *Atalanta* (a. Michel Simon, Dita Pário, Jean Dasté). Povestea unei soţii de marinar, care se plictiseşte pe şlepul condus de un bătrân matelot excentric, are „naivitatea magică a lumii lui Chagall. Nu numai pentru că mireasa, buchetul ei şi silueta sa albă alergând ímnoapte par o transpunere a temei chagalliene, ci mai ales datorită înserării insidioase sau brutale a unui soi de cutremur de pământ care dezminte stabilitatea înfăptuirilor umane” (H. Agel). „Spiritul operei lui Vigo este clasic, aproape violent şi permanent frământat, înfierbântat, mustind de idei şi de fantezie, brutal, un romantism virulent şi chiar de moniac, care rămâne însă umanist” (B. Faure). Premiera filmului, mutilat da cenzură, are loc peste câteva luni, chiar în ziua morţii regizorului.

apr.

– Roma: primul Congres internaţional al filmului de învăţământ şi educaţie, organizat de „Institutul internaţional al Cinematografului

Educativ”, de sub egida Ligii Naţiunilor.

mai – Filmul lui Frank Capra, *It Happened One* s-a întâmplat într-o noapte / (sc. Robert Riskin; a. Clark Gable, Claudette Colbert), marchează începutul unui nou stil în comedia cinematografică americană.

Povestea tinerei milionare cu ifose, îmblânzită de un ziarist, întâlnit în autobuzul New York – Miami, cunoaşte un succes de casă răsunător, deşi

„Filmul nu are nimic din datele unui mare succes public: fast, costume, mare spectacol. În schimb, are alte calităţi: o intrigă bine construită, bazată pe sentimente umane simple, dialoguri spirituale, intimitate, lipsă de formalism şi mai presus de orice evitarea afectării hollywoodiene” (L. Jacobs). Moment important în cariera celor doi actori protagonişti, distinşi cu premiul „Oscar”, precum şi a regizorului Capra, care devine maestrul „comediei sofisticate”: *Extravagantul Mr. Deeds* – 1936; *poţi s-o iei cu tine* – 1938; *Dl. Smith la Senat* – 1939; *Vi-l prezint pe Joe Doe* – 1941.

lui. 9 – în România se promulgă legea Fondului Naţional al Cinematografiei, „alimentat din două taxe: una de 1 leu la fiecare bilet de cinematograf, alta de 10 lei pe fiecare metru de film importat în ţară. Fondul avea destinaţia precisă de a servi la crearea bazei materiale şi […] la finanţarea producţiei cinematografice naţionale” (I. Cantacuzino).

aug. 21 – Viena: pe *Maskerade* / Bal mascat / (r., sc. Willy Forst). Aventurile sentimentale a trei

personaje din lumea artistică a Vienei anului

1905 o impun pe actriţa austriacă Paula Wessely drept o protagonistă cu largi posibilităţi de joc, virtuţi pe care le demonstrase şi în teatru. Film:

Episodul (1935); *Masca iubirii* (1936); *Oglinda vieţii* (1938); *place oţia mea*? (1943); *Maria Theresia* (1951)*; Dragoste de mamă* (1954).

sept. 5 – Moscova: pe *Vostanie ribak* / Revolta pescarilor /, ecranizare după romanul Annei Seghers, de regizorul german de teatru Erwin Piscator. Filmul nu a putut fi realizat în Germania, Piscator alegând pentru unica sa experienţă cinematografică studiourile sovietice. „Conceput ca un film german, el milita pentru formarea unui front popular împotriva naţional-socialismului. […] în perspectiva timpului, el poate să pară foarte apropiat din punct de vedere formal de producţiile lui Eisenstein şi Pudovkin, dar pe vremea aceea deosebirea era cât se poate de limpede” (E. Piscator). „Ca şi Eisenstein, Piscator a exploatat funcţia de critică socială pe care o xpoate avea prim-planul. Ca şi Eisenstein, Piscator interpretează un eveniment nu numai prin excelente compoziţii, ci şi prin asociaţii de imagini obţinute cu ajutorul montajului” („Die Welt”, 4. IV.1960).

oct. 10 – Moare, la Paris, regizorul francez Jean Vigo (n. 26 apr. 1905).

Format la şcoala suprarealismului şi a dadaismului, Vigo este autorul a trei filme

experimentale, de o bogăţie lirică fără egal, caracterizate prin

„Refuzul unei civilizaţii care generează un fel de infern social şi prin dinamitarea unui infern interior care confruntă într-o luptă sângeroasă imaginarul şi trăitul; […] nimic calculat în acest itinerar care înseamnă pur şi simplu descoperirea, adesea febrilă şi crispată, a adevăratei suprarealităţi” (H. Agel). Film: *Apropo de Nisa* (1930); *Nota zero la purtare* (1933);

Atalanta (1934).

nov. 7 – Moscova şi Leningrad: pe (r., sc. Serghei şi Gheorghi Vasiliev; a. Boris Babocikin, Boris Blinov, Leonid Kmit). Evocând două personalităţi din timpul Războiului civil, pe comandantul Ceapaev şi pe comisarul său politic Furmanov, filmul este „o operă epică, tensionată, plină de umor şi lirism. Este un mare film-etapă. […] Bilanţ a 15 ani de cinematograf sovietic şi, în acelaşi timp, început al unei epoci noi:

epoca realismului socialist” (N. Lebedev).

dec. 3 – Sofia: este prezentat primul film sonor bulgar – melodrama muzicală *Planinska pesen* / Cântecul munţilor / (r., sc. Petar Stoicev).

dec. 25 – Moscova: pe *Vesiollie rebiata* / Toată lumea râde, cântă şi dansează / (r. Grigori Aleksandrov; m. Isaak Dunaevski; i. Vladimir Nilsen, realizator şi al trucajelor; a. Leonid Uteşov, Liubov Orlova). Comedie muzicală, de mare succes, care oglindeşte nu numai „noul patos, ci, prin intermediul satirei, reuşeşte să aducă pe

ecran şi umorul popular” (I.L.

Dolinski). În filmul său, Aleksandrov „rupe net cu orice tradiţiti, realizând un fel de operetă burlescă, […] savuros mixaj de bufonerie, de comic american, de comic al absurdului, tip René Clair, de fericite efecte de operetă germană şi de invenţii poetice, naive dar minunate, din primele ere ale cinematografului” (C. Vincent). Aceste trăsături vor rămâne o constantă a comediilor sale. Film: *Circul* (1936); 1938*; Primăvara* (1947).

dec. 27 – Animatorul Bertold Bartosch rupe cu tradiţiile filmului de gen, realizând în Franţa filmul *L’Idée* / Ideea /, în care siluete decupate din gravurile lui Franz Masereel evoluează pe muzica lui Arthur Honegger.

Moment important în istoria genului. Remarcabil prin tehnica folosită (personaje plate pe un sistem multiplan de sticlă mată, luminată în *contre-jour*), cât şi prin armonia dintre imagine şi muzică, dec.

– Alfred Hitchcock se afirmă pe plan internaţional ca maestru al suspansului odată cu filmul *The Man Who Knew too* care ştia prea multe / (a. Leslie Bănie, Peter Lorre, Pierre Fresnay). Un cuplu, 1* vacanţă, în Elveţia, este întâmplător implicat între complicată intrigă a serviciilor secrete, ceea ce face să le fie răpit copilul. „Filmul iatreduce câteva dintre reperele hitchcockiene: efectul-şoc neaşteptat şi prezenţa unui grav pericol latent, sub aparenţe calme şi senine” (E. Katz).

în 1956, regizorul reface filmul sub acelaşi titlu, dar cu altă distribuţie (James Stewart, Doris Day).

– Filmul lui Jack Conway *Viva* Viprilejuieşte actorului american

– Wallace Beery (în rolul revoluţionarului mexican Pancho Villa) una

– Dintre cele mai importante creaţii ale sale. Actor cu îndelungată experienţă

– Cinematografică (debut în 1917), Beery atinge apogeul carierei sale în

– Anii ’30, devenind „un exemplu celebru de bărbat urât, butucănos şi dur, care poate avea la fel de mult succes ca şi frumoşii juni primi” (A. Thomsen), mai ales când sub aceste aparenţe se ascunde un suflet generos. Marile sale succese: *Campionul* – 1931, premiul „Oscar” pentru interpretare, *Grand Hôtel* – 1932; *Cina de la ora opt* – 1933; *Puternieul*

– *Murnum* – 1934.

Hei reputaţi scenarişti hollywoodieni, Ben Hecht şi Charles MacArthur, îşi creează la New York propria lor companie producătoare. Această tentativă de cinematograf independent se soldează cu câteva melodrame de celeratură socială, inteligent concepute, deşi capi cerebrale, realizate în tripla calitate de scenarişti, regizori, producători: *pasiune – 1934*; *Jupoaie-l pe bogat*! *şi Şnapanul – 1935*.

– Regizorul american Ernst Lubitsch realizează *The Merry Widow*

– Văduva veselă /, ecranizare a binecunoscutei operete a lui Lehár, în care

– Îmbină strălucit predilecţia sa pentru decorurile baroce şi grija pentru

– Caracterizarea şi evoluţia personajelor. Aceste trăsături caracteristice

– „amprentei Lubitsch" (*Lubitsch Touch*) sunt dublate de inspirata alegere

– A actorilor. Acomodând umorul german la comedia americană, el „recreează

– E epocă şi o atmosferă într-o manieră convenţională dar plină de inspiraţie şi de spirit" (R. Paolella). *Văduva veselă este* cel de al patrulea şi

– Ultimul film al cuplului Jeanette MacDonald – Maurice Chevalier.

– În filmul *Color Box* / Cutia cu culori / realizat în Anglia de neozeelandezul Len Lye este utilizată pentru prima oară metoda animaţiei prin desenarea directă pe peliculă. Experienţele sale, dezvoltate apoi în filmele

– *Dansul curcubeului* şi *Caleidoscop* – 1936, vor fi ulterior preluate de Nerman McLaren, ce se consideră continuator direct al lui Lye.

– *The Gay Divorcee* / Divorţul vesel / (r. Mark Sandrich) – primul mare

– Succes al cuplului Fred Astaire-Ginger Rogers care, în perioada 19331948, apare în 9 comedii muzicale, devenind cea mai apreciată pereche

– De dansatori din istoria cinematografului.

„Câtă vreme Ginger Rogers a

– Lucrat singură nu a avut nici puterea de atracţie şi nici capacitatea artistică a lui Astaire. Dar ea a fost cea mai" bună parteneră a lui. Ea putea

– Să creeze – un gag la fel de spiritual şi de spontan ca şi el. Ca actriţă era

– Ceva mai complexă decât el. Ca dansatoare nu-l egala –, dar se mişca perfect.

– Stilul amândurora era sincronizat şi contopit într-o dimensiune proprie, care n-a mai putut fi atinsă niciodată" (L.E. Stern).

– La numai doi ani de la debut, Shirley Temple obţine un premiu „Oscar".

– Special, pentru că „a adus mai multă fericire milioanelor de copii şi

– Adulţi decât oricare alt copii de vârsta ei din istoria omenirii". În 1934, ea turnează nu mai puţin de 9 filme, printre care *Little Miss Marker* / *Un* îngeraş de fată /, care o plasează în fruntea box-office-ului american»

– La Leningrad apare cartea „Aktor v filme" (Actorul în film), în care

– Vsevolod Pudovkin îşi adună expunerile ţinute în faţa cercetătorilor

– Ştiinţifici ai Academiei de Arte, în decembrie 1933. Prezentându-şi principiile privind interpretarea cinematografică, Pudovkin afirmă importanţa

– Actorului – profesionist sau neprofesionist – în cadrul muncii colective

– Pe care o presupune realizarea unui film.

– Documentarul ştiinţific *L'Hippocampe* / Hipocampul /, de Jean Painlevé, încununează creaţia cinematografică a acestuia. Camera de filmat devine

– Un microscop capabil să îmbine rigoarea ştiinţifică cu frumuseţile plastice, pentru a face accesibile publicului teme ştiinţifice: *Mouvement intraprotoplasmatiques de VElodée canadensis* / Mişcări intraprotoplasmatice ale

– Elodeei canadensis /; *Electrophorèèse du Nitrat d'argent* / Electroforeza

– Nitratului de argint /; *L'Oeuf* dÉpinocheloui de ghidrin /.

– Festivalul filmului de la Veneţia acordă Premiul pentru cea mai bună

– Selecţie Uniunii Sovietice, prezentă în concurs cu trei filme de ficţiune:

– *O noapte la Petersburgs* de Grigori Roşal, *Furtuna*, de Vladimir Petrov, *Toată lumea râde, cântă şi dansează*, de Grigori Aleksandrov, precum şi

– Cu două filme documentare.

Documentarul de scurtmetraj *Le Mont Saint Michel, merveille d'occident ßluntele* St. Michel, minune a Occidentului / dovedeşte grija deosebită a regizorului francez Maurice Cloche pentru plastica imaginii.

Premiu – Veneţia 1935.

– Îmbinare de documentar şi ficţiune, filmul olandez *Dood Water*! Ape

– Moarte / (r. Gerard Rutten) redă lupta oamenilor pentru a salva pământul

– Ameninţat permanent de ape. Importante virtuţi plastice, sugerând tradiţia marii picturi flamande.

– În cadrul Secţiei cinematografice a „Asociaţiei scriitorilor de stânga” din

– Shanghai (înfiinţată în 1930), regizorul Tsai Tzu Sheng realizează FuKuang *Chu* / Cânteciil pescarului /. Inspirat din viaţa de mizerie a pescarilor săraci, filmul constituie un puternic apel la solidaritate umană.

– Cel mai important regizor polonez al anilor ’30, Josef Lejtes, realizează

– Filmul *Mlody las* / Pădure tânără /, despre revolta unor liceeni de la începutul secolului împotriva rigidităţii sistemului educaţional. „Cu un gust

– Sigur şi cu o mare” abilitate organizatoare, Lejtes demonstrează un stil

– F

lin de patos şi de realism, influenţat de şcoala sovietică a epocii de aur”.

J. Toeplitz). Alte succese ale sale: *Ziua marii aventuri* – 1935, *Barbara Radziwillowna* – 1936.

– Abel Gance pregăteşte o versiune sonoră stereofonică a filmului său *Napoléon*, din 1927, adăugând, câteva scene dialogate şi un prolog plasat în 1815, ceea ce face ca filmul însuşi să devină un imens flash-back.

190.5

ian. 2 – Proprietarii revistei „Time”, în colaborare cu realizatorul Louis de Rochemont, iniţiază o serie de actualităţi intitulate *The March of Time* / Mersul timpului /, remarcabile pentru profunzimea cu care analizează evenimentele internaţionale. Comentator: Westbrook van Voorbis.

Seria va continua până spre sfârşitul anilor ’40.

Ian. 8 – Paris: pe *Pension Mimosas* / Pensiunea Mimosa / (r. Jacques Fey der). „Dragostea protectoare şi tulbure a unei mame adoptive pentru fiul ei oferă actriţei Françoise Rosay posibilitatea de a-şi pune în valoare toate nuanţele marelui său talent” (V. Barley). Tandemul Feyder-Rosay realizează în perioada 1922 – 1946 câteva filme importante în filmografiile amândurora: *Crainquebille* – 1922; *Gribiche* – 1925; *Jocul cu moartea* – 1934; *Chermesa eroică* – 1935.

Ian. 27.

– Pr. *Iunost Maksima* / Tinereţea lui Maxim / (r. Grigori Kozânţev, Leonid Trauberg; m. Dmitri Şostakovici; a. Boris Cirkov, Stepan Kajukov), prima parte dintr-o trilogie. Apărut în plină dispută între regizorii-poeţi şi regizorii care postulau datoria cinematografului de a respecta rigorile epicului, „clanul prozatorilor primeşte întăriri neaşteptate şi în acelaşi timp un cal troian. Prima parte a trilogiei înseamnă pentru realizatori mai puţin o metamorfoză totală, cât un spectaculos salt înainte, care ar fi trebuit să-i ducă

în inima realismului. Dar, chiar dacă în timpul povestirii tonul rămâne simplu, vag prozaic, poezia interioară îşi păstrează întreaga sa forţă" (Luda şi A. Schnitzer). Celelalte două părţi: *întoarcerea lui Maxim* – 1937, *Cartierul Viborg* – 1938.

Îeter. 7 – Bucureşti: pe *Bing-Bang*, „humorescă muzicală, singura realizare exclusiv autohtonă din acea epocă, scrisă regizată şi interpretată de Stroe şi Vasilache" (I. Cantacuzino). Filmul foloseşte aparatura sonoră construită de inginerul român Argani şi reuneşte câţiva populari actori de comedie ai vremii: Nora Piacentini, Nicolae Gărdescu, Grigore Vasiliu-Birlic, Titi Botez etc.

mart. 15 – Pr. filmului sovietic mut *Sciastie* / Fericirea /, de Aleksandr Medvedkin. Povestea unui ţăran sărac, care, îmboldit de nevastă, porneşte în căutarea fericirii, speră să o găsească într-o subită şi neaşteptată îmbogăţire, dar eşuează. „Din punct de vedere vizual, filmul e o fantezie care apelează la orice mijloc pentru a-şi comunica ideile. Medvedkin foloseşte deopotrivă exagerarea, farsa, vodevilul, burlescul, suprarealismul şi chiar expresionismul şi glumele îndrăzneţe. Este cel mai original film din istoria cinematografului sovietic" (J. Leyda).

mart.

– Pr. *The Lost Patrol* / Patrula pierdută / (r. John Ford; sc. Dudley Nichols; m. Max. Steiner; a. Victor McLaglen, Boris Karloff, Wallace Ford).

Ecranizare a unei teme tipic fordiene: un grup

de oameni, prizonieri ai unui spaţiu limitat, este decimat de un duşman nevăzut, mart.

– La societatea americană „Fox Film Corp”. au loc importante schimbări: industriaşii I.M. Schenck şi Darryl F. Zanuck cumpără parţial societatea, care îşi schimbă titulatura în „20-th Century Fox”, cum a rămas până în zilele noastre.

apr. 26 – Moscova: pe *Liotciki* / Aviatorii (/ (r. Iuli Raizman; a. Boris Şciukin, Evghenia Melnikova). Acţiunea se petrece într-o şcoală sovietică de aviaţie, urmărind formarea conştiinţei tinerilor aviatori. Moment important în cariera lui Raizman, care se impune prin modul în care ştie să folosească planul doi, să construiască intriga pe evoluţia caracterelor şi să lucreze cu actorii. În rolul principal debutează în film marele actor de teatru Boris Şciukin.

mai 1 – Goebbels decernează „Premiul naţional al filmului” documentarului *Triumph des WMens* / Triumful voinţei /, de Leni Riefenstahl, film de propagandă realizat cu prilejul celui de al VI-lea Congres al Partidului nazist de la Nürenberg (6 – 10 sept. 1934). Redând atât ceremoniile eficiale, cât şi pregătirile Congresului, acest film monumental, realizat cu risipă de mijloace (30 de aparate, 16 operatori, 14 asistenţi tehnici, 130.000 m de peliculă), constituie o apologie a fascismului german.

mai 3 – Gel de al 7-lea şi ultimul film al cuplului Joseph von Stemberg – Marlene Dietrich, *The Devil Is à Wom* / Capriciu spaniol /, este

povestea unei frumoase spaniole (Concha), de la începutul secolului, care distruge inimile şi vieţile bărbaţilor. „Cântecul de lebădă al acestui tandem este ecranizarea onirică şi funebră a romanului „Femeia şi paiaţa", de Pierre Louys. Vampa, un fel de super-Carmen hidoasă, în ciuda frumuseţii sale metalice şi crude, evocă pe devoratoarele cinematografului mut italian, precum şi delirurile lui D'Annunzio" (H. Agel). „Concha este unul dintre cele mai fascinante personaje feminine ale lui Stemberg. În orice caz, cel în care el a analizat cel mai bine implicaţiile mitului lui Pygmalion şi al Galateei: Pygmalion nu o iubeşte pe Galateea şi aceasta are cu creatorul ei doar raporturile contradictorii dintre un tată şi copilul lui; ceea ce Pygmalion face cu Galateea este semnul disperării absolute, pentru că el încearcă să substituie realităţii o aparenţă, o idee pe care şi-o face despre esenţă" (M. Cerus). „Cu zarurile măsluite în aşa fel ca să nu pot câştiga, am plătit un tribut final femeii pe care am găsit-o într-o margine de scenă, la Berlin" (J. von Stemberg). Mare insucces de public şi de critică, în epocă. Reconsiderat ulterior drept unul dintre cele mai frumoase filme din istoria cinematografului. Filmele cuplului: *îngerul albastru* – 1938;

Maroc – 1930; *Dezonorata* – 1931; *Shanghai Expres* – 1932; *Venera blondă* – 1932; *Uraganul* – 1934.

mai S – Serghei Eisenstein începe turnarea filmului *Bej în* / «g / Lunca Bejinului /. Pornind de

la cazul real al pionierului Pavlik Morozov, ucis de tatăl său pentru că îi demascase pe chiaburii din propria-i familie, regizorul intenţiona să creeze o amplă metaforă a luptei de clasă cu puternice valenţe emoţionale. „Regizorul va turna filmul nu după un scenariu literar, ci făcând abstracţie de el, pasionându-se şi de această dată, ca în *Vechiul şi noul*, pentru ciocnirile dintre exotismul vremurilor de odinioară şi prezentul nou, înţeles schematic, simplist, experimenting în domeniul compoziţiei cadrelor, al ritmului, al îmbinării imaginii cu sunetul” (R. Iurenev)! După numeroase refaceri, filmul este supus unor aspre critici şi rămâne neterminat. Materialul păstrat se remarcă prin

„Frumuseţea imaginilor”, prin fiorul lor dramatic, puse în evidenţă şi le montajul realizat în 1971 de Serghei Iutkievici.

mai 9 – New York: pe *The Informer* / Denunţătorul / (r. John Ford; sc. Dudley Nichols, după romanul lui Liam O’Flaherty; i. Joseph August; a. Victor McLaglen, Heather Angel). Declarat de criticii newyorkezi

„Cel mai bun film al anului” şi deţinător a 4 premii „Oscar”, filmul relatează cazul unui irlandez care, în timpul rebeliunii din 1922, îşi trădează tovarăşii pentru bani. „Ritmul lent al interpretării şi al montajului aprofundează sentimentul tragic, iar tensiunea şi suspansul sunt construite mai degrabă în planul mental decât în cel fizic” (L. Jacobs). Estetica imaginii este

influenţată de expresionism şi de *Kammerspiel*.

mai – New York: se înfiinţează „Museum of Modern Art Film Library” (Cinemateca Muzeului de artă modernă).

iun.

– Pr. *39 Steps* / 39 de trepte / (r. Alfred Hitchcock; a. Robert Donat Madeleine Carroll). Un tânăr londonez este implicat întâmplător într-o crimă de ale cărei consecinţe nu poate scăpa decât descoperindu-i pe asasini, ceea ce îl poartă până în Scoţia. „O melodramă de spionaj suavă, dar amuzantă, regizată cu atâta dibăcie încât suspansul se îmbină perfect cu inteligenţa şi umorul” (Pauline Kael). Unul dintre cele mai bune filme ale regizorului din perioada engleză. *Remake* în 1978 (r. Don Sharp).

lui. 8 – Din ordinul Ministerului Propagandei German se hotărăşte ca orice film anterior datei de 30.01.1933 (data venirii lui Hitler la putere)

trebuie să treacă prin Comisia de Cenzură* până la sfârşitul anului, l-ai.

– Moare regizorul şi actorul francez Léonce Perret (n. 1880), createrul personajului Léonce, din seria comediilor de scurtmetraj realizate în perioada 1910 – 1916. Din 1917 se consacră în exclusivitate regiei atât în S.U.A., cât şi în Franţa.

el.

– Bucureşti: apare volumul „Uzina de basme”, de Ion Cantacuzino, încercare de a oferi publicului larg elemente de estetică a filmului, trecând în revistă genurile cinematografice, cuprinzând şi

date despre diferite cinematografii naţionale, precum şi portrete de cineaşti.

ev. 11 – Kiev: pe *Aerograd*, de Aleksandr Dovjenito. Film considerat m-ai puţin important în contextul creaţiei regizorului sovietic. Dar înfruntarea dintre grănicerii din taigaua siberiană şi spionii japonezi, care vor să saboteze construirea unui aeroport, prilejuieşte „o îmbinare armonioasă între natură şi acţiunea dramatică, ceea ce creează o atmosferă poetică” (I.L. Dolinski).

dec. 1 – Paris: pe *La Kermesse héroïq* / Chermesa eroică / (r. Jacques Feyder; sc. Charles Spaak; i. Harry Stradling; d. Lazare Meerson; a. Françoise Rosay, Jean Murat, Louis Jouvet), film foarte apreciat în epocă (Marele Premiu al cinematografului francez, 1935; premiu la Veneţia, 1934; premiul criticilor newyorkezi) şi al criticii de cinema din toate timpurile: „cel mai bun film francez de epocă” (G. Sadoul), „capodopera lui Feyder” (H. Agel), „unul dintre rarele exemple de filme perfecte, capodoperă a comediei, îmbinare inspirată de Breughel şi Boccaccio” (Pauline Kael). Acest episod vesel al rezistenţei francezilor împotriva ocupanţilor spanioli din secolul al XVII-lea impresionează „prin splendoarea compoziţiei picturale, prin caracterul baroc al decorurilor, prin luxul cestumelor şi prin arta dispunerii elementelor în cadru, a liniilor, a ma –, selor, a albului şi cenuşiului, a luminii şi umbrelor” (V. Barley). Filmul este, de fapt, un pretext pentru „a

populariza şi răşpândi extraordinara artă a marilor pictori flamanzi” (J. Feyder).

– În Franţa apare cartea „Histoire du cinéma” (Istoria cinematografului), de Maurice Bardè, che şi Robert Brasillach.

– Marele Premiu al cinematografului francez, la prima sa ediţie, revine

– Filmului *Maria Chapdelaine* (r. Julien Duvivier; a. Madeleine Renaud, Jean Gabin). Ecranizarea romanului lui Louis Hémon impresionează

– Publicul şi critica prin morala sa exemplară şi prin simplitatea cu care

– Regizorul tratează subiectul plasat în întinderile de zăpadă ale Canadei.

– Filmul relansează, după o perioadă de regres, cariera lui Duvivier.

– Regizorul american Henry Hathaway realizează unul dintre cele mai

– Frumoase şi mai stranii filme de dragoste – *Peter Ibbetson* (a. Gary Cooper, Ann Harding), ecranizare după Georges du Maurier. Doi tineri care se

– Iubesc şi pe care viaţa îi va despărţi pentru totdeauna se întâlnesc în vis, centinuânau-şi iubirea. „Acest film se înscrie într-o tradiţie literară provenită din poezia mediteraneană, pe tema dragostei atotputernice, victorioasă chiar asupra morţii, şi pe tema fidelităţii, în ciuda obstacolelor”.

– (E. Fuzellier).

– Actorul-copil Freddie Bartholomew îşi cucereşte statutul de vedetă

– Cu rolul titular din *David Copperfield* (r. George Cukor), statut pe care îl

– Va păstra până la începutul anilor ’40. Prototip al băieţelului englez, binecrescut, el interpretează roluri în care întruneşte toate calităţile: curajos, nobil, cinstit. Film: *Micul lord* (1936); *Căpitanii curajoşii* (1937); *Răpit*

– (1938).

– În S.U.A. se înfiinţează „Screen Writers Guild” (Asociaţia scenariştilor

– De film). Preşedinte: criticul şi dramaturgul John Howard Lawson.

– Actorul american Robert Taylor obţine primul său succes de prestigiu cu filmul *Magnificent Obsession* / Obsesia magnifică / (r. John M. Stahl).

– Rolul unui tânăr de bani gata, care devine un excelent chirurg şi o operează

– Pe femeia, de a cărei infirmitate era răspunzător, îi asigură promovarea

– Printre cele zece vedete cu cele mai mari încasări. Asemenea melodrame

– Impun tipul tânărului modern, elegant, sportiv, seducător, făcând din

– Actorul supranumit „bărbatul cu profilul perfect” unul dintre marii amorezi ai ecranului american. Film: *Dama cu camelii* (1937); *Podul Waterloo*

– (1940), *Bataan* (1943).

– La Hollywood, regizorul Rouben Mamoulian realizează primul lungmetraj de ficţiune, tehnicolor, *Becky Sharp*, ecranizare după romanul lui Thackeray „Bâlciul deşertăciunilor”. „În acea perioadă de început, acest sistem (inventat în 1915) producea culori foarte vii şi acide. Dându-şi seama de acest lucru, regizorul a încercat să le stăpânească. A rămas celebră secvenţa din ajunul balului de la Waterloo care începe cu tot spectrul şi sfârşeşte numai în nuanţe de roşu, pe fundalul cenuşiu al zidurilor şi pe întunecimea nopţii” (B. Wright).

– Celebrul om de teatru austriac Max Reinhardt realizează în S.U.A. (în colaborare cu William Dieterle) *A Midsummer Night's Dream* / Visul unei nopţi de vară), ecranizare după Shakespeare. Puternic influenţat de estetica teatrală a lui Reinhardt, filmul foloseşte o montare grandioasă, cu decoruri stilizate şi nenumărate zâne şi spiriduşi, plutind în supraimpresiune. „Este greu de stabilit care a – fost contribuţia lui Dieterle la acest film. Deşi bogăţia «europeană a imaginii» şi atmosferei filmului se datorează lui Reinhardt, tonul general al filmului e întunecat, în stilul lui Dieterle. […] Ca în majoritatea filmelor anilor ’30, şi aici forma obliterează conţinutul” (J. Baxter). Remarcabile interpretările lui James Cagney, în rolul lui Bottom, şi Mickey Rooney, în cel al lui Puck.

– În Anglia, marele magnat al filmului Johan Arthur Rank fondează

– „General Film Distributors”, societate, care, până în 1941, va controla

– 619 săli de cinema.

– Apare la Roma prima carte a teoreticianului şi regizorului italian Luigi Chiarini, „Cinematografo” (Cinematograful). Autorul abordează problemele teoretice generale ale subiectului, diferenţele existente între tehnică şi pseudotehnică, între teatru şi cinema”.

– Se fondează „Irish Film Society”, care încurajează producţia naţională irlandeză şi patronează şi o şcoală de film. Preşedinte: Liam O’Laoghaire.

– La Roma ia fiinţă „Centro Sperimentale di Cinematografia” (Centrul Experimental al Cinematografiei), cea mai veche şcoală de cinema din vestul Europei. Primul director: Luigi Chiarini.

198.6

Ian. 9 – Moare, la Beverly Hills, actorul american John Gilbert (n. 10

lui. 1.885), celebru june-prim în deceniului al treilea, care, alături de Greta Garbo, a impus un cuplu de mare popularitate. Apariţia sonorului îl elimină din circuitul vedetelor datorită unor grave defecte de dicţie, precum şi a stilului său de joc patetic-romantic. Film: *Parada cea mare* (1925); *Carnea diabolică* (1926); *Anna Karenina* (1927); *Delir* (1928).

Ian. 17 – Praga: pe *Janošík* (r. Martin Fric; sc. M. Fric, după piesa lui Jiři Mähen; a. Palo Bielik, Zlata Hajdukovä). Evocând unul din episoadele

răscoalelor ţărăneşti din Slovacia secolului al XVIII-lea, filmul respiră un autentic suflu revoluţionar, demonstrând în acelaşi timp şi tragismul revoltei individuale atunci când nu are baze ideologice solide şi ramificaţii puternice în mase.

Ian.

– Londra: pe *The Ghost Goes West* / Fantome de vânzare /, realizat de René Clair în Anglia (a. Robert Donat, Jean Parker). Satiră a bogătaşilor americani, dornici să se mândrească cu opere de artă europeană. Un milionar cumpără un castel scoţian bântuit de stafii, pe care apoi îl transportă peste ocean. Clair „a ştiut să transforme ironia franceză, pe care o mânuieşte cu atâta abilitate, în umor tipic anglo-saxon” (R. Régent), f eter. 5 – New York: pe *Modern Times* / Timpuri noi / (r., se., m. – Charles Chaplin; a. Ch. Chaplin, Paulette Goddard). Tribulaţiile şomeruluі Charlie pune în discuţie punctele nevralgice ale societăţi americane de la începutul anilor ’30: caracterul inuman al automatizării excesive, şomajul criza economică. „Cel mai extraordinar document despre alienarea omului pe care l-a compus vreodată un artist” (M. Martin). Ţine de estetica filmului mut nu numai prin absenţa dialogului, ci şi prin structură.

„Este un lungmetraj compus din mai multe scurtmetraje, care s-ar putea intitula: Fabrica, închisoarea, Chelnerul cântăreţ” (O. Ferguson). Secvenţe celebre: banda rulantă, maşina de

hrănit, dansul pe patine cu rotile în magazinul universal, maşina care mănâncă oameni. „Puterea expresivă a gagului provine adesea din dublarea lui: dansul faunesc al eroului, devenit nebun, îşi găseşte corespondent în baletul pe patine cu rotile; victimă a maşinii de hrănit, Charlot va deveni, la rândul său, hrana pentru imensul agregat pe care încearcă să-l stăpânească” (E. Fuzellier).

„Întreaga disperare filosofică care denunţă absurditatea lumii, întreaga angoasă a lui Kafka izbucnesc din acest film pe cât de burlesc, pe atât de feroce” (G. Altman).

fetor. 5 – Bucureşti: pe documentarului *Satul şanţ* (r. Henri H. Stahl), cel de al treilea film din seria de monografii sociologice realizate sub îndrumarea savantului român, prof* Dimitrie D. Gusti. (*Drăguş* – 1929, *Cornova* – 1932).

fetor. 17 – Firma franceză „Pathé-Nathan” dă faliment în urma unor operaţiuni financiare oneroase, imputate lui Bernard Nathan. Datorită acestei situaţii, firma „Pathé”, una dintre cele mai vechi şi prestigioase firme, dispare din activitatea cinematografică. Abia după război, ea va renaşte în noua societate „Pathé-Cinéma”.

mart. 5 – David Wa rk Griffith primeşte un premiu „Oscar” special pentru „contribuţia sa ca regizor şi producător la evoluţia artei cinematografice”. Considerat îndeobşte drept părintele celei de a 7-a arte, fiind

„Pentru cinema ceea ce a fost Eschil pentru

teatru” (A. Sarris), „Griffith a stabilit un nou tip de regizor: regizorul-artist, regizorul-poet, regizorulpedagog care îşi are propria sa şcoală de actori” (S. Iutkevici). El a descoperit sau a folosit în scopuri expresive o serie de procedee tehnice

– Prim-planul, travelingul, supraimpresiunea – conferindu-le semnificaţie estetică. El a revoluţionat tehnica dramaturgiei cinematografice, urmărind mai mult decât o simplă expunere a conţinutului, fragmentând naraţiunea şi recompunând-o cu ajutorul montajului. „Însemnătatea descoperirii lui Griffith constă în faptul că a înţeles importanţa montării fiecărei secvenţe a filmului din cadre incomplete, a căror ordine şi selecţionare este dictată de cerinţe de ordin dramaturgic. […] Griffith a arătat că aparatul poate deţine un rol activ în nararea povestirii. Divizând un eveniment în fragmente şi înregistrând fiecare fragment din unghiurile cele mai avantajoase, el a reuşit să schimbe de la cadru la cadru relieful naraţiunii, asigurându-şi astfel controlul asupra intensităţii dramatice a subiectului” (K. Reisz).

„El a fost primul care a ştiut să aducă frumuseţea şi poşzia în ceea ce era pe atunci un spectacol dezlânat şi banal; […] a intuit, primul, potenţialul enorm al cinematografului şi a fost primul care a făcut din el un instrument de recreare, cel mai eficient şi mai populaul din câte au existat vreodată; […] a înţeles, primul, imensa eficacitate a filmului ca instrument de

propagandă. […] Dacă Griffith nu ar fi fost cel mai mare regizor al tuturor timpurilor, ar fi devenit cu siguranţă un mare poet sau poate un mare condotier” (E. von Stroheim). Film: *Naşterea unei naţiuni* (1915);

Intoleranţă (1916); *Crinul strivit* (1919); *Drumul spre est* (1920).

mart. 13 – Producătorul american Catrl Laemmle se retrage din afaceri şi cedează firma „Universal” unui grup financiar controlat de „Standard Capital”, controlat la rândul său de trustul „Rockeffeler”. Numele noii firme este „Universal Pictures Company”, aşa cum e cunoscut şi astăzi, mart. 20 – Moscova: pe *Mi, iz Kronstadt* / Noi, cei din Kronstadt / (r. Efira Dzigan; a. Vasili Zaicikov, Grigori Busciujev). Ecranizare după piesa lui Vsevolod Vişnievski, filmul evidenţiează rolul partidului în organizarea marinarilor revoluţionari, imediat după Marea Revoluţie din Octombrie.

Se remarcă efortul de reconstituire a atmosferei epocii, realizatorii folosind ca material de lucru documentele de arhivă.

apr.

– Lecţiile ţinute de Eisenstein la VGIK despre „Teoria şi practica regiei de film” sunt publicate în revista „Iskusstro Kino”, mai 25 – Moscova: pe *Ţârk* / Circul /, comedie muzicală în care regizorul Grigori Aleksandrov continuă experienţa din *Toată lumea râde, şi dansează*, menţinându-şi principalii colaboratori (m. Isaak Dunaevski; a. Liubov

Orlova). Povestea actriţei americane, care a născut un copil negru, este agrementată cu autentice numere de circ.

mai – Se înfiinţează „La Cinémathèque Française” (Cinemateca Franceză). Director, André Paul Harlé; secretar general, Henri Langlois; secretar adjunct, Georges Franju; arhivist, Jean Mitry, iun.

– Producătorul american David O. Selznick constituie societatea

„Selznick International Pictures”. căreia i se vor datora numeroase filme de succes, printre care şi *Pe aripile vântului*.

aug. 8 – Berlin: pe *Das Schloss în* / Castelul din Flandra / (r. Géza von Bolvary; a. Martha Eggerth, Paul Hartmann). Îmbinare de *love-story*, film pseudofantastic, comedie şi film muzical, acesta este o peliculă neobişnuită în peisajul cinematografic german al vremii, caracterizat prin filme cu text, sau măcar subtext, propagandistic, sept. 13 – Paris: pe *Jenny* (a. Françoise Rosay, Albert Préjean, Charles Vanei, Jean-Louis Barrault). Această melodramă banală, bazată pe conflictul dintre o mamă şi fiica ei, transfigurată însă de realism şi poezie, marchează începutul colaborării dintre Marcel Carné (regie) şi Jacques Prévert (scenariu), cuplu de creatori reprezentativi pentru realismul poetic francez. Filmele lor exprimă „motive din marile mituri prin care arta şi poezia şi-au găsit drumul. […] Simţul implacabil al Fatalităţii şi cel al Singurătăţii,

încăpăţânarea Destinului de a despărţi oamenii, […]

triumful dragostei asupra morţii […] alcătuiesc dominantele acestei opere şi-i conferă o calitate poetică demnă de valoarea sa plastică” (P. Leprohon). Alte filme ale cuplului: *Ciudata dramă* – 1937; *Suflete în ceaţă* – 1938; *Noaptea amintirilor* – 1939; *Trubadurii diavolului* – 1943; *paradisului* – 1944.

sept. 14 – Moare, la Hollywood, producătorul american Irving Thalberg (n. 30 mai 1899), „băiatul minune al studioului M.G.M. de la începutul anilor ’30” (L. Halliwell). El este tipul producătorului care nu urmăreşte doar câştigul imediat, ci şi realizarea unor filme de prestigiu (de exemplu, *Revolta de pe Bounty* sau *Romeo şi Ju* Sub directoratul său artistic, firma „Metro Goldwyn Mayer” devine cea mai prestigioasă fabrică de filme din Hollywood-ul anilor ’30. El constituie modelul eroului din romanul „Ultimul magnat”, de Scott Fitzgerald, ecranizat de Elia Kazan în 1976.

sept.

– Se deschid studiourile engleze „Pinewood”, create de milionarul Charles Boot, ca replică britanică a Hollywood-ului, fiind controlate de trustul Rank. Rol important în evoluţia cinematografului engle.

de-o. 7 – Pr. primelor1.3 documentare din producţia Serviciului Cinematografic al Oficiului Naţional de Turism, realizate în colaborare cu

„Tobis Melo Film” (Berlin): *Bucureşti, Colţuri din România, Generaţia de mâine*.

Prilej de afirmare a regizorului Paul Gălinescu. Acest Serviciu este nucleul viitoarei Direcţii cinematografice, constituită în august 1938, singura instituţie de stat din România care se ocupă cu producţia, propaganda, difuzarea, controlul şi cenzura cinematografului. Component al acesteia, Oficiul Naţional Cinematografic (O.N.C) se va ocupa „cu tot ce priveşte cinematografia românească”. Oficiul produce până în 1940 câteva filme documentare şi un jurnal de actualităţi (23 de numere în 1939).

– Londra: este prezentat în premieră documentarul *Night* / Poşta

– De noapte / (r., sc. Harry Watt, Basil Wright, „simplu reportaj despre

– Munca lucrătorilor de poştă şi a trenului poştal Londra-Glasgow. Acest

– Film, care îmbină în contrapunct un poem de W. Auden şi o partitură

– De Benjamin Britten – imagini, cuvinte şi sunete fiind legate de acelaşi

– Ritm cadenţat al trenului în mers – este una dintre capodoperele

– Scurtmetrajului universal” (J. Mitry) *

– Animatorul francez Paul Grimault fondează firma „Les Gémaux”, realizând pentru început filme de reclamă.

– Izbucneşte Războiul civil din Spania. Pe fronturile sale vor filma până în 1939 numeroşi

documentarişti: Joris Ivens [*Pământ spaniol* – 1937), Estir Sub (*Spania* – 1939), Roman Karmen (*Referitor la evenimentele din Spania* – 1937), Paul Ştrand şi Leo Hurwitz *Spaniei* – 1937).

– Dansatoarea americană Eleanor Powell se impune cu filmul *Born to*

– *Dance* / Născută pentru dans / (r. Roy del Ruth). Supranumită „regina stepului", ea va avea o scurtă carieră, deoarece după 1944 se retrage din viaţa cinematografică, unde s-a remarcat prin vitalitatea şi exuberanţa dansului său. Film: *Broadway Melody 1936* (1935); *Melodiile Broadwayului* (1940); *Am făcut-o* (1943).

– Filmul *The Trail of the Lonesome* / Poteca pinului singuratic / (r. Henry Hathaway) constituie prima afirmare a talentului actorului Henry Fonda, care, prin sinceritatea şi naturaleţea sa, va deveni întruchiparea eroului tipic american. Interpret de westernuri

1939, *Draga mea Clementina* – 1946, *Steaua, de tinichea* – 1957), filme de inspiraţie socială şi politică (*Fructele mâniei* – 1940, *candidat la preşedinţie* – 1964) ori evocări istorice (*Tânărul Eineoln* – 1939, *Război şi pace* – 1956), el rămâne „un paradox de mai bine de patruzeci de ani: steaua care nu vrea să strălucească" (L. Halliwell). Film: *Jezebei* (1938); *Incident la Ox-Bow* (1943); *12 oameni furioşi* (1957); *A fost odată în Vest* (1969); *Pe lacul auriu* (1981).

– Regizorul japonez Kenji Mizoguchi realizează pentru compania independentă „Daichi Eigo" (al

cărei creator este, împreună cu Masaichi Nagata şi actriţa Isuzu Yamada) filmele *Naniwa hika* / Elegia din Naniwa /

– Şi *Gion no Shimai* / Surorile din Gion /, două dintre peliculele de referinţă

– Ale creaţiei sale şi ale cinematografului japonez al epocii (locul I şi îl în

– Clasamentul celor mai bune filme ale anului). Propunându-şi să descrie

– Viaţa unui mare oraş japonez, el îşi ia subiectele din viaţa oamenilor

– De pe stradă, ceea ce face ca „aceste filme să depăşească simpla descriere

– A moravurilor pentru a ajunge la adevăratul realism, foarte rar pe atunci

– În cinematograful japonez” (A. Iwazaki). Totodată, ele fac portretul unei

– Anume femei, să-i spunem depravată, care, deşi e produsul societăţii

– În care trăieşte, este înfierată de aceasta. Interpretă principală: Isuzu

– Yamada. Scenarist: Ioshida Yoda, la începutul colaborării sale cu Mizoguchi, colaborare care va dura constant până la sfârşitul carierei acestuia.

– Societatea cinematografică americană „Columbia Pictures” deschide

– În Canada filiala „Central Films”, făcând să renască producţia de filme a

– Acestei ţări, după patru ani de completă inactivitate. Filiala va fiinţa până

– În 1940 şi va produce aproximativ o duzină de filme, mai ales comedii*

– Filme de dragoste şi de suspans [*De la nouă la nouă* – 1936, *Răzbunare* – 1937, *Moartea merge spre Nord* – 1937, *Inspectorul special* – 1940), interpretate în general de actori americani mai obscuri sau în curs de afirmare:

– Rita Hayworth, Rin Tin Tin Jr., Charley Qirigley, Edgar Edwards.

198.7

Ian, – Moare, la Hollywood, regizorul polonez Richard Boieslawski (n. 14

febr. 1889). Lucrează în Polonia, Germania, Franţa şi S.U.A., iniţial ca operator şi actor. Realizează filme cu distribuţii răsunătoare (Garbo, Gable, March, Laughton etc.) ceea ce, alături de un anume profesionalism*

Îi asigură şi un constant succes de public. Film: *Vălul pictat* (1934);

Mizerabilii (1935).

Ian, – Praga: pe *Bílá nemoc* / Ciuma albă / (r. Hugo Haas; a. Bedřich Karen, Zdeněk Štěpánek). Ecranizare după Čapek. Descrie pericolul hitlerist şi denunţă în mod curajos dictatura. În 1939 regizorul este obligai să se refugieze în Franţa.

ian.

– Apare primul număr din „Bianco e nero”, revistă lunară de teorie şi critică cinematografică, editată de „Centro Sperimentale di Cinematografia” din Roma şi concepută de Luigi Chiarini şi Umberto Barbaro.

Publică eseuri şi extrase din operele marilor teoreticieni de film: Eisenstein*

Pudovkin, Balázs, Canudo, Arnheim, Rotha, Spottiswoode. Rămâne*

Î

DÂnă astăzi, una din cele mai serioase publicaţii de cinema din lume.

an. 28 – Paris: pe *Pépê le Moko* (r., sc. Julien Du vi vier; a. Jean Gabin, Mireille Balin, Marcel Dalio), Un gangster parizian se ascunde de poliţie în Algeria, unde este descoperit şi ucis tocmai când voia să fugă împreună cu femeia de care s-a îndrăgostit. „Cei mai de seamă film francez cu gangsteri, până la cu *sufletul la gură*, de J.L. Godard" (Pauline Kael). Puternic influenţat de modelele americane ale genului şi mai ales de *Scarface*, ei introduce în Franţa mitul banditului care încearcă să se regenereze prin, dragoste şi pe care tocmai dragostea îi duce la pieire. Moment important

În cariera lui Jean Gabin, acest tip de roluri devenind emblematic pentru perioada sa antebelică: *Suflete în ceaţa* – 1938; *Noaptea amintirilor* – 1939.

mart. 4 – Actorul american Paul Muni primeşte premiul „Oscar" pentru interpretarea rolului principal din *The Story of Louis Pasteur* / Povestea lui Louis Pasteur / (r. William Dieterle). Beneficiind de o însemnată experienţă teatrală, el este preocupat de autenticitatea compoziţiei şi de sinceritatea trăirii. Astfel el poate trece cu

uşurinţă de la roluri de gangsteri şi declasaţi (*Scarface* – 1932, *Sunt un evadat* – 1932) la întruchiparea unor personalităţi celebre (*Viaţa lui Émile Zola* – 1937, *Juárez* – 1939, *Golful Hudson* – 1941).

mart. 27 – Moscova: pe *Deputat Baltiki* / Deputatul de Baltica / (r. Aleksandr Zarhi, Iosif Heifiţ; a. Nikolai Cerkasov, M. Domaskova).

Dramă psihologică. „Un nou gen de dramă în care eroul este poporul, cel care, în numele Revoluţiei, determină întreaga acţiune şi demersurile psihologice ale personajelor. Cerkasov, tânăr actor, de 32 de ani, interpretând un bătrân, realizează unul din rolurile cele mai frumoase din cariera sa" (Luda şi A. Schnitzer). Unul dintre cele mai importante filme ale cuplului de regizori, format în 1928. Alte filme: *Patria mea* – 1933;

Femeia deputat – 1939; *în numele vieţii* – 1946.

mart.

– Noul aparat de filmat „Cameraéclair 300", proiectat de Jacques Mathot şi construit de societatea „Éclair" este, lansat pe piaţă, mart.

– La Copenhaga, criticul şi istoricul danez de film Oie Brusendorf fondează „Film Archiv" (Arhiva de filme).

apr. 12 – Moare, la Roma, regizorul italian Filoteo Alberini (n. 1865), pionier al filmului mut, inventator al unui aparat de înregistrat, developat şi proiectat filme de desen animat (1895),

precursor al procedeului stereoscopic pe 70 mm („Autostereoscopio” – 1911).

apr. 21 – Roma: se inaugurează studiourile „Cinecittă”, supranumite după război şi „Hollywood-ul de pe Tibru”. Proiectate de arhitectul Gino Peresutti, ele cuprindeau iniţial: 12 platouri înconjurate de 600.000 m8

pentru exterioare, 16 săli de montaj, 6 săli de producţie, un studio cinefonic, *o* instalaţie pentru play-back şi o secţie pentru dublaj, apr.

– Paris: pe la *grande illusion* / Iluzia cea mare / (r. Jean Renoir; sc. J. Renoir, Charles Spaak; i. Christian M atras; a. Jean Gabin, Erich von Stroheim, Pierre Fresnay, Marcel Dalio, Dita P ario). Film de război ou puternic mesaj pacifist. În timpul primei conflagraţii mondiale, într-un lagăr de prizonieri francezi, trei dintre ei încearcă să evadeze; unul este ucis, ceilalţi doi reuşesc. Secvenţe celebre: spectacolul dat de prizonieri, oare se încheie cu *La Marseillaise*, discuţiile dintre comandantul german al lagărului şi căpitanul francez, ambii de origine aristocratică, despre viitorul clasei lor, omorârea căpitanului francez, în timp ce cântă din fluier pe meterezele fortăreţe! dragostea unuia dintre evadaţi şi o tânără ţărancă germană. Inspirându-se din realităţile trăite de el nu de prietenii săi, Renoir porneşte de la ideea că „războiul, cu speranţele sale nerealizate şi cu promisiunile sale nicicând ţinute, este o iluzie” şi refuză să fie părtinitor, pentru că în film francezii sunt buni şi germanii

sunt buni, aşa că mi-a fost imposibil să ţin partea vreunuia dintre personaje”. El discută problema fraternităţii şi a patriotismului nu în termeni naţionali, ci în termeni de clasă.

„Expresia vizuală şi dramatică a acestor probleme l-a făcut pe Renoir să-şi construiască personajele ca tipuri – aristocratul, omul din popor, evreul, militarul de carieră, actorul – reprezentate prin costum, ţinută, tunsoare, limbaj etc. Iar mediul apare ca revelator de caractere” (E. Fuzellier). Filmul cunoaşte o adevărată odisee. Interzis în Franţa de mai multe ori (în 1936 – anul realizării sale –, în 1939 şi 1945) şi în diverse alte ţări, este prezentat în versiune integrală abia în 1958.

mai 8 – Moscova: pe *Trinadţat* / Cei treisprezece / (r. Mihail Romm; a. I. Novoselţev, Elena Kuzmina, Aleksandr Cistiakov). Bazându-se pe un fapt istoric real, petrecut în deşert, lupta cu contra-revoluţionarii a unui mic grup de apărători ai puterii sovietice, până la nimicirea lui, regizorul realizează un important film psihologic prin analizarea comportamentului uman în această situaţie-limită.

iun. 7 – Moare, la Hollywood, actriţa Jean Harlow (Harlean Carpenter, n. 3 mart. 1911). Superstar al anilor ’30, ea este considerată ca un adevărat „sex-simbol” al cinematografului, comparabilă cu Marilyn Monroe şi Brigitte Bardot atât prin publicitatea asupra vieţii sale private, cât şi prin „îmbinarea de sofisticare jucată şi de

inocenţă înnăscută” (L. Halliwell). Film: *îngerii infernului* (1930); *Patima blondă* (1931); *Praf roşu* (1932); *Saratoga* (1937).

lui. 7 – Japonezii atacă China, declanşând un război care va sfârşi odată cu cea de a doua conflagraţie mondială. Cineaşti din toată lumea vor filma pe frontul de luptă întijaponez: olandezul Joris Ivens (*400 de milioane* – 1938); sovieticul Roman Karmen (*în luptă* – 1939)

şi Vladimir Şnaiderov (*Marele zbor*).

aug. 4 – Roma: vizionarea oficială cu *Scipione* / Sei pl. o Africanul / (r. Carmino Gallone; a. Annibale Ninchi, Camillo Pilotto, Memo Benassi, Fosco Giacchetti) –, film monumental de propagandă fascistă, care, prin amploarea figuraţiei şi a decorurilor puse în slujba unei teme istorice, se înscrie pe linia deschisă de *Quo Vadis* – 1912. Numai pentru secvenţa bătăliei de la Zama au fost folosiţi 2000 de infanterişti, 2000 de călăreţi şi 30 de elefanţi. Rezultatul artistic este însă mai mult decât discutabil, „o peliculă cu ó viziune obscură, supusă pretenţiilor de oratorie mussoliniană” (R. Paolella).

aug. 13 – Paris: pe *Un carnet de bal* / Carnet de bal / (r., sc. Julien Du vivier; a. Marie Bell, Françoise Rosay, Harry Baur, Pierre. Blanch ar, Raimu, Louis Joüvet, Fernandel). O tânără văduvă îşi caută şi îşi regăseşte partenerii primului său bal. Filmul „poate fi considerat ca o antologie a artei lui Duvivier şi, mai mult, ca un exemplu tipic pentru un anume moment al cinematografului

francez, acela dinaintea războiului, când domneau dialoghistul şi vedeta. Măiestria lui Duvivier este evidenţiată mai ales în episoadele sumbre: amărăciunea cinică a lui Jouvet, patronul unui local îndoielnic, sau epsiodul cu Blanchar, medie ginecolog într-o încăpere sordidă. Prin cadrajele oblice, prin dialogul concis, regizorul depăşeşte anecdota, făcând din această suită de imagini o impresionantă bucată de cinema" (P. Leprohon).

aug.

– Pr. *Dead End* / Periferie / (r. William Wyler; sc. Lillian Heilman, după piesa lui Sidney Kingsley; i. Gregg Toland; a. Silvia Sidney, Humphrey Bogart, Joël McCrea, Dead Ends Kids). Doi gangsteri newyorkezi se întorc în cartierul copilăriei lor, unde formează din copiii fără căpătâi o bandă, de tineri delincvenţi. Melodramă socială despre inegalităţile sociale în America, unde coexistă bogăţia şi mizeria, puritatea şi depravarea.

Realizat pe platou, filmul constituie un eveniment al cinematografului interbelic: deschide seria de pelicule sociale pe tema delincvenţei juvenile; marchează începutul celei mai fertile şi mai inspirate perioade din creaţia regizorului; este una din primele colaborări dintre Wyler şi Toland, cuplu de creatori care îmbină perfect ingeniozitatea tehnică cu meticulozitatea realizării; oferă actorilor H. Bogart şi S. Sidney tipul de roluri care le va marca evoluţia viitoare, nov. 16 – Moare actoriil sovietic Nikolai Petrovici

Batalov (n. 6 dec.
1899), celebru actor de teatru, care joacă în film câteva roluri remarcabile
1900) prin sensibilitatea interpretării şi minuţiozitatea compoziţiei. Film: *Aelita*
1901) (1924); *Mama* (1926); *Patul şi divanul* (1927)*; Drumul vieţii* (1931).
1902) nov. 11 – Moare, la Praga, actorul şi regizorul cehoslovac Joseph Rovenský
1903) (n. 17 apr. 1894), personalitate de seamă a cinematografului cehoslovac
1904) dintre cele două războaie. Film: *Iubire tânără* (1933); *Maryša* (1935).
1905) dec. 25 – Moscova: pe *Beleet parus odinokii* / O pânză în depărtare /
1906) (r. Vladimir Legoşin; sc. Valentin Kataev; a. Igor But, Boris Runghe), unul dintre cele mai izbutite filme sovietice dedicate tineretului. Relatând
1907) un episod marginal al răscoalei de pe Potemkin, filmul denotă un lirism
1908) de bună calitate şi o deosebită fineţe în descrierea psihologiei personajelor, dec.
– Pr. *Snow White and the Seven Dwarfs* / Albă ca Zăpada şi cei şapte
1909) pitici /, primul lungmetraj de animaţie al lui Walt Disney. Urmărind
1910) întâmplările din basmul fraţilor Grimm „Disney conferă un rol foarte
1911) important umorului şi muzicii, făcând din pitici nişte personalităţi puternice şi bine

diferenţiate ca înfăţişare şi temperament. „Decorurile pictate

1912) în stil realist, dau impresia de profunzime. […] Un permanent antropomorfism caracterizează mişcările şi expresiile personajelor-animale, deşi acestea păstrează şi caracteristicile speciei, studiate de realizatori

1913) prin analiza mişcării animalelor” (E. Fuzellier). Filmul, a cărui realizare

1914) a durat 4 ani, este considerat printre capodoperele cinematografului american, bucurându-se şi de un extraordinar succes de casă.

– Regizorul ceh Otakar Vávra debutează în lungmetrajul de ficţiune cu

– *Filosof ská historie* / Poveste filosofică /, ecranizare după Alois Jirásek, în acelaşi an realizează şi *Panenství* / Virginitate /, după cartea Mariei

– Majerová, film prezentat la Veneţia şi apreciat pentru construcţia personajelor şi a atmosferei. Înclinaţia către adaptări cinematografice a

– Operelor literare rămâne una din caracteristicile operei lui Vávra.

– Documentarul *The River* / Râul /, realizat de criticul Pare Lorenz, despre bazinul fluviului Mississippi şi despre efectele sale asupra văii

– Tennessee, „demonstrează posibilităţile filmului documentar ca factor

– De schimbare a mediului” (King Vidor).

– An important în cariera cântăreţei Zarah Leander, care devine (alături

– De Marika Rökk) steaua filmului muzical german. Cele trei filme realizate

– În 1937 în Austria şi Germania – *Premiera*, *Baramata-închisoarea*

– *Femeilor* şi *La Habanera* – o desemnează pentru rolurile melodramatice

– De femei care luptă şi biruie vicisitudinile sorţii. Ea atinge maximum de

– Popularitate în timpul războiului, când filmele ei sunt distribuite în toată

– Europa ocupată. Film: *Magda* (1938); *Inima unei regine* (1940); *Iubirea*

– *Cea mare* (1942).

– Regizorul Pierre Chenal realizează *L'Homme de nulle part* / Omul de

– Nicăieri /, ecranizare după Pirandello. Unul dintre marile succese ale regizorului care, în perioada 33 – 39, s-a bucurat de o solidă reputaţie în cinematograful francez. Alte filme: *Crimă şi pedeapsă* – 1935; *Alibi* – 1937;

– *Poştaşul sună întotdeauna de două ori* – 1939.

– Regizorul portughez Leită o de Barros realizează *Bocage*, evocare a

– Vieţii poetului satiric lusitan din secolul al XVIII-lea, Manuel Maria

– Barbossa du Bocage.

– Actorul american Cary Grant, al cărui debut datează din 1932, devine vedeta studiourilor

R.K.O. Şi „Columbia”, demonstrându-şi talentul pentru comedii sofisticate, ca *The Awful Truth* / Adevărul îndrăcit / (r. Leo McCarey). Înalt, frumos, inteligent, politicos, elegant, sigur pe sine, el va interpreta pe parcursul a peste 30 de ani acelaşi rol al seducătorului distins şi fără vârstă. Film: *Leopardul Suzanei* (1938); *Fata sa Vineri* (1940);

Arsenic şi dantelă veche (1944); *Notorious* (1946); *La nord prin nord-ve* &! (1959); *Şarada* (1963).

– Fotograful, criticul de artă şi cineastul american Leo Hurwitz creează

– „Frontier Films”, prima companie independentă de film documentar, qompusă din oameni de stânga, activând în perspectiva roosvelţiană a

– „New Deal”-ului: Ralph Steiner, Pare Lorenz, Paul Ştrand, Herbert

– Kline, Willard Van Dyke, Sidney Meyers. Filme importante: *H2* O (r. R”.

– Steiner, 1938); *Oraşul* (r. W. Van Ďyke, 1939), *Inima Spaniei* (r. P”.

– Ştrand, L. Hurwitz, 1937).

– Regizorul indian Rajaram Vanakudra Shantaram realizează melodrama cu adresă socială *Duniya Na Mane* / Neaşteptatul / – povestea

– Unei fete căsătorite împotriva voinţei sale cu un bărbat bătrân, şi carey

– În final, se sinucide.

– Animatorii americani Tex Avery şi Charles Jones creează la studioul

– „Warner” personajul Bugs Bunny, iepuraşul, care îşi păstrează cumpătul

– Şi aplombul în orice situaţie. Prima sa apariţie în *Porky’s Hare Huni*

– Vânătoarea de iepuri a lui Porky /.

– *The Good Earth* / Ogorul / (r. Sidney Franklin) se numără printre cele

– Mai bune filme americane ale anului, fiind nominalizat pentru premiul

– „Oscar”, distincţie ce i se atribuie la categoriile de interpretare feminină

– (Luise Rainer) şi imagine (Karl Freund). Ecranizare după romanul luă

– Pearl Buck, care zugrăveşte viaţa unei familii de ţărani chinezi şi dependenţa lor faţă de pământ. Filmările la faţa locului, efortul scenografic

– (Cedric Gibbons), cât şi machiajul actorilor demonstrează preocuparea

– Pentru autenticitate a realizatorilor. Secvenţă celebră: invazia lăcustelor.

– Cu *A Family Affair* / O afacere de familie / regizorul George B. Seitz

– Inaugurează o serie de comedii modeste ca realizare, dar foarte populare*

– Care exaltă virtuţile unei familii americane dintr-un orăşel de provincie:

– Familia judecătorului Hardy. Seria numără 15 filme, realizate în perioada

– 1937 – 1947, şi reprezintă un episod important în cariera actorului Mickey

– Rooney în rolul fiului judecătorului (Andy Hardy). În 1942 seria primeşte

– Un premiu „Oscar” special pentru „redarea modului de viaţă american”.

– Primul film sonor irlandez: *The Dawn* / Zorile /, realizat de un grup

– De amatori din Killarney, condus de Thomas G. Cooper

– Actriţa Bette Davis obţine Premiul de interpretare feminină la Festivalul de la Veneţia pentru rolurile din *Marked Women* / Femei de noapte /

– (r. Lloyd Bacon) şi *Kid Galahad* / Teroare / (r. Michael Curtiz). În imperiul

– Hollywoodian al frumuseţilor perfecte şi adesea aseptice, ea a consacrat

– Un nou tip de eroină: urâta, plină de personalitate, care îşi impune voinţa

– Într-o manieră aproape bărbătească. Film: *Sclavia umană* (1934); *Periculos*

– (1935); *Femeia diabolică* (1938); *Taina ei* (1940); *Vulpile* (1941); *Totul*

– *Despre Eva* (1950); *Ce s-a întâmplat cu Baby Jane*? (1968); *Moarte pe*

– *Nil* (1978), iun, 28 – Moare, la Orly, Georges Méliès (ja. 8 dec. 1861), pionier – al industtriei cinematografului, „părinte al artei filmului, creatorul mizanscenei, primul cineast din lume care şi-a spus, s-a ştiut şi s-a vrut artist, […]

şi-a cheltuit timpul pentru a ţie oferi falsul drept adevăr şi adevărul drept fals, […] transportându-ne într-un univers al cărui creator minuţios a fost”. (G. Sadou!). Film: *O partidă de cărţi* (1896); *Voiajul în lună* (1902);

Cele 400 de farse ale diavolului (1906); *Două sute de mii de leghe sub mări* (1907); *Cucerirea Polului* (1912).

ian.

– Moare actorul Gösta Eckman (n. 28 dec. 1890), unul dintre cei mai importanţi interpreţi ai scenei şi ecranului suedez, începând din 1908.

Înzestrat cu o foarte largă gamă interpretativă, de la farsă şi până la tragedie, el este, alături de Ivan Hedonist, preferatul publicului suedez.

Film: *Grădinarul* (1912); *Karl XII* (1924); *Faust* (1926); *Gustaf Wassa* (1928); *Intermezzo* (1936).

ïebr. 11 – în Bavaria se creează prin fuziunea unor organisme existente, societatea de producţie şi distribuţie „Bavaria Filmkunst”, care asigură controlul aparatului de propagandă nazist asupra producţiei cinematografice.

Îefer. 18 – Moscova: pe *Velikii grajdanin* (Marele cetăţean / (r. Fridrih Brader; m. Dmitri Şostakovici; a. Nikolai Bogoliubov, Ivan Bersenev), Film politic despre lupta unui important activist de partid (inspirat de personalitatea reală a lui Serghei Kirov) şi a tovarăşilor lui de idei împotriva duşmanilor industrializării socialiste a ţării, în perioada 1925 – 1934, luptă soldată cu moartea

eroului. În 1941 – premiul „Stalin”, mart. – S.M. Eisenstein începe elaborarea studiului „Montaj 1938”, în care îşi expune teoriile despre montajul *a posteriori* („Numai la masa de montaj se precizează tema, se concretizează subiectul, se nasc personajele; e cu neputinţă să-ţi imaginezi un regizor-artist care să rămână doar am credincios traducător al scenariului când se află în faţa realităţii speciale a platoului”).

apr. 12 – Actriţa suedeză Cristina Söderbaum se afirmă în Germania cu filmul *Jugend* / Tinereţe /, devenind peste noapte una dintre vedetele cinematografului nazist şi principala interpretă a filmelor soţului său, regizorul Veit Harlan. Film: *Evreul Süss* (1940); *Frederic cel Mare* (1941); *Oraşul de aur* (1942).

apr. 20 – Berlin: pe *Olympia*, de Leni Riefenstahl, documentar d lungmetraj despre Jocurile olimpice de la Berlin din 1936. Acest „imm închinat forţei şi frumuseţii omului” este de fapt un film de propagandă ilustrând preceptul hi tier ist că „forţa şi abilitatea corporală trebuie să ne insufle credinţa în invincibilitatea poporului respectiv”. Cei 800.000 metri de peliculă, filmaţi de cei 45 de operatori şi tehnicieni cu aparate plasate în cele mai diverse locuri (în baloane captive, sub apă sau pe travelinguri imense) sunt montaţi timp de 18 luni.

apr. 24 – Comicul sovietic Igor Ilinski face o adevărată creaţie în rolul birocratului Bâvalov din comedia muzicală *Volga-Volga* (r. Grigori

Aleksandrov). Înzestrat cu veridicitate, curaj şi sarcasm, personajul aminteşte atât sc. Maiakovski, cât şi de Gogol. După acest film, Ilinski (al cărui debut cinematografic datează din 1924) părăseşte ecranul până în 1956.

mai 18 – Paris: pe *Quai des brumes* / Suflete în ceaţă / (r. Marcel Carné; sc. Jacques Prévert; i. Eugen Schüftan; a. Jean Gabin, Michèle Morgan, Michel Simon, Pierre Brasseur). „Un dezertor din armata colonială se îndrăgosteşte de e fată orfană, dar este ucis înainte de a se îmbarca împreună cu ea pe un vapor. Capodoperă a realismului poetic francez, bazată pe „miturile dintre cele două războaie – evadarea, destinul, aspiraţia sufletelor pierdute către puritate. [...] Amară viziune asupra unei societăţi condamnate, subiectul şi personajele fiind construite pe antiteze elementare: puritate şi crimă, fericire şi disperare, fatalitate şi speranţă" (P. Leprohon)... Unitatea de spaţiu, timp şi acţiune aduce, filmului un final clasic şi sugerează influenţa *Kammerspiei*-ului „(G. Sadoul). „Filmul redă starea de spirit pesimistă a Franţei, din ajunul dezastrului din 1940.

De reţinut imaginea Michèlei Morgan, în impermeabil negru, sprijinită de geamul murdar, secvenţa provocării de pe chei şi, în general, rolul lui Pierre Brasseur, a cărui creaţie a dus la consacrarea mondială a actorului" (J. Mitry)! Primul film al cuplului Gabin-Morgan.

mai – Moare, la Londra, scenograful francez

de origine rusă Lazare Meerson (n. 1900). El a revoluţionat scenografia filmului francez al anilor 20 – 30, evitând influenţele la modă (expresionism, impresionism etc.) şi introducând stilul realismului poetic. Specialist în construirea de decoruri uriaşe pe platou. Colaborator al regizorilor Clair, Feyder (în Franţa), Alexander Korda (în Anglia). Film: *Sub acoperişurile Parisului* (1930); *Milionul* (1931); *Jocul cu moartea* (1934); *Chermesa eroica* (1935); *Citadela* (1938).

iun. 18 – Pr. *Detstro Gorkogo* / Copilăria lui Gorki / în Mark Donskoi; a. Andrei Biarski, Varvara Masalitinova). Prima parte a trilogiei gorkiene, bazată atât pe volumele autobiografice, cât şi pe nuvelistică. „Credincios spiritului lui Gorki, filmul este imaginea urii din dragoste". (L. Şi A. Schnitzer). Următoarele părţi: *V liudah* / La stăpân / (1939) şi *Moi universiteti* / Universităţile mele / (1940) sunt mai puţin izbutite atât în plan compoziţional, cât şi în cel al jocului actorilor /

iun. 20 – în S.U.A. se deschide o acţiune juridică împotriva celor 8 mari companii cinematografice (M.G.M., Paramount, Warner-Bross, Twenty Century Fox, R.K.O., Columbia, Universal, United Artists) vinovate de violarea legii antitrust, prin faptul că, în dubla lor calitate de producători de filme şi de proprietari de circuite de săli de cinema, practică distribuirea propriilor filme în propriile săli.

iun. 25 – Danzig: pe *Heimat* / Magda / (r. Carl

Froelich; a. Z ar ah Leander).

O tânără se întoarce în orăşelul natal, y unde îşi înfruntă cu curaj fostul iubit care o părăsise, lăsând-o cu un copil. „Această melodramă, – în care Zar ah Leander face din când în când dovada talentelor sale vocale, intenţionează să redea „revolta tinerei generaţii împotriva cenzurii şi nedreptăţii, care, în numele unui amor propriu exacerbat, merg până la a distruge fericirea celor tineri, ce aspiră să trăiască fericiţi şi liberi" (M. Colins Reval). Froelich (Premiul pentru regie – Veneţia) reuşeşte un film de succes şi care răspunde totodată imperativelor ideologice ale regimului, drept bare primeşte Marele premiu naţional pentru cinema (1939).

lui. 2 – Moare regizorul şi producătorul danez L-au Lauritzen (n. 13

mart. 1878), figură de seamă a cinematografiei daneze, realizatorul primelor filme cu Pat şi Patachon.

lui. 11 – Moare, la Paris, regizorul german Robert Wiene (n. 1881) *

Film din 1914. Reprezentantul de seamă al expresionismului german»

autorul operei-semnal a acestui curent; *Cabinetul doctorului Caligari**

Film: *Genuine* (1920); *Mâinile lui Orlac* (1924); *Ultimatum* (1938).

nov, 1 – Moscova: pe *Celovek's rujiom* / Omul cu arma / (r. Serghei Iutkievici; sc. Nicolai Pogodin; a. Boris Tenin, Maksim Strauh, Zoia

Fedorova). Evocare a evenimentelor trecutului revoluţionar şi a figurii lui Lenin, în care accentul, este pus nu pe latura grandioasă a scenelor de luptă şi de masă, ci pe relaţia dintre conducător şi omul de rând. Aceeaşi concepţie stă şi la baza altui film ai său, *Iakov Sverdlov* (1940).

nev.

– Londra: pe *Pygmalion* (r. Anthony Asquith, L. Howard – după comedia lui G.B. Shaw; m. Arthur Honegger; a. Leslie Howard, Wendy Hiller). „Sub semnul celebrului dramaturg se produce unicul miracol al concilierii cinematografului cu teatrul. Ar fi superficial să spunem despre *Pygmalion* că e teatru filmat. E teatru filmat, aşa cum sunt cele mai bune comedii ale lui Lubitsch. Regia are, bineînţeles, o mare importanţă, dar e mereu subordonată unui ritm tipic vizual" (M. Gromo). „Filmul important şi din punct de vedere cinematografic, scenele principale ale comediei fiind încadrate de detalii bine alese, iar legăturile dintre scene fiind realizate cu un pregnant simţ cinematografic" (F. Pasinetti).

dec, 1 – Moscova: pe *Aleksandr Nevski* (r. Serghei Eisenstein; sc. S. Eisenstein, Piotr Pavlenko; i. Eduard Tissé; m. Serghei Prokofiev; d. Isaak Spinel, N. Soloviov, K. Eliseev; a. Nikolai Cerkasov, Nikolai Ohlopkov, Andrei Abrikosov, Valentina Ivasova, Dimitri Orlov). Episod al luptei duse în secolul al XIII-lea de ostile cneazului Nevski împotriva cavalerilor teutoni, filmul constituie o pledoarie pentru patriotism şi

apărarea fiinţei naţionale. Una dintre capodoperele cinematografului mondial, punct clasic de referinţă în filmografia genului istoric. Exemplar prin plastica imaginii, compoziţia cadrelor, simbolistica formelor, puterea de sugestie a tonurilor de alb şi negru, dar mai ales prin montaj, Eisenstein aplică aici teoria montajului vertical; filmul este construit pe o gamă de sincronizări (naturale, metrice, ritmice, melodice şi tonale) dintre sunet şi imagine. „Revelaţia completă a sensului filmului trebuie căutată în fuziunea logicii subiectului cu forma cea mai înaltă în care se întrupează aceasta" (Eisenstein). Momentul cel mai desăvârşit al acestei fuziuni îl reprezintă secvenţa bătăliei de pe lacul îngheţat.

– Surorile Lane – Lola, Priscilla şi Rosemary –, împreună cu Gale Page, sunt vedetele filmului *Four Daughters* / Cele patru fiice ale Doctorului

– March / (r. Michael Curtiz), al cărui succes va determina apariţia unei

– Serii de filme pe aceeaşi temă (aventurile domestice şi sentimentale ale

– Unei familii americane dintr-un orăşel de provincie) şi cu aceleaşi personaje:

– *Fiicele doamnei Olesters* – 1939; *Patru neveste* – 1939; *PoJrumame* – 1941.

– Comedia sofisticată *You Can't Take It With You* / Nu poţi s-o iei cu

– Ţine / (r. Frank Capra; a. James Stewart, Jean Arthur) se impune drept

– Cel mai bun film american al anului Premiul „Oscar” pentru film şi pentru

– Regie). Ecranizare a unei piese de succes de pe Broadway. Neverosimilă

– Poveste de dragoste dintre un fiu de milionar şi o fată săracă. „Împletirea

– Ţie probleme realiste şi de soluţii imaginare demonstrează dilema clasei

– De mijloc în epoca «New Deal» „(P. Rotha). Latura excentrică a filmului

– (şi cea mai reuşită) este susţinută de personajul interpretat de Lionel

– Barrymore, bunicul sărac, care cântă la acordeon şi ţine discursuri împotriva banilor, progresului şi impozitelor.

– Cu filmul *Crisis* / Criză /, despre invadarea Cehoslovaciei de către Hitler, regizorul american independent Herbert Kline, în colaborare cu Alexander

– Hackenschmied inaugurează o serie de documentare politice în care denunţă expresionismul german. Următorul, *Lights Out în Europe* / S-au stins

– Luminile în Europa / (1940), redă invadarea Poloniei.

– Preşedintele Asociaţiei producătorilor de film indieni, Chandulal Shah, protestează împotriva filmelor americane şi engleze, care „speculează

– Drama naţională a Indiei din instinct comercial”. Protestul este declanşat

– De apariţia filmului lui Zoltán Korda, *The Drums* / Tobele /, caracterizat

– Printr-un pitoresc facil şi printr-o denigrare mascată a poporului indian.

– Actorul american Tyrone Power obţine unul dintre marile sale succese

– De public (mai ales feminin) cu rolul Ferdinand De Lesseps, din filmul

– *Suez* (r. Allan Dwan; a. Annabella, Loretta Young). Datorită fizicului său

– Agreabil, jocului său simplu şi sincer, va deveni unul dintre cei mai populari

– Juni primi hollywoodien! ai anilor ’30, într-un repertoriu ce Cuprinde

– Deopotrivă comedii sofisticate, filme de epocă, drame realiste. Film:

– *Familia Lloyd din Londra* (1937); *Jesse James* (1939)*; Semnul lui Zorro*

– 41940); *Lebăda neagră* (1942); *Trandafirul negru* (1950); *Martorul acuzării*

– (1957).

1989

Ian. 18 – Moare, Ia Paris, actorul de origine rusă Ivan Mosjukin (n. 1889).

Film din 1911. Vedetă a cinematografului rus prerevoluţionar şi al filmului mut francez şi german din perioada 1921 – 1929. „Actor ou o solidă formaţie teatrală, dotat cu personalitate rafinată până la estetism, Mosjukia este expresia unui romantism întârziat în deviaţiile sale moderniste” (G.C. Gastello). Film: *Dama de pică*

(1916); *Părintele Sergkei* (1918);

Răposatul Mathias Pascal (1925); *Casanova* (1927).

Sehr. *21* – Berlin: pe *Rel-Ami*. Actorul-regizor Willy Forst ecranizează romanul lui Maupassant, îmbinând „veselia lui Lehár cu ironia necruţătoare a nefericitului Schnitzler" (G. Toschi).

mart. 8 – Pr. *The Stagecoach* / Diligenţa / (r. John Ford; sc. Dudley Nichols; a. Claire Trevor, John Wayne, Thomas Mitchell, John Carradine), Primul western sonor al lui John Ford reia una dintre temele sale preferate:

dezvăluirea caracterelor unor personaje aflate în situaţii-lâmită (aici traversarea cu diligenţa a unui ţinut ameninţat de atacurile indienilor).

Societatea americană de la sfârşitul secolului al XIX-lea este reprezentată prin câteva tipuri umane – cow-boy-ul, prostituata, doctorul, bancherul, cartoforul, doamna din lumea bună, şeriful – tipice pentru filmele western.

Evoluţia raporturilor dintre ele este determinată de ameninţarea crescândă a pericolului exterior. „Astfel, filmul este totodată o epopee tragică şi dramă psihologică, o aventură colectivă şi o serie de aventuri individuale".

(E. Fuzellier). „*Diligenţa* nu numai că a revitalizat westernul, dar a şi revoluţionat acest gen; […] este primul western „adult", a făcut din John Wayne vedeta unor filme respectabile, ne-a oferit prima imagine a

& onei Monument Valley (unde Ford a revenit

după aceea pentru încă opt filme) şi a dat perfecţiune unei forme care până atunci era plăcută, dar deloc profundă" (P. Bogdanovich).

xnart.

– *La Fin du jour* / Sfârşitul zilei / (sc. Charles Spaak; a. Louis Jouvet, Michel Simon) este ultimul film din seria realist-poetică regizată de Julien Duvivier. Reluând tema eşecului şi a contrastului dintre nostalgia trecutului şi realitatea tristă a prezentului, el realizează cu meşteşug şi delicateţe co peliculă emoţionantă despre existenţa unor bătrâni actori dintr-un azil.

Interesul filmului rezidă mai ales în dialog şi în jocul actorilor, puşi să vorbească despre propria lor condiţie.

apr.

– Kiev: pl\ *Sciors* (r. Aleksandr Dovjenko; a. Evgheni Samoilov*

Ivan Skuratov). Film istoric-biografic, centrat pe figura lui Nikolai Sciors, un infirmier, care, printr-o voinţă de fier şi o energie inepuizabilă, devine conducătorul Armatei Roşii din Ucraina şi alungă în 1918 trupele albgardiste. „Poet şi artist, Dovjenko a creat o galerie de figuri concrete»

şi vii, [...] a îmbogăţit genul cu un film cuceritor prin lirismul lui emoţionant, prin ritmul amplu şi liber de cântec popular" (G. Roşai).

mai 4 – Adunarea legislativă din Sacramento promulgă „Legea actorilorcopii", cunoscută şi sub numele de „Legea Coogan", în urma procesului intentat de Jackie Coogan mamei sale, care îi

administrase incorect veniturile. Legea îi obligă pe părinţii actorilor-copii să depună venituri leacestora în cont.

mai – La Montreal, documentaristul englez John Grierson fondează

„Naţional Film Board”, la direcţia căruia va veni în 1941 animatorul Norman McLaren.

iun. 8 – Paris: pe documentarului *The 400 Millions* / 400 de milioane / (r. Joris Ivens), în care „imaginile brutale ale războiului din China stau faţă în faţă cu cele senine ale muncii cotidiene. Ca în majoritatea marilor sale filme, în care intră în acţiune importante colectivităţi umane, Ivens foloseşte şi aici un stil bazat pe contrapunct” (R. Grellier).

iun. Í7 – Paris: pe *Le Jour se lève* / Noaptea amintirilor / (r. Marcel Carné; sc. Jacques Prévert; a. Jean Gabin, Arletty, Jules Berry). Un*

bărbat îşi ucide rivalul în dragoste, se închide în casă în aşteptarea poliţiei şi îşi rememorează întreaga sa viaţă. „O tragedie a purităţii şi a singurătăţii»

[...] în ciuda structurii şi a aparenţei sale realiste, filmul este o dramă psihologică sau chiar socială” (A. Bazin). Asemuit cu o tragedie clasică, datorită aparenţei respectării celor trei unităţi şi îndeosebi datorită fatalităţii care apasă asupra eroului, filmul este una dintre cele mai importante creaţii ale realismului poetic. „Una dintre temele preferate ale lui Carné – aceea a singurătăţii – capătă aici o expresie deosebit de pregnantă. Dar

bogăţia filmului provine din prezenţa altor teme: dragostea, visul, constrângerile sociale, răutatea” (E. Fuzellier).

iun.

– Paris: se înfiinţează Federaţia Internaţională a Arhivelor de Film (F.LA.F.). Fondatori: arhivele de filme din Londra, Paris, Moscova, Berlin, New York.

lui. 7 – Paris: pe *La Règle du jeu* / Regula jocului / (r. Jean Renoir; L

Jean Bachelet, Alain Renoir; d. Eugène Lourie, Max Douy; a. Nora Grégor, Marcel Dalio, Roland Toutain, Gaston Modot). Un weekend la reşedinţa de la ţară a unui marchiz este prilej de complicate intrigi amoroase atât între invitaţi, cât şi între servitori, intrigi ce se sfârşesc cu *o* crimă involuntară. Intenţionând să facă o „dramă veselă” care „să descrie exact burghezia epocii”, Renoir realizează un film care aminteşte de Musset (anumite elemente de intrigă), de Marivaux (simetria situaţiilor între stăpâni şi servitori) şi de Beaumarchais (critica socială). Morala filmului anunţată în titlu este că „în orice joc există o regulă şi cine nu o respectă pierde partida. Iar regula celor din înalta societate este prefăcătoria şi minciuna şi cel care le refuză este eliminat” (E. Fuzellier)…

Secvenţe celebre: sosirea invitaţilor, balul, vânăfcoarea. „Început ca *o* comedie mondenă, filmul basculează subit în oroare cu secvenţa vânătorii. […] S-a dorit să se vadă în acest

masacru prefigurarea sau presentimentul asasinatelor din mai 40. Nu este fals, dar este vorba despre o»

abordare mecanicistă a operei, contradictorie chiar în demersul cineasrtului. […] Filmul lui nu dictează un singur adevăr, el este în primul rând opera unui cineast care se îneacă în toată angoasa primăverii 39” (J.P, Jeancolas).

aug. 15 – Hollywood: pe *The Wizard of Oz* / Vrăjitorul din Oz / (r. Victor Fleming; i. Harold Rosson; d. Cedric Gibbons; m. Harold Arien; a.

Judy Garland, Ray Bolger, Bert Lahr). Ecranizare după cartea lui b.

Frank Baum. Povestea fetiţei care fuge de acasă şi nimereşte într-o ţară de basm îşi datorează succesul de public „simplei sale filosofii: nu există loc unde să te simţi ca acasă, fiecare om are o inimă, fiecare om are o minte, fiecare om are un suflet” (M. Le Roy). Jocul actorilor, muzica şi scenografia constituie principalele atuuri ale acestei pelicule, care face din Judy Garland o mare vedetă a filmului muzical şi îi aduce un „Oscar”.

pentru cea mai bună tânără actriţă a anului.

aug» – La Festivalul de la Veneţia este prezentat şi premiat documentarul românesc *Ţara Moţilor*, de Paul Călinescu, „cineast sensibil şi echilibrat” datorită căruia „pentru prima oară documentarul românesc intră în domeniul artei cinematografice” (I. Cantacuzino).

sept. 24 – Moare, la Hollywood, producătorul american Carl Laemmle (n, 1867), unul dintre

pionierii industriei cinematografice americane, întemeietorul firmei „Independent Motion Picture Company of America” (1909) şi al companiei „Universal” (1912).

sept. – în Anglia, societatea de producţie „G.P.O. Film Unit” devine

„Crown Film Unit”, sub egida căreia se realizează în perioada 39 – 45

documentarele despre angajarea ţării în războiul mondial. Dintre acestea: *Anglia poate rezista* (r. Humphrey Jennings, Harry Watt, 1940);

Ţinta pentru la noapte (H. Watt, 1941); *S-a deschis focul* (r. H. Jennings, 1943); *Adevărata glorie* (r. Carol Red, Garson Kanili, 1945).

sept.

– Odată cu intrarea Franţei în război, jurnalul de actualităţi

„Éclair” consacră un număr special evenimentului. Reorganizat, „Serviciul cinematografic al armatei franceze” va produce până la ocuparea ţării, în iunie 1940,37 de jurnale cinematografice de război, oct. 7 – Moare actorul sovietic Boris Vasilievici Şciukin (n. 1894).

Film din 1935. Bogată experienţă teatrală, Interpretează eroi angrenaţi în lupta pentru o viaţă nouă. Unul dintre interpreţii celebri ai lui Lenin în filmele *Lenin în Octombrie* (1937); *Lenin în 1918* (1939).

nov. 8 – Moscova: pe *Minin i Pojarskij Mimxi* şi Pojarski / (r. Vsevolod Pudovkin, Mihail Doler; a. Boris Livanov, Aleksandr Sanov, Boris Cirkov),

epopee cinematografică în care regizorii evocă eroismul poporului angrenat într-un război drept, rezultat al evoluţiei conştiinţei maselor.

Această evocare istorică este presărată cu impresionante scene de masă.

nov. 29 – Bucureşti: pe *O noapte de pomină* (r. Ion Şahighian; sc. Tudor Muşatescu; m. Paul Constantinescu, Ion Vasilescu; a. George Timică, Dina Cocea, Costache Antoniu). „Cu o excelentă distribuţie, cu un scenariu amuzant şi cu mijloace tehnice onorabile, filmul a însemnat un succes de public şi de presă, iar fragmentele ce ni s-au păstrat dovedesc posibilităţile regizorului şi ale interpreţilor săi” (I. Cantacuzino).

nov. 30 – Moare, la Berlin, Max Skladanovski (n. 1863), inventatorul

„Bioskop – ului”, cu care realizează în noiembrie 1895 prima proiecţie de film în Germania.

dec, 10 – Moscova: pe *Učitel* / învăţătorul / (r. Serghei Gherasimov; a, Tamara Makarova, Boris Cirkov, P. Volkov). Povestind despre un nou sat colhoznic, despre o mare dragoste şi despre noua morală, filmul redă trezirea la viaţă a oamenilor simpli, pe fundalul înfruntării vechiului cu noul. În rolul principal, Tamara Makarova realizează una dintre cele mai importante creaţii ale sale, întrupând totodată şi idealul feminin al epocii. Film: *Dezertorul* (1933); *Mascarada* (941); *Tânăra gardă* (1941).

dec.15 – Atlanta: pe *Gone With the* Pe aripile

vântului / (r. Victor Fleming; a. Vivien Liegh, Clark Gable, Olivia de Havilland, Leslie Howard). Ecranizare după Margaret Mitchell. Celebritatea romanului, precum şi peripeţiile realizării filmului (alegerea protagonistei din câteva sute de candidate, concedierea succesivă a regizorilor George Cukor şi Sam Wood etc.), contribuie la răsunătorul succes de public (până în 1972

deţine locul I pe lista filmelor cu cele mai mari încasări). Deşi are incontestabile calităţi artistice (mai ales interpretarea actorilor) şi câteva secvenţe memorabile (bătălia de la Atlanta) este considerat" îndeobşte „un eveniment major al industriei cinematografice, dar un eveniment minor al artei filmului" (F. Hoellering). Opt premii „Oscar" (film, regie, interpretare feminină, imagine, scenariu, montaj, scenografie, rol secundar feminin). Filmul aduce protagonistei Vivien Leigh consacrarea internaţională.

– Regizorul italian Augusto Genina dobândeşte cel mai mare succes

– Din cariera sa cu *L'assedio delv Alcazar* / Asediul Alcazarului /, film fascist despre războiul civil spaniol.

– Cu ecranizarea după Cronin, *The Stars* / Sub stele /, Carol Reed se afirmă drept cel mai important regizor englez al anului. „Deşi melodramatic ca ton, filmul este un factor de propagandă în favoarea naţionalizării industriei miniere. Descrierea condiţiilor de viaţă ale minerilor este suficient de provocatoare

„interpretarea actorilor (Michael Redgrave, Emlyn Williams) este realistă şi convingătoare. Filmul constituie un mare succes de casă” (B. Wright).

– Asociaţia criticilor newyorkezi acordă premiul său anual actorului James Stewart pentru rolul tânărului senator, care se opune corupţiei chiar cu preţul carierei sale, 1 din filmul *Mr. Smith Goes to Washington I El*. Smith la Senat / (r. Frank Capra). Acesta reprezintă succesul unui tip de actor ce nu se înglobează canoanelor hollywoodiene, personificând tânărul neîndemânatic, timid, aparent nătâng, dar în fond cinstit şi sigur pe adevărurile sale morale. Trecând în perioada postbelică de la comedia sofisticată la westernuri şi filme de suspans, Stewart rămine acelaşi erou familiar, cuceritor prin slăbiciunile sale. Film: *Poveste din Philadelphia* (1940); *Funia* (1948); *Ameţeala* (1958); *Anatomia unei crime* (1960);

Pasărea Phoenix (1968); *Aeroport TÏ* (1977).

– Actriţa britanică Merle Oberon, descoperită la începutul anilor ’30

de producătorul Alexander Korda (viitorul ei soţ), interpretează în *thering Heights* / La răscruce de vânturi / (r. William Wyler) unul dintre cele mai împlinite roluri din cariera sa de ingenuă romantică. Film: *Viaţa particulară a lui Henric al VIII-lea* (1933); *Macul roşu* (1935); *O melodie de neuitat* (1945).

– Regizorul Tomu lichida realizează „unul dintre cele mai frumoase

– Filme japoneze ale decadei” (D. Richie) – *TsuchijPAmint j*, despre viaţa

– Plină de sărăcie şi ignoranţă a ţăranilor, care mai trăiesc încă într-un

– Sistem feudal al raporturilor de proprietate asupra pământului. Tonul

– Coastatativ întăreşte latura documentară a filmului, în timp ce latura

– Poetică este susţinută de raportul om-natură şi de paralelismul dintre

– Ciclul vieţii şi cel al anotimpurilor.

– În Egipt, Kamal Selim realizează *Al Azima* / Voinţa /, film ce prezintă

– Greutăţile prin care trece un tânăr sărac pentru a-şi croi un drum în viaţă

– Şi pentru a-şi întemeia un cămin. „Cel mai bun film egiptean dinainte

– De 1945” (G. Sadoul). „Succesul lui răsunător se datorează mai multor

– Factori: regizorul-scenarist abordează probleme sociale din viaţa de zi

– Cu zi; pentru prima oară publicului i se oferă un film sonor fără cântece şi dansuri, este un studiu amănunţit al multor tipuri preluate din

– Realitate” (G.E1. Charkawi).

– Documentarul *Yenan* Yu *Pa Lu* chim / Yenan şi cea de-a opta armată

– În marş / este primul film realizat de grupul de cineaşti comunişti chinezi

– Conduşi de Jen Mu Che, ce-şi desfăşoară activitatea în zona eliberată.

– În Japonia, urmare a comenzii Ministerului Propagandei, apar primele

– Filme de război – *Gonin no Sekkohei* / Cei cinci din patrulă / şi *Tsuchi*

– *Io Heitai* / Noroi şi soldaţi /, de Tomotaka Tasaka. Se remarcă preocuparea regizorului pentru justificarea psihologică a acţiunii personajelor şi

– Pentru redarea ambianţei.

1940

ian, – Regizorul american John Ford ecranizează romanul lui John Steinbeck *The Grape of Wrath* / *Fructele* mâniei / şi obţine premiul „Oscar”.

S

entra regie (sc. Nunnally Johnson; i. Gregg Toland; a. Henry Fonda, aüe Dar well, John Carradine). Povestea familiei de fermieri, sărăcite în timpul crizei economice, care migrează din Oklahoma spre California, este cea mai angajată operă a lui Ford. Temele dragi regizorului – călătoria, drama unui grup supus ameninţărilor exterioare, solidaritatea, trădarea – capătă o notă tragică, fiind tratate cu sobrietate şi economie de mijloace. Secvenţe celebre: plecarea de la fermă, prima imagine a Californiei, viaţa în bidonvilul mizer, greva. „Gregg Toland, al cărui geniu unic avea să ne uimească în curând în *Cetăţeanul Kane*, pârjoleşte imaginile în lumina fierbinte a unui soare prăfos, creând astfel o viziune a singurătăţii, a frustrării şi a disperării” (B.

Wright). Unul din cele mai importante filme hollywoodiene din perioada rooseveltiană.

febr. 27 – Pr. documentarului *Kino za 20 let* / Cinematograful la 20 de

– Ani / (r. Vsevolod Pudovkin, Estir Sub, Aleksandr Maceret, Iuri Oleşa)

prilejuieşte o trecere în revistă a principalelor momente din cinematograful sovietic.

mart. 8 – Moscova: pe *Cílen pravitelstro* / Femeia deputat / (r. Aleksandr Zar hi, Iosif Heifiţ; a. Vera Mareţkaia, Vasili Vanin), în ambianţa satului sovietic, reprezentat printr-o galerie de tipuri de ţărani din diferite generaţii, filmul creează portretul femeii sovietice care îmbină emotivitatea cu forţa. Moment important în cariera Verei Mareţkaia, care, „începând cu rolul femeii de serviciu din *Zakroiscik iz Torjka* / Croitorul din Tarjok / – 1925, a interpretat numai femei din popor”. (S.S. Ghinzburg). Film: *Partizana* (1943); *învăţătoarea din Şatrii* (1947); *Mama* (1956).

apr. 25 – Berlin: pe *Der Postmeister* / Dirigintele de poştă / constituie un titlu de referinţă în filmografia regizorului austriac Gustav Ucicky.

Ecranizând împreună cu colaboratorul său fidel, scenaristul Gerhard Menzel, nuvela lui Puşkin, Ucicky realizează o melodramă impresionantă prin jocul lui Heinrich George.

mai – Regizorul englez Thorold Dickinson înregistrează cel mai mare succes din cariera sa

cu filmul *Gaslight* / Lumina de gaz / (a. Anton Walibrock, Diana Wynyard), ecranizare a unei piese de suspans, remarcabilă prin reconstituirea epocii victoriene. Un bărbat încearcă să-şi aducă soţi &

În pragul nebunei, cu intenţia de a pune mâna pe averea mătuşii ei moarte. Subiectul este reluat într-o producţie americană (r. George Cukor; a. Ingrid Bergman, Charles Boyer) Firma producătoare M.G.M. scoate*

din circulaţie copiile versiunii engleze existente în America, iun. 17 – Moare, la Hollywood, regizorul american de origine franceză George Fitzmaurice (n. 13 febr. 1895). Film din 1914. Unul dintre artizanii Hollywood-ului, priceput în alegerea actorilor şi înzestrat cu un anume simţ vizual. Genul predilect: melodrama sentimentală. Film:

Inimă de fier (1917); *Fiul şeicului* (1926); *Mata Hari* (1932); *Belladonna* (1923); *îngerul tenebrelor* (1925).

iun. 19 – Moare Maurice Jaubert (n. 1900), compozitorul predilect al regizorilor „realismului poetic" francez. Film: *Nota zero la purtare* (1932);

Atălanta (1933); *Carnet de bal* (1937); *Suflete în ceaţă* (1938); *Noaptea amintirilor* (1939).

lui. 28 – Laurence Olivier se căsătoreşte cu Vivien Leigh, partenera sa din filmele *Fbe deasupra Angliei* (1937), *21 de zile* (1938), *Lady Hamilton* (1941). Acesta din urmă, realizat de Alexander Korda, este povestea iubirii dintre

amiralul Nelson şi Lady Hamilton, „o melodramă realistă şi totodată spectaculoasă, redând fidel şi în acelaşi timp demistificator personajele istorice” (R. Lacombe şi R. Lefèvre). Atracţia principală a filmului rămâne farmecul cuplului de actori.

lui.

– Orson Welles începe filmările la *Cetăţeanul Kane*, în studiourile*

R.K.O. Temuta cronicară Louella Parsons atrage atenţia că personajul seamănă cu patronul ei, magnatul presei William Randolph Hearst.

Deşi acesta cere sistarea definitivă a filmărilor, societatea R.K.O. refuză: este doar începutul conflictului care îl va opune pe Orson Welles lumii de afaceri americane.

lui. – S.M. Eisenstein începe să elaboreze seria de eseuri despre „Montajul Vertical”.

sept. 29 – Veneţia: pe *Jude Süss* / Evreul Süss / (r. Veit Harlan; a. Cristina Söderbaum, Ferdinand Marian, Heinrich George, Werner Krauss), cel mai cunoscut* dintre toate filmele naziste, „simbolul rasismului unui regim şi al unei arte, o incitare la crimă în numele purităţii etnice”. (F. Courtade, P. Cadars). Acest film de epocă, care denaturează şi caricaturizează evenimente şi personaje istorice (un evreu din secolul XVIII

este judecat şi executat pentru fărădelegile sale) este foarte apreciat de Goebbels şi folosit în propaganda antisemită în Germania şi în ţările ocupate. După război, V. Harlan va fi arestat şi acuzat de „crimă împotriva umanităţii”.

oct. 15 – New York: pe primului film vorbit al lui Charles Chaplin

– *The Great Dictator* / Dictatorul /. Pornind de la o idee furnizată în 1937

de Alexander Korda, care îi evidenţiase asemănarea dintre mustaţa lui Hitler şi a lui Charlot, Chaplin îşi construieşte filmul pe clasica tehnică a quiproquo-ului. Un umil bărbier evreu din Tomania evadează din lagăr, este luat drept dictatorul Hynkel şi pus să ţină un discurs cu prilejul invadării ţării vecine (Austerlich), în care încercase să se refugieze.

Interpretând dublul rol al paşnicului bărbier şi al paranoicului dictator antisemit, Chaplin realizează unul dintre puţinele filme americane care au atacat fascismul german, înainte de Pearl Harbor. „Paralela dintre Charlot şi Hynkel conduce filmul pe două planuri antagoniste: un plan ironic şi poetic, „şi un altul satiric şi burlesc" (J. Mitry). Secvenţe celebre: zborul cu avionul, discursul lui Hynkel în faţa microfoanelor, baletul lui Hynkel cu globul pământesc, bărbieritul pe muzica lui Brahms, întâlnirea Hynkel-Napaloni şi bătaia cu tarte, discursul pacifist din final, cot. 36 – în Franţa ocupată de nazişti se promulgă un decret al Guvernului de la Vichy prin care se instituie „Comitetul de Organizare a Industriei Cinematografice" (C.O.I.C.), din care fac parte: Raoul Ploquin, (director), Marcel Pagnol, Michel Richebé, Leo Joannon, Jean Painlevé, Jean Galland. Deşi îngrădit de condiţiile istorice specifice, el a

jucat un rol benefic în viaţa cinematografiei franceze, ajutând-o să supravieţuiască.

nov. 31 – Cele patru jurnale de actualităţi germane produse de U.F.A., F.O.XL, „Tobis Deulig" sunt grupate într-o serie unică, denumită „Actualităţile germane", plasate direct sub controlul lui Goebbels, nov.

– Un recensământ cinematografic în U.R.S.S. constată existenţa a 28.000 săli de cinema sau cluburi înzestrate cu aparate de proiecţie.

– Primul film al lui Alfred Hitchcock în America: *Rebecca* (a. Laurence

– Olivier, Joan Fontaine, George Sanders, Judith Andersoar). Ecranizare

– După Daphné dii Maurier, filmul se remarcă printr-o „atmosferă indefinibilă, în parte fantomatică, în parte psihologică, datorată misterioasei

– Soţii defuncte, ceea ce face ca intriga propriu-zisă să-şi piardă treptat

– Importanţa" (B. Wright). Importantele creaţii ale interpreţilor principali

– Îi aduc lui Hitchcock reputaţia de maestru în îndrumarea actorilor.

– Filmul de suspans al regizorului Anders Henriksson, *Ett brottJO* crimă /, reprezintă pentru cinematografia suedeză semnul unei întoarceri la

– Realitate, după nenumărate comedii uşoare şi operete din ultimul deceniu.

– Un referendum al revistei italiene „Cinema" îl desemnează pe Amleto

– Palermi cel mai bun regizor al anului. Acest succes se datorează filmului *La Peccatrice* / Păcătoasa /, în care redă cu realism şi fineţe psihologică experienţele dureroase ale unei femei pierdute. „Un film care

– Deschide un capitol nou în cinematograful italian" (R. Chiti).

– Actorul Vittorio de Sica debutează în regie cu *Rose scarlate* / Trandafirii

– Purpurii /, comedie uşoară care trece neobservată.

19.41

febr. 4 – Moscova: se deschide prima sală cu „proiecţie stereoscopică".

procedeu inventat de inginerul Semion Ivanov, în 1935. Demonstraţia este făcută cu primul său film *Konţer* / Concertul /.

febr.

– Roma: pe *Uomini sul fonda* / S.O.S. 103 / / Oamenii adâncurilor /, în care regizorul Francesco de Robertis îmbină documentarul cu ficţiunea, aducând pe ecran viaţa marinarilor de pe submarine. Filmul este considerat o prefigurare a neorealismului. *1*

mart.

– Scenaristul american Preston Struges debutează în regie cu *The Great* McGintyJMarele McGinty /, amuzantă satiră la adresa aparatului politic şi a sistemului electoral. Este începutul uneia din cele mai meteorice apariţii regizorale pe firmamentul Hollywood-ului. Timp de patru ani,

Struges va fi considerat regizorul cel mai satiric al cetăţii filmului american, demn urmaş al lui Lubitsch şi Capra. Filmele lui „se remarcă prin spiritul replicii, excentricitatea ritmului comic şi apariţiile originale şi extrem de comice ale personajelor episodice. Succesul lui Struges a dus la un adevărat exod al scenariştilor hollywoodieni către regie” (E. Eatz). Film: *Călătoriile lui Sullivan* (1941), *Marea clipă* (1943).

apr. 4 – Berlin: pe *Ohm Krüger* / Preşedintele Krüger / (r. Häns Steinhoff; a. Emil Jannings, Werner Hinz). Film de propagandă politică antiengleză, luând drept pretext lupta dintre englezi şi buri de la începutul secolului.

Cea mai costisitoare producţie din perioada nazistă. Rămâne exemplar prin modul în care foloseşte caricatura, minciuna şi chiar invectivele în efortul de a-şi discredita duşmanul.

apr. 4 – Prin decret-lege, „Oficiul Naţional Cinematografic” (O.N.C.)

devine o „Administraţie comercială”, ceea ce dă o mai mare supleţe producţiei româneşti, permiţându-i, în principiu o ritmicitate săptămânală a jurnalelor de actualităţi, o amplă dezvoltare a producţiei de filme documentare şi trecerea la realizarea de filme artistice. Aceste planuri ambiţioase ale directorului Ion Cantacuzino nu pot fi valorificate integral din cauza războiului.

apr. 9 – Pr. filmului *Citizen Kane* / Cetăţeanul Kane / (r. Orson Welles; sc. O. Welles, Herman J.

Mankiewicž; i. Gregg Toland; m. Bernard Herrmann; a. Orson Welles, Dorothy Gomingore, Agnes Moorehead, Joseph Gotten, Everett Sloane) este întâmpinată de critică la superlativ: „cel mai senzaţional produs al industriei de film a Statelor Unite”. (Hedda Hopper); „cel mai bun film din câte s-au realizat vreodată” („Newsweek”);

„Puţine filme ale Hollywood-ului au dovedit atâta forţă în arta de a nara, atâtea inovaţii tehnice, atâtea imagini uluitoare” („Life”). Inspirat de viaţa şi personalitatea magnatului presei W.R. Hearst, Orson Welles, regizorul şi scenaristul în vârstă de 25 de ani, realizează cel mai controversat *man-show* din istoria cinematografului şi singurul film sonor american care se va afla în fruntea marilor selecţii ale celor mai bune filme din lume (Bruxelles, 1958; clasamentul criticii internaţionale din 1962). Acest studiu al egocentrismului fără scrupule, care pune în discuţie însuşi mitul american al parvenirii sociale, este conceput ca o suită de flahs-back-uri în ordine necronologică, în care viaţa eroului este prezentată prin amintirile celor care l-au cunoscut. Morala acestui film-puzzle este pirandelliană: fiecare cu adevărul său. Compuse cu un rafinament baroc, influenţate de expresionism, aproape toate secvenţele acestui film sunt antologice: moartea lui Kane, copilăria lui în peisajul înzăpezit, petrecerea de Anul Nou, campania electorală a lui Kane, prima experienţă conjugală şi degradarea ei, fiasco-ul spectacolului

de gală al amantei sále, construirea monumentalului Xanadu şi eşecul celei de a doua căsătorii, scena finală a inventarierii bunurilor lui Kane. Bogăţia imaginilor (semnate de marele operator Gregg Toland) se datorează unor procedee şi tehnici, deja cunoscute, pe care însă Welles le foloseşte într-o manieră personală:

profunzimea câmpului şi obiectivele grandangulare, contraplonjeurile, alternarea planurilor scurte cu planurile secvenţă, fotografia în clarobscur, apr. *22* – Regizorul francez Henri Decoin începe turnarea filmului *Premier reniez-vous* / Prima întâlnire /, ultima sa colaborare cu actriţa şi soţia sa Danielle Darrieux, de care se desparte în acest an. În perioada 19351941, cei doi realizează o serie de comedii sentimentale, cu mare priză la public, dar de valoare artistică modestă, în care Danielle Darrieux joacă roluri de ingenue romantice, pline de prospeţime şi farmec, întruchipări ale feminităţii franceze. Alte filme turnate împreună: *Dominoul verde* – 1935; *Băietana* – 1936; *Abuz de încredere* – 1937.

apr. 30 – Moare, la New York, regizorul America», pionier al filmului mut, Edwin Stanton Porter (n. 21 apr. 1869). Autor al unor filme-reper pentru evoluţia cinematografului american, iniţiază câteva dintre genurile tradiţionale ale acestuia: comedia, melodrama, westernul. Film: *Viaţa unui pompier american* (1902); *Coliba unchiului Tom*; *Jefuirea trenului rapid* (1903); *Prizonierul din Zenda* (1913); *Cetatea eternă*

(1914).

apr. 10 – Prozatorul italian Mario Soldaţi se afirmă în regie, ecranizând romanul lui Antonio Fogazzaro, *Piccolo mondo antico* / Mica lume de altă dată /. El devine unul dintre principalii exponenţi ai caligrafismului italian. Acest film, ca şi *Malomhra* – 1942, după acelaşi scriitor, se remarcă prin rafinamentul expresiei şi valorificarea peisajului ca un element al dramei umane.

mai 20 – Paris: pe *Volpone* (r. Maurice Tourneur; a. Harry Baur, Louis Jouvet, Charles Dullin). „Acest teatru filmat a fost unul dintre modelele genului. Fără să exploateze situaţiile dramatice pentru a le distruge, făcând din ele un film prost, sub pretextul că face cinema, regizorul se mulţumeşte *să pună în scenă* piesa lui Ben Johnson" (J. Mitry), mizând în principal pe distribuţia pe care o alcătuieşte.

Iun. 6 – în Germania, printr-o ordonanţă guvernamentală, se lichidează definitiv firmele producătoare particulare.

iun. *22* – Germania declanşează războiul împotriva Uniunii Sovietice»

Operatorii cinematografici sovietici filmează pe front, înregistrând, numai în anul 1941,3 milioane de metri de peliculă care va servi la realizarea unor filme documentare şi jurnale de actualităţi. Războiul va aduce serioase distrugeri studiourilor din Kiev, Harkov, Odessa şi Minsk (dezafectate de ocupanţi), cât şi celor din

Leningrad şi Moscova ce sunt evacuate în Asia Centrală.

lui.

– La Berlin este organizată „Camera Internaţională de Cinema” *

organism la care „aderă” cinematografiile din ţările ocupate şi din ţările aliate Germaniei, precum şi două din ţările neutre (Spania şi Suedia) >

Menirea Camerei este de a coordona politica în domeniul cinematografului, a membrilor ei.

lui. – „Oficiul Naţional Cinematografic” şi „Deutsche Wochenschau” încheie un acord de colaborare, în bază căruia în România se va produce un jurnal cinematografic de actualităţi, cu apariţie săptămânală („Jurnalul O.N.C. – U.F.A”. are 128 numere până la 23 august 1944).

sept.

– Regizorul italian Alessandro Blasetti realizează *La Corona di ferro* / Coroana de fier /, film de mare montare, retoric şi grandilocvent, premiat la Veneţia în acelaşi an. „Simbolismul excesiv şi nenumăratele răsturnări de soartă umbresc posibilele calităţi narative şi de compoziţie ale filmului, făcându-i dificil de urmărit” (V. Marinucci).

oct. 81 – Pr. primului film „Agfacolor”, *Die Frauen sind doch bessere Diplomaten* / Femeile sunt totuşi mai buni diplomaţi / (r. Georg Jacoby)»

Procedeul este mai simplu decât tehnicolorul american, deoarece presupune un singur negativ

(în loc de trei) care este developat în trei băi succesive»

oct.

– Londra: pe *49th Paralel* / Paralela 49 / (r. Michael Powell; se. Emerich Pressburger, Rodney Ackland; a. Eric Portman, Laurence Olivier, Anton Walbrook, Leslie Howard). Film de propagandă despre activitatea a cinci spioni germani care încearcă să pătrundă prin Canada în Statele Unite. Suspansul de tip hitchcockian şi valoarea interpretăm actoriceşti sunt principalele sale elemente de rezistenţă. „Oscar" pentru scenariu.

dec. 8 – în Statele Unite, toate studiourile cinematografice sunt mobilizate. În aceeaşi lună, preşedintele Roosevelt organizează pentru coordonarea producţiei cinematografice de război „Biroul de informaţii de război al cinematografiei". Cineaştii – regizori, actori, operatori – se prezintă sub arme.

dec.

– Louis Lumière este distins cu „Marea Cruce a Legiunii de Onoare", pentru că „şi-a consacrat viaţa muncii ştiinţifice. Inventator al cinematografului, al fotografiei în relief, al cinematografului în culori, membru al Academiei de Ştiinţe şi autor de memorii, el a cinstit în cel mai înalt grad ştiinţa franceză şi a contribuit la îmbogăţirea patrirfioniului umanităţii".

– Documentaristul englez Harry Watt realizează filmele *Target for* Tonightijintă pentru

la noapte / şi *Christmas Under Fire* / Crăciun sub bombe /, redând bombardarea Angliei de către aviaţia germană şi rezistenţa

– Insularilor.

– Regizorii italieni Luciano Emmer şi Enrico Gras constituie o mică societate de producţie, „Dolomiti Film”, pentru care realizează până în 1949

– O serie de documentare de artă, gen în care „înfăptuiesc o primă revoluţie, abolind cadrul tabloului şi identificând universul pictural cu universul

– Pur şi simplu” (A. Bazin). Film: *Povestea unei fresce* (1941); *Imnul fiinţei*

– (1943); *Paradisul terestru* (1948); *Goya* (1949).

– Insuccesul comediei americane *Two Faceţi Woman* / Femeia cu două

– Feţe / (r. George Cukor) determină în parte retragerea de pe ecran a actriţei Greta Garbo, personaj aproape legendar al Hollywood-ului interbelic.

– Mulţi i-au contestat talentul de mare actriţă, aproape nimeni nu i-a negat farmecul şi fotogenia de-a dreptul magice. „Imediat ce apărea, lumea

– Din jurul ei se transfigura. Prezenţa ei degaja o adevărată magie. Datorită puterii chipului ei, lumina difuză a oricărei poveşti se concentra în

– Jurul unui punct incandescent. Un prim-plan al ei spune întotdeauna

– Mult mai mult decât o scenă desfăşurată în timp şi în spaţiu. Datorită ei, trama se cristalizează în poezie” (F. Buache). „Campioană feminină a

– Iluziilor” (E cater în a Oproiu), ea „este o frumuseţe de opoziţie, adică o frumuseţe care se opune trivialităţii mediului în cafe a apărut, se opune

– Brutalităţii şi josniciei” (B. Balázs). Elm: *Carnea diabolică* (1926); *Anna*

– *Christie* (1930); *Regina Christina* (1933); *Anna Karenina* (1935); *Dama*

– E*U camelii* (1937); *Ninotchka* (1939).

1942

ian. 10 – în Germania ia fiinţă concernul „U.E.A. – Film Kunst Gmbh”, care regrupează 138 de întreprinderi din toate domeniile cinematografului, inclusiv čele din Austria şi Cehoslovacia. Este punctul final al concentrării industriei cinematografice germane, asigurând controlul deplin ai statului asupra filmelor., ť ian. 16 – Moare, la Las Vegas, într-un accident de avion, actriţa americană Carole Lombard (n. Jane Alice Peters, 6 oct. 1908). Film din 1921. „Regina comediei sofisticate”, „care înainte de a cuceri acest statut a jucat în filme diferite ca gen, de la westernuri la melodrame, „îndrăznind să fie trăsnită, dar şi fascinantă” (L. Halii well). Film: *Secolul XX* (1934); *Valetul domnişoarei* (1936); *A fi sau a nu fi* (1942).

Ian. 22 – în studiourile R.K.O., Orson Welles

termină filmările la *The Magnificent Ambersons* / Splendoarea Ambersonilor / (sc. O. Welles; i.

Stanley Cortez; a. Joseph Gotten, Dolores Costello, Anne Baxter, Tim Holt, Agnes Moorehead), Cronică a distrugerii unei familii bogate de la începutul secolului şi a apariţiei unei noi aristocraţii legate de dezvoltarea industriei. Romanul lui Booth Tarkington din care se inspiră, îi oferă lui Welles câteva din temele sale predilecte: neînţelegerea naturii puterii şi dezagregarea ce rezultă din această neînţelegere; incapacitatea de a accepta realitatea morţii şi teama iraţională de viitor, imposibilitatea comunicării din cauza lipsei de încredere în ceilalţi şi a încrederii excesive în propria-i persoană. „Bijuterie proustiană pierdută în jungla wellesiană, acest film duce la perfecţiune structurile povestirii şi calitatea romanescă a stilului” (H. Agel). Filmul suferă din pricina intervenţiei producătorului, care îşi asumă montajul final.

ian.

– Regizorul italian Renato Castellani debutează cu o ecranizare după Puşkin, *Un colpo di pistola* / Dueluldovedindu-şi grija pentru căutările formale, împrumutate de la „caligrafi”.

febr. 18 – Moscova: pe *Răzgrom nemeţkih voisk pod* nfrângerea armatei germane în faţa Moscovei / (r. Leonid Varlamov, Ilia Kopalin), primul dintre documentarele de lungmetraj înfăţişând momentele cruciale din Marele război

pentru apărarea patriei şi consemnând începutul înfrângerii germane.

Îefar. 26 – Filmul lui John Ford *How Green Was My Valley* / Casa din vale / (a. Walter Pidgeon, Maureen O'Hara, Donald Crisp) obţine cinci premii

„Oscar" (film, regie, imagine, decor, rol secundar). Ecranizare după un best-seller de Richard Llewellyn, filmul este cronica unei familii de mineri englezi de la începutul secolului. „Un film simplii, de o emoţie reţinută, tratat în nuanţe şi semitonuri, o operă care reuneşte calităţile şi defectele unei pastorale: moliciune şi tandreţe, sentimentalism şi elanul lirismului pur" (J. Mitry).

mai 29 – Moare, la Hollywood, actorul american John Barrymore (n. 15

febr. 1882). Film din 1913. Solidă experienţă teatrală. Celebru june-prim al anilor '20, decade rapid datorită alcoolismului şi a vieţii dezordonate.

Existenţa sa va fi evocată în filmul *Prea mult, prea repede* (1958), realizat după autobiografia fiicei sale Diana. Film: *Dr. Jekyll şi Mr. Hyde* (1920);

Don Juan (1926); *Moby Dick* (1930); *Secolul* (1934).

mai – Criticul şi teoreticianul de film Luigi Chiarini debutează în regie cu *Via delle cinque lune* / Flacăra pasiunii / (a. Andrea Cecchi, Luisella Boghi), film care este considerat una din „operele cele mai semnificative realizate în Italia «vremurilor grele», de un rafinat gust decorativ

care îl leagă de cea mai bună tradiţie plastică a cinematografiei italiene, constituind totodată şi e «prevestire» a neorealismului” (R. Paolella).

mai – Pr. *Quatro passi fra le* nuco Ze / Patru paşi în nori / (r. Alessandro Blasetti; sc. Cesare Zavattini, Piero Tellini; a. Gino Cervi, Adriana Benetti). Povestea comis-voiajorului, care acceptă să joace rolul soţului unei fete necunoscute în faţa familiei acesteia, aduce o notă neaşteptată în filmografia regizoralii, prin atmosfera simplă şi realistă şi prin importanţa acordată omului obişnuit. *Remake* în 1956, de Mario Soldaţi.

Iun. 6 – Bucureşti; se semnează acordul cinematografic române-italiae, având ca scop o amplă colaborare bilaterală (construcţia de studiouri, coproducţii, avantaje reciproce în difuzare), care s-a concretizat doar în censtituirea societăţii mixte de producţie şi difuzare „Cineromit” (4 ian. 1943)

şi în realizarea unor filme de propagandă (*în flăcări*, de Carmine Gallone, şi *Escadrila albă*, de Ion Sava) şi în distribuirea de filme italiene pe piaţa românească, iei.

– Moare, la Pari ”, regizoarea franceză Germaine Dulac (n. Charlotte Elizabeth Germaine Saisset-Schneider, 18 nov. 1882), promotoarea avangărzii în anii 1920 – 1930, teoreticiana „cinematografului integral”, a

„Cinematografului pur”, constituit după legile unei muzici vizuale. Film:

Sărbătoare spaniolă (*1919*); *Surâzătoarea*

Doamnă Beudet (*1922*); *Scoica şi preotul* (*1926*).

aug. 8 – Moare pionierul cinematografului britanic Charles Urban (n. 1871), producător („Ch. Urban Trading Company”), regizor, mai ales, de filme documentare, inventator al unui procedeu de film color (kinemacolor, 1908).

sept.

– Mobilizat în marina militară, John Ford realizează documentarul de război *The Battle of Midway* jbătălia de la Midway /, pentru care primeşte premiul „Oscar”.

oct. 28 – Pr. *Kak zakalialas stal* / Aşa s-a călit oţelul (r. Mark Donskoi, după romanul omonim al lui N. Ostrovski; a. V. Perest-Petrenko, Danul Sagal, I. Fedotova), „film structurat într-un mod asemănător trilogiei gorkiene: un tânăr se e ducă trecând prin diferite experienţe de viaţă” (J. Leyda).

oct.

– Pr. *În Which We Serve* / Pentru cine luptăm? / (r. David Lean, Noël Coward; a. Celia Johnson, John Mills, Richard Attenborough, Noel Coward). Istoria unui distrugător (lansarea, cursa sa pe mare, naufragiul), relatată pe tonul strict şi precis al unui documentar. Model de film militant din perioada războiului având ca morală eroismul lipsit de ostentaţie al poporului britanic. „Oscar” special lui Noël Coward (coregizor, scenarist, compozitor, interpret). Prilejuieşte un triplu debut: regizorul David Lean, actorii Celia Johnson şi Richard Attenborough:

nov. 24 – Berlin: pe *Die goldene* Staurașul de aur / (r. Veit Harlan; a. Cristina Söderbaum, Eugen Klöpfer). Melodrama unui țăran german, căsătorit cu o tânără praghezâ, a cărui fată se sinucide fiind dezonorată de un văr depravat, constituie pretextul unui film rasist (poporul ceh este vinovat de nenorocirile eroului) şi care exaltă teoria marelui Reich (Boemia, pământ german). Principalul atu al filmului: peisajele şi costumele populare, filmate în Agfacolor. Premiul de interpretare feminină la Veneţia pentru Cristina Söderbaum.

nov. 26 – New York: pe *Casablanca* (r. Michael Curtiz; a. Humphrey Bogart, Ingrid Bergman). Povestea de dragoste dintre dezabuzatul şi flegmaticul Rick Blaine, patronul unui bar din Casablanca anului 1941, tinde se adună toţi refugiaţii europeni în drum spre America, şi a frumoasei şi enigmaticei lisa Lund, cea pe care datoria o ţine lângă alt bărbat, „este după unii autori cel mai bun film al lui Curtiz Premiul „Oscar".

pentru film, regie şi scenariu). Bogart creează figura eroului revoltat, lupul singuratic care urăşte şi sfidează oficialităţile. Deşi e departe de a fi o capodoperă, filmul are un farmec special datorită romantismului său" (Pauline Kael), care oglindeşte starea de spirit a unei epoci. În anii

60 devine film-fetiş în universităţile americane.

nov. 30 – Pr. *Sekretär* rat / Roma / Secretarul

de raion / (r. Ivan Pâriev; a. Vasili Vanin, Marina Ladânina), unul dintre primele filme despre eroismul partizanilor în Marele război pentru apărarea patriei. Tonul patrioticmelodramatic al scenariului este compensat de „ingeniozitatea cinematografică a lui Pâriev şi a actorilor care creează tipuri umane remarcabile” (S.S. Ghinzburg).

dec. 4 – Paris: pe *Les Visiteurs du soir* / Trubadurii diavolului / (r. Marcel Carné; sc. Şi dialoguri Jacques Prévert, Pierre Laroche; i. Roger Hubert; a. Alain Cuny, Arletty, Marie Déa, Marcel Herrand, Jules Berry).

În decorul unui castel medieval, diavolul trimite doi emisari pentru a zădărnici o nuntă; unul dintre ei se îndrăgosteşte cu adevărat de tânăra logodnică şi nicio intervenţie nu poate distruge iubirea lor. Finalul, în care inimile celor doi îndrăgostiţi transformaţi în statui continuă să bată*

este interpretat în diferite feluri: imposibilitatea dragostei în viaţa terestră, atotputernicia dragostei în faţa morţii, rezistenţa Franţei sub ocupaţie. „Admirabila claritate a fabulaţiei domină complexitatea unei intrigi care se desfăşoară în două planuri – real şi magic –, într-o constantă întrepătrundere, ea însăşi sursă de poezie. Autorii se joacă subtil cu spaţiul şi timpul, cu vizibilul şi invizibilul” (P. Leprohon). „Filmul are o imagine somptuoasă, inspirată din miniaturile şi tapiseriile epocii»

Liniile, formele, valorile, nuanţele decorurilor şi costumelor (d. Alexandre Trauner, Georges Wakevitch) nu constituie numai cadrul acţiunii situate în secolul al XIV-lea, ci chiar materia sa expresivă. O materie mai mult picturală decât plastică, dar de o constantă frumuseţe" (J. Mitry).

– Regizorul german Fritz Lang realizează, în America, *Hangmen Also*

– *Die* / Şi călăii mor / (a. Brian Donlevy, Walter Brennan, Gene Lockhart).

– Inspirat de atentatul de la Praga împotriva lui Heinrich Heydrich, care

– Prin represaliile care i-au urmat a costat viaţa a numeroşi oameni nevinovaţi, filmul este, după opinia lui Lang, cea mai bună realizare a sa

– După „*M*" fiind mai mult un film de rezistenţă decât de spionaj.

– Filmul lui George Stevens, *The Woman of the Year* / Femeia zilei /, lansează un nou cuplu de actori: Katharine Hepburn-Spencer Tracy.

Este începutul unei relaţii care va dura 27 de ani, devenind una din legendele Hollywood-ului. „Extrem de diferiţi ca provenienţă socială, educaţie*

gusturi şi manieră de joc, dar amândoi plini de voinţă şi ignorând tiparele Hollywood-ului, ei au format un cuplu de excepţie în nouă filme" (E. Ratz), printre care: *Marea de iarbă* – 1947; *Pat şi Mike* – 1952;

Ghici cine vine la cină? – 1967.

– Actorul James Cagney obţine premiul

„Oscar” pentru filmul *Yankee*

– *Doodle Dând y* / Simfonia americană / (r. Michael Curtiz), în care interpretează rolul unei celebre vedete de music-hall de pe Broadway: George

– M. Cohan. Este încununarea carierei acestui star, mic de statură şi cu o

– Înfăţişare foarte obişnuită, dar plin de vitalitate şi energie, ceea ce l-a

– Desemnat ca interpret ideal pentru filmele cu gangsteri şi dramele sociale

– Din perioada crizei economice. Film: *Inamicul public* (1931); *îngeri cu*

– *Feţe murdare* (1938); *în umbra prohibiţiei* (1939).

– Regizorul francez René Clair realizează, în S.U.A., *I Married a Witch*

– Nevastă-mea vrăjitoarea / (a. Veronica Lake, Fredric March), feerie fantastică despre o vrăjitoare care încearcă să se răzbune, peste secole, pe

– Descendenţii judecătorului care au condamnat-o. „Unul din cele mai

– Bune filme de René Clair. Aici umorul nu este gratuit. El *semnifică* şi

– Lasă să se înţeleagă un – întreg ansamblu de relaţii comice” (J. Mitry).

– Regizorul suedez Alf Sjöberg realizează *Himlaspelet* / Drumul spre cer /

– (a. R. Lindström, Livor Lanström). Povestea logodnicului care porneşte

– Spre cer pentru a-i cere socoteală lui Dumnezeu, pentru că a permis moartea iubitei sale, îmbină realismul cu fantasticul, mitologia creştină cu

– Folclorul scandinav, umorul cu fiorul dramatic. Astfel, filmul se plasează

– Pe linia filmelor mute ale lui Sjöström şi Stiller.

– Aflat în exil, la Hollywood, regizorul francez Julien Duvivier realizează filmul în scheciuri, *Tales of Manhattan* / Povestiri din Manhattan /

– (a. Charles Boyer, Rita Hayworth, Thomas Mitchell, Henry Fondai Charles Laughton), despre aventurile unui frac făcut pentru un mare actor*

– Şi care sfârşeşte ca sperietoare de ciori pe câmpul unui fermier, după ce

– A fost îmbrăcat de un regizor, un hoţ şi un pensionar în derivă.

– Regizorul portughez Manuel de Oliveira realizează *Aniki Bobo*, un semidocumentar despre o bandă de copii care descoperă viaţa hoinărind ř e străzile oraşului Porto. Prin stil, atmosferă şi folosirea actorilor nepreesionişti poate fi considerat un film neorealist *avant la lettre*. „Cea mai importantă realizare a cinematografului portughez în perioada 19261960” (G. Sadoul).

– Regizorii englezi Michael Powell şi Emeric Pressburger îşi întemeiează E

repria lor firmă de producţie „Archer Film”, punând bazele unei colaorari care va dura până în 1956 şi se va solda cu 15 filme scrise şi realitate

împreună. Cele mai importante: *Viaţa şi moartea colonelului Blimp* – 1943; *Drumul spre stele* – 1946; *Pantofii roşii* – 1948.

– Realizând *Helizapoppin*, regizorul american Eric C. Potter „demonstrează că este posibil să se facă un film comic fără subiect, numai cu o înşiruire de „gaguri" şi efecte comice" (J. Pantieri).

– Cineaştii argentinieni Lucas De mare şi Enrique Faustin fondează organizaţia „Artistas Argentines Asociaţias", cu scopul de a revigora cinematograful naţional, copleşit de mediocritate. Filmele lui De mare [*Războiul Gaucho* – 1942; *Elevul său cel mai bun* – 1944; *Pampa Barbara* –

1945) încearcă să răspundă acestui deziderat.

– La Lisabona se construiesc studiourile „Cinelandia".

19.43

febr. 5 – Moare, la Hollywood, regizorul american Woodbridge Stroag Vein Dyke (n. 1889). Film din 1917. Recunoscut drept un bun profesionist care ştie să realizeze repede şi eficient filme comerciale de diferite genuri (aventuri exotice, melodrame, comedii). Film: *Umbre albe în Mările Sudului* (*1928*); *Tarzan, omul-maimuţă* (*1932*); *San Francisco* (*1936*).

mart. 22 – Bucureşti: pe *O noapte furtunoasă* (r. Jean Georgescu; *m*.

Paul Constantinescu: d., arh. Ştefan Norris; a. Alexandru Giugaru, Maria Maximilian, Florica Demion, Radu Beligan, George Demetru). Ecranizare a comediei lui I.L. Caragiale, realizată

în condiţii tehnice deosebit de dificile, constituie un punct de reper în istoria cinematografului românesc (cel mai important film produs înainte de 1948) şi un „model de transpunere cinematografică. Selecţia replicilor, acompanierea lor cu planuri vizuale în contrapunct, decupajul şi montajul, racordurile, scenele adăugate prin vizualizarea povestirii, cuprinse în textul caragialian, toate acestea au fost impecabile. Şi astăzi filmul îşi păstrează încă prospeţimea” (D.I. Suchianu).

mart. 27 – Moare, la Londra, inventatorul şi regizorul englez Robert William Paul (n. 3 oct. 1869). În perioada 1895 – 1910 produce şi realizează scurtmetraje bazate pe trucaje. Posesorul primului studio cinematografic din Anglia.

apr. 3 – Moare, la Hollywood, actorul german Conrad Veidt (n. 22 ian.

1893). Film din 1917. Unul din marii actori romantici ai ecranului, se

1894) numără printre cei mai de seamă interpreţi ai filmului expresionist. Film:

1895) *Cabinetul doctorului Caligari* (1920); *Cabinetul figurilor de ceară* (1924);

1896) *Studentul din Praga* (1926); *Jucătorul de şah* (1938); *Casablanca* (1942).

1897) spre. 8 – Moare, la Paris, actorul francez Harry Baur (ti. 12 apr. 1880).

1898) Film din 1918. Mare vedetă a anilor ’30, creator al unor personaje sanguine, f ăine de

forţă. Film: *Mizerabilii* (1935); *Crimă şi pedeapsă* (1935); *Volpon*.

1941).

mai 20 – Pr. *Ona zaşcişceaet rodinu* / Partizana / (r. Fredrih Ermler; a.

Vera Mareţkaia, Nikolai Bogoliubov). Este „un alt film renumit despre anii războiului, în care o partizană provenită din rândul colhoznicilor devine, prin faptele ei, eroină naţională. […] V. Mareţkaia a interpretat acest personaj cu o măiestrie ieşită din comun, creând una dintre cele mai izbutite personaje ale cinematografului sovietic din timpul Marelui război pentru apărarea patriei” (S.S. Ghinzburg).

mai 26 – Paris: pe *Lumière* ďétéjbal la castel / (r. Jean Grémillon) oferă actorului Pierre Brasseur un rol scris de Jacques Prévert. Asemenea personaje malefice, în care răutatea şi perfidia sunt dublate de inteligenţă, vor caracteriza întreaga carieră a actorului francez. Film: *Suflete în ceaţă* (1938); *Copiii paradisului* (1945); *Porţile nopţii* (1946); *Amanţii din Verona* (1949); *Marile familii* (1958).

mai – în Italia, regimul mussolinian ia măsuri împotriva atitudinii ostile a cineaştilor, exprimate în reviste ca: „Cinema”, „Şi gira”, „Bianco e Nero”.

Una dintre aceste măsuri este destituirea lui Luigi Chiarini de la conducerea „Centrului Experimental al Cinematografiei”, lua. 1 – Moare, într-un accident de avion, actorul şi regizorul

englez Leslie Howard (n. L. Steiner, 1893). Film din 1917. Blond, cu ochi albaştri»

cu mult farmec, reprezintă tipul englezului perfect, îmbinare de poet romantic şi intelectual incisiv. Film: *Romeo şi Julieta* (1936); *Pygmalion* (1938); *Pe aripile vântului* (1939).

iun. 16 – Charles Chaplin se căsătoreşte la 54 de ani pentru a patra oară.

Soţia sa are 18 ani şi este Cona O'Neill, fiica marelui dramaturg Eugene O'Neill, care se împotriveşte acestei căsătorii. Aceasta va dura până la moartea lui Chaplin, în 1977 „şi va fi împlinită de opt copii, lui. 25 – în urma victoriei de la Stalingrad (2 febr. 1943) şi a contraofensivei armatei sovietice, Institutul de Cinematografie, evacuat la Alma-Ata, este reinstalat la Moscova. În studiourile din Asia rămâne echipa lui Eisenstein ca să termine filmările la *Ioan,* ce*l Groaznic.*

sept. 28 – Paris: pe *Le Corbeau* / Corbul / (a. Pierre Fresnay, Ginette Leclerc, Larquey Sylvie). Este primul mare succes al regizorului Henri-Georges Clouzot. Film de suspans, după o întâmplare adevărată: e avalanşă de scrisori anonime provoacă panică şi sinucideri într-un orăşel de provincie. Excelent om de meserie, Clouzot este recunoscut drept u»

maestru al suspansului, un fel de Hitchcock al Franţei. Filmul dovedeşte

„Două calităţi dominante: o tehnică stăpânită la perfecţie şi o gândire absolut sigură. Din această clipă, Clouzot cunoaşte secretuí de a face

simţit ceea ce este dincolo de imagini, ceea ce este în adâncul sufletelor oamenilor, cărora le arată deopotrivă aparenţele cele mai neînsemnate, cât şi actele cele mai crude” (P. Leprohon). Fiind însă produs de o firmă germană („Continental”), este folosit în Germania ca propagandă antifranceză, ceea ce, după eliberare, determină interzicerea lui şi suspendarea regizorului (până în 1947).

oct. 8 – Moare pionierul filmului danez Ole Olsen (n. 5 mai 1863), proprietarul primei săli de cinema din Copenhaga, cofondator al societăţii

„Nordisk” (1906).

oct. 19 – Moare, la New York, regizorul german Max Reinhardt (n. 8

sept. 1873), unul dintre cel mai mari oameni de teatru de la începutul secolului. Exercită e influenţă indirectă asupra cinematografului, majoritatea regizorilor şi actorilor germani ai epocii făcându-şi ucenicia pe lângă *el*. *Film*: *Sumurun* (*1908*); *Noaptea* (*1914*); *Visul unei nopţi de vară* (1935).

nov. 18 – Copenhaga: pe *Vredens dag* / Dies Irae / (r. Carl Th. Dreyer; i. Carl Andersson; a. Thorkild Roose, Lisbeth Movin, Preben Lerdoff).

Începând prin a reda ororile vânătorii de vrăjitoare în Danemarca secolului al XVII-lea, filmul urmăreşte distrugerea tuturor celor care, activ sau pasiv, au acceptat crima iniţială. Tânăra soţie a unui pastor, vânător de vrăjitoare, îl înşală cu propriul fiu, ceea ce provoacă moartea

pastorului, iar eroina este, la rându-i, acuzată de vrăjitorie. Dreyer construieşte un univers dur, în care moartea şi răzbunarea se înfruntă cu dra?

ostea, „un univers frământat, crispat, infernal care la fiecare pas e transformat în frumuseţe pură, în ritm muzical şi arhitectural” (C. Missaen).

„Filmul este de o mare frumuseţe, prin combinarea perfectă a umbrei şi luminii, prin contrastele violente dintre interioarele apăsătoare şi peisajele deschise, prin folosirea cu economie a sunetului” (B. Wright), toamna – Pr. filmului *Ossessione* / Obsesie / (a. Massimo Girotti, Clara Calam ai) marchează un dublu eveniment: debutul regizorului Luchino Visconti şi apariţia unei opere care anunţă neorealismul. Adaptare liberă după romanul scriitorului american James Cain, „Poştaşul sună întotdeauna de două ori”, filmul redă povestea sordidă şi tragică a şoferului Gino şi a hangiţei Giovanna, amanţi complici în crimă şi victime ale destinului. Filmat în exterioare şi interioare reale, aducând pe ecran personaje simple, „o umanitate crudă, săracă, avidă, senzuală, modelată de lupta cotidiană pentru existenţă” (A. Pietrangeli), filmul constituie o revoluţie estetică în cinematograful italian. „Filmul a fost construit zi de zi, în funcţie de peisaj. Un film improvizat, dar nu în manieră neorealistă; […] noi aveam un scenariu foarte precis, foarte detaliat, pe care Visconti l-a transformat în contact cu actorii, în contact cu peisajul, din dorinţa de a face o operă adevărată”.

(G. de Santis). „*Obsesie* este începutul unui cinematograf în care mediul devine mai interesant decât evenimentele. Iar stilul somptuos şi precis al lui Visconti vrea să dezvăluie adevărul profund al oamenilor, ceea ce reprezintă mai mult decât neorealismul, reprezintă secretul unei noi realităţi" (B. Fuzellier).

– Filmul *I bambini ci guardano* / Copiii ne privesc / reprezintă primul moment al unei celebre şi fructuoase colaborări dintre regizorul Vittorio De Sica şi scenaristul Cesare Zavattini, colaborare ce va marca evoluţia neorealismului italian prin filme ca: – 1946; *Hoţi de biciclete* – 1948; *Miracol la Milano* – 1950, *Umberto D.* – 1951. *Copiii ne privesc* este totodată primul film important al regizorului De Sica, „film antiretoric şi anticonformist. Povestea unui adulter văzut prin experienţa unui copil constituie o tristă, dar obiectivă redimensionare a omului la valorile sale sociale exacte" (L. Ghirardini).

– *Maria Malibran* (r. G. Brignone) este ultimul film al celebrei cântăreţe şi actriţe de origine română, Maria Cebotari. Înzestrată cu un fizic plăcut şi cu un glas sensibil, ea debutează în 1936 în Germania *în alb*), pentru ca ulterior să joace mai mult în Italia, interpretând în filme muzicale roluri de cântăreţe celebre sau de eroine verdiene.

– Regizorul francez Robert Bresson debutează cu *du* /

Îngerii păcatului / (sc. Robert Bresson; a. Renée Faure, Jany Holt, Yolande Laffond, Sylvie).

Inspirat de viaţa unei mănăstiri, în care sunt ree ducate tinerele delincvente, filmul se remarcă prin inteligenţa cu care regizorul tratează un subiect dificil. „Păstrând temei majore înalta ei spiritualitate, Robert Bresson a ştiut să o exprime în aparenţe atât de sensibile, încât aceasta pare să fie cauza interesului pe care l-a suscitat creaţia sa în toate mediile” (P. Leprohon).

– Filmul *L’éternel retour* / Legenda îndrăgostiţilor / (r. Jean Delannoy;

– Se. Jean Cocteau; a. Jean Marais, Madeleine Sologne), versiune modernă

– A legendei lui Tristan şi Isolda, cunoaşte în Franţa un imens succes de

– Public, constituind totodată lansarea lui Jean Marais în rândul marilor

– Interpreţi. Gel mai popular actor francez din perioada 1940 – 1957, el

– Interpretează juni primi, personaje distinse şi elegante, în filme de inspiraţie clasică şi modernă. Film: *Frumoasa şi fiara* (1946); *Ruy Bias* (1947);

– *Orfeu* (1950); *Elena şi bărbaţii* (1956); *Taifun la Nagasaki* (1957).

– Regizorul american Vincente Minnelli debutează cu *A Cabin in the*

– *Sky*! Un colţişor în cer /, musical interpretat de actori negri. Având o bogată experienţă teatrală (din 1915 montează musicaluri pe Broadway)

– Şi cinematografică (şi-a făcut ucenicia pe

lângă Busby Berkeley), Minnelli

– Se bucură de la bun început de succes şi va deveni, în scurt timp, unul

– Din realizatorii cei mai apreciaţi de filme muzicale, caracterizate prin

– Ingeniozitatea introducerii numerelor muzicale în acţiune, prin grija pentru

– Plastica imaginii şi folosirea culorii.

– Actorul englez de teatru James Mason se face remarcat pe ecran în

– Filmul *The Man în Grey* / Omul în gri / (r. Leslie Artiss). Este începutul

– Unei bogate filmografii în care precumpănesc partiturile grave, dramatice, interpretate cu profunzime şi nuanţare. Film: *Fugarul* (1946); *Mina cu*

– *Cinci degete* (1952); *S-a născut o stea* (1954); *Lolita* (1962); *Mayerling*

– (1968); *Omul lui Mackintosh* (1973).

1944

an. 34 – Pr. *Radugi* / Curcubeul / (r. Mark Donskoi; a. Natalia Ujvii, Nina Alisova, Hans Klering). Film de partizani, a cărei acţiune e plasată în Ucraina ocupată de fascişti. Model al filmelor de gen ulterioare, care nu vor atinge însă realismul crud al situaţiilor şi caracterelor din pelicula lui Donskoi.

ian.

– Direcţia Generală a Cinematografiei din Franţa hotărăşte crearea

„Marelui Premiu al Cinematografului

Francez”, distincţie anuală ce va deveni tradiţională. La această primă ediţie, juriul atribuie două premii:

unul pe anul 1942 pentru *Trubadurii diavolului* (r. Marcel Carné) şi unul pe anul 1943 pentru *îngerii păcatului* (r. Robert Bresson), ian.

– La Paris se deschide „L* Institut de Hautes Études Cinématographiques” – IDHEC (Institutul de înalte Studii Cinematografice). Director, Marcel L’Herbier.

febr. 8 – Paris: pe *Le Ciel est a vous* / Cerul vă aparţine / (r. Jean Grémillon; a. Madeleine Renault, Charles Vanèl). Inspirat din cazul real al doamnei Dupeyron, care în 1937 a bătut recordul mondial feminin de zbor în linie dreaptă, filmul urmăreşte destinul unei provinciale care îşi sacrifică viaţa de familie pentru a-şi împlini visul. „N-am vrut să glorific spiritul de aventură. Am vrut doar să arăt că omul e bine să creadă şi în altceva decât în sine însuşi. Important este să ieşim din noi înşine, să trăim, adică să înţelegem” (Grémillon). Considerat de unii critici drept capodopera regizorului francez, care „sub aparenţa unui neorealism *avant la*”.

izbuteşte un film de o perfecţiune sferică, unde „fiecare imagine şi fiecare sunet aduc o informaţie, confirmă o emoţie, completează un portret, anunţă un eveniment” (P. Biliard).

– ug. 19 – În cadrul acţiunilor Rezistenţei franceze care au precedat eliborurea Parisului sunt ocupate studiourile, întreprinderile

cinematografice şi sediul C.O.I.G., unde se instalează Comitetul de eliberare a cinematografului, prezidat de Pierre Blanchar. Acest comitet organizează filmarea eliberării Parisului şi ia primele măsuri organizatorice de profil:

crearea Centrului Naţional al Cinematografiei, a Comisiei Superioare Tehnice, a Unifrănce-Film şi a jurnalului de actualităţi, aug. 24 – 25 – Bucureşti: operatorii români Ovidiu Gologan şi Ion Cosma filmează bombardamentele germane, represaliile la actul insurecţional de eliberare a României. Aceste imagini vor fi înserate în noua serie a jurnalului de actualităţi O.N.C, care va fi editat cu începere din luna septembrie, irpt. 22 – Moscova: pe *Zoia* (r. Leo Amştam; a. Galina Vodianiţkaia, Xenia Tarasova) aduce pe ecran figura Zoiei Kosmodemianskaia, partizana de 18 ani, împuşcată de fascişti. Muzica lui Şostakovici, nobilă şi grandioasă, ritmează subiectul.

oct. 2 – Stockholm: pe / fete / Frământări / (r. Alf Sjöberg; sc. Ingmar Bergman; a. Stig Järrel, Alf Kjellin, Mai Zetterling). Film psihologic, cu influenţe strindbergiene, despre relaţiile dintre un profesor sadic şi umil dintre elevii săi. „Mulţi spectatori au văzut în personajul profesorului un simbol al nazismului” (R. Waldenkranz). Filmul marchează afirmarea actriţei Mai Zetterling.

nov.

– Moscova: pe *V şest ceasov večera poste* corni / Ora şase după război / (r. Ivan Pâriev; a.

Marina Ladânina, Evgheni Samoilov), film original, o comedie muzicală turnată în anii războiului.

1945

ian. 18 – Londra: se constituie firma „Arthur Rank Production ltd.”, etapă importantă pe drumul creării imperiului Rank, care va îngloba diverse companii, studiouri, laboratoare şi fabrici de aparatură, ian. 29 – Pr. *Velikii perelom* / Cotitura cea mare / (r. Fredrih Ermler; a. Mihail Derjavin, Andrei Abrikosov.) Film de război care exaltă eroismul armatei sovietice în bătălia de la Stalingrad. Conceput ca un film psihologic, el dezvăluie dezbaterile şi problemele de conştiinţă ale generalilor sovietici, care trebuie să ia hotărâri în numele a mii de oameni implicaţi în conflictul armat.

mart. 9 – Paris: pe *Les Enfants du Paradis* / Copiii paradisului / (r. Marcel Carné; sc. Jacques Prévert; a. Arletty, Jean Louis Barrault, Pierre Brabseur, Maria Casarès). „La prima vedere o poveste de dragoste ce se desfăşoară în Parisul lui Balzac, filmul devine o dezbatere estetică pe problema relaţiei viaţă-artă şi chiar o comparaţie între diversele moduri de joc, deoarece include cel puţin cinci moduri de interpretare. Şi, dincolo de toate acestea, este un film-poem despre natura şi felurile iubirii: sacră şi profană, dăruită şi posesivă” (Pauline Kael). Secvenţe celebre: debutul lui Deburau, seara la Rouge-Gorge, pantomima pe sârmă, duelul din han, Garance în

reşedinţa contelui, asasinarea contelui la baia turcească, Deburau în viitoarea carnavalului”.

mart.

– Paris: se constituie „Federaţia franceză a cinecluburilor”. Preşedinte, Jean Painlevé.

apr.

– Regizorul Robert Bresson termină *Les Dames du Bois de Boulogne* [*Doamnele* din Bois de Boulogne / (sc. R. Bresson; a. Maria Casarès, Elina Labourdette, Paul Bernard), inspirat după Diderot. O femeie părăsită se răzbună împingând în braţele bărbatului infidel o fată de moravuri uşoare. „Bresson şi-a luat riscul de a transfera o poveste realistă într-ua alt context realist. Rezultatul este că aceste două exemple de realism se distrug unul pe altul, iar pasiunile izbucnesc din personaje ca dintr-o crisalidă” (A. Bazin). „Un film de intimitate tragică, pe un ton uşor înflorat, neobişnuit în cinematograf, un film de chipuri” (J. Cocteau). Un univers tragic, la mijloc de drum între abstract şi real, în care „adevărata mişcare este dată numai de nodurile care se fac şi se desfac înăuntrul personajelor” (Bresson).

mal 9 – Capitularea Germaniei marchează Sfârşitul celui de-al doilea război mondial pe fronturile din Europa. Documentele cinematografice filmate în timpul asaltului asupra Berlinului şi în primele zile după victorie vor constitui materia unor filme de montaj (de la *Berlin*, de I. Raizman – 1945, la *Anul 1945*, de Karl Gass – 1985); evenimentele vor inspira şi filme de

ficţiune cu această temă (de la *Căderea Berlinului*, de Mihail Ciaureli – 1949, până la *Victoria*, de Iyri Ozerov – 1985).

mai – Firma „General Aniline and Film Corporation" începe să fabrice pelicula „Ansocolor", replica americană a „Agfacolorului".

iun. 8 – Cairo: se inaugurează studiourile „Al Ahram".

iun.

– Pr. *VEspoir*] Speranţa /, realizat de André Malraux în Spania, în 1938, sub titlul „Sierra de Teruel". Acest film al războiului civil spaniol e incomplet în raport cu intenţiile iniţiale ale autorului şi se concentrează asupra bombardării unui câmp de aviaţie franchist, episod final al romanului scris de Malraux în 1937. „Un univers tragic, accentuat de sobrietatea imaginilor şi a dialogului. Filmul nu este o epopee, nici personajele nu sunt legendare. Totul rămâne la dimensiunile omului" (A. Olivier).

lui. 3 – Se constituie, în Iugoslavia, „Comitetul federal pentru cinematografie, având în directa sa subordine organismele naţionale cinematografice. El fiinţează până în 1950, când organizarea cinematografică pe republici se face autonom.

lui. 4 – Paris: apare revista „L'Écran Français", săptămânal bogat ilustrat, conţinând articole, ştiri, cronici, interviuri. Scopul său: „apărarea cinematografiei franceze şi promovarea culturii cinematografice", lui. 16 – Pr. *The Way to the Stars* / Drumul spre stele (/ r. Anthony Aşa uith; a.

Michael Redgrave, John Mills). Îmbinare de film psihologic şi e război, descrie viaţa unei unităţi de aviaţie anglo-americane din spatele frontului. Desemnat de un referendum britanic drept cel mai bun film al perioadei 1939 – 1945.

aug. 8. Moare, la Moscova, regizorul sovietic Iâkov Aleksandrovici Protazanov (n. 4 febr. 1881). Pionier al cinematografului rus. Peste 80

de filme în perioada prerevoluţionară. Între anii 1918 şi 1923 lucrează în Franţa. Revine în U.R.S.S., manifestând aceeaşi preocupare pentru realismul psihologic, evident mai ales în ecranizările după literatura clasică (R *azboişipace* – 1915, *Dama de pică* – 1916, *Oamenişi ranguri* – 1928, *Fata fără zestre* – 1936). Realizează unul dintre filmele clasice ale genului ştiinţifico-fantastic: *Aelita* – 1924.

aug. 11 – Naţionalizarea industriei cinematografice cehoslovace cu toate sectoarele ei (producţie, distribuţie, exploatare) marchează momentul înfiinţării cinematografiei socialiste.

sept. 10 – Pr. *Henric al V-lea* (r. Laurence Olivier; i. Robert Krasker; a. L. Olivier, Leslie Banks, Robert Newton, Leon Genn). Prima ecranizare shakespeariană din seria celor realizate de Olivier în anii ’40 – 50. Deşi începe prin a reconstitui un spectacol elizabetan, *Henric al V-lea* nu este teatru filmat. „Procedeul de a debuta pe scena teatrului „Globe” şi de a se strămuta treptat pe tărâmul realităţii, până la bătălia de la Azincourt, apoi, reîntorcându-se la

teatru, a stârnit controverse, deşi este deosebit de inspirat” (L. Halliwell). Prin alegerea culorilor şi aplatizarea perspectivei, imaginea recreează stilul miniaturilor din secolul al XV-lea.

sept.

– Pr. *Dead of Night* n puterea nopţii / (r. Basil De arden, Robert Hamer, Charles Crichton, Alberto Cavalcanti). Film în scheciuri: câteva personaje, reunite într-o casă, povestesc câte o întâmplare cu fantome şi cu elemente supranaturale. „Film de groază realist sau mai degrabă suprarealist […] face din realitatea cotidiană terenul cel mai propice al spaimei” (M. Caen).

sept.

– Premiera filmului *Roma, città* Roma, oraş deschis / constituie actul de naştere al neorealismului, „mişcare artistică spre descoperirea umană şi spirituală a ţării” (C. Lizzani), având ca deviză artistul, fiu al timpului său, factor receptiv la imperativul momentului istoric. „Neorealismul apare ca o reacţie faţă de realismul de tip vechi, tradiţional, care „nu exprima realitatea, în timp ce noi vrem să cunoaştem esenţa, realitatea interioară din spatele celei exterioare” (G. Zavattini).

El se manifestă ca o luptă împotriva războiului, a dezordinii şi a nedreptăţii sociale, a fascismului, a corupţiei şi a imoralităţii în general. Un cinematograf anticonservator, anticonformist şi antiburghez, care impune o nouă stilistică şi un

nou limbaj bazate pe o „naraţiune simplă, pe înlăturarea oricărui retorism, pe un montaj alert şi un dialog funcţional” (L. Ghirardini). Atât condiţiile tehnice şi financiare postbelice, cât şi dorinţa de maximă autenticitate impun filmarea în exterioare şi decoruri naturale, folosirea actorilor neprofesionişti sau mai puţin cunoscuţi, adoptarea cu precădere a planurilor medii şi de ansamblu. Din punct de vederé artistic şi moral, *Roma, oraş deschis* (r. Roberto Rossellini; i. Ubaldo Arata; a. Anna Magnani, Aldo Fabrizi, Marcello Pagliero) reprezintă un model.

Această primă mărturie artistică despre rezistenţa italiană redă lupta comună a unui comunist şi a unui preot împotriva fascismului, prilej de a face „tabloul unei Italii sordide, mizere, unită în dorinţa de a-şi smulge masca impusă” (P. Leprohon). Alte filme neorealiste importante: *Paisă* (r. R. Rossellini, 1946); *Vânătoare tragică* (r. G. De Santis, 1947); *Hoţi de biciclete* (r. V. De Sica, 1948); *Pământ se cutremură* (r. L. Visconti, 1948); *Orez amar* (r. G. De Santis, 1949); *Umberto D.* (r. V. De Sica, 1951).

oct. 5 – Pr. *The Lost Weekend* / Vacanţa pierdută / (r. Billy Wilder; a. Ray Milland, Jane Wyman). Cazul dramatic al unui scriitor alcoolic care luptă să-şi învingă viciul. Influenţă expresionistă mai ales în secvenţa halucinaţiilor eroului. „Succesul filmului permite Hollywood-ului să facă un mare pas înainte pe calea realismului” (L. Halliwell). Premiul „Oscar”.

pentru interpretare – Ray Milland.

oct. – începe reconstruirea studiourilor japoneze distruse de război, nov. 13 – Crearea industriei cinematografice poloneze socialiste: serviciul de filme documentare al diviziei „Kosciuszko” devine „Film Polski” (director, Aksander Ford), care va deţine monopolul producţiei şi distribuţiei; se înfiinţează concomitent Institutul de Film din Cracovia, nov.

– După capitularea Japoniei, autorităţile americane de ocupaţie interzic producerea şi prezentarea de filme militariste fasciste şi şovine, care incită la discriminare rasială, la denigrarea femeii, la exploatarea copiilor sau la sinucidere. Din cele 554 filme realizate în timpul războiului sunt interzise 225.

dec. 26 – Pr. filmului danez *De rode* enge / Pământ însângerat / (r. L-au Lauritzen Jr., Bodil Ipsen). Dramă de rezistenţă, austeră şi emoţionantă, care cucereşte aprecierea internaţională cu prilejul primului festival de la Cannes.

dec.

– Pr. *Spellbound* / Fascinaţie / (r. Alfred Hitchcock; sc. Ben Hecht; a. Ingrid Bergman, Gregory Peck). *Thriller* psihanalitic. Povestea unui fals culpabil, nevrozat, pe care psihiatra sa îl ajută să descopere pe adevăratul autor al crimei. „Am vrut să fac primul film psihanalitic. […]

Când am ajuns la secvenţa visului (realizată cu concursul lui Salvador Dalí), am urmărit să rup

tradiţia viselor în cinema, care, în general, sunt redate nebulos, confuz” (Hitchcock).

dec.

– O lege britanică pentru încurajarea cinematografiei naţionale prevede creşterea procentului de filme engleze din exploatare şi distribuţie până la 22%, şi, respectiv, 17%.

dec.

– Pr. *Brief Encounter* / Scurtă întâlnire / (r. David Lean; a. Celia Johnson, Trevor Howard). Dragostea dintre un bărbat şi o femeie (ambii căsătoriţi) care se cunosc întâmplător, se iubesc şi se despart. Unul dintre marile evenimente ale cinematografului britanic postbelic. Remarcabil în epocă prin autenticitatea ambianţei, prin grija pentru detaliul semnificativ, prin simplitatea povestirii, ceea ce a făcut critica să vorbească despre neonaturalism. Clasica înfruntare dintre pasiune şi datorie capătă aici dimensiunile cotidianului.

– Stephen Bosustow înfiinţează firma „United Production of America” (U.P.A.), ale cărei filme vor marca o nouă etapă în istoria desenului animat. Respingând stilul disneyan, reprezentanţii ei (Pete Burns, Robert Cannon, John Hubley, Gene Daitch, Ernest Pintoff) revin la simplitatea şi naturaleţea desenului lui Émile Gohl, renunţând la perspectivă şi la iluzia volumului, optând pentru un stil caricatural menit să redea psihologia personajelor, folosind culoarea cu valoare de simbol şi abanaonând eragul de situaţii în favoarea satirei şi

a umorului negru.

– Monolitismul hollywoodian începe să fie ameninţat de apariţia micilor

– Companii independente formate de diverşi regizori, scenarişti sau actori:

– „Rainbow Production” – Irving Asher şi Leo McCarey; „Liberty Films”, condusă de William Wyler, George Stevens şi Frank Capra.

– Ia fiinţă în Belgia „Serviciul cinematografic”, din cadrul Ministerului

– Educaţiei şi Culturii Naţionale.

– Moare regizorul egiptean Kamal Selim (n. 1913), autorul primului

– Film realist egiptean, *Al* Azima / Voinţa / (1939), şi al unor ecranizări din

– Literatura universală: *El Bouassa* / Mizerabilii / (1943), *Shuhadaa el Sharam*

– Romeo şi Julieta / (1944).

– Pr. filmului elveţian *Die letzte Chance* / Ultima şansă / (r. Leopold Lindtberg). În septembrie 1943, un grup de refugiaţi din Italia traversează Alpii

– Pentru a ajunge în Elveţia. „Un scenariu sobru şi un stil al regiei, care, prin eclerajul fiecărui plan, prin rigoarea cadrajului şi a montajului, aminteşte de „noua obiectivitate” pabstiană pusă în slujba unui subiect neorealist” (F. Bauche).

– Regizorul american John Huston scrie, regizează şi filmează pentru Serviciul cinematografic al armatei de uscat americane

documentarul *Let There Be Light*vääse facă lumină! /. Tema: nevrozele şi traumatismele psihice suferite de soldaţii din linia întâia. Gonsiderându-l demoralizator şi „indiscret”, Pentagonul interzice prezentarea filmului.

– Sub directa îndrumare a Partidului Comunist Chinez, se creează firma

– „Kuen Luen”, destinată realizării de filme de către un grup de regizori:

– Tsai Tzu Sheng, Ceng Fu, şi Tong San, Ceng Kiun Li şi cu participarea actorului Tehao Tan.

– „Academia de artă dramatică” din Budapesta (fondată în 1863) devine

– „Şcoala superioară de artă dramatică şi cinematografie”, cu secţiile: actorie, regie de film şi operatorie.

1946

ian.

– Apare în Germania (zona de ocupaţie sovietică), sub conducerea lui Kurt Maetzig, primul număr al cine jurnalului săptămânal de actualităţi „Martor ocular” (*Augenzeugen*), a cărui deviză este „Priviţi, ascultaţi şi judecaţi singuri”. Scopul: mobilizarea cetăţenilor la reconstrucţia ţării, fefor. 27 – Regizorul francez René Clément realizează *Bataille du rail* / Luptătorii din umbră /, epopee a rezistenţei antihitleriste având ca interpreţi fie simpli amatori, fie actori necunoscuţi, fie înşişi participanţi direcţi la episoadele narate. Film de o „amploare cu adevărat epică în multe dintre episoadele sale,

cum ar fi deraierea unui tren militar german sau executarea ostaticilor francezi. […] R. Clément posedă simţul montajului şi al detaliului semnificativ. […] în acest sens, putem vorbi despre oinfluenţă a lui Dovjenko” (G. Sadoul).

febr.

– Terminarea filmului *Ivan* GIvan cel Groaznic /, partea a II-a, se amână cu câteva luni din cauza atacului de cord suferit de S.

Eisenstein.

mart.

– Actriţa americană Rita Hayworth creează în *Gilda* (r. Charles Vidor) un nou tip de personaj: ucigaşa blondă din *filmul negru*, „frumoasa fără suflet” care va face vogă în filmul american al epocii. Semnificativ pentru popularitatea personajului şi a actriţei: în aceeaşi lună, bomba atomică experimentată de americani în atolul Bikini poartă numele de t Gilda».

mai 17 – Berlin-Babelsberg! se înfiinţează studiourile D.E.F.A., care

reiau întreaga producţie cinematografică a zonei răsăritene a Germaniei.

rimul film de ficţiune, *Mörder sind unter uns* / Ucigaşii sunt printre noi /, de Wolfgang Staudte, pune problema responsabilităţii poporului german în tragedia celui de-al treilea Reich.

mai – Pr. *Kamennâi ţvetok* / Floarea de piatră / (r. Aleksandr Ptuşko; a. Vladimir Drujnikov, Elena Devscikova, Tamara Makarova). Ecranizare a unui

basm rus. Ptuşko „are în sânge basmul popular cu umanismul lui poetic, cu culoarea lui” (G. Roşal). Prima încercare de folosire dramatică a culorii în filmul sovietic.

iun.

– Premierul francez Léon Blum şi secretarul de stat american James Byrnes semnează acordurile politico-comerciale de interes general dintre Franţa şi Statele Unite, în care figurează un capitol special referitor la cinema. Acest acord reprezintă expresia penetraţiei masive a cinematografului american în Europa Occidentală. Ca reacţie, se constituie „Comitetul pentru apărarea cinematografului francez”. Acordul este abrogat la sfârşitul anului 1948.

aug. 1 – Apare primul număr al revistei poloneze bilunare „Film” (din noiembrie 1949, săptămânală). Iniţial, magazin bogat ilustrat (ştiri, note, interviuri, corespondenţe); din anii ’60 sunt introduse şi articole cu caracter teoretic şi de sinteză.

aug. 1 – Prima ediţie a Festivalului internaţional de la Mariánské Lázně, care, din 1950, îşi mută sediul la Karlovy Vary. Iniţial, necompetitiv. Din

1948 devine competitiv şi adoptă deviza: „Pentru pace, pentru un om nou, pentru o lume mai bună”. Din 1952, e bienal.

aug. 10 – Moare producătorul francez Léon Gaumont (n. 10 mai 1864), unul dintre creatorii industriei cinematografice franceze, aug. 16 –

Săptămânalul „Sovetskoe iskusstro” atacă filmul *cel Groaznic*, partea a II-a, aflat încă în lucru, considerându-l „proba evidentă a rezultatelor negative la care poate duce lipsa simţului de responsabilitate şi tratarea superficială şi arbitrară a istoriei”. La 4 septembrie, o rezoluţie a Comitetului Central al P.C.U.S. Îl critică virulent, alături de alte câteva filme: *Oameni simpli* de Leonid Trauberg şi Grigori Kozânţev;

Amiral Nahimov, de Vsevolod Pudovkin. Ulterior, poziţia faţă de aceste filme va fi reconsiderată.

aug. 23 – Prima ediţie a Festivalului internaţional, de la Locarno (Elveţia). Manifestare alternativ competitivă şi necompetitivă. După 1966, sub conducerea lui Sandro Bianconi şi Fredy Buache, se consacră cu precădere tinerilor regizori şi cinematografiilor nou afirmate, aug.

– Pr. *The Big Sleep* / Somnul de veci / (r. Howard Hawks; – a. Humphrey Bogart, Lauren Bacall). Capodoperă a *filmului negru*, considerat cea mai bună şi mai fidelă ecranizare după Raymond Chandler. „Acţiune încordată şi rapidă, personaje alcătuind: o galerie de monştri rafinaţi” (Pauline Kael). „Philip Marlowe nu are nimic de salvat, nici de sperat, Nu este mânat de niciun interes, nici de vreo pasiune. Pur şi simplu acţionează. Dacă există o filosofie hawksiană, atunci ea apare aici” (A.S. Labarthe). *Remake* în 1978, de Michael Winner.

sept. 20 – Moare, la Neuilly-sur-Seine, actorul

francez Raimu (n. Jules Mur are, 17 dec. 1883). Film din 1910. Afirmare în epoca sonorului cu trilogia lui Pagnol (*Marius*, *Fanny*, *César*). „Reprezentant tipic al provinciei franceze, Raimu şi-a construit – treptat un personaj uman, cordial şi simplu" (R. Chiti). Film: *Crima Roguin* (1939); *Misteriosul domn Victor* (*1938*); *Nevasta brutarului* (*1939*).

sept. 20 – Prima ediţie a Festivalului internaţional de la Cannes. Manifestare competitivă, cu participarea a 19 ţări. Din 1951, se ţine în luna mai. De la început competiţia artistică este dublată de spectacolul monden, care după 1968 păleşte treptat, festivalul devenind în primul rând o intâlaire de afaceri. În anii '60 – 70* secţiile se diversifică, ele fiinţând în paralel cu competiţia propriu-zisă („Săptămâna criticii", „Târgul de filme", „Întâlnirea regizorilor", „O anumită privire", „Perspectivele cinematografului francez" etc.).

sept. 26 – Paris: pe *La Symphonie* / Simfonia pastorală / (r. Jean Delannoy; a. Michèle Morgan, Pierre Blanchar). Poveste de dragoste între o fată oarbă şi un pastor. „O tragedie în cinci acte, a cărei valoare este dată de lunga noapte din primele patru. Fata oarbă nu-şi capătă vederea decât în ultimul moment" (A. Gide). „Redare subtilă a stărilor sufleteşti şi a evoluţiei personajelor văzute prin prisma, pastorului" (J. Vidai).

sept.

– Londra: se constituie „British Film Academy”, având ca scop

„Promovarea artei filmului”. Acordă premii anuale (statueta „Stella”), echivalentul englez al „Oscar”-ului american. Primul preşedinte, Carol Reed.

sept.

– Pr. *Notorious* (r. Alfred Hitchcock; sc. Ben Hecht; a. Cary Grant, Ingrid Bergman, Claude Rains). La Rio, o spioană americană se căsătoreşte cu un refugiat nazist pentru a descoperi un complot. „Unul dintre cele mai ironice pretexte găsite de Hitchcock pentru a realiza o melodramă de cameră despre o femeie pe punctul de a-şi pierde viaţa, în timp ce o căuta, despre un german silit de dragoste să-şi sacrifice «cauza» şi despre un american silit de «cauză» să-şi sacrifice dragostea” (G. Lambert).

„Puritate excepţională, model de construcţie a scenariului, […] un film în care cu minimum de mijloace s-a obţinut maximum de efecte, […]

culme a stilizării şi a simplităţii hitchcockiene” (F. Truffaut), sept.

– Greve puternice afectează producţia de film japoneză, în special compania „Toho”, unde încetarea lucrului se prelungeşte până la 19 august

1947. Dintre revendicări: primirea unor reprezentanţi ai sindicatului în conducerea studioului, ziua de lucru de opt ore, consultarea sindicatului în probleme de producţie, de

concedieri şi de măsuri disciplinare, oct. 26 – Ia fiinţă, în Franţa, „Centre Naţional de la Cinématographie” (Centrul Naţional al Cinematografiei”). Are ca atribuţii: studierea proiectelor de legi, a decretelor şi a dispoziţiilor referitoare la industria cinematografică, coordonarea diferitelor sectoare ale cinematografiei în dezvoltarea lor, controlul finanţării şi al reţetelor, acordarea de subvenţii pentru producţia naţională, organizarea formării profesionale şi tehnice pentru toate categoriile de cineaşti.

oct. 29 – Paris: pe *La Belle et la B* / Frumoasa şi fiara / (r” sc. Jean Cocteau; i. Henri Alekan; a. Josette Day, Jean Marais). Adaptarea unui basm din secolul al XVIII-lea, în care dragostea unei fete redă unui monstru înfăţişarea sa de prinţ fermecător. „O operă de artă, un poem plastic de o rară perfecţiune, […] frumuseţe în stare pură, rece, intelectuală, chiar matematică” (J. Vidai). Filmul se adresează „reminiscenţelor copilăriei prezente în fiecare dintre noi” (Cocteau), oct.

– Pr. *The Overlanders* / Transcontinental « / (r. Harry Watt). Coproducţie Anglia-Australia. Exodul unor crescători de vite cu turmele lor de-a lungul continentului australian, exod provocat de teama unei debarcări japoneze. Harry Watt „tratează acest film de aventuri cu tonul sobru şi stilul simplu al unui documentar” (R. Lacourbe, R. Lefèvre), trădându-şi astfel formaţia şi apartenenţa la şcoala marilor documentarişti

britanici ai anilor ’30.

nov.

– Pr. *The Best Years of Our L* / Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre / (r. William Wyler; sc. Robert Sherwood; i. Gregg Toland; a. Fredric March, Dana Andrews, Myrna Loy, Teresa Wright). Dificultăţile readaptării la viaţa civilă a militarilor americani demobilizaţi.

„Unul dintre filmele mele cu cel mai mare succes şi, totodată, cel mai lesne de făcut, deoarece m-am bazat pe experienţa mea de fost combatant” (Wyler). „Un stil de o mare puritate, foarte direct şi plin de căldură, fără maniérisme, mişcări de prisos, şiretlicuri estetice sau emoţionale” (J. Agee).

Şase premii „Oscar”: film, regie, scenariu, actor principal şi secundar, nov.

– Pi. *My Darling* Clementinel Draga mea Clementina / (r. John Ford; a. Henry Fonda, Linda Darnell, Victor Mature, Walter Brennan).

Episod mai mult sau mai puţin autentic din Vestul sălbatic la sfârşitul secolului al XIX-lea: răfuiala de la ranch-ul „O.K. Corral” dintre şeriful Wyatt Earp, Doc Hollyday şi hoţii de vite – fraţii Clanton – personaje reale, intrate încă din viaţă în mitologia Vestului. Sobrietatea, grija pentru detaliul semnificativ, adevărul psihologic, tensiunea şi rapiditatea duelului final, folosirea judicioasă a muzicii plasează filmul în opera lui Ford alături de *Diligenta*. Alte versiuni ale aceluiaşi episod: *Frontier Marshall*, de Allan Dwan

(1939), *Răfuială la O.K. Corral*, de John Struges (1957).

dec. 3 – Paris: pe *Les Portes de la nuit* / Porţile nopţii / (r. Marcel Carné; sc. Jacques Prévert; a. Pierre Brasseur, Yves Montand, Nathalie Nattier).

Melodramatică poveste de dragoste în ambianţa pariziană de după eliberare. Meritoriu prin descrierea atmosferei postbelice: bursa neagră, existenţa foştilor colaboraţionişti, mizeria periferiei pariziene. „Tentativă de a înscrie tradiţia realismului francez antebelic într-o referinţă imediată a realităţii sociale şi politice a momentului" (A. Cervoni).

dec. 20 – Copenhaga: pe *Ditte menneskebarn* / Ditto, fiica omului / (r., se.

Bjarne Henning-Jensen; a. Tove Maes, Karen Poulsen). Inspirat din romanul lui Andersen Nexø. Copilăria şi adolescenţa unei ţărăncuţe, fiică naturală, care are la rândul ei un copil nelegitim. „Optimism sănătos, credinţa în posibilitatea unei fericiri umane mai puternice decât persecuţiile unei false morale bazate pe nedreptate, egoism, meschinărie şi cupiditate" (R. Boussinot). Primul mare succes internaţional al filmului danez, după o perioadă dominată de tribulaţiile comice ale cuplului Pat şi Patachon, dec. 25 – Moare, la Pasadena, actorul american W.C. Fields (n. 29 ian.

1879). Format la şcoala vodevilului. Film în perioada 1915 – 1944 (mari succese după 1930). Anticonformist şi antisocial, Fields „a fost o excrescenţă monstruoasă a puritanismului

american, un amestec de mizantrop şi misogin care a distrus mitul familiei americane” (A. Sarris). Deşi personajele sale nu erau simpatice şi nu solicitau simpatia, publicul l-a iubit Î

pentru că „se recunoştea în situaţiile de pe ecran şi înţelegea că nesuferitul ields luptă împotriva unor duşmani comuni” (A. Knight). Film: 2? *un dar* (1934); *Puişorul meu drag* (1940); *Agentul de bancă* 1940); *da fraierului nicio şansă* (*1941*).

dec. – în S.U.A. este reactualizată legea antitrust. Se pune capăt aşa-numitei „integrări verticale” a industriei cinematografice, adică îmbinarea producţiei cu distribuţia şi exploatarea filmelor prin intermediul reţelelor de săli de cinema aflate în posesia marilor companii producătoare. Legea le răpeşte acestora controlul asupra sălilor, în care până acum filmele lor erau programate fără şite angajamente.

dec.

– Actorul englez Alec Guinness debutează în rolul Herbert Pocket din *Great Expectations* / Marile speranţe / (r. David Lean). Dotat cu o extraordinară capacitate de metamorfozare şi de transpunere în pielea personajului, el domină comedia britanică a anilor ’50 – 70. Film: *Inimi nobile şi alese* (1949); *Omul în costum alb* (1951); *Podul de pe râul Kwai* (1957); *Lawrence al Arabiei* (1963); *Scrooge* (1970); *Hitler – ultimele zece zile* (1973); *Războiul stelelor* (1977); *Micul lord* (1980).

– Ia fiinţă „Asociaţia producătorilor turci”, care editează publicaţia

„Filmele noastre”, unde se analizează calitatea producţiei naţionale şi posibilitatea îmbunătăţirii ei, cerându-se totodată protecţie din partea statului. f

– Procedeul japonez „Fujicolor” este utilizat pentru prima oară în câteva secvenţe din filmul *Juichinin no Jogakusei* / Îl studente /.

– Franco Gristaldi fondează societatea „Vides”. El devine unul dintre marii producători ai cinematografiei italiene.

– Cu documentarul *Monde de Paul Delvaux* / Lumea lui Paul Delvaux /, regizorul belgian Henri Stork „deschide noi perspective filmului de artă, explorând universul spiritual al pictorului. Fără exegeză, fără descriere anecdotică, spectatorul este cufundat în lumea imaginară a artistului şi trece de la o pânză la alta” (P. Davay).

– Filmul experimental *Dreams That Money Can Buy* / Vise ce se pot

– Cumpăra cu bani / este realizat de Hans Richter, cu colaborarea prietenilor

– săi, Marcel Duchamp, Fernand Léger, Max Ernst şi Man Ray, fiecare

– Semnând câte o secvenţă onirico-fantasmagorică. E povestea a şapte

– Persoane care consultă un psihiatru pentru a scăpa de obsesia luptei pentru

– Supravieţuire. Viziunea fiecăruia este câte o secvenţă color, realizată după

– Sugestiile şi desenele celor citaţi. Filmul e considerat „un document despre

– Ceea ce sunt artiştii moderni” (L. Jacobs), valoarea lui constând în folosirea

– Culorii ca un nou mijloc tehnic cu funcţie expresivă şi emotivă.

– Primul film povestit. În întregime la persoana întâia singular: *Lady*

– *În the Lahe* / Doamna din lac / (r. Robert Montgomery; a. R. Montgomery, Andrey Totter, Lloyd Nolan). R. Montgomery şi aparatul de filmat fac

– Corp comun asociindu-se cu personajul Philip Marlowe, care nu apare decât

– Rareori reflectat în oglindă. Ecranizare după Raymond Chandler.

– Roberto Rossellini continuă trilogia războiului cu *Paisă*, film în şase

– Episoade despre Italia devastată de război (1943 – 1945). Interpretat cu

– Precădere de neprofesionişti, filmul are un caracter semidocumentar, „aparatul se plimbă, analizează, expune cu o cruzime severă, surprinde

– Trupurile inerte ale morţilor şi chipurile îngrozite ale supravieţuitorilor

– Într-un tumult poetic de imagini grandioase” (L. Ghirardini). Reper

– Important al şcolii neorealiste. Celelalte filme ale trilogiei: *Roma, oraş*

– *Deschis* (1945) şi *Europa 51* (1951).

– Prezentat la Cannes, *Maria Candelaria*

(Marele Premiu), impune

– Atenţiei internaţionale cinematograful mexican şi pe câţiva dintre artiştii

– să-i de frunte: regizorul Emilio Fernandez, operatorul Gabriel Figueroa, actorii Pedro Armendariz şi Dolores del Rio. Nefericita poveste de dragoste

– Dintre un ţăran sărac şi o florăreasă, care moare linşată de consătenii săi, are o aură de legendă tragică şi evidenţiază stilul propriu al cuplului

– Fernandez-Figueroa, caracterizat prin compoziţii pislurale dramatice, contraste puternice de alb-negru.

– Producătorul grec Anton Zervos, fondatorul şi proprietarul firmei

– „Anzervos”, construieşte la Atena studiourile „Filothei”, unde se vor

– Realiza câteva dintre filmele importante ale acestei cinematografii: *Oraşul*

– *Magic* (r. Nikos Koundouros, 1954), *Lacul dorinţelor* (r. George Dervos, 1958), *Micile Afrodite* (r. N. Koundouros, 1963).

– Primul film neorealist al lui Vittorio de Sica – *Sciuscia* (sc. Cesare

– Zavattini; a. Rinaldo Smordoni, Franco Interlenghi, Angelo D’Amico) – abordează tema delincvenţei minorilor în ambianţa Italiei postbelice şi

– Are drept eroi doi mici lustragii („sciuscia”, derivat din englezescul „shoes

– Shine”) implicaţi în bursa neagră. „Tragedia celor doi copii, copleşiţi de

– Atmosfera haotică şi coruptă de după război şi obligaţi să ispăşească vini

– Care nu le aparţin, este redată într-un stil sobru şi eficient, cu imagini foarte

– Penetrante” (F, Valorba). „În ciuda notei amare şi disperate, în întregul

– Film vibrează vitalitatea, nevoia acută de bucurie, apelul la înţelegere

– Umană” (C. Lizzani).

– An important pentru fenomenul editorial de specialitate prin apariţia

– Câtorva volume de referinţă: „Essai sur les principes d’une philosophie du

– Cinéma” (Eseu asupra principiilor unei filosofii a cinematografului), în

– Care Gilbert Cohenăéat analizează locul pe care îl ocupă cinematograful

– În civilizaţia contemporană şi defineşte o nouă ştiinţă – filmologia;

„From Caligari to Hitler” (De la Caligari la Hitler), de Siegfried Kracauer, istorie a cinematografului german în perioada 1919 – 1933; „L’Âge ingrat du cinéma „(Vârsta ingrată a cinematografului) – culegere de texte scrise de Léon Moussinac, în perioada 1925 – 1940, în care se analizează „lupta cinematografului pentru descoperirea unor forme originale de expresie”;

„Grierson on Documentary” (Grierson despre documentar), culegere de studii publicate de

documentaristul englez în anii ’30 – 40; „Du muet au parlant” (De la mut la sonor), în care criticul Alexandre Arnoux îşi expune principalele sale teorii: „cinematograful nu este o artă, nu este o afacere, este o meserie”, „filmul nu are un autor care să-l poată semna ci este o operă colectivă”.

– 1947

Ian. 8 – Varşovia: pe *Zakazane piosenki* / Cântece interzise / (r. Leonard Buczkowski; a. Danuta Szaflarska, Jerzy Duszyúski). Primul lungmetraj de ficţiune polonez realizat după război. Film de rezistenţă, plasat în Varşovia celui de-al doilea război mondial. „Un document autentic atestând persistenţa în conştiinţa polonezilor a celor mai durabile mitologii. În cazul acestui film, creat la hotarul a două epoci, funcţionează atât criteriile istorico-estetice, cât şi cele psihologic-sociologice care fac din el o operă irepetabilă” (Z. Pitera).

febr. 6 – Sunt inaugurate, în apropierea Phenianului, primele studiouri din Coreea de Nord.

febr. 11 – Paris: pe *Farrebique* (r., sc. Georges Rouquier). Documentar despre viaţa unei familii de fermieri. Remarcabil prin „puritatea sa, prin dragostea pentru natură şi prin deosebita forţă lirică „(M. Carné). Exemplare în acest sens sunt secvenţa înmormântării bunicului şi cea a trezirii naturii şi a simţurilor, primăvara.

febr. 17 – Se deschide Facultatea de artă cinematografică din Praga, parte componentă a

Academiei de arte. Secţii: regie, imagine, montaj, producţie de film. Ulterior, şi o secţie de teorie de film şi TV.

apr. 11 – New York: pe *Monsieur Verdoux* / Domnul Verdoux / (r., se. Charles Chaplin; a. Ch. Chaplin, Martha >Raye, Mady Coreii, Isobel Elsom). Verdoux e „un Barbă-Albastră, un mărunt funcţionar de bancă rămas fără slujbă în timpul crizei economice, care se căsătoreşte cu fete bătrâne, asasinându-le apoi pentru a le lua banii. Scenariul conţine un umor diabolic, e o satiră aspră şi o critică socială violentă, dovedind că asasinatul e continuarea logică a business-ului" (Chaplin). Pentru prima oară, cineastul renunţă la personajul care l-a făcut celebru, dar păstrează multe dintre temele filmelor sale anterioare (polemica antirăzboinică, afecţiunea faţă de cei slabi etc). Filmul este „un studiu al raportului dintre scopuri şi mijloace ca metaforă a personalităţii moderne, adică a personalităţii responsabile, care reacţionează la stresurile contemporane potrivit logicii unei etici contemporane" (J. Agee). „Chaplin se mişcă cu virtuozitate pe toate treptele parodiei sociale, atacând capitalismul, războiul, etica în afaceri, solidaritatea familială, normele burgheze de viaţă" (A. Sarris). Acest film înteţeşte campania împotriva lui Chaplin, suspectat de „activităţi antiamericane". La 13 iunie, congresmanul John Rankin va cere expulzarea lui din S.U.A.

apr. 11 – Pr. *Sirena* (r., sc. Karel Steklý; a.

Maria Vášová, Ladislav Boháč). Tablou istoric pe parcursul a patru generaţii, redând lupta munchtonilor din Kladno împotriva capitaliştilor. Primul film ceh premiat într-o competiţie internaţională – Veneţia 1948;

«pe 29 – Primul lungmetraj iugoslav de ficţiune – *Slavica*, de Viekoslav Afrié – inaugurează un gen predilect al acestei cinematografii, filmul de rezistenţă. El redă acţiunile unui batalion de partizani, de-a lungul coastelor dalmate.

mal 21 – Paris: pe *Le Silence est d'or* / Tăcerea e de aur / (r., sc. René Clair; a. Maurice Chevalier, François Périer, Marcelle Derrien). Comedie sentimentală în ambianţa primelor studiouri cinematografice de la începutul secolului. „Marchează începutul unei noi etape în opera lui Clair, etapă în care comedia dramatică o înlocuieşte pe cea burlescă. Personajele nu mai sunt fantome, ci fiinţe vii. […] O capodoperă de umor, în care ironia sentimentală şi tandreţea sunt mai puternice decât satira, un nou dialog între dragoste şi prietenie" (J. Mitry).

mai – Pr. *The Lady from Shanghai* / Doamna din Shanghai / (r., se.

Orson Welles; a. Rita Hayworth, O. Welles, Everett Sloane). Trei bogătaşi, încercând să se extermine unul pe celălalt, îşi iau drept paravan un marinar care ajunge să fie învinuit de o crimă pe care nu a comis-o. Satira unei societăţi decăzute, turnată în tiparul unui film de suspans care reia două dintre temele dragi regizorului:

nemernicia bogătaşilor şi trăinicia inocenţei. „*Doamna din Shanghai* reuneşte misoginismul *filmului negru*, pamfletul social al lui Verdoux şi chipul înşelător al erotismului american, demonstrând inconsistenţa mitului femeii americane, fiinţă incapabilă de iubire, pe care n-o interesează decât banii şi asigurarea pe viaţă” (J. Sicher).

Antologică este secvenţa finală a răfuielii din camera oglinzilor, mai – la fiinţă compania japoneză „Shintoho” (Noul Toho), al cărei prim film *Toho Senichiya* / O mie şi una de nopţi cu Toho / – reprezintă şi debutul regizorului Kon Ichikawa. Desprinsă din „Toho”, şi rămasă oarecum dependentă de compania-mamă, „Shintoho” devine în 1949 cea mai mare firmă producătoare de filme din Japonia, lui. 2 – Pr. *Vesna* / Primăvara / (r. Grigori Aleksandrov; a. Liubov Orlova, Nikolai Cerkasov). Comedie muzicală în care „există câte puţin din toate: haz, vodevil cu persoane care seamănă leit una cu alta, intenţii filosofice şi muzică semnată de Dunaevski. Fără a uita o excelentă interpretare a lui Cerkasov într-un rol de june-prim şi a Orlovei, rând pe rând cântăreaţă de operetă şi savantă austeră. […] Cel mai plăcut şi mai fantezist film sovietic al acestei pefâoade” (R. Jeanne, Ch. Ford), lui. 3 – Elia Kazan, Lee Strasberg şi Cheryl Crawford înfiinţează la New York „Actor’s Studio”, şcoală de artă dramatică influenţată de principiile lui Stanislavski. „Principalul scop al studioului este să

permită actorului să ajungă la emoţie, să şi-o exprime pleňar pe scenă, să elibereze actorul de orice inhibiţie în vederea manifestării integrale a talentului său (Strasberg). Printre elevii săi s-au numărat: Marlon Brando, James Dean, Shelley Winters, Marilyn Monroe, Eli Wallach, Rod Steiger, sept. 12 – Paris: pe *Le Diable au*, *corps* / Diavolul în corp / (r. Claude Autant-Lara; a. Micheline Presle, Gérard Philipe). Ecranizare după Raymond Radiguet. O femeie măritată se îndrăgosteşte de un i Idila lor se desfăşoară pe fundalul primului război mondial, ale cărui realităţi cei doi le ignoră. Această îndrăzneaţă poveste de dragoste, construită în tehnica flash-back-ului, i-a scandalizat pe puritanii epocii prin

„Cinismul său şi prin exaltarea adulterului”, Filmul însă a cucerit la Festivalul de la Bruxelles Premiul criticii şi premiul de interpretare, acordat lui Gérard Philipe (constituind consacrarea internaţională a acestuia).

Prefigurează temele ce se vor dezvolta ulterior în opera lui Autant-Laras oroarea faţă de război, satira principiilor burgheze, dragostea, sept.

– Cu prilejul Festivalului de la Cannes se constituie „Federaţia internaţională a cinecluburilor”.

sept.

– Patruzeci şi unu de cineaşti hollywoodieni sunt citaţi în faţa Comitetului pentru cercetarea activităţilor antiamericane. Nouăsprezece dintre ei – aşa-numiţi „martori neprietenoşi” – refuză să

depună mărturie referitoare la activitatea lor şi a colegilor de breaslă. Ca reacţie, un grup de 300 producători (scenarişti, regizori şi actori) formează „Comitetul pentru primul amendament al Constituţiei S.U.A.”, considerând că investigarea convingerilor politice individuale contravine democraţiei, oct. 3 – Inspirându-se dintr-un fapt real (sinuciderea actorului Jaochim Gottschall, împreună cu întreaga sa familie), regizorul est-german Kurt Maetzig realizează *Ehe im Schatten* / Căsătorie în umbră / (a. Ilse Seppart, Paul Klinger). Plasat în Germania anilor ’30 – 40, filmul înfăţişează distrugerea carierei şi a vieţii unei mari actriţe din cauza persecuţiilor rasiale ale hitleriştilor.

oct. 30 – Pr. *Selskaia ucitelniţa* / învăţătoarea din Şatrâi / (r. Mark Donskoi; i. Serghei Urusevski; a. Vera Mareţkaia, Danul Sagal /. Dramatica viaţă a unei învăţătoare din Rusia ţaristă, al cărei logodnic este deportat în Siberia, apoi ucis. După Revoluţie ea se consacră educării copiilor. Evocare impregnată de patos eroic şi dominată de interpretarea Verei Mareţkaia, care se transformă dintr-o tânără plină de elan într-o bătrână plină de înţelepciune.

oct. 30 – Washington: primele audieri în faţa „Comitetului pentru cercetarea activităţilor antiamericane”. Din cei 19 „martori neprietenoşi”.

rămân pe lista neagră doar zece – scenariştii: Adrian Scott, Samuel Ornitz, Lester Cole, Albert Maltz, Alvah Bessie, Dalton Trumbo, Ring

Lardner; regizorii: Edward Dmytryk şi Herbert Biberm an şi teoreticianul John Howard Lawson. O delegaţie hollywoodiană întreprinde „marşul asupra Washingtonului”, pentru a asista la audieri. Printre participanţii la marş: Humphrey Bogart, Lauren Bacall, Paul Henreid, Danny Kaye, oct.

– Shanghai: pe *Yi jiang chun shui xiang dong bin* / Fluviul de primăvară coboară spre răsărit / (r., sc. Tsai Tzu Sheng, Tehen Kiun-li). Prezintă destinul a doi fraţi care au ales căi diferite: unul situându-se de partea revoluţiei, celălalt împotriva ei. Evenimentele şi personajele sunt înfăţişate alegoric.

nov. 24 – Camera reprezentanţilor din S.U.A. hotărăşte cu 346 voturi contra 17 trimiterea în judecată a celor zece cineaşti hollywoodieni. Procesul se va încheia cu condamnarea lor la 1 an de închisoare şi 1.000 de dolari amendă.

nov. 30 – Moare, la Hollywood, regizorul de origine germană Ernst Lubitsch (n. 28 ian. 1892). Film din 1915 în Germania. În 1922 emigrează în S.U.A. Realizează 65 de comedii de diverse tipuri (operete, comedii de situaţii, vodeviluri mondene, satire de moravuri), în care „în general este vorba despre educarea unei femei de către un bărbat pe care nu-l doreşte sau viceversa, sau de invitaţia la un păcat de o seară” (F. Truffaut).

„Cineastul metonimiei prin excelenţă, el încearcă să ia partea drept întreg, întregul drept parte, cauza drept consecinţă, efectul drept cauză, recipientul drept conţinut” (F. Vitoux). Film:

Farmecul unui vals (1931);

Trei şi una (1933); *Văduva veselă* (1934); *A opta nevastă a lui Barbă Albastră*. (1938); *Cerul poate să aştepte* (1943).

doc. 14 – Animatorul ceh Jiří Trnka realizează primul său film de păpuşi – *Spaliček* / Anul ceh /. Inspirându-se din folclor (dansuri, costume, tradiţii), el prezintă cele patru anotimpuri prin ceea ce au ele mai caracteristic în satul ceh. Chipurile ţăranilor sunt concepute foarte simplificat. Atenţie deosebită acordată armoniei dintre om şi natură. Numeroase premii:

Veneţia, Bruxelles, Paris.

doc.

– Moare, la Paris, Ferdinand Zecea (n. 1864), omul-orchestră (scenograf, regizor, scenarist, actor) al cinematografului francez din perioada

1910 – 1920. „Principala sa calitate a fost de a fi ghicit gusturile oamenilor de rând care frecventau bâlciurile, […] de a fi încercat totul după ce a copiat totul. […] Filmele sale cu trucaje realizate în aer liber fac dovada unei fantezii baroce şi transformă procedeul în mijloc de expresie” (G.

Sadoul). Film; *Istoria unei crime* (1901); *Patimile* (1902); *Victimele alcoolismului* (1902); *Afacerea Dreyfus* (1908).

dec.

– Revista londoneză „Reynolds News” publică declaraţiile lui Chaplin împotriva Hollywood-ului: „Eu, Charles Chaplin, declar că Hollywood-ul este

pe moarte. El dă acum ultima sa bătălie şi o va pierde dacă nu se va hotărî să renunţe pentru totdeauna la standardizarea filmelor şi dacă nu va înţelege că filmele mari, capodoperele, nu se produc în serie ca tractoarele pe bandă”.

– Ia fiinţă „Asociaţia internaţională a cinematografului ştiinţific”.

– (A.I.C.S.).

– Animatorul canadian Norman McLaren termină filmul *La Poulette*

– *Grise* / Găinuşa cenuşie /, încununare a experimentelor sale anterioare în

– Domeniul pastelului animat: *Acolo sus pe munte şi* o *fantezie după un*

– *Tablou din secolul 19*. Ilustrare a unui vechi cântec canadian, *Găinuşa*

– *Cenuşie* redă „trecerile onirice ale păsării prin regnurile vegetal, mineral, animal, reuşind turul de forţă al realizării unei picturi animate” (R.

– Benayoun).

– Criticul indian cmaananda Das Gupta şi regizorul Satyajit Ray întemeiază „Cineclubul din Calcutta” (al doilea din India după cel din Bombay, înfiinţat în 1942). Având drept scop vizionarea filmelor importante din

– Patrimoniul cinematografiei mondiale, el va da un deosebit imbold mişcării

– Cinematografice indiene.

– Apare, la Londra, revista trimestrială „Sequence”, condusă de Lindsay

– Anderson, Peter Erieson şi Gavin Lambert.

Grupează în jurul ei pe viitorii

– „tineri furioşi” ai cinematografului englez. În cele 14 numere ale sale, ea lansează ideile curentului „Free Cinema”, încă înainte de apariţia

– Primelor lui filme.

– Regizorul italian Michelangelo Antonioni debutează cu scurtmetrajul *Gentedel Po* / Oamenii Fadului /. Înregistrare obiectivă a existenţei mizere a locuitorilor acestei zone, filmul deschide seria documentarelor realizate de Antonioni în perioada 1947 – 1955, dintre care cel mai reuşit e / Curăţenia oraşului / (1948). Ele conţin, în embrion, câteva dintre caracteristicile de bază ale universului şi stilului regizorului: adecvarea perfectă dintre peisaj şi om, sentimentul singurătăţii, lipsa soluţiilor de viaţă pentru eroii săi.

– În scurtmetrajul *Le Petit soldat* / Micul soldat /, animatorul Paul

– Griinault îmbină universul basmelor şi al copilăriei cu problemele grave*

ale vieţii adulte (demascarea războiului, apelul la dragoste şi înţelegere etc.). Stil figurativ, funcţie emoţională a decorului, tonuri delicate.

– Actorul american Danny Kaye înregistrează unul dintre cele mai

– Importante succese ale carierei sale cu *The Secret Life of Walter*

– Viaţa secretă a lui Walter Mitty /, de Norman Z. McLeod, în care interpretează rolul unui timid visător, corector de romane poliţiste. Această

– Parodie la adresa Hollywood-ului pune în valoare calităţile sale de actor, cântăreţ şi dansator, calităţi evidenţiate ulterior şi de *Bate în lemn* – 1953

– Sau *Bufonul regelui* – 1956.

– Regizorul Ivan Ivanov Vano realizează primul lungmetraj de desen

– Animat sovietic, *Koniok gorbunok* / Căluţul cocoşat /, după basmul lui

– Piotr Erşov. Începe o nouă etapă în creaţia animatorului, pentru care

– Basmul devine o constantă sursă de inspiraţie: *Fata de zăpadă* – 1952;

– *12 luni* – 1956; *într-un regat oarecare* – 1957.

– Regizorul ceh Karel Zeman începe cu filmul *Podkova pro štěstí* / Potcoava norocoasă / seria scurtmetrajelor de păpuşi, având ca protagonist personajul Prokouk. „Tiparul este mereu acelaşi: Prokouk are o concepţie învechită despre lume şi viaţă, dar la un moment dat îşi dă seama de greşeala făcută.

Aventurile lui devin un îndreptar de comportare şi etică cetăţenească” (J. Hrbas). Alte filme din serie: *Bri* 1947*; Prokouk, inventator* – 1949;) /. *Prokouk, detectiv* – 1958.

– Vrând să stăvilească concurenţa filmului american pe piaţa autohtonă

– Şi să stimuleze producţia naţională, guvernul britanic majorează cu 75%

– Taxele la import. Rezultatul: din august 1947

şi până în iunie 1948 nici

– Un film american nu rulează pe piaţa engleză.

1948

ian. 1 – Pr. *Valahol Európában* / Undeva, în Europa / (r. Géza Radványi; a. Arthur Somlay, Miklós Gabor, Zsuzsa Bánki). Tablou al epocii imediat postbelice. Recuperarea copiilor vagabonzi şi reintegrarea lor în societate.

E remarcabilă autenticitatea comportamentului şi a psihologiei micilor eroi.

ian. 18 – Moare, la Stockholm, Charles Magnusson (n. 26 ian. 1878), pionier al cinematografiei suedeze, regizor şi producător, în

– Pr. *The Treasure of the Sierra Madré* / Comoara din Sierra Madré / (r., sc. John Huston; a. Humphrey Bogart, Walter Huston, Tim Holt).

Western modern ai cărui eroi îşi dispută o comoară ce nu va fi a nimănui.

Filmul se aseamănă cu *Bapacitate*, de Stroheim, „nu numai prin tema sa centrală, ci şi prin fundal – mizeria oraşului şi puterea distrugătoare a deşertului” (P. Rotha). „Bogart duce rolul de personaj dur până la limitele sale psihologice: omul care trăieşte singur trece de la depravare la paranoia şi apoi la totala dezintegrare” (Pauline Kael). Premii „Oscar” pentru regie, scenariu şi actor secundar (W. Huston).

febr. 11 – Moare, la Moscova, regizorul şi teoreticianul Serghei Mihailovici Eisenstein (n. 23

ian. 1898). Film din 1923. Unul dintre marii cineaşti ai istoriei cinematografului, autor de filme epice, pentru a căror meticuloasă elaborare orchestrează toate componentele expresive (ritm, structuri plastice etc.). Părinte al filmului politic, el subliniază rezonanţele actuale ale istoriei şi face din actualitate motiv de demonstraţie şi de polemică.

Preocupat de problemele limbajului filmic, scrie numeroase eseuri şi articole teoretice, în care îşi expune concepţiile sale despre montaj, scenariu, culoare, interpretare, sonor, stereoscopie. Autor al teoriei „montajului de atracţii" şi al „nuvelei cinematografice", a căror valabilitate o demonstrează în filme ca: *Greva* – 1925; *Crucişătorul Potemkin* – 1925; *Octombrie* – 1927. Odată cu apariţia sonorului teoretizează montajul vertical, pe care îl aplică în *Aleksandr Nevski* (1938) şi *Ivan cel Groaznic* (1944 – 1946).

Prin capacităţile sale intelectuale, prin setea sa de cunoaştere, prin dorinţa de a privi totul din cât mai multe puncte de vedere, prin incursiunile sale teoretice nu numai în arta filmului, ci în toate formele de artă, Eisenstein poate fi considerat un Leonardo Da Vinci al epocii moderne, mart. 4 – Moare, la Ivry-sur-Seine, poetul, esteticianul, scenaristul şi actorul francez Antonin Artaud (n. 4. sept. 1896). Numele său se leagă mai ales de avangarda franceză a anilor '20 când scrie scenariul filmului *Scoica şi preotul*, de Germaine Dulac, şi interpretează diferite roluri secundare în

filme de Abel Gance, Carl Th. Dreyer, G.W. Pabst.

mart. 5 – Zürich: pe *Der Prozess* / Procesul / (r. Georg Wilhelm Pabst; a. Ernst Deutsch, Ewald Baiser, Albert Truby). Într-un sat din Ungaria o fată se sinucide; pe nedrept, localnicii aruncă vina morţii ei asupra evreilor din sat. Un film despre intoleranţă, prin care Pabst se străduie să se reabiliteze pentru atitudinea sa ambiguă din timpul nazismului, mart. 8 – *Ruskii vopros* / Chestiunea rusă /, de Mihail Romm, deschide seria filmelor sovietice, reflecţii cinematografice ale războiului rece, serie din care mai fac parte *Zagovor obrecionnân* / Complotul condamnaţilor /, de Mihail Kalatozov (1950), şi *Sekretnaia missia* / Misiunea secretă /, de M. Romm (1950).

mart. 80 – Alexandre Astruc publică în revista „L'Écran Français".

articolul *Naşterea unei noi avangărzi*: *Camera-stilou*, care va constitui un reper important în cronologia „noului val francez". „Cinematograful este pe cale să devină un mijloc de expresie, o formă în care şi prin care un artist îşi poate exprima gândirea, oricât de abstractă ar fi ea. [...] Cinematograful se va scutura de anecdota imediată, de concret, pentru a deveni o scriitură simplă şi subtilă. [...] Psihologia, metafizica, ideile, pasiunile sunt domeniul lui. Ţ...] Regizorul va scrie cu aparatul de filmat aşa cum scrie scriitorul cu stiloul".

mart.

– Lódž: pe *Ostatní etap* / Ultima etapă / (r.

Wanda Jakubowska; a. Barbara Drapihská, Zofia Mrozowska, Alina Jankowska). Film despre universul concentraţionar, experienţă trăită de regizoare în lagărele de la Auschwitz şi Ravensbrück. Prin tonul său realist, documentar, pare o actualitate reconstituită. „Diferitele episoade – sosirea trenului, munca forţată, promiscuitatea barăcilor, camioanele cărând victimele la crematoriu, şirul de prizonieri descărnaţi, vestea victoriei aliaţilor – constituie un tot a cărui putere morală este copleşitoare” (G. Sadoul)”.

apr. 13 – Moare, la Bucureşti, – regizorul şi operatorul Aurel Petrescu (n. 30 aug. 1897), pionier al filmului de animaţie românesc. Activează în perioada 1920 – 1930, realizând filme de animaţie, documentare şi câteva filme de ficţiune Film: *Păcală în lună* (1920); *amorezat* (1924);

D-ale zilei (*1927*); apr. 27 – *Yoidore tenshi* / îngerul beat / marchează o cotitură în cariera regizorului japonez Akira Kurosawa. Această poveste a unui doctor alcoolic care vrea să salveze viaţa unui gangster bolnav de tuberculoză

„A reprezentat pentru Japonia postbelică la fel de mult ca *Paisă* pentru Italia postbelică” (D. Richie), fiind printre primele filme japoneze care critică prezentul. Marele premiu „Kinema Jumpo” pentru cel mai bun film al anului.

mal 25 – Moare, la Geneva, regizorul francez Jacques* Feyder (Jacques Frederix, n. 21 lui.

1888). Film în perioada 1916 – 1946. „Aflat la periferia avangărzii, fără a ignora invenţiile formale ale acesteia, Feyder a continuat tradiţia naturalistă în cinematograful francez prin adevărul personajelor şi autenticitatea ambianţei. El face legătura între Feuillade, Delluc, Epstein şi Duvivier, Grémillon, Renoir" (B. Amengual). Film: *Atlantida* (1921);

Crainquebille (*1922*); *Carmen* (*1926*); *Thérèse Raquin* (*1928*); *Jocul cu moartea* (*1934*); *Chermesa éroica* (*1935*).

iun.

– Londra: pe *Hamlet* (r. Laurence Olivier; a. L. Olivier, Jean Simmons). Ecranizare a tragediei shakespeariene. „Unul dintre puţinele filme care deschid porţile teatrului cinematografic. Trei momente admirabile: „reprezentaţia, duelul, cearta dintre Hamlet şi regină" (A. Bazin).

„O nouă manieră de a filma teatrul, […] aparatul devine martorul dramei, adoptând mişcări de o extraordinară supleţe; […] noutatea limbajului cinematografic serveşte de minune un text care devine astfel mai clar şi mai accesibil marelui public" (R. Lefèvre, R. Lacourbe). Puriştii îi reproşează spectaculosul căutărilor vizuale, răceala tonului şi tăieturile din textul shakespearian, adepţii ecranizărilor libere îl consideră „un film-far".

lui. 4 – Madrid: se creează „Ünion Cinematografica Hispanoamericană" – U.C.H.A. (Uniunea cinematografică hispano-americană").

Membri: Spania, Mexic, Argentina, Cuba. Scop: facilitarea circulaţiei filmelor şi stimularea colaborării cinematografice între ţările respective.

ini. 23 – Moare, la Hollywood, regizorul american David Wark Griffith (n. 22 ian. 1875). Film în perioada 1907 – 1931. Unul dintre marii maeştri ai ecranului din toate timpurile. „Griffith a fost un cineast de o rară complexitate şi profunzime. [...] încă din filmele sale de început, el a stăpânit la perfecţie vocabularul tehnic al cinematografului, trecând apoi la simplificarea lui de dragul unei analize psihologice mai aprofundate a temelor care îl preocupau. [...] El a ştiut să sintetizeze elementele documentare şi cele dramatice, caracteristică dominantă a filmului de ficţiune modern.

Prin montajul său expresiv, Griffith a născocit o gramatică a emoţiilor, distanţa focală a lentilelor folosite devenind o funcţie a sentimentelor.

Prim-planurile sale nu se mulţumeau doar să intensifice emoţia, ci strămutau personajele din republica prozei în regatul poeziei. Momentele inspirate din filmele lui Griffith se numără şi azi printre cele mai frumoase din istoria cinematografului „(A. Sarris).

lui.

– Regizorul englez David Lean abordează pentru a doua oară (după *Marile speranţe*) universul lui Dickens, realizând *Oliver Twist*, operă de mare clasă, transpunere fidelă a modelului literar. Realism social, critică a

moravurilor, atmosferă apăsătoare, influenţă expresionistă în decor şi ecleraj. Strălucită creaţie a lui Alee Guiness în rolul lui Fagin.

aug. 19 – Naţionalizarea industriei cinematografice în Ungaria. Prin fuziunea câtorva întreprinderi se formează l-ai septembrie „Magyar Filingyârto Nemzeti Vallalat” (întreprinderea ungară de stat pentru producţia de filme). Director, Dezsö Rêvai.

aug. 22 – Edinburgh: pe filmului american *Louisiana Story* / Poveste din Louisiana /, de Robert Flaherty. Documentar liric despre viaţa unei familii modeste din mlaştinile Louisianei, a cărei existenţă este tulburată de apariţia căutătorilor de petrol. Variaţiune pe tema întregii opere a lui Flaherty – raportul om-natură. „O simfonie pe teme contrastante: pe Ho o parte, apa, plimbările cu barca, animalele, soarele, pe de altă parte, focul, maşina, oamenii, noaptea” (E. Fuzellier).

wept. 28 – Moare, la Hollywood, operatorul american Gregg Toland (n. 29 mai 1904). Film de la 15 ani, operator-şef din 1929. Unul dintre cei mai mari maeştri ai eclerajului şi ai plasticii fotografice, relevat mai ales de colaborarea cu John Ford, William Wyler şi Orson Welles. Neîntrecut în găsirea tonalităţii imaginii filmului în funcţie de gen. Aplică cu valoare expresivă profunzimea câmpului obţinând aceeaşi claritate şi acelaşi relief atât în primul plan, cât şi în cele îndepărtate, coexistente în aceeaşi imagine.

Deviza lui: „din când în când operatorul trebuie să facă o inovaţie revoluţionară în limitele raţiunii”. Film: *Periferie* (1987); *La răscruce de vânturi* (1939); *Fructele mâniei* (1940); *Micile vulpi* (1941); *Cetăţeanul Kane* (1941);

Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre (1946).

sept.

– Pr. *The Rope* / Funia / (r. Alfred Hitchcock; a. James Stewart, John Dalí, Farley Granger). Primul film color al lui Hitchcock, care devine şi propriul său producător. Important nu – pentru conţinutul tematic – povestea unei crime perfecte – ci pentru performanţa tehnică rămasă unică în istoria cinematografului – turnarea unui întreg film fără tăietură, într-un singur plan.

oct. 11 – Pr. *Molodaia grardia* / Tânăra gardă / (seria I) (r. Serghei Gherasimov; a. Tamara Makarova, Vladimir Ivanov, Serghei Bondarciuk).

Ecranizare după romanul lui Aleksandr Fadeev. Sacrificiul eroic al unor tineri partizani în timpul Marelui război pentru apărarea patriei. Reia tema preferată a lui Gherasimov: viaţa şi lupta tineretului. Debutul actorului Serghei Bondarciuk.

oct. 22 – Pr. *Povést o nastoiaşcem celoveke* / Povestea unui om adevărat / (r. Aleksandr Stolper; a. Pavel Kadocinikov). Inspirat din cazul adevărat al unui aviator care reînvată să piloteze cu ambele picioare, amputate în timpul războiului. Se situează pe linia filmelor – foarte frecvente în această perioadă – care exaltă eroismul omului

sovietic, capabil de orice sacrificii, înzestrat cu o extraordinară forţă fizică şi morală (vezi *Zoia*, *învăţătoarea din Şatrii*, *Tânără gardă*).

oct.

– *Macbeth*, de Orson Welles (a. O. Welles, Jeanette. Noian), constituie primul voleu al trilogiei shakespeariene (*Othello* – 1952, *Falstaff* – 1966), în care regizorul reia o temă prezentă în întreaga sa operă: efectul distructiv al puterii. „Welles a vrut să păstreze stilul teatral, încercând să demonstreze că cinematograful îşi poate plasa lupa deasupra tuturor operelor. […] El plasează piesa lui Shakespeare în negurile unei Scoţii preistorice, unde omul primitiv poate da curs liber instinctelor sale atavice”, (J.

Cocteau). 1 /

nev. 2 – Legea cu privire la naţionalizarea industriei cinematografice din România şi reglementarea comerţului cu produse cinematografice constituie actul de naştere al cinematografiei socialiste, nov. 29 – La Sorbona ia fiinţă Institutul de Filmologie. Preşedinte*

Mario Roques; secretar general / Gilbert Cohen-Séat.

dec. 23 – Pr. *Talpalatnyi fold* / Un petic de pământ / (r. Frigyes Bán; a. Ági Mâszâroş, Ádám Szirtes, Tibór Molnár). Primul film ungar după naţionalizare. Viaţa zbuciumată a unui ţăran în epoca interbelică, lupta cu mizeria şi nedreptatea. Aduce o temă nouă în cinematograful ungar dominat anterior de producţii de tip operă.

„Regizorul trece cu abilitate de la caracterul folclorico-baladesc al începutului la un realism pe alocuri documentar” (I. Nemeskürty). Personajele reapar în *Felszabadult fold*. / Pământ eliberat /, realizat tot de Frigyes Bán în 1950.

dec.

– Regizorul american Joseph Losey debutează cu *The Boy With Green Hair* / Băiatul cu părul verde /. Datorită culorii neobişnuite a părului, un băiat trebuie să înfrunte intoleranţa grupului social din care face parte.

Pledoarie antirasistă, care introduce temele operei lui Losey: individul şi grupul ostil, violenţa deliberată, resemnarea văzută precum cea mai gravă corupţie.

– Regizorul american de origine română Jean Negulesco înregistrează

– Cel mai mare succes, al carierei sale cu *Johnny Belinda* (a. Jane Wyman, Lew Ayres, Agnes Moorehead), devenind exponentul tipic al cinematografului *tear-jerker* (storcător de lacrimi). Este povestea unei fete handicapate

– Care luptă să-şi redobândească copilul.

– *La terra trema* / Pământul se cutremură / (r., sc. Luchino Visconti;

– I.G.R. Aldo; interpreţineprofesionişti). Ecranizare după Giovanni Verga.

– Tablou al vieţii de mizerie a pescarilor din Sicilia şi al luptei lor împotriva

– Exploatării. Sinteză frapantă de realism şi estetism, considerat de unii ca

– Operă de vârf a neorealismului, „filmul reuneşte umanitatea sensibilă şi

– Lirismul interior al unui Flaherty cu preocuparea expresivă şi plastică a

– Unui Eisenstein” (J. Mitry). „Visconti este cel mai mare povestitor pe

– Care noi italienii l-am avut în acest secol. Cel mai inspirat şi cel mai robust.

– Personajele şi peisajele sale au vehemenţa vieţii însăşi” (O. Del Buono).

– „Profunzimea câmpului este folosită în afara studioului, în exterioarele

– În aer liber, sub ploaie şi chiar în plină noapte, cât şi în interioare, în decorurile reale ale caselor pescarilor. […] Pentru prima dată un film întreg

– Este egal *intra* şi *extra muros*” (A. Bazin).

– Regizorul italian Giuseppe De Santis debutează cu *Caccia tragica*

– Vânătoare tragică /, după ce anterior a avut o intensă activitate de critic, calitate în care a stigmatizat moda telefoanelor albe, convenţionalismul

– Cinematografului italian şi a anunţat revoluţia neorealistă. *Vânătoare*

– *Tragică* este un episod violent din anii imediat postbelici, „care îl recomandă

– Pe De Santis drept un regizor preocupat de evenimentele sociale şi politice

– Ale Italiei contemporane. Stilul său amplu şi pe alocuri retoric se perfecţionează în operele

următoare, legate strâns de realitatea italiană – *Orez*

– *Amar, Nu-i pace sub măslini, Borna, orele 11”* (G. Rondolino).

– *The Naked City* / Oraşul fără mască / (r. Jules Dassin; i. W. Daniels;

– A. Barry Fitzgerald, Don Taylor). Un banal film poliţist, realizat în manieră semidocumentară pe străzile New York-ului, face ca adevăraţii lui

– Eroi să fie oamenii obişnuiţi dintr-o mare metropolă, cartierele sărace ale

– Acesteia, viaţa de zi cu zi a străzilor. În acest scop, Dassin foloseşte în

– Multe secvenţe aparatul ascuns, ceea ce dă impresia de pregnantă autenticitate. Ultimele cuvinte ale povestitorului devin celebre: „Există milioane

– De asemenea povestiri în oraşul fără mască. Aceasta a fost doar una dintre

– Ele”. Considerat cel mai bun film al lui Dassin. „Oscar” pentru imagine.

– Regizorul belgian Paul Haesaerts debutează cu lungmetrajul *Rubens*

– (realizat în colaborare cu Henri Storck). Dată importantă în istoria filmului de artă, prin reconstituirea laboratorului de creaţie al pictorului cu

– Ajutorul procedeelor cinematografice.

– Regizorul francez Alain Resnais debutează cu documentarul de artă

– *Van Gogh*, ce înfăţişează opera pictorului ca

un unic şi imens tablou în

– Care aparatul se mişcă liber. „Am vrut să ştiu dacă pomii pictaţi, personajele pictate, casele pictate puteau prin montaj să îndeplinească rolul unor

– Obiecte reale şi dacă în acest caz era posibil să substitui pentru spectator

– Lumea interioară a unui artist cu lumea din imagine” (Resnais).

– Premiul „Nastro d’argento” pentru rolul din *nome della legge* / În numele legii / (r. Pietro Germi) îl consacră pe Massimo Girotti drept unul dintre cei mai importanţi actori italieni ai anilor ’40 – 50. „Actor apolinic»

nu prea maleabil, dar foarte potrivit pentru a exprima psihologii legate de o realitate nealterată. […] Ochii săi visători pot reda nehotărârea, fragilitatea interioară, dar şi hotărârea nestrămutată” (G.C. Gastello). Film:

Obsesie (1942); *Vânătoare tragică* (1948); *Cronica unei iubiri* (1950);»

orele 11 (*1952*); *Anna Zaccheo* (*1953*).

– Apare cartea „Film, Werden und Wesen einer neuen Kunst” (Filmul, evoluţia şi esenţa unei arte noi), de Béla Balázs. Reia în esenţă temele

– Enunţate în volumele anterioare ale autorului, îmbogăţindu-le prin studierea unor aspecte sociologice ale artei cinematografice, prin exemplificări

– Mai recente şi prin analiza culorii în film.

Cu scurtmetrajul *Seal Island* / Insula focilor /,

studiourile Disney inaugurează o serie de filme intitulată „O aventură adevărată”, documentare axate, în principal, pe întâmplări din viaţa animalelor. Deşi materialul filmat pe viu este deosebit de interesant, comentariul care îl însoţeşte, muzica şi anume secvenţe suspect de „dramatice” falsifică întrucâtva imaginile, făcând ca „viaţa în sălbăticie să se desfăşoare după legile, existenţei umane civilizate” (B. Crowther). Alte filme din serie: *Valea castorilor – 1950*; *Păsări de apă – 1952*; *Deşertul viu – 1953*; *african – 1955*; *Pisica junglei – 1960*.

– Ia fiinţă la Havana „Cinemateca de Cuba” (Cinemateca cubaneză).

– Are loc naţionalizarea producţiei cinematografice din Bulgaria.

– Animatorul englez John Hubley realizează primul film din seria „Mr. Magoo”, *The Ragtime Bear* / Ursul muzical /. Ca şi alte două personaje create tot la U.P.A. – Gerald McBoing Boing şi Rooty Toot Toot – domnul miop Magoo „introduce în desenul animat noi forme de umor adult, precum şi o nouă concepţie plastică. […] Personaje-linii, personaje-culori care pot avea chipul violet şi corpul verde şi care nu seamănă cu nimic de până acum” (A. Martin).

– Apare la Paris primul volum al lucrării „Histoire générale du cinéma” – (Istoria generală a cinematografului), de Georges Sadoul. Celelalte cinci – volume sunt tipărite eşalonat până în 1954.

1949

ian. 1 – Pr. *Miciurin* (r., sc. Aleksandr Dovjenko; a. G. Belov, A. Vasilieva, F. Grigoriev). Film biografic dedicat celebrului naturalist sovietic care, dintr-un simplu grădinar, a ajuns un mare savant. „Lirismul acestui film, a cărui armonie coloristică nu are egal în producţiile anterioare, este subliniat de frumoasa partitură a lui Şostakovici” (G. Sadoul). Secvenţe memorabile: greutăţile începutului, moartea soţiei, rememorarea tinereţii de către bătrânul Miciurin, în mijlocul peisajului de toamnă, ian.

– Revista sovietică „Iskusstro Kino” lansează atacul împotriva cosmopolitismului în artă, definit de către Konstantin Simonov drept

„Dorinţă de a submina mândria naţională, slăbind ţara şi lăsând-o pradă imperialismului american”. Din grupul celor vizaţi fac parte regizorii Leonid Trauberg, Grigori Kozânţev, Serghei Iutkevici.

febr.

– Societatea „Éclair” lansează aparatul de filmat portativ

„Cameraflex”. Brevet Henri Coûtant.

mart. 4 – Se desfiinţează prin fuzionare firmele cinematografice româneşti O.N.C. Şi „Ginexfilm”, creându-se „Romfilm”, societate de stat de producţie şi difuzare.

apr.

– *Ladri di biciclette* / Hoţi de biciclete / (r.

Vittorio de Sica; sc. De Sica, Cesare Zavattini; a. Lamberto Maggiorani, Lianella Carnel, Enzo Staiola). Drama unui muncitor căruia i se fură bicicleta, obiect indispensabil pentru câştigarea existenţei. „Cel mai banal fapt divers devine o tragedie, un rechizitoriu împotriva unui regim, a şomajului. Filmul este totodată un solilocviu despre natura umană" (G. Sadoul). Tema singurătăţii omului în mijlocul unei societăţi ostile sau indiferente. „Figura şomerului depăşeşte singularitatea situaţiei sale, pentru a atinge o semnificaţie eternă sau universală: este simbolul umanităţii îndurerate, cu luptele şi aspiraţiile ei legitime" (L. Ghirardini).

mai 6 – Pr. *Němá barikáda* / Baricada mută / (r. Otakar Vávra; a. Jaroslav Průcha, Barbara Drapiňská). Film de rezistenţă. „O poveste adevărată, pe care am vrut să o redau într-o manieră documentară, un eveniment în care personajele se află pe cele 2000 de baricade ale Pragăi, dintre care eu am prezentat doar una" (Vávra). Influenţe neorealiste. Premii naţionale pentru regie, scenariu, imagine, muzică şi interpretare, mai 17 – Moare, la Budapesta, teoreticianul de film şi scenaristul ungur Béla Balázs (n. 4 aug. 1884). „Cel dintâi sistematizator al materialului cinematografic" (G. Aristarco), Béla Balázs încearcă să definească specificul filmului prin trei elemente caracteristice – prim-planul, cadrul şi montajul – pe care le analizează atât în contextul filmului mut, cât şi al celui sonor. Prin

apropierea de lucrul filmat, prim-planul permite o altă viziune asupra realităţii şi oferă posibilitatea unor dialoguri mimice (teoria microfizionomiei). Prin intermediul încadraturii, regizorul conduce privirea spectatorului făcându-l să adopte viziunea sa subiectivă. Iar montajul sub diversele lui forme (asociativ, de concepţie, formal, direcţional etc.) constituie „foarfecele poetic" al filmului, un corespondent al stilului în literatură. Cărţi: „Der sichtbare Mensch" (Omul vizibil, 1924); „Der Geist des Films" (Spiritul filmului, 1930); „Film: Werden und Wesen einer neuen Kunst" (Filmul: evoluţia şi esenţa unei arte noi, 1948).

iun. 9 – Pr. *Stalingradskaia bitva* / Bătălia Stalingradului / (r. Vladimir Petrov; a. Aleksei Diki, Maksim Strauh, Mihail Derjavin, Vera Mer kurie va).

Superproducţie din seria eroic-epică, intenţionând să-i prezinte pe „oamenii simpli creând epopeea". „Secvenţe de mare valoare istoric-spectaculară:

trecerea flotei sovietice pe Volga şi capitularea mareşalului von Paulus".

(L. Ghirardini). Numai că filmul acordă prea puţină atenţie lumii interioare a generalilor, a soldaţilor şi a ofiţerilor, gânaurilor şi sentimentelor acestora care le-au dat forţa să învingă" (S. Gherasimov).

iun.

– Pr. *Kind Hearts and Coronets* / Inimi nobile şi alese / (r. Robert Hamer; a. Dennis Price, Alec

Guinness). Fiind al nouălea succesor la titlul de duce, un tânăr de familie îi omoară cu sânge rece pe cei opt care îi stau în cale. Comedie uşor macabră, în care asasinatul este ridicat la rang de artă. Model de umor negru englezesc. Una dintre cele mai tipice comedii produse de studioul „Ealing”. Excelentă creaţie a lui Alee Guinness în rolurile celor opt victime.

iun.

– Primul film coreean de ficţiune – *Necohiang* / Ţinutul meu natal /

(r. Kang Hong Sik), povestea unui argat de pe moşia unui bogătaş, care fuge la partizani, iar după eliberare se întoarce în satul lui natal.

lui. 15 – Controlul aliat asupra producţiei de film din Germania Occidentală este înlocuit cu un cod de producţie asemănător celui american, sept. 19 – Pr. *Bashur* / Primăvară târzie / (r. Yasujiro Ozu; a. Ghishu Reju, Setsuko Hara, Naruo Sugimura). Afecţiunea unei fete pentru tatăl ei văduv, de care consimte să se despartă numai când acesta vrea să se recăsătorească. O nouă variaţiune pe tema preferată a lui Ozu: relaţiile dintre părinţi şi copii. Considerat de majoritatea criticilor japonezi drept

„Cel mai profund film japonez făcut vreodată”. Marchează reluarea colaborării lui Ozu cu scenaristul Kogo Noda, cu care lucrase până în 1935, şi de care nu se va mai despărţi până la sfârşitul vieţii, sept.

– Pr. *The Third Man* / Al treilea om / (r. Carol

Reed; sc. Graham Greene, C. Reed; a. Orson Welles, Alida Valii, Joseph Gotten). Un scriitor american îşi caută zadarnic prietenul prin Viena distrusă de război, iar când îl găseşte, descoperă că a devenit întruparea răului şi îl împuşcă.

Operă interesantă despre incomunicabilitate, corupţie şi disperare, în care justiţiarul apare drept un mediocru în comparaţie cu răufăcătorul.

Secvenţă antologică: urmărirea prin canalele subterane ale Vienei. „Modul în care Reed reconstituie ambianţa e fără cusur. Folosind lumini filtrate, unghiuri speciale şi un montaj rapid, el sugerează înfăţişarea sinistră a unui oraş în care guvernează răul" (M. Voight).

nov. 4 – Pr. *Unser tägliche Brot* / Viaţa începe din nou / (r. Slatan Dudow; a. Paul Billot, Viktoria von Ballasko). Critica ideologiei burgheze şi a devizei sale „fiecare pentru sine". Marchează un moment important în istoria cinematografului est-german. Redă problemele diferitelor generaţii confruntate cu o societate nouă, cu un nou, fel de a trăi, de a munci şi de a iubi.

dec. 29 – Apare în Italia o lege privind întărirea cenzurii şi susţinerea cinematografiei naţionale prin subvenţii acordate de stat. În acest scop ia fiinţă „Fondul de credit cinematografic al Băncii muncii". Rezultat: triplarea producţiei.

dec.

– Se constituie în India „Comitetul pentru anchete cinematografice", menit să studieze problemele producţiei, exploatării şi distribuţiei

pe.

baza investigaţiilor făcute în zece mari oraşe din ţară. Sunt lansate 7.140

de chestionare. Concluzii: necesitatea naţionalizării producţiei şi a creării unui Consiliu cinematografic care să o supravegheze, necesitatea înfiinţării unui institut de artă cinematografică şi a decernării de premii anuale, dec.

– Pr. *The Heiress* / Moştenitoarea / (r. William Wyler; a. Olivia de Havilland, Montgomery Clift). Dragostea unei tinere moştenitoare pentru un vânător de zestre. Inspirat după un roman de Henry James.

James „a fost un stilist impecabil în acest reportaj social despre aristocraţie, iar *Moştenitoarea* este un film impecabil [...] şi un recital de actorie susţinut de Olivia de Havilland" (L. Swindell).

dec.

– Primul film semnat de Stanley Donen şi Gene Kelly – *On the Town / în* oraş / – reprezintă o înnoire a musicalului american. „Tradiţionalismului la modă în comediile hollywoodiene trebuie să i se opună o întoarcere la realism. [...] înaintea noastră au mai filmat şi alţi Oameni cântând pe stradă. Noi am aprofundat mai mult ideea, dând importanţă egală tramei, muzicii, dansului, imaginii, umorului. Comedia muzicală a fost pentru noi o problemă de dozaj" (Donen). Alte filme Donen-Kelly:

Cântând în ploaie – 1952; *E întotdeauna vreme frumoasă* – 1955.

– Robert Bresson, Jean Cocteau şi Roger Leenhardt formează la Paris „Obiectif 49”, cineclub care „grupează pe toţi criticii, cineaştii sau viitorii cineaşti care doreau să facă un cinematograf de autor” (J. Doniol-Valeroze).

De aici se vor recruta primii redactori ai revistei „Cahiers du Cinéma”.

– *Riso amarol Orez* amar / (r. Giuseppe De Santis; a. Raf Vallone, Vittorio Gassman, Silvana Mangano). Un hoţ de bijuterii se ascunde într-o orezărie, unde o femeie încearcă să-i fure prada. Subiectul, destul de comercial, îi prilejuieşte regizorului crearea a doua personaje „tipice pentru tineretul nostru incapabil să-şi înţeleagă condiţia sau să şi-o schimbe, pentru că el este atras de o viaţă care îl condamnă la autodistrugere” (De Santis). Remarcabil este şi realismul scenelor din orezărie (femeia care naşte în ploaie, ultimul omagiu adus moartei de către celelalte femei care o presară cu orez). Filmul aduce celebritate actorilor Silvana Mangano şi Raf Vallone.

– Exploratorul norvegian Thor Heyerdahl filmează în Pacific, pe 16 mm, expediţia „Kon-Tiki”.

– Are loc naţionalizarea studiourilor cinematografice din China.

– Regizorii japonezi Akira Kurosawa, Kajiro

Yamamoto, Senkichi Taniguchi şi producătorul Sojiro Motoki fondează o companie independentă care va produce câteva dintre cele mai bune filme ale perioadei 1949 – 1953: *Duelul tăcut*, Câinele *turbat*, *Raskomon* (toate în regia lui Kurosawa).

Cuplul Jerry Lewis-Dean Martin debutează cu / Prietena mea Irma / (r. George Marshall). „Martin şi Lewis sunt unici în seria cuplurilor cinematografice. În timp ce majoritatea au o coeziune internă care îi uneşte împotriva lumii înconjurătoare, între ei există o minunată tensiune, o incomparabilă incompatibilitate" (A Sarris). Colaborarea durează până în 1956 şi se materializează în 16 filme, dintre care: *Băiat de mingi* – 1953; *Artişti şi modele* – 1955; *Hollywood sau ruină* – 1956.

– Dublul debut al regizorilor italieni Steno şi Monicelli cu filmul *Al diavolo la celebrită* / La dracu' cu celebritatea /. Această colaborare se încheie

– În 1954, cei doi realizând o serie de comedii uşoare cu Toto în rolul principal. Cea mai izbutită: *Hoţii şi vardi* – 1951. Excepţie de la genul

– Comediei face *Infidelele* (1953), „un film dramatic, de o acută analiză socială şi umană" (G. Rondolino).

– Apare la Roma cartea „Il film noi problemi dell'arte" (Filmul în problemele artei), de Luigi Chiarini. „Acest volum vrea să reprezinte în formă organică tot ceea ce am scris până acum pe diverse teme cinematografice şi am regândit pe

baza experienţei mele recente ca regizor. […]

– Cartea se adresează, în primul rând, tinerilor care vor să se dedice studiului problemelor cinematografice”.

– Apare la New York cartea lui S. Eisenstein „Filmform”, care „conţine toate cheile ce deschid accesul la filmele sale, la estetica sa, la experienţele cinematografului politic şi militant: arta de organizare şi stăpânire a conflictului; omniprezenţa montajului în toate artele; montajul, contrapunct audio-vizual şi sistem de comutare al căilor senzoriale; cinematograful ca limbaj, ca gândire nonverbală, toate acestea fiind explicate, ilustrate, demonstrate” (B. Amengual).

– Primele filme ale Chinei populare: *Tehoung tsona* / Fiicele Chinei /, povestea unei tinere ţărănci, care, în 1936, se alătură partizanilor în lupta împotriva invadatorilor japonezi după ce satul a fost distrus de către ocupanţi, şi semidocumentarul *Podul* – reconstruirea unui pod în regiunile de curând eliberate.

– Moment important pentru cinematograful uruguaian, datorat venirii regizorului italian Enrico Gras, care, împreună cu Danilo Frelles, realizează acurtmetrajul experimental *Pupila al* / Pupila în bătaia vântului /, pe un scenariu şi cu un comentariu de Rafael Alberti. „Sub pretextul unui film istoric, Gras face o operă poetică de o extraordinară forţă plastică şi cu momente de reală emoţie artistică” (R. Boussinot).

– Din iniţiativa cinefilului Tahar Cheria, ia

fiinţă „Federaţia tunisiană a cinecluburilor”, unde se vor forma majoritatea cineaştilor afirmaţi după cucerirea independenţei Tunisiei în 1956.

1950

ian. 2 – Moare, la Strobihof, actorul german Emil Jannings (n. 26 lui.

1884). Film în perioada 1915 – 1945. Domină cinematograful german începând din 1925. Jocul său este marcat puternic de expresionism. „O personalitate copleşitoare, adesea histrionic-exhibiţionistă, care a ştiut să-şi valorifice înclinaţiile naturaliste şi subtilitatea introspecţiei” (G.G.

Gastello). Film: *Ultimul dintre oameni* (1924); *Faust* (1926); *Drumul păcatelor* (1927); *Ultima comandă* (1928); *îngerul albastru* (1930); *Ulciorul sfărâmat* (1937).

Ian. 9: – Bucureşti: pe *Răsună valea* (r. Paul Călinescu; sc. Mircea Ştefănescu; a Marcel Anghelescu, Geo Barton, Radu Beligan, Angela Chiuaru).

Primul lungmetraj al cinematografiei româneşti socialiste. Film de stringentă actualitate, relatând un episod al construcţiei liniei ferate Bumbeşti-Livezeni. „Realismul de tip documentar al unor ambianţe şi întrucâtva al subiectului însuşi prevalează asupra reziduurilor unui pitoresc tradiţionalist, iar parodierea băieţilor de bani-gata atestă vocaţia polemicii politice” (V. Sava).

Ian. 21 – Pr. *Padenie Berlina* / Căderea

Berlinului / (r. Mihail Ciaureli; a. Mihail Ghelovani, Maksim Strauh, Aleksei Gribov). Film monumental oare a necesitat un considerabil efort de producţie. Dramaticele evenimente ale războiului antihitlerist, având drept erou un simplu ostaş sovietic, sunt de fapt un mijloc de propagandă în favoarea cultului personalităţii.

„Eroul lipsit de individualitate era o figură convenţională, un simbol abstract. Filmul oferea o idee dogmatică despre rolul şi misiunea artei.

Era un regres evident faţă de poziţiile cucerite de cinematograful nostru dinainte şi din timpul războiului" (V. Baskakov). În epocă se bucură de cele mai înalte aprecieri oficiale.

mart. 18 – Pr… *Scrisoarea lui Ion Marin către Scânteia*, de Victor Iliu.

Operă „cu reală capacitate de convingere şi de generalizare, un film-manifest, cu verb înflăcărat, energică pledoarie pentru viaţa nouă ce se deschide în faţa satului românesc, un documentar activ, cu ecou imediat în conştiinţe" (G. Căliman)…

mart. – în 20 de oraşe ale Republicii Populare Chineze se desfăşoară luna filmului chinez, având ca scop prezentarea şi popularizarea celor mai noi producţii naţionale. Cel mai important dintre ele – *Pai man* Fata cu părul cărunt / (r. Ce / Lung San). Povestea unei fete, exploatată şi violată de un moşier, care fuge în munţi unde trăieşte în sălbăticie până când iubitul ei, împreună cu grupul său de partizani", eliberează ţinutul.

Amestec de operă cu scene din viaţa de toate

zilele.

apr. 12 – Pr. *Sunset Boulevard* / Bulevardul amurgului / (r. Billy Wilder; a. Gloria Swanson, William Holden, Erich von Stroheim). O fostă vedetă de film, acum decrepită şi pe jumătate nebună, îşi ucide amantul mai tânăr decât ea atunci când acesta vrea s-o părăsească. Film inedit în peisajul în general trandafiriu al cinematografului american al epocii, plin de vedete tinere şi frumoase. Tribut amar adus perisabilităţii gloriei. Construcţie narativă neobişnuită, filmul fiind un flash-back văzut prin ochii defunctului. „Detalii baroce: şobolanii în piscina goală, vântul vuind în tuburile orgii, înmormântarea de la miezul nopţii, partida de bridge săptămânală, la masa fantomelor. Totul exală decăderea ca un parfum exotic răsuflat” (Pauline Kael). Întoarcere strălucitoare şi efemeră a Gloriei Swanson pe ecran.

iun. 17 – Pr. *La Ronde* / Caruselul / (r. Max Ophüls; a. Simone Signoret, Serge Reggiani, Daniel Gélin, Danielle Darrieux, Jean Louis Barrault, Gérard Philipe). Film în scheciuri care recreează atmosfera vieneză din „La Belle Époque” şi reia tema preferată a lui Ophüls – nefericirea femeii în dragoste – temă privită prin prisma mai multor femei de vârste şi de condiţii diferite. „Pentru Ophüls, *Caruselul* este lumea însăşi, o horă a dragostei, frumuseţii, dorinţei, pasiunii, experienţei, regretului” (Pauline Kael).

iun.

– *Asphalt Jungle* / Jungla de asfalt / (r. John Huston; a. Sterling Hayden, Louis Calhern, Jean Hagen) constituie un moment important în evoluţia filmului cu gangsteri, deoarece pentru prima oară motivaţia este mai importantă decât *holdup-vi*. Pe Huston îl preocupă psihologi de umane, arătând că „nu există oameni cu desăvârşire buni sau răi şi că un individ poate fi totodată un spărgător iscusit şi un tată de familie excelent” (M. Vives).

iul. 19 – Studiourile „Disney” inaugurează seria filmelor cu actori, prin *Treasure Island* / Insula comorilor / (r. Byron Haskin). Publicul şi critica apreciază tonul cald, lipsa de pretenţii, „boarea sănătoasă de fâneaţă”.

Nimic fantastic, nimic înfricoşător, nimic căutat, ci un realism simplu care recomandă acest film şi următoarele (*Hood* – 1952, *Sabia şi trandafirul* – 1953, *Rob Roy* – 1954) mai ales copiilor, aug. 5 – André Cayatte deschide seria filmelor sale pe probleme judiciare cu *Justice est* faite / S-a făcut dreptate /. Împreună cu următoarele (*...xxx cu toţii asasini* – 1952, *înainte de potop* – 1953, *Dosarul negru* – 1955) formează „un tablou al Franţei de după război. Cele mai bune fiind cele în care analiza socială domină pledoaria, teza sau cazurile individuale”. (G. Sadoul). Cayatte introduce în cinematograful francez un nou tip de film social. De formaţie avocat, el va pune în discuţie în întreaga sa operă valoarea justiţiei şi modul cum se face dreptatea.

Film: *Trecerea Rinului* (1960): *Riscurile meseriei* (1967); *Să mori din dragoste* (1970); *Raţiune de stat* (1978).

aug. 25 – Pr. *Rashomon* (r. Akira Kurosawa; sc. Shinobu Hashimoto, A. Kurosawa; a. Toshirō Mifune, Masayuki Mori, Machiko Kyo). O dublă crimă povestită de patru ori în versiunile celor trei participanţi şi a unui martor ocular. „*Rashomon* se aseamănă cu o serie de prisme care reflectă şi refractă realitatea. Prezentându-ne imaginile ei, Kurosawa ne demonstrează în primul rând că oamenii nu pot cunoaşte adevărul. […] Iată tema centrală a operei sale: lumea este o iluzie, omul îşi creează singur realitatea” (D. Richie). Mare succes naţional (locul patru în box-office-ul anului) şi internaţional („Leul de aur”, Veneţia 1951).

aug.

– Actorul american Marlon Brando debutează în / Bărbaţii /, de Fred Zinnemann, un film despre readaptarea fizică şi psihologică a soldaţilor mutilaţi pe front. Brando se impune de la început ca „un geniu actoricesc ce ştie să folosească nuanţat acest mijloc de expresie care este cinematograful” (G. Gow) şi devine treptat un mit, un simbol al nonconformismului, supranumit şi „Byron-ul din Brooklyn”, oct. 1 – Se deschid cursurile Institutului de Artă Cinematografică din Bucureşti. Secţii: regie, operatorie, actorie.

nov. 15 – Moare, într-un accident de avion, operatorul român Vasile Gociu (n. 23 oct. 1897). Film din 1920. Lucrează atât în cinematograful de

ficţiune: *Păcat* – 1924; *Manasse* – 1925, cât şi în cel documentar: *Aripi româneşti* – 1939; *Agnita-Botorca* – 1947.

nov. 20 – „Columbia Broadcasting System" lansează în S.U.A. televiziunea în culori.

nov. 25 – Regizorul italian Michelangelo Antonioni abordează lungmetrajul de ficţiune cu *Cronaca di un* amore / Cronica unei iubiri / (a. Lucia Bosé, Massimo Girotti). Povestea a doi amanţi, uniţi prin dragoste, dar şi prin crimă, şi pe care îi desparte o nouă crimă. Antonioni transferă pentru prima dată concepţiile neorealiste în mediul burghez. Filmul conţine în germene o seamă din trăsăturile care vor caracteriza marile filme ale autorului: aparenţa semipoliţistă, structura antidramatică, pasiunea violentă, sentimentul culpabilităţii. „*C unei iubiri* deschide filmului nostru de ficţiune un drum nou: acela al neorealismului, mai degrabă psihologic decât epic, […] un realism intimist care exprimă sentimentele şi obiceiurile unei clase" (G. Aristarco).

nov. 27 – Pr. *Musorgski* (r. Grigori Roşal; a. A. Borisov, Nikolai Cerkasov). Film din seria biografiilor de artişti, realizate într-o manieră academică, cu respect şi dragoste pentru personalitatea prezentată (Roşal s-a documentat timp de zece ani) şi cu o deosebită grijă pentru reconstituirea epocii. Încercare de a găsi echivalenţe vizuale pentru muzica lui Musprgski.

nov.

– Pr. *All About* Ve / Totul despre Eva / (r., sc.

Joseph L. Mankiewicz; a. Bette Davis, Anne Baxter, George Sanders). O tânără actriţă, Eva, se străduieşte să ia locul unei vedete în vârstă, atât pe scenă cât şi în inima bărbatului iubit. Satiră a mediului teatral, remarcabilă prin dialog, autenticitatea atmosferei şi jocul actoricesc. Bette Davis e distinsă cu premiul de interpretare – Cannes 1951.

– *Orphée* / Orfeu / (r., sc. Jean Cocteau; a. Jean Marais, Maria Casarès, François Périer). Versiune modernă a legendei lui Orfeu şi Euridice, pe care Cocteau o respectă în linii mari, făcând din ea o meditaţie asupra morţii şi a poeziei. Pornind de la ideea că „poetul este slujitorul unei forţe pe care nu o cunoaşte", Cocteau ne introduce în universul propriilor sale nelinişti şi căutări şi transformă filmul într-o confesiune. Creează o nouă mitologie, folosind imagini ale timpului nostru.

– *Los olvidados* (r. Luis Buñuel; i. Gabriel Figueroa; a. Estella Inda, Miguel Indan, Alfonso Mejia). Film despre delincvenţii minori, document tragic al vieţii de la periferia marilor oraşe, populată cu bande de copii fără căpătâi. Autorul încearcă să explice mecanismul social care îi împinge pe eroi la moarte, fi...] Lumea în care trăiesc ei a distrus orice posibilitate e a stabili o etică, structurile societăţii occidentale degradează omul şi mai cu seamă copilul abandonat" (C. Rebolledo).

– Romancierul şi ziaristul italian Curzio Malaparte realizează unicul său film *Il Cristo*

proibito / Cristos interzis / (a. Raf Vallone, Elena Varzi, Alain Cuny). După război, un om se întoarce în satul său natal şi încearcă să-l prindă pe cel vinovat de moartea fratelui său. „Alegorie a dreptăţii, vinovăţiei şi penitenţei, […] lamentaţie pe tema incapacităţii omului de a-şi rezolva problemele morale" (Pauline Kael).

– *Kikewadatsumi no Kac* / Ascultă vuietul oceanului /, de Hideo Sekigawa, deschide în Japonia seria filmelor antirăzboinice, fiind totodată şi primul film postbelic în care apar scene de luptă.

– Ia fiinţă societatea producătoare „Ponti De Laurentis", prim pas pe calea afirmării celor doi magnaţi ai cinematografiei italiene, care, după 1956, se despart şi lucrează independent.

– Sunetul magnetic deschide era cinematografului sonor pentru filmul de amatori. Primul aparat de proiecţie sonor de 8 mm va fi prezentat de americanul Llloyd Thompson în 1952.

– Se creează în R.F.G. „Freiwillige Selbstkontrolle der Filmwirtschaft" (Autocontrolul voluntar al producţiei cinematografice), organism menit să ridice nivelul producţiei naţionale.

– Actorul american de culoare Sidney Poitier debutează în *No* Way Out / Fără ieşire /. (r. Joseph L. Mankiewicz). Film destul de neobişnuit, chiar revoluţionar pentru epoca respectivă, deoarece, personajul (un negru) câştigă simpatia publicului, deşi este prezentat în cheie dramatică şi nu comică, aşa cum se obişnuia până atunci cu actorii

de culoare. Prin farmecul şi prestanţa sa, Poitier devine o vedetă foarte populară, deschizând drum şi altor actori negri spre cinematograful american comercial. Film: *Lanţul* (1958); *Un strugure în soare* (1961); *în arşiţa nopţii* (1967); *cine vine la cină*? (*1967*); *Conspiraţia Wilby* (*1975*).

Actorul italian Raf Vallone se impune ca unul dintre principalii interpreţi ai anilor ’50 cu filmul *Il cammino della* / Suflete zbuciumate /, de Pietro Germi, dureroasa odisee a unui grup de mineri sicilieni care caută de lucru în străinătate. „Fizicul şi stilul lui de joc îl indică pentru personaje din popor, cinstite şi bune, animate de idealul fraternităţii şi dreptăţii” (G. Rondolino). Film: *Thérèse Raquin* (1953); *Răzbunarea* (1957); *Vedere de pe pod* (1961); *Un duel* (1970).

– Filmul chinez *Qing gong mishi* / Viaţa secretă de la curtea regilor Tsing / (r. Zhu Shilin) suscită vii discuţii politico-ideologice. Preşedintele Mao însuşi îl critică pentru lipsa de obiectivitate şi de fior revoluţionar cu care tratează răscoala boxerilor. / – Documentaristul olandez Bert Haanstra debutează cu *Spiegel van Holland* / Oglinzile Olandei /, în multipla calitate de regizor, scenarist, operator şi monteur. Filmul este un documentar poetic bazat pe o idee originală: viaţa Olandei, aşa cum se reflectă ea în canalele care împânzesc ţara. Haanstra va fi declarat de către critica internaţională „un Joris ívens al tinerei generaţii”. Spre deosebire însă de predecesorul său, preocupările sale sunt aproape în

exclusivitate de ordin estetic. Film: *Panta Rhei* (1951); *Rembrandt* (1956); *Zoo* (1962); *Podurile Olandei* (1968).

– Regizorul italian Roberto Rossellini se căsătoreşte cu actriţa Ingrid Bergman. Vor face împreună şase filme, printre care: *Stromboli* – 1950; *Europa 51* – 1951; *Călătorie în Italia* – 1954. În aceste filme, Ingrid Bergman „interpretează personaje mai nuanţate, mai complexe. În schimb, preocupările lui Rossellini se dispersează „prejudiciind mesajul filmelor sale" (T. Ranieri).

I jit Ottawa, „Naţional Film Society", cel mai important cineclub de limbă ungloză, devine „Institutul canadian de film", în cadrul căruia va lua fiinţă şi prima arhivă de filme din Canada.

– În studiourile „Kung Wang" din Shanghai sunt realizate câteva filme, a căror factură se aseamănă cu producţiile neorealiste italiene:

ju / Vagabonzii din San Mao / (r. Zao Ming, Yan Gong) – povestea unui mic cerşetor; *Wuyayu marque* / Rândunele şi corbi / (r. Zheng Junii) – luptele muncitorilor din Shanghai împotriva Gomindanului; *Fu Ching* – film de epocă despre strădaniile unui cerşetor care, cu banii agonisiţi, întemeiază şcoli.

1951

Iun. 17 – Pr. *Sans laisser d'adresse* / Plecat fără adresă / (r. Jean Paul Le Chanois; a. Bernard Blier, Danièle Delorme). Un şofer de taxi ajută o tânără abandonată să-şi caute iubitul. Cel mai bun film al lui Le Chanois, care realizează un reuşit

tablou social al Parisului „îmbinând într-un ansamblu bine dozat populismul tradiţional al cinematografului francez cu neorealismul italian” (R. Boussinot).

Ian. 26 – Pr. filmului de păpuşi *Bajaja* de Jiři Trnka. Subiect de inspiraţie populară: un flăcău eliberează trei prinţese din ghearele Zmeului.

„Jocul marionetelor se ridică la nivelul jocului actoricesc, fără a cădea în naturalism şi fără a-şi pierde autenticitatea” (J. Dabacker). Moment important în creaţia animatorului ceh. Numeroase premii: Karlovy Vary, Locarno, Montevideo.

febr. 7 – Pr. *Le Journal d’un curé de* / Jurnalul unui preot de ţară / (r. Robert Bresson; i. Léon Henri Burel; a. Claude Laydu, Jean luveyre, Nicole Ladmiral). Viaţa plină de suferinţe şi moartea unui preot în mijlocul enoriaşilor indiferenţi, care nu-l înţeleg şi nu-l acceptă. Ecranizam după Georges Bernanos, între al cărui roman şi film există o desăvârşită consonanţă. „Cu *Jurnalul unui preot de ţară* începe o nouă epocă în adaptarea cinematografică. Până acum, filmul tindea să se substituie romanului ca o traducere estetică într-un alt limbaj. […]. Aici dialectica fidelităţii ajunge, în ultimă analiză, la o dialectică între cinematograf şi literatură. Nu mai este vorba de a traduce, ci de a construi pe un roman o operă de sine stătătoare” (A. Bazin). Cel mai bun film francez al anului, Premiul „Louis Delluc”.

febr. 19 – Pr. *Trevoga* / Alarma / (r. Zaharia Jandov; a. Ştefan Savov, Nadia Stanislavska).

Nenorocirile unui mic-burghez care vrea să rămână neimplicat în evenimentele celui de-al doilea război. Primul film bulgar important după naţionalizare. „Tentativă ambiţioasă, în care analiza politică o dublează pe cea dramatică şi sentimentală” (A. Çervoni).

febr. 23 – Martine Carol devine actriţa numărul 1 a cinematografului francez postbelic, datorită filmului *Caroline* / Dragă Caroline / (r. Richard Pottier). Filmul îi defineşte personajul: o femeie foarte senzuală, care trăieşte numai pentru iubire. Personajele sale următoare (Lucrezia Borgia, Doamna Du Barry, Lola Montés) sunt variaţiuni ale aceluiaşi tip.

Voga ei va înceta odată cu apariţia lui Brigitte Bardot.

mart.

– Actorul britanic Michael Redgrave realizează în *The Version* / Suflete împietrite /, de Anthony Asquith, unul dintre cele mai importante roluri ale carierei sale, întruchipând un profesor de limbi moarte, al cărui eşec în carieră şi în căsnicie îl condamnă la singurătate. Eleganţă tipic britanică. Film: *Drumul spre stele* (1945); *Singurătatea alergătorului de cursă lungă* (1962); *Colina* (1965); *Nicolae şi Alexandra* (1971).

apr. 11 – Cannes: pe *Miracolo a Milano* / Miracol la Milano / (r. Vittorio De Sica; sc. Cesare Zavattini; i. G.R. Aldo; a. Francesco Golisano, Emma Grammatica, Paolo Stoppa). Tablou al mizeriei locuitorilor unui bidonvil milanez. „Filmul

poate părea o parodie grotescă şi suprarealistă în activitatea cuplului De Sica-Zavattini, deşi, privit mai atent, se dovedeşte a fi ó interpretare în cheie fantastică a realităţii sociale şi umane care stă la baza întregului cinematograf neorealist" (G. Rondolino). Foarte bine primit de public, filmul deconcertează critica. Criticii de dreapta nu apreciază imaginea foarte realistă a mizeriei, a şomajului şi a ferocităţii speculanţilor, iar criticii de stânga au considerat soluţia poetică, morală şi religioasă, pe care De Sica o oferă luptei de clasă, o evaziune. Cu toate acestea, a fost comparat cu cele mai bune opere ale lui Chaplin şi Clair, apr. 11 – Apare la Paris „Cahiers du cinéma", revistă lunară de cultură cinematografică. Colaboratori: André Bazin, Lo Duca, Jacques Doniol-Valeroze, Alexandre Astruc, Pierre Kast. Rol deosebit de important în înnoirea cinematografului francez şi în apariţia „noului val". Majoritatea cineaştilor acestui curent (François Truffaut, Louis Malle, Claude Chabrol, Jean Luc Godard) au început prin a fi critici la „Cahiers". Etapele evoluţiei revistei: epoca „politicii autorilor" (1952 – 1962); schimbarea echipei de critici prin plecarea celor ce trec la regie şi apariţia unor nume noi – Michel Delahaye, Jean Louis Comolli, Jean Narboni (1962); lărgirea orizontului preocupărilor – structuralism, semiologie – şi adoptarea unui stil tot mai ermetic (1965 – 1968); abordarea unei poziţii politice de stânga (din 1968).

iun. 6 – Prima ediţie a Festivalului

internaţional al filmului din Berlinul Occidental. Manifestare competitivă pentru lung şi scurtmetraje, având drept scop „nu prezentarea unor capodopere consacrate, ci prezentarea unor opere care reflectă nivelul producţiei mondiale la un moment dat?

[…] apărarea cinematografului de calitate contribuind la mai buna lui cunoaştere, […] încurajarea cineaştilor de talent”.

iun. 29 – Paris: – pe *Frohen Julie* / Domnişoara Iulia / (r., sc. Alf Sjöberg; a. Anita Björk, Ulf Palme). Ecranizare a piesei lui Strindberg. Cel mai reprezentativ film al lui Sjöberg, care continuă experimentele începute în *Doar o mamă* (1949), pentru crearea unui nou limbaj cinematografic. Interesante soluţii pentru redarea alternanţei prezent-trecut (flashback-ul apare chiar în imaginea prezentului). „În prima parte a filmului, personajul principal este menţinut în centrul imaginii, în timp ce în jur ambianţa se schimbă. El se mişcă precum în vis, nu are contact cu realitatea, până când o nouă dezamăgire vine să-l schimbe. În acel moment tehnica se schimbă şi ea, devenind reală, concretă” (Sjöberg). „Dintr-un material nepromiţător din punct de vedere cinematografic, Sjöberg a construit un film bogat, profund, cu adevărat emoţionant, care utilizează toate resursele ecranului pentru a crea un tablou al vieţii de o deosebită delicateţe” (R. Rowland).

lui. 23 – Moare, la New York, regizorul american Robert Flaherty (n. 16 febr. 1884). Film

din 1913. „Toate filmele sale sunt variaţiuni pe aceeaşi temă: omul faţă în faţă cu natura. Măsura talentului său este dată de faptul că, după atâta vreme, mitul Flaherty este mai valabil, mai universal ca oricând. Şi nu e de mirare, căci sursa acestui mit este iubirea. El ne învaţă ce înseamnă pudoarea înnăscută, curajul, invicinbilitatea spiritului Ultimi" (J. Ilousman). Film: *Nanuk* (1922), *din Mările Sudului*

(1V2Ü); *Tabu* (1931); *Omul din Aran* (1934); *Poveste din Louisiana* (1948).

– ug. Ht – Moare, la Paris, actorul francez Louis Jouvet (n. 24 dec. 1887).

Film din 1933. Puternică personalitate artistică a teatrului francez dintre imlii două războaie, Joc modern, caracterizat prin profunzime, rigoare şi rafinament.

– Neîntrecut în analiza psihologică. Ştie să sugereze cele mai complexe frământări sufleteşti prin tremurul unui muşchi facial, prin ridicarea unei sprâncene sau printr-un uşor zâmbet ironic" (G.G. Gastello).

Fliu: *Chermesa eroică* (1935); *Azilul de noapte* (1936); *Carnet de bal* (1937); *Sfârşitul zilei* (1939); *Volpone* (1941).

aug.

– Regizorul britanic Alexander Mackendrick se afirmă cu *Man in the White Suit* / Omul în costum alb /. Comedie, în care întâmplarea paradoxală a costumului alb, menit să „revoluţioneze" prin calităţile lui industria textilă britanică, nu rămâne

un scop în sine, ci serveşte drept pretext pentru o peliculă socială. „Într-o lume atinsă de psihoză, nevrozele pot părea normale – acest lucru am vrut să-l arăt în filmele mele:

În costum alb, *Ucigaşii de femei*, *Dulcele miros al* „(Mackendrick).

«opt. – Pr. *A Streetcar Named Desire* / Un tramvai numit dorinţă / (r., sc. Elia Kazan; i. Harry Stradling; a. Vivien Leigh, Marlon Brando). Ecranizare după piesa lui Tennessee Williams. Unii critici îl consideră prima capodoperă a lui Kazan, alţii – doar o operă de artă incompletă. „Kazan foloseşte o îndrăzneaţă alternanţă de prim-planuri enorme cu planuri generale ciudate, ceea ce dă, acestei drame de cameră o imensă forţă emotivă. Această tehpică îi oferă posibilitatea de a păstra unitatea dramatică şi, totodată, de a evita caracterul static de teatru filmat" (E. Archer).

Excepţională e creaţia lui Vivien Leigh în rolul Blanche Dubois, care „provoacă într-adevăr teama şi mila. Nicio actriţă de la Lillian Gish încoace nu a reuşit să redea astfel fragilitatea feminină" (Pauline Kael).

nov. IS – Pr. *Surcos* / Brazde / (r. José Antonio Nieves Conde; a. Maria Amjuerino, Luis Pena). Problemă de maximă actualitate în Spania dictaturii: exodul ţăranilor spre oraş – pe care filmul o atacă cu violenţă şi realism. „Datorită profunzimii şi dramatismului său, această descriere viguroasă şi emoţionantă poate fi considerată neorealistă, în cel mai bun sens al

cuvântului” (F. Mendez Leite).

nov.

– Pr. *An American în Paris* / Un american la Paris / (r. Vincente Minnolli; m. Ira şi George Gershwin; a. Gene Kelly, Leslie Caron). Film muzical având ca pretext o poveste de dragoste dintre un tânăr pictor american şi o tânără pariziană. Îmbinare de motive picturale în stil Dufy, Renoir, Utrillo, Rousseau, Van Gogh, Lautrec, cu muzica lui Gershwin.

„Am încercat să descoperim tonalitatea dominantă, ambianţa fiecărui artist şi să regăsim o ambianţă similară în diferite pasaje ale partiturii”.

(G. Kelly). „Kelly şi cu mine ne-am concentrat asupra conţinutului emotiv al scenelor şi nu asupra efectelor exterioare realizate prin lumini şi decoruri” (Minnelli). Cinci premii „Oscar” (film, scenariu, imagine, muzică, costume).

doc. 17 – Pr. *Hondansade en sommar* / N-a dansat decât o vară / (r. Arne Mattson; a. Ulla Jacobsson, Folke Sundquiest). O poveste de dragoste între doi adolescenţi ce se termină cu moartea fetei. Reia o temă curentă în cinematograful nordic, de la Dreyer la Sjöberg: opoziţia dintre setea de viaţă, de dragoste şi morala puritană, dură şi inflexibilă. În ciuda finalului tragic, victoria este de partea vieţii şi a dragostei. Mattson îmbină tradiţia romantică a anilor ’30 cu libertatea de expresie introdusă de regizorii postbelici.

dec. *22* – Actriţa franceză Simone Signoret se

căsătoreşte cu cântăreţul şi actorul Yves Montand. „Marea şansă a Simonei Signoret este de a fi întâlnit pe omul vieţii sale. [...]. Amestec de pasiune, orgoliu, voinţă şi putere, ea este contrarul unui monstru sacru...] Dar dincolo de toate acestea, se află o inteligenţă deosebită şi o curiozitate faţă de lucruri şi de oameni, proprie doar sufletelor mari. Este totodată Isolda şi Voltaire".

(A. Bourseiller). Filme ale cuplului: *Vrăjitoarele din Salem* – 1956;

Compartimentul ucigaşilor – 1964; *Mărturisirea – 1970*.

– Regizorul italian Carlo Lizzani debutează în lungmetrajul de ficţiune cu filmul de rezistenţă *Achtung, bandiţi*!! / Atenţie, bandiţi! / (a. Gina Lollobrigida, Andrea Checci). El dovedeşte „siguranţă în folosirea mijloacelor de expresie, confirmată în majoritatea filmelor sale ulterioare".

(L. Ghirardini). Film: *Cronica amanţilor săraci* (1954)*; Procesul din Verona*

(1963); *Viaţă amară* (1964). *Mussolini, ultimu* (1974); (1980).

– Unul dintre cele mai mari succese ale filmului indian pe piaţa mondială: *Awaara* / Vagabondul / (r. Raj Kapoor; a. R. Kapoor, Nargis) – *love story* dintre un vagabond şi o fată de bogătaşi, copios agrementat cu cântece şi dansuri. Se numără printre primele filme indiene aşa-zis proletare şi îşi datorează accentele de critică socială scenaristului K.A. Abbas, specialist în

asemenea teme. Face din Raj Kapoor o vedetă internaţională.

– R Regizorul Jean Renoir realizează în India filmul *The River* / Fluviul / (r. Claude Renoir; a. Nora Swinburne, Esmond Knight, Arthur Shields), r, O meditaţie occidentală asupra Orientului" (R. Paolella). Un film de dragoste, în mijlocul unei naturi care îl fascinează pe regizor. „Pentru Renoir, India nu este decât cadrul. Ochii săi de european sunt atraşi doar de detaliul exotic, distrugând armonia perfectă a lucrurilor" (Satyajit Ray).

– Demonstrează posibilităţile picturale ale imaginii, care aminteşte de tablourile impresioniştilor.

– Primul film neorealist grec – *To p psomi* / Pâine amară / (r. Grigoris Grigoriou; a. Eleni Zafiriou, Stratis Fioros) – redă povestea unei familii

– De muncitori care luptă pentru existenţă şi pentru viitorul mai bun al

– Copiilor, dar mediul social şi destinul le sunt potrivnice. Stil sobru, decoruri naturale, actori în majoritate neprofesionişti. Publicul obişnuit cu

– Comedii facile şi cu melodrame siropoase îl primeşte cu ostilitate.

– Regizorul francez Alexandre Astruc debutează cu *Le Rideau cramoisi* / Perdeaua cărămizie /, nefericita poveste de dragoste dintre un ofiţer napoleonian şi o tânără din marea burghezie. Marchează preocupările ulterioare ale

cineastului atât pe plan tematic (iubirea imposibilă), cât şi pe plan stilistic. „Exerciţiu stilistic a cărui atmosferă aminteşte de Edgar Alan Poe, subliniind înclinaţia autorului spre Murnau şi expresioniştii germani” (L. Marcorelles).

– Guido Aristarco fondează la Milano „Cinema Nuovo”, revistă de cultură cinematografică, iniţial bilunară, apoi, din iulie 1958, bimestrială. Odată cu schimbarea periodicităţii, îşi propune „să aprofundeze critic diversele aspecte ale cinematografului”, să devină „o oglindă a timpului, a lumii contemporane şi a spectacolului în general, […] să lupte pentru o nouă cultură”. Colaboratori: Vito Pandolfi, Francesco Savio, Renzo Renzi, Roberto Rossellini, Cesare Zavattini.

– Regizorul Keisuke Kinoshita realizează primul film japonez în culori – *Karumen kokyo ni kaeru* / Carmen vine acasă / – reafirmând deviza sa: „în fiecare film încerc – ceva nou, ceva ce n-am mai încercat”. Această

– Itrmlilorţio pentru a experimenta se manifestă şi în domeniul genurilor, Kinoaliila trecând cu uşurinţă de la satiră la tragedie şi melodramă. Film:

– *Ura ca o crizantemă sălbatică* (1955); *Balada lui Narayama* (1958).

– Are loc primul festival internaţional de la Punta del Este (Uruguay), încercare de a extinde aria geografică a competiţiilor internaţionale şi tio a înviora viaţa cinematografică din America Latină.

Apare cartea „Storia delle teóriche de-l film” (Istoria teoriilor de film), de Guido Aristarco, prima tentativă de a sistematiza într-un corp organic şi unitar gândirea estetică a filmului de la Canudo şi Delluc la Balâzs, udovkin, Eisenstein şi Arnheim.

– Se creează la Tokio casa de producţie „Toei”, prin fuzionarea companiilor „Toyolto” şi „Oizumi”. Preşedinte, Hiroshi Ôgawa. Filmele acestei noi firme se adresează în principal copiilor, adolescenţilor, ţăranilor, oamenilor simpli, lipsiţi de educaţie – categorii de public neglijate de celelalte case producătoare. În decurs de şase ani, „Toei” devine compania japoneză cu cele mai mari încasări.

1952

febr. 2 – Bucureşti: pe schiţelor cinematografice *Arendaşul român*, *Vizita* şi *Lanţul slăbiciunilor* şi relansarea filmului *o noapte furtunoasă*, toate realizate de Jean Georgescu. Cele trei schiţe „au meritul de a fi redat nu numai sensul general al lucrărilor lui Čaragiale, ci şi întreaga ascuţime, vervă şi subtilitate a satirei caragialeşti” (Ecaterina Oproiu).

mart. 21 – Paris: pe *Fanfan la Tulipe* (r. Christianlaque; a. Gérard Philipe, Gina Lollobrigida). Film de capă şi spadă, care „menţine echilibrul între Alexandre Dumas, fraţii Marx, Jeanson şi fantoma naivă şi poetică a romanelor cavalereşti” (J.J. Richter). „Christian-Jaque realizează cel mai frumos foc de artificii diii

cariera sa […] un miracol al perfecţiunii tehnice” (R. Boussinot). Premii la Cannes şi Berlin, apr. 3 – Pr. *Saikaku ichictai onna* / Viaţa curtezanei O’Haru / (r. Kenji Mizoguchi; a. Kinuyo Tanaka, Toshirō Mifune). Acest film despre înrobirea femeii în societatea feudală este construit ca un imens flash-back, în care bătrâna O’Haru îşi recapitulează cei cincizeci de ani de umilinţe şi necazuri: Ecranizare după un roman din secolul al XVIII-lea. „De la prima secvenţa, în care O’Haru trece prin mulţime făcând reverenţe şi îndreptându-se spre un templu, ne aflăm în prezenţa unei cutremurătoare parabole despre universul femeii” (A. Sarris). Stil simplu, ritm lent, compoziţii picturale. „Leul de argint” la Festivalul de la Veneţia.

apr. 16 – Pr. *Casque d’or* / Casca de aur / ” (r. Jacques Becker; a. Simone Signoret, Serge Reggiani). Un bărbat îndrăgostit îşi ucide rivalul cu cuţitul şi este ghilotinat. Considerat capodopera lui Becker. „Un film de personaje, dar şi o mare reuşită plastică; dansul, încăierarea, dimineaţa la ţară, idila câmpenească, sosirea eroului în faţa ghilotinei, susţinut de un preot, toate acestea seamănă leit cu copertele unor reviste de epocă” (F. Truffaut).

Interpretarea Simonei Signoret reprezintă triumful senzualităţii şi al încrederii în sine. Scenele de dragoste dintre ea şi Reggiani sunt neobişnuit de tandre şi de simple.

mai 9 – Paris: pe *Jeux interdits* / Jocuri

interzise / (r. René Clément; a. Brigitte Fossey, Georges Poujouly, Lucien Hubert). „Acţiunea, situată în timpul celui de-al doilea război mondial, se bazează pe idila şi pe jocurile inocent-crude a doi copii care se comportă ca nişte adulţi, fără a urmări însă vreun scop anume. Ei nu preiau decât atitudinile, pe care le dublează şi le încarcă cu un sens magic în raport cu viziunea lor despre lume". (J. Mitry). Marele Premiu la Veneţia. Brigitte Fossey va deveni o importantă actriţă a anilor '70.

mai – Apare la Lyon primul număr al revistei lunare „Positif". Din 1953

va apărea la Paris. Obiective: „dezîmburghezirea cinematografului francez prin combaterea caracterului său şovin şi prin compararea lui cu alte cinematografii; tratarea cinematografului ca Un alt mijloc de expresie; judecarea filmelor după criterii estetice, dar şi morale şi sociologice".

Colaboratori: Ado Kyrou, Robert Benayoun, Gérard Legrand, mai – Festivalul de la Cannes acordă o menţiune specială selecţiei olandeze, formată din filmele celor mai de seamă realizatori de scurtmetraje documentare: Herman Van der Horst (*Heťschot is to boord* / Să aruncăm plasele /); Bert Haanstra [*Panta Rhei*), Max de Haas (*Maskerage* / Măşti /), Ytsen Brusse (*Riizij emeen wereldtraven* / Ritmul Rotterdamului /). Ei formează „noul val al documentarului olandez", fiind continuatorii lui Ivens şi Franken.

iun. 1 – Moare, la New York, producătorul

american William Fox (n. 1. ian. 1879). Film din 1903. Unul dintre pionierii cinematografului american. Mereu în fruntea luptei pentru supremaţie prin: achiziţionarea cât mai multor săli, înfiinţarea unor noi societăţi de producţie („Fox Film Corp.66,1915), lansarea de noi vedete (Theda Bara, Tom Mix), aplicarea, unor experimente tehnice.

iul. 80 – Pr. *High Noon* / La amiază / (r. Fred Zinnemann; a. Gary Cooper, Grace Kelly, Thomas Mitchell). Obişnuita confruntare dintre şerif şi bandiţi e rezolvată într-o manieră mai puţin obişnuită, deoarece şeriful luptă singur, fiind abandonat de întreaga populaţie a oraşului pe care vrea să-l protejeze. Problema responsabilităţii personale şi colective, într-un western care reprezintă o aluzie evidentă la America anului 1952, aflată în plină vânătoare de vrăjitoare. Deschide etapa westernului adult, psihologic, în care eroul „nu mai este un om de neînvins, sigur pe sine şi pe valorile pe care le reprezintă, ci un om nesigur, angoasat, dezamăgit, trădat”. (E. Fuzellier).

aug. 20 – Pr. *Erkel* (r. Márton Keletí; a, Sándor Pécsi, Eva Szörényi Iván Darvas). Film biografie dedicat compozitorului ungur contemporan cu Verdi. „Redarea condiţiilor sociale este mai adevărată, mai eficientă şi mai plastică decât în filmul sovietic *Glinka* sau în cel italian *Giuseppe* Verdi” (I. Nemeskürty).

sept. 18 – Charles Chaplin şi întreaga sa

familie părăsesc Statele Unite la bordul vasului „Queen Elizabeth”, cu destinaţia Londra. Pretextul: prezentarea în Europa a filmului *Limelight* / Luminile rampei /. De fapt e începutul exilului definitiv al cineastului american, a cărui expulzare fusese cerută în Camera reprezentanţilor încă din 1947. Imediat după S le care, lui Chaplin i se va deschide o anchetă pentru „verificarea atitudinii sale morale şi a afinităţilor sale politice”, interzicându-i-se reintrarea în S.U.A., unde nu se va mai reîntoarce decât în 1972, doar pentru a primi premiul „Oscar” pentru întreaga activitate.

sept. 30 – New York: premiera mondială a cineramei cu programul *This Is Cinerama* / Aceasta este cinerama /, înşiruire de imagini menite să pună în valoare spectaculozitatea acestei metode de filmare şi proiecţie panoramică inventată de Fred Waller. Metoda constă din filmarea simultană cu trei aparate care înregistrează trei porţiuni diferite din subiect, şi apoi din me I a nu-i tot vu trei aparate, montate în cabine de proiecţie diferite. Dimensiunile imaginii 2,7 / 1. Primele oraşe din lume cu cinerama: New York, Tokio, Ōsaka, Montreal, Londra, Paris, Milano.

«opt. – Pr. *The Quiet Man* / Omul liniştit / (r. John Ford; a. John Wayne, Maureen O’Hara). Comedie pe tema conflictului dintre lipsa de prejudecăţi şi concepţiile învechite de viaţă, având ca erou un american de origine Irlandeză care se

căsătoreşte în ţara lui de baştină. „Ford nu prea cunoaşte Irlanda, din care reţine doar aspectul superficial. Dar departe de a vrea să o zugrăvească aşa cum e ea, Ford găseşte modalitatea de a crea o lume unică şi de neînlocuit” (S. Daney).

oct –, 9 – Pr. *Ikiru* / A trăi / (r. Akira Kurosawa; sc. Shinobu Hashimoto, I i ideo Oguni, A. Kurosawa; a. Takashi Shimura, Nobue Kaneto, Kyoko Heki). Povestea unui om, care, ştiind că va muri curând, încearcă să realizeze ceva durabil pentru semenii săi. „Un document moral; parte din măreţia sa rezidă în diversele modalităţi în care poate fi interpretat.

După părerea mea, ideea filmului este că omul răspunde pentru sine şi pentru opţiunea sa, care se reînnoieşte mereu” (D. Richie). Morala sa aproape existenţialistă – sensul vieţii este acela pe care îl alege omul – îşi găseşte puncte de sprijin şi în filosofia budistă. Unul dintre cele mai importante filme japoneze prin tematică şi realizare (perfecta alternanţă trecut-prezent, simţul ritmului etc.).

oct. 16 – Londra: pe *Limelight* / Luminile rampei / (r., se., m. Charles Chaplin; a. Ch. Chaplin, Claire Bloom, Buster Keaton). Dragostea dintre un clovn bătrân şi o tânără balerină pe care o salvează de la moarte şi căreia îi redă încrederea în sine şi în talentul ei. Film cu rezonanţe autobiografice (Calvero e imaginea lui Chaplin la bătrâneţe, dar şi a tatălui lui Chaplin,

artist alcoolic; acţiunea se petrece în lumea music-hall-ului din Londra anilor 1913 – 1914, unde s-a format Chaplin; Calvero e înconjurat de fotografii din viaţa lui Chaplin) care pune problema relaţiilor artist-public, teatru-viaţă. Secvenţe celebre: demachierea lui Calvero în cabină, însănătoşirea fetei, numărul cu Buster Keaton, dresura de purici.

Punctul culminant al filmului rămâne dansul fetei, imediat după moartea lui Calvero, simbolizând continuitatea vieţii prin intermediul artei. „Chaplin continuă să-şi perfecţioneze arta şi rezultatul luptei sale cu timpul se reflectă sublim pe chipul unui actor capabil să interpreteze totodată pe Lear, Falstaff şi Prospero” (A. Sarris).

oct. 17 – Bucureşti: pe *Mitrea Cocor* (r. Victor Iliu, Marietta Sadova; a. Toma Dimitriu, Dem. Savu, Aurelia Sorescu). Ecranizare a romanului lui Mihail Sadoveanu. „Superioritatea acestui film asupra celorlalte producţii autohtone de până acum constă în faptul că regizorii au izbutit să stabilească o unitate de joc actoricesc, o consecvenţă în dezvoltarea caracterelor de-a lungul desfăşurării acţiunii, să stabilească ambianţa de tensiune dramatică şi de poezie necesară închegării episoadelor” (S. Alexandrescu).

Film important în epocă, în ciuda limitelor sale derivând din însuşi materialul ecranizat.

– *Genbaku no ko* / Copiii din Hiroshima / (r., sc. Kaneto Shindo; a. Nobuko Otowa, Chikako

Hoskawa, Masao Shimizu). Viguros protest antirăzboinic.

Prezintă într-un stil aproape documentar consecinţele bombardamentului atomic, sugerând că e momentul să se facă ceva pentru toţi acei tineri nenorociţi pe viaţă. Filmul stârneşte indignarea comanditarului – Sindicatul profesorilor japonezi – care consideră că Shindo „a distrus orientarea politică a povestirii".

– Orson Welles realizează în Maroc, Veneţia, Roma, Paris şi Êendrà

– Coproducţia americano-franceză *Othello* (a. O. Welles, Michael Mae Báammoir, Suzanne Cloutier). Ecranizare după piesa lui Shakespeare. Recenstruieşte povestirea în termeni cinematografici păstrând elementele esenţiale ale piesei, dar operând unele modificări, precum eliminarea unor personaje sau schimbarea unor accente (de pildă, Othello nu mai este un general obosit, ci un războinic în deplinătatea forţelor sale). „Piesa lui Shakespeare devine o dramă a purităţii pierdute, a eşecului datorat obstacolelor pe care societatea le ridică în calea individului" (S. S>eu).

– Pr. Singin *in the Rain* / Cântând în ploaie / (r. Gene Kelly, Stanley Donen; a. G. Kelly, Debbie Reynolds, Donald O'Connor). Devansând moda, Kelly şi Donen exploatează pitorescul nostalgic al anilor '20, într-un musical antrenant şi plin de umor, despre sfârşitul cinematografului mut, începutul celui sonor şi primele comedii muzicale

de mare montare. „Glorificare a visului american şi a celui hollywoodian în special. […] Cel mai profesional musical făcut vreodată, opera unei echipe experimentate, formată din talente complementare” (B. Day).

– *Umberto D.* (r. Vittorio De Sica; sc. Cesare Zavattini; i. G.R. Aldo; a. Carlo Battisti, Maria Pia Casilio). Povestea singurătăţii şi disperării unui bătrân sărman care trăieşte împreună cu un câine, singurul său prieten, împreună cu *Hoţi de biciclete* şi *Miracol la Milano* constituie trilogia socială a cuplului De Sica-Zavattini. „Neorealismul zavattinian îşi găseşte aici expresia perfectă. […] Pesimismul care străbate filmul constituie metoda autorilor de a denunţa o condiţie umană şi socială nedreaptă”.

(G. Rondolino). „Conturează perspectivele cinematografului anilor ’60, cinematograful interiorităţii şi al comportamentului” (P. Leprohon).

– *Do Bingha Zamin* / Doi acri de pământ / (r. Bimal Roy; a. Balraj Sahami, Nirupa Roy, Ratan Kumar). Eforturile disperate ale unei familii de ţărani indieni de a-şi păstra pământul. Afirmare a valorii umane, lecţie de încredere în posibilităţile omului, acuzaţie la adresa celor care lasă individul să se degradeze. „Apologia cinstei nu este făcută în numele unei ordini sociale care trebuie apărată, ci ca un privilegiu al demnităţii umane, ca unică posibilitate de afirmare a libertăţii interioare şi a superiorităţii asupra exploatatorilor” (M. Barbut).

Influenţă neorealistă; este considerat *Hoţii de biciclete* al cinematografului asiatic. Premii la Cannes şi Karlovy Vary.

– După o SQrie de filme documentare, regizorul finlandez Erik Blomberg se afirmă cu lungmetrajul de ficţiune *Valkoinen peura* / Renul alb /, inspirat dintr-o veche legendă laponă: o fată se preface în ren pentru a-i ademeni pe vânători şi a-i lăsa să moară în ţinuturile îngheţate. Îmbină ritualurile şi legendele nordice tradiţionale cu realităţile vieţii de zi cu zi a laponilor.

– Se ţine, la Delhi, primul festival internaţional al filmului, manifestare necompetitivă care îşi propune să prezinte publicului şi cineaştilor indieni opere cinematografice de seamă. Dată importantă în istoria cinematografiei indiene, deoarece reprezintă primul contact însemnat cu producţia mondială.

– Regizorul egiptean Salah Abu-seif inaugurează cu *El asta Hassan* / Maestrul Hassan / seria filmelor realist-sociale, direct influenţate de evenimentele politice din ţară. El ova continua cu *Zdrahonul* – 195? şi *începutul şi sfârşitul* – 1960.

– Actriţa americană Andrey Hepburn se afirmă cu *Roman Holiday* / Vacanţă la Roma /, devenind ingenua anilor ’50. „Este cea mai inspirată distribuţie de la cea a lui Vivien Leigh în Scarlett O’Hara” (L. Swindell). „Fragilă şi strălucitoare, copilăroasă şi feminină, înzestrată cu un remarcabil talent pentru comedie, ea dobândeşte premiul „Oscar” pentru acest rol. Film: *Sabrina*

(1954); *Război şi pace* (1956); *Mutră nostimă* (1957);

Mic dejun la Tiffany (1961); *My Fair Lady* (1964). *Doi la drum* (*1967*).

– După un film realizat în 1951, în colaborare cu Alberto Lattuada, (*Luminile varieteului*), regizorul italian Federico Fellini înregistrează adevăratul său debut cu *Lo Sceicco bianco* / Şeicul alb /, satiră la adresa micii burghezii şi a falselor sale mituri. Inspirându-se şi din experienţa

– Sa de creator de benzi desenate, „Fellini luptă împotriva magicului neautentic, pentru un univers al misterului şi al sugestiei" – (L. Del Fra).

– Regizorul Satsuo Yamamoto realizează *Shinku Chitai* / Zonă pustie /, „cel mai virulent film antimilitarist făcut vreodată în Japonia" (A. Svensson). Împreună cu Keisuke Kinoshita şi cu Tadashi Imai, el reprezintă curentul social în cinematograful nipon postbelic. Din cauza convingerilor sale progresiste, a fost concediat din studioul „Toho" în 1950.

– *Due soldi di speranza* / De doi bani speranţă / (r. Renato Castellani; a. Maria Fiore, Vincenzo Musolino). Comedie redând aventurile unui cuplu în peisajul unui sătuleţ de lângă Napoli. După unii autori, capodopera lui Castellani. Ca în toate filmele sale, femeia constituie o misterioasă forţă vitală, capabilă să se impună tuturor. […]. Apar câteva dintre motivele prézente în opera lui Castellani: gustul pentru nebunii, juvenilitatea şi

pudoarea” (F. Di Giammateo).

– Prima ediţie a Festivalului internaţional de la Mannheim (R.F.G.).

– Competiţie deschisă tuturor filmelor sub 60 de minute, indiferent de gen

– (documentar, animaţie, ficţiune). Marele Premiu se acordă unui debutant.

Acest an constituie punctul culminant al crizei prin care trece Hollywood-ul începând din 1934. Numărul de lungmetraje este cel mai mic de la începutul sonorului (sub 300), iar încasările sunt cele mai scăzute din ultimii zece ani.

– Din cele 22 de filme sovietice ale anului, 13 sunt teatru filmat, adică

– Înregistrarea ca atare a spectacolelor de teatru cu ridicarea şi lăsarea cortinei după fiecare act. Printre acestea se numără *Cadavrul viu*, *Azilul de Noapte*, *Lupii şi oile*, *Prea multă minte strică*, *Şcoala calomniei*. Importante ca document (ele imortalizând interpretări actoriceşti de excepţie), aceste filme denotă o anumită vlăguire a invenţiei cinematografice.

1958

febr. 21 – Paris: pe *Les Vacances de M. Hulot* / Vacanţa domnului Hulot /

(r. Jacques Tati; a. J. Tati, Louis Perrault, André* Dubois). Un film fără intrigă, un reportaj ironie asupra vacanţei într-o mică staţiune de la ţărmul Atlanticului. Consacră numele lui Taţi, care îşi creează un personaj aparte: pălărioară pevârful capului, pipă, impermeabil, pantaloni prea scurţi,

aer permanent absent. Un tip de comic în care cuvântul nu joacă aproape niciun rol, pantomima fiind esenţialul. „În loc să tratez spectatorul ca pe o fiinţă pasivă care recepţionează o povestire, eu îi ofer un univers cunoscut, plăcerea lui fiind de a recunoaşte toate personajele”.

(Taţi). „Hulot este un catalizator, un individ care traversează lumea şi scoate în evidenţă slăbiciunile unui ritual artificial” (Fr. Chevasu).

lebr. 27 – *La signora senza camelie* / Doamna fără camelii /, de Michelangelo Antonioni. Povestea unei vânzătoare devenită vedetă de filme mediocre – care aspiră în carieră la roluri mari şi în viaţă la o mare iubire – îi prilej uieşte actriţei Lucia Bosé unul dintre cele mai importante filme ale sale.

Deşi calităţile sale interpretative nu sunt pe măsura celor fizice (care au făcut-o să câştige în 1947 titlul de Miss Italia), Lucia Bosé rămâne una dintre actriţele reprezentative pentru neorealism. Film: *sub măslini*

(*1950*); *Cronica unei iubiri* (*1950*); *Roma, orele* (*1952*); *Moartea unui ciclist* (*1955*).

mart. 19 – Animatorul canadian Norman McLaren primeşte premiul

„Oscar” pentru scurtmetrajul *Neighbours* / Vecinii /. Doi oameni îşi dispută până la distrugerea reciprocă proprietatea unei flori ce creşte la hotarul dintre curţile lor! Film antirăzboinic, care poartă un subtitlu ironic:

„Iubeşte-ţi aproapele”. Foloseşte metoda

numită „pixilation”, constând din filmarea actorilor cu diverse viteze şi apoi combinarea diferitelor imagini, astfel încât să creeze efecte exagerate, cadre groteşti, deformări stranii.

mart. 26 – Pr. *Ugetsu monogatari* / Povestirile lunii palide după ploaie /

(r. Kenji Mizoguchi; a. Machiko Kyo, Masayuki Mori, Kinuyo Tanaka, Sakae Ozawa). Aventurile a doi bărbaţi din secolul al XVI-lea, care îşi părăsesc familiile, unul plecând în căutarea gloriei, celălalt în căutarea câştigului. „Amestec straniu şi admirabil de realism (decoruri, recuzită, limbaj rustic) şi de fantastic (fantome, atmosferă legendară). Această dialectică a contrastelor este una dintre cheile operei” (E. Fuzellier).

După strania povestire cu fantome, finalul deschide posibilitatea unei interpretări realiste; imaginea oamenilor lucrând câmpul apare ca un elogiu adus muncii paşnice şi un rechizitoriu la adresa războiului, care nu generează decât cupiditate şi moarte. „Din punct de vedere stilistic este unul dintre filmele cele mai împlinite ale lui Mizoguchi, bogat în imagini frumoase, amintind de pictura clasică japoneză, dar şi de Breughel” (P. Morris), mart.

– John Huston realizează filmul *Moulin Rouget* adaptare a romanului lui Pierre La Mure, despre viaţa lui Toulouse-Lautrec. Important pentru căutările în domeniul culorii şi al plasticii imaginii, (i. Oswald Morriş.

apr. 2 – Moare, la Paris, regizorul francez Jean

Epstein (n. 26 mart.
1897). Film în perioada 1922 – 1948. „Opera lui Epstein a fost în primul
1898) rând opera unui teoretician în permanentă căutare de forme noi, încercând
1899) să pună la punct problemele legate de ritm, de montaj, de semnificaţia
1900) detaliilor şi a gros-planurilor. Teoretician al filmului mut, este pus în
1901) dificultate de apariţia sonorului, ceea ce îl determină să-şi concentreze
1902) eforturile asupra filmului documentar unde încearcă să descopere miraculosul în cadrul realului cotidian” (J. Mitry). Film: *Inimă credincioasă*
1903) (1924); *Frumoasa niverneză* (1924); *Căderea casei Usher* (1928), *Finis*
1904) *Terrae* (1929); *Aurul mărilor* (1932); *Cartea* 1947).

apr. 4 – Pr. *Bienvenido Mister Marshall*! / Bun venit, domnule Marshall! /

(r. Luis Berlanga; sc. Juan Antonio Bardem, L. Berlanga; a. Lolita Sevilla, Manolo Moran, José Izbert). Pregătirile unui sat spaniol pentru venirea americanilor, de la care toţi aşteaptă, conform promisiunilor planului Marshall, să-i scoată din mizerie; pregătiri inutile, deoarece oaspeţii trec fără să se oprească. Comedie amară cu accente groteşti.

Influenţă neorealistă. Ridiculizarea miturilor cultivate de politica şi de cinematograful

franchist. Marchează afirmarea regizorilor Bardem şi Berlanga, care dau dovadă de „înţelegere umană, impecabilă structură morală, inteligenţă şi cultură purificată de orice estetism” (L. Correia).

Primul mare succes internaţional al cinematografului spaniol.

apr, 28 – Paris: pe *Le Salaire de la peur* / Salariul groazei / (r., sc. H»

u. Glouzot; a. Yves Montand, Charles Vanei, Véra Clouzot). Film de mmpans cu accente sociale, redând aventura unor şoferi angajaţi să tran» porte la mare distanţă şi pe un drum periculos o încărcătură de nitroglicerină. „Filmul nel convinge, pentru că întâmplările şi acţiunea sunt construite pe o situaţie umană din care putem deduce o justificată critică socială. […] Atmosfera de tensiune este creată de la prima secvenţă în care apare orăşelul prăfos şi murdar, pierdut undeva, departe de lume, cu copiii lui goi şi cu metişii săi amărâţi. Pesimismul obişnuit al lui Clouzot reprezintă aici un avantaj” (B. Wright). Pentru reconstituirea realităţii în Li no-americane (aventurieri, contraste violente, dominaţie a societăţilor străine), regizorul se foloseşte de o experienţă anterioară: filmarea unui documentar despre Brazilia. Marele Premiu – Cannes, iipr. 23 – Pr. *Admirai Uşakov* / Amiralul Uşakov / (r. Mihail Romm; a. Ivan Pereverzev, Boris Livanov). Film biografic despre unul dintre patrioţii ruşi ai secolului al XVIII-lea, din perioada constituirii

flotei Mării Negre. Exaltă virtuţile conducătorului, drept şi priceput, care se.

gândeşte la binele poporului.

mai 30 – Pr. *La Bergère et le ramoneur* / Păstoriţa şi coşarul /, de Paul Grimauât, primul lungmetraj de desen animat francez. Ilustrează opoziţia a doua viziuni despre lume: una orgolioasă, care duce la strivirea omului, şi alta naturistă, care face apologia vieţii în aer liber, profetizând triumful omului şi al naturii. Realizat în maniera Disney.

mai – Important succes al cinematografiei braziliene la Cannes cu filmul *O Cangaceiro* (r., sc. Lima Barreto; a. Alberto Ruschell, Marisa Prado).

Film de aventuri având în centrul său un personaj tipic brazilian, *cangaceiro* – un justiţiar care luptă împotriva féudalismului – şi pe care Barreto îl transformă într-un aventurier individualist, înrudit cu cow-boy-ul westernurilor americane. Mai realistă rămâne descrierea condiţiilor de viaţă ale acestor „bandiţi iubiţi”.

Iun. 30 – Moare, la Riga, regizorul, actorul şi teoreticianul sovietic Vsevolod Ilarionovici Pudovkin (n. 10 febr. 1893). Film din 1925. Unul dintre cei trei mari realizatori sovietici ai perioadei filmului mut, pe care îl îmbogăţeşte cu opere, ca: *Mama* – 1926, *Sfârşitul Sankt Petersburgului* – 1927, *Urmaşul lui Genghis-Han* – 1928 şi cu o deosebit de preţioasă contribuţie teoretică, ale cărei puncte principale sunt montajul, scenariul şi interpretarea. Dezvoltând

ideile lui Kuleşov, el consideră montajul drept principalul element al limbajului cinematografic, care poate crea o nouă realitate. Adept al scenariului care consemnează în amănunt structura viitorului film, Pudovkin formulează teoria „scenariului de fier”. În privinţa interpretării, el susţine iniţial eficienţa tipajului şi a actorilor neprofesionişti, pentru ca ulterior să recunoască importanţa actorului Í

profesionist, cu condiţia să colaboreze strâns la realizarea întregului film principiul colectivist al creaţiei cinematografice). Filme sonore: *Dezertorul* – 1933; *Minin şi Pojarski* – 1939; *Amiral Nahimov* – 1947; *întoarcerea lui Vasili Bortnikov* – 1952.

lui. 24 – Prima ediţie a Festivalului internaţional de la San Sebastian.

Manifestare competitivă, a cărei sferă de cuprindere geografică se lărgeşte an de an.

K-pt. 11 – Pr. *Staré povesti české* / Vechi legende cehe /, de Jiři Trnka.

Film de păpuşi, inspirat de opera lui Alois Jirásek. Dintre cele şapte legende care evocă momente din istoria Cehoslovaciei, cea mai impresionantă este ultima, în care Trnka redă o viziune aproape apocaliptică a cruzimilor şi atrocităţilor războiului.

sept. 14 – Stockholm: pe *Gycklarnas afton* / Noaptea saltimbancilor /

(r., sc. Ingmar Bergman; a. Ake Grömberg, Harriet Andersson, Hasse Ekman, Gunnar

Björnstrand). Bergman reia tema cuplului, plasând-o în mediul unui circ ambulant. Gama relaţiilor dintre personaje este foarte largă: de la dragoste la ură, de la dorinţă la silă, de la gelozie la indiferenţă. Caracter alegoric: „circul şi condiţia sa itinerantă pot reprezenta desfăşurarea continuă şi mereu reluată, a vieţii” ((G. Salachas). Personajele oscilează. Între cele două extreme – fericirea visată şi moartea – pentru ca până ía urmă să-şi continue fără convingere existenţa derizorie. „Unul dintre cele mai sumbre filme ale lui Bergman: nimeni nu scapă de soarta lui, viaţa e un circ, iar oamenii sunt nişte clovni. Un carusel al frustrării, umilinţei şi înfrângerii” (Pauline Kael).

sept. 16 – New York: premiera mondială a cinemascopului cu filmul *Robe* ITunica / (r. Henry Koster). Frescă pseudo-istorică, după reţeta „Esteticii” hollywoodiene. Filmul demonstrează posibilităţile acestui procedeu tehnic, inventat cu ani în urmă de francezul Henri Chrétien, şi care constă în proiectarea pe un ecran lat (raportul laturilor 3: 1) cu ajutorul unui sistem optic anamorfotic a imaginilor de 35 mm. Până la 15 nov. 1954, numărul sălilor cinemascop din lume ajunge la 14.673. Cinemascopul reprezintă una dintre soluţiile adoptate de cinematograf pentru a depăşi criza determinată de concurenţa televiziunii.

nov. 3 – Pr. *Tōkyō monogatari* / Povestiri din Tokio / (r. Yasujiro o zu; a. Chishu Kyu, Chiyeko Higashiyama, Se

Imamura). Vizita unui cuplu de bătrâni la copiii lor din Tokio. „Prin intermediul relaţiilor părinţi-copii, am vrut să arăt cum începe să se destrame sistemul familial japonez”.

f (Ozu). Adevărata vedetă a filipului este însă oraşul Tokio. Filmul îi aduce lui Ozu consacrarea internaţională.

nov. 6 – Paris: pe *Thérèse Raquin* (r. Marcel Carné; a. Simone Signoret, Raf Vallone). Ecranizare după romanul lui Émile Zola. Realism social în stilul cinematografului francez al anilor ’30. „Un film intelectual, o operă admirabil gândită, riguros calculată, cu un conflict bine condus”.

(J. Collet). „Poate cea mai mare reuşită a lui Carné de după război, datorită descrierii vechilor cartiere lyoneze, datorită actualizării subiectului prin prezenţa militarului întors din Vietnam şi datorită personajului central, interpretat de Simone Signoret” (G. Sadou!). Alte ecranizări: / 1915 – r.

Nino Martoglio; 1928 – r. Jacques Feyder.

nov. 14 – Moare, la Albara di Pianiga, într-un accident de maşină, operatorul italian G.R. Aldo (n. 1 ian. 1902). Film din 1947. Considerat un Tissé al cinematografului italian. Apreciat pentru „valoarea compoziţională a încadraturilor, prin strânsul raport cromatic dintre imagine şi tema filmului” (G. Rondolino). Lucrează cu De Sica, Visconti, Welles. Film:

se cutremură (1948); *Miracol la Milano*

(1952); *Umberto D.* (1952); *Senso*
(1954).

– *Jigokumon* / Poarta infernului / (r., sc. Teinosuke Kinugasa; a. Kazuo Hasegawa, Machiko Kyo). Dragostea neîmpărtăşită a unui războinic din secolul XII pentru soţia unui nobil, care preferă să moară decât să cedeze insistenţelor eroului. „Kinugasa abordează tema tradiţională a luptei dintre pasiune şi datorie, îmbinând legenda cu o excepţională utilizare a culorii" (A. Svensson). Căutările formale sunt considerate de unii critici excesive. De fapt, nu este decât expresia preocupării lui Kinugasa pentru crearea, ambianţei, pentru îmbogăţirea limbajului cinematografic. Marele Premiu – Cannes 1954.

– *Í vitelloni* (r. Federico Fellini; a. Franco Interlenghi, Franco Fabrizi, Alberto Sordi). Viaţa unor pierde-vară mic burghezi, care nu vor şi nu

– Pot să evadeze din atmosfera adormită a unui orăşel de provincie. Considerat de unii drept o operă de critică socială, iar de alţii doar o cronică

– Indulgentă şi tandră a mediului copilăriei şi adolescenţei lui Fellini, *Vitelloni*

– Constituie primul mare succes al regizorului, marcând una dintre trăsăturile

– De bază ale operei sale – cea autobiografică. Fellini, fost „vitellone" (după

– Propria mărturisire), se exprimă prin intermediul personajului Moraldo

– (singurul care evadează în final) şi îi

condamnă pe ceilalţi. În ciuda numeroaselor momente comice, filmul degajă o notă de tristeţe provenită din

– Tonul plin de milă şi de nostalgie adoptat de Fellini faţă de personajele

– Sale. Primul mare succes al lui Alberto Sordi, care devine echivalentul

– În comedie al lui Marcello Mastroianni, şi anume tipul italianului cu vitalitatea, capacitatea de adaptare şi voinţa sa de a supravieţui. Film: *Şeicul*

– *Alb* (1952); *Marele război* (1959); *Omul mafiei* (1963)*; Medicul de la Asigurări*

– (1968); *Cea mai frumoasă seară din viaţa mea* (1971)*; Un burghez mic, mititel* (1977); *Bolnavul închipuit* (1980)*; Bertoldo Bertoldino* (1984).

– Regizorul brazilian Alberto Cavalcanti realizează pentru propria sa

– Companie producătoare – „Kino Filmes” – *O canto* de *mar* / Cântecul

– Mării /. „Operă înzestrată cu forţa romanelor lui Jorge Amado, remarcabilă

– Prin lirismul său exotic integrat rechizitoriului social” (C. Beylie).

– Regizorul spaniol Francesco Rovira Beleta realizează un experiment

4 e film în relief cu *El Iago de lös cisnes* / Lacul lebedelor /, scurtmetraj color

– Pe muzică de James Walker. *The Little Fugitive* / Micul fugar /, de Ray Ashley, Morris

Fugel şi Ruth

– Oskin, reprezintă una dintre primele tentative de eliberare a cinematografului american de sub dominaţia tehnică şi ideologică a Hollywood-ului.

– Turnat la New York, acest film deschide o cale nouă ce va fi urmată de

– Lionel Rogosin, cu *On the Bowery* / Pe Bowery / (1956), şi de realizatori

– Independenţi, ca: John Cassavetes, Shirley Clarke, Richard Leacock, Alan Pennebaker, Robert Drew.

– Apare cartea „Fonction du cinéma" (Funcţia cinematografului) a

– Esteticianului francez Élie Faure. Culegere de texte despre film, pe care

– Autorul le-a publicat de-a lungul vremii, şi care sintetizează principalele

– Sale idei despre cinematograf ca produs al civilizaţiei maşinii: mare artă

– Colectivă, „colaborare spontană între ştiinţă şi poezie, între universul

– Material şi cel spiritual".

1954 e J

ian. 1 – Se constituie „Fondul pentru dezvoltarea industriei cinematografice franceze". Scop: subvenţionarea de către stat a producţiei de lungmetraje, recompensarea producătorilor de scurtmetraje valoroase, amenajarea şi reconstruirea sălilor de cinema, sprijinirea difuzării filmului francez în străinătate.

ian. 20 – Pr. *Velikii vom Albanii*, *Skanderbeg* / Skaderbeg / (r. Serghei

1 utkevici; a. A. Hořava, Vesa Imami, Adivi Alibali). Coproducţie sovieto-albaneză. Film biografic închinat eroului naţional albanez, luptător împotriva jugului otoman. Influenţat de stilul lui Eisenstein atât în ceae ce priveşte rolul culorii care fixează vizual contrastul psihologic, cât şi cel al muzicii, în funcţie de care Iutkevici a filmat bătăliile, řaiie – Apare în revista franceză „Cahiers du cinéma" articolul lui François Truffaut „Une certaine tendance du cinéma Français" (O anumită tendinţă a cinematografului francez), în care autorul foloseşte pentru prima dată expresia „politica autorilor", punând bazele unei adevărate teorii dezvoltate în anii '60 de criticul american Andrew Sarris. Truffaut îi opune pe autori (Cocteau, Gance, Ophüls, Bresson, Renoir) reprezentanţilor

„Realismului psihologic" (Autant-Lara, Delannoy, Allègret), pe care îi califică drept literari, fals îndrăzneţi, complezenţi. Spre deosebire de aceştia, cineastul-autor se caracterizează prin deschidere spre lume, comunicare, acceptare a realităţii.

febr. 12 – Moare, la Moscova, regizorul sovietic Dziga Vertov (n. 2 ian.

1896). Film în perioadă 1918 – 1947. „Unul dintre primii cineaşti care s-a gândit să folosească documentul-viaţă, scena sau detaliul, surprinse pe viu, fără intenţie de compoziţie prealabilă" (L.

Moussinac). Revoltându-se împotriva folosirii tradiţionale a cuvântului şi a imaginii, Vertov creează un nou limbaj prin folosirea arbitrară a părţilor discursului. Filmează din cele mai diverse unghiuri şi cu cele mai diverse viteze, iar apoi prin intermediul montajului încearcă să creeze un spaţiu şi un timp convenţional, o geografie şi o anatomie ideale. Intuieşte cu 40 de ani mai devreme posibilităţile deschise de viitoarele descoperiri tehnice, dar în acelaşi timp fetişizează aparatul de filmat, pe care îl investeşte cu puteri supraomeneşti.

Principalele sale contribuţii teoretice: cine-ochiul, viaţa luată prin surprindere, montajul înregistrărilor vizuale. Film: *A şasea parte a lumii* (1926);

Omul cu aparatul de filmat (1929); *Trei cântece* despre *Lenin* (1934).

ïebr. 18 – Pr. *Poslední most* / / *Die letzte Brücke* / Ultimul pod / (r. Helmut Käutner; a. Maria Schell, Bernard Wicki, Barbara Rütting). Coproducţie iugoslavo-gjşrmană. În al doilea război mondial, o doctoriţă germană, prizonieră a partizanilor sârbi, trece de partea acestora. „Semnificaţia filmului depăşeşte tema aspră şi dramatică, având o valoare simbolică deosebită. […] Ultimul pod este cel pe care oamenii îl mai pot clădi peste neînţelegeri şi ură” (N. Ghelli).

febr. 27 – Pr. *Piatka z ulicy Barskiej* / Cei cinci din strada Barska / (r.

Aleksander Ford; a. Aleksandra Šlaska,

Tadeusz Janezar, Tadeusz Lomnicki). Pe fundalul epocii imediat postbelice, povestea a cinci delincvenţi şi încercarea unui asistent social de a-i reabilita. „Elementul tragic e reflexul lumii contemporane. Datoria mea de artist este să redau adevărul.

Dar a arăta drame şi tragedii nu reprezintă un scop în sine. Arătându-le, trebuie să contribuim la o schimbare necesară" (Ford). Filmul s-a bucurat de succes (Premiul pentru regie – Cannes), în ciuda unui anume schematism al personajelor.

mart. 2 – Hollywood: este lansat procedeul „Vistavision" prin proiectarea la studiourile „Paramount" a câtorva fragmente de film. Acest sistem de luat vederi, permiţând o proiecţie pe un ecran de 1 / 1,80, este inventat de Leon Ryder. Primul film: *White Christmas* / Crăciun alb /, de Michael Curtiz. Leon Ryder şi echipa sa primesc premiul „Oscar" pentru invenţie, mart. 21 – New York: are loc prima demonstraţie a „Superscop"-uíui, un nou procedeu anamorfic variabil. Inventatori: Joseph şi Irving Tushinsky. Procedeul constă, pe de o parte, dintr-un proces de laborator care permite realizarea de copii pozitive anamorfice, iar pe de altă parte, dintr-un sistem de proiecţie adaptabil unui obiectiv obişnuit, cu ajutorul curma se poate alege formatul de ecran dorit. Primul film pe „Superscop":

Vera Cruz, de Robert Aldrich.

mart. 81 – Pr. *Sansho dayu*\Guvernatorul Sansho / (r. „Kenji Mizoguchi; a. Kinuyo Tanaka,

Yoshiaki Hanayaki, Kioko Kagawa). Transpunerea cinematografică a unei legende din secolul XI. Doi copii de nobil devin sclavii tiranului Sansho; sora se sacrifică pentru a-şi ajuta fratele să scape.

Mizoguchi transformă o melodramă oarecare într-o operă emoţionantă şi grandioasă, tragedie nobilă şi pură, de factură clasică. „Prin economia mijloacelor, prin luciditate şi complexitate, prin concreteţea imaginilor şi prin misterioasa undă de sugestivitate, secvenţele acestui film se aseamănă cu poezia *haiku*. Diferenţa esenţială este că *haiku* reprezintă o entitate care îşi ajunge sieşi, în timp ce fiecare detaliu din *Guvernatorul Sansho* îşi găseşte ecou în întreaga structură" (R. Wood). Filmul a fost comparat cu tragedia clasică geacă şi cu piesele lui Shakespeare din ultima perioadă, apr. 10 – Moare, la Lyon, inventatorul francez Auguste Lumière (n. 19

oct. 1862). Împreună cu fratele său Louis inventează cinematograful, cei doi fiind, totodată, primii producători şi distribuitori cinematografici, ipr. 26 – Tokio: pe *Shikinin no samurai* / Cei şapte samurai / (r. Akira Kurosawa; a. Takashi Shimura, Toshirō Mifune, Ko Kimura). Tablou al Japoniei medievale de la sfârşitul secolului al XVI-lea. Şapte samurai apără un sat împotriva agresiunii a 40 de bandiţi. Cel mai grandios film japonez realizat până la această dată: durata filmărilor – 1 an, buget – l / 2 milion de dolari, procedee tehnice neobişnuite. Moment decisiv în evoluţia estetică şi filosofică a lui Kurosawa. Reia o temă prezéntá în

mai toate operele sale: lupta unui individ sau a unui gťmp de indivizi, bine caracterizaţi, împotriva rezistenţei inerte sau active a celor din jur pentru ale arăta calea unor ameliorări posibile. Exaltă „nobleţea sufletelor samurailor, capabili să acţioneze fără a urmări un profit material” (T. Sato). „Admirabil prin violenţa caracterelor, prin supleţea execuţiei, prin vitalitatea muzicii şi frumuseţea plastică a imaginilor, „[…] una dintre culmile cinematografului-spectacoT6 (F. Gaffary).

apr. 27 – Pr. filmului în două părţi *Celuloze* / O noapte de amintiri / şi *Pod gwiazda frygijska* / Sub steaua frigiană /, realizat de Jerzy Kawalerowicz, după romanul lui Igor Newerly (a. Josef Nowak, Lucyna Winnicka).

Maturizarea ideologică a unui ţăran pe care sărăcia îl obligă să se mute ia oraş, unde devine luptător împotriva regimului de dictatură militară a lui Pilsudski. Minuţioasă reconstituire a diverselor medii sociale din Polonia anilor ’30. „Trăsătura dominantă este condensarea maximă a acţiunii reprezentată prin scenele ei culminante” (J. Plazewski).

mai 13 – Pr. *Anna na şee* / uramul Anna / (r., sc. Isidor Annenski; a.

Alla Larionova, Mihail Jarov). Ecranizare după Cehov. Punându-şi în joc farmecele, o femeie determină avansarea bărbatului ei în ierarhia socială.

Poate cea mai izbutită ecranizare, ca atmosferă şi ca spirit cehovian – realizată de

Annenski, regizor specializat în acest gen.

mai 19 – Paris: pe *Monsieur Ripois* / Domnul Ripois / (r. René Clément; a. Gérard Philipe, Valérie Hobson, Joan Greenwood). Aventurile unui Don Juan care sfârşeşte într-un fotoliu cu rotile, plimbat de soţia sa. „Perfecta rigoare a regiei, interpretarea extraordinară a lui Gérard Philipe, luciditatea crudă a analizei psihologice fac din *Domnul Ripois* un film exemplar, poate cel mai bun din cariera lui Clément" (E. Fuzellier). Premiul pentru regie – Cannes.

mai 27 – Charles Chaplin, stabilit în Elveţia, primeşte Premiul internaţional pentru Pace, decernat de Consiliul mondial al partizanilor păcii, şi cedează suma respectivă unor opere de binefacere, mai – Cinematografia egipteană se afirmă la Festivalul de la Cannes cu *Seraa fii vadil* Cerul infernului /, de Youssef Shahin. Melodramă cu accente sociale pe tema dragostei dintre doi tineri din clase sociale diferite. Mare succeß de public. Primul rol important al viitoarei vedete internaţionale Omar Sharif.

Iun. *22* – Prima demonstraţie în S.U.A. a noului sistem de ecran lat

„Todd AO", care foloseşte o peliculă de 70 mm şi un obiectiv de 128°.

Datorită costului său ridicat, procedeul nu prinde, deşi se obţine o imagine ce cuprinde tot câmpul vizual şi fără distorsiuni. Primele filme realizate K

rin acest procedeu: *Oklahoma*, de Fred

Zinnemann – 1955 şi *Around the*

7 o rid în 80 Days / Ocolul pământului în 80 de zile /, de Michael Anderson

– 1956.

lui. 1 – Moare, la Berlin, scenarista şi regizoarea germană Thea von Harbou

(n. 12 dec. 1888) % Film din 1916. „Unul dintre «consilierii secreţi»

ai cinematografului german, pe care l-a orientat atât în bine (filmele lui Lang, Murnau, Dupont, Lamprecht), cât şi în rău (cele ale lui Harlan, Jacoby, von Baky). Personalitate ciudată a culturii şi a sensibilităţii tipic germane, a ştiut să traducă într-o manieră foarte retorică dezorientarea unei epoci (1920 – 1934), punând-o în legătură cu miturile ancestrale S

e care le-a reînviat. […] Simţul ascuţit al fatalităţii, al strivirii omului e către forţele răului, gustul pentru romantismul iraţional se transformă în glorificare paroxistică a rasei ariene şi a naţiunii germane” (R. Boussinot). Film: *Nibelungii* (1923 – 1924); *Metropolis* (1927); „*M*” (1931); *Testamentul doctorului Mabuse* (1933).

lui. 14 – Moare scriitorul, regizorul şi scenaristul spaniol Jacinto Benavente (n. 12 aug. 1866). Laureat al Premiului Nobel pentru literatură în

1922. Film din 1918. Fondator a numeroase societăţi cinematografice.

Ca sceparist, colaborează cu regizorul Benito Perojo la filmele: *Pentru toată viaţa* – 1923 şi

Dincolo de moarte – 1924. Regizor al filmelor *Interesele create* – 1918 Şi *Madona trandafirilor* – 1920.

lui.

– New York: pe *The Barefoot Contessa* / Contesa desculţă / (r., se.

Joseph L. Mankiewicz; a. Humphrey Bogart, Ava Gardner). O dansatoare de local devine mare vedetă hollywoodiană, apoi soţia unui conte italian care o ucide din gelozie. „Mankiewicz a vrut să spună totul despre Hollywood, unde bărbaţii nu sunt bărbaţi, iar femeile sunt nişte animale minunate, dar frustrate. [...] O poveste cu Cenuşăreasa, în care prinţul se dovedeşte a fi un infirm" (Pauline Kael). „Unul dintre cele mai frumoase portrete de femeie pe care ni le-a oferit cinematograful. [...] Eroina, naturală şi enigmatică, este plasată în patru situaţii diferite, în patru medii de viaţă, şi pusă în contact cu personaje contradictorii, prilej pentru Mankiewicz de a-i analiza reacţiile şi a-i descrie morala pe care şi-a fabricat-o" (F.

Truffaut). Marchează începutul perioadei de maximă strălucire în cariera Avei Gardner, simbolulfeminităţii explozive în cinematograful american postbelic.

sept. 2 – Filmul lui Luchino Visconti – *Senso* – este prezentat la Festivalul de la Veneţia (i. G.R. Aldo, Robert Krasker; a. Alida Valii, Farley Granger). O poveste de dragoste, în ambianţa luptei italienilor pentru eliberarea Veneţiei de sub

dominaţia austriacă (1866). „Tragedia a doua fiinţe într-un mediu asupra căruia planează o altă tragedie. Pe de o parte”.

dragostea celor doi care duce direct la crimă, pe de altă parte, înfrângerea militară, tragedia unei bătălii pierdute, care devine mult mai importantă decât finalul mizerabil al unei aventuri amoroase64 (Visconti). „Filmul este important pentru precizia reconstituirii istorice, pentru funcţionalitatea decorurilor, pentru crearea adecvată a atmosferei de război, pentru redarea puternică şi progresivă a dublei drame – colectivă şi individuală”.

(L. Ghirardini). Prin rafinamentul coloristie şi prin barocul ambianţei, *Senso* anunţă marile operez viscontiene de mai târzip: *Ghepardul* – 1963;

Moarte la Veneţia – 1970; *Ludwig* – 1972.

sept. 5 – Veneţia: pe *Giulietta e Romeo* / Romeo şi Julieta / (r., sc. Renato Castellani; i. Robert Krasker; a. Laurence Harvey, Susan Shantall).

Ecranizare după Shakespeare. „Am vrut să îmbin limbajul grandios al unui geniu neîntrecut cu realismul simplu şi direct al cinematografului italian postbelic” (Castellani). Influenţa neorealistă reiese din: decoruri în exclusivitate naturale (Verona, Veneţia, Mantua), actori necunoscuţi, figuraţie improvizată, importanţa acordată obiectelor şi gesturilor banale.

Marele Premiu la Veneţia. Alte ecranizări ale

piesei: 1936 – r. George Cukor; 1968 – r. Franco Zeffirelli.

Bepт, 6 – Veneţia: pe la *strada* (r. Federico Fellini; a. Giulietta Maşina, Anthony Quinn, Richard Basehart). „Un bărbat şi o femeie trăiesc alături, dar sunt foarte departe unul de altul. Cuplul este urmărit în timpul unei lungi călătorii, pentru a sugera ideea de instabilitate. Ideea de bază este însă dificultatea oamenilor de a comúnica între ei şi îngrozitorul abis ce se poate deschide între două fiinţe umane" (Fellini). „Opera se articulează printr-o dialectică liniară, prezentând, în unicitatea lor, trei structuri primordiale ale fiinţei umane: [...] Zampano ca materie vie opacă, Gelsomina ca perspectivă ontică, dotată cu o deschidere maximă faţă de ceilalţi, II Matto ca fiinţă care zboară şi nu ascultă de legile fizicii" (L. Del Fra).

La strada formează împreună cu *Escrocii* şi *Nopţile Cabiriei* tripticul culpabilităţii.

sept. 9 – Filmul *Sie* / Ea / marchează începutul colaborării dintre regizorul vest-germ an Rolf Thiele şi actriţa Nadja Tiller, colaborare care va dura zece ani şi se va concretiza în nouă filme, printre care: *El Hakim* – 1957;

Rosemarie – 1958; *Lulu* – 1962; *Tonio Kröger* – 1964.

sept.

– Se deschide la Bucureşti „Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică «I.L. Caragiale» 66, prin unirea Institutului de teatru cu cel de artă

cinematografică.

sept.

– Pr. *Rear Window* / Fereastra dinspre curte / (r. Alfred Hitchcock; a. James Stewart, Grace Kelly). Un reporter, îmbolizat într-un fotoliu, urmăreşte cu teleobiectivul în casa de vizavi „un mic catalog al comportamentelor, […] o oglindă a lumii, totul având ca element comun dragostea”.

(Hitchcock). Dar, în cele din urmă, descoperă o crimă. „Opera articulează trei teme paralele care, în cele din urmă, sunt unificate: o intrigă sentimentală, […] o tramă poliţistă […] şi un fel de pictură realistă a curţii. […] Toate trei sunt compuse din aceleaşi note, dar cântate într-o ordine diferită şi în tonalităţi diferite, fiecare constituind un contrapunct al celorlalte” (Cl. Chabrol).

oct. 6 – Se înfiinţează la Potsdam-Babelsberg, în R.D.G., „Deutsche Hochschule für Filmkunst”. (Din 1969 „Hochschule für Film und Fernsehern der D.D.R”. / Institutul pentru. Film şi Televiziune /). Scop: formarea de E. regizori şi tehnicieni de film. Director: Kurt Maetzig.

oct. 29 – Regizorul francez Claude Autant-Lara atinge unul dintre vârfurile carierei sale cu *Le Rouge et le Noir* / Roşu şi negru /. „Profesionist remarcabil, al cărui stil oscilează între clasicismul simplu al povestirii tradiţionale şi frenezia unui romantism violent, Autant-Lara luptă pentru anumite idei dragi. Ţinta atacurilor sale anticonformiste sunt biserica şi ceremonialul ei

(*Hanul roşu* – 1951), armata şi crimele sale [*Diavolul în corp* – 1947, *Nu vei mai omori* – 1962), familia şi ipocriziile ei (*Regatele din San Francisco* – 1960), societatea şi minciunile ei (*Jurnalul unei femei în alb* – 1965)" (P. Brion).

oct.

– Pr. *A Star Is Born* / S-a născut o stea / (r. George Cukor; a. Judy Garland, James Mason). *Remake* după filmul lui William Wellman din

1938 şi reeditat pentru a treia oară, în 1976, de Frank Pierson. Povestea paralelă a doi actori, unul la apusul gloriei, celălalt la răsăritul ei. Imaginea dură a unui Hollywood prezentat ca un mecanism implacabil, căruia nu-i rezistă nicio vedetă. Marchează revenirea lui Judy Garland pe ecran, după o lungă criză şi, totodată, cântecul de lebădă al actriţei, din cariera căreia împrumută unele date biografice. „Cukor realizează un adevărat exorcism al *show-bussiness*-ului, [...] reunind mai multe genuri diferite – comedie muzicală, dramă sentimentală, film biografic, film de critică socială" (EI. Beylie).

oct.

– México City: pe *The Salt of the Earth* / Sarea pământului / (r. Herbert Biberman; a. Rosaura Revueltas, Will Geer, David Wolfe). Episod din lupta minerilor din Silver City împotriva exploatării capitaliste»

Teme: rasismul, sindicalismul, emanciparea femeii. „Primul film american care face parte cu adevărat din neorealism" (G. Sadoul), „un

neorealism spontan, impus de subiect şi împrejurări. […] Se poate compara nu numai cu primele filme ale lui Rossellini şi Visconti, ci şi cu *Doi acri de pământ* şi cu toate filmele neorealiste japoneze” (J. de Baroncelli). Realizarea filmului a întâmpinat numeroase greutăţi din partea oficialităţilor americane, care nu acceptă această producţie independentă finanţată de cercurile de stânga.

oct.

– Londra: apare primul număr al revistei „Films and Filming”.

Periodicitate lunară. Face parte dintr-un grup de publicaţii similare dedicate celorlalte arte („Dance and Dancing”, „Play and Playing” etc.).

Conţine studii, recenzii, corespondenţe… care redau tabloul viu şi la zi ai cinematografului în lume.

oct.

– Pr. *On the Waterfront* / Pe chei / (r. Elia Kazan: a. Marlon Brando, Eva Marie Saint, Lee J. Cobb, Rod Steiger). Versiunea cinematografică a unui reportaj, de Malcolm Johnson, despre viaţa docherilor din portul New York, Operă de critică socială, eveniment în cinematograful american al epocii care se ferea să redea imaginea adevăratei Americi. „Adevăratul subiect al filmului este trezirea unei conştiinţe la un univers pe care îl ignora, univers caracterizat prin justiţie, dragoste, demnitate” (J.J. Richeer). „Terry Malloy este un alienat, un om care a rămas la nivelul instinctual

al adolescentului fără căpătâi; drama urmăreşte transformarea sa în adult” (Pauline Kael). Excepţională creaţia lui Brando în rolul principal, oct» – Copenhaga: apare primul număr al revistei lunare de cultură cinematografică „Kosmorama”, editată de „Danske Filmmuseum”. Conţine articole de critică, profiluri de cineaşti, cronici de film, filmografii.

nov. 17 – Actriţa franceză Marina Vlady primeşte premiul „Suzanne Bianchetti” (aflat la cea da a 11-a ediţie şi desemnat să recompenseze pe cea mai promiţătoare interpretă a anului). Este primul pas spre o carieră Internaţională, în care rolurile de ingenuă (*Vrăjitoarea* – 1956, *Prinţesa de Clèves* – 1961) alternează cu cele de femeie fatală (*Cauze drepte* – 1963, *Steaua fără nume* – 1966). Alte filme: *Subiect pentru o schiţă* (1969), *Ele două* (1977), *Jocurile contesei Dolingen de Graz* (1980), *Isprăvile unui tânăr Don Juan* (1986).

– Actorul francez Lino Ventura debutează în *Touchez pas au grisbif Nu*

– Vă atingeţi de biştari /, de Jacques Becker, într-un rol de gangster. Prima

– Creaţie de seamă o va înregistra în 1960 în *Marele risc*, de Claude Sautet.

– În ciuda aparenţei de duritate, eroii lui Ventura au adesea deosebită căldură şi o inimă de aur. De aceea critica franceză a văzut în el pe continuatorul lui Jean Gabin. Film: *Aventurierii* (1966); *Armata umbrelor* (1969);

– *Cadavre de lux* (1976); *Mizerabilii* (1982).

– După o întrerupere de peste zece ani, în care timp s-a consacrat în exclusivitate distribuţiei filmelor, compania japoneză „Nikkatsu” reia producţia, construindu-şi un studio foarte modern. Temându-se de concurenţă, celelalte firme producătoare japoneze – „Dar ei”, „Toei”, „Shochiku”, „Toho”, „Shintöho” – formează „alianţa celor cinci companii împotriva

– Lui Nikkatsu”. Preşedinte: Kyusaku flori.

– Are loc prima săptămână internaţională a filmului de scurtmetraj de

– La Oberhausen, a cărui deviză este „Weg zum Nachbarn” (Drum spre

– Vecini). Născută din iniţiativă particulară, această manifestare devine

– Treptat cea mai importantă competiţie europeană deschisă scurtmetrajelor. În anii ’70, capătă o evidentă predilecţie pentru filmul politic şi

– Contestatar.

– Academia mexicană de artă şi ştiinţă cinematografică de cernează ept

– Dintre premiile sale anuale filmului *El niño y la niebla* / Copilul şi ceaţa /, de Roberto Gavaldon. Ecranizare după Rodolfo Usigli. Aceste premii

– Sunt elocvente pentru nivelul general al cinematografului mexican, deoarece

– Filmul lui Gavaldon (ca de altfel toate filmele salej este o operă artizanală, bine făcută, dar fără strălucire.

– Regizorul indian K.A. Abbas îşi întemeiază

propria sa societate de

– Producţie „Naga Sansar” şi realizează *Munna*, primul film hindi fără cântece şi dansuri. Este povestea unui băiaf care fuge de la orfelinat şi peregrinează prin diverse medii sociale din Bombay. Remarcat de critică drept

– Filmul cel mai interesant al Festivalului de la Edinburgh din 1955.

– După o serie de roluri fără valoare artistică, deşi unele titulare, actriţa

– Italiană Sophia Loren se afirmă cu „la Pizzaiola”, din *Voro di Napoli*

– / Aurul Neapolelui / (r. Vittorio De Sica), devenind alături de Gina Lollobrigida supervedeta cinematografului italian postbelic. Din bogata sa

– Filmografie (peste 75 filme) se remarcă peliculele în care interpretează

– Femei din popor, tinere fără prejudecăţi şi pline de temperament. De

– Menţionat, în acest sens, eficienţa colaborării sale cu De Sica: *Ciociara* – 1961; *Bocaccio 70* – 1962; *Ieri, azi, mâine* – 1963; *Căsătorie în stil italian* – 1964; *Floarea-soarelui* – 1969.

– Are loc prima ediţie a Festivalului naţional al filmului iugoslav de la

– Pola.

– Prinţul film ştiinţifico-fantastic japonez – *Gojira* / Godzila / – reprezintă un cap de serie pentru filmele cu monştri şi totodată un protest

– Împotriva experienţelor cu bomba atomică.

Efecte speciale remarcabile, semnate de Eiji Tsuburaya. Regizorul Inoshirō Honda devine un specialist al genului. Personajul Godzilei este reluat atât de el (*King Kong împotriva Godzilei* – 1963, *Mosura împotriva Godzilei* – 1964), cât şi de Motoyoshi Oda (*Godzila contraatacă* – 1955) şi de Jun Fukuda [*Fiul Godzilei* – 1967).

– Regizorii canadieni Jacques Giraldeau şi Michel Brault realizează o

– Serie de 39 de filme pentru TV intitulată *Les petites médisances* / Micile

– Cleveteli /, care pune primele jaloane ale cinematografului direct.

– Are loc prima ediţie a Festivalului internaţional de la Sydney. Manifestare necompetitivă, menită să prezinte publicului australian – cele mai

– Importante filme ale anului. Începând din 1974, un program de filme selecţionate din festival este prezentat în principalele oraşe australiene.

– Filmul *Maghike polis* / Oraşul magic /, de Nikos Koundouros, deschide

– O perspectivă nouă în cinematograful grec. Prezentarea plină de curaj

– A unui cartier sărac din Atena se face într-un climat poetic creat prin procedee neorealiste.

1955

Ian «10 – Copenhaga: pe *Ordet* / Cuvântul / (r., sc. Cari Th. Dreyer; a.

Henrik Malberg, Emil Hass Christensen,

Lendorff Rye). Ecranizare după o piesă de Kaj Munk. În familia unor fermieri danezi din anii ’30, o femeie moare la naştere, dar este reînviată ca prin minune de credinţa cumnatului ei. Sunt prezente temele tipice lui Dreyer: intoleranţa, protestul împotriva judecăţilor categorice şi împotriva strivirii conştiinţei individuale de către autoritate (mai ales ecleziastică), tema morţii, a miracolului şi a intervenţiei divine. „*Cuvântul* este un fel de tragedie teologică, fără nicio concesie făcută groazei. […] Supranaturalul nu apare din exterior, ci este imanenţă pură. […]. Niciodată în cinematograf moartea n-a fost privită mai de aproape, adică în realitatea şi sensul ei” (A. Bazin). „Fiecare imagine este de o perfecţiune formală care atinge sublimul; […] ritmul e foarte lent, jocul actorilor hieratic” (F. Truffaut).

ian. 15 – Pr. *Desfăşurarea* (r. Paul Gălinescu; a. Golea Răutu, Ernest Maftei, Ştefan Ciobotăraşu). Ecranizare după nuvela lui Marin Preda.

„Deşi discursul cinematografic rămâne liniar, *Desfăşurarea* a însemnat pentru noi revelaţia polemicii de aceeaşi parte a baricadei, cu disocierea cuvenită între comunistul autentic şi impostura complice cu reacţiunea”.

(V. Sava).

ian. 26 – Regizorúl polonez Andrzej Wajda debutează în lungmetrajul de >ficţiune cu *Pokolenie* / Generaţie / (a. Tadeusz Lomnicki, Urszula Modrzynska, Tadeusz Janezar). În

Varşovia ocupată de nazişti, un tânăr intră în mişcarea de Rezistenţă, iar iubita lui este arestată de Gestapo, Realizat de o echipă formată în mare parte din debutanţi (regizorul, scenaristul, directorul de producţie, actriţa principală), filmul deschide trilogia Rezistenţei şi a războiului, continuată de Wajda prin filmele: *Canalul* / / *Ei iubeau viaţa* / – 1956 şi *Cenuşă şi diamant* – 1958.

ian.

– Cineastul american Jonas Mekas fondează la New York „Film Culture", revistă de studii cinematografice, iniţial trimestrială, apoi bimestrială. Colaboratori: Adam P. Sitney, Andrew Sarris, Parker Tyler, Stan Brakhage, Peter Bogdanovich.

mart. 5 – Pr. *Liliomfi* (r. Károly Makk). Ecranizare după piesa cu acelaşi nume de Endre Szigligeti. O operetă fără muzică, bazată pe quiproquo-uri şi travestiuri, care prilejuieşte afirmarea atât a regizorului, cât şi a actorului maghiar Iván Dar vas, pentru prima dată protagonist. 1

mart. 29 – Se transmite programul inaugural al Studioului de televiziune Bucureşti, program alcătuit dintr-o selecţie de filme.

mari.

– Regizorul indian Satyajit Ray termină filmul *Pother Panchali*!

primul voleu al trilogiei care trasează biografia lui Apu, de la vârsta copi".

tăriei şi până la maturitate. *Pather Panchali*

redă dezintegrarea vechii culturi rurale, *Neînvinsul* – 1956 surprinde efortul de a crea un nou mod în via⦟ urban, iar *Lumea lui Apu* – 1958 este povestea de dragoste a eroului pe fundalul realităţilor sociale. „Fără să-şi piardă trăsăturile de fiin? umane, personajele capătă valoare alegorică. Sentimentul repetării ve ice – Apu se întoarce în satul natal pentru a-şi regăsi copilăria – dă

? tregii trilogii forma ciclică a mitului” (E. Rhode).

mart, – Regizorul american Delbert Mann debutează cu *Marty* (a. Ernest llorgnine, Betsy Blair). Relaţiile dificile dintre doi indivizi frustraţi şi urnii tari, din cartierul italian din Bronx. Film insolit în peisajul cinematografului american al epocii prin structura sa anticonformistă, prin folosirea unor actori puţin cunoscuţi şi a decorurilor reale. Autenticitatea lui ne datorează experienţei anterioare de realizator TV a regizorului. Marele Premiu – Cannes.

apr. 9 – New York: pe *East of Eden* / La est de Eden / (r. Elia Kazan; a. James Dean, Julie Harris, Raymond Massey). Ecranizare după romanul lui John Steinbeck. În California anului 1913, un adolescent se revoltă împotriva tatălui său neînduplecat şi descoperă că mama sa, pe care o credea moartă, este patroană de bordel. Parafrază pe temele mitologiei creştine: Adam şi Eva, Cain şi Abel. „Acest film pune în conflict psihologia modernă cu tradiţionalismul şi ilustrează teoria

supravieţuirii celui mai puternic. Kazan exprimă tema cu un simbolism explicit care nu diminuează încărcătura narativă implicită. Rezultatul: un film expresiv pe pian dramatic şi interesant pe plan intelectual" (E. Archer). Interpretul principal, James Dean, devine idolul Unei întregi generaţii de adolescenţi care se recunosc în el.

apr. 14 – Köln: pe *Der letzte Akt* / Ultimul act / (r. Georg Wilhelm R ab st; sc. Erich Maria Remarque; a. Oscar Werner, Lotte Tobisch, Willi Krause).

Ultimele zece zile ale lui Hitler în buncărul de la Berlin. Pabst redevine

„Autorul cu scriitură sigură, capabil să compună decorul şi jocul actorilor cu minuţiozitatea lui de altă dată" (F. Buache). Acelaşi subiect este reluat în 1973, de Ennio De Concini, cu Alee Guinness în rolul principal (*Hitler – ultimele zece zile*).

apr. 25 – Animatorul canadian Norman McLaren prezintă în deschiderea Festivalului de la Cannes scurtmetrajul *Blinkity Blank*, în care redă pe un fond negru lupta dintre două siluete stilizate, o pasăre şi o insectă înaripată. Desenat direct pe peliculă, prin „animaţie intermitentă şi prin imagini spasmodice, şi acompaniat de muzica lui Maurice Blackburn, filmul lui McLaren este o extraordinară variaţiune pe tema întâlnirii" (A. Martin).

„Un mic film mare care are în el toată fantezia lui Giraudoux, măiestria lui Hitchcock şi

imaginaţia lui Cocteau” (F. Truffaut). Numeroase premii la Cannes, Edinburgh, Berlin etc.

apr. 27 – Prezentarea la Festivalul de lalannes a filmului *Stella* îl impune pe regizorul grec Michael Cacoyannis atenţiei internaţionale. Această combinaţie între „Dama cu camelii” şi „Carmen”, având un final de tragedie, constituie şi debutul actriţei Melina Mercouri, apr. 29 – Regizorul ceh Otakar Vávra deschide trilogia husită cu filmub istoric de mare montare, *Jan Hus*. „Am vrut să facem un fel de documentar despre revoluţia husită, căreia să-i dăm pentru prima oară o explicaţie marxistă” (Vávra). Celelalte filme ale trilogiei: – 1956 şi *triva tuturor* – 1957., mai 8 – Pr. *Raices* / Rădăcini / (r. Benito Alazraki; a. Beatriz Flores, Olimpia Alazraki, Juan Hernandez). Ecranizare după câteva povestiri de Francisco Rojas Gonzales. Film în patru scheciuri, cu tonalităţi diferite (tragică, burlescă, melancolică), prezentând scene din viaţa ţăranilor indieni din Mexic, „în al căror spirit mitologia creştină s-a suprapus peste moştenirea indiană” (P. Kast). Prin subiect şi prin mijloacele modeste de realizare (actori neprofesionişti, filmări în exterioare) filmul se detaşează net de producţiile mexicane obişnuite.

mai 10 – Regizoarea franceză Agnès Varda debutează cu *La Pointe courte*, „eseu cinematografic făcut din două cronici – cea a unui cuplu după patru ani de căsnicie şi cea a unui sat de pescari” (F. Truffaut). „Contrapunct neobişnuit

între dialogul foarte literar al celor doi şi mizeria portului mediteranean” (G. Sadoul). Trasează două dintre caracteristicile ulterioare ale operei lui Varda: tema cuplului şi predilecţia pentru povestiri paralele: *Fericirea* – 1965; *Leii iubesc* – 1969; *Una cântă, câta nu* – 1977;

Fără acoperiş şi fără lege – 1985.

mai 16 – Moare scenaristul şi criticul de film american James Agee (n. 1910).

Colaborator al publicaţiilor „Time” şi „The Nation”. Cronicile, articolele şi scenariile sale sunt publicate postum în două volume intitulate „Agee on Film” (Agee despre film). „Scrierile sale nu se refereau doar la ceea ce îi plăcea, respecta şi dezavua în film, ci la cinematograf ca experienţă umană” (D. Powell).

iun.

– Actriţa americană Marilyn Monroe îşi desăvârşeşte personajul în filmul lui Billy Wilder, *Seven Years Itch IŞ* apte ani de căsnicie /. Frumoasă, apetisantă, plină de haz şi înduioşătoare, eroina filmului coincide perfect cu personalitatea actriţei, lucru valabil şi pentru celelalte filme ale acesteia

(*Staţia de autobuz* – 1956; *Prinţul şi dansatoarea* – 1957; *Unora le place jazzul* – 1959), astfel încât ele s-ar putea constitui într-un serial intitulat

„Aventurile lui Marilyn”. Prin aceste filme M.M. devine unul dintre marile sex-simboluri ale cinematografului, alături de Mae West, Rita

Hayworth, Brigitte Bardot.

lui. 18 – Se inaugurează în Anaheim (California) parcul de distracţii „Disneyland”. Acoperind o suprafaţă de aprox. 329.520 mp şi populat cu personajele filmelor lui Disney, parcul devine una dintre principalele atracţii turiştice din S.U.A. În 1971, succesorii lui Disney vor deschide după planurile acestuia un alt parc de distracţii „Disney World”, mai mare şi mai elaborat, în Orlando (Florida).

lui. – în studiourile „Victorine” din Marsilia, regizorul H.G. Clouzot filmează *Le Mystère Picasso* / Misterul Picasso /, film de artă care surprinde însăşi geneza creaţiei, revoluţionând astfel pentru a doua oară acest gen cinematografic (prima revoluţie s-a produs în anii? 4Q prin filmele italienilor Enrico Gras şi Luciano Emmer şi prin cele ale lui Alain Resnais).

„*Misterul Picasso* nu îl explică pe Picasso, ci îl arată, dezvăluind nu durata creaţiei, cât faptul că această durată este parte integrantă din operă, o dimensiune suplimentară, ignorată atunci când opera e gata” (A. Bazin).

Foloseşte un procedeu de filmare ingenios (plasarea aparatului în spatele şevaletului transparent pe care pictează Picasso) şi jonglează cu formatul ecranului şi cu culoarea (alb-negru pentru secvenţele extrapicturale şi color pentru cele picturale).

lui.

– Paris: ia fiinţă „Confederaţia Internaţională a

Cinematografelor de Artă şi Experiment” (C.I.C.A.E.).

sept. 5 – Actorul german Curd Jürgens se afirmă cu *Das Teufels General* / Generalul diavolului / (r. Helmuth Kăutner). În această melodramă a conştiinţei, Curd Jürgens creează „un personaj matur, elegant, una dintre cele mai fermecătoare întruchipări ale masculinităţii pe ecran” (Pauline Kael).

Film: *Michel Strogoff* (1957); *Opera de trei parale* (1963); *Hello, Goodbyel* (1970); *Teheran743* (1981).

sept. 9 – Madrid: pe *Muerte de un ciclista* / Moartea unui ciclist / (r., se. Juan Antonio Bardem; a. Lucia Bosé, Alberto Glosas). Un cuplu accidentează mortal un biciclist; cuprins de remuşcări, bărbatul vrea să se predea poliţiei, femeia îl ucide, dar cade şi ea victima unui alt accident. Important punct de reper în istoria cinematografului spaniol prin integrarea în tradiţia realistă a artelor din această ţară. „*Moartea unui ciclist* este mai mult decât un film de suspans şi chiar mai mult decât ceea ce se vrea a fi

– Drama unei crize de conştiinţă. […]. El denunţă sufocarea şi constrângerea impuse de regimul francliist” (E. Fuzellier). Semnalează prin tuşe fugare-problemele vitale ale societăţii spaniole: favoritismul politic, mizeria poporului, servilismul faţă de dolarul american, revolta studenţilor, sept. 30 – Moare, la Paso Robles, într-

un accident de automobil, actorul american James Dean (n.8 febr. 1931). Film din 1952. Doar în trei ani şi în cinci filme, el devine prototipul unei generaţii de tineri dezorientaţi şi angoasaţi, de „rebeli fără cauză”. „Un erou baüdelairian, […] un personaj care poartă în el propria noastră ambiguitate, propria noastră dualitate şi toate slăbiciunile umane” (F. Truffaut). Film: *La est de Eden* (1955);

Rebel fără cauză (1955); *Uriaşul* (1956).

oct. 17 – Moscova: pe *Les Grandes manœuvres* / Marile manevre / (r., se.

René Clair; a. Michèle Morgan, Gérard Philipe). Tema eternului Don Juan în ambianţa unui orăşel de provincie la începutul secolului, un Don Juan care trece pe nesimţite de la joc la sinceritate, de la aventură la dragoste, şi care este gata să-şi plătească păcatele trecutului. „Tonul persiflantironic, dar şi tandru7 dureros, marchează infiltrarea dramei în comedia lui René Clair” (J. Mitry). Creaţie excepţională a lui Michèle Morgan, căreia maturitatea îi temperează patina de răceală prezentă în prima parte a carierei sale. Fâm: *Suflete în ceaţă* (1938); *Simfonia pastorală* (1946);

Oglinda cu două feţe (1958); *Landru* (1963); *Şoarecele şi pisica* (1975).

oct.

– Pr. *Rebel Without a Cauze* / Rebel fără cauză / (r. Nicholas Ray; a. James Dean, Sal Mineo, Natalie Wood). Un adolescent, marcat de relaţiile

dintre părinţi, devine delincvent şi intră în conflict cu poliţia. „Primul film* care arată că violenţa juvenilă nu se manifestă numai în cartierele sărace” (L. Halii well). „Dificultatea de a trăi a unui tineret care îşi disimulează sensibilitatea în spatele unei aparenţe de duritate şi bravadă.

Violenţa nu este pentru el decât un mod de a nega o familie şi o societate care nu răspund dorinţelor lui de puritate şi de absolut” (E. Fuzellier).

oct.

– Actriţa americană Shirley MacLaine debutează în *The Trouble with Harry* / Ce s-a întâmplat cu Harry? /, de Alfred Hitchcock, care o include printre cele mai promiţătoare talente ale anului, indicând-o pentru roluri comico-fanteziste ca acelea interpretate ulterior în *Peţitoarea* – 1958;

Apartamentul – 1960; *Irma, la Douce* – 1963; *Sweet Charity* – 1969. Alte filme: *Deznădăjduiţii* (1971); *Pirueta* (1974); *Cuvinte de alint* (1983).

nov. 15 – Moare, la Burbank, regizorul american Lloyd Bacon (n. 16

ian. 1890). Film în perioada 1916 – 1954. Reprezentant de frunte al comediei muzicale din anii ’30 [*Strada 42* – 1932; *Paradisul dragostei* – 1933;

America melody 1937 – 1936), când colaborează cu celebrul coregraf Busby Berkeley.

dec, 21 – Actriţa austriacă Romy Schneider se impune cu filmul *Sissi*, de Ernst Mařischka, primul

dintr-o serie de pelicule de epocă redând viaţa sentimentală a unei prinţese din Casa de Austria. Calităţile actriţei-vor fi valorificate cu adevărat abia după întâlnirea sa cu Luchino Visconti în

1962 (*Boccaccio 70*). Treptat, după *Procesul* – 1962, *Cardinalul* – 1963, *Ludwig* – 1972, devine o mare vedetă a ecranului francez şi internaţional.

Alte filme: *Trenul* (1973); *O poveste simplă* (1978)*; Banchera* (1980).

dec. 23 – Paris: pe *Lola Montés* (r., sc. Max Ophüls; a. Martine Carol, Peter Ustinov). Rememorarea momentelor cruciale din viaţa unei cmrtezane celebre, redată într-o înşiruire de flash-back-uri. „O bogată ambivalenţă: Lola – copilul nedorit care caută să iubească pe cineva, alternează cu Lola – caricatura oribilă a legendarei aventuriere. Spectatorul e chemat să o descopere ne cea adevărată” (D. Robinson). *Lola Montés* reafirmă concepţia lumii ophülsiene din filmele anterioare: o lume feminină în care se întâlnesc fantasticul cu oniricul. „*Lola Montés* este în primul rând o încercare de terapeutică lirică. […] Adevăratul ei subiect este demistificarea publicităţii, a scandalului, a exhibiţionismului cu orice preţ «are caracterizează epoca noastră” (EI. Beylic)! Cel mai ambiţios film al lui Ophüls: color, cinemascop, decoruri baroce, exterioare extravagante, filmat în trei versiuni, buget uriaş. Neînţeles la vremea lui, este scurtat şi remontat fără încuviinţarea autorului, eliminându-se flash-back-urile ar

„Derutează spectatorii”. Premiera versiunii a doua, în februarie 1957.

dec. 26 – Pr. *Sommarnattens leende* / Surâsul unei nopţi de vară / (r. Ingmar Bergman; a. Ulla Jacobsson, Gunnar Björnstrand, Eva Dahibeck), încheie seria comediilor lui Bergman pe tema infidelităţii (*Femei în aşteptare* – 1952; *O lecţie de dragoste* – 1954). „Patru cupluri se înfruntă într-un joc delicat şi crud care se desfăşoară într-una dintre acele nopţi de vară când totul devine posibil. […] Un fel de *Begula jocului* suedez” (J. Doniolvaloroze). „Un arabesc pe o temă esenţialmente tragică, cea a neîndestulării omului, ilustrând totodată cu mult umor că viaţa atinge absolutul doar în dorinţa trupului şi în singurătatea sufletului” (R. Waldekranz).

dec.

– Pr. *Richard al III-lea* (r. Laurence Olivier; a. L. Olivier, John Gielgud, Claire Bloom). Ecranizare a piesei lui Shakespeare. „Olivier a căutat în opera shakespeariană paradigma cât mai perfectă a monstruozităţii contemporane. […] El face un studiu asupra imoralităţii absolute, surprinsă în domeniul puterii” (G. Cavallaro).

dec.

– Primul festival al filmului de scurtmetraj de la Tours. Conceput iniţial ca manifestare competitivă doar pentru filmele franceze, din 1958 devine internaţional.

– *Nuit et brouillard* / Noapte şi ceaţă / (r., sc.

Alain Resnais). Scurtmetraj

– De montaj, evocare a lagărelor de exterminare naziste, înx – care tema preferată a lui Resnais – dinamica memoriei şi a uitării – capătă valoare de

– Avertisment. „Imagini în culori frumoase şi sobre plimbă privirea pe vestigiile de la Auschwitz şi alternează e. u un montaj de documente alb-negru.

– S-ar zice că e o lucrare de Bach pe două voci, notele fiecăreia fiind imprimate într-o culoare diferită" (P. Kast). Premiul „Jean Vigo".

– *Tuutematon sotilas* / Soldatul necunoscut / (r., sc. Edvin Laine; a. Kosti

– Klemela, Jussi Jurkka). Soarta unui mic detaşament de soldaţi finlandezi

– în timpul defensivei din iarna 1939 – 194$ şi a ofensivei din 1941. „Tema

– Centrală este adaptabilitatea omului, felul în care învaţă să trăiască în

– Orice situaţie, oricât de grea" (D. Vaughan).

– Roland Verhaevert unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai filmului belgian de limbă flamandă, debutează cu *Meenwen steeven în de*

– *Haven* / Pescăruşii mor în port /. Marele Premiu – Anvers.

– Părintele animaţiei bulgare, Todor Dinov, se afirmă cu *Junák Marko*

– / Tânărul Marko /, dovedindu-şi predilecţia pentru specificul naţional şi pentru tradiţia folclorică. „Dinov a modificat concepţia noastră

stereotipă

– Despre desenul animat în stil disneyan pentru a ne introduce într-un univers convenţional, în care imaginea în mişcare ne face să descoperim înţelepciunea şi sensul vieţii" (A. Svilenov). Film: *Paratrăsnetul* (1962); *Mărul*

– *E*

Margareta (1965); *Izgonirea din rai (1967)*; *Reacţie în lanţ (1971)*; *re perpetuă (1975)*.

– Xpare cartea „Le Langage cinématographique" (Limbajul cinematografic), de Marcel Martin, trecere în revistă a tuturor procedeelor expresive care fac din scriitura cinematografică un limbaj.

– Naşterea cinematografului negro-african este marcată de apariţia primului film senegalez – scurtmetrajul *Afrique sur Seine* / Africa pe Sena /, de Paulin Vieyra, cel care în 1969 va deveni primul istoric al cinemato grafului african, publicând volumul „Le cinéma africain dès origines à

1968" (Cinematograful african de la origini până în 1968).

– Apare la Montreal revista lunară de cultură cinematografică „Séquences".

destinată specialiştilor, cinefililor 5 conducătorilor de cinecluburi.

Cuprinde articole de analiză şi istorie, fişe filniografice.

– Cu *Artists and Models* / Artişti şi modele / începe în cariera regizorului american Frank Tashlin o perioadă de maximă creativitate, care va

dura până în 1965, adică atâta vreme cât va lucra cu Jerry Lewis. „Burlescul, sadismul, erotismul, nonsensul, imaginaţia cea mai dezlănţuită formează un cocktail exploziv care pulverizează orice bariere. [...] Filmele lui aruncă în aer cadrul vieţii moderne, jonglează cu miturile societăţii americane”.

(J.C. Vireux). Alte succese: *Hollywood sau ruină* – 1956; *Cenuşăroiul* – 1960; *Apartament de burlac* – 1962; *Ordinea dezordonată* – 1962.

– Colocviul cineaştilor de la Salamanca defineşte situaţia cinematografului spaniol: „fals din punct de vedere politic, infirm din punct de vedere intelectual, nul din punct de vedere estetic, rahitic din punct de vedere industrial”.

1956

ian. 23 – Moare, la Londra, regizorul şi producătorul de origine ungară Alexander Korda (n. 16 sept. 1893). Film din 1915. Producător dinamic şi abil, căruia cinematograful englez îi datorează epoca sa de aur din anii

30, când „London Film” încearcă să rivalizeze cu marile firme americane.

Preocupat permanent de căutarea noului atât în subiect, cât şi în mijloacele de expresie. Unul dintre promotorii filmului în culori în Anglia. Descoperitor de talente actoriceşti – Robert Donat, Merle Oberon, Deborah Kerr, Charles Laughton – din care face mari vedete internaţionale. Regizorul Korda este mult inferior producătorului Korda, filmul său cel mai important

fiind *Viaţa particulară a lui Henric al VIII*-lea (1932).

febr. 2 – Actriţa ungară Mari Töröcsi-k debutează în filmul *Körhinta* / Căluşeii /, de Zoltán Fâbri, o poveste de dragoste pe fundalul colectivizării în Ungaria. Încă de la acest prim rol, actriţa este remarcată de critică şi de publicul internaţional, care îi apreciază atât chipul expresiv cât şi dăruirea interpretării, influenţată încă de formaţia ei teatrală. Film: *Edes Anna*

(1958); *Drama ciocârliei* (1964); *Linişte şi strigăt* (1967); *Iubire* (1970);

Peisaj mort (1971); *Doamnă Deri unde, mergi*? (1976); *Legiunea Klapka*

(1984).

Îefor. 7 – Pr. *Le Monde du silence* / *Lumez* tăcerii / (r. Yves Cousteau, Louis Malle). Documentar de lungmetraj despre minunile florei şi faunei subacvatice. Filmările sunt realizate cu aparate construite de André Saban.

Îefor. 14 – Pr. *Mat* / Mama / (r. Mark Donskoi; a. Vera Mareţkaia, Alekseі Batalov). Ecranizare a romanului lui Maxim Gorki. Tema centrală: dobândirea conştiinţei politice şi sociale a unui om care, până atunci, a avut statut de sclav. Temă colaterală: sacrificarea fericirii personale pentru cauza revoluţionară. „Mă întorc mereu la Gorki pentru că el este maestrul meu, de la el am învăţat totul” (Donskoi).

Îefor.

– Congresul al XX-lea al P.C.U.S. Înfierează

cultul personalităţii.

Repercusiuni în evaluarea creaţiei cinematografice sovietice şi în orientarea noilor producţii.

Îefor, – Londra: în cinematograful arhivei engleze („Naţional Film Theatre”) se prezintă primul program „Free Cinema”, cuprinzând scurtmetrajele O, *Dreamland* 11Oh, ţară de vis! /, de Lindsay Anderson, *Momma Don’t Allow* / *Mama*, nu dă voie /, de Karel Reisz şi Tony Richardson, şi *Together* / împreună /, de Lorenza Mazetti. Acest program, împreună cu manifestul tinerilor realizatori, reprezintă actul de naştere al unei noi şcoli. Ţelul ei:

filme din care să reiasă „încrederea în libertate, în valoarea individului şi în semnificaţia cotidianului”. „Free Cinema”-ul îşi trage obârşia din teatrul şi din literatura angajată. „El constituie un comentariu tulburător şi de temut pe marginea democraţiei britanice şi a anumitor instituţii ale sale – monarhia, armata, biserica, şcoala, închisoarea, poliţia” (T. Richardson). „El implică aspiraţia spre un cinematograf al cărui ton nu este nici comercial, nici stipendiat; […] cele mai bune filme ale sale se ocupă de oamenii de la marginea societăţii – copii handicapaţi, vagabonzi, refugiaţi. Tema predilectă: grupurile minoritare cu problemele lor de comunicare” (R. Durgnat). Militând împotriva apatiei rutiniere a unei şcoli documentariste preocupate mai mult de formă, împotriva indiferenţei intelectualilor şi esteţilor

faţă de film, realizatorii acestei şcoli – Tony* Richardson, Lindsay Anderson, Karel Reisz – pun accentul pe valoarea naţională, socială şi poetică a cinematografului, în filme ca: *Priveşte înapoi cu mânie* – 1959, *Sâmbătă seara, duminică dimineaţa* – 1960;

Singurătatea alergătorului de cursă lungă – 1962; Viaţă *sportivă* – 1963.

mart, 1 – Bucureşti: apare revista lunară „Film", editată de Direcţia generală a cinematografiei. Prima publicaţie de specialitate după eliberare. Conţine articole teoretice, interviuri, cronici, recenzii, scenarii.

Colaboratori: Valerian Sava, Alice Mănoiu, Iordan Chimet, Ecaterina Oproiu, Eugen Schileru, Silvian Iosifescu. Fiinţează până în 1958.

mart. 8 – Pr. *Delo Rumianţeva* / Cazul Rumianţev / (r. Iosif Heifiţ; a.

Aleksei Batalov, Serghei Lukianov). Povestea şoferului cinstit, arestat pe nedrept pentru furturile comise de o bandă de escroci, constituie un pas important pe calea aducerii cinematografului sovietic la dimensiunile unui cotidian, în care elementul negativ are o pondere semnificativă, apr. 19 – Actriţa americană Grace Kelly se căsătoreşte cu prinţul Rainier al III-lea de Monaco şi abandonează ecranul. Denumită de criticii americani „cea mai rezervată fată de la Hollywood", Grace Kelly a Interpretat roluri de ingenuă, calmă, senină, uşor dominatoare, capabilă

«A stârnească pasiuni, dar nu să le şi trăiască. Film: *La amiază* (1952)

Fereastra dinspre curte (1954); *înalta societate* (1956).

inul 80 – Pr. II *Ferroviere* / Feroviarul / (r. Pietro Germi; a. P. Germi, Luisa Della Noce, Sylva Koscina, Saro Urzi). Povestea unui mecanic de locomotivă care asistă la dezmembrarea familiei sale şi care, după un accident de muncă, moare în seara de Crăciun., / După o perioadă de criză artistică, Germi reia dialogul sincer şi deschis cu publicul în acest film care reprezintă şi întoarcerea regizóruluria activitatea de actor. […] Nu reuşeşte întotdeauna să controleze sentimentalismul subiectului şi melodramatismul unor secvenţe, dar construieşte o poveste cu multe valenţe sociale şi umane, un produs cinstit al neorealismului mediu" (G. Rondolino).

mai – *Le Ballon rouge* / Balonul roşu /, de Albert Lamorisse, primeşte la Cannes Marele Premiu pentru scurtmetraj. Această poveste de dragoste dintre un băieţel şi un balon, care îl urmează peste tot, este un poem închinat purităţii copilăriei puse în contrast cu cenuşiul lumii intolerante a adulţilor. Contrastul se traduce şi în paleta coloristică a filmului, mai – Primul festival internaţional al filmului documentar şi de scurtmetraj de la Cork (Irlanda). Ulterior i se adaugă şi o secţie pentru lungmetrajul de ficţiune, care însă nu intră în competiţie.

Iun.

– Se experimentează la New York publicitatea invizibilă, constând din înserarea în timpul proiectării unui film a unei reclame” de îngheţată, a cărei durată nu depăşeşte o fracţiune de secundă, neputând fi percepută conştient de spectator. Rezultatul: în pauză vânzarea de îngheţată creşte cu 60%. Acest procedeu este interzis, fiind considerat o violare nepermisă şi periculoasă a subconştientului uman.

lui. 16 – Pr. *Veliki i* malij Mari şi mici / (r. Vladimir Pogačič a. Jozo Laurenčic, Ljuba Tadič). Film de război construit după mecanismul narativ al filmelor americane cu gangsteri: un om în afara legii se refugiază în casa unor oameni respectabili. „Calitatea principală a filmului o constituie dimensiunea credibilă şi umană a personajelor sale” (G.C.

Gastello).

lui.

– Actriţa americană Marilyn Monroe se căsătoreşte cu scriitorul Arthur Miller. În calitate de soţ, prieten, confident, Miller încearcă să-i influenţeze evoluţia artistică spre roluri mai profunde şi mai complexe „de tipul celui diii *Inadaptaţii* (1961), pe care îl scrie special pentru ea.

Mai târziu, scurta, dar agitata lor căsnicie, îi va inspira lui Miller piesa

„După cădere”.

lui.

– Actorul american Paul Newman

înregistrează primul succes de prestigiu cu *Somebody up There Likes Me* / Cineva acolo sus mă iubeşte /, de Robert Wise, biografia pugilistului Rocky Graziano. Dotat cu un fizic foarte potrivit, Newman face o creaţie perfect armonizată cu realismul filmului. În interpretarea lui se simte şcoala de la „Actor's Studio", ceea ce i-a făcut pe mulţi critici să-l compare cu Marlon Brando, aug. 16 – Moare, la Hollywood, actorul american Bela Lugosi (n.

20 oct. 1883). Film din 1920. Alături de Boris Karloff şi Lon Chaney devine specialist în filme de groază. Realizează o întreagă galerie de monştri:

oameni-lup, vampiri, fachiri nebuni, cadavre vii, doctori şi oameni de ştiinţă diabolici. În 1939 creează personajul Dracula, care va fi reluat în anii '50 de actorul englez Christopher Lee.

aug. 21 – New York: pe *War and Peace* / Război şi pace / (r. King Vidor; a. Andrey Hepburn, Mel Ferrer, Henry Fonda). Ecranizare după Lev Tolstoi. Superproducţie foarte costisitoare (60 de vedete, 10.000 de figuranţi), filmată în Iugoslavia şi Italia. „Tema mea preferată e căutarea adevărului... Aceasta este şi tema de bază a cărţii lui Tolstoi. Pierre se duce să privească bătălia pentru a descoperi ce se petrece în sufletul oamenilor, iar noi vedem totul prin ochii lui. De aceea nici nu ne aflăm în centrul luptei, ale cărei detalii el nu le vede" (Vidor], aug. 24 – Moare regizorul japonez Kenji Mizoguchi (n. 18 mai 1898).

Film din 1920. Reprezentant al şcolii tradiţionaliste. Tema preferată:

condiţia femeii, suferinţele acesteia, dragostea ei şi puterea de a salva bărbatul. „Niciun regizor din întreaga istorie a cinematografului – nici măcar Bergman – nu s-a identificat atât de deplin cu punctul de vedere al femeii; pentru Mizoguchi drepturile femeii sunt o continuare logică a drepturilor Bărbatului” (A. Sarris). Punct comun al filmelor sale de epocă

(*Viaţa curtezanei O’Haru* – 1952, *Guvernatorul Sansho* – 1954, *Amanţii crucificaţi* – 1954) şi contemporane (*Strada ruşinii* – 1956) este „ura împotriva puterii şi simpatia pentru cei oprimaţi, pentru sexul slab. Ou toate acestea, el îşi urmăreşte eroinele fără înduioşare, cu luciditatea celui ce înregistrează etapele unei evoluţii” (T. Sato). În filmele sale, realul este dublat de vis, realitatea de iluzia realităţii, realitatea interioară şi cea exterioară fiind prezente în aceeaşi imagine. Grijă deosebită pentru plastica imaginii, pentru compoziţia cadrului. „Mizoguchi este pentru cinematograf ceea ce a fost Bach pentru muzică, Cervantes pentru literatură, Shakespeare pentru teatru, Tizian pentru pictură: cel mai mare”.

(J. Douchet). Film: *Elegia din Naniwa* (1936); *Cei 47 de ronini* (1942);

Dragostea actriţei Sumako (1947); *Povestirile lunii palide după ploaie*

(1953).

sept. 6 – Pr. *La Traversée de Paris* /

Străbătând Parisul / (r. Claude Autant-Lara; a. Jean Gabin, B our vil, Louis de Funès). Episod din tifnpul ocupaţiei germane: peripeţiile a doi bărbaţi care traversează Parisul cu carne de contrabandă. Continuă realismul poetic antebelic, dar ţine comt de lecţia neorealistă. Comedie amară, în care Autant-Lara nu iartă pe nimeni. Fiecare personaj este „ori rău, ori laş, ori prost, ori toate la un loc.

Morala: cel puternic îl învinge pe cel slab, cel inteligent îl ridiculizează pe cel prost, dar puternicul este fricos, inteligentul e cinic, slabul e dispreţuit, prostul e antipatic" (J. Doniol-Valeroze). Cotitură în cariera lui Gabin, care sub o înfăţişare simpatică, ascunde un personaj odios, oct. 15 – Pr. *Sorok pervîi* / *A* 1.41-lea / (r. Grigori Ciuhrai; i. Serghei Urusevski; a. Isolda Izviţkaia, Oleg Strijenov). O poveste de dragoste dintre o tânără înrolată în Armata Roşie şi prizonierul ei, un ofiţer alb. „Cel mai mult m-a atras la acest scenariu faptul că Revoluţia şi Războiul civil nu înseamnă numai fapte pozitive, ci şi evenimente tragice" (Ciuhrai). Prin acest mod de abordare a temei, deschide o nouă etapă în evoluţia cinematografului sovietic postbelic, până acum tributar monumentalismului artificios şi patetismului grandilocvent.

oct.

– Pr. *Around the World în 80 Days* / Ocolul pământului în 80 de zile /

(r. Michael Anderson; a. David Niven, Cantinflas, Shirley MacLaine, Marlene Dietrich).

Ecranizare după Jules Verne. Mare spectacol, mare buget, mari vedete în roluri mici. Un „show” agreabil şi plin de umor, – creat cu ajutorul a, 68.000 actori şi figuranţi, 74.000 costume şi 7.700 de animale” (din anunţurile publicitare).

nov. 10 – Paris: pe *Un Condamné à mort s’est échappé*! Un condamnat la moarte a evadat / (r., sc. Robert Bresson; a. François Leterrier, Charles Le Clainche). Inspirat din povestea autentică a unui erou din Rezistenţă încarcerat de nemţi în fortul Montluc din Lyon. „O meditaţie asupra desinului uman şi, în acest sens, filmul se înscrie în ansamblul operei lui lirosson, operă monotematică” (J. Mitry), în care pe plan formal predomină planurile lungi, gros-planurile obiectelor şi ale chipurilor, tonurile de cenuşiu, montajul lent. Toate acestea creează senzaţia de claustrare şi provoacă, prin contrast, dorinţa de libertate. „Am vrut să realizez în acelaşi timp un film al obiectelor şi al sufletului. Adică să ajung la suflet prin obiecte. Am vrut să arăt miracolul obiectelor şi faptul că asupra închisorii planează o mână invizibilă care conduce evenimentele, […] Filmul este un mister”. (Bresson).

nov. 25 – Moare, la Moscova, regizorul soviétic Aleksandr Petrovici Dovjenko (n. 11 sept. 1894). Film din 1926. Farmecul operei sale constă în „îmbinarea armonioasă dintre realitatea obiectivă şi inspiraţia poetică, dintre elementele mitologice şi lumea modernă, dintre umor” şi patetic.

Un adevărat Gogol!” (S. Eisenstein).

„Dovjenko a fost un soldat, un profet şi un maestru. El a ştiut să realizeze unitatea dintre om, cineast şi cetăţean. Forţa sa stătea în naivitate şi puritate” (A. Mihalkov-Koncealovski). Film: *Arsenal* (1929); *Pământ* (1930); *Aerograd* (1935); *Sciors*

(1939); *Miciurin* (1949).

nov. 28 – Paris: pe *Et Dieu créa la femme* / Şi Dumnezeu a creat femeia /

marchează un dublu eveniment: debutul regizorului Roger Vadim şi lansarea mitului Bardot. „Una dintre operele cele mai sincere, tinereşti şi originale create după 1945. [...] Noutatea este personajul principal, o tânără senzuală dornică de plăceri, amorală, trăind din instinct şi doar pentru prezent” (L. Marcorelles).

nov.

– Din dorinţa de a ţine piept concurenţei televiziunii, studioul

„Warner Bros”. lansează un nou film-fluviu: *The Giant* / Uriaşul / (r. George Stevens; a. Elizabeth Taylor, Rock Hudson, James Dean). Un *Pe aripile vântului*, plasat în Texas-ul secolului nostru. Două acţiuni aproape separate:

cronica existenţei unei familii de-a lungul a două generaţii şi ascensiunea spectaculoasă a unui argat ajuns mare magnat. Filmul încheie trilogia visului american în viziunea lui Stevens (*Un loc sub soare* – 1951, *Shane* – 1953, *Uriaşul* – 1956), cu o demitizare a *selfmademan-viwi*.

dec. 8 – Regizorul italian Roberto Rossellini

pleacă în India pentru a realiza *Tiidia 57* documentar de lungmetraj cu prilejul împlinirii a zece ani de la cucerirea independenţei acestei ţări. Filmat parţial şi parţial prezentat la televiziunea – italiană după trei ani. „Rossellini a încercat să înţeleagă India şi să o redea într-o interpretare poetică şi personală, dar n-a redat decât unele aspecte. […] Natura, de pildă. În schimb, omulrămâne o prezenţă ocazională şi puţin semnificativà”. (G. Cattivelli).

– Premiul pentru regie al Festivalului de la Berlin revine regizorului American Robert Aldrich pentru *Autumn Leaves* / Frunze de toamnă /. Povestea fetei bătrâne care se mărită cu un tânăr, bolnav psihic, care încearcă să o omoare*, se conformează caracteristicilor de bază ale operei lui Aldrich:

predilecţia pentru tema decăderii şi a dezordinii şi anticonformismul subiectelor bazate, în general, pe situaţii-limită. „Tematica sa variată merge de la evazionismul elegant (*Vera Cruz* – 1954) la protestul social explicit

(*Ataci* – 1956), de la descompunerea fizică şi psihică (*Ce s-a întâmplai cu Baby Jane*? – 1962) la abordarea cu adevărat democratică a problem mei rataţilor (*Pasărea Phoenix* – 1965, *Duzina de ticăloşi* – 1967)”.

(A. Sarris).

– În numărul de toamnă al revistei „Sight and Sound” apare pamfletul

– Lui Lindsay Anderson intitulat „Stand up!

Stand up!”, care reprezintă *un*

– Strigăt de revoltă împotriva conformismului englez şi o pledoarie pentru un cinematograf angajat. Textul poate îi considerat drept un manifest

– Al „Free cinema”-ului.

– Regizorul sinhalez Lester James Peries debutează în lungmetrajul de

– Ficţiune cu filmul *Bekam* / Linia destinului /, povestea unui băieţel pe care

– Consătenii lui îl bănuiesc a fi întruparea diavolului. Filmul conţine în

– Rezumat tot ceea ce Peries va dezvolta în filmele ulterioare: *Mesajul* – 1960

– *Peisaj schimbător* – 1963; *Comoara* – 1970; *God King* – 1975. Austeritatea şi disciplina lor aminteşte, uneori, de Bresson.

– *Birumano tategoto* IHarpa birmană / (r. Kon Ichikawa; a. Rentară

– Mikuni, Shoji Yasui) îmbină filmul de război cu fabula filosofică. Imediat

– După terminarea campaniei japoneze în Birmanin, un soldat îşi părăseşte

– Câmarazii pentru a deveni călugăr budist şi pentru a se dedica îngropării

– Celor ucişi în junglă. Puternic mesaj pacifist. Denunţă ororile războiului şi „totodată, dezvăluie principalele influenţe ce se simt în întreaga operă a

– Lui Ichikawa (budismul şi teatrul No), precum şi tema sa preferată – singurătatea omului

contemporan.

– Regizorul american Lionel Rogosin realizează unul dintre cele mai

– Tulburătoare documente din istoria cinematografului – *On the Bowery*

– / Pe Bowery /. Exemplu tipic pentru genul”. reportajului improvizat” sau

– Al „ficţiunii reale”, gen puternic influenţat de neorealismul italian şi

– Practicat în anii ’50? 60 în America de regizori ca: Sidney Meyers, Morris

– Engel, Alfred Leslie, Robert Frank, John Cassavetes, Shirley Clarke, „Rezultat al mai multor luni de anchetă, *Pe Bowery* ne face să pătrundem

– În viaţa unui cerşetor alcoolic. Aparatul îl urmăreşte pas cu pas timp de

– Trei zile. Personajul principal ca şi «actorii» au fost aleşi din acest mediu

– Şi îşi retrăiesc propriile lor experienţe. Ei se exprimă liber, urmând o linie

– Dramatică prestabilită de Rogosin, dar bazată pe observarea realităţii.

– La nevoie „Rogosin îi filmează cu aparatul ascuns într-o maşină”.

– (G. finarsolais).

– Primul film cinemascop japonez *Meiji termo to Nichi-Bo fDaisenso* vâmpăratul Meiji şi marele război ruso-japonez / reuşeşte să salveze de la faliment compania „Shintoho” atât prin introducerea noului procedeu, cât şi prin

abordarea unui gen deosebit de popular în epocă – filmul de război. Ciclul se continuă cu *împăratul Meiji şi războiul chino-japonez*

– *1958 şi Marele război esi-asiatic – 1959*.

– Scurtmetraj*ul Ei Mégano* prefigurează cinematograful cubanez liber

– Atât prin tematica aleasă (tabloul unui cartier sărman din Havana), cât

– Şi prin numele de pe generic (Julio García Espinosa, Tomáš Gutiérrez

– Allea, Alfredo Guevara). Este interzis de cenzura lui Batista.

– Dorind să imortalizeze efortul une: naţiuni de a deveni stăpână pe

– Propriul ei destin, Frontul Algerian de Eliberare Naţională (FLN) îi însărcinează pe operatorii formaţi la faţa locului să înregistreze aspecte ale

– Luptei anticolonialiste. Printre acestea: *Algeria în flăcări*, de René Vauthier, şi *Vocea poporului*, de Mohamed Lakhdar Hamina.

– Filmul finlandez *Elokuu* / Vremea recoltei / (r., sc. Matti Kassila; a.

– Toivo Mäkelä, Ennue Väänänen) redă ultimele ore din viaţa unui alcoolic, în ambianţa unui sfârşit de vară toridă. „*Vremea recoltei* este un fum

– Despre o lume dispărută, ultima imagine a vieţii de la ţară, viaţă care în ropo să decadă. […] Este şi un film social. Se presimte în aer o schimbare care nu poate fi definită cu precizie”

(Kassila).

Actorul american Kirk Douglas obţine Premiul criticilor new-yorkezi pentru rolul lui Van Gogh din filmul lui Vincente Minnelli. Acest rol, alături de cele din *Marea mascaradă* – 1951, *Cărările gloriei* – 1958, *Aranjamentul* – 1969, dovedeşte registrul interpretativ larg al lui Douglas, capabil şi de compoziţii complexe cu autentic fior tragic, nu numai de croi de western, mai mult sau mai puţin schematici [*Omul fără stea* – 1955, *Ultimul tren din Gun HUI* – 1959, *Ultimul apus de soare* – 1961).

– An important în cariera regizorului egiptean Salah Abu-seif. Filmul său *Cheb ab emsaa* / Lipitoarea / este prezentat la Festivalul de la Cannes, unde dobândeşte succes de public şi de critică, datorită vervei şi umorului cu care tratează povestea unei văduve care se îndrăgosteşte de tânărul ci chiriaş.

– Ia fiinţă studioul de animaţie din Zagreb, devenit ulterior o adevărată şcoală de animaţie, la a cărei evoluţie participă mai multe generaţii

– De realizatori. Primele succese se datorează lui Dušan Vukotió (autorul

– Primului film produs de acest studio – *Nestašni robot* / Robotul neastâmpărat), Vatroslav Mimica, Vladimir Kristi, Nikola Kostelac, a căror afirmare se situează în perioada 1958 – 1962. Urmează generaţia animatorilor ce debutează în intervalul 1963 – 1965: Bořivoj Dovniković, Zlatko

– Bouřek, Boris Kolár, Ante Zaninovič,

Nedeljko Dragic. Cel de-al treilea

– Contingent se remarcă în anii ’70 (Milan Blazeković, Zlatko Pavlinió, Vladimir Hrs). Majoritatea acestor realizatori se grupează în două tendinţe principale: adepţii compoziţiilor formale, iniţiate de Vatr oslav

– Mimica şi Nikola Kostelac, care fac din animaţie o artă de frontieră între

– Desenul animat şi artele plastice, şi continuatorii stilului sintetic al lui

– Vukotič, care realizează opere mai simple, mai uşoare, mai plăcute.

– Influenţat de neorealism, care se potriveşte foarte bine cu convingerile

– Sale progresiste, regizorul japonez Tadashi Imai realizează *Mahiru no*

– *Ankokulllmbre* în plină zi /, denunţare a nedreptăţii politicii şi a justiţiei.

– Inspirat dintr-un caz real, filmul îmbină realismul cu lirismul, trăsătură

– Caracteristică pentru toată opera regizorului. Film: *Bushido Samurai saga*

– (1963); *Takiji Kobayashi* (1974); *Frate şi soră* (1977).

– Actriţa greacă Elli Lambetti realizează cel mai bun rol din cariera sa în filmul lui Michael Cacoyannis, *To koritsi me ta macra* / Fata în negru /, studiu de moravuri axat pe problema onoarei familiei, în care ea interpretează o fată supusă convenţiilor sociale şi care îşi ascunde dragostea de viaţă izolându-se în melancolie. Este actriţa

preferată à lui Cacoyannis în primele sale filme. x

1957

ian. 4 – în Argentina este promulgată o lege pentru sprijinirea cinematografului prin: crearea unui institut al cinematografiei, apărarea filmului naţional de concurenţa celui străin, avantaje speciale acordate filmului pentru copii, clasificarea sălilor de cinema pe categorii, ian. 7 – Pr. Căile *Mayor* / Strada Mare / (r. Juan Antonio Bardem; a.

Betsy Blair, José Suarez, Yves Massard, Lila Kedrova). Un grup de burlaci dintr-un orăşel de provincie spaniol joacă o festă unei fete bătrâne, lăsând-o să creadă că e iubită. „Am vrut să creez o ambianţă, dar pe această canava am încercat să atac egoismul şi duritatea şi să lansez un apei la solidaritatea umană, tema mea preferată” (Bardem). „Un perfect tablou al vieţii de provincie spaniole, al sărăciei climatului ei moral, al reducerii universului ei spiritual, al degradării umane cu principala ei consecinţă:

dispariţia totală a sentimentului de solidaritate” (R. Boussinot). Filmul a fost comparat cu *Marile manevre*, de René Clair, şi cu *I vitelloni*, de Federico Fellini.

ian. 14 – Moare, la Hollywood, actorul american Humphrey Bogart în 23 iah. 1899). Film din 1930. Calificat de unii drept prototipul antistarului pentru că nu se conformează nici unui canon de frumuseţe şi de farmec? artificial, iar de alţii drept supérstarul prin excelenţă, deoarece

bravează módele, stilurile, tabuurile, clişeele hollywoodiene, depăşindu-le. Interpretează roluri de revoltaţi împotriva societăţii, de gangsteri, detectivi, „aventurieri moderni, ultimi apărători raţionali ai individualismului, oameni singuri care îi apără pe oamenii singuri, cu detaşare şi fără solidaritate, cu cinismul celui care se angajează într-o bătălie imposibilă” (T. Ranieri). „El este în acelaşi timp Aventura, Dragostea, Destinul, Curajul, Disperarea” (EI. Beylie). Film: *Şoimul blestemat* (1941); *Casa* blanca* (1942); *Somnul de veci* (1946); *Comoara din Sierra Madré* (1947);

Regina africană (1952).

Ian. 15 – Pr. *Kumonosu-jo* / Tronul însângerat / (r. Akira Kurosawa; a.

Toshirō Mifune, Isuzu Yamada, Minoru Chiaki). Ecranizare după „Macbeth”, de Shakespeare, cu transpunerea acţiunii în evul mediu japonez»

„Ca şi Orson Welles, Kurosawa a transpus pe ecran o dramă barbară, exasperată şi fatalistă, plină de elemente misterioase, care pierde din profunzimea umană a modelului shakespearian, unde Macbeth este un personaj universal, un simbol al imposibilităţii de a înăbuşi vocea conştiinţei vinovate” (E.G. Laura). „Este filmul pentru care m-am inspirat cel mai mult din teatrul No: decoruri, machiaj, costume, acţiune, regie. Aş putea chiar să-l reanalizez cadru cu cadru prin prisma regulilor No” (Kurosawa).

ian. 17 – Pr. *Czlowiek na torzej* Jertfa supremă

/ (r. Andrzej Munk; a.

Kazimierz Opaliński, Zygmunt Listkiewicz). Un bătrân mecanic de locomotivă moare într-un accident, de care este considerat responsabil; ancheta demonstrează că, de fapt, a fost un erou. Film curajos şi polemic care pune în evidenţă conflictul dintre vechi şi nou. „Este primul film polonez care, cinstit şi fără patimă, oferă o imagine a epocii greşelilor şi deviaţiilor. Important de semnalat că această polemică cu actualitatea se face pe bazele neorealismului italian" (J. Plazewski). Comparat de critică cu *Feroviarul* lui Pietro Ger mi, este considerat mai bogat şi mai autentic decât modelul său italian.

ian. – 20 – Bucureşti: pe *La Moara cu noroc* (i. Ovidiu Gologan; a. Constantin Codrescu, Ioapa Bulcă, Geo Barton). Ecranizare după nuvela lui Ion Slavici. „Primul moment de prestigiu artistic al cinematografiei noastre" (Ecaterina Oproiu). Film de referinţă în opera regizorului Victor Hin (n. 24 sept. 1912 – m* 4 sept. 1968), caracterizată prin gustul mai pronunţat al realismului psihologic, înţelegerea ecranizării într-un sens creator, ca operaţie cinematografică nu numai culturală, apelul la tradiţiile noastre artistice, culte şi folclorice, căutarea expresivităţii de limbaj în zona unei savante sintezea udiovizuale" (G. Litiera).

fetir. 16 – Pr. *Det sjunde inseglet* / *A* şaptea pecete / (r., sc. Ingmar Bergman; a. Max von Sydow, Gunnar Björnstrand, Bibi Andersson). Un cavaler şi scutierul său, ce se întorc dintr-o

cruciadă şi străbat o Suedie bântuită de ciumă şi foamete, se întâlnesc cu moartea, care îl provoacă pe cavaler la o partidă de şah. Această alegorie, cu viziuni apocaliptice, îmbină desăvârşit poezia cu filosofia într-o operă de o deosebită profunzime»

susceptibilă de multiple interpretări. Punându-şi întrebări asupra sensului vieţii, Bergman realizează „cel mai profund şi mai ambiţios film din istoria cinematografului suedez şi se apropie de operele lui Strindberg şi Lagerte vist” (P. Cowie). Din punct de vedere stilistic, este influenţat de expresionism, de Dreyer şi de frescele medievale.

mart. 25 – Moare, la Hamburg, regizorul francez Max Qphüls (n. 6 mai

1902). Film din 1930. Lucrează în Germania, Franţa şi S.U.A. Adept al unui stil baroc, materializat prin decoruri impresionante, mişcări de aparat şi unghiuri de filmare savante. În ultima parte a carierei sale, arta lid Ophiiís atinge apogeul „în producţii costisitoare, în care dezvoltă dezarticularea povestirii, gůstul pentru decorativ, optica expresionistă, virtuozitatea regiei” (G. Sadoul). Temele sale preferate: dragostea, amintirea dragostei, perisabilitatea dragostei. „Ca un autentic artist baroc ce este, Ophüls surprinde realul din exterior, îl detaliază şi uneori nici măcar nu încearcă să treacă dincolo de suprafaţă. Este o modalitate de a ne face să simţim prezenţa unui secret, a unui adevăr în interiorul oricărei

realităţi”.

(Ch. Zimmer) / ” Cel mai introspectiv dintre regizori, un ceasornicar care nu are altă ambiţie decât să facă cel mai mic ceas din lume şi apoi să-l pună în vârful unei catedrale” (P. Ustinov). Film: *Liebelei* (1933); *Scrisoare de la o necunoscută* (1948); *Caruselul* (1950); *Madame de...* (1953); *Lola Montes* (1955).

apr. 20 – Pr. *Kanal* / Canalul / / Ei iubeau viaţa / (r. Andrzej Wajda; a. Teresa Iżewska, Tadeusz Janezar, Wieńczyslaw Glinski). Evocarea unul episod autentic din timpul insurecţiei: refugierea luptătorilor polonezi în canalele oraşului. Imn închinat solidarităţii. Valoare de document istoric.

„Filmul este un model de gradare a suferinţelor, tragismului şi suspansului” (D. Austen). „În ciuda subiectului şi a ambianţei, Wajda este departe de neorealism, Filmul poate fi considerat ca un document concludent pentru deosebirile dintre neorealism şi realism, pe de o parte, şi dintre realism şi naturalism, pe de alta” (E.G. Laura).

apr.

– Regizorul american Sidney Lumet debutează cu *Twelve Angry Men* / Doisprezece oameni furioşi /, ecranizare a unei piese de succes, care, prin unitatea sa de timp, loc şi acţiune (dezbaterile unor juraţi pe marginea cazului unui tânăr acuzat că şi-ar fi ucis tatăl), îi permit să adopte un stil familiar lui, acela de televiziune: planuri-apropiate, panoramice lungi pe feţele actorilor.

Film: *Colina* (1965), *Serpico Orient-Expres* (1974); *Reţeaua* (1976); *Verdictul* (1982); *Daniel* (1984).

mal 11 – Este prezentat, în Festivalul de la Cannes, *Le notti di Cabiria* / Nopţile Gabiriei / (r. Federico Fellini; a. Giulietta Maşina, Amedeo Nazzari, François Périer). „Am vrut să povestesc aventurile unei nefericite, care, în ciuda tuturor nenorocirilor, speră confuz şi naiv în posibilitatea unor raporturi mai bune între oameni” (Fellini). Operă complexă, care se consumă atât pe planul individual ca o dialectică speranţă-disperare, cât şi pe cel social ca o luptă între adevărata virtute, întruchipată în mod paradoxal de o prostituată, şi falsele respectabilităţi. Finalul antologic ilustrează concepţia lui Fellini: „viaţa merită trăită chiar şi în cele mai proaste condiţii, iar singurătatea şi suferinţa pot procura o stranie fericire” (A. Sarris).

Premiu de interpretare la Cannes pentru Giulietta Maşina, mai 12 – Moare, la Maurepas, actorul şi regizorul american de origine austriacă Erich von Stroheim (n, 22 sept. 1885). Film din 1914. „Urnii dintre cele patru sau cinci mari nume ale primilor 50 de ani de cinematograf. Nimeni în afară de el nu a ştiut să transforme mai bine arta ecranului într-o călătorie interminabilă şi îngrozitoare la porţile nopţii”.

(M. Bardèche, R. Brasillach). „Am vrut să arăt viaţa adevărată, cu mizeria, cu urâţenia, cu violenţa şi cu senzualitatea ei şi – contrast

singular – cu puritatea ei […] şi n-am făcut decât un singur film. Fragmentele rămase din ei au fost adunate de producători sub titlul *Rapacitate*" (Stroheim).

„La Stroheim, profunzimea umană apare în luptă acerbă cu elementele superficiale, care nu sunt mai puţin puternice. Omul frământat, rebel, suferind în luptă cu răii fără scrupule, este identificat de creatorul acestei lumi nu cu principiul bun, ci cu cel rău. În aproape toate filmele sale, răul poartă masca actorului Stroheim. […] Acesta a personificat întotdeauna un tip foarte interesant, neavând nevoie nici măcar să joace, fiind suficient să apară pe ecran" (R / Arnheim). Film: (regie): *Femei nebune* (1922);

Rapacitate (1925); *Marşul nupţial* (1928). Ca actor: *Iluzia cea mare* (1937);

Spionaj în deşert (1943); *Bulevardul Amurgului* (1950).

mai 23 – *Don Kihot* (Don Quijote / (r. Grigori Kozânţev; a. Nicolai Cerkasov, Iurii Tolubeev, Serafima Birman). Ecranizare după Cervantes.

„Kozânţev a accentuat la maximum tonul amar al romanului, lăsându-i lui Sancho Panza funcţia de personaj comic şi luându-i cavalerului tristei figuri orice deformare satirică. Potrivit acestei interpretări, Don Quijote devine un prieten al celor umili, care nu pot lupta altfel decât ducând o bătălie morală" (E.G. Laura). Alte versiuni: 1916 – americană (r.

Edward Dillon), 1923 – engleză (r. Maurice

Elvey), 1926 – daneză (r.

L-au Lauritzen), 1933 – franceză (r. Georg Wilhelm Pabst), 1947 – spaniolă (r. Rafael Gil); 1961 – desen animat iugoslav (r. Vladimir Kristi), 4962 – finlandeză (r. Eino Ruutsalo), 1972 – americană (r. Arthur Hiller), 1975 – desen animat românesc (r. Ion Truică).

mai – Regizorul englez Terence Fischer devine promotorul şi înnoitorul filmului de groază cu *The Curse of Frankenstein* / Blestemul lui Frankenstein /. Reluând principalele teme şi personaje ale literaturii de gen (Frankenstein, Dracula, Dr. Jekyll), el nu este un simplu continuator al lui Tod Browning, ale cărui succese le reeditează după un sfert de veac, ci un cineast care vrea să-şi impună o viziune personală şi nouă asupra universului fantastic. Cu acest prilej este lansat actorul Christopher Lee.

Iun. 11 – Pr. *La casa de-l angel* jlasa îngerului / (r. Leopoldo Torre-Nilsson; sc. Beatriz Guido; a. Lautaro Murua, Elsa Daniel). Tablou acid al vieţii claselor avute din Argentina anilor ’20. Un film psihologic clasic, „care arată consecinţele unei concepţii puritane şi religioase în problemele adolescenţei” (Torre-Nilsson). Operă de maturitate a regizorului argentinian, care reia temele sale preferate: în comunicabilitatea, claustrarea, obsesia păcatului. Constituie începutul unei îndelungate colaborări cu scriitoarea Beatriz Guido, soţia sa. Film: *Zilele urii* (1954); *Sfârşitul sărbătorii* (1960); *Piele de vară* (1961); *Martin*

Fierro (1968); *Cei şapte nebuni*
(1973); *Piedra Libre* (1976).

Iun. 27 – Bucureşti: pe *Scurtă istorie*, scurtmetraj de desen animat care îl consacră pe Ion Popescu, Gopo, făcându-i cunoscut personajul în lumea întreagă. „Cu omuleţul-a trecut pragul lumii celor mici şi cu mijloacele aparent primitive sau infantile a trecut în zona ideilor abstracte. [...] Omuleţul este o esenţă, o persoană simbolică, o metaforă a spiritului invincibil al omului" (V. Iliu). Marele Premiu (s.m.) – Cannes. Mesaj umanist şi pacifist, prezent şi în alte filme concepute după acelaşi tipar şi cu acelaşi personaj: *Şapte arte* – 1958, *Homo sapiens* – 1960; AZZO, *Hallo* /

– 4962; *Eu Eu = Eu* – 1969; *Ecce Homo* (1977); *Ucenicul vrăjitor* (1985).

lim.

– Se desfiinţează societateaente Nazionale Industria Cinematografica (Uniunea naţională a industriei cinematografice). Acest eveniment, ca şi falimentul societăţilor „Minerva" şi „Diana", survenit cu câteva luni în urmă, se numără printre consecinţele crizei prin care trece cinematografia italiană.

lui. 4 – Se înfiinţează Arhiva Naţională de Filme din Bucureşti. Obiective: conservarea şi prelucrarea filmelor şi documentelor cinematografice româneşti şi străine.

lui. 14 – Locarno: pe îl *grido* / Strigătul / (r., sc. Michelangelo Antonioni; i. Gianni di Venanzo; a. Steve Cochran, Alida Valii, Betsy Blair, Dorian

Gray). Drama unui muncitor părăsit de femeia iubită şi care peregrinează căutându-şi în zadar echilibrul sufletesc. „Acest film constituie în arta lui Antonioni trecerea de la perioada experimentală, legată de formule neorealiste, la perioada de maturitate” (G. Rondolino). *Strigătul* reprezintă totodată o excepţie în opera lui Antonioni, fiind unica abordare a mediului muncitoresc / Dar autorul „nu încearcă să descopere o lume nouă, ci caută asemănări şi echivalenţe, adică acelaşi lucru sub, diverse forme” (G. Cavallaro), el încearcă să-şi extindă propriile probleme la reprezentantul unei alte clase, pentru a demonstra cât de răspândită e acea alienare pe care o redă în toate filmele sale.

lui. 24 – Moare, la Paris, dramaturgul, regizorul şi actorul francez Sacha Guitry (n. 21 febr. 1885). Film din 1916. Predilecţie pentru filmul istoric

(*Perlele coroanei* – 1937, *Napoléon* – 1954, *Dacă V ersaillesul mi-ar fi povestit* – 1953), în care îşi ia foarte multe libertăţi faţă de evenimentul transpus pe ecran. „În unele privinţe, Guitry se înrudeşte cu Renoir.

[…] Filmele lui tratează cu aceeaşi originalitate şi francheţe cel mai important subiect din lume – raporturile dintre bărbaţi şi femei – şi cel de-al doilea subiect ca importanţă – relaţiile dintre stăpâni şi servitori. […]

Guitry este, totodată, fratele francez al lui Lubitsch (F. Truffaut).

lui.

– Se constituie în Egipt „Organizaţia naţională pentru consolidarea cinematografului”, având ca sarcini: decernarea unor premii anuale, iniţierea de coproducţii şi de filme cu buget ridicat, elaborarea de norme privind raporturile producător-echipă, producător-distribuitor, distribuitor-proprietar de săli, exportul de filme.

aug. 23 – Actorul ceh Rudolh Hrušinský realizează unul dintre rolurile sale de referinţă în ecranizarea după Hašek, *Dobrý voják Švejk* / Bravul soldat Švejk / (r. Karel Stekly). Expresivitatea chipului său rubicond şi privirea sa plină de candoare devin emblematice pentru filme ca: *Reportaj cu ştreangul de gât* – 1961; *Incineratorul* – 1968; *Soarele negru* – 1980.

aug. 28 – Roma: se inaugurează pe şoseaua spre Ostia primul *drive-in european*, cu o capacitate de 700 maşini.

sept. 9 – Veneţia: este prezentat, – în festival, filmul *Portes des Lilas*

(r., sc. René Clair; a. Pierre Brasseur, Georges Brassens, Henri Vidal, Dany Carrel). O poveste cu un beţiv, un chitarist, un hoţ şi o fată, în care „tema dragostei şi a prieteniei se amestecă cu cea a altruismului, din dorinţa de a arăta cum unui om simplu ajunge să-i pese de aproapele lui”.

(Clair). „Opera cea mai umană şi mai emoţionantă a lui Clair. Stilul lui capătă o nouă dimensiune: emoţia sentimentală. […] Filmul este expresia fraternităţii, a solidarităţii, a prieteniei

adevărate” (J. Mitry). Marele Premiu al Cinematografiei Franceze pe anul 1957.

sept. 12 – Londra: pe *A King în New* YoWc / Un rege la New York /

(r., se., m. Charles Chaplin; a. Ch. Chaplin, Dawn Addams, Oliver Johnston).

Acest film* pe care majoritatea criticii îl consideră o operă minoră în contextul creaţiei chapliniene, rămâne „un pamflet viguros împotriva unei ţări care se consideră campioana lumii libere, dar care îşi închide sau exilează democraţii cei mai fervenţi” (R. Lacourbe, R, Lefèvre). „Pentru prima oară Chaplin nu mai este şomer, muncitor sau revoltat, ci este, ca şi în viaţă, un stăpân protejat de lege. [...] îi mai apără încă pe cei oprimaţi, dar este, în acelaşi timp, un rege feudal, anacronic, care cochetează cu o sărăcie care nu-l va atinge niciodată. [...] Chaplin acceptă să b0 vadă aşa cum este şi să se placă doar pe jumătate” (R. Vogel), oct. *12* – Pr. *Letiat juravli* / Zboară cocorii / (r. Mihail Kalatozov; i. Serghei Urusevski a. Tatiana Samoilova, Aleksei Batalov, Vasili Merkuriev), e tânără, al cărei logodnic e pe front, se căsătoreşte cu un bărbat pe care nu-l iubeşte, pleacă în Siberia, devine soră medicală şi îşi aşteaptă zadarnic iubitul, care a murit în război. „Un film romantic, în care Kalatozov şi Urusevski dezvoltă cu succes tradiţiile cinematografice ale anilor ’20.

Aparatul pare să participera povestire, creând o culme a emoţiilor. Sec”.

venţa morţii eroului se numără printre cele mai izbutite pagini ale cinematografului mondial. Acelaşi lucru se poate spune şi despre soluţia polifonică a scenei în care recruţii se întorc de pe front” (V. Baskakov). Dată Importantă în istoria cinematografului sovietic marcând o nouă etapă, etapa „dezgheţului”. Marele Premiu – Cannes 1958.

oct. 16 – Prima ediţie a Festivalului internaţional de la Londra. Organř zatori: „British Film Institute” şi ziarul „Sunday Times”. Întâlnire neconr petiţivă, care îşi propune să prezinte cele mai reprezentative filme ale anului.

oct. 26 – Pr. *Tihii Don life* Donul liniştit / (prima serie) (r., sc. Serghei Gherasimov; a. Piotr Glebov, Nikolai Smirnov, Elena Bâstriţkaia). Ecranizare după romanul lui Şolohov. Realizare ambiţioasă, în trei serii, distinsă cu premiul îl la Festivalul unional de la Moscova, 1958. „Personajele complexe ale prozei şolohoviene au fost redate pe ecran cu scrupulozitate şi cu mare măiestrie. Aspiraţia de a urma cât mai exact povestea a dus însă la un anume ilustrativism. Îngrămădirea exagerată a marilor evenimente din timpul Revoluţiei şi al Războiului civil a determinat o a doua serie, destul de confuză. Dar când regizorul a ales cu curaj liniile principale ale romanului, când şi-a concentrat atenţia asupra destinelor dramatice ale personajelor principale, atunci filmul a atins un tragism profund” (R. Iurenev).

oct. 29 – Moare producătorul american Louis B. Mayer (n. 4 lui. 1885).

Film din 1915. Unul dintre fondatorii companiei „Metro Pictures Corp.66, care devine ulterior „Louis B. Mayer Prod.66, embrionul viitoarei „Metro Goldwin-Mayer". Descoperitor de talente actoriceşti (Rudolph Valentino, Ramon Novarro, Norma Shearer, Greta Garbo, John Gilbert, Clark Gable, Joan Crawford, Spencer Tracy, Robert Taylor, Heddy Lamarr), considerat drept „inventatorul" star-sistemului.

oct.

– Pr. *The Bridge on the River* Kwail Podul de pe râul Kwai / (r. David Lean; a. Alec Guinness, William Holden, Sesue Hayakawa, Jack Hawkins).

Film de război. Paralelismul absurd a doua acţiuni: construirea unui pod şi distrugerea lui. Toate elementele unei superproducţii (vedete internaţionale, peisaje grandioase, figuraţie mare, culoare, cinemascop) sunt puse în slujba unei demonstraţii antimilitariste, pentru a relua în final ideea că eroismul nu constituie o valoare morală absolută. Şapte premii „Oscarbbdoc. 26 – Moare, la Monte Carlo, producătorul francez Charles Pathé

(n. 25 dec. 1863). Acest „Napoleon al cinematografului" (G. Sadoul), fondator al societăţii „Pathé Frères", fabricant de aparate de filmat şi de proiecţie, întemeietor de studiouri şi de laboratoare cinematografice, producător a sute de filme, rămâne alături de Gaumont cel mai de

seamă industriaş al cinematografului francez.

dec. 26 – Pr. *Smultronstället* / Fragii sălbatici / (r., se., – Ingmar Bergman; a. Victor Şiöström, Ingrid Thulin, Bibi Andersson, Gunnar Björnstrand), în drum spre ceremonia care urmează să-i încoroneze întreaga carieră, un bătrân îşi rememorează existenţa, *sălbatici* nu este o întrebare, ci un răspuns, o punere la punct a lucrurilor înainte de călătorie. Pentru prima dată eroul bergmanian nu mai este tânăr, ci octogenar. […] *Fragii sălbatici* este o operă de anticipaţie autocritică" (R. Tailleur). „Cu o extraordinară libertate şi îndrăzneală, Bergman combină într-un fel de sinteză genială nu numai temele sale preferate, nu numai toate marile curente ale cinematografului (expresionism, realism poetic şi chiar neorealism), ci reuşeşte să păstreze o perfectă unitate de ton şi să nu repete nimic din operele anterioare" (A. Ayfre). „Filmul se bazează, în principal, pe visuri şi flash-back-uri, procedee rar folosite de Bergman în filmele următoare, […] dar aici sunt atât de intim legate de evenimentele din trecut, încât nu apar nicio clipă gratuite sau de prisos" (P. Cowie).

dec. 30 – Bucureşti: pe *Erupţia* (r. Liviu Ciulei: a. Lucia Mara, Jean, Bart, Dorin Dron, Benedict Dabija). Film de actualitate despre viaţa petroliştilor. „Puternic gust pentru spaţiul este inve stit cu o funcţie dramatică: departe de a constitui un simplu fundal, peisajul acţionează ca un veritabil personaj în desfăşurarea dramei

colective şi a istoriilor individuale” (G. Litiera). Film de debut al regizorului Ciulei, care se remarcase deja în teatru ca regizor, scenograf şi actor.

– Ia fiinţă „Unijapan Film”, societate pentru difuzarea filmelor japoneze

– În străinătate.

– În cadrul Frontului de Eliberare Naţională Algerian se creează o Şcoală

– De pregătire cinematografică, sub conducerea regizorului francez René

– Vautier.

– Scurtmetrajul *Bylsobie raz* / A fost odată / marchează începutul colaborării dintre animatorii polonezi Walerian Borowczyk şi Jan Lenica

– Şi, totodată, afirmarea lor. „Un film în stil McLaren, folosind forme geometrice şi contururi” (P. Strick). Ambii au aceeaşi viziune sumbră asupra

– Lumii contemporane, filmele lor fiind nişte parabole asupra condiţiei

– Umane: *Sentimente recompensate* – 1957; *Casa* – 1958.

– *The Touch of Evil* / Stigmatul răului / (r., sc. Orson W elles; a. Charlton

– Heston, Janet Leigh, O. Welles, Akim Tamiroff, Marlene Dietrich). „Un

– Film poliţist flamboaiant pe tema drogurilor şi a corupţiei poliţiei, într-un

– Orăşel de frontieră” (Pauline Kael). „Adaptează un român poliţist de duzină, a cărui

tramă criminală o simplifică la maximum, pentru a o face să coincidă cu canavaua sa preferată: portretul unui monstru cu trăsături de

– Caracter paradoxale, interpretat de el, pentru care schiţează cea mai

– Simplă dintre morale, cea a absolutului şi a purităţii absolutului”.

– (F. Truffaut).

– Actriţa italiană Sophia Loren se căsătoreşte cu producătorul Carlo

– Ponţi, cel care a descoperit-o şi a lansat-o. Din acest moment începe pentru

– Ea epoca filmelor importante, realizate în Europa şi America, şi produse

– Numai de Ponţi. Cei trei mari producători italieni – Poriti, Cristaldi şi De Laureptiis – sunt căsătoriţi cu cele trei mari vedete ale ecranului italian – Loren, Cardinale şi Mangano.

– Apare la Zagreb „Filmska Kultura”, revistă trimestrială de cultură

– Cinematografică, care îşi propune să contribuie la formarea unei conştiinţe

– Şi a unei metodologii critice în Iugoslavia. Colaboratorii Slobodan Novakovic, Ranko Munitič, Fadil Hadzió, Dušan Vukotič, Igor Pretnar.

– Animatorii americani William Hanna şi Joseph Barbera îşi creează propria lor casă de producţie, părăsesc studiul M.G.M. Şi se specializează în

– Filme pentru televiziune, pe care le realizează în serie printr-un sistem

– Computerizat. Astfel se nasc seriile *Aventuri în epoca de piatră*, *Ursul*

– *Yogi*, *Huff şi Reddy* etc.

– Filmul filipinez *Badjao*, de Lamberto V. Avellana, reprezintă una dintre

– Revelaţiile anului, obţinând numeroase premii internaţionale. O poveste

– De dragoste pe fundalul conflictului dintre pescari şi agricultori, într-o

– Societate aflată în stadiul organizării tribale.

1958

ian. 4 – Varşovia: pe *Eroica* (r. Andrzej Munk; a. Edward Dziewoński, Barbara Polonska, Kazimierz Budzki). Cele două episoade care compun acest film de război tratează cu mijloace estetice foarte diferite o temă unică: eroismul privit dintr-o perspectivă demistificatoare. „Concizia stilului, fermitatea logicii dramatice, perfecţiunea interpretării fac din acest film capodopera lui Munk” (P. Haudiquet).

ian. 13 – Moare, la Beverly Hills, producătorul american Jesse Îi. Lasky

(n. 13 sept. 1880). Film din 1913. Fondator a numeroase societăţi cinematografice: „Jesse Lasky Feature Play Co.”, „Famous Players Lasky Corp.”, „Jesse Lasky Productions”. Deviza sa: „Opere mari cu actori mari”.

ian. 29 – Pr. *L’Ascenseur pour l’échafaud* / Ascensor pentru eşafod /

(r. Louis Malle; a. Maurice Ronet, Jeanne Moreau). O soţie adulteră pune la cale împreună

cu amantul ei asasinarea soţului. Banală tramă poliţistă care „aduce o viziune nouă asupra anumitor cartiere pariziene şi asupra vieţii moderne” (G. Sadoul). Primul mare succes al actriţei Jeanne Moreau, care devine una dintre interpretele preferate ale „noului val”: *Amanţii* – 1958; *Jules şi Jim* – 1961; *Focul fatidic* – 1963; *V ira Maria*! – 1965.

ian. 29 – Actorul american Paul Newman se căsătoreşte cu actriţa Joanne Woodward, colega sa de la „Actor’s Studio” şi viitoarea sa parteneră din numeroase filme (*Lunga vară fierbinte* – 1958; *W USA* – 1969; *Pânza de păianjen* – 1975). Din 1968, Joanne Woodward devine protagonista preferată a regizorului Newman: *Rachel, Rachel* – 1968; *gama asupra crăiţelor – 1972*; *Cutia umbrelor – 1980*; *Menajeria de sticlă*

– 1986.

ian.

– Se încheie un acord cultural sovieto-american care prevede un schimb anual de programe cinematografice, marcând un pas important pe linia destinderii. Proiecţiile inaugurale au loc în noiembrie 1959, cu prezentarea simultană a filmului *Marty*, la Moscova, şi a filmului *Zboară cocorii*, la New York.

mart.

– Pr. *Fi. ths of Glory* / Cărărilegloriei / (r. Stanley Kubrick; a. Kirk Douglas, Ralph Meeker, Adolphe Menjou). Film antirăzboinic plasat în timpul primei conflagraţii mondiale. „Redă mai

puţin ororile războiului, constituiri i mai degrabă un studiu al structurii sociale. Lumea apare împărţită în conducători şi conduşi. Ofiţeri dirijează evenimentele din elegante încăperi de castel, decorul accentuând indiferenţa lor faţă de soarta oamenilor. Aceştia pleacă în tranşee, aşa cum în timp de pace se duc la slujbă" (G. Lambert).

mal 10 – Paris: pe *Mon oncle* / Unchiul meu / (r., sc. Jacques Tati; a.

J. Tati, Jean Pierre Zola, Adrienne Servantie). Satiră a civilizaţiei de consum, „a prostiei celor care, în loc să profite de progres, devin sclavii lui".

(G. Salachas). Confruntare a doua medii: casa familiei burgheze, în care totul este automatizat, şi locuinţa domnului Hulot dintr-un cartier modest, vechi şi incomod, din care însă nu a dispărut farmecul lucrurilor, prospeţimea sentimentelor. „Al treilea voleu al unui triptic insolit, format din *Zi de sărbătoare* – 1947, unde un sat rezistă americanizării, din *Vacanţa domnului Hulot* – 1953, care redă caracterul artificial al spaţiului şi timpulúi vacanţei, şi din *Unchiul meu*, în care trecutul şi viitorul sufocă prezentul".

(B. Fovez).

mai 12 – Cannes: pe *La Seine a rencontré Paris* / Sena a întâlnit Parisul /

(r. Joris Ivens), vizualizarea unui poem de Jacques Pré vert, în lectura lui Serge Reggiani. Echilibru perfect între imagini, text şi muzică.

„Filmul descrie drumul parizian al apei, adică viaţa care se naşte din această întâlnire, oamenii care muncesc, care trăiesc, care iubesc. Ivens a ştiut să evite clişeele, dulcegăria, aspectul turistic şi a realizat un film de dragoste.

Sena este asimilată unei fiinţe umane” (R. Greliei*).

mai 12 – Pr. *Nastasia Filipovna* / Idiotul / (r. Ivan Pâriev; a. Iuri Iakovlev, Iulia Borisova), prima parte a ecranizării romanului lui Dostoievski. Axându-se pe tema rapacităţii, Pâriev realizează o operă în care tragicul se îmbină cu liricul şi cu satira, şi care se remarcă printr-o impresionantă galerie de tipuri sociale, portrete creionate cu un ascuţit spirit critic.

mai – Este prezentat la Cannes primul lungmetraj de ficţiune tunisian – *Goha*, de Jacques Baratier, povestea unui erou popular, cunoscut în toate Î

arile arabe mediteraneene. Fundalul acestei legende îl constituie însă urnea şi viaţa tunisiană de fiecare zi.

iun. 6 – Vichy: pe *Le Beau Serge* / Frumosul Serge / (r., sc. Claude Chabrol; a. Jean Claude Brialy, Gérard Blain, Bernadette Lafont). Un tânăr se întoarce în satul său natal pentru a-şi recupera prietenul devenit alcoolic. „Un fel de neorealism al satului, o preocupare morală pe tema foarte hitchcockiană a schimbului pe care o regăsim şi în următorul film al lui Chabrol, *Verii*” (H. Agel). Anunţă calităţile principale ale tânărului regizor:

rigoarea construcţiei dramatice, justeţea notaţiei psihologice, tabloul corect al mediului, utilizarea dramatică a decorului, precum şi o anume detaşare şi răceală în descrierea personajelor. Odată depăşită epoca „noului val", Chabrol va deveni un regizor comercial foarte prolific, care va încerca să îmbine o anume critică a micii burghezii franceze cu predilecţia pentru filmul de suspans. Film: *Femeiuştile* (1960); *Landru* 1963); *Femeia infidelă* (1969); *Nuntă sângeroasă* (1973); *Violette Nozière* 1978); *Fantomele pălărierului* (1981); *Ţipătul cucuvelei* (1987).

un 27 – Animatorul ceh Karel Zeman deschide seria filmelor sale după Jules Verne cu *Vinaly zkázy* / Invenţie diabolică /, în care îmbină actorii vii cu păpuşile, pe fundalul unor stampe şi desene din secolul 19. Această împletire de real şi imaginar abundă în soluţii originale, pline de fantezie.

Din aceeaşi serie: *Dirijabilul furat* – 1966; *Pe cometă* – 1970.

Inn.

– Pr. *Vertigo* / Ameţeala / (r. Alfred Hitchcock; a. James Stewart, Kim Novak). Un detectiv bolnav de acrofobie trebuie să urmărească o femeie obsedată de ideea sinuciderii. „Ceea ce m-a interesat mai mult la acest subiect au fost eforturile bărbatului de a recrea o femeie pornind de la imaginea unei moarte" (Hitchcock). „Un repertoriu de teme, trucuri, manii, virtuozităţi şi

carenţe ale regizorului, care rămâne credincios sieşi şi gusturilor sede” (G. Cattivelli).

lui.

– Pr. *The Defiant One* / Lanţul / (r. Stanley Kramer; a. Tony Curtis, Sidney Poitier). Un alb şi un negru, legaţi prin acelaşi lanţ, evadează împreună din închisoare. Obligaţi să lupte împotriva aceloraşi pericole, aversiunea reciprocă iniţială, dispreţul de la început se transformă în prietenie. Pledoarie antirasistă, marcată de didacticismul tipic filmelor cu mesaj semnate de Kramer.

aug. 18 – Moare, Ia Göttingen, operatorul german Fritz Arno Wagner

(n. 15 dec. 1889). Film din 1919. Figură importantă a expresionismului şi a *krammerspiel*-ului. Predilecţie pentru jocuri savante de umbre şi lumini, pentru unghiuri de filmare insolite. Film: *Moartea obosită* (1921);

Nosteratu (1922); *Camaraderie* (1931); *Westfront 1918* (1930); *Testamentul doctorului Mabuse* (1933).

sept. 27 – Torino: se inaugurează Muzeul de cinema. Directori istoricul de film Maria Adriana Prolo. A treia arhivă italiană ca mărime, după

„Cineteca Nazionale” (Roma) şi „Cineteca Italiana” (Milano). Colecţionează şi expune aparate de filmat, afişe, fotografii, timbre pe teme cinematografice.

oct. 3 – Varşovia: pe *Popiól i diament* / Cenuşă şi diamant / (r. Andrzej Wajda; a. Zbigniew

Cybulski, Ewa Krzyszewska). În prima zi de pace, un tânăr trebuie să-l asasineze pe noul secretar comunist al districtului.

După multe ezitări, el îşi îndeplineşte misiunea şi moare împuşcat de o patrulă. „Trecutul şi viitorul stau la aceeaşi masă, în sunetul tangourilor şi al foxtroturilor. Eroul trebuie să rezolve eterna dilemă a soldatului i s-a asculte ordinele sau să acţioneze după capul lui. Am vrut să prezint lumea complexă şi dificilă a generaţiei din care fac şi eu parte” (Wajda).

Ca şi în celelalte filme ale trilogiei războiului, *Generaţie* – 1955 şi *Canalul* – 1956, Wajda împleteşte tema luptei cu cea a dragostei.

„Discipol al lui Bufluel, Wajda cunoaşte şi lecţia cineaştilor de factură barocă din toate timpurile: Lang, Fellini, Pabst, Murnau. Climatul vizual al filmului trimite adesea cu gândul la expresionişti germani: simetrii şi paralelisme, jocuri simbolice de obiecte, imagini bizare” (E. Fuzellier).

Secvenţe antologice: asasinatul de la începutul filmului, aprinderea vodcii în pahare, dialogul de dragoste din biserica bombardată, banchetul, moartea eroului.

oct. 13 – După 13 ani de interdicţii şi la 10 ani de la moartea lui Eisenstein, *Ivan Groznii* / Ivan cel Groaznic /, partea a II-a, este prezentat pentru prima oară în public, la Bruxelles, cu prilejul festivalului celor mai bune filme din toate timpurile (r., sc. Serghei Eisenstein; i. Eduard

Tissé)

m. Serghei Prokofiev; a. Nikolai Cerkasov). Subintitulat „Complotul boierilor”, filmul redă lupta lui Ivan pentru întărirea unităţii Rusiei şi pentru supunerea boierilor. „Luând în mână paloşul greu al puterii, Ivan va fi obligat să taie cu el, […] renunţând la prietenie, la relaţii de rudenie, la fericirea personală. Aceasta e tragedia lui” (R. Iurenev). „Fiecare scenă e construită cu o extraordinară grijă. Adesea imaginea e compusă din trei planuri succesive, asemenea unui tablou istoric. […] Eisenstein a ales optica teatrală şi, uneori, pe cea de operă” (R. Borde). De remarcat funcţia dramatică a culorii, pe care Eisenstein o foloseşte pentru prima oară în secvenţa ospăţului.

oet, – Cu prilejul Expoziţiei universale de la Bruxelles se stabileşte clasamentul celor mai bunefilme din toate timpurile. Pe primele 12 locuri se situează: *Crucişătorul Potemkin* – 1925, *Goana după aur* – 1925, *Hoţi de biciclete* – 1948, *Patimile Ioanei d'Arc* – 1927, *Iluzia cea mare* – 1937, *Rapacitate* – 1925, *Intoleranţă* – 1916, *Mama* – 1926, *Cetăţeanul Kane* – 1941, *Pământ* – 1930, *Ultimul dintre oameni* – 1924 şi *Cabinetul doctorului Caligari* – 1920. Lista este întocmită prin consultarea a 118

specialişti, istorici şi critici de film din întreaga lume.

nov. 4 – Moscova: pe *Poema o more* / Poemul mării /, film conceput şi pregătit în cele mai mici detalii de Aleksandr Dovjenko şi realizat după

moartea acestuia de soţia sa, Iuliia Solnţeva. (a. Boris Livanov, Boris Andreiev, Zinaida Kirienko). Construcţia unui baraj şi dispariţia unui sat sub lacul de acumulare al acestuia constituie un prilej pentru o meditaţie mai largă despre sensul şi importanţa vieţii.

nov. 5 – Pr. *Les Amants* / Amanţii / (r. Louis Malle; a. Jeanne Moreau, Alain Cuny, Jean Marc Bory). Iubirea unei femei bogate pentru un tânăr întâlnit din întâmplare şi de dragul căruia îşi părăseşte căminul conjugal.

Primul succes al lui Malle, considerat cel mai talentat regizor al „noului valu'. Această „critică aspră la adresa marii burghezii şi a modului ei de a trăi şi a gândi" (G. Sadoul) dobândeşte un Premiu special al juriului la Veneţia, impunând numele lui Malle – regizor de un deosebit profesionalism, pentru care fiecare film va însemna un exerciţiu stilistic. „Cu fiecare, film încerc o aventură nouă fie prin subiect, fie prin maniera de a filma".

Intenţionând să rupă o anume convenţie dramatică, el îşi va dovedi predilecţia pentru subiecte aproape imposibile – găsirea unor echivalente vizuale pentru limbajul lui Queneau, în *Zazie în metro* – I960, investigarea mitului Bardot, în *Viaţă particulară* – 1962, urmărirea dinamicii interioare a unui om în pragul sinuciderii, în *Focul fatidic* – 1963, şi va trece cu uşurinţă de la filmul de ficţiune la cel documentar [*Calcutta* – 1969) şi de la rigorile producţiei de film europene la cele

americane. Film: *Lacombe Lucien* (1974); *Atlantic City* (1980); *Alamo Bay* (1985); *La revedere, băieţi*! (1987).

nov. 11 – Moare, la Nogent, teoreticianul şi criticul francez de film André Bazin (n. 8 apr. 1918). Unul dintre părinţii spirituali ai „noului val”.

Formează o serie de critici (Truffaut, Chabrol, Rohmer) care, ulterior, devin regizori. „Timp de 15 ani a fost cel mai bun critic de film, mai bine zis scriitor de film, deoarece Bazin mai degrabă analiza şi descria filmele decât să le judece. […] El era logica în acţiune, un om al raţiunii pure, un minunat dialectician” (F. Truffaut). Cele mai importante articole ale sale sunt adunate în lucrarea în patru volume „Qu’est-ce que le cinéma?”

(Ce este cinematograful?) Alte lucrări: „Orson Welles”, „Vittorio De Sica”.

dec. 23 – Pr. *Dom v kotorom ia jívu* / Casa în care locuiesc / (r. Lev Kulid; janov şi Iakov Şegel; a. Valentina Teleghina, N. Elizarov, Evghenii Matveev). Viaţa locatarilor unui bloc muncitoresc înainte, în timpul şi după terminarea războiului. Poezia cotidianului, zugrăvit cu sobrietatea unui documentar. Simplitatea, naturaleţea şi veridicitatea discursului aminteşte uneori de lecţia neorealismului italian. „Marile probleme ale epocii noastre sunt arătate frontal. Numai că discutarea lor nu se face pe un plan mai mult sau mai puţin abstract şi la nivelul istoriei mondiale, ci pe plan

concret, individual, la nivelul omului simplu care este, uneori, erou fără să vrea şi, alteori, făureşte istoria fără să ştie” (Ecaterina Oproiu).

Unul dintre filmele care marchează înnoirea cinematografului sovietic, dec. 23 – Pr. *Touha* / Dorinţa / (r. Vojtěch Jasný; a. Jana Brejehová, Václav Babka). Film în patru episoade pe tema anotimpurilor vieţii.

Poem liric în care momentele cruciale ale existenţei – naşterea, tinereţea, maturitatea, moartea – sunt privite deschis cu optimismul omului care cunoaşte adevărul şi ştie să-l accepte. Conţine în embrion câteva din trăsăturile tânărului cinematograf ceh al anilor ’60. Premiul pentru cel mai bun film pentru tineret – Cannes 1959.

dec.

– Apare, la Roma, primul volum din „Film Lexicon degli autori e delle opere” (Lexiconul autorilor şi operelor cinematografice), editat de

„Centro Sperimentale di Cinematografia”. Lucrare în 7 volume. Una dintre cele mai ample, mai documentate şi mai complete cărţi de referinţă.

– Pr. *Muhomatsu no isho* / Omul cu ricşa / (r. Hiroshi Inagaki; a. Toshirō

– Mifune, Hideko Iakamine, H. Ingaki). Film de epocă despre devotamentul unui om simplu faţă de o văduvă şi de fiul ei. Părerile criticii sunt

– Împărţite. Unii îl consideră „un divertisment plăcut care nu adânceşte

– Tema barierelor de clasă şi care cade spre final în sentimentalism” (A.

– Svensson). Alţii – un film „de o importanţă deosebită, deoarece face

– Legătura între filmul tradiţional, provenit din teatrul kabuki, şi filmul

– Neorealist, restabilind unitatea cinematografului nipon” (E. Fovez). Creaţie

– Excepţională a actorului Toshirō Mifune.

– Scurtmetrajul *Dwa ludzie z szafa* / Doi oameni şi un dulap /, de Roman

– Polanski, primeşte Marele Premiu la Festivalul de la San Francisco, impunând numele regizorului polonez în circuitul internaţional. „Doi oameni

– Ies din mare, ducând un dulap, şi intră în oraş, adică în viaţă, de care nu

– Pot profita din cauza dulapului. Am vrut să arăt astfel o societate care

– Respinge fiinţa umană nonconformistă sau care, în ochii celorlalţi, are o

– Tară morală sau fizică. Şi totuşi în jurul acestor oameni se întâmplă lucruri

– Îngrozitoare, pe care nimeni nu le vede sau nu vrea să le vadă. Toată

– Lumea nu-i vede decât pe cei doi cu dulapul, care sunt obligaţi să se întoarcă

– În mare” (Polanski).

– Regizorul vest-german Kurt Hoffmann realizează *Das Wirtshaus im*

– *Spessart* / Hanul din Spessart /, reuşită

sinteză de divertisment şi satiră, al cărui succes determină reluarea personajelor şi a ambianţei în *Fantomele*

– *Din Spessart* – 1960.

– Regizorul Tony Richardson şi dramaturgul John Osborne înfiinţează

– La Londra casa de filme „W oodfall”, asigurând astfel independenţa de producţie şi de distribuţie a filmelor aparţinând curentului „Free Cinema”.

– Iau fiinţă, în apropiere de Tirana, studiourile „Albania Nouă”.

– Regizorul italian Francesco Roşi, care în anii ’70 va aborda genul

– Filmului politic, debutează cu la *sfida* / Sfidarea /, tablou al mafiei napolitane care controlează pieţele oraşului, asumându-şi rolul de intermediar

– Între ţăranii producători şi desfacere. „Roşi dovedeşte o certă maturitate

– Tehnică şi o deosebită vocaţie de narator. […] El şi-a însuşit lecţia americanilor în ceea ce priveşte esenţializarea şi ritmul discursului şi o aplică

– La realităţile tipic italiene” (Á. Ferrero). Aceste trăsături, dublate de

– Regulă de o mare virulenţă demascatoare, se regăsesc în *iSalvatore Giuliano* – 1962; *Cu mâinile pe oraş* – 1963; *Cazul Mattei* – 1971; *Lucky Luciano* – 1973; *Cadavre de lux* – 1976, *Eholi* – 1979; *Trei fraţi* – 1981; *Cronica*

– *Unei morţi anunţate* – 1986.

Are loc, la Bruxelles, primul festival internaţional al filmului experimental – care din 1964 îşi va muta sediul la Knokke le Zoutte. Marele Premiu revine scurtmetrajului polonez / Casa /, de Jan Lenica şi Walerian Borowczyk. O fată stă la o fereastră şi ascultă tic-tacul ceasului, iar în scurtele momente de linişte dezvoltă suite de imagini suprarealiste.

– Pr. *Das Mädehen Rosemarie* / Rosemarie / (r. Rolf Thiele; a. Nadja

– Tiller, Peter, van Eyck, Gert Fröbe). Această «operă de trei parale a anilor

– *50» este inspirată din cazul real al unei prostituate de lux care a murit

– În chip misterios, după ce a încercat să-şi şantajeze clienţii, reprezentanţi

– Ai protipendadei din Frankfurt. „Un film interesant pentru atitudinea

– Sa faţă de mentalitatea care a însoţit aşa-numitul *Wirtschaftswunder* (miracolul economic). Este primul film care încearcă să critice condiţiile de

– Viaţă în Germania Occidentală” (S. Kracauer).

– Regizorul olandez Fons Rademakers se impune cu *Dorp aan de river*

– / Satul de pe malul râului /, peliculă remarcată pentru autenticitatea sa

– Ambientală şi psihologică. Unul dintre candidaţii la premiul „Oscar”.

– Pentru cel mai bun film străin în 1959. Fons Rademakers poate fi considerat primul regizor olandez de filme de ficţiune.

– Cineastul iranian Farokh Gaffary debutează cu scurtmetrajul *Jonoube*

– *Chahr* IIN sudul oraşului /, primul film iranian cu tendinţe neorealiste.

– Este interzis după cinci zile de la premieră.

– Pr. *Room at the Top* / Drumul spre înalta societate / (r. Jack

– Clayton; a. Laurence Harvey, Simone Signoret). Un modest funcţionar

– Dintr-un oraş industrial britanic vrea, şi în cele din urmă reuşeşte, să

– Parvină prin orice mijloace. „Un film despre clase, bani, putere şi despre

– Sex ea mijloo de a le dobândi” (Pauline Kael). Debut al regizorului Jack

– Clayton. Premiul Academiei Britanice de Film pentru cel mai bun film

– Al anului.

– Operatorul american Richard Leacock şi ziaristul Robert Drew se

– Asociază pentru a forma compania „Candid Camera” (care va fiinţa până

– În 1963). Rezultatei peste 30 de filme, care duc la evoluţia rapidă a tehnicii

– Filmării şi a înregistrării directe a sunetului. Modelul genului: *Primary*

– / Electorale / – 1961, document al campaniei electorale care l-a opus pe

– John Kennedy senatorului Hubert Humphrey. „Metoda Drew-Leacock

– Constă într-o căutare încăpăţânată a realităţii, în voinţa de a surprinde

– Mişcarea secretă a fiinţei umane. […] Scopul metodei este de a restitui

– Realului filmat vitalitatea, adevărul, fără a emite judecăţi de valoare asupra

– Lui” (L. Marcorelles).

– Este anul exploziei „noului val francez”, mişcare cinematografică

– Eterogenă născută din dorinţa de a contesta valorile consacrate ale cinematografului postbelic. Reprezentanţii ei – Truffaut, Godard, Malle, Chabrol, Rivette, Rohmer, Resnais, Kast, Rouch, Vadim, Marker, Varda, Franju – tineri foarte diferiţi ca Origine socială, preocupări şi stil. S-au

– Format la şcoala revistei „Cahiers du cinéma”, a Cinematecii şi a documentarului, pe care unii dintre ei l-au practicat în perioada 1945 – 1955. „Noul

– Val” a atacat „cinematograful anilor ’40, care se credea încă glorios;

– A permis o serie de filme mai personalizate (deşi consacrate în majoritate

– Mediului mic-burghez din care proveneau autorii) şi într-un anume sens

– Mai autentice decât filmele din etapele anterioare; a realizat o anume sinteză

– Între cinematograful direct şi cel de ficţiune” (A. Cervoni); a inovat limbajul şi tehnica

cinematografică; a demonstrat posibilitatea realizării de

– Filme cu buget redus şi în manieră independentă; a impus supremaţia

– Regizorului; a făcut legătura cu reprezentanţii realismului poetic, cu ceea

– Ce consideră reprezentanţii lui a fi adevărata tradiţie a cinematografului

– Francez, adică Gance, Renoir, Vigo. Filme importante: *Amanţii* – 1958;

– *Hiroshima, dragostea mea* – 1959; *Cu sufletul la gură** – I960; *Jules şi*

– *Jim* – 1961; *Lola* – 1961; *Cu o de la 5 la 7* – 1962 *Frumosul Serge* – 1958.

– „Noul val" a fost o mişcare de scurtă respiraţie, reprezentanţii lui integrându-se atât pe planul stilului şi al subiectelor, cât şi pe cel al mijloacelor

– Materiale de realizare, în sistemul pe care – l-au denunţat. „Noul val" s-a

– Caracterizat „printr-un realism superficial, printr-o complacere în a trata

– Subiecte anodine, printr-un refuz de a considera serios unele probleme.

– El nu a pus nimic sub semnul întrebării, dar a reuşit să irite suficient

– Pentru a trezi un public adormit de multă vreme" (T. Renaud).

1959

ian. 21 – Moare, la Hollywood, regizorul american Cecil B. De Mille

(n. 12 oct. 1881). Film din 1913. Cunoscut îndeobşte pentru filmele sale pe teme biblice şi istorice, deşi acestea nu reprezintă decât opt din cele şaptezeci de titluri ale filmografie! sale. „Mai mult decât oricare alt regizor, el a oglindit schimbările de umoare ale timpului, operele sale fiind foarte reprezentative pentru orientările sociale care le-au determinat. […] A

influenţat întreaga naţiune cu insistenţa sa asupra sexului, educaţiei şi moravurilor interbelice şi cu importanţa dată costumelor şi ambianţei”.

(L. Jacobs). Film: *Indianul* (1913); *Stigmatizata* (1915); *Aventurile lui Anatol* (1921); *Cele zece porunci* (1923); *Regele regilor* (1927); *Semnul crucii* (1931); *Cleopatra* (1934); *Union Pacific* (1939); *Seceră vântul sălbatic*

(1941).

mart. 19 – Moare, la Roma, teoreticianul, criticul şi regizorul italian Umberto Barbaro (n. 3 ian. 1902). Film din 1933. Împreună cu Luigi Chiarini a înserat estetica filmului în concertul celorlalte arte. A încercat să definească specificul filmic. Primul traducător al operelor lui Pudovkin şi Eisenstein în italiană. Cărţi: „Film: soggetto e scenegiatura” (Film:

subiect şi scenariu, 1939) „Îl cinema e Vuomo moderno” (Cinematograful şi omul modern, 1942); „Poesia de-l film” (Poezia filmului, 1955).

mart. 20 – Ia fiinţă la Havana „Institut o Cubano de Arte e Industria Cinematografica” –

I.C.A.I.C. (Institutul cubanez de artă şi industrie cinematografică), ceea ce constituie una dintre primele măsuri ale revoluţiei cubaneze în cultură. Atribuţii: organizarea industriei cinematografice pe baza unor criterii artistice izvorând din tradiţia culturală naţională, organizarea difuzării producţiilor cubaneze, administrarea studiourilor şi laboratoarelor, organizarea regimului de credite necesare artei şi industriei cinematografice.

mart. 26 – Pr. *Steme* / Stele / (r. Konrad Wolf; a. Saşa Kruşarska, Jürgen Frohriep, Erich Klein). Coproducţie bulgaro-germană. Dragostea tragică a unui subofiţer german, aflat în Bulgaria în timpul războiului, şi o tânără evreică din Salonic, aflată în drum spre un lagăr de exterminare.

Tema responsabilităţii individuale şi a examenului de conştiinţă, într-un film sensibil şi de atmosferă.

mart.

– Pr. *Some Like It Hot* / Unora le place jazzul / (r. Billy Wilder; sc. B. Wilder, I.A.L. Diamond; a. Marilyn Monroe, Jack Lemmon, Tony Curtis). Antrenantă comedie de situaţii, ai cărei eroi sunt nevoiţi să se travestească în femei şi să intre într-o orchestră în exclusivitate feminină, pentru a scăpa de urmărirea unor gangsteri din timpul prohibiţiei. „Wilder îşi ascute geniul comic până la limitele burlescului şi dă filmului un ton şocant, foarte potrivit cu perioada jazzului şi a traficului de alcool”.

(P. Gowie). „Rolul Sugar Kane – fetişcana de o

tandreţe imaculată, complet hăbăucă şi plină de duioşia omului care trage la măsea – este cea mai mare creaţie a lui Marilyn, […] care întruchipează un personaj de o rară şi minunată gingăşie” (N. Mailer), apr, 12 – Actorul sovietic Serghei Bondarciuk debutează în regie cu *Sudba celoveka* / Soarta unui om / (a. S. Bondarciuk, Zinaida Kirienko).

Ecranizare după Mihai Şolohov. Tragedie lipsită de sentimentalisme, dezvăluind un regizor sigur pe mijloacele sale de expresie, „puţin preţiosy puţin caligraf, puţin cam prea obsedat de stilul plastic al cinematografului sovietic din anii ’30, acest estetism însă putând fi interpretat ca un fel de pudoare în faţa oribilei realităţi concentraţionare” (A. Cervoni). Ulterior, regizorul Bondarciuk va opta pentru subiecte de mare amploare şi de largă respiraţie epică: *Război şi pace* – 1965 – 1967; *Waterloo* – 1969;

Clopotele roşii – 1982; *Boris Godunov* – 1986.

mai 11 – Cannes: pe filmului *Nazarin*, realizat de Luis Buñuel în Mexic

(i. Gabriel Figueroa; a. Francisco Rabal, Marga Lopez, Rita Macedo).

Inspirat din patimile lui Iisus, filmul foloseşte evenimentele şi personajele biblice (cărora le schimbă numele) pentru a demonstra inutilitatea credinţei şi a religiei. „Concepţia despre creştinism a eroului îl face să se opună bisericii, societăţii şi poliţiei. Nazarin urmează marea tradiţie a spaniolilor nebuni, iniţiată de Cervantes.

Nebunia sa constă în faptul că ia în serios marile idei şi cuvintele mari şi că încearcă să trăiască potrivit lor" (O. Paz), mal 18 – Monte Carlo: pe *Les quatre cents coups* / Cele patru sute de lovituri / (r., sc. François Truffaut; i. Henri Decae; a. Jean Pierre Léaud).

Un băiat de 12 ani, nesupravegheat şi neînţeles nici de părinţi, nici de profesori, ajunge delincvent. Intenţia lui Truffaut – aflat la primul său film – a fost să realizeze „o combinaţie de neorealism cu realism pur şi simplu şi cu sentimente personale" (G. Salachas). În ciuda numeroaselor sale virtuţi – autenticitate, sinceritate, capacitate de a portretiza şi de a surprinde esenţialul – filmul nu reprezintă o revoluţie stilistică de ţpul Resnais sau Gociard. Introduce personajul Antoine Doinei, pe care regizorul îl va urmări la diverse vârste (*Dragostea la 20 de ani* – 1962, *Sărutări furate* – 1968, *Domiciliu conjugal* – 1970) şi marchează începutul colaborării dintre Truffaut şi Laud, care va deveni actorul său preferat, poate chiar mai mult, un fel de alter ego al său. Premiu pentru regie – Cannes.

mai – Pr. *Look" Back în Anger* / Priveşte înapoi cu mânie / (r. Tony Richardson; a. Richard Burton, Claire Bloom, Mary Ure). Ecranizarea piesei lui John Osborne. Tablou obiectiv şi fără concesii al ambianţei cenuşii a unui orăşel de provincie şi revolta unui tânăr împotriva banalităţii existenţei. „Un film despre frustrarea intelectuală a unui om care simte prea mult, un idealist care nu şi-a

pierdut idealurile, […] despre modul în care sensibilitatea lui devine tortură pentru el şi pentru ceilalţi, […]

despre bărbaţii şi femeile care nu-şi mai pot oferi unii altora ceea ce au nevoie, […] despre resentimentele de clasă şi găunoşenia morală a celor avuţi, […] despre umanitate ca o cauză pierdută" (Pauline Kael). Film de referinţă pentru „Free Cinema"-ul englez. Debut Tony Richardson în iungmetrajul de ficţiune.

iun. 10 – Paris: pe primului lungmetraj de ficţiune al regizorului Alain Resnais: *Hiroshima, mon amour* / Hiroshima, dragostea mea / (sc. Marguerite Duras; a. Emmanuelle Riva, Eiji Okada). O actriţă franceză»

care în timpul războiului a trăit o dragoste tragică pentru un ofiţer neamţ»

Întâlneşte la Hiroshima în anii '50 un arhitect japonez, marcat şi el de experienţa distrugerii atomice. „Al treilea voleu al unui triptic început cu *Guernica* şi *Noapte şi ceaţă*. Toate trei denunţă războiul, dar în timp ce *Guernica* e legat de un fapt precis de viaţă, *Noapte şi ceaţă* lansează un avertisment, iar *Hiroshima* adaugă dimensiunea viitorului" (R. Tailleur).

„Prima operă cu adevărat metafizică din istoria cinematografului, susţinută de o scriitură plină de poezie şi de un conflict uman care se duce pe planul luptei dintre memorie şi uitare" (H. Agel). Structură complexă, Bazată S

e antiteze (trecut-prezent, germani-japonezi,

Nevers-Hiroshima) şi pe ecalajul dintre imagine şi sunet. Operă de referinţă pentru „noul val francez” şi pentru colaborarea acestuia cu reprezentanţii „noului roman”.

aug. 3 – Primul festival internaţional al filmului de la Moscova sub deviza:

„Pentru ideile umane în arta cinematografică, pentru pace şi prietenie între popoare”. Festival competitiv, cu periodicitate bienală, programat alternativ cu cel de la Karlovy Vary. Deschis lungmetrajelor de ficţiune din toată lumea, are o secţie specială pentru filmul de copii, sept. 6 – Pr. *Pociag* / Trenul de noapte / (r. Jerzy Kawalerowicz; a.

Bucynna Winnicka, Leon Niemezyk, Zbigniew Cybulski). Film de suspans, în care destinele a patru personaje se întreţes pe parcursul unei călătorii de o noapte. Cadrul realist, sugerat mai ales prin detalii, contribuie la definirea personajelor.)

sept. 16 – Pr. *La grande guerra* / Marele război / (r. Mario Monicelli; a. Vittorio Gassman, Alberto Sordi, Silvana Mangano). Episod tragicomic din primul război mondial. „Am povestit marele război din punctul de vedere al soldaţilor care au fost împinşi în luptă împotriva voinţei lor, […]

am vrut să demistific o anume retorică despre victoria mutilată” (Monicelli). Abordează cu un ochi foarte sincer „tema eroismului, dezbrăcând-o de falsa retorică patriotardă şi prezentând războiul în infinita sa mizerie şi brutalitate, dar şi

cu incapacitatea sa de a distruge rădăcinile conştiinţei umane” (L. Ghirardini). „Leul de aur” – Veneţia.

sept. 25 – Pr. *Sen noci svatojánské* / Visul unei nopţi de vară / – lungmetraj de animaţie cu păpuşi al animatorului ceh Jiři Trnka. Ecranizare după Shakespeare. Caracterizează perfect cele trei medii, aristocraţia atenianã, duhurile pădurii şi meşteşugarii, folosind materiale noi în construirea păpuşilor pentru a da flexibilitate articulaţiilor şi senzaţia de piele. Moment de vârf în creaţia lui Trnka.

oct. 3 – Pr. Îl *generale della Rovere* / Generalul della Rovere / (r., cosc Roberto Rossellini; a. Vittorio De Sica, Hanns Messemer, Sandra Milo»

Giovanna Ralli). Tragica aventură a impostorului Bertone, care în timpue războiului se dă drept generalul della Rovere, o căpetenie a Rezistenţei»

şi sfârşeşte eroic după o viaţă de potlogării. Prin esenţialitatea limbajului»

prin tonul documentarist al unor scene, prin formula structurală, aminteşte de *Roma, oraş deschis* şi de neorealism. „Leul de argint” – Veneţia, oct. 14 – Moare, la Hollywood, actorul american Errol Ffynn (n. 20

iun. 1909). Film din 1933. Succesor al lui Douglas Fairbanks în filmele de capă şi spadă. Interpret preferat al regizorului Michael Curtiz. Celebru nu numai prin personajele create – Robin Hood, căpitanul Blood, Essex – ci şi printr-o viaţă

particulară tumultuoasă care i-a adus reputaţia de aventurier, seducător, beţiv, personaj lipsit de scrupule. Film: *Misiunea brigăzii*

41 (1936); *Patrula din zori* (1938); *Corsarul* (1940)*; Gentleman Jim* (1942);

Doamna Forsyte (1949); *Prea mult, prea repede* (1958).

oct. 20 – Moare, la Berlin, actorul german Werner Krauss (n. 23 iun.

1884). Film din 1915. Se afirmă cu precădere în anii de înflorire a expresionismului şi *kammerspiel*-ului în: *Cabinetul doctorului Caligari* – 1920;

Cioburi – 1921; *Cabinetul figurilor de ceară* – 1924; *Uliţa durerii* – 1925.

Spre deosebire de ceilalţi doi mari actori germani ai aceleiaşi perioade – Emil Jannings şi Conrad Veidt – el nu izbuteşte să renunţe complet la gestul grandilocvent şi la emfaza deprinse din teatru. Alte filme: *Tartuffe* – 1925 \ *Evreul Süss* – 1940.

oct. 24” – Se înfiinţează Institutul superior de cinematografie din Cairo, menit să formeze specialişti în toate domeniile artei filmului, nov. 25 – Moare, la Paris, regizorul francez Jean Grémillon (n. 2 oct.

1901). Film din 1924. Supranumit «prinţul Renaşterii», datorită vastei sale culturi în toate domeniile arteU Operă originală, ale cărei teme preferate sunt: marea (*Paznicul farului* – 1929, *Remorchere* – 1939, *Dragostea unei femei* – 1953),

periferia (*Mica Lise* – 1930, *Seducătorul* – 1937)
şi provincia (*Misteriosul domn Victor* – 1938).

nov. 26 – Moare, la Paris, actorul francez Gérard Philipe (n. 4 dec. 1922).

Film din 1943. Interpretul únor personaje de factură romantică, remarcabile prin farmecul şi exuberanţa lor. „Eroii săi, a căror prospeţime sufletească se vede atât de repede strivită, reprezintă imaginea unei generaţii ale cărei priviri au devenit întunecate” (H. Agel). Film: *Diavolul în corp*

(1947); *Fanfan la Tulipe* (1952); *Roşu şi negru* (1954); *Marile manevre*

(1955); *Jucătorul* (1958).

dec. 1 – Pr. *Balada o soldate* / Balada soldatului / (r. Grigori Ciuhrai; a. Jana Prohorenko, Vladimir Ivaşev). Scurta permisie a unui tânăr soldat sovietic şi călătoria sa în spatele frontului. „Înainte de toate, soldatul este un om – asta am vrut să sptfti” (Ciuhrai). „Unii critici au văzut în acest film doar ideea păstrării umanismului printre ruinele războiului. Tema filmului este mult mai largă, el exprimând gândurile unui fost soldat despre camarazii săi morţi, […] sentimentul celor vii faţă de memoria celor căzuţi şi preţul greu al victoriei” (A. Karaganov).

dec.

– Pr. *On the Beach* / Ultimul ţărm / (r. Stanley Kramer; a. Gregory Peck, Ava Gardner, Fred Astaire, Anthony Perkins). Film de anticipaţie, ilustrând pericolul distrugerii lumii printr-un

război nuclear. Ecranizare a romanului lui Nevil Shute. „Kramer şi echipa sa subliniază apăsat o singură idee: viaţa este o comoară nepreţuită şi omul trebuie să facă tot ceea ce îi stă în putinţă pentru a şi-o salva cât mai este vreme. În acest scop, el a creat câteva imagini vii şi impresionante care îl fac pe spectator conştient de importanţa acestei idei” (B. Crowther). În plus, regizorul

„Şochează distribuind câteva vedete celebre în roluri *contre-emploi*. Pentru prima dată în cariera sa, Ava Gardner nu-şi mai etalează farmecul său personal, ci este pur şi simplu o femeie care a trăit greu şi a băut prea mult.

Iar Astaire, în rolul omului de ştiinţă, nu cântă nicio notă şi nu face niciun pas de dans” (A. Knight).

– Pr. *Moi, un noir* / Eu, un negru / (r. Jean Rouch; a. Oumarou Ganda, Petit Touré, Alssano Maigu). Viaţa populaţişi de culoare dintr-o mahala a Abidjanului. Filmând iniţial fără sunet, ca un document asupra existenţei unui docher, Rouch realizează ulterior banda sonoră, punându-l pe erou să comenteze imaginile. „Unul dintre primele filme în care negrii din Africa vorbesc deschis despre problemele şi despre sărăcia lor, despre speranţe şi dragoste. Rouch renunţă la etnografia tradiţională în favoarea discursului social şi realizează unul dintre cele mai importante filme franceze ale anilor ’50” (G. Sadoul). Premiul „Louis Delluc”.

– Cineastul portughez Manuel de Oliveira

realizează în cvadrupla calitate de regizor, operator, producător şi monteur, documentarul o *pao* / Pâinea /, în care reia tema filmului său anterior – *Douro* / Truda celor de pe fluviu /

(1931): „Pâinea de fiecare zi îl obligă pe om la un efort continuu, din care iese şi mai demn” (Oliveira).

– Primul film de ficţiune nord-vietnamez, *Chut Moţ Dong Song* / Acelaşi

– Fluviu scaldă malurile noastre / (r. Nguyen Hong Nghi, Pham Hien Dan), reprezintă un apel la reunificarea ţării.

– Pr. *Orfeu Negro* (r. Marcel Camus; a. Breno Mello, Marpressa Dawn).

– Coproducţie franco-italo-braziliană, după o piesă de Vinicius de Moraes»

– Transpunere a mitului lui Orfeu în ambianţa modernă a Braziliei anilor

– 50, în timpul carnavalului de la Rio. Apreciat de critică pentru reuşita

– Îmbinare între documentarul etnografic şi ficţiunea fantastică, în timp ce

– Succesul de public îi este asigurat prin povestea de dragoste, pitorescul

– Ambianţei şi muzica sud-americană. Marele Premiu – Cannes.

– Se creează Federaţia çinecluburilor indiene. Preşedinte de onoare, Satyajit Ray.

– Regizorul american Lionel Rogosin realizează în Africa de Sud lungmetrajul *Come Back Africa* / întoarce-te Africa /, în care redă viaţa

de

– Mizerie a populaţiei de culoare dintr-un bidonvil de lângă Johannesburg

– Şi abordează problema segregaţiei rasiale. Film semidocumentar, realizat

– În tehnica ciné-vérité-ului.

– Regizorul spaniol Carlos Saura debutează în filmul de ficţiune cu

– *Los Golf os* / Huliganii /, realizat pe stradă, cu aparatul în mână, asemenea

– Unui reportaj. Experienţă inedită în cinematograful spaniol. Saura este

– Singurul urmaş spiritual al lui Buñuel, singurul care á ştiut să exprime

– Refulările, complexele, obsesiile şi revoltele generaţiei postbelice de spanioli".

– (G. Braucourt). El creează un univers coerent şi singular pe patru coordonate fundamentale: spaţiul închis, timpul dramatic, sexul şi moartea»

– ÎÇE la un film la altul se accentuează procesul de abstractizare, importanţa

– Simbolurilor şi a alegoriei, iar graniţa dintre real şi imaginar tinde să dispară

– Film: *Vânătoarea* (1965); *Peppermint frappé* (1967)*; Vizuina* (1969); *Ana*

– *Ţi lupii* (1972); *Cine creste corbi...* (1976); *Cu ochii legaţi* (1978); *Deprinsa9*

– *Deprinsa* (1981); *Carmen* (1983).

– New York: pe primei versiuni (pe 16 mm) a filmului *Shadows* / Umbre /, de regizorul debutant

John Cassavetes. Experienţele umane şi sentimentale

– A trei tineri negri din Manhattan constituie punctul de pornire al acestui

– Film semiimprovizat, care încearcă să revoluţioneze maniera tradiţională

– A cinematografului american. Regizorul mizează mai ales pe performanţa

– Actorilor (Ben Carruthers, Leila Goldoni, Hugh Hurd), pe care îi pune în

– Situaţia de reportaj-document. „Am folosit improvizaţia, nu numai în

– Dialog, ci şi în mişcare. Operatorul a pus o lumină egală peste tot, pentru

– Ca actorii să se poată deplasa unde şi când vor, iar aparatul s-a mulţumit

– Să-i urmărească, […] ceea ce le-a permis să fie foarte naturali” (Cassavetes).

– Film de referinţă pentru „noul cinematograf american”. Cassavetes îşi

– Va continua cariera die actor şi regizor, renunţând treptat la improvizaţie, realizând „filme, pe cât de originale, pe atât de nelinişţitoare, ceea ce-i

– Face pe critici şi pe spectatori să se împartă net în două tabere: cei ce

– Iubesc şi cei ce resping opera sa” (E. Katz). Film: *Feţe* (1968); *Bărbaţii*

< (*1970*); *O femeie dominată* (*1974*); *Premieră* (*1978*); *Fluviile dragostei*

(*1984*).

– Regizorul japonez N agis a Ōshima debutează cu *Ai to Kibo no maehi* / Oraşul dragostei şi al speranţei /, povestea unui băieţel sărman, care, pentru a-şi întreţine familia, vinde acelaşi porumbel călător de mai multe ori. Apare astfel tematica preferată a celui care va deveni figura centrală a „noului val japonez”: oraşul, sărăcia, revolta şi mai ales apărarea individului împotriva sistemului represiv. „Ōshima nu caută o soluţie definitivă.

El descrie opresiunea şi denunţă sistemul dependenţei. El vrea să demonstreze că omul nu există decât în libertate” (T. Sato). Film: *Capcana*

(1961); *Spânzur alo area* (1968); *Ceremonia* (1971)*; Imperiul simţurilor*

(1976); *Max, dragostea mea* (1986).

– Pr. *Wir Wunderkinder* / Copiii-minune / (r. Kurt Hoffman; a. Johanna

– Von Koczian, Hansjörg Felmy, Wera Frydtberg). Film vest-german care

– Urmăreşte, din 1913 şi până în 1955, evoluţia diametral opusă a doi colegi

– De şcoală, demascând atât perioada hitleristă, cât şi pe cea postbelică a

– Aşa-numitului „miracol economic”.

– Animatorul englez John Hubley realizează filmul *Moonbird* / Pasărea

– Lunii /, care constituie una dintre culmile carierei sale Premiul „Oscar”).

– „El bate de data aceasta toate recordurile de dezinvoltură şi de curaj

– Poetic, păstrând personajele desenate de el şi de Robert Cannon pe foi

– Albe de calc, estompându-le conturul şi apoi amestecându-le cu fondul în

– Mişcare, prin supraimpresiune” (A. Martin).

– Primub lungmetraj albanez *Tana* / Furtuna / (r. Kristaq Dhamo;

– A. Tinka Kurti, Nairn Frasheri, Kadri Roshi). Povestea de dragoste

– Dintre o tânără colectivistă şi un tânăr dintr-un sat de munte, care se cunosc

– Pe un-şantier, constituie un prilej de a aborda tema luptei cu prejudecăţile

– Şi cu conservatorismul.

– Regizorul japonez Masaki Kobayashi realizează filmul *Ningen no*

– *Joken* / Condiţia umană /, după romanul-fluviu în şase volume al lui Jumpei

– Gomikawa (a. Tatsuya Nakadai, Michiyo Arătama* Se Imamura). Cele

– Trei părţi ale filmului – „Nu există dragoste prea mare”, „Drumul spre

– Eternitate”, „Rugăciunea ostaşului” – se desfăşoară în Manciuria ocupată

– De japonezi, în perioada 1943 – 1945, şi redau martiriul unui tânăr urmărit

– Pentru concepţiile sale pacifiste şi forţat să acţioneze împotriva voinţei lui.

– „Am trăit eu însumi întâmplările prin care trece Kaji. Acesta este, de fapt, un film despre mine. Kaji ia parte la război pentru a-şi apăra

soţia. El

– Este în acelaşi timp asupritor şi oprimat şi trebuie să facă totul pentru a

– Îmbina aceste roluri” (Kobayashi).

– Apare cartea „The Japanese Film, Art and Industry” (Filmul japonez, artă şi industrie), de J.L. Anderson şi Donald Richie, care face cunoscut

– Occidentului cinematograful japonez în adevărata lui lumină. „Această

– Carte are rolul de a schimba părerea pe care o au străinii despre filmul

– Japonez, considerat un produs exotic în tehnicolor” (A. Kurosawa).

1960

ian. 3 – Moare, la Stockholm, regizorul şi actorul suedez Victor Sjöström

(n. 20 sept. 1879). Film din 1912. „Dramaturgia filmului îi datorează câteva dintre legile sale. A făcut din natură personajul principal al dramelor sale. Teme de predilecţie: greşeala şi ispăşirea, puritatea sufletului exprimată, în general, prin simboluri ca: zăpada, focul, vântul” (J. Mitry).

Unul dintre cei mai importanţi pionieri ai cinematografului suedez»

Film: *Ter je Vigen* (1917); *T răsura-fantoma* (1921); *Vântul* (1928), ian. 4 – Moare, la Hollywood, Dudley Nichols (n. 6 apr. 1895), unul dintre cei mai de seamă scenarişti americani ai anilor ’30 – 40. Colaborează cu John Ford, Howard Hawks, Jean Renoir, Fritz Lang.

Film: *Denunţătorul* (1935); *Diligenta* (1939); *Leopardul Suzanei* (1938);

S-a întâmplat mâine (1944); *Steaua de tinichea* (1957).

ian. 21 – Milano: pe la *dolce vita* (*r*. Federico Fellini; sc. F. Fellini, Tulio Pinelii, Ennio Flajano, Brunello Rondi; i. Oţelo Martelli; m. Nino Rota; a. Marcello Mastroianni, Anita Ekberg, Anouk Aimée, Yvonne Fourneaux). Filmul urmăreşte itinerarul unui ziarist prin diverse cercuri ale înaltei societăţi italiene, căreia îi surprinde preocupările şi obsesiile caracteristice: goana după celebritate, dorinţa de publicitate, reuniunile mondene / amorurile efemere etc. „Filmul nu se vrea a fi o denunţare, niciun bilanţ, nicio pledoarie pentru o anume cauză. El ia temperatura unei lumi bolnave, a unei lumi cuprinse de febră. Dacă la început termometrul arată 40 de grade, la sfârşit indică tot atât. Nimic nu s-a schimbat.

La dolce vita continuă" (Fellini). „Libertinajul, gustul profanării, sentimentul neputinţei, o continuă fragmentare în prezentarea mieilor felii de viaţă, obsedanta revenire la o condiţie care nu se schimbă niciodată, refugiul în natură, incapacitatea de angajare în acţiune şi soluţia finală, catharsisul estetic – iată motivele care îl situează pe Fellini în istoria decadentismului european" (R. Renzi). Filmul este considerat ca imoral de către Oficiul Catolic, ceea ce nu afectează succesul său de public şi de critică (Marele Premiu – Cannes 1961). El constituie şi

unul dintre primele mari succese ale actorului Marcello Mastroianni, interpret al intelectualului nehotărât şi măcinat de contradicţii, tipic pentru Europa anilor ’60 (*Noaptea*

– 1961,8V2 – 1963), precum şi protagonist al unor savuroase comedii

(*Divorţ italian* – 1961, *Căsătorie în stil italian* – 1964). Alte filme:

noma (1972); *Terasa* (1980); *Ginger şi Fred* (1986); *Ochi negri* (1987).

Ian. 28 – Pr. *Dama’s* sohacikoi / Doamna cu căţelul / (r. Iosif Heifiţ; a.

lia Savina, Aleksei Batalov). Fidelă adaptare a nuvelei omonine de A.P. Cehov, filmul istoriseşte pe un ton reţinut şi melancolic, cu o deosebită forţă evocatoare, idila fără perspective dintre un bărbat singuratic şi o tânără femeie care îşi plimbă plictiseala şi câinele într-o staţiune de pe litoralul Mării Negre. Remarcabil atât prin interpretarea actoricească în spiritul celor mai bune tradiţii ale şcolii sovietice, cât şi prin realismul poetic, prin ştiinţa reconstituirii atmosferei de epocă, prin măiestria realizării tonalităţii cehoviene, zi tebr. 2 – Actorul sovietic Aleksei Batalov debutează în regie cu ecranizarea după Gogol – *Şinei* / Mantaua / (a. Rolan Bâkov, Iuri Tolubeev). După prima sa apariţie pe ecran în filmul *Neamul Jurhinilor*, de Iosif Heifiţ – 1954, Batalov, cu figura sa deschisă şi cu zâmbetul său inocent, a devenit întruchiparea ideală a tânărului sovietic din anii 50-60 (*Cazul Rumianţev* – 1956,

Zboară cocorii – 1957, *Nouă zile dintr-un an* – 1962), precum şi interpretul excelent al unor filme de epocă (*Doamna cu căţelul* – 1960, *Cadavrul viu* – 1969)).

febr. 21 – Moare, la Paris, regizorul francez Jacques Becker (n. 15 sept, 1906). Film din 1932. „Şi-a exercitat meseria total. Îşi supraveghea decorul cu o atenţie de maniac; îşi compunea singur cadrajele, cu ochiul în obiectivul aparatului de filmat; îşi dirija actorii îndrumându-i îndelung, mimând el însuşi jocul lor; descompunea fiecare scenă pentru a-i descoperi resorturile şi pentru a o reconstitui apoi sintetic. [...] îl interesau oamenii surprinşi în mediul lor, în faţa vieţii, [...] dădea adeseori impresia că i-a surprins pe viu. De fapt, totul era compus, voit, ales" (P. Leprohon).

Film: *Cuibul îndrăgostiţilor* (1947); *Casca de aur* (1952); *Montparnasse 19* (1958).

mart. 16 – Criticul francez Jean Luc Godard debutează ca regizor de iungmetraj cu *À bout de sauf le* / *Cu* sufletul la gură / (i. Raoul Coutard; a. Jean Paul Belmondo, Jean Seberg). Un tânăr gangster, care fură o maşină şi omoară un poliţist, este trădat de către iubita sa şi ucis în stradă.

Film de referinţă pentru „noul val francez". „Stilul său eliptic, reflectarea etosului existenţialist şi abordarea individualistă au influenţat multe pelicule ulterioare. Imaginea critică a lui Godard despre cinema ca formă e artă compozită este ilustrată prin amestecul de comic şi tragic, de realism şi melodramă şi prin citatele

din filmul poliţist american" (P. Morris). „Toate regulile regiei convenţionale sunt încălcate, de la mişcările de aparat dure şi lipsite de rafinament şi până la naraţiunea dezordonată, dezlânată, repetitivă, plină de inconsecvenţe şi de schimbări bruşte de ton" (R. Armes). Premiul „Jean Vigo".

mart.

– Se creează în India „Film Finance Corporation", pentru subvenţionarea unui cinematograf de calitate şi pentru sprijinirea tinerilor cineaşti.

apr.

– Actorul englez Oliver Reed debutează în filmul *League Gentleman /* Liga gentlemanilor / (r. Basil De arden). Statura sa atletică şi înfăţişarea sa frustă îl vor desemna pentru o serie de roluri foarte diferite (*Condamnaţii* – 1961, *Capcana* – 1966, *Oliver* – 1968), dintre care cele interpretate sub îndrumarea regizorului Ken Russell vor reprezenta punctele culminante ale cari*erei sale*: *Femei îndrăgostite* – 1969, – 1971. Alte filme: *Cei trei muşchetari* (1973); *şi* (197.7);

(1986).

mai 2 – Stockholm: pe filmului de montaj / Mein Kampf /, realizat de regizorul vest-german Erwin Leiser în Suedia. Utilizând documente cinematografice inedite, din toate marile arhive ale lumii, filmul său – de o deosebită importanţă în istoria documentarului postbelic – se dovedeşte a fi nu numai o mărturie, ci şi un act politic de luptă împotriva neofascismului.

mai 24 – Bucureşti: pe *Valurile Dunării* (r. Liviu Ciulei; sc. Francisc Munteanu, Titus Popovici; i. Grigore Ionescu: a. L. Ciulei, Lazăr Vrabie, Irina Petrescu). „Istoria impresionantă a transformării unui om în împrejurările istorice ale luptei pentru eliberarea ţării, temă importantă şi extrem de fecundă, tratată cu mijloace artistice originale şi elocvente”.

(V. Iliu). Filmul „aspiră la patetismul lapidar al baladei: un minimum de personaje, o singură ambianţă păstrată continuu sub obiectiv, zilele şi nopţile blazatului cârmaci care-şi conduce şlepul pe Dunărea minată şi se va sacrifica eroic pentru o insurecţie victorioasă” (V. Sava). Premiu principal – Karlovy-Vary 1960. Marchează debutul actriţei Irina Petrescu (*Duminică la ora 6* – 1956, *Răutăciosul adolescent* – 1969, *O lumină la etajul X – 1984*, *Cântec în zori – 1986*.

iun. 7 – Oraşul francez Annecy devine „Meca filmului de animaţie”, prin organizarea, aici, a unui festival specializat, bienal. Cu prilejul acestei prime ediţii, ia fiinţă şi Asociaţia internaţională a filmului de animaţie (A.S.I.F.A.).

iun. 16 – Pr. *Psycho* / Psihoză / (r. Alfred Hitchcock; i. Russell John; m. Bernard Hermann; a. Anthony Perkins, Janet Leigh, Vera Miles).

Inspirat dintr-un roman de Robert Bloch, filmul redă cazul patologic al unui băiat, care ucide travestit în mama sa moartă de multă vreme. Respectând o lege de fier a creaţiei sale, Hitchcock porneşte de la o aparenţă de

normalitate sub care descoperă anormalul. Astfel el „înţelege funcţia crucială a contrapunctului” (A. Sarris), unul dintre secretele surprizei şi suspansului. „Cu *Psihoză*, am izbutit să-i dirijez pe spectatori ca şi cum aş fi cântat la orgă” (A. Hitchcock). „Construit ca „Infernul” lui Dante, în cercuri concentrice, din ce în ce mai strânse şi mai profunde, fiecare Î

Ian este o lecţie de regie prin precizia, rigoarea şi frumuseţea lui” (Ph.

emonsablon). Scene antologice: crima de sub dpş, descoperirea cadavrului mamei. Creaţie excepţională – Anthony Perkins.

iun.

– Regizorul francez René Clair este ales membru al Academiei Franceze, fiind primul cineast academician. „Opera lui R. Clair trebuie considerată, în ea însăşi, ca o mare unitate spirituală. El şi-a delimitat treptat un teritoriu propriu pe harta cinematografului cu climatul său, cu hotarele sale. Numitorul comun care uneşte toate temele lui este credinţa în om. Aceasta este mărturia pe care o depune opera sa asupra spiritului vremii noastre” (I. Cantacuzino).

aug. 10 – începe, în plin Manhattan, filmările la *West Side Story* / Poveste din Cartierul de Vest / (r. Robert Wise; m. Leonard Bernstein; cor. Jérôme Robbins; a. Natalie Wood, Richard Beymer, Rita Moreno, George Chakiris). Musical inspirat din „Romeo şi Julieta”, de Shakespeare.

Transpus în America secolului nostru,

conflictul dintre Montague şi Capulet devine cel dintre iankei şi portoricani. „Filmul ridică probleme de mare actualitate, pe care regizorul nu are deloc intenţia de a le dezamorsa, chiar dacă le prezintă prin intermediul unor numere mai mult sau mai puţin burleşti, cântate, mimate sau dansate. […] Travelinguri vii, zoom-uri vertiginoase, panoramice urmând deplasarea vocilor sau corpurilor, plonjeuri mergând până la verticală şi contraplonjeuri subliniind indiferenţa strivitoare a oraşului sau indicând raporturile de forţă dintre diferite grupuri sau indivizi, superbe cadraje ţinând cont de dimensiunile ecranului lat, o admirabilă utilizare a sunetului şi a culorii” (J.L. Bory).

Zece premii „Oscar”. Pr.: New York, 18 oct. 1961.

aug. 12 – Regizorii sovietici Gheorghi Danelia şi Igor Talankin debutează cu filmul *Serioja* (a. Borea Barhatov, Serghei Bondarciuk, Irina Skobţeva). Poem despre lumea copilăriei, cu intonaţii lirice şi pline de umor, filmul cunoaşte un deosebit succes internaţional, fiind premiat la Karlovy Vary.

aug. 19 – Tehnicienii sovietici realizează prima transmisiune directă de televiziune Cosmos-Pământ. De la bordul satelitului Sputnik III sunt transmise imagini ale pasagerilor acesteia, câinii Střelka şi – Belka.

aug. 26 – *Leute mit Flügeln* / Oameni cu aripi / (r. Konrad Wolf) prilejuieşte actorului Erwin

Geschönneck o remarcabilă creaţie în rolul unui comunist german (Premiul naţional R.D.G. Şi Premiu de interpretare – Karlovy Vary). Cunoscut actor de teatru şi om de cultură, Geschönneck abordează în film cele mai diverse genuri (film istoric, de actualitate, fantastic, comedie), devenind cel mai popular interpret de cinema din R.D.G.

Film: *Inimă rece* (1950); *Gol printre lupi* (1963); *Fiecare moare singur* (1970);

Jakob mincinosul (1975); *Moara lui Levi* (1980).

sept. 25 – Bologna: pe *U Avventura* / Aventura / (r. Michelangelo Antonioni; sc. Elio Bartolini, Tonino Guerra; a. Gabrielle Ferzetti, Monica Vitti, Lea Massari). Primul film din trilogia incomunicabilităţii şi a alienării (urmat de *Noaptea* şi *Eclipsa*), prin care Antonioni, „cineastul vieţii interioare" (Cl. Mauriac), „deschide o nouă pagină în istoria artei cinematografice" (P. Leprohon). Povestea misterioasă a dispariţiei unei tinere şi căutarea ei de către logodnic, împreună cu o prietenă, demonstrează inexistenţa sentimentelor care „sunt ireconciliabile cu condiţia umană, deoarece orice sentiment adevărat nu provoacă decât durere sau transformă omul într-o ridicolă marionetă" (A. Bernardini). „M-a şocat întotdeauna fragilitatea relaţiilor umane, instabilitatea morală, politică şi chiar cea fizică a lumii moderne, în care fizicul devine metafizic şi în

care graniţa dintre ştiinţă şi ficţiune ştiinţifică abia de mai există. În fiecare zi trăim o aventură, ideologică sau sentimentală. Drama noastră este noncomunicarea şi acest sentiment domină personajele filmului meu" (Antonioni).

Primit cu ostilitate de publicul Festivalului de la Cannes, filmul se bucură de aprecierea entuziastă a specialiştilor, cucerind numeroase premii naţionale şi internaţionale. Lansează o mare actriţă de dramă – Monica Vitti – care după despărţirea de Antonioni va reveni la vocaţia sa pentru comedie

(*Fata cu pistolul* – 1968, *Nini Tirbuşon* – 1970, *Tereza hoaţa* – 1972).

sept, 26 –, Pr. *Rocco e i suoi fratelli*) Rocco şi fraţii săi / (r., cosc. Luchino Visconti; i. Giuseppe Rotunno; m. Nino Rota; a. Alain Delon, Renato Salvatori, Annie Girardot, Katina Paxinou). „*Rocco* pune o problemă foarte gravă: emigrarea internă a meridionalilor, care se deplasează spre nord pentru a scăpa de mizerie. Am vrut să arăt contactele dificile şi criza pe care o determină acest lucru în sânul unei familii solidare şi unite".

(Visconti). Împărţit în cinci episoade, filmul urmăreşte destinele fraţilor Parondi, cu precădere ale lui Simone şi Rocco, care devin întruchiparea răului şi a distrugerii de sine şi, respectiv, a binelui şi a sacrificiului de sine. „Pe Visconti pare să-l fi interesat mai degrabă învelişul poveştii decât miezul ei, mai degrabă singularitatea personajelor decât raportul lor cu mediul uman şi

social în care sunt inseraţi, mai degrabă reprezentarea faptelor decât aprofundarea lor ideologică. […] Filmul e construit după scheme spectaculare ce amintesc, pe de o parte, de tragedia greacă prin sensul dominant al destinului care marchează întreaga operă, şi, pe de altă parte, de melodrama secolului al XIX-lea, prin împărţirea povestirii în scene şi în efecte dramatice asemănătoare celor din opera lirică".

(G. Rondolino). Premiul special al juriului – Veneţia, sept, – Pr. filmului *Krzyzacy Grünwald* jlavalerii teutoni /, de Aleksander Ford, ecranizare după romanul lui Henryk Sienkiewicz, constituie în cinematograful polonez începutul unei serii de filme istorice de mare montare, realizate de-a lungul anilor '60 de cei mai reputaţi regizori: Wojciech Has (*Manuscrisul de la Saragossa* – 1963), Andrzej Wajda (*Cenuşă* – 1965), Jerzy Kawalerowicz (*Faraonul* – 1964 – 1966), Jerzy Hoffman

(*Pan Wołodyjowski* – 1969). Aceşti cineaşti îşi bazează filmele lor pe remarcabile opere literare, iar pentru latura formală apelează la cele mai diverse modele plastice, de la miniaturile medievale şi până la tablourile lui Goya.

sept.

– Câţiva tineri cineaşti americani (Shirley Clarke, Andy Warhoh John Cassavetes, Stan Brakhage, Richard Leacock, Jack Smith etc.), reuniţi în jurul producătorului Lewis Allen, formează „The New American Cinema Group"

(Noul grup cinematografic american). Revoltându-se împotriva compromisurilor cinematografului comercial, ei pledează pentru un cinematograf de o libertate totală. În locul filmelor bine făcute, lustruite, lăcuite, strălucitoare dar false, noi preferăm filme aspre, zgrunţuroase, poate prost făcute dar adevărate. Noi nu vrem filme roz, ci filme de culoarea sângelui". Tematic, vor fi atinse o seamă de puncte nevralgice ale realităţii social-politice (problematica rasială, inechitatea socială, războiul, drogul), iar estetic vor fi negate toate poncifele creaţiei tradiţionale. O

primă ruptură în interiorul grupului se va produce în 1963, când o parte a contestatarilor va rămâne fidelă descrierii realităţii prin cinematograful direct, şi altă parte se va consacra filmului experimental, oct. 8 – Moare scenograful sovietic Vladimir Egorov (n. 19 mart. 1878).

Începând din 1915 realizează scenografia a peste 100 de filme, remarcându-se prin amănunţita cunoaştere a epocilor şi a stilurilor şi prin atenţia deosebită acordată culorii şi luminii. Film: *Mama* (1920); *Noi cei din Kronstadt* (1936); *Amiralul Nahimov* (1947).

«oct. 12 – *The Magnificent* Sevenl Cei şapte magnifici / vine să consolideze reputaţia de iscusit realizator de western a regizorului american John Struges. Inspirat din filmul japonez *Cei şapte samurai*, de Akira Kurosawa, filmul redă lupta unor justiţiari angajaţi în apărarea unui sat mexican ameninţat de o bandă de răufăcători.

Numeroase momente de suspans.

Importante creaţii actoriceşti (Yul Brynner, Steve McQueen, James Coburn, Charles Bronson, Eli Wallach, Robert Vaughn). Alte westernuri

<Te Struges: *Zi proastă la Black Rock* – 1955; *Răfuială la O.K. Corral* – 1957 ţ *Ultimul tren din Gun HUI* – 1959.

oct. 28 – Pr. *Zazie dans le métro* / Zazie în metrou / (r. Louis Malle; a.

Catherine Demongeot, Philippe Noiret; Hubert Deschamps). Ecranizare a romanului lui Raymond Queneau, redând tribulaţiile prin Paris ale unei fetiţe de zece ani care pe unde trece nu face decât încurcături şi dezastre, încercare de a găsi echivalenţe vizuale pentru limbajul literar al lui Queneau. „Dezintegrarea limbajului cinematografic tradiţional nu a fost doar un exerciţiu de stil, ci mijlocul cel mai eficient de a descrie şi a parodia o lume, ea însăşi dezintegrată şi haotică” (Malle). Contestarea structurilor artificiale, care îl împiedică pe om să trăiască, este o preocupare constantă în opera de început a lui Malle, de la *Amanţii* – 1958 laFocul *fatidic* – 1963.

nov. 5 – Moare, la Hollywood, producătorul, regizorul şi actorul american Mack Sennett (n. Michael Sinnott, 17 ian. 1880). Supranumit „regele comediei burleşti”. Film în perioada 1909 – 1935. Director al societăţii producătoare „Keystone”, formează o trupă din cei mai mari comici ai filmului mut, de la Chaplin şi Keaton la Conklin şi Fatty. Recunoscut pentru celebrele sale

urmăriri, în care sunt implicaţi nu mai puţin celebr poliţişti (Keystone Cops) şi fetele în costume de baie (Bathing Beauties), nov. 6 – Moare, la Hollywood, actorul american Clark Gable (n. 1 ian.

1901). Film din 1925. Una dintre cele mai apreciate vedete hollywoodiene

1902) din anii ’30 – 40, supranumit „The King” (Regele). Creează „tipul cuceritorului, deloc apolinic, dar dotat cu o atracţie agresivă, deloc romantic, dar cu o insolenţă simpatică” (G.C. Gastello). Film: *Susan Lenox* (1932);

1903) *S-a întâmplat într-o noapte* (1934); *Revolta de pe Bounty* (1935); *San Francisco* (1936); *Pe aripile vântului* (1939) \ *Precupeţii* (1947); *Inadaptaţii*

1904) (1960).

nov. 20 – Pr. *La Vérité* / Adevărul / (r. Henri Georges Clouzot; a. Brivgitte Bardot, Sami Frey, Charles Vanei). Povestea vieţii unei fete care este judecată pentru crimă pasională. „Un film clasic, care are mai ales meritul că i-a permis interpretei sale principale să ajungă la o expresie dramatică, în care îşi depăşeşte posibilităţile sale de până atunci. Critica»

a fost împărţită, o parte recunoscând în film calităţile unui cineast cu îndreptăţită reputaţie, iar alta fiind indignată că, în 1960, Clouzot face un film de factură 1930” (P. Leprohon).

nov. 25 – Cântăreţul şi compozitorul Charles Aznavour face dovada calităţilor sale actoriceşti în

Tirez sur le pianiste! / Trageţi în pianist! /, de François Truffaut. Film: *Trecerea Rinului* (1960); *Un şoarece din America* (1962);

Un monstru frumos (1970); *Toba de tinichea* (1979); *Muntele vrăjit* (1982).

nov.

– După o absenţă de 24 de ani, Luis Buñuel se întoarce în Spania pentru a realiza filmul *Viridiana* (sc. L. Buñuel, Julio Alejandro; i. José Aguayo; a. Silvia Pinal, Francisco Rabal, Fernando Reyj. Având în centrul său trinitatea bufiueliană erotism-religie-moarte, *Viridiana* este o parabolă a naşterii vieţii, a ascensiunii către uman, & negării tuturor tabuurilor şi preceptelor creştine care sufocă personalitatea. „Este un film plin de umor negru şi coroziv, dar neplanificat şi spontan, care urmează îndeaproape tradiţia mea personală, apropiindu-se de *Vârsta de aur*" (Buñuel). Pe lingăaceastă continuitate a unui univers personal (se mai înrudeşte cu *Nazarin*, *El* şi *încercare de crimă*), acest film este legat de o lungă tradiţie literară spaniolă – Don Quijote, romanul picaresc, Quevedo, Galdos. „Redând confruntarea fiecărui personaj cu realitatea şi inadecvarea lui la această realitate, Buñuel redă eşecul dogmatismului bătrânei Spânii, [...] reflectă o poziţie morală faţă de o societate căreia îi aparţine vrând-nevrând şi care joacă un rol determinant în viaţa lui" (E.G. Riera). „La>

Buñuel binele şi răul nu au semnificaţiile cu care suntem noi obişnuiţi, deoarece pentru el

binele absolut şi răul absolut sunt nişte monstruozităţi*

seducătoare; de aceea el o iubeşte la fel de mult pe pura Viridiana şi pe impurii ei protejaţi" (A. Kyrou). Secvenţă antologică: cina cerşetorilor.

Film profund antifranchist, este interzis de cenzură ca imoral şi provocator; el reprezintă totuşi Spania în 1961 la Festivalul de la Cannes, unde obţine Marele Premiu.

– Pr. *Saturday Night and Sunday Morning* / Sâmbătă seara, duminică dimineaţa / (r. Karel Reisz; sc. Alan Sillitoe; a. Albert Finney, Rachel Roberts, Shirley Ann Field). Primul lungmetraj al lui Karel Reisz.

Reper important în filmografia curentului „Free Cinema". Tribulaţiile*

sentimentale ale tânărului muncitor din Nottingham se desfăşoară pe fundalul realist al vieţii, într-un oraş industrial afumat şi ceţos. Pentru erou, weekend-ul cu micile lui distracţii reprezintă o compensaţie pentru munca-abrutizantă şi fără perspective. Importanţa filmului: rupe cu stilul conformist al cinematografului britanic tradiţional; prezintă cu multă autenticitate viaţa muncitorilor; prilejuieşte afirmarea actorului Albert Finney, care va fi considerat un al doilea Laurence Olivier, şi va trece treptat de la roluri de „tineri furioşi" la roluri de compoziţie (1970, *Orient Express* – 1974, *Annie* – 1982, *Cabinierul* – 1983).

dec. 8 – Pr. filmului de montaj *Les Années* / Ani

de nebunie / (r., ihenri Torrent, Mirea Alexandresco). Remarcabilă evocare cinematografică a perioadei 1920 – 1930.

dec. 16 – Actorul francez-Jean Pierre Cassel se afirmă cu primul său rob de protagonist în filmul *Candide ou V optim du XX6* / Candide sau optimismul secolului al XX-lea / (r. Norbert Carbonnaux). La începutul anilor ’60, – va fi unul dintre interpreţii preferaţi de regizorii Ph. de Broca.

şi N. Carbonnaux, în filme senine şi amuzante. Gama sa interpretativă*

se extinde treptat în contactul cu regizori şi genuri cinematografice mal pretenţioase. Film: *Caporalul înhăţat* (1962); *Serbările galante* (1965); *Ursul şi păpuşa* (1969)*; Farmecul discret al burgheziei* (1972); *Păstrăvul* (1982).

dec.

– New York: criticul american Jonas Mekas, unul dintre principalii animatori ai „noului cinematograf american”, fondator al revistei

„Film Culture”, debutează ca regizor cu *Guns of the Trees* / Puştile copacilor /, în care îşi propune „să privească în ochi sufletul omului modern”.

Un film fără structură dramatică obişnuită, ale cărui secvenţe se leagă între ele doar prin atmosferă şi sens, şi sunt centrate pe patru personaje principale. Mesajul de protest social este însă destul de eliptic, deoarece problemele respective (capitalism, poluare, imperialism) sunt

prezente mai ales în banda sonoră, în timp ce imaginile redau în exclusivitate aspecte din viaţa domestică a personajelor.

– Cineastul cubanez Jorje Fraga debutează cu documentarul *Venceremos* / Vom învinge /. Începând din 1964, el va aborda lungmetrajul de ficţiune, în care se simte din plin experienţa sa de documentarist, prin opţiunea

– Pentru realism şi prin angajare socială. Film: *în zilele acestea* (1964); *Odiseea generalului José* (1968); *Şcoală nouă* (1973).

– Ministerul Culturii din Iran înfiinţează laboratoare cinematografice, menite să producă filme documentare şi educative şi să formeze regizori

– De scurtmetraje şi tehnicieni.

– Cenzura franceză interzice cel de-al doilea film al lui Jean Luc Godard – *Le petit soldat* / Micul soldat / – apreciind că e „o apologie

– A dezertării”, deşi mulţi critici consideră neglijabil substratul politic al

– Acestui film cu gangsteri, lăsându-se mai degrabă impresionaţi de scriitura cinematografică a regizorului, care jonglează cu aluzii culturale, de

– La Klee şi Bach la Cocteau şi Aragon. Godard rămâne poate cel mai personal dintre regizorii „noului val”, chiar dacă eu timpul această notă personală devine manieră sau pur şi simplu dorinţă de a şoca. Siguranţa cu

– Oare sfidează regulile regiei convenţionale este virtual unică într-un mediu

– În care autoexpresia rămâne mai degrabă o excepţie. Fiecare film al lui

– Godard este o oglindă a stării de spirit a regizorului în momentul realizării lui. […] Arta sa se naşte din contradicţiile sale interioare, iar filmele

– Sale sunt proiecţii şi autoparodii ale personalităţii sale" (R. Armes). Film:

– *Cu sufletul la gură* (1960); *A-ţi trăi viaţa* (1962); *O femeie căsătorită* (1964);

– *Pierrot nebunul* (1965); *Weekend* (1968); *Prenumele*: *Carmen* (1983);

– *Te salut, Maria*! (1985); *Detectiv* (1986).

– Documentaristul cubanez Julio García Espinosa realizează primul său

– Lungmetraj *Cuba* 5 a / Za / Cuba dansează /. Influenţă neorealistă evidentă;

– Ulterior, optează pentru o formulă romantic-revoluţionară: „Vrem să facem un cinematograf pentru popor, un cinematograf revoluţionar, care să

– Susţină construcţia socialismului în Cuba". Film: *Pedro pleacă în munţi*

– (1961); *Aventurile lui Juan* (1967); *Lumea a treia, al treilea război mondial*

– (1970); *A şasea parte a lumii* (1977).

– La Santiago de Chile se înfiinţează „Institutul de Film", „Centrul de

– Film experimental", „Cinemateca* universitară", ceea ce marchează un

– Moment important pentru dezyoltarea*

cinematografiei naţionale.

– Poetul şi regizorul argentinian David José Kohon debutează în filmul

– De lungmetraj cu *Prisioneros de una noche* / Prizonierii unei nopţi /, în care

– Redarea aproape documentară a ambianţei – „un Buenos Aires cu firmele sale luminoase, cu pieţele pline de flori, legume şi fructe, cu cafenelele şi sălile de bal sordide şi deprimante” (S. Cro) – devine principala

– R reocupare a cineastului. Film: *De trei ori Ana* (1962)*; Un petic de cer*

*968).

– În Brazilia scurtmetrajele *Arraial de caboj* Sat de pescari /, de Paulo Cesar Săraceni, şi *Arruanda*, de Linduarte Noronha, vestesc naşterea curentului „Cinema Novo”, marcând „o renaştere a documentarului şi evidenţierea valorii intelectuale a regizorilor şi producătorilor brazilieni”.

(G. Rocha).

– Animatorul japonez Yoji Kuri debutează cu *Ningen dobutsen* / Grădina zoologică umană /, în care apar majoritatea caracteristicilor operei sale:

o lume bizară din care nu lipseşte cruzimea, erotismul şi sadismul, tema războiului dintre sexe, combinarea tehnicilor (desen stilizat, cartoane decupate, fotografie), folosirea cu zgârcenie a culorii, efecte sonore îndrăzneţe. Film: *Scaunul* (1963); *Bărbat, femeie şi cline* (1964); *Samurai* (1965);

Imaginaţie (1969); *Fantezie pentru pian* (1972).

– Documentaristul cubanez Santiago Alvarez începe să lucreze la *Noticiero ICAIC latino-americano* (Jurnalul de actualităţi latino-american)

În următorii 11 ani, el va edita 525 de asemenea jurnale, realizând în paralel o serie de scurtmetraje ce influenţează prin căutările lor pe plan tematic şi formal evoluţia întregului „nou cinematograf" din America Latină.

Film: *Acum* (1965); *Piatră peste piatră* (1970); *Sunt fiul Americii şi mă devotez ei* (1972).

– Buenos Aires: pe *Sabado à la noche, cine* / Sâmbătă seara, la cinema /

(r., sc. Fernando Ayala; a. Gilda Lousej, Luis Tasca). Această comedie pe tema cinematografului, înţeles ca iluzie şi ca evaziune, marchează o importantă schimbare în orientarea operei prolificului Ayala, care trece de la pelicule polemice şi profund ancorate în realitatea politică [*Şeful* – 1958, *Candidatul* – 1959) la comedii de moravuri (*Când bărbaţii vorbesc* despre *femei* – 1967), melodrame (*Din abis* – 1980), documentare de propagandă turistică (*Argentinissima* – 1976).

– Regizorul cubanez Tomáš Gutiérrez Allea debutează cu filmul *Historias de la Revolucion* / Povestiri despre Revoluţie /, compus din trei scheciuri despre trezirea conştiinţei unor eroi care aleg activitatea revoluţionară ca mod de existenţă. „Nu există dihotomie între cinematograf ca fapt cultural şi faptul politic. Nu se pune decât

problema accentului pe care trebuie să-l î iunem în cazul faptelor concrete" (Gutiérrez Allea). Film: *12 scaune*

1962); *Moartea unui birocrat* (1966); *Amintiri* despre *subdezboltare* (1968);

Ultima cină (1975); *Supravieţuitorii* (1978); *Până la un punct* (1983).

– În Hong-Kong, studiourile „Run Run Shaw" inaugurează o şcoală de actorie, de pe băncile căreia vor ieşi anual 40 de absolvenţi, în majoritate distribuiţi în filmele din producţia locală.

– Apare, la Budapesta, revista „Filmkultura". Periodicitate lunără»

Pronunţat caracter teoretic. Se adresează specialiştilor şi cinefililor militând pentru filmul de – calitate.

– Actorul argentinian Lautaro Murua debutează în regie cu filmul *Shunko*. Episod real din viaţa lui Jorge Abales, învăţător într-o regiune aridă populată de un lumpen rural care duce o viaţă aproape primitivă. „Filmul meu este o stimulantă chemare la conştiinţă, rapel la o întreagă dramă la Americii Latine" (Murua). Mostră definitorie pentru neorealismul argentinian, „operă riguros tăioasă prin analiza sociologică, exemplu de stil absolut original pentru producţia argentiniană, document de înaltă valoare artistică" (C. Butieri, R. Chiti).

– Regizorul indian Kantilal Rathod înfiinţează la Bombay principalul

– Studio de animaţie indian – A.K.A.R.

– Regizorul francez Louis Daquin publică volumul „Le cinéma, notre

– Métier” (Meseria noastră – cinematograful), mărturie de credinţă a unui

– Cineast angajat, şi introducere în lumea complexă a cinematografiei făcută de unul dintre cei mai pasionaţi şi mai modeşti slujitori ai celei de

– A 7-a arte. Film: *Noi, puştii* (1941); *Zorii zilei* (1948)*; Bel Arai* (1954);

– *Ciulinii Bărăganului* (1957).

– Actorul american Jerry Lewis debutează în regie cu filmul *The* Bellboyl Băiatul de serviciu /, trecând de la statutul de interpret comic (în filmele lui Frank Tashlin şi Norman Taurog), la cel de creator comic. Cu

– Acest prilej, Lewis face dovada atât a talentelor sale de gagman, cât şi a

– Cunoştinţelor sale de bun meseriaş, înzestrat cu un deosebit simţ al spaţiului şi al mişcărilor de aparat. Filmele sale constituie vehicule pentru

– Tipul de personaj pe care îl creează – inocentul timid şi efeminat, asaltat

– De femei, care intră în încurcături fără voia şi ştiinţa lui şi care se descurcă

– E

rintr-o extraordinară capacitate de metamorfozare (prilej pentru actorul icwis de a interpreta duble, triple şi chiar cvintuple roluri). Film: *Profesorul trăsnit* (1963); *Trei pe o canapea*

(1966); *Gură mare* (1967).

1961

ian. 10 – Moare, la Hollywood, scriitorul şi scenaristul american Dashiell Hammett (n. 27 mai 1894), autor de romane poliţiste, dintre care unele transpuse pe ecran (*Cheia de sticlă* – 1935, *Şoimul blestemat* – 1942) şi al unor scenarii originale (*Străzile oraşului* – 1931) sau ecranizări după opere literare străine [*De veghe pe Rin* – 1944). În 1981, regizorul vest-german Wim Wenders îi va consacra un film biografic – *Hammett*.

ian. 24 – Paris; pe *Jules et Jim I* Jules şi Jim / (r. François Truffaut; i. Raoul Coutard; a. Jeanne Moreau, Oskar Werner, Henri Serre). Ecranizare după romanul lui Henri Pierre Rochée. „Cartea este de o candoare şi de o simplitate extraordinare. Deşi subiectul este la prima vedere imoral şi dezgustător – doi bărbaţi şi o femeie trăiesc împreună o viaţă întreagă – am vrut să facem un fiím de dragoste cât mai pur cu putinţă, bazându-ne pe nevinovăţia celor trei personaje, pe integritatea lor morală, pe duioşia şi mai ales pe pudoarea lor. O poveste tristă prin linia ei generală, dar comică prin detalii" (Truffaut). „Vivacitatea ritmului, naturaleţea parodiei, sinceritatea din *Cele 400 de lovituri* se regăsesc aici exprimate mult mai abil şi mai personal, totul aflându-se sub semnul unui umor pe care jocul interpreţilor îl redau remarcabil" (P. Leprohon).

febr. 15 – Paris: apare primul număr al revistei „L'Avant-scène du cinéma", publicaţie unică în

lume, consacrată în exclusivitate scenariilor de film.

febr. 20 – Pr. *Alioşkina liubov* / Dragostea lui Alioşa / (r. Semion Tumanov, Gheorghi Şciukin). Film reprezentativ pentru tendinţa tinerilor cineaşti sovietici de a aborda viaţa de zi cu zi a oamenilor obişnuiţi. Un tânăr sondor descoperă dragostea. „Filmul reprezintă, de fapt, ideea de dragoste la Alioşa. Această idee se bizuie pe un gest mare, patetic şi simplu, care asigură filmului mişcarea sa fundamentală: Alioşa sfidează spaţiul!” (R. Gosaşu). Rol important în filmografia actorului Leonid Bâkov

(*Casa de la răscruce* – 1962, *în oraşul S* – 1967, *Fericirea Anei*! – 1971).

febr. 27 – Santa Monica: pe filmului *The Apartament* / Apartamentul /

(r. Billy Wilder; a. Shirley MacLaine, Jack Lemmon). I se decernează cinci premii „Oscar” (film, regie, scenariu original, decoruri, montaj).

Povestea ambiţiosului funcţionar, care îi închiriază şefului său apartamentul pentru o aventură extraconjugală şi care descoperă că acesta i-a furat iubita, este unul dintre exemplele cele mai strălucite de comedie amară şi cinică pe care Wilder a practicat-o cu constanţă de-a lungul unei curiere începute în Germania anilor ’30, iniţial ca scenarist, apoi ca regizor.

„Hilly Wilder a fost criticat pentru cinismul său nihilist, pentru portretul caustic al societăţii moderne. Acest cinism se ridică însă împotriva

pretenţiilor crescânde şi a oportunismului unei societăţi egoiste şi domină prin umorul sclipitor al unui regizor care, îşi cunoaşte forţa sa satirică" (R. Manvoll). Film: *Spionaj în deşert* (1943); *Vacanţă pierdută* (1945); *Bulevardul Amurgului* (1950); *Marea mascaradă* (1951); *Şapte ani de căsnicie* (1955);

Unora le place jazzul (1959); *Irma, la Douce* (1963); *Prima pagină* (1974);

Mitul Fedorei (1978), *Buddy, Buddy* (1981).

lebr. 27 – Regizorul-scenarist american Richard Brooks primeşte premiul

„Oscar" pentru scenariul filmului *Elmer Gantry*, film de mare montare despre isprăvile unui predicator american din anii '20. Autorul unei opere eclectice şi inegale, caracterizate printr-o „profetică deziluzie faţă de individualismul şi liberalismul american" (A. Sarris), Brooks se specializează cu succes în ecranizări după opere literare celebre: *Fraţii Karamazov* – 1958; *Dulcea pasăre a tinereţii* – 1962; *Lord Jim* – 1965; *Cu sânge rece* – 1967.

febr. 28 – Moare, Ia Leningrad, operatorul sovietic Andrei Moskvin (n.

14 febr. 1901), unul dintre marii maeştri ai cinematografiei sovietice, a cărui carieră e strâns legată de activitatea regizorilor Grigori Kozânţev Î

i Leonid Trauberg (*Mantaua* – 1926, *Noul Babilon* – 1929, *Trilogia ui Maxim* – 1935 – 1938). Operator de tendinţă expresionistă, Moskvin posedă un deosebit simţ al cadrajului şi al

iluminării. Film: *Ivan cel Groaznic* (în colab, cu Tissé) (1946); *Tăunul* (1955); *Don Quijote* (19571); *Doamna cu căţelul* (1960).

febr.

– Se lansează, în S.U.A., filmul *The Misfits* / Inadaptaţii / (r. John Huston; sc. Arthur Miller; a. Clark Gable, Marilyn Monroe, Montgomery Clift). Demistificare a marilor visuri americane (aventura, succesul, Vestul sălbatic), filmul este povestea tristă a patru dezrădăcinaţi care încearcă să-şi înfrângă singurătatea. Deşi unii critici îl consideră o melodramă oarecare, importantă doar pentru că a prilejuit ultimele apariţii pe ecran ale lui Gable şi Monroe, filmul se înscrie perfect pe linia obsesiilor şi laitmotivelor întregii opere hustoniene, în care „ideea de eşec iremediabil este contracarată de existenţa sau de formarea unor ciudate afinităţi între oameni care izbutesc să-şi servească unul altuia de antidot împotriva singurătăţii" (R. Manvell).

mart. 3 – Filmul *Lola*, de Jacques Demy, marchează o nouă etapă în cariera actriţei Anouk Aimée, carieră începută foarte timpuriu (în 1946, la 14 ani) şi care cunoaşte câteva momente de vârf: *Amanţii din Verona* – 1949; *La dolce vita* – 1960; *Un bărbat şi o femeie* – 1966.

mart. 9 – Regizorul polonez Jerzy Kawalerowicz ecranizează nuvela lui Jerzy Iwaskiewicz *Matka Joanna o* / Maica Ioana a îngerilor /

(i. Jerzy Wojcik; a. Lucyna Winnicka,

Mieczyslaw Woit, Anna Ciepelewska).

„Acţiunea filmului se petrece în secolul al XVII-lea, undeva într-o mănăstire de la frontiera orientală a Poloniei, unde se află călugăriţe posedate de demoni. Acest subiect a permis cineaştilor să protesteze. Împotriva aservirii omului, a supunerii sale în faţa unui sistem moral bazat pe principii prea rigide. Filmul se distinge prin frumuseţea extraordinară a compoziţiei şi a imaginii alb-negru" (S. Grzelecki). „Un subiect bunuelian, revăzut şi reconsiderat prin prisma expresionismului plastic al unui Bergman" (J. Mitry). Numeroase prémii internaţionale, mart.

– Lausanne: regizorul elveţian Henry Brandt realizează filmul *Quand nous étions petits enfants* / *Când* eram copii /, poem al muncii şi al vieţii de fiecare zi, al existenţei unui învăţător şi a elevilor săi. Filmele sale ulterioare (*Norocul altora* – 1961, *Omul orei* – 1963, precum şi seriile de scurtmetraje *Elveţia se întreabă* – 1964 şi *Cronica Planetei albastre* – 1972) vor contribui la înfrângerea vechilor convenţii, desemnând o etapă

1973) nouă în evoluţia cinematografului elveţian.

apr. 12 – Are loc o transmisie directă de televiziune de la bordul navei cosmice „Vostok", dirijată de cosmonautul sovietic Iuri Gagarin, mai 3 – Paris: vizionare pentru cineaşti cu filmul *Chronique d'un été* / Cronica unei veri /, de Jean Rouch. Manifest al ciné-vérité-ului, filmanchetă întreprins cu ajutorul sociologului Edgar Morin

printre locuitorii Parisului, în vara anului 1960. Aparatul de filmat nu se ascunde, ci se impune ca un personaj al filmului, prezenţa sa determinând adesea un efect contrariu, celui dorit: o anume nesinceritate din partea celor intervievaţi, care trebuie să răspundă la întrebarea „Dvs, sunteţi fericit?”

„Rouch e important nu pentru că a redescoperit teoriile lui Dziga Vertov, nici pentru că a desacralizat spectacolul cinematografic, demonstrând că adevărul omenesc conţine tot atâta putere poetică precum ficţiunea, ci pentru că a abolit dualitatea viaţă-cinematograf, a suprimat contradicţia dintre montarea cinematografică şi filmarea pe viu şi a găsit drumul către un cinematograf care depăşeşte opoziţia fundamentală dintre documentar şi ficţiune” (Glaire Clouzot).

mai 4 – Bucureşti: pe *Setea* (r. Mircea Drăgan), ecranizarea romanului lui Titus Popovici; frescă socială a satului ardelenesc în epoca imediat postbelică. Pe fundalul evenimentelor social-politice ce au determinat formarea alianţei muncitoreşti-ţărăneşti sunt urmărite dizolvarea clanului familial rural, precum şi eşecul legilor acestuia bazate pe dorinţa de stăpânire. În contextul unor excelente creaţii actoriceşti (George Calboreanu, Colea Răutu, Jules Cazaban, Ştefan Ciobotăraşu) se remarcă debutul semnificativ al unui actor care se va consacra în exclusivitate filmului – Ilarion Ciobanu (peste 40

de filme până în 1983). Film: *Răscoala* (1966);

Apoi s-a născut legenda (1968); *Asediul* (1971); *Cu mâinile curate* (1972);

Omul care ne trebuie (1979); *Lumini şi umbre* (1982); Acasă (1984).

mai 13 – Moare, la Hollywood, actorul american Gary Cooper (n. Frank G. Cooper, 7 mai 1901). Film din 1925. Interpretează mai ales roluri de cowboy. Cea mai iubită vedetă masculină a Hollywood-ului anilor ’40. „Pentru sentimentul înnăscut şi profund al valorilor tradiţionale, pentru gustul pentru nobleţe şi cavalerism, […] îl putem considera ultimul cavaler al cinematografului” (L. Escombe). Film: *Adio, arme* (1933); *Extravagantul Mr. Deeds* (1936); *Texas* (1940); *Sergentul York* (1941); *La amiază* (1952);

Vera Cruz (1954).

mai 17 – Pr. *Une aussi longue absence* / O absenţă îndelungată / (a. Alida Valii, Georges Wilson). Debutul regizoral, la 40 de ani, al monteurului Henri Colpi. Filmul obţine în acelaşi an Marele Premiu la Cannes şi premiul „Louis Delluc”. Pornind de la un fapt divers – soţul dispărut în război şi devenit amnezic este regăsit datorită eforturilor supraomeneşti ale soţiei sale, care reuşeşte să redeştepte în el amintirea vechilor sentimente filmul este un poem al dragostei atotbiruitoare. „Într-o viziune simplă, Incisivă, sobră, Colpi dezvăluie viaţa interioară a personajelor sale, fără a pierde un singur gest, o

singură privire. Georges Wilson este uluitor într-un rol aproape fără text" (F. Maurin).

mal 20 – Se deschide, la Cracovia, primul festival naţional de scurtmotraj documentar şi de animaţie. Începând din 1964, este secondat de un festival internaţional cu acelaşi profil, purtând deviza – „Secolul nostru XX".

mal 20 – Pr. *Cistoe neboţ* Cer senin / (r. Grigori Ciuhrai; a. Nina Drobtşeva, Evgheni Urbanski). Unul dintre cele mai importante filme ale

„Dezgheţului" sovietic. Prezintă cazul unui prizonier de război care, la tu toarcerea acasă din lagărele germane, este întâmpinat cu suspiciune şi nu este repus în drepturi decât după lichidarea urmărilor cultului personalii ăjdi. Deosebita actualitate în momentul prezentării sale îi aduce Marele Premiu la Festivalul de la Moscova din 1961, iar lui Ciuhrai – premiul

„Lenin".

lui. 2 – Moare scriitorul american Ernest Hemingway (n. 21 lui. 1898).

Opera sa a inspirat o seamă de filme importante, printre care: *Adio, arme* – 1933; *Cui îi bate ceasul* – 1943; *A avea şi a nu avea* – 1944; *Bătrânul şi marea* – 1957.

lui. 18 – Pr. scurtmetrajului de animaţie iugoslav *Surogat*, de Dušan Vukotió, satiră la adresa automatismului şi artificialităţii vieţii contemporane, precum şi a unei fericiri iluzorii bazate pe acumularea de bunuri materiale.

Numeroase premii internaţionale, printre care un „Oscar”, lui. 31 – Filmul Dpoe / Amândoi /, de Aleksandar Petrovič, anunţă reînnoirea cinematografului iugoslav. Avându-şi rădăcinile în filmul de amatori, în filmul documentar şi în şcoala de animaţie din Zagreb, fiind influenţat de „noul val francez”, de la care împrumută predilecţia pentru subiecte intimiste, „noul cinematograf iugoslav” este „o mutaţie care nu se referă numai la modificări pe planul formei, ci cuprinde toate aspectele gândirii cinematografice: o nouă atitudine faţăxde valorile etice cultivate în deceniul anterior, negarea certitudinii patriarhale a acestor valori, o analiză mai complexă a destinului omenesc, o nouă imagine a lumii, în care lucrurile sunt mai puţin clare, iar limitele dintre bine şi rău mai subtile” (S. Novaković). Reprezentanţi: Živojin Pavlović, Aleksandar Petrovič, Puriša Diordjević, Dušan Makavejev etc.

aug. 4 – Moare, la Paris, regizorul francez Maurice Tourneur (n. 2 febr. 1876). Film din 1912. Bogată şi îndelungată activitate în Franţa şi în Statele Unite, caracterizată prin cultura plastică, prin talentul de a descoperi vedete şi prin gustul pentru feeric. „Cu zece ani înainte de Murnau, el este cel care a făcut din frumuseţea plastică un element esenţial al filmului şi a făcut să progreseze jocul actorului de film într-un sens independent de orice şcoală teatrală. Filmele mute ale lui Tourneur sunt (împreună cu cele ale lui Stemberg, Stroheim şi

Murnau) dintre cele de neconfundat ca stil şi viziune” (K. Brownlow). Film: *Pasărea albastră* (1918); *Insula comorii* (1921); *Ac al ridică-te*! (1930); *Volpone* (1941).

aug. 18 – Pr. *Rakasjlea*, mai dragă / (r., sc. Maunu Kurkvaara; a. Jaako Pakkasvirta, Sinikka Hannula) – prima afirmare-a „noului val finlandez”. Tema: fericirea şi nefericirea unui cuplu de tineri căsătoriţi. Deschide trilogia privind raporturile cuplului şi problemele creaţiei artistice, eroii celor trei filme fiind, respectiv, un scriitor, un arhitect, un pictor.

Celelalte două filme: *Domeniu particular – 1962 şi Sărbătoare la malul mării – 1963*.

sept. 1 – Veneţia: pe îl *posto* / O slujbă sigură / (r., sc. Ermanno Olmi; a. Domenico Sandro Panzeri, Antonietta Loredana Detto). „Această poveste banală, cu oameni obişnuiţi, în care fiecare dintre noi se poate recunoaşte” (A. Salmi), poate fi privită sub două aspecte: istoria sentimentalumoristică a experienţelor unui adolescent prins în angrenajul vieţii şi al primei iubiri, şi portretul amar, analiza rece a acţiunilor noastre cotidiene, în ceea ce au elè repetitiv, mecanic, fatalist. „Poantilism impresionist, rigoare documentară, refuz al pitorescului, viziune socială şi, totodată, analiză individuală – Olmi urmează tradiţia celui mai bun neorealism italian” (M. Martin).

sept. 4 – Pr. *Mir hodiaşcemu* / Pace noului venit / (r. Aleksandr Alov, Vladimir Naumov). În

Germania, imediat după capitulare, pe fondul ultimelor împotriviri hitleriste, al haosului şi al ruinelor, doi soldaţi sovietici îndeplinesc o importantă misiune: transportarea la un spital din spatele frontului a unui camarad de arme, grav rănit, şi a unei femei germane pe cale de a naşte. Noua viziune asupra războiului, specifică tinerilor regizori sovietici, abordarea problemelor din unghiul soldatului simplu capătă aici tonalităţi romantice specifice cuplului de regizori, care a debutat în 1955 cu *Tinereţe zbuciumată*. Premiul special al juriului – Veneţia 1961.

sept. 13 – Operatorul italian Vittorio De Seta debutează ca regizor cu inngmetrajul de ficţune *Banditti a* / Bandiţi la Orgosolo /, „o povestire aspră şi dramatică despre două lumi distincte şi despre înfruntarea dintre ele: aceea patriarhală, cu o mentalitate aproape medievală a ciobanului Michele Cossu, a familiei şi prietenilor săi, şi aceea a ordinii constituite, reprezentată de jandarmi, de carabinieri. Conflictul dezvăluie treptat mecanismul psihologic şi social care transformă un om inocent şi onest într-un bandit” (FI. Potra). „Film realizat cu mijloace modeste, turnat chiar pe locurile acţiunii după un scenariu-pretext, deschis tuturor improvizaţiilor şi modificărilor sugerate de ambianţă şi de personajeactori” (A. Ferrero). Datorită acestor date, critica îl consideră pe De Seta

(alături de Ermanno Olmi şi de Francesco Roşi) drept un continuator al neorealismului.

Premiu pentru debut – Veneţia 1961.

sept. 21 – Moare, la Varşovia, într-un accident de automobil, regizorul Andrzej Munk (n. 16 oct. 1921). Film din 1949. În 1955 debutează în filmul de ficţiune cu *Oamenii Crucii albastre*. „Ridicând aceleaşi probleme ca şi Wajda, Munk le privea ca raţionalist, ca ironist, ca sceptic, şi arăta, într-o tonalitate grotescă, partea tragică a sorţii umane, perversitatea absurdă

& istoriei. Ironia lui Munk nu este însă decât o altă faţă a disperării lui Wajda" (J. Fuksiewicz). Film: *Jertfa supremă* (1957); *Eroica* (1958);

Norocul şaşiu (1960); *Pasagera* (1961).

sept. 29 – Paris: pe *VAnnée dernière a Marienbad* / Anul trecut la Marien".

bad / (r. Alain Resnais; sc. Alain Robbe-Grillet; i. Sacha Vierny; aDelphine Seyrig, Giorgio Albertazzi, Sacha Pitoëff). Studiu poetic a)

„Spaţiului şi timpului pur mentale, cele ale visului sau ale memoriei şi ale întregii vieţi afective" (A. Robbe-Grillet). Personajul central îşi imaginează un „an trecut", când ar fi cunoscut-o pe femeia cu care s-a reîntâlnit acum, pe coridoarele tăcute ale unui palat baroc şi pe splendidele alei ale parcului ce-l înconjoară. În jocul caleidoscopic al timpilor, într-un amestec de viziuni şi vise, de obsesii şi elemente stranii, filmul este o seufundare în lumea reveriei, un studiu exemplar al proceselor vieţii interioare. Caracterizată prin imagini statice, mişcări încetinite, secvenţe supraexpuse, clarobscururi

misterioase, complexităţi subtile în montajul vizual-auditiv, mişcări de aparat savant raportate la spaţiu, opera lui Resnais reprezintă un important câştig pe tărâmul traducerii monologului interior în fapt filmic. Realizare singulară, care vrea să familiarizeze spectatorul cu un nou tip de naraţiune cinematografică, înrudită cu cea a noului roman francez. „Leul de aur" – Veneţia 1961.

sept.

– Pr. *A Taste of Honey* / Gustul mierii / (r. Tony Richardson; a.

Dora Bryan, Rita Tushingham, Robert Stephens). Reper important în filmografia curentului britanic „Free Cinema". Drama unei duble singurătăţi, pe fundalul vieţii cenuşii dintr-un oraş industrial. „Scenariul, după piesa lui Shelagh Delaney, ar fi putut cădea într-o melodramă familială, cu o mamă nedemnă, un tată vitreg odios şi o fată care fuge de acasă.

Nimic din toate astea. Tabloul orăşelului şi imaginea personajelor sunt atât de autentice, încât filmul nu e nicio clipă lacrimogen sau dulceag".

(R. Lefèvre, R. Lacourbe). Marchează debutul Ritei Tushingham, actriţa cu fizic ingrat, care în anii '60 devine interpreta non-eroinelor din zilele noastre (*Şpilul* – 1965, *Capcana* – 1966, *Guru* – 1969).

oct. 16 – Filmul suedez *Sasom i en* / Prin oglindă / deschide prima dintre trilogiile lui

Ingmar Bergman. […] „Tema celor trei filme este o reducţie în sensul metafizic al cuvântului. *Prin oglindă* este ajungerea la certitudine, *Comunianţii* – dezvăluirea certitudinii, *Tăcerea* – impresia negativă” (Bergman). „Trilogia cristalizează efortul lui Bergman de a renunţa la ideea de divinitate, aşa cum i-a fost insuflată în copilărie, pentru a găsi un nou Dumnezeu, care să corespundă mizeriei, confuziei şi anarhiei secolului XX” (P. Cowie).

oct. 16 – New York: pe *Splendor in the* / Splendoare în iarbă / (r.

Elia Kazan) prilejuieşte actriţei Natalie Wood una dintre cele mai importante creaţii ale carierei sale. Debutantă pe ecran la 4 ani, ea devine una dintre cele mai populare vedete americane ale anilor ’50 – 60, fiind de mai multe ori selecţionată pentru premiul „Oscar” (*fără cauză* – 1955, *Splendoare în iarbă*, *Dragoste cu un străin adevărat* – 1963), pe care nu-l va primi niciodată. Va muri în condiţii tragice, în 1981. Film: *Poveste din Cartierul de Vest* (1960); *Daisy Clover* (1966);

Alice (1969); *Meteor* (1978).

oct. 25 – Pr. *L’Enclos* / Ţarcul / (r. Armand Gatti; a. Jean Negroni, Hans Christian Blech). Evocare a lagărelor de exterminare naziste. „Primul film pe această temă care a dat o viziune exactă şi care a prezentat universul mental al deportaţilor cu o deosebită forţă dramatică” (R. Boussinot). Promiţător debut al regizorului de teatru Gatti, neconfirmat de evoluţia sa ulterioară.

oct. 27 – Pr. *Bitva v puţi* / Bătălie în marş / (r. Vladimir Basov). Ecranizarea romanului Galinei Nikolaeva. Film-dezbatere, care, în contextul creat de hotărârile Congresului al XX-lea al P.G.U.S., abordează realist problemele conflictuale ale vieţii de zi cu zi dintr-o mare uzină. Conservatorismului, rutinei şi individualismului i se opun patima noului, cinstea profesională, inflexibilitatea radicalismului politic.

nov. 2 – Regizorul grec Michael Cacoyannis dă primul tur de manivelă la filmul *Elektra* (m. Mikis Theodorakis; a. Irene Papas). Ecranizare după Euripide. „Prima grijă a lui Cacoyannis a fost de a scoate tragedia din spaţiul teatral şi astfel a reuşit o adaptare cu adevărat cinematografică a unui tragic grec şi, totodată, o reprezentare modernă şi fidelă a spiritului tragic” (Aglae Mitropoulos). Revelează talentul de mare tragediană al Irenei Papas „confirmat ulterior de cariera sa internaţională (*Zorba Grecul* – 1964, *Troienele* – 1971, *Iphigenia* – 1977, *Erendira* – 1983)»

nov. 9 – Romancierul, poetul şi eseistul italian Pier Paolo Pasolini debutează în regia de film cu *Accattone* (a. Franco Citti), povestea unui tânăr fără căpătâi care trăieşte ca un parazit şi preferă să fure decât să muncească. Pedalând pe mizeria suburbiei romane, Pasolini apelează la imagini cu puternice contraste de alb şi negru, aproape fără nuanţe intermediare, şi la frecvente *contre-jour*-uri care decupează siluetele pe fundaluri solarizate. Filmul stârneşte violente polemici în

Italia, fiind considerat de unii comentatori ca o sfidare a moralei. Premiul special al juriului – Karlovy Vary 1962. nov. 18 – Moare, la Moscova, operatorul sovietic Eduard Tissé (n. 1 apr, 1897). Unul dintre marii maeştri ai cinematografiei mondiale. Activitate bogată, începută încă din anii primului război mondial, ca reporter de front. Numele său se leagă de opere importante ale cinematografului sovietic, dar mai ales de filmele lui Eisenstein, a căror imagine a semnat-o integral (de la *Greva* – 1925 şi până la *Ivan cel Groaznic* – 19441946).

dee. 4 – Pr. *Divorzio alv italiana* / Divorţ italian / (r. Pietro Germi; a.

Marcello Mastroianni, Stefania Sandrelli). Pentru a scăpa de asiduitatea soţiei şi pentru a se căsători cu o tânără nepoată, un baron sicilian îşi împinge consoarta în braţele unui amant şi apoi o ucide. Primul mare rol comic al lui Mastroianni, într-un film care dezvăluie mecanismele opresiunii şi revoltei ce acţionează în sudul Italiei, utilizând o formă şi un ritm comic uluitor" (P.L. Thirard). Premiu pentru cea mai bună comedie – Cannes.

dec. 19 – New York: pe *Judgement al Nürnberg* / Procesul de la Nürenberg / (r. Stanley Kramer; sc. Abby Mann; a. Spencer Tracy, Burt Lancaster, Marlene Dietrich, Maximilian Schell, Montgomery Clift, Judy Garland). Ecranizare a piesei lui Abby Mann, inspirată de procesele intentate după război demnitarilor nazişti acuzaţi de crime împotriva umanităţii. Exemplu elocvent

pentru felul în care Kramer încearcă să împace tendinţa sa de a aborda gravele probleme politico-sociale ale contemporaneităţii cu cerinţele tratării hollywoodiene, reprezentată mai ales prin aglomerarea de supervedete. „Ca de obicei, Kramer lasă deschise cât mai multe opţiuni posibile, într-un film cinstit şi liberal, care acceptă faptele istorice” (B. Wright). Film: *Nu ca un străin* (1955); *Lanţul* (1958); *Ultimul ţărm* (1959); *Corabia nebunilor* (1965); *Ghici cine vine la cină*? (1967);

Secretul din Santa Vittoria (1969); *Binecuvântaţi animalele şi copiii* (1971);

Principiul dominoului (1977).

dec. 30 – Regizorul sovietic Andrei Tarkovski debutează cu filmul studenţesc de metraj mediu *Katok i skřipka* / Compresorul şi vioara /, al cărui erou este un copil îndrăgostit de artă, dar care priveşte cu ochi proaspeţi întreaga realitate, inclusiv modesta şi monotona activitate a unui compresor.

Chiar de la acest prim film, tânărul regizor atrage atenţia prin originalitatea viziunii sale, prin capacitatea de a metamorfoza poetic realitatea.

Marele Premiu la Festivalul filmului studenţesc de la New York.

– În Mexic sunt naţionalizate majoritatea reţelelor de distribuţie cinematografică şi cele mai mari studiouri producătoare de film. Producţia de filme scade brusc de la o medie anuală de 100 de filme la mai puţin de 50.

Regizoarea Shirley Clarke debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *The Connection* / Filiera / (a. Warren Finnerty, Garry Goodrow). Únul din filmele-manifest ale „noului cinematograf american", „un experiment care no poartă pe muchia cunoaşterii noastre actuale asupra cinematografului, încorcând să ne facă să credem că observăm desfăşurarea unui documentar în care regizoarea s-a amestecat foarte puţin4–, dar nu izbuteşte să te poată amăgi că ar fi o înregistrare pe viu a tribulaţiilor unui grup de toxicomani care îşi aşteaptă drogul" (A. Croce). „Înceresă obţin un aparat de filmat foarte subiectiv, pentru a obliga spectatorul să intre în fondul subiectului" (Clarke).

– Cineastul brazilian Glauber Rocha debutează în lungmetraj cu filmul

– *Barravento* / Furtuna / (a. Aldo Texeira, Luiza Maranhao), evocare a miturilor africane încă prezente printre locuitorii Bahiei. Filmul defineşte

– Constantele operei ulterioare a regizorului, născută dintr-o dublă exigenţă:

– Un cinematograf politic, care să fie totodată specific brazilian. „Grija sa

– Majoră constă în a impune chipul Braziliei. Rocha e un cineast angajat, o forţă a naturii, un vulcan în perpetuă erupţiedirică, un bard al celei mai

– Generoase şi mai nebuneşti înflăcărări revoluţionare" (J.L. Bory). „Numai

– Un sărac ca mine poate spune că arta are un

sens pentru cei săraci, şi aceasta, pentru că nu mi-e ruşine să afirm că filmele mele sunt izvorâte din durere, din ură, din iubirea frustrată şi imposibilă, din incoerenţa subdezvoltării”.

– (Rocha). Film: *Dumnezeu şi Diavolul pe pământul soarelui* (1964); *Pământ*

– *În transă* (1967); *Antonio das Mortes* (1969); *Capete tăiate* (1971); *Vârsta*

– *Pământului* (1978).

– La Poona ia fiinţă „Institutul Indian de Film şi Televiziune”, cu şase

– Secţii: scenariu, regie, imagine, montaj, înregistrare sunet, actorie.

– Cinematografia din R.D. Vietnam produce trei lungmetraje de ficţiune, toate inspirate din lupta pentru eliberare de sub dominaţia colonială fran

– Ceză: *Amintirile unui dispărut*, de Nguyen Dac, *Soţii din Phu*, de Mai

– Loc, şi Hoang Thai, *Foc în linia a doua*, de Pham Van Khoa şi Le Minh

– Hien.

– Regizorul argentinian Fernando Birri debutează cu filmul *Los Inundados* / Inundaţii / (a. Pirucho Gomez, Lola Palumba). Denunţând mizeria

– În care trăiesc cei de pe malurile râului Parana, Birri inaugurează „documentarul-mărturie”, argentinian, al cărui „limbaj era menit să ducă la

– Decolonizarea culturală” (F. Solanas). Filme

de acelaşi tip realizează Emilio Fernandez, Benito Alazraki, Juan Bustillo Oro, Chano Urueta.

– *Hadaka no shimaj* Insula / (r., sc. Kaneto Shindo; a. Nobuko Otowa, Taiji Tonoyama). Lupta pentru supravieţuire a unei mici familii japoneze

– Pe o insulă aproape stearpă. Film cu numeroase elemente autobiografice.

– „O meditaţie asupra condiţiei umane, în care lipsa dialogului creează imaginea tocirii sentimentelor datorită greutăţilor” (A. Svensson). Ritm extrem

– De lent, care accentuează calităţile poetice ale fiecărui cadru. Marele Premiu la Moscova.

– Folosind materialul filmat în 1939 de Wu Yinhsien, filmul documentar

– De montaj, *în memoria doctorului Bethume*, realizat în R.P. Chineză, aduce

– Un omagiu activităţii medicului canadian Norman Bethume, alături de

– Comuniştii chinezi, în anii ’30.

– Cineastul belgian Frans Huyens realizează filmul *Combattre pour nos*

– *Droits*! ISĂ luptăm pentru drepturile noastre! /, cronică a mişcărilor greviste din iarna anului 1960 – 1961. Film militant exemplar. Premii la Leipzig şi Florenţa.

– Regizorul indian Satyajit Ray realizează un scurtmetraj documentar

– Închinat poetului Rabindranath Tagore. Premii la Locarno, Montevideo

– Şi Medalia de aur decernată de preşedintele

Indiei.

– Filmul *Good Bye Again* / Vă place Brahms? /, de Anatole Litvak, reprezintă un moment important în evoluţia actorului american Anthony

– Perkins. Încă de la începutul carierei sale (1957), el se specializează în

– Roluri de adolescenţi stângaci, neliniştiţi, chiar nevrozaţi, ale căror tare

– Psihice sunt disimulate îndărătul unui farmec irezistibil. Film: *Frica iese*

– *Din ascunziş* (1957); *Psihoză* (1960); *Procesul* (1962) \ *Aliniatul* 22 (1970);

– *Orient-Expres* (1974); *Aminteşte-ţi numele meu* (1978); *Crimă din patimă*

– (1984); *Psihoză III* (1986).

– Pr. *La* Dociam / Ciociara / (r. Vittorio De Sica; sc. Cesare Zavattini).

– Ecranizare după romanul lui Alberto. Moravia. Panorama Italiei în cel

– De-al doilea război mondial, văzută prin ochii unei femei simple, care

– Nu vrea să ştie decât de negoţ şi de copilul său. Mai presus de reconstituirea atmosferei, filmul trăieşte prin interpretarea actorilor (Raf Vallone»

– Renato Salvatori, Jean Pzul Belmondo) şi mai ales a protagonistei Sophia

– Loren Premiul „Oscar” şi premiul la Cannes).

1.9 G 2

ian. 5 – Cu *Salvatore Giuliano*, regizorul italian Francesco Roşi deschide

„Tetralogia puterii”, următoarele filme fiind: *Cu mâinile pe oraş* – 1963, *Cazul Maltei* – 1971 şi *Lucky Luciano* – 1973. Este vorba despre acea putere care îşi are rădăcinile în corupţie, trafic de influenţă, ilegalitate sub masca legalităţii şi chiar în crimă. „În *Salvatore Giuliano*, Roşi inaugurează acea formulă, proprie lui, prin care un personaj istoric serveşte drept revelator pentru înţelegerea problemelor socio-politice ale unei societăţi date. Datorită refuzului cronologiei şi a pendulării repetate între diversele momente ale vieţii protagonistului, modalitatea de a povesti devine sintetică” (J.A. Gili). „Cinematograful meu nu e un cinematograf documentar, ci un cinematograf documentat. Interpretez realitatea pentru a încerca să ating un anume tip de adevăr. Dorinţa mea de a rămâne fidel documentelor e o necesitate în raport cu metoda istorică: nu poţi adăuga personaje sau inventa acţiuni când pretinzi că te înserezi într-o dezbatere cu funcţie istorică. […] Poate că din aceste personaje – Salvatore Giuliano, Enrico Mattei, Lucky Luciano – şi din fragmente ale acestor trei filme s-ar putea face o operă unică. Sunt trei istorii contemporane care se referă la reconstrucţia Italiei de după război” (Roşi).

ian. 23 – Bucureşti: pe s-*a furat o bombă* (r. Ion Popescu Gopo; a. Iurie Darie, Eugenia Balaure, Emil Botta, Tudorel Popa). „Povestea unei bombe atomice furate şi rătăcite în mâinile-unul biet vagabond, care cerşea în timp ce purta în el

spaima lumii”, constituie pentru cunoscutul animator momentul definirii unei noi direcţii în cariera sa artistică, aceea „de a realiza cm oameni reali şi imagini reale ceea ce nu pare posibil decât în desene animate” (Gopo). Pe aceeaşi linie se situează şi *Paşi spre lună* – 1963;

De-aş fi... Harap Alb – 1965; *Faust XX* – 1966; *Comedie fantastică* – 1975; *Maria Mirabela* – 1981; *Galax* – 1983.

Ian. 81 – Pr. *Vie privée* / Viaţă particulară / (r. Louis Malle; a. Brigitte Bardot, Marcello Mastroianni). Acest studiu al ascensiunii unei vedete de cinema, al condiţiei sale dramatice, se inspiră direct din existenţa reală

«Brigitte i Bardot, cea care, aproape peste noapte, devenise un mit, „mitul Mrolinmiilui fără complexe, al femeii-copil, al incomparabilei bosumflate”.

(Mnilorina Oproiu). Pletele ei blonde, mersul ei legănat, privirea ei speriată şi totodată provocatoare, viaţa ei privată, totul este obiect de discuit* şi pentru mulţi de adoraţie. Mai puţin filmele ei, care, cu câteva excepii, mânt mediocre. Pentru că B.B. rămâne mai degrabă un fenomen al socioogioi cinematografului anilor ’60 şi mai puţin al artei cinematografului, chiar dacă prezenţa ei pe ecran „a scos filmul francez din micile cinematografe de artă şi experiment, pentru a-l aduce în sălile de premieră” (E.

Ivatz). Film: *Şi Dumnezeu a creat femeia* (1956); *Babette pleacă la război*

(1959); *Adevărul* (1960); *Dispreţul* (1963); *Viva Marial* (1965); *Ursul şi păpuşa* (1969) /; *Don Juan 73* (1973).

m-i. 9 – Primul lungmetraj al realizatorului danez Knud Leif Thomsen, Ducllenj Duel /, redă înfruntarea dintre un student la medicină şi profesorul său, pe tema obârşiei omului.

fahr. 28 – În timpul Festivalului de la Oberhausen, 26 de cineaşti vestgormani, cu vederi sociale şi estetice progresiste, publică un manifest prin rare declară „moartea cinematografului oficial şi naşterea unui nou cinematograf eliberat de convenţiile tradiţionale, de orice tentativă de comercialism, de orice tutelă financiară”. Semnatari: Alexander Kluge, Franz Josef Spieker, Ferdinand Knittl, Edgar Reitz, Peter Schamoni etc., nume ce vor juca un roi important în înnoirea filmului de ficţiune vest-german.

Primele lor lungmetraje vor apărea însă abia după trei ani, când vor primi subvenţii din partea statului.

mart. 5 – Pr. *Deviat doamnei odnogo godaj* Nouă zile dintr-un an / (r. Mihail Romm; a. Aleksei Batalov, Tatiana Lavrova, Innokenti Smoktunovski).

Drama unui tânăr atomist căruia, în urma unui accident de laborator, nu-i mai rămâne de trăit decât un an. Expunând eliptic acţiunile şi situaţiile, şi folosind un limbaj vizual caracterizat prin lipsa artificiilor şi prin densitatea subtextelor, Romm compune unul dintre filmele adevărate şi

profunde închinate intelectualităţii. Marele Premiu – Karlovy Vary, mart. 9 – Regizorul polonez Roman Polanski debutează în lungmetraj cu filmul *Nóz w wodzie* / Cuţitul în apă /, dramă psihologică în trei personaje aflate la bordul unui iaht. „Din punct de vedere dramatic, acţiunea e remarcabil susţinută, desenul psihologic e de o mare subtilitate şi sondajul în sufletele eroilor e necruţător: autorul le smulge măştile şi le descoperă cruzimea, perversitatea, prostia” (J. Fuksiewicz).

mart. 14 – Paris: în proiecţie închisă, regizorul Chris Marker prezintă filmul *Cuba, şi,* poem documentar despre revoluţia cubaneză. „Ceea ce contează aici este momentul adevărat, surprins şi explicat de către un om sensibil, ceea ce va fi preţios pentru cei ce vor vedea filmul mai târziu.

Marker amestecă aqtualităţile, scenele surprinse «la cald» cu interviurile.

Montajul este alert, insolit, fluid, iar comentariul este demn de scriitorul Marker” (R. Boussinot).

mart. 29 – Pr. *Kogda derevia bâli bolşimi* / Când copacii erau mari / (r. Lev Kulidjanov; a. Inna Gulaia, Iuri Nikulin). Un bărbat, reîntors după mulţi ani de prizonierat, se dă drept tatăl unei fete orfane de război. Film liric-dramatic, remarcabil prin fina analiză psihologică a personajelor, prin nuanţată dezbatere morală şi prin ştiinţa creării atmosferei, calităţi prezente şi în filmele anterioare ale regizorului: *Casa în care*

locuiesc – 1958

şi *Casa părintească* – 1959.

mart.

– Documentaristul olandez Joris Ivens soseşte în Chile pentru a realiza, cu concursul tinerilor cineaşti autohtoni, coproducţia *Valparaiso, mi amor* / Valparaiso, dragostea mea /, jalon important în orientarea ulterioară a cinematografiei naţionale din această ţară spre problemele sociale şi spre cotidian.

apr. 10 – Pr. *Le Procès de Jeanne D'Arc* / Procesul Ioanei D'Arc / (r. Robert Bresson; i. Leon Henri Burel; a. Florence Carrez, Jean-Claude Fourneau). „Am vrut să realizez un film care să restituie în integralitatea sa vizuală şi sonoră procesul şi moartea Ioanei. Mi-am luat foarte puţine libertăţi faţă de istorie. Am respins orice psihologie inutilă, mai ales pentru Pierre Cauchon. Subiectul veritabil este Ioana promisă focului şi lungii agonii, aventura ei interioară şi enigma încă neelucidată a acestei tinere fete. În fine, subiectul este nedreptatea luând chipul justiţiei, raţiunea seacă luptând împotriva inspiraţiei" (Bresson).

apr. 11 – Pr. *Cleo de 5 à 7* \Cleo de la 5 la 7 / (r. Agnès Varda; a. Corrine Marchand, Antoine Bourseiller, Sarny Frey). „Emoţionant poem de dragoste şi moarte" (G. Sadoul). Suprapunând timpul de proiecţie cu cel real, filmul urmăreşte 90 de minute din viaţa unei cântăreţe, care află că e bolnavă de cancer, şi care, în acest interval, întâlneşte şi pierde dragostea unui tânăr ce pleacă

la război, 4 n Algeria. „Interesul filmului decurge din respectarea strictă a timpului real, care face ca, în contrast cu experienţele eroinei, evenimentul trivial, oarecare, să capete o grotescă importanţă.

Filmul are o mare eleganţă vizuală, iar Parisul însuşi, minunat fotografiat, concurează, uneori, cu eroina în ocuparea centrului de interes al filmului”.

(L.A. Bawden).

apr. 11 – Moare, la Hollywood, regizorul american de origine ungară Michael Curtiz (n. Michály Kertész, 24 dec. 1888). Film din 1912. După o lungă carieră în Ungaria, Austria, Anglia, Germania, Franţa, se stabileşte la Hollywood, în 1926, unde realizează 88 filme. Fără a aborda o tematică coerentă, Curtiz a izbutit să se ridice peste condiţia ša de bun meseriaş, prin acurateţea regiei, capacitatea de a îndruma actorii, simţul narativ şi construcţia realistă a personajelor. Film: *Arca lui Noe* (1928);

Misterul Muzeului de ceară (1933); *Căpitanul Blood* (1935); *îngeri cu feţe murdare* (1938); *Casablanca* (1942); *Mildred Pierce’s* (1945).

apr.

– Actorul englez Alan Bates se afirmă cu filmul *A Kind of Loving* / Un fel de dragoste / (r. John Schlessinger), pentru care va primi, la Festivalul de la Berlin, Premiul pentru interpretare. Temperament introspectiv, Bates va interpreta eroi cu o bogată viaţă interioară, meditativi şi

adesea timizi (*Zorba Grecul* – 1964, *Departe de lumea dezlănţuită* – 1967, *Femei îndrăgostite* – 1969, *Mesagerul* – 1971, *O femeie necăsătorită* 1978).

mai 9 – Pr. *Ivanovo detstro* / Copilăria lui Ivan / (r. Andrei Tarkovski; a. Kolea Burliaev, V. Zubkov, S. Krîlov). Războiul văzut dintr-un unghi inedit – perspectiva subiectivă a unui copil-erou, Ivan, un băiat de 12

ani, a cărui mamă a fost ucisă, care a devenit cercetaş, care trăieşte intens viaţa de front şi care moare executat de nazişti. Obiectivul cuprinde nu numai ceea ce vede eroul, dar şi ceea ce gândeşte, visează şi îşi închipuie el. Influenţat de filmul clasic sovietic (şi mai ales de Dovjenko), Tarkovski replămădeşte procedeele experimentate de înaintaşii săi, compunând imaginea unei sensibilităţi extreme, supusă unor tensiuni şi sfâşieri neomeneşti.

Laitmotivul filmului este visul de fericire şi de pace: între două treceri peste linia frontului, Ivan îşi visează mama şi o mulţime de flori abia culese, cai, ploi de vară. Această puritate se revarsă şi asupra lumii celor maturi, împrumutând relaţiilor şi atitudinilor o candoare nostalgică.

„Leul de aur” – Veneţia.

mul 21 – Bucureşti: pe *Cerul n-are gratii* reprezintă debutul regizoral al h<riitorului-scenarist Francisc Munteanu, a cărui predilecţie pentru filmul de Rezistenţă şi pentru cel liric, de actualitate, se va concretiza în pelicule ca: *Soldaţi*

fără uniformă – 1960; *La patru paşi de infinit* – 1964;

Cerul începe la etajul III – 1967; *Detaşamentul Concordia* – 1980.

iuţii 81 – Festivalul de la Cannes decernează Marele Premiu filmului brazilian *o pagador de promesas* / Cuvântul dat / (r., sc. Anselm o Duarte; a. Leonardo Vilar, Gloria Menezes). Una dintre cele mai importante expresii ale şcolii „Cinema Novo". Povestea ţăranului care făgăduieşte să ducă o cruce grea până la altarul unei biserici aflată la 30 km depărtare, ca mulţumire pentru însănătoşirea măgarului său, are profunde implicaţii social-politice. Filmul reia o temă frecventă în cinematograful brazilian al epocii: omul simplu în luptă împotriva autorităţii oarbe.

Iun. 6 – New York: pe *Advise and Consent* / *Sfat* şi consimţământ / (r. Otto Preminger; a. Henry Fonda, Charles Laughton). Acest film politic despre culisele alegerii unui subsecretar de stat reprezintă una dintre culmile creaţiei lui Preminger, regizor american de origine austriacă, al cărui merit principal a fost întotdeauna capacitatea de a alege subiecte potenţial interesante, pe care le-a tratat cu profesionalism şi conform principiului său: „regia cea mai bună este cea care nu se face remarcată".

Film: *Laura*: (1944); *Luna e albastră* (1953); *Carmen Jones* (1954); *Anatomia unei crime* (1959) \ *Cardinalul* (1963); *Rosebud* (1975); *Factorul uman* (1980).

iun. 19 – Moare, la Hollywood, regizorul american Frank Borzage (n. 23 apr. 1893). Film din 1912. Temele sale preferate sunt: dragostea, libertatea, trecerea timpului, cu corolarul său moartea. „Alături de Clarence Brown, Borzage a fost unul dintre marii romantici ai Hollywood-ului, un sentimental declarat, care a creat câteva dintre cele mai frumoase poveşti de dragoste ale ecranului” (E. Katz). Film: *Al şaptelea cer* (1927);

Liliom (1930); *Nesuferita* (1932); *Adio9 arme* (1933); *Trei camarazi* (1938);

Furtună mortală (1940); *Răsărit de lună* (1949).

lui. 3 – Los Angeles: pe *The Birdman of Alcatraz* / Păsărarul din Alcatraz / (r. John Frankenheimer). Povestea adevărată a unui condamnat la închisoare pe viaţă, care devine un specialist în studiul vieţii păsărilor.

Personajul prilejuieşte actorului Burt Lancaster o creaţie deosebită

(Premiu – Veneţia). Afirmat relativ târziu (la 33 ani) pe firmamentul hollywoodian, actorul alternează rolurile acrobatice din filme sentimentale şi de suspans (*Vera Cruz* – 1954, *Trapez* – 1956, *Jocul cu moartea* – 1969) cu rolurile dramatice şi interiorizate (*De aici în eternitate* – 1953, *Ghepardul* – 1962, *Grup de familie într-un interior* – 1975, *Atlanticlity* – 1980, *Pielea* – 1981).

lui. 6 – Moare, la Oxford (Mississippi),

scriitorul şi scenaristul american William Faulkner (n. 25 sept. 1897). Premiul Nobel pentru literatură în

1949, premiul Pulitzer în 1955. Ca scenarist, adaptează în exclusivitate operele altor scriitori, colaborând mai ales cu regizorul Howard Hawks:

Ultima noapte – 1933 \ *Marşul de noapte* – 1936; *A avea şi a nu avea* – 1944; *Somnul de veci* – 1946; *Ţara Faraonilor* – 1955. Dintre romanele sale au fost ecranizate: „Sanctuarul", „Nechemat în ţărână", „Cătunul", „Zgomotul şi furia".

lui. 17 – Pr. *Un coeur gros comme ça* / Cu o inimă atât de mare /, de François Reichenbach. „Povestea dificultăţilor şi a singurătăţii boxerului de culoare, Abdoulaye Faye, la Paris, se vrea a fi un ciné-vérité, deşi este foarte limpede că Reichenbach inventează total unele episoade şi că îi împrumută boxerului gusturi şi gânduri care îi aparţin lui, regizorului" (M.

Mesnil). Marchează începutul îndepărtării lui Reichenbach de esenţa ciné-vérité-ului, specificul său artistic apropiindu-se de reportajul estetic, de portretul-medalion de televiziune, de ancheta jurnalistică, de eseul literar sau filosofic. Film: *America insolită* (I960); *México, México* (1967);

Sex O'Clock (1976).

lui. 25 – Pr. filmului iugoslav *Kozara* (r. Veljko Bulajió; ai Olivera Marković, Bată Zivojinović). Acest film de Rezistenţă, evocând un episod al luptei împotriva naziştilor din Munţii Kozara, se integrează perfect în genul predilect al lui Bulajic;

pelicule de amploare pe teme istorice (*Bătălia de pe Neretva* – 1969, *Atentatul de la Sarajevo* – 1976, *Omul care trebuie ucis* – 1979).

aug. 5 – Se sinucide, la Hollywood, actriţa americană Marilyn Monroe

(n. Norma Jean Baker Mortenson, 1 Iun. 1926). Film din 1947. „Marylin Monroe a fost o legendă. De-a lungul vieţii sale, ea a creat un mit, acela al fetei sărace, provenită dintr-un mediu umil, care poate ajunge o mare vedetă. Pentru întreaga lume ea a devenit simbolul eternului feminin”.

(B. Strasberg). „Imaginea super-sexy pe care şi-a creat-o rapid ascundea de fapt o victimă frustrată, nevrotică şi tragică a Hollywood-ului” (B.

Halliwell). Film: *Şapte ani de căsnicie* (1955); *Staţia de autobuz* (1956);

Unora le place jazzul (1959); *Inadaptaţii* (1961).

aug. 14 – Pr. *Bania* / Baia / (r. Serghei Iutkevici). Ecranizarea comediei lui Maiakovski. Pornind de la experienţa sa teatrală cu aceeaşi piesă şi inspirându-se din grafica agitatorică a lui Maiakovski, Iutkevici realizează în tehnica filmului cu păpuşi o remarcabilă satiră cinematografică, sept. 12 – Praga: pe *Baron* Prast Z / Baronul Münchhausen / (r. Karel Zeman). Bungmetraj, ecranizare după G. Bürger, în care autorul îmbină tehnica animaţiei cu cea a filmului jucat. „În filmele lui Zeman, trucajele au ca suport

ilustraţiile cărţilor şi revistelor epocii, iar valoarea lor semnificativă are ca punct de plecare tensiunea între acţiunea reală a actorilor şi funcţia machetei animate sau a trucajului plastic. […] în epoca *cinémavérité*, a camerei-stilou, a filmului-anchetă, în perioada filmelor sentimentale şi psihologice, cineastul se reclamă din tradiţia romantică a lui Méliès (M. Benešová). Vreau ca filmele mele să fie spirituale şi surâzătoare, un surâs care se adresează timpurilor trecute; chiar dacă în film nu râde nimeni, eu râd pentru întreaga lume" (Zeman).

sept. 20 – Cu rolul Nana din filmul *Vivre să vie* / A-şi trăi viaţa / (r. Jean Buc Godard) se impune atenţiei criticii actriţa Anna Karina, viitoarea soţie a realizatorului şi protagonista filmelor sale de început. „Apariţia Armei Karina în creaţia lui Godard este un fapt capital ca şi cea a lui Ingrid Bergman în opera lui Rossellini. Ea aduce personajelor un farmec ce iradiază asupra acţiunii şi asupra filmului, pe care-l va salva adesea prin simpla sa prezenţă". Film: *Un film aparte* (1964); *Pierrot nebunul* (1965);

Logodna (1970); *Întâlnire la Bray* (1971); – *chinezească* (1977);

Insula comorii (*1985*).

sept. 21 – Pr. *Thérèse Desqueyroux* (r. v Georges Franju) prilejuieşte un adevărat recital actriţei Emmanuèle Riva (premiu la Veneţia), remarcabilă interpretă a filmului lui Alain Ressnais, *Hidragostea mea* – 1959, creatoarea

unor personaje stranii, enigmatice, de o sensibilitate aproape maladivă (*Climate* – 1962). Alte filme: *Soledad* (1966); *Modificarea* (1970); *Diavolul în inimă* (1976); *Ochii, gura* (1982).

dopt. 27 – în Yemen se ridică interdicţia prezentării publice a filmelor, lină la această dată, doar fiul fostului imam El Badr îşi permitea să încalce legile religioase şi să aibă o sală de proiecţie personală, nopt.

– Pr. *The Loneliness of the Long Distance Runner* / Singurătatea alergătorului de cursă lungă / (r. Tony Richardson; a. Tom Courtenay, Michael Redgrave). Ecranizare după o nuvelă de Alan Sillitoe. Refuzul unui adolescent de a câştiga o competiţie pentru casa de corecţie, în care ho află internat, reprezintă protestul unui dezmoştenit al societăţii împotriva ordinii prestabilite şi a autorităţii, împotriva moralităţii burgheze

– Temă predilectă a curentului englez „Free Cinema". „Povestea nu este deloc o poveste mare, dar forţa sa constă tocmai în micimea ei. Există o anume măreţie în lupta lui Colin pentru bucata sa de adevăr şi pentru cinstea sa de hoţ. Fericirea lui constă în puterea de a demonstra că este cecale este" (Pauline Kael). Acest film e considerat de mulţi drept capodopera lui Richardson.

oct. 4 – Regizorul danez Henning Carlsen debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Dilema*, pledoarie împotriva segregaţiei rasiale în Africa de tind. El abordează astfel una dintre temele sale

preferate: locul minorităţii în societate şi raportul dintre ele* Film: *Foamea* (1966); *Suntem cu toţii diavoli* (1969); *Un divorţ fericit* (1974).

oct. 4 – New York: pe *The Longest Day* / Ziua cea mai lungă / (r. Ken Annakin, Andrew Marion, Bernhard Wicki). Pornind de la romanul lui Cornelius Ryan, filmul este o reconstituire detaliată a zilei de 6 iunie

1944 şi a debarcării din Normandia. Realizat după reţetele superproducţiilor hollywoodiene, succesul său este asigurat prin prezenţa numeroaselor vedete care se mulţumesc chiar şi cu apariţii episodice (John Wayne, Henry Fonda, Richard Burton, Jean Louis Barrault, Rod Steiger, Robert Mitchum, Bourvil, Curt Jurgens, Mel Ferrer etc.), oct. 22 – Pr. *Slanţeto i siankata*) Soare şi umbră / (r. Ranghel Vâlceanov; a. Anna Prucnal, Gheorghi Naumov). Meditaţie despre pericolul războiului atomic, despre fericire şi nefericire, având drept pretext o poveste de dragoste pe malul Mării Ňegre. Influenţat de „noul val francez”, filmul reprezintă un moment important în istoria cinematografului bulgar, oct. 25 – Ecranizare după romanul lui Lajos Kassak, filmul *Angyalok földje* / Pământul îngerilor / impune în circuitul internaţional (Marele Premiu la Mar del Plata şi la Boston) numele regizorului ungur György Révész, cineast prolific, a cărui operă acoperă o gamă de genuri, de la comedia muzicală la ecranizări după opere literare celebre. Film: *2 x2 fac câteodată*

6 (1954), *Cum merge, tinere*? (1963); *Călătorie în jurul craniului meu* (1970).

oct. 29 – 30 – Beirut: prima masă rotundă „Cultura arabă şi cinematograful", având următoarele teme de discuţie: încurajarea cinematografiilor naţionale arabe; realizarea în ţările arabe de filme vizând aspecte ale culturii şi civilizaţiei arabe; cooperarea interarabă în domeniul cinematografiei; crearea unui centru interarab de coordonare cinematografică.

Acest ultim deziderat devine realitate în 1964 când se înfiinţează la Beirut cu sprijinul guvernului „Centrul interarab de cinema şi televiziune", oct. 31 – Cincinatti (Ohio): pe *What Ever Happened to Baby Jane* / Ce s-a întâmplat cu Baby Jane? / (r* Robert Aldrich; a. Bette Davis, Joan Crawford). Considerat de criticii americani drept „cel mai înspăimântător şi cel mai sofisticat" film de suspans al anului. Povestea urii patologice dintre două foste vedete de cinema, ajunse la vârsta senectuţii, prilejuieşte două performanţe actoriceşti de excepţie.

oct.

– Pr. *Weekend*, de Palle Kj aerulffăchmidt, transpune pe ecran viaţa cenuşie a trei cupluri între două vârste. Anunţă o cotitură în filmul danez.

nov. 5 – Pr. *Tiutiun* / Tutunul / (r. Nicola Korabov; a. Navena Kokanova, Iordan Matev). Ecranizare după romanul lui Dmitr Dimov. Film-fluviu, cronica unei familii de mari plantatori de

tutun în perioada ante şi postbelică. „Acest film foarte îngrijit, lucrat de un artist care nu aspiră la genialitate, ci doar la precizie şi claritate, este o piatră de hotar în evoluţia cinematografului bulgar” (A. Cervoni). Moment important în cariera Nevenei Kokanova, „actriţă dotată cu o mare sensibilitate, care va interpreta personaje feminine foarte variate” (S. Micheli), în: *Hoţul de piersici* – 1964; *Afecţiune* – 1972; *Matriarhat* – 1975; *Chirii şi Metodiu* – 1981).

– Dec. 15 – Moare, la Hollywood, actorul american de origine engleză Charles Laughton (n. 1 aug. 1899). Film din 1928. „Gras, zgomotos şi jovial, a fost un interpret cu o gamă uluitoare. A jucat cu aceeaşi forţă şi savoare sadici şi oameni de treabă, valeţi şi conducători de stat, criminali şi judecători, artişti şi oameni oarecari” (E. Katz). Film: *Viaţa particulară a lui Henric al VII I-lea* (1933); *Rembrandt* (1935); *Cocoşatul de la Nôtre Dame* (1938); *Cazul Paradine* (1948); *Martorul acuzării* (1957); *şi* C*onsimţământ* (1962).

dec. 21 – Paris: pe *Le Procès* / Procesul / (r., sc. Orson Welles; a. Anthony Perkins, Jeanne Moreau, O. Wielles, Romy Schneider). „Procesul nu este o ecranizare, ci o interpretare a operei literare în care partenerul meu este Kafka” (Welles). Filmul „rezumă printr-o magnifică sinteză şi pe Welles şi pe Kafka – este un fel de căsnicie din dragoste a doua genii care şi-au găsit, prin imagine, numitorul comun. Welles a tradus opera scriitorului printr-o imagine şi o regie de o

exemplară probitate intelectuală şi, traducând-o, s-a exprimat pe sine însuşi cu toată forţa unei personalităţi excepţionale" (M. Cap – denac).

dec.

– Societatea franceză „Éclair" pune în vânzare un aparat profesional de luat vederi format 16 mm, foarte uşor şi insonorizat – tip „Cameflex" (brevet Coutant-Mathot). Era „camerei-stilou", aparatul de luat vederi preconizat de Astruc, se apropie şi pe planul realizărilor tehnice.

„Ginematograful-adevăr" dispune acum de aparatajul necesar punerii în practică a teoriilor sale.

– Regizorul Henry Pratt realizează primul film liberian, *Tărâmul* spe*ranţei*, despre o leprozerie în pădurea tropicală. Următoarele scurtmetraje ale aceluiaşi regizor abordează diferite probleme vitale ale Liberiei: eliberarea de colonialism (*Aniiunui destin*), realizarea unităţii naţionale (*Unirea*), aspiraţiile tinerei generaţii (*Liberia, ţară de mâine*).

– În zonele eliberate din Vietnamul de Sud, Frontul Naţional de Eliberare creează studiourile „Giai Phong", pentru filme de actualităţi şi documentare de propagandă: *Noi vrem trăim în pace* – 1962; *Victoria de pe autostrada 13* – 1965; *Agresorii* – 1968; *Tet* – 1970 sunt cele mai importante producţii.

– Cineastul francez Eric Rohmer deschide

seria celor şase „povestiri morale” cu scurtmetrajul *La Boulangère de* / Brutăreasa din Monceau /. „Povestiri morale nu înseamnă pentru mine a ţine o predică despre morală, ci a face o reflecţie morală. […] Ele sunt poveşti de dragoste în semitonuri, în care există un bărbat şi două femei” (Rohmer). „Cinematograful lui Rohmer este esenţialmente psihologic, chiar introspectiv, un cinematograf la persoana I, în care comentariul din *off* joacă un rol přepondhront. Este expresia unui conflict între lumea interioară a eroului şi mediul înconjurător” (M. Serceau). Celelalte povestiri morale: *Cariera SuManei* – 1963; *Colecţionara* – 1967; *Noaptea mea cu Maud* – 1969; *Genunchiul lui Claire* – 1970; *Dragostea după-amiaza* – 1972.

– Regizorul japonez Kenji Misumi inaugurează cu *Zato Ichi monoga<*art / Povestea lui Zato Ichi / seria filmelor cu spadasinul orb Zato Ichi, apărător al binelui şi ai dreptăţii. Inspirat din romanul lui Ken Shimozawa; interpret Shintaro Katsu. Succesul mare de public determină reluarea personajului în filme ca: *Zato Ichi şi sipetul de aur* (r. Kazuo Ikelmro, 1964), *Răzbunarea lui Zato Ichi* (r. Tozuko Tanaka, 1966), *Samariteanul Zato Ichi* (r. Kenji Misumi, 1968).

– Luis Buñuel realizează, în Mexic, *El angel exterminador* / îngerul exterminator / (sc. L. Buñuel; i. Gabriel Figueroa; a. Silvia Pinal, Enrique

– Rambal, Jacqueline Andere, José Baviera).

Povestea stranie a unui grup de comeseni claustraţi într-o încăpere de către o forţă misterioasă. Filmul a fost interpretat de critică atât în cheie sociologică – „procesul autodistructiv al unei societăţi catolico-burgheze ajunse în ultimul stadiu de degenerare fizică şi mentală, dar care rămâne ancorată în formele egoismului şi hedonismului său” (C. Reboledo) –, cât şi în cheie ontologică – „în aria redusă a spaţiului, oamenii sunt prada unui înger exterminator care este timpul” (R. Paolella). Constante buňueliene: simboluri freudiene, satira alienării, fidelitatea faţă de suprarealism, umorul negru.

– Cenzura braziliană interzice filmul de debut al regizorului Ruy Guerra, *Os* Cafajestesjlei fără scrupule /, incriminare a marasmului moral în care

– Se complace burghezia autohtonă. Principal reprezentant al curentului

– „Cinema Novo”, Guerra va crea un univers care „integrează elemente

– Stilistice diverse şi la prima vedere contradictorii, […] realismul său depăşeşte realitatea având deschidere spre fantastic, în timp ce magia nu-şi

– Atinge valoarea deplină decât înrădăcinându-se în datele cotidiene sau istorice autentice” (J.A. Giliji Film: *Puştile* (1964); *Tandri vânători* (1969);

– *Zeii şi morţii* (1970); *Cădere* (1977); *Erendira* (1983); *Opera de Malandro* (1984).

– Se înfiinţează în Japonia „Corporaţia

cinematografelor de artă”. Inâî ial, doar sarcini de distribuire a filmelor naţionale şi străine necomerciale.

în 1967, inaugurează un sistem de finanţare, permiţând regizorilor să scape de servituţile comerciale.

– An de vârf în cinematografia iraniană: cele trei studiouri – „Para

Film”, „Iran Film”, „Missaghie Studio” – produc peste 50 lungmetraje, dintre care se remarcă *Umbra* (r. Amin Amâni), *Strigătul de la miezul nopţii* şi *Teama* (r. Samuel Hatcikian).

– Ďupá douăzeci de ani de tăcere, regizorul portughez Manuel de Oliveira realizează un nou lungmetraj – *Acto de primavera / Velňredi* primăverii /, ecranizare a patimilor lui Hristos, demitizate prin cântec şi montare, prin tablouri naive, prin coloritul costumelor şi prin interpreţi ţărani.

Această pauză în activitatea celui mai bun cineast portughez a fost apreciată de tânărul regizor Paolo Rocha drept „o crimă contra culturii”.

– Producţia cinematografică din Hong Kong atinge cifra de 307 lungmetraje (faţă de 273 în 1960). În acelaşi timp, filmul *Amanta magnifică*, prezentat la Cannes, semnalează opiniei critice producţiile unei ţări care nu excelează prin calitate.

– În Egipt sunt naţionalizate marile întreprinderi industriale şi comerciale

cinematografice şi se creează „Organismul general al cinematografiei egiptene”, însărcinat cu producţia şi distribuţia filmelor, cu exploatarea sălilor şi a studiourilor cinematografice. Primul film al cinematografiei de stat prezentat pe ecrane, în anul următor, este şi primul film egiptean pl, culori – *Mireasa Nilului* (r. Fatine Abdel Wahab).

– Viitorul reprezentant al noii generaţii de regizori suedezi, criticul Bo Widerberg, publică volumul „Visionen i svensk film” (Viziuni în filmul suedez), în care ataca cinematograful rupt de realitate, evazionist, practicat în Suedia chiar şi de Ingmar Bergman, care „cultivă cele mai ieftine mituri, acreditând noţiuni false”. „Întreaga carte avea semnificaţia unui protest, deoarece fiecare nou film suedez era o catastrofă fără nicio legătură cu viaţa reală” (B. Widerberg)”.

– Criticul american Andrew Sarris lansează în S.U.A. teoria „filmului de autor” prin două articole publicate în revista „Film Culture”: „Note despre teoria autorului” şi „Cinematografia americană, 1962”, în care susţine că autorul filmului este regizorul, iar stilul vizual constituie măsura valorii unui regizor-autor. Potrivit acestei teorii, Sarris împarte regizorii în: artişti solitari, creatori care produc opere de artă, şi artizani-interpreţi, care lucrează în echipă şi produc filme de divertisment. Numeroşi critici americani au infirmat această dihotomie, considerând-o o prejudecată care a împiedicat cercetarea filmului hollywoodian.

– Este anul afirmării curentului cinematografic brazilian „Cinema Nôvo”. Asemenea neorealismului sau „noului val francez”, el se conformează cerinţelor unei producţii „sărace”. Foloseşte aparatură uşoară de 16 mm cu sunet în priză directă, evitând studiourile; creează un sistem de distribuţie şi o critică proprii, propune un cinematograf cu preocupări social-politice consecvente, solicită o atitudine nouă, angajată a cineastului. Din punct de vedere stilistic, originalitatea acestui curent provine din situarea sa în „peisajul politic al foamei, iar expresia culturală autentică a foamei este violenţa” (G. Rocha). Va atinge apogeul în anii 1968 – 1969, în special prin succese dobândite pe plan internaţional. După 1970, noua conjunctură politică obligă la o atenuare a vigorii polemice, dar creatorii brazilieni continuă să lucreze chiar şi în exil. Reprezentanţi: Glauber Rocha, Ruy Guerra, Carlos Diegues, Leon Hirszman, Paulo Cesar Săraceni.

– Pr. *Dr. No*, de Terence Young, este primul film din seria „James Bond, agentul 007”, personaj creat de scriitorul Jan Fleming şi interpretat alternativ pe ecran de Séan Conner*y să-i* Roger Moore. Îmbinând umorul cu suspansul, momentele erotice cu urmăririle spectaculoase, aceste filme de aventuri se remarcă prin inventivitatea găselniţelor tehnice (automobile care devin aeroplane, serviete-mitralieră etc.), prin frumuseţea peisajelor şi dificultatea cascadoriilor.

Alte filme din serie: *Goldfinger* – 1964; *Trăim numai de două ori* – 1967; *Diamantele sunt veşnice* – 1971; *Trăieşte şi lasă să moară*! – 1973; *Spionul care mă iubea* – 1977; *Octopussy* – 1983.

1963

ian. 9 – Ia fiinţă „L'Office des actualités algériennes" (Oficiul pentru actualităţi algeriene). Director, Mohamed Lakhdar Hamina. Scop: realizarea şi distribuirea unor documentare de scurtmetraj şi de metraj mediu pe teme de stringentă actualitate, cu rol informativ şi educativ, ian.

– Regizorul senegalez Sembène Ousmane debutează cu scurtmetrajul *Borom Sarret*. O zi din viaţa unui birjar din Dakar. „Unul dintre filmele africane cele mai izbutite. [...] Mărturie a unei situaţii sociale noi, creată de independenţa Senegalului, când pentru cei sărmani viaţa rămâne foarte ginti. [...] O critică socială făcută din interior" (P. Viyera). Premiul pentru debut la Tours. Un.

– Pr. *This Sporting Life* / Viaţă sportivă /. (r. Lindsay Anderson; a Richard Harris, Rachel Roberts) Drama unui muncilor cara. Încearcă art devină sportiv de performanţă din dorinţa de a se ridica peste mediocri lalea vieţii de provincie. Conflictul social e dublat de drama personală a eroului, care nu izbuteşte să se facă iubit de femeia cu care trăieşte, din pricina temperamentului său coleric. „Tablou realist al provinciei engleze, meschine şi clevetitoare,

punând în evidenţă două atitudini contrare: revolta împotriva vechilor tabuuri şi grija pentru respectabilitate” (R. Lefovre, R. Lacourbe). Debut în lungmetrajul de ficţiune al regizorului Lindsay Anderson, reprezentant de frunte al curentului „Free Cinema”.

Film: *Dacă* (1968); *Oh, norocosulel* (1973); *Britannia Hospital* (1982).

lim.

– Bucureşti: apare primul număr al revistei „Cinema” (redactor-şef, Victor Iliu), periodic lunar care îşi propune „apropierea spectatorului de problemele artistice, ideologice, tehnice şi economice chiar, care se pun realizatorilor unui film”. Activitate de cultură „şi propagandă cinematografică dedicată cu precădere filmului românesc. Periodicul cinematografic românesc cu cea mai lungă apariţie. Din 1965, redactor-şef Ecaterina Oproiu.

four. 6 – Pr. *8.1 / 2* (r. Federico Fellini; a. Marcello Mastroianni, Anouk Aimée, Claudia Cardinale, Sandra Milo). „Este filmul realizării unui film (care poate nu se va face niciodată), văzut prin prisma stărilor sufleteşti, a visurilor şi a obsesiilor regizorului” (G. Salachas). Acesta este un bărbat de 45 de ani, care „încearcă să pună cap la cap diferite episoade ale existenţei sale şi să le dea sens. […] Filmul poate fi considerat drept ceva între o şedinţă de psihanaliză şi examinarea unei conştiinţe tulburate.

Este un film melancolic, aproape funebru, şi

totuşi foarte comic" (Fellini).

Profund autobiografic, *81 /* 2 aduce pe ecran amintiri din copilăria regizorului şi, totodată, reia temele şi personajele tipic felliniene: obsesia mării, ridiculizarea clerului, circul, extravaganţele înaltei societăţi, cuplul în pragul dezbinării, magicianul, femeia opulentă etc. Marele Premiu – Moscova.

febr. 13 – Regizorul francez Pierre Étaix realizează primul său lungmetraj, *Le Soupirant /* îndrăgostitul /. Aventurile comice ale unui tânăr care încearcă să se însoare. „Étaix îşi caută sursele şi stilul la marii comici ai filmului mut – Keaton, Chaplin, Linder – şi îşi construieşte filmele pe gaguri pur cinematografice, nici verbale, nici filosofice" (R. Boussinot).

„Moştenitor al unei tradiţii copleşitoare, care, practic, a înăbuşit până la el orice tentativă de reînnoire şi de renaştere, Étaix ştie să emoţioneze şi să producă râsul fără a plagia. Comicul său îi aparţine sau mai exact se confundă cu el" (P. Billard). Film: Yoyo (1965); *Dragostea cea mare* (1969); *Ţara belşugului* (1971).

febr. 25 – *Lawrence of Arabia /* Lawrence al Arabiei / îi aduce regizorului englez David Lean premiul „Oscar" pentru film şi regie, încununând o carieră în care grija pentru destinele terne ale unor personaje modeste [*Scurtă întâlnire* – 1946)" alternează cu acurateţea ecranizărilor după opere clasice (*Marile speranţe* – 1946, *Oliver Twist* – 1948) şi cu

capacitatea de a realiza spectaculoase superproducţii internaţionale [*Podul de pe râul Kway* – 1957, *Lawrence al Arabiei*, *Doctor Jivago* – 1965, *Un drum spre India* – 1983).

mart. 3 – Viena: pe *3 November 1918* (ř. Edwin Zbonek). Ecranizare după romanul lui Theodor Gokor, evocare a unei importante pagini din istoria modernă a Austriei. Operă de vârf a cinematografiei din această ţară.

mart. 26 – Pr. II *Gattopardof* Ghepardul / (r. Luchino Visconti; a. Burt

Lancaster, Claudia Cardinale, Alain Delon). Ecranizare după romanul lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa, filmul este o amplă frescă a Italiei în momentul *Risorgimento-xúni*. Drama prinţului Fabrizio di Salina, care priveşte cu luciditate crepusculul clasei sale şi ascensiunea burgheziei, prilejuieşte reluarea a doua dintre temele preferate ale lui Visconti: tema transformismului ca rău istoric italian şi tema descompunerii şi a morţii, în reconstituirea universului lui Lampedusa, Visconti atinge una dintre culmile perfecţiunii formale, prin rafinamentul cadrelor compuse în stilul picturilor din secolul al XIX-lea, prin grija pentru fiecare detaliu vestimentar şi de recuzită, prin desăvârşita îmbinare de culori. Secvenţe celebre: Te Deum-ul din biserica de la Donnafugata, balul final. „Filmul cel mai serios, cel mai echilibrat, cel mai sobru, dacă nu cel mai inspirat artistic pe care l-a realizat Visconti” (A. Moravia). Marele Premiu – Cannes, mart. 27 –

Romancierul şi scenaristul francez Alain Robbe-Grillet debutează în regia de film cu *Vlmortelle* / Nemuritoarea / (a. Françoise Brion, Jacques Doniol-Valeroze). După o experienţă literară în care scrierea cinematografică este frapantă (tehnica sa descriptivă pare a crea o echivalenţă scrisă a limbajului filmic), după experienţa colaborării cu Alain Resnais (scenariul la *Anul trecut la Marienbad*), Robbe-Grillet realizează un tip de cinematograf intelectual, un joc continuu în timp, în care memoria este singurul instrument de cunoaştere al omului. Film: Trans *Europe Express* (1966); *Edenul şi după aceea* (1970); *Jocul cu focul* (1974).

mart. 28 – New York: pe *The Birds* \ Păsările / (r. Alfred Hitchcock; a. Rod Taylor, Tippi Hedren). Inspirat dintr-o nuvelă de Daphné du Maurier (povestea unui orăşel american atacat de păsări), filmul face o notă oarecum aparte în opera lui Hitchcock prin faptul că depăşeşte dimensiunile enigmei poliţiste obişnuite şi abordează „misterul singurătăţii omului în faţa cosmosului, ale cărui forţe nu le poate domina” (A. Ayfre).

„Păsările sunt întruchiparea concretă a arbitrarului şi a neprevăzutului, a tot ceea ce face viaţa şi relaţiile umane precare, un memento al fragilităţii şi al instabilităţii care nu pot fi ignorate sau evitate şi, dincolo de asta, al lipsei de sens şi al absurdităţii vieţii” (R. Wood), apr. 1 – Regizorul suedez Bo Widerberg debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Bamvagnen* / Căruciorul /, în care îşi

ilustrează concepţiile profesate în critică: respingerea tradiţiei, adică a cinematografului „vertical”, orientat spre marile probleme, în favoarea simplei descrieri „orizontale”.

a situaţiilor cotidiene. „Nu fac filme ca să arăt cum e azi Suedia. Dar personajele mele acţionează pe un fundal real. E de la sine înţeles că acest fundal reprezintă în mod automat Suedia zilelor noastre”. Influenţat de cinematograful american independent şi de „noul val francez”, *Căruciorul* reprezintă prima colaborare cu Thommy Berggren, care rămâne interpretul filmelor sale următoare: *Dragoste 65* – 1965; *Elvira Madigan* – 1967; *Joe HUI* – 1970.

apr. 17 – Paris: pe filmului de montaj *Mourir a Madrid* / Să mori la Madrid /, de Frédéric Rossif. Pornind de la documentele de arhivă despre războiul civil din Spania, filmul alternează aceste imagini cu evocări ale

Spaniei de fiecare zi, turnate de autor în semiclandestinitate în anul 1962.

Mesaj revoluţionar, „unitate de compoziţie de curzând nu numai din discurmii autorului, dar şi din unitatea plastică a imaginilor, în ciuda originii lor diverse” (R. Boussinot).

mul 1 – Pr. *Le joli Mai* / Frumosul mai / (r. Chris Marker), film realizat în maniera unui ciné-vérité. Prezintă Parisul în mai 1962, momentul sfârşit îi luă războiului din Algeria, al atentatelor teroriste, al manifestaţiilor şi al represiunilor poliţiei. Din discuţiile cu oameni de pe stradă,

aleşi tiilâmplător, reiese imaginea societăţii franceze cu cei doi poli ai săi: apatia şi egoismul micii burghezii, curajul şi dorinţa de acţiune ale proletariatului. „Spontaneitatea cazului individual se încadrează într-o demonstraţie în care comentariulpolitizat al omului de stânga, care este Marker, în îmbină cu o metodă a ciné-vérité-ului, utilizată în scopuri evident ideologice” (Claire Clouzot).

mai 7 – Pr. filmului de montaj din R.D.G. *Das Russische Wunder* / Miracolul rus / (r. Andrew şi Annelie Thorndike), evocare a Marii Revoluţii

Socialiste din Octombrie, a evenimentelor care au precedat-o şi a evoluţiei statului sovietic de-a lungul a câtorva decenii. Marele Premiu – Moscova.

Reprezintă încununarea operei celor doi cineaşti, caracterizată prin scrupulozitate în folosirea documentului cinematografic şi prin profund spirit militant. Film: *Tu şi camarazii tăi* (1954); *Acţiunea Sabia teutonă* (1958);

Vechea lume nouă (1977).

mai 15 – Cannes: se prezintă filmul japonez *Seppuku* / Harakiri / (r. Masaki Kobayashi; a. Tatsuia Nakadai, Shima Iwashita, Akira Ishikawa).

„O poveste cu două obiective. Unul, evident: punerea în discuţie a acelei practici care dă titlul filmului şi care este menită să salveze onoarea samurailor v Celălalt, mai profund: atacarea ordinii sociale care susţine şi fondează un asemenea ritual barbar” (A.S. Labarthe). Primul

film cu samurai care este total antisamurai, deoarece demască impostura celebrului cod al onoarei. „Diferenţa esenţială între filmul meu şi alte filme cu samurai este că filmul meu nu este numai istoric, ci şi actual” (M. Kobayashi).

Violenţă conţinută, care în ultimele scene izbucneşte cu o extraordinară forţă. Sistem de flash-back-uri care amestecă pe nesimţite prezentul cu trecutul. Premiul special al juriului – Cannes.

Iun. 4 – Houston: pe *The Nutty Profesor* / Profesorul trăsnit / (r. J, erry

Lewis; a. J. Lewis, Stella Stevens). Parodie după „Dr. Jekyl şi Mr. Hyde”, de Robert Louis Stevenson. „Fiecare dintre noi are două chipuri. Mulţi oameni nu-şi dau seama, dar cu toţii avem o paÝte bună şi una rea. Dar cred că însăşi slăbiciunea noastră reprezintă o forţă. Dacă îmi amintesc bine şi Shakespeare a spus-o. Cât mă priveşte, eu am o filosofie foarte simplă: întreţin cu omenirea o legătură de dragoste. Îi ador pe oameni şi îmi place să dăruiesc” (Lewis).

Iun. 12 – Pr. *Optimisticeskaia traghedia* / Tragedia optimistă / (r. Samson

Samsonov). Ecranizare după drama istoric-revoluţionară a lui Vsevolod

Vişnevski. În rolul marinarului Aleksei, actorul Viaceslav Tihonov depăşeşte etapa rolurilor de factură romantică, de construcţie univocă şi de linearitate a sentimentului (inaugurată cu *Tânăra gardă* în 1948). Noua etapă a carierei sale este

marcată de compoziţii complexe, în care observaţia psihologică şi portretizarea multiplă devin precumpănitoare (*Război şi pace* – 1966 – 1967; *Să trăim până luni* – 1969; *JEgor Rulâciov şi alţii* – 1973; *17 clipe ale unei primăveri* – 1974; *Albul Bim-Ureche Neagră* – 1977).

Iun. 12 – New York: pe *Cleopatra* (r. Joseph L. Mankiewick; a. Elizabeth Taylor, Richard Burton, Rex Harrison). Superproducţie hollywoodiană, extrem de costisitoare, care aduce casa „20th Century Fox" în pragul falimentului. Bazată pe diferite surse clasice şi pe cartea „Viaţa şi epoca Cleopatrei", de G.M. Franzero, acţiunea filmului este sufocată de decorurile monumentale, costumele supraîncărcate şi de alaiul sutelor de figuranţi. Deşi criticii îl consideră în marea lor majoritate „cel mai extravagant eşec din istoria Hollywood-ului", filmul primeşte patru premii „Oscar" (imagine, decoruri, costume, efecte speciale)…

iun. 18 – Moare actorul mexican Pedro Armendariz (n. 9 mai 1912).

Film din 1935. Interpretează peste 75 de roluri. Cea mai importantă vedetă masculină mexicană a anilor '40 – 50. Devine cunoscut pe plan internaţional datorită filmelor lui Emilio Fernandez [*Maria Candelaria* – 1944, *Perla* – 1946). Lucrează în Statele Unite şi în Europa.

Iun.

– Pr. *Tom Jones* (r. Tony Richardson; sc. John Osborne; a. Albert

Finney, Susannah York). Ecranizare după romanul lui Henry Fielding.

Eroul, care, prin libertinaj, grosolănie, şmecherie şi limbaj fără perdea se revoltă împotriva „bunelor moravuri”, a ipocriziei, a ierarhiei sociale închistate, scandàlizând societatea puritană a secolului al XVIII-lea, devine în filmul lui Richardson un precursor al tinerilor „furioşi” din anii ’60.

Explozie de tinereţe, energie, vitalitate, fantezie în folosirea mijloacelor de expresie, filmul înregistrează un extraordinar succes de public şi mai puţin de critică. Aceasta îl consideră drept o abdicare de la principiile şi scopurile „Free Cinema”-ului. Trei premii „Oscar” (film, regie, scenariu), iun.

– Actorul englez Tom Courtenay realizează o creaţie excepţională în filmul *Billy* liar / Billy mincinosul /, de John Schlesinger – povestea unui funcţionar de la pompele funebre care îşi compensează existenţa cenuşie şi monotonă printr-o imaginaţie debordantă. Îmbinare de candoare şi obstinare, Courtenay devine în anii ’60 întruchiparea tinerilor – nonconformişti şi neînţeleşi. Film: *Singurătatea alergătorului de cursă lungă*

(1962); *Pentru ţară şi rege* (1964); *O zi din viaţa lui Ivan Denisovici* (1971).

După o absenţă de aproape zece ani, revine strălucit pe ecran în *nierul* (1983).

lui. 1 – Ia fiinţă, la Stockholm, „Svenska

Filminstitutet”. Scop: încurajarea producţiei cinematografice de calitate – 30% din venitul Institutului este consacrat finanţării filmelor suedeze direct proporţional cu încasările, 30% se alocă unor premii acordate filmelor suedeze de valoare.

Rezultat: în primii patru ani înlesneşte debutul a peste 20 de regizori, lui. 12 – Moare, la Berlin, regizorul german Slatan Dudow (n. 30 ian. 1903). Film din 1929. Reprezentant al cinematografului proletar german de la începutul anilor ’30. (*Baloane de săpun* – 1929, *Kuhle Wampe* – 1933). După război, lucrează în R.D.G., contribuind la crearea noii cinematografii socialiste (*Plinea noastră cea de toate zilele* – 1949, *Mai tare ca noaptea* – 1954, *Christine* – 1963).

lui. 25 – Pr. *Hitler, connais pas* / / Hitler, nu-l cunosc! /, primul lungmetraj al regizorului francez Bertrand Blier. Unsprezece tineri între 18 şi 20 de ani sunt invitaţi în faţa aparatului de filmat pentru a li se pune întrebări despre viaţă şi lume. „Răspunsurile ordonate pe teme şi montate cu imagini din studio, cu gros-planuri ale feţelor şi mâinilor celor anchetaţi, încearcă cu mijloacele unui fèl de ciné-vérité de studio să se constituie într-un portret de generaţie. Experiment minat de abstract şi artificial” (Claire

Clouzot), care semnalează atenţiei criticii un regizor ce se va afirma deplin în anii ’70: „*Dansatoarele*” – 1974 – 1978; *Bufet rece* – 1979;

Povestea noastră – 1984; *Ţinută deseară* – 1986.

sept. 1 – Regizorul finlandez Jörn Donner debutează în Suedia cu *söndag i September* / O duminică de septembrie /. Este începutul unei carifim în care” funcţiile de conducere administrative (director la Institutul

«undez de film şi la Arhiva de filme finlandeză) şi activitatea de producător (În 1966 fondează casa „Jörn Donner”) se îmbină cu cea de regizor, i rit m (autor al unui studiu despre Bergman) şi scriitor. Crezul său artistic:

„Un film este un produs artificial, de aceea identificarea deplină cu realitutnu trebuie evitată, recurgându-se la distanţarea critică. Noi nu recreăm ni intenţia de a imita”. Influenţat adesea de Antonioni, el descrie alienarea burgheziei. Film: *Aventura începe aici* (1965); *Anna* (1970); *Imagini din Finlanda* (1971).

«opt. 4 – *VHonorable Stanislas, agent secret* / Onorabilul Stanislas, agent iinrrot /, de Jean Charles Dudrumet, îi oferă actorului francez Jean Marais

Î

M’ilüjul să-şi schimbe *emploie*-ul, trecând de la filmul de capă şi spadám

(*U*) *coşatul* – 1960, *Căpitanul Fracasse* – 1961) la aventurile poliţiste

(*icntlemanul din Cocody* – 1965, *Sfântul la pândă* – 1966, *Paria* – 1968).

Alte filme: *Şopârla mexicană* (1972); *Legături de rudenie* (1986).

Hopt. 10 – Se inaugurează primul festival internaţional al filmului de la New York, manifestare anuală necompetitivă. Asemenea celui de la

Londra, el include în program cele mai importante filme din festivalurile internaţionale ale anului, precum şi o serie de filme „de excepţie” în premieră absolută.

«opt. 20 – Pr. *Az prijde Kocour*) Când vine pisica / (r. Vojtěch Jasný), într-un orăşel de provincie soseşte o trupă de comedianţi a căror vedetă este o pisică cu ochelari. Privirea ei are puterea de a colora oamenii care au ceva pe conştiinţă: ipocriţii devin violeţi, nestatornicii – galbeni, hoţii – cenuşii, îndrăgostiţii – stacojii. Fantezie cinematografică pe tema conflictului dintre constrângere şi libertate, dintre intoleranţă şi spiritul liberal. „Experienţele cu culoarea au fost dificile şi au durat mult, căci nu voiam ca actorii să fie pictaţi monocrom, voiam să şi iradieze culoare, în cele din urmă, împreună cu operatorul Jan Kučera, am izbutit jonglând cu trei elemente: machiajul, lumina şi un obiectiv special” (Jasný). Premiul special al juriului – Cannes.

sept. 29 – Pr. *Adieu, Philippine*!) Adio, Philippine! / (r. Jacques Rozier; a. Jean

Claude Aimini, Yveline Cory). Iubirile unui tânăr în ultima sa vacanţă, înainte de a pleca în războiul din Algeria. „Una dintre operele cefé mai originale produse în Franţa în epocă, cel mai «tânăr» film, dintre cele consacrate tinerilor din

anii ’60” (R. Boussinot). Accent asupra contextului social care redă relativa dezrădăcinare a tineretului proletar, oct. 2 – Moment de vârf în creaţia actriţei franceze Delphine Seyrig:

rolul Hélène din *Muriel*, de Alain Resnais, pentru care obţine premiu la Veneţia. Actriţă de teatru şi de film, ea interpretează în anii ’60 – 70

personaje enigmatice, graţioase şi expresive, al căror model rămâne eroina din *Anul trecut la Marienbad* (1961). Film: *Aloise* (1974); *India Song* (1975);

Farmecul discret al burgheziei (1975); *Vera Baxter* (1977); *Pe drum* (1979);

**80 – anii de aur* (1986).

oct. 9 – Pr. *Le mani sulla cittă*) Cu mâinile pe oraş / (r. Francesco Roşi;

1. Gianni Di Venanzo; a. Rod Steiger, Salvo Randone şi actori neprofesionişti). Urmărind firele care leagă societăţile particulare cu autorităţile politice şi administrative din Napoli, unde s-a produs prăbuşirea unor imobile, filmul demască sub aparenţa democratică a structurilor tirania secretă a celor care stăpânesc oraşul. Film politic, în spiritul celtfr mai bune tradiţii ale neorealismului şi documentarismului italian. Îşi refuză aparenţa de ficţiune, străduindu-se să semene cât mai mult cu ancheta filmată pe viu şi cu reportajul TV. „Leul de aur” – Veneţia.

oct. 10 – Moare, la Milly-la-Forêt, scriitorul, scenaristul şi regizorul francez Jean Cocteau (n. 15 lui. 1889). Talent polivalent – poet, pictor,

actor, dramaturg – el a dat cinematografiei o serie de filme insolite ca factură, puternic impregnate de atmosfera poetică specifică operei sale literare (*Sângele unui poet* – 1930, *Frumoasa şi fiara* – 1946, *Vulturul cu două capete* – 1947, *Părinţii teribili* – 1949, *Orfeu* – 1950, *Testamentul lui Orfeu* – 1960]. Pentru ca arta cinematografică să devină demnă de un scriitor, trebuie ca acel scriitor să devină demn de acea artă, adică să nu lase să i se interpreteze o operă oricum, ci să-şi dea toată silinţa să construiască din acea operă o realitate nouă, al cărei stil să devină echivalent cu stilul scrisului său" (Cocteau).

nov. 14 – Pr. *The Servant* / Servitorul / (r. Joseph Losey; sc. Harold Pinter; a. Dirk Bogarde, James Fox, Sarah Miles), un film despre „puterea distrugătoare a celor care încearcă să trăiască potrivit unor principii false şi a unor valori perimate. Este povestea unui stăpân care trăieşte ca în secolul XVIII, în spatele faţadei unei case, şi care nu vrea să facă saltul spre secolul XX, şi a servitorului său, la fel de fraudulos şi de necinstit ca şi stăpânul, dar ceva mai realist, deci mai vicios" (Losey). Răsturnarea raporturilor stăpân-servitor (prin exploatarea de către servitor a slăbiciunilor stăpânului) duce la distrugerea ambelor personaje. Film-parabolă despre alienarea şi despre inversarea raporturilor umane. Planurile foarte lungi, imaginile deformate, ambianţa apăsătoare creează o atmosferă de coşmar.

nov. 18 – Bucureşti: pe *Tudor* (r. Lucian Bratu; sc. Mihnea Gheorghiu; a. Emanoil Petruţ, George Vraca, Geo Barton, Amza Pellea, Olga Tudorache). „Filmul răscoalei din 1821, moment istoric crucial privit prin tragedia personală a lui Tudor, unul dintre cei mai fascinanţi eroi ai istoriei româneşti" (Ecaterina Oproiu), deschide calea „meditaţiilor cinematografice pe teme istorice afirmând această vocaţie a filmului românesc şi faptul că, atunci când este susţinută de o solidă bază dramaturgică şi de flacăra unor convingeri patriotice, o superproducţie poate deveni o operă de artă" (Manuela Gheorghiu). Inaugurează programul epopeii naţionale cinematografice: *Dacii* – 1967; *Columna* – 1968; *Mihai Viteazul* – 1971; *Ştefan cel Mare*, *Vaslui 1475* – 1975; *Cantemir* – 1975;

Buzduganul cu trei peceţi – 1977; *Vlad Ţepeş* – 1978; *întoarcerea lui*

Vodă Lăpuşneanu – 1978; *Burebista* – 1980; *Horea* – 1984.

dec. 12 – Moare regizorul japonez Yasujiro Ozu (n. 15 dec. 1903). Film din 1927. Considerat de critica japoneză drept cel mai mare şi mai autentic dintre regizorii niponi. „Operele lui Ozusânt bazate pe nostalgia sistemului tradiţional al marii familii japoneze, acum pe cale de dizolvare. Şi-a consacrat toată viaţa realizării unor comedii şi tragedii din viaţa de familie.

[...] Caracteristica stilului său: juxtapunerea unor imagini fixe pe pictura delicată a sentimentelor. Este cea mai izbutită expresie a

psihologiei micii burghezii conservatoare din Japonia modernă” (T. Sato). Film: *Primăvara târzie* (1949); *Povestiri din Tokio* (1953); *Toamnă însorită* (1960); *Într-o după-amiază de toamnă* (1962).

dec. 15 – New York: pe *America*, *America* (r. Elia Kazan; a. Stathis Giallelis, Frank Wolff). Ecranizare a romanului scris de Kazan, în 1961, şi inspirat din aventurile unui unchi al său care a emigrat din Turcia în

America, la sfârşitul secolului al XIX-lea. „Una din dorinţele mele era să arăt înrăirea treptată a unui om, cuprins treptat de ideea că scopul scuză mijloacele. Pe măsură ce Stavros se apropie de America, el devine un niimrican, adică un om care ar face orice pentru a-şi atinge scopul” (Kazan)

dee. 20 – Pr. *Le Mépris* / Dispreţul /, de Jean Luc Godard, prilejuieşte trecerea actorului francez Michel Piccoli de la roluri de plan doi la cele du protagonist, după o carieră de 15 ani. „Un mare actor, dublat de un excelent profesionist, ştiind să-şi aleagă rolurile şi regizorii, conducându-şi singur cariera şi asumându-şi riscuri ce merg întotdeauna în sensul calităţii şi al îndrăznelii” (G. Braucourt). Film: *Frumoasa de zi* (1967); *vieţii* (1970); *Marea crăpelniţă* (1973); *René La Canne* (1977); O *afacere ciudată* (1982); *Puritana* (1986).

dec. 20 – Pr. *O neóem jiném* / Despre altceva / (se., r. Věra Chytilová; a. E. Bosáková, V. Uzelacová), primul lungmetraj al cineastei cehoslovace, prezintă două destine contrastante:

gimnasta, care s-a supus tot timpul unei discipline severe, izbuteşte să depăşească probele dure ale vieţii, în timp ce o altă femeie, care nu a avut niciun fel de probleme, nu găseşte forţa de a înfrunta primele eşecuri sentimentale. Marele Premiu la

Mannheim.

– Pr. *El* Verdugoţlălăul / (r. Luis Berlanga; a. Nino Manfredi, Emma

Penella, José Izbert). Comedie satirică. Un tânăr sărac acceptă postul de călău pentru avantajele materiale pe care le oferă, dar este din ce în ce mai terorizat la gândul că va trebui să ucidă şi, în cele din urmă, este dus cu sila la locul execuţiei. Umor negru, tipic spaniol. Influenţă neorealistă.

„Acest film este pentru mine un mijloc de a mă ridica împotriva pedepsei capitale. [...] Am vrut să arăt cum poate fi sacrificată libertatea pentru confort şi cum omul este robul societăţii care ne împarte în victime şi călăi" (Berlanga).

În Pakistan este prezentat filmul / Zidul de sticlă /, de Zahir Raihan, reper important în dezvoltarea cinematografiei naţionale.

– Printre cele trei lungmetraje realizate de studiourile din R.P. Chineză, *Di Dao Zhan* / Războiul subteran / (r. Yen Sân Lung; a. Kao Tehoua Yao, Kao Laoy Tchong) cunoaşte un deosebit succes. Film educativ despre

– Rezistenţa satului Kao Kiotchong în lupta împotriva agresorilor japonezi, în 1942.

– Regizorii canadieni Pierre Perrault şi Michel Brault realizează unul

– Dintre cele mai importante filme ale cinematografului direct – *Pour la*

– *Suite du mondel* Pentru continuitatea lumii /, un documentar despre viaţa

– Pescarilor din îl e-aux-Coudres. „Aparent expresie a cinematografului direct prin excelenţă, acest film este foarte construit: pe de o parte, ceea

– Ce organizează filmul nu este imaginea, ci cuvântul (în timpul unor lungi

– Secvenţe aparatul stă imobil în faţa unui personaj care vorbeşte). Pe de

– Altă parte, realitatea surprinsă în film este ea însăşi reconstituită; pescarii

– Din îl e-aux-Coudres, care nu mai pescuiseră marsuin de multă vreme, demonstrează această activitate tradiţională, special pentru film, ca să

– Nu fie uitată şi mai ales să fie transmisă" (P. Veronneau, M. Euvrard).

– Rio de Janeiro: pe *Vidas seras* / Vieţi uscate / (r. Nelson Perreira dos

– Santos; a. Atila Jorio, Maria Ribeiro). Ecranizând romanul lui Graciliano

– Ramos, părintele spiritual al curentului „Cinema Nôvo" redă cu duritate

– Şi sobrietate viaţa mizeră a unei familii de ţărani din nord-estul Braziliei.

– *Mikros Afrodites* / Micile Afrodite / (r. Nikos Koundouros; a. Cleopatra

– Rota, Vangelis Joannides, Eleni Procopiou, Takis Emmanouil). Inspirat

– Liber din romanul „Iubirile pastorale ale lui Daphnis şi Chloe”, de Longos, filmul este „un imn închinat senzualităţii şi demnităţii în Grecia antică”.

(G. Sadoul). „Koundouros găseşte în peisajele Aticii elemente proteiforme, care, prin simplitatea lor, reţin mitul la nivelul experienţei primitive. […]

Intervenţia cuplului adulter reprezintă pentru Koundouros un mijloc de a-şi expune teoria sa potrivit căreia bărbatul este un idealist şi vrea să fie iubit, iar femeia, de îndată ce îşi asigură anumite avantaje, se supune celui care o cucereşte din punct de vedere sexual” (A. Mitropoulos). Premiu pentru regie – Berlin.

– Documentaristul olandez Bert Haanstra termină lungmetrajul *Alleman* / Omul olandez / – monografie cinematografică dedicată oamenilor

– Şi locurilor natale. „Haanstra pare excedat de pitorescul pe care un ochi

– Neprevenit este gata să-l găsească în realitatea patriei sale şi se crede dator

– Să combată imaginile prefabricate, stereotipiile, idilismul, sentimentalismul.

– […] Fiecărei aparenţe îi contrapune o variantă de culise, o interpretare

– Hazlie sau numai realistă. Asistăm astfel la o demontare a pitorescului”.

– (R. Rusan).

– *Labirynt* / Labirint / (r. Jan Lenica), un film

de desene decupate, colaje

– De hârtii colorate şi fragmente de ziar, în care celebrul animator polonez

– Condamnă în stilul său tandru şi crud oprimarea libertăţii de gândire în

– Condiţiile tehnicizării maxime a societăţii moderne. Premiul FIPRESCI – Annecy.

– În Chile, societatea „Diprocine” organizează primul festival cinematografic de la Vina del Mar. Din 1966, el va căpăta o audienţă largă, devenind

– Un festival al cinematografului latino-american.

– În filmul *Le nez* / Nasul /, animatorul francez Alexandre Alexeieff atinge perfecţiunea în utilizarea metodei „ecranului cu ace”, modalitate de

– Gravură animată descoperită de el, în 1930, şi folosită cu succes încă în

– 1933 în capodopera sa *o noapte pe Muntele Pleşuv*.

Regizorul brazilian Glauber Rocha publică volumul „Revizuirea critică a cinematografului brazilian”, în care discută problematica reînnoirii propuse de „Cinema Novo”.

– Esteticianul şi istoricul de film Jean Mitry publică lucrarea sa fundamentală „Esthétique et psychologie du cinéma” (Estetica şi psihologia

– Cinematografului). Un tratat de cinema în două volume, în care autorul

– Încearcă să împace perspectiva teoretică (arta cinematografului) cu perspectiva

„filmologică” (cinematograful ca fapt social, psihologic).

– Actriţa italiană Claudia Cardinale întruchipează unul dintre personajele de referinţă ale filmografiei sale în *la ragazza di Bube* \Fata lui

– Bube / (r. Luigi Comencini). Temperameptul ei meridional, frumuseţea sălbatică, vocea răguşită, cu inflexiuni, o recomandă pentru roluri de femei

– Aprige şi senzuale (*Ghepardul* – 1963, *Tremurătoarele stele ale Ursei* – 1965, *Petrolistele* – 1971, *Libera, dragostea mea* – 1974); alteori, ea poate

– Întruchipa imaginea purităţii (*8.1 / 2* – 1963, *Grup de familie într-un interior* – 1971). Film: *Fata cu valiza* (1962); *Când se arată cucuveaua* (1968);

– *Prefectul de fier* (1978) \ *Fitzcarraldo* (1982); *Un bărbat îndrăgostit* (1986)»

1964

ian. 24 – Pr. *Judex* (r. Georgea Franju; a. Channing Pollok, Francine

Bergé, Édith Ščob). Omagiu respectuos şi plin de umor adus operei lui

L. Feuillade. „Caracteristica viziůnii lui Franju, care constă în a interpreta irealul cu maximum de realism” (J. Cocteau) şi în „a face să transpară misterul, visul şi poezia din cotidianul cel mai banal, îşi găseşte aici expresia cea mai personală” (Claire Clouzot).

Inn. 80 – New York: pe *Dr. Strângelove or How I Learned to Stop Worrying and Love the*

Bombe / Dr. Strângelove sau cum am învăţat să nu mă mai îngrijorez şi să iubesc bomba / (r. Stanley Kubrick; a. George G. Scott, 1 eter Sellers). Comedie neagră pe tema unui posibil război atomic declanşat din greşeală de un general psihopat. „Am realizat filmul din marea mea dorinţă* de a face ceva împotriva coşmarului nuclear, unica problemă socială în care nu există nicio şansă ca oamenii să înveţe ceva din experienţă” (Kubrick). „Cel mai amuzant şi mai coşmaresc film al anului.

Kubrick este un regizor inteligent şi abil, iar *Dr. Strângelove*, cel mai machiavelic film al său. […] Una dintre cele mai mari denunţări şi avertismentul cel mai plin de speranţă” (T. Milne). Creaţie remarcabilă a actorului Peter Sellers în triplu rol: cel al preşedintelui S.U.A., al unui căpitan britanic de aviaţie şi al unui savant nebun, de origine germană, ian.

– Pr. *Becket* (r. Peter Glenville; a. Richard Burton, Peter – O’Toole).

Ecranizare după piesa lui Tean Anouilh, inspirată de prietenia dintre regele Angliei Henric al II-lea şi consilierul său Thomas Becket, devenit arhiepiscop. „Întregul film se articulează în jurul magistralei interpretări, cu accente shakespeariene, a celor doi protagonişti. Fastul acestei montări solemne serveşte drept contrapunct spectacular pentru drama psihologică a celor două fiinţe vulnerabile” (R. Lefèvre, R. Lacourbe).

febr. 6 – Pr. *Pacsirta* / Drama ciocârliei / (r. László Ranódy; a. Antal Páger).

Drama unei fete urâte, dar şi a părinţilor ei care o compătimesc fără să o iubească şi care cred că ea le-a stricat viaţa, izolându-i de lume. Tablou cehovian al unei provincii care macină idealurile, sufocă ambiţiile şi demolează speranţele. „Cinematograf pudic şi dulce-amar, care, fără şmecherii sau ostentaţii, ne arată realitatea profundă a fiinţelor şi a lucrurilor prin prisma unei sensibilităţi poetice” (G. Braucourt).

febr. 19 – Pr. *Les Parapluies de Cherbourg*! Umbrelele din Cherbourg /

(r. Jacques Demy; m. Michel Legrand; a. Catherine Deneuve, Nino Castelnuovo, Marc Michel). Nouă formulă de film muzical, în care chiar şi replicile cele mai banale sunt cântate. Subiectul simplu şi melodramatic

– Doi tineri se iubesc, el pleacă la armată, ea aşteaptă un copil şi se mărită cu altul – este pretext pentru o demonstraţie perfectă de folosire a sunetului şi a culorii. „Fost decorator, Demy face un cinematograf pictural, în care decorurile, fundalurile, lumina, tonurile au, o importanţă capitală.

Ceea ce contează cel mai mult pentru el sunt raporturile dintre personaje şi culori, dintre culori şi muzică, dintre muzică şi costume. El lucrează în colaborare strânsă cu scenograful Bernard Évein şi cu compozitorul

Michel Legrand, care contribuie substanţial la

crearea «universului Demy»”.

(Claire Clouzot). Marele Premiu – Cannes. Formula este reluată de regizor cu mult mai puţin succes, în *Domnişoarele din Bochefort* (1966).

mart. 4 – Paris: pe *Morambong* (r. Armand Gatti; a. Oen Do Soan, Sân

On Sueun). Coproducţie Franţa – R.P.D. Coreeană, realizată în 1960, dar interzisă timp de patru ani în Franţa. Operă profund pacifistă, „o adevărată *Paisă* a Coreei” (M. Manceaux), filmul îşi desfăşoară acţiunea pe fundalul războiului din Coreea. Alternând episoadele de luptă cu dragostea dintre un coreean din Sud şi o tânără actriţă din Nord, evocă cu dramatism prezenţa oamenilor simpli prinşi în mecanismul distrugător al războiului.

mart. 15 – Se căsătoresc actorii americani Elizabeth Taylor şi Richard

Burton, a căror idilă a început în timpul filmărilor la *Cleopatra*. Unul dintre cele mai furtunoase mariaje hollywoodiene, jalonat de numeroase despărţiri şi tot atâtea împăcări. De aceea filmul *lui i-e frică de Virginia*

Woolf? (1966), în care joacă împreună, pare în parte autobiografic. Alte filme ale cuplului: *Femeia îndărătnică* (1966); *Comedianţii* (1967); *Boom*

(1968).

mart. 23 – Moare, la Hollywood, actorul de origine germană Peter Lorre

(n. 26 iunie 1904). Film din 1928. Rolurile de

compoziţie – în general personaje negative – au făcut să fie supranumit „omul cu ochi care ucid”. Film: *M.* (1931); *Omul care ştia prea multe* (1934), *Şoimul blestemat*

(1941); *Arsenic şi dantelă veche* (1944); *Marele circ* (1959).

mart.

– Cu *The Pink Panther* / Pantera roz /, regizorul englez Blake Edwards deschide seria aventurilor comice ale inspectorului Clouseau (Peter

Sellers), desemnat să rezolve complicate cazuri judiciare. Amestec de bonomie, zăpăceală şi isteţime, personajul reapare în *întoarcerea panterei roz* – 1975, *Pantera roz dă o* nouă *lovitură* – 1976, *Răzbunarea panterei roz*

– 1978. Seria de desene animate cu acelaşi titlu are drept personaj o panteră roz preluată – ca şi tema muzicală re o însoţeşte – din genericul filmelor „cu actori…”

apr. 2 – Regizorul ungur István Gaâl debutează cu n viitoare / (a. Andrea Drahota, Marianne Moór, Sandor Csikos), în bare evocă peisajul copilăriei sale pe malurile Tisei. Subiectul – jocul periculos al adolescenţilor ce plonjează ca să adune nisip de pe fundul apei, joc în care unul dintre ei moare – prilejuieşte o meditaţie pe tema responsabilităţii, făcută de un cineast intimist de factură antonionianã. „Odată cu apariţia lui Gaâl, s-a născut o nouă epocă – aceea a „tânărului” sau a „noului cinematograf ungar”. De activitatea lui se

leagă prima încercare (izbutită)

de a face un cinematograf personal, un cinematograf la persoana întâia singular care are intimitatea sinceră a autobiografiei" (Yvette Biró).

Film: *Şoimii* (1970); *Peisaj mort* (1971); *Carantina* (1980).

apr. 17 – Pr. *Černý Petr* / Asul de pică / (r. Milos Forman; a. Ladistav

Jakim, Pavla Martinková). Îmbinând ficţiunea cu documentarul, filmul urmăreşte relaţiile unui tânăr cu şeful său, cu prietenii şi cu familia, evidenţiind contrastul ridicol dintre vidul sonor al cuvintelor şi seriozitatea imperturbabilă a conversaţiilor. Forman îşi propune să facă „un film sincer şi adevărat, care să arate realitatea aşa cum e ea", şi descoperă latura absurdă a acestei realităţi. Una dintre cele mai importante opere ale „noului val ceh". Marele Premiu – Locarno.

apr. 24 – Pr. *Hamlet* (r. Grigori. Kozânţev; a. Innokenti Smoktunovsig)

afirmă printre alte valori şi „cadrul plastic de o austeritate sumbră, amintind de Zurbaran şi Velâsquez, în spiritul cărora este tradusă atmosfera sinistră a statului-închisoare" (L. Barsacq). Autorul decorului, Evgheni

Enei, vechi colaborator al lui Grigori Kozânţev, şi-a dat măsura talentului atât în filme de reconstituire istorică, cât şi în filme de actualitate. Film:

Mantaua (1926); *Noul Babilon* (1929); *Cartierul Vîborg* (1937); *Don*

Quijote (1957*).*

mai 10 – Paris: pe *La Peau douce* IPiele catifelată / (r. François Truffaut; a. Françoise Dorléac, Jean Desailly). Un bărbat între două vârste se îndrăgosteşte de o tânără stewardesă. După o scurtă aventură, fata îl pe:

răseşte, iar soţia înşelată îl împuşcă. „O situaţie convenţională, care capătă originalitate prin modul în care Truffaut foloseşte detaliul şi îşi caracterizează personajele" (R. Armes). Încercând să-şi pună în aplicare deviza

„Trebuie să zgudui ca Hitchcock cu adevărul lui Renoir", regizorul „evită romanescul şi tratează subiectul ca un moralist" (P. Leprohon).

mal – Regizorul-scenarist brazilian Glauber Rocha cucereşte recunoaşterea internaţională cu *Deuse o Diabo Terra* / Dumnezeu şi Diavolul pe pământul Soarelui /. „Totul a fost conceput în tradiţia unui *romancero* popular care amestecă fantezia, imaginaţia, adevărul, legenda" *

(Rocha). „O operă care este în aceeaşi măsură didactică şi epică. Un film genial – printre cele mai frumoase ale anilor 1960 – în care cultura»

nevine conştiinţă, iar ideologia se transformă în poezie. Structura narativă it filmului presupune o intenţie ideologică de o mare claritate conceptuală, în care situaţiile şi personajele participă total la o lectură lucidă, analitică*

M realităţii braziliene, realizată de autor fără a cădea în abstracţie ideologică. Violenţa barocă a imaginilor, stilul cadrajelor, cheia epico-populară îi

povestirii, orchestraţia secvenţelor, asimetria organică a ritmului dau o

Încărcătură expresivă care face din acest film una din rarele opere în care mesajul politic şi cel poetic se contopesc într-o corespondenţă absolută" (L. Micciché).

mal – Pr. *The Best M an* / Un candidat la preşedinţie / (r Franklin Schaffner; sc. Gore Vidai; a. Henry Fonda, Cliff Robertson). Doi candidaţi la»

preşedinţia Statelor Unite încearcă să capete sprijinul fostului preşedinte, aflat pe moarte. „Strălucită melodramă politică, ingenios adaptată, cu un buget redus, după o piesă incisivă, cu splendide scene dramatice, interpretări memorabile şi detalii excelente" (L. Halliwell). Pe linia altor filmepolitice din aceeaşi perioadă, ca *Şapte zile în mai* (1963) şi *Candidatul din*

Manciuria (1962), ambele de John Frankenheimer. „Toate aceste filme

S

un în discuţie acel lucru «demodat» numit simţ al responsabilităţii, cominat aici cu suspiciune faţă de vorbăria goală a politicienilor, faţă de pretenţiile lor de a fi imaculaţi în gând, vorbă şi faptă" (R. Durgnat).

Iun. 8 – Se înfiinţează, în Algeria, „Centrul Naţional al Cinematografiei".

(C.N.C.) însărcinat cu reglementarea şi controlul producţiei, a distribuţiei şi a exploatării filmelor. Sub egida lui se creează atât „Institutul NaţionaF

de Cinema” (I.N.C.) – la Sen-Aknoun – cât şi „Cinemateca naţională algeriană”, fondată în 1965.

iun.

– Regizorul englez Richard Lester imortalizează fenomenul Beatlesân documentarul romanţat *A Hard Day’s N iglu* / Noaptea unei zile grele /.

Intriga firavă – cei patru Beatles însoţiţi de un bunic turbulent iau trenul spre un *show* televizat – este pretext pentru înserarea marilor succese ale formaţiei. Tot Lester îi va regiza pe cântăreţi şi în comedia trăsnită

Help! / Ajutori / (1965).

aug. 8 – Regizorul canadian Gilles Groulx debutează în lungmetrajulde ficţiune cu *Le Chat dans le sac* / Pisica în sac / (a. Claude Godbout, Barbara Ulrich). Un film despre tineretul din Québec, la începutul anilor ’60.

„În sfârşit avem un film care să fie al nostru, în care să ne oglindim şi în care să ne recunoaştem. […] Intimitatea cu realul, căutarea realului»

iau forma unei lupte care trebuie dusă cu mediul, pe care trebuia şi mar trebuie încă să-l inventăm, transcriindu-l mai întâi. (R. Daudelin).

aug.

– Pr. *The Night of Iguana* / Noaptea iguanei / (r. John Huston; a. Richard Burton, Ava Gardner, Deborah Kerr). Un preot răspopit devine ghid în Mexic, unde stârneşte pasiunile a trei femei: o

adolescentă exaltată, opatroană de hotel şi o pictoriţă frustrată. „Piesa lui Tennessee Williams despre epavele umane eşuate pe veranda unui hotel mexican este impresionistă, iconoclastă. Filmul lui Huston nu are nimic din toate acestea, ci e un film cu mesaj, despre ceea ce se întâmplă cu nişte oameni ajunşi la capătul funiei” (E. Sussex). În rolul patroanei de hotel – Ava Gardner –? una dintre marile frumuseţi ale Hollywood-ului, cea care la sfârşitul anilor

**40 aspiră la titlul de „zeiţă a dragostei”, deţinut de Rita Hayworth şi preluat, mai apoi, de Marilyn Monroe. Film: *Ucigaşii* (1946); *Contesa desculţă* (1954); *Ultimul ţărm* (1959); *Mayerling* (1968); *Pasărea albastră*

(1976).

sept. 9 – Pr. *Le Gendarme de Saint-Tropez* / Jandarmul din Saint-Tropez /, de Jean Girault, deschide seria aventurilor comice ale jandarmului ce devine celebru datorită interpretului său Louis de Funès. „Tot comicul ţâşneşte din agitaţia sa extraordinară: omuleţul acesta mărunt şi nervos îiu poate sta o clipă locului. Dă din gură fără încetare, pripit, iar ticurile îi mişcă permanent obrazul. E un titirez agresiv care dă la o parte, busculează, răstoarnă, trage după el tot ce-i iese în cale” (O. Crohmălniceanu).

Film: *Nevăzut, necunoscut* (1958); *Prostănacul* (1966); *Oscar* (1967); ZfJtania (1978); *Avarul* (1980).

sept. 19 – Pr. documentarului elveţian de

lungmetraj *Siamo italiani*

Suntem italieni /, de Alexander Seiler. Ciné-vérité despre problemele emigranţilor italieni în Elveţia. „De o inspiraţie generoasă şi mărturisind un incontestabil spirit de observaţie, acest film îşi atenuează însă ascuţişul critic datorită căutărilor estetizante” (F. Buache).

sept.

– Julie Andrews, cunoscută interpretă de operetă şi music-hall la

Londra şi pe Broadway, debutează în film cu rolul titular din *Mary Poppins*

(r. Robert Stevenson), pentru care obţine premiul „Oscar”. După un an, va reedita succesul în filmul lui R. Wise *Sunetul muzicii*. Dotată cu o prezenţă agreabilă şi cu o voce-minunată, cu o excelentă pregătire profesională, Julie Andrews va fi interpreta unor filme muzicale regizate de soţul său Blake Edwards, în care constituie punctul principal de interes

[*Darling Lili* – 1970, *Victor-Victoria* – 1982).

sept.

– Pr. *King and Co un try* / Pentru ţară şi rege / (r. Joseph Losey; a. Dirk Bogarde, Tom Courtenay). Drama unui tânăr soldat din primul război mondial care, copleşit de frică, vrea să dezerteze, este prins, judecat şi condamnat la moarte. „Am vrut să fac un film despre o situaţie îngrozitoare, în care, atâtea fiinţe umane din acest secol au fost angrenate.

Toate personajele sunt la fel de culpabile şi la

fel de prinse în cursă. Pentru că, într-un anume fel – din instinct, în cazul băiatului, din sentimente şi simpatie, în cazul maiorului – toţi realizează că războiul e lipsit de sens, că ei nu luptă pentru o cauză şi că totul e o barbarie idioată” (Losey).

Film marcat de o teatralitate brechtiană şi construit după legile tragediei clasice (unitate de loc, timp şi acţiune).

oct. 2 – Pr. Îl *vangelo secondo Matteo* / Evanghelia după Matei / (r. Pier

Paolo Pasolini), „povestire epico-lirică, în cheie naţional-populară; […]

povestea simplă a unui om simplu care se naşte în sărăcie şi moare după o existenţă scurtă şi dramatică, lăsând oamenilor un mesaj de pace şi dragoste” (Pasolini). Ecranizarea modernă a Evangheliei, cu numeroase trimiteri la problematica sudului italian, la atrocităţile fascismului, la lupta revoluţionară a maselor. Premiul special al juriului – Veneţia, oct. 4 – Cu rolul Andrei Sabin din *Străinul* (r. Mihai Iacob) debutează în film actorul Ştefan, Iordache (Menţiune pentru interpretare – Karlovy

Vary). Se impune după 1973 cu roluri de un deosebit relief: *Doctor Poenaru* – 1973; *Ediţie specială* – 1975; *înghiţitorul de săbii* – 1981;

Glissando – 1984.

oct. 21 – New York: pe *My Fair Lady* (r. George Cukor; m. Frederick

Loewe; a. Rex Harrison, Andrey Hepburn). Ecranizarea musicalului inspirul, dtí piesa lui G.B.

Shaw, „Pygmalion”. Conservă caracterul teatrah

«I spectacolului de pe Broadway, fiind o transcripţie destul de fidelă Sk acestuia, cu excepţia înlocuirii interpretei principale, Julie Andrews, cu

Andrey Hepburn. George Cukor, regizor preocupat constant de universul feminin, reuşeşte să facă din „opereta cea mai misogină din tot show buhlness-ul american, un omagiu cinematografic adus femeii” (R. Benayoun).

Opt premii „Oscar”: film, regie, actor, imagine (Harry Stradling), decoruri şi costume (Cecil Beaton şi Gene Allen), sunet, adaptare muzicală, oct. 29 – Milano: pe îl *deserto rosso* / Deşertul roşu / (r., cose. Michelangelo*

Antonioni; i. Carlo Di Palma; a. Monica Vitti, Richard Harris). Urmărimlu-şi cu consecvenţă preocupările, Antonioni reia tema alienării – drama unei femei nevropate, evoluând în peisajul supraindustrializat al

Knvennei – stabilind o strânsă relaţie între personaj şi mediu. „Mediul tu care trăieşte Giuliana îi accelerează prăbuşirea nervoasă, […] nu i-o generează, ci o face să se manifeste. […] Am mers înapoi până la sursa*, acestor crize care cuprind azi ca un torent mii de oameni” (Antonioni)…

„Primul său lungmetraj color face şi mai evidentă predilecţia regizorului pentru compoziţiile abstracte, pentru jocul tonalităţilor cromatice (culorfe în afara referinţelor realiste, ca

în tablourile pictorilor nonfigurativi), compuse şi descompuse după linii geometrice calculate cu răceală, pentru imaginile neclare care reduc lucrurile la mase informe de culoare” (A. Bernardini).

oct.

– Regizorul ceh Jan Němec obţine Marele Premiu la Festivalul da>

la Mannheim pentru filmul său de debut *Démanty noci* / Diamantele nopţii /.

Doi tineri cehi reuşesc să fugă „dintr-un tren al morţii”, sunt urmăriţi şi în cele din urmă capturaţi. „Am vrut să creez un studiu cinematografic despre izolare fizică, opresiune, nostalgia căminului familial, despre lupta pentru conservarea existenţei umane” (Němec). Planul real se întrepătrunde cu altul, total ireal, al visurilor, presentimentelor şi stărilor subconştiente pentru a crea astfel „caracterul poetic al operei, corespunzător efortului febril al eroilor hăituiţi”.

nov. 9 – Pr. *Kradeţăt na prasko vi* / Hoţul de piersici / (r. Vâlo Radev; a. Nevena Kokanova, Rade Markovič). În timpul primului război înondial, într-un orăşel de provincie bulgar, un prizonier sârb se îndrăgosteşte de soţia comandantului lagărului. Comparat de critica bulgară cu *Iluzia cea mare*, de Jean Renoir, pentru că ambele denunţă iluzia generată de *

confuzia arbitrară a valorilor sociale şi a valorilor naţionale. Moment important în evoluţia

cinematografului bulgar. „Sub o aparenţă foarte clasică, *Hoţul de piersici* realizează o evoluţie totală. Clasicismul este doar un alibi pentru noutatea modului în care este privită istoria” (A. Cervoni).

dec. 8 – Cu *Angélique, marquise des anges* / Angelica, marchiza îngerilor /

(a. Michèle Mercier, Robert Hossein, Jean Rochefort), regizorul francez, Bernard Borderie deschide seria unor populare filme de aventuri, în care recuzita comercială a genului se află sub semnul dinamismului, a costumaţiei istorice şi a picanteriei. Urmat de *Minunata Angelica*; *Angelica şi regele* – 1965; *Angelica şi sultanul* – 1967; *Neîmblânzita Angelica* – 1968, acest film impune pentru scurtă vreme frumuseţea senzuală a actriţei

Michèle Mercier.

dec. 17 – New York: pe *Zorba the Greek* / Zorba grecul / (r. Michael Cacoyannis; m. Mikis Theodorakis; a. Anthony aouinn, Alan Bates). „Punctul central al filmului, care începe cu sosirea unui scriitor englez în Greta *

unde moştenise o mină de lignit, este de fapt Zorba cu reacţiile sale faţă de oameni şi faţă de situaţiile cotidiene. El are trei calităţi: o nesăţioasă poftă de viaţă, înţelegere şi compasiune pentru slăbiciunile sau nebunia semenilor săi, o neobosită pasiune pentru femei. Acest grec robust şi simplu îl domină ca un gigant pe intelectualul, dar ineficientul englez, formând

un cuplu ce reface, răsturnând-o, relaţia dintre Don Quijotte şi

Sancho Panza. […] Un film despre oameni cu sânge cald şi oase solide, despre fragilitatea şi inadaptarea omului, despre sensul vieţii” (G. Gow).

Trei premii „Oscar”: imagine (Walter Lassaly), actriţă în rol secundar

(Lila Kedrova), scenografie (Edward G. Boyle).

dec. 18 – Paris: pe filmului danez *Gertrud* (r. Carl Th. Dreyer). Drama unei femei, căreia niciunul dintre cei trei bărbaţi din viaţa ei nu-i pot oferi iubirea absolută de care are nevoie. Adaptare după piesa lui Hjalmar Söderberg. „Dreyer a transformat o dramă domestică într-o meditaţie despre singurătatea sufletului şi imposibilitatea dragostei”.

(M. Drouzy). „Între Hedda Gabler şi Gertrud este aceeaşi diferenţă ca între

– Idealismul pur, chiar dacă intolerant, şi fantazarea nebunească. […]

În viziunea lui Dreyer despre viaţă există, fără îndoială, ceva rece, nemilos şi implacabil” (A. Sarris). „Toate acestea sunt traduse în film cu obişnuita încetineală maiestuoasă a lui Dreyer şi cu obişnuitul lui realism

În redarea mediului. Spre deosebire însă de filmele sale de început, locul celebrelor prim-planuri este luat de planurile medii” (B. Wright), dec. 26 – Regizoarea suedeză Mai Zetterling debutează în lungmetrajul de ficţiune, cu

Älskande Par / Perechi îndrăgostite /. Prezentarea unei lumi dominate de sexualitate şi perversiune are ca scop, aici, sugerarea dezintegrării treptate şi a dispariţiei înaltei societăţi europene. „Folosesc şi eu această metodă, deoarece cred că nu putem obţine o imagine pozitivă a vieţii decât dacă traversăm nenumărate stadii negative” (Zetterling). Filmul atacă, pentru prima oară, tematica preferată de regizoare:

situaţia femeii în societatea contemporană şi lupta ei împotriva hegemoniei bărbaţilor, tematică prezentă şi în filmele *Jocuri de noapte* – 1966, *Petele* – 1968 şi *Amorosa* – 1986.

– În Iordania este realizat primul lungmetraj semnificativ pentru producţia cinematografică autohtonă: documentarul *Watani Habibi* / Ţara

– Mea iubită / (r. Abdulah Kaush). Abia în 1972 se va turna primul lungme traj de ficţiune: *Vipera*, de J allai Ide Tomeh.

– Se votează în Tunisia decretul pentru protecţia filmului naţional, ceea

– Ce declanşează boicotul societăţilor occidentale, care, timp de un an, refuză să aprovizioneze piaţa cu filme noi.

– Două lungmetraje iraniene se impun atenţiei opiniei publice: *Chabed*

– *Dhouzi*\Noaptea cocoşatului / (r. Farrokh Gaffary), inspirat dintr-o celebră povestire din „1001 de nopţi”, film care pendulează permanent între

– Umor şi macabru, şi *Ayme va Knecht* /

Oglinda şi cărămida / (r. Ibrahim
– Goleştan), film de factură neorealistă relatând dragostea dintre un şofer
– De taxi şi o femeie de moravuri uşoare. „Deşi puternic influenţate de
– Cinematograful occidental, ambele filme se străduiesc să răipână autentic
– Iraniene” (F. Hoveyda).
– Regizorul ivorian Trimité Bassori debutează cu scurtmetrajul *la*
– *Dune de la solitude* / Pe duna singurătăţii /, transpunerea unei legende despre Mamy Wata, fiica apelor. În filmul său „lumea tangibilă şi cotidiană, precum şi lumea poetică a visului, constituie două aspecte la fel de adevărate care coexistă pe două registre diferite” (J. Binet).
Kwaidan (r. Masaki Kobayashi; a. Rentato Mikuni, Kaiko Kishir
Krtutio Nakamura). Film fantastic în patru episoade, care „învăluie spectaiorul cu lentoarea sa persuasivă şi cu perfecţiunea sa îngheţată, ca şi cum acest spectacol, prea somptuos, prea bine reglat şi această seninătate im [în probabilă, ar comunica angoasa ruperii acestui rar echilibru” (R.
rredai). Kobayashi abordează un gen bine cunoscut în Japonia, căruia, ti depăşeşte însă convenţiile şi îi impune o viziune personală. Decoruri utilizate. Remarcabilă folosire a culorii.
Regizorul american Martin Ritt realizează unul dintre cele mai bune filme ale sale, *The*

Outrage / Ultraj /, *remake* după *Rashomon*, de Akira Kurosawa. Această poveste, cu aer pirandellian, despre relativitatea adevărului răspunde perfect cerinţelor regizorului: „Pentru a-mi consacra un an de viaţă realizării unui film trebuie ca subiectul să mă captiveze. […] Sunt un profesionist, nu un geniu. Tema care mă interesează cel mai mult esteru a a rasismului”. Predilecţie, evidenţiată de filmele sale de la *Hombre* – 1966 şi până la *Paravanul* – 1976. Alte filme: *Norma Rae* (1979); *Cross*

Creek (1982).

– Regizorul italian Sergio Leone deschide seria „westernurilor spaghetti”.

– Cu *Per unpugno di* dollarij pentru un pumn de dolari /. „Am abordat genul

– Cu multă dragoste, cu multă ironie şi am pus pe primul plan grija pentru

– Autenticitate. […] în ceea ce priveşte violenţa filmelor mele, care mi-a

– Fost adesea reproşată, ea era principala dimensiune a acestei perioade

– Din istoria Vestului” (Leone). Unii critici văd în „westernul spaghetti”.

– O încercare de a revigora un gen închistat în clişee. Film: *Pentru câţiva*

– *Dolari în plus* (1965); *Bunul, râul şi urâtul* (1966); *A fost odată Vestut*

– (1968); *A fost odată în America* (1984).

– *Charulata* (r., se., m. Satyajit Ray; a. Madhabi Mukherjee, Soumitra

– Chatterjee, Sailen Maskerjee). Poveste de dragoste inspirată din scrierile

– Lui Tagore, ce-şi desfăşoară acţiunea în mediul aristocratic bengalez din

– Secolul al XIX-lea. „Construcţia ciclică ne duce de la mobilitate la imobilitate, între cei doi poli fiind doar visare amestecată cu speranţă şi nostalgie, o coborâre în sufletul personajului principal, într-un univers de

– Sentimente fără viitor posibil” (P. Parrain).

– *Sunna no onnă* / Femeia nisipurilor / (r. Hiroshi Teshigahara; a. Eiji

– Okada, Keiko Kishida). Un entomolog devine prizonierul unei văduve

– Care locuieşte într-o văgăună din care trebuie să scoată în permanenţă

– Nisip. „Am încercat să créez un microcosmos al existenţei în care cei doi

– Eroi, un bărbat şi o femeie, să fie izolaţi de restul lumii, dar în care să

– Mai existe şi un al treilea personaj – nisipul” (Teshigahara). „Poveste

– Filosofică, fabulă modernă, film straniu, de o incontestabilă frumuseţe

– Plastică, […] amestec de real şi ficţiune, adică de fantastic în decor, de

– Excepţional în situaţie, de natural în evocarea cotidiană a vieţii. În această

– Lume, în care nisipul şiroieşte simbolizând trecerea timpului şi înglodărea

– Fizică şi morală care ne ameninţă la orice

pas, regizorul „observă comportamentul uman cu o minuţiozitate de entomolog” (Yvonne Baby)”.

– Cineastul brazilian Carlos Diegues debutează cu filmul *Gangazumba*, povestea unui „justiţiar” legendar. Film de formulă, muzicală, dar şi o

– Chemare la revoltă. „Pentru că trebuie să dăm o amintită morală şi o politică acestei iubiri pentru cinematograf, filmele mele vor vorbi întotdeauna

– Despre Subdezvoltare, […] iar peisajul Americii Latine este un continent

– Gangrenat, ca o rană deschisă în cadavrul tropicelor” (Diegues). Film:

– *Moştenitorii* (1968); *Xica Da Silva* (1976); *Bye*, *Bye Brasil*! (1979).

– Ia fiinţă, la Anvers, din iniţiativa poetului şi eseistului belgian Paul

JDevree, firma „Fugitive Cinema”, menită să susţină producţia de filme independentă. Sub egida ei se vor realiza câteva scurtmetraje antirăzboinice: *19 decembrie*, de Louis Celis – 1%6; *faza finală*, de Patrick

Le Bon – 1968; *Judecata de apoi*, de Guido Hendericks – 1971.

– Pr. *Mnedvadţat let* / Am 20 de ani / (r. Marlen Huţiev; a. Valentin Popov, Anastasiia Vertinskaia). Viziune înnoitoare, într-o zonă tematică predilectă pentru filmul sovietic: tradiţiile de eroism ale tineretului, funcţia

– Lor exemplară pentru contemporani. Ca şi

celelalte filme ale lui Huţiev, alături de personajele interpretate de actori, un rol central îl joacă oraşul

– „filmat direct, adesea cu camera ascunsă, într-un amestec de scene jucate şi secvenţe documentare, decurgând din experienţa cine-ochiului lui

– Vertov” (Luda şi J. Schnitzler).

– Cu *L’etă de-l ferro* / Epoca fierului /, serial TV în 5 episoade, începe o

– Nouă etapă în creaţia regizorului italian Roberto Rossellini, care îşi propune să facă o muncă de informare şi, totodată, să ofere artiştilor noi

– Teme de meditaţie. Experienţa se va repeta cu: *Preluarea puterii de către*

– *Ludovic al XIV-lea* – 1966; *Lupta omului pentru supravieţuire* – 1967;

– *Faptele apostolilor – 1968*; *Socrate – 1970*; *Agostino di Ippona – 1972*;

Blaise Pascal – 1975. Sinteze între informare, spectacol şi cultură, aceste evocări îmbină reconstituirea cu filmul de ficţiune şi cu documentul cinematografic. Iniţiativa va fi teoretizată, în 1966, printr-un manifest semnat de Rossellini, împreună cu Gianni Amico, Gian Vittorio Baldi şi Ţinto Brass: „Noi vrem să elaborăm spectacole-programe care să-l

– Ajute pe om să vadă orizonturile reale ale acestei lumii Vrem să-l facem

? să cunoască până în cele mai mici detalii,

ilustrate în mod plăcut – dar întotdeauna ştiinţific, exact – tot ceea ce arta sau produsele culturale difuzate prin mijloace audio-vizuale nu i-au arătat până în prezent sau, îşi mai rău, ceea ce ele au ridiculizat, au defăimat. Încă o dată, vrem să propunem omului firele conducătoare ale istoriei sale şi să prezentăm, în mod dramatic, comic, satiric, evenimentele, luptele, tumultul şi psihologia care au creat lumea modernă".

– Premiul de regie al Festivalului de la Berlin revine brazilianului Ruy

Guerra pentru *Os fusis* / Puştile / (a. Nelson Xavier, Maria Gladys). Pornind de la masacrul ţăranilor înfometaţi în vremea secetei, „am vrut să

«arăt realitatea socială din partea de nord-est a Braziliei, lanthrile impuse

– De tradiţie, fanatismul religios, fatalismul, misticismul" (Gruerra) „Una

«dintre cele mai viguroase reflecţii ale cinematografului – brazilian" (F.

Feixoto). – v

1963 >

8 an. 8 – Moare regizorul sovietic Boris Barnet (n. 18 iun. 1902). Film din 1924, mai întâi, ca actor. Se remarcă prin simţul imaginii, al cadrajului, al folosirii peisajului ca element dramatic, prin precizia montajului şi prin nota lirică a filmelor sale, dintre care capodopera sa este considerată a fi *Periferie* (1933). Film: *Moscova în octombrie* (1928); *Noapte de septembrie* (1939); *O vară îmbelşugată* (1950);

Destăinuiri (1961).

ian. 14 – Regizorul ungur Miklós J anesó se afirmă, cu *Igy jöttem* / Aşa am venit /, povestea prieteniei dintre un adolescent ungur şi un soldat sovietic, pe fundalul ultimelor luni de război. „Un film emoţionant şi foarte pur, realizat de un regizor care pare a căuta refugiu în lumea adolescenţei şi a inocenţei sentimentale, în faţa loviturilor viclene ale unei realităţi, im* nu proa seamănă cu imaginea ce ne-o facem despre ea la 17 ani F:

(dl liiivimson).

Mir. 11 – Tânărul regizor István Szabó debutează în lungmetraj cu

Alnwdosdsok / com / Vârsta viselor /, primul film de autor din istoria cinemalngrul tiliii ungar. „Operă de izbitoare actualitate, filmul pune problema

Integrării tinerilor într-o societate deja constituită" (I. Vitanyi). Preocupat tiu Moarta individului în momente de cumpănă ale istoriei, Szabó tratează îţi KUstă temă la început în cheie dominant lirică, apoi într-un stil narativ propriu. Mm: *Tatăl* (1966); *Strada Pompierilor 25* (1973); *încrederea*

(1979); *Mefisto* (1981); *Colonelul Redl* (1985).

fuhr. 12 – Pr. *Le Bonheur* / F ericirea / (r. Agnès Varda; i. Jean Rabier, < Hunde Beausoleil; a. Jean Claude Drouot, Claire Drouot, Marie-France

Boyer). Un tânăr tâmplar trăieşte din plin

fericirea conjugală. Întâlnind o altă femeie, de care se îndrăgosteşte, eroul crede că ace astă fericire mo poate adăuga celei familiale. „Un film care priveşte viaţa fără să se

Nlrichisească de stereotipuri, care ia oamenii aşa cum sunt: mici, insignifianţi şi adesea fericiţi; descrierea unei realităţi franceze, aşa cura e ea:

Individualistă, grijulie faţă de mica sa fericire” (Fr. Chevasu). Transfigurarea cotidianului prin rafinate căutări cromatice.

fuhr.

– Ia fiinţă, în R.F.G., „Kuratorium Junger Deutscher Film” menit

Hă sprijine din punct de vedere financiar debutul tinerilor realizatori.

Se comportă ca un coproducător care împrumută bani şi încasează o parte din venituri, pe care le investeşte în alte filme. Primul beneficiar al acestui sistem – Alexander Kluge. Astfel, ideile Manifestului de la Oberhausen (1962) încep să prindă viaţă.

mart. 5 – Actriţa Angelika Domröse se impune cu rolul tinerei evreice din filmul *Chronik eines Mordes* / Cronica unei crime /, de Joachim Haslers, devenind una dintre cele mai populare actriţe din R.D.G. Film: *Julia trăieşte* (1963); *Effi Briest* (1970)*; Legenda lui Paul şi a Paulei* (1973)

mart. 11 – Filmul maghiar *Húsz óral* 20 de ore / înscrie în palmaresul său cinci premii naţionale şi internaţionale (Pécs, Budapesta, Veneţia, Roma, Moscova), consolidâmi reputaţia

regizorului Zoltán Fábri, care „se afirmă ca un moralist politic” (H. Arnauld). Un ziarist face o anchetă pentru a elucida misterul unor fapte petrecute în 1956. Un film despre imposibilitatea de a judeca. „Ceea ce este nou în *de ore* este voinţa de a respecta logica interioară a oamenilor, logică subiectivă şi asociativă care regrupează diversele elemente ale povestirii într-un mozaic” (Fábri).

mart. 16 – Bucureşti: pe, *Pădurea spânzuraţilor* (r. Liviu Ciulei; sc. Titus Popovici; a. Victor Rebengiuc, Ana Széles, L. Ciulei, György Kovács).

Ecranizare după romanul lui Liviu Rebreanu. Cel de al treilea film al regizorului Ciulei (Premiu pentru regie – Cannes), care, ulterior, se va dedica în exclusivitate teatrului. „Mişcarea vie a ideilor, simţul povestirii în imagini, fastul invenţiei vizuale şi mai ales neîntrerupta pulsaţie a concretului fac ca adevărul vieţii să irumpă aici cu putere, înscris în realismul minuţios al ambianţei şi în exactitatea tipologiei” (G. Littera).

mart. 17 – New York; pe *The Train* / Trenul / (r. John Frankenheimer; a. Burt Lancaster, Paul Scofield, Jeanne Moreau). În 1944, Rezistenţa

Franceză încearcă să dejoace planurile naziste de a transporta, cu un tren special, operele de artă ale Luvrului în Germania. Îmbinare reuşită de dramatic şi spectaculos după o formulă pe care regizorul american John

Frankenheimer a practicat-o de-a lungul

întregii sale cariere fie că este vorba de filme de spionaj, de război, poliţiste sau politice. Film: *Candiedatul din Manciuria* (1962); *Şapte zile în mai* (1963); *Marele premiu* (1967);

Jocul cu moartea (1969); *Călăreţii* (1971); *Filiera* II (1975); *Profeţia* (1979);

Provocarea (1982).

apr. 3 – Pr. Afaz / ttge / Barbă Roşie- / (r. Akira Kurosawa; a. Toshirō Mifune, Yuzo Kayama, Yoshio Tsuchiya). Ecranizare după romanul lui Shugoro

Yamafnoto. Aspra ucenicie a unui tânăr medic care învaţă că teoria se deosebeşte, în bună măsură, de practica medicală. „Filmul reia unul dintre paradoxurile frecvente în opera lui Kurosawa: pentru a deveni bun trebuie să înveţi să fii rău, în sensul că nu trebuie să ţii seama de ceea ce lumea consideră a fi bine şi să înveţi ceea ce e bine cu adevărat.

$...] înfruntarea dintre tânărul medic şi medicul cel bătrân reprezintă tocmai înfruntarea dintre cele două concepţii despre bine şi rău. [...] Atât această dilemă, cât şi – structura naraţiunii apropie filmul de romanele lui

Dickens" (D. Richie).

mai 2 – New York: pe *Sound of Music* / Sunetul muzicii / (r. Robert

Wise; a. Julie Andrews, Christopher Plummer). Julie Andrews îşi reia rolul de guvernantă din *Mary Poppins*, în ambianţa Salzburg-ului anilor

30. Transpunerea cinematografică a unui musical de succes pe Broadway.

„Nu există în film valori scenografice neobişnuite, coregrafice sau interpretative. Superlativul se află în muzică. Nu numai în coloana sonoră, ci şi în substanţa muzicală a unor numere, care, în regia lui Wise, trec rampa pentru a deveni bucăţi de cinema” (E. Comuzio).

mai 7 – Denver: pe *Cât Ballou*, de Elliot Silverstein – western parodic plin de umor şi ritm, în care Lee Marvin interpretează dublul rol al justiţiarului şi al răufăcătorului. Premiul „Oscar”. Înscrierea pe traiectorie de vedetă a unui actor care a debutat în 1951 şi a jucat, cu precădere, în westernuri şi melodrame roluri de brute şi oameni răi. Film: *Atac* \ (1956);

Ucigaşii (1964); *Corabia nebunilor* (1965); *Iad în Pacific* (1968); *împăratul Nordului* (1973); *Marele Roşu* (1979); *Delta Force* (1986).

mai 17 – Pr. *Tril* Trei / (r. Aleksandar Petrovic; a. Bată Zivojinović, Senka Keletandic). Film de război, în trei episoade, având acelaşi protagonist: partizanul Milos. Marele Premiu – Pola. Îi aduce lui Petrovic celebritatea internaţională, făcându-l cunoscut drept unul dintre iniţiatorii

„Noului val iugoslav”, drept un regizor preocupat de „problemele omului şi ale societăţii, de raportul dintre colectivitate şi libertate individuală, de raţiunile umane şi cele sociale, un regizor care îşi presară naraţiunea cu indicaţii simbolice şi metaforice, fără a renunţa însă la obiectivitatea reprezentării” (G. Rondolino). Film: *Am întâlnit ţigani fericiţi* (1967); *Maestrul şi*

Margareta (1972); *Tablou de grup cu doamnă* (1977)*; Haiducul* (1980).

mai – Pr. *The Knack... and How to Get It* / Şpilul... şi cum să-l dobândeşti / (r. Richard Lester; a. Rita Tushingham, Ray Brooks, Michael

Crawford). Comedie plină de fantezie şi de haz. „Patru personaje, reprezentând patru realităţi diferite, trăiesc într-o lume care pare să o contrazică pe a celorlalţi. Lester juxtapune aceste lumi, încearcă să le articuleze, să le apropie, să le suprapună, dând naştere unui stil în care toate libertăţile sunt permise" (R. Lefèvre, R. Lacourbe). Acest imn închinat bucuriei de a trăi îi aduce lui Lester Marele Premiu la Cannes; este şi cel mai original dintre filmele sale. Film *Noaptea unei zile grele* (1964);

Ajutor! (1965); *Petulia* (1968); *Cei trei muşchetari* (1973)*; Teroare pe Britanic*

(1974); *Robin şi Marian* (1976); *Cuba* (1979); *Superman* II (1980).

Iuţie 7 – Moare actriţa americană Judy Holliday (n. Judith Tuvim, 21 iun.

Îy*22). Mxcolentă interpretă de comedie, formată la şcoala spectacolului

Im revistă. Scurtă, dar strălucită carieră cinematografică (11 filme), dintre i îmi rolul cebmai important rămâne blonda prostuţă şi placidă din *Născută êwi* Premiul „Oscar" pentru interpretare – 1950). Film: *Ţi se poate inttmpla şi ţie* (1953)*; Cadillac-ul de aur masiv* (1956).

iun. 17 – New York: pe *The Collector* /

Colecţionarul / (r. William Wyler; u. Terence Stamp, Samantha Eggar). Ecranizare după un roman de

John Fowles. Un tânăr colecţionar de fluturi, timid şi complexat, răpeşte o fată pe care o ţine ascunsă numai pentru el, distrugând-o. Deşi majoritatea criticilor nu l-au remarcat decât ca un film de actori (opinie confirmată şi de dublul premiu pentru interpretare la Cannes), *Colecţionarul* poate fi citit şi ca o tragedie a căutării absolutului, disimulată în spatele unui caz patologic şi, mai ales, ca o nouă dovadă a profesionalismului lui Wyler, care reuşeşte un film straniu, învăluitor, lucid, precis, minuţios.

Iun. 21 – Regizorul iugoslav Dušan Maka ve jev debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Čovek nije* pitea / Omul nu e pasăre /, povestea unui bărbat matur îndrăgostit de o tânără coafeză care, în final, îl înşală. Încă de la acest film, Makavejev se dovedeşte a fi un adept al creaţiei deschise, cu posibilitatea unor răspunsuri multiple la întrebările pe care le pune, fără articularea unui discurs moralizator explicit. „Doresc să realize*

filme potrivit unor concepţii foarte personale, intime şi originale, care să reprezinte, totodată, nişte documente şi reflecţii asupra societăţii. […]

Sunt un luptător de gherilă care se bate împotriva a tot ceea ce e fix, stagnant, dogmatic, veşnic” (Makavejev). Autenticitatea ambianţei, îmbinarea ficţiunii cu documentul cinematografic, atracţia pentru circ şi pentru spectaculos,

predilecţia pentru simboluri şi grotesc caracterizează şi filmele: *Un „caz" de dragoste* – 1967, *Inocenţă neprotejată* – 1968, *W.R**

Misterele organismului – 1971; *Sweet Movie* – 1974; *Montenegro* – 1982.

Iun. 25 – în Berlinul Occidental ia fiinţă „Deutsch Film und Fernsehakademie", condusă de documentaristul Erwin Leiser şi de dr. Heinz Rathsack. Institut de învăţământ superior cinematografic pentru formarea da regizori, operatori şi directori de producţie.

Iun.

– Actriţa engleză Julie Christie se afirmă cu rolul din *Darling*, de

John Schlesinger, un film care îmbină ciné-vérité-ul cu ficţiunea pentru a caricaturiza o Anglie împărţită între tradiţie şi modernism. „O frumuseţe şocantă, datorită unor trăsături neobişnuite ale chipului şi o personalitate fermecătoare, Julie Christie rămâne una dintre principalele vedete ale cinematografului britanic şi american de la sfârşitul anilor '60 şi începutul anilor '70" (E. Katz). Film: *Doctor Jivago* (1965); *Petulia* (1968);

Mesagerul" (1971); *Cerul poate să aştepte* (1978); *Arşiţă şi praf* [*1983*);

Memoria tatuată (1986).

iun.

– Actriţa austriacă Lilli Palmer obţine Premiul de interpretare la

San Sebastian pentru rolul din *Operation*

Crossbow / Operaţiunea Crossbow /
(r. Michael Anderson). Distincţia vine să încununeze cariera unei vedete internaţionale (lucrează în Germania, Franţa, Anglia, S.U.A., Suedia), carieră începută în 1933 şi caracterizată prin roluri pline de eleganţă, umor şi inteligenţă. Film: *Prima ofensă* (1933); *Agentul secret* (1936); *Thunder Rock* (1942); *Trup şi suflet* (1947); *Montparnasse 19* (1958); *Moll Flanders* (1964); *De Sade* (1969); *Băieţii din Brazilia* (1978).

lui. 12 – Filmul *Devojka* / Fata / inaugurează trilogia regizorului iugoslav Puriša Diordjevic pe tema războiului. Îmbinare îndrăzneaţă de vis şi realitate, de gingăşie şi brutalitate, prezentând grozăviile războiului dincolo de cruda lor realitate prin prisma poetică a dragostei şi a morţii. Celelalte două filme: *Vis* – 1966 şi *Dimineaţa* – 1967.

lui, – Actriţa italiană Sophia Loren primeşte, la Moscova, Premiul de interpretare pentru rolul din *Matrimonio alv italiana* / Căsătorie în stil italian / (r. Vittorio De Sica). Statuară şi senzuală, lipsită de sofisticare, Sophia Loren a reprezentat în anii ’50 – 60 prototipul femeii italiene din popor, frustă, guralivă, iute la mânie, mămoasă, iubăreaţă, focoasă; caracteristici pe care Hollywood-ul a încercat zadarnic să le asezoneze cu strălucirea confecţionată, de tip american. Marile sale succese se circumscriu genului comic (*Aurul Neapolelului* – 1954, *Ieri, azi, mâine* – 1963, *Soţia preotului* – 1971, *Iubita gangsterului* –

1975), deşi nici partiturile dramatice nu-i sunt străine (*Ciociara* – 1961).

sept. 23 – Pr. *Giulietta degli* spirittij Giulietta şi spiritele / (r. Federico

Fellini; i. Gianni Di Venanzo; a. Giulietta Mašina, Sandra Milo, Sylva

Koscina). O poveste simplă şi banală – o femeie află că bărbatul ei o înşală şi se hotărăşte să înfrunte singură viaţa – devine sub bagheta magicianului Fellini o îmbinare de fantastic, poezie şi grotesc. „Filmul în substanţa şi stilul său (în care tot ceea ce ţine de naraţiune se fărâmiţează într-un reverberant labirint interior) este un discurs epic asupra educaţiei sentimentale a unei femei italiene, educaţie al cărei vibrant şi limpede sens etic este ieşirea de sub tutelă” (B. Rondi). Ca modalitate narativă, filmul continuă şi duce la extrem experienţa fărâmiţării povestirii începute *cu* la *dolce vita şi* Sx / 2. Primul film color al lui Fellini, „explozie fantasmagorică de imagini, de culori ireale, de invenţii figurative surprinzătoare”.

(G. Rondolino).

oct. 6 – New York: pe *The Hill* / Colina / (r. Sidney Lumet; a. Sean Connery, Harry Andrews, Michael Redgrave). Virulentă critică la adresa instituţiilor militare. „Plasându-şi acţiunea într-un lagăr disciplinar al armatei britanice, realizatorul a ştiut să o facă să izbucnească într-un decor limitat, dar prelungit la infinit prin lumina şi intensitatea deşertului. Munca operatorului este şi

ea de prim ordin: mereu în mişcare, ea ţese în jurul personajelor reţeaua vie a unei prezenţe care nu ţine deloc cont de o limitare realistă a spaţiului şi transmite spectatorului senzaţia agitaţiei şi delirului, pe care le presupun şi le necesită violenţa şi ritmul acţiunii" (M. Martin).

oct. 18 – Pr. *Teni zabâtih předkovi* Umbrele strămoşilor uitaţi / (r. Serghei Paradjanov; a. Ivan Nikolsiciuk, Larisa Kadocinikova, Tatiana

Baestaieva). Poem cinematografic de largă respiraţie, în care tradiţiile folclorice transfigurate şi natura aspră a unei regiuni păduroase din Ucraina subcarpatică creează cadrul desfăşurării înfruntărilor dominate de un autentic suflu tragic.

nov. 3 – Pr. *Pierrot le fou* / Pierrot nebunul / (r. Jean Luc Godard; i.

Raoul Coutard; a. Anna Karina, Jean Paul-Belmondo). Un tânăr scriitor evadează din atmosfera burgheză a familiei, împreună cu o femeie ciudată, care îl implică într-o crimă. Idila lor se sfârşeşte cu moartea amândurora.

Salutat cu superlative de critică şi considerat o capodoperă „suma tuturor tentativelor şi experienţelor lui Godard" (M. Ăubriant), filmul este definit ca „expresia caleidoscopică a alienării omului într-o lume sfârtecată de toate contradicţiile" (Fr. Maurin). „Nu Pierrot e nebun, ci lumea în care hfil Mfirt; el o nebun doar pentru că vrea în chip aventuros să se situeze în

«fum nebuniei lumii. Nebun când crede că poate face „bande à part", nebun i lud v inert /, îl o

insulă pustie în care să se joace de-a Robinson, nebun atunci

* înd crede că sufocanta frumuseţe a naturii e suficientă pentru a aduce firtrrtdlhul pe pământ" (J.L. Bory)! Rol important în cariera lui Belmondo, mí ler lansat de regizorii „noului val", şi care va deveni vedeta unor filma de ne Uimo, şi suspans. Film: *Cu sufletul la gură* (1960); *Omul din Rio* (1963);

U of m (1967); *Borsalino* (1970) \ *Stavisky* (1974); *Animalul* (1977); *Profemonistul* (1980); *Singuraticul* (1986).

nov. 5 – Moare, la Kâzâl Kum, unul dintre cei mai populari actori sovietici: Evgheni Urbanskr (n. 27 febr. 1932). Interpret în filme de referinţă ole anilor '50 – 60: *Comunistul* – 1958; *Balada soldatului* – 1959; *Scrisoare nr, expediată* – 1960; *Cer senin* – 1961.

nov. 5 – Pr. *At zije Republika*! / Trăiască Republica! / (r. Karel Kachyňa;

Ne… Jan Procháská; a. Zdenek Latiburek, Vládo Müller, Gustav Valach).

Imagine lipsită de eroism şi grandilocvenţă a sfârşitului războiului văzut prin ochii unui copil dintr-un sat morav. „Evitând viziunea festivă în prezentarea naşterii unei noi lumi, filmul inventariază cu scepticism elemente lipsite de eroism şi chiar ridicole existente în contextul istoric, pe care le prezintă cu o distanţare la limita dintre naivitate şi superiorii, ale" (K. Hellvig). Marele Premiu – Mar del Plata 1966.

Reprezentant al tânărului cinematograf ceh (*Căruţă spre Viena* – 1966, *Crăciun cu Elisabeta* – 1968), Kachyňa îşi continuă activitatea în anii ’70, dedicându-se în principal unor filme despre universul copilăriei (*Voi sări din nou peste băltoace* – 1970, *Trenul spre staţia Cerul* – 1972, *în aşteptarea ploii* – 1978).

nov. 12 – Pr. *Lásky jedné plavovlásky* / Dragostea unei blonde / (r. Milos, Forman; a. Hanna Brejehová, Vladimir Pucholt). „O tânără rituncitoare dintr-o uzină din provincie se îndrăgosteşte de un băiat din Praga. Când iluziile sale devin experienţe, ea îşi schimbă părerea şi obiectul dragostei, […] Scopul meu este de a stabili sau de a restabili noţiunea de respect faţă de personalitatea umană, de a institui o democraţie a vieţii personale” (Forman). „Această anecdotă bazată pe observaţii pătrunzătoare, plină de nuanţe, de un comic fin şi de detalii crude atinge, pe alocuri, graniţele caricaturii sau, mai precis, ale unui soi de stilizare proprie majorităţii filmelor lui Forman” (M.M. Brumagne). Film: *Asul de pică* (1964); *Balul pompierilor* (1967); *Desprinderea* (1971); *Hair* (1978); *Amadeus* (1984).

nov. 12 – Regizorul polonez Jerzy Skolimowski debutează cu *Rysopis*

Semn particular: neantul /, prima dintre cele trei meditaţii cinematografice moderne dedicate tinereţii. În *Walkover* (1965), regizorul încearcă să facă bilanţul tinereţii sale, iar în *Bariera* (1966),

caută să-şi găsească originea şi să se definească în raport cu generaţia mai vârstnică. „Creatorul dă în filmele sale o imagine a existenţei, plecând de la fapte de viaţă remarcabil observate care suferă o stilizare sintetizantă. […] Această transformare poetic-onirică a realităţii devine la el tot mai pregnantă. Stilul lui Skolimowski are* numeroase trăsături comune cu cel al lui Godard” (J. Fuksiewiez). Din 1967, Skolimowski îşi începe cariera internaţională: *Plecarea* – 1967; *Deep End* – 1970; *Strigătul* – 1978; *Lumina lunii* – 1982.

nov.

– Primul festival internaţional al filmului de la Chicago, deschis tuturor categoriilor de filme. Scop: „Încurajarea unei mai bune înţelegeri între popoare şi naţiuni şi realizarea unei contribuţii pozitive la dezvoltarea filmului ca artă şi industrie”. Periodicitate anuală.

nov.

– La Festivalul de la Leipzig este premiat filmul de montaj algerian

L’Aube des damnés / Zorile condamnaţilor /, de Ahmed Rachedi, care prezintă istoria colonizării Africii şi lupta popoarelor pentru independenţă.

„Aspru rechizitoriu la adresa nenumăratelor intervenţii ale puterilor europene în lumea a treia în general şi în Africa în special” (G. Hennebelle).

dec. 15 – Moscova: pe filmului de montaj, / Adevărata faţă a fascismului /, de Mihail Romm. Utilizând un imens material cinematografic de arhivă, filmul reconstituie istoria nazismului

german şi a fascismului italian, străduindu-se să pună în evidenţă mecanismul interior care a dus la naşterea şi proliferarea fenomenului. Avertisment împotriva neonazismului. Marele Premiu – Leipzig, dec. 28 – Pr. *Precisedatel* jPreşedintele / (r. Aleksei Saltîkov) prilejuieşte actorului sovietic Mihail Ulianov, afirmat în rolurile de eroi comunişti din filmele lui Vladimir Basov *Bătălie în îndre* (1961) şi *Liniştea* (1963), un deosebit succes încununat cu premiul „Lenin”. Pe parcursul unei bogate cariere cinematografice (debut 1953), actorul realizează roluri de nuanţată analiză psihologică în ecranizări după clasici (*Karamazov* – 1968, *Egorbulâciov şi alţii* – 1973). În filme de război (*Viii şi morţii* – 1964) şi în filme de actualitate cu pronunţat caracter de dezbatere etică şi politică (*Casa în care locuiesc* – 1958, *Viaţă particulară* – 1982, *Fără martori* – 1983).

– Se creează la Copenhaga „Filmfonden”, organism de stat menit să

– Susţină din punct de vedere financiar producţia naţională.

– *Nicht versöhnt* / Neîmpăcaţii / (r., i. Jean Marie Straub; sc. J.M.

Straub, Daniele Huillet; a. Henning Harmsen, Ulrich von Turma, Ernst

Heiner, Braun Futzinski). Ecranizare după „Partida de biliard de la ora nouă şi jumătate”, de Heinrich Boll. Drama unei familii germane de-a lungul a trei generaţii. „Este vorba despre frustrarea unui popor care nu s-a eliberat de

fascism. Am înlăturat în mod deliberat tot ceea ce avea romanul pitoresc şi satiric, şi, în loc să stărui ca Boli asupra unui puzzle, am realizat un corp lacunar" (Straub). „Straub a vrut să facă un cinematograf al distanţării. El a renunţat la orice cronologie, la orice logică a comportării, la orice evoluţie psihologică pentru a se opri doar la o suită de secvenţe scurte, în care se articulează anumite sentimente, reacţii, atitudini ce nu pot fi integrate în contextul unei acţiuni. Totul rămâne deschis speculaţiei şi interpretărilor" (U. Gregor).

– Cineastul sudafrican de culoare Lionel N'Gakane realizează la Londra scurtmetrajul de montaj, *Vukani Awake*! / Vulcani treziţi-vă! /. despre atrocităţile politicii de apartheid şi despre lupta negrilor împotriva oprimării lor de către rasiştii albi…

– Filmul *La Caza* / Vânătoarea / reprezintă pentru regizorul spaniol Carlos

– Saura momentul definitivării stilului şi problematicii întregii sale opere.

– „Pentru mine subiectul acestui film este, într-o oarecare măsură, războiul

– Civil, dar şi dezintegrarea celor care l-au făcut, degradarea lor. Este pentru prima dată că vorbesc despre lucruri pe care le cunosc bine. Şi începând

– Cu acest film am făcut mereu acest lucru" (Saura), Nigerianul Mustapha Alassane realizează primul desen animat african:

– *La Mort de Gandji* / Moartea lui Gandji /.

Alegorie despre un rege şarlatan şi curtenii lui. Desen direct pe peliculă, în tradiţia lui McLaren.

– Regizorul mexican Arturo Ripstein Jr. debutează cu filmul *Tiempo*

– *De morir* / Timp pentru a muri /, un western pe motive împrumutate de la

– Scriitorii Carlos Fuentes şi Gabriel García Márquez. Povestea clasică a lumi răzbuntrri, dar care refuză acţiunea şi violenţa gratuită, probând preolaijhmiii regizorului pentru „timpii morţi" ai cinematografului, pentru cârtrllh (În npirife greu explicabile, dar etalate cu minuţie. Film: *Ora copiilor*

(luhU); *Exorcism* (1971); *Foxtrot* (1976).

Fontul, dramaturgul, actorul şi regizorul de teatru brazilian Paulo

Ciunti r Haraceni semnează prima regie de film: *O desafio* / Sfidarea /. „Un fiii de documentar politic şi existenţial despre burghezi şi, mai ales, despre

Intuloctualitatea braziliană" (G. Rocha). Conflictul dintre generaţii este ruprozemtat de doi ziarişti, confruntaţi cu evenimentele din martie-aprilie 1965. „Ceea ce uimeşte este seninătatea şi siguranţa cu care Sărăcani înfăţişează devierile unei generaţii, aceea care a vrut să întoarcă

Înapoi cursul culturii braziliene" (A. Lima). Filmul este reprezentativ jmntru etapa a doua a curentului „Cinema Novo", cea a parabolei politico.

Akash Kusumjăus în nori /, de Mrinal Sen;

povestea unui tânăr din

Calcutta, care contractează o căsătorie cu gândul de a pătrunde în lumea murilor afaceri, suscită mari controverse în presa indiană (printre cei cum îl atacă se numără şi Satyajit Ray). Realizat sub influenţa „noului val francez", de la care împrumută unele soluţii formale.

– Prima ediţie a Festivalului internaţional al filmului de la New Delhi.

– Regizorul italian Marco Bellocchio* debutează în lungmetrajul de ficf

– *Iune cu* I pugni în tascaţ cu *pumnii în buzunar /, povestea dezmemirării unei familii subminate de tare patologice. Predilecţia pentru psihologii la limita anormalităţii, revolta împotriva conformismului burghez şi implicarea politică vor rămâne trăsăturile dominante ale era (*

iei acestui cineast şi în operele următoare: *China e aproape – 1967*; *fapt dicers pe prima pagină – 1972*; *Marşul triumfal – 1976*; *Ochii, gura – 1982*; *Diavolul în corp – 1986*.

– Regizorul brazilian Paulo Gil Soares debutează cu *Memorias de un*

Cangaço / Amintirile unui cangaço / – scurtmetraj consacrat lui Lămpiao, banditul care s-a revoltat împotriva politicii feudale şi care a fost ucis în 1938. Bazat pe material documentar filmat în epocă de un cineast libanez, la care se adaugă imagini de azi ale contemporanilor lui Lămpiao relatând cele întâmplate.

– Animatorul belgian Raoul Servais obţine la

Festivalul de la Veneţia premiul „Leul de aur” pentru *Cromophobia*, scurtmetraj antirăzboinic.

„Cariera lui Servais este proba unei constante autodepăşiri atât din punct de vedere creator, cât şi tehnic. Fiecare dintre filmele sale este o reînnoire a expresiei grafice. Dispreţuind Repetarea, Servais îşi confruntă spectatorul cu multiplele feţe ale creativităţii sale. Denunţând abuzurile de orice fel, Servais nu este un contestatar gratuit, ci e om, în primul rând e

Niciun fel de accente brutale în limbajul său, un rafinament, o poezie*

care fac ca mesajul său să fie universal perceptibil” (H. van der Verst).

Film: *Sirene* (1968); *Goldframe* (1969); *Operaţia X* (1972); *Pegasus* (1973)

Harpya (1978).

– Operatorul sovietic Anatolii Golovnia publică volumul „Masterstra kinooperatora” (Măiestria operatorului de film), lucrare fundamentală pentru arta imaginii, sinteză a unei experienţe practice de mai bine de trei decenii, alături de mari regizori ca Vsevolod Pudovkin, Iakov Protazanov şi Feodor Ozep. Autor al imaginii câtorva dintre capodoperele cinematografului sovietic mut: *Mama* (1926); *Sfârşitul Sankt Peters burgului* [*1921*); *Cadavrul viu* (1929); *Urmaşul lui Genghis-Han* (1929) – Regizorii Mrinal Sen şi Mani Kaul dau publicităţii „Manifestul noului cinematograf indian”, în care pledează „pentru un cinematograf «paralel», care să se apropie de viaţă, să rupă

compromisul cu filmul tradiţional, să folosească actorii neprofesionişti şi filmările în natură”. Manifestul deschide o direcţie nouă în filmul şi critica cinematografică indiană»

1966

Ian. 6 – Cu *Szégenyelegények* / Sărmanii flăcăi / (sc. Gyula Hernadi; i.

Tamás Somló; a. János Görbe, Tibor Molnár, András Kovács, Zoltán

Latinovits) regizorul maghiar Miklós Janesó dobândeşte recunoaşterea internaţională. Este primul film din aşa-numita trilogie a violenţei, în care regizorul îşi propune să evoce trei momente semnificative din trecutul Ungariei: urmările compromisului austro-ungar din 1867 (Mrmanii *flăcăi*), prezenţa soldaţilor unguri în viitoarea războiului civil din

Rusia (*Roşii şi albii* – 1967) şi instaurarea dictaturii horthyste după înfrângerea revoluţiei din 1919 (*Linişte şi strigăt-r*1967). Janesó devine astfel poetul istoriei, una dintre obsesiile sale fundamentale fiind aceea a curselor în care istoria îl prinde pe om. Omul prizonier al istoriei şi al violenţei, iată subiectul principal al „trilogiei lui Janesó, care, prin intermediul unei estetici realiste şi simboliste totodată, ne face să meditǎm asupra unei parabole a terorii proprie timpului nostru” (M. Estève).

ian. 7 – Pr. *Perličky na cine* / Micile perle /, film în scheciuri, realizat decinci dintre cei mai reprezentativi tineri regizori ai „noului

cinematograf ceh”: Jiři Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Vera Chytilová, Jaromii

Jireš. „Un adevărat manifest, în care cei cinci cineaşti amintesc fiecare în felul său permanenţa problemelor fundamentale: indiferenţa, moartea*

arta, revolta, nebunia, rasismul, dragostea, exprimându-şi totodată viziunea asupra universului lui Bohumil Hrabal, pe care îl ecranizează*

univers făcut din umor crud, baroc şi fantastic sordid şi traversat, de personaje ciudate, aflate la marginea societăţii” (Marie Benešova), Ian. 10 – Bucureşti: pe *Duminică la ora 6* (r. Lucian Pintilie; a. Irina

Petrescu, Dan Nuţu, Graţiela Albini, Eugenia Popovici). „Un film despre e dragoste nefericită de adolescenţă, un film în care adevărul istoric al anilor în care se petrece acţiunea se răsfrânge limpede în expresia relaţiilor dintre doi oameni foarte tineri care se iubesc. Eroii iau parte la lupta ilegală, sensul activităţii lor dezvăluindu-se în evoluţia chinuitoare a raporturilor dintre ei, în dragostea lor inevitabil nerealizată. Istoria nu este*

aici un fundal, ci un dat al universului lor sufletesc” (Pintilie). Preocupat de „adevărul concret al relaţiilor şi atitudinilor omeneşti, abprdate îik afara oricărei prejudecăţi formale, estetizante, x simplificatoare”, regizorul debutant va reveni rar, dar semnificativ, în zona creaţiei filmice: *Reconstituirea* (1970).

ian. 24 – Pr. filmului *Galia* (r. Georges Lautner) lansează o nouă vedetă a cinematografului francez, Mireille Dare – „simbolul femeii moderne, active, independente, emancipate, eliberată de sub dominaţia moralmaterială a bărbatului” (Manuela Gheorghiu). Interpretă preferată a filmelor lui Lautner, apare îndeosebi în comedii. Film: *Daţi-i drumul*, e *un vals* (1970); *Marele blond cu o gheată neagră* (1972); *Alibi pentru un prieten* (1977); *Scormonitorii* (1978); *Dacă ea zice da* (1983).

Îetir. 1 – Moare actorul american Buster Keaton (n. 4 oct. 1895). Film din 1917. „Excepţional şi exotic, geniul său riguros şi integru ne-a dat filme al căror comic este cel mai onest, cel mai puţin suspect de facilitate if Mii! îi) IMX (înţă; nimeni n-a atins vreodată stăpânirea şi puritatea expreşâeM «În mint dau dovadă filmele sale „operele cele mai comice şi cele mai fiutnmmn din întreg cinematograful burlesc” (J.P. Goursodo-n). „Un comic gânditor care respingea hazardul, dar care era purtat foarte departedn prinhmea care dă voie miracolului să se producă. Maestru al timpului”.

HM & phndnt. Unul dintre rarele genii ale istoriei filmului” (J.C. Carrière).

Hun *Capra* (1921); *Legea ospitalităţii* (1923); *Sherlock-Junior* (1924);

Naligatorul (1925); *Mecanicul „Generalei”* (1926), *Malec, operator* (1928).

lehr, it – Moare, la Roma, operatorul italian

Gianni Di Venanzo (n. 18 dec.

1920.) Film din 1942. Colaborator fidel al lui Michelangelo Antonioni, de hi *Prietenele* (1955) la *Eclipsa* (1962), el „reuşeşte să transpună într-o

Imagine plină de semnificaţii şi de atmosferă temele şi ideile dragi regizorului” (G. Rondolino). Lucrează cu precădere în alb-negru, anul 1963

inurcând unul dintre momentele de vârf ale activităţii sale: *Cu mâinile pfi oraş*, *Fata lui Bube*, *8.1 / 2*, ceea ce nu îl împiedică să obţină rezultate excepţionale şi în filmul color (*Giulietta şi spiritele* – 1965).

febr. 21 – Regizorul american William Wyler primeşte premiul „Oscar”.

pentru întreaga sa activitate. „Am făcut în viaţa mea de toate: şi comedii, şi filme politice, şi muzicale, şi drame psihologice, şi westernuri şi superproducţii, întotdeauna însă subiectul a fost acela care mi-a determinat

«Ului şi nu invers. Rămân un partizan convins al scenariului solid construit şi al modestiei regizorale faţă de acesta, deşi ştiu că din cauza acestei păreri am fost nu o dată acuzat de «academism» „(Wyler)., Toată aparenţa de neutralitate este la Wyler rolul unei opţiuni stilistice, al unor îndelungi căutări la filmare, al unei renunţări la cuceririle moderne ale tehnicii. […] în afara faptului că el ştie să dea construcţiilor sale o claritate şi o forţă excepţionale, originalitatea sa constă în descoperirea câtorva legi, care îi sunt proprii, şi mai ales în utilizarea

profunzimii câmpului ca o coordonată suplimentară" (A. Bazin). Film: *Periferie* (1937); *Femeia diabolică* (1938); *La răscruce de vânturi* (1939); *Micile vulpi* (1941); *Mrs.*

Miniver (19.42); *Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre* (1946); *Moştenitoarea*

(1949); *Ferma din Arizona* (1958); *Colecţionarul* (1965); *Funny Girl* (1968).

mart. 14 – Bucureşti: pe *Răscoala* (r. Mircea Mureşan; a. Ilarion. Ciobanu; Nicolae Secăreanu, Ion Besoiu, Emil Botta). Ecranizare după Liviu

Rebreanu. Impune, la 6 ani de la debut, un regizor deplin stăpân pe mijloacele sale Premiul „Opera Prima" – Cannes). Pe aceeaşi linie de echilibrată configurare a evocării, de vocaţie a epicului se vor înscrie şi cele mai bune dintre creaţiile sale ulterioare: *Baltagul* – 1969; *Ion* – 1979;

Horea – 1984.

mart. 14 – Pr. *Voina i mir* / Război şi pace /, seria I (r. Serghei Bondarciuk; a. Ludmila Savelieva, Viaceslav Tihonov, S. Bondarciuk, Irina Skob-ţeva, Vasili Lanovoi). Ecranizare monumentală, pe ecran panoramic şi cu sunet stereofonic, după romanul lui Lev Tolstoi. „Primul merit al filmului este că a păstrat unitatea dramatică originală, Bondarciuk urmărind să se pună în slujba lui Tolstoi" (P. Biliard). Marele Premiu – Moscova 1965 şi premiul „Oscar" pentru cel mai bun film străin, 1965.

apr. 18 – Pr. *Obchod na Korze* / Magazinul de

pe Strada Mare / (r. Ján

Kamar, Elmar Klos; a. Josef Kroner, Ida – Kaminska). „Un slovac fricos şi o evreică bătrână; primul, dogar, şi a doua, negustorească; dogarul, virtual agresor, în calitatea sa de «arianizâtor» al unui magazin de pe Strada Mare „negustoreasa, virtuala victimă; […] Slovacul este milos şi vrea să o ferească pe evreică de deportare; nu reuşeşte să-i explice şi, cum bunătatea e adesea vecină cu laşitatea, singurătatea îl trece prin crize contradictorii: vrea să o denunţe, apoi are remuşcări, apoi vrea să se explicai şi, în plină explicaţie pătimaşă, o ucide din imprudenţă. Sinuciderea din final laşă doi morţi în această tranşee de interior, psihologică" (R. Rusan)., Premiul „Oscar" pentru cel mai bun film străin.

apr.

– La Festivalul artei negre de la Dakkar, Marele Premiu revine primului lungmetraj de ficţiune african, *La Noire de…* / Negresa din…"

al senegalezului Sembèn e Ousmane. Drama dezrădăcinării unei tinere*

senegaleze care pleacă în Franţa împreună cu familia la care este guvernantă. Regizorul „expune aproape clinic procesul care îi constrânge pe mulţi africani să emigreze şi descrie modul în care sunt trataţi acolo" (G…

Hennebelle). „Aparenta simplitate a povestirii ascunde o meditaţie profundă asupra condiţiei sociale în Africa. În ciuda mizeriei, cei săraci sínť, mult mai demni decât bogătaşii" (P. Vieyra).

mai 8 – Moare, Ia Hollywood, producătorul german Erich Pommer (n.

20 lui. 1889). Figură de primă mărime a producţiei cinematografice germane din anii filmului mut, cu o contribuţie hotărâtoare la concentrarea!

acesteia în cadrul trustului D.E.F.A., Pommer îşi leagă numele de marile*

reuşite ale cinematografului german din perioada expresionismului şi ai *kammerspiel-ului*, de lansarea vârfurilor artistice ale-acestora. Emigrat, din Germania după 1934, el îşi continuă activitatea de producător în

Franţa, S.U.A. Şi Anglia, iar după război în R.F.G.

mai 11 – Pr. *La Guerre est finie* / Războiul s-a sfârşit / (r. Alain Resnais).

sc. Jorge Semprun; a. Yves Montand, Ingrid Thulin, Geneviève Bujold, Michel Piccoli). „Extraordinară mărturie asupra vieţii unui revoluţionarân clandestinitate" (J. Arbois), avându-l ca protagonist pe Yves Montand, ce dă viaţă unui erou – comunistul spaniol Diego – pentru care angajarea politică este raţiunea existenţei, un militant ce trăieşte cu egală, intensitate şi visul şi dragostea, şi îndoielile şi ezitările celui care simte căi noi realităţi cer noi metode de luptă. Pentru regizor, filmul reprezintă „o reîntoarcere la realismul narativ după scânteietoarele demonstraţii din filmele anterioare" (P. Leprohon); pentru Montand, începutul unei etapede

maturitate artistică, caracterizată prin personaje profund angajate*

social-politic: Z – 1969, *Mărturisirea* – 1970, *Stare de asediu* – 1972, *Cu I* de la *Icar* – 1979. Alte filme: *Vrăjitoarele din* (1957); *Compartimentul ucigaşilor* (1965); *O seară, un tren* (1967 *şi* 1972)).

Sălbaticul (1975); *Police Python* (1976); *armelor (1981); Jean Florette* (1986).

mai 20 – La Festivalul de la Cannes, regizorul şi interpretul american.

Orson Welles, prezent cu filmul *Chimes al Midnight* / Falstaff /, primeşte-*

premiul jubiliar „A 20-a aniversare" pentru întreaga sa operă. Această, ultimă ecranizare reconfirmă afinităţile regizorului cu creaţia shakespeariană. Realizator şi interpret principal, Welles este ca întotdeauna

„Un fel de uriaş cu privirea copilăroasă, un leneş activ, un nebun înţelept „o singurătate înconjurată de lume, un student care doarme în clasă, un strateg ce face pe beatul când vrea să fie lăsat în pace" (J. Cocteau). „Viaţa, ca şi filmele sale, este o explozie creatoare irepresibilă, un exhibiţionism i delirant. […] A-l acuza de megalomanie-acolo unde i se recunoaşte forţa $

Înseamnă a nu cunoaşte însăşi substanţa temperamentului său şi a scriiturii sale, în care se pot regăsi Agrippa d'Aubigné, Shakespeare, Claudel.

arta spaniolă, arhitectura germană a

Contrareformei, pictorii veneţieni.

Rubens şi în general întreaga mişcare a Renaşterii" (H. Agel). Film: *Cetă*-i ifi MMÍ *h a ne* (1941); *Splendoarea Ambersonilor* (1942); *Macbeth* (1948); *hhpllu* (1952); *Stigmatul răului* (1957); *Procesul* (1962).

mal ttO Hogi zorul vest-german Volker Schlöndorff debutează cu *Der hot*e? *Tt irless* / Tânărul Törless / (a. Matthieu Carrière, Bernd Tischer, Murin II Seidowski). Ecranizare după romanul lui Robert Musil, care pree 11 * IA viaţa dintr-un internat de băieţi, undeva în apropierea frontierei titmiru ungare, la începutul secolului. Filmul face trimiteri evidente la

– unluţiu ulterioară a Germaniei: „Am încercat să descriu raporturile de fut (n într-o mică societate şi, întâmplător, acestea reamintesc destul de uimi I ceea ce s-a petrecut în Germania. [...] Am vrut să arăt cum un om jmwln deveni victimă sau călău, să fac un fel de fenomenologie a răului, f, Atitudinea eroului este destul de asemănătoare cu cea a intelectualilor germani în momentul când a luat naştere nazismul. Ca şi ei, când vrea să

I rmtrfi de la contemplare la acţiune e prea târziu" (Schlöndorff).

mul 25 – Pr. *Au hasard*, *Balthazar* / La întâmplare, Balthazar / (r. Robert

Urosson; a. Anne Wiazensky, François Lafarge). „Filmul meu prezintă hl, apele din viaţa unui asin, similare cu cele din viaţa omului. [...]

Eroul tmce prin mâinile unor stăpâni reprezentând fiecare câte un viciu: beţia, Irândăvia, orgoliul. El suferă de pe urma acestor vicii în mod diferit, clar

În priveşte pe toate cu ochiul judecătorului" (Bresson). Primit cu elogii

(„unul dintre cele mai complexe şi mai perfecte filme realizate în lume

În primii şase ani ai deceniului" – G. Sadoul; „un document despre lume şi despre răul lumii" – J.L. Godard), filmul marchează un nou dinners pe linia stilistică specifică regizorului: „Acest tip de cinema a rupt orice raport posibil cu arta dramatică. Este un cinematograf al vieţii

Interioare, comparabil cu pictura şi muzica, expresie a unei gândiri recreate fizic în stare» pură şi, totodată, de un realism acut" (L. Malle).

mai 27 – Pr. *Un homme et une femme* / Un bărbat şi o femeie / (r. Claude

Lelouch; m. Francis Lay; a. Jean Louis Trintignant, Anouk Aimée).

Simpla şi banala poveste de dragoste dintre o secretară de platou şi un pilot de formula I, ambii văduvi, impune un regizor, „tehnician perfect al spontaneităţii, aflat în ziua unei mari inspiraţii" (R. Cosaşu). Primit cu întemeiate rezerve de unii critici, care îi reproşează idilismul, afectarea şi dulcegăria, filmul poartă marca ireproşabilei calităţi imagistice a regizorului, fost operator, un bun îndrumător al interpreţilor săi şi fin cunoscător al psihologiei spectatorului (Marele Premiu – Cannes). Pe aceeaşi linie se vor înscrie şi

filmele sale ulterioare: *A trăi pentru a trăi* – 1967;

Un alt bărbat, o altă şansă – 1977; *Edith şi Marcel* – 1982; *Un bărbat şi o femeie, după 20 de ani* – 1986.

mai – Este prezentat la Cannes filmul sovietic *Andrei Rubliov* (r. Andre

Tarkovski; i. Vadim Iusov; a. Anatoli Soloniţân). În aparenţă, film biografic despre personalitatea pictorului de icoane rus din secoluí al XV-lea, în esenţă, o profundă meditaţie pe tema artistului şi a creaţiei. „Pentru noi era foarte important să demonstrăm că experienţa ce ireversibilă.

Povestirea experienţei lui Rubliov, personaj ideal care a ştiut să-şi menţină, în ciuda crizelor parcurse, ideea morală, dragostea pentru popor şi credinţa în viitorul acestuia, culminează în momentul victoriei – victoria ca rezultat al suferinţei" (Tarkovski). „Rubliov este un om hărţuit de îndoieli, de disperare, dureros de conştient de neputinţa sa ca individ confruntat cu violenţa şi, crede el, chiar ca artist. *Andrei Rubliov* este nu film al punerii în discuţie, al întrebărilor, şi aici aflăm temeiul măreţiei sale – aşa cum fusese cu 20 de ani în urmă *Ivan cel Groaznic* – măreţie care n-are nimic comun cu solemnitatea pompoasă şi cu hagiografia can*

didă" (M. Martin).

mai – Regizorul belgian André Delvaux debutează cu *De man die zijn haar kort liet knippen jomul* cu capul ras / (a. Gene Roufeer,

Beata Tys*

kiewicz, Hector Gommerlynck). „Filmul meu este povestea unei alienări.

Eroul trăieşte această alienare plecând de la şocul amorului total, pe care îl nutreşte în secret pentru fosta sa elevă, şi care îl distruge” (Delvaux).

„Marea forţă a filmului constă în restituirea, în mod obiectiv, a unei experienţe interioare, făcându-ne să privim lumea prin ochii eroului pe care îl şi vedem totodată. Astfel sensibilitatea noastră ajunge să se confunde cu a lui” (M. Ciment). „Reţinem din această primă operă afirmarea unei sensibilităţi şi a unui stil personal, faptul că Delvaux este primul cineast belgian care a atras atenţia criticii internaţionale prin originalitatea şi inteligenţa sa” (P. Davay). Film: *O seară, un tren* (1968); *întâlnire la Bray*

(1971); *Belle* (1972); *O femeie în amurg* (1979); *Benvenuta* (1983).

iun. *22* – New York: pe *Who’s Aff raid of Virginia Woolf*? / Cui i-e frică de Virginia Woolf? / (r. Mike Nichols). Ecranizarea piesei lui Edward

Albee îi aduce actriţei Elizabeth Taylor cel de al doilea „Oscar” al carierei sale, carieră clădită, în egală măsură, pe valoarea unor creaţii actoriceşti de ţinută (*Baintree County* – 1957, *Pisica pe acoperişul fierbinte* – 1958, *Deodată, oară trecută* – 1959), dar şi pe publicitatea în jurul unei tumultuoase vieţi personale.

lui. 23 – Moare, la Beverly Hills, actorul

american de teatru şi film Montgomery Clift (n. 17 oct. 1920). Film din 1948. „Actor inteligent şi sensibil, a jucat în puţine filme, dar a fost elogiat pentru personajele sale introspective, neliniştite şi misterioase, roluri pe care le-a conceput cu deosebită fineţe psihologică” (E. Katz). Film: *Moştenitoarea* (1949); *De aici în eternitate* (1953); *Inadaptaţii* (1961); *Freud* (1962).

aug. 15 – Regizorul sovietic Andrei Mihalkov Koncealovski se afirmă cu filmul *Pervîi učitel* / Primul învăţător / (a. B. Beisenaliev, Natalia Arimbasarova). În 1923, într-un sat izolat din Kirghizia sovietică, un tânăr învăţător luptă împotriva mentalităţilor învechite. „El nu este cel mai mare erou al pedagogiei şi al Revoluţiei prezentat pe ecran. […] Pe jumătate predicator, pe jumătate comisar, Duişai este omul trecutului, care înfruntă trécutul e. u propriile sale arme pentru a face să ţâşnească viitorul”.

(G. Gauthier). După câteva remarcabile ecranizări ale literaturii clasice ruse [*Un cuib de nobili* – 1969, *Unchiul Vania* – 1971), regizorul se inspiră din actualitate din dorinţa „de a o cunoaşte şi a o putea schimba, de a descoperi în noţiuni aparent banale ca mamă, patrie, dragoste, ceva inedit, de a le da un sens nou” (Mihalkov-Koncealovski) – *Romanţă pentru îndrăgostiţi* – 1974; *Siberiada* – 1976.

aug. 19 – Pr. *Suit* / Foamea / (r. Henning Carlsen; a. Per Oscarsson, Gunnel Lindblom). Ecranizare după romanul lui Knut Hamsun.

„Conflictul se situează în interiorul personajului, între spirit şi materie, între o viaţă mentală deosebit de activă şi nevoile corpului” (Carlsen).

Printr-o scriitură originală, caracterizată prin imagini supraexpuse şi deformate pentru a reda halucinaţiile eroului, filmul redă „lumea secretă a subconştientului, senzaţii vagi şi iraţionale, reacţii aparent contradictorii, stări de spirit fugare şi schimbătoare. […] Sub presiunea foamei, graniţa dintre conştient şi subconştient dispare” (R.N. Nettum). Creaţia lui Per Oscarsson, recompensată cu Premiul de interpretare – Cannes

IUI! * I r. *Fahrenheit 451* (r. François Truffaut; a. Oskar Werner, Julie

I krisillo), Ecranizare a prozei ştiinţifico-fantastice a lui Ray Bradbury.

Mitant futr o societate supertehnicizată a viitorului, în care, cărţile, prin M «hI nnrirol pentru stabilitatea sistemului, sunt incendiate, filmul urmăâpşla (rozi rea la raţiune a eroului ce descoperă cartea, evadarea sa în târfii Mil „uumonilor-cărţi”. „Filmul este o parabolă, un apolog, principala în Irăwhură originală fiind constantul echilibru între iluzoriu şi concret, intru umor şi tragic” (Truffaut).

Ihiil, I I – Moare, la Leningrad, actorul sovietic Nikolai Cerkasov (n. 27

lui îl) 03). Film din 1927. „Actor din şcoala tradiţională a secolului al

X I X lua, el a asimilat învăţătura lui Stanislavski fără să facă din ea un festin şi a

adaptat-o la propriile scopuri cu o extremă sagacitate. Posedând h (luosebită capacitate de comunicare, el ocupă fotograma cu o forţă

Hropţională, dozând instinctul şi inteligenţa în cel mai minunat mod”.

(U, Ghitti). Momentul culminant al carierei sale îl reprezintă colaborarea tai Eisenstein. Film: *Deputatul de Baltica* (1937); *Aleksandr Nevski* (1938);

Imn cel Groaznic (1941 – 1946); *Primăvara* (1947); *Don Quijotte* (1957).

29 – Pr. *Hideg Napok / Zile* reci / (r. András Kovács; a. Zoltán Latirtovils, Iván Darvas, Ádám Szirtes). „Patru oameni aşteaptă să fie judeţmţi pentru ceea ce au făcut în timpul războiului. Participarea lor la mailte ni a fost accidentală. După părerea lor, vina o poartă cei care au dat unii mii. Dar rememorările lor, văzute în flash-back, dezvăluie treptat partea lor de vină” (D. Nilson). „Kovács nu a vrut să denunţe crime şi criminali de război, ci doar să pună o problemă mult mai gravă, aceea a opţiunii între refuz şi obedienţă” (A. Gervoni).

net. 14 – Regizorul vest-german Alexander Kluge debutează în lungmet rujul de ficţiune cu *Abschied von gestern* / Rămas bun zilei de ieri / (a. Alexandra Kluge, Hans Karte, Alfred Edel). O tânără evreică, crescută în

Germania democrată şi confruntată brusc cu realităţile lumii capitaliste, nu reuşeşte să se adapteze. Subiect bazat pe un fapt real;

autenticitatea oh te subliniată şi de folosirea actorilor neprofesionişti, a decorurilor reale şi a sunetului în priză directă. „Kluge va trata în filmele sale temele cele mai importante ale istoriei şi ale prezentului, va pune problema tradiţiilor sociale germane, va sublinia contradicţiile cele mai importante ale societăţii noastre şi, totodată, va dezvolta modelul unei forme filmice noi, care nu propune spectatorului rezultate finite, ci îl ajută să-şi activeze

Imaginaţia, îl incită să ducă mai departe cele văzute pe ecran" (U. Gregor).

Film: *Artişti sub cupola circului*: *perplecşi* (1968)*; Amarele haos* (1971);

Sclavă muncitoare cu ziua (1973); *Ferdinand cel Puternic* (1976) \ *Germaniaz ţoamna* (1978); *Puterea sentimentelor* (1983).

ori. 18 – Pr. *Persona* (r, sc. Ingmar Bergman; i. Sven Nykvist; a. Liv

I llmann, Bibi Andersson). Înfruntarea dintre o actriţă ce se refugiază într-o deplină muţenie şi infirmiera sa, care se străduieşte să o facă să vorbească din nou, „Primul film al celei de a doua trilogii a lui Bergman, având ca temă necesitatea comunicării, *Persona* reprezintă lupta dintre limbaj şi tăcere, *Ora lupului* (1967) – lupta dintre fantasmele lui Johan şi viaţa reală a Almei, *Ruşinea* (1968) – opţiunea între respectul de sine şi supravieţuire" (P. Cowie). „Identitatea, comunicarea, alienarea, chiar schizofrenia nu reprezintă atât nişte subiecte pentru Bergman, cât

nişte ochelari prin care priveşte realitatea” (A. Sarris).

oct. 21 – Pr. *Kâpy selän alla* / Sub pielea ta / (r. Mikko Niskanen; a. Kristina Halkola, Kirsti Wallasvaara). Afirmarea pe plan naţional şi internaţional a regizorului finlandez Niskanen. Film despre tineretul de la oraşe. „Personajele principale corespund imaginii pe care tineretul o are despre sine însuşi, dar şi imaginii pe care o au părinţii despre el” (S. Toiviainen). Viziunea critică a autorului faţă de societatea în care trăieşte are drept centru de interes relaţiile dintre sexe.

nov. 8 – Pr. unuia dintre filmele de referinţă ale tânărului cinematograf ceh, *Ostře sledované vlaky* / Trenuri bine păzite / (r. Jiři Menzel; a. Václav Neckář, Jitka Bendova). La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, „pe fundalul gării cu fason habsburgic, satira lenei, zădărniciei, comodităţii şi a prostiei se acumulează într-o pastă groasă, truculentă. Aritieroul, stângaci şi plin de complexe, îşi trăieşte prima noapte de dragoste tocmai cu femeia-simbol – cu frumuseţe şi gesturi de hetairă – care îi aduce materia explozivă pentru prima lui acţiune revoluţionară. Cine este această femeie? Acţiunea? Moartea? […] Băiatul piere, sare în aer odată cu trenul dinamitat şi îşi găseşte rostul tocmai în moarte. […] Sugestia este fină şi percutantă şi iartă de toate bănuielile un film care

altfel ar fi rămas la limita exhibiţiei hedoniste” (R. Rusan), Premiul „Oscar” pentru cel mai bun film străin – 1967.

dec. 8 – Pr. / Tatăl / (r., sc. István Szabó; a. Miklós Gábor, Klári

Tolnay). Un copil trăieşte cu ideea că tatăl său, mort în timpul războiului, a fost un erou. Treptat, el descoperă adevărul, redimensionând figura tatălui care fusese un om obişnuit. „Un film plin de tandreţe şi de delicateţe, care dezvăluie câteva din mecanismele iluziei” (D. Şi P. Haudiquet).

Realizând „jurnalul unei credinţe”, Szabó dimensionează prezentul în lumina raporturilor sale cu trecutul, ceea ce constituie o caracteristică generală a noii generaţii de cineaşti unguri.

dec. 12 – New York: pe *A Man for All Seasons* / Un om pentru eternitate /

(r. Fred Zinnemann; a. Paul Scofield, Robert Shaw, Wendy Hiller)., Ecranizare după o piesă de Robert Bolt, inspirată din conflictul dintre

Thomas Morus şi Henric al VIII-lea, pe tema divorţului acestuia din urmă, conflict soldat cu întemniţarea şi executarea lui Morus. „Thomas Morus este în viziunea lui Zinnemann un om în afara istoriei, un om care îşi respectă cu tenacitate credinţele chiar şi cu riscul vieţii” (A. Stanbrook).

Şase premii „Oscar” (film, regie, actor, scenariu, imagine, costume). În ciuda varietăţii tematice şi de gen, opera lui Zinnemann se distinge prin preocuparea constantă pentru

identitate şi individualitate, pentru omul care îşi cunoaşte datoria şi se pune mereu la încercare. Film: *Bărbaţii* (1950);

La amiază (1952); *De aici în eternitate* (1953); *Ziua şacalului* (1973;

Julia (1977); *Cinci zile de vară* (1982).

dec. 15 – Moare, la Burbank, animatorul american Walt Disney (n. 5

dec. 1901). Film din 1920. „Regele desenului animat, creatorul unei lumi magice ca un corectiv al lumii reale" (L. Halii well). „Disney. a fost şi rămâne unul dintre foarte puţinii vrăjitori care au izbutit să supravieţuiască într-o epocă atât de puţin favorabilă vrăjii. A întemeiat un imperiu cu ajutorul unui şoricel. A inventat o ţară care îi poartă numele: Disneyland.

A zămislist o planetă de carton şi vopsea şi această planetă locuită de iepuraşi pictaţi s-a dovedit uneori mai aproape de visurile omului, pentru că pe planeta aceasta imaginară există o imensă iubire de om. […] A fost un moralist şugubăţ. A pus animalele să domesticească oamenii. În glumă, cu un umor şi cu o artă care atinge în legea ei perfecţiunea, […] Disney a

«ftml şi rămtno unul dintre marii fabricanţi de copilărie în conserve".

11 t film iim o proiu). Film: *Alice în Ţara desenului animat* (1923); *Vaporaşul*

,11 illiif" (1928); *Cei treipurceluşi* (1933) *Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici* ilMrtv); *rinocchio* (1940), *Bambi* (1942)*; Cenuşăreasa* (1949); *Alice*

în

Hm *minunilor* (1951); *Frumoasa din Pădurea adormită* (1959).

ilms ÎN New York: pe *Blow-up* (r., cose. Michelangelo Antonioni;

I t iiio Di Palma; a. David Hemmings, Vanessa Redgrave, Sarah Miles).

I u fotograf de modă, sătul de lumea manechinelor şi a iluziei, vrea să em prindă realitatea pe viu şi descoperă o crimă. „Eu n-am vrut să fac iliti Thomas un personaj negativ. El refuză, ce e drept, să se angajeze, dar ou cu umoral, nici insensibil şi eu îl privesc cu simpatie. El refuză să se angajeze, pentru că vrea să rămână disponibil pentru ceva care va veni şi cure încă nu există" (Antonioni). „Antonioni spune un singur lucru, dur important: în epoca în care fabricarea artificialului a fost perfecţionată la lei de bine ca aceea a bombei cu hidrogen, nu s-a inventat nimic nud Imn ca fotografia pentru a fixa resturile unei realităţi care se destramă. I...] Este cel mai antonionian film dintre cele făcute de Antonioni íl, totodată, cel mai puţin intelectual. Poziţia de observator a regizorului tihnind într-o ţară străină, profesiunea eroului său şi faptul că aici îşi continuă cercetările asupra culorii, începute cu *Deşertul roşu*, toate concură ijM o a face din acest film o creaţie a ochiului şi apoi a creierului" (Claire ulouzot).

ilar. 2 t> – Regizorul suedez Jan Troell debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Hăr har*

du din liv / Asta e viaţa /, după „Romanul lui Oloi”, de kyvind Johnson. La începutul secolului, un copil de 14 ani pleacă de in aşa pentru a munci şi a trăi pe picioarele lui. „Perfectă fuziune între filonul liric, care dă relief elementelor figurative şi compoziţionale, şi analiza istorico-socială a unei perioade minuţios reconstituite. Totul este perfect funcţional şi semnificativ: personaje, ambianţă, peisaje, obiecte, minete” (M. Milesi).

lire. 30 – Pr. *O slavnosti a hostech* / Despre ospăţ şi invitaţi / (r., cose.

.1 an Němec; a. Ivan Vyskočil, Jan Klusak, Karel Mares). Pentru „înveoe li rea” invitaţilor la un picnic, fiul gazdei începe să-i terorizeze, insuflându-le sentimentul culpabilităţii şi obligându-i la delaţiune. Singurul oas-iute care nu a acceptat „jocul” dispare şi cu toţii pornesc în căutarea lui.

Parabolă pe tema „prostiei, indiferenţei şi uitării, descifrate în atitudinea

Individuală a oamenilor şi în raporturile lor” (J. Němec), filmul arată cum

– *v* leagă caracterele, puterea, activitatea şi mentalitatea oamenilor, cum condiţionează ei reciproc. În acest context singurul *vinovat* este cel cure refuză, această lege, cel care prin gestul său de refuz dărâmă structura colaborării, a crimei şi a indiferenţei” (Ester Krumbachová).

Ukamau / Aşa este / (r. Jorge Sanjines; a. Vincente Verneros Salina, Benedicta Mendoza Huanca) – prim lungmetraj al cineaştilor bolivieni,

care vor forma un grup de creaţie independent purtând acest nume. Dramatică denunţare a raporturilor dintre cele două comunităţi constituante ale societăţii boliviene: indienii şi metişii, într-o „poveste de dragoste ni moarte”. Considerându-l „o mărturie ruşinoasă pentru ţară”, guvernul

Barrientos interzice difuzarea filmului, copiile fiind distruse şi Sanjines concediat din postul de director al „Institutului Naţional de Cinema”, care este închis.

– Are loc naţionalizarea cinematografiei în Guineea.

– Ia fiinţă, în Dahomey, o societate cinematografică de stat, al cărei

– Scop principal este realizarea unui jurnal de actualităţi săptămânal. Societatea fiinţează până în 1974.

– Regizorul nigerian Moustapha Alassane realizează primul western

– African: *Le Retour a un aventurier* / întoarcerea unui aventurier /.

– Primul film realizat în Camerun: scurtmetrajul *La Grande Case Bamilékê* / Casa Bamiléké / (r. Jean Paul N’Gasa, W. Hamon). Reportaj asupra

– Construcţiei acestei case, care devine simbolul energiei, al respectului

– Faţă de tradiţie şi al coeziunii comunităţii bamiléké.

– Se inaugurează prima ediţie a Zilelor

cinematografice de la Cartagina

– (Tunisia), manifestare bienală care devine „un instrument de luptă împotriva hegemoniei cinematografului occidental” (M. Martin). Scopuri:

– Întâlnirea cineaştilor africani şi arabi cu critici, oameni de litere, artişti

– Şi cinefili din lumea arabă şi negro-africană; confruntarea operelor cinematografice arabe şi africane produse de-a lungul a doi ani; încurajarea

– Şi promovarea filmelor bune prin premii acordate de juriul internaţional:

– Marele Premiu „Tanitul de aur”.

– Cineastul cubanez Humberto Solas debutează cu filmul *Manuela* (a.

– Adela Legra, Adolfo Llaurado). Formula romantismului revoluţionar capătă

– În viziunea lui Solas „influenţa emancipatoare a «noilor valuri» ce se

– Fac brusc simţite, făcând să dispară* barierele stilistice şi popularizând noţiunea de autor” în Cuba. Povestea tinerei revoluţionare, care îşi dă viaţa

– Pentru un nobil ideal, este relatată într-un stil fotografic aproape delirant, inspirat cu siguranţă de virtuozitatea acrobatică a lui Urusevski, a cărei

– Experienţă în Cuba a fecundat stilul celei de a doua jumătăţi a deceniului

– Al şaselea. Solas rezumă un destin colectiv într-un destin individual, folosind cu o rară – abilitate metodele documentarului, dar cu

evidente

– Rezultate pe tărâmul imaginii, violentă şi adevărată, plină de forţă ca şi

– În filmele ulterioare: *Lucia* – 1968; *O zi de noiembrie* – 1972; *Cantată*

– *Pentru Chile* – 1976; *Cecilia* – 1980; *Amada* – 1984.

– Regizorul algerian Mohamed Lakhdar Hamina debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Le Vent des Aurès* / Vântul din Aurès) /, considerat de

– Specialişti primul film autentic maghrébin. Tema: soarta unei familii

– Algeriene distruse de război. „La baza filmului stă o poveste adevărată.

– Tatăl meu a murit torturat. Filmul redă povestea bunicii mele, care, până

– La independenţă, l-a căutat prin toate lagărele, iar când şi-a dat seama

– Că e mort, a murit şi ea" (Lakhdar Hamina). „Acest film patetic, foarte

– Reuşit din punct de vedere tehnic, denotă un regizor, plin de gust, tact şi

– Sensibilitate" (P. Vieyra). Film: *Decembrie* (1971)*; Cronica anilor de foc*

– (1975); *Vântul pustiului* (1982); *Ultima imagine* (1986).

– Regizorul din Ciad, Edouard Sailly, realizează scurtmetrajul *Le troisième jour* / Ziua. a treia / – povestea unui tânăr căruia îi moare cineva

– Drag şi care, timp de trei zile, se întreabă

asupra destinului său. „Prelungirea metafizică a acţiunii se înserează perfect în cosmogonia africană”.

– (P. Vieyra).

– Cu prilejul aniversării / a 65 de ani de la naşterea actorului sovietic

– Igor Ilinski, regizorul I. Gurin realizează un film de montaj – *Vstreci*

– *S Igorem Ilinshim* / întâlnire cu eroii lui Ilinski /, în care evocă personalitatea artistului, cariera sa de la primul rol în film (*Aelita* – 1924) şi

– Până la comedia satirică *Noapte de carnaval* (1956). Maestru al comediei

– Sovietice, Ilinski deţine în cea mai mare măsură ştiinţa trecerii de la

– Detaliul realist la supradimensionarea grotescă a trăsăturilor personajelor *iMhujuehile Film*: *Croitorul din Torjok* (*1925*); *Volga-Volga* (*1938*); *Bafada hunffrihr* (*1962*).

l-ai i «ui dn cu două săptămână a filmului brazilian are loc prezentarea

I

iieiniiui *A grande cidade* / Marele oraş /, de Carlos Diegues. Film plasat n punctul limită între cinematograful naţional-popular, de revelaţie

Htllmuilă, practicat până acum, şi „un Cinema Novo”, politic şi antropologi», complex şi universal, pe care începem să-l practicăm în Brazilia.

Ttutiri! cilul arca fericirii, în ciuda represiunilor şi obstacolelor, într-o socielttin

colonială săracă sau imposibilitatea de a fi fericit într-o ţară subdezvoltată 1 (Diegues).

Filmul vietnamez *Nguyen Van* 7>or / Eroul de la Cong Ly / (r. Bin Dinh m), unul din cele mai importante din filmografia acestei ţări, evocă comportarea eroică a unui tânăr muncitor din Saigon, torturat şi executat în urmare a unui atentat împotriva generalului Mac N amarra. Povestirea eul n cu tttât mai emoţionantă, cu cât ea este relatată de însăşi soţia eroului".

(U, llonnebelle). Fiímele inspirate de lupta din Vietnamul de Sud au o pondere tot mai mare în producţia cinematografică a R.D. Vietnam.

1967

Îmi. 8 – Moare, într-un accident, actorul polonez Zbigniew Cybulski.

În 3 nov. 1927). Film din 1954. Supranumit „James Dean al Poloniei".

Interpret preferat al regizorului Andrzej Wajda, care îl omagiază în filmul

Tutui de vânzare (1969). „El a fost singurul actor polonez care, în ochii

«iimanilor, a fost mai mult decât un actor. Forţa sa provenea din convin8

era fermă că este purtătorul de cuvânt al generaţiei sale" (Wajda).

«lui: *Cenuşa şi diamant* (1958); *Trenul de noapte* (1959); *Arta de a fi iubita* (1963); *Jowita* (1967).

Ian. 16 – Bucureşti: pe *Dimineţile unui băiat cuminte* (a. Dan Nuţu, Irina Petrescu, Ion

Caramitru, Silvia Popovici, Ştefan Ciobotăraşu) marchează în activitatea regizorului Andrei Blaier, aflat la cel de al 6-lea înngrnetraj de ficţiune, „eliberarea de balastul melodramatic al unei poezii artificiale sau de limitele unei proze aride, într-un film de cap tivim la sinceritate” (C. Căliman). Sondaj în universul moral şi de preocupări ni tinerei generaţii, imagine veridică a vieţii de şantier, filmul are în centrul

«fiu destinele unor tineri aflaţi în momentul alegerii unui drum în viaţă.

Acuitatea observaţiei, prospeţimea notaţiei, predilecţia pentru sondarea cotidianului rămân constantele creaţiei regizorului: *Apoi s-a născut legenda* – 1968; *Ilustrate cu flori de câmp* – 1973; *Lumini şi umbre* – 1982.

Iun. 20 – Se înfiinţează, în Brazilia, „Institutul Naţional de Cinematografie”.

fahr. 9 – Londra: pe *Accident* (r. Joseph Losey; sc. Harold Pinter;

II. Dirk Bogarde, Stanley Baker, Jacqueline Sassard, Michael York), în lumea închisă a unei universităţi britanice, moartea unui student într-un accident dă la iveală legăturile sentimentale ale logodnicei acestuia.

„Capodoperă a cinematografului psihologic, […] *Accident* ne invită la decriptarea locurilor comune, a schimburilor de priviri, a frazelor fără importanţă, a subînţelesurilor şi a insinuărilor. Este filmul gândurilor ascunse” (R. Lefèvre, R. Lacourbe).

fobr* 9 – Bucureşti: debutul în înngrnetraj al regizorului Sergiu Nicol a eseu, cu *Dacii* (sc. Titus Popovici; – a. Amza Pellea, Marie José Nat, Mm îl Botta, György Kovács). Film istoric din epopeea cinematografică naţională, evocând începutul penetraţiei romane în Dacia. „Meritul regizorului este de a fi imprimat întregului un neastâmpăr continuu, de a fi creat o fervoare a imaginii, adică ritm şi tensiune" (FI. Potra). Cu profesionalitate şi înclinaţie către epic, el va aborda genuri foarte diferite, devenind cel mai prolific regizor român (peste 30 de filme în 20 de ani)

Film: *Mihai Viteazul* (1971); *Atunci i-am condamnat pe toţi la moarte*

(1971); *Cu mâinile curate* (1972); *Zile fierbinţi* (1975); *Nea Mărin, miliardar*

(1978); *Ringul* (1983); *Ciuleandra* (1984); *Ziua Z* (1985); *François Villon*

(1987).

fetor, 26 – Pr. *Työmiehen päivăkirja* / Jurnalul unui muncitor / (r. Risto

Jar va; a. Elina Salo, Paul Osipow, Pentti în jala). Căsătoria unui muncitor cu o funcţionară şi criza ce o determină originea lor socială diferită. „Valoarea filmului constă, în principal, în îmbinarea generalului cu particularul" şi în faptul că „dragostea, politica şi lupta pentru existenţă se întrepătrund, formând un tot" (S. Toiviainen). Considerat cel mai bun film finlandez al deceniului.

mart. 3 – Pr. *Ljubavni slucaj* / Un „caz" de

dragoste / (r. Dušan Makavejev; a. Eva Ras, Slobodan Aligurdic, Ruzika Sokic). Inspirat dintr-un fapt divers: aventura unei funcţionare de la poştă cu un expert de la deratizare. Naraţiunea se desfăşoară pe trei nivele: povestea legăturii dintre

Isabelle şi Ahmed, descoperirea cadavrului Isabellei, conferinţele despre sexualitate şi crimă. Primele două, la început paralele, converg din ce în ce mai, rapid unul spre celălalt, coliziunea lor apărând ca exemplu şi simbol al celui de al treilea. „Aplicarea conştientă sau reminiscenţă a teoriei eisensteiniene privind montajul de atracţii, această construcţie, magnifică prin simplitate şi eficacitate, este o garanţie suficientă pentru noutatea şi modernitatea acestui film iugoslav” (J. Aumont).

mart. 20 – Prin scindarea „Centrului Naţional al Cinematografiei Algeriene”.

iau naştere „Oficiul Naţional de Comerţ şi Industrie Cinematografică”.

(O.N.C.I.C.), care îşi asumă problemele legate de producţie şi distribuţie, şi „Centrul Algerian Cinematografic” (C.A.C.), care rezolvă problemele programării, cenzurii şi difuzării culturale. Prima producţie

O.N.C.I.C. este filmul lui Mohamed Slim Riad *La Voie* / Calea /, cronica vieţii într-un lagăr de concentrare francez, în timpul războiului cu Algeria, mart. 20 – Primul lungmetraj tunisian *Al* Fajrj Zorile / este realizat de

Omar Khlifi, considerat părintele

cinematografului din această ţară.

mart. 21 – Pr. *Mahizeiten* / Prânzuri / (r. Edgar Reitz; a. Heidi Stroh, George Hauke, Nina Frank), film reprezentativ pentru virtuţile şi luni.

tele tânărului cinematograf vest-german. „Experiment vizual bazat pe planuri fixe centrate pe cele două personaje, un cuplu tânăr în care femeia este de cinci ori mamă. În timp ce ea pare satisfăcută de aceste maternităţi repetate, bărbatul renunţă din ce în ce mai mult, abandonând unul după altul visele sale din tinereţe şi sfârşeşte prin a se sinucide. La puţin timp după aceea, văduva se recăsătoreşte cu un american tânăr, care o duce în America împreună cu copiii ei" (F. Gaur bade). Deşi confuz ca semnificaţii, scoţând în evidenţă îndeosebi pasivitatea eroinei faţă de evenimente şi neaâăncind tema familiei în lumea dată, filmul rămâne totuşi, prin cele mai bune părţi ale sale, credincios cuvintelor autorului:

„Iubesc oamenii, feţele lor, tot ce vine de la ei, căldura lor; nu există nimic mai viu decât Omul".

mart. 27 – Pr. *Skupijači perja* / Am întâlnit ţigani fericiţi / (r. Aleksandar

Petrovic; a. Olivera Vuke, Bekim Fehmiu, Gordana Jordanovic, Bată

Živojinovic). Un ţigan care vinde pene de gâscă se îndrăgosteşte de nora rivalului său în afaceri, pe care în final îl ucide. Trama propriu-zisă este

InimtufinM mai ales în măsura în care

evidenţiază moravurile şi legile unei

«timutii! Aţi neintegrate în societate. Deşi a vrut să facă\, o alegorie specială

«nilul mai importante şi mai actuale dileme contemporane – aspiraţia iţim lllmrlate psihologică, socială şi morală, şi a contradicţiilor care decurg illii această dorinţă", Petrovic rămâne prizonierul pitorescului acestui mihincl. Premiul special al juriului – Cannes".

«nr, 7 – Pr. *Dèdecèh*, *Kylijan a já* / Bunicul, Kylijan şi eu / (r., Jiři llmiihal; a. D. Schneider, R. Deyl), o poveste lirică – aventurile minunate ale unui băieţel de 5 ani, trăite împreună cu bunicul lui de la ţară – ÎI consacră pe Hanibal ca maestru al filmelor despre copii şi adolescenţi.

„Leul de aur" – Veneţia.

npr. 15 – Moare actorul italian Toto (n. Antonio de Curtis Gagliardi

<Jrl (To Focas, 7 nov. 1898). Film din 1936; interpretează peste o sută de roluri. Format la şcoala teatrului de revistă, el creează un personaj comic în se regăseşte de la un film la altul şi care „ilustrează concepţia sa despre umor ca reprezentare a oamenilor cu defectele, lacunele şi vanităţile lor, reprezentare filtrată prin propria noastră sensibilitate". Film: *Napoli, oraşul milionarilor* (1950); *Hoţii şi vardiştii* (1951); *Veşnicii necunoscuţi*

(1958), *Păsăroi şi păsărele* (1966); apr. 24 – Pr. *Elvira Madigan* sc. Bo Widerbërg; i. Jörgen Pesson; a. Pia Degemark, Thommy Berggren).

Imposibila iubire, încheiată cu o dublă sinucidere, dintre un ofiţer şi o dansatoare pe sârmă, în ambianţa secolului ni XIX-lea. „Film elegiac, a cărui tramă este marcată de presentimentul scandinav al morţii – fragii sălbatici simbolizând intensitatea fericirii, iar vinul pierderea finală a sângelui şi a vitalităţii; […] chintesenţă a ceea ce se numeşte în suedeză *utbrytnyngsdröm*, adică visul unei evadări pitoreşti din rutina cenuşie şi din climatul deprimant” (P. Cowie). Imagine remarcabilă. Cel mai mare succes de casă dintre filmele lui Widerberg, npr. 27 – Regizorul ungur Ferenc Kosa debutează cu *Tizezer napj Zece* mii de sori / (a. Tibor Molnár, Gyöngyi Büros, András Kozak). „Am vrut să facem un fel de bilanţ al ultimilor 30 de ani, prin intermediul poveştii unui tânăr ţăran, sau, mai precis, al familiei lui” (Kosa). Ficţiune socioistorică într-o formă austeră, dar elocventă. „István este un anti-Ulise, legat de pământul-mamă printr-un cordon ombilical; el nu călătoreşte decât ca să meargă la puşcărie, nu ia hotărâri şi mai ales suferă semnele istoriei” (P.L. Martin). Premiul de regie – Cannes. Film: *Sentinţa* (1970);

Nu este timp (1972); *Ninsoarea* (1974); *Misiunea* (1977); *Guernica* (1982).

apr. 28 – Moare, în Berlinul de Vest, regizorul american Anthony Mann

(îi. 30 ian. 1920). Film din 1942. Specializat în westernuri şi superproducţii, el se remarcă prin predilecţia pentru spectaculoase secvenţe de

exterior şi prin exprimarea vizuală a unor conflicte interioare ale personajelor. „Cât ar fi de simplă şi de primitivă povestea, pe mine mă interesează drama şi de aceea încerc să folosesc ceva ce este efectiv dramatic” (Mann). Film:

Winchester *73* (1950); *Povestea lui Glenn Miller* (1954)*; Steaua de tinichea*

(1957); *Cidul* (1961); *Căderea Imperiului Roman* (1964).

mai 2 – Rio de Janeiro: pe *Terra em* transei Pământ în transă / (r. Glauber

Rocha; a. Jardel Filho, Paulo Acetran, José Lewgoy). Tribulaţiile politice ale unui ziarist care susţine candidatura unui politician la postul de guvernator, dintr-o provincie braziliană. „Paulo reprezintă dialectica tragică între discurs şi violenţă. [...] Politica este pentru el un instrument al eticii.

Realizarea sa totală ar fi armpnizarea politicului cu eticul şi cu esteticul64

(Rocha), „Atac la adresa burgheziei intelectuale braziliene, care a refuzat cu încăpăţânare să ia în seamă nemulţumirea poporului” (D. Wilson), mai 27 – Pr. *Belle de jour* / Frumoasa de zi / (r. Luis Buñuel; a. Catherine

Deneuve, Jean Sorel, Michel Piccoli). Ecranizare după romanul lui

J. Kessel, despre viaţa dublă a unei tinere burgheze: soţie model 21 de ore din 24 şi prostituată de la 2 la 5 după-amiaza. „Punând pe acelaşi plan realitatea înregistrată fidel, scenele

trăite şi fantasmele, Buñuel face ca spectatorul să nu mai poată percepe la un moment dat frontiera dintre ele" (E. Breton). Creaţie remarcabilă a protagonistei Catherine Deneuve, a cărei carieră îmbină succesul de box-office cu reuşite profesionale, datorate capacităţii de a fi mereu alta de la un rol la altul. Film: *Umbrelele din*

Cherbourg (1964); *Repulsie* (1965); *Tristana* (1970); *Sălbaticul* (1975);

Anima persă (1976); *Banii altora* (1978); *Ultimul metrou* (1980); *Hotei*

America (1982); *Locul crimei* (1986).

mai 29 – Moare, la Paris, inventatorul, constructorul de aparate şi industriaşul André Débrie, deţinător a peste 50 de brevete în domeniul tehnicii cinematografice.

mai 80 – Moare, la Viena, regizorul austriac Georg Wilhelm Pabst (n. 27

aug. 1885). Film din 1921, mai întâi ca actor. Reprezentant de seamă al expresionismului, *kammerspiel*-ului, al realismului german. Poet şi totodată artizan, el îmbină ficţiunea cu documentarul în filme lipsite de situaţii melodramatice, de efecte scenice sau de patos romantic, dar încărcate de adevăr psihologic. „Cu o supleţe prodigioasă, el a ştiut să-şi adapteze tehnica necesităţilor subiectelor şi să creeze o operă dintre cele mai variate. Şase sau şapte dintre filmele sale merită să figureze printre cele mai t bune opere din istoria cinematografului" (Y. Aubry, J. Pétat). Film: *Uliţa durerii* (1925); *Cutia*

Pandorei (1938), *Westfront 1918* (1930); *Opera de trei parale* (1931); *Comedianţii* (1941); *Procesul* (1948); *Ultimul act* (1955).

iun. 10 – Moare, la Beverly Hills, actorul american Spencer Tracy

(n. 5 apr. 1900). Film din 1930. Remarcabil profesionist, se distinge prin umorul, sinceritatea şi naturaleţea jocului. „Unul dintre cele mai extravertite caractere, aflat într-o continuă luptă. Chiar şi atunci când părui său roşu a devenit brusc alb, iar personalitatea i s-a modificat, el n-a încetat să se revolte” (S. Kramer). Film: *Căpitanii curajoşi* (1937), *Dr*.

Jekyll şi Mr. *Hyde* (1941); *Marea de iarbă* (1947); *Zi proastă la Black*

Rock (1955); *Bătrânul şi marea* (1957); *Procesul maimuţelor* (1960); *Ghici cine vine la cină*? (1967).

iun. 26 – Moare, într-un accident de automobil, actriţa franceză Françoise Dorléac (n. 21 mart. 1942). O carieră cinematografică de numai opí ani – 15 roluri semnificative. – (*Pielea catifelată* – 1964, *Fundătura* – 1965, *Domnişoarele din Rochefort* – 1967) o impuseseră ca una dintre cele mai promiţătoare actriţe ale ecranului francez.

iun.

– Annecy: Se prezintă în festival lungmetrajul de animaţia *Le Théâtre de Monsieur et Madame Kabal* / Teatrul domnului şi al doamnei Kabal /, de Walerian Borowczyck. Unul dintre ultimele filme

de animaţie ale polonezului Borowczyck, înainte de a trece la filmul cu actori. „Doamna

Kabal este ca oţelul călit, ceva dur şi tăios, intransigent. Din oţel este corsetul ei, din oţel comportamentul zilnic, din oţel tandreţea ei monumentală pentru micul bărbat, grăsuţ şi delicat, pe care-l închide într-o casă, şi ea tot din oţel. […] Terifiantă imagine a cuplului, Domnul şi Doamna

Kabal nu seamănă cu nimeni şi «totuşi cum să nu simţi o tulburare în faţa acestor marionete atât de teribil omeneşti în ferocitatea lor, în mediocrilahm lor ofensivă şi în ataşamentul lor grotesc şi duşmănos? 66 (E. Savoyard).

lui. H Moare actriţa engleză Vivien Leigh (n. 5 nov. 1913). Film din

IUII4. „Părea să trăiască într-o lume proprie. De aceea a fost interpreta idtmirt pentru Scarlett O’Hara. […] Era frumoasă, atrăgătoare, deşi avea o anume răceală. Era micuţă, tăioasă, înzestrată cu limpezimea cristalului.

< ierna respect pentru că nu corşea milă. A făcut totul impecabil, cu o perfectă Kiăpânire de sine” (P. Arkadin). Film: *Pe aripile Untului* (1939);

Lady Hamilton (1940); *Un tramvai numit dorinţa* (1951)*; Corabia nebunilor* (1965).

lui. HU – După mai bine de un an de la interdicţia sa totală de către cenzura franceză, apare pe ecrane *La Religieuse* / Călugăriţa / (a. Anna

Kurina), cel de al doilea film al regizorului

Jacques Rivette, ecranizare a romanului lui Diderot, film „de o rigoare clasică ce merită o atenţie deosebită pentru a pătrunde sensul său profund şi polemica sa latentă”.

(O. Sadoul). Episodul cel mai cunoscut din cariera dificilă a unui regizor preocupat de „problema adevărului şi a minciunii în viaţă, în artă şi în dragoste, dar neinteresat de înţelegerea şi acceptarea filmelor sale de către public” (Claire Clouzot). Film: *Parisul ne aparţine* (1960); *Amor nebun*

(1967); *Céline şi Julie în barca* (1974); *La răscruce de vânturi* (1985).

<Mig. 13 – New York: pe *Bonnie and Clyde* / Bonnie şi Clyde / (r. Arthur

Venn; a. Warren Beatty, Faye Dunaway). Tragica poveste de dragoste şi moarte a doi gangsteri din anii ’30 constituie primul mare succes din cariera lui Penn şi începutul modei retro în cinematograf. Filmul suscită vii polemici, datorită faptului că înfrumuseţează violenţa, dă eroilor un nor de inocenţă adolescentină şi epocii un aer de legendă ce stârneşte nostalgia. „Bonnie şi Clyde, gangsterii din epoca depresiunii, sunt, asemenea altor personaje ale lui Penn, nişte *outsideři* alienaţi din cauza unei societăţi indiferente, chiar ostile la nevoile şi dorinţele lor. Violenţa este produsul unei ordini sociale care îi aruncă pe cei dezmoşteniţi de soartă în braţele disperării” (E. Katz).

futpt. 5 – Pr. *Edipo Re* / Oedip rege / (r., sc.

Pier Paolo Pasolini; a. Franco

Citii, Silvana Mangano). „Există două filme în *Oedip rege* care îşi găsesc nomnificaţia definitivă umil prin celălalt. Primul – eliptic, sintetic, rapid, obscur până la a necesita exegeza autorului pentru a fi descifrat exact – condensează în parabolă destinul lui Pasolini, fiul, omul şi poetul. Cel de al doilea ilustrare a tragediei lui Sofocle, aduce transpunerea mitului în viziunea despre lume a artistului.66 (B. Amengual). „Ceea ce ima atras la

Sofocle a fost contrastul dintre inocenţa totală şi datoria de a şti. Crimele nu se explică atât prin cruzimea vieţii, cât prin faptul că oamenii nu încearcă să înţeleagă istoria, realitatea" (Pasolini). Deschide seria filmelor pasoliniene inspirate din opere literare clasice: *Medeea* – 1970; *Decameronul* – 1971; *Povestiri din Canterbury* – 1972; *Floarea celor 1001 de nopţi* – 1*974.

tiept. 8 – Coproducţia italiano-algeriană la *bataglia di Alger* / Bătălia neutru Alger / (r. Gillo Pontecorvo; a. Brahim Hadj adj, Iacef Saadi, Mohamed Beghdadi) primeşte „Leul de aur" la Festivalul de la Veneţia.

Mărturie a luptei eroice a unui popor pentru eliberare; organizarea Rezistenţei la Kasbah, terorismul, represiunea, înfrângerea temporară a Frontului de Eliberare Naţională, zilele insurecţiei populare. Film de ficţiune, al cărui stil şi ton aparţin însă documentarului. Faptele se perindă prin faţa spectatorului, care trebuie să le

înţeleagă, să le interpreteze, să-şi facă o opinie.

oct. 9.

– Pr. *Jag ar nyfiken-gul* \Sunt curioasă galben / (r., sc. Vilgot Sjöman; a. Lena Nyman, Peter Lindgren, Börje Ahistedt). Caleidoscop al realităţilor suedeze, filmat în maniera ciné-vérité, cu intenţia de a sublinia lipsa responsabilităţii sociale şi politice în Suedia zilelor noastre. Conceput iniţial ca un singur film, la montaj Sjöman împarte materialul în două, realizând şi *sunt curioasă albastru*, cu premiera în 1968. Din păcate, intenţiile regizorului au fost parţial înţelese, aceste filme şocând mai mult prin licenţele lor erotice. Ele deschid seria unor comedii pornografice imunde şi a unor filme de educaţie sexuală. La realizarea lor un rol important îl are actriţa Lena Nyman, căreia i se datorează multe dintre improvizaţiile dialogului, precum şi senzaţia de adevăr, de autenticitate, oct. 25 – Pr. *Le Samourai* / Samuraiul / (r. Jean Pierre Melville; a. Alain

Delon). „Film admirabil, ca un mecanism de ceas, dureros şi ironic, având în centrul său destinul unui om care nu vrea să moară, dar care n-a găsit alt mijloc de a trăi decât peigându-i pe alţii” (S. Lachize). Magistral interpretat de Alain Delon, actorul nr. 1 al cinematografiei franceze. La zece ani de la debut, fostul june-prim romantic, îmbogăţit profesional de experienţa colaborării cu Visconti şi Antonioni, ajunge la maturitate. Va crea o galerie de personaje, amestec de duritate şi

sentiment, de vigoare masculină şi sensibilitate disimulată. Film: *Rocco şi fraţii săi* (1960);

Ghepardul (1963); *Borsalino* (1970); *Mr, Klein* (1976)*; Alibi pentru un prieten* (1977); *Teheran A3* (1981); *Povestea noastră* (1984); *Trecerea* (1986), oct. 29 – Moare, la Paris, regizorul francez Julien Duvivier (n. 3 oct.

1896). Film din 1919. Lucrează în Franţa, Anglia, S.U.A. Şi Spania opere inegale, dar demonstrând întotdeauna un meşteşug sigur al compoziţiei şi al îndrumării actorilor, un nedezminţit simţ al succesului de public.

Locul important pe care îl ocupă în Franţa anilor dinainte de război se datorează unei trăsături dominante care dă unitate relativă creaţiei sale: un pesimism latent, exprimat şi în gustul său pentru dramă *şi* în preferinţa pentru destinele ratate, pentru eşuarea iluziilor sau a aspiraţiilor 4

(P. Leprohon). Film: *Morcoveaţă* (1932); *Pepé le Moko* (1937); *Carnet de bal* (1937); *Povestiri din Manhattan* (1942)*; Pot Bouille* (1957).

oct.

– Se relansează în S.U.A. pentru a şaptea oară filmul *Gone With the Wind*) Pe aripile vântului /, de Victor Fleming, după ce negativul original a suferit un tratament de întinerire, a fost transpus pe format de

70 mm pentru ecran panoramic şi cu sunet stereofonic. Până în 1972, filmul rămâne pe locul 1 în clasamentul peliculelor cu cele mai mari

încasări din toate timpurile.

oct.

– La Singapore se înfiinţează studiourile „Malay Film Production”, menite să creeze o bază tehnică industrială producţiei cinematografice autohtonei dec. 21 – New York: pe *The Graduate* / Absolventul / (r. Mike Nichols; a. Dustin Hoffman, Anne Bancroft, Katharine Ross). Întors acasă, la

Los Angeles, după absolvirea facultăţii, un tânăr intră mai întâi involuntar, apoi intenţionat, în conflict cu normele „morale” ale societăţii. „N-am vrut să fac, un film despre abisul dintre generaţii. Pe mine m-a interesat cazul celor care adună obiecte până când acestea ajung să-i transforme şi pe ei în obiecte. Aceasta a fost esenţa *Absolventului*” (Nichols). Premiul

„Oscar” pentru regie. Considerat de critici drept cea mai bună comedie a anului, filmul, privit din perspectiva timpului, e mai mult decât atât:

îi n pinint de hotar în istoria cinematografului american” (S. Kauffman), ili mimro anunţ, á apariţia unei noi generaţii de regizori şi a unei înnoiri

În Ulmul hollywoodian. Totodată lansează un mare actor – Dustin Hoffman tipul antistărului hollywoodian, scund, urât, fără strălucire, dar ni o extraordinară căldură umană, plin de umor şi stăpânind la perfecţie

Utijimic, olo de expresie. Film: *Cowboy-ul de la miezul nopţii* (1969); *Papillon* (1973); *Toţi oamenii preşedintelui* (1974); *Maratonistul* (1976);

A *ntmer contra Kramer* (1979); *Tootsie* (1982); *Ishtar* (1987).

«hiv. 27 – Pr. *Kad buderru mrtav i* beojlând voi fi mort şi livid / (r. Zivojin

Pavlović). Jalnica existenţă a unui muncitor zilier care peregrinează din run oraş într-altul, trăieşte din expediente şi moare sordid. Satira

Nm ialil acerbă este copleşită de notaţia agresiv realistă, aducându-i lui

Pavlović reputaţia de cel mai sumbru regizor al tânărului cinematograf

Iugoslav. Film: *Duşmanul* (1965); *Se trezesc şobolanii* (1967); *Zborul pârifirii moarte* (1974); *Hăituiala* (1977); *Zadah Tela* (1983).

i) ocumentaristul indian S. Sukdev realizează lungmetrajul *India 67*.

„Hoinare, în culori, şi cu un remarcabil simţ al imaginii, a procedeului colajului aplicat unor fapte, întâlnirj, evenimente surprinse în toate zonele ţării, răspunzând parcă nevoii imperioase pe care o are India de a se defini ningură” (P. Parrain). Concepţia regizorului despre gen, aşa cum îl practică el din 1958 („o armă pentru transformarea societăţii contemporane”), reiese şi mai limpede din *Nouă luni până la libertate* (1972), mărturie despre lupta pentru independenţa Bangladesh-ului.

– Moare, la Paris, criticul şi istoricul de film Georges Sadoul (n. 1904), „primul adevărat istoric al cinematografului, pe care-l situează în context

Bocio-istoric şi nu *în sine*” (J. Mitry).

– La Vina del Mar (Chile) are loc prima întâlnire a cineaştilor laţino-americani, dornici „să-şi organizeze şi să coordoneze lupta pe frontul celei

– Do a şaptea arte, împotriva colonialismului şi a imperialismului” Se formează „Comitetul cineaştilor din America Latină”, din care fac parte:

– Miguel Littin (Chile), Edgardo Pallero (Argentina), Manuel Pérez (Cuba), Walter Achugar (Uruguay), Carlos Rebolledo (Venezuela). Îndatoririle acestui comitet sunt: promovarea întâlnirilor şi contactelor între

– Cineaştii Americii Latine, asigurarea solidarităţii cu creatorii persecutaţi

– De regimurile dictatoriale, ajutorarea cineaştilor aflaţi la debut.

– Filmul spaniol *Peppermint frappé* reprezintă prima colaborare dintre

– Actriţa Géraldine Chaplin şi regizorul Carlos Saura, a cărui interpretă preferată devine (*Stres es très, très* – 1968, *Vizuina* – 1969, *Ana şi lupii* – 1972, *Cine creşte corbi...* – 1976, *Eliza, viaţa mea* – 1977, *Cu ochii legali* – 1978).

– Regizorul norvegian Pâl Lokkebèrg debutează cu filmul *Liv* / A trăi /, despre eliberarea unei tinere femei de convenţiile care o sufocă. Tema o

– Va relua şi în filmul său următor *Exit* (1969). Caracteristici: atenţia acordată individului, eleganţa limbajului, bogăţia şi varietatea expresiei. În

– Contextul cinematografului norvegian,

Lekkeberg aduce un suflu şi un

– Stil nou, marcând ruptura, de teatrul filmat şi de convenţiile cinematografice anterioare.

– Scriitorul şi scenaristul peruan Armando Robles Godoy debutează în

– Regia de film cu *En la selva no hay estrellas* / în pădure nu sunt stele /. „Am

– Hotărât să realizez un film care să depăşească problematica noastră peruană, dar în acelaşi timp să ating probleme generale. Povestea unui aventurier

– Lipsit de caracter, care, pentru a se îmbogăţi, nu se dă înapoi nici de la

– Crimă, mi s-a părut interesantă mai ales pentru că rădăcinile ei sunt înfipte în situaţia socială a ţării. Analizând riguros decăderea umană, m-am străduit să-i dezvălui cauzele. […] Nu aparţin nici unui partid, dar sunt ferm convins că filmul trebuie să servească oamenii. Altfel ei îşi pierde sensul şi scopul” (Godoy). Film: *Zidul verde* (1970); *Kuno* (1971); *Tupac Amarm*

(1972); *Miraj* (1974); *Noii veniţi* (1977).

– An important pentru schimbarea radicală a modului în care este privită

– Problema rasială în filmul american. În *The Heat of the Night* / *în* arşiţa

– Nopţii /, de Norman Jewison (cinci premii „Oscar” – film, actor, scenariu

– Ecranizare, sunet, montaj), şi în *Guess Who’s Coming to Dinner*? JGhici

– Cine vine la cină? /, de Stanley Kramer (două

premii „Oscar” – actriţă şi

– Scenariu original), eroul negru apare frumos, tânăr, inteligent, în multe

– Privinţe superior albilor, care mai sunt încă victimele prejudecăţilor. Prezenţa actorului Sidney Poitier, în ambele filme, face credibilă această

– Viziune. Aceste succese îl propulsează, în 1968, pe locul 1 în clasamentul

– Celor mai, bine cotate vedete de la Hollywood.

– În Egipt, regizorul Tewfik Saleh realizează filmul *Al Moutamaridoune*

Revoltaţii /, ecranizare a romanului „Salah Hafed”, abordând problemele politice ale perioadei postrevoluţionare, într-o manieră de realism social»

specifică „singurului regizor egiptean care nu a semnat niciodată un film comercial” (T. Gheria). Film: *Ulicioara proştilor* (1965); *Lupta eroilor*

(*1962*); *Jurnalul unui procuror de provincie* (*1967*); *înşelaţii* (*1972*).

1968

Ian. 19 – Regizorul finlandez Jaakko Pakkasvirta debutează cu *Vihrem leski* / Văduva verde /. Povestea unei tinere mame cu trei copii, care renunţă la viaţa anostă de casnică şi se integrează anarhic în existenţa socială, ceea ce marchează începutul unui proces de alienare. „Pakkasvirta face o disecţie pe viu a societăţii burgheze, subliniindu-i, cu o uşoară înclinaţie spre caricaturizare, viciile de bază” (P. von Bagh).

ian. 22 – Pr. *Tvoi sovremennik* / Contemporanul tău / – operă de vâri în cariera regizorului sovietic Iuli Raizman. „Narator de formaţie clasică, la care răzbate ca evidentă practica de documentarist, el ştie să obţină prin povestirea cinematografică tabloul unei conştiinţe comuniste intransigente şi active. Refuzând total efectele, având drept principală calitate sobrietatea, el se retrage discret în spatele ţesăturii epice şi îşi lasă eroul faţă în faţă cu complexele întâmplări ale vieţii” (Florica Ichim). Film:

Ultima noapte (1937); *Maşenka* (1942); *Cavalerul Stelei de aur* (1950);

Lecţia vieţii (1955); *O femeie ciudată* (1978); *Viaţă particulară* (1982);

Timpul dorinţelor (1984).

ian. 22 – Pr. *Anna Karenina* (r. Aleksandr Zarhi) impune alături de

Tatiana Samoilova, interpreta rolului titular, pe Vasili Lanovoi (Vronski), actor cu o gamă largă de posibilităţi artistice ce-i permit să abordeze cu aceeaşi dezinvoltură repertoriul romantic şi revoluţionar, comedia, vodevilul, filmul psihologic şi cel poliţist. Film: *Aşa s-a călit oţelul* (1957); *Război şi pace* (1965 – 1967); *Liubov Iarovaia* (1971); *Ana şi comandorul* (1975);

O femeie ciudată (1978); *Petrovka 38* (1980).

ian.

– Se inaugurează, la Gammarth, un complex cinematografic tunisian, pentru realizarea de filme

pe 16 şi 35 mm. Capacitate: 10 lungmetraje anual.

ian.

– La New York, ia naştere una dintre cele mai bine organizate şi eficace grupări independente de creaţie pentru filme documentare şi actualităţi – „Groups Newsreel Films”! Grupând la început peste 200 de mslufti, nrl şi tehnicieni, militanţi politici din uzine şi universităţi din

W ÎI A, MHO ciaţia se profilează pe scurtmetraje şi filme de metraj mediu, r în Irt mm, abordând probleme sociale şi politice acute ale Americii conhiiipurmm: grevele, mişcările studenţeşti, războiul din Vietnam, mişcări

În r miliţieul, e., cu scopul declarat de „a pune în discuţie probleme pe care de obicei mnss-media le evită. Filmele noastre se nasc din munca politică, Mint lui produs al experienţei noastre pe teren” (D. Brown).

fahr. 7 Moare, la Moscova, regizorul sovietic Ivan Pâriev (n. 17 nov.

mul). Film din 1925, iniţial ca actor şi scenarist. Având o disponibilitate timtl, ru genuri cinematografice foarte diferite – comedie (*Tractorişti* – 1939), ecranizări după literatura clasică (*Idiotul* – 1958, *Nopţi albe* – 1959), drame inspirate din lupta revoluţionară (*Carnetul de partid* – 1936), Uimo de actualitate (*Prietenul nostru comun* – 1962), Pâriev semnează rifeva dintre filmele de referinţă ale istoriei cinematografului sovietic:

Avangarda de sacrificiu (1942); *Balada*

Siberiei (1947)*; Cazacii din Cuban*
(1950).)

Mir. 8 – New York: pe *Planet of the Apes* / Planeta maimuţelor / (r.

Franklin Schaffner; a. Charlton Heston, Roddy McDowall, Kim Hunter).

Ecranizare după romanul lui Pierre Boule, care imaginează aventura unor astronauţi ajunşi pe o planetă asemănătoare Pământului din vremurile preistorice, unde puterea se află în mâna maimuţelor. Film ştiinţificoruntastic, cu intenţii de critică socială: Succesul determină realizarea mai multor „continuări", inferioare ca valoare: *Secretul Planetei maimuţelor – 1969; Evadare din Planeta maimuţelor – 1970*; *Cucerirea Planetei maimuţelor – 1972*; *Bătălie pentru Planeta maimuţelor – 1973, precum şi á unui ho nal TV şi a unei serii de desen animat*.

Mir. 9 – Odată cu desemnarea unei noi conduceri a „Cinematecii Fran:

coze" şi retragerea lui Henri Langlois izbucneşte în Franţa „*afacerea*

Langlois", ce se va încheia la 22 aprilie cu revenirea sa ca secretar general al acestei instituţii. Intervenţia statului francez pentru a face ordine în gestiunea şi în condiţiile de conservare ale colecţiei de filme de la „Cinemateca Franceză" declanşează o puternică reacţie în sprijinul celui pe care

Hance îl considera „inima Cinematecii". Prin scrisori de protest, prin manifestaţii de stradă sau

prin boicotarea spectacolelor de cinematecă patronate de noua conducere, Truffaut, Resnais, Godard, Rivette, Kast, Rohmer, Rouch, Gance, Renoir, Bresson, L'Herbier, Carné, Marais, Allio, dar şi Lang, Losey, Minnelli, Rossellini şi Chaplin reuşesc să mobilizeze opinia publică împotriva unei acţiuni pe care o consideră o imixtiune anticulturală a statului în problemele cinematografiei. „Afacerea Langlois".

este considerată de unii ea un preludiu al tulburărilor din vara anului 1968.

frebr. 20 – Moare regizorul englez Anthony Asquith (n. 9 nov. 1902).

Film din 1927. Autorul unei opere abundente, marcată de aceleaşi caracteristici stilistice: distincţie, rafinament, rigoare. Reprezentant tipic al cinematografului englez tradiţional. Film: *Pygmalion* (1938) \ *Drumul sprealele* (1945); *Suflete împietrite* (1951); *Rolls-Royce-ul galben* (1965).

mart. 20 – Moare, la Copenhaga, regizorul danez Carl Th. Dreyer (n. 3

febr. 1889). Film din 1919. Lucrează în Danemarca, Suedia, Norvegia, Germania şi Franţa. Tema principală a operei sale: lupta împotriva intoleranţei. Prima capodoperă pe această temă: *Patimile Ioanei D'Arc* – 1927. În filmele ulterioare apare ideea fericirii, setea de fericire fiind principala slăbiciune a omului în luptă cu forţele care-l oprimă (*Dies Irae* – 8.943, *Gertrud* – 1964). Protagoniştii săi au o

personalitate viguroasă, cu trăsături puternice contrastante, ceea ce-i face să fie permanent pradă unui conflict epuizant. „Ca şi Bresson, Dreyer nu poate oferi decât austeritate şi eternitate. […] El nu a fost atât un dramaturg, cât un portretist dotat cu o îndărătnicie şi o implacabilitate metafizică” (A. Sarris). „Cinematograful său – cu aparenţe austere, solemne şi hieratice – reprezintă un elogiu adus vieţii. La baza tuturor filmelor sale se află luptau dintre viaţă şi moarte, dintre zi şi noapte, dintre lumină şi tenebre” (C. Zimmer).

Film: *Mikaël* (1924); *Vampyr* (1932); *Cuvântul* (1955).

apr. 2 – Washigton: pe *2001 \ A Space Odyssey* / 2001: o odisee spaţială /

(r. Stanley Kubrick; sc. S. Kubrick, Arthur Clarke; i. Geoffrey Unsworth; a. Keir Dullea, Gary Lockwood). Film ştiinţifico-fantastic, cu valoare metaforică, moment de răscruce în evoluţia genului atât prin faptul că vizualizează principalele teme ale literaturii *sei-ţi* (existenţa unor civilizaţii care au vizitat Terra preistorică, raportul om-ordinator şi pericolul ca acesta din urmă să devină mai puternic decât omul, călătoriile planetare ca expresie a depăşirii condiţiei umane, posibilitatea trecerii într-o formă de civilizaţie superioară etc.), cât şi prin măiestria realizării (decoruri, machete, filmări combinate, efecte speciale etc.). „*Odiseea* este mai degrabă un documentar magic în patru părţi. Am încercat

să fac astfel, încât nimic important să nu fie spus în dialog, ci totul să fie tradus vizual sau în termeni de acţiune” (Kubrick)…”

apr. 11 – Moare, filmând în Liban, în războiul civil din această ţară»

cineastul palestinian Hany Jawhariya, pionier al cinematografului militant palestinian, realizator al filmului documentar *Nu, soluţiei defetistei* prezentat în premieră în acelaşi an. Alături de acest cineast, alţi doi documentarişti, Mustafa Abu Ali şi Sulafa Jadalah, înscriu primele pagini în istoria cinematografului palestinian, realizând la cererea O.E.P.-ului numeroase filme despre viaţa şi lupta poporului palestinian.

mai 7 – Pr. *Oni jivut nadom* / Locuiesc alături / reprezintă unul dintre ultimele filme realizate de regizorul sovietic Grigori Roşal, prolific şi iscusit artizan, care, de-a lungul unei cariere de peste 40 de ani, s-a făcut cunoscut îndeosebi prin ecranizări de o deosebită fidelitate faţă de modelul literar

(*Muzicantul din Petersburg* – 1934, *Calvar*ul – 1957 – 1959) şi prin filme istorico-biografice de minuţioasă reconstituire (*Academicianul Ivan*

Pavlov – 1949, *Musorgski* – 1951, *Rimski Korsakov* – 1952).

mai 16 – Regizoarea ungară Márta Mészáros debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Eltăvozott nap* / Găti /, al cărui subiect (nevoia de căldură şi afecţiuni a unei tinere fete crescute la orfelinat) anunţă predilecţia realizatoarei pentru

universul feminin, pentru problemele sociale şi personalere emancipării femeii zilelor noastre. Aceste probleme vor fi tratate cu simplitate, uneori cu duritate, într-un stil semidoeumentar. Film:

Adopţiune (1975); *Nouă luni* (1976); *Ele, două* (1977); *Pe drum* (1979);

Anna (1981); *Jurnal pentru copiii mei* (1984) \ *Jurnal pentru iubirile mele*

(1987).

mai – Bucureşti: regizoarea română Malvina Urşianu debutează cu

Gioconda fără surâs (a. Silvia Popovici, Gheorghe Cozorici, Ion Marinescu).

Întâlnirea, peste ani, a unor foşti colegi de facultate: o femeie realizată profesional, dar marcată de eşecul vieţii personale, şi cei doi bărbaţi care au jucat un rol important în existenţa ei. „Cu acest film, regizoarea se relevă ca un artist pentru care creaţia înseamnă a comunica un mesaj în stare să tulbure. Teama sa de gratuitate a generat extrema simplificare a limbajului, un anume acinematografism exprimat în ponderea dialogului în detriWfMiliil Imaginii, neglijarea aportului schimbărilor de plan şi unghi, im gama lipsită de ritm cinematografic a naraţiunii, accentul exclusiv pe g mii şi Intonaţie – ca în teatru" (M. Iorgulescu). Pe aceeaşi linie „a fai l urli filmice literare" (Manuela Gheorghiu), a analizei psihologice, se să umt / fi şi filmele: *Serata* – 1971; *Trecătoarele iubiri* – 1973;

întoarcerea

Îhî t'uilil Lăpuşneanu – 1979 \ *Liniştea din adâncuri* – 1981; *Figuranţii* – hm), mal Ho creează în Suedia „Film Centrum", organism pentru difuzarea filmelor necomerciale, în general, sau cu tematică politico-socială. „A fost lui,» primit de cei interesaţi, deoarece şi-a definit limpede programul:

opoziţia hotărâtă faţă de filmul comercial, faţă de cultura burgheză ierarhizata" (C.H. Svenstedt); lui. Regizorul vest-german Werner Herzog debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Lebenszeichen* / Semne de viaţă / (a. Peter Brogle, Wolfgang

Hnlolunann, Athina Zaharopulou). Cazul unor soldaţi germani izolaţi

Într-o mică insulă din arhipelagul grecesc. Lipsa oricărui eveniment*

ÎiiNfişi absurditatea situaţiei vor naşte la personajul central* o comportare fcinmie, apoi o nebunie furioasă. Încă de la acest film se conturează predi) în ţin regizorului pentru „cazurile-limită, situaţiile extreme care se apropie de nebunie, marile viziuni romantic-idealiste, pe care realitatea le striveşte, existenţa unor fiinţe umane ce par excluse din comunitatea oamenilor.

Poziţia realizatorului nu este numai a unui umanist burghez care îşi manifestă compasiunea faţă de handicapaţi; el îşi priveşte personajele de la distanţă, ca un observator fascinat de paradoxul revoltător, crud, absurd ol condiţiei umane" (U.

Gregor). Film: *Fata Morgana* (1971); *Aguirre, biciul lui Dumnezeu* (1973); *Kaspar Hauser* (1974); *Nosferatu* (1979);

Fitzcarraldo (1982); *Cobra verde* (1987).

img. 2 – Pr. *Romeo e Giulietta*\Romeo şi Julieta / (r. Franco Zeffirelli; a.

Leonard Whiting, Olivia Hussey). „Alegând o Julietă şi un Romeo de vârsta indicată în textul original, […] Zeffirelli înclină spre o interpretare i o viziune în care fierbinţeala sângelui şi impetuozitatea tinereţii dobândesc o firească supremaţie în raport cu tot ceea ce se întâmplă în povestea acestei

Iubiri îndrăzneţe, paradoxale „necesare, inexorabile. […] El s-a străduit, în schimb, să obţină o unitate a imaginii şi a plasticii, prin costume şi scenografie; […] lectura cinematografică dată de Zeffirelli nu e şi nici nu putea să fie definitivă, după cum n-a fost nici aceea a lui Renato Castellani, Mocotită «cam rece şi inutilă» sau cu atât mai puţin aceea a lui George

Cukor" (Fi. Potra).

iiig. 26 – New York: actorul american Paul Newman debutează în regie cu *Rachel, Rachel* (a. Joanne Woodward), drama singurătăţii unei fete bătrâne. Delicateţea analizei psihologice şi acurateţea progresiei dramatice, lipsite de orice stridenţe, anunţă un alt tip de sensibilitate decât cea care caracterizează interpretările actorului Newman, specializat în personaje dure din filme de acţiune (*Cineva acolo sus mă iubeşte* – 1956,

Luke, mină rece – 1967, *Butch Cassidy şi Sundance Kid* – 1969, *Cacealmaua* – 1973, *Verdictul* – 1982, *Culoarea banilor* – 1986).

Hept. 19 – Cântăreaţa şi actriţa Barbra Streisand debutează pe ecran în

Funny Girl, de William Wyler* reluând unul dintre rolurile care au făcut-o celebră pe Broadway – Fanny Brice, una dintre marile vedete de la

„Ziegfeld Follies", din anii ’20. Premiul „Oscar" pentru interpretare, în ciuda faptului că va apărea în filme inegale ca valoare, Barbra Streisand va rămâne una dintre cele mai bine cotate actriţe ale anilor ’70, succes datorat glasului său de excepţie şi vibrantei sale personalităţi. Film: *Hello, Dolly*! (1969); *Cei mai frumoşi ani* (1973); *Un cântec pe Broadway* (1975);

S-a născut o stea (1976); Yentl (1983).

sept.

– Pr. filmului, senegalez *Mandabi* / Mandatul / (r., sc. Sembène

Ousmane; a. Makhouredia Gueye, Moustapha Touré). „Descrie, potrivit unui stil care datorează mult neorealismului, condiţia maselor aglutinate în jurul marilor oraşe" (G. Hennebelle). Premii la Veneţia şi Taşkent, oct» – Regizorul guineean Costa Diagne termină filmul de metraj mediu

Ieri, azi, mâine, „o suită de variaţiuni politice, istorice şi realiste pe tema evoluţiei Guineii, a colonialismului şi a mişcării de eliberare" (P.

Vieyra).

Premiu la Leipzig.

aov.

– Pr. filmului brazilian *Fome de amor* / Foamea de dragoste / (r., se.

Nelson Perreira Dos Santost a. Leila Diniz, Arduino Colasanti). Un moment de criză politică, drama „unui grup de revoluţionari, care, pierzând legătura cu poporul, trăiesc dezamăgirea, eşecul idealului lor”. Face parte din categoria filmelor politice, care, „alături de cele puternic acuzatoare, transmit şi un sentiment tragic, sfâşietor, de neputinţă a intelectualităţii braziliene” (G. Dahl), dec. 20 – Moare scriitorul şi scenaristul american John Steinbeck (n. 27 febr.

1902). Cel puţin două dintre romanele sale au constituit puncte de plecare

1903) pentru filme de referinţă ale cinematografului american: *Fructele mâniei* – 1904) 1940; *La est de Eden* – 1955.

dec.

– Pr. / / … / Dacă… / (r. Lindsay Anderson; a. Malcolm McDowell, David Wood, Richard Warwick). Satiră feroce la adresa unui sistem anacronic de învăţământ, bazat pe fetişizarea tradiţiilor britanice. „Internatul devine metafora perfectă pentru un sistem social pe care puţini îl mai pot accepta” (D. Wilson). „Eroii din *Dacă*… nu sâni nici antieroi, nici indivizi în afara legii, nici marxişti, nici maoişti, nici cititori ai lui Marcuse. Revolta lor e inevitabilă, nu din cauza a ceea ce

gândesc, ci din cauza a ceea ce simt. Mike acţionează datorită demnităţii sale rănite, a pasiunii frustrate, a energiei vitale, a simţului de *fair play*. De aceea putem spune că este un film despre libertate" (Anderson). Dorinţa de eliberare de vechile tipare se manifestă şi în modul de realizare a filmului: tăieturi de montaj şocante, schimbări bruşte de ritm, treceri de la policromie la monocromie şi invers. Marele Premiu – Cannes 1969. Filmul impune talentul actorului

Malcolm McDowell, care va deveni unul dintre cei mai importanţi actori britanici ai anilor '70: *Figuri într-un peisaj* – 1970; *Portocala mecanică* – *197T*, *Oh*, *norocosule*! – *1973*; *Asii înălţimilor* – *1976*; *Britannia Hospital*

– 1982.

– Regizorul mexican Felipe Gazais debutează în lungmetraj cu *La Manmna de la discordia* / Mărul discordiei /. Realizator a.1 unor filme bizare, cu

– Influenţe suprarealiste, dar legate de realitatea istorică sau contemporană

– A Mexicului. Film: *Grădina mătuşii Isabel* (1971); *Anii aceia* (1974).

– Pr. *The Yellow Submarine* / Submarinul galben /, de George Durming.

Lungmetraj de animaţie, pe muzică de Beatles, în care celebrii cântăreţi

<sunt chemaţi să apere fericitul regat Pepperland împotriva unor invadatori.

Mare succes de casă. Considerat (în 1971)

„cel mai bun film din istoria animaţiei mondiale”.

– Pr. *Všichni dobH rodáci* / Cronică moravă / (r. Vojtěch Jasný), „cronica

– Unui mic oraş, oraşul natal al regizorului, din 1945 până în zilele noastre, o cronică tandră şi violentă, tristă şi optimistă în acelaşi timp, ce demonstrează – pornind de la destinul câtorva persoane – modul în care cele filmă dmrmii au marcat vieţile omeneşti, cauzându-le adesea nedreptăţi jfMjMirahile. O melancolie profundă se degajă din această povestire poetică*

inimii tihil fotografiată de Jan Kučera, şi purtând cu sine credinţa indestructibilă în om, în bunătatea sa, în dragostea sa liberatoare pentru pământ! şi ţară, l hi film mare, o pledoarie emoţionantă pentru libertate şi demniâhlom (I). Novotna).

fu ligi fit, un grup de tineri cineaşti, Sami Šalamouni, Ghaleb Ach-Ath, Mohamed Hady, Ghaleb Chafik, Fouad El Touhamy, Ahmed Rachad, lilou li Abţivi Salem, Attiat El Abnoudi şi Nab iha Loutfi publică manifestul tiu cream al grupului noului cinematograf „Gamat cinema al gedida”.

Primul film care va exprima ideile „tânărului cinema egiptean” va fi

Ihi vântec pe drum, de Ali Abdel Khaleh, analiză a cauzelor înfrângerii în –, războiul cu Israelul din iunie 1967: „apel patetic la depăşirea dezastrului prin rezistenţă şi luptă” (S. Faryd).

Actorul francez Jean Louis Trintignant obţine Premiul de interpretare

Im Festivalul de la Berlin pentru filmul *l'homme quiment* / Omul care minte /

(r, Alain Robbe-Grillet). Jocul său, bazat pe sobrietate în folosirea mijloacelor expresive, îl recomandă pentru personaje a căror trăsătură comună rămâne ambiguitatea şi misterul. Film: *Depăşirea* (1962); *Compartimentul ucigaşilor* (1964); *Un bărbat şi o femeie* (1966); Z (1969); *Conformistul*

(1970); *Deşertul tătarilor* (1976); *Banii altora* (1978)*; Bancher a* (1980);

Femeia vieţii mele (*1986*).

Primul lungmetraj de ficţiune marocan *Vaincre pour vivre* / A învinge pentru a trăi /, de Mohamed Tazi şi Ahmed Mesnaoui, este o melodramă realizată după reţete europene: telefoane albe, maşini decapotabile, piscine.

– În Mexic ia fiinţă gruparea „Cine Independiente", din care fac parter

– Felipe Gazais, Rafael Castanedo, Alexis Grivas, Pedro Miret, Alejandro

– Jodorowsky, Arturo Ripstein Jr. Un fel de cooperativă de producţie ai

– Cărei membri lucrează în echipă, cu mijloace modeste, demonstrând mai

– Ales „dorinţa de a rupe cu o tradiţie cinematografică de mult condamnată

– Ca factor de alienare culturală" (Z. Pick).

Din iniţiativa unor critici, ca Arun Kaul, şi a unor realizatori neconfor»

mişti, ca Mrinal Sen, este lansată la Bombay

mişcarea „noului cinematograf”, în manifestul căreia se spune: „preţurile de producţie în necontenităcreştere, remuneraţia exorbitantă a vedetelor, taxele financiare imense*

penuria de idei şi lipsa de imaginaţie în domeniul creaţiei artistice au adu &

industria cinematografică indiană într-o stare deplorabilă”.

– Regizorul japonez Shinsuke Ogawa se instalează în satul Sanrizuka „trăieşte alături de săteni, opunându-se împreună cu ei la construirea unui

– Aeroport internaţional, care ar fi distrus satul, şi creează o serie de documentare inspirate» din viaţa de zi cu zi a acestui sat: *Frontul de eliberare a*

– *Japoniei – Sanrizuka* (1970); *Sanrizuka – locuitorii celui de al doilea*

– *Bastion* (1971). Ogawa devine principalul exponent al şcolii documentariste japoneze, consacrându-se în exclusivitate filmului militant. În 1970

– Este distins cu Premiul Asociaţiei regizorilor japonezi.

– Primul lungmetraj de desen animat suedez: *A huvet pa en gommât*

– *Galbe* / în capul bătrânului /, de Per Ashlin şi Tage Danielson.

– Regizorul ivorian Désiré Écaré se afirmă cu *Concerto pour un exit*

– *I* Concert pentru un exil /, scurtmetraj

despre dezrădăcinarea studenţilor
– Africani din Franţa şi dificultatea de a se întoarce în patrie după terminarea
– Btudiilor. Premiul I – Hyères.
– Primul film realizat în Ghana de un regizor ganez, *No Tears for Ananse*
– *I* Fără lacrimi pentru Ananse /, de Sam Aryeety, este inspirat dintr-o
– Culegere de povestiri populare, foarte cunoscute în întreaga Africă, pe care
– Aryeety le transpune la modul ilustraţi vist.
– Filmul lui Susumu Hani, *Hatsukoi Jigokuhen* / Infernul primei iubiri /, este declarat de critica japoneză cel mai frumos film al anului. „Hani
– Îşi construieşte filmul pe contrastul dintre puritatea primei iubiri şi mediul
– Sordid în care trăiesc eroii. Aparatul se mişcă cu uşurinţă, explorând aspecte
– Ale Japoniei moderne” (A. Svensson). Mare succes de casă.
– Primul lungmetraj somalez *Sat şi oraş*, de Hadji Mohamed Giumalé, redă
– Povestea unui ţăran care fuge la oraş, devine ofiţer şi se căsătoreşte cu
– Fata pe care o iubeşte. Accent pe lupta dintre tradiţie şi modernism şi
– Pe ideea că vechile credinţe întârzie evoluţia şi progresul satului somalez.
– *Balladen om Carl Henning* / Balada lui Carl Henning /, de Sven şi
– Lene Gronlykke, aduce un suflu nou în

cinematograful danez al epocii.

– Ton tandru şi amar în descrierea lumii provinciale.

– Regizorul vest-german Peter Fleishmann debutează cu filmul *Jagdszenen aus Niderbayern* / Scene de vânătoare din Bavaria inferioară /, tablou

– Al ipocriziei, prostiei, răutăţii, bestialităţii oamenilor. Reia o temă majoră

– A cinematografului german: dialogul victimă-călău. „ un film documentar

– Asupra fascismului cotidian, […] un asalt al agresivităţii în interiorul unei

– Colectivităţi închise în ea însăşi” (Fleishmann).

– Premiera filmului cubanez *Memorias de subdesarrollo* / Amintiri despre

– Subdezvoltare / (r. Tomas Gutiérrez Allea; a. Rámon F. Suárez, Sergio

– Corrieri, Daisy Granados). Pe fundalul unor evenimente de mare tensiune

– Din istoria Cubei anilor ’60 invazia şi zdrobirea mercenarilor la Playa

– Giron – un tânăr burghez rămas la Havana, în timp ce prietenii şi familia

– Se află în Florida, trăieşte o serie de aventuri amoroase. Lipsa sa de aderenţă

– La realităţile profunde ale ţării, pasivitatea şi refugiul în cros marchează

– Tot mai puternic ratarea unui individ care nu mai poate comunica vital

– Eu actualitatea. „Forţa filmului lui Allea rezidă în această artă de a descrie

– Dialectic o clasă printr-un individ, astfel încât critica sa este implicată în

– Descriere” (M. Amiel).

– Pr. filmului cubanez *Lucia* (r. Humberto Solas; a. Raquel Revuelta, Eslinda Núñez). Destinul a trei femei, în trei perioade din istoria Cubei, relatat cu intenţia de a sublinia eliberarea deplină adusă de Revoluţie, „în brio-ul vizual din film, citim influenţa lui Glauber Rocha, o explozie

– Barocă care s-a produs în cinematograful cubanez doar în a doua jumătate

– A deceniului al şaselea, dar care s-a dovedit necesară dobândirii unui nou

– Echilibru” (M. Martin).

– *Hobby* (r. Daniel Szezechura) e „una dintre cele mai bune opere ale

– Animatorului polonez, o profundă meditaţie asupra solitudinii omului, asupra libertăţii şi a luptei sexelor. În acelaşi timp cu îmbogăţirea laturii

– Plastice a filmelor sale (de la *Conflicte* – 1960 la *Maşina* – 1961 sau

– *Fotoliul* – 1963), atmosfera lor devine mai profundă, valorile lor coloristice cresc” (J. Fuksiewicz).

– Cineastul chilian Raoul Ruiz debutează cu filmul *Los Très Tristes*

– *Tigres* / Trei tigri trişti /. „În societăţi foarte închise, ca ale noastre, se

– Poate crede uneori că prima necesitate a cinematografului este controversa

– Politică. Dar dintr-odată, aşa cum se întâmplă în Chile, trebuind să suporţi

– Politica timp de 24 de ore pe zi, începi să te întrebi dacă cinematograful

– N-ar trebui să aibă şi o altă funcţie, nu numai aceea de a declanşa o controversă, ci şi aceea de a stăvili controversele şi de a provoca o coaliţie”.

llhilz). *Min*: *Penitenciarul* (*1970 – 1971*); *Exproprierea* (*1972*); *Dialogul*

HIMif mht (*i* (*1974*); *Vocaţia suspendată* (*1977*); *Ipoteza tabloului furat*

! *1U / M*); < *ele trei coroane ale marinarului* (*1982*); *Insula comorii* (*1985*).

Hm formează, în Argentina, un nucleu al şcolii de film „Cine de Liberae Iun”, alţi cărei eforturi se îndreaptă spre realizarea unui cinematograf mill! Ic, Reprezentanţi: Fernando Solanas, Octavio Getino, Gerardo Vallejo, rider II. Schumann. Ei propun o nouă optică asupra creaţiei: „vreau să minitmlez că cinematograful nostru nu este numai un cinema cu tematica

«liberării, ci în acelaşi timp o căutare a libertăţii de expresie” (Vallejo).

„Pentru noi, aparatul de filmat este cel care utilizează neobosit armelelmugino, iar aparatul de proiecţie o armă care poate trage cu 24 de cadre pe secundă” (F. Solanas şi O. Getino).

Pr. filmului brazilian *Os herdeiros /*

Moştenitorii / (r., sc. Carlos Diegues; i» Mergi o Cardoso, Mario Lagos). Succesiunea unor evenimente din istoria

I lui zi iei, din perioada 1930 – 1968, privite prin existenţa a trei generaţii.

„L hi spectacol total şi totodată o operă politică. Primul film care face un

Inventar complet ai cinematografului brazilian pe teme urbane, de la filmul mut până la *Pământ în transă*" (G. Rocha).

Pr. filmului bolivian Yawar *Malíku* / Sângele condorului / (r. Jorge

Hanjines, Antonio Equino; a. Marcelino Huanahuaya, Benedicta Huanca).

Hmnascare a politicii de control al naşterilor în comunităţile indiene quetrima, desfăşurat cu complicitatea organizaţiei americane „Peace Corps", eficacitatea politică a filmului este maximă: S.U.A. suspendă distribuirea anticoncepţionalelor şi recheamă în ţară pe membrii organizaţiei care lucrau în centrele de sterilizare a femeilor indiene. „Practica ne confirmă că un cinematograf revoluţionar poate deveni o armă" (Sanjines).

1969

Ian. 28 – Pr. *Wszystko na sprzedaż* / Totul de vânzare / (r., sc. Andrzej

Wajda; a. Daniel Olbrychski, Beata Tyszkiewicz), „Un film subtil, profund, fascinant, în acelaşi timp o reflecţie asupra condiţiei artistului şi a vieţii sale particulare, care ne

aminteşte de filmul lui Fellini *8 i' Z*, şi o elegie asupra morţii unui tânăr actor, un omagiu adus regretatului Zbigniew

Cybulski" (J. Plazewski). „O confesiune personală despre problemele realizatorului şi cele ale creaţiei, despre sensul şi morala actului artistic, despre raportul ficţiune-realitate, adevăr şi creaţie, [...] un pamflet grotesc şi veninos împotriva anumitor medii artistice, private de orice cemoţii autentice, ataşate unei iluzorii lumi de pseudovalori şi care caută în acelaşi

Timp adevărul şi autenticitatea" (J. Fuksiewicz).

Ian. 31 – Pr. *Iconostassat* / Iconostas / (r. Hristo Hristov, Todor Dinov).

Ecranizare după romanul lui Dimitar Talev. Dragostea imposibilă dintre un pictor şi o tânără ţesătoare de covoare, pe fundalul luptei de eliberare

«Im sub dominaţia turcă. „Fără să iasă din graniţele epocii, autorii generalize; ază în mod deliberat ideea filmului. Drag ostea Katerinei este una dintre manifestările comportamentului său general faţă de lume. Ea se revoltă împotriva prostiei şi a prejudecăţilor societăţii meschine care o înconjoară, revolta ei manifestându-se şi prin modul în care îmbină culorile în covoarele; pe care le ţese" (N. Milev). tin poem de o mare frumuseţe. [...] Un film auster, uşor academic, dar generos" (M. Grisolia). Debutul regizorului liristo Hristov.

fvbr. 1 – Se deschide prima ediţie a Festivalului pan african de la Ouagadougou (Volta Superioară). Scop: încurajarea producţiei cinematografice*

din ţările Africii, stimularea cineaştilor prin decernarea de premii, conjugarea eforturilor tuturor ţărilor şi determinarea diverselor guverne africane de a acorda cinematografiilor respective sprijin politic şi financiar, febr. 2 – Moare, la Midhurst, actorul Boris Karloff (n. Charles Edward

Pratt, 23 nov. 1887). Film din 1916. Dintr-o carieră de aproximativ 140

filme, rolul care i-a adus celebritatea este cel al Monstrului din *Frankenstein*

_1931), rol care l-a cantonat pentru totdeauna în genul filmelor de groază

_1932) şi suspans, deşi posibilităţile sale interpretative au fost mult mai largi, după cum a dovedit-o repertoriul său teatral. Film: *Mumia*, (1932);

_1933) *Nevasta lui Frankenstein* (1935); *Charlie Chan la Operă* (1937); *Hoţi de*

_1934) *trupuri* (1945); *Corbul* (1963); *Ţinte* (1968).

Îebr. 10 – Regizorul sovietic Ilia Averbah debutează cu *Stepen riska*

Măsura riscului /, a cărui acţiune, plasată în ambianţa unei clinici de

Chirurgie cardiacă, pune în discuţie problema responsabilităţii, a raporturilor dintre generaţii, a integrităţii umane şi profesionale. Averbah

optează pentru discursul cinematografic la persoana întâi şi pentru monologul

Interior, procedee reluate şi în *Monolog* – 1973, *Declaraţie de dragoste* – 1978, *Vocea* – 1982, filme ce se constituie într-un portret moral al intelectualului sovietic.

Îebr. 26 – Pr. Z (r. Costa-Gavras; i. Raoul Coutard; m. Mikis Teodorakis; a. Yves Montand, Irene Papas, J.L. Trintignant). Ecranizare a romanului lui V. Vasilikis. În spatele unui pretins accident de circulaţie căruia îi oade victimă Z, preşedintele Mişcării naţionale pentru pace şi deputat al opoziţiei, un tânăr judecător descoperă firele atentatului politic dirijat din umbră de înalte personaje ale administraţiei. Inculparea acestora, trecând peste toate riscurile şi presiunile, este posibilă, dar nu şi sancţionarea lor prin justiţie. „O pledoarie pentru OM şi pentru IDEE prin intermediul unei anchete minuţioase, în cadrul căreia faptele transformă pledoaria în rechizitoriu împotriva unui sistem pentru care totul e parodie, până şi justiţia” (Gavras). Film politic utilizând cu abilitate experienţa *thriiler-ului* poliţist, formulă de mare succes, „uşor accesibilă şi persuasivă, ce preferă imaginarul reconstituirii precise, aluzia denunţării directe” (H. Arnault).

Gavras o va utiliza şi în celelalte creaţii ale sale: *Mărturisirea* – 1970;

Stare de asediu – 1972; *Secţiunea specială* – 1975; *Dispărutul* (1982);

Hanna K. – 1983; *Consiliu de familie* (1985).

apr. 13 – *Chronik der Anna Magdalena Bach* / Cronica Annei Magdalena

Bach / (r. Jean Marie Straub; sc. J.M. Straub, Danielle Huillet; a.

Gustav Leonhardt, Christiane Lang, Kathrien Leonhardt). O biografie a lui Johan Sebastian Bach, povestită de cea de a doua soţie a sa, Anna

Magdalena. „Am vrut să transpun muzica pe ecran, astfel ca spectatorii să o poată vedea, am mai vrut să redau o poveste de dragoste aşa cum n-a fost arătată niciodată. […] Decupajul meu se bazează numai pe textele lui

Bach şi pe frazele extrase din necrologul scris de fiul lui, Filip Emanuel”.

(Straub).

apr. 14 – Premiul „Oscar” pentru rolul din filmul *The Lion în Winter*

Leul în iarnă /, de Anthony Harvey, vine să încununeze cariera de peste

35 de ani a actriţei americane Katharine Hepburn. „Rostit de că, dialogul sună mai frumos decât este, datorită tonalităţii vocii şi a claritătţii dicţiei şi mai ales a inteligenţei şi a sensibilităţii care luminează fiecare sens din fiecare propoziţie rostită” (Tennessee Williams). Film: *Motiv de divorţ*

_1935); *Focul sacru* (*1933*); *Leopardul Suzanei* (*1938*)*; Femeia zilei* (*1942*);

_1936) *Regina africană* (*1952*); *Omul care aduce ploaie* (*1956*); *Lungul drum al*

_1937) *jsilei către noapte* (*1962*); *Pe lacul*

auriu (*1981*).

Wal íft Now York: pe *Midnight Cowboy* / Cowboy-ul de la miezul hiiţi (II / (r. John Schlesinger; a. Jon Voight, Dustin Hoffman). Prietenia thiliru Hoi rataţi – un tânăr texan obligat să-şi comercializeze farmecele iiiunoiillno şi un italian tuberculos şi şchiop – şi sordida lor aventură în mediul mizerabil al unui cartier newyorkez. „De multe ori, în filme şi

«tirţi., Nonetatoa a fost făcută răspunzătoare pentru nefericirea individului, hndilrmilo răului sunt mai profunde. În primul rând este vorba despre o nrrlii Nlo a oamenilor faţă de ei înşişi şi faţă de semenii lor" (Schlesinger)», Plinind faţă în faţă America legendei şi America realităţii, regizorul reia urni dintre temele sale preferate: nevoia omului de securitate şi fericire, iirocum şi complexitatea relaţiilor umane [*Un fel de dragoste* – 1962, *jbfxirte de lumea dezlănţuită* – 1967, *Duminică blestemată* – 1971, *Ziua lăcustei* – 1975, *Yankeii* – 1979, *Şoimul şi omul de zăpadă* – 1984, *Cei cure cred* – 1987). 3 premii „Oscar" – fiím, regie, scenariu-ecranizareluni Pr. *Kes* (r. Kenneth Loach; a. David Bradley, Freddie Fletcher, Lynne Ferrie). Povestea singurătăţii unui băiat, a prietenei sale şi a unui pui de vultur, pe care ei îl dresează, prilejuieşte regizorului britanic dentin (area metodelor de educaţie tradiţionaliste şi creionarea unui tablou realist al vieţii grele pe care o duc minerii din Yorkshire. Grija pentru nu ten Licitate, care îl apropie pe Loach atât de

Grierson, cât şi de „Free

Gliiema”, va caracteriza şi filmul său următor *Viaţă de familie* – 1972.

inul – Se formează, în Argentina, un nou grup de cineaşti progresişti

„Grupo de Mayo” (Grupul din Mai), a cărui primă realizare este documentarul *Los caminos de liberacion de Argentina*) Drumurile spre eliberarea*

Argentinei /.

mal – Filmul brazilian *Antonio das Mortes*, de Glauber Rocha, dobândeşte la Cannes Marele Premiu, Premiul pentru regie şi Premiul criticii (a.

Mauricio de Valle, Lorival Parisi, Odette Lara). Povestea unui justiţiar legendar este compusă de Rocha ca „un rechizitoriu social, poem epic, rin tec revoluţionar, imn al speranţei”. „Personajele-simbol sunt înrădăcinate în realitatea populară braziliană, dar tipate cu vigoare, puternic colorate, dotate cu atribute semnificative şi care participă la o fabulă al cărui sens mitic se desluşeşte cu claritate” (J.L. Bory).

mai – La Cannes, Marele Premiu pentru scurtmetraj revine filmului romanesc *Cântecele Renaşterii*, de Mirel Ilieşu. „Un film cu desăvârşiri imagistice, plastice şi muzicale, de rafinat gust artistic consacrat tezaurului de armonii al corului Madrigal” (C. Căliman). Încununare a creaţiei regizorului, ale cărei constante sunt filmul de artă (*Lumină şi piatră* – 1960, *Rădăcini* – 1963, *O noapte* – 1966*, în marea trecere* – 1971, *Curajul*

marilor spaţii – 1979) şi investigarea vieţii şi muncii oamenilor de azi

(*Viscolul* – 1953; *învăţătoarea* – 1956; *Bicaz, cota 663* – 1959; *Trei strigăte pe Bistriţa* – 1962, *Furnalul* – 1968, *Mireasa* – 1982).

iun. 18 – Los Angelas: pe *The Wild Bunch* / Hoarda sălbatică / (r. Sam

Peckinpah; a. Willianrholden, Ernest Borgnine, Robert Ryan). Răfuiala sângeroasă – dintre un bătrân justiţiar şi un grup de bandiţi marchează exemplar trecerea westernului din epoca sa mitică în epoca realistă. „Tonul:

general este cel al unui crepuscul (sfârşitul zilei, al bătăliei, al unei vieţi sau al unei epoci). Episoadele sunt tratate într-o manieră foarte caligrafică, eu focuri de puşcă filmate cu încetinitorul, iar rezultatul lor filmat cu acceleratorul, ca şi cum autorul ar fi vrut să fixeze pentru totdeauna în imagini artistice superbe o tradiţie cinematografică despre care azi se spune că trebuie reînnoită" (R. Predai). „Preocuparea lui Peckinpah»

pentru omniprezenţa violenţei şi pentru ambivalenţa moralei generează caractere complexe, de a căror identitate şi statut moral nu poţi fi niciodată sigur. În schimb, nu există nicio ambiguitate în imaginea regizorului asupra fiinţei umane, pe care o consideră capabilă de agresivitate şi josnicie".

(E. Katz). Film: *Balada lui Cable Hogue* (1970); *Pat Garrett* şi *Billy the*

Kid (1973), *Crucea de fier* (1977); *Osterman Weekend* (1983).

tun. 26 – Regizorul vest-german Rainer Werner Fassbinder debutează cu *Liebe ist kalter als der Tod* / Dragostea e mai rece decât moartea /. Opera de început a unuia dintre cei mai lucizi analişti ai condiţiei pinului simplu în societatea occidentală contemporană are ca temă principală „explorarea stărilor emoţionale ce-i constrâng pe oameni să trăiască laolaltă, astfel încât ajung să-şi sfarme reciproc sufletele şi chiar să termine în moarte. În prima perioadă a creaţiei sale, Fassbinder dă pe de o parte *filme de gen*, opere influenţate de filmul american de gangsteri şi de melodrama hollywoodiană (*Zeii ciumei* – 1969, *Soldatul american* – 1970), şi pe de altă parte „filme burgheze", studii ale mediului mic-burghez, adesea atât de statice încât tensiunea internă explodează necesar în violenţă

(*Veneticul* – 1969, *Rio das Mortes* – 1970, *Vânatul* – 1972)" (Gh. B.

Thomsen)…

iun.

– Viena: „Uniunea internaţională pentru ştiinţa filmului" organizează pentru prima oară o săptămână a cercetărilor filmologice, prestigioasă manifestare, moment de bilanţ şi de schimb de experienţă pentru cei ce studiază în acest domeniu.

lui. 14 – Pr. *Easy Rider* (r. Dennis Hopper; a. Peter Fonda, D. Hopper;

Jack Nicholson). „Doi tineri traficanţi de droguri călătoresc cu motocicletele de la Los Angeles la New Orleans. Urmărindu-i, descoperim o

Americă plină de prejudecăţi, xenofobă, intolerantă, violentă, criminală”.

(Fr. Maurin). Acest „ciné-vérité în termeni alegorici” (P. Fonda) a fost definit drept un an ţi-western. Cei doi nomazi călare pe motociclete nu caută tărâmuri virgine, ci „o eventuală libertate spirituală, a cărei împlinire e mereu frustrată de realitate, până când vor fi ucişi cil sânge rece de doi răufăcători, asemeni acelor dintr-un vechi western” (R. Campari).

lui. 15 – Animatorul iugoslav Vatroslav Mimica debutează în filmul cu actori, cu *Dogadai* / O întâmplare /. În ecranizarea povestirii cehoviene, crima, declanşatoare a unei adevărate reacţii în lanţ, constituie pentru regizor prilejul sondajului psihologic şi al descrierii de stări într-o manieră deplin fidelă operei literare, deşi colorată de un anume realism brutal.

„Amănuntul nesemnificativ, reacţia vie, nefardată, sunt cele care captează atenţia şi traduc starea ce se insinuează treptat în viaţa aspră a personajelor – neliniştea” (M. Creangă).

lui.

– Pr. filmului brazilian *faâacunaima* (r., sc. Joaquim Pedro de

Andrade; a. Grande Oţelo, Jardei Filhao), reelaborarea cinematografică a unei legende

antice indiene, având ca efect „eliberarea inconştientului magic latino – american” (G.* Rocha). „Regizorul a vrut să dea dimensiune cinematografică unuia din cele mai strălucite momente ale literaturii naţionale, asimilând câteva dintre elementele cele mai expresive ale tropicalismului existent în romanul lui Mario de Andrade” (F. Peixoto).

aug. 9 – Actriţa americană Sharon Tate (n. 1943), soţia regizorului

Roman Polanski, este asasinată în reşedinţa sa hollywoodiană de un grup de fanatici, clanul Manson. Film: *Valea păpuşilor*; *Balul vampirilor* (1967), aug. 25 – Pr. *Dvorianskoe gnezdo* / Un cuib de nobili / (r. Andrei Mihalfkov-Koncealovski; a. Irina Kupcenko, Leonid Kulaghin, Beata Tyskiewh *) Mrrtmizam dupá Turgheniev, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de h nual, umu interesluia. „Pentru a reda ultima strălucire a unei lumi fanate, Milhiikuv Koneoalovski face o operă de pictor. Votca, verdeaţa şi catifelele viu hi valsează cu paloarea porţelanurilor şi cu patima atât de nostalgică

N iii Mcliilillor şi medalioanelor. Totul este de o eleganţă somptuoasă şi sofisticată” (M. Grisolia). În rolul principal, o tânără debutantă, Irina

Hupt nuku, pare întruchiparea fragilităţii şi a melancoliei, trăsături ce vor caracteriza şi filmele sale ulterioare: *Unchiul Vania* – 1971; *O femeie Pitulată* * – 1978; *Fără martori* – 1983.

muf. Actorul american Woody Allen debutează

în regie cu *Take the*

Money and Run / Ia banii şi fugi! /. Comediile sale, al căror interpret principal rămâne, excelează printr-un umor de factură aproape absurdă, prin anl, oparodiere, prin jocurile de cuvinte şi prin rapelurile pline de umor

Iu cineaşti, scriitori şi filosofi celebri. Personajul său este un intelectual complexat, veşnic preocupat de statutul său social şi de sex. Film: *Tot* wf *ce vreţi să ştiţi despre sex şi vă e teamă să întrebaţi* (1972); *Adormitul*

(1973); *Dragoste şi moarte* (1975); *Annie Hall* (1977)*; Manhattan* (1979);

Comedia erotică a unei nopţi de vară (1982); *Zelig* (1983)*; Trandafirul purpuriu din Cairo* (1985); *Zilele radioului* (1987).

Kept. 9 – Los Angeles: regizorul italian Michelangelo Antonioni începe turnarea filmului *Zabriskie Point* (a. Daria Halprin, Mark Frechette).

„Călătorind în lung şi lat prin Statele Unite, […] priveam, observam, ascultam şi, la un moment dat, am avut dorinţa să fac un film. B o ţară

În care imaginile îţi sar în obraz la fiecare pas. Tentaţiile sunt infinite, singura problemă e cea a alegerii. Dintre toate filmele mele, *Zabriskie*

Point este în cea mai mare măsură improvizat în timpul turnării. Personajele mele încarnează contrastul actual dintre tineret şi civilizaţie” (Antonioni).

Kept. 30 – Moare, la Budapesta, regizorul ungur Frigyes Bán (n. 1902).

Filmul său *Alter ego* aduce, în 1941 la Veneţia, primul premiu internaţional obţinut de cinematografia ungară. După eliberare, realizează una dintre primele pelicule importante ale cinematografiei ungare socialiste – *Un petic de pământ* (1948). Abordează cele mai variate genuri. Film: *Pământ eliberat* (1950); *Semmelweis* (1952); *Casa liniştită* (1957); *Apă curativă*

(1966)., sept. – du ecranizarea romanului lui D.H. Lawrence, *Women în Love*

Femei îndrăgostite / (a. Alan Bates, Oliver Reed, Glenda Jackson, Jennie

Linden), regizorul britanic Ken Russell se impune drept unul dintre cei mai interesanţi şi mai personali cineaşti ai ecranului mondial contemporan.

Adesea pe canavaua unor biografii celebre citite în stil propriu, tema centrală (suferinţa bărbatului din pricina femeii şi necesitatea unei prietenii masculine), amestecul de sublim şi sordid, fantezia debordantă, obsesiile sexuale vor lua forme din ce în ce mai şocante în filmele ulterioare:

Amanţii muzicii – 1970; *Diavolii* – 1971; *Mahler* – 1974; *Lisztomania* –, 1975; *Alte – ipostaze* – 1981; *Gothic* – 1986).

oct. 3 – Pr. *Satyricon* (r., cose. Federico Fellini; a. Martin Potter, Hiran

Keller, Max Born). „Mai mult decât fidelitatea faţă de episoadele textului lui Petronius, cred că am vrut să prezint din nou, prin intermediul

privirii limpezi şi detaşate a scriitorului latin, o lume păgână, din care n-au mai rămas decât mărturiile poeţilor şi vestigiile monumentale. […] Vreau să fac un basm misterios şi sugestiv. Un film cu cadre fixe, imobile, fără travelinguri, fără alte mişcări de aparat. Un film pe care să-l contempli şi care să semene cu un vis; şi după care să rămâi ca hipnotizat. Un film care ar putea fi şi nepopular. […] Cu un ritm foarte lent sau foarte fărâmiţat, cu o permanentă întrerupere până şi a ritmurilor figurative interne, […] pentru că vreau să fac un rug pentru ticurile şi maniile mele, pentru motivele şi atmosfera din filmele mele" (Fellini).

oct. 7 – Pr. *Bitka na Neretvi* / Bătălia de pe Neretva / (r. Veljko Bulajíc; a. Milena Dravic, Ljubiša Samardžic, Bată Živojinovic, Orson Welles „Yul Brynner, Serghei Bondarciuk). Coproducţie Iugoslavia – S.U.A. Italia – R.F.G. Film de război care evocă un episod real din lupta împotriva hitleriştilor, alternând desfăşiirarea vastă a momentelor de bătălie cu episoade în care unul sau altul dintre combatanţi preia iniţiativa, oct. 14 – Regizorul polonez Krzysztof Zanussi debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *Struktura krysztalu* / Structura cristalului /. De la începutul carierei, regizorul polonez demonstrează că este un moralist, preocupat de importantele probleme ale raporturilor dintre progresul ştiinţific şi cel profesional, dintre condiţiile sociale şi evoluţia individului. Cei doi fizicieni*, foşti colegi, care au optat pentru două traiectorii de viaţă total diferite,

îşi discută peste ani alegerea. Fără să construiască o structură închegată „cineastul îşi lasă personajele „dispersate printre elementele vieţii cotidiene banale, printre evenimente fără importanţă, din care se degajă totuşi am farmec poetic propriu şi, de asemenea, tensiuni dramatice latente. Tocmai această aptitudine de a identifica tensiunile, de a da vieţii cotidiene &

dimensiune intelectuală şi estetică superioară este caracteristică întregii creaţii a lui Zanussi" (J. Fuksiewicz). Film: *Viaţă de familie* (1971);

Iluminare (*1973*); *Camuflaj* (*1977*); *Spirala* (*1978*); *Constanţă* (*1980*);

Anul soarelui liniştit (*1983*); *Puterea răului* (*1985*).

oct.

– Calcutta: pe *Bhuvan Shome* (r. Mrinal Sen; a. Uptal Butt, Suhasini Mulay). Piatră de hotar în cariera regizorului indian (primul său mare succes), cât şi în cinematograful indian în genere (primul film cu buget redus finanţat de guvern). Aventurile înaltului funcţionar care aspiră la farmecele nevestei unui umil slujbaş sunt totodată comice şi impresionante, deoarece, pentru prima oară după *Pather Panchali*, India apare în film în toată realitatea ei. „Distrugând convenţiile şi dobândind u»

record de box-office cu un film fără vedete şi fără muzică, Mrinal Sen devine reprezentantul unei noi tendinţe posibile" (FI ari Ātma). Film:

Zorile (1956); *Ziua libertăţii* (1960); *Sus în*

nori (1965); (*Poveste neterminată*
(1971); *Čhorus* (1974) *Vânătoare regală* (1976)*; Parashuram* (1978);
Anatomia foamei (*1980*); *Genesis* (*1986*).
oct.
– Ia fiinţă „Suomen elokuvassatio” (Fundaţia de film finlandeză).
Scop: promovarea şi finanţarea producţiei naţionale, oct.
– Toledo: Luis Buñuel începe filmările la *Tristana* (sc. Luis Buñuel, Julio Alejandro; a. Catherine Deneuve, Fernando Rey, Franco Nero).
Inspirat dintr-un roman de Benito Perez Galdos, care îi permite regizorului să redea „unele aspecte şi obiceiuri ale vieţii spaniole”. O tânără orfană devine amanta tutorelui ei, pe care îl părăseşte pentru a-l regăsi atunci când ajunge infirmă. „Cea mai violentă denunţare a unei anume ordini burgheze creştine” (L. Marcorelles), în care oamenii sunt strânşi în „cleştele fatalităţii, puritanismului, ordinii şi ipocriziei” (A. Comand). „Un film profund castilian, care face să trăiască anumite străzi, locuri, interioare tipice acestei zone” (A. Olivar). Remarcabilă folosire a culorii.
nov.
– Este prezentat concomitent, în 50 de oraşe americane, filmul de montaj *in the Year of the Pig* / Vietnam, anul porcului / (r. Emile de Antonio. Acţiunea se înscrie în contextul marilor manifestaţii antirăzboinice care culminează cu marşul de protest împotriva politicii americane din

Asia; este una dintre singularele utilizări ale filmului documentar american „ca instrument de agitaţie politică, de critică socială, de pre Rtmtare a tensiunilor şi a contradicţiilor” (De Antonio), dec. 16 – Comedia de situaţii *Cactus Flower* / Floarea de cactus /, de Gene Saks, impune o tânără actriţă – Goldie Hawn Premiul „Oscar” pentru rol secundar) – al cărei amestec de naivitate şi aplomb îi face pe critici să o asemene cu Judy Holliday. Film: *Şi fluturii sunt liberi* (1973); *Sugarland Express* (1974); *Shampoo* (1975); *Călătorii cu Anita* (1979); *Prieteni foarte buni* (1982).

dec. 22 – Moare, la Los Angeles, regizorul Josef von Stemberg (n. 29 mai 1894). Film din 1924. „Filmele sale sunt înainte de toate abstracţii cinematografice: decoruri, actori, fotografie, construcţii ritmice. Detaşate din realitate, acestea izbutesc să dea naştere unui univers special, insolit, îndepărtat, imaginar, o lume tipic stembergiană, care se adresează mai întâi simţurilor” (G. Harrington). În centrul acestui univers se află femeia, a cărei întruchipare ideală pentru regizor este Marlene Dietrich. „De îndată ce apare ea, intriga devine un pretext, adevăratele mobiluri ale acţiunii ies la iveală, iar spectatorul îşi poate lua dorinţele drept realitate” (A. Labarthe). Film: *Declasaţii* (1927); *îngerul albastru* (1930); *Dezonorata* (1931); *Shanghai Express* (1932); *Uraganul* (1934); *Capriciu (*1899) *spaniol* (1935); *Macao* (1952); *Povestea lui*

Anatahan (1953).

dec. 23 – Moare, la Paris, scenograful francez Léon Barsacq (n. 18 oct. 1906). Film din 1938. „Pentru mine decorul nu este niciodată un spectacol în sine, ci trebuie înainte de toate să creeze atmosfera filmului fie el fantastic, comic sau dramatic. Căutarea atmosferei specifice fiecărui film este ceea ce mă ghidează în conceperea decorului”. Film: *La Marseillaise* (1938); *Copiii paradisului* (1945); *Tăcerea e de aur* (1947); *Frumoasele nopţii* (1952); *Marile manevre* (1955); *Trei camere în Manhattan* (1965).

dec. 30 – Moare, la Praga, regizorul ceh Jiři Trnka (n. 24 febr. 1912), personalitate marcantă a animaţiei mondiale postbelice. Film: *Anul ceh* (1947); *Bajaja* (1950); *Vechi legende cehe* (1953); *Mina* (1965).

– Ample dezbateri polemice despre „criza sau tranziţia” şcolii cinematografice poloneze duc la reorganizarea grupelor de producţie; „reforma

– Îşi propune să mărească autoritatea scenaristului, să-i atragă pe scriitori spre cinematograf, să-i lase „pe realizatori să se ocupe de munca de creaţie, absolvindu-i de orice preocupări économico-administrative, şi să frâneze tendinţele comerciale ale producţiei” (J. Plazewski).

– Ziarul iugoslav de partid „Borba” publică articolul „Valul negru în cinematografia noastră”, care critică producţia naţională curentă pentru

orientarea spre laturile „întunecate” ale-existenţei (mizerie socială, violenţă, deznădejde, apatie, perversiune), criticând la unii creatori lipsa de obiectivitate şi predilecţia pentru deformarea realităţii.

– Regizotul Oumarou Ganda din Niger debutează cu filmul de metraj

– Mediu *Cabascabo*, despre dificultatea de readaptare la viaţa normală a

– Unui om întors din Vietnam. Condiţia omului african îl va preocupa şi în

– Continuare în: *Wazou*, *poligam* – 1972 şi *Saitane* – 1973.

– Guvernul australian constituie „Experimental Film Found” pentru

– Finanţarea tinerilor regizori care vor să realizeze filme de scurtmetraj.

– În 1972 se creează fondul guvernamental pentru lungmetraje de ficţiune

– Primul lungmetraj zairez *Nepoata captivă*, de Luc Michez, relatează

– Peripeţiile unei fete îndărătnice care este vândută de consăteni unui bogătaş ce o cuminţeşte.

– Regizorii japonezi Akira Kurosawa, Kon Ichikawa, Keisuke Kinoshita, Masaki Kobayashi formează societatea producătoare independentă „Yonki

– Nekai” (Societatea celor patru muşchetari). Primul ei film: *Dodeskaden*, de Akira Kurosawa (1970).

– Primul lungmetraj sudanez – *Speranţe şi visuri*, de Mehdi Al Rachid.

–

– Unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai „noului cinematograf japonez”, Yoshishige Yoshida, realizează *Eros + Gyakusatsu* / Eros + Masacru /, meditaţie despre moartea unui combatant anarhist, din anii ’30.

Pendulare trecut-prezent, realitate-ficţiune, pe fondul unei distanţări de tip brechtian. Premiu la Adelaide – 1971.

– Animatorul indian Kantilal Rathod abordează lungmetrajul de ficţiune cu filmul *Kenku* – soarta unei tinere văduve, sedusă şi abandonată

– De un negustor bogat. Film curajos, care atacă tabuurile indiene referitoare la condiţia femeii.

– Filmul ivorian *La Femme au couteau* / Femeia cu cuţitul / (r. Trimité

– Bassori; a. T. Bassori, Mary Vieyra, Danielle All oh) vorbeşte despre dificultatea de a trăi a unui bărbat, traumatizat în copilărie de o mamă prea

– Autoritară. Poveste ambiţioasă şi complexă care se desfăşoară pe mai

– Multe nivele ale conştiinţei eroului: trecut îndepărtat, trecut apropiat, prezent. „Prin intermediul unei povestiri cvasimagice se pune problema

– Raporturilor dintre credinţele africane tradiţionale şi civilizaţia occidentală” (F. Boughedir).

– Filmul cubanez la *primera carga al machete* / Prima şarjă cu mačeta /

– (r., sc. Manuel Octavio Gomez; a. Jorge Rodriguez, Eslinda Núñez) evocă răscoala populară din 1868 a provinciei Oriente împotriva ocupanţilor

– Spanioli. Foloseşte o tehnică foarte personală, filmând cu camera în mână, realizând un fel de decontracţie aramaturgică care subliniază lirismul

– Puternic şi profund, tradus uneori prin admirabile metafore, alteori prin

– Frenezia succesiunii imaginilor sau prin intervenţia decisivă a unei muzici

– Sobru-marţială şi puternic evocatoare pentru tragedia în desfăşurare.

– […] Acest" imn al vieţii şi al morţii capătă dimensiunile grandioase ale

– Unei fresce eroice şi sângeroase, a cărei forţă lirică şi epică e demnă de

– Evenimentul pe care îl exaltă" (M. Martin).

– Primul film important al cineastului chilian Hei vi o Soto: *Caliche sangriento* / Salpetru însângerat / (a. Hector Duvauchelle, Jaime Vadell). Pornind de la un eveniment istoric real – războiul din 1879 dintre Chile, Perú şi Bolivia, supranumit „războiul nitraţilor" – filmul devine o virulentă acuzare a războiului în general. „Dominat fie de galbenul incendiat

– Sau palid al solului, fie de albastrul pur al cerului, filmul este un infinit câmp închis al

tragediei clasice. Dar tragedia a modificat mitul: nu

– Mai este vorba de pasiuni omeneşti, ci de supunerea oamenilor în faţa unui

– Fel de religie cu zei nemuritori. Prin simplitatea şi rigoarea sa, *Salpetru*

– *Însângerat* este un film politic exemplar" (C.M. Cluny).

– Inspirându-se din cazul ziaristului şi militantului revoluţionar francez

– Régis Debray, condamnat la 30 de ani închisoare în Bolivia, regizorul

– Italian Ansano Giannarelli realizează *Sierra Maestra*, o dezbatere ideologică ilustrată şi justificată printr-o aventură. „Acţiunea politică este singurul criteriu pentru judecarea oamenilor, ea fiind o obligaţie de la care

– Mm Im puţi gimti tigü sub niciun motiv. Această idee îl conduce pe cineast

– Bpă* iliiwrvlunm unei lumi total politizate" (A. Moravia).

În Anglia la fiinţă colectivul „Cinema Action", alcătuit dintr-un grup da Independenţi, care îşi propune să redea aspecte sociale şi polilire ale vio ţii contemporane britanice.

Coregraful american Bob Fosse debutează în regie cu *Sweet Charity*

(a Hlilrley MacLaine, Ricardo Montalban, Amedeo Nazzari). Film muileal, *remake* după *Nopţile Cabiriei*, de Federico Fellini. Filmele sale ulteiiuam ho remarcă nu numai prin inventivitatea

şi măiestria numerelor muzicale, dar şi prin subtextul grav al unor trame aparent banale. Film: *Cabaret* (1972); *Lenny* (1974); *Tot acest jazz* (1979); *Star9.80* (1983).

Regizorul indian Basu Chateerji debutează cu *Sara* Akashjlerul întreg /, manifest al „noului val indian". În continuare, regizorul va dovedi o predilecţie pentru comedia uşoară şi pentru problemele cuplului, corelate mi elemente de descriere socială mai mult sau mai puţin pertinente. „Fără iutoloctualisme, fără căutări estetizante, filmele sale, simple până la naivifate, oferă o imagine a realităţii contemporane" (H. Micciolo). Film: *Casa untului* (1971); *Tuberoze* (1974); *Rudele* (1986).

Primul film albanez cu ecou internaţional, *Plage të vietra* / Răni vechi /

(r „sc. Dhimitër Anagnosti; a. Roza Anagnosti, Rikard Ljarja), redă lupta dintre vechi şi nou în societatea contemporană albaneză.

Pr. *They Shoot Horses, Don't They*? / *Şi* caii se împuşcă, nu-i aşa? /

În Sydney Pollack; a. Jane Fonda, Michael Sarrazin, Gig Young, Susannah

York). Ecranizare a romanului lui Horace McCoy. Plasat în America depresiunii economice, când maratonurile de dans constituiau un jalnic mod de supravieţuire pentru cei fără slujbă şi fără bani, filmul se ridică la nivelul unei parabole a întregii existenţe umane în momentele ei principale

(naştere, dragoste, despărţire, moarte). „Prin acest maraton al dansului, prototip al sarabandelor infernale care bântuiau epoca, dând senzaţia oft şansa poate surâde oricui, în aceste chipuri dezumanizate de epuizare, prin aceste epave galvanizate de un optimism ipocrit, Pollack a ştiut să redea un întreg portret al Americii îmbibată de „valorile sale eterne”, de spiritul de competiţie împins până la absurd (M. Tessier).

– Pr. *La caduta degli dei*\Căderea zeilor / (r” cose. Luchino Visconti;

– N. Dirk Bogarde, Ingrid Thulin, Helmut Berger). Lupta pentru putea

– În familia unor mari industriaşi aristocraţi, din Germania anului 1933

– Îi prilejuieşte lui Visconti un film de o deosebită duritate în conţinut şi

– De un remarcabil rafinament al formei. „M-am oprit asupra unor situaţii

– Extreme (crime, viol, incest) pentru a arăta putrefacţia care fermenta în

– Germania acelor ani. Nu m-am gândit la realism. M-am gândit mai degrabă

– Fa tragedia elisabetană, în care personajele îşi află în delict, în aderenţă

– Absolută la rău o grandoare sinistră. M-am gândit la dramele shakespeariene, în care lupta pentru putere face să curgă şiroaie de sânge şi seamănă

– Cadavre. […] Dacă am făcut din familia Essenbach o chintesenţă a ororii, este pentru că

am vrut să arăt grajdul din care şi în care s-a născut nazismul, care şi-a avut rădăcinile în asasinat, perversiune şi viciu” (Visconti).

– Pr. *Butch Cassidy and Sundance Kid* / Butch Cassidy şi Sundance

– Kid / (r. George Roy Hill; a. Paul Newman, Robert Redford, Katharine

– Ross). Doi bandiţi simpatici şi plini de umor, ce prădează trenuri şi bănci, călătoresc, iubesc, se bucură de viaţă şi mor. Tema luptei dintre inocenţă

– Şi vinovăţie stă la baza acestui western antieroic, în care personajele sunt

– S

rivite din afara oricărei mitologii, fiind oameni din carne şi sânge, plini e slăbiciuni. „Înaintea mea nimeni nu s-a gândit să facă un western despre

Butch Cassidy, pentru că nu corespundea regulilor westernului. De pildăe, Cassidy n-a ucis pe nimeni până la sfârşitul carierei sale, când a trebuit să tragă ca să se apere” (Hill). „Un film distractiv şi superb din punct de vedere formal, care nu este lipsit nici de semnificaţie istorică şi morală”.

(G. Gow).

– Pentru a zecea oară sub bagheta lui Ingmar Bergman, actorul Max von Sydow realizează în rolul lui Andreas Winkelmann, din *En passion*

IO pasiune /, una dintre creaţiile memorabile ale carierei sale. Vedetă internaţională a anilor ’70

– 80, el excelează în întruchiparea unor personaje frământate de complicate întrebări existenţiale. Film: *A şaptea pecete* (1957); *Chipul* (1958); *Ora lupului* (1968); *Exorcistul* (1973); *Deşertul tătarilor* (1976); *Uraganul* (1979); *Zborul vulturului* (1982); *Ultimul civil* (1984).

1970

Ian. 5 – Pr. *Reconstituirea* (r. Lucian Pintilie; a. George Constantin, Emil Botta, Ernest Maftei, Vladimir Găitan, George Mihăiţă). Strădania aberantă de a obţine în faţa aparatului de filmat, în scopuri „educative", o reconstituire a bătăii dintre doi adolescenţi, prieteni – condiţie pentru eliberarea lor imediată –: duce la moartea accidentală a unuia dintre protagonişti, ignorată de autorii ei morali. „Autorul atacă frontal provincialismul târgului, al orăşelului mai mult sau mai puţin rupt de viaţa naţională, atmosfera stagnantă, dezabuzarea unor notabilităţi rutiniere, în acest sens, Pintilie se situează în prelungirea tradiţiei unui Sadoveanu sau Bacovia, fără lirismul acestora, dar cu o maliţie dusă până la răutatea necruţătoare. De aici poate şi alunecarea falsă de la o dramă a imposibilităţii de a cunoaşte şi păstra adevărul spre o dramă mai concretă, dar mai lipsită de sensuri filosofice, a violenţei pure" (FI. Potra).

ian. 23 – Pr. *Kesâkapina* / Răscoala de vară / (r. Jaakko Pakkasvirta»

Lasse Naukarinen; a. Titta Karakorpi, Hannu

Oravisto, Petra Frey).

„Tema: confruntarea omului cu forţele oprimante ale societăţii şi procesul anevoios de conştientizare. Mesajul: schimbarea sistemului trebuie să înceapă cu schimbarea structurii economice” (E. Tuomikoski). Experienţă inedită în cinematograful finlandez prin alternarea stilurilor: documentar, ficţiune, ciné-vérité şi agitprop, de tip Eisenstein şi Godard, ian. 25 – New York: pe *M.A.S.H.* (r. Robert Altman; a. Donald Sutherland, Elliot Gould, Sally Kelermann). Comedie feroce pe tema vieţii, morţii şi războiului, în ambianţa unui spital de campanie din Coreea.

Având la bază ideea revoltei omului în faţa morţii, filmul alternează farsa erotică cu sângeroase scene de operaţie. „Meritul său constă în utilizarea fericită a umorului negru, ca, de pildă, secvenţa în care, ca o surprinzătoare parodie la Cina cea de taină a lui Leonardo da Vinci, chirurgii îşi ajută un confrate să se aşeze într-un sicriu şi să se sinucidă” (J.A. Gili).

Marele Premiu – Cannes.

ian. 29 – Locarno: pe *Charles mort ou* p / / 7Charles mort sau viu / (r., se.

Alain Tanner; a. François Simon, Manuel Robert, Marie Claire Dufour)»

„Mică frescă istorică pe tema societăţii bolnave de conformism”. (Tanner).

A doua existenţă a unui industriaş bogat şi prosper, care, dorind să-şi schimbe complet viaţa, trece de la beţie la meditaţie, de la lectură la

munci modeste, profitânde de ospitalitatea cordială a unui cuplu excentric

! în [ură. Îmeoand de la fapte autentice şi concepându-şi filmul ca fm h hsimin menită să provoace spectatorul, Tanner se dovedeşte a fi „un inlimlat ni rinul răzbunător care îşi maschează cu greu o mare tandreţe, h mimţlM plină de pudoare, un ton de derâdere jovială mai eficient şi mai funii devii, amărăciunea" (G. Jacob). De la primul său film de ficţiune, efnemdul viw [, iari se remarcă prin practicarea unui cinematograf angajat gulii Iv, dn tip brecht ian. Film: *Salamandra* (1971); *Jónas care va avea să tir ani în anul 2000* (19.76); *Messidor* (1979); *No Man's Land* (1985).

Irhr. I I Moare operatorul american Harry Stradling (n. 1902). Film un 19111. Lucrează în S.U.A., Franţa, Anglia, Austria. Renumit pentru felul în care utilizează culoarea. Obţine două premii „Oscar": *Portretul lui Durian Gray* – 1945 şi *My Fair Lady* – 1964. Alte filme: *Chermesa urnitul* (1985), *Suspiciune* (1941), *Marea de iarba* (1947), *Un tramvai numit dorinţă* (1951), *Hello, Dolly*! (1969).

lehr, ht – Pentru a şasea oară în cariera sa (*Verişoara mea Rachel* – 1952, *Tunica* – 1953, *Becket* – 1964, *Spionul care venea din frig* – 1965, *Cui* f *e frică de Virginia Woolf*? – 1966), numele actorului englez Richard

Burton se află pe lista candidaţilor ía premiul „Oscar", de data aceasta pentru rolul lui Henric al VIII-lea din filmul *Anne of the Thousand Days* /

Anna celor 1.000 de zile / (r. Charles Jarrot). Deşi, până la sfârşitul carierei nu va avea niciodată şansa de a obţine un „Oscar”, Burton este una dintre marile – vedete ale cinematografului postbelic. Solida sa experienţă teatrală modelează un temperament artistic înflăcărat, violent, căruia i se potrivesc la fel de bine roluri de tineri furioşi (*Priveşte înapoi cu mânie* – 1959), dar şi personaje istorice sau literare celebre pentru impetuozitatea lor.

Alte filme: *Cleopatra* (1963); *Sutjeska* (1973); *Equus* (1977); *1984* (1983).

mart. 5 – New York; pe *The Airport* / Aeroportul / (r., sc. George Seaton; a. Burt Lancaster, Dean Martin, Jean Seberg). Un psihopat vrea să arunce

Čti aer un avion de pasageri aflat în cursă deasupra oceanului. Una dintre peliculele care inaugurează moda filmelor-catastrofă ce se bucură de un imens succes de public în prima jumătate a deceniului: *Aventura lui Poseidon* – 1972; *Scufundarea Japoniei* – 1973; *Teroare pe Britanic* – 1974;

Cutremurul – 1974; *Infernul din zgârie-nori* – 1974; *Aeroport 1975* – 1974.

mart. 30 – Moare cineastul sovietic Lev Kuleşov (n. 1 ian. 1899). Film din 1918. „Pionier este cuvântul cel mai potrivit pentru definirea lui Kuloşo v, care a coordonat elementele deja existente în structura filmului mondial. Contribuţia sa principală: descoperirea că în orice

bucată de film nemontat există două forţe – forţa sa proprie şi aceea a raporturilor sale cu alte bucăţi" (J. Leyda). „fculeşov este primul care cunoaşte alfabetul, organizând un material nearticulat" (V. Pudovkin). Film: *Proiectul inginerului Prait* (1918); *Mister West în ţara bolşevicilor* (1924);

Raza morţii (1925), *Marele consolator* (1933); *Jurământul lui Timur* (1942).

mart.

– Pr. *Les Choses de la vie* / Lucrurile vieţii / (r. Claude Sautet; ahomy Schneider, Michel Piccoli). O poveste de dragoste tragică, despre un bărbat matur care îşi abandonează familia de dragul unei tinere femei.

Marchează în cariera regizorului francez trecerea de la statutul de cineast periferic, specializat în filme de acţiune, la cel de pictor cvasioficial şi de succes al burgheziei mijlocii şi al problemelor ei financiare şi sentimentale.

Film: *Vincent, François, Paul şi ceilalţi* (1974); *O poveste simplă* (1978);

Garçon (1983).

mai 3 – Studioul „Metro Goldwyn. Mayer" scoate la licitaţie recuzita şi costumele folosite în filmele epocii sale de aur. Mulţi văd în acest fapt semnul morţii Hollywood-ului, dar în fond nu este vorba decât despre încheierea unei etape din existenţa lui.

mai – Premiul special al juriului de la Cannes revine filmului italian

Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sos petto / Anchetarea unui cetăţean mai presus de orice bănuială / (r. Elio Petri; a. Gian Maria Volonté, Florinda Bolkan). Film politic, denunţare a autoritarismului aparatului poliţienesc personificat printr-unul dintre şefii săi, care, considerându-se

„Mai presus de orice bănuială”, îşi ucide amanta, nu încearcă să ascundă dovezile incriminatoare, ci, dimpotrivă, le multiplică, sfârşind prin a se autodenunţa. Temându-se de scandal, poliţia distruge orice probe împotriva lui. Oscilând între pamflet şi bufonerie, Petri face o operă polemică de rară virulenţă, în care Gian Maria Volonté realizează una dintre marile creaţii ale carierei sale. Premiul „Oscar” pentru cel mai bun film străin validează demersul artistic al unui creator, a cărei propensiune pentru filmul politic devine emblematică pentru cinematograful italian al anilor

570. Film: *Clasa muncitoare merge în Paradis* (1971); *Proprietatea nu e furt* (1973); *Todo Modo* (1976); *Veşti bune* (1980).

iun. 2 – Moare, într-un accident de elicopter, regizorul francez Albert

Lamorisse (n. 13 ian. 1922). Film din 1947. „Lamorisse a dat cinematografului dimensiunea sa cea mai rară: miraculosul care pare familiar, cotidian. Filmele lui au puritatea basmului, […] se caracterizează prin lipsa efectelor, printr-un fel de detaşare. Totul se petrece de la sine. Suntem în

plin imaginar” (P. Leprohon) Film: *Bim* (1949); *Balonul roşu*

(1956); *Fifi înaripatul* (1965).

lui. 13 – Moare operatorul american Arthur G. Miller (n. 8 lui. 1895).

Film din 1914. Unul dintre marii maeştri ai imaginii alb-negru. Colaborator al regizorului George Fitzmaurice. Reputaţia sa se datorează mai ales unor filme din anii ’40, pentru care obţine premii „Oscar”: *Casa din oale* – 1941; *Cântecul Bernadettei* – 1943; *Anna şi regele Siamului* – 1946.

lui. 30 – Ia fiinţă „Elokuvakontakti”, casă de distribuţie finlandeză pentru filmele necomerciale şi forum al cineaştilor independenţi. În sprijinul aşa-numitului „cinematograf alternativ” pe care îl coordonează, promovează mai ales filmul politic, ai cărui reprezentanţi sunt regizorul

Lasse Naukkarinen şi criticul-regizor Peter von Bagh.

lui. 31 – Cinci premii ale săptămânii filmului brazilian, printre care Premiul pentru cel mai bun film revine operei lui Ruy Guerra, *Os Deuses e os mortes* / Zeii şi morţii / (a. Othon Bastos, Norma Bengale, Dina Stat).

Guerra se întoarce în satul Milagres, unde se petrecea acţiunea filmului său, *Puştile*, dar „pentru a plonja de data aceasta în trecut, până la rădăcinile, istoriei naţionale, în Bahia anilor „20, unde două mari clanuri de plantatori de cacao luptă pentru păstrarea supremaţiei. Guerra se lasă

purtat de exuberanţa lirismului său; lungile planuri înlănţuite, cu aparatul purtat în mână de Dib Lufti, participă aproape la o transă a spiritului" (J.L. Passek).

aug. 2 – Pola: *Lisice* / Cătuşele /, de Krsto Papič, primeşte Marele Premiu şi Premiul pentru regie. Film psihologic şi de atmosferă, ce îşi desfăşoară acţiunea într-un sat de munte în Iugoslavia, în 1948. Întâmplările dramatice ce au loc, la o nuntă constituie revelatorul condiţionării istorice a personajelor în acel contradictoriu moment de cotitură politică. „O

judecată foarte dură asupra acelei perioade, făcută cu un stil deosebit de precis şi riguros" (G. Gambetti).

r ug Munir, scriitorul german Erich Maria Remarque (il 22 lui. 1898).

Îmmhmhlpint mi's L-ai la baza câtorva filme de referinţă pentru istoria în & Mmt nerafli la i: A'nimic *nou pe Frontul de Vest* – 1930; *Trei camarazi* – MMIM Inul *de triumf* – 1948.

«mü, Il7 Moare, la Piteşti, în timpul filmărilor la *Aşteptarea*, actorul lomau. / Irian Ciobotăraşu (n. 21 mart. 1910). Film din 1954. „Acest h un e íalun de limbă moldovenească aparţine acelui tip de actor monumental ram îşi pune pecetea pe chipul eroului […] prin răbdarea, înţelum Innen şi al linca omenie cu care lua cunoştinţă de toate gesturile vieţii**

(Magdu Mihăilescu) Fi *m\ Lupeni 29* (1963); *Pădurea spânzuraţilor* (1965); *hwitnr liul unui*

băiat cuminte (1967).

ihd, 10 Pr. *Magasiskolalşoamn I* (r., sc. Ištván Gřaál; a. Ivan Andonov, llvěrny Bánffy, Judit Meszléry). Sosit într-o staţiune experimentală pfudni dresarea şoimilor folosiţi la distrugerea dăunătorilor, un tânăr ni nllnlog intră în contact cu un grup de oameni a, căror deplorabilă dezumanizam – asprimea devenită ferocitate – îi provoacă repulsie. „Am vrtil să arăt că dacă dorim ca relaţiile dintre oameni să rămână umane, nu trebuie să ne lăsăm dominaţi de mecanismele create de noi înşine, că îţi un păţim ca ucenicul vrăjitor” (Gaâl) „O acuză adusă fanatismului.

Nu oricare, ci tocmai cel care pare a fi pus în slujba binelui. Pentru tenaci Intra fanatică există justificare, dar depăşirea umanului desfiinţează yardul util” (Fionca Ichim). Premiul special al juriului – Cannes, nrpi. 12 – New York: pe *Five Easy Pieces* / Cinci piese uşoare / (r. Bob

Italvdson; a. Jack Nicholson, Karen Black). Un tânăr provenind dintr-un mediu privilegiat optează pentru modul de viaţă al clasei, muncitoare, dar nu se mai simte în largul lui în niciunul dintre medii şi pleacă încotro vad o cu ochii. Studiu original şi incisiv al alienării şi al autocăutării, pe linia deschisă de *Easy Rider* şi *Absolventul*. „Cu acest gen de filme începe

Mă se contureze un fel de neorealism picaresc în cinematograful american contemporan. […] Cu un realism aspru, documentar, aceste filme & e implică tu rătăcirile fără ţintă ale inadaptaţilor, cei

pe care Marcuse îi numea baza umană a piramidei sociale" (D. Pine). Confirmă talentul unui regizor format, la şcoala televiziunii: *Regele din Marvin Gardens* – 1972; *Poştaşul nună. Întotdeauna de două ori* – 1980; *Văduva neagră* – 1986.

wept. 12 – Pentru a sprijini producţia naţională, guvernul brazilian decide ca de la 1 ianuarie 1971 toate cinematografele să consacre anual filmului brazilian cel puţin 112 zile de proiecţie.

Mopt. 28 – Moare actorul f / ancez Bourvil (André Raimbourg, n. 27 lui.

1917). Film din 1945. Roluri de comedie. Creează un personaj ale cărui trăsături principale coincid cu cele ale omului Bourvil: bunul simţ, bonomia, modestia, sensibilitatea. Film: *Omul care trece prin zid* (1951); *Strähn tind Parisul* (1956); *Tot aurul din lume* (1961).; *Cercul roşu* (1970).

sept – Firmele americane ele producţie şi distribuţie „Paramount" şi

MUniversal" fuzionează sub emblema C.I.C. (Cinema International Corpora Lion). Este o soluţie de supravieţuire, în raport cu situaţia critică în care se află marile studiouri ameninţate cu dispariţia. Concurenţa lor o reprezintă micile societăţi independente pentru care lucrează generaţia cineaştilor tineri.

oct. 16 – Pr. *Valérie a týden divů* / Valeria şi săptămâna minunilor / (r.

Jaromii Jires; a. Caroslava Schallerova, Helena

Anyzova, Petr Kopřiva).

Basm cu vampiri inspirat din romanul scriitorului ceh Vítězslav Nezval.

O parabolă plină de gingăşie şi umor a trezirii instinctelor erotice. Premii:

Bergamo, Chicago – 1971.

oct. 24 – Alegerile din Chile consemnează victoria candidaţilor „Frontului de acţiune populară", coaliţie a forţelor de stânga ce va impune guvernarea socialistă a preşedintelui Salvador Allende. Până la înlăturarea acestuia, la 11 sept. 1973, cinematografia chiliană de stat va produce 12 lungmetraje de ficţiune, 4 lungmetraje documentare şi 150 scurtmetraje. Dincolo de inegalităţile lor artistice, aceste filme „reflectă, cu mai multă fidelitate decât orice altă artă, atmosfera şi evenimentele perioadei. Considerabila importanţă istorică a acestei experienţe este potenţată şi de meritele artistice individuale ale unor cineaşti caracterizaţi prin vitalitate, entuziasm şi dorinţă de reuşită – Helvio Soto, Enrique Ortega, Miguel Littin, Răul Ruiz, Patricio Guzman" (H. Ehrman).

oct.

– Regizoarea angoleză Sarah Maldoror debutează în lungmetrajul de ficţiune en *Des fusils pour Banta* / Puşti pentru Banta /. Povestea unei luptătoare din Guineea Bissau care militează pentru lupta armată şi moare înainte de începerea ei. Primul lungmetraj realizat de o regizoare de culoare.

oct.

– Lisabona: pe *O cerco* / Cercul / (r. António da Cunha Telles; a. Maria

Cabrai, Miguel Franco). Strădaniile unei tinere de a-şi asigura o existenţă independentă, confruntările sale cu diverse medii ale societăţii portugheze, eşecurile ei succesive. „Pentru mine, tema cea mai importantă a filmului e banul şi cum poate el să condiţioneze viaţa oamenilor într-o lume mică cum e cea a Lisabonei” (da Cunha Telles). Film simptomatic pentru starea de spirit ce domneşte în Portugalia după peste 30 de ani de dictatură, dar şi pentru noile probleme pe care începe să şi le pună cinematograful din această ţară: „neliniştea sa faţă de o societate gangrenată de sufocarea politică” (J.A. Gili).

oct.

– Ia fiinţă Federaţia panafricană a cineaştilor. Scopuri: crearea de cinematografii naţionale în fiecare ţară africană şi unirea cineaştilor din zone lingvistice, culturale şi politice diferite, care să facă front comun împotriva societăţilor occidentale acaparatoare. Consideră cinematograful drept un instrument de cunoaştere reciprocă a popoarelor africane, o armă pentru realizarea unităţii culturale, preludiu al unităţii politice şi ideologice.

nov. 10 – Pr. *Brzezina* / Pădurea de mesteceni / (r. Andrzej Wajda; a.

Daniel Qlbrychski, JEmilia Krakowska, Olgierd Lukaszewicz). Ecranizare după o nuvelă de J.

Iwaszkiewicz. „Este istoria reintegrării în vital a unui tânăr care a pierdut în clipa morţii soţiei firescul opacităţii sale, mediocrul echilibru vital. […] Această provocare vitală vine din partea unui muribund – fratele tuberculos – care pătrunde în smoching în universul pădurii de mesteceni ca într-o lume de oglinzi care îi multiplică surâsul provocator” (L. Pintilie). În rolul principal, Daniel Olbrychski, unul dintre interpreţii preferaţi ai lui Wajda [*Cenuşa* – 1965, *Totul de vânzare* – 1969, *Peisaj după bătălie* – 1970, *Pământul făgăduinţei* – 1974), îmbină duritatea cu sensibilitatea într-un joc modern, interiorizat, nov. 16 – Regizorul grec Theo Angelopoulos debutează în filmul de ficţiune, cu *Anaparastassi* / Reconstituirea / (sc. T. Angelopoulos; a. Toula

Stathopoulou, Yannis Totsikas, Thannos Grammenos), triplă reconstituire a unei crime: de către regizor, de către poliţie şi de către un grup de ziarişti. Filmul „vrea să stabilească o dialectică între cele trei nivele. Principiul estetic e că fiecare plan are o valoare autonomă şi că fiecare bucată ühluhhihä liMwnz / t pentru ansamblu. Tot ceea ce lipseşte din reconstituirea í» hÍ!) m) m* i ampluloază prin celelalte două” (Angelopoulos). Premii: Salonic, ihhmi llurlln – 1971, premiul „Georges Sadoul” – 1971.

Şut = 14 Now York: pe *Love Story* (r. Arthur Hiller; sc. Eric Segal; m.

mm h liiiy; a. Mi Mac Graw, Ryan O’Neal). Doi tineri studenţi se iumt mt e ftafttorosc, dar fata

moare de leucemie. Mare succes de public *ň* miliimiiM de spectatori în primele 5 săptămâni). Această poveste despre fliitiimlii ni moarte reprezintă un fenomen de respingere a unui cinematopitif înm uiat de erotism şi de violenţă, o neaşteptată recrudescenţă a

HIB iniliamol, într-un deceniu în care aceasta nu mai este la modă. *„Love*

A>hn / a fost suflul de aer proaspăt al acestui an şi îşi merită succesul de iaurt hupă toate filmele pornografice sau pseudocontestatare ale anului o, ol a reînviat încrederea în echibrul omului" (H. Hart).

iM-e INI Oslo: pe *Love Is War* / Dragostea e război /, debutul regizorului ţmr vagin n Uagnar Lasse Henriksen. O fată şi iubitul ei se caută reciproc liih un peisaj de vară. Film remarcabil prin calităţile sale poetice şi phiul.ro. Premiu pentru imagine – Berlin 1971.

Îmi, Moscova: pe Pamiatj Memoria /, de Grigori Ciuhrai. Film docuyitml, nr, de lungmetraj, contrapunctând interviuri contemporane pe tema

Ntallngmdului – ceea ce a reţinut memoria oamenilor şi locurilor – cu matorlaliil-document de arhivă despre marea încleştare hotărâtoare pentru soarta celui de-al II-lea război mondial.

I'r, *Dodeskaden*, de Akira Kurosawa. Tablou sumbru al vieţii celor ofiliţi la marginea societăţii. Marchează o ruptură pe toate planurile faţă de opera anterioară a regizorului japonez, prin dispariţia eroului principal şi a linearităţii

povestirii, prin folosirea culorii, a decorurilor stilizate şi

«fuhdftlurilor pictate. „Am vrut să arăt mizeria cea mai neagră a Japoniei contemporane” (Kurosawa).

Pr, *Îl conformista* / Conformistul / (r. Bernardo Bertolucci; a. Jean

(tinil* Trintignant, Stefania Sandrelli, Dominique Sanda). Ecranizare duprt Alberto Moravia. Urmărind tripla degradare a unei societăţi, a unei familii şi a unui individ, filmul are în centrul său personajul unui tânăr burghez italian din anii ’30, dominat de un sentiment de culpabilitate, ţi cure alege calea conformismului absolut atât pe plan social, cât şi politic.

„Am vrut să fac analiza, fascismului ca boală a burgheziei. Nu m-a interesul, fascismul ca fenomen istoric, ci ca fenomen psihologic, precum şi ruperi, urile dintre burghezia italiană a anilor ’30 şi cea de azi” (Bertolucci). Filmul fixează câteva dintre constantele operei lui Bertolucci:

un univers plasat sub semnul dualităţii, în care personajul masculin îşi pierdu idealul sau raţiunea de a trăi şi care caută în femeie şi în dragoste un mijloc de a se distruge; o frumuseţe formală, de un deosebit rafinament, în care contribuie imaginea semnată de cele mai multe ori de Vittorio

Mlnraro. Film: *Cumătră uscată* (1962); *înainte de Revoluţie* (1964); *Ultimul hinqo la Paris* (1972); *1900* (1976)*; La luna* (1979); *Tragedia unui om*

ndirol (1981); *Ultimul împărat* (1987).

hr. *Little Big Man* / Micul om mare / (r. Arthur Penn; a. Dustin Hoffman, Faye Dunaway, Martin Balsam). „Imagine complexă, neobişnuită, du dimensiuni epice a luptelor dintre pionierii Vestului şi indieni, culminând cu atacul lui Custer de la Little Big Horn. Filmul tratează latura

Indiană a povestirii cu o compasiune reţinută, fără condenscendenţă sau sentimentalism" (E. Katz).

– FSE înfiinţează, în Australia, „Film Development Corporation", pentru distribuirea producţiei naţionale în ţară şi în străinătate.

– Are loc naţionalizarea cinematografiei în Volta Superioară şi se creează

– „Societatea naţională a filmului" (Sonavoci) profilată, în principal, pe

– Exploatarea sălilor de cinema.

– Regizorul indian Mani Kaul – reprezentant al cinematografului de

– Autor – debutează cu *Uski* Roit / Pâinea unei zile /. Format la şcoala lui

– Ozu şi Bresson, din stilul cărora a preluat sobrietatea şi caracterul voit

– Static. Tema sa preferată: aşteptarea deşartă, fără sfârşit şi fără speranţă

– A femeii indiene. Film: *O zi înaintea lunilor de ploaie* (1971); *Nehotărâred*

– (1973); *Dhrupad* (1984); *înţelepciunea lutului* (1986).

– Filmul ivorianului Désiré Écaré *À nous deux*,

/ între noi doi!

Franţă / este premiat la Festivalul de la Hyères (m. Memphis Slim; a.

Pierre Garnier, Guy Day, ont d'Anerstad). Aventurile prin care trece un tânăr negru care vrea să cunoască Parisul. „Filmul meu nu este un strigăt de răzbunare sau de revoltă, ci mai degrabă un cântec al durerii" (Écaré).

Pune bazele unui gen nou în filmul african: comedia muzicală cu problematică socială.

– Debutează regizorul algerian autodidact Ali Ghalem, cu filmul

Mektoub? / Aşa era scris? /. Viaţa muncitorilor nord-africani în Franţa, dificultăţile lor morale şi materiale. „Povestire lineară, de factură tradiţională, care prin câteva trăsături ale stilului aminteşte de neorealismul anilor '50".

– (G. Hennebelle)., Argentinienii Octavio Getino şi Fernando Solanas termină la *hora de los* homosl Ora rugurilor /, film-cheie într-o nouă etapă de existenţă a

– Cinematografului politic, „un *Crucişător Potemkin* – al Americii Latine".

Regizorii utilizează „tot arsenalul filmului-document; jurnale de actualităţi, cadre de montaj, comentariul, reclama, fragmente din alte filme, contrapunctul sunet-imagine, contopindu-le într-o originală şi radicală expunere a realităţii politice şi sociale actuale din America de Sud" (D.

Wilson). Filmul este interzis în majoritatea ţărilor latino-americane şi distribuit clandestin în

copii de 8 şi 16 mm.

– Filmul din Mauritania, *Soleil* O / Soarele O / (r., sc. Med Hondo), abordează tema condiţiei emigrantului de culoare în diverse medii pariziene.

– „Regizorul foloseşte un registru bogat de modalităţi; fals reportaj, comedie, realism documentar, teatru simbolic. [… *yS oarele O*, este unul dintre

– Filmele africane cele mai originale, cele mai agresive, cele mai abile în

– Combinarea diverselor elemente. (G.M. Cluny). Premii: Locarno, Ouagadougou – 1971.

– Brazilianul Glauber Rocha, aflat în exil, prezintă la Festivalul de la

Veneţia, *Der Leone Have Sept Cabecas* / Leul are şapte capete / (a. Rada

Rassimov, Jean Pierre Léaud). Film politic, realizat în Republica Congo.

Denunţă complicitatea burgheziei de culoare cu reprezentanţii neocolonialismului; revoluţia însă este un leu cu şapte capete şi, chiar dacă imperialismul îi taie câteva, ele cresc la loc. Rocha aplică mitologia personală la realităţile locale, plasându-şi totodată filmul sub semnul lui Brecht

(personaje tipice şi epice), Eisenstein (montaj dialectic) şi Godard (reflecţie politică). /

– Scenograful egiptean Chadi Abdel Salem, semnatarul decorurilor la

– *Faraonul*, de Jerzy Kawalerowicz, şi *Cleopatra*, de Joseph Mankiewicz, debutează în

regie cu film*ul Ei* Afoumia / Mumia /. Conceput ca un film

– Poliţist şi de aventuri, el îşi depăşeşte miza, devenind un omagiu adus i ui! mi li tălpicile, simbolizată de epoca faraonilor. Premiul „Georges Sailmiil1*i Premiul criticii – Cartagina…

h filmului chilian *Voto mas fusil* / Votul şi puşca / (r., sc. Helvio Soto).

I ilmul «fiwl realizat în cele 60 de zile care au despărţit alegerile de decipâm Lmigreftului de a-l numi pe Salvador Allende preşedinte al Republicii.

Amimnlim îmi ficţiunea şi un fel de reportaj «paralel» semnificativ, semidof mucul m\ Solo invită alegătorul de stânga să ia poziţie asupra fondului

HnMi incl: dacă, pentru ca votul său să fie valabil şi să contribuie cu ade» fi hi! Iu schimbarea sistemului politic şi a structurilor economice va fi chlípí să şi apere votul cu puşca, el o va face?" (C.M. Cluny).

liegt /, urni King Hu înfiinţează la Hong Kohg propria sa companie

Hm produc□e şi difuzare. Cel de al patrulea lungmetraj al realizatorului ei primul al noii companii, *A Touch of Zen* / Semnul lui Z en / (a. Hsu Feng, ral Ying), este primul film din Hong Kong prezent într-o competiţie i hiMiiial, ografică de anvergură – Cannes 1975. „Pornind de la un compiot ulme tir al ci tor va personaje care refuză să se supună dominaţiei celor puternici, filmul se dezvoltă căpătând tempoul unui marş justiţiar.

Privirea

 uzafă asupra mecanismului acţiunii, secvenţele în care luptele devin

Imh lu’ în spaţiu caracterizează estetica acestui film” (H. Niogret).

Ca Teheran are loc primul festival naţional al filmului. Marele Premiu revine filmelor *Glysour*, de Masoud Kimiaci, şi *Gav* / Vaca /, de Darius

Mrhrjni, „dramă rurală a mizeriei şi disperării, realizată de un cineast cu n miriilură simplă, dar „cu un puternic simţ al atmosferei” (M. Martin).

Producţia iraniană în perioada 1970 – 197.5 este de 70 – 80 lungmetraje tuimil. În majoritate distribuite doar pe piaţa internă.

Ca urmare a dării în funcţiune a unor* noi laboratoare moderne de tir» lucrare a peliculei, producţia cinematografică a statului Israel atinge

În acest an 15 filme de lungmetraj.

În IC P. Chineză se realizează o nouă versiune, colectivă, după baletul revoluţionar *Hong she miang ze chum* / Detaşamentul roşu de femei /

i prima versiune, cea din 1960, fusese regizată de Xie Jin). Filmul va fi ptwenlat în anul următor la Festivalul de la Veneţia, fiind una dintre juiţl Mde opere cinematografice chineze din perioada Revoluţiei culturale că va circula în lume.

În Pakistan producţia cinematografică concentrată în centrele de la

Dacca, Lahore şi Caraci atinge 120 de lungmetraje de ficţiune. Cel mai

Interesant film al anului este *Jibou Theykey*

Neya / Viaţă aparentă /, de

Zahir Raihan, care evocă perioada regimului dictatorial al preşedintelui

Ayub Khan.

liste prezentat filmul *Pratidwandi* / Adversarul / (r. Satyajit Ray), povestea unui şomer ce caută de lucru. Abordează, de asemenea, problemele mul, o ale Indiei contemporane. Cel mai bun film al lui Ray, dupălharulata.

Pr\ *Morte a Venezia* / Moarte la Veneţia / (r., cose. Luchino Visconti;

I Pasquale de Santis; m. Gustav Mahler; a. Dirk Bogarde, Björn Andresaen, Silvana Mangano). Ecranizare după nuvela lui Thomas Mann. Într-o

Veneţie infestată de holeră, compozitorul Gustav von Aschenbach este fascinat de frumuseţea adolescentină a tânărului Tatizio, care devine mai puţin obiectul unei atracţiixsenzuale, cât simbol al perfecţiunii estetice şi morale, al frumuseţii clasice la care artistul a aspirat întotdeauna, şi al t inereţii pe care el a pierdut-o, Astfel, filmul se constituie într-o „descriere

«vieţii trecute şi regăsite cu o stranie intensitate, totodată contemplativă şi dureroasă, o căutare proustiană a timpului pierdut” (A. Moravia) s.

„Mi-am luat o aparentă libertate faţă de modelul literar, dar numai pentru a fi şi mai credincios lui Mann. În nuvelă, Aschenbach e scriitor, dar e foarte greu de redat pe ecran

problemele şi psihologia unui scriitor. Aşa că am făcut din el un compozitor şi mi-am ales un model real: Gustav

Mahler" (Visconti). „Atingând cu *Moarte la Veneţia* o culme a contemplaţiei, detaşată de tot ce nu e durere, Visconti a construit un splendid mausoleu solitudinii sale, urmărită cu o implacabilă semeţie şi uneori cu momente exterioare de plictis şi de slăbiciune. Mă întreb unde îl va duce natura sa neliniştită. Cu greu dincolo de *Moarte la Veneţia*, deoarece perfecţiunea rareori se repetă" (V. Zurlini). În rolul personajului central, actorul englez

Dirk Bogarde atinge una dintre culmile creaţiei sale, jalonată de roluri ambigue, marcate de o anume morbiditate. Film: *Servitorul* (1963); *Pentru ţară şi rege* (1964); *Accident* (1967); *Căderea zeilor* (1969); *Portar de noapte* (1973); *Providenţa* (1977).

– Pr. Îl *giardino dei Finzi-Contini* / Grădina familiei Finzi-Cöntini / (r. Vittorio De Sica; a. Lino Capolicchio, Dominique Sanda, Fabio Testi).

Ecranizare după Giorgio Bassani. Drama evreilor din Ferrara, – la sfârşitul anilor '30, având în prim plan soarta câtorva tineri din aristocraţia evreiască supusă unor represalii succesive şi, în final, exterminării. Tragedia acestei lumi închise se consumă fără violenţă şi fără scene tari, cu o remarcabilă

S

utere de fascinaţie ce decurge, în principal, din austeritatea mijloacelor e expresie. Acest film, profund umanist, se situează pe linia marilor reuşite ale lui De Sica.

–

Ian. 8 – 16 – La Belgrad are loc primul festival internaţional al filmului

(FEST). Sub deviza „Această minunată lume nouă" sunt prezentate în acest festival necompetitiv 35 de filme laureate ale altor festivaluri, în anii 1968 – 1971, semnate de: L. Visconti, I. Bergman. M. Antonioni, F. Fellini, Bo Widerberg, V. De Sica, L. Anderson, L. Buñuel, S. Kubrick*

K. Reisz, E. Scola, A. Wajda, R. Altman, J. Boormann, G. Roy Hill, Fr. Roşi, E. Petri, S. Iutkievici, W. Wyler, K. Loach, S. Bonddarciuk ş.a.

tan. *21* – Pr. *Szerelem* / Iubire / (r. Károly Makk; a. Lili Darvas, Mari

Töröcsik, Iván Darvas). Unul dintre cele mai frumoase filme despre dăruire, credinţă şi speranţă. În climatul de suspiciuni al anilor '50, o noră îşi îngrijeşte cu devotament soacra bolnavă, ascunzându-i arestarea fiului ei. Premiul juriului – Cannes. Reprezintă începutul unei noi etape, deosebit de fecunde, în cariera regizorului ungur: *Joc de pisici* – 1974;

O noapte foarte morală – 1977; *O altă privire* – 1982.

Ian. 21 – Ia fiinţă prin decizia parlamentului de la Colombo „Corporaţia de stat pentru film din

Ceylon”, care preia ca monopol producţia cinematografică din această ţară (18 – 20 lungmetraje anual). După proclamarea republicii Sri Lanka, în 1972, activitatea cinematografică în cadrul corporaţiei va cunoaşte o creştere a producţiei la 25 – 30 lungmetraje.

lebr. 5 – Pr. *Der plötzliche Reichtum der armen Leute von Kombach* / Bogăţia neaşteptată a oamenilor sărmani din Kombach / (r. Volker Schlöndorif a. Georg Lehn, Teinherd Hauff, Margarethe von Trotta). În secolul al XI X-lea, un grup de ţărani atacă diligenţa care transportă impozitele; sunt arestaţi, condamnaţi şi executaţi. Depăşind aventura, filmul descrie un grup social provenit dintr-o lume fără speranţă, fiind „un western dialectic şi didactic, nu unul folcloric” (Schlöndorff).

fahr, N Pp. *Korol Lir* / Regele Lear / (r. Grigori Kozânţev; a. Iuri

Îmi vol i Mmmizarea tragediei shakespeariene într-o viziune ce topeşte iiidimul tu grotesc, revelând nu trăsături de stil ci caracteristici ale istoriei, I» vieţii, ale gândirii” (Kozânţev). „Fantomele, nebunia, rătăcirea solitară emulul «tul proiectate permanent pe realitatea concretă a unei societăţi miniţlimlo tu afara istoriei, confruntând nenorocirea lui Lear, alunecarea sa în decădere cu cea permanentă, în care stagnează poporul. Astfel o mişcare din ce în ce mai amplă de distrugere fizică corespunde unei repreemilfirl din ce în ce mai realiste a stării de haos, în care

nebunia celor mari lt aruncat ţara” (G. Braucourt). Marele Premiu – Teheran 1972.

fahr, tíh – Moare scenaristul ceh Jan Procházka (n. 21 febr. 1929) Film din IV57. Colaborator permanent al regizorului Karel Kachyňa, cu care înolizouză câteva dintre cele mai bune filme ale anilor ’60: *Cătuşe* – 1961; *ului înalt* – 1963; *Trăiască Republica*! – 1965; *Căruţă spre Viena* – 1966;

Crăci un cu Elisabeta – 1968.

fuhr. Îi (t – Moare, la Paris, actorul francez Fernandel (Fernand Joseph

DIN rei Contandin, n. 8 mai 1903). Film din 1930. „Monstrul sacru „în stare naturală”. În ciuda „unui registru foarte larg, care îi permite să interpreteze atât roluri burleşti, cât şi dramatice” (J. Mitry), în ultima parte a cnrleroi sale, se stereotipează jucând doar în filme produse, scrise şi regizate pan lui el. Film: *Angele* (1934); *Patricia* (1940); *Topaze* (1950); *Oaia cu cinci picioare* (1954); *Vaca şi prizonierul* (1959); *Vârstă ingrată* (1967).

mart. 8 – Moare, la Hollywood, actorul american – Harold Lloyd (n. 20

apr. 1893). Film din 1912. „Keaton ca şi Chaplin aú contractat cu cinematograful o căsătorie din dragoste. Lloyd, una raţională. O raţiune dictată de instinctul, inteligenţa şi ambiţia sa. […] Cantitativ, producţia sa e una dint.ro cele mai prolifice din întregul cinema burlesc: mai mult de 160

Îi urtmetraje între 1915 şi 1921. Cronologic, este cel de al doilea mare crêator de burlesc după Chaplin. Calitativ, în creaţia sa există puţine capodopere, dur în fiecare dintre filmele sale dintre 1918 şi 1938 apar numeroase momelile de o invenţie debordantă şi de o vivacitate excepţională. Aici el

Billige puritatea hieratică şi eleganţa lui Keaton, egalând eficacitatea comică

N lui Laurel şi Hardy" (R. Lacourbe). Film: *Băiatul bunicii* (1922); *crr şi pământ* (1923); *Trăiască sportul*! (1925).

mart.

– Hamburg: începe turnarea documentarului *Der Hamburger wand*, *Oktober 1923* / Răscoala din Hamburg, octombrie 1923 / (r. Reiner

Itiiohtenhager, Klaus Wildenhahn), dedicat insurecţiei comuniste din

Hamburg, înfrângerii acesteia, şi relevând importanţa ei pentru mişcarea revoluţionară din Germania. Îmbină imaginea-document cu interviurile luate unor foşti combatanţi şi cu filmările de evocare. Premiul pentru cel mai bun film TV – Mannheim.

apr. 1 – Moare actriţa sovietică Izolda Izviţkaia (n. 21 iun. 1932). Film din 1954. Dintr-o scurtă carieră artistică se detaşează rolul tinerei revoluţionare Mariutka, din filmul *Al 41-lea*, expresie deplină a capacităţii actriţei de a comunica stări contradictorii de mare intensitate, precum şi a datelor sale psihofizice: amestec de

monumental şi fragil, de robusteţe şi gingăşie. Film: *Primul eşalon* (1954); *Pace noului venit* (1961); *fiecare urară la 11* (1969).

apr. 6 – Pr. *Le Chagrin et la pitié* / Tristeţea şi mila / (r. Marcel Ophiils).

Documentar de lungmetraj despre ocupaţia germană în Franţa, studiu asupra psihologiei istoriei. Istorie orală şi eseu: oameni care au trăit perioada ocupaţiei relatează ce au făcut, dacă au colaborat, au suportat ori s-au împotrivit. Noutatea filmului constă în comentariul imediat al realizatorilor asupra celor declarate.

apr. 14 – Moare actorul sovietic Sergo Zahariadze (n. 1 lui. 1909). Film din 1934. Interpret al unor eroi de factură romantică (*Gheorgki Saakadze* – 1942, *Kutuzov* – 1944), dar şi al unor oameni simpli şi curajoşi având mult umor şi multă căldură sufletească (*Ultima zi, prima zi* – 1960, *Tatăl soldatului* – 1965)".

mai – Cineastul argentinian Gerardo Vallejo termină după aproape trei ani filmările la *El camino hacia la muerte de-l yiejo Reales* / Drumul spre moarte al bătrânului Realès /. Producţie-manifest a grupului de creaţie, argentinian „Cine de Liberation", realizată pe baza observaţiilor şi a mărturiilor culese de realizatori în timpul unei efective convieţuiri a lor cu familia bătrânului Gerardo Ramon Realès, din regiunea Ţucumán.

Amplă frescă a unei realităţi sociale complexe. „Unele episoade sunt evocate chiar de cei care le-au trăit, de la primii conducători sindicali până la

militanţii cei mai importanţi. Filmul este comentat chiar de realizator, care cuprinde în acelaşi focar chipurile protagoniştilor şi relaţiile lor cu contextul social, încheindu-se chiar cu moart ea eroului imaginată de cineaşti, dar […] survenită chiar în momentul terminării filmărilor”.

(U. Ulive). Marele Premiu – Mannheim.

mai – Moare scenograful francez Jean D’Eaubönne (n. 1903). Film din

1928. Semnează scenografia a peste 120 de filme atât produse comerciale curente, cât şi filme de artă în care sensibilitatea sa vivace, gustul pentru preţios şi decorativ şi îndeosebi vocaţia evocării îşi găsesc un rodnic câmp de afirmare. „Stil rafinat, „bazat pe arabescuri liniare” (L. Barsacq), în rezonanţă cu filmele baroce ale unui Ophüls (*Caruselul* – 1950, *Plăcerea* – 1951, *Lola Montés* – 1955) sau ale unui Cocteau (*Sângele unui poet* – 1930’s, *Orfeu* – 1949).

mai – Este prezentat la Cannes filmul actorului şi regizorului turc Yilmaz

Güney – Umutjăperanţa / – povestea unui sărman vizitiu, şomer, năpădit de datorii, a cărui ultimă speranţă – găsirea unei comori – se spulberă, aducându-l în pragul nebuniei. „O operă ce conţine simplitatea frustă şi violenţa intrinsecă a marilor capodopere neorealiste” (M. Martin).

Güney se recomandă a fi „un artist angajat în portretizarea meticuloasă a omului simplu din ţara sa, un cineast sensibil ce atacă frontal superstiţiile şi alienările, un regizor curajos ce-şi asumă toate

riscurile” (J.L.

Passék). Regizorul este în repetate rânduri arestat şi condamnat, dar continuă să lucreze ca scenarist în închisoare. Film: *Lupii înfometaţi* [1967);

Elegie (1971); *Neliniştea* (19.74); *Sărmanii* (1975); *Zidul* (1983).

iun. 1 – Moare regizorul belgian Charles Dekeukeleire (n. 27 febr. 1905).

Film din 1927. Venit din domeniul criticii cinematografice, „el devine primul realizator belgian de film experimental, un autodidact* perfect, scenarist, regizor, operator şi monteur” (P. Davay). Semnează câteva excelente filme documentare ce exprimă, concepţia sa despre cineast ca autor, „om care frământă materia” (Dekeukeleire), printre care *Teme de inspiraţie* – Marele Premiu pentru scurtmetraj la Veneţia-1938. Film: *Nerăbdare* (1928); *Deochiul* (1937); *Fondatorul* (1947); *Muzeul folcloric* (1956).

lui. ÎS – Moscova: pe *Pir osmani* (r. uheorghi Şenghelaia; a. Avtandil

Varazi, David Abaşidze, Zürale Kapianidze), operă biografică de mare frumuseţe jdastică şi profunzime filosofică, evocând viaţa şi creaţia pictorului din secolul al XIX-lea, Niko Piroşmanaşvili, personalitatea sa şi contradicţiile cu o realitate pe care o depăşea prin înţelepciune şi nobleţe, MIUii de ram l-a respins şi l-a împins la izolare. Mai mult decât latura hingt ilr ti îi l’ilmului se impun valorile sale de analiză

psihologică a créait i pii jurului naiv georgian, expresia umană a operelor sale.

fii), Pr. filmului senegalez *Emitai* / *Zeul* tunetului / (r., sc. Semjinnn «timmano; a. Robert Fontaine, Michel Renaudeau, Pierre Blan:! mh1) transpunerea unui fapt istoric din timpul celui de-al doilea războiu mondial, când Franţa a recrutat soldaţi senegalezi şi a luat cu forţa i. ionii (armiilor pentru hrana armatei. „În acest film am vrut să spun, minim «linie, că destinul şi-l fac oamenii şi nu zeiiu (Ousmane). Îmbiithiil ilnriinmnlul cu ficţiunea, regizorul senegalez „denunţă cu forţă şi violenţa în mie colonizării în dublul ei proces de exploatare şi / de acultufiiuum «poporului" (J.L. Pouillade).

«tig, HO (hi două zile înainte de lovitura de stat militară a colonelului lltin Aur, regizorul bolivian Jorje Sanjiňes termină filmul – ulterior interh („*oraje de-l pueblo* / Curajul poporului / (a. Ťederico Vallejo, Felicidad

I.oi ", Domitiţa Chungara). Film politic inspirat din evenimente reale:

ifMIHI rol ordonat, la 24 iunie 1967, de generalul bolivian Barrientos la mine „tiiglo XX". Cu ajutorul supravieţuitorilor şi al documentelor fotoyifiline, Sanjines evocă patru masacre similare care au avut loc între 1942

şi Itw7, IPM a 11 – Prezentarea în cadrul Festivalului de la Pesaro a filmului şoviniie *Sciastie* / Fericirea /, realizat de Aleksandr Medvedkin, în 1934, ţirllojuieşto redescoperirea

unuia dintre marii creatori» ai cinematografului iii* «nulului al patrulea şi suscită un deosebit interes – îndeosebi în rânduillo cineaştilor de stânga din ţările capitaliste – pentru opera acestui regiftnr militant care a contribuit la dezvoltareacinematografului revoluţinmtr şi a genurilor acestuia: filmul agitatoric, filmul foileton.

17 – Berlin: pe *Goya* (r. Konrad Wolf; a. Donat as Banionis). Beranie urne romanului lui Lion Feuchtwanger. „Am văzut în Goya nu doar

«i lunii genial, ci, dintre toţi contemporanii săi în raport cu care se evidenţie prin marea sa forţă emoţională şi fantezie, pe cel care credea în şiliivnnil său şi se frângea la fiecare nouă încercare a vieţii. În aceasta constă ijmmitismul Vieţii şi artei lui Goya" (Wolf). Operă de vârf în cariera unui

«HIul, «1 cărui crez este de „a face filme pentru a cuceri dreptul ca spectalfii Mil mu şi pună probleme pe care el însuşi să încerce să le rezolvebt. xFlm;

Ifent Ali (1956); *Stele* (1959); *Profesorul Marulock* (1961); *Aveam 19 ani* ÎI HIH); *Solo Sunny* (1979); *Busch cirită* (1982).

o»). fi O – în filmul *Fraţii* (r. Mircea Moldovan, Gică Gheorglie), actorul

Finuimil Petruţ* distribuit în film de regulă conform datelor exterioare

«În „făpturii sale de vlăjgan zdravăn şi sincer, de băiat curat la suflet".

h I Huchianu) şi mai rar în registru dramatic, reuşeşte o compoziţie mmuivubilă în rolul unui personaj degenerat şi abject. În următorii zece

«ni, în filmografia sa se vor înscrie atât filme de epocă cât şi contemporane, «III nmi cât şi personaje negative, atât partituri de prüft plan cât şi secundum. Mm: *Brigada lui Ionuţ* (1954)*; Secretul cifrului* (1959); *Tudor* (1964);

Nňfnrm fecioarelor (1967); *Fraţii Jderi* (1974); *Burebista* (1978); *Dragoş*:

hui fi revoluţia (1983).

21 – Pr. *Zycie rodzinne* / Viaţă de familie / (r., sc. Krzysztof Zanussi;

«Himiol Orbrychski, Maya Komorowska). „O întâmplătoare reuniune de unul lin se transformă în confruntarea protagonistului cu o lume din care le «uim parte cândva, o lume pe cale de dispariţie, care se dezagregă treptat.

««««l. a întâlnire îl obligă să-şi verifice toate alegerile făcute în viaţă, succesele care poate nu sunt tocmai succese, eşecurile la fel de incerte, Este recapitularea unei existenţe încurcate, căreia personajul vrea să-l confere dimensiuni precise” (B. Michalek). Zanussi îşi demonstrează din nou capacitatea de a selecta din situaţii de viaţă, aparent terne şi anodine, interogaţii existenţiale, căutând totodată cauzele neliniştilor morale ce-l frământă. Premiul special al juriului – Chicago. Filmul prilejuieşte afir –

marea Majei Komorowska, actriţă formată la şcoala teatrului lui Gro”.

towski. Ea compensează handicapul unui fizic ingrat printr-un joc de o profundă vibraţie dramatică, reţinut şi totodată plin de „fantezie. Flmi

Rătăcire (1974); *Domnişoarele din Wilko* (1979); *Contract* (1980); *Anul soarelui liniştit* (1983).

sept, 26 – Pr. *Sunday, Bloody Sunday* / z Duminică blestemată / (r. John

Schlesinger; a. Glenda Jackson, Peter Finch). Drama unui triunghi*

mai puţin obişnuit, îi prilejuieşte regizorului englez un sensibil şi impre*

sionant tablou al banalităţii cotidiene, într-o Londră care reflectă sfâşie*

rea interioară a personajelor.

qct. 17 – Pr. *The Go-between* / Mesagerul / (r. Joseph Losey; sc. Harold

Pinter; a. Alan Bates, Julie Christie). La începutul secolului, un băiat de 12 ani, îndrăgostit de sora mai mare a colegului său, devine purtătorul scrisorilor de dragoste dintre aceasta şi un argat al familiei. „Un film de o admirabilă sensibilitate şi inteligenţă. […] Descriind primele / emoţii ale eroului, Losey pune problema barierelor dintre clase. El traduce per*; fect conspiraţia tăcerii dictată de ipocrizie şi propune, totodată, o medi-j taţie cinematografică asupra timpului trecut" (R. Lefèvre, R. Lacourbe), nov. 1 – Moare regizorul sovietic Mihail Romm (n. 24 ian. 1910). Film din 1934. Operă variată ca inspiraţie

tematică şi inegală ca valoare artist*

tică. Autor al câtorva dintre filmele eroic-revoluţionare clasice (*Cei 13* – 1937, *Lenin în octombrie* – 1937, *Lenin în 1918* – 1939), precum şi al unor pelicule care au marcat renaşterea cinematografului sovietic după

1960 (*Nouă zile dintr-un an* – 1962, *Adevărata faţă a fascismului* – 1965).

nov, 7 – Pr. filmului biografic sovietic *Ceaikovski* (r. Igor Talankin)

constituie confirmarea unui talent actoricesc de excepţie: Innokenti

Smoktunovski (Premiu de interpretare – San Sebastian 1970). Jocul său, bazat mai degrabă pe construcţie cerebrală decât pe intuiţie, conferă personajelor interpretate o aparentă detaşare dublată de autoironie:

Scrisoare neexpediată – 1960; *Nouă zile dintr-un an* – 1962; *Hamlet* – 1964; *Unchiul Vania* – [1971; *Bariera* –; 1979; *La lăsarea nopţii* 1987.

nov.

– La Festivalul de la Chicago, Marele Premiu revine filmului canadian, *Mon oncle Antoine* / Unchiul meu Antoine / (r. Claude Jutra; a: Cl.

Jutra, Jacques Gagnon, Jean Üueeppe). Cronica intimistă a unui orăşel minier din Québec, în anii ’40, având drept erou un adolescent, căruia viaţa îi apare ca o înlănţuire de întâmplări extraordinare”. „Construcţia alternează căldura specială a scenelor de interior cu răceala şi umiditatea, indiferente sau chiar ostile, ale

exterioarelor. Peisaje magnifice şi neliniştitoare, încremenite sub zăpadă, imagini admirabile semnate de

Michel Brault" (J. Grant).

dec. 12 – Paris: pe filmului belgian *Rendez-vous à Bray* / Întâlnire la Bray)

(r. André Delvaux; a... Anna Karina, Bulle Ogier, Mathieu Carrière). În

1917, un tânăr ajunge la Bray pentru a-şi revedea prietenul cel mai bun, dar nu găseşte decât o casă populată cu amintirile trecutului. Amestec de real şi fantastic, de trecut şi prezent, film remarcabil prin acuitatea observaţiei, prin adevărul gesturilor şi al privirilor, prin rafinamentul mkts! iU l, Irfl HIU uri caracteristice întregii opere a lui Delvaux. „Un film i mini lungi aşteptări, un film în care, dacă ar fi să ne luăm după regulile i Umili dramatice, am constata că nu se întâmplă nimic, deşi conducerea iitiyt Mţlirll «into făcută cu perfectă măiestrie" (P. Davay).

8 w, ift Mxprosio a profundei crize prin care trece cinematograful japoMM. firma producătoare „Dar ei" se declară falimentară, încetându-şi erfivllatua, pe care nu şi-o va relua decât în 1975. Alte semne ale crizei:

n Uderou numărului de spectatori şi de săli la o pătrime faţă de 1960, iHHI lhllzaroa studiourilor pe genuri minore („Toei" – filme cu gangsteri, „nimrlilku" – comedii sentimentale, „Nikkatsu" – filme erotice), fălind im «vident rabat calităţii.

din, Dll După cinci ani de inactivitate, după o

serie de proiecte eşuate

(printre care şi *Tora*, *Tora*, *Tora*), după insuccesul de critică şi de public

„Ulmului său *Dodeskaden*, regizorul japonez Akira Kurosawa încearcă, e* * «Mlmicidă. Gestul său constituie una dintre consecinţele şi, în acelaşi

Umil, expresiile crizei prin care trece cinematografia japoneză.

Regizorul danez Christian Braad Thomson debutează cu *Irene*

Dragă Irone / (a. Mette Knudsen, Steen Kaaloe). Un film critic despre lliipunibilitatea de a trăi în sânul unui sistem de valori perimate.

Regizorul australian Tim Burstall debutează cu filmul *Stork*, dovedindue «a fi unul dintre cei mai talentaţi cineaşti din ţara sa, alături de Peter

Welr, Philip Mora, Ken Annám, Donald Crombie şi Fred Schepisi. În l-nil ligu raţia acestei tinere generaţii afirmată la începutul anilor ’70, Tim humliill reprezintă filonul comercial. „Filmele sale sunt populare în Ausâruliu, Iar talentul său este incontestabil, chiar dacă mulţi critici îi deplâng

Him promisurile. Filmele sale includ, ca o noutate în Australia, abordarea lemolor contemporane” (G. Băchmann). Film: *Alvin Purple* (1973); *hrunn* (1974); *Elisa Fraser* (1976); *Ţinut pustiu* (1984)*; Cangurul* (1986).

Regizorul japonez Noriaki Tsuchimoto deschide cu filmul *Minamata* o

– urlu de documentare pe tema poluării.

Realizate în maniera ciné-vèritê-ului, şlu analizează situaţia locuitorilor din localitatea Minamata, otrăviţi

Imit cu mercurul eliminat de o uzină din apropiere. „Un document deosebit de atroce, […] al cărui scop nu este doar de a denunţa pericolul, «1 şi de a dovedi necesitatea unor acţiuni eficiente împotriva unei crime legale” (J. Grant).

Primul film gabonez, *Cuvas-tu Kou* / încotro Kouroba? / (r. Alain

Fermri şi Simon Augé), prezintă experienţa unui ţăran care pleacă la oraş în

«Autarea unei vieţi mai bune.

Filmul marocan *Wechma* / Urme /, de Hamid Bermani, „dezvăluie un

«inmist de talent care se inspiră din străfundurile culturii arabo-islamice,» I «cărei componente reacţionare le denunţă cu o virulenţă care ne face wă im gândim uneori la Buñuel” (G. Hennebelle).

Metrajul medi*ules cinq jours d’une* Cinci zile dintr-o viaţă /, de regizorul din Mali, Souleymané Cissé, „relatează cu obiectivitate şi cu

Bânmibilitate existenţa unui tânăr pe care şcoala coranică l-a făcut un inadiiptat la viaţa modernă” (F. Boughedir).

Regizorul gabonez Pierre Marie Dong se afirmă cu *Sur le sentier du*

Ifai / *uiem* / Pe cărarea Recviemului /. Un tânăr cineast, reîntors de curând

În patrie, asistă la o încăierare; imaginile

violente ale realităţii se amestecă cu cele ale fanteziei sale. „Scopul meu a fost să fac publicul conştient

Io alienarea lui” (P, M. Dong). Premiu la Ouagadougou – 1972.

– Regizorul japonez Shu II Terayama debutează în lungmetrajul de fel

– ţiune cu *Sho o suteyo iţiachi e deyo*! ISĂ aruncăm cărţile şi să ieşim în stra-j

– Dă! /, în care redă criza unui adolescent – raporturilecu părinţii şi cu sorfit

– Să fuga de acasă, primele experienţe sexuale, relaţiile cu prietenii. „Pre4

– Zentându-se ca o multitudine de idei fragmentare, legate între ele la modal

– Descusut, filmul este o suită de dorinţe primare ale unor adolescenţi pieri

– Duţi într-o metropolă, de sentimentalisme şi de imprecaţii împotriva

– Puterii. […] Excelentă caracterizare a dezechilibrului bizar, a alternanţei de speranţă şi angoasă în care pluteşte tineretul japonez de azi”.

– (T. Sato).

– Regizorul algerian Mohamed Ifticene debutează cu lungmetrajul de

– Ficţiune *Le Sang de* Vexiljă îngele exilului /, povestea prieteniei tragice

– Dintre un francez-şi un algerian aflat în exil la Marsilia.

– *Et demain* îşi mâine / (r. Brahim Babai; a. Boudjemaa Bouhada). Viaţa

– Grea a ţăranilor tunisieni şi exodul lor spre oraş, unde îngroaşă rândurileţ

– Şomerilor. „Un film bine făcut, în care măiestria tehnică a regizorului

– Demnă de remarcat. Primele zece minute sunt de o concizie admirabilă

– Iar finalul, în care eroul merge pe stradă printre maşini, sugerează convingător că lumea modernă este pe cale să-l distrugă pe ómul care se află laţ

– Originea ei” (P. Vieyra).

– Senegalezul B ab acar Samb debutează în lungmetraj cu *Kodou* – povestea unei fete traumatizate psihic de operaţia tradiţională a tatuării buzelor. Cineastul „pune semn – de egalitate între cele mai bune elemente

– Ale tradiţiei africane şi aspectele pozitive ale modernismului european*

– Invitând „spectatorul să facă sinteza necesară” (F. Boughedir).

– *Gishiki* / Ceremonia / (r. Nagisa Ōshima; a. Kenzo Kawarasaki, Atsud

– Nakamura, Akiko Koyoma). Cronica unei familii în sfertul de veac card

– A urmat înfrângerii în război (1946 – 1971). „Toată viaţa familiei este relatată prin evenimentele importante ale acestor 25 de ani: înmormântări, căsătorii, cotifemorări. Zilele de ceremonie sunt cele în care membrii familiei

– Simt că legăturile de rudenie le influenţează mai mult decât de obicei conduita şi în care

injiividul se măsoară cu familia pentru a-şi dovedi nepu4

– Ţinta. Această, autoritate spirituală a familiei o simbolizează pe cea a

– Statului" (*T.* Sato).

– Regizorul suedez Jan Troell realizează primul voleu al dipticului despre

– Emigraţia suedeză în America, la mijlocul secolului al XIX-lea: Uţvan4

– *Drama* / Emigranţii), urmat în 1973 de *Nybygarna* / Lumea nouă /. Ecranizare după romanul lui Wilhelm Molberg (sc. J. Troell, B engt Forslund).

– „Aceste filme sunt printre cele mai mari descoperiri cinematografice din

– Viaţa mea. Această frescă mi-a tăiat răsuflarea" (Ingmar Bergman). Gel

– Mai mare succes de casă înregistrat de „Svensk Filmându-stri" (un milion

– Dolari în primele cinci săptămâni").

– *Perkele*! *Kuvia Suomesta* / Imagini din Finlanda / (r. Jörn Donner, Jaakko Talaskivi, Erkki Seiro). Interviuri cu muncitori, politicieni, actori, prostituate etc., despre viaţa de azi din Finlanda. „Întrebările şi răspunsurile sunt total spontane. Intervievaţii şi intervievatorii vorbesc de

– La egal la egal, şi unii şi ceilalţi fiind eroii filmului, cei întrebaţi putând să

– Răspundă sau nu" (S. Toiviainen).

– \ Pr. *Una pelea cubana contra los demonios* / O luptă cubaneză împotriva demonilor / (r., sc.

Tomas Gutiérrez Allea; a. Răul Pomares, Silvano Rey). Pornind de la un fapt real petrecut în anii ’30 (o ţărancă pretinde că i s-ar fi arătat Fecioara Maria, întâmplarea e exploatată de poliţie şi de oamenii de afaceri), regizorul realizează o frescă a vieţii cubaneze din epocă, m (3 aro descifrează condiţiile istorice ale Revoluţiei. El încearcă astfel să ajungă „la originile istoriei, să trezească conştiinţa rădăcinilor noastre ca ţară, ca popor, ca indivizi şi, totodată, într-un spaţiu sentimental mal profund, rădăcinile noastre ca oameni” (Gutiéřrez Ăllea).

– Pr. *Frêttch Connection* / Filiera / (r. William Friedkin; a. Gene Hackpman, Itoy Scheider, Fernando Rey). Film poliţist, tratat în manieră

– Semidoclimentară, urmărind eforturile unui membru al brigăzii antidrog

– De a urinări şi de a prinde o bandă de traficanţi. „Marele merit al filmului

– Este că niciodată mecanismul poliţiei nu a fost demontat cu atâta conştiinciozitate şi chiar amuzament” (D. Pine). Cinci premii „Oscar”: film, regie

– Scenariu-olranizare, montaj, actor principal. Gene Hackman va rămâne

– Multă vreme, identificat cu personajul poliţistului aspru şi încăpăţânat

– Până la obsesie. „Un minunat actor de intuiţie, înzestrat cu o capacitate

– Neobişnuită de a întruchipa în cele mai mici detalii emoţionale oameni

– Obişnuiţi” (E. Katz). Unul dintre cei mai importanţi actori hollywoodieni

– Ai anilor ’70. Film: *Nu am cântat niciodată pentru tata* (1970); *Sperietoarea*

– (1972); *Conversaţia* (1974); *Principiul dominoului* (1977); *Evrika* (1982);

– *De două oři într-o singură viaţă* (1986).

– Pr. *Dias de-l agua* / Zilele apei / (r. Manuel Octavio Gomez; i. «Jnr je

– Herrera; a. Idalia Ameus, Răul Pomares, Omar Valdès). „Tensiunea

– Inegală a filmului nu reuşeşte să distrugă complet imaginea unui spirit

– Popular, în care se întâlnesc reunite îngerul purităţii şi al eliberării, cu seiitifrhentul gregarului şi cu superstiţia. […] Tendinţa experimentalismului

– Eclectic, caracteristic cuplului de cineaşti cubanezi Gomez-Herrera, produce aproape pe tot parcursul filmului o atmosferă concret-istorică, de o

– ŘMřd forţă şi naturaleţe” (A. Morosú).

Moare documentaristul belgian Robert de Wauvrin (n. 1888), pionier al utnocinematografiei „considerată ca instrument ştiinţific de documentare şi lucru. În anii 1913 – 1937, el a explorat cea mai mare parte a Americii

Latine, adúcíňd cuisine zeci de kilometri de peliculă în baza cărora s-au făalizat 12 filme de lungmetraj.

Actorul american Clint Eastwood debutează în

regie cu *Play Misty* f br *Mei* Un cântec la cerere / (a. C. Eastwood, Jessica Walter). Cunoscut interpret de-filme de acţiune, devenit celebru datorită pistolarului cu sânge swo pe care l-a creat în „westernurile spaghetti" ale lui Sergio Leone

(*Pentru un pumn de dolari* – 1964, *Pentru câţiva dolari în plus* – 1965, *Hunul, răul şi urâtul* – 1966), actor preferat al regizorului Don Siegel

(*Inspectorul Harry* – 1971), Eastwood regizează cu siguranţă şi profenionalism acelaşi gen de filme, în care îşi rezervă rolul principal (*Hoinarul preeriei* – 1973, *Provocarea* – 1977, *Firefox* – 1981).

– México: pe *Mecanica nac io n-ai* / Mecanismul naţional / (r., sc. Luis

Alcoriza; a. Manolo Fabregas, Lucha Villa, Hector Suarez). Aventurile unui grup de meseriaşi şi mici comercianţi care fac un picnic pe marginea unei autostrăzi, în aşteptarea trecerii unei curse de automobile. „Studiu critic şi satiric al caracteristicilor psihologice ale stereotipului mexican:

glumeţ, agresiv, vesel, visător, orgolios, neîncrezător şi superstiţios".

(Z.M. Pick).

– Pr. *Last Picture Show* / Ultimul spectacol – cinematografic / (r. Peter

Bogdanovich; a. Timothy Bottoms, Jeff Bridges). „Am fost încântat de ideea de a face un film plasat la începutul anilor '50, explorând schimbarea ce survine prin moartea unui mic

cinematograf de provincie şi apariţia televizorului. O întreagă lume de vise s-a sfârşit şi un alt şir de iluzii a început să se destrame" (Bogdanovich). „*Ultimul spectacol cinematografic* este o capodoperă. Nu e numai cel mai bun film american al unui an relativ sărac în filme bune, ci cea mai impresionantă lucrare a unui regizor american, de la *Cetăţeanul Kane* încoace" (P.D. Zimmerman). Succesul

(trei premii Oscar) îl consacră definitiv pe fostul critic de film drept unul dintre cei mai interesanţi regizori ai noii generaţii de cineaşti americani, „Cheia reuşitei sale constă în aptitudinea de a reda viaţă vechilor stiluri şi reţete dragi Hollywood-ului" (G. Crowdus). Film: *Ţinte* (1968); *Luna de hârtie* (1973); *Cinematograful de altă dată* (1976); *Am râs cu toţii* (1981);

Masca (1985).

– Premiul Asociaţiei criticilor spanioli revine filmului *Espaňolos en Paris*

– Spaniolii la Paris / (r. Roberto Bodegas), care, pe tonul unui reportaj reconstituit, relatează cu accente satirice, dar şi cu înclinaţie către pitoresc, existenţa celor care vin să caute de lucru în capitala Franţei.

– Pr. *Diadia Vania* / Unchiul Vania / (r. Andrei Mihalkov-Koncealovski;

– A. Innokenti Smoktunovski, Irina Kupcenko, Serghei Bondarciuk). „Model de ecranizare mai ales în ceea ce priveşte durata planurilor, imobilismul atitudinilor, ďedramatizarea gesturilor

şi a replicilor, aspectul contemporan al acestor personaje pentru care timpul s-a oprit din imposibilitatea lor de a se integra în societate. În ritmul anotimpurilor, al ploii

– Şi al furtunii, noaptea sentimentelor se derulează cu o extremă lentoare, într-un spaţiu închis care găzduieşte incomunicabilitatea şi aparteurile

– Personajelor” (M. Grisolia).

– Premiile criticilor newyorkezi pentru regie şi film revin lui Stanley

– Kubrick şi operei sale *A Clockwork Orange* / Portocala mecanică /, ficţiune

– Politică rédând o Anglie a viitorului, violentă şi dezolantă, prin intermediul

– Aventurilor unui tânăr gangster care violează şi ucide, e arestat, i se spală

– Creierul, după care e eliberat pentru a constata că societatea a devenit, între timp, şi mai violentă. Expresie paroxistică a pesimismului regizorului, în a cărui operă, caracterizată prin eleganţa şi rafinamentul mijloacelor

– De expresie, se accentuează viziunea sumbră şi sarcastică asupra condiţiei umane. Film: *Cărările gloriei* (1957); *Dr. Strângelove* (1964); *20Oli*

– *O odisee spaţială* (1968); *Barry Lindon* (1975); *The Shining* (1979); *Vestele*

– *Metalice* (1986).

– Pr. *El jardin de tia Isabel* / Grădina mătuşii Isabel / (r. Felipe Gazais;

– A. Jorge Martinez de Hoyos, Gregorio Casai, Ofelia Guillemain). În secolul al XVI-lea, o caravelă spaniolă naufragiază pe continentul american.

– Microcosmosul social constituit de navigatori se dezagregă încetul cu

– Încetul, pe măsură ce pătrund în interiorul continentului. „Un film de

– Aventuri care prin intenţii este unul din cele mai complexe, iar prin sintaxă unul din cele mai simple şi riguroase. Cu Casals şi Ripstein, cinematograful mexican poate aspira la inteligenţă, la un nivel de expresie artistică egal cu cele mai bune producţii internaţionale” (J. de la Colina).

– Dramaturgul Eugen Ionescu este interpretul principal al filmului elveţian *Der Sclüamm* / Vaza / (r. Heinz von Kramer), ecranizare după nuvela

– Să cu acelaşi titlu. Având ca pretext viaţa cotidiană a unui filosof într-un

– Mic sat francez, filmul dezvoltă temele ionesciene: solitudinea, absurdul

– Şi neputinţa.

– Pr. *Wajah Seorang Laki-Laki* / Baladă pentru un bărbat /. Povestea

– Da dragoste, având ca fundal rezistenţa indonezienilor împotriva colonialiştilor olandezi în secolul al XIX-lea, reprezintă debutul regizorului

Teguh Karya. Considerat în 1973,1974 şi 1979 (cu filmele *Prima dragoste*, *Nunta* şi i’ MHpoouv, *Noiembrie 1828*) drept cel mai bun regizor din Indonezia. Opera un (9 lungmetraje până în 1982)

abordează „în spirit umanist şi i II Inrgl Implicaţii naţionale problema familiei, în care desluşeşte atât în planul Istoric, cât şi în cel al actualităţii, elementele unei permanenţe ce se împletesc cu tema luptei pentru unitate şi independenţă” (J. Liu).

mai Imul Italian Nino Manfredi debutează în regie cu *ricevuta* / Miracolul /. lipisod singular în cariera popularului actor italian (peste

60 de filma, începând din 1949), unul dintre marii comici ai cinematografului italian postbelic, alături de Sordi, Gassman şi Tognazzi. El „aduce cu sine lui univers propriu, o serie de elemente care circulă de la film la film.

hâmumnjula sale sunt în perpetuu decalaj faţă de realitate, continuu divizate Intra nul lor profund şi o realitate agresivă care le alterează perso Mölllfitaa. Fals răufăcător, fals asasin, emigrant în căutarea integrării, lull tur în căutarea paternităţii, Manfredi este aproape întotdeauna, în ihuină cu personajele sale, în căutarea identităţii lor şi a împlinirii lor ifiirtivo” (J.A. Gili). Film: *Călăul* (1963), *Operaţiunea San Genaaro* (1966);

Pline fii ciocolată (1973); *în numele papei-rege* (1978); *sau* (1982).

I’r. filmului malaysian *Janaham* / Blestemul / (r. M. Amin), transpu Mft it pe i coordonate locale a mitului lui Oedip.

1972

Ian. 1 – Moare actorul francez Maurice

Chevalier (n. 12 sept. 1888). Film illtt 1908. Lucrează atât în Franţa, cât şi în America. În perioada americană creează imaginea-tip a francezului mijlociu sau mai precis a pari Mlanului: zgomotos, zâmbitor, uşuratic, amorezat. „Unul dintre oamenii ml mai simpatici care au apărut vreodată pe ecran. El are talentul de a un un aer inocent celei mai compromiţătoare scene” (E. Lubitsch). Film:

Farmecul unui cais (1931); *Văduva veselă* (1934); *Tăcerea e de aur* (1947);

Can*Can* (1959); *Copiii căpitanului Grant* (1961).

Un 28 – Locarno: pe *La Salamandre* / Salamandra / (r. Alain Tanner;

H. Multe Ogier, Jean Luc Bideau, Jacques Denis). Pornind de la un fapt divers – acuzaţia de tentativă de omor adusă unei muncitoare şi achitnreu acesteia din lipsă de probe, investigaţia unui scriitor dornic să descopere adevărul în acest caz – filmul este nu numai un document asupra vieüi cotidiqne, dar şi o cronică a diferitelor modalităţi de cunoaştere a rumului. Regizorul încearcă să evoce mai multe atitudini faţă de realitate:

„Tina foarte obiectivă şi realistă în cunoaşterea faptelor, alta dominată un imaginaţie, pe care în film o reprezintă scriitorul, cea de-a treia atitudine, este* cea pe care o aduce însăşi eroina filmului”. (Tanner).

fuhr. 2 – Paris: pe *Prânz*, debut regizoral al

şansonetistului belgian

Jacques Brel. Dragostea imposibilă dintre o fată bătrână (Barbara) şi un visător ce poartă cu sine disperarea şi moartea (Brel), în ambianţa linei pensiuni de la marginea mării. „Cu detalii ce trimit când la innsor, când la Stork, iată o operă extraordinar de flamandă care ne face

Hă regăsim în povestea ei dulce-amară tonul şansonetelor lui Brel: generozitate, dispreţ pentru meschinărie, tandreţe, revoltă, poezie” (P. Davay)

Infor. 8 – Pr. *Koziat rog* / Cornul de capră / (r. Metodi Andonov; a. Katia

Pascale va Anton Gorcev). Dramă din timpul dominaţiei turce în Bulgaria: vrând să răzbune moartea soţiei, un tată îşi creşte fiica în ideea vendettei. „Scopul meu a fost să descopăr în scenariul lui Nikolai Haitov ceea ce i-ar interesa pe contemporani. În acest sens, filmul meu nu este istoric…] Problema esenţială nu este numai sclavajul, vrăjmăşia, el o idee de anvergură naţională mai generală: sensul şi scopul luptei şi al sacrificiului” (Andonov). „Filmul este o alegorie filosofică a violenţei şi a răzbunării. Această temă este tratată în două variante care se amestecă şi se completează pe plan fizic şi pe plan psihologic. […] Dus la extrem, chiar şi cel mai just mobil devine o negare” (N. Milev).

febr. 11 – Pr. *L’Arcadie*, *V Arcadie* / Arcadia, Arcadia / (r. Pierre Perrault, Michel Brault). Problema raporturilor dintre populaţia francofonă1 şi cea anglofonă, într-un oraş

canadian în perioada 1968 – 1969. „Filmul încearcă să surprindă aceste momente istorice atât la nivelul revendicărilor colective „cât şi la nivelul mai intim al iniţiativelor individuale; ilustrează perfect posibilităţile şi vocaţia legitimă a cinematografului direct”.

(P. Veronneau).

febr. 15 – Bucureşti: pe *Puterea şi Adevărul* (r. Manole Marcus; sc. Titus

Popovici; a. Mircea Albulescu, Ion Besoiu, Amza Pellea). Film politic ce abordează, de pe poziţiile statuate de Congresul al IX-lea al P.C.R., primul sfert de secol de construcţie socialistă în România. „Pendulând între reportaj şi analiză de moravuri şi de caractere, între cronică şi eseu istoric, între reconstituirea aproape documentară şi jocul liber al imaginaţiei”, filmul este „o critică a trecutului, înţeleasă ca o funcţie activă, creatoare a prezentului care îşi prospectează viitorul” (FI. Potra). Cel mai important moment în creaţia lui Manole Marcus, care îşi dovedeşte

„Aplicaţia reală pentru filmul dramatic modern” (V. Sava). Film: *Viaţa nu iartă* (1958); *Străzile au amintiri* (1961); *Canarul şi viscolul* (1969);

Actorul şi sălbaticii (1975); *Orgolii* (1981); *Mitică Popescu* (1986).

febr. 18 – Moare regizorul, teoreticianul şi producătorul englez John

Grierson (n. 26 apr. 1898). Clasic al filmului documentar, fondator şi animator al şcolii

documentariste engleze din anii ’30, conducător al cinematografiei canadiene de stat (N.F.B.) în perioada 1939 – 1945, producător al unor filme semnate de Basil Wright, Robert Flaherty, Paul Rotha, Alberto – Cavalcanti, Harry Watt etc. „Acest umanist cu studii filosofice a pornit pe urmele unor oameni simpli, s-a identificat cu viaţa lor, păstrând totuşi distanţa pentru o contemplare artistică. Micul pas îndărăt, pe care l-a făcut artistul pentru a-şi studia subiectul, a fost cheia mai multor capodopere, e echivalat cu câmpul electric al unui arc voltaic din care s-a născut poezia: o poezie exactă, serioasă, îngândurată” (R. Rusan).

Film: *Pescadoare* (1929); – *Glasul lumii* (1932); *Lumea* în *acţiune* (1942)...

febr. 19 – México City: întruniţi, la cel de al 6-lea Congres al cinematecilor din America Latină, tineri cineaşti din majoritatea ţărilor continentului sud-american, mulţi dintre ei în conflict cu regimurile de dictatură militară din ţările de origine, exprimă tendinţele progresiste de reînnoire a cinematografiei în documentul „Cultură naţională şi decolonizare culturală”, declarând: „Omyl, cultura Americii Latine trebuie să devină lătino-americane. Metropolele ne-au impus până acum modelele lor şi au denigrat formele noastre de expresie. Cinematograful nostru de azi nu se poate mulţumi cu funcţiile sale de arhivă. Dimpotrivă, el tinde să se transforme într-o structură culturală nouă şi totală, care să

folosească toate metodele cinematografului contemporan”, febr. 20 – Bucureşti: pe *Felix şi Otilia* (r. Iulian Mihu; a. Radu Boruzescu, Juliet a Sz önyi, Sergiu Nicolaescu). Ecranizarea romanului lui

George Călinescu, „în care incizia realistă şi verva parodică merg mână în mină” (V. Sava), marchează în cariera regizorului Iulian Mihu un

Itmhifiil Important pe linia căutărilor sale de punere în valoare a valenţelor

N» înmivo iile imaginii cinematografice. Inspirat de opere literare prestighfíinu nu 11 Htis (/ mându-se scenaristic pe contribuţia unor scriitori de valoare.

Milní, ui o certă vocaţie pentru fresca cinematografică, excelează şi aici în cu uronsl-ituirea întregului, din aproape în aproape, pe fragmente, în

Ihiile în unui realism de amprentă când balzaciană, când fantastică”.

il l l’ulra). Film: *Viaţa nu iartă* (1958); *Procesul alb* (1965); *Marele* sing Mmite (1976); *Lumina palidă a durerii* (1979); *Surorile* (1984); *Anohotf>ni iubirii* (1986). hhř, HI – Moscova: actorul Nikolai Gubenko debutează în regie cu *Prişol şnblut iz fronta* / *A* venit un soldat de pe front /. Strălucitei cariere a actorului «le la Teatrul „Taganka”, distribuit începând din 1964 în filme semnuti de Marlen Huţiev, Andrei Mihalkov-Koncealovski ş.a. (*Am 20 de unt* 1965, *Un cuib de nobili* – 1969), îi corespunde o nu mai puţin

reprezentativă traiectorie de creaţie în regie caracterizată prin abordarea minuni a unor probleme etice, prin excelenta selecţie şi conducere a actorilor, prin fluxul liric tumultuos. Film: *Dacă vrei să fii fericit* (1974); *Aripi fiintr* (1977); *Şi lacrimi şi dragoste şi viaţă* (1983).

mmt. 4 – 12 – Regizorul etiopian Salomon Bekele realizează filmul

Suuu (*în actuală a cinematografului african*, alcătuit din interviuri luate

ImNtştilor prezenţi la Festivalul de la Ouagadougou, mmt. 7 – Pr. filmului TV *Der Tod der Maria Malibran* / *Moartea* Mariei

Mulihmn / (r., se., i. Werner Sehr o eter); drama unei celebre primadone din une ului al XIX-lea, moartă la 28 de ani în timpul unei serate muzicale, l ihu de autor, reşdizat în lungi planuri fixe, câteva portrete de femei ţ. i i hristine Kaufmann, Magdalena Montezuma, Candy Darling) –, şi cu o ihirlitură sonoră-extrem de elaborată. Se înscrie în preocuparea cinéaslului vest-german dereînnoire a sintaxei cinematografice, prin crearea tii imagine a unui spaţiu de tip muzical. „Film didactic prin discurs şi lu’ ni i liant prin mijloacele, altcântiva experimentale, aici cristalizate printr-o h-lmică impecabilă. Prima echivalenţă pe care Schroeter o dă unei opere în II Im” (J. Bayne).

mart. 1) – Budapesta: «pe *Még kér a nép* / Psalmul roşu / (r. Miklós Janesó; i János Kende; a. Andrea Drahota, Lajos Bálazsovitz, András Bálint).

I’mimi film al lui Janesó care are ca subiect nu oprimarea, ci înfruntarea oprimării, primul său film „optimist” ce pune capăt ciclului violenţei n-nr 1 mnii triumfătoare, şi se încheie printr-o imagine simbolică a proletariatului victorios. Deşi îşi alege un fundal istoric – frământările ţărăneşti dn la sfârşitul secolului al XIX-lea – „filmul nu le analizează pe acestea hi nici nu se opreşte la „tradiţiile revoluţionare ale istoriei ungare. El se.

referă la ansamblul revoluţiei europene moderne, încadrând într-un model mmme caracteristici ale acesteia – în primul rând acea fraternizare euforicii şi generală, caracteristică debutului revoluţiilor istorice. Astfel extazul fanatic al contrarevoluţiei este înlocuit de extazul umanist al revoluţiei, devenit forţă politică eliberatoare” (M. Szabô). Premiu regie – Fuâmes.

mart. 10 – Pr. *Der Hänndler der vier Jahr Zeiten* / Negustorul de legume f, «i fructe / (r. Rainer Werner Fassbinder; a. Hans Hirschmüller, Irma

Hermann, Hanna Schygulla). Distrugerea implacabilă a unui tânăr michurghez, fost poliţist şi militar în Legiunea străină, lansat într-o mică şi

Înfloritoare negustorie. Eşecul relaţiilor sale afective, disperarea ce îl

Împinge la sinucidere decurg dintr-o fatalitate tragică, necruţătoare, cea a dificultăţilor vieţii de fiecare zi într-un sistem social dat. Cel de al II-lea lungmetraj, în numai trei ani de la debut, primul său mare succes internaţional* marchează şi o

cotitură în cariera regizorului vest-german către

„Exprimarea lucrurilor pe care le am de spus într-o manieră mai obiectivă în filme mai puţin reci şi orgolioase în perfecţiunea lor, dar mai simple; filme făcute nu pentru mine şi prietenii mei, ci pentru oameni în genere”.

(Fassbinder).

mart. 20 – Se iniţiază, în Australia, un studiu privind situaţia exactă a distribuţiei, taxelor şi încasărilor, în vederea relansării cinematografiei naţionale care, în perioada 1958 – 1968, n-a înregistrat niciun lungmetraj.

mart.

– Animatorul Peter Foldes realizează în Canada scurtmetrajul

La Faim / Foamea /. Coşmar suprarealist, realizat cu ajutorul unui ordinator, pe tema sărăciei şi opulenţei care coexistă în lume.

apr. 2 – 9 – Damasc: are loc primul festival al tânărului cinematograf arab. Ţara gazdă prezintă trei lungmetraje de ficţiune, semnificative prin tematica lor angajată: *Leopardul* (r. Nabile Maleh), despre revolta unui ţăran în 1946 împotriva opresiunii feudale, *Cuţitul* (r. Khaled Hamadé), dramă familială inspirată din realităţile palestiniene, şi *Bărbatul* (r. Faisal

Yasri), despre clarificarea conştiinţei politice a maselor în timpul, mandatului francez asupra Siriei, în perioada interbelică. Documentarele consacrate problemei palestiniene sunt cele ce domină festivalul: [*Prin suflet şi sânge*, al

egipteanului Mustafa Abu Ali, *Râul este rece*, de irakianul Kássem H aval, şi *De ce Rezistenţa*? de libianul Christian Ghazi, sunt cele mai bine primite). apr. 10 – Actriţa americană Jane Fonda primeşte premiul „Oscar" – 1971, pentru rolul prostituatei din *Klute* (r. Alan J. Pakula). Este încununarea unei cariere începute în anii '60 cu comedii lipsite de pretenţii.

(*Duminică la New York* – 1964, *Cât Ballou* – 1965, *Desculţ în parc* – 1967), perioadă în care regizorul Roger Vadim încearcă să facă din ea o nouă Brigitte Bardot [*Barbarelia* – 1968). Anii '70 marchează o cotitură în viaţa ei socială şi profesională: consecventa angajare publică pentru cauze democratice şi progresiste, abordarea unor roluri complexe, în filme ca: *Şi caii se împuşcă nu-i aşa*? (1969); *Julia* (1977); *întoarcerea acasă*

(1978); *Sindromul* (1979); *Călăreţul electric* (1980).

apr. 16 – Pr. *Music Lovers* / Amanţii muzicii / (r. Ken Russell; a. Richard

Chamberlaine, Glenda Jackson). Film pseudobiografic inspirat din viaţa compozitorului Piotr Geaikovski, tratată în stilul exuberant propriu regizorului englez, care îmbină sublimul cu oribilul într-un flux vizual plin de originalitate.

apr. 28 – Moare, la Petroşani, documentaristul român Gabriel Barta

(n. 22 oct. 1923). „Rareori apa întâlnit un dogmatic mai aspru al onestităţii duse până la ultima fotogramă. Un dogmatic al sentimentului

curat, dus până la milă şi lacrimi” (R. Cosaşu). Realizează filme cu „o distinctă pecete de lirism” (G. Căliman). Film: *Ceferiştii* (1954); *Cei mici despre lumea mare (*1960*); Gara* (1965); *După 20 de ani* (1972).

apr.

– Se deschide la Teheran prima ediţie a Festivalului internaţional al filmului, manifestare eterogenă şi cu pronunţat caracter monden, care în cei câţiva ani de existenţă nu va reuşi să-şi stabilească un profil cert.

Prezenţa în selecţie a unui film sud-african – *For the Love of an Eagle*

Pentru dragostea unui vultur / – duce la boicotarea acestei ediţii de către majoritatea ţărilor africane.

nul şi Pr. *La vraie nature de Bernadette* / Adevărata natură a Bernadettei /

I,» i, Gilles Carie; a. Micheline Lanctôt, Donald Pilon, Reynald

Imielmnt). Hurnadette, o mic-burgheză, îşi părăseşte bărbatul şi oraşul h tare lucuioşto pentru a se retrage la ţară unde caută o viaţă mai simplă, Im mijineul naturii. Cel mai mare succes de public al lui Carie, care este unul «llnt. În cei mai talentaţi şi mai populari cineaşti din Québec Film:

t M *iţa viaţă a lui Leopold* Z. (1965); *îngerul şi femeia* (1977) *Fantastica* (1980).

eust Í I Moare actriţa daneză Asta Nielsen (n. 11 sept. 1881), Film din yln în Danemarca şi

Germania. „Prima vedetă a cinematografului şi

(Mima tragediană a ecranului” (J. Mitry). „Eleonora Duse a Nordului”; H «rah Homhardt scandinavă”, „această – fiinţă, care nu era frumoasă, ilar avea un chip foarte spiritualizat, palid şi luminat de ochi mari şi expresivi, îl fost considerată cea mai înaltă manifestare a feminităţii în cinemalitgraful mut” (G.C. Gastello). Film: *Abisul* (1910); *Dansul morţii* (1912); *tii Mrraşul* (1913); *Cutia Pandorei* (1919); *Hamlet* (1920)*; Mata Hari* (1921);

VUfa durerii (1925).

Iun, 25 – Moare, la Berlin, actorul Günther Simon (n. 11 mai 1925). Film din 1952. Afirmat internaţional ca protagonist al filmelor lui Kurt Maetzig despre Ernst Thälmann – Premiu naţional al R.D.G. Şi Premiu de interprelare la Karlovy Vary – 1956. Film: *Satul condamnat* (1952); *Ernst*

I hdimann (1954 şi 1956); *Krupp şi Krause* (1969).

Iun. 24 – Zagreb: Marele Premiu al „Festivalului mondial al filmului de animaţie” (ediţia I) este atribuit regizorului sovietic Ivan Ivanov

Veno pentru filmul-epopee *Ceda prin Kerjenţe* / Bătălia de la Herson /, punere în practică a unei mai vechi năzuinţe a realizatorului de a evoca eu mijloacele animaţiei moderne dramatismul luptei, eposul popular şi

1” orie, suflul baladei. În cu totul altă tonalitate, filmul *Ave Maria*, run li za t în acelaşi

an, se dovedeşte un virulent pamflet antirăzboinic şi de înfierare a crimelor comise sub binecuvântarea bisericii.

lui. 27 – Regizoarea canadiană Mireille Dansereau debutează în lungmel rujul de ficţiune cu *La Vie rêvée* / Viaţa visată /, în care, abordează tema

G preferată: condiţia femeii în societatea contemporană. Unul dintre colo mai bune filme turnate de o femeie în Canada (Premiu la Toulon).

Foloseşte unele” tehnici proprii cinematografului experimental.

Film: *Mă mărit, nu mă mărit* (1973); *Familie şi variaţiuni* (1977).

wsg. 16 – Moare, la Brunico, actorul francez Pierre Brasseur (n. 27 dec.

1905). Film din 1925. „A fost eroul truculent, fermecător, eretic, dezmăţul., tanăru, şmecher, sincer, sarcastic, de care epoca avea nevoie. Pe rtml gigolo viclean, beţivan degenerat, derbedeu muieratic, vagabond îmbrăcat seducător în alb, fante de mahala, asasin fără scrupule, trădător dn melodramă şi părinte nobil, el părea că e totul, oricât de fugară îi era apariţia, având un aer diabolic ce-i era propriu” (C. Beylie). Film: *Copiii paradisului* (1945); *Porţile nopţii* (1946); *Amanţii din Verona* (1948); *fiarbă Albastră* (1951); *Marile familii* (1958); *Cauze drepte* (1963); *Cea mai frumoasă seară din viaţa mea* (1971).

ung. 19 – Pr. *Deliverance* / Eliberare / (r. John Boorman; a. Jon Voight, Hurt Reynolds, Ned

Beatty). Patru bărbaţi îşi petrec weekend-ul, încercând mă coboare în canoe un râu vijelios. Mica lor escapadă se transformă într-o t ragică aventură. „Am vrut să arăt că viaţa cotidiană a periferiilor marilor oraşe e construită pe masacrarea naturii: râul, simbol al forţei, e condamnat să devină un lac întins şi calm. De fapt, America, datorită unui fel de nevroză, s-a îndepărtat de natură şi pare o ţară devastată. E un lucru care depăşeşte experienţa celor patru care fac parte dintr-o lume ce distruge frumosul / încercând să creeze un spaţiu al anului 2001, total dezumanizat" (Boorman).

sept. 15 – Paris: pe *Le Charme discret de la bourgeoisie* / Farmecul discret al burgheziei / (r., cose. Luis Buñuel; a. Fernando Rey, Paul Francœur, Delphine Seyrig, Bulle Ogier, Stephane Audran). Realitatea plată a vieţii burgheze, cu stereotipiile şi locurile ei comune – preocupările gastronomul ice şi cele mondene, adulterul elegant şi alcoolismul distins, traficul de droguri – nonacţiunea, nonconversaţia şi nongândirea ce compun condiţia naturală a acestei lumi populate de personaje mediocre, inconştiente şi ridicole, jucând prestanţa, mimând distincţia şi respectabilitatea. Toate acestea „Buñuel le descrie cu acuitatea spiritului şi cu un umorrextraordinar: aceste dineuri de-o sută de ori întrerupte şi mereu reluate, aceste acte sexuale dezordonate, acest apetit pentru bani, ţaceastă luptă pentru a păstra aurul şi puterea – nimeni nu putea să le redea mai

bine” (H. Čhapier). „Amestec de comedie-pamflet, vodevil suprarealist şi poem oniric”.

(îi de Baroncelli).

sept 22 – Moare actorul sovietic Boris Livanov (n. 8 mai 1904). Film din

.1924. Creator al unei ample galerii de portrete, îndeosebi. În filme cu caracter dramatic şi psihologic. Film: *Dezertorul* [\933); *Deputatul de Baltica*

(1937); *Amiralul Uşakov* (1953); *Măsura riscului* (1968).

sept – Moare animatorul şi producătorul american Max Fleischer (n. 17

lui. 1889). Film din 1918, împreună cu fratele său Dave. Creator al unor legendari eroi ai animaţiei: clovnul Koko, marinarul Popeye şi Betty

Boop. Autor a doua lungmetraje de animaţie: *Aventurile lui Gulliver* – 1939 şi *Domnul Bug merge la oraş*. 1961. / Atent observator al realităţii americane, autor satiric, caustic, abil în folosirea contrapunctului muzical şi în utilizarea tuturor sugestiilor vechii arte comice, cu un desen precis, bogat în notaţii psihologice” (G. Rondolino).

oct 4 – Pr. *Úkrascenie ognia* / Îmblânzirea focului / (r. Danul Hrabroviţki)

impune creaţia lui Ivirii Lavrov – desemnat de altfel cel mai bun actor sovietic al anului – în rolul unui savant pionier în ştiinţa rachetelor.

Pe linia reuşitelor sale anterioare, în *Viii şi morţii* – 1964, *Nu te naşti soldat* şi *Fraţii Karamazov* – 1968, Lavrov creează un personaj

perfect adecvat epocii şi, totodată, deosebit de actual prin convingătoarea dialectică a reflexivităţii şi acţiunii ce-i caracterizează compoziţiile, oct. 11 – Pr. *U Attentat* / Atentatul / (r. Yves Boisset). Indezirabil pentru guvernanţii din ţara sa de origine, dar şi pentru serviciile secrete ale puterilor imperialiste, un militant progresist dintr-o ţară a lumii a treia, aflat în emigraţie la Geneva, este atras la Paris într-o cursă, torturat şi apoi ucis, complicitatea generală aşternând peste acest caz vălul tăcerii. Inspirat explicit din afacerea Ben Barka (1965), filmul, susţinut de o strălucită interpretare actoricească (Gian Maria Volonté, Michel Piccoli, Jean Louis

Trintignant), desluşeşte mecanismele „violenţei ca mijloc de acţiune politică” (Boisset). 1”.

oct* – La Festivalul de la Cartagina, filmul egipteanului Tewfik Saleh

Al Makhdan Our / înşelaţii /, realizat în Siria, obţine Marele Premiu pentru „magistrala analiză a problemei palestiniene, pe care o propune”, în cadrul aceluiaşi festival, criticii arabi de film reuniţi în congres hotărăsc crearea „Uniunii criticilor arabi de film”.

Îiov.

– Pr. *I Meres tou* 536 / Zile din 36 / (r., sc. Theo Angelopoulos; a. George Kiritsis, Thanos Grammenos, Yannis Kandilas). În plină dictalmn millhml, Angelopoulos evocă instalarea în Grecia, în 1936, a unei ui□* iii? triluri, cea a lui Metaxas.

Implicat în asasinarea unui lider sindical, mi informul or al poliţiei este încarcerat. Un deputat îl vizitează la închimuni, umlo Oslo luat ca ostatic. Intriga poliţistă este deturnată de Angelohnutou fiil. r un pamflet ce denunţă climatul de teroare care precede instali Mtos dictaturii şi corupţia puterii aflată în criză. „Am vrut să răstorn, în dlidrug tiparul cinematografului poliţist şi al celui politic-poliţist, de lipul *Atentatului* lui Yves Boisset. De fiecare dată când intriga risca să ilmvluü poliţistă, rup? opresc şi plec într-o nouă direcţie. Am lucrat puţin

În înamora brechtiană: fiecare bucată pentru sine şi totul pentru tot”.

I Atingolopoulos).

Îi imn H – Pr. *Obici* / Afecţiune / (r. Liudmil Staikov; a. Violeta Doneva, Slovnou Kokanova, Ivan Kondov). „Filmul este în primul rând o investigat la a psihologiei unei fete din zilele noastre. În ce măsură această fată tiotiln şi un personaj de valoare într-o societate în care eroismul, aşa cum

1 «trăit generaţia precedentă, este exclus. În ce măsură mai putem fi urniri? Luându-şi mătuşa drept ideal, eroina trăieşte sub influenţa ei

Indirectă şi reacţionează împotriva apatiei mediului şi a obişnuinţelor mic burgheze ale familiei sale” (Staikov).

ilimz 21 – New York: pe filmului: suedez *Viskningar och ropf* Strigăte ţi, şoapte / (r., sc. Ingmar Bergman; i. Sven Nykvist; a. Harriet

Andersson, 1,1 v Ullmann, Ingrid Thulin). Două surori vin la căpătâiul celei de a treia, muribundă – prilej de rememorare a unei întregi existenţe, a problemelor i, «l obsesiilor fiecăreia. Bergman dezvoltă câteva concepte pe care le-a introdus încă în *Tăcerea* şi în *Persona*: izolarea indivizilor, delimitarea

M restrângerea mediului lor ambiant, reexaminarea întregii lor existenţe.

Iternarcabilă folosire a culorii; Sven Nykvist, colaboratorul fidel al lui

Horgrnan, primeşte premiul „Oscar" pentru imaginea acestui film.

dnv. 21 – Autorităţile din Bologna sechestrează filmul lui Bernardo

Bertolucci, *Uultimo tango a Parigi* / Ultimul tango la Paris / (i. Vittorio sforaro; a. Marlon Brando, Maria Schneider), sub acuzaţia de obscenitate, l / n bărbat matur şi o tânără fată se întâlnesc, întâmplător, într-un apartament de închiriat. Relaţia lor, pur erotică, sfârşeşte prin uciderea bărbatului de către fată. „Filmul rămâne o meditaţie asupra raporturilor cuplului.

Kroii sunt ultimii doi romantici, dar orice posesiune se face prin (sau duce hi) distrugerea celuilalt" (Bertolucci). „Această furie a Erosului este foarte limpede explicată (chiar justificată) şi absolvită de orice gratuitate; situaţia de criză în care se află Paul şi Jeanne le creează nevoia de a ho smulge din ei înşişi până la renunţarea la propriile lor identităţi, pe tot parcursul acestei

crize şi al acestei iubiri. Filmul este dialectică între

Bros şi Tanathos, pe care rareori un cineast a ştiut s-o exprime astfel” (J. Delmas).

– Documentaristul belgian Henri Storck termină seria *Fêtes de Belgique*

Sărbători belgiene / (zece filme începând din 1969). Filmarea în diferite regiuni ale ţării a unor sărbători tradiţionale, astfel încât să fie păstrate mărturiile unei vieţi populare în curs de dispariţie sau denaturare. „Filmul vorbeşte despre inteligenţa caldă, despre umorul poetic, proprii autorului, despre dragostea şi sensibilitatea sa, despre spiritul său de observaţie penetrant şi ironic, despre fidelitatea crezului său de documentarist, care consideră genul un domeniu misterios, feeric şi încântător” (P. Davay), un domeniu care „ne ajută nu numai să cunoaştem omul, dar ne învaţă să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine” (Storck). Film: *Imagini din Ostende*

(*1929*); *Povestea soldatului necunoscut* (*1932*); *Borinage* (*1933*); *Simfonie ţărănească* (*1942 – 1944*); *Lumea lui Paul Delvaux* (*1946*); *Gesturile tăcerii*

– (1960)., Filmul de debut al regizorului zairez Mambu Zinga Kwami, *Moseka*, documentar despre situaţia studenţilor zairezi din Belgia, încercarea lor

– De a se identifica cu „civilizaţia”, ceea ce îi determină să-şi renege tradiţiile. Marele Premiu pentru scenariu – Ouagadougou.

– Ia fiinţă în Suedia asociaţia „Folkets Bio” (Cinematograful poporului), al cărei obiectiv este crearea unei reţele comerciale de distribuţie independentă, controlată de lucrătorii din cinematografie şi de spectatorii înşişi.

– Scop: difuzarea celor mai valoroase filme suedeze şi străine.

– Regizorul ivorian Henri Dupare se afirmă cu comedia de lungmetraj

– *Abusuant* Familia /, în care condamnă parazitismul familial şi exodul

– Rural. Tot în Coasta de Fildeş cunoaştet un deosebit succes scurtmetrajul

– *Amanie* / Veştile / (r. Gnoan M’Balla). Povestea unui om de la ţară, care

– Se stabileşte împreună cu cele două neveste la oraş şi încearcă să se adapteze, un „film excelent, caracterizat prin simplitate, vivacitate, bogăţie

– De situaţii” (P. Vieyra).

– *Noua* / Fiica ploii / (r., sc. Abdelaziz Tolor actori neprofesionişti).

– Ecranizare după o nuvelă de Tahar Ouatar. Filmul ne face să retrăim

– Patru luni dintr-o perioadă-cheie a istoriei algeriene: septembrie-decembrie

– 1954, adică lunile care au precedat şi urmat declanşării luptei armate.

– […] Operă didactică foarte completă din punct de vedere estetic, operantă

– Din punct de vedere social” (R. Bassan).

„Vreau să dezvălui fisurile structurii noastre sociale pentru a fi remediate” (Tolbi).

– Cineastul ghanez James Kwate Owoo realizează primul său lungmetraj, documentarul *Lupta pentru o Zimbabwe liberă*, oglindă a luptei populare

– Împotriva regimului rasist al lui Jan Smith. Combativitatea regizorului

– Era de altfel evidentă încă de la debutul său cu scurtmetrajul *You Hide*

– *Me* / Mă ascunzi /, în care denunţa furtul operelor de artă africane de

– Către colecţionarii din Occident.

– În cinematografia algeriană îşi face apariţia un nou curent: „cinematograful djidid” sau „cinematograful revoluţiei agrare”. Reprezentanţi:

– Mohamed Bouamari, Abdelaziz Tolbi, Mohamed Ifticene. Filme importante:

– *Cărbunarul*, *Noua*, *Gorine*, *Jurnalul unui tânăr muncitor*. Caracteristici:

– Reinterpretarea dialectică a luptei de eliberare naţională, punerea în evidenţă a problemelor actuale ale Algeriei, referirea deliberată la lupta

– De clasă. „Rolul nostru este să depăşim evenimentele pentru a le precipita

– Desfăşurarea” (Tolbi). „«Cinematograful» djidid este una dintre manifestările cele mai interesante ale celui de-al treilea cinematograf. Izbitoare

– Este modalitatea în care fiecare autor

încearcă să se arate didactic. Este

– Unul dintre cele mai reuşite exemple de cinematograf incitant” (G. Hennebelle).

– În Dahomey se realizează scurtmetrajul de montaj *Silence et feu de*

– *Brousse* / Linişte şi foc în brusă / (r. Richard Beby de Medeiros), care

– Opune civilizaţia occidentală „glacială” civilizaţiei africane „fierbinţi”.

– Concluzia autorului: valoarea unei civilizaţii nu stă numai în gradul ei

– De dezvoltare tehnică.

– După o serie de documentare, criticul indian Chidananda Das Gupta

– Abordează filmul de ficţiune cu *Bilet Pherat* / Cel, ce se întorc din străinătate /, satiră în trei scheciuri la adresa societăţii bengali, film la graniţa

– Dintre filmul de divertisment şi cel social…

Kögizorul malgaş Benoît Ramampy debutează cu metrajul mediu

Art iilentul, în care, pornind de la un fapt divers pune în discuţie raporturlln dintre clasele sociale în Madagascar, demonstrează mecanismele uimi societăţi în care pentru săraci şi pentru bogaţi nu este aceeaşi măsură.

J mică capodoperă de concizie, de sobrietate, de forţă care poate fi comţmrn la cu filmul bolivianului Jorge Sanjines, *Sângele condorului*”.

(F, Houghedir). w l r. São *Bernardo* (r., sc. Leon Hirszman; a. Othon Bastos, Isabel

Hitmiro). Ecranizare după clasicul brazilian Graciliano Ramos. Analiza reporturilor de clasă în societatea braziliană a anilor ’30, urmărind ascensiunea dublată de dezumanizare a unui ţăran ajuns mare proprietar de pământuri. „Materialul istoric şi dramatic al romanului este transpus cu o extraordinară sensibilitate şi putere de sinteză; un film matur, inteligent – fiecare plan e o reflexie, fiecare secvenţă – o demonstraţie”.

(F. Peixoto).

Pr. *Un dia de noviembre* / O zi de noiembrie / (r., sc. Humberto Solas; a, Eslinda Núñez, Gildo Torres). „Construit pe o serie de flash-back-uri şi proiecţii subiective, centrat pe ideea morţii privită prin intermediul unui om pe care o maladie incurabilă îl îndepărtează brusc de viaţa activă, filmul demonstrează încă o dată gravitatea constantă a inspiraţiei lui

Holas. Dincolo de portretul unui caracter, reprezintă o schiţă pasionantă ti vieţii cotidiene în Cuba, cu dificultăţile, dar şi cu certitudinea de a fi croat o societate şi un om nou” (M; Martin)…

În Angola, regizoarea Sarah Maldoror realizează *Sambizanga* (a. Elisa

Andrade, Domingos Oliveira). Povestea unui muncitor angolez, arestat deoarece a participat la lupta anticolonialistă, şi care moare torturat.

„Scopul filmului este de a descrie o poveste reală care s-a petrecut la începutul Rezistenţei în Angola, în anii ’60. […] Stilul decurge din preocuparea de a aduce pe ecran militanţi pe cale

de conştientizare” (Maldoror).

Regizorul Kumar Shahani, reprezentant al cinematografului indian de autor, realizează filmul *Maya darpan* / Oglinda iluziei /, o pledoarie pentru eliberarea individului de sub opresiunea tradiţiei, pentru ieşirea din izolarea familiei şi a culturii brahmanice, pentru á descoperi lumea, libertatea şi lupta de clasă. „Am încercat să introduc elemente epice într-o structură de tip liric” (Shahani). Marchează apariţia unui limbaj nou în cinematograful indian, prin folosirea intensă a metaforei, precum şi a obiectelor şi culorilor cu valoare de simbol.

– În Kuweit se realizează primul lungmetraj de ficţiune: *Bas* Y *a Bahar*

– Taci, mare! / (r. Khaled El-Seddik; a. Saad El-Farâj, Hayyat El-Fahd), dramă cinematografică realistă, inspirată din realităţile unei lumi ce se

– Străduieşte să depăşească mentalităţile şi moravurile unui feudalism anacronic. Filmul prezentat în câteva festivaluri internaţionale se va impune

– Nu numai prin exotism, ci şi prin realele sale calităţi cinematografice. În

– 1977, Khaled El-Seddik va realiza filmul *Căsătoria lui Zein*.

– Actriţa engleză Glenda Jackson primeşte premiul „Emmy” (echivalentul premiului „Oscar”, pentru TV) pentru rolul din *Elisabeta* /, din serialul

– Realizat de BBC. Această compoziţie de excepţie pune în valoare una

– Dintre faţetele proteicului talent al actriţei, a cărei gamă interpretativă

– Se întinde de la rolurile de nimfomană nevrotică din filmele lui Ken Russell

– (*Femei îndrăgostite* – 1969, *Amanţii muzicii* – f971) la cele biografice

– (/ *neredibila Sarah* – 1976) şi la cele de un comic savuros din *Amprenta*

– *Clasei* – 1973, *Vizita la domiciliu* – 1978, *Pierdutei regăsit* – 1979.

– Roman Karmen realizează documentarul de lungmetraj *Pllaiuşcii, kontinent* / Continentul în flăcări /. La 11 ani după filmul dedicat Revoluţiei

– *Cubaneze, Pilaiuşcii ostrov* / Insula în flăcări /, regizorul sovietic străbate

– Continentul sud-american din Panamá până în Chile pentru a realiza

– Într-un film de montaj – ce pune laolaltă interviuri cu lideri politici, filmări-anchetă şi filmări ale unor manifestaţii de masă şi documente de

– Arliivă – o elocventă imagine a transformărilor revoluţionare de pe acest

– Meridian…

– Pr. *Cabaret* (r. Bob. Fosse; a. Liza Minnelli, Michael York, Joël

– Grey). *Love story* între o cântăreaţă de cabaret şi un tânăr englez, în Berlinul

– Ascensiunii naziste. Film muzical, „divertisment sofisticat şi plin de stil, adresat persoanelor adulte” (J.R. Taylor). „Dincolo de

excepţionala

– Virtuozitate tehnică, de îndrumarea ireproşabilă şi omogenă a actorilor, de subtilitatea luminii şi a decorului, filmul impune o stăpânire unică a

– Limbajului cinematografic, printr-un dispreţ suveran al complezenţei şi

– Inutilului, în interiorul unui univers în care vulgaritatea şi melodrama

– Întind cele mai savante calcane" (P. Vecchiali). Opt premii „Oscar";

– Regie, actriţă, actor secundar, imagine, decoruri, montaj, muzică, sunet.

– Creaţie excepţională Liza. Minnelli, actriţă ce îmbină forţa cu vulnerabilitatea, calmul cu frenezia, dar al cărei talent exploziv şi-a găsit puţine

– Roluri pe măsură: *Cucul steril* – 1969, *New York, New York* – 1977.

– Unul dintre „tinerii lei" de la Hollywood, regizorul Francis Ford

– Coppola, înregistrează primul său mare succes cu *The Godfather* / Naşul /

– (a. Marlon Brando, Al Pacino, James Caan, Robert Duvall, Diane Keaton).

– Ecranizare după romanul lui Mario Puzo. Saga unei familii de gangsteri

– Newyorkezi, care timp de două generaţii îşi menţin prin crimă şi teroare

– Supremaţia în cadrul mafiei din oraş. „Un film excelent şi având puterea

– De fascinaţie a unei gropi cu şerpi” (L. Halliweli). Acest „dans pe muzica

– Unor timpuri violente, în care singurul partener care nu se schimbă este

– Moartea”, devine „mai mult decât un succes uriaş de box-office (detronând

– *Pe aripile vântului* de pe primul loc în clasamentul filmelor cu cele mai

– Mari încasări), ci şi un sindrom, o sursă de imitaţie” (C. Clärens). Trei

– Premii „Oscar”: film, actor, scenariu. Înzestrat cu mare vitalitate, dispus

– Să-şi investească banii şi energia în tot felul de afaceri cinematografice şi

– Paracinematografice (societatea producătoare „Zoetrope”, revista „City”.

– Etc.), Coppola este comparat adesea cu Orson Welles. Cariera sa alternează

– Filmele pretenţioase şi costisitoare (*Naşul I* şi II. 1972 şi 1974, *Apocalipsul*

– *Acum* – 1979) cu altele mai modeste, dar mai profunde (*Conversaţia* – 1974). Alte filme: *Cotton Club* (1984); *Grădini de piatră* (1986).

– Pr. *Ludwig* (r., cose. Luchino Visconti; i. Arturo Nannuzzi; a.

– Helmut Berger, Romy Schneider, Trevor Howard). Ciudata personalitate

– A regelui Ludwig al II-lea al Bavariei (1864 – 1886), prietenia cu Wagner, nebunia şi moartea sa, îi prilejuiesc lui Visconti reabordarea uneia dintre

– Temele sale preferate: analiza decăderii şi a autodistrugerii unei lumi

– Condamnate de evoluţia istoriei. „Nodul dramatic al confruntării dintre

– Măreţia, nobleţea decăderii şi incertitudinea unui prezent care ascunde

– Uscăciunea şi dezordinea îl determină pe Visconti să aleagă subiecte care

– Să-i permită evocarea nostalgică a trecutului" (E. Comuzio). Rezultatul

– Este o peliculă desăvârşită sub aspect figurativ, căreia i s-a reproşat însă

– Incoerenţa discursului. Aceasta ţine însă de opţiunea deliberată a regizorului care a vrut să reconstituie o biografie din „elemente dezordonate şi libere, ce evoluează prin ample comentarii, din care sper că portretul personajului, Hii „I. i, – mu, îl „într-o dezordine ordonată, capătă relief în toată strălucirea

= 4 i \ i i nuli). În rolul bizarului, efeminatului, capriciosului, chiar fanali, ni o Ludwig – Helmut Berger realizează una dintre cele mai imporhiiili «conţii alo carierei sale, modelată fundamental de întâlnirea cu Visconti

If *i / nut cu ilor* – 1969, *Grup de familie într-un interior* – 1975).

american Steven Spielberg (debutează cu *Duel* / Duel pe ttuluni nula / (a. Dennis Weaver), film de suspans pe tema ostilităţii maşinii lmmiriva fiinţei umane: un bărbat într-un automobil este urmărit, ameiiliiţiil, agresat de către un camion pe

care a vrut să-l depăşească. Marele

Ihnmlii Avoriaz 1973. Încă de la debut, Spielberg se récómandá drept

4 uii nimpiun al filmului de acţiune" (L. Preston) fie el *thriller* [*Fălci* – şuinţifico-fantasticTE / fuf Znire *de gradul trei* – 1977, *E.T.* – 1982)

«nu aventuri exotice (*Căutătorii arcei pierdute* – 1981, *Indiana Jones şi*

Tt-m / >lui morţii – 1984).

Regizorul algerian Mohamed Bouamari debutează în lungmetrajul de fii ţiiino cu film*ul Ei Fakam* / Cărbunarul / ta. Jussef Hajem), care aborilmi / fi o problematică de actualitate: subdezvoltarea, şomajul, eliberarea fmimii, frustrarea sexuală. „Cotidianul – iată un material bogat şi inepuiriihil. Cred că eroismul înseamnă viaţa de fiecare zi; aceşti oameni care nu trezesc în fiecare dimineaţă şi se întreabă dacă vor avea ce mânca, dar lui încetează să lupte" (Bouamari).

19.73

tan. 8 – Pr. *Wesele* / Nunta / (r. Andrzej Wajda; a. Daniel OlbrychskR

Andrzej Lapicki, Wojciech Pszoniak, Maya Komorowska). Ecranizare după piesa lui Stanisław Wyspiański. La sfârşitul secolului al XIX-lea, într-un

«al polonez de la graniţa dintre imperiul ţarist şi cel austro-ungar, are loc nunta dintre un intelectual cracovian şi o ţărancă. „Am vrut, să atac lema intelectualului şi a legăturilor lui cu

poporul” (Wajda). Filmul îmbină viziunea istorico-politică exuberantă şi violenţa individualist-romantică.

„I iniţatea de loc şi de timp a piesei, căreia filmul îi rămâne fidel, celebrarea nunţii ca suport pentru a prezenta mituri şi idiosincrazii naţionale, ritmul dinamic al evenimentelor, bogăţia limbii şi frumuseţea versurilor, marea diversitate a interpretărilor posibile predestinau drama lui Wyspiański unei adaptări cinematografice de Wajda, care, cu toate exagerările «baroce», se distinge prin echilibrul perfect al viziunii sale plastice şi al ambianţei sale muzicale” (K. Kreimeir).

hm. 26 – Moare, la Hollywood, actorul american de origine română

Edward G. Robinson (n. 12 dec. 1893). Film din 1923. Dintre cele 86

de roluri interpretate, popularitatea i-o aduc cele de „duri”, de gangsteri

Hau de poliţişti cu pistolul în mână: Film: *Micul Cezar* (1931); *Tot oraşul vorbeşte* (1935); *Dubla existenţă a doctorului Clitterhouse* (1938); *Key Largo*

(1948); *Şapte hoţi* (1960); *Şoylent Green* (1972).

Îobr. 5 – Moscova: pe – *Solaris* (r. Andrei Tarkovski; i. Vadim Iusov; a. Natalia Bondarciuk, Donatas Banionis, Iuri larvet). Solaris este o planetă îndepărtată ocupată aproape în întregime de un ocean înzestrat ni raţiune, o formă de viaţă

raţională cu care savanţii încearcă de mult

H? stabilească un contact; când, în fine, această legătură se realizează, sunt recepţionate imaginile ascunse adânc în sufletul savanţilor, imaginile unor fiinţe dragi, demult dispărute, ce îi silesc pe eroi să se confrunte cu propria lor conştiinţă”. „Poem al cunoaşterii prin ştiinţă, axat pe întrebarea dramatică dacă trecutul, conştiinţa, iubirea pentru om a savantului sunt sau nu integrabile, indispensabile operei sale. […] în plin cosmos, printre aparate abstracte şi peisaje halucinante, Tarkovski recuperează tăria şi slăbiciunea zbaterii umane” (R. Rusan).

Îefor, 18 – Marele Premiu al Festivalului panafrican de la Ouagadougou revine filmului de debut al cineastului marocan Souhel Ben Barka – *Les*

Mille et une mains / O mie şi una de mâini / (a. Aissa Elgazi, Chaibane

Abdou, Mimsy Farmer); „Pe un ritm de incantaţie şi pe imagini splendide, cu o violenţă surdă, autorul descrie viaţa de mizerie a vopsitorilor din

Marrakech, aserviţi câtorva exportatori” de covoare” (F. Boughedir).

„Prima parte privind viaţa vopsitorilor este un document, extraordinar „realizat cu multă sensibilitate. Cea de a doua – răzbunarea fiului de vopsitor – este o melodramă în stil egiptean” (P. Vieyra).

febr.

– Paris: pe *État de siège* / Stare de asediu / (r. Costa-Gavras; a. Yves Montand, Renato Salvatori). Film politic, turnat în Chile. Confruntarea dintre luptătorii unei gherile urbane dintr-un stat latino-american aflat sub teroarea dictaturii şi prizonierul acestora, un funcţionar american al unei organizaţii" internaţionale care nu era străină în esenţă de susţinerea dictaturii. „Noi nu am vrut să facem un film de suspans, ci am vrut să punem publicului o singură problemă. Întrebarea este nu dacă eroul va trăi sau va muri, ci dacă este sau nu responsabil" (Gavras). „Forţa filmului stă în întregime în dialoguri, în interogatoriile ilustrate de secvenţe scurte, privind metodele agenţilor organismului la care lucra eroul şi în intervenţiile jurnaliştilor şi ale senatorilor pe lângă guvernul dictatorial. Este vorba deci de o operă demonstrativă care renunţă la puterea suspansului (acesta este dezamorsat de la începutul filmului) şi a cinematografului de acţiune".

(C.M. Cluny).

mart. 11 – Moare regizorul italian Carmine* Gallone (n. 18 sept. 1886).

Film din 1913. Acest „Cecil B. De Miile în versiune europeană" realizează peste 100 de filme în Italia, Franţa, Anglia, Germania, Polonia, specializându-se succesiv în melodrame interpretate de mari dive ale filmului mut (Lyda Borelli, Soava Gallone), în pelicule istorice şi de

mare montare (*Ultimele zile ale oraşului Pompei* – 1926, *Scipio africanul* – 1937, *Cartagina în flăcări* – 1959), iar după război în filme-operă (*Rigoletto* – 1947, *Trubadurul* – 1949, *Cavaleria rusticană* – 1953, *Tosca*.

1956)., mart. 27 – Moare regizorul sovietic Mihail Kalatozov (n. 28 dec. 1903)

Film din 1928. Operă foarte diversă şi inegală, în care se remarcă două realizări de excepţie: *Sarea Svaneţiei* – 1930 şi *Zboară cocorii* – 1957.

„Talentul lui Kalatozov era expresiv şi puternic. Tocmai de aceea drumul lui în artă nu a fost simplu. A realizat filme care n-au corespuns întotdeauna talentului său. [...] La Kalatozov, profesionalismul nu înăbuşea sentimentul, sufletul. Şi atunci când găsea o temă care să corespundă tendinţelor lui artistice, victoria era deplină" (M. Donskoi). Film: *Bărbăţie*

(1939); *Cuceritorii aerului* (1941); *Primul eşalon* (1956); *Scrisoare neexpediată* (1960); *Cortul roşu* (1968).

apr. 6 – Bucureşti: pe *Veronica* (r. Elisabeta Bostan; m. Temistocle

Popa; a. Lulu Mihăescu, Margareta Pâslaru, Dem Rădulescu). Feerie muzical-coregrafică, cu elemente de subiect din lumea basmului şi a fabulei clasice, în care itinerează o fetiţă pornită în căutarea traistei fermecate cu poveşti. Cu acest prim musical, Elisabeta Bostan, „printre puţinii regizori români cu profil bine definit şi preocupări constante: universul copilăriei".

(Şt. Oprea), îşi extinde registrul creaţiei de la filmele cu erou-copil (seria

Nftfifl 1903 – 1967, *Amintiri din copilărie* – 1965) şi basmul feeric

[*fmwţfi fără bătrâneţe* – 1969) la superproducţia muzicală pentru copii i *m*, *i Mit* – 1976, *Saltimbancii* – 1981). Alte filme: *Promisiuni* (1985).

finit II Moare regizorul sovietic Grigori Kozânţev (n. 9 mart. 1905).

inim din 1924. Îndelungată colaborare cu Leonid Trauberg, filmele lor

«lui, tuni bune fiind: *Noul Babilon* – 1929, *Trilogia despre Maxim* – 1935 ittflO, *Oameni simpli* – 1945. Dar realizările sale cele mai de seamă sunt nnlii trei ecranizări după capodopere ale literaturii universale: *Don* Quijhlui – 1957, *Hamlet* – 1964, *Regele Lear* – 1970.

mul 5 hă – Paris: pe la *grande bouffe* / Marea crăpelniţă / (r. Marco Ferreri;

«Mmrvilo Mastroianni, Ugo Tognazzi, Michel Piccoli, Philippe Noiret, Andrea Ferreol). Patru bărbaţi, patru reprezentanţi ai marii burghezii – im judecător, un pilot*, un proprietar de restaurant, un crainic de radio – hutf UNÂNC într-o zi să se întâlnească pentru ceea ce ei numesc un „seminar gastronomic". Film contradictoriu şi provocator, din seria acelor pelicule

„De scandal" din care au făcut parte la vremea lor şi capodopere ale ernennt tografiei ca: *Vârsta de aur* şi Câinele *andaluz*. „*Marea crăpelniţă* nu te

poate lăsa indiferent pentru că este foarte dur, foarte disperat. Eu cred că aşa arată viaţa noastră, sistemul în care trăim şi care nu-i lasă pe cameni ah gândească. În faţa morţii celor patru bărbaţi, spectatorii ar trebui să aibă un moment de trezire chiar dacă trebuie să şi râdă, căci au de ce" (Ferreri).

mul – Cannes: pe lungmetrajului de animaţie *La Planète sauvage* / Planeta ahihalică /, de René Laloux. Coproducţie franco-cehoslovacă inspirată din cartea ştiinţifico-fantastică „Omi în serie", de Wul, şi realizată pe buza desenelor graficianului Roland Topor. Lupta minusculilor Omi

Împotriva opresorilor uriaşi de pe planeta Ygam. „*Planeta sălbatică* este, în primul rând, un film antirasist şi o pledoarie pentru cei pe care puternicii lumii îi numesc viermi şi şobolani şi pe care îi suprimă printr-un genocid".

(A. Tournes). „În *Planeta sălbatică* animaţia reuşeşte acolo unde eşuează udosea filmul ştiinţifico-fantastic cu actori. Filmul creează fiinţe, peisaje r l monştri plauzibili şi totodată fantezişti, care evoluează în imponderaillitatea desenului animat" (Claire Clouzot).

mal – Pr. *La Nuit américaine* / Noaptea americană / (r. François Truffaut; a. F. Truffaut, Jacqueline Bisset, Valentina Cortese, Jean Pierre Léaud, Jean Pierre Aumont). Film cu caracter autobiografic şi de confesiune –, conceput pe două planuri care alternează şi se întrepătrund: întâmplările oo survin în viaţa unei echipe de

filmare, de la primul şi până la ultimul tur de manivelă, şi povestea filmului din film. *Noaptea americană* este o răscruce în care personajele tuturor filmelor mele se întâlnesc, şi un fel de adio, deoarece există în film o serie de lucruri pe care le prezint pentru ultima oară. Există o serie de lucruri amorsate în alte filme, care se termină aici şi cărora le pun punct" (Truffaut). „Într-un scenariu care arată cu o adevărată partitură, scrisă şi interpretată magistral de Truffaut, nu psihologia personajelor determină ritmul, ci, dimpotrivă, ritmul este cel care determină psihologia personajelor şi povestea lor" (P.P. Pasolini), mai – Cannes: în „Săptămâna criticii" este prezentată coproducţia chiliano-cubaneză, *La Tierra prometida* / Pământul făgăduit / (r., sc. Miguel

Littin; a. Nelson Villagra, Marcelo Gaete, Anibal Reyna). „Povestea unui grup de ţărani săraci, fără pământ, fără casă, fără lucruvcare, într-o r / t (în 1932), au crezut în dreptul lor de a obţine pământ, în victoria unei stăpâniri mai drepte, ca şi în posibilitatea eliberării întregului popor".

(A. Morosu).

lui. 20 – Moare, în condiţii misterioase, actorul Bruce Lee (n. 1941), vedeta filmelor cu arte marţiale (karate, kung-fu etc.), realizate înjâong

Kong la începutul acestui deceniu. Popularitatea sa imensă în rândul tinerilor din toată lumea îi va determina pe producători să

panseze alte vedete cu înfăţişări şi nume asemănătoare (Bruce Li, Brucele, Bruce Lei), dar niciuna nu va egala modelul.
lui.

– Moare regizorul suedez Gustaf Molander (n. 18 nov. 1888). Film din 1920. Face legătura dintre generaţia maeştrilor (Stiller, Sjöström) şi cea a renaşterii filmului suedez (Bergman, Sjöberg). O lansează pe Ingrid Bergman în filmul *Intermezzo* – 1937. Film: *O noapte* (1931); *Cuvântul* (1943); *Femeia fără chip* (1947); *Eva* (1948); *Stimulantia* (1967)., lui.

– Regizorul congolez Sebastian Kamba, autorul primelor scurtmetraje din această ţară (*Kakayo*, *Poporul din Congo ca încinge*), realizează şi primul lungmetraj – *La Rançon d'une alliance*! Preţul unei alianţe /.

Ecranizare după romanul concetăţeanului său Jean" Malonga, filmul urmăreşte conflictul armat dintre două clanuri, evidenţiind organizarea socială, condiţia femeii şi a ţăranului.

aug. 2 – Locarno: pe *Incitation* / Invitaţie / (r. Claude Goretta; a. Michel Robin, Jean Luc Bideau, Jean Champion). Proprietarul unei splendide vile îşi invită la un part. y-surpriză colegii de serviciu, alături de care lucrează de ani de zile în acelaşi birou. „Aceşti oameni, care în întreaga lor viaţă publică mimează siguranţă şi demnitate, vor lăsa să transpară adevărata lor esenţă, fericirea lor standard,

valorile convenţionale în care cred şi morala meschină după care îşi conduc existenţa. Acesta este farmecul discret al micii burghezii geneveze” (Fr. Buache). Maniera în care regizorul operează spectrografia critică a unei societăţi pornind de la un joc (în evidentă tradiţie Renoir), ştiinţa construirii atmosferei şi a relaţiilor interumane, a portretului colectiv impun atenţiei numele regizorului elveţian Claude Goretta. Film: *Nehunul* (1970); *Dantelăreasa*, (1977);

Procinciaia (1980); *Moartea lui Mario Ricci* (1983).

aug. 20 – Mioare, la Paris, regizorul francez Jean Pierre Melville (n. Jean

Pierre Grumbach, 20 oct. 1917). Film din 1946. Unul dintre premergătorii „noului val francez” în ceea ce priveşte metodele de producţie: decoruri naturale, echipe de filmare restrânse, absenţa vedetelor, finanţare independentă. Realizează îndeobşte adaptări după opere literare ale unor scriitori celebri şi mai puţin celebri (Cocteau, Vercors, Simenon), genul său predilect fiind filmul de suspans, marcat de admiraţia sa pentru cinematograful american al anilor ’30. „Eu nu am ambiţia să reinventez cinematograful. El a atins perfecţiunea prin 1934 – 1935. Fără filmele americane realizate în acei ani”, nu m-aş fi apucat niciodată de cinema”.

Film: *Tăcerea mării* (1949); *Bob incendiatorul* (1955)*; Léon Morin, preot*

(1961); *Samuraiul* (1967); *Cercul roşu* (1970).

aug. 31 – Moare, la Palm Springs, regizorul american John Ford (n.

Sean Aloysius O’Fearna, 1 febr. 1895). Film din 1917. „Unul dintre maeştrii westernului, căruia îi imprimă un conţinut social şi pe care îl ridică la nivelul epopeii antice. […] Opera sa, care cuprinde peste o sută de filme, se caracterizează prin permanenţa aceluiaşi subiect: prietenia dintre bărbaţi şub semnul unui ideal comun” (J. Mitry). „Toată opera lui are un caracter simplu şi elementar, fiind străbătută de o profundă sinceritate; fiinţele se definesc prin actele lor, prin poziţia lor în spaţiu şi timp, departe de orice simbolism” (A. Frezzato). „Niciun regizor american nu s-a aventurat atât de departe în peisajul trecutului american, în epoUD lui Lincoln, Lee, Twain, O’Neill, în epoca celor trei mari războaie, îl tiMpi Niţiilor în Vest şi peste Atlantic, a indienilor din Mohawk Valley ei niuhx, a incursiunilor irlandeze şi spaniole, şi în politica greu de menţinui fi oraşelor poliglote şi a statelor de frontieră” (A. Sarris). „Unitatea

Njmnil Halo nu este dată totuşi de concentrarea asupra problemei amenirtfiM, el de viziunea sa politică singulară asupra întregii vieţi. Tema cea mut don abordată este înfrângerea, eşecul, tragedia, dar şi gloria implit H i pe care acestea ó aduc” (P. Bogdanovich) Film: *Calul de fier* (1924); *l ninila pierdută* (1934); *Denunţătorul* (1935); *Diligenta* (1939); *Fructele mímci* (1940); *Sacrificaţii* (1945); *Draga mea Clementina* (1946);

Omul hm alt (1952; *Omul care l-a ucis pe Liberty Valance* (1962); *Toamna cheyen ihr* (1964).

nim. Regizoarea senegaleză Safy Faye termină filmul *Kaddu Beykat* i< risnare de la ţară / (a. Assane Faye, Magnet te Gueye). Migrarea unui

Unir ţăran la oraş „unde speră să-şi intenâeieze o familie., Filmul meu este o mărturie în formă de scrisoare, în care este vorba de problema monoculturii în Senegal, datorită căreia ţăranii ajung în cea mai neagră miorie" (Faye).

ung.

– Beirut: Institutul de Cinematograf Palestinian al O.E.P.-ului începe editarea unui jurnal cinematografic de actualităţi în scopul de a „propaga mai accelerat informaţiile despre evenimentele cele mai importante privind cauza palestiniană, de a înscrie în sunet şi în imagine istoria cotidiană a Revoluţiei noastre" (F. Abdelaziz).

nrd. 3 – Pr. *Monolog* (r. Ilia A vor bah; a. Mihail Gluzskii, Margarita Terehova, Marina Neiolova). Un renumit savant în pragul senectuţii trăieşte o criză de conştiinţă ce-l obligă să-şi reexamineze întreaga carieră, să-şi regăsească curajul şi-l creativitatea tinereţii. „Un caz faustic, în care tribulaţiile eroului nu se „nutresc din plasma legendei, ci din ambianţa mai apropiată a vieţii de familie, a şedinţelor, a laboratoarelor şi a conferinţelor de presă. Portretul fermecător al savantului este combinat dintr-o multitudine de planuri, în care montajul scurt şi sincopat

surprinde o cantitate impresionantă de fapte unite printr-un patos al credinţei în ideal, regăsită” (R. Rusan).

evpt. 26 – Moare actriţa italiană Anna Magnani (n. 7 mart. 1908). Film din 1934. Ea a fost „actriţa tragică ce a dat un nou chip Italiei, care a contribuit la prestigiul cinematografului nostru în toată lumea şi nu prin intermediul unor montări spectaculoase inspirate din Roma antică, ci în filme ai căror eroi sunt, oamenii de pe stradă, copiii, femeile, poporul devenit protagonistul istoriei” (G. Lizzani). „O panteră cu ochi de fosfor, care străpung aerul, gata să se apere şi să atace: o fiară splendidă” (F. Zeffirelli), Film: *Teresa Venerdi* (1941); *Roma, oraş deschis* (1945); *Bellissima*

(1951); *Trandafirul tatuat* (1955); *Mama Roma* (1962)*; Secretul din Santa*

Viitor ia (1969).

Kept.

– După şapte ediţii consecutive, desfăşurate la Hyères, în Tran ţa, „Întâlnirile internaţionale ale tânărului cinematograf” (Rencontres internationales du jeunev cinéma), confruntare care impusese atenţiei publicului filme de René Allio, André Delvaux, Claude Lelouch, A. Mihalkov Konceaiovski, îşi desfăşoară cea de-a 8-a ediţie la Toulon. Urmărind ca şi în ediţiile precedente punerea în evidenţă a doua tendinţe în cinematografia contemporană – „cinematograful de azi” şi „cinematograful de mâine” –, întâlnirile

tânărului cinema „se străduiesc să arate că acest cinematograf de mâine există, că el este diferit şi că el aduce o nouă scriere cinematografică” (M. Maze).

sept» – Regizorul spaniol Carlos Saura începe filmările la *Prima Angelica* / Verişoara Angelica / (a. José Luis Lopes Vasquez, Lina Canalejas, Fernando Delgado). Încercare de a explica semnificaţia războiului civil unei generaţii prea tânără ca să-l fi cunoscut direct. „Primul film despre războiul civil care priveşte faptele din punctul de vedere al învinşilor”.

(Saura). „Saura tratează direct războiul din Spania, fără să recurgă la masca alegoriei şi fără să renunţe la obsesiile sale: societate imuabilă, educaţie religioasă, familii vrăjmaşe, morală retrogradă” (G. Jacob) *

„Film după film, Saura construieşte o suită romanescă a unei burghezii spaniole închise în apartamentele ei, în domeniile ei, în amintirile şi obsesiile ei. […] Saura reinventează într-un climat spaniol *Fragii sălbatici* al lui Bergman” (J. Sicher).

oct. 10 – Mannheim: pe documentarului de lungmetraj *Le Train rouge*

Trenul roşa / (r. Peter Amman). Reluând o tematică abordată în 1970

În pamfletul antixenofob, *Braţe de muncă da* /, *Oameni nu* /, regizorul elveţian realizează un film de propagandă politică inspirat de revenirea în patrie, cu ocazia alegerilor, a muncitorilor italieni din Elveţia. Referirea continuă la condiţiile

cotidiene de existenţă ale acestor, emigranţi face ca filmul să nu se limiteze doar la speranţa acestor dezrădăcinaţi de a *

realiza în Italia o lume mai bună, ci să se constituie şi ca o critică a contradicţiilor societăţii elveţiene. Premiu la Mannheim.

oct. 27 – Guvernul camerunez emite un decret pentru crearea Fondului de ajutorare a creaţiei cinematografice naţionale.

nov. 3 – Moare regizorul francez Marc Allégret (n. 22 dec. 1900). Film din 1927. Succesul îndelungatei sale cariere – al cărei apogeu se plasează în anii ’30 – se datorează, în principal, preciziei şi competenţei sale de bun meşteşugar, precum şi capacităţii sale de a descoperi talente actoriceşti (Simone Simon, Michèle Morgan, Danièle Delorme, Gérard Philipe, Jeanne Moreau). Film: *Fanny* (1932); *Chemarea primăverii* (1934); *Veninul*

(1937); *Frumoasa aventură* (1942); *Ştrengăriţă* (1952)*; Balul contelui d’orgel* (1970).

nov. 21 – Moare operatorul francez Armand Thirard (n. 25 oct. 1899), Printre cele 90 de filme realizate, începând din 1929, în compania unor regizori ca Julien Duvivier, H. Clouzot, R. Vadim, M. Carné, A. Litvak etc., câteva exprimă cel mai bine specificul talentului său, cultura imaginii şi gustul pentru o fotografie echilibrată, subordonată atmosferei şi descrierii realiste a mediilor: *Amanţii* – 1937; *Simfonia pastorală* – 1946;

Tăcerea e de aur – 1947; *Cauze drepte* – 1964.

nov. 28 – Moare actorul englez Laurence Harvey (n. Larushka Misa

Schikne, 1 oct. 1928). Film din 1948. Expresia sa obstinată, privirea sa vicleană, jocul său impulsiv îl desemnează pentru personaje ambigue, uneori declarat negative. Film: *Drumul spre înalta societate* (1958); *Vară şi fum* (1962); *Ultraj* (1964); *Veghea de noapte* (1973).

dec. 9 – Filmul *Mongolii*, debutul regizorului iranian Parviz Kimiavi, comedie sarcastică despre munca cineastului şi obsesiile sale, amestec de real şi imaginar, de prezent şi istoric, este distins cu Premiul special al juriului la Festivalul internaţional de la Teheran, dec.

– Roma: pe *Amarcord* (r., cose. Federico Fellini; i. Giuseppe Rotunno; a. Bruno Zanin, Armando Brancia, Magali Noel). Imagine nostalgică a oraşului natal al lui Fellini – Rimini – în anii ascensiunii mussoS

iiinnn, filmul reia cu umor şi tandreţe (cuvântul *amarcord*, înseamnă în lelm în roinagnol *îmi aduc aminte*) toate temele dragi regizorului. Unililnn de loc şi de timp, puţinătatea personajelor, prezenţa povestitorului

Hiimutnio li an lele numeroaselor întâmplări care dau filmului aspectul unul mozaic. „Mişcarea *din* şi *spre* provincie se suprapune permanent la

Nilul ou mişcarea *din* şi *spre* trecut. […] «Provincie» şi «trecut» semnifh fi la el *copilărie* – o vârstă care nu are nicio importanţă şi e aceeaşi etili Iuţile regimurile politice ce s-au perindat în

Italia” (L. Godelli). „Eterfiti promise ale fascismului eu le văd în condiţia de a fi provincial, în lipsa de informare, în ignorarea problemelor concrete şi reale, în refuzul tio îi aprofunda viaţa fie, din lene, din prejudecată, din comoditate, fie illn vanitate” (Fellini).

Regizorul cubanez Manuel Péréz debutează în lungmetraj cu *El hombre*

4 g Maşinicujornul din Maşinicu /. Filmul abordează o temă nouă în

Istoria cinematografului cubanez: lupta împotriva duşmanilor Revoluţiei, în anii imediat următori victoriei acesteia. „Amintind de cinematograful sovietic din anii ’30, filmul are o extremă severitate dramatică şi o uimitoare eficacitate, scăpând cu totul de capcanele didacticismului sau ale sectarismului; e animat de o certitudine umanistă şi un suflu revoluţionar ce transcende rigoarea demonstraţiei. Stilul «poliţist» al filmului este în mod practic eficace atât la nivelul de suspans dramatic, cât şi la ml al reportajului «în direct», autentificat de documente şi mărturii”.

(M. Martin).

Sub direcţia lui Rodolfo Echeverria, Banca Naţională a Cinematografiei din Mexic (înfiinţată în 1941 cu scopul de a ajuta şi finanţa producţia naţională) începe o politică nouă, de sprijinire a cinematografului nonromorcial, „a producţiei de calitate, printr-o distribuire mai largă a operelor tinerilor cineaşti în Mexic şi în străinătate, de

difuzare a filmelor de real prestigiu cultural, rupând deci cu structurile tradiţionale ale cinematografiei mexicane din deceniile anterioare” (Z.M. PickJ.

An de vârf pentru producţia cinematografică din Hong Kong (201

filme faţă de 137, produse în 1971, şi 133, în 1972), corespunzând cu apogeul modei filmelor „karate” pe piaţa cinematografică din Europa Occidentală şi S.U.A. „În marea lor majoritate filmele acestea sunt lipsite de orice ambiţie artiştică. Chiar la simplul nivel de fabricaţie nu există nicio preocupare pentru perfecţiune tehnică. Imaginea, adesea neclară, cadrajul ezitant, mişcările de aparat aproximative, lumina plată, dublajul totdeauna detestabil, aceasta este regula generală a sistemului; cei câţiva puţini regizori, care reuşesc filme de valoare – cel puţin identică – celor europene, constituie excepţii” (H. Niogret).

– Filmul nigerian *Saitane*, de Oumarou Ganda, „făcut din poezie şi umor, subliniază originalitatea creatorului său, care posedă un ton personal şi a cărui fericire de a face film exclude frământările depersonalizării care îi rod pe alţi cineaşti” (F. Boughedir).

– Primul lungmetraj malgaş *Le Retour* / întoarcerea /, de Randrasana

Ignace Solo, relatează exodul unei familii de la ţară la oraş şi imposibilitatea ei de a se adapta. „Uluitor de natural, realist şi plin de forţă în

descrierea vieţii acestor amărâţi” (F. Boughedir).

– Regizorul spaniol Manuel Guttierrez Aragon debutează cu *Hablamudita*

Alfabetul surdomuţilor /. Un editor între două vârste îşi petrece vacanţa în Pirinei, unde întâlneşte o păstoriţă mută, pe care vrea să o înveţe să

– Vorbească. Filmul redă o atmosferă poetică, o lume de basm în care eroul îşi uită obligaţiile citadine.

Primul lungmetraj libian *Drumul*, de Youssef Ghaabane Mohamed, evocă viaţa unui sat de munte până la care nu există niciun drum de acces. 1”.

– Regizorul Shyam Senegal debutează în lungmetrajul de ficţiune cu

– Filmul An / cur / Sămânţa /, a cărui temă este confruntarea dintre clasele

– Sociale în mediul rural. „Am vrut să arăt că cei mai liberali dintre burghezii

– Rurali redevin exploatatori de îndată ce se simt ameninţaţi” (Senegal).

– Unul dintre primele filme ale „noului cinematograf indian” distribuite în

– Reţeaua comercială a cinematografelor din Bombay.

– Regizorul spaniol Victor Brice debutează cu *El* espíritu *de la colmena*

– Spiritul stupului / (a. Fernando Fernan Gomez, Teresa Grimpera, Ana

– Torrent). În 1940, într-un sat din podişul

castilian, o fetiţă, impresionată

– De vizionarea filmului *Frankenstein*, crede în existenţa monstrului, îl

– Caută şi până la urmă crede că îl recunoaşte într-un individ în afara legii, ce se ascunde prin zonă. „Punctul de plecare a fost redarea destinului

– Modern al anumitor mituri literare şi cinematografice. Azi ele sunt pe cale

– De dispariţie, pentru că s-aii degradat, s-au fetişizat, au suferit diverse

– Manipulări” (Brice). „Imagine a tristeţii şi a frustrării care au urmat după

– Victoria lui Franco, primul film spaniol despre cei care au luptat fără să

– Ştie de ce” (R. Mortimore). Marele Premiu – San Sebastian.

– Pr. *American Grafitů* (r. George Lucas; a. Richard Dreyfuss, Ronny

– Howard, Paul Le Mai). Tribulaţiile de o noapte ale unui grup de adolescenţi dintr-un orăşel californian al anului 1962 constituie subiectul acestei pelicule de inspiraţie autobiografică. „Am făcut filmul ca să povestesc

– Cu simpatie viaţa adolescenţilor de atunci, dar, totodată, ca să vorbesc

– Despre sfârşitul unei epoci politice şi sociale, al epocii rock. Este sfârşitul

– Unei întregi ere, când tineretul a trebuit să renunţe la un mod de viaţă

– Plăcut, lipsit de griji, şi să accepte preocupări de ordin social şi politic”.

– (Lucas).

Maa on syntinen lauluj Pământul e un cântec pervers / (r. Rauni Mollberg; a. Moritta Viitamaki, Pauli Jauhojărvi). Prima dragoste a unei fete de la ţară, al cărei tată îi omoară iubitul atunci când află că e însărcinată. – „Nu este un film despre Laponia, deşi descrie viaţa oamenilor de acolo. Tema este universal valabilă. Am făcut un film despre sentimente şi emoţii care în zilele noastre sunt neglijate" (Mollberg). Premiu special – Locarno 1974. vf a

– Primul lungmetraj realizat în Volta Superioară, *Le Sang des parias*

– Sângele dezmoşteniţilor /, de Djim Mamadou Kolla, pune problema castelor şi a discriminărilor care interzic, de pildă, căsătoria dintre fierari şi alte grupuri sociale, – Regizorii Yves Billon şi Jean François Gehiano realizează în Tanzania filmul *Ujarnaa* – mărturiile unor ţărani din opt sate despre evoluţia lor spre socialism, pe care îl definesc drept umanism.

– Pr. documentarului cubanez de lungmetraj la *nueva escuela* / Şcoala

– Nouă /, de Jorge Fraga. Constanta preocupare educativă a cinematografului cubanez se verifică din nou prin acest reportaj în câteva şcoli rurale, sector de avangardă în sistemul educaţional al Cubei, care porneşte de

– La dorinţa de a lega cât mai strâns şcoala cu viaţa. Combină secvenţele

– Documentare cu interviurile, comentariul

informativ cu cântecele.

– Pr. *The* mg / Căci cum au a / (r. George Roy Hill; a. Paul Newmàn

– Robert Redford, Robert Shaw). Comedie retro, în care doi escroci, plin

– De vitalitate, inventivitate şi umor, montează o ingenioasă răzbunare

– Împotriva unui mare gangster care le-a omorât prietenul. „Un joc de şah

– Care se joacă cu pistoale, curaj şi gaguri” (A. Stuart). Mare succes de public datorat în principal celor doi protagonişti. Şase premii „Oscar”:

– Film, regie, scenariu original, decoruri, montaj, muzică.

– În Egipt, Youssef Shahin realizează *Al Ousfour* / Vrabia /, ultimul

– Film din trilogia începută în 1969 cu *Pământul*. Coproducţie egipteanoalgeriană, filmul reconstituie momentul înfrângerii Egiptului (la 9 iunie

– 1967) în faţa agresiunii israeliene, explicând prin destinul unor personaje

– Simple zilele de doliu şi mânie ale poporului egiptean. „În prima parte

– A trilogiei mele, am descris lupta felahilor pentru pământ contra feudalilor anilor ’30. În cea de-a doua, am descris procesul degradării unui intelectual egiptean de azi. În *Vrabia*, încerc să denunţ tarele societăţii care

– Au dus la dezastru. Părerea mea, pe care încerc să o transmit prin film, este că trebuie să

găsim în societatea egipteană înseşi cauzele care au dus

– La dezastrul nostru. Exemplul vietnamez ne arată că un popor subdezvoltat

– Poate învinge o ţară imperialistă, cu condiţia de a practica un război

– Popular şi de a se organiza în consecinţă. Acesta este mesajul fundamental

– Al filmului" (Shahin).

– Regizorul libanez Heiny Srour realizează filmul *Saat* al *Tahahour*

– Dakat IOra libertăţii a sosit /, consacrat luptei de eliberare în sultanatul

– Oman. Filmul utilizează atât documente de arhivă, cât şi material filmat

– Direct în timpul luptelor duse de Frontul Popular pentru Eliberarea Omanului.

– Pr. filmului brazilian *La Congiura* / Conspiratorii /, de R. Joaquim Pedro

– De Andrade. Reconstituirea primei revolte, din secolul al XVII-lea, împotriva colonialiştilor portughezi. „O reflecţie critică asupra unei revoluţii

– Ratate, până la un punct aproape imposibilă, prin neparticiparea poporului, o analiză rece, vigurpasă, dar reţinută. Imaginea captează fapte, omisiuni, naivităţi, dar în acelaşi timp sunt denunţate şi prezentate cu

– Minuţie date istorice concrete, culese cu onestitate şi rigoare, după o

– Anchetă inteligentă" (F. Peixoto).

– Cu rolul lui Serghei Esenin din filmul *Foipesniupoet*! / *Gintă*, poetule! /

– (r. Serghei Urusevski) se impune unul dintre fruntaşii» tinerei generaţii

– De interpreţi, actorul Serghei Nikonenko, remarcat şi prin creaţiile anterioare din *Război şi pace* – 1965 – 1967, *Ziaristul* – 1967, *Un cuib de*

– *Nobili* – 1969. Preocupat de problemele regiei, Nikonenko obţine un premiu pentru filmul său de scurtmetraj, *Familia lui Petruhin*, la Festivalul

– De la Oberhausen – 1972. Film: *Păsări deasupra oraşului* (1974); *Floare*

– *La ureche* (1976); *Fericire de ţigan* (.1981); *Corabia străinilor* (1986).

– Pr. *Mean Streets* / Străzi lăturalnice / (r. Martin Scorsese; a. Harvey

– Keitel, Robert de Niro). Existenţa sordidă a patru tineri newyorkezí, din Cartierul italian, care se întâlnesc într-o cârciumă unde beau, se ceartă

– Şi apoi se încaieră, îi prilejuiesc tânărului regizor Martin Scorsese realizarea primului său film important. El conţine multe dintre caracteristicile

– Întregii sale opere: prezenţa elementului autobiografic (Scorsese însuşi

– S-a născut şi a crescut în Little Italy), accentul pe evoluţia personajelor

– Şi pe dezvăluirea caracterelor, renunţarea la intriga tradiţională, adaptarea

– Unui stil vizual plin de tensiune, datorat

numeroaselor mişcări de aparat

– Şi obiectivelor deformante. Film: *Alice nu mai locuieşte aici* (1974); *Şoferul de taxi* (*1976*); *New York, New York* (*1977*); *Taurul furios* (*1979*); *program* (1985).

– Regizorul australian Peter Weir debutează în lungmetrajul de ficţiune cu *The Cars That Ale Paris* / Maşinile care au mâncat Parisul / (a. Terry

Camellori, John Meilon, Melissa Jaffa). Nişte maşini înarmate cu uriaşi ţepi de oţel şi conduse de nişte războinici moderni terorizează şi distrug un liniştit orăşel australian. Film original, înzestrat cu un puternic, umor negru, o critică la adresa societăţii contemporane hipermecanizate. Îl recomandă pe Weir drept unul dintre cei mai promiţători regizori australieni. În opera sa, fantasticul va continua să joace un rol important, chiar dacă se va îmbina cu vădite accente de critică socială. Film: *Picnic la Hanging Rock* (1975); *Ultimul val* (1977); *Gallipoli* (1981); *Martorul* (1985).

– Pr. *O, Lucky Man*! IOH, norocosule! / (r. Lindsay Anderson; a. Malcolm

– McDowell, Ralph Richardson, Rachel Roberts). „Fabulă filosofică despre

– Nefericirile unui nou Candide rătăcit în secolul XX, filmul povesteşte

– Eşecurile dureroase ale unui aventurier confruntat cu reprezentanţii sistemului. Fiecare secvenţă se construieşte în funcţie de un gag vizual

– Atroce sau de o deziluzie ironică. Eroul se loveşte succesiv de clasa mijlocie

– Decadentă, de armata atotputernică, de poliţia coruptă, de justiţia ipocrită, de biserica pitorească, de subproletariatul mizer, de medicina creatoare de monştri şi de rechinii capitalismului internaţional" (R. Lefèvre, R. Lacourbe).

– Comedia nonconformistă a lui Bertrand Blier *Les Valseuses*! „Dansatoarele" / impune trei actori: Gérard Depardieu, Patrick Dewaere, Miou

– Miou – care vor deveni vedetele ecranului francez în anii '70.

Cinemateca Belgiană instituie Premiul „L'Âge d'or" pentru a recompensa acele pelicule din producţia internaţională care, asemeni celebrului film realizat de Luis Buñuel, „inovează în domeniul esteticii cinematografice, violentând prin formula lor artistică obişnuinţele, tradiţia, media cinematografică curentă". Printre laureaţi se vor înscrie: *Misterele organismului*, de Dušan Makavejev, *Povestiri imorale*, de Waler ian Borowczyk. *Exproprierea*, de Răul Ruiz, *Comedianţii*, de Theodores Angelopoulos.

– Pr. *The Scarecrow* / Sperietoarea / (r. Jerry Schatzberg; a. Gene Hackman, Al Pacino). Doi vagabonzi – un fost marinar şi un fost puşcăriaş – colindă împreună America din dorinţa de a-şi găsi un rost. „Am vrut să

– Exprim inocenţa unor oameni şi felul în care devin victime. Am încercat

– Să fac un film mai optimist decât *Panică în*

Needle Park şau *Jurnalul*

– *Unui copil decăzut*, arătând cum se trezesc oamenii aruncaţi mereu spre

– Marginea societăţii, cu toate eforturile lor de a se integra” (Schatzberg).

– „Un film care apelează la două dintre miturile americane: drumul şi prietenia masculină” (S. Kauffmann). „Filmul cel mai lucid şi cel mai critic

– La adresa unei ţări şi a societăţii ei represive, opera cea mai puternică şi

– Cea mai riguroasă pe care ne-a oferit-o un cineast american din tânăra

– Generaţie” (M. Grisolia).

1974

ian. 3 – Moare actorul sovietic Maksim Maksimovici Ştrauh (n. 23 febr.

Film din 1925. Interpret al lui Lenin în filmele lui Serghei Iutkevici: *Omul cu arma* – 1938; *Povestiri despre Lenin* – 1958; *în Polonia* – 1966.

Inn. 11 – Moare actorul italian Gino Cer vi (n. 3 mai 1901). Film din 1932.

Actor preferat de regizorul Alessandro Blasetti, el devine alături de Vittorio du Bica, Fosco Giacchetti, Amedeo Nazzari, una dintre vedetele anilor

NIO. „A ştiut să mânuiască spada (*Ettore Fieramosca* – 1937, *O aventură* a *lui Salvator Rosa* – 1939), să poarte uniforma (*Aldebaran* – 1935), dar şi hainele ţărăneşti (*Logodnicii* – 1941), să interpreteze rolul micului burghez în căutare de

mici evadări sentimentale [*Patru paşiân nori* – 1942)

unu să interpreteze personaje negative (*Păcătoasa* – 1940)" (C. Coşulich).

În îi. 16 – Criticul francez Bertrand Tavernier debutează în regie cu

L'Horloger de Saint Paul / Ceasornicarul din Saint Paul / (a. Philippe Noiret, Joan Rochefort). Un tată află într-o bună zi că fiul lui a omorât un om.

Acţiunea urmăreşte itinerariul moral al personajului, care se străduieşte să şi înţeleagă fiul şi sfârşeşte prin a fi solidar cu el. „Unul dintre cele mai frumoase elogii aduse de cinematograf familiei" (Claire Clouzot), acest film consacră un regizor Premiul „Louis Delluc") care va trece de la drama

Intimistă contemporană la filmul de epocă, menţinându-se însă. În limitele filmului psihologic. „Un film mă interesează prin ceea ce mă învaţă datorită emoţiilor care le naşte în mine. Această nevoie de a învăţa şi de a simţi ceva nou este esenţială în dorinţa mea de a face cinema. De aceea trebuie neapărat ca fiecare film al meu să fie diferit de precedentul" (Tavernier). Fhn: *Judecătorul şi asasinul* (1975); *Moartea în direct* (1979);

O săptămână de vacanţă (1980); *O duminică la ţară* (1984).

Ian. 31 – Moare producătorul american de origine poloneză Samuel Goldwyn (n. Goldfish, 27

aug. 1882). Fondator al firmei „Goldwyn Pictures Corp”. (1918), coproprietar al lui „Metro Goldwyn Mayer” şi „United Artists”, producătorul unor regizori de primă mărime, ca William Wyler, descoperitorul unor talente actoriceşti, ca Ronald Colman, Gary Cooper, Dana Andrews, Danny Kaye.*

Ian. 31 – Moare regizorul belgian Paul Haesaerts (n. 15 febr. 1901), realizator a peste 40 de filme de artă, „cineast care a introdus critica comparativă pe ecran în filme ce rămân excelente instrumente de informare şi Iniţiere artistică prin claritate şi formă impecabilă” (P. Davay). Film:

De la Renoir la Picasso (1949); *Ensor* (1950); *Un secol de aur* (1953) *;

Umanismul, victoria spiritului (1955); *Strigăt şi cunoaştere* (1963).

Ian.

– Paris: pe *Lacombe Lucien* (r. Louis Malle; i. Tonino Delii Colli; a. Pierre Blaise, Aurore Clément, Holger Lowenadler). În timpul războiului, un tânăr ţăran francez devine agent al Gestapoului, descoperă gustul puterii cu care îl investeşte noua calitate şi bucuria de a-şi teroriza semenii; în vara lui 1944, el va fi executat de către partizani. Filmul face obiectul unor controverse care pun în discuţie nu substanţa artistică şi demascatoare antifascistă; or modalităţile-şablon de abordare a acesteia. „Iată un film mare, cel mai bun realizat de Malle, operă inteligentă care

captivează şi incomodează. La 30 de ani de la evenimentele pe care le evocă, filmul poate părea unora de neconceput, un sacrilegiu chiar. Azi, timpul a trecut, istoria ne permite să punem distanţa necesară între noi şi evenimentele istorice, să punem în discuţie ideile preconcepute şi schemele dramatice. Că 30.000 de francezi au colaborat în timpul ocupaţiei cu inamicul, în Gestapo sau Wermaçht, este o realitate pe care trebuie să o cunoaştem. Malle dezvăluie o parte dintre mecanismele psihologice care au

(

utut să-i determine pe aceşti oameni să treacă în serviciul invadatorilor, – azul acestui Lacombe Lucien nu este poate tipic decât în măsura în care el reprezintă ceea ce am putea numi gradul zero al conştiinţei” (M. Martin).

ian, – în Dahomey are loc naţionalizarea sălilor de cinema şi a circuitelor de distribuţie.

mart, 11 – Bucureşti: pe *Păcală* confirmă vocaţia pentru comedie – aici în tonalitate populară şi fantastică – a regizorului Geo Saizescu.

În comedia burlescă (*Doi vecini* – 1958), de moravuri (*Un surâs în plina vară* – 1960), muzicală (*Eu, tu şiovidiu* – 1978) ori satirică (*Secretul lui Bachus* – 1984), Saizescu reuşeşte, susţinut de regulă de cei mai populari comici români, să-şi impună hazul său truculent, mart, 28 – Moare actriţa franceză Françoise Rosay (n. 19 apr. 1891).

Film din 1913. Interpreta preferată şi soţia lui

Jacques Fey der, împreună cu care scrie în 1944 cartea „Le cinéma, notre métier”. „O actriţă înzestrată cu prezenţă, autoritate, simţ al schimbărilor de umoare, capacitate de a da relieful exact cuvintelor care fixează o situaţie dramatică: un ansamblu de calităţi care nu cred că au avut echivalent în cinematograful mondial” (R. Boussinot). Film: *Pensiunea Mimosas* (1935); *Ciudată dramă* (1937); *Femeia cu patru feţe* (1943); *Operaţiunea Léontine* (1968).

apr. 4 – Paris: pe filmului italian *Portiere di notte* / Portar de noapte /

(r. Liliana Cavani; a. Dirk Bogarde, Charlotte Rampling). Film ambiguu şi şocant despre relaţia erotică dintre un fost ofiţer SS, devenit portar de hotel, şi fosta sa victimă pe care o reîntâlneşte întâmplător. „Ceea ce m-a interesat a fost să fac o incursiune în subsolul prezentului şi în subconştientul uman” (Cavani). Regizoarea acreditează ideea că „cea mai mare crimă a nazismului a fost că a revelat unor semeni răul ascuns în ei, făcându-le necesar acest rău şi contaminându-i pentru totdeauna” (J. de Baroncelli). „Intenţia Lilianei Cavani constă în a fixa sub lupă Răul, astfel încât oribila tumoare a cancerului nazist să fie mărită până la monstruozitate” (R. Predai). Această predilecţie pentru poveşti şocante, de o frumuseţe vizuală distinsă şi morbidă (din acest punct de vedere filmele sale sunt comparate adesea cu cele ale lui

Visconti) caracterizează şi restul operei lui Cavani. Film: *Dincolo de bine şi de rău* (1977); *Pielea* (1981);

Dincolo de uşă (1982); *Interior berlinez* (1985).

apr. 18 – Moare, la Paris, scriitorul şi cineastul francez, academicianul

Marcel Pagnol (n. 28 febr. 1895). Film din 1933, în calitate de regizor şi scenarist, ecranizându-şi propriile piese. Om de teatru prin excelenţă, el nu vede în cinematograf decât un mijloc de a da o mai largă circulaţie pieselor sale şi o posibilitate de a le înregistra pentru posteritate. „Filmul vorbitor trebuie să reinventeze teatrul", el fiind doar „teatru în conservă".

„Opera sa cinematografică e valoroasă, în primul rând, pentru calităţile dramaturgice şi spiritul ei meridional" (P. Leprohon), precum şi pentru că a impus talentele actoriceşti ale lui Raimu şi Fernandel. Film: *Angèle*

(1934); *César* (1936), *Nevasta brutarului* (1938); *Patricia* (1940); *Topaze*

(1950)...

apr.

– Odată cu insurecţia, care aduce abolirea regimului fascist din

Portugalia, cinematografia lusitană se angajează pe o nouă cale. Este desfiinţată cenzura, sunt prezentate public Capodopere ale cinematografiei mondiale interzise sub vechiul

regim, se reorientează „Institutul Portughez de Cinema”, trecându-se la realizarea unor filme care oglindesc prefacerile aduse de „revoluţia garoafelor roşii”.

mai 14 – Moare actorul român Lazăr Vrabie (n. 25 aug. 1924). Film din

1958. Interpretează mai ales roluri de comunişti, pentru care acţiunea este sau a fost imperativul principal: *Valurile Dunării* – 1960; *Puterea şi*

Adevărul – 1971.

filai 17 – Pr. *Alice în den Städten* / Alice în oraşe / (r. Wim Wenders; a.

Itttdigw Vogler, Yella Rottländer). Povestea reîntoarcerii din America, ţum maximei înstrăinări, a unui ziarist-fotograf aflat într-o profundă criză etifint, cască, drumul acestuia către sine prin redescoperirea copilăriei, iilăl un de micuţa Alice, tovarăşa sa de călătorie. Într-o tonalitate autobiografică, colorată de un puternic neoromantism al deziluziei, filmele lui Wenders sunt caracterizate prin lentoarea şi linearitatea discursului.

Îie ol, „evoluţia personajelor şi problemele lor duc doar la constatarea hi ei ului sau a imposibilităţii. În final rămâne doar această evoluţie, hazardul lucrurilor, al evenimentelor, al întâlnirilor care nu izbutesc să sfarme barierele ce izolează indivizii într-un univers strâmt şi meschin, şi care l-am imposibilă orice comunicare” (H. Welsch). Film: *Mişcare greşită* (1974);

În goana timpului (1976); *Hammett* (1981); *Starea lucrurilor* (1982); *Paris, Texas* (1984); *Cerul Berlinului* (1987).

Iun.

– Moare scenograful francez Georges Annenkov (n. 1901). Film din

1926. Excelează în creaţia de costume, în care aduce erudiţie şi inventivilfito. Film: *Faust* (1926); *Legenda îndrăgostiţilor* (1943); *Mănăstirea din l nrrna* (1947); *Caruselul* (1950); *Montparnasse 19* (1957).

lui.

– Schimbările politice survenite în Argentina după moartea preşedintelui Perón şi valul J de terorism care a urmat îl obligă pe regizorul

Fernando Solanas, după doi ani de lucru la filmul său *Los hijos de Fierro*

Fiii lui Fierro /, să intre în clandestinitate. Filmul este terminat în emigraţie şi prezentat public abia în 1978. Parafrază a celebrului poem „Martin

Fiorro", scris în secolul al XIX-lea de José Hernandéz, despre un *gaucho* din pampa, filmul împleteşte temele poemului cu evenimentele semnificative din istoria ţării în anii 1945 – 1973, propunând ca „fii ai lui Fierro trei personaje arhetipale ce întruchipează principalele forţe politice ale noronismului: tineretul radical, sindicalismul şi rezistenţa clandestină".

(l\ A. Paranagua).

aug.

– Are loc la Mohammedia (Maroc) un colocviu pe tema raportului dintre critică şi cinematograful lumii a treia.

nept. 15 – Cu ocazia împlinirii a 70 de ani, regizorul sovietic Serghei lutkevici primeşte titlul de Erou al Uniunii Sovietice. Cu o activitate intermitentă în deceniul al 7-lea (*Baia* – 1962, *Lenin în Polonia* – 1966, *Subiect pentru o schiţă* – 1968), lutkevici se dedică îndeosebi teoriei cinematografice. Pe linia permanentei sale legături spirituale cu opera maiakprskiană se situează şi filmul său din 1975, *Maiakovski râde*, valorificare contemporană a filonului satiric şi politic din grafica, poezia şi dramaturgia marelui scriitor.

mtpt.

– Gdańsk: primul festival naţional al filmului de ficţiune polonez, competiţie anuală destinată lungmetrajelor de cinema şi TV. Primul laureat: Jerzy Hoffman şi filmul său *Potopul*.

sept.

– Marele Premiu al Festivalului filmului bulgar de la Varna revine peliculei lui Hristo Hristov, *Drvo Igz koren* / Arbore fără rădăcini / (a. Nikola Dadov, Ne vena Kokanova) – drama unui bătrân smuls din mediul rural, care locuieşte la oraş, împreună cu familia fiului său, şi se simte total pierdut în zgomotoasa lume urbană. Atras cu precădere de problemele delicate ale vieţii contemporane, Hristov realizează filme ce se remarcă prin fineţea analizei psihologice şi prin

amestecul discret de real şi imaginar. Film: *Ultima vară* (1973); *Bariera* (1979) \ *Camionul* (1980);

Caracteristica (1985)., oci. 2 – Moare scriitorul şi cineastul Vasili Şukşin (n. 1929). Film din

1959, iniţial ca actor, apoi şi ca regizor. Autorul unei opere unitare prin tematica sa – întâmplări din viaţa satului, raportul omului cu natura, contrastul dintre efectul benefic al satului şi cel malefic al oraşului – şi prin modul de a povesti, a cărui discontinuitate dă impresia unei suite de instantanee. „Eroii lui apar în scenă dintr-odată, fără preambul, fără deşerieri şi explicaţii prealabile. Eroii trăiesc, acţionează fără a vorbi prea mult, dar atât de viu. În filmele sale cuvântul capătă funcţionalitate şi importanţă, am putea spune o valoare unică. Limbajul este luat din viaţă, nu inventat şi impus personajelor. Fiecare frază ajunge la ţintă. Filmele lui Sukşin pot fi citite ca o operă în proză de cea mai bună calitate” (G.

Groşin). Film: *Există un asemenea flăcău* (1964); *Oameni ciudaţi* (1969);

Călina roşie (1974).

oct. 10 – New York: pe *A Woman under the Influence* / O femeie dominată / (r., sc. John Cassavetes; a. Gena Rowlands, Peter Falk). O mamă de familie, care îşi îndeplineşte perfect îndatoririle casnice, se revoltă împotriva condiţiei sale şi e considerată nebună. „Unul dintre cele mai admirabile portrete ale cuplului şi mai ales ale femeii pe care ni le-a oferit vreodată

cinematograful” (G. Braucourt). Acest film feminist, această pledoarie pentru dreptul fiecăruia de a fi el însuşi, acest portret al clasei de mijloc americane se susţine prin interpretarea Genei Rowlands, soţia şi actriţa preferată a lui Cassavettes: *Chipuri* – 1968; *Minnie şi Moskowitz* – 1971; *Premieră* – 1978; *Gloria* – 1980.

oct.

– Paris: pe *El enemigo principal* / Inamicul principal /, realizat în

Perú de cineastul bolivian Jorge Sanjines, aflat în exil. Filmul demască imperialismul ca inamic principal al popoarelor Americii Latine şi cheamă la luptă împotriva acestuia, analizând clarificarea politică a maselor ţărăneşti indiene sub influenţa factorului catalizator, revoluţionar, pe care-l reprezintă un detaşament de gherillă.

nov. 1 – Pr. *Jeder für sich und Gott gegen alle* / Fiecare pentru sine şi Dumnezeu împotriva tuturor / (r., sc. Werner Herzog; a. Bruno S., Walter

Ladengast, Brigitte Mira). Film inspirât dintr-un caz autentic care de-a lungul vremii a devenit legendă: în secolul trecut, un copil este ţinut să crească într-o peşteră, devenind un sălbatic care nu ştie nici măcar să vorbească. Dus la Nürnberg de către enigmaticul său lemnicier este adoptat de o familie care reuşeşte să-l civilizeze, dar e ucis de nişte necunoscuţi.

„Toată societatea se comportă atât de ciudat, încât omul Kaspar Hauser, neinfestat de societate,

de normele şi convenienţele ei şi fără să aibă idei preconcepute, începe să pună întrebări de bun simţ, directe şi subtile.

Şi dintr-odată se relevă cine sunt adevăraţii neoameni. Kaspar este singura fiinţă care dă sens vieţii, care este om şi care emoţionează" (Herzog), nov. 12 – Moare operatorul sovietic Serghei Urusevski (n. 28 dec. 1908).

Film din 1935, iniţial ca asistent al lui A. Golovnia. Operator de front în anii 1941 – 1945. Formaţie de plastician. „Poet al aparatului de filmat, care înscria întotdeauna în imagine temperamentul şi măiestria sa pătrunzătoare, capacitatea de a face din aparat un participant însufleţital evenimentelor din care se năştea apoi filmul" (A. Goncearov). Film: *învăţătoarea din Şatrâi* (1947); *Al 41-lea* (1956); *Zboară cocorii* (1957); *Scrisoare neexpediată* (1960); *Eu sunt Cuba* (1964).

nov. 13 – Moare actorul şi regizorul italian Vittorio de Sica (n. 7 lui. 1901).

Film din 1918, ca actor (remarcat îndeosebi în filmele lui Mario Camerini) şi din 1939, ca regizor. Unul dintre reprezentanţii de seamă ai

Heoiwlismului. „Adevăratul sens al filmelor mele este căutarea solidarităţii umane, lupta împotriva egoismului şi a indiferenţei. În *Sciuscia*, coastă temă este tratată în cheie tragică, în *de biciclete* îşi păstrează caracterul dramatic, dar ia din când în când un ton comic, în *Miracol la*

Milano tonalitatea este burlescă" (De Sica).

„De Sica are darul de a comunica intensitatea prezenţei umane, graţia deconcertantă a unui chip el a unui gest, care, în singularitatea lor, depun mărturie în favoarea omului” (A. Bazin). Cel puţin în perioada neorealistă, numele său este indisolubil legat de cel al scenaristului Cesare Zavattini, după cum, ulterior, lui

I ho datorează unele reuşite actoriceşti ale Sophiei Loren. Film (regizor):

Umberto D. (1951); *Ciociăra* (1960); *Căsătorie în stil italian* (1964); *Grădina familiei Finzi Contini* (1970).

dec. 5 – Moare regizorul şi actorul italian Pietro Germi (n. 14 sept. 1914).

Film din 1945. „Deşi în limitele unei cariere artistice care pendulează continuu între exigenţele artei şi cele ale comerţului, trebuie să-i recunoaştem lui Germi, pe lângă o solidă pregătire profesională şi un gust sigur pentru compoziţia cinematografică, o grijă deosebită pentru conţinut, ceea ce a salvat nu o dată opere gata să eşueze în convenţional” (G. Rondolino). Film: *Suflete zbuciumate* (1950); *Feroviarul* (1956); *Divorţ italian*

(1961); *Serafino* (1968).

dec. 9 – Hollywood: pe *The Godfather Part* / / / Naşul, partea a II-a /

(r. Francis Ford Coppola; a. Al Pacino, Robert de Niro, Diane Keaton, Robert Duvall), care continuă povestea familiei Corleone, exponentă a violenţei şi a corupţiei americane. Pentru rolul

tânărului Vito Corleone, Robert de Niro primeşte premiul „Oscar” (rol secundar), consolidându-şi reputaţia de unul dintre cei mai buni actori americani ai anilor ’70, înzestrat nu numai cu un deosebit talent nativ, ci şi cu o remarcabilă voinţă de a-şi perfecţiona arta şi tehnica: „Trupul actorului este un instrument pe care trebuie să înveţi să cânţi, aşa cum se învaţă pianul. Ar trebui să existe şcoli care să educe actorii din copilărie, ca pe muzicieni. Tehnica este primordială şi, după ce ai căpătat experienţă, o aplici la ceea ce cunoşti” (De Niro). Film: *Străzi lăturalnice* (1973); *Şoferul de taxi* (1976);

New York, New York (1977); *Vânătorul de cerbi* (1977)*; Taurul furios*

(197.9); *Confesiuni sincere* (1981); *Misiunea* (1986).

dec. 16 – Milano: pe *Gruppo di famiglia în un interno* / Grup de familie

Într-un interior / (r., cose. Luchino Visconti; a. Burt Lancaster, Helmut

Berger, Silvana Mangano). Singurătatea unui bătrân profesor, colecţionar de tablouri, este tulburată de apariţia unei familii abuzive, care, sub pretextul închirierii unui apartament, îl agresează cu existenţa ei gălăgioasă şi amorală. Critica a văzut în această meditaţie pe tema singurătăţii, a bătrâneţii şi a morţii un film-testament (chiar dacă este penultimul în filmografia viscontiană), un film care reuneşte multe dintre temelecheie ale operei regizorului

italian: tema familiei, a descompunerii, a morţii iminente. Totuşi, personajul Profesorului nu poate fi asimilat pur şi simplu lui Visconti, implicaţiile social-politice ale filmului fiind mult mai profunde: „Ca Adrian / Faust al lui Thomas Mann, Profesorul este închis în sine, impermeabil la problemele societăţii, nevrând să devină conştient de realităţile ce îl înconjoară. Iraţionalismul fascist este proiecţia exterioară a singurătăţii sterile, este consecinţa culturii sale mausoleu".

(U. Finetti).

dec. 12 – New York: pe filmului suedez *Scener un ett* aktenskapjăcene din viaţa conjugală / (r. s sc. Ingmar Bergman; a. Liv Ullmann, Briand

Josephson). Film în şase episoade urmărind evoluţia unui cuplu care se iubeşte, se înşală, se desparte şi se reîntâlneşte. Liv Ullmann, una dintre interpretele preferate ale lui Bergman (9 filme realizate împreună), conferă o deosebită veridicitate eroinei, amestec de forţă şi de slăbiciune, de mândrie şi de supunere, de independenţă şi de dependenţă. „Într-o epocă în care sex-appeal-ul dictează statutul majorităţii vedetelor, Liv

Ullmann reprezintă întruchiparea integrităţii morale. Plină de bunătate, ea inspiră cinste, [...] îmbinând înfăţişarea deschisă a lui Ellen Burstyn cu misterul Monicăi Vitti" (P. Go wie). Film: *Persona* (1966); *O pasiune* (1969);

Emigranţii (1971); *Strigăte şi şoapte* (1972); *Oul de şarpe* (1977); *Sonată de toamnă* (1978);

Iubire (1982); *Măcar de-ar fi fată* (1985).

dec. 20 – Roma: pe *Profumo di donna*! Parfum de femeie / (r., sc. Dine

Risi; a. Vittorio Gassman, Alessandro Momo, Agostina Belii). Un ofiţer, care a orbit în timpul unor manevre, călătoreşte de la Torino la Milano, însoţit de ordonanţa lui, pentru a se întâlni cu un camarad de arme, şi el orb, împreună cu care urmează să se sinucidă. O comedie cinică, în care gravitatea se îmbină cu umorul truculent, dovedind maturitatea cineastului

Risi, regizor specializat în acest gen de filme. „Caracteristica mea de bază este o anume vitalitate. Eu nu am făcut decât filme în care îmi exprim optimismul, pofta de viaţă, pe care o resimt ca pe un dat al naturii" (Risi).

Virtuţile filmelor sale sunt insolitul, scenariilor, comicul dialogurilor şi performanţele actorilor. În acest caz – Vittorio Gassman (Premiu de interpretare – Cannes 1975), aflat la cel de al 80-lea film şi la a 12-a colaborare cu Risi (*Depăşirea* – 1962, *Monştrii* – 1963, *Tigrul* – 1967, *în numele poporului italian* – 1971)". Personajul ofiţerului orb şi afemeiat pune în evidenţă o parte din larga gamă de posibilităţi a actorului, care trece cu uşurinţă de la teatru la film şi de la comedie la dramă. „Am început cu personaje dure, declarat negative, apoi Monicelli a descoperit în mine vâna comică şi am dezvoltat o anume bonomie, un caracter simpatic, care nu cred că-mi stă în fire. Eu sunt un antipatic din naştere, pentru

că sunt timid şi violent" (Gassman). Film: *Orez amar* (1948); *Kean*

(1957); *Marele război* (1959); *Armata Brancaleone* (1966); *O nuntă* (1978);

Terasa (1980). *Familia* (1987).

dec.

– Pr. *Melodii Veniskogo kvarâala* / Melodiile cartierului / (r. Gheorghi

Şenghelaia; a. Sofiko Ciaureli, Vahtang Cikalidze, Ilia Ninidze). Două fetiţe ale unuit căruţaş sărac vor să devină dansatoare. O zână bună, spălătorească cartierului, le va îndeplini visul. „Film candid, unind cu iscusinţă formula basmului cu cea a musicalului. Rafinamentul folosirii citatelor din musicaluri celebre e completat cu îndrăzneala de a privi datele basmului în termenii banalului şi pământescului" (Dana Duma). În rol protagonist se impune prin prospeţimea interpretării Sofiko Ciaureli. Film:

Copacul dorinţelor (1977); *Interviuri despre probleme personqle* (1979);

Căutaţi femeia (1982); *Milionul* (1986).

– Primul film de ficţiune în Dahomey, lungmetrajul *Sous le signe de*

– *Vaudoun* / Sub semnul lui Vaudoun /, de Pascal Abikanlou, analizează lucid contribuţia pozitivă şi cea negativă a. tradiţiei africane şi mai ales a

– Magiei şi a riturilor de iniţiere.

– Guvernul senegalez înfiinţează două societăţi naţionale de producţie

– Şi distribuţie, care să controleze sălile de cinema, să aibă monopolul asupra

Importului de filme şi să contribuie la dezvoltarea cinematografiei naţionale.

În Africa de Sud, regizoarea Nana Mahomo realizează documentarul du metraj mediu, *Last Grave al Dimbaza* / Ult / irnu 1 mormânt din Dimbaza /.

Ilochizitoriu implacabij la adresa politicii de apartheid. Descrie condiţiile

Inumane de viaţă şi de muncă ale populaţiei de culoare. „După celebrul *întoarce-te Africa*, de Rogosin, *Ultimul mormânt din Dimbaza* este cel mai bun document asùpra situaţiei monstruoase din Africa de Sud, unde *k* milioane de albi oprimă 15 milioane de negri. […] Dacă unele imagini sâni, insuportabile, aceasta nu se datorează goanei după senzaţional, ci dorinţei de a arăta rezultatul logic al unei politici, adică al unei concepţii despre om. […] Toate măsurile luate de guvernul alb converg spre distrugerea structurilor familiale ale negrilor şi sfârşesc prin a-i omorî" (J. Grant).

B. Pr. *Sunday Too Far Away* / Duminică îndepărtată / (r. Ken Annám;

C. sc. John Dingwall; i. Geoff Burton; a. John Thompson, Max Cullen, Hubert Bruning). „Documentar de ficţiune" australian despre greva tunătorilor de oi din 1956. „Un film despre ceea ce ştim şi simţim în legătură cu această ţară. Am vrut să arăt că aceşti oameni, deşi tund oile

D. Într-un mod foarte special, au multe lucruri

comune cu oricare zilier din

E. lumea întreagă. […] Majoritatea întâmplărilor sunt reale, iar scenariul

F. Io-a reprodus cu multă sinceritate; […] el a ştiut să surprindă foarte

G. liino umorul specific al acestor oameni” (Annam).

– La Festivalul filmului de la Cartagina sunt premiate două filme libaneze abordând problema palestiniană: lungmetrajul *Kafr* de

Horhan Alaoiye, evocarea masacrării ţăranilor din satul Kafr Kassem de către militarii israelieni, în anul 1956, şi scurtmetrajul documentar

Noi… palestinienii, de Rafik Hajjar, despre taberele de refugiaţi palestinieni din Liban.

H. În Indonezia, scăderea producţiei cinematografice naţionale până la

I. 81) de lungmetraje anual şi puternica presiune exercitată de filmul străin

J. fthiipra pieţii interne produc o reacţie negativă din partea realizatorilor

K. Şi a autorităţilor. Concomitent cu reducerea importului de filme străine

L. no adoptă un plan de încurajare a producţiei naţionale, care în 1980 trebuie să ajungă la 500 de filme.

M. An record în producţia cinematografică franceză: sunt produse 236

N. de lungmetraje (faţă de 200, în 1973, şi 169, în 1972). Dintre acestea, doar

O. 95 sunt coproducţii, restul de 141 fiind

filme „în întregime franceze”.

– Pr. *Allonsanfan* (r., sc. Paolo şi Vittorjo Taviani; a. Marcello Mastroianni, Lea Massari). În Italia anului 1816, un intelectual aristocrat, mombru al unei organizaţii revoluţionare, îşi trădează tovarăşii şi în

– Cele din urmă este ucis. Ideea filmului: „Cine îşi părăseşte propria clasă, Hpro a se alătura poporului în lupta revoluţionară, nu poate face cale

– Întoarsă decât cu preţul degradării şi al morţii” (Taviani). „Trădarea lui

– Fulvio e o trădare în stil italian. Şi tot în stil italian e şi fundalul acestei

– Trădări alcătuite din senzualitate, din veleitarism şi din lâncezeală, în

– Care faptele nu corespund cuvintelor, ci cuvintele dau iluzia că sunt în

– Stare să acţioneze: un fundal melodramatic, de «grande opera» a secolului al XIX-lea, în care mizerul nostru *Risorgimento* se transformă într-un

– Uimetacol grandios” (A. Moravia). Împreună cu *San Michele avea un cocoţ*

– (1971), filmul constituie un diptic al revoluţiei şi al condiţiei revoluţionarului, temă tratată cu un extraordinar rafinament plastic, în care culoarea

– Nu valoare de simbol joacă un rol hotărâtor.

– Pr. *Chinatown* / Cartierul chinezesc / (r. Roman Polanski; a. Jack

Nicholson, Faye Dunaway). La Los Angeles, în

1937, un detectiv particular se angajează să elucideze un caz în aparenţă simplu, dar treptat se afundă în hăţişul corupţiei şi al crimelor ascunse sub aura respectabilităţii înaltei societăţi. Important succes de public şi de critică, datorat capacităţii lui Polanski de a crea ambianţa retro şi suspansul (unii cronicari îl compară chiar cu Hitchcock) şi de a conduce o distribuţie desăvârşită, având drept cap de afiş pe Jack Nicholson. „Una dintre cele mai interesante personalităţi ale ecranului american, actor versatil şi cu multe chipuri, capabil nu numai să interpreteze o gamă variată de roluri, ci chiar să-şi schimbe înfăţişarea de la film la film” (E. Katz). Film: *Easy*

Rider (1969); *Cifici piese uşoare* (1970);: *reporter* (1975);

Zbor deasupra unui cuib de cuci (*1975*); *Cuvinte de alint* (*1983*); *Onoarea familiei Prizzi* (*1986*).

– Actorul sovietic Nikita Mihalkov debutează în regie cu *sredi ciujih, ciujoi sredi svoih* / Atacul trenului cu aur /, film de suspans plasat în perioada imediat următoare lui Octombrie 1917 şi urmărind recuperarea de către revoluţionari a unei încărcături de aur intrate în posesia anarhiştilor. Considering că „regia e o viziune despre lume care îmi dă posibilitatea de a-mi exprima cât mai complet punctul de vedere asupra evenimentelor ce mă înconjoară”, Nikita Mihalkov abordează atât filmul de epocă, cât şi cel de

actualitate şi se remarcă prin fineţea investigaţiei relaţiilor umane, prin profunda înţelegere a sufletului feminin şi prin acurateţea redării ambianţei. Film: *Sclava iubirii* (1976); *Cinci seri* (1979); *Rubedeniile* (1981);

Fără martori (1983); *Ochi negri* (1987).

– Cinematografia britanică străbate o criză datorată unor cauze economice şi culturale. Influenţa controlului american asupra producţiei naţionale, strămutarea peste ocean a unor regizori englezi de frunte (Schlesinger, Boorman, Neame, Yates), restricţiile impuse de guvern afectează

– Calitatea producţiei care se concentrează asupra genurilor comerciale.

– Pr. *The Great Gatsby* / Marele Gatsby / (r. Jack Clayton; a. Robert

– Redford, Mia Farrpw). Ecranizare după romanul lui F. Scott Fitzgerald.

– „Lucrul cel mai neaşteptat în această fidelă vizualizare a romanului este

– Menţinerea echilibrului între visul lui Gatsby şi realitatea care lucrează

– Împotriva lui. Printre imaginile frumuseţii, adesea ironice, se infiltrează

– Mereu simbolurile urâţeniei vieţii, constituindu-se metaforic drept vestitori

– Ai crizei pe care Fitzgerald o prevăzuse” (G. Gow). Unul dintre cele mai

– Importante succese ale lui Robert Redford, care „în 1974 este actorul cel

– Mai admirat de spectatori: de publicul

feminin pentru frumuseţea lui

– Bărbătească şi deschisă, de cel masculin pentru întruchiparea convingătoare

– A unor eroi singuratici, cu maxilare puternice şi privire de gheaţă”.

– (E. Katz). Film: *Butch Cassidy şi Sundance Kid* (1969)*; Candidatul* (1972);

– *Cei mai frumoşi ani* (1974); *Toţi oamenii preşedintelui* (1976); *Călăreţul*

– *Electric* (1980); *Dincolo de Africa* (1985).

– Buenos Aires: pe *Patagonia rébélde* / Patagonia răsculată / (r. Hector

– Qlivera; a. Luis Brandoni, Federico Lupi). Ecranizare după romanul

– Scriitorului argentinian Osvaldo Bayer, evocare a unor revolte muncitoreşti, la începutul anilor ’20, şi a reprimării lor violente de către armată. Deşi

– Un accident doar în cariera unui regizor specializat în filme comerciale (de

– Altfel acesta îşi va retrage – sub presiunea evenimentelor – opera din

– Difuzare), *Patagonia răsculată* va rămâne unul dintre cele mai interesante

– Exemple de cinema politic sud-american. „Grija pentru detaliu în recon» Uluire, profunzimea afectuoasă în portretizarea personajelor de muncitori, ulurllulea expozitivă indubitabilă” (U. Ulive) sunt caracteristicile principiul» ulo acestui film despre proletariatul argentinian.

I togi zorul Abel Gance, decanul de vârstă al cinematografului francez, primeşte „Marele Premiu al Cinematografiei Franceze” cu prilejul împlinirii u 85 de ani. Clasic în viaţă, cu o reputaţie profesională legată îndeosebi de reuşita filmelor sale din anii ’20, *Roata* şi, de utilizarea ecranului triplu, Gance, considerat în acei ani „maestrul nostru al tuturor”.

(.1. Epstein), continuă să se păstreze în centrul atenţiei, chiar dacă ultimele

– Ule filme (*Austerlitz* – 1960, *Cyrano şi D Arţag nan* – 1963, *Bonaparte şi*

Revoluţia – 1971) nu mă aduc mimic nou.

Pr. *The Conversation* / Conversaţia / (r., sc. Francis Ford Coppola;

». Gene Hackman). Un expert în domeniul spionajului electronic, deprins doar să înregistreze convorbiri nu să le şi interpreteze, se lasă, pentru prima oară în viaţă, antrenat în descoperirea semnificaţiilor unei înregistrări. Film psihologic pe tema responsabilităţii celor care îşi fac meseria fără să le pese de consecinţe. „Am vrut să arăt naşterea unei îndoieli, a unei treziri de conştiinţă. […] Filmul se alcătuieşte ca o bucată muzicală.

Foloseşte repetiţia sistematică a aceleiaşi scene, aducând de fiecare dată

Informaţii noi. Apare un al doilea nivel, apoi un al treilea, şi dintr-odată totul capătă o semnificaţie neprevăzută. […] Hackman e ideal pentru

– acest rol, datorită fizicului lui banal. Este

omul invizibil prin excelenţă, care îşi petrece timpul spionându-i pe alţii şi îi este atât de teamă că ar putea fi şi el spionat încât, practic, încetează să mai trăiască, se reduce la zero” (Coppola). „Cel mai bun film al lui Coppola, o piatră de hotar în cinematograful anilor ’70. Regizorul a surprins pe celuloid ce înseamnă să trăieşti în epoca amoralităţii şi a dezintegrării sociale pe scară largă”.

(S. Färber). Marele Premiu – Cannes.

– Pr. *Vilna zona* / Petrecere la vilă / (r. Eduard Zahariev; sc. Gheorghi

– Micev; a. Katia Paskaleva, Ithak Finţi, Naum Sopov). Satiră acerbă

– La adresa celor pentru care achiziţionarea de bunuri materiale (vilă, maşină, alimente, obiecte etc.) devine ún imperativ categoric şi un criteriu al

– Reuşitei şi prestigiului social. Praznicul oferit de familia Ionkov în cinstea

– Plecării feciorului la armată şi a proiectatei lui căsătorii cu „o partidă”.

– Îi prilejuieşte regizorului bulgar creionarea unui complex tablou psihologic

– Şi social. Incisivitatea discursului şi acurateţea observaţiei sunt trăsăturile

– Sale definitorii. Film: *Dacă trenul nu soseşte* (1967)*; Recensământul iepurilor*

– *De câmp* (1973); *Vremea bărbaţilor* (1977); *Elegia* (1982).

– Actriţa americană Ellen Burstyn propune

casei „Warner” scenariul lui Robert Getchell, *Alice Doesn’t Live Here Anymore* / Alice nu mai locuieşte aici /, colaborează la redactarea definitivă a dialogului, alege regizorul (Martin Scorsese) şi obţine premiul „Oscar” pentru rolul titular.

Povestea văduvei care peregrinează dintr-un oraş în altul, împreună cu fiul ei, îşi câştigă existenţa servind în restaurante şi doreşte să devină cântăreaţă, reprezintă una dintre culmile carierei acestei actriţe, formată la şcoala lui Lee Strasberg şi care s-a afirmat abia la 40 de ani. Film: *Ultimul spectacol cinematografic* (1971); *Exorcistul* (1973); *Providenţa* (1977);

Anul viitor în aceeaşi zi (1978); *De două ori viaţă* (1986).

– Pr. *Dayereh mina* / Ciclul /, de Darius Mehrjui, personalitate de seamă

– A filmului iranian. Un adolescent, al cărui tată este internat în spital

– Face cunoştinţă cu lumea traficanţilor şi a bursei negre de sânge din Teheran

– „Un film virulent, dar poetic, fotografiind admirabil o realitate atroce.

un film în care câţiva dintre actori sunt demni de cele mai bune filme ale lui Pasolini” (M. Martin). Film: *Vaca* (1969)*; Naivul* (1970); (1971).

– Pr. *Young Frankenstein* / Tânărul Frankenstein / (r. Mel Brooks; a.

– Gene Wilder, Marty Feldman, Peter Boyle, Madeline Kahn). Inteligentă

– Şi spumoasă parodie la filmele lui James Whale, cu Boris Karloff. „Pentru

– A face un film de groază se pune un mic Frankenstein, multă ceaţă, câteva

– Umbre înfricoşătoare, o picătură de sânge, se agită bine şi se serveşte rece.

– Toată lumea se sperie. Cu aceleaşi ingrediente, Mel Brooks ne face să râdem

– Eu lacrimi. De ce? Asta înseamnă geniu! Cum se poate ca un orb să servească supă unui mut, ca un cocoşat să aibă o cocoaşă ce i se plimbă de la

– Dreapta la stânga sau ca în loc de o cicatrice să existe un fermoar? Pentru

– Asta trebuie să te numeşti Mel Brooks” (B. Servateur).

– Pr. *Seŋjane* / Tatăl /, de Abdellatif Ben Ammar. Un tânăr tunisian, al

– Ĕărui tată este ucis de o organizaţie secretă colonialistă, este eliminat din

– Liceu pentru participarea la o manifestaţie a elevilor. Angajat muncitor

– Într-o tipografie, „el devine treptat conştient de opresiunea socială şi

– Colonială din ţara sa odată cu părăsirea universului copilăriei şi prima

– Iubire; iubire distrusă de o altă formă de opresiune, aceea exercitată asupra

– Femeii musulmane” (F. Boughedir). Finalul, marcând sângeroasa represiune

– A unei greve şi moartea eroului, punctează

tragic această „analiză serioasă

– A factorilor care pot transforma un bărbat oarecare într-un militant adevărat” (Ammar).

1976

Ian. 13 – Pr. *Zidul* (r. Constantin Vaeni; m. Cornelia Tăutu; a. Gheorghe

Dinică, Victor Rebengiuc, Mitică Popescu, Gabriel Oseciuc). În anii ilegalităţii, un tânăr utecist acceptă să se izoleze în spaţiul zidit al unei.

Încăperi, unde va tipări un ziar clandestin. La debutul său în filmul de ficţiune, documentaristul C. Vaeni reuşeşte „pasaje cinematografice de mare expresivitate, nuanţări psihologice exacte” (C. Căliman). Film: *Buzduganul cu trei peceji* (1977); *Ancheta* (1980); *Imposibila iubire* (1983);

Acasă (1984).

ian., 15 – Pr. *Professions reporter* / Profesiunea: reporter / (r., cose.

Michelangelo Antonioni; a. Jack Nicholson, Maria Schneider). Un ziarist încearcă să stabilească un contact cu insurgenţii dintr-o ţară africană.

Întorcându-se la hotelul său din acel loc îndepărtat, descoperă că vecinul său de cameră e mort. Ceea ce îi prilejuieşte un schimb de identitate.

„Protagonistul încearcă să trăiască un raport iluzoriu cu realitatea, dar nu are mijloacele (culturale şi umane) pentru a o putea descifra. De aici derivă decizia lui de à renunţa la propria

identitate, de a-şi anula trecutul şi viitorul şi de a trăi (sau de a încerca să trăiască) viaţa altuia, adică un viitor diferit de cel ce-i fusese predestinat. […] Numai că cine vrea să iasă din propria sa viaţă falsă, moare pentru că a râvnit la adevăr”.

(*h*. Micciché). „Un film despre moarte ca soluţie necesară pentru angoasa imposibilităţii de a trăi o existenţă devenită fără semnificaţie, […], un film despre alienarea ideologică (eliminarea voluntară a propriei persoane drept consecinţă a pierderii finalităţilor ideologice ale propriei clase), […] un film splendid, crud şi emoţionant despre un om care moare în dulcea indiferenţă a lumii” (V. Giacci).

Ian. 26 – Moare actriţa sovietică Liubov Orlova (n. 29 ian. 1902). Film din 1934. Marile succese şi renumele internaţional i le aduc rolurile interliru Ui Lo în comediile muzicale ale soţului său, Grigori Aleksandrov: *Toată lumm râde, cântă şi dansează* – 1934; *Circul* – 1936; *Volga-Volga* – 1938;

Primăvara – 1947. „Înzestrată cu o voce caldă şi cu un surâs luminos, arirtvă de un delicat lirism şi de o exuberanţă molipsitoare, Orlova a fost pentru mulţi ani echivalentul sovietic al starurilor cinematografice occidentale” (A.M. Ripellino).

fuhr. 17 – Pr. *Filip cel bun* (r. Dan Pita; i. Florin Mihăilescu; a. Mircea

Diaconii, Ileana Popovici, Gheorghe Dinică, George Constantin). Portretul moral al tânărului

inocent, cinstit, generos, incapabil de a – accepta compromisul, aflat în situaţia de a alege un drum în viaţă şi de a înţelege exemplul celor vârstnici! „La primul său film de lungmetraj şi, totodată, Iu primul său film de actualitate, regizorul Dan Pita se dovedeşte, „prin elocvenţa expresiei cinematografice, cel mai profund şi original analist al caracterelor şi relaţiilor sociale pe care-l dă cinematografia naţională, înainte de a se defini ca şcoală" (V. Sava). Film: *Nunta de piatră* (1972);

Tânase Scatiu (1976); *Bietul Ioanide* (1979); *Concurs* (1982); *Dreptate în lanţuri* (1983); *Pas în doi* (1985).

Îobr. 22 – Pr. *Zemia obiecana* / Pământul făgăduinţei / (r. Andrzej Wajda; a. Daniel Olbrychski, Wojcieh Pszoniak, Andrzej Seweryn). Ecranizare după romanul lui W lady şi aw Reymont. Frescă a societăţii polone de la sfârşitul secolului al XIX-lea, când are loc falimentul nobilimii rurale şi ascensiunea sălbatică a capitalismului industrial. „Cei trei eroi ai filmului

– Un polonez, un neamţ şi un evreu – pun împreună bazele unei fabrici, sunt legaţi de interese comune, de apartenenţa la aceeaşi clasă. Acest

– Conglomerat" polono-germano-evreiesc al oraşului Lodž din acea vreme

– Prezintă un interes deosebit, frapează prin, pitoresc, prin diversitatea

– Tipurilor şi a atitudinilor. De aceea firele secundare ale acţiunii ca şi personajele de plan

doi constituie una dintre raţiunile existenţei acestui film”.

– (Wajda). Violenţa anumitor secvenţe, precum şi opulenţa scenografică, i-a

– Făcut pe unii critici să vorbească despre „naturalism baroc”.

mart. 28 – Dallas: pe *Jaws* / Fălci / (r. Steven Spielberg; a. Roy Scheider, Robert Shaw, Richard Dreyfuss). Film de groază şi suspans, ecranizare după best-seller-ul lui Peter Benchley. „*Fălci* este o poveste despre supravieţuire, despre trei personaje principale (un şef de poliţie, un vânător de rechini profesionist şi un ecolog), despre viaţa lor timp de zece zile, când un rechin uriaş apare în zona unei liniştite staţiuni de vacanţă, ameninţând vieţile oamenilor şi prosperitatea economică a orăşelului. Întrebarea e: cine va supravieţui?” (Spielberg). „Un film de divertisment, extraordinar de bine făcut, […] catalog al tehnicilor suspansului hitchcockian” (J. Monaco), deoarece mai bine de jumătate din film rechinul rămâne nevăzut, în schimb imaginile subiective (din punctul de vedere al monstrului) fac incursiunile sale foarte înfricoşătoare. Susţinut de o uriaşă campanie publicitară, *Fălci* devine unul dintre cele mai mari succese americane de box-office, punct culminant al modei filmelor-catastrofă, mart.

– Regizorul american John Huston filmează în Maroc *The Man*

Who Would Be King / Omul care voia să fie rege /, ecranizare după o nuvelă de Rudyard

Kipling. Povestea a doi aventurieri, care, în India anului 1880, izbutesc să fie recunoscuţi drept regii unui trib îndepărtat

– Dar pe care îi pierde lăcomia îi prilejuieşte lui Huston un nou film pe

– Tema eşecului, temă care stă la baza celor mai bune filme ale sale (*Şoimul*

– *Blestemat* – 1941, *Comoara din Sierra Madré* – 1948, *Moby Dick* – 1956, *Paradisul* – 1971). „Viaţa înseamnă strădanie şi nu câştig. Importantă este vânătoarea şi nu vulpea. De aceea filmele despre succes nu m-au interesat niciodată prea mult” (Huston). „Cel mai notabil cineast al «generaţiei pierdute», capabil să cocheteze fie cu […] balena *Moby Dick*, fie cu *Biblia* (1966), continuă să ne surprindă, mereu altul şi mereu fidel acestei vieţi de doi bani prin care face o […] plimbare (*cu dragostea şi moartea* – 1969). ajungând în […] *Paradis*, întâlnindu-i mereu alături pe Abel şi Cain. Dovadă a unei persistente pofte de viaţă, oricare ar fi scenariul, Huston îl deviază, deplasează miza, scriind un film ca pe un poem, cu toate culorile, disonanţele, umorul, şi cu îmbuibarea unei Ame ici fabuloase şi totodată triste, mizere. Este poate unicul dintre marii regizori care nu a îmbătrânit odată cu generaţia sa” (M. Ciment). Alte filme: *Annie*

(1982); *La poalele vulcanului* (1984); *Onoarea familiei Prizzi* (1986).

apr. 14 – Moare actorul american Fredric March (n. Ernst Fredrick Mc

Intyre Bockel, 31 aug. 1897). Film din 1929. Interpretează o gamă variată de roluri în drame, melodrame, comedii, filme de aventuri, dar măsura talentului şi-o dă în portretizarea unor personaje cu tulburări psihice, ca de pildă cele din filmele *Dr. Jekyll şi Mr. Hyde* – 1932 şi *Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre* – 1946, pentru care obţine premii „Oscar".

Film: *Anna Karenina* (1935); *Nevastă-mea vrăjitoarea* (1942); *Moartea unui comis-voiajor* (1951); *Procesul maimuţelor* (1960); *Soseşte vânzătorul de gheaţă...* (1973).

apr. 17 – Los Angeles: pe *The Day of the Locust* / Ziua lăcustei / (r. John

ScJhlesinger; a. Donald Sutherland Karen Black, William Atherton).

Ecranizare după romanul lui Nathanael West. În Hollywoodul anilor '30, un tânăr scenograf este martorul uimit al excentrităţilor şi violenţei vieţii din metropola cineaştilor. Deşi majoritatea criticii a considerat că rămâne mult sub valoarea romanului lui West, opera lui Schlesinger constituie, prin acurateţea reconstituirii epocii, prin dramatismul situaţiilor şi prin calitatea interpretării, unul dintre cele mai izbutite exemple de film despre lumea filmului, gen care, în anii '70, cunoaşte o deosebită vogă, de la *începutul*, de Gleb Panfilov (1970), la *Ultimul magnat*, de Elia Kazan

(1976), de la *Valentino*, de Ken Russell (1977), la *Acei oameni minunaţi cu aparatele lor de filmat*,

de Jiři Menzel (1979).

apr. 25 – Viena: pe *Totstellen* / A face pe mortul / (r. Axei Corti). Un tânăr zidar, venit de la ţară într-un mare oraş, începe să-şi clădească o casă.

Implicarea lui într-un conflict cu autorităţile îi atrage condamnarea la închisoare. În timp ce părinţii sunt goniţi din casă şi soţia naşte, eroul se sinucide în celulă. Film de ascuţită critică socială. Marele premiu austriac pentru artă cinematografică.

mai 12 – Cannes: *Chronique des années de braise* / Cronica anilor de foc. /

(r., sc. Mohamed Lakhdar Hamina; a. Jorge Voyagis, M. Lakhdar Hamina, Larbi Zekkal). Cronică a celor 15 ani de luptă anticolonialistă (1939 – 1954), pelicula comemorează 20 de ani de la începutul revoluţiei algeriene. „Nu este un film despre revoluţie, ci un film despre cum se ajunge la revoluţie.

Un film despre sistemul colonial şi împotriva oricărui sistem represiv.

[…] în loc să apeleze la aroganţă şi demonstraţie, se bazează pe sensibilitate şi persuasiune. Nu am vrut să demonstrez ceva anume. Majoritatea scenelor se bazează pe amintiri din copilărie pe care le povestesc simplu, filtrându-le prin propria-mi sensibilitate. […] După părerea mea, filmul este mai mult decât politic” (Lakhdar Hamina). „În cert progres faţă de creaţia sa anterioară, Hamina a făcut o operă interesantă

prin funcţia

Ideologică a diverselor personaje şi, mai ales, prin lupta dintre linia legall Ntă şi cea insurecţională” (G. Hennebelle). Marele Premiu – Cannes, mal 110 – Moare actorul francez Michel Simon (n. 9 apr. 1895). Film illii 1925. „Importanţa lui Michel Simon depăşeşte importanţa rolurilor greu te de el. Este un personaj mare prin el însuşi. El pare chiar întruchipa roii teatrului şi a cinematografului. Împreună cu Charles Laughton şi omon Welles, este unul dintre cei trei coloşi ai secolului” (J. Renoir).

Hm: *Boudu, salvat de la înec* (1932); *Atalanta* (1934)*; Suflete în ceaţă*

HÖ38); *Frumuseţea diavolului* (1949); *Vaporul lui Emil* (1961); *Cea mai frumoasă seară din viaţa mea* (1971).

Iun. 2 – Los Angeles: pe *Nashville* (r. Robert Altman; a. Karen Black, Keith Carradine, Géraldine Chaplin). În Nashville, capitala muzicii country, no organizează un mare concert cu prilejul unei campanii electorale, „Filmul

Îşi prezintă personajele într-un mod discursiv, fără a se opri în mod special nsupra nici uneia dintre întâmplări. Rezultă un interesant caleidoscop de

«curte întâlniri, frânturi de viaţă ce coexistă întâmplător” (Ph. Strick).

Recunoscut pentru consecvenţa cu care răstoarnă convenţiile şi clişeele cinematografului american tradiţional, Altman foloseşte mereu

acelaşi ton incisiv pentru „a demitiza imaginea omului orgolios şi arogant, […]

pentru a respinge istoria înţeleasă ca alibi, pentru a ne distrage gândul de

În alienarea noastră reală” (A. Frezzato), Film: *M.A.S.H.* (1970);

Imagini (1972); *Trei femei* (1977); *O nuntă* (1978); *Popeye* (1980);

Onoare secretă [1984); *După terapie* (1986).

Iun. 4 – Paris: pe *India Song* (r., sc. Marguerite Duras; a. Delphine

Soyrig, Michel Lonsdale, Mathieu Carrière); povestea unei femei din anii

*30, soţie de ambasador în India, care se sinucide, înecându-se în apele

(lange lui. „*India Song* poate fi citit şi ca un film antiimperialist, personajele

«ale murind de boala colonială, adică de izolarea de lumea înconjurătoare a băştinaşilor izolare care treptat îi înstrăinează unul de altul” (C. Clärens).

Dincolo de această posibilă interpretare, filmul – cu aspectul său fantomatic, cu atmosfera sa lâncedă, cu personajele care se mişcă nefiresc, cu dialogul în întregime din *off* şi cu lipsa de cronologie a întâmplărilor – constituie una dintre cele mai reuşite încercări ale scriitoarei Marguerite

Duras de a găsi un echivalent filmic stilului său literar. „Cred că ceea ce mi numit oamenii cinematograf de-a lungul vremii a murit. De aceea

cinematograful trebuie să dezvolte o nouă dimensiune, pe care încep să o găsesc în *India Song* şi pe care sper să o explorez în viitoarele mele filme”.

(Duras). Film: *La musica* (1966), *Nathalie Granger* (1973); *Baxter, Vera*

Baxter (1977); *Agatha şi lecturile nelimitate* (1981); *Copiii* (1984).

Iun. 5 – Culver City: pe *Love and Death* / Dragoste şi moarte / (r., se.

Woody Allen; a. W. Allen, Diane Keaton). În Rusia anului 1812, un om condamnat la moarte îşi revede întreaga viaţă. Subiectul este un pretext un a parodia „Război şi pace”, de Tolstoi, şi monumentala ecranizare a lui Bondarciuk, Allen presărându-şi, totodată, filmul cu citate din Eisenstein, Bergman şi fraţii Marx. „Cu ochelari ca în secolul XX şi cu nevroza marilor oraşe, eroul lui Allen trece cu greu şi lipsit de eroism prin tradiţionalele războaie, dueluri şi necazuri conjugale, oprindu-se adèsea pentru n vedea Moartea sau pentru a purta discuţii absurde cu iubita” (G. Brown).

Această „primă comedie consacrată subiectului grav al morţii şi sfârşituhii tuturor lucrurilor” (R. Benayoun) face din Allen „reversul comic al lui

Ingmar Bergman” (E. Comuzio).

iun.

– Pr. filmului senegalez *N’Diangane* (r. Mahama Traore; a. Fatim

Diange, Mame N’Diaye). Povestea tragică a unui copil trimis de tatăl său la şcoală, unde învaţă versete din Coran, iar în timpul liber cerşeşte pentru profesorul» său. Trama reprezintă un simbol pentru un întreg popor care urmează cuvântul de ordine al unei structuri birocratice. „Scopul nostru nu este estetica, ci etica; […] am abordat o problemă a colonizării culturale. La început, religia musulmană nu era o religie africană, ci o formă de colonizare spirituală venită prin ţările arabe, aşa cum colonizarea politică şi economică ne-a venit din Franţa. […] Noua formă de cultură bazată pe religia musulmană este o formă de alienare: cei care o predau sunt primii care profită de bunăstarea socială, devenind reprezentanţi direcţi ai burgheziei” (Traore). Premiu la Taormina.

lui. 26 – Moare, la Bucureşti, istoricul, criticul de film şi producătorul

Ion Cantacuzino (n. 7 nov. 1908). Publicistică cinematografică în anii

30. Conducător al Oficiului Naţional al Cinematografiei (1940 – 1943), joacă un rol hotărâtor în organizarea pe baze industrial-cinematografice a acestei instituţii, în înzestrarea sa tehnică şi concentrarea tuturor cadrelor de profesionişti. Activitate de pionierat desfăşurată după 1965 în domeniul istoriei cinematografului românesc.

lui.

– Regizorul japonez Akira Kurosawa termină

filmul *Dersu Uzala*

Vânătorul din taiga / (a. Maksim Munzuk, Iuri Solomin), coproducţie sovieto-japoneză. Epopee umană şi ecologică redând aventurile unui explorator rus în taiga, la începutul secolului. Film bazat pe amintirile ghidului lui Uzala, Vladimir Arseniev., Poem despre măreţia omului şi despre contopirea lui cu natura, filmul este opera unui cineast familiarizat nu numai cu literatura rusă (Gorki, Dostoievski), pe care a ecranizat-o anterior, ci şi cu sufletul poporului rus, ceea ce a făcut pe mulţi critici să vadă în *Dersu Uzala* un film mai degrabă rusesc decât japonez. Premiul

„Oscar" pentru cel mai bun film străin.

lui.

– Roma: pe *C'cravamo tanto amati* / Atât de mult ne-am iubit / (r., se.

Ettore Scola; a. Nino Manfredi, Vittorio Gassman, Stefania Sandrelli, Stefano Satta Flores). Trei camarazi din Rezistenţă încearcă să-şi facă fiecare câte un rost în societate (cea italiană postbelică). Prin intermediul acestor destine individuale, Scola parcurge istoria Italiei timp de trei decenii, realizând „un film despre dragoste şi prietenie, despre degradarea dragostei şi a prieteniei, deci despre melancolie" (Scola), un film despre eşec, aşa cum consemnează şi ultima sa replică: „Am crezut că vom schimba lumea şi de fapt lumea e cea care ne-a schimbat pe noi". Cel de al nouălea film al lui Scola concentrează câteva dintre caracteristicile întregii sale opere: analiza

sarcastică a viciilor nationales! extinderea situaţiilor cotidiene la dimensiuni metafizice, denunţarea corupţiei, nostalgia faţă de epoci revolute, amestecul de bufonerie, pitoresc şi compasiune.

Film: *Drama geloziei* (1970); *Cea mai frumoasă seară din viaţa mea* (1972);

Terasa (1980); *Noaptea de la Varennes* (1982); *Balul* (1983); *Familia* (1987).

aug. 9 – Pr. *Per le antiche scale* / Pe scările de demult / (r. Mauro Bolognini; a. Marcello Mastroianni, Françoise Fabian, Lucia Bosé). În anii fascismului, într-un azil de nebuni, un doctor, care îşi exercită farmecele masculine atât asupra bolnavelor, cât şi asupra colegelor sale, emite teoria că nebunia e o boală virală. Distins cu „Premiul special al juriului la Locarno, acest film (ca şi cele precedente ale lui Bolognini) este opera „unui artist original, situat între Visconti şi Fellini. Un realizator intimist, departe de orice modă" (A. Tassone). Universul filmelor sale, aflat sub semnul erotismului, al bolii şi al morţii, este de o frumuseţe barocă, remarcabilă prin organizarea armonioasă a spaţiului şi prin rafinamentul coloristic. Film: *La Viaccia*

(1961); *Metello* (1970); *Bubu* (1971) 4 *Libera, dragostea mea* (*191 k*); *Moştenirea Ferramonti* (1976); *Dama eu camelii* (1980); *La Veneziana* (1985).

aug. 15 – Los Angeles: rolul gangsterului pervers din *Dog Day Afternoon*

După-amiază de câine / (r. Sidney Lumet) reprezintă unul dintre marile reuşite actoriceşti ale lui Al Pacino. „Există în nervosul şi scundul Pacino o uluitoare energie, o intensitate şi o concentrare exemplare. Dar şi un simţ al nebuniei. Gesturi puţine, mobilitate a fizionomiei aparent redusă, un ton al glasului foarte scăzut, la limita şoaptei. Iar în privire o anume fatalitate" (P. Newhouse). Film: *Panică în Needle Park* (1971); *Naşul I*

şi II (1972 şi 1974); *Bobby Deerfield* (1977); *Dreptate pentru toţi* (1979);

Scarf ace (1983); *Revoluţia* (1985).

aug. 22 – Paris: pe *Le vieux fusil* / Puşca veche / (r. Robert Enrico; a. Romy Schneider, Philippe Noiret). Fiica şi soţia unui medic de provincie sunt asasinate sălbatic de fascişti în chiar preziua armistiţiului. În rolul medicului care îşi răzbună familia, Philippe Noitret înscrie încă o reuşită în variata galerie de personaje cărora le-a dat Viaţă. (Premiul „César").

„Am abordat tot felul de roluri în filmele cele mai diverse şi, adesea, cu excelenţi regizori „graţie cărora am reuşit să nu mă limitez-la un singur *emploi* şi să pot trece de la fantezie la dramă, rămânând credibil pentru spectatori" (Noiret). Film: *Zazie în metrou* (1961); *Viaţă la castel* (1965);

Fata bătrână (1971); *Marea crăpelniţă* (1973); *Deşertul tătarilor* (1976);

Prietenul meu Vincent (1983); *Măşti* (1987).

aug.

– Moare compozitorul sovietic Dmitri Şostakoviei (n. 25 sept. 1906).

Autor al muzicii la 35 de lungmetraje, Şostakovici a colaborat cu unii dintre cei mai importanţi regizori sovietici, Leonid Trauberg, Grigori Kozântev, Aleksandr Ďovjenko, Serghei Iutkevici, Mihail Kalatozov, la filme-reper pentru istoria cinematografiei mondiale ca: *Noul Babilon* (1929); *Tinereţea lui Maxim* (1935); *Miciurin* (1949); *Hamlet* (1964). Tot el semnează partitura reeditării sonorizate a filmelor lui Eisenstein, *Crucişătorul Potemkin* şi *Octombrie*.

aug.

– Guvernul britanic creează o comisie pentru studiul perspectivelor cinematografului naţional. Această comisie formată din profesionişti ai filmului şi televiziunii constată că industria, cinematografică britanică a fost prea multă vreme colonia economică şi culturală a Hollywood-ului, subliniind totodată resursele creatoare autohtone.

I. sept. 22 – Pr. *Premia* / Premiul / (r. Serghei Mikaelian; a. E. Leonov, Samoilov, Mihail Gluzskii). Film de actualitate, de o construcţie cinematografică austeră. Doisprezece oameni ai zilelor noastre, doisprezece lucrători de pe un şantier de construcţii, adunaţi într-o încăpere modestă, se privesc cu autoexigenţă, îşi regândesc munca, luptă împotriva propriilor

II. greşeli. O analiză incisivă, gradată şi tensionată, percutând adânc în conştiinţe,

dezvăluind căile posibile de formare a automatismelor şi chiar a

III. erorii: o dezbatere sobră şi curajoasă, care atrage prin vigoarea* eticii pe

IV. care o afirmă, prin poziţia sa politică comunistă.

sept. 25 – Pr. *Örökbefogadds* / Adopţiune / (r., cose. Már ta Mészarós; a.

Kati Berek, Gyôngyvér Vigh). O femeie singură, trecută de 40 de ani, se împrieteneşte cu o adolescentă crescută la orfelinat. Raporturile dintre cele două femei sunt destul de tensionate, amândouă aflându-se în momente cruciale ale vieţii lor. Cu veridicitate şi luciditate, Márta Mészarós realizează o peliculă sinceră, chiar dacă pe alocuri dură, despre condiţia femeii într-o societate în care comunicarea între oameni nu se face lesne. Marele Premiu

– Berlin.

sept.

– Pr. filmului marocan *El Chergui* / Tăcere violentă / (r., sc. Moumen

Smihi; a. Leila Shenna, Abdelkader Montrea). Pentru a-şi împiedica soţul să-şi mai ia o nevastă, o femeie recurge la farmece şi la magie. Evidenţiază una dintre contradicţiile ţărilor eliberate de colonialism: necesitatea înnoirii şi necesitatea întoarcerii la tradiţie. „Vreau ca filmul meu să fie perceput ca o mitologie a societăţii marocane” (Smihi). Marele Premiu

Ia Toulon.

sept.

– Moscova: pe *Proşu slova* / Cer cuvântul / (r. Gleb Panfilov; a. Inna Ciurikova). Povestea unei campioane de tir care ajunge primăriţa unui oraş şi încearcă să facă faţă tuturor încercărilor la care o supun viaţa socială şi personală. „Uvarova e din categoria acelor idealişti care au făcut

Revoluţia, care au apărat-o în timpul războiului, care au construit Magnitogorsk-ul. Mulţi dintre ei continuă să opereze cu aceleaşi mijloace şi concepte. Dar viaţa se schimbă şi astfel apar situaţiile complexe, contradictorii între mentalitatea lor şi realitatea exterioară" (Panfilov). Ca în toate filmele sale, regizorul sovietic analizează cu fineţe şi umor universul feminin. Complexitatea, umanismul, sensibilitatea, farmecul eroinelor sale se datorează, în bună măsură, interpretei sale preferate (şi soţia sa) Inna

Ciurikova. Film: *Prin foc nu se trece* (1968); *începutul* (1970); *Valentina*

(1981); *Vassa* (1983).

oct. 8 – Pr. *L'Histoire d'Adèle Îi.* / Povestea Adelei H. / (r. François Truffaut; a. Isabelle Adjani). Iubirea Adelei Hugo (fiica marelui scriitor) pentru un tânăr locotenent englez îşi găseşte interpreta ideală în tânăra actriţă

Isabelle Adjani, una dintre marile revelaţii ale ecranului francez în anii

70, fenomenul generaţiei sale. „După Michèle Morgan, Brigitte Bardot şi Jeanne Moreau a trebuit

să aşteptăm 15 ani până să apară o succesoare, Iat-o! Ea se numeşte Isabelle Adjani şi este idealul oricărui regizor".

(EI. Pinoteau). Film: *Palma* (1974); (1979); (1981);

Cuartet (1981); *Vară ucigaşă* (1983); *Isktar* (1987).

oct. 10 – Pr. *Die verlorene Ehre der Katharine Blum* / Onoarea pierdută a Katharine! Blum / (r., sc. Volker Schlöndorff şi Margarethe von Trotta; a. Angela Winckler, Mario Adorf, Dieter Laser). Ecranizare după romanul lui Heinrich Böll. O tânără menajeră în casa unui avocat se implică în acţiunea de evadare a unui individ arestat pentru considerente politice.

Acest fapt declanşează asupra ei o adevărată prigoană din partea poliţiei şi a presei. „Filmul este simplu şi clar ca o demonstraţie, nervos şi încoroat ca o bună dramă poliţistă, călduros ca o pledoarie. El are verva şi veridicitatea unei cronici de actualitate şi chiar aşa trebuie luat, deoarece ficţiunea abia dacă depăşeşte realitatea" (M. Martin). „Cinematograful meu preferat nu este nici cel de artă şi experiment, nici cel comercial. Trebuie găsită o cale, n-aş spune de mijloc, ci alternativă, un cinematograf care, să redea realitatea şi totodată să atragă marele public. Acest lucru l-am reuşit cu

Katharina Blum" (Schlöndorff).

oct. 13 – Pr. filmului grec *O Thiasos* / Comedianţii / (r., sc. Theodoros

Angelopoulos; a. Eva Kotamanidou, Vangelis Kazan, Stratos Pahis).

Film politic. Inspirându-se din mitul Atrizilor, pe care îl transpune în secolul XX, Angelopoulos istoriseşte întâmplările tragice din viaţa unei trupe de actori ambulanţi formată ăintr-o singură familie, în care adulterul soţiei determină moartea soţului şi răzbunarea copiilor, care îşi ucid mama şi pe amantul ei. Trama este însă doar un pretext, iar personajele au rol de fi oglindi istoria Greciei din perioada 1939 – 1952. „Povestea filmului e o succesiune de ocupaţii. Am vrut să arăt istoria acestei epoci ca actuală.

Trecutul e prezent, trecutul condiţionează prezentul” (Angelopoulos).

nov. 1 – E ucis pe plaja de la Ostia” criticul literar, poetul, romancierul, eseistul, teoriticianul, scenaristul şi regizorul Pier Paolo Pasolini (n. 5 mart.

1922). Film din 1949, ca scenarist, şi din 1961, ca regizor. El „devenise parte integrantă a existenţei noastre prin cuvintele sale, prin filmele sale şi prin lupta pe care o ducea, în intenţia de a ne face conştienţi de o situaţie generală neliniştitoare, de anxietatea, de angoasa sa în faţa viitorului omului şi societăţii” (A. Torto Fella). „Forţă a trecutului, Pasolini îşi caută cu furie arheologică fraţii, printre ruine, printre primitivi şi sălbatici şi îi descoperă printre lumpenproletarii din periferiile oraşelor ori din colţurile de câmpii uitate. Aceste personaje ale sale sunt nişte

«schelete vii». O lume arhaică – preumană, prenaturală, pregramaticală – devine ambianţa filmelor sale, fie că ele se desfăşoară în epoca noastră sau în trecut” (G. Aristarco). Film: *Accattone* (1961); *Evanghelia după Matei* (1964); *Oedip rege* (1967); *Decameronul* (1971); *Povestiri din Canterbury* (1972); *Salo* (1975).

nov. 21 – Paris: pe *One Flew Over the Cuckoo’s Nest* / Zbor deasupra unui cuib de cuci / (r. Milos Forman; a. Jack Nicholson, Louise Fletcher). Un deţinut, care vrea să scape de regimul muncii forţate, simulează nebunia şi e transferat într-un azil de nebuni unde îi instigă pe pacienţi să se revolte împotriva tratamentului, a regulamentului spitalului şi a surorii şefe, care e o fiară cu aparenţă calmă şi binevoitoare. Acest film de un cutremurător dramatism poate fi citit în numeroase feluri. „Un erou de proporţii supraomeneşti încearcă să reintroducă respectul de sine şi simţul individualităţii într-un grup de dezmoşteniţi înfrânţi şi lipsiţi de personalitate; un conflict simbolic între bine şi rău, dorinţă şi abstinenţă, individ şi autoritate; un coşmar kafkian al omului normal închis printre nebuni; o alegorie politică a revoluţiei împotriva autorităţii, caracteristică Americii anilor 360” (J.J. Dawson). Cinci premii „Oscar”: film, regie, actor, actriţă, scenariu, ecranizare.

nov. 26 – Războiul civil din Liban inspiră regizorilor Jocelyn Saab şi Jorg Stocklin realizarea

documentarului de lungmetraj *Le Liban dans le tourment* / Libanul în furtună /. În acelaşi an, un alt documentar *Beyrouth, ya Beyrouth*, de Maroun Bagdadi, se face ecoul aceloraşi evenimente, dec. 23 – Roma: pe *Pasqualino Settebellezze* / Pasqualino, şapte frumoase / (r, sc. Lina Wertmüller; a. Giancarlo Giannini). Eroul, un personaj vanitos, laş şi abject, îl căsăpeşte pe amantul surorii sale, intră în ospiciu unde violează o pacientă, ajunge într-un lagăr de concentrare nazist unde o seduce pe comandantă, devine supraveghetor şi îşi execută cel mai bun prieten. „Operă provocatoare şi iritantă, având meritul că iese din schemele aşa-zisei comedii în stil italian, filmul îşi are rădăcinile într-o cultură de sorginte populară, pe care încearcă să o lege strâns de istorie şi nu să a rezolve într-un joc pur parodic” (G. Cremonini). Cineastă cu preocupări preponderent politice, „în tradiţia lui Chaplin şi nu a lui Costa-Gavras”.

(D. Jacobs), Lina Wertmüller îmbină comicul cu tragicul şi cu melodramaticul, politicul cu bufoneria, patosul cu grotescul, având drept principal scop polemica împotriva sistemului. Filmele sale impun numele actorului

Giancarlo Giannini. Film: *Mimi Metallurgico rănit în onoare* (1972); *Film de dragoste şi anarhie* (1973); *Sfârşitul lumii în patul nostru într-o noapte ploioasă* (1978); *Răzbunare* (1979); *Camorra* (1985).

dec.

– Pr. *Cursa* (r. Mircea Daneliuc; i. Florin Mihăilescu; a. Mircea

Albulescu, Tora Vasilescu, Constantin Diplan). Doi bărbaţi şi o femeie sunt forţaţi de împrejurări să parcurgă împreună sute de kilometri în cabina unui treiler care transportă o piesă-gigant. „Lumea printr-un parbriz „(R. Rusan), strălucit debut cu un film de actualitate al regizorului

Mircea Daneliuc. Film: *Ediţie specială* (1977); *Proba de microfon* (1980);

Croaziera (1981); *Glissando* (1982); *Iacob* (1987).

dec. – Londra: pe *Barry Lindon* (r., sc. Stanley Kubrick; i. John

Alcott; a. Ryan O'Neal, Marisa Berenson). Ecranizare după Thackeray.

Ascensiunea şi decăderea unui aventurier irlandez din secolul al XVIII-lea.

„Extinzând canavaua picarescă a lui Thackeray la dimensiunile unei plase suficient de mari pentru a cuprinde o secţiune semnificativă a vieţii şi culturii din secolul al XVIII-lea – imaginile filmului trimit permanent la

Gainsborough, Constable, Hogarth – Kubrick a tratat drama cu abstracţie rece şi cu un picturalism pedant. Dar acest stil ciudat şi apatic operează ca o soluţie acidă în care este dizolvată drama lui Thackeray. Rămâne sâmburele narativ şi tematic al evoluţiei acestui aventurier şi imaginea unei lumi descompuse şi condamnabile" (R. Combs). Premii „Oscar".

pentru imagine, scenografie, costume, muzică.

dec. Moscova: pe *Zerkal*%glinda / (r. Andrei Tarkovski; V.E. Boskakov, Margarita Tereşkova, Alla Demidova). „Filmul este povestea vieţii mamei mele; el relatează şi o parte din viaţa mea. În timpul războiului, noi am trăit într-un sat din împrejurimile Moscovei în care locuiau scriitori şi artişti. Stăteam într-o casă părăsită în care se găseau munţi de cărţi, mai ales cărţi de artă cu numeroase ilustraţii, cărţi pără, site ca nişte copii abandonaţi de părinţii lor, aşa cum eram şi noi. *Oglinda* nu este legat numai de istorie, dar şi de aspiraţiile mele ca autor. Filmul este o confesiune. Noi avem o datorie faţă de „cei care ne-au dat viaţa:

trebuie să le declarăm dragostea noastră" (Tarkovski). „Avem de a face cu o autobiografie reflectată într-o oglindă spartă, o amintire ce străluceşte în ciuda meandrelor reveriei; deşi construit pe răsturnarea cronologiei, el nu ascultă numai de regulile obişnuite ale dramaturgiei, ale întoarcerii în timp. Ar fi în van să îneşrci să reuneşti raţional bucăţile acestui puzzle, atâta timp cât jocurile prezentului şi ale trecutului se complică cu o dualitate între real şi imaginar, într-un labirint cu o cvadruplă intrare, în care este foarte dificil să desluşeşti exact ce este un «ce» anume.

[…] *Oglinda* este opera cea mai personală a lui Tarkovski care luminează retrospectiv două dintre filmele sale precedente: *Copilăria lui Ioan* şi

Andrei Rubliov" (M. Martin).

dec.

– Operatorul român Ovidiu Gologan primeşte Marele Premiu al

Asociaţiei Cineaştilor din România „pentru întreaga activitate artistică şi contribuţia adusă la dezvoltarea artei cinematografice româneşti".

Format la şcoala actualităţilor cinematografice, în cadrul O.N.C., unde lucrează din 1936, Gologan se consacră după 1950 filmului de ficţiune.

Maestru al imaginii alb-negru pe care o compune cu un ochi de pictor.

Film: *La Moara cu noroc* (1956); *Pădurea spânzuraţilor* (1964); *Facerea lumii* (1971).

– Pr. filmului japonez *Denen ni* shisul De-a v-aţi ascunselea la ţară /

(r., sc. Shuji Terayama; a. Kantaro Sugă, Hiroyuki Takano, Kaoru Yuchikusa). Un film despre memorie, realizat în alb-negru pentru prezent şi în color pentru trecut. Operează pe mai multe nivele, legate destul de firav între ele: imaginarul, memoria, eul, realitatea. „Am încercat să anulez frontiera tradiţională dintre interior şi exterior; toate obiectele care de obicei se află în interiorul casei în filmul meu sunt în afară, în timp ce elementele de peisaj sunt în interior. [...] Ceea ce mă preocupă este conflictul dintre peisajul rural al copilăriei şi cel citadin al prezentului, în care primul subzistă totuşi" (Terayama).

– Pr. filmului marocan *La Guerre du pétrole*

pas lieu / Războiul

– Petrolului nu va avea loc / (r. Souhel Ben Barka; m. Gheorghe Zamfir;

– A. Claude Giraud, Hassan Ganonni, Claudio Gora). Încercările neizbutite ale unui tânăr ministru dintr-o ţară producătoare de petrol de a îmbunătăţi condiţiile de viaţă ale muncitorilor. Subiect de mare actualitate, abordat foarte, rar de cinematograful african. „Filmul se bazează pe două

– Constatări: absenţa unei adevărate burghezii naţionale legate de masele

– Populare şi prezenţa în aparatul de stat a unor intelectuali reformişti

– Izolaţi de acestea. […] Scopul meu a fost să prezint situaţia aşa cum e ea, pentru a-i îndemna pe spectatori să mediteze” (Ben Barka).

– *L’ultima donna* / Ultima femeie / (r., cose. Marco F erreri; a. Gérard

– Depardieu, Ornella Muţi, Michel Piccoli, Renáto Salvatori). Un tânăr

– „e tocmai în perioada în care repetă (inconştient) structura socio-economică a familiei în care a crescut şi s-a format. Dar el se confruntă cu

– O serie de probleme ce decurg din relaţiile cu soţia sa, care reacţionează

– Pe un alt plan – acela al condiţiei ei în societate. Bărbatul nu mai înţelege, raporturile sale sociale sunt frustrante, el se simte inutil. Tocmai

– Această manieră de a descoperi logica unui cuplu, o logică determinată, în care atât personalitatea bărbatului cât şi cea a femeii sunt negate, devine

– Procesul întregului film" (Ferreri).

– Premiul „Georges Sadoul" este decernat unor filme africane: producţiei

– Cameruneze *Muna Moto* / Copilul altuia /, de Jean Dikongue Pipa, şi producţiei din Mauritania *Nationalité im* / Naţionalitatea emigrant /, de

– Sidney Sokhana. Primul e „o meditaţie asupra puterii în societatea actuală camerunează care rămâne sclava tradiţiilor şi a unor obiceiuri nefaste, curia ar fi tribalismul" (D. Pipa). Deşi în aparenţă o pură elegie, această

– Poveste de dragoste dintre doi tineri care nu se pot căsători din cauza

– Sărăciei „loveşte în paraziţii care sufocă societatea neagră" (J. Delmas).

– Ia fiinţă, la Sydney, „Şcoala naţională australiană pentru fitm şi televiziune". Director: istoricul de cinema polonez Jerzy Toeplitz.

– An de vârf în producţia cinematografică olandeză: sunt realizate 11

– Filme de lungmetraj (media anilor 1966 – 1974 fiind doar de 6). Succes, de asemenea, pe planul audienţei: 10% din totalul încasărilor şi 9% din

– Totalul spectatorilor aparţin filmelor din producţia autohtonă.

– În continuă scădere, producţia

cinematografică din Taiwan atinge

– Nivelul de 34 de filme de lungmetraj (1971 – 97; 1972 – 68; 1973 – 41;

– 1974 – 44).

– Regizoarea norvegiană Anja Breien realizează / Soţiile /, un film despre condiţia femeii în zilele noastre, pledoarie pentru emanciparea

– Şi eliberarea acesteia de sub tutela bărbatului. Premiu la Chicago – 1976.

Preocupată în principal de problemele sociale ale lumii în care trăieşte, pe care le tratează cu siguranţă şi cu sobrietate, Anja Breien se recomandă drept una dintre cele mai puternice personalităţi ale cinematografului norvegian contemporan. Film: *Cazul Anders* (1970); *Jocul dragostei şi al singurătăţii (*1977); *Vânătoarea de vrăjitoare* (1981); *Soţiile, după 10 ani*

(1985).

– Regizorul suedez Stig Björkman realizează filmul *vita vâggen*

Zidul alb /. Drama singurătăţii unei femei divorţate, pe care filmul o urmăreşte pe parcursul unei zile. „Regizorul nu limitează filmul doar la descrierea unui tip feminin, ci atacă problema situaţiei femeii într-o societate în care e din ce în ce mai puţin loc pentru raporturi umane”.

(M, Milesi). În rolul principal, Harriet Andersson – una dintre actriţele preferate ale lui Ingmar Bergman (O *vară cu* – 1952, *Noaptea saltimbancilor* – 1953, *Prin oglindă* – 1961 *Strigăte şi şoapte* – 4972)

realizează o creaţie excepţională, „oşcilând între răceală şi căldură, umor şi disperare, şi personificând un milion de femei aflate în abisul dintre sclavie şi emancipare” (P. Cowie). Premiu de interpretare – Moscova.

– Pr. filmului australian *Picnic al Hanging Rock* / Picnic la Hanging

– Rock / (r. Peter Weir; a. Rachel Roberts, Dominic Guard, Helen Morse).

– La începutul secolului, într-un pension de fete dţn înalta societate, aflat

– În apropierea Melbourne-ului, au loc o serie de dispariţii misterioase.

– „Acest film, de o frumuseţe formală neobişnuită, ne antrenează într-un

– Climat de mister impregnat de romantism victoriaft şi amplificat de splendoarea unui cadru natural minunat filmat” (J.P. Piton, F. Schall). „Cheia

– Filmului rezidă în tabloul crepuscular al unei lumi în care nevoile cele mai

– Legitime sunt reprimate şi care nu mai poate controla energiile pe care

– Le-a deturnat de la funcţiile lor” (R. Bassan).

– Regizoarea belgiană Chantal Ackerman, adepta unui cinematograf

– Feminin şi feminist prin excelenţă, se impune atenţiei publicului şi criticii

– Cu *Jeanne Dielman, 23 Quai du Commerce, 1080 Bruxelles* (a. Delphine

– Seyrig). „Am vrut să arăt adevărata valoare a

cotidianului feminin. Mi

– Se pare mult mai fascinant să privesc o femeie – care poate fi toate

– Femeile – făcând patul timp de trei minute decât o cursă de maşini care

– Durează 20 de minute" (Ackerman). Eliminând aproape total personajele

– Masculine, urmărind existenţa monotonă a unor femei nemulţumite de

– Viaţa ce-o duc, care execută zilnic aceleaşi activităţi, ca un ritual, şi sufocate mereu de acelaşi spaţiu, regizoarea „reia cinematograful de unde

– Îl lăsase Antonioni în *Aventura*, îmbogăţindu-l cu experienţa avangardei

– Americane" (J. de Baroncelli).

– Documentarul *Tre' scener med Ingmar* / Trei scene cu Ingmar

Bergman / (r. Jörn Donner) dezvăluie portretul artistic şi moral al creatorului suedez, unul dintre cei mai autobiografici regizori contemporani.

„Personajele filmelor mele sunt exact ca mine, adică animale minate de instincte, şi care, în cel mai bun caz, gândesc atunci când vorbesc. Corpul constituie partea lor principală, cu un mic lăcaş pentru suflet" (Bergman).

El e totodată unul dintre regizorii care înţeleg cel mai bine universul feminin, pe care îl investighează în mai toate filmele sale: „Cred că Bergman e mai degrabă feminin decât feminist. Eroinele sale nu sunt privite dintr-un unghi

masculin, ci studiate într-un spirit de totală complicitate. Ele sunt pline de nuanţe, în timp ce bărbaţii sunt schematici şi lineari" (F. Trufiaut). Temele preferate de Bergman – incomunicabilitatea, teama în faţa trecerii implacabile a timpului; teama de moarte – sunt tratate în filme cu puţine personaje şi întâmplări, cu puţine spaţii de joc şi desfăşurându-se într-un timp limitat. Discursul său filmic nu este însă lipsit de trimiteri la realităţile contemporane: „Avem totul. Dar în mijlocul acestei vieţi pline există un mare vid. În filmele mele descriu acest vid şi tot ceea ce inventează omul pentru a-l umple. În felul acesta, vreau să dau un sens spiritual unei civilizaţii care stă sub semnul absenţei materiale".

(Bergman). Film: *închisoarea* (1948); *Noaptea saltimbancilor* (1953);

A şaptea pecete (*1957*); *Fragii sălbatici* (*1957*); (*1963*

(*1965*); *Strigăte şi şoapte* (*1972*); *Oul de şarpe* (*1977*); *Fanny şi Alexander*

(1982).

1976

Ian. 27 – Burbank: pe *Taxi Driver* / Şoferul de taxi / (r. Martin Scorsese; sc. Paul Schrader; a. Robert De Niro, Jodie Foster, Peter Boyle). Un fost combatant în Vietnam, introvertit şi singuratic, devine şofer de taxi în New York, unde, influenţat de violenţa şi de mizeria din jurul său, comite o crimă. „Am încercat să creez un erou existenţialist, inspirat din

Sartre şi Camus, şi să-l transplantez în contextul american. Un om care nu înţelege ceea ce i se întâmplă, dar pornirile lui distructive, în loc să se îndrepte împotriva propriei persoane, aşa cum, se întâmplă în Europa sau în Japonia, se îndreaptă împotriva celorlalţi. E un fenomen tipic american" (Schrader). Intenţionând să creeze o imagine pur documentară a realităţii, filmul prezintă New York-ul ca pe „o hazna poluată, taxiul lui Travis Bickle fiind ca un batiscaf, din care eroul vede tot gunoiul şi toată mizeria care îl obsedează: prostituate, drogaţi, maniaci, străzi murdare, violenţă fără sens" (M. Dempsey). Influenţat stilistic de expresionismul lui Lang, de realismul rece şi distant al lui Bresson, dar şi de violenţa din filmele de groază ale lui Roger Corman, ian. 36 – în timpul unei repetiţii cu *Dansul morţii*, de Strindberg, la

Teatrul Regal din Stockholm, regizorul Ingmar Bergman este arestat sub acuzaţia de evaziune fiscală. Deşi incidentul sfârşeşte cu scuze din partea oficialităţilor, Bergman părăseşte Suedia (unde nu va reveni până în iulie 1978) şi se stabileşte la München, unde îşi continuă activitatea teatrală şi cinematografică.

ian. 31 – Solothurn: pe *Die Erschiessung des Landesverräters Ernst S*, Execuţia trădătorului Ernst S. / r. R. (Dindo). Film-anchetă pornind de la cazul reál al unui elveţian condamnat la moarte pentru înaltă trădare în favoarea Germaniei fasciste. Demască atât pe adevăraţii

colaboraţionişti, cât şi sistemul politic care, vrând să-i acopere, a creat ţapi ispăşitori, febr. 1 – Moare pictorul, cineastul şi teoreticianul de film Hans Richter

(n. 1888), Film din 1921 în Germania şi în S.U.A. Unul dintre corifeii cinematografului de avangardă al anilor ’20. Consideră că poezia unui film constă în ritm şi nu în subiect. Realizează pelicule abstracte, suprarealiste şi experimentale. El urmăreşte „crearea unei dinamici vizuale prin juxtapunerea şi contrapunerea elementelor separate, analiza cu ajutorul materialului filmic a diverselor posibilităţi de compunere şi descompunere a reprezentării cinematografice” (R. Bassan). Film: (1921 – 1925);

Fantome înainte de amiază (*1928*); *Vise ce se pot cumpăra cu bani* (*1946*);

Dadascope (*1957*).

mart. 14 –. Moare coregraful şi regizorul american Busby Berkeley (n:

William Berkeley Enos, 29 nov. 1895). Film din 1930. „El a copleşit publicul din epoca «depresiunii economice» cu filme de divertisment evazioniste şi foarte încărcate, care au marcat hotărâtor evoluţia musicalului american. Grandoarea viziunii sale, ostentativele, vulgarele, eroticele, uluitoarele, inimitabilele sale extravaganţe Coregrafice au impresionat şi vor impresiona publicul de film încă multă vreme. În fiecare număr el folosea zeci de fete care executau într-un spectaculos unison mişcări ritmice, definite

de unii critici drept caleidoscopuri din trupuri de femei”.

(E. Katz). Film (coregraf): *Strada 42* (1933); *Parada aurului\1935* (1935);

America Melody 1937; (1936); *Cu toţii pe scenă* (1944).

mart. 17 – Moare, la Roma, regizorul italian Luchino Visconti (a.

Luchino Visconti di Modrone, 2 nov. 1906). Film din 1942. Precursor al neorealismului (*Obsesie* – 1943), în perimetrul căruia realizează şiuna dintre operele de referinţă ale acestuia (*Pământul se cutremură* – 1948), dar şi unul dintre filmele sale de crepuscul *şi fraţii săi* – 1960), Visconti se dedică în principal unor somptuoase reconstituiri de epocă

[*Senso* – 1954, *Ghepardul* – 1963, *Căderea zeilor* – 1969, *Moarte la Veneţia* – 1971, *Ludwig* – 1972, *Inocentul* – 1976). „Filmele mele redau adesea istoria unei familii, autodistrugerea şi descompunerea ei. Întotdeauna m-a interesat examenul unei societăţi bolnave” (Visconti) fie că este o familie contemporană, măcinată de mizeria exodului spre nord

(*Rocco şi fraţii săi*) ori de dezorientarea morală (*stele ale Ursei* – 1965), fie de destinul tragic al familiei von Essenbach, portret feroce şi dur al Germaniei naziste din 1933 (*zeilor* – 1969) sau de povestea de moarte, de nebunie şi disperare, desfăşurată pe fundal istoric, din *Ludwig* – 1972. „Chiar acuzaţia de romanesc şi de

cantonare în tradiţia *ottocento*, puse în circulaţie de o anumită critică, se bazează pe prezenţa în operele lui Visconti a únor constante dramatice ce pot fi urmărite cu uşurinţă. […] într-adevăr, de multe ori, filmele sale sunt un fel de «şagă», povestiri ce încep de la un nucleu de pornire familial, din care se nasc succesiv, în tragic crescendo, destine diverse, şi se dezlănţuie conflicte. Familia reunită, plină de speranţe şi iluzii, este scena de început, introducerea dramei din poveştile lui Visconti (povestiri despre pierzanii şi salvări, destine colective tragice şi luări de conştiinţă individuale); familia este deci centrul catastrofei şi al perspectivei pozitive ce o transcende" (U. Finetti). „Visconti nu pleacă atât de la o necesitate istorică

«dată», cât dezvoltă, din punct de vedere istoric, viziunea sa proprie, […]

porneşte în căutarea fenomenelor complexe care dau substanţă faptului uman. Examinarea pe care o întreprinde devine o constantă cercetare psihologică, spirituală, socială: devine dramă. Compoziţia pictural-epică depăşeşte decoraţivismul şi caligrafia chiar şi formalismul întâlnit în elementele compoziţionale ale diferitelor cadre, tocmai pentru că sentimentul şi reflecţia nu sunt juxtapuse şi deci nu se stingheresc, ci izbutesc să realizeze o sinteză tot mai intimă" (G. Aristarco).

apr. 3 – Paris: Academia de artă şi tehnică cinematografică constituită din 2000 de cineaşti –

regizori, actori, tehnicieni – desemnează prin vot secret cele mai bune realizări ale anului precedent ce vor fi recompensate, pentru prima dată, cu premiul „César” (denumire derivând de la numele sculptorului care a realizat statuetele-premiu), echivalent francez al

„Oscarului” american.

apr. 6 – Moare producătorul şi regizorul american Howard Hughes

(n. 24 dec. 1905). Una dintre cele mai excentrice figuri de la Hollywood, îmbină pasiunea pentru pilotaj (în anii ’30 deţine numeroase recorduri de zbor) cu cea pentru film.

apr. 5 – New York: pe *All the President’s Men* / Toţi oamenii preşedintelui / (r. Alan J. Pakula; a. Robert Redford, Dustin Hoffman). Doi reporteri de la „Washington Post” descoperă legăturile Casei Albe cu afacerea Watergate. Un film despre istorie, inocenţă şi culpabilitate, în care tensiunea luptei dintre bine şi rău se creează în ciuda faptului că pe ecran nu apar decât exponenţii binelui. „Un film poliţist plasat în mediul clasei mijlocii. În locul lumii barurilor de noapte cu cântăreţe decăzute, cartofori escroci, pistolari, o lume care nu iese la lumina zilei, noi arătăm o lume în care oamenii umblă prin soare, îşi tund iarba din grădină, îşi plătesc la timp impozitele, duc o viaţă ordonată în case frumoase şi curate. E

lumea spectatorului obişnuit. Corupţia se află la nivelul sistemului, fiind mult mai periculoasă şi mai ameninţătoare” (Pakula). Premii „Oscar”.

pentru scenăriu-ecranizare, rol secundar (Jason Robards), scenografie, sunet, apr. 19 – Pr. *Mere roşii* (r. Alexandru Tatos; sc. Ion Băieşu; i. Floria

Mihăilescu; a. Mircea Ďiaconu, Ion Cojar, Carmen Galin). Portretul moral al unui tânăr chirurg implicat în confruntarea a doua feluri de a concepe sănătatea publică şi comportarea medicului faţă de bolnav. Debutul regizorului Al. Tatos „se caracterizează prin sinceritatea retrăirii intelectual-emoţionale a mesajului generos propus de scenariu, prin francheţea şi naturaleţea soluţiilor cinematografice (inclusiv cele umoristice), prin căldura umană care colorează o realitate uşor de recunoscut ca ambianţă a vieţii noastre de toate zilele” (FI. Potra). Film; *Rătăcire* (1977);

Casa dintre câmpuri (1979); *Secvenţe* (1982); *Fructe de pădure* (1983);

Întunecare (1985).

apr. 23 – Moare regizorul englez Carol Reed (n. 30 dec. 1906). Film din 1936. Opera acestui excelent artizan (al cărei punct culminant se situează la sfârşitul anilor ’40 şi începutul anilor, 50) se caracterizează printr-un deosebit simţ al ambianţei şi al atmosferei, prin capacitatea de a surprinde detaliul semnificativ, prin înţelegerea faţă de personaje şi prin abilitatea cu care e condusă povestirea. Supus diverselor influenţe şi mode, Reed abordează o gamă largă de genuri, de la *thriller*-ul cu elemente expresioniste [*Al treilea*

om – 1949) la musical (*Oliver* – 1968), de la drama, cu ton documentar (*Sub stele* – 1939) la melodrama cu elemente de suspans (*Trapez* – 1956) şi de la filmul de montaj premiat cu „Oscar" (*Adevărata glorie* – 1945) la ecranizarea convenţională şi greoaie (*Agonie şi extaz* – 1965).

apr.

– México City: pe *Actas de Marusia* jFapte din Marusia /, realizat de regizorul chilian Miguel Littin (a. Gian Maria Volonté, Diana Braho, Claudio Obregon). „Pentru a reînvia fapte petrecute în 1907, am pornit de la relatarea unui prieten, autor şi compozitor, care ştia faptele de la un bătrân muncitor. Era necesar să pornesc de la aceste voci multiple, pentru că episodul grevei de la Marusia şi represiunea sa sângeroasă nu au fost înregistrate de istoria oficială" (Littin).

iun. 14 – * Moscova: pe *Tábor uhodit v nebo* / Şatra / (r. Emil Loteanu; m. Evgheni Doga; a. Svetlana Toma, Grigori Grigoriu). Tragica poveste de dragoste dintre Rada şi Zobar, doi ţigani mândri şi liberi, este cea mai izbutită ilustrare a tipului de cinema practicat de regizorul sovietic Emil

Loteanu, un cinematograf ce mizează mai mult pe pitorescul situaţiilor, măreţia peisajului, accentele copleşitoare ale muzicii decât pe profunzimea discursului sau pe analiza psihologică. Aceste calităţi şi defecte sesizabile încă de la primul său film important (*Poienile roşii* – 1966)

se accentuează treptat, operele sale devenind tot mai spectaculoase, mai costisitoare, dar mai discutabile pe planul conţinutului emoţional.

Film: *Aşteptaâi-ne în zori* (*1964*); *Lăutarii* (*1971*); *O dramă la vânătoare*

(*1978*); *Anna Pavlova* (*1983*); *Luceafărul* (*1986*).

iun. 18 – Los Angeles: pe *Silent* Movieţlomedie mută 77 / (r. Mel Brooks; a. M. Brooks, Marty Feldman, Dom De Luise). Luând drept pretext dorinţa unui producător alcoolic de a face în anii ’70 o comedie mută, Brooks îşi concepe filmul ca pe o cascadă de gaguri cu trimitere directă la marii maeştri ai genului, de la Chaplin şi Keaton la Stan şi Bran şi fraţii Ritz.

Alături de Woody Allen, Mel Brooks este cel mai important realizator american de comedie al anilor ’70, şi sub haina gagului, a paradoxului, a citatului cinematografic el „urmăreşte atingerea substratului serios al umorului. În *Producătorii* (1968), el atacă neofasemismul, în *Şei în flăcări* (1974) – bigotismul, şovinismul şi religia, în *Tânărul Frankenstein*

(1974), în care dă viaţă biruind moartea, îl sfidează pe însuşi Dumnezeu”.

(J. Holoway). În filmele sale se afirmă o serie de actori comici – Gene

Wilder, Marty Feldman, Dom De Luise, Madeline Kahn – cu care colaborează în tripla sa calitate de regizor, scenarist şi actor. Film: *Marea nelinişte* (1977); *Istoria lumii I* (1981); *A fi sau a*

nu fi (1983).

lui. 27 – Ei. *The Devil's* Playground ITerenul de joc al diavolului / (r., sc. Fred Schepisi; a. Arthur Digman, Nick Tate, Simon Burke). Încercările prin care trece un băiat de 13 ani într-un seminar catolic din Australia anului 1953 reprezintă pentru debutantul Fred Schepisi un prilej de a-şi afirma capacitatea de a crea atmosfera intolerantă şi încărcată de prejudecăţi a colegiului şi de a creiona o serie de portrete deosebit de convingătoare. Filmul este laureat cu cele mai importante dintre premiile anuale ale cinematografiei australiene (film, imagine, regie, scenariu, interpretare).

aug. 2 – Moare, la Hollywood, regizorul german Fritz Lang (n. 5 dec.

1890). Film din 1919. Reprezentant de frunte al expresionismului cinematografic german. În cariera sa, desfăşurată pe parcursul a patru decenii în Europa şi în Statele Unite, „Lang a încercat totul: drama politicosocială, fresca istorică, filmul ştiinţifico-fantastic, filmul poliţist şi de spionaj şi chiar westernul. Psihologic, ceea ce domină opera cineastului sunt conceptele care marchează cu adevărat subiectele: fatalitatea, destinul, moartea, puterea dominatoare, binomul dreptate-nedreptate, răzbunarea. Abundenţa operei sale, diferitele epoci şi diversele contexte politico-sociale provoacă inevitabil inegalităţi atât între filmele sale, cât şi în ceea ce priveşte valoarea lor intrinsecă. Dar nu este mai puţin

adevărat că opera sa a marcat cinematograful şi că stilul cineastului are o originalitate incontestabilă şi necontestată” (M. Doneux). „Opera sa ilustrează genial ideea că nimeni nu poate judeca pe nimeni, că toată lumea e vinovată, că toată lumea e victimă. Stilul lui Lang? Un calificativ suficient: inexorabil. Fiecare plan, fiecare cadraj, fiecare deplasare a actorilor, fiecare gest are ceva decisiv şi inimitabil” (F. Truffaut).

Film: *Moartea obosită* (1921); *Nibelungii* (1924), 1927); *„M”*.

(1931); *Furie* (1936); *Ministerul groazei* (1944); *Rancho* (1952)

Cei 1.600 de ochi ai doctorului Mabuse (*1960*).

sept. 26 – Pr. *Raba liubri* / Sclava iubirii / (r., cose. Nikita Mihalkov; a. Elena Solovei, Rodion Nahapetov, Aleksandr Kaliaghin). În Grimeea anului 1919, în climatul de seră ce-i ţine pe ultimii reprezentanţi ai vechiului cinematograf rus departe de clocotul revoluţiei şi al războiului civil, e echipă de filmare turnează o melodramă exotică. La primul ei contact cu imaginile cinematografice ce redau deschis şi brutal realităţile timpului, dar sesizând în acelaşi timp pentru prima oară anacronismul tipului de artă căreia i se consacră cu patimă şi candoare, vedeta feminină a filmului trăieşte dramatic această revelaţie. „Superbă demonstraţie a puterii, pe care o are cinematograful asupra vieţii” (Dana Duma), fumul impresionează prin rafinamentul imaginii şi prin

personalitatea interpretei Elena Solovei. Apreciind frumuseţea ei, plină de graţie şi inocenţă, precum şi jocul ei discret, în semitonuri, Nikita Mihalkov o va distribui şi în filmele sale următoare: *Piesă neterminată pentru pianină meeanică*

– 1977, *Câteva zile din viaţa lui Oblomov* – 1980.

oct. 10 – Paris: pe *Le Corps de mon* / Trupul duşmanului meu /

(r. Henri Verneuil; a Jean Paul Belmondo, Bernard Blier, Marie France

Pissier). Ecranizare după romanul lui Felicien Marceau. Un om eliberat din închisoare porneşte în căutarea celor care au făcut ca el să fie condamnat pe nedrept. Sondaj în lumea marilor familii burgheze dintr-un oraş din nordul Franţei. „Disecţia mediului e feroce, iar descoperirea micii localităţi metamorfozate de progres constituie un mare moment de cinema *a l'italienne*, dezvăluind angrenajele mecanismului economicopolitic, revelând legăturile existente între fotbalul profesionist, marele capital şi manipularea electoratului" (G. Braucourt). Pentru Verneuil, maestru al filmului comercial, autor al unor vârfuri de box-office, acest film este unul dintre cele mai bune din bogata sa carieră. Film: *Oameni fără importanţă* (1955); *Preşedintele* (1961); *Weekend la Zuydeoote* (1964);

Clanul sicilienilor (1968); *Cu 1 de la Icar* (1979); *Vulturii* (1984).

oct. 10 – Pr. *Dopinenie kam zakona za* zasíťía /

Amen dament la legea apărării statului / (r. Ludmil Staikov; a. Stefan Gheţon, Ivan Kondov, Gheorghi Gheorghiev Gheţ, Violeta Doneva). Film politic redând lupta în ilegalitate a Partidului Comunist Bulgar în perioada interbelică. „Intenţiile lui Staikov nu se limitează la reconstituirea faptelor istorice, ci la redarea unei viziuâii contemporane asupra acelor evenimente" (S. Micheli). Marele Premiu – Varna.

oct, 27 – Paris: pe *Moi, Pierre Riviere, ayant égorgé ma mère, mă sebur et mon frère* / Eu, Pierre Rivière, care mi-am ucis mama, sora şi fratele /

(r. René Allio). Având în centrul său un paricid comis în secolul al XIX-lea de un ţăran normand, filmul este „Un emoţionant document de etnologie ţărănească, o dramă rurală à la Flaubert sau Zola, o dramă a pământului" (M. Martin). Interpretat de neprofesâonişti, şi făcând dovada unei exemplare conştiinţe istorice, în spiritul unui realism al esenţelor şi nu al reconstitirii, filmul se susţine şi prin virtuţile sale plastice, oct. 28 – Roma: „Associazione Nazionale di Autori Cinematografici (Asociaţia naţională a autorilor de film) adoptă un document care consemnează criza filmului italian, scăderea producţiei (de la 200 de pelicule, în 74 – 75, la 160, în 75 – 76), ca şi diminuarea profiturilor (din totalul de beneficii italiene care se ridică la 60% din totalul încasărilor, jumătate revin americanilor şi altor participanţi străini la coproducţii). Aceeaşi semnificaţie o are şi textul

adoptat (la 10 nov. 1976) de „Associazione Nazionale di

Cultura cinematografica (Asociaţia naţională de cultură cinematografică).

oct.

– Roma: pe *IIdeserto dei tarta* / Deşertul tătarilor / (r. Valerio

Zurlini; a. Jacques Perrin, Max von Sydow, Vittorio Gassman, Giuliano

Gemma). Ecranizare după romanul lui Dino Buzzati. Încartiruiţi într-o fortăreaţă, úndeva la marginea deşertului, un grup de militari aşteaptă sosirea tătarilor împotriva cărora trebuie să lupte. Filmul, ca şi romanul, este „o alegorie a vieţii omeneşti ca staţie-triaj, ca permanentă aşteptare a unei ocazii ce nu se va ivi niciodată sau se va ivi odată cu moartea”.

(FI. Potra). „Stilul realist şi atenţia elegiacă acordată lumii sentimentelor, proprii activităţii regizorale ale lui Zurlini, au condus la o lectură originală care, confruntată cu romanul, lasă să transpară un fel de ambiguitate ambiţioasă, plină de semnificaţii şi trimiteri culturale care îşi au originea în alegoria aşteptării inutile, în absenţa timpului şi în istorie, văzută da dimensiune specific determinată” (G. Bogza). În contextul creaţiei lui

Zurlini (*Vară violentă* – 1959, *Cronică de familie* – 1962, *Prima noapte de linişte* – 1972) filmul este considerat a fi „opera sa de bază, o solidă capodoperă” (G.L. Rondi).

nov. 10 – Pr. & *Affiche rouge* / Afişul roşu / (r. Frank Cassenti). Un grup de artişti amatori evocă activitatea eroică, prinderea şi lichidarea de către nemţi, în februarie 1944, a celebrului grup de rezistenţi „Manoukian", format în majoritate de imigranţi. „Pentru a înţelege prezentul trebuie să înţelegem trecutul. Azi nu se vorbeşte de fel de cei care s-au bătut nu numai pentru Franţa, ci şi pentru socialism. Este falsificat rolul evreilor şi al comuniştilor în Rezistenţă, continuitatea între brigăzile internaţionale şi rezistenţii imigranţi" (Cassenti). „Filmul e totodată reflecţie şi cercetare asupra istoriei, asupra regiei de cinema şi de teatru, asupra raportului film-spectator" (A. Comand).

nov. 15 – Moare actorul francez Jean Gabin (n. Alexis Moncorgé, 17

mai 1904). Film din 1930. „Gentlemanul cinematografului elisabefcan la periferia filmului cotidian" (J. Prévert). Cariera sa se împarte net în două perioade: cea antebelică, când lucrează sub îndrumarea unor regizori ca

Renoir, Carné, Grémillon şi devine întruparea mitului romantic al omului în afara legii urmărit de fatalitate, şi perioada postbelică (1952 – 1976), când optează pentru realismul psihologic, compunând portrete savuroase de vagabonzi şi bogătaşi, escroci şi avocaţi, gangsteri şi judecători.

Film: *Pepe le Moko* (1936); *Iluzia / cea mare* (1937); *Suflete înceată* (1938), *Noaptea*

amintirilor (1939); *Un minut de adevăr* (1952); *Străbătând Parisul*

1956); *Marile familii* (1958); *Domnul* (1964); *Clanul sicilienilor* (1969);

Afacerea Dominici (1973); *Anul sfânt* (1976), nov. 23 – Regizorul japonez Akira Kurosawa primeşte titlul de „persoană cu merite culturale deosebite", distincţie acordată pentru prima oară unui regizor de film. „Kurosawa reînvie geniul samurailor, clasă socială abolită în urmă cu un secol. Admiraţia lui pentru samurai este evidentă nu numai în filmele de epocă, ci şi în cele contemporane (*A trăi* sau *Paradis şi infern*). Lui Kurosawa îi place să prezinte eroi conştienţi de responsabilitatea şi misiunea lor, ceea ce este prima virtute a samuraiului. Puterea voinţei le asigură în general victoria" (T. Sato). „Există unii care spun că opera mea nu e realistă. Dar eu simt că din simpla copiere a aspectului exterior al lumii nu rezultă nimic real. Pentru a descoperi realul trebuie să scrutezi foarte atent lumea ta, să cauţi acele lucruri care contribuie la această realitate pe care o simţi în adânc. […] Cred că toate filmele mele au a o temă comună, decurgând dintr-o întrebare: De ce oamenii nu pot să trăiască în înţelegere, mă bucurie, în bunătate? De ce oamenii nu încearcă să fie mai fericiţi împreună?" (Kurosawa). „Omul trebuie să lupte pentru a menţine speranţa în mijlocul acestei lumi lipsite de speranţă şi în această luptă toţi oamenii sunt fraţi. Aceasta este ideea centrală á filmelor lui

Kurosawa, care, în majoritatea lor, înfăţişează drumul de la disperare la speranţă şi de aceea filmele lui sunt atât de semnificative” (D. Richie). Film: *Judo Saga* (1947); *Rashomon* (1950); *A trăi*

(1952); *Cei şapte samurai* (1954); *Tronul însângerat* (1957); *Barbă Roşie*

(1965) *Dodeskaden* (1970); *Vânătorul din taiga* (1975); *Kagemusha* (1980);

Ran (1984).

nov. 23 – Moare, la Paris, scriitorul francez André Malraux (n. 3 nov.

– Relaţia sa cu cinematograful e marcată pe plan teoretic de eseul

– „Schiţă asupra unei psihologii a cinematografului” (1940), iar pe cel practic

– De filmul *Speranţa* (1939 – 1945).

dec. 23 – Roma: în rolul titular din *Casanova*, de Federico Fellini, actorul de origine canadiană Donald Sutherland realizează una dintre cele mai interesante creaţii ale carierei sale jalonate de câteva personaje de un deosebit relief: chirurgul expansiv şi pus pe farse macabre din

(1970); detectivul sobru şi sigur pe sine din (1972), arhitectul frământat, de gândul obsesiv al morţii fiicei sale din *privi acum* (1974), introvertitul, aparent calm şi îndurător, care ascunde o violenţă nebănuită din *Ziua lăcustei* (1975). Alte filme: *Oameni obişnuiţi* (1980); *Revoluţia* (1985).

– Pr. *Network* / Reţeaua / (r. Sidney Lumet; sc. Paddy Chayefsky; a. Peter

Finch, Faye Dunaway, William Holden). Povestea singulară a unui reporter TV, care a murit pentru că emisiunea lui nu a mai întrunit aprecierea publicului, e de fapt o denunţare a mijloacelor tot mai necinstite folosite de televiziunea americană pentru a-şi manipula spectatorii. În această lume, în care totul e o afacere, individul nu are decât două perspective: alienarea sau dezumanizarea. Pentru rolul reporterei, adaptată perfect sistemului, Faye Dunaway obţine premiul „Oscar". Această actriţă „cu gesturi de infantă care a ales să fie manechin, cu zâmbetul unei

Gioconde rătăcite în «Harper's Bazaàr», şi cu aerul că trece mereu pe lângă fericire" (C. Beylie) este una dintre vedetele cu cel mai mare succes ale deceniului. Film: *Bonnie şi Clyde* (1967); *Aranjamentul* (1969); *Cartierul chinezesc (*1974*); Campionul* (1979); *Scumpălmamă* (1981); *Supergirl* (1984).

– Pr. filmului australian *Caddie* (r. Donald Crombie; a. Helen Morse), în Sydney-ul anilor '20 – 30, o femeie cu doi copii se desparte de bărbatul

– Care o înşală şi este nevoită să se descurce singură, angajându-se chelneriţă

– În diverse localuri. „Expansivitatea domoală a regiei lui Crombie şi scenariul cu final deschis şi construit din episoade de Joan Long ne trimit cu

– Gândul la cinematograful populist american din perioada în care e plasat

– Filmul, la opera lui Frank Capra şi mai ales a

lui John Ford” (T. Pulleine).

– Frumuseţea şi prospeţimea filmului realizat de debutantul australian

– Constă în faptul că reuşeşte să surprindă şi să transmită spectatorului acel

– Sentiment de provizorat, de aşteptare şi de speranţă care caracterizează

– Viaţa fiinţelor menite să se zbată pentru mai bine. Premiul special al

– Juriului şi Premiul de interpretare feminină – San Sebastian.

– Pr. filmului algerian *Omar Gatlato* (r., sc. Merzak Allouache; a. Boualem

– Bermani). „Filmul meu este povestea unui grup de tineri, din care se

– Detaşează un caz precis: Omar” (Allouache), „un antierou, un hoţ care, ca

– Şi prietenii lui, nu-şi află rostul şi locul în noua societate algeriană şi care

– Trăiesc în universul unei subculturi, ale cărei elemente sunt muzica populară şi cultul unei anume virilităţi tipic mediteraneene” (G. Hennebelle).

– După o carieră obscură, actorul american Sylvester Stallone ajunge

– Peste noapte în topul vedetelor hollywoodiene datorită filmului *Rocky*, al cărui scenariu îi aparţine (r... John Avildsen). Succesul neaşteptat al

– Acestui film minor şi destul de demodat, despre un boxer ce ajunge celebru

– După ce înfrânge o serie de piedici şi de adversari Premiul „Oscar” pentru

– Film şi regie), deschide perspectiva mai multor continuări: *Rocky* II, *III*

– *IV* (1979 – 1986). Alte filme: *F.I.S.T.* (1978); *Rambo* (1982); *Cobra* (1986)

– Pr. filmului american *Carrie* (r. Brian De Palma; a. Sissy Spacek).

– Povestea fetei sfioase şi retrase, dar înzestrată cu puteri telekineticé, care

– Seamănă distrugere şi moarte pentru a se răzbuna pe colegii care au

– Umilit-o, stă la baza unui inspirat film de groază şi suspans, în care De

– Palma îşi reia motivele familiare (exploatarea, vinovăţia, sexualitatea

– Reprimată), confirmându-şi reputaţia de „mic Hitchcock”. Film: *Felicitări*

– (1968); *Surorile* (1973); *Furia* (1978); *Scarface* (1983); *Incoruptibilii* (1987).

– Pr. filmului indian *Mantkan* / Vârtejul / (r. Shyam Benegal). Un tânăr

– Inginer pleacă la ţară ca să înfiinţeze o cooperativă, dar se loveşte de suspiciunea şi de îrhpotrivirea localnicilor. Unul dintre cei mai talentaţi regizori

– Ai cinematografului indian, Benegal are predilecţie pentru teme sociale

– Prin intermediul cărora redă un bogat tablou al comportărilor umane cu

– Valoare de universalitate. „Deşi nu este un

poet ca Satyajit Pray, Benegal

– Creează filme bogate din punct de vedere narativ, urmărind noile schimbări

– Ale societăţii indiene” (G. Moskovitz).

– Pr. filmului tunisian *Al Sufara* (Ambasadorii / (r., sc. Naceur Kiari;

– A. Sid Ali Kouiret, Jacques Ri & pal, Tahar Kebaili), inspirat dintr-un

– Fapt divers: asasinarea unui tânăr algerian de către un portar parizian.

– „Am vrut să arăt condiţia emigrantului maghrébin, într-o formă accesibilă

– Atât spectatorilor arabi cât şi francezi. […] Am vrut să mă aliez acestor

– Emigranţi pentru a-i ajuta să depăşească complexele de inferioritate şi

– Să-i incit să reacţioneze” (Kiari). Film politic, pe linia celor realizate de

– Costa-Gavras şi Yves Boisset.

– Actriţa suedeză Gunnel Lindblom, interpreta multor filme de Ingmar

– Bergman [*Izvorul fecioarei* – 1959, *Tăcerea* – 1963), debutează în regie

– Cu filmul *Paradistorg* / Piaţa Paradis /, care redă fericirea aparentă a unei

– Familii din marea burghezie; sub această aparenţă senină se regăsesc însă

– Problemele universale ale foametei, războiului, poluării, violenţei.

– „Filmul circumscrie, prăbuşirea idealurilor burgheze, disperarea

– Care apare în faţa unei lumi incomprehensibile” (L. Codelli). În 1980 ea

– Realizează *Sally şi libertatea*.

– Pr. filmului etiopian *Mirt Sost şi Amit* / Recolta celor 3.000 de ani /

– (r., sc. Hailé Gerima; a. Kasu Asfaw, Werke Abraha, Melaku Mekounen).

– Revolta unui ţăran, considerat nebun, împotriva latifundiarului pe care

– Îl omoară şi apoi se sinucide. Film politic care „redă viaţa de zi cu zi, munca, alienarea ţăranului etiopian. Este un film care reflectă emoţiile

– Şi sentimentele mele şi care examinează cauzele subdezvoltării noastre”.

– (Gerima). „Pare un film de Flaherty, regândit de Vigo: descrierea documentară este depăşită printr-un punct de vedere social, atitudinea autorului

– Nefiind nici contemplativă, nici resemnată, ci activă, un apel la conştiinţă”.

– (M. Martin).

– Regizorul tunisian Brahim Babai evocă în filmul de montaj *Victoire*

– *D’un peuple* / Victoria unui popor / istoria ţării sale de la colonizare şi până

– La independenţă, folosind documente de arhivă.

– Coproducţia ivoriano-franceză, *La Victoire en chantant* / Spre victorie

– Cântânü /, de Jean Jacques Annaud, primeşte

premiul „Oscar” pentru

– Cel mai bun film străin. „Filmul réconstituie explicit o microšocietate – armata, biserica, burghezia, învăţământul, adică o adevărată structură

– Instituţională. Personajele sunt investite cu o funcţie socială precisă, […J

– La urma urmei, ne putem întreba dacă *Spre victorie, cântând* nu este o vastă

– Metaforă, dacă mica lume de la Fort-Coulais nu trimite la alte locuri de

– Pe malurile Marnei” (J.L. Pouillade).

– Regizorul iranian Parviz Kimiavi realizează filmul *Baghe Bangui*

– Grădina de piatră /, important reper în producţia cinematografică contemporană din această ţară, film despre Darvish Khân, un cioban surdomut

– Dintr-un sat izolat* care îşi construieşte o grădină bizară din pietre agăţate

– De trunchiuri de copaci. „Am vrut să fac, la început, un film despre el

– Şi fiul său. Apoi, să evoc prăpastia dintre tradiţie şi modernism în ţara

– Mea. În fine, să sugerez problema trăită de artişti în Iran: ei lucrează în

– Vid, având senzaţia că agaţă pietre de arbori, sentimentul că nu sunt înţeleşi

– De concetăţeni şi de putere, reprezentată în film prin armată, şefi religioşi

– Şi funcţionari” (Kimiavi).

– La Festivalul de la Taormina, coproducţia turco-elveţiană *Otobüs*

– Autobuzul /, avându-l ca regizor şi protagonist pe cineastul turc Bay

– Okan, film despre situaţia dramatică a emigranţilor turci, contactul lor

– Brutal cu realitatea Occidentului „civilizat", alta decât cea imaginată, este distins cu premiul pentru debut. „Insolit şi excepţional, *Autobuzul*

– E unul dintre cele mai frumoase filme, dintre cele mai generoase şi puternice

– Despre egoismul social şi despre emigraţie" (G. Colipart).

Două scurtmetraje documentare, realizate de cineaşti din unele ţări socialiste, în Africa, se înscriu în fruntea palmaresului Festivalului de la Leipzig: *Cui i-e frică de omul negru*, turnat clandestin, în Namibia, de regizoarea din R.D.G.

– Sabine Katine (Marele Premiu) – o analiză a stărilor de lucruri ce întârzie accesul la independenţă a acestei bogate ţări africane, şi *Angola*: *Victoria de la* / Angola, victoria speranţei /, de regizorul cubanez José Massip – (Premiul FIPRESCI), evocare a 400 de ani de istorie, de la sosirea portughezilor până la luptele ce au culminat cu proclamarea Republicii Populare Angola, în 1975.

1977

ian. 12 – Moare, la Paris, regizorul francez Henri Georges Clouzot (n. 20

nov. 1907). Film din 1931, iniţial ca scenarist

şi, din 1942, ca regizor.

Maestru al filmului de suspans, considerat un Hitchcock al francezilor, deşi filmele sale sunt mai violente, mai morbide şi mai lipsite de umor decât cele ale modelului său american. „A-i reproşa lui Clouzot urâţenia lumii pe care o descrie este echivalent cu a acuza un vulcanolog că e responsabil de scurgerile / de lavă. Clouzot deplânge pur şi simplu faptul că lumea este ceea ce este: o junglă neiertătoare, scena unei lupte continue şi fără cruţare” (R. Lacourbe). Film: *Corbul* (1943); *des Orfèvres*

(1947); *Salariul groazei* \1953); *Misterul Picasso* (1955); *Adevărul* (1960).

ian. 13 – Moare Henri Langlois (n. 13 nov. 1914), personalitate marcantă a vieţii cinematografice europene, unul dintre fondatorii Cinematecii

Franceze (1934) şi timp de mai multe decenii animator al acesteia. Pasionat arhivist şi colecţionar de documente cinematografice, cu merite incontestabile în salvarea patrimoniului celei de a 7-a arte, el a excelat deopotrivă şi în activitatea de propagare a valorilor cinematografului mondial, pus în slujba culturii publicului şi a noilor generaţii de cineaşti francezi, ian. 14- – Moare actorul englez Peter Finch (n. William Mitchell, 28 sept.

1916). Film din 1936. „Bărbat de o frumuseţe aspră, înzestrat cu inteligenţă, dar şi cu căldură, el s-a dovedit capabil să creeze roluri în care

îmbină forţa cu subtilitatea” (E. Katz). Film: *oraş ca Alice* (1956);

Procesele lui Oscar Wilde (*1960*); *Departe de lumea dezlănţuită* (*1967*);

Duminică blestemată (*1971*); *Reţeaua* (*1976*).

ian. 28 – Pr. *Barwy Ochrone* / Camuflaj / (r. Krzysztof Zanussi; a. Zbigniew

Zapasiewicz, Piotr Garlicki). Un universitar, animat de un profund dispreţ faţă de sine însuşi şi faţă de un sistem de învăţământ care promovează mediocrităţi, este mentorul unui tânăr asistent cu care poartă îndelungi discuţii de o complexitate aproape dostoievskiană. „Sunt convins că lumea ştiinţei, lumea universitarilor este confruntată cu probleme de conştiinţă mai des decât restul oamenilor. De aceea mă şi interesează. În sistemul nostru social şi în tradiţia noastră culturală, un om de ştiinţă, un profesor universitar îşi asumă multe responsabilităţi şi se ocupă de probleme universale. De aceea acest mediu mă interesează mai cu osebire. Desigur am făcut multe filme care nu au nicio legătură cu el, în schimb ele se concentrează cu toate asupra acele Iaşi teme: problema conştiinţei” (Zanussi).

febr. 7 – Moare regizorul indian Ritwik Ghatak (n. 4 nov. 1926). Film din 1952. „Poate singurul cineast indian care utilizează cinematograful că pe un instrument dinamic, încărcat cu violenţă şi tandreţe, capabil să transmită experienţa unui om care cunoaşte viaţa şi a suferit” (P. Parrain).

Filmele sale se situează de preferinţă în lumea

refugiaţilor din Bengalul oriental. Spre deosebire de Satyajit Ray şi Mrinal Sen, temperamente mai contemplative, el se lansează în polemică, protestând violent împotriva nedreptăţii, a egoismului, a nefericirii. Film: *Steaua ascunsă după un nor*

(I960); *Firul de aur* (1965).

febr. 9 – Pr. *Providence* / Providenţa / (r. Alain Resnais; sc. David Mercer; a. John Gielgud, Dirk Bogarde, Ellen Burstyn, David Warner). Un scriitor alcoolic şi bolnav trăieşte o noapte de coşmar în care chinurile bolii se contopesc cu cele ale creaţiei ultimului său roman, ai cărui eroi sunt membrii familiei sale văzuţi prin prisma sentimentelor şi resentimentelor lui. „Eu definesc uneori *Providenţa* astfel: un tată cheamă în judecată pe membrii familiei sale, imaginându-şi, prin intermediul unei ficţiuni pe care o elaborează, un fel de complot împotriva lui. Şi, la sfârşitul filmului, acuzatorul se trezeşte că a devenit acuzat. Ceea ce m-a interesat a fost că puteam prin acest procedeu să pun în scenă conflicte, emoţii, fără a fi preocupat de motive şi justificări. Am încercat astfel să facem un cinematograf pur intuitiv" (Resnais). „Un film foarte literar ca inspiraţie, dar foarte specific cinematografic prin esenţa sa. Un miraculos acord între inteligenţă şi sensibilitate, între arta de a filma şi aceea de a explora invizibilul".

(J. de Baroncelli).

febr. 21 – Moare animatorul american John

Hubley (n. 21 mai 1914).

Film din 1936. Format la şcoala lui Disney, el devine unul dintre promotorii unui nou stil în animaţie* practicat în cadrul companiei U.P.A. În anii ’40. Creator al personajului din seria «Mr. Mag o o». „Prin cele 42 de filme de scurt şi mediumetraj, prin nenumărate spoturi publicitare şi prin cele

32 de pelicule alfabetice şi aritmetice destinate emisiunilor ŢV, Hubley ne-a lăsat o operă a cărei vitalitate şi forţă plastică, grafică şi umană va *rămâne unică în istoria animaţiei*” (*A. Martin*). *Film*: muzical (*1949*), *Rooty Toot Toot* (*1952*); *Pasărea lunii* (*1959*); *Despre stele şi oameni* (*1962*);

Pălăria (*1964*); *Zi cu vânt* (*1968*); *Ouă* (*1971*); *Cu toţii* în *1975*).

febr. 25 – Pr. *Czlowiek z marmuru* / Omul de marmură / (r. Andrzej Wajda; a. Jerzy Radziwilowicz, Krystyna Janda, Tadeusz Lomnicki). O tânără regizoare îşi alege) drept subiect pentru lucrarea de diplomă cazul real al unui muncitor stahanovist al anilor ’50, prezent adesea în actualităţile cinematografice de epocă. Investigaţiile sale aruncă o lumină actuală

«supra unei epoci revolute. „Acţiunea filmului se derulează la mai multe nivele şi diferitele elemente juxtapuse sfârşesc prin a forma un întreg, ca un mozaic: materialul documentar al anilor ’50, documentele imaginate

(portretul lui Birkut), flash-back-uri (povestea

lui Birkut), un film-eadru

(căutările regizoarei). Scopul filmului nu este reconstituirea unui personaj necunoscut; centrul său nu este Birkut, ci întrebările despre trecut şi discutarea trecutului astăzi" (K. Eder). „Mi s-a părut interesant să prezint un personaj care exercita aceeaşi profesiune ca şi mine, în mediul meu, pentru că îi cunosc bine pe aceşti oameni. În plus, ei sunt întotdeauna acolo unde apar şi se formează miturile şi legendele" (Wajda). Succes deosebit al filmului în Polonia: în primele trei luni de la premieră este văzut de 2,7

milioane de spectatori.

mart, 4 – Moare, la Bucureşti, în cursul cutremurului de pământ, actorul

Toma Caragiu (n. 21 aug. 1925). Film din 1955. „Un zâmbet subţire, virat brusc dinspre amar spre maliţie; un fleac de privire somnolentă, absentă sau fals absentă; o bagatelă de inerţie mimată sau de interes şi el mimat, dintr-o şocantă şi neobosită luptă a contrariilor purtată la vedere.

Desen ideal pentru portretul unui actor de comedie. Păcăleală minunată pentru cel ce nu ştie să vadă dincolo de liniile lui. Căci în adâncul straturilor de aparenţe se află un actor pentru toate rolurile, pentru toate stările, pentru toţi oamenii" (E. Sârbu). Film: *Străzileau amintiri* (1961); *Haiducii*

(1965); *Bariera* (1972).; *Actorul şi săbaticii* (1974)*; Premiera* (1976); *Gloria nu cântă* (1977).

mart, 21 – Moare actriţa şi regizoarea,

japoneză Kinuyo Tanaka (n. 28
nov. 1910), Film din 1924; interpretă în 230 de filme. Una dintre cele mai mari actriţe japoneze şi una dintre cele mai cunoscute în Europa.

Interpreta preferată a lui Kenji Mizoguchi (*Femeia din Ōsaka* – 1940;

Viaţa curtezanei O'Haru – 1952; *Povestirile lunii palide după ploaie* – 1953; *Guvernatorul Sansho* – 1954) şi a altor mari cineaşti japonezi ca: Gosho, Kinoshita, Ozu, Kurosawa. Film: *Cei* 47 *de ronini* (1932);

Legenda lui Narayama (1958); *Barbă Roşie* (1965)*; Sandokan 8* (1974);

Viaţa unui regizor (1976).

mart. 29 – Moare animatorul francez Peter Foldes (n. 22 aug. 1924).

Film din 1949 în Anglia, Franţa şi Canada. „El aduce în animaţia franceză o dezinvoltură grafică agresivă decurgând din disonanţe savuroase şi provocatoare. După 1967, când descoperă posibilităţile animaţiei pe ordinator, el devine umpâonier al acestui tip de artă, fiind primuí care a reuşit să introducă un desen individualizat în maşină şi să anime figuri în situaţii complexe şi credibile" (A. Martin). Flpa: *Geneză animată* (1952);

Apetit de pasăre (1965); *Mai repede* (1966); *Chipuri de femei* (1971) *Foamea*

(1972); *Visul* (1976).

mart.

– Berlinul de Vest: pe *The Serpent's Egg* / Oul

de şarpe / (r., sc. Ingmar

Bergman; i. Sven Nykvist; a. Liv Ullmann, David Carradine). În toamna anului 1923, într-un Berlin cuprins de xenofobie, inflaţie şi haos politic, un trapezist şi o cântăreaţă de cabaret cad victimele unui doctor care face experienţe pe oameni, împingându-i la sinucidere, prefigurare a coşmarului nazist. Titlul se datorează convingerii lui Bergman că „nazismul e ca un ou de şarpe. Prin coaja lui subţire se poate discerne viitoarea reptilă”. *Oul de şarpe* marchează o ruptură în opera lui Bergman, care

„Pentru prima dată pune pe acelaşi plan sau cel puţin în paralel problemele sociale cu preocupările existenţiale” (Y. Alion). „În ciuda familiarităţii temei tipic bergmaniene – incapacitatea omului de a acţiona în faţa injustiţiei – forţa filmului constă, printre altele, în modul în care descompune mecanismul suspiciunii: felul în care eroul, ce nu, pare a fi evreu şi nu are veleităţi politice, începe să se simtă vinovat, să-şi piardă identitatea şi să nu mai creadă în inocenţa sa” (J. Pym).

apr. 8 – New York: pe *Three Women* / Trei femei / (r., sc. Robert

Altman; a. Shelley Duvall, Sissy Spacek, Janice Rule). Destinul ciudat a trei femei într-o lume închisă, în care bărbaţii sunt aproape inexistenţi, şi transferurile de personalitate care se produc între ele. O poveste făcută din tăceri, obsesii şi solitudini şi care reface de mai multe ori ciclul

naşteremoarte, pendulând între sinucidere şi autoregenerare. Un film foarte elaborat şi, pe alocuri, abscons, dar care impresionează prin „arta de a organiza spaţiul, prin singularitatea locurilor, prin autenticitatea personajelor, chiar şi cele secundare, prin generozitatea unui decupaj care dă actorilor o mare latitudine de expresie” (O. Barrot). Premiu de interpretare:

Shelley Duvall – Cannes.

apr. 11 – Moare poetul şi scenaristul Jacques Prévert (n. 4 febr. 1900).

Film din 1932. Reprezentant de seamă al realismului poetic, cel mai inspirat dintre scenariştii-dialoghişti francezi ai anilor ’30 – 40. „Prévert a fost artizanul inspirat al unei expresii dramatice noi. Vocaţia sa profundă a fost aceea de a permite descoperirea unui stil specific naţional, susceptibil să exprime angoasele, îndoielile, speranţele unei societăţi la un moment dat” (Fr. Gevaudan). Film: *Crima domnului Lange* (1935); *Suflete în ceaţă* (1938); *Trubadurii diavolului* (1942); *Copiii paradisului* (1945); *Amanţii din Verona* (1948); *Păstoriţa şi coşarul* (1953); *Notredame de Paris* (1956).

apr. 11: – Pr. *Vozhojdenie* jPreţul vieţii / (r. Larisa Şepitko; a. Boris Plotnikov, Anatoli Soloniţân). În timpul ocupaţiei hitleriste în Bielorusia, doi partizani sunt capturaţi. Unul acceptă să colaboreze, celălalt preferă moartea. Film psihologic, de un deosebit

dramatism, din care nu lipsesc nici meditaţia filosofică, nici referirile biblice. „Aş spune că tot filmul meu e o călătorie spre umanitate, către devenirea fiinţei umane în interiorul celor două personaje: eroul a găsit în el o fiinţă umană la nivelul căreia trebuie să se ridice, trădătorul a descoperit în el un monstru care îl îngrozeşte. Să nu uităm că în fiecare dintre noi există ambele personaje, toată viaţa noastră fiind un amestec de Bine şi de Rău” (Şepitko). Marele

Premiu – Berlin.

apr. 30 – Marele Premiu al Festivalului internaţional de la Oberhausen şi

Premiul FIPRESCI sunt acordate documentarului suedez *Agripino*

(r. Jan Lindquist). Film despre acţiunea unui ţăran peruan venit la

Lima pentru a-şi cere în faţa autorităţilor drepturile sale, cele ale micii comunităţi ţărăneşti din care face parte – un sat îndepărtat, ai cărui locuitori cultivă o bucată de pământ arid.

mai 4 – Moare operatorul francez Christian Matras (n. 29 dec. 1903).

Film din 1926. Reputat pentru talentul său de a folosi lumina, el colaborează, printre alţii, cu regizorii Jean Renoir şi Max Qphüls. Film: *Jluzia cea mare* (1937); *Idiotul* (1946); *Caruselul* (1950); *Lola Montés* (1955); *Thérèse*

Desqueyroux (1962); *Calea Lactee* (1969).

mai 11 – Moare actriţa americană Joan Crawford (n. Lucille Fay Le

Sucur, 23 mart. 1904). Film din 1926. Reuşeşte să se menţină timp de decenii printre vedetele Hollywood-ului, trecând cu o uimitoare capacitate de adaptare de la tânăra plină de viaţă şi antren, care dansează charleston şi cucereşte inimile bărbaţilor, la eroina lacrimogenă din melodrama de succes, la femeia fatală (matură) şi, în sfârşit, la rolul de victimă (bătrână)

din filme de groază şi suspans. „Puţine dintre filmele sale au fost filme mari; ea a avut însă întotdeauna succes de public, mai ales la cel feminin, căruia i-a plăcut s-o vadă suferind îmbrăcată în vizon" (L. Halliwell).

Film: *Falimentul dragostei* (1928); *Grand Hôtel* (1932); *Femeile* (1939);

Mildred Pierce (1945); *Johnny Guitar* (1954); *Ce* s-a *întâmplat cu Baby*

Jane? (1962).

mai 17 – Cannes: este prezentat filmul senegalez *Ceddo* (r., sc. Sembène

Ousmanea. T ab arantiiaye, Mamadou Noiayey Diagne, Mustapha Yade).

Lupta pentru putere politică şi religioasă într-un trib african, în secolul al XVII-lea, dublată se distrugerea spiritualităţii africane de către misionarii creştini şi musulmani. „Regizorul găseşte în trecut cauzele alienării prezentului, ale corupţiei burgheziei, ale complicităţilor religioase şi ale contradicţiilor politice" (B. Amengual). El „conduce acţiunea cu multă abilitate, de la pompozitatea primelor scene spre un final

sângeros şi foarte plauzibil” (N. Andrews). Cotitură în creaţia lui Sembène Ousmane, care trece de la un stil eminamente realist la o stilizare marcată, mai – Marele Premiu al Festivalului de la Cannes revine filmului italian

Padre padrone (r., sc. Paolo şi Vittorio Taviani; a. Omero Antonutti, Saverio Marconi, Marcella Michelangeli). Aduce pe ecran cazul real al lui

Gavino Ledda, tânăr cioban analfabet, care până la 20 de ani trăieşte izolat în munţi, împreună cu turmele sale, şi care, într-o bună zi, se revoltă împotriva tatălui ce îi impune această viaţă, pleacă la oraş, învaţă carte şi devine lingvist. „Film al unei voinţe, *Padre Padrone* este şi un elogiu adus cuvântului, forţei sale de a anihila singurătatea, de a-l raporta pe om la univers” (Magda Mihăilescu).

un 3 – Moare regizorul italian Roberto Rossellini (n. 8 mai 1906).

Film din 1936. Părintele neorealismului, cineast ce a străbătut cu o surprinzătoare consecvenţă şi unitate de concepţie drumul de la deschiderea metaforică şi eseistică – adoptată brusc, tocmai pentru a rupe cu neorealismul – la proza didactică din filmele sale ulterioare de televiziune.

„Neorealismul meu personal nu e altceva decât o poziţie morală care poate fi rezumată astfel: dragostea faţă de aproape. […] încerc să acţionez împotriva slăbiciunii care îi face pe oameni prizonierii voluntari ai laşităţii şi ai

inconştienţei, ai dorinţei de a fi în armonie cu toţi şi cu toate, prizonieri ai idolatriei regulii" (Rossellini, 1945). „E nevoie ca oamenii să participe la misterele lor. E nevoie să iasă din stadiul empiric. E nevoie să vadă, să vadă, să vadă. Şi cu cât ei se văd în imagini reale cu atât mai mult se cunosc, se înţeleg, dacă sunt inteligenţi. Ce fac eu? încerc să fac vizibil ceea ce am văzut, am citit, am înţeles, am savurat: ţara, războiul neînţelegerea, ideile" (1975). Aceleaşi principii le regăsim într-una dintre ultimele sale declaraţii: „Mijloacele audio-vizuale şi îndeosebi cinematograful şi televiziunea pot şi trebuie să ne ajute să găsim orientări mai sigure, în loc să ne facă să înşiruim nervos şi maniacal lucruri spuse şi răsspuse, chiar pe tonuri diferite, şi care alimentează emotivitatea noastră şi rătăcirile noastre împotriva raţionalităţii. Aceste mijloace, mai ales pentru că sunt atât de prezente în Viaţa cotidiană, nu trebuie să conducă la principiul plăcerii, nici în formele sale cele mai arhaice, nici la sofisticări estetice, nici la primitivism, ci la concreteţea inteligenţei" (1977).

lui. 8 – Pr. *Hitler cine Karrière* / Hitler, o carieră / (r. Joachim C. Fest, Christian Herrendoerfer). Film de montaj, transpunere în imagini – document al monografiei istoricului german J.C. Fest. În contextul dezbaterii publice, cu profunde rezonanţe politice, privind proiectul legii referitoare la prescrierea crimelor de război, filmul stârneşte în Germania o piternică reacţie

polemică. Goncentrându-se pe portretul Führerului şi pe cariera sa politică (remarcabilă analiză filmică a discursului demagogic şi a regiei marilor serbări fasciste), filmul oferă acestora „un spaţiu excesiv în raport cu analiza cauzelor care l-au adus pe Hitler la putere, forţelor care i s-au opus şi consecinţelor politicii sale” (J. Roy).

lui. 24 – Moare, la Bucureşti, actorul, poetul şi criticul de film Emil

Botta (n. 17 sept. 1911). Activitate de cronicar din 1930. Film din 1939.

Câteva creaţii remarcabile, în general personaje stranii, frământate de contradicţii neliniştitoare, pradă unor acute crize de conştiinţă.

Fkn: be *aprind făcliile* (1939); *Viaţa nu iartă* (1958)*; Pădureaspinzuraţilor*

(1963); *Răscoala* (1965); *Faust XX* (1966); *Reconstituirea* (1970); *Dincolo de nisipuri* (1974).

aug. 19 – La Montreal se deschide primul festival mondial al filmului, manifestare necompetitivă în care sunt prezentate 112 lungmetraje şi

75 scurtmetraje din întreaga lume. Scop: ”, prezentarea în faţa publicului canadian a celor mai bune producţii cinematografice internaţionale, astfel încât acesta să fie capabil să cunoască marile curente mondiale ce animă cinematografia, să-şi exerseze spiritul critic şi, în consecinţă, să se intereseze şi de cinematografia naţională de calitate”.

sept. 5 – Pr. *Neokoncennaia piesa dlia mehaniceskogo pianina* / Piesă neterminată pentru pianină mecanică / (r. Nikita Mihalkov; a. Aleksandr

Kaliaghin, Elena Solovei, Evghenia Gluşenko). Ecranizare după piesa

„Platonov”, de A.P. Cehov, filmul „compune textul ca o partitură pentru un concert de cameră. Un concert început senin, cu râsete inocente ca un clinchet de clopoţei, şi sfârşit grav într-un hohot de plâns. Un concert dirijat magistral de la pianissimo la fortissimo, care-l consacră pe Nikita

Mihalkov (în dublă postură de regizor şi actor) ca un interpret, poet şi filosof al operei cehoviene” (Adina Darian). „O tensiune, o electricitate se instalează în spaţiul larg deschis şi în profunzimea câmpului. Recunoşti astfel acea mizanscenă dinamică în statica sa, pe care Bazin o celebra la

Wyler şi Welles. Ca şi în *Nunta* lui Wajda, o lume uită că moare, visând că se apără. Frumuseţea imaginilor, ştiinţa condiţionărilor, autenticitatea locurilor şi cea a personajèlor invită la o comparaţie cu Visconti, dacă acesta n-ar fi cel mai adesea sarcastic şi nu amar” (B. Amengual). „Un film melancolic, elegiac, evocator şi premonitoriu deopotrivă şi după

Doamna cu căţelul, în timp, prima veritabilă capodoperă *de* film cehovian”.

(FI. Potra).

sept. 6 – Moare, la New York, operatorul Eugen Schüfftan (n. 21 lui.

1893). Film din 1926 în Germania, Franţa şi S.U.A. Inventator în 1921

al unui procedeu 4 e filmări combinate ce realizează racordul optic între diverse elemente de decor, machete şi filmări în natură (efectul Schüfftan).

„Unul dintre marii operatori ai secolului. A lucrat cu mulţi regizori proeminenţi – Wilder, Pabst, Carné, Duvivier, Ophüls – unii dintre aceştia datorându-i în bună măsură renumele" (J.L. Passek). Film: *Şlagărul*

(1931); *Atlantida* (1932); *Suflete în ceaţă* (1938); *S-a întâmplat mâine*

(1944); *Ulisse* (1953); *Trei camere în Manhattan* (1965).

oct. 10 – Pr. *Smiere prezydenta* / Moartea preşedintelui / (r., cose. Jerzy

Kawalerowicz; a. Zdzistaw Mrozewski). În 1922, Gabriel Narutowicz, om de ştiinţă, independent, este ales preşedintele Poloniei. După câteva zile este asasinat de către un pictor naţionalist şi fanatic. „L-am gândit ca un film politic, un film născut dintr-un paradox care a declanşat în epocă un adevărat cutremur moral. […] Victima n-a vrut să devină preşedintele ţării, – mai mult, nimeni, nici stânga, nici dreapta, nu-l dorea, dar, paradoxal, a fost ales. Şi, tot paradoxal, omul care l-a ucis n-ar fi vrut să tragă în el, totuşi l-a împuşcat numai (pentru a nimici un simbol" (Kawalerdwicz). „Reconstituire istorică extrem de fidelă, meditaţie asupra puterii şi a

dramei angajării personale” (M. Amiel).

nov» 2 – Pr. *La Vie devant soi* / Cu viaţa în faţă / (r. Moshé Misrahi; a»

Mimonĕ Signoret, Samy Ben Youb, Claude Dauphin). O bătrână evreică, fostă prizonieră la Auschwitz, fostă patroană de bordel, adoptă un copil arab. „Drumul spre moarte al „acestei bătrâne doamne, ce retrăieşte momente ale tragediei sale trecute, şi trezirea la viaţă a copilului într-o lume bolnavă, coruptă, din care dragostea e absentă, nevoia ambilor de a-şi găsi o raţiune de a fi, o identitate, o apartenenţă culturală” (G. Langlois).

Premiul „Oscar” pentru cel mai bun film străin – 1978. Rol capital în cariera actriţei Simone Signoret, a cărei subtilă compoziţie presupune asumarea urâtului, diformului, sordidului pentru a revela prin contrast frumuseţea interioară a personajului. Premiul „César”. Film: *Trubadurii diavolului (*1942); *Macadam* (1947); *Casca de aur* (1952); *Thérèse Raquin*

(1953); *Drumul spre înalta societate* (1959); *Corabia nebunilor* (1965);

Mărturisirea (1970); *Ferma suspiciunilor* (1972); *Dragă necunoscută*

(1980); *Guy de Maupassant* (1982).

nov. 28 – Pr. *Podranki* / Aripi frânte / (r. Nikolai Gubenko; a. Alioşa

Kustov, I. Budraitis, Jana Bolotova). Un scriitor de 35 de ani, orfan în al doilea război mondial, vizitează căminul unde şi-a petrecut copilăria,

rememorându-şi viaţa la orfelinat, educaţia militară ce se primea acolo, primele pâlpâiri ale dragostei. „Filmul este un memento liric şi acuzator al dramelor impuse celor foarte tineri de urgia războiului. Destine modificate brutal şi nedrept, aduceri aminte şi regrete tardive ale celor ce au izbutit să trăiască, dar care nu au putut înlocui niciodată absenţa dragostei părinteşti” (Adina Darian). „Filmul încearcă să regăsească în experienţa copilăriei, întotdeauna bogată în posibilităţi, universalitatea artei cu care realitatea socială contemporană se întâlneşte atât de rar” (B. Amengual).

dec. 3 – La Festivâlul de la Londra este prezentat în premieră mondială filmul indian *Shatranj ke Kilari* / Jucătorii de şah / (r., sc. Satyajit Ray; a. Richard Attenborough, Amjat Kham, Sanjeev Kuman). În 1856, doi tineri nobili împătimiţi de şah joacă partide interminabile, în timp ce în jurul lor au loc importante manevre politice – compania Indiilor Orientale hotărăşte înlăturarea regelui Nawab, izbucneşte războiul, regele abdică, englezii pun mâna pe putere – pe care ei nici nu le bagă în seamă. Metaforă de o usturătoare ironie la adresa indolenţei şi a nepăsării care au marcat istoria Indiei. „Filmul are spiritul, precizia şi minuţiozitatea miniaturilor indiene” (N. Andrews). Primul film realizat de Ray în limba hindi, ceea ce îi asigură o mai mare circulaţie în India.

dec. 26 – Moare, la Vevey (Elveţia), actorul şi

regizorul american Charles

Chaplin (n. 16 apr. 1889), considerat unul dintre geniile cinematografiei, personalitate artistică de primă mărime a secolului XX. Film din 1914

(79 filme de scurtmetraj şi lungmetraj). O operă umanistă profund implicată, ca şi autorul ei, în toate marile probleme ale epocii. Premiul „Oscar".

1971 – pentru întreaga activitate. „Veveriţă cu chip de om, Chariot a sărit fără să obosească prin toată pădurea" cuprinsă între 1900 şi 2000.

S-a urcat cu nemaipomenită agilitate pe fiecare lucru şi pe fiecare eveniment, înţelegându-l până la vârf. Timpul liber şi l-a petrecut în nişte meserii!

dansator, vânzător de ziare, băiat de prăvălie, boxer, pictor, 1 infirmier, distribuitor de piane, beţiv, îndrăgostit, fiind pe rând toată omenirea din timpul său. Chariot a luat o pânză ieftină şi cu gesturi nervoase a poftit secolul XX înăuntru „(M. Sorescu). „Comicul cu cea mai mare deschidere spre social, viziunea sa este – precum basmul – maniheistăi lumea se împarte în foarte buni şi foarte răi. Adevăratul geniu al lui Chaplin nu stă atât în burlesc, în comedia în sine (deşi printre păcatele tinereţilor sale figurează câteva nestemate de acest gen), cât în melodramă, pe care a dus-o la perfecţiune. Într-o lume care râde-plânge, personajul lui Chaplin e un fel de cuceritor în zdrenţe şi cu melon" (A. Băuescu). „Comediile

lui

Chaplin, împotrivindu-se degradării subiectului în obiect, au contribuit la progresul umanităţii mai mult decât multe tratate pretenţioase de etică şi pedagogie” (H. Wald). „Chaplin nu e un fenomen, e un geniu. Acest

Molière al cinematografului e o rezultantă a timpurilor noastre” (Gamil

Petrescu).

dec.

– Los Angeles: pe *Close Encounters of the Third Kind* / Întâlnire de gradul trei / (r., sc. Steven Spielberg; a. Richard Dreyfuss). Un tehnician din Indiana e martorul apariţiei unei farfurii zburătoare, ceea ce-i trezeşte irepresibila dorinţă de a lua cât mai aproape contact cu navele extraterestre.

„Este un film pentru oamenii care vor să-şi folosească imaginaţia şi nu

S

pentru cei care îşi încrucişează braţele şi spun: «Dovedeşte!» Eu nu pot ovedi. Şi nici nu ştiu dacă cineva doreşte asta, dar cu toţii vrem să ştim că nu suntem singuri” (Spielberg). „Fără a avea perfecţiunea sau profunzimea vizuală a filmului *2001*, de Kubrick, fantasticul divertisment al lui Spielberg este – după filmul lui Kubrick – cea mai impresionantă aventură cinematografică în domeniul ştiinţifico-fantastic. Kubrick caută apocalipsul, Spielberg doar epifania” (G. Stewart). Producţie deosebit de costisitoare, (ţar care aduce

şi un record de încasări, *întâlnire*... se remarcă prin performanţele trucajelor (Douglas Trumbull) şi ale imaginii.

Vilmos Zsigmond obţine premiul „Oscar", confirmându-şi reputaţia ca unul dintre cei mai de seamă operatori ai cinematografului american contemporan. Film: *Eliberare* (1972); *Sperietoarea* (1972); *Vânătorul de cerbi* (1978); *Poarta Paradisului* (1981).

– Pr. *Annie Hall* (r., cose. Woody Allen; a. W. Allen, Diane Keaton).

Această „comedie romantică despre un orăşean nevrotic din zilele noastre".

(Allen) urmăreşte relaţia dintre un bărbat şi o femeie care îşi consumă întâlnirea, dragostea, disensiunile şi despărţirea, în lungi discuţii pline de un umor, pe alocuri, absurd. Filmul realizează „portretul, unui evreu intelectual din New York, conştient de izolarea şi de inutilitatea sa în sânul societăţii nord-americane, purtând pe umerii săi tone de culpabilitate, obsedat de eşecul relaţiilor sale amoroase, preocupat de problema sexului, a morţii şi de alte întrebări metafizice, adept înrăit al psihanalizei".

(A. Remond). Patru premii Oscar – film, regie, scenariu original, interpretare feminină (Diane Keaton).

– Are loc reorganizarea industriei cinematografice ungare prin constituirea a zece studiouri autonome, dintre care cinci consacrate lungmetrajelor de ficţiune: „Budapest", „Dialog",

„Hunnia”, „Obiectiv”, „Társulás”.

Pe lângă acestea, studioul „Béla Balázs” (creat în 1958) continuă să funcţioneze ca un atelier experimental deschis tuturor realizatorilor preocupaţi de înnoirea limbajului cinematografic.

– I-i. *Star Wars* / Războiul stelelor / (r., sc. George Lucas; a. Mark

– I Înmill, Harrison Ford, Carrie Fischer). Aventurile intergalactice a doi

– Justiţiari care luptă împotriva tenebrosului Darth Vader şi a Planetei

– Morţii. „Am vrut să fac un basm modern, un mit. Dar una dintre condiţiile

– Principale pentru o astfel de realizare este o, ţară exotică şi îndepărtată, roon ce pe planeta noastră nu mai există. Nu mai avem nici Orient misterios, nici insule ale comorilor. Există însă un spaţiu imens şi misterios în

– Afară Terrei. Te poţi „duce acolo şi poţi ateriza pe orice planetă” (Lucas).

– Inspirat din benzile desenate, din literatura ştiinţifico-fantastică, din

– Westernuri şi din filmele cu samurai, *Războiul stelelor* a fost iniţial conceput

– Pentru copiii de 14 ani şi chiar mai mici, dar s-a dovedit a fi – ca şi filmele

– lui Disney – un divertisment pentru publicul de toate vârstele, „pentru

– Şcolarul care mai dăinuie în noi toţi” (S. Zito). „*Războiul stelelor* este un

– Tom Jones al anului 1977” (T. Curtis Fox).

Aventurile eroilor se continuă

– În *Imperiul contraatacă* (1980) şi în *întoarcerea lui Jedi* (1983).

– Regizorul tunisian Ridha Behi debutează cu *Le Soleil des Hyènes*

– Soarele hienelor / (a. Larbi Doglemi, Mahmoud Morsi, Ahmed Snoussi).

– Alterarea şi distrugerea vieţii unui sat mediteranean prin transformarea

– Lui în localitate turistică, finanţată de nemţi. Filmul urmăreşte trei personaje: bogătaşul satului care susţine proiectul, fierarul satului care rezistă

– O vreme, ca până la urmă să cedeze, pescarul care continuă să lupte împotriva „progresului" modern. Inspirat dintr-o situaţie reală şi filmat în

– Decoruri reale.

– Prezenţă inedită la Festivalul internaţional al filmului de la Berlin:

– *Mababangong Bangungat* / Coşmarul parfumat /, realizat în Filipine de

– Regizorul Kidiat Tahimik, obţine Premiul FIPRESCI. Eroul filmului, încrezător în iluzia paradisului american, descoperă nemijlocit coşmarul

– Oraşului modern din ţările capitaliste dezvoltate.

– Tânăra actriţă franceză Isabelle Huppert se impune atenţiei publicului şi criticii în filmul elveţian *La Dentellière* / Dantelăreasa / (r. Claude Goretta), în care interpretează rolul unei fete

sensibile şi retrase, pe care o dragoste nefericită o aduce în pragul nebuniei. Înzestrată cu o linişte şi o fragilitate aparente, ce ascund o extraordinară frământare şi forţă interioară, Huppert va dovedi că poate interpreta la fel de bine fete inocente şi femei pierdute, eroine visătoare şi serafice, precum şi criminale feroce. „O eroină de Henry James, purtând în ea un secret pe care nici ea însăşi nu ştie să-l descifreze” (P.I. Remy). Film: (1978);

Moştenitoarele (*1980*); *Pasiune* (*1981*); *Păstrăvul* (*1982*); *Semnat Charlotte* (*1985*); *Fereastra de la dormitor* (*1986*).

– Pr. filmului indonezian *Serangan Fajar* / Drumul / (r. Arifi C. Noer), film-epopee ambiţios evocând lupta pentru independenţă din anii 19451950. „Triumf al regizorului Noer, interpretare cinematică a istoriei, cu

– Multe momente în care este exploatată aproape magic forţa de atracţie

– A mediului investigat” (D. Elley).

– Pr. *Chikuzan Hitori Tabi* / Viaţa lui Chikuzan / (r. Kaneto Shindo;

– Î. Kiyomi Kuroda; a. Chikuzan Tatkahashi, Ryuzo Hayashi, Nobuko

– Otawa). Portretul unui cântăreţ orb, care cântă la un instrument tradiţional (shamizer). „Film semidocumentar despre peregrinările acestui

– Muzicant prin nordul Japoniei. Tonul melancolic al cântecelor sale reflectă

– Viaţa grea a pescarilor” (R. Holloway). Strălucită încununare a îndelungatei

– Colaborări dintre Shindo şi operatorul său Kiyomi Kuroda.

– Filmul *Torentul Revoluţiei* (r. Yi Liu), realizat în 1965 şi interzis în

– China în timpul revoluţiei culturale, este prezentat în premieră în primăvara

– Anului 1977 odată cu lichidarea „bandei celor 4”. Filmul „evocă magistral

– Tinereţea eroică a celor care în 1927 aveau 20 de ani, cei ce au înfăptuit

– Revoluţia chineză” (R. Bergeron). Anul 1977 a marcat un reviriment pe

– Planul producţiei: 26 de filme de lungmetraj.

– Atena: pe *Iphigenia* (r. Michael Cacoyannis; m. Mikis Theodorakis;

– A. Irene Papas, Costa Kazakos) încheie trilogia cinematografică inspirată

– Cineastului grec de marele tragedii ale antichităţii. Împreună cu *Electra*

– (1962) şi *Troienele* (1971), este o exemplară transpunere modernă, cinematografică a capodoperelor antichităţii.

1978

Ian. 11 – Paris: pe *Préparez vos mouchoirst* / Scoateţi-vă batistele! / (r. Bertrand Blier; a. Carole Laure, Gérard Depardieu, Patrick Dewaere).

Pentru a o face să-şi recapete bucuria de a trăi, un tânăr burghez îşi oferă nevasta unui

necunoscut. „Fabulă misogină, a cărei morală pare a fi: «Nu încercaţi să le faceţi pe femei fericite pentru că o să vă frigeţi degetele*, filmul lui Blier apare ca o reflecţie asupra sfârşitului cuplului tradiţional, al cărei scop este de a te face să râzi sau să surâzi prin intermediul dulcelui său delir. Cel mai reuşit film al lui Blier, cel mai fin şi amuzant, cel mai finisat. O comedie constituită dintr-o enumerare de situaţii pline de haz, cel mai adesea tratate cu fineţe" (Y. Alion). Premiul „Oscar" – pentru cel mai bun film străin.

mart. 13 – pe *Pokój z widokiem na morze* / Camera cu fereastră spre mare /

(r., cose. Janusz Zaorski; a. Marek Bargielowski, Piotr Fronezewski, Gustaw Holoubek). De-a lungul dramaticei lupte pentru salvarea unui tânăr, care, urcat la ultimul etaj al unui imobil, vrea să se sinucidă, se construieşte o pasionantă dezbatere despre responsabilitatea omului faţă de propria-i viaţă, despre libertatea alegerii conştiente şi despre dreptul de a interveni în destinul celuilalt. „Leopardul de argint" – Locarno, mart. *22* – pe: *La Zâzanie* / Zâzania / (r. Claude Zidi; a. Louis de Funès, Annie Girardot). Gâlceava dintre primarul unui orăşel de provincie şi soţia sa constituie pretextul unei comedii burleşti, de tipul celor care au făcut din Claude Zidi unul dintre cei mai populari realizatori francezi ai genului. Succesul filmelor sale se datorează atât cascadei de gaguri, cât şi centrării lor pe o vedetă comică (Louis de Funès, Pierre

Richard, Daniel

Auteuil). Film: *îmi sare ţandăra* (1974); *Aripioară sau picior* (1976);

Animalul (1977); *Subdotaţii* (1980); *Şperţarii* (1984).

apr.

– Moscova: pe *Sibiriada* / Siberiada / (r., cose. Andrei Mihalkov Koncealovski; a. Vladimir Samoilov, Vitali Solomin, Natalia Andreicenko, Nikita Mihalkov, Liudmila Gurcenkó). „Istoria transformării conştiinţei unei naţiuni, tratată concentrat şi intimist prin istoria unui mic sat din îndepărtata Siberie, departe de orice influenţă civilizatoare. Prin acest exemplu vreau să analizez cum s-a schimbat în timp conştiinţa poporului rus. Filmul acesta mi-a adus, poate, mai mult decât cele ce l-au precedat, un plus pe planul meseriei, al artei, al limbajului, al tehnicii comunicării cu semenii" (Mihalkov-Koncealovski). Frescă epică, cronică istorică şi poem, filmul străbate 60 de ani de istorie a Uniunii Sovietice. „Din punct se vedere cinematografic, filmul este de o amploare şi de o somptuozitate impresionante. Ecranul lat face magnific grandiosul peisaj natural, iar mizanscena este dublată de un ritm dramatic care nu slăbeşte niciodată".

(M. Martin). Premiul special al juriului – Cannes 1979.

mat 24 – Paris: pe *Violette Nozière* (r. Claude Chabrol; a. Isabelle Huppert). Inspirat dintr-un caz real, întâmplat în Franţa anului 1933 şi care a

«Urnit în epocă reacţii contradictorii filmul redă soarta unei tinere femei condamnate la moarte pentru paricid, graţiată şi, în 1945, reabilitată.

Unul dintre cele mai bune filme ale lui Chabrol din a doua parte a carierei sale.

mai 24 – Cannes; pe *El recurso de-l metodo* / Recurs la metodă / (r., cose.

Miguel Littin; a. Nelson Vilagra, Alain Cuny, Katy Jurado), coproducţie franco-mexicano-cubaneză. Ecranizare după romanul lui Alejo Carpentier.

O republică imaginară din America de Sud e condusă de un dictator care îşi petrece majoritatea timpului la Paris discutând literatură cu prietenii şi cultivând snobismul fiicei sale, iar atunci când regimul se află în pericol se întoarce în ţară pentru a recurge la drastice represalii. „Prototipul descris de Carpentier şi Littin cu multă ironie este cel al tiranului luminat

Î

i are drept model cinci personaje istorice – venezueleanul Gusman

Slanco, guatemalezul. Cabrera, mexicanul Porfirio Díaz, dominicanul

Leonidas Trujillo şi cubanezul Gerard Machado – cărora le combină trăsăturile şi acţiunile. Toţi cinci au rămas vreme îndelungată la conducerea statului lor, au făcut din administraţia publică o afacere de familie, s-au remarcat prin ferocitatea fără precedent a represiunilor sociale

şi

Î

olitice, s-au distins prin idolatria faţă de Paris, faţă de poezia şi arta ranceză” (M. Manciotti). Littin realizează un film politic al cărui-discurs

Îmbracă haina unui baroc greoi.

mai – Marele Premiu al Festivalului de la Cannes revine filmului italian

L’albero degli zoccoli / Arborele de saboţi / (r. Ermanno Olmi). Urmărind viaţa câtorva familii de ţărani „dintr-o fermă lombardă, la sfârşitul secolului trecut, Olmi îşi construieşte filmul ca pe o acumulare de întâmplări, printre care şi cea care justifică titlul: alungarea uneia dintre familii de către stăpânul locului, pentru că tatăl a îndrăznit să taie o bucată dintr-un copac pentru a face saboţi fiului său. „Viaţa mizeră e redată prin intermediul succesiunii anotimpurilor, a raporturilor dintre cei mari şi cei mici, a nunţilor şi a naşterilor, a muncilor pe câmp şi în grajd, a sărbătorilor ţărăneşti, a conflictelor şi a farselor, a superstiţiilor prosteşti şi inofensive.

Limbajul lui Olmi e realist şi, totodată, înzestrat cu un fel de luminozitate calmă, proprie unei anume picturi lombarde. Viguroasă şi animată, succesiunea imaginilor Eire complexitatea romanului şi înserează în adevărul existenţei cadenţele unui umil poem” (M. Manciotti).

mai – Cannes: animatorul francez Jean François Laguionie obţine Marele

Premiu pentru scurtmetrajul *La Traversée de VAtlantique à la rame* / Traversarea Atlanticului cu vâsle /. Călătoria unui cuplu într-o ambarcaţie fragilă se constituie într-o parabolă despre perisabilitatea sentimentelor, despre relativitatea trăirilor unor „eroi – simpatici pentru că sunt slabi, foarte umani, un fel de antieroi” (Laguionie). Film: *Domnişoara şi violoncelistul*

(1965) \ *O hombă lainttmplare* (1968); *Masca diavolului* (1971) *Gwen* (1985) e lui. 24 – Pr. *Wodzirej* / Prezentatorul / (r., sc. Feliks Falk; a. Jerży Stuhr), Ambianţa e mereu sărbătorească, dar în culisele divertismentului, în pauzele unui bal, între numerele de la parada modei sau de la pomul de iarnă, autorul îşi dezvăluie necruţător personajul aflat într-o sufocantă goană după o amăgitoare şi măruntă glorie. Prezentatorul ajunge n vârful ierarhiei spectacolelor provinciale, folosind delaţiunea şi şantajul, necinstindu-şi iubirea, trădându-şi prietenul. O dramă a răului, lucid şi perfect dozată, se construieşte din gesturile banale ale vieţii moderne; cu pasiune sarcastică şi justiţiară, tânărul autor polonez dezvăluie ritmat şi tranşant itinerariul suficienţei, orgoliului, josniciei, cuibărite în întunericul spaţiilor închise şi al sufletelor mohorâte.

aug. 23 – Paris: pe *Je suis timide, mais je me soigne* / Sunt timid, dar mă tratez / (r., cose. Pierre Richard). Aventurile comice ale unui tânăr îndrăgostit de o misterioasă necunoscută, căreia nu îndrăzneşte să-i mărturisească sentimentele.

Nouă ipostază a personajului comic impus de Pierre

Richard, un blond simpatic, distrat, extravagant, timid şi neîndemânatic, călcând mereu în strâchini „j) rin excelenţă un comic «de caracter», apropiat ca factură de Pierre Etaix şi Bourvil şi nu de Fernandel şi de

Funès” (J. de Baroncelli). Film: *Distratul* (1970); *Marele blond cu o gheată neagră* (1972); *îmi sare ţandăra* (1974); *Jucăria* (1976); *Capra* (1981).

aug. 26 – Moare actorul american de origine franceză Charles Boyer

(n. 28 aug. 1897). Film din 1920. Unul dintre „marii amanţi” ai ecranului american interbelic, personificarea farmecului galic. Vocea sa voalată, privirea sa onctuoasă, zâmbetul perfid îl desemnează ulterior pentru roluri ambigue şi chiar declarat negative. Film: *Mayerling* (1936); *Contesa Walewska* (1937); *Lumina de gaz* (1944); *Madame de...* (1953).; *Desculţ în parc* (1967).

aug. 30 – Paris: pe *Molière ou la vie d'un honnête homme* / Molière šata viaţa unui om cinstit / (r., sc. Arianne Mnouschkine). Film de mare amploare, ambiţios deopotrivă pe planul reconstituirii istorice şi culturale, cât şi pe cel al afirmării unui mesaj contemporan decurgând din relaţia creator-putere, viaţă personală-viaţă publică. N” Mai mult decât «viaţa unui om onest», filmul redă contextul istoric al unei epoci făcute din confuzie şi se întei de gândire, din revoltă şi

subversiune. Filmul reuşeşte să-şi îndeplinească ambiţia de a aborda mai multe genuri cu egală măiestrie: cronică, farsă, comedie, scene, intimiste, mare spectacol” (G. Gela).

Rod al colaborării dintre cinematografia şi televiziunea franceză şi al participării celor 200 de angajaţi de la „Théâtre du Soleil”, ca interpreţi şi realizatori ai costumelor şi decorurilor (pe generic nu figurează vedete), filmul continuă experienţa Anănnei Mnouschkine cu *17S9*, reportaj al spectacolului de teatru cu acelaşi titlu. „Nu pot nega că am făcut acest film pentru că îmi place cinematograful popular, pentru că îmi plac marile filme americane şi pentru că voiam ca acest film să fie înţeles şi simţit de oamenii care n-au habar de cum era pe vremea lui Ludovic al XIV-lea**

(Mnouschkine). Două premii „César” pentru imagine şi decor, oct. 23 – Pr*. Înainte de tăcere* (r., sc. Visarion Alexa; i. Nicu Stan; a. lois

Caramitru, Liviu Rözorea, Valeria Seciu, Mircea Diaconu), ecranizarea nuvelei „în vreme de război”, de I.L. Caragiale, marchează debutul cinematografic al regizorului de teatru Alexa Visarion, un creator „care ştie ce vrea, debordează de personalitate, inventează neostenit cu o bărbăţie austeră un univers despuiat de detalii pitoreşti, un univers coerent, masiv, de o rafinată, esenţializată simplitate” (Ecaterina Oproiu). Film:

Înghiţitorul de săbii (1981); *Năpasta* (1982).

oct. – în Noua Zeelandă, ca rezultat al eforturilor depuse de un grup de cineaşti con, dus

de John O'Shea, se creează Comisia cinematografică, menită „să încurajeze şi să participe la realizarea, promovarea, distribuirea şi exploatarea filmelor cu specific neozeelandez". Printre regizorii care se vor afirma în anii următori se numără: Geoff Murphy, Paul Maunder, John Laing.

«iov. 8 – Moare operatorul englez Geoffrey Unsworth (n. 1914). Film din 1938. Unul dintre cei mai buni operatori britanici, mai ales în domeniul filmului color. Film: *Bancnota de un milion de lire sterline* (1954);

Beckett (1964); **2001*: *o odisee spaţială* (1970); *Cabaret* (1972); *Tess*

(1979).

«iov. 27 – Pr. *Bez znieczulenial Fără*, anestezie / (r., cose. Andrzej Wajda; a. Zbigniew Zapasiewicz, Ewa Dalkowska, Andrzej Seweryn, Krystyna

Janda). Drama unui ziarist, al cărui dublu eşec – profesional şi sentimental – survenit pe neaşteptate, îl împinge la sinucidere. „Concluzia dramei e mai puţin interesantă decât desfăşurarea ei, care e la fel de ambiguă ca şi finalul. Deoarece pendulează între descrierea unui mecanism de expulzare (raporturile cu colegii şi cu superiorii de la ziar etc.) şi redarea fenomenelor de autodistrugere (băutura, neglijenţa vestimentară, văicăreala sentimentală), ne e greu să determinăm care dintre ele e mai puternică" (G. Haus trate). „La baza acestui univers se află incertitudinea,

lipsa de criterii stabile, relativismul, care sunt atât de periculoase încât pot deveni mortale. Totul poate fi în acelaşi timp adevăr şi minciună, drept şi nedrept, succes şi eşec. În jurul nostru există multe persoane, prieteni foarte vii care iau parte la viaţa artistică, socială, politică şi deodată dispar fără urmă. Aceste absenţe instantanee sunt destul de frecvente, aşa că m-am gândit că trebuie să vorbesc despre ele" (Wajda), dec.

– Budapesta: pe *Angi Věra* (r., sc. Pál Gáb or; a. Veronika Pap).

Evocare a exagerărilor şi a greşelilor anilor '50, în Ungaria, prin intermediul cazului unei tinere infirmiere care denunţă proasta funcţionare a spitalului unde lucrează, este înscrisă într-o şcoală de partid, se îndrăgosteşte de profesorul ei, căsătorit şi cu copii, se autodenunţă pentru această relaţie şi, în cele din urmă, ajunge ziaristă. „Ceea ce mi s-a părut pasionant în nuvela lui Endre Vészi, după care am scris scenariul, este faptul că îşi confruntă eroii cu toate schimbările etice şi morale pe care societatea le impune individului în momentele de răscruce ale istoriei. Pe scurt, este vorba despre responsabilitatea individului şi despre caracterul individual al responsabilităţii, despre alegeri greşite şi despre consecinţele lor care au o dimensiune socială, despre faptul că răspundem de toate actele noastre şi că nu ne putem disculpa de greşeli aruncând vina asupra societăţii. Angi Vera e un fel de Julien Sorel. Datorită evenimentelor, ea

constată că există o «sutană» care, purtată convenabil, o poate propulsa în sus pe scara socială” (Gábor). Marele Premiu – Chicago 1979. Premiul pentru regie – San Sebastian 1979.

– Pr. *An Unmarried Woman IO* femeie necăsătorită / (r., sc. Paul Mazursky; a. Jill Clayburgh). Părăsită după 17 ani de căsătorie de bărbatul pe care îl iubeşte, o femeie se vede silită să-şi schimbe existenţa şi să-şi asume o independenţă căreia îi descoperă treptat gustul. Remarcabil prin „bogăţia micilor detalii semnificative, [filmul] îşi adună adevărurile cu o onestitate a intenţiilor şi cu o acurateţe a observaţiei, destul de rare în cinematograful american cu pretenţii intelectuale” (D. Malcolm). Obţinând cele mai bune rezultate pe planul îndrumării actorilor şi bun scenarist, Mazursky compune cu mână sigură şi cu vioiciune povestirea, presărând-o cu notaţii ironice mai degrabă asupra obiceiurilor (sexul, psihanaliza, comportarea boemă a artiştilor de avangardă) decât asupra psihologiilor. Filmele sale sunt „fără pretenţii, personale, pline de o inteligenţă fină şi înţelegătoare, şi de o afecţiune autobiografică pentru burghezia mijlocie din New York şi din Los Angeles, aceste două versiuni diametral opuse ale visului american” (H. Bromell). „Filmele mele nu sunt sentimentale, ci au sentiment. Încerc să redau viaţa aşa cum e ea, adică o combinaţie de puţină bucurie şi multă suferinţă” (Mazursky). Film: *Bob* & *o Carol* &

Ted & Alice, (1969); *Harry şi Touto* (1974); *Staţia următoare, Greenwich*

Village (1976); *Willie şi Paul* (1979); *Furtuna* (1982); *Beverly Hills* (1986).

– Filmul debutantului Philip Noyce *News front* / Jurnal de război / cucereşte şase dintre premiile anuăle ale Academiei de cinema australiene

– (film, regie, scenariu, actor, montaj, efecte speciale). „Un studiu deosebit

– Şi original a doua companii rivale de filme de actualităţi, din anii ’40 – 50, care îmbină excepţional materialul de epocă cu reconstituirea. Noyce

– Înserează pe nesimţite multă istorie socială a Australiei, îşi modelează

– Actorii pentru a forma un ansamblu omogen şi concepe o secvenţă de

– Inundaţie de o mare virtuozitate, care începe ca un gag în stil Buster

– Keatoti şi se transformă treptat în tragedie” (J. Gillett).

– Pr. *The Beer Hunter* / Vânătorul de cerbi / (r. Michael Cimino; i. Vilmos

– Zsigmond; a. Robert De Niro, Christopher Walken, John Savage). Trei

– Prieteni, tineri oţelari dintr-un orăşel din Pennsylvania, trăiesc groaznica

– Experienţă a războiului din Vietnam, care îi marchează profund, dar pe

– Fiecare în alt fel. „Întrebarea pe care o pune filmul meu este: cum mai

– Poate ducé cineva o viaţă normală după o asemenea experienţă? Alternativă este fie sinuciderea, fie întoarcerea la viaţă cu un dram de speranţă” (Cimino). Urmărindu-i pe eroi înainte de război, în timpul acestuia, şi după, făcându-i să treacă prin marile ritualuri ale vieţii – nunta, vânătoarea şi focul bătăliei – *Vânătorul de cerbi* este în primul rând un

– Omagiu sobru şi emoţionant adus prieteniei masculine. Implicaţiile sale

– Politice stârnesc însă reacţii violente şi contradictorii, criticii considerându-l

– Fie „cel mai mare film antirăzboinic de la *Iluzia cea mare*” (S. Farmer), fie „o periculoasă reafirmare a patriotismului şi a eroismului american

– Prin distorsionarea gravă a istoriei” (M. Kinder). Ca şi *întoarcerea acasă*

– Şi *Apocalipsul acum*, celelalte două filme despre războiul din Vietnam, create în aceeaşi perioadă, el nu pune problema responsabilităţii Americii, ci numai a consecinţelor acestui război asupra cetăţeanului american de

– Rând, oferind viziunea subiectivă a acestuia asupra evenimentelor. Premiul

– „Oscar” – film, regie, actor secundar, montaj.

– În *Primo amore* / Ultima romanţă de dragoste / (r. Dino Risi), actorul

– Italian Ugo Tognazzi interpretează rolul unui actor de variété, bătrân şi

– Fanfaron, care-şi părăseşte colegii pentru a

lansa la Roma o tânără speranţă»

– Aceasta va reuşi însă fără el. Un rol pe măsura acestei remarcabile vedete

– A comediei italiene din ultimele trei decenii, a cărei carieră evoluează de

– La comicul truculent şi gros, cu accente vulgare, la un comic cu tonuri

– Melancolice, uneori chiar dramatice. Film: *Patul conjugal* (1963); *Tată*

– *De familie* (1967); *Marea crăpelniţă* (1973); *Roman popular* (1974); *Terasa* (1980); *Bunul rege Dagobert* (1984); *Ultimul minut* (1987).

– Actriţa şi scenarista vest-germană Margarethe von Trotta realizează

– *Das zweite Erwachen der Christa Klages* jă două deşteptare a Christei

– Klages /. Pentru a asigura finanţarea unei creşe, eroina filmului jefuieşte

– Împreună cu doi prieteni o bancă. Primul dintre aceştia e capturat, celălalt e ucis de către un poliţist. După îndelungi peregrinări, Christa e scoasă

– De sub acuzare prin mărturia mincinoasă a unei funcţionare de la banca

– Respectivă. Deşi nu condamnă direct terorismul – pentru eroină „alegerea oi este o eroare şi nu o greşeală, de vreme ce în preajma sa se trezesc o seamă de conştiinţe” (Fr. Áudé) – filmul nu devine o apologie implicită a acestuia, ci scoate în prim plan sentimentele de generozitate, de prietenie, forţa vieţii ce dezarmează

raţionamentul rigid.

1979

febr. 5 – Bucureşti: pe *Nea Märin, miliardar* (r. Sergiu Nicolaescu)

aduce pe ecran aventurile comice ale unui personaj de imensă popularitate – un fel de „Păcală cu televizor” (Ecaterina Oproiu), creat şi impus de actorul Amza Pellea, unul dintre actorii ce ştiu a „trăi deopotrivă lacrima şi râsul” (S. Stănculescu). Afirmat în cinematografie mai întâi prin interpretarea unor personaje centrale din filme istorice, A. Pellea îşi confirmă pe parcursul carierei capacitatea de a crea în toate registrele – comic, dramatic, tragic –, de a realiza compoziţii memorabile în filme de toate genurile. Film: *Setea* (1960); *Tudor* (1962); *Neamul Şoimăreştilor* (1964);

Răscoala (1965); *Dacii* (1967); *Mihai Viteazul*; *Atunci i-am condamnat pe toţi la moarte* (1971); *Puterea şi Adevărul* (1972); *Tată de duminici*

(1975); *Osânda* (1976); *Imposibila iubire* (1984).

Îebr. 12 – Moare regizorul francez Jean Renoir (n. 15 sept. 1894). 35

de filme realizate în perioada 1924 – 1969. „Renoir este unul dintre cei patru sau cinci mari autori de film din întreaga istorie a cinematografului.

În legătură cu el, se pot cita marile nume ale literaturii sau artelor plastice: Auguste Renoir, Balzac, Beaumarchais, Diderot. Densitatea,

bogăţia şi fremătarea operei sale o situează deasupra rigorilor arhitecturale ale unui Lang sau Eisenstein, în acea zonă a fidelităţii faţă de mişcare, de spontaneitatea creatoare a vieţii proprie cinematografului pur”.

(H. Agel), Principal reprezentant al realismului poetic francez, el consideră că cineastul seafirmă ca artist, nu prin copierea naturii, ci prin felul în care o abordează, prin ceea ce aduce oamenilor, prin reconstruirea realităţii. „Secretul operei lui Renoir este familiaritatea. Tema ei principală – raporturile dintre bărbaţi şi femei. Cel de al doilea mare subiect – raporturile dintre stăpâni şi slugi. Caracteristici: originalitate, sinceritate, simplitate ce nu exclude fantezia, realism ce nu exclude poezia, pesimism abia mascat”.

(F. Truffaut). Film: *Nana* (1926); *Căţeaua* (1931); *Crima domnului*

Lange (1935); *Iluzia cea mare* (1937); *Regula jocului* (1939); *Jurnalul unei cameriste* (1946); *Fluviul* (1951)*; Caleaşca de aur* (1953).

Îebr. 20 – Moare animatorul englez George Durming (n. 1920). Film din 1942 în Canada şi Anglia. Unul dintre marii regizori ai animaţiei moderne, remarcabil prin fantezia şi originalitatea stilului său de sorginte suprarealistă. Film: *Dulapul* (1959); *Omul zburător* (1961); *Viermele*

(1972); *Submarinul galben* (1968).

ïebr.

– Berlin: în cadrul festivalului filmului, actorul sovietic Anatoli

Soloniţân primeşte Premiul de interpretare pentru rolul titular din *Dvadţat şest doamnei iz jizni Dostoievskogo* / 26 de zile din viaţa lui Dostoievski /

(r. Áleksandr Zarhi). Interpret preferat al lui Andrei Tarkovski, dar şi colaborator al altor importanţi regizori din tânăra generaţie (Panfilov, Şepitko, Gubenko), Soloniţân creează personaje marcate de conflictul dintre inteligenţă şi raţiune, eroi aflaţi în căutarea armoniei interioare.

Film: *Andrei Rubliov* (1966); *Preţul vieţii* (1977); *Călăuza* (1979); *S-a oprit un tren* (1982).

Îebr.

– Roma: pe *Cristo şi è fermat-o a Ebolijvibolij* (r. Francesco Roşi; a. Gian Maria Volonté, François Simon, Lea Massari, Irene Papas).

Ecranizare după romanul lui Carlo Levi, care îşi relatează propria experienţă de exilat politic în sudul Italiei, acolo unde „n-a ajuns niciodată nici Cristos, nici timpul, nici sufletul omului, nici speranţa, nici legătura dintre cauză şi efect, nici raţiunea, nici istoria”. Filmul dqscrie itinerariul spiritual al unui om ce descoperă această lume, faţă de care rămâne însă un observator neutru şi pasiv. „Roşi abandonează realitatea contemporană care i-a inspirat filmele anterioare (chiar dacă putem descoperi *a* analogie între impasul social şi politic contemporan şi mizeria intelectuală şi fizică a ţăranilor din Lucania) pentru o dublă întoarcere la izvoare

(trecutul istoric – 1934 şi trecutul etnografic –

universul înţepenit ai unei civilizaţii). Cineastul este ispitit să găsească originea blocajului actual al societăţii italiene şi totodată o relaţie intimă, afectivă cu cei dezmoşteniţi" (J. Magny).

mart. 23 – Pr. *Die Ehe der Maria Braun* / Căsătoria Mariei Braun / (r. Rainer Werner Fassbinder; a. Hanna Schygulla, Klaus Löwitsch, Ivan Desny), în Germania Occidentală, imediat după război, o presupusă văduvă, Maria Braun, trăieşte o idilă cu un ofiţer american, întreruptă brusc de apariţia soţului care îl ucide pe ofiţer şi este întemniţat. Reapariţia lui după ani şi ani va curma o altă „idilă" a Mariei, de data aceasta cu uiş om de afaceri francez. Prin intermediul vieţii amoroase şi sociale a eroinei, Fassbinder urmăreşte istoria Germaniei de la înfrângerea celui de-al treilea

Reich la miracolul economic postbelic şi la colaborarea cu foştii inamici.

Unii critici au văzut chiar în soţul Mariei Braun fantoma vechii Germanii care irumpe, din când în când, în prezent. „Un film despre amânarea sentimentelor, despre expectativa adevăratei vieţi, pe care timpul a blocat-o. [...] Caracterul lui exemplar rezidă în a fi arătat cum nu sentimentele*

nu sufletele oamenilor, ci în primul rând tehnicizarea rece a stat la baza reconstrucţiei naţiunii. Iată de ce R.F.G. a devenit, aşa cum e azi, un stat în care valorile materiale contează mult mai mult decât cele omeneşti" (U. Jaeggi). „Una

dintre operele emblematice ale Noului Film German" (FI. Potra).

mart. 24 – Se deschide la Secaux, în apropiere de Paris, prima ediţie a Festivalului internaţional al filmelor realizate de femei. Existenţa acestei manifestări este o nouă confirmare a importanţei şi a amplorii luate de cinematograful feminin în anii '70, cinematograf care îşi defineşte tot mai mult trăsăturile tematice şi stilistice. „Femeile-regizor – în loc să abstractizeze concretizează, în loc să sintetizeze risipesc, în loc să tindă spre alegorie – încearcă să refacă viaţa reală. Ele-fac din personaje fictive ceva familiar şi din cele familiare ceva obişnuit" (M. Pally). Printre numele cele mai importante ale cinematografului feminin din acest deceniu se numără: Liliana Cavani şi Lina Wertmüller (Italia), Chantal Ackerman (Belgia), Anja Breien (Norvegia), Larisa Şepitko şi Lana Gogoberidze (U.R.S.S.), Márta Mészáros (Ungaria), Margarethe von Trotta şi

Jutta Brückner (R.F.G.), Agnieszka Holland şi Barbara Sass (Polonia), Sarah Maldoror (Senegal), Mai Zetterling (Suedia), Nadine Trintignant, Marguerite Duras şi Yannick Belon (Franţa), Věra Chytilova (Čehoslovacia), Mireille Dansereau (Canada), Elisabeta Bostan şi Malvina Urşianu (România) etc.

apr. 10 – Moare compozitorul italian Nino Rota (n. 31 dec. 1911).

Film din 1933. Celebritatea şi-o dobândeşte datorită constantei colaborări cu Federico Fellini,

de la *Şeicul alb* (1952) la *Repetiţie cu orchestră* (1979).

Alături de Ennio Morricone şi Henry Mancini, este unul dintre cei mai cunoscuţi şi mai prolifici compozitori postbelici de muzică de film.

Film: *Roccosi fraţiisăi* (1960); *Romeoşi Julieta* (1968)*; Nasul* (1972); *Moarte pe Nil* (1978)…

mai 3 – München: pe *Die Blechtrommel* / Toba de tinichea / (r. Volker

Schlöndorff; a. David Bennent, Mario Adorf, Angela Winkler, Daniel

Olbrychski). Ecranizare după romanul lui Günter Grass. „Fresca a

20 de ani de ascensiune şi cădere a nazismului, într-o regiune limitrofă a

Germaniei. Tratarea istoriei (şi a Istoriei) este însă deformată, văzută de jos în sus, din punctul de vedere al unui copil – Oskar – care s-a hotărât să nu mai crească şi care datorită acestei determinări voit şi dublu minoritare (copil şi pitic) face din scena istorică o monstruoasă paradă de uriaşi" (D. Dubroux). „Oskar este „un produs al secolului XX. Pentru mine, el are două particularităţi specifice epocii: refuzul şi protestul. Îşi refuză lumea cu atâta îndârjire, încât nici măcar nu mai creşte. Evoluţie zero. Protestează atât de tare încât vocea lui sparge sticla" (Schlöndorff).

„Deşi trimite la evenimente precise şi reale, *Toba de tinichea* este un film oniric, eterogen şi profund baroc, ale cărui sensuri secundare sunt

pe cât de multiple, pe atât de difuze. O operă ancorată în sensibilitatea contemporană, reuşind sinteze estetice complexe şi multiforme care îmbogăţesc totodată gândul şi privirea. Din acest punct de vedere, filmul lui

Schlöndorff este una dintre operele marcante ale sfârşitului anilor ’70”.

(R. Basşan). Marele Premiu – Cannes; „Oscar” pentru cel mai bun film străin.

mai 29 – Moare actriţa americană Mary Pickford (n. Gladys Smith, 8 apr. 1893). Film din 1909. Supranumită „micuţa Mary”, „fata cu bucle de aur”, „logodnica Americii”, ea este una dintre primele vedete ale ecranului american, fermecându-şi publicul cu aerul ei copilăresc, cu veselia ei spontană şi cu inocenţa ei firească. „Ea era fata pe care orice tânăr şi-ar fi dorit-o drept soră” (A. Cooke). „Dulceaţa şi luminozitatea ei erau dublate de un anume realism. În ciuda profesiunii sale de credinţă, ea ştia că succesul nu e un lucru dinainte hărăzit. Nimic mai potrivit cu o epocă în care optimismul fără margini era dublat de convingerea că trebuie să te zbaţi ca acest optimism să devină realitate” (R. Griffith, A. Mayer).

Film: *Vila singuratică* (1909); *Denunţătorul* (1914); *Biata fetiţă bogată*

(1917); *Pollyana* (1920); *Micul lord Fauntleroy* (1921); *Tess din Ţara furtunilor* (1922); *Cocheta* (1929).

mai – Moscova: pe *Osennâi marafon* /

Maratonul de toamnă / (r. Gheorghi

Danelia; a. Oleg Basilaşvili, Marina Neiolova, Natalia Gundareva). Comedie tristă, având drept erou un profesor specializat în traduceri, angoasat de perspectiva bătrâneţii, care îşi împarte viaţa între căminul conjugal şi o tânără amantă geloasă şi posesivă. Pe linia realizărilor anterioare ale regizorului georgian: comedii populare inspirate din contemporaneitate şi nelipsite de o anume vervă satirică. Film: *Păşind prin Moscova* (1963);

Afonia (1975); *Şoimul* (1977); *Planeta Kinzaza* (1986).

mai – Pr. *Apocalypse, now* / Apocalipsul, acum / (r. Francis Ford Coppola;

I. Vittorio St or ar o; a. Martin Sheen, Marlon Brando, Robert Duvall), în timpul războiului, din Vietnam, colonelul Willard „în misiune specială".

navighează în susul unui râu în căutarea unui alt colonel, Kurtz, care a ales o altă viaţă, o altă lege. Fost element de elită al armatei americane, Kurtz s-a transformat, după dispariţia sa în junglă, în „rege" al unei populaţii primitive şi a impus în regiunea pe care o stăpâneşte o teroare sângeroasă, rânduieli oribile, ce depăşesc prin cruzime şi violenţă chiar şi războiul modern, spectaculos prezentat în prima parte a filmului. „Nu este un film despre războiul din Vietnam, ci un film de război, o experienţă a războiului, a aventurii, a scufundării în tenebre şi în iraţional" (S. Toubiana). „Oricine a studiat condiţia umană a fost fascinat de război, fie că a trăit sau nu această

experienţă; […] e de necrezut acest elan spre autodistrugere aproape ca o plăcere sexuală. Poate o simplă extraordinară eliberare de energie şi, în acelaşi timp total inutilă, total absurdă” (J. Milius). „Pariu gigantic, supraomenesc, *Apocalipsul* poate marca pentru

Coppola o cotitură decisivă; şi nu numai pentru el, ci şi pentru o bună parte din cineaştii hollywoodieni care ar vrea să se angajeze în aventuri ambiţioase. Cu acest film, Coppola intră în cohorta copiilor teribili ai

Hollywood-ului: Griffith, Stroheim, Welles”. (M. Tessier), mai – Moscova: pe *Piat vecerov* / Cinci seri / (r. Nikita Mihalkov; a. Liudmila Gurcenko, Stanislav Liubşin). Un bărbat şi o femeie, care s-au iubit şi pe care războiul i-a despărţit, se reîntâlnesc după mulţi ani, timp în care ea a dus o viaţă liniştită, dar marcată de amintirea acestei iubiri „iar el o existenţă agitată şi instabilă. Filmul pune în valoare una dintre faţetele proteicului talent al Liudmilei Gurcenko, actriţă care trece cu o uimitoare uşurinţă de la filmul muzical (*Mă-Mă* – 1976) la tragicomedie

(*Gară pentru doi* – 1984), de la comedia romantică (*Logodnica* mecanicului Gavrilov – *1981*) *la rolurile complex-dramatice* (Siteriada – *1977*). *Alte filme*: *Aplauze, aplauze* (*1984*); *A doua încercare a lui*

Viktor Krohin (*1986*).

iun, 11 – Moare actorul american John Wayne (n. Marion Michael

Morrison, 26 mai 1907). Film din 1927. Interpret a peste 250 de roluri, în principal westernuri şi filme de acţiune, colaborator şi prieten al regizorului John Ford, care îl descoperă şi îl impune cu filmul *Diligenta* (1939).

„Imaginea eroului interpretat de el a atins de-a lungul anilor proporţii mitice. Treptat, Wayne a devenit una dintre cele mai mari atracţii pentru publicul de cinema. Iar pe măsură ce s-a maturizat şi trăsăturile sale s-au asprit, el a devenit întruchiparea spiritului american. Îmbrăcat de obiçjei în costum de cowboy sau în uniformă de ofiţer, el este întruchiparea justiţiarului, a luptătorului pentru cauze drepte” (Ê. Katz). „Oscar” 1969 – pentru întreaga activitate cinematografică. Film: *Şapte păcate* (1940); *Râul roşu* (1948); *Omul liniştit* (1952); *Rio Bravo* (1959); *Omul care l-a ucis pe Liberty Valance* (1962); *Rio Lobof* (1970); *Pistolarul* (1976).

lui. 1 – Moare, într-un accident de automobil, regizoarea sovietică Larisa

Şepitko (n. 6 ian. 1938). Film din 1963. Tema constantă a creaţiei sale

– „o operă puternică, pătimaşă, gravă, având ca dominantă dramatismul sobru, ascetic” (V. Diomin) – este luptă dintre vechi şi nou ca o consecinţă inevitabilă a trecerii timpului, relativitatea şi subiectivismul adevărului. Film: *Arşiţa* (1962); *Aripi* (1966) * *Tu şi eu* (1971); *Preţul vieţii* (1976).

lui.

– Moscova: pe *Stalker* / Călăuza / (r. Andrei Tarkovski; a. Aleksandr Haidanovski, Anatoli Soloniţân, Nikolai Grinko, Alissa Freindlih). Aventura a trei bărbaţi – Călăuza, Savantul şi Scriitorul – care pătrund într-o zonă ciudată şi interzisă, unde se spune că dorinţele cele mai puternice pot deveni realitate. Elementul fantastic serveşte aici unei incursiuni în conştiinţa umană. Critica a relevat filiaţia dostoievskiană a operei, precum şi reflectarea problematicii contemporane de tip ecologic. Dar mai presus de aceasta s-a remarcat înscrierea acestui film straniu şi de o deosebită frumuseţe formală în permanenţele universului etic şi filosofic al cineas (ului: „Indiferent dacă sunt bune sau rele, filmele mele sunt, în ultimă analiză, despre un singur lucru: manifestarea extremă a credinţei în datoria morală şi lupta pentru aceasta. […] Mă interesează un erou care merge până la capăt, fără să ţină seama de nimic, pentru că numai un asemenea om poate izbândi” (Tarkovski).

aug. 10 – Pr. *Aktorryprowinejonalni* / *Actori* de provincie / (r., cose. Agnieszka Holland; a. Tadeusz Huk, Halina Labonarska). Un actor de provincie trece printr-o criză profesională şi conjugală şi toate eforturile de a o depăşi se dovedesc zadarnice. După o experienţă importantă ca regizoare de televiziune şi ca scenaristă a lui Andrzej Wajda, Agnieszka Holland realizează acest film cu o reală vocaţie pentru realismul cotidian,

în spatele căruia se ascunde un discurs profund despre disperarea celor aflaţi într-o lume închisă, în care orice iniţiativă se loveşte de un zid.

Sept. 22 – La 17 ani de la declaraţia-program adoptată la Oberhausen, realizatorii de film vest-germani întruniţi cu ocazia Festivalului de la

Hamburg adoptă o declaraţie-bilanţ, deschidere către filmul anilor ’80:

„Forţa filmului german stă în diversitatea şi varietatea sa. […] Fantezia nu se lasă administrată! Filmul german al anilor ’80 nu mai poate fi manipulat de comitete, instituţii şi interese de grup. […] Filmul de ficţiune nu poate fi despărţit de cel documentar, autorii de film consacraţi de cei ai generaţiilor tinere, filmele care oglindesc mediul de filmul narativ şi de filmul-spectacol. Noi am înţeles că numai spectatorii pot fi asociaţii noştri, ei sunt oameni care muncesc, care au dorinţe, visuri şi interese, ei sunt oamenii care se duc la cinema”.

oct.

– La Varna are loc prima ediţie a Festivalului mondial al filmului de animaţie, manifestare bianuală pusă sub deviza: „Umanism, mişcare, frumuseţe”. Marele Premiu al ediţiei revine italianului Bruno Bozzeito, pentru filmul *Allegro non troppo*. În anii ’80, alături de cele de la

Annecy, Zagreb şi Ottawa, festivalul de la Varna devine un forum al animaţiei mondiale.

nov. 16 – Pr. *Amator* / Amatorul / (r., sc. Krzysztof Kiéslowski; a. Jerzy

Stuhr). Un modest slujbaş dintr-o fabrică devine peste noapte cineast amator. *Hobby*-ul se transformă curând într-o pasiune, pasiunea de a surprinde existenţa în manifestările ei aşa-zis minore, de a arăta ceea ce de obicei se trece sub tăcere. Această obsesie se dovedeşte a fi în ultimă instanţă nocivă atât pentru autorul filmelor, care suferă treptat un proces de dezumanizare, cât şi pentru subiecţii peliculelor respective, ale căror acţiuni, la prima vedere reprobabile, îşi au adesea raţiuni pe deplin omeneşti. „Patosul analitic în investigarea condiţiei omului modern, identificarea concepţiei artistice cu atitudinea politică, curajul de a nu ignora posibila erupţie a tragicului chiar şi în cel mai tihnit cotidian, apetenţa pentru valorile morale constituie pilonii de rezistenţă ai filmului”.

(Eugenia Vodă).

dec. 22 – Moare producătorul american Darryl F. Zanuck (n. 5 * sept»

C… Director al studioului, „Warner Brothers” (1928 – 1933), apoi întemeietor al studiourilor „20th Century”, la conducerea cărora rămâne până

EI. În 1956, când devine producător independent. Înzestrat cu o inepuizabilă

CII. energie şi un neobişnuit simţ al anticipării gustului publicului, el este cel

CIII. mai longeviv dintre magnaţii de la Hollywood. „Menirea noastră este în

CIV. primul rând să distrăm spectatorul, dar

atunci când putem nu ne dăm 4 n

CV. lături să-l şi instruim”.

dee.

– Pr. *All That Jazz* / Tot acest jazz / (r. Bob Fosse; a. Roy Scheider, Jessica Lange, Ann Reinking). Portretul unui coregraf de pe Broadway, a cărui existenţă şi moarte se confundă cu spectacolele pe care le concepe.

Film cu evident caracter autobiografic, făcut de un regizor, fost coregraf, care cunoaşte îndeaproape vicisitudinile şi culisele profesiei. „Viziuni, erotism, spectacol, moarte sunt elementele care se asociază într-o feerie de imagini ce evocă lumea lui Ken Russell sau pe cea a lui Fellini”.

ÍG. Dagneau).

– Pr. *Moskva sliozam ne verii* / Moscova nu crede în lacrimi / (r.

– Vladimir

– Menşov; a. Vera Alentova, Aleksei Batalov). Comedie sentimentală pe o

– Temă foarte frecventă în cinematograful sovietic: destinul femeii celibatare, împlinirea sa umană prin maternitate şi afirmarea sa socială prin

– Muncă şi perseverenţă. Cu detalii realiste şi accente melodramatice, filmul

– Obţine un răsunător succes naţional şi internaţional. Premiul „Oscar”.

– Pentru cel mai bun film străin – 1980.

– Pr. *Tess* (r. Roman Polanski; a. Nastassia

Kinski, Peter Firth). Coproducţie franco-britanică. Ecranizare după romanul lui Thomas Hardy.

– Povestea romanescă, melodramatică şi totodată reală şi tragică a unei

– Tinere ţărănci de la sfârşitul secolului al XIX-lea, violată de stăpânul său, pe care se răzbună ucigându-l. Intenţionând să facă un film care „să contravină valului de violenţă şi sex care caracterizează în prezent cinematograful”, Polanski redă „istoria unei epoci întrupate într-un personaj.

– *I*...] Tabloul mizeriei, al foamei, al opresiunii de toate felurile, al beţiei, al

– Ineficienţei unui cler neputincios chiar dacă înţelegător, al persistenţei

– Credinţelor semipăgâne, al imposibilităţii în care se află spiritele cele mai

– Luminate de a aplica în viaţă teoriile pe care le descoperă” (M. Amiel).

– Pr. *Mad Max* / Nebunul Max / (r. George Miller; a. Mel Gibson).

– Într-o lume a viitorului nu prea îndepărtat, pustiită şi dezolantă, un poliţist, menit să-i intercepteze pe automobiliştii care au beţia vitezei, se

– Răzbună pe cei care i-au ucis soţia şi copilul. Cel mai mare succes de casă

– Australian al anului. Film de debut al regizorului George Miller. Combinând

– Diferite genuri (poliţist, groază, western, ştiinţifico-fantastic), Miller realizează un film aur,

violent, cu mult suspans, al cărui stil suferă numeroase influenţe (recunoscute de autor) de la benzile desenate la „westernurile spaghetti” ale lui Sergio Leone. Personajul principal, îmbinare

– De samurai, cowboy, pilot de curse, războinic, va reapare în *Mad Max ÎI*

– (1982), film ce va face din Miller rivalul australian al lui Spielberg şi Lucas.

– Urmare a victoriei Revoluţiei populare sandiniste din Nicaragua se

– Creează la Managua un institut de Cinema, organism de stat pentru producţia cinematografică ce instuţionalizează încercările ivite spontan în

– Timpul războiului civil. „Vom crea un cinematograf nicaraguaian, căutând

– Un limbaj cinematografic care trebuie să se nască din realitatea noastră

– Concretă şi din experienţa particulară a culturii noastre”.

– Pr., la Washington, cu *Don Giovanni* (r. Joseph Losey; a. Ruggero

– Raimondi, John Macandry, Eda Moser). Opera lui Mozart, interpretată de

– Mari cântăreţi, sub bagheta lui Lorin Maazel, devine în regia lui Joseph

– Losey un spectacol cinematografic rafinat, un reper important în efortul

– De reînnoire a genului, întreprins în deceniul 9 şi de alţi cineaşti ca: Zeffirelli (*Traviata*), Syberberg (*Parsifal*) şi Roşi (*Carmen*), „Pentru

mine, este vorba în primul rând de a arăta că opera este, înainte de toate, o artă

– Populară şi că mii de oameni din întreaga lume vor avea acces la această

– Capodoperă care depăşeşte limitele istoriei, fiind nespus de actuală, […J

Bă fie vorba de o nouă formulă de artă? Cred că da, pentru că nu e vorba*

de o operă filmată. Sunt, înainte de orice, cineast, iar *Giovanni* al meu.

este un film care povesteşte o istorie, care pune în scenă bărbaţi şi femei confruntaţi cu slăbiciunile lor, cu teama lor de moarte, cu ambiguităţile lor, confruntaţi de asemenea cu rivalităţile de clasă, cu o situaţie socială

Încordată la extrem" (Losey).

1980

Ian. 10 – Pr. *Bizalom* / încrederea / (r. István Szabó; a. Ildikó Bánsági

Péter Andorai). În timpul războiului, un bărbat şi o femeie, care se ascund de nemţi sub identităţi false, sunt nevoiţi să locuiască împreună ca soţ şi soţie. Filmul urmăreşte drumul lor de la neîncredere şi chiar ostilitate la încredere şi dragoste. „Tema principală a filmului meu este încercarea la care secolul XX îi supune pe oameni. S-a spus adesea că fiinţa umană e slabă şi nu poate duce dificilele sarcini pe care i le dă istoria. Dar nu.

Întotdeauna omul e vinovat de acest lucru. În secolul nostru, sarcinile trasate de istorie sunt

mult prea grele. Istoria apare ca un regizor care repartizează oamenilor roluri. Le putem accepta, fără a avea însă capacitatea şi talentul de a le juca" (Szabó). Film de o extraordinară sensibilitate şi care sondează, cu multă fineţe, psihologia umană în momente limită. Premiul pentru regie – Berlin.

apr. 11 – Pr. *Dyrygent* / Dirijorul / (r. Andrzej Wajda; a. John Gielgud, Krystyna Janda, Andrzej Seweryn). Un celebru dirijor vizitează oraşul natal pentru a da un concert simfonic; vizita sa devine un test pentru tăria căsătoriei unei tinere violoniste, dominată de soţul ei, un tânăr dirijor care se gândeşte numai la cariera sa. „Bătrânul dirijor a făcut carieră pentru că s-a consacrat în întregime muzicii, artei. Tânărul vrea să facă carieră folosind o anume tactică, şiretenii, stratageme; el îi oprimă pe

«eilalţi. Deci e din nou vorba de atitudinea morală în faţa artei, a profesiunii, a anturajului. Tânăra femeie înţelege tot şi de aici admiraţia faţă de bătrânul maestru şi dispreţul faţă de tânăr" (Wajda). „Nu trebuie să limităm *Dirijorul* la o parabolă despre putere, ci să-l considerăm ca o sumă de reflecţii despre capacitatea de creaţie şi artă, despre dragoste şi ambiţie, despre tinereţe şi bătrâneţe, Wajda abordând aici tema conflictului dintre generaţii" (J.M. Bescos).

apr. 29 – Moare regizorul Alfred Hitchcock (n. 13 aug. 1899). Film din 1925. „Numele, profilul şi vocea sa lugubră au devenit în toată lumea

emblema filmului de suspans, caracterizat printr-o notă de insolenţă şi folosind tehnici pur cinematografice" (L. Halliwell). „Opera lui Hitchcock va trăi mult mai mult decât oricare alta, deoarece fiecare dintre filmele sale a fost făcut cu atâta artă şi cu atâta grijă, încât poate rivaliza cu orice film recent, foarte atractiv, prezentat în cinematografe sau la TV.

Hitchcock n-a fost niciodată preocupat să ştie exact (cu atât mai puţin*

să explice) ce spun filmele sale. Dar nu există un alt cineast care să ştie atât de bine ca el să descrie procedeele folosite pentru a explica mecanismul povestirilor pe care şi le spune în acelaşi timp lui şi nouă" (F. Truffaut).

„Când spun că nu mă interesează conţinutul este asemenea pictorului căruia nu-i pasă dacă merele pe care le pictează sunt dulci sau acre. Ceea ce contează e stilul lui, maniera în care le pictează. De aici provine emoţia. Fiecare formă de artă dă libertate artistului să interpreteze în maniera sa şi astfel să creeze emoţia. [...] Dar, uneori, un film este privit numai prin conţinutul lui, fără nicio atenţie pentru stilul sau maniera în care e făcut. Deşi, la urma urmei, aceasta e baza artei cinematografice".

(Hitchcock). „Hitchcock este poetul existenţial al cinematografului, iar galeria sa de bărbaţi şi femei, vânători şi vânaţi, suferă pentru noi toţi, victime ale secolului angoasei. Ca mărturii personale, filmele sale sunt eseuri despre

angoase. Ca documente sociale, ele stabilesc termenii calculului puterii care constituie rădăcinile politice ale angoasei noastre. Dar mai există şi o a treia dimensiune a *thriller-ului* hitchcockian, cea care dă profunzime cadrului psiho-politic: meşteşugul său. Acesta nu este doar de domeniul măiestriei tehnice, ci este mai degrabă o problemă de etică a relaţiilor dintre cineast şi spectator. Şi s-ar putea ca principala cauză pentru care noi reacţionăm atât de puternic la cinematograful lui

Hitchcock să se datoreze faptului că el ni se adresează direct nouă" (J. Monaco). Film: *Chiriaşul* (1926); *Şantaj* (1929); *39 de trepte* (1935); *Rebecca*

(1940); *Fascinaţie* (1945); *Notorious* (1946); *Străini în tren* (1951); *La nord prin nord-vest* [1959); *Psihoza* (1960)*;* *Păsările* (1963); *Complot de familie* (1976)., apr, – Tokio; pe *Kagemusha* (r. Akira Kurosawa; a. Tatsuya Nakadai).

„Când am studiat istoria Japoniei, am descoperit că a existat o bătălie în care întreaga armată a fost distrusă. Evenimentul m-a fascinat prin singularitatea lui: într-o tabără n-a murit nimeni, în cealaltă au murit toţi generalii. Am încercat să înţeleg cum de s-a întâmplat aşa ceva. Aşa am ajuns la personajul care s-a aflat în spatele armatei distruse. Am descoperit că el avea mai multe dubluri. Aşa că m-am hotărât ca eroul filmului să fie una dintre ele, un fost hoţ care ar fi trebuit executat, dar n-are este iertat cu condiţia

să preia identitatea altcuiva. Deci filmul este atitudinea unei singure fiinţe umane faţă de evenimentul istoric” (Kurosawa). Având, printre altele, „cele mai frumoase bătălii realizate în cinematograf de la *Aleksandr Neoski* încoace” (A. Tassone), acest „film-bilanţ, film-sinteză – toate elementele atât cele tematice, cât şi cele estetice ale universului lui Kurosawa îşi află aici expresia perfectă – recapitulează totul continuând însă să experimenteze şi să împingă mai departe meditaţia” (Fr. Ramasse).

mai – în satul salvadorian Chalatenango, 800 de locuitori sunt ucişi de trupele guvernamentale. Pornind de la relatarea acestui episod sângeros al războiului civil, documentarul de lungmetraj *El Salvador*: *el pueblo vencera* / Salvador: poporul va învinge / (r. Diego De La Texera), realizat în clandestinitate de cineaştii Frontului de Eliberare „Farabundo Marţi”, evocă tradiţiile luptei din această ţară, prezintă viaţa de zi cu zi a celor ce înfăptuiesc revoluţia. Filmul joacă un rol important în demascarea propagandei calomnioase, desfăşurată de susţinătorii juntei militare din

Salvador, îndeosebi prin intermediul televiziunii americane.

lui, 24 – Moare actorul englez Peter Sellers (n. Richard Henry Sellers, 8 sept. 1925). Film din 1951. Unul dintre cei mai populari comici ai ecranului britanic şi mondial din ultimele decenii; apreciat pentru capacitatea sa de a se deghiza şi

de a interpreta astfel mai multe roluri în acelaşi film, Sellers îşi investeşte personajele cu propriile sale trăsături: vitalitate trepidantă, umor ironic şi muşcător, inocenţă dublată de perfidie.

Film: *Topaze* (1962); *Dr. Strângeâove* (1964); *Pantera roz* (1964); *Optimiştii*

(1972); *Cinci detectivi la miezul nopţii* (1976).

sept.

– Pr. *Ordinary People* / Oameni obişnuiţi / (r. Robert Redford; a. Donald Sutherland, Timothy Hutton, Mary Tyler Moore). Trauma psihică a unui adolescent care se crede pe nedrept vinovat de moartea fratelui său, culpabilitate cultivată de atitudinea distantă a mamei şi de slăbiciunea resemnată a tatălui, constituie pentru debutantul în regie

Robert Redford canavaua unei melodrame bine conduse, dar realizată după reţete convenţionale. Aceste date îi determină pe critici să compare filmul cu *Kramer contra Kramer*, de Robert Benton (1979). Faptul că ambele

BÂnt câştigătoarele principalelor premii „Oscar” în 1979 şi, respectiv, 1980

confirmă nevoia de a elogia valorile umane ale unor filme care apelează la sentimente şi nu la violenţă şi erotism.

nov. 7 – Moare actorul american Steve McQueen (n. 24 mart. 1930).

Film din 1956. Interpret de filme de acţiune, „seducătoare combinaţie de erou antieroic, însingurat în mijlocul societăţii, introvertit

exuberant”.

(E. Katz). Film: *Cei şapte magnifici* (1960); *Locotenentul Bullit* (1968)

Papillon (1973); *Un duşman al poporului* (1977); *Vânătorul* (1980).

nov.

– Pr. *Raging Bull* / Taurul furios / (r. Martin Scorsese; a. Robert

De Niro, Cathy Moriarty, Joe Pesci). Film inspirat din viaţa şi cariera boxerului Jack La Motta. „Viaţa lui La Motta începând din 1941, trecând prin perioada marilor succese şi sfârşind cu umilinţele îndurate în anii ’50

şi cu activitatea sa de prezentator într-un local de noapte, este recreată cu un minimum de recuzită, cu foarte puţine secvenţe în afara casei şi a ringului, fără niciun fel de artificii. Conflictul acestei drame rămâne strict interior, astfel încât violenţa – explozivă în certurile conjugale, mai brutală, dar disciplinată, agresivă, dar stilizată în meciurile de box – este întotdeauna generatoare de semnificaţie. […] La. Motta se izbeşte de zidul sorţii sale” (R. Combs). Scorsese vede în existenţa lui La Motta povestea mântuirii „unui tip care a cucerit ceva, a pierdut totul şi apoi s-a salvat singur”.

– Actriţa vest-germană Hanna Schygulla interpretează rolul titular din filmul lui Rainer Werner Fassbinder, *Lili Marleen*, „un film despre strălucire şi oroare”, o poveste de dragoste inspirată din povestea unui cântec celebru şi a

interpretei sale. Actriţă descoperită şi impusă de Fassbinder, care o distribuie în majoritatea filmelor sale (de la *Dragostea e mai rece decât moartea* – 1969 şi până la *Lili Marleen*), şi de alţi regizori ai tânărului cinematograf vest-german (Straub, Schlöndorff, Lilienthal, Wenders), Hanna Schygulla este considerată „cea mai feminină vedetă a filmului german contemporan", „o nouă Marlene Dietrich". Film: *Scene de vânătoare din Bavaria inferioară* (1968); *Lacrimile amare ale Petrel von Kant* (1972);

Mişcare greşită (1974); *Căsătoria Mariei Braun* (1978)*; Povestealui Pierra*

(1983); *Delta Force* (1986). x

ADDENDA

1981

Filme

– *Die Bleierne Zeit* / Anii de plumb / (r. Margarethe von Trotta; p. R.F.G.) s.

– „Leul de aur" şi Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *Mephisto* (r. Ištván Szabó; p. Ungaria – Austria – R.F.G.). „Oscar" şi

– Premiul „D.W. Griffith" pentru cel mai bun film străin; Premiul

– FIPRESCI – Cannes.

– *Chariots of Fire* / Carele de foc / (r. Hugh Hudson; p. Marea Britanie).

– „Oscar" pentru cel mai bun film, scenariu original, costume, muzică.

– *Teheran 43* (r. Aleksandr Alov, Vladimir

Naumov; p. U.R.S.S.). Medalia de aur – Moscova.

– *Deprinsa, Deprinsal* (r. Carlos Saura; p. Spania). „Ursul de aur” – Berlin.

– *Dyeli* (r. Fadika Kramo-Lanciné; p. Coasta de Fildeş). Marele Premin

– La Ouagadougou.

– *Eiesnă o usant black ţie* / Einu poartă ţinută de seară / (r. Leon Hirszman;

– P. Brazilia). Premiul special al juriului şi Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *Lebensläufe* / Cursul vieţii) / (r. Winfred Junge; p. R.D.G.). „Porumbelul

– De aur” – Leipzig; Premiul FIPRESCI – Berlin.

– *Das Boot* / *Barcal* (r. Wolfgang Petersen; p. R.F.G.). Premiul „D.W.

– Griffith” pentru cel mai bun film străin.

– *La Guerre du feu* / Războiul focului / (r. Jean Jacques Anpaud; p.

– Franţa-Canada). „César” pentru cel mai bun film şi regie.

– *Luotuo* ATiaziz / Băiatul cu ricşa / (r. Ling Zileng; p. R.P. Chineză).

– „Cocoşul de aur” pentru cel mai bun film chinez al anului.*

– *The French Lieutenant Woman* / Logodnica locotenentului francez / (r.

– Karel Reisz; p. Marea Britanie). Premiul Academiei Britanice de Film

– Şi Televiziune pentru cel mai bun film englezesc al anului.

– *Croaziera* (r. Mircea Danieliuc). Marele Premiu ACIN.

Cineaşti

– Actriţa franceză Isabelle Adjani: Premiu pentru interpretare feminină la Cannes (*Possession* / Posesiune /; r. Andrzej Zulawski, şi / Cuartet /, r. James Ivory).

– Regizorul american Waren Beatty: „Oscar" / Roşii).

– Actorul australian Mel Gibson: Premiul naţional pentru interpretare (*Gallipoli*; r. Peter Weir).

– Actorul englez John Gielgud: „Oscar" pentru rol secundar; r. Steve Gordon).

Actorii americani Katharine Hepburn şi Henry Fonda: „Oscar" pentru, rolurile principale din filmul *On Golden* / Pe lacul auriu /; r. Mark

Rydell.

– Regizorul iugoslav Emir Kusturica: „Leul de aur" (debut) – Veneţia

– (*Şiécaš li* sc. *Dolly Bell*? / Vă amintiţi de Dolly Bell?).

– Actorul francez Michel Serrault: „César" (*Garde* a *vue* / Sub supraveghere; r. Claude Miller).

– Actorul italian Ugo Tognazzi: Premiul de interpretare – Cannes

– (*La tragedia di un uomo ridiculo* / Tragedia unui om ridicol; r. Bernardo

– Bertolucci).

– Au murit: Stephen Bosustow, regizor de

animaţie american (n. 1911);

– Mario Camerini, „regizor italian (n. 1895); René Clair, regizor francez

– (n. 1898); Cornel Corn an, actor român (n. 1931); Gistain Cloquet, operator

– Francez (n. 1924); Mark Donskoi, regizor sovietic (n. 1901); Allan Dwan, regizor american (n. 1885); Abel Gänce, regizor francez (n. 1889); Heinosuke Gosho, regizor japonez (n. 1902); Robert Krasker, operator australian (n. 1913); Datt Nargis, actriţă indiană (n. 1929); Lotte Reiniger, regizor de animaţie german (n. 1898); Glauber Rocha, regizor brazilian

– (n. 1938); Karl Struss, operator american (n. 1891); Nathalie Wood, actriţă americană (n. 1938); William Wyler, regizor american (n. 1902).

Evenimente varia

Cineaştii englezi Robert Bolt, Roy şi John Boulting, Joseph Losey, Jack Gold, Laurence Olivier, Harold Pinter, John Schlesinger şi alţii publică în „Times” (aprilie) o scrisoare deschisă prin care cer guvernului să treacă la măsuri energice de salvare a industriei cinematografice britanice aflate în criză”.

– Regizorul din Sri Lanka, Lester James Peries, este omagiat printr-o

– Amplă retrospectivă la Festivalul de la La Rochelle (Franţa).

– Lupta populaţiei de culoare din Africa de Sud împotriva apartheidului *este* oglindită în documentarele produse în această ţară: *This we*

can de for justice and for peace / Ce putem face pentru pace şi dreptate / (r. Kewin

Harris) şi *A Wike from Mourning*! O veghe din durere / (r. Chris Austin).

– Sunt prezentate la Festivalul de la San Sebastian filmele *Segoviaco*

– *Imesa* / Evadare din Segovia / (r. Imanuel Uribe) şi *Sieste cale* / Şapte

– Lovituri / (r. Javier Rebollo, Juan Ortuoste) – primele lungmetraje de

– Ficţiune basce.

– Documentarele *El Salvador*, *another Vietnam* / Salvador, un alt Vietnam /

– (r. Glenn Silver, Tete Vasconcellos; p. S.U.A.) şi *la decision de vencer*:

– *Tos primeros frutosi* Decizia de a învinge: primele rezultate / (r. colectivă) – primul lungmetraj salvadorian – sunt premiate (exaequo) la Leipzig cu

– Marele Premiu.

1982

Filme

– *Gandhy* (r. Richard Attenborough; p. Marea Britanie). „Oscar” (cel mai bun film, regie, scenariu original, imagine, montaj, decoruri, costume, actor principal).

– *Missings* / Dispărutul / (r. Costa-Gavras; p. S.U.A.). Marele Premiu – rlannes.

– Y *ol* / Drumul / (r. Serif Gören; p. Turcia-Elveţia). Marele Premiu

– Şi Premiul FIPRESCI – Cannes; premiul

„D.W. Griffith” pentru cel

– Mai bun film străin.

– *Die Sehnsucht der Veronika Voss* / Nostalgia Veronicăi Voss / (r. Rainer

– Werner Fassbinder; p. R.F.G.). „Ursul de aur” – Berlin.

– *Der Stand der Dinge* / Starea lucrurilor / (r. Wim Wenders; p. R.F.G.).

– „Leul de aur” şi Premiul FIPRESGI – Veneţia.

– *Meksika v ogne* / Mexicul în flăcări / (r. Serghei Bondarciuk; p. U.R.S.S.

– Mexic-Italia). Marele Premiu – Karlovy Vary.

– *3 bihoivrignee Street* / Strada Chowrignee 36 / (r. Aparna Sen; p. India).

– Marele Premiu – Manila.

– *Finye* / Vântul / (r. Souleymané Cissé; p. Mali). Marele Premiu – Cartagina; Marele Premiu – Ouagadougou, 1983.

– *La maxima felicidad* / Fericirea maximă / (r. Maurizio Wallerstein;

– P. Venezuela). Marele Premiu – Huelva.

– *Crac* (r. Frédéric Back; p. Canada). Marele Premiu – Ottawa.

– *Busch singt* / Busch cântă / (r. Konrad Wolf; p. R.D.G.). Marele Premiu – Leipzig; Premiul FIPRESCI – Berlin, 1983.

– *Noci korotka* / Noapte scurtă / (r. Mihail Beţikov; p. U.R.S.S.). Marele

– Premiu – Mannheim.

– *La Notte di San Lorenzo* / Noaptea Sfântului Laurenţiu / (r. Paolo şi

– Vittorio Taviani; p. Italia). Premiul special al juriului – Cannes.

– *Imperativ* (r. Krzysztof Zanussi; p. R.F.G.). Premiul special al juriului

– Şi Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *Amok* (r. Souhel Ben Barka; p. Maroc-Senegal-Guineea). Premiul

– FIPRESCI – Karlovy-Vary.

– *Lonely Hearts* / Inimi singuratice / (r. Paul Cox; p. Australia). Premiul

– Naţional pentru cel mai bun film australian al anului.

– *E.T.*

– *Extraterestrul* (r. Steven Spielberg; p. S.U.A.). „Oscar” (sunet, efecte speciale, muzică) şi premiul „D.W. Griffith” pentru cel mai bun

– Film.

– *Danton* (r. Andrzej Wajda; p. Franţa). Premiul „Louis Delluc”;

Premiul Academiei Britanice de Film şi Televiziune pentru cel mai bun film străin.

– *Pink Floyd-The Wall* / Zidul / (r. Alan Parker; p. Marea Britanie).

Cineaşti

– Regizorul italian Michelangelo Antonioni: Premiul celei de-a XXXV-a

– Ediţii a Festivalului de la Cannes.

– Actriţa franceză Nathalie Bayé: „César” [*La Balance* / Balanţa; r.

– Bob Swaim).

– Regizorul german Werner Herzog: Premiu

pentru regie – Cannes
(*Fitzcarraldo*). – Actriţa americană Jessica Lange: „Oscar” – rol secundar (
r. Sidney Pollack); Premiu pentru interpretare – Moscova 1983 (; r. G. Glifford).
– Actorul francez Michel Piccoli: Premiu de interpretare – Berlin
– (*Une étrange affaire* / O afacere ciudată /; r. Pierre Granier-Deferre).
– Regizorul român Ion Popescu Gopo: Marele Premiu ACIN pentru
– Întreaga activitate din domeniul creaţiei cinematografice.
– Regizorul olandez Orlow Seunke: „Leul de aur” (debut) – Veneţia
– (*De Smaak van Water* / Gustul apei /).
– Actriţa americană Meryl Streep: „Oscar” şi premiul „D.W. Griffith”.
– (*Sophie's Choice* / Alegerea Sofiei /; r. Alan J. Pakula).
– Actorul sovietic Mihail Ulianov: Premiu pentru contribuţia profesională – Veneţia (*Ciastnaia jizni* / Viaţă particulară /; r. Iuli Raizman).
– Au murit: Alexandre Alexeieff, regizor de animaţie francez (n. 1901);
– Ingrid Bergman, actriţă seudeză (n. 1915); Jiři Brdečka, regizor de animaţie ceh (n. 1917); Alberto Cavalcanti, regizor brazilian (n. 1897);
– Rainer Werner Fassbinder, regizor german (n. 1946); Henry Fonda, actor

– American (n. 1905); Ovidiu Gologan, operator român (n. 1912); Anatolii

– Golovnia, operator sovietic (n. 1900); Henry King, regizor american

– (n. 1892); Teinosuke Kinugasa, regizor japonez (n. 1896); Dorn Năstase, regizor român (n. 1933); Elio Petri, regizor italian (1929); Tudor Posmantir, operator şi regizor român de film documentar (n. 1893); Romy

– Schneider, actriţă de origine austriacă (n. 1938); Anatoli Soloniţân, actor

– Sovietic (n. 1934); Jacques Tati, actor şi regizor francez (n. 1908); King

– Vidor, regizor american (n. 1894); Konrad Wolf, regizor din R.D.G.

– (n. 1925).

Evenimente varia >

– Se inaugurează la Cannes, cu ocazia celei de-a XXXV-a ediţii jubiliare»

– Noul „Palat al Festivalului”.

– Primul lungmetraj de ficţiune din Irlanda (Eire): *Angel* (r. M.I. Jordan).

– Noi festivaluri internaţionale: Manila, Montreal („World Film Festival”)

– Şi Tokio (Festivalul Asiei de sud-est şi Pacificului).

– Oglindă a perioadei de teroare instaurată de dictatura militară, filmele

Pra f, rentrebras ill / *Hai*, Brazilia! / (r. Roberto Farias; p. Brazilia) şi Las *ultimas dias de la victima* / Ultimele zile ale victimei / (r. Adolfo

Aristarain; p. Argentina) primesc drept de difuzare după schimbările politice petrecute în aceste ţări. Şase premii principale la „Granada Festival”, în Brazilia, şi, respectiv, Premiul juriului la Festivalul filmului ibero-american de la

Huelva încununează cele două filme.

– La Pordenone (Italia), sub auspiciile Bienalei de la Veneţia, are loc

– Prima ediţie a „Zilelor cinematografului mut”, consacrată lui Max Linder.

– Ediţiile următoare vor omagia pe Mack Sennett (1983), Thomas Ince

– (1984) şi comedia italiană primitivă (1985).

– Un incendiu catastrofal distruge cea mai mare dintre cinematecile

– Continentului sud-american, cea din Ciudad de México. Peste 6.000 de

– Filme, dintre care 3.300 (mexicane) sunt distruse.

– Revista britanică „Sight and Sound” publică ancheta „Cele mai bune

– Zece filme din istoria cinematografului”, organizată cu ocazia a 50 de ani

– De apariţie a revistei. Sunt clasate, în ordinea punctajului obţinut, filmele

– *Citizen Kane* / Cetăţeanul Kane /; *La Règle du jeu* / Regula jocului /;

– *Shichinin no samurai* / Cei şapte samurai /; *Singin* in the *Rain* / Cântând

– În ploaie /; *8 ij2\ Rronenoseţ Potiomkin* / Crucişătorul Potemkin /; *The*

– *Magnificent Amberšons* / Splendoarea Ambersonilor /; *Vertigo* / Ameţeala /;

– *The General* / Mecanicul „Generalei” /. Pe primele locuri în „clasamentul”.

– Regizorilor: O. Welles, A. Resnais, Ch. Chaplin, J. Ford, L. Buñuel, A.

– Kurosawa, F. Fellini, A. Hitchcock, J.L. Godard, Bv Keaton.

1983

Filme

– *Fanny och Alexander* / Fanny şi Alexander / (r. Ingmar Bergman;

– P. Suedia). Premiul „Golden Globe”: „Oscar” (cel mai bun film străin, imagine, decor, costume); „César” 1984 (cel mai bun film străin).

– *Prénom*: *Carmen* / Prenumele: Carmen / (r. Jean Luc Godard; p. Franţa).

– „Leul de aur” – Veneţia.

– *Vassa* (r. Gleb Panfilov; p. URSS). Marele Premiu – Moscova.

– *Narayama bushiko* / Legenda Narayamei / (r. Shohei Imamura; p.

– Japonia). Marele Premiu – Cannes.

– *Ascendancy* / Ascensiunea / (r. Edward Bennett; p. Marea Britanie).

– „Ursul de aur” – Berlin.

– *La colmena* / Stupul / (r. Mario Camus; p. Spania). „Ursul de aur” şi

– Premiul CIDALC – Berlin.

– *Terms of Endearment* / Cuvinte de alint / (r. James L. Brooks; p. SUA).

– „Golden Globe” (cel mai bun film, scenariu, interpretă principală, interpret
– Rol masculin secundar); „Oscar” (aceleaşi ca mai sus, plus scenariu, ecranizare).
– *Mikan no taikyoku* / Partida de go neterminată / (r. Junyo Sato, Duan
– Jishun; p. Japonia-China). Marele Premiu – Montreal.
– *Chenghan jiushi* / Amintiri din vechiul Beijing / (r. Vu Yigong; p.
– China). Marele Premiu – Manila.
– *Hasta cierto punto* / Până la un punct / (r. Tomáš Gutiérrez Allea;
– P. Cuba). Marele Premiu – Huelva.
– *Carmen* (r. Carlos Saura; p. Spania). Premiu pentru valoare artistică
– La Cannes.
– *Možnosti dialogu* / Dialogul este posibil / (r. Jan Svankmayer; p.
– Cehoslovacia). „Ursul de aur” (s. hl) – şi Premiul CIDALC – Berlin; Marele
– Premiu – Annecy.
– *Mann versus mann* / Om contra om / (r. Shashi Anand; p. India).
– Marele Premiu – Oberhausen.
– *Nicaragua*: *Report from the Front* / Nicaragua, raport de pe front / (r.
– Deborah Shaffer, Tom Sigel; p. S.U.A.). „Porumbelul de aur” – Leipzig.
– *First Contact* / Primul contact / (r. Bob Connolly, Robert Anderson;

– P. Noua Zeelandă). Marele Premiu – Paris (Festivalul „Cinéma du réel”).

– *Sargento Getulio* / Sergentul Getulio / (r. Hermano Penna; p. Brazilia).

– Premiul naţional pentru cel mai bun film brazilian al anului; „Leopardul

– De – bronz” – Locarno.

– *Kazoku* / Joc de familie / (r. Yoshimitsu Morita; p. Japonia). Premiu

– Naţional pentru cel mai bun film japonez al anului.

– *Utu* (r. Geoff Murphy; p. Noua Zeelandă). Premiu naţional pentru

– Cel mai bun film neozeelandez al anului.

– *La Vie est un roman* / Viaţa e un roman / (r. Alain Resnais; p. Franţa).

– *The Day After* / Ziua de după / (r. Nicholas Meyer; p. S.U.A.).

– *E la nave va* (r. Federico Fellini; p. Italia).

Cineaşti

– Regizorul italian Michelangelo Antonioni: Premiu special pentru

– Întreaga creaţie – Veneţia.

– Regizorul francez Robert Bresson: Premiu pentru film de autor – Cannes

(*L'Argentl Banii*). *x*

– Actorul american Robert Duvall: premiul „Golden Globe” şi „Oscar”.

– [*Tender Mercies* / Milă şi tandreţe; r. Bruce Beresford).

– Actorii englezi Michael Caine şi Julie

Walters: premiul „Golden Globe”.

şi Premiu de interpretare al Academiei Britanice de Film şi Televiziune

(*Educating Rita* / Educând-o pe Rita; r. Lewis Gilbert).

– Actorul polonez Virgiliusz Gryn Premiu pentru interpretare – Moscova

– (*Pastorale heroika* / Pastorala eroică /; r. Henryk Bielski).

– Actriţa-sovietică Evghenia Glusenko: Premiu de interpretare – Berlin

– (*Vliublion pe sobstrennomu jelaniiu* / îndrăgostit la propria-i dorinţă /; r. Serghei Mikaelian).

– Actriţa sovietică Liudmila Gurcenko: Premiu de interpretare – Leningrad (*Vogzal dlia dvoih* / Gară pentru doi /; r. Eldar Riazanov).

– Regizorul japonez Akira Kurosawa: premiul „Kawakita Memorial” – pentru întreaga activitate creatoare.

– Actriţa franceză Sophie Marceau: „César” (*La Boum*, r. Claude

– Pinoteau).

– Actriţa greacă Irene Papas; Premiu de interpretare – Chicago

– (*Erendira*; r. Ruy Guerra) şi îl *disertore* / Dezertorul /, r. Giuliano Berlinguer).

– Regizorul francez Maurice Pialat: „César” (*À nos amours* / Pentru

– Dragostea noastră /).

– Regizorul francez Eric Rohmer: Premiu de

regie – Berlin (*Pauline*

– *A la plage* / Pauline la plajă /).

– Actriţa germană Hanna Schygulla: Premiu de interpretare – Cannes

– (*Storia di Pierra* / Povestea lui Pierra /; r. Marco Ferreri).

– Regizorul austriac Xaver Schwarzenberger: Premiu pentru film de

– Autor – Berlin (*Der stille Okean* / Oceanul liniştit /).

– Actriţa americană Barbra Streisand: premiul „Golden Globe" pentru

– Regia filmului Yentl.

– Regizorul chinez Tang Xiadou: „Cocoşul de aur" (*Liao Zhong Kai*)

– Regizorul sovietic Andrei. Tarkovski: Premiul pentru film de autor şi

– Premiul FIPRESCI – Cannes (*Nostalghia* / Nostalgia /).

– Actorul italian Gian Maria Volonté: Premiu de interpretare masculină – Cannes (*La Mort de Mario Ricci* / Moartea lui Mario Ricci /; r.

– Claude Goretta).

– Au murit: Grigori Aleksandrov, regizor sovietic (n. 1903); Robert

– Aldrich, regizor american (n. 1918); Aleksandr Alov, regizor sovietic

– (n. 1923); Luis Buñuel, regizor spaniol (n. 1900); George Cukor, regizor

– American (n. 1898); Dolores del Rio, actriţă mexicană (n. 1905); Lotte

– Eisner, filmolog german (n. 1896); Louis de Funès, actor francez (n. 1914);

– Amza Pellea, actor român (n. 1931); Emanoil Petruţ, actor român

– (n. 1922); Ralph Richardson, actor englez (n. 1902); Maurice Ronet, actor

– Francez (n. 1927); Grigori Roşal, regizor sovietic (n. 1898); Norma Shearer, actriţă americană (n. 1900); Gloria Swanson, actriţă americană (1898);

– Satsuo Yamamoto, regizor japonez (n. 1910).

Evenimente varia

– 20 – 23 octombrie – La Funchal, în insula Madeira, 160 de regizori de

– Film din 47 de ţări participă la „Prima Ansambleia Mundial dos Realizadores de Cinema” (Prima întâlnire mondială a realizatorilor de film).

– Şedinţele conduse de cei trei preşedinţi ai reuniunii, Manuel de Oliveira, René Clément şi Joris Ivens, au dezbătut „rolurile şi responsabilităţile

– Publice ale realizatorului de film” şi „drepturile autorului de film”.

– *Canne amère* / Trestia de zahăr amară / (r. Jacques Arcelin), documentar

– Filmat clandestin în Haiti, care descrie starea jalnică a acestei ţări în

– Ultimii ani de domnie ai dinastiei Duvalier.

– *Alcino y el condor* / Alsino şi condorul / (r. Miguel Littin) – primul

– Film de ficţiune al noii cinematografii

nicaraguaiene (coproducţie cu

– Cuba, Mexic şi Costa Rica) este distins la Moscova cu o medalie de aur.

– În Japonia sunt produse două lungmetraje, documentarele politice

– De montaj: *Tōkyō saiban* / Procesul de la Tokio / (r. Masaki Kobayashi), despre judecarea criminalilor de război, şi Yogen / Profeţia / (r. Susumu

– Hani), despre victimele bombardamentului atomic.

– Tragedia războiului civil din Liban oglindită de documentarele cineaştilor libanezi: *Beirut al liqa* / Întâlnire la Beirut / (r. Borhan Alaoye), *Taht al inqaad* / Sub ruine / (r. Jean Chamoun), *Hurub saghira* / Războaie

– Mici / (r. Maroun Bagdadi).

1984

Filme

– *Paris, Texas* (r. Wim Wenders; p. S.U.A.). Marele Premiu şi Premiul

– FIPRESCI – Cannes.

– *Amadeus* (r. Milos Forman; p. S.U.A.). „Oscar” (cel mai bun film

– Regie, scenariu, ecranizare, interpret principal, sunet, scenografie, machiaj);

– Premiul „Golden Globe” (cel mai bun film, regie, scenariu, interpret

– Principal).

– *Rok spokojnego stohea* / Anul soarelui liniştit / (r. Krzysztof Zanussi;

– P. Polonia – U.R.S.S. – R.F.G.). „Leul de aur” şi premiul „Pasinetti” – Veneţia.

– *Love Streams* / Fluviile dragostei / (r. John Cassavetes; p. S.U.A.).

– „Ursul de aur” – Berlin, *La Diagonale du fou* / Diagonala nebunului / (r. Richard Dumbo;

– P. Franţa-Elveţia); „Oscar”, (cel mai bun film străin).

– *El nořte* (r. Gregory Nava; p. S.U.A.). Marele Premiu – Montreal.

– *Vamos, patria a caminar*! / Haideţi să umblăm prin ţară! / (r. colectiv;

– P. Guatemala). Marele Premiu – Oberhausen.

– *Une tragédie grecque* / O tragedie greacă / (r. Nicole van Goethen; p. Belgia)... Marele Premiu – Annecy.

– *Khandar* (r. Mrinal Sen; p. India). Premiul special al juriului – Montreal.

– *Ahlam al madina* / Visurile oraşului / (r. Mohamed Malass; p. Siria).

– Premiul I – Cartagina.

– *Imposibila iubire* (r. Constantin Vaeni). Premiul „Targa d’oro” – Avelino.

– *Yesterday* (r. Radoslaw Piwowarski; p. Polonia). Marele Premiu – San Sebastian; Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *La Femme publique* / Femeia publică / (r. Andrzej Zulawski; p. Franţa).

– Premiul special al juriului – Montreal.

– *Les Favoris de la lune* / Favoriţii lunii / (r. Otar Ioseliani; p. Franţa).

– Premiul special al juriului – Veneţia.

– *Heimat* / Patria / (r. Edgar Reitz; p. RF G). Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *No, habrk mas penas ni olvido* / Nu va mai fi nici durere, nici uitare /

– (r. Hector Qlivera; p. Argentina). Premiul special al juriului şi Premiul

– FIPRESCI – Berlin.

– *Napló – Gyermekeimnek* / Jurnal pentru copiii mei / (r. Márta Mészáros;

– P. Ungaria). Premiul special al juriului – Cannes; Premiul naţional pentru

– Cel mai bun film unguresc al anului.

– *Skonheden og udyret* / Frumoasa şi bestia / (r. Nils Malmros; p. Danemarca). Premiul criticilor danezi pentru cel mai bun film danez al

– Anului.

– *Horea* (r. Mircea Mureşan; p. România). Marele Premiu ACIN.

– *H cum tis agapis* / Preţul iubirii / (r. Tonia Marketaki; p. Grecia).

– Marele Premiu al Ministerului Culturii pentru cel mai bun film grecesc ai

– Anului.

– *Les Ripoux* / Şperţarii / (r. Claude Zidi; p. Franţa). „César” 1985

– (cel mai bun film, regie, montaj).

– *Ghaire-baire* / Casa şi lumea / (r. Satyajit Ray; p. India).

Cineaşti t

– Actriţa britanică Peggy Ashcroft: „Oscar” şi

„Golden Globe” pentru

– Interpretarea unui rol secundar (*A Passage to India* / Un drum spre India;

– R. David Lean).

– Actriţa sovietică Inna Ciurikova: Premiu de interpretare – Berlin

– Şi Valladolid (*Voenno polevoi roman* / Amintirea unei mari iubiri / (r.

– Piotr Todorovski).

– Actorul francez Alain Delon: „César” (*Nbtre histoire* / Povestea noastră /;

– R. Bertrand Blier).

– Actriţa americană Sally Field: „Oscar” şi „Golden Globe” (*Places în*

– *The Heart* / Locuri în inimă; r. Robert Benton).

– Actorul englez Albert Finney: Premiu de interpretare – Berlin (*The*

– *Dresser* / Cabinierul /; r. Peter Yates).

– Regizorul american John Huston: Premiu special pentru contribuţia

– Adusă la dezvoltarea cinematografiei – Cannes.

– Regizoarea canadiană Micheline Lanctôt: „Leul de argint” (debut) – Veneţia (*Sonatine* / Sonatina /).

– Actorul britanic Dudley Moore: „Golden Globe” – *Micki and Maude*

– (r. Blake Edwards).

– Compozitorul italian Ennio Morricone: Premiul Academiei Britanice

– De Film şi Televiziune (*Once Upon a Time în America* / A fost odată în
– America; r. Sergio Leone).
– Actorul thailandez Haing S'Ngor: „Oscar" şi Premiul Academiei Britanice de Film şi Televiziune pentru interpretarea unui rol secundar. (*The*
– *Killing Fields* / Câmpiile morţii; r. Roland Joffé).
– Actriţa franceză Pascale Ogier: Premiu de interpretare feminină – Veneţia *1* (*Les Nuits de la pleine lune* / Nopţile cu lună plină; r. Eric
– Rohmer).
– Regizorul britanic Alan Parker: premiul „Michael Balcon" al Academiei
– Britanice de Film şi Televiziune pentru contribuţia la dezvoltarea cinematografiei.
– Regizorul italian Ettore Scola: Premiu pentru regie – Berlin şi „César".
– (*Le bal* / Balul /).
– Actriţa americană Elizabeth Taylor: Premiul „Cecil B. De Mile" pentru
– Întreaga activitate.
– Actorul american James Stewart: „Oscar" omagial.
– Actorul indian Naserudin Shah: Premiu pentru interpretare la Veneţia
– (*Paar*; r. Gontam Goosh).
– Regizorul francez Bertrand Tavernier: Premiu de regie – Cannes
– (*Un dimanche à la campagne* / O duminică la ţară /).

– Actriţa ungară Dorothea Udvaros: Premiu de interpretare feminină – Montreal şi Vevey (*Te rongyos élet* / Oh, viaţă! /; r. Péter Bacsó).

– Au murit: Richard Basehart, actor american (n. 1919); Richard

– Burton, actor britanic (n. 1925); Jackie Coogan, actor american (n. 1914);

– Cornel Dumitrescu, operator şi regizor român (n. 1903); Jeanette Gaynor, actriţă americană (n. 1906); Yilmaz Güney, regizor turc (n. 1937);

– Joseph Losey, regizor american (n. 1909); James Mason, actor britanio

– (n. 1909); Sam Peckinpah, regizor american (n. 1925); William Powell, actor american (n. 1892); Paul Rotha, regizor şi filmolog englez (n. 1907);

– Irvin Shaw, scriitor, scenarist american (n. 1912); Wolfgang Staudte, regizor german (n. 1906); D.I. Suchianu, critic român (n. 1895); François

– Truffaut, regizor şi critic francez (n. 1932); Georges Wakevitch, scenograf

– Francez (n. 1907); Johnny Weissmüller, actor american (n. 1904).

Evenimente varia

– În Angola sunt realizate primele lungmetraje din această ţară: docuv

– mentarul *Memoria de un dia* / Memoria unei zile / (r. Orlando Fortunato*

– Şi filmul de ficţiune *Nelisita* (r. Ruy Duarte).

– Documentarul bolivian de lungmetraj, *Las banderas de amanecer*

– Steagurile zorilor / (r. Jorge Sanjines), evocă, utilizând documente cinematografice, evenimentele politice din această ţară în perioada de la 1979

– (represiunea militară soldată cu peste 300 de victime) până în 1984 (greva

– Foamei a liderilor sindicali încarceraţi).

– Cinéma-vérité-ul britanic *Carry Greenhorn Home* / Duceţi spiritul de la

– Greenham acasă / (r. Amanda Richardson, Reeban Kidrom), oglindă a

– Acţiunilor de masă (aici întreprinse de femeile engleze) pentru stăvilirea

– Înarmării nucleare şi a extinderii bazelor de rachete.

1985

Filme

– *Otak na slu & benom putu* / Tata în călătorie de serviciu / (r. Emir Kus".

– Turica; p. Iugoslavia). Marele Premiu şi Premiul FIPRESCI – Cannes*

– *Sans toit ni lor* / Fără acoperiş şi fără lege / (r. Agnès Varda; p. Franţa) *

– „Leul de aur" şi Premiul FIPRESCI – Veneţia.

– *Idi i smotri*! IDu-te şi vezi! / (r. Elem Klimov; p. U.R.S.S.); *I. Kathodos*

– *Ton ennia* / Coborârea celor nouă / (r. Christos Siopachos; p. Grecia) şi

– *A Soldier Story* / Povestea unui soldat / (r.

Norman Jewison; p. S.U.A.)

– Marele Premiu (exaequo) – Moscova.

– *Wetherby* (r. David Hare; p. Marea Britanie); *Die Frau und der*

– *Fremde* / Femeia şi străinul / (r. Rainer Simon; p. R.D.G.). „Ursul de

– Aur” (exaequo) – Berlin.

– *Padre nuestro* / Tatăl nostru / (r; Francisco Regueiro; p. Spania).

– Marele Premiu – Montreal.

– *Out of Africa* / Dincolo de Africa / (r. Sydney Pollack; p. S.U.A.).

– „Oscar” (cel mai bun film, regie, scenariu, ecranizare, imagine, decoruri

– Muzică, sunet).

– *La historia oficial* / Istoria oficială / (r. Luis Puenzo; p. Argentina).

– „Oscar” (celx mai bun film străin).

– *Jumping*. (r. Osamu Tezuka; p. Japonia). Marele Premiu – Zagreb, Hiroshima.

– *Anna & Bella* (r. Borge Ring; p. Danemarca). „Oscar” (animaţie):

– Marele Premiu – Los Angeles.

– *Fantasies* / Fantezii / (r. Prijiţ Plarn; p. India). Marele Premiu – Varna.

– *Povo da lua, povo de sangue* / Popor al lunii, popor al sângelui /

– (r. Marcello G. Tassara; p. Brazilia, şi *Em nome da segurança nacionál*

– / în numele securităţii naţionale / (r. Renato Tapa jos; p. Brazilia). Marele

– Premiu (exaequo) – Oberhausen.

– *Kipho purunpam* / Adânca noapte albastră / (r. Pae Chang Ho; p.

– Coreea de Sud). Marele Premiu – Tokio (Festivalul filmelor din ţările

– Asiei şi Pacificului).

– *Cosi paria Bellavista* / Aşa vorbeşte Bellavista / (r. Luciano di Crescenzo;

– P. Italia). Marele Premiu – Vevey (Festivalul internaţional al comediei

– Cinematografice).

– *Hohenfeuer* / Foc pe înălţimi / (r. Fredi M. Murer; p. Elveţia). „Leopardul de aur" – Locarno.

– *Adela* (r. Mircea Veroiu; p. România). Marele Premiu – San Remo.

– *The Two Rivers* / Cele două fluvii / (r. Mark Newman; p. Africa de Sud).

– Marele Premiu – Nyon.

– *The Lightship* / Vasul far / (r. Jerzy Skolimowski; p. SUA). Premiul

– Special al juriului – Veneţia.

– *Szirmok, viragok, koszoruk* / Florile himerei / (r. László Lugossy; p.

– Üngaria). Premiul special al juriului – Berlin.

– *Tangos, el exilio de Gardel* / Tangouri, exilul lui Gardel / (r. Fernando

– Solanas; p. Franţa-Argentina). Marele premiu special al juriului – Veneţia.

– *Birdy* (r. Alan Parker; p. Marea Britanie). Marele premiu special al

– Juriului – Cannes.

– *The Purple Rose of Cairo* / Trandafirul purpuriu din Cairo / (r. Woody

– Allen; p. S.U.A.). Premiul Academiei Britanice de Film şi Televiziune

– Pentru cel mai bun film; Premiul FIPRESCI – Cannes.

– *Redl ezredes* / Colonelul Redl / (r. István Szabó; p. Ungaria-Austria).

Premiul Academiei Britanice de Film şi Televiziune; Premiul juriului – Cannes".

– *Visages des femmes* / Chipuri de femei / (r. Désiré Écaré; p. Coasta de

– Fildeş). Premiul FIPRESCI – Cannes.

– *Tiempo de morir* / Timp pentru a muri / (r. Jorge Ali Triana; z p. Columbia-Cuba). Premiul pentru cel mai bun film – Rio de Janeiro.

– *Hustruer ti ar etter* / Soţiile, după zece ani / (r. Anja Breien). Premiul

– „Amanda" pentru cel mai bun film norvegian al anului.

– *Petřina chronina* / Anii de piatră / (r. Pantelis Voulgaris; p. Grecia).

– Marele Premiu – Salonic.

– *Pas în doi* (r. Dan Piţa). Marele Premiu ACIN; Menţiune de onoare – Berlin 1986.

V fi Shan / Munţii sălbatici / (r. Yan Xucshu; p. China). Premiul

„Cocoşul de aur" (cel mai bun film chinez al anului, regie, actriţă în rol principal, actor în rol secundar, costume, sunet).

Adieu, Bonaparte! (r. Youssef Shahin). Premiu

pentru cel mai bun film egiptean al anului…

Cineaşti

– Actriţa ungară Juli Básti: Premiu de interpretare – Moscova (*A*

vorös grófnó / Contesa roşie; r. Miklós Biró).

– Regizorul argentinian Manuel de Oliveira şi regizorul american John

– Îl uston: „Leul de aur” special (exaequo) – Veneţia.

– Actorul francez Gérard Depardieu: Premiu de interpretare – Veneţia

– [*Police* / Poliţia; r. Maurice Pialat).

– Actorul brazilian Fernando Fernan Gomez: Premiu de interpretare – Berlin (*Stieo*; r. Jaime de Armiůan).

– Compozitorul francez Maurice Jarre: Premiul Academiei Britanice de

– Film şi Televiziune (*Witness* / Martorul; r. Peter Weir).

– Regizoarea belgiană Marion Hänsel: „Leul de argint” (debut) – (Dusí / Praf /).

– Actorul american William Hurt: Premiul Academiei Britanice de Film

– Şi Televiziune; Premiu de interpretare – Cannes şi „Oscar” [*Kiss of*

– *The Spider Woman* / Sărutul femeii-păianjen; r. Hector Babenco).

– Actriţa australiană Jo Kennedy: Premiu de interpretare – Berlin

– [*Wrong World* / Lume strâmbă; r. Jan Pringle).

– Cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani, regizorul indian V, Shantaram

– Primeşte „Premiul omagial Dadasaheb Phalke” pentru „contribuţia adusă

– La dezvoltarea cinematografiei indiene”.

– Actorul din R.F.G. Detlev Kügov (în r. Oliver Hebrich) şi actorul danez Lars Simonsen [*Tro hâb og kaerlighed*) / întoarce-te şi trage! /; r. Bille August) – Premiu de interpretare (exaequo) – Moscova.

– Regizorul american Paul Schrader: Premiu pentru cea mai bună contribuţie artistică – Cannes [*Mishima*).

– Regizorul american Robert Benton: „Ursul de argint” – Berlin

– [*Places in the Heart* / Locuri în inimă /).

– Regizoarea Fina Torres din Venezuela: Premiul „Opera Prima” – Cannes [*Oriane*).

– Actorul american Paul Newman: „Oscar” omagial.

– Regizorul francez André Téehiné: Premiu pentru regie – Cannes

– [*Rendez-vous* / Întâlnirea).

– Au murit: Louise Brooks, actriţă americană (n. 1906); Yul Brynner, actor american (n. 1915); Octavian Cotescu, actor român (n. 1931);

– Serghei Gherasimov, regizor sovietic (n. 1906); Henry Hathaway, regizor

– American (n. 1898); Mirel Ilieşu, regizor român (n. 1923); Serghei Iutkevici, regizor sovietic (n. 1904); Ado Kyrou, filmolog francez (n.

1923);

– Jean-Paul Le Chanois, regizor francez (n. 1931); Michael Redgrave, actor englez (n. 1908); Simone Signoret, actriţă franceză (n. 1921);

– Orson Welles, actor, scenarist, producător, regizor american (n. 1915).

Evenimente varia

– „Anul internaţional al animaţiei”, în cadrul programelor UNESCO, şi patronat de Asociaţia Internaţională a Filmului de Animaţie (ASIFA), care serbează 25 de ani de existenţă. Două noi festivaluri de animaţie:

– Hiroshima şi Los Angeles. Pentru prima oară, palmaresul acestora cuprinde

– O categorie specială de filme: „animaţie asistată de computer”.

– Un nou festival internaţional al filmului: „Tōkyō International Film

– Festival”, cu şase secţiuni necompetitive – 1. Festivalul festivalurilor;

– 2. Filmul japonez contemporan; 3. Filmul fantastic; 4. Cinematograful

– Feminin; 5. Filmul de animaţie; 6. Cele mai bune 30 de filme de pe toate

– Meridianele – şi una competitivă (Tânărul cinema 1985). Maratonul

– Celor 137 de filme din 42 de ţări prezente pe ecranele festivalului este

– Deschis de premiera absolută a filmului de Akira Kurosawa.

– Se fondează, în Cuba, „Fundaţia pentru

cinematograful latino-american”. Preşedinte, scriitorul Gabriel García Márquez. Prima iniţiativă

– A fundaţiei: crearea unei şcoli superioare de cinema, condusă de regizorul

– Argentinian Fernando Birri, pentru studenţii din „Lumea a treia”.

– Producţia cinematografică mondială, bilanţ statistic: India – 912

– Filme (741 în 1984); S.U.A. – 330 (318); Japonia – 319 (333); Bangladesh – 311; Taiwan – 187; Filipino – 152; U.R.S.S. – 150; Franţa – 150 (164); Thailanda – 120; Pi. P. Chineză – 114; Hong-Kong – 105

– (110); Pakistan – 90 (82); Italia – 84 (113); Brazilia – 83 (101) Coreea

– De Sud – 80; Turcia – 80; Spania – 77; Mexic – 73 (66); Birmania – 70 (60); Egipt – 70; Sri Lanka – 50; Marea Britanie – 58 (53); Cehoslovacia – 50; Argentina – 48 (38); Iran – 33; Iugoslavia – 27; Canada – 27 (35); Polonia – 24; Australia – 25; România – 26 (25); Suedia – 20;

– Olanda – 20; Finlanda – 18; Austria – 18; Israel – 15; Cuba – 12;

– Grecia – 10; Norvegia – 10; Noua Zeelandă – 2; Bolivia – 2.

– Spectatorii de cinema în lume: India – 4,700 milioane; S.U.A. – 4,060 milioane (1,190 milioane în 1984); Franţa – 172,2 milioane

– (187 milioane); Japonia – 151,1 milioane; (150,5 milioane); Italia – 131

– Milioane; Spania – 115 milioane (118,6

milioane); R.F.G. – 102 milioane

– (112 milioane); Marea Britanie – 70,2 milioane.

19.8.8

Filme

– *Stammheim* (r. Reinhard Hauff; p. R.F.G.). „Ursul de aur" – Berlin.

– *Platoon* / Plutonul / (r. Oliver Stone; p. S.U.A). Patru premii „Oscar".

– (film, regie, sunet, montaj) şi Premiul pentru regie – Berlin 1987.

– *The Mission* / Misiunea / (r. Roland Joffé; p. Marea Britanie). Marele

– Premiu – Cannes.

– *Ofifret* / Sacrificiul / (r. Andrei Tarkovski; p. Suedia-Franţa). Marele

– Premiu special al juriului; Premiul FIPRESCI – Cannes.

– *Backlash* / Strada pe care se moare / (r. Bill Bennett; p. Australia).

– Marele Premiu – Karlovy Vary.

– *De Aanslang* / Asaltul / (r. Fons Rademakers; p. Olanda). „Oscar" pentru

– Cel mai bun film străin.

– *A Room with a View* / Camera cu vedere / (r. James Ivory; p. SUA).

– Trei premii „Oscar" (scenariu-adaptare, decoruri, costume).

– *Le Rayon cert* / Raza verde / (r. Eric Rohmer). „Leul de aur"; Premiul

– FIPRESCI şi premiul OGIC – Veneţia.

– *Storia d'amore* / Poveste de dragoste / (r. Francesco Maselli; p. Italia)

– Şi *Ciujaia, belaia i naboi* / Porumbiţa sălbatică / (r. Serghei Soloviov j

– P. URSS). Marele premiu special al juriului (exaequo) – Veneţia.

– *Thérèse* (r. Alain Cavalier; p. Franţa). Premiul special al juriului – Cannes şi cinci premii „César" (film, regie, imagine, montaj, t-înără interpretă).

– *Der schwarze Tanner* / Bradul negru / (r. Xavier Koller; p. Elveţia).

– Marele premiu special al juriului – Karlovy Vary; Premiul FIPRESCI – Montreal; Premiul pentru regie – San Sebastian.

– *La messa è finita* / Slujba s-a terminat / (r. Nanni Moretti; p. Italia).

– Premiul special al juriului – Berlin.

– *Welcome în Vienna*! / Bun sosit la Viena! / (r. Axei Corti; p. Austria).

– Marele Premiu – Chicago; Premiu pentru regie – San Sebastian.

– *Jezioro Bodienski* / Bodensee / (r. Janusz Zaorski; p. Polonia). „Leopardul

– De aur" – Locarno.

– *37,2 le matin* / 37,2 dimineaţa / (r. Jean Jacques Beineix; p. Franţa).

– Marele Premiu – Montreal.

– *La mitad del cielo* / Cealaltă jumătate a cerului / (r. Manuel Gutierrea

– Aragon; p. Spania). Marele Premiu – San

Sebastian.

– *BidEssed* (r. Nouri Bou zid; p. Tunisia). Marele Premiu – Taormina.

– *Pismo miortvogo celoveka* / Scrisoare de la un mort / (r. Konstantin

– Lapuşinski; p. U.R.S.S.). Marele Premiu; Premiul FIPRESCI – Mannheim; Premiu pentru regie şi imagine – Madrid 1987 („Festivalul filmului fantastic").

– *Tom Go To the Bar* / Tom merge la bar / (r. Dean Parisot; p. S.U.A.).

– „Ursul de aur" (s.m.) – Berlin.

– *Peel* (r. Jean Campion; p. Australia). Marele Premiu (s.m.) – Cannes.

– *Manner* / Bărbaţii / (r. Doris Dörrie; p. R.F.G.). Marele Premiu – Vevey.

– *4*0 mp *Deutschland* / 40 mp Germania / (r. Tevfik Baser; p. R.F.G.).

– „Leopardul de argint" – Locarno.

– *Bao Saheb* / (r. Vijaya Menta; p. India) şi *Nyamanton* (r. Seic Oumar

– Sissoko; p. Mali). Premiul special al juriului (exaequo) – Mannheim.

– *Vesničko mă střediskov*á / Dragul meu sătuc / (r. Jiří Menzel; p.

– Cehoslovacia). Premiul special al juriului – Montreal.

– *La pelicula de-l rey* / Filmul regelui / (r. Carlos Sorin; p. Argentina).

– „Leul de argint" (debut) – Veneţia.

– *Malcolm* (r. Nadia Tass; p. Australia).

Premiul naţional australian

– Pentru cel mai bun film al anului.

– *Hannah and Her Sisters* / Hannah şi surorile ei / (r. Woody Allen;

– P.S.U.A.). Premiul criticilor din New York pentru film, regie şi rol secundar

– Feminin şi două premii „Oscar” (interpreţi de roluri secundare – Michael

– Caine şi, respectiv, Dianne Wiest).

– *Le Déclin de V Empire Américain* / Declinul Imperiului American / (r.

– Denys Arcand; p. Canada). Premiul FIPRESCI – Cannes; Premiul

– Criticilor din New York pentru cel mai bun film al anului.

– *X* (r. Oddvar Einarson; p. Norvegia). Premiul special al juriului – Veneţia.

– *LeNom de la rose* / Numele trandafirului / (r. Jean Jacques Annaud; o Franţa – Italia). „César” pentru cel mai bun film străin.

– *Paradise* / Paradisul / (r. Ishu Patel; p. Canada). Premiul special – Annecy.

– *Budet laskovli dojd* / Va fi o ploaie blândă / (r. Nazim Tuliabadgiaer $

p. U.R.S.S.). Premiul special al juriului – Zagreb.

Cineaşti

– Regizorul sovietic Gheorghi Şenghelaia: „Ursul de argint” – Berlin

– (*Puteşestrie molodogo kompozitora* / Odiseea unui tânăr compozitor /).

– Regizorul japonez Masashirō Shinoda: „Ursul de argint” – Berlin – pentru viziunea artistică a filmului Y *no Gonza* / Luptătorul cu lancea /.

– Regizorul american Martin Scorsese: Premiul pentru regie – Cannes

– (*After Hours* / După program).

– Operatorul suedez Sven Nykvist: Premiul pentru contribuţia artistică

– La Cannes, pentru filmul *Off ret* / Sacrificiul /; r. Andrei Tarkovski.

– Regizoarea vest-germană Margarethe von Trotta: Premiul de onoare – Karlovy Vary pentru filmul *Rosa Luxemburg*.

– Regizorul spaniol Carlos Saura: Premiul special al juriului la Montreal

– Pentru „Trilogia dansului” (*Bodas de sangre* / Nunta însângerată / – 1981; *Carmen* – 1983; *El amor brujo* / Amorul vrăjitor / – 1986).

– Regizorul francez Jean Luc Godard: „César” (de onoare) pentru

– Ansamblul operei sale.

– Regizorul francez Eric Rohmer: Marele premiu special al juriului la

Montreal pentru ansamblul filmelor din seria „Comedii şi proverbe”.

Soţia aviatorului – 1981, O *căsătorie frumoasă* – 1982, *Pauline la plajă – 1983*, Nopţile cu lună plină – *1984*, verde – *1985*, Prietenul prietenei *mele – 1986*.

– Regizorul şi producătorul american Steven

Spielberg: Premiul memorial

– „Irving Thalberg”.

– Actriţa franceză Charlotte Valandrey şi actriţa braziliană Marcelia

Cartaxo: Premiul de interpretare (exaequo) – Berlin (*baiser* / Sărutarea roşie /; r. Vera Belmont şi, respectiv, *hora da estrela* / Ora stelei /; r. Susana Amarai).

– Actorul israelian Tuncel Kurtiz: Premiul de interpretare – Berlin

– (*Hyinch* / fagdi / Zâmbetul mieluşelului; r. Shimon Dotan).

– Actriţa poloneză Barbara Sukowa şi actriţa braziliană Fernanda Torres:

Premiul de interpretare (exaequo) – Cannes (*Luxemburg* /; r.

Magarethe von Trotta; p. R.F.G.) şi, respectiv, *să que te amor*

Iubeşte-mă totdeauna sau niciodată; r. Arnaldo Jabor; p. Brazilia).

– Actorul englez Bob Hoskins şi actorul francez Michel Blanc: Premiul de interpretare (exaequo) – Cannes (*Lisa* –, r. Neil Jordan şi, respectiv, *Tenul de soirée* / Ţinută de seară /; r. Bertrand Blier).

– Actriţele americane Jane Fonda, Anne Bancroft şi Meg Tilly: Premiul de interpretare (exaequo) – Karlovy Vary *of* / Sora Agnes /; r. Norman Jewison).

– Actorul sovietic Leonid Filatov: Premiul de interpretare – Karlovy

Vary (*Cicerin*; r. Aleksandr Zarhi).

– Actorul american Paul Newman: „Oscar” pentru rolul din *The Colour of Money* / Culoarea banilor /; r. Martin Scorsese.

– Actriţa americană Marlee Matlin: „Oscar” pentru rolul din *Children*

– *Of a Lesser God* / Copiii tăcerii /; r. Randa Haines.

– Actriţa poloneză Krystynà Janda: Premiu de interpretare – Montreal (*Laputa*; r. Helma Sanders-Brahms; p. R.F.G.).

– Actorul american Denis Hopper: Premiul de interpretare – Montreal

– (*Blue velvet* / Catifeaua albastră /; r. David Lynch).

– Actorul italian Carlo Delle Piane: Premiul de interpretare – Veneţia (*Regalo di Natale* / Cadoul de Crăciun; r. Puppi Avati).

– Actriţa italiană Valeria Golino: Premiul de interpretare – Veneţia

(*Marin d’ amare* / Poveste de dragoste /; r. Francesco Maselli).

Actriţa franceză Marie Rivière: Premiul „Pasinetti” – Veneţia (*Le*

Hayon vert / Raza verde /; r. Bric Rohmer).

– Actorul francez Daniel Auteuil: „César” pentru rolurile din filmele lui Claude Berri, *Jean de Florette* şi *Manon de Sources*.

– Actriţa franceză Sabine Azema: „César” pentru rolul din filmul

– (r. Alain Resnais).

– Actriţa franceză Micheline Presle: Premiul de interpretare – Taormina

(*Urau temps, mais orageux en fin de jo* / Timp frumos, dar cu furtună la sfârşitul zilei /; r. Gérard Frot-Coutaz).

Au murit: – John Alcott, operator englez (n. 1931); Ilia Averbah, regizor sovietic (n. 1934); Elizabeth Bergner, actriţă germană (n. 1901);

J arnes Cagney, actor american (n. 1900); Pasquale Festa Campanile, scenarist şi regizor italian (n. 1928); Coluche (Michel Colucci), actor francez

(n. 1945); Broderick Crawford, actor american (n. 1912); Emilio Fernandez, regizor american (n. 1904); Carry Grant, actor american (n. 1904); Elsa

Lancester, actriţă britanică (n. 1902); Vincente Minnelli, regizor american

(n. 1910); Niazi Mustapha, regizor egiptean (n. 1908); Lilli Palmer, actriţă germană (n. 1915); Otto Preminger, regizor american originar din Austria

(n. 1907); Andréi Tarkovski, regizor sovietic (n. 1932); Willard Van Dyke, regizor american (n. 1907).

Evenimente varia

– Ecranizarea romanului finlandez „Soldatul necunoscut".

sotilasi, de Väinö Linno (r. Rauni Mollberg), aduce în sălile de cinematograf din Finlanda 2,8 milioane de spectatori din totalul de 5 milioane de locuitori ai acestei ţări.

– Pentru perfecţiunea animaţiei cu plastilină şi introducerea acestei

– Tehnici pentru prima oară într-un film mai lung de 45 de minute

– *Adventures of Mark Twain* / Aventurile lui Mark Twain), animatorul american Will Vinton este distins la Festivalul „Cinanima 86”, de la Espinho

– (Spania), cu un premiu special al juriului.

198.7

Filme

– *Tema* (r. Gleb Panfilov; p. U.R.S.S., 1979). „Ursul de aur” şi Premiul

– FIPRESCI – Berlin.

– *Urni To Dokuyaku* / Marea şi otrava / (r. Kei Kumai; p. Japonia). Premiul special al juriului – Berlin.

– *Sous le soleil du Satan* / Sub cerul Satanei / (r. Maurice Pialat; p. Franţa).

– Marele Premiu – Cannes.

– *Pokaianie* / Căinţa / (r. Tenghiz Abuladze; p. U.R.S.S.). Premiul special

– Al juriului şi Premiul FIPRESCI – Cannes.

– *Au revoir, les enfants*! / La revedere, băieţi! / (r. Louis Malle; p. Franţă).

– „Leul de aur” – Veneţia.

– *Lunga vita alla Signora*! / La mulţi ani Doamnei! / (r. Ermanno Olmi;

– P. Italia) şi *Maurice* (r. James Ivory; p. Marea Britanie). „Leul de argint” – Ve neţia.

– *Pliumbum* / Joc periculos / (r. Vladimir

Abdraşitov; p. U.R.S.S.). Premiul
– Special al juriului – Veneţia.
– *Intervista* / Interviu / (r. Federico Fellini; p. Italia). Marele Premia – Moscova.
Bohater rohu / Eroul anului / (r. Feliks Falk; p. Polonia) şi / Curierul / (r. Karen Şahnazarov; p. U.R.S.S.). Premiul special al juriului
(exaequo) – Moscova.
– *Curriculum vitael* (r. Pavel Koujsky; p. Cehoslovacia). „Ursul de aur”.
– (s.m.) – Berlin.
– Paradi / Parada / (r. Jerzy Kucia; p. Polonia). Marele Premiu – Varna.
– *The Man Who Was Planting Trees* / Omul care a plantat copaci / (r. Frédéric
– Back; p. Canada). Marele Premiu – Hiroşima.
– *Children of a Lesser God* / Copiii tăcerii / (r. Randa Haines; p. S.U.A.).
– „Ursul de argint” special pentru „sensibilitatea tratării unui subiect deosebit” – Berlin.
– *Smacian cviatjO* lume putredă / (r. Boiko Kanev; p. Bulgaria). Marele
– Premiu – Annecy.
– *Fiul fluviului* (r. Fernando Sommariba; p. Nicaragua). „Porumbelul
– De aur” – Leipzig.
Cineaşti
– Regizoarea ungară Márta Mészáros (pentru filmul Jurnal pentru iubirile mele /) şi regizorul spaniol Fernando Trueba (pentru

Afio de las Luces / Anul luminii): „Ursul de argint” (exaequo) – Berlin.

– Regizorul vest-german Wim Wenders: Premiul pentru regie – Cannes

– (*Der Himmel über Berlin* / Cerul Berlinului).

– Regizorul italian Federico Fellini: Premiul de onoare pentru întreaga

– Să operă – Cannes.

– Regizorul american Joseph Mankiewicz: „Leul de argint” pentru întreaga

– Să operă – Veneţia.

– Regizorul ceh Karel Zeman: Premiul special ASIFA pentru întreaga

– Să activitate – Hiroşima.

– Regizorul iugoslav Dušan Vukotió; Premiul special ASIFA pentru

– „cariera excepţională ca regizor, profesor şi animator al animaţiei iugoslave” – Varna.

– Regizorul palestinian Michel Khleifi, stabilit în Belgia: Marele Premiu

– La Saa Sebastian (*Noces en Galilée* / Nuntă în Galileea).

– Regizorul senegalez Ousmane Sembène: Premiul pentru regie – Pyiong

– Yang (*LaNoire de…* / Negresa din…).

– Regizorul cubanez Santiago Alvarez: „Porumbelul de aur” pentru

– Măiestria artistică a creaţiei sale – Leipzig.

– Actriţa braziliană Ana Beatriz Nogueira: Premiul de interpretare – Berlin (*Vera*; r. Sergio Toledo).

– Actorul italian Gian Maria Volonté: Premiul de interpretare – Berlin

– (*Ilcaso Moro* / Cazul Moro /; r. Giuseppe Ferrara).

– Actriţa americană Barbara Hershley: Premiul de interpretare – Cannes

(*Shy People* / Oameni timizi /; r. Andrei Mihalkov-Koncealovski).

– Actorul italian Marcello Mastroianni: Premiul de interpretare – Cannes

(*Oci ciorniie* / Ochi negri /; r. Nikita Mihalkov).

– Actorii englezi James Wilby şi Hugh Grant: Premiu de interpretare

– (exaequo) – Veneţia (*Maurice*, r. James Ivory).

– Actorul englez Anthony Hopkins: Premiul de interpretare – Moscova

– (*84, Charing Cross Road* / Strada Charing Cross 84 /; r. David Jones).

Actriţa ungară Dorothea Udvaros: Premiul de interpretare – Moscova

(*Csolt, anyu*... / Cu drag, mama... /; r. János Rózsa).

Au murit: – Fred Astaire, actor american (n. 1899); Mary Astor, actriţă americană (n. 1906); Alessandro Blasetti, regizor italian (n. 1900); Ioana

Creangă, critic de film român (n. 1946); Alexandru David, operator reiri An (n. 1934); Bob Fosse, regizor american (n. 1927); Rita Hayworth, actriţă americană (n. 1918); Attila Hörbiger, actor

austriac (n. 1896);

John Huston, regizor american (n. 1906); Igor Ilinski, actor sovietic

În 1901); Danny Kaye, actor american (n. 1913); Lee Marvin, actor american

(îi. 1924); Norman McLaren, regizor de animaţie canadian (n. 1914);

Uoraldine Page, actriţă americană (n. 1924); Lino Ventura, actor francez

(li. 1918).

Evenimente varia

– „100 de ani Hollywood", „50 de ani Ginecittà", „50 de ani de la crearea

Cinematecii Franceze", „40 de ani Cannes", „25 de ani de la Manifestûl de la Oberhausen", jubilee cinematografice onorate cu numeroase manifestări omagiale – expoziţii, retrospective, gale, publicaţii speciale.

– Sub deviza „Pentru independenţă, prietenie şi pace" are loc la Pyong

Yang prima ediţie a „Festivalului filmului din ţările nealiniate şi în curs de dezvoltare". Participă filme din 34 de ţări. Marele Premiu „Torţa de aur" este atribuit filmului coreean *Dorazi* / Floare de câmp /. Filmul libian

Glontele şi cel egiptean *Inocentul* obţin (exaequo) premiul „Torţa de argint".

Printre laureaţi, operatorul român Nicolae Girardi, pentru imaginea filmului *Ciuleandra*; r. Sergiu Nicolaescu.

– În fruntea clasamentului filmelor cu cele mai

mari încasări din istoria cinematografiei, publicat de revista americană „Variety”, continuă

– Să se afle filmul lui Steven Spielberg – *Extraterestrul*. El este urmat

– De alte patru filme ştiinţifico-fantastice realizate în ultimele două decenii în

S.U.A., „vârfuri ale box-óffice-ului”: *Star Wars* / Războiul stelelor / (r. George

Lucas, 1977); *Return of thé Jed* / / Întoarcerea lui Jedi / (r. Richard Marquard, 1983); *The Empire Strikes Back* / Imperiul contraatacă / (r. Irvin Kershner, 1980); *Jaws* / Fălci / (r. Steven Spielberg, 1975).

– „Explozia video” (S.U.A. peste 24 milioane de magnetoscoape, Japonia – 11 milioane, Marea Britanie – 7,1 milioane, R.F. Germania – 4,9 milioane, Franţa – 2,2 milioane etc.) îşi spune cuvântul asupra existenţei cinematografului.

În S.U.A., unde mai bine de jumătate din numărul familiilor sunt deţinătoare de magnetoscoape, numărul magazinelor specializate în vânzarea casetelor video îl depăşeşte în 1986, pe cel al sălilor de cinema

(27.000 faţă de 22.000), iar pentru prima oară cifra de afaceri a business-ului casetelor o depăşeşte pe cea a cinematografiei (2,3 bilioane de dolari faţă de 1,6 bilioane). Studiile dedicate problemei evidenţiază:

schimbarea obişnuinţelor spectatorului permanent al cinematografelor, care în proporţiede peste 30% părăseşte sălile de

proiecţie în favoarea spectacolului video la domiciliu; tendinţa de adaptare la noile realităţi a marilor producători şi distribuitori de filme, care, în faţa concurenţei video, dar şi a necesităţii de a acoperi costurile sporite ale filmelor – în 1987 costul mediu al unui film american ajunge la 16 milioane dolari, de patru ori mai mult decât în 1977 – se angajează activ pe piaţa secundară a casetelor video.

– A 38-a ediţie a Festivalului internaţional al filmului din Berlinul Occidental decernează „Ursul de aur" filmului chinezesc *Hong Gaoliang* / Sorgul

– Roşu / (r. Zhang Yimou). „Ursul de argint" este obţinut de filmele *Komisar*

– Comisarul / (r. Aleksandr Askoldov; p. U.R.S.S.) şi *la deuda interna* / Datoria internă / (r. Miguel Pereira; p. Argentina), de regizorul polonez

– Janusz Zaorski, (pentru filmul *Matka Królów* / Mama Kroll şi fiii ei /) şi

– De regizorul american Norman Jewison (pentru *Moonstruck* / Lunaticii /).

– Actriţa Holly Hunter (în *Broadcasting News* / Telejurnal /; r. J.L. Brooks;

– P.S.U.A.), actorii Jörg Pose şi Manfred Möck (în *Einer Trage des andeen*

– *Last* / Poveri străine /; (r. Lothar Warneke; p. R.D.G.) au fost distinşi cu

– Premiul de interpretare.

– Academia Artelor şi Tehnicilor Cinematografice din Franţa, prezidată

– De actriţa Jeanne Moreau, atribuie premiile „César”. Filmul *Au revoir, les enfants*! / La revedere, băieţi! / (r. Louis Malle) obţine 6 premii „César”.

– (cel mai bun film, regizor, scenarist, imagine, sunet, montaj); filmul

– *Le grand chemin* / Drumul mare / (r. Jean Loup Hubert) este dis tins eu

– Două premii „César” (cea mai bună actriţă – Anémone; cel mai bun

– Actor Richard Bohringer).

– În cadrul celei de-a 31-a ediţii a Festivalului filmului de autor de

– La San Remo, actorul român Victor Rebengiuc (în *Moromeţii*, r. Stere

– Gulea) este distins cu Premiul de interpretare.

– Premiile „Oscar”: *The Last Emperor* / Ultimul împărat / (r. Bernardo

– Bertolucci) este distins cu 9 premii „Oscar” (cel mai bun film, regie, adaptare cinematografică, muzică – Ennio Morricone, imagine – Vittorio

– Storarro, decoruri, costume, montaj, efecte sonore). Patru premii”, Oscar”.

– (scenariu original, actriţă în rol principal – Cher, actor şi actriţă în rol secundar – Vincente Gardenia şi, respectiv, Olimpia Dukakis) sunt atribuite

– Filmului *Moonstruck* / Lunaticii /. Actorul Michael Douglas obţine „Oscar66-ul

– Pentru interpretarea rolului principal din

filmul *Wallstreet* (r. Oliver

– Stene). „Oscar66-ul pentru cel mai bun film străin: *Bahettes Goeslehed*

– ISerbarea Babettei / (r. Gabriel Axel; p. Danemarca).

– La. a 41-a ediţie a Festivalului internaţional al filmului de la Cannes, Marele Premiu „Palme D'Orb6 este atribuit filmului danez *Pelle Erohreren*

– Pelle cuceritorul / (r. Bille August). Filmul britanic *A World Apart* / O

– Lume aparte / (r. Chris Menges) este distins cu Premiul special al juriului.

– Premiul de interpretare feminină este acordat (exaequo) interpretelor

– Aceluiaşi film, actriţele Barbara Hershey, Jodhi May şi Linda Mvusi.

– Actorul Forest Whitaker obţine Premiul de interpretare masculină

– Pentru rolul din filmul american *Bird* / Pasărea / (r. Clint Eastwood).

– Premiul juriului a revenit filmului polonez *Nu vei ucide niciodată* (r.

– Krzistof Kiéslowski), iar cel de regie argentinianului Fernando Solanas, pentru filmul *Sur* / Sudul /. Filmul englezesc *Drowning by Numbers* / înecaţi cu toptanul / (r. P. Greenway) a obţinut Premiul pentru cea mai

– Bună contribuţie artistică.

– Premiul „Lenin" este acordat regizorului gruzin Tënghiz Abuladze pentru trilogia: *Malba* /

Ruga /, *Drevo jelaniia* / Copacul dorinţelor /, *Pokaianie* / Căinţa /.

Bibliografie selectivă

AGEE, James, *Agee on Film*, London, Peter Owen, 1963.

AGEL, Henri, *Les grands cinéastes*, Paris, Ed. Universitaires, 1960.

AGRÀMONTE, Arturo, *Cronologia del cine cubano*, Havana, ICAIC, 1966.

ALBERTI, Walter, *Il cinema di animazione 1832* – Torino, Radio

Italiana, 1957.

ANDERSON, Joseph – RICHIE, Donald, *The Japanese Film. Art and*

Industry, Tōkyō, Tuttle, 1965.

ARISTARCO, Guido, *Cinematografia ca artă*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1965.

ARMES, Roy, *French Cinema* (2 vol.), London, Zwemmer / New York, A.S. Barnes, 1966.

BANASKIEWICZ, Wladyslaw – WITGZAC, Witold, *Historia filmu', polskiego*, Warszawa, Wydartfilm, 1966.

BARDÈCHE, Maurice – BRASILLACH, Robert, *Histoire du cinéma*

(2 vol.), Paris, Denoel & Steele, 1935; Paris, André Martel, 1954.

BARNOUW, Eric – KRISHNASWAMY, S., *Indian Film*, New York, Columbia University Press, 1963.

BENAYOUN, Robert, *Le Dessin animé après Walt Disney*, Paris, Pauvert, 1961.

BÉRANGER, Jean, *La grande aventure du cinéma suédois*, Paris, Terrain
Vague, 1960.
BÉRANGER, Jean, *Le nouveau cinéma scandinave*, Paris, Terrain Vague, 1968.
B JÖRKMAN, Stig, *Film în Sweden. The New Directors*, London, Tantivy
Press, 1977.
BORDE, Raymond – BUACHE, Freddy, *Cinéma allemand réaliste*, Lyon, Serdoc, 1965.
BOUSSINOT, Roger, *Encyclopédie du cinéma*, Paris, Bordas, 1967.
BROŽ, Jaroslav – FRÍDA, Myrtil, *profilu' režiséru*, Praha, Čs. Filmový Ustav, 1977.
BROWNLOW, Kevin *The Parade's Gone By*, London, Seeker and Wartburg, 1968.
BUACHE, Freddy, *Le Cinéma américain* (2 vol.), Lausanne, L'Âge d'Homme
1974,1985.
BUACHE, Freddy, *Le Cinéma Suisse*, Lausanne, L'Âge d'Homme, 1978.
CANTACUZINO, Ion (sub red.), *Contribuţii la istoria cinematografiei în România 1896 – 1948*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1971.
CANTACUZINO, Ion – GHEORGHIU, Manuela (sub red.), *graful românesc contemporan, 1949* – Bucureşti, Ed. Meridiane, 1976.
CANTACUZINO, Ion, RÍPEÁŇU, Bujor, T.; *Producţia cinematografică din România, 1897 – 1970*, (3 vol.), Bucureşti, A.N.F., 1970 – 1975.
GARANŢIL, T., *Vârstele peliculei* (2 vol.),

Bucureşti, Ed. Meridiane, 1982,4984.

GASTELLO, Giulio Cesare, *Il divismo*, Torino, Radio Italiana, 1957.

CERAM, G.W., *Eine Archäologie des Kinos*, Hamburg, Rowohit, 1965.

CERVONI, Albert, *Les Écrans de Sofia*, Paris, Lherminier, 1976.

CLOUZOT, Claire, *Le Cinéma français depuis la Nouvelle Vague*, Paris, Fernand Nathan, 1972.

COISSAC, Michel, *Histoire du cinématographe*, Paris, Cinéopse, 1925.

COURTADE, Francis – CADARS, Pierre, *Le Cinéma nazi*, Paris, Eric

Lösfeld, 1972.

COWIE, Peter, *A Concise History of Film* (2 vol.), London, Zwemer, s.a.

COWIE, Poter, *Film in Sweden. Stars and Players*, London, Tantivy Press, 1977.

COWIE, Peter (sub red.), *International Film Guide* 1963; 1964; 1965, *1987* (24 vol.), London, Tantivy Press, 1963 – 1987.

CRISTIAN, Cornel – RÂPEANU, Bujor, T., *Dicţionar cinematografic*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1974.

DARIAN, Adina, *Mirajul statuetei de aur. Oscar*55*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1985.

DAVAY, Paul, *Le Cinéma de Belgique*, Bruxelles, Gembloux, 1973.

DESLANDES, Jacques, *Histoire comparée du cinéma, I*, Tournai, Casterman 1966.

DESLANDES, Jacques – RICHARD, Jacques,

Histoire comparée du cinéma, II, Tournai, Casterman, 1968.

DI NUBILA, Domingo, *Historia del cine argentine*, Buenos Aires, Cruz de

Malta, 1960.

EISNER, Lotte, *l'Écran démoniaque*, Paris, Losfeld, 1965.

– *Enciclopedia dello spettacolo* (10 vol), Roma, La Maschera, 1954 – 1968.

ESNAULT, Philippe, *Cronologie du cinéma mondial dès origines a nos jours*, Paris, Les Grands Films Classiques, 1963.

Film Lexicon degli autori (7 vol.), Roma, Bianco e Nero, 1958 – 1967.

FRITZ, W alter, *Geschichte des Osterreichisher Film*, Wien, Bergland, 1969.

FUZELLIÈR, Étienne, Dictionnaire des œwres et des thèmes du cinéma mondial, Paris, Hachette, 1976.

GARCÍA RIERA, Emilio, *El cine mexicano*, México, Era, 1966.

GHIRARDINI, Lionello, *Storia generale* del cinema *1895 – 1953* (2 vol.), Milano, Marzorati, 1959.

GILLI, Jean, A., *Le Cinéma Italien*, Paris, UGE, 1979.

GLIFFORD, Denis, *The British Film Catalogue*: *1895 – 1970*, McGraw-Hill, New York, 1973.

GREGOR, Ulrich – PA TALAS, Enno, *Geschichte des Films*, Gütersloh, Sigbert Mohn, 1952.

HALLIWELL, Lešlie, *The Filingoer's Book of Quotes*, London / New York /
Sydney / Toronto / Granada, 1978.
HALLIWELL, Leslie, *Halliwelvs Film Guide*, London / New York / Sydney /
Toronto / Granada, 1978.
HALLIWELL, Leslie, *Halliwelvs Filingoer's Companion*, London / New
York / Sydney / Toronto / Granada, 1980.
HAVELKA, Jiři, *Kronika našeho filmu' 1898 – 1965*, Praha, Cs. Filmový
Ustav, 1967.
HENNEBELLE, Guy, *Quinze ans de cinéma mondial 1960 – 1975*, Paris, Du Cerf, 1975.
! I IB în Nina, *Eastern Europe*, London, Zwemmer, 1969.
JACOBS, Lewis, *The rise of the American Film*, New York, Harcourt, 1968.
JEANGOLAS, Jean Pierre, *15 ans d'années trente*, Paris, Stork, 1983.
JEANNE, René – FORD, Charles, *Histoire encyclopédique du cinéma*
(6 vol.), Paris, Laffont, 1947 – 1962.
KAEL, Pauline, *I Lost It at the Movies*, Boston / Toronto, Atlantic, 1965.
KAEL, Pauline, *Chitty Chitty Bang Bang*, London, Calder & Boyars, 1970.
KATZ, Ephraïm, *The Film Encyclopedia*, New York, Crowell, 1979.
Kino Enţiklopediceski slovar, Moskva, Sovetskaia Enţiklopedia, 1986.

Kinoslovar (2 vol.), Moskva, Sovetskaia Enţiklopedia, 1966 – 1970.

KNIGHT, Arthur, *The Liveliest Art*, New York, Macmillan, 1957.

KOLAR, Jan, S. – FRÍDA, Myrtil, *Československý němý film 1898 – 193 d*, Praha, československý Film, 1962.

KRACAUER, Siegfried, *Cinema tedesco*, Milano, Mondatori, 1954.

Kratkaia istoria sovetskogo Kino 1917 – 2967, Moskva, Isskustro, 1969.

KRAUTZ, Alfred (sub, red), International Directory of Cinematographers

Set – and Costume Designers în Film (5 vol.), München, K.G. Saur, 1981 – 1986.

KYROU, Ado, *Le Surréalisme au cinéma*, Paris, Terrain Vague, 1963.

LAMPRECHT, Gerhard, *Deutsche Stummfilme 1903 – 1931* (9 vol.), Berlin, Deutsche Kinemathek, 1968 – 1969.

LEBEDEV, Nikolai A., *Ocerk istorii kino SSSR*, Moskva, Goskinoizdat, 1947.

LEFÈVRE, Raymond – LACOURBE, Roland, *30 ans de cinéma britannique*, Paris, Cinéma 76,1976.

LEPŘOHON, Pierre, *Histoire du cinéma* (2 vol.), Paris, Du Cerf, 1961,1963.

1964) LEPROHON, Pierre, *Maeştrii filmului francez*, Bucureşti, Ed. Meridiane, r

LEYDA, Jay, *Kino. Storia del cinema russo e sovietico* (2 vol.), Milano, Saggiatore, 1964.

LIZZANI, Carlo, *Storia del cinema italiano 1895* – 2962, Firenzé, Parenti, 1961.

LO DU CA / *Histoire du cinéma*, Paris, PUF, 1964.

LOW, Rachel, *History of British Film* (3 vol.), London, Allen & Unwin, 1949,1950,1951.

MENDEZ LEITE, Fernando, *Historia del cine espanol* (2 vol.), Madrid, Rialp, 1965.

MICHELI, Sergio, *ÎI cinema bulgaro*, Padova, Marsilio, 1971.

MITRQPQULOS, Aglae, *Découverte du cinéma grec*, Paris, Seghers, 1968.

MITRY, Jean, *Dictionnaire du Cinéma*, Paris, – Larousse, 1963.

MITRY, Jean, *Le Cinéma expérimental*, Paris, Seghers, 1974.

MITRY, Jean, *Filmographie universelle* (16 vol.), Paris, IDHEC, 1963.

MITRY, Jean, *Histoire du cinéma* (5 vol.), Paris, Ed. Universitaires, 1967 – 1980.

MQUSSINAC, Léon, *La Naissance du cinéma*, Paris, Povolozky, 1925.

MOUSSINAC, Léon, *Panoramique du cinéma*, Paris, Au Sens Pareil, 1925.

NEMEŞ KÜRT Y, István, *A magyar film törtenete 1912 – 1963*, Budapest, Gondolât, 1965.

Ombre elettriche, *Saggi e ricerche sul cinema cine sc. Milano*, *Electà*, *1982*.

OPROIU, Ecaterina, *Un idol pentru fiecare*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1970.

PAOLELLA, Roberto, *Storia*, *del cinema mute*,

Napoli, Giannini, 1956.

PAOLELLA, Roberto, *Storia del cinema sonoro 1926 – 1939*, Napoli, Giannini, 1966.

PARRAIN, Philippe, *Regards sur le cinéma indien*, Paris, Du Cerf, 1969.

PASINETTI, Francesco, *Storia del cinema dalle origini ad oggi*, Roma, Bianco e Nero 1939.

PFLAUM, H.G. - PRINZLER, H.H., *în Bundesrepublik Deutschland*, Bonn, Internationes, 1985.

POTRA, Florian, *Experienţă şi speranţă*. *Ecran românesc*, Bucureşti, E.P.L., 1968.

POTRA, Florian, *Voci şi vocaţii cinematografice*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1975.

POTRA Florian, Aurul filmului (2 vol.), *Bucureşti*, *Ed*. *Meridiane*, *1984,1987*, *PROLO*, *Adriana Maria*, Storia del cinema muto italiano 1904 – 1915, *Milano*, *Poligono*, *1951*., *RAMSAŸE*, *Terry*, *A Million and One History of Motion Picture Through 1925*, *New York*, *Simon* & *Schuster*, *1964*.

RASMUSSEN, Bjørn, *Filmens hven*, *hvad*, *hvor*, Kotenhayn, Politikens, 1968.

REICHOW, Joachim – HANISCH, Michael, – Berlin, Henschel 1074

RIEUPEYROUT, J.L., *La grande aventure du western 1894 – 1964*, Paris, Du Cerf, 1982.

ROTHA, Paul, *The Film till Now*. *A Survey of* World *Cinema*, London, Vision Press, 1963.

SAD OUL, Georges", Le *Cinéma français 1890 – 1962*, Paris, Flammarion, 1962.

SADOUL, Georges, *The Cinema in the Arab Countries*, Beirut, Interarab Centre, 1966.

SADOUL, Georges, *Histoire générale du cinéma* (6 vol.), Paris, Denoël, 1947 – 1975.

SADOUL, Georges, (editat de É. Breton), *Dictionnaire des films*, Paris, Ed. du Seuil, 1975.

SADOUL, Georges (editat de É Breton şi M. Marie), *Dictionnaire des cinéastes*, Paris, Ed. du Seuil, 1981.

S ARRIS, *Andrew*, *The American Cinema*, *Directors and Directions 1929 – 19.689 New York*, *Dutton*, *1968*.

SHALE, Richard (sub red.), *Academy Awards*, New York, Ungar, 1978.

*** "*Sovetskie hudojestvenniie filmt. Anotirovannli katalog*" (4 vol.), Moskva, 1961 – 1966.

SUCHIANU, D.I.

– POPESCU, Constantin, *Filme de neuitat* (4 vol.), Bucureşti, Ed. Meridiane, 1972,1975,1976,1977.

TOEPLITZ, Jerzy, *Geschichte des films* (2 vol.), Berlin, Henschel, 1975,1979.

TOKALI, Attila, *Regards sur le cinéma turc*, Ankara, Başnur, 1966.

UUSITALO, Karl, *Suomalaisen elokuvan vuosikimmenet 1896 – 1963*, Helsinki, Helsingisse kustannososakeyhtiô, 1965.

VERONNEAU, Pierre, *Les Cinémas canadiens*, Paris, Lherminier, 1978.

VIEYRA, Paulin Saumanou, *Le Cinéma africain*

dès origines a 1973, Paris, Présences africaines, 1975.

VIVIÉ, Jean, Traité général de la technique du cinéma, Paris, BPI, 1944.

WA GEN KNECHT, Edward, *The Movies in the Age of Innocence*, Oklahoma Press, 1963.

WRIGHT Basil, *The Long View. An International History of Cinema*, London / New York / Sydney / Toronto / Granada, 1976.

ZGLINICKI, Friedrich, Der Weg des Films. Die Geschichte des Kinematographie und ihrer Vorläufer, Berlin, Rembrandt, 1956.

Sigle de ţări[1]

AA Albania
AB Algeria
AF Afganistan
AG Argentina
AO Angola
AT Australia
AU Austria
BA Bangladesh
BB Belgia
BL Brazilia
BO Bolivia
BR Birmania
BU Bulgaria
G China

1 Conform standardelor Federaţiei Internaţionale a Arhivelor de Film I.A.F.).

CC R.P. Chineză
CE Sri Lanka
CF Rep. Congo
CG Zair
CI Ciad
CK Columbia
CL Chile
CM Camerun
CN Canada
CR Costa Rica
CS Cehoslovacia
D Germania
DK Danemarca
DIN Benin
EG Ecuador
ET Etiopia
FI Finlanda
FI Franţa
GB Gabon
CE R.D. Germană
GH Ghana
GN Guineea
GR Grecia
GT Guatemala

W R.F. Germania
HK Hong-Kong
HO Honduras
HT Haiti
HW Wngaria
IB Irlanda (Eire)

II India
IK Islanda
IO Indonezia
IQ Iraq
IR Iran
IS Israel
IT Italia
IV Coasta de Fildeş (Cote d'Yvoire)
JO Iordania
JP Japonia
KE Kenya
KM R.P.D. Coreeana
KO Coreea de Sud
KU Kuwait
LB Liberia
LE Liban
LU Luxemburg
LY Libia
MG R.D. Madagascar
ML Mali
MP Mongolia
MR Maroc
MU Mauritania
MX Mexic
MY Malaysia
NE Olanda
NI Nicaragua
NO Norvegia
NP Nepal
NR Nigeria

NZ Noua Zeelanda
PB Perú
PH Filipine
P K Pakistan
PL Polonia
PN Panamá
PT Portugalia
PY Paraguay
R Rusia
RM România
SĂ Africa de Sud
SĂ Sudan
ZG Senegal
SE Somalia
SP Spania
SU Arabia Saudită
SV El Salvador
SW Suedia
SZ Elveţia
SY Siria
TH Thailanda
TI Tunisia
TU Turcia
TZ Tanzania
UA Egipt
UG Uganda
UK Marea Britanie
UR URSS
US SUA
UY Uruguay
V Vietnam

VE Venezuela
VT Burkina Faso
YE R.D. Yemen
YU Iugoslavia
ZA Zambia
ZI Zimbabwe

INDICI
INDICE DE FILME
A
A avea şi a nu avea / To Have and Have Not (H. Hawks, 1944) [US] 157,281,289
Abisul / Afgrunden (TJ. Gad, 1910) [DK] 39,371
Absolventul / The Graduate (M. Nichols, 1967) [US] 832,353
Abuz de încredere / Abus de confiance (H. Ďecoin, 1937) [FR] 185
Academicianul Ivan Pavlov / Akademik Ivan Pavlov (G. Roşal, 1949)
[UR] 336
Acasă (G. Vaeni, 1984) [RM] 280,396
Accaltone (P.P. Pasolini, 1961) [IT] 284,403
Accident (J. Losey, 1967) [UK] 327,358
Accidentul (B. Ramampy, 1972) [MG] 375
Aceasta este cinerama / This Is Cinerama (1952) [US] 226
Acei oameni minunaţi cu aparatele lor de filmat / Ba je čni muži s klikou
(J. Menzel, 1978) [GS] 398Acelaşi *fluviu scaldă malurile noastre* / Chut Moţ Dong Song (Nguyen
Hong Nghi, 1959) [V] 268

Acolo sus pe munte / La haut sur ces montagnes (N. McLaren, 1945) [CN] 207

Acrobatul neîndemânatic IAkrobat har otur (B. Florman, 1897) [SW] 20

Activitatea clandestină / Podpolie (V. Kasianov, 1918) [UR] 68

Actori de provincie / Aktory prowincyonalni (A. Holland, 1979) [PL] 433

Actorul şi sălbaticii (M. Marcus, 1974) [RM] 368,417

Acţiunea Sabia teutonă / Unternehmen teu tonen Schwert (A. şi D. Thorndike, 1958) [CE] 297

Acum! *I* Now! (S. Alvarez, 1965) [CU] 277

Acuz! IJ accuse! (A. Gance, 1919) [FR] 69

Acuzat, ridică-te! / Accusé – levez-vous! (M. Tourneur, 1930) [FR] 281

Adela (M. Veroiu, 1985) [RM] 448

Adevărata faţă a fascismului / Abâknovennîi faşizm (M. Room, 1965)
[UR] 316,362

Adevărata glorie / The True Glory (G. Reed, G. Kanin, 1945) [UK] 180, 409

Adevărata natură a Bernadettei / La vraie nature de Bernadette (G. Carle, 1972) [CN] 371

Adevărul / La Vérité (H.G. Clouzot, 1960) [FR] 274,287,415

Adevărul îndrăcit / The Awful Truth (L. McCarey, 1937) [US] 174

Adieu, Bonaparte! (Y. Shahin, 1985) [UA] 449

Adio, arme / A Farewell to Arms (F. Borzage,

1933) [US] 153,280,281,289
Adio, arme / Force of Arms (M. Curtiz, 1951) [US] 153
Adio, arme IA Farewell to Arms (C. Vidor, 1957) [US] 153
Adio, Leonard! / Adieu, Léonard! (P. Pré vert, 1943) [FR] 151
Adio, Mimi! / Addio, Mimi! (C. Gallone, 1947) [IT] 156
Adio, Philippine! / Adieu Philippine! (J. Rozier, 1963) [FR] 299
Adânca noapte albastră / Kpko purunpam Pae Chang Ho, 1985) [KO] 448
Adopţiune / Örökbefogadäs (M. Mészáros, (1975) [HU] 336,401
Adormitul / The Sleeper (W. Allen, 1973) [US] 345
A doua deşteptare a Christei Klagers / Das zweite Erwachen der Christa
Klagers (M. von Trotta, 1978) [GW] 428
A doua încercare a lui Viktor Krohin / Vioraia popâtka Viktora Krohina
(I. Seşukov, 1986) [UR] 432
Adversarul / Pratidwandi (S. Ray, 1970) [ÎI] 357
Aelita (I. Protazanov, 1924) [UR] 98,173,196,326
Aerograd (A. Dovjenko, 1935) [UR] 165,249
Aeroport 1975 / Airport 1975 (J. Smight, 1974) [US] 351
Aeroport 77 / Airport II (J. Jameson, 1977)

[US] 18

Aeroportul / The Airport (G. Seaton, 1970) [US] 351

A face pe mortul / Totstellen (A. Corty 1975) [AU] 398

Afacerea Dominici / L'Affaire Dominici (C. Bernard-Aubert, 1973) [FR] 412

Afacerea Dreyfus / L'Affaire Dreyfus (F. Zecca, 1908) [FR] 207

Afacerea e sigură / L'Affaire est dans, le sac (P. Prévert, 1932) [FR] 151

Afecţiune / Obici (L. Staikov, 1972) [BU] 292,373

A fi sau a nu fi / To Be or Not To Be (E. Lubitsch, 1942) [US] 187

A fi sau a nu fi / To Be or Not. To Be (M. Brooks, 1983) [US] e410

Afişul roşu / L'Affiche rouge (F. Cassenti, 1974) [FR] 412

Afonia (G. Danelia, 1975) [UR] 431

A fost odată IByl sobie raz (W. Borowczyk, J. Lenica, 1957) [PL] 257

A fost odată în America / Once Upon a Time în America (S. Leone, 1984) [US] 309,446

A fost odată în Vest / C'era una volta îl vest (S. Leone, 1968) [IT] 170,309

A fost odată un nebun / *A* Fool There Was (F. Powell, 1915) [US] 55

Africa pe Sena / Afrique sur Seine (P. Vieyra, 1955) [ZG] 245

Agatha şi lecturile nelimitate / Agatha et les

lectures illimitées (M. Duras, 1981) [FR] 399
Agentul de bancă / The Bank Dick (E. Cline, 1940) [US] 202
Agentul invizibil / Invisible Agent (E.L. Marin, 1942) [US] 157
Agentul secret / The Secret Agent (A. Hitchcock, 1936) [UK] 313
Agnita-B otorca (P. Călinescu, 1947) [RM] 219
Agonie şi extaz / The Agony and the Ecstasy (C. Reed, 1965) [US, IT]
409
Agostino di Ippona (R. Rossellini, 1972) [IT] 310
Agripino (J. Lindquist, 1971) [SW] 418
Aguirre, biciul lui Dumnezeu / Aguirre der Zorn Gottes (W. Herzog, 1973) [GW] 337
A învinge pentru a trăi / Vaincre pour vivre (M. Tazi, A. Mesnaoui, 1968) [MR] 339
Ajutor / Help (R. Lester, 1965) [UK] 305,312
Alam Ara (A. Irani, 1931) [ÎI] 143
Alamo Bay (L. Malle, 1985) [US] 261
Alarma / Trevoga (Z. Jandov, 1951) [BU] 221
Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici / Snow White and the Seven Dwarfs
(W. Disney, 1937) [US] 173,325
Albul Bim-Vreche Neagră / Belli Bim Giornâie Uho (S. Rostoţki, 1974) [UR] 297
Aldebaran (A. Blasetti, 1935) [IT] 387
Alegerea armelor / Le Choix des armes (Costa-Gavras, 1981) [FR] 320
Alegerea Sofiei / Sophie's Choice (A.J. Pakula,

1982) [US] 441
Aleksandr Nevski (S. Eisenstein, 1938) [UR] 177,209,323,436
Alfabetul surdomuţilor / Habla mudita (M. Guttierez, 1973) [SP] 383
Algeria în flăcări / Algérie en flammes (R. Vauthier, 1957) [SE] 250
Alibi (P. Chenal, 1937) [FR] 173
Alibi pentru un prieten / La Mort d'un pourri (G. Lautner, 1977) [FR] 318,332
Alice în oraşe / Alice în den Städten (W. Wenders, 1974) [GW] 389
Alice în Ţara desenului animat / Alice în Cartoonland (W. Disney, 1923) [US] 94,325
Alice în Ţara minunilor / Alice în Wonderland (W. Disney, 1951) [US] 325
Alice nu mai locuieşte aici / Alice Doesn't Live Here Anymore (M. Scorsese, 1974) [US] 385,395
Aliniatul 22 / Catch 22 (M. Nichols, 1970) [US] 286
Allegro non tropo (B. Bozetto, 1980) [IT] 433
Alo, Hallo! (I. Popescu-Gopo, 1962) [RM] 254
Allonsanfan (P. Şi V. Taviani, 1974) [IT] 393
Aloise (L. de Kermadec, 1974) [FR] 299
Al 41-lea / Sorok pervîi (I. Protazanov, 1927) [UR] 115
Al41-lea / Sorok pervîi (G. Ciuhrai, 1956) [UR] 248,390
Alsace (H. Pouctal, 1915) [FR] 84
Alsino şi condorul / Alcino y el condor (M. Littin, 1983) [NI, CU, MX, CR] 445

Al şaptelea cer / Seventh Heaven (F. Borzage, 1927) [US] 150,289
Alte ipostazei Altered States (K. Russell, 1981) [US] 345
Alter ego / Egy északa Erdélyben (F. Bán, 1941) [HU] 345
Al treilea om / The Third Man (C. Reed, 1949) [UK] 215,409
Alvin Purple (T. Burstall, 1973) [AT] 363
Amada (H. Solas, 1984) [CU] 326
Amadeus (M. Forman, 1984) [US] 315,445
Amanta magnifică / *Yang* Kwei Fei (Li Han-Hsiang, 1962) [HK] 293
Amanţii / Hôtel du Nord (M. Carné, 1937) [FR] 382
Amanţii / Les Amants (ia. Malle, 1958) [FR] 258,261,264,274
Amanţii crucificaţi / Chikamatsu monogatari (K. Mizoguchi, 1954) [JP] 248
Amanţii din Verona / Les Amants de Vérone (A. Cayatte, 1949) [FR] 192,279,371,418
Amanţii muzicii / Music Lovers (K. Russell, 1970) [UK] 345,370,375
Amarcord (F. Fellini, 1973) [IT] 382
A matorul / Amator (K. Kiešlowski, 1979) [PL] 433
Ambasadorii / Al Sufara (N. Kiari, 1976) [TI] 414
Am 20 de ani / Mne dvadţat let (M. Huţiev, 1964) [UR] 310,369
Amendament la legea apărării statului /

Dopalnenie kam zakona za zastita
(L. Staikov, 1976) [BU] 411
America (D.W. Griffith, 1924) [US] 96
America, America (E. Kazan, 1963) [US] 300
America insolită / L'Amérique insolite (F. Reichenbach, 1960) [FR] 290
America Melody 1937 / Gold Diggers of 1937 (L. Bacon, B. Berkeley, 1936) [US] 244,408
American Graffiti (G. Lucas, 1973) [US] 384
Ameţeala / Vertigo (A. Hitchcock, 1958) [US] 181,259,442
*Am făc*ut-*o* 11 Dood It (V. Minnelli, 1943) [US] 169
Aminteşte-ţi numele meu / Remember My Name (A. Rudolph, 1978) [US] 286
Amintirea unei mari iubiri / Voenno polevoi roman (P. Todorovski, 1984) [UR] 446
Amintiri despre subdezvoltare / Memories de subdesarrollo (T. Gutiérrez
Alea, 1968) [CU] 277,340
Amintiri din copilărie (E. Bostan, 1965) [RM] 379
Amintiri din vechiul Beijing / Chenghan jiushi Nu Yigong, 1983) [CC] 443
Amintirile unui cangaço / Memories de un cangaço (P.G. Soares. 1965) [BL] 317
Amintirile unui dispărut / Vatky niêm (Nguyen Hong Nghi, Fam Ki
Nan, 1961) [V] 285
Amiralul Nahimov IAdnrfiral Nahimov (V. Pudovkin, 1947) [UR] 200,231,274

Amiralul Uşakov / Admirai Uşakov (M. Romm, 1953) [UR] 231,372

Amândoi / Dvoie (A. Petrović, 1961) [YU] 281

Am întâlnit ţigani fericiţi / Skupijaci perja (A. Petrović, 1967) [YU] 312,328

Amok (S. Ben Barka, 1982) [MR, ZG, GN] 441

Amor fatal (G. Brezeanu, 1911) [RM] 42

Amor nebun / L'Amour fou (J. Rivette, 1967) [FR] 331

Amorosa (M. Zetterling, 1986) [SW] 308

Amorul celor, două scaune / Flirt Krzeselek (F. Kuczkowski, 1916) [PL] 62

Amorul vrăjitor / El amor brujo (C. Saura, 1986) [SP] 452

Amorurile unei prinţese (C. Radoyici, M. Voiculescu, 1913) [RM] 49

Amprenta clasei / Touch of Class (M. Frank, 1973) [UK] 375

Am rts cu toţii / They All Laughed (P. Bogdanovich, 1981) [US] 366

Analele războiului / Les Annales de la Guerre [FR] 61

Ana şi comandorul / Anna i komandor (E. Hriniuk, 1975) [UR]334

Ana şi lupii / Ana y loş lobos (G. Saura, 1972) [SP] 268,333

Anatomia foamei / Akaler sandhane (M. Sen, 1980) [ÎI] 346

Anatomia unei *crime* / Anatomy of a Murder (O. Preminger, 1959) [US] 181.289

Ancheta (C. Vaeni, 1980) [RM] 396

Anchetarea unui cetăţean mai presus de orice bănuială / Indagine su un cittadino al di sopra di ogni sospetto (E. Petri, 1970) [IT] 352
Andreas Hoffer (F. Porten, 1909) [D] 47
Andrei Kojuhov (I. Protazanov, 1917) [R] 63
Andrei Rubliov (A. Tarkovski, 1966) [UR] 321,404,429
Anémie Cinéma (M. Duchamp, 1926) [FR] 91
Angel (M.I. Jordan, 1982) [IE] 442
Angèle (M. Pagnol, 1934) [FR] 147,359,388
Angelica, marchiza îngerilor / Angélique, marquise des anges (B. Borderie, 1964) [FR] 307
Angelica şi regele / Angélique et le roi (B. Borderie, 1965) [FR] 307
Angelica şi sultanul / Angélique et le sultan (B. Borderie, 1968) [FR] 307
Angi Vera (P. Gábor, 1978) [HU] 427
Anglia în pericol / England's Menace (H. Shaw, 1914) [ÜK] 54
Anglia poate rezistai Britain Can Take It (H. Jennings, H. Watt, 1940) [UK] 180
Angola: *victoria speranţei* / Angola: victoria de la esperanza (J. Massip, 1976) [CU] 415
Ani de nebunie / Les Années folles (H. Torrent, M. Alexandresco, 1960) [FR] 275
Anii aceia (F. Casais, 1974) [MX] 338
Anii de piatră / Petřina chronina (P. Voulgaris, 1985) [GR] 448
Anii de plumb / Die Bleierne Zeit (M. von Trotta, 1981) [GW] 439
Anii unui destin (H. Pratt) [LB] 292

Aniki Bobo (M. de Oliveira, 1942) [PT] 191
Animalul / L'Animal (C. Zidi, 1977) [FR] 315,424
Anima persa (D. Risi, 1976) [IT, FR] 330
Anna (M. Mészàros, 1981) [HU] 336
Anna (J. Donner, 1970) [FI] 299
Anna & Bella (B. Ring, 1985) [DK] 448
Anna Boleyn (E. Lubitsch, 1920) [D] 75
Anna celor 1.000 de zile / Anne of the Thousand Days (G. Jarrott, 1969) [UK] 351
Anna Christie (C. Brown, 1930) [US] 187»
Anna Karenina / Love (E. Goulding, 1927) [US] 167
Anna Karenina (C. Brown, 1935) [US] 113,187,398
Anna Karenina (A. Zarhi, 1968) [UR] 334)
Anna Pavlova (E. Loteanu, 1983) [UR] 409
Anna şi regele Siamului / Anna and the King of Siam (J. Cromwell, 1946) [US] 352
Anna Zaccheo / Un marito per Anna Zaccheo (G. De Santis, 1953) [IT] 213
Annie (J. Huston, 1982) [US] 275,398
Annie Hall (W. Allen, 1977) [US] 345,422
A noastră-i libertatea / À nous la liberté (R. Clair, 1932) [FR] 148,149
Anotimpul iubirii (I. Mihu, 1986) [RM] 369
An lek Klawisz, eroul din Powisla / An tek Klawisz, bohater Powiála (J.O.
Sulnicki, 1911) [PL] 41
Anthony van Leeuwenhoek (J.C. Moll, 1923) [NE] 95

Antonio das Mortes (G. Rocha, 1969) [BL] 285,343
Antract / Entracte (R. Clair, 1924) [FR] 100,.110
Anul ceh / Spalicek (J. Trnka, 1947) [CS] 207,347
Anul luminii / El Ano de las luces (F. Trueba, 1987) [SP] 454
Anul 1863 / Rok 1863 (E. Puchalski, 1922) [PL] 88
Anul 1945 / Das Jahr 1945 (K... Gass, 1985) [CE] 196
Anul sunt ÎL Année sainte (J. Girault, 1976) [FR, IT] 412
Anul soarelui liniştit / Rok spokojnego sloňca (K. Zanussi, 1984) [PL, UR, GW] 346,362,445
Anul trecut la Marienbad / L'Année dernière à Marienbad (A. Resnais, 1961) [FR] 282,296,299
Anul viitor în aceeaşi zi / Same Time Next Year (R. Mulligan, 1978) [US] 395
A opta nevastă a lui Barbă Albastră / Bluebeard's Eighth Wife (E. Lubitsch, 1938) [US] 207
Apartament de burlac / Bachelor Flat (F. Tashlin, 1962) [US] 245
Apartamentul / The Apartament (B. Wilder, 1960) [US] 243,278
Apă curativă / Büdös viz (F. Bán, 1966) [HU] 345
Ape moarte / Dood Water (G. Rutten, 1934) [NE] 162

Apetit de pasăre / Appétit d'oiseau (P. Foldes, 1965) [FR] 417

Aplauze / Applause (R. Mamoulian, 1929) [US] 134

Aplauze, aplauze / Aplodismenti, aplodismenti (V. Burtulin, 1984) [UR] 432

Apocalipsul, acum! / Apocalypse, now! (F.F. Coppola, 1979) [US] 376,428,431

Apoi s-a născut legenda (A. Blaier, 1968) [RM] 280,327»

Apostolul IEL Apostol (F. Valle, 1918) [AG] 68

Apropo de Nisa / À propos de Nice (J. Vigo, 1930) [FR] 139,160

Arabul / The Arab (R. Ingram, 1924) [US] 75

Aranjamentul / The Arrangement (E. Kazan, 1969) [US] 251,413

Arbore fără rădăcini / Drvo bez koren (H. Hristov, 1974) [BU] 389

Arborele de saboţi / L'albero degli zoccoli (E. Olmi, 1950) [IT] 425

Arca lui Noe / Noah's Ark (M. Curtiz, 192.8) [US] 288

Arcadia, Arcadia / L'Arcadie, l'Arcadie (P. Perrault, M. Brault, 1972) [CN] 368

Arcul de triumf / Arch of Triumph (L. Milestone, 1948) [US] 353

Arendaşul român (J. Georgescu, 1952) [RM] 225

Arestarea unui bookmaker / The Arrest of a Bookmaker (1896) [UK] 18

Argentinissima (F. Ayala, 1976) [AG] 277

Ariane (P. Czinner, 1931) [D] 142

Arianul / The Aryan (W.S. Hart, 1916) [US] 106

Aripi / Krâlia (L. Şepitko, 1966) [UR] 432

Aripi frinte / Podranki (N. Gubenko, 1977) [UR] 369,421

Aripioară sau picior / L'Aile ou la cuisse (G. Zidi, 1976) [FR] 424

Aripi Româneşti (V. Gociu, 1939) [RM] 219

Arteziana / L'Arlésienne (A. Antoine, 1922) [FR] 94

Armata Brancaleone / L'armata Brancaleone (M. Monicelli, 1966) [IT] 392

Armata umbrelor / L'Armée des ombres (J.P. Melville, 1969) [FR] 239

Arruanda (L. Novonha, 1960) [BL] 277

Arsenal (A. Dovjenko, 1929) [UR] 131,249

Arsen Diordjaşvili (I. Perestiani, 1921) [UR] 80

Arsenic şi dantelă veche / Arsenic-and Old Lace (F. Capra, 1944) [US] 174,304

Arşiţa / Znoi (L. Şepitko, 1963) [UR] 432

Arşiţă şi praf / Heat and Dust (J. Ivory, 1983) [UK] 313

Arta de a fi iubită / Jako byc kochana (W.J. Has, 1963) [PL] 327

Arthur] (S. Gordon, 1981) [US] 439

Artişti sub cupola circului: *perplecşi* jărtisten in der Zirkuskuppel:

Ratlos (A. Kluge, 1968) [GW] 323

Artişti şi modele / Artists and Models (F. Tashlin, 1955) [US] 216,245

Asaltul / De Aanslang (F. Rademakers, 1986)

[NE] 450

Asasinarea ducelui de Guise / L'Assassinat du duc de Guise (A. Calmettes, 1908) [FR] 35

Ascensiunea / Ascendancy (E. Bennett, 1983) [UK] 443

Ascensiunea dinastiei Romanov / Voţareniia Doma Romanovin (V. Goacearov, P. Ciardânin, 1913) [R] 47

Ascensor pentru eşafod / L'Ascenseur pour l'échafaud (L. Malle, 1958) [FR] 258

Ascultă vuietul oceanului / Kike wadatsmni mo kae (H. Sekigawa, 19 se) [JP] 220

Asediul (M. Mureşan, 1971) [RM] 28 e

Asediul Alcazarului / L'assedio dell Alcazar (A. Genina, 1939) [IT] 181

Asediul Sevastopolului / Oborona Sevastopolia (N.v G orice ar o v, A. Îl a» jonkov, 1911) [R] 43,.

Asfalt / Asphalt (J. May, 1929) [D] 131

Astare viaţa / Hăr har du din liv (J. Troell, 1966) [SW] 325

Astero (D, Gaziadis, 1928) [GR] 121

Asul de pică / Černý Petr (M. Forman, 1964) [CS] 304,315

Aşa am venit / Igy jöttem (M. Janesó, 1964) [HU] 310

Aşa era scris? / Mektoub? (A. Ghalem, 1970) [SE] 356

Aşa este / Ukamau (J. Sanjines, 1966) [BO] 325

Aşa e viaţa (M. Iorda, 1928) [RM] 119

A şaptea pecete / Det sjunde inseglet (I. Bergman, 1957) [SW] 252,350,407

Aşa s-a călit oţelul / Kak zakalialas stal (M. Donskoi, 1942) [UR] 189

Aşa s-a călit oţelul / Pavel Korceaghin (A. Alov, V. Naumov, 1957) [UR] 334

A şasea parte a lumii / Şestaia ciasti mira (D. Vertov, 1926) [UR] 234

A şasea parte a lumii / La sexta parte de-l mundo (J. García Espinosa, 1977) [CU] 276

Aşa vorbeşte Bellavista / Cosi parla Bellavista (L. Di Crescenzo, 1985) [IT] 448

Aş da un milion / Daro un millione (M. Camerini, 1935) [IT] 151

Aşii înălţimilor / Aces High (J. Gold, 1976) [UK, FR] 338

Aşitrăi viaţa / Vivre să vie (J.L. Godard, 1962) [FR] 276,290

Aşteptarea (Ş. Creangă, 1970) [RM] 353

Aşteptaţi-ne în zori / Jdite nas na rasvete (E. Loteanu, 1964) [UR] 409

Atac! / Attack! (R. Aldrich, 1956) [US] 249,312

Atac dsupra unei misiuni în China / Attack on a China Mission (J. Williamson, 1900) [UK] 25

Atacul trenului cu aur / Svoi sredi ciujih, ciujoi sredi svoih (N. Mihalkev, 1974) [UR] 394

Alalanta (J. Vigo, 1934) [FR] 159,160,183,399

Atentatul / L'Attentat (Y. Boisset, 1972) [FR] 372,373

Atentatul de la Sarajevo / Sarajevský atentat (V. Bulajíc, 1976) [YU] 290

Atenţie, bandiţi / Achtung, bandiţi! (C.ELizzani, 1951) [IT] 224

A lit de mult ne-am iubit / C'cravamo tanto amati (E. Scola, 1975) [IT] 400
Atlantic City (L. Malle, 1980) [CN, FR] 261,289
Atlantida / L'Atlantide (J. Feyder, 1921) [FR] 81,210
Atlantida / *Die* Herrin von Attlantis / L'Atlantide (G.W. Pabst, 1932) [G] 81,420
Atlantida / L'Atlantide (E.G. Ulmer, G. Maşini, 1961) [FR, IT] 81
Atlantis (A. Blom, 1913) [DK] 51
A trăi / Ikiru (A. Kurosawa, 1952) [JP] 227,412
A trăi / Liv (P. Lokkeberg, 1967) [NO] 333
A trăi pentru a trăi / Vivre pour vivre (C. Lelouch, 1967) [FR] 321
Atunci i-am t condamnat pe toţi la moarte (S. Nicolaescu, 1971) [RM] 328,429
Aurora / Sunrise. A Song of Two Humans (F.W. Murnau, 1927) [US] 118,143] *Aur*, *sânge şi Soare* / Oro, sangre y sol (M. Contreras Torres, 1925) [MX] 108
Aurul care arde / Het vervlockte gold (A. Machin, 1911) [NE] 42
Aurul mărilor / L'Or des mers (J. Epstein, 1932) [FR] 230
Aurul Neapolelui / L'oro di Napoli (V. De Sica, 1954) [IT] 239,314
Austerlitz (A. Gance, 1960) [FR] 395
Autobuzul / Otobüs (B. Okan, 1976) [TU, S Z] 415
Automobilul cenuşiu / L'Auto grise (V. Jasset,

1912) [FR] 44

Automobilul cenuşiu / El automobil gris (E. Rosas, J. Coss, 1919) [AG] 70

Avangarda de sacrificiu / Sekretär raikoma (J. Pâriev, 1942) [UR] 335

Avarul / L'Avare (L. de Funès, J. Giraud, 1982) [FR] 306

Aveam 19 ani / Ich war neunzehn (K. Wolf, 1968) [CE] 361

Ave Maria (I. Ivanov-Vano, 1972) [UR] 371

A venit un soldat de pe, front / Prişol soldat iz fronta (N. Gubenko, 1972) [UR] 369

Aventura / L'Awentura (M. Antonioni, 1960) [IT] 273

Aventura începe aici / Här börjar äventyret (J. Donner, 1965) [SW] 299

Aventura lui Poseidon / The Poseidon Adventure (R. Neame, 1972) [US] 351

Aventura negustorului de fructe (Chang Shih Chuan, 1922) [C] 129

Aventurierii / Les Aventuriers (R. Enrico, 1966) [FR] 239

Aventuri în epoca de piatră / The Flinstones (W. Hanna, J. Barbera) [US] 258

Aventurile bandei Kelly / The Story of the Kelly Gang (1906) [AT] 31

Aventurile detectivului] *Nick Carter* / Les Aventures de Nick Carter (Y. Jasset, 1908) (FR] 34

Aventurile Elainei / The Exploits of Elaine (L. Gasnier, D. Mackenzie, 1914) [US] 55

Aventurile lui Anatol / The Affairs of Anatol

(C.B. De Mille, 1921) [US] 81,89,108,264

Aventurile lui Dolly / The Adventures of Dolly (D.W. Griffith, 1908) [US] 34

Aventurile lui Gulliver / Gulliver's Travels (M. Fleischer, 1939) [US] 372

Aventurile lui Juan / Aventuras de Juan quin quin (J. García Espinosa, 1967) [CU] 276

Aventurile lui Mark Twain / The Adventures of Mark Twain (W. Vinton, 1986) [US] 453.

Aventurile lui Robin Hood / The Adventures of Robin Hood (M. Curtiz, 1938) [US] 89

Aventurile Oktiábrinei / Pohojdenia Oktiabrini (G. Kozânţev, L. Trauberg, 1924) [UR] 101

Aventurile unui Sanchilot / De aventures vaa een frans heartje (V". Mullens, A. Mullens, 1903) [NE] 27

Aviatorii / Liotciki (I. Raizman, 1935) [UR] 168

Aviatorul şi ziarista / En lektion (A. Blom, 1911) [DK] 39

Azilul de noapte / Les bas-fonds (J. Renoir, 1936) [FR] 223

Azilul de noapte / *Na*. Dne (A. Frolov, 1952) [UR] 229

B

Babette pleacă la război / Babette s'en va-t-ea guerre (Christianlaque, 1959) [FR] 287

Badjao (L.V. Avellana, 1957) [PH] 251

Baiajbania (S. Iutkevici, 1962) [UR] 290,319

Bajaja (J. Trnka, 1951) [CS] 221,347

Balada husarilor / Gusarskaia balada (E. Riazanov, 1962) [UR] 327

Balada lui Cable Hogue / The Ballad of Cable Hogue (S. Peckinpah, 1970) [US] 344

1966) *Balada lui Carl Henning* / Balladen ora Carl Henning (S. Gronlykke, Gronlykke, 1968) [DK] 340

Balada lui N ar ay ama / Narayama Bushiko (K. Kinoshita, 1958) [JP] 225

Balada Siberiei / Skazanie o žemle Sibirskoi (I. Pâriev, 1947) [UR] 335

Balada soldatului / Balada o soldate (G, Ciuhrai, 1959) [UR] 267,315

Baladă pentru un bărbat / Wajah Seorang Laki-Laki (T. K ary a, 1971) [IO] 366

Balanţa / La Balance (B. Swaim, 1982) [FR] 441

Balerina / Balletdanserinďen (A. Blom, 1911) [DK] 39,64

Baletul focului / Le Ballet du „feu (J. Ducom, 1896) [FR] 19

Baletul mecanic / Le Ballet mécanique (F. Léger, 1924) [FR] 102

Bal la castel / Lumière d'été (J. Gré milion, 1943) [FR] 192

Bal mascat / Maskerade (W. Forst, 1934) [AU] 159

Baloane de săpun / Seifenblasen (S. Dudow, 1929) [D] 298

Balonul roşu / Le Ballon rouge (A. Lamorisse, 1956) [FR] 247,352

Baltagul (M. Mureşan, 1969) [RM] 319

Balul / Le Bal (E. Scota, 1983) [FR, IT]

400,446
Balul contelui D'Orgel / Le Bal du comte D'Orgel (M. Allégret, 1970) [FR] 382
Balul pompierilor / flori mă panenko (M. Forman, 1967) [GS] 315
Balul vampirilor / The Fearless Vampire Killers or Pardon Me, Your
Teeth Are în My Neck (R. Polanski, 1967) [UK, US] 344
Bambi (W. Disney, 1942) [US] 325
Banchera / La Banquière (F. Girod, 1980) [FR] 244,339
Bancnota de 1.000.000 de lire sterline / The Million Pound Note (R. Neame, 1954) [UK] 427
Bandiţi la Orgosolo / Banditti a Orgosolo (V. De Seta, 1961) [IT] 282
Banii / L'Argent (R. Bresson, 1983) [FR] 443
Banii altoral L'Argent des autres (G. de Chalonge, 1978) [FR] 330,339
Baramata, închisoarea femeilor / Zu neuen Ufern (D. Sirk, 1937) [D] 173
Barbara Badziwillowna (J. Lejtes, 1936) [PL] 162
Barbarelia (R. Vadim, 1968) [FR] 370
Barbă Albastră / Barbe Bleue (Christian-Jaque, 1951) [FR] 371
Barbă Roşie / Akahige (A. Kurosawa, 1965) [JP] 312,412,417
Barca / Das Boot (W. Petersen, 1981) [GW] 439
Barcelona şi misterele sale / Barcelona y sus misterios (A. Marro, 1916) [SP] 59 *Baricada mută*

/ Němá baricada (O. Vávra, 1949) [CS] 214
Bariera (J. Skolimowski, 1966) [PL] 315
Bariera (M. Mureşan, 1972) [RM] 417
Bariera / Barierata (H. Hristov, 1979) [BU] 362,389 *Baronul Münchhausen* / Baron Prášil (K. Zeman, 1962) [GS] 290
Barrabas (L. Feuillade, 1920) [FR] 103
Barry Lindon (Š. Kubrick, 1975) [UK]-366,404
Bastard (G. Radovici, M. Voiculescu, 1913) [RM] 49
Bataan (T. Garnett, 1943) [US] 166
Bate în lemn / Knock on Wood (N, Panamá, M. Franck, 1953) [US] 208
Baxter, Vera Baxter (M. Duras, 1977) [FR] 399
Băiat de mingi / The Caddy (N. Taurog, 1953) [US] 216
Băiatul bunicii / Gramma's Boy (F. Newmeyer, 1922) (US) 105,359
Băiatul cu pantofi de lac / The Patent Leather Kid (S. Santell, 1927) [US] 82
Băiatul cu părul verde / The Boy With Green Hair (J. Losey, 1948), [UK] 212
Băiatul cu ricşa / Luotuo Xiangzi (Ling Zileng, 1981) [CG] 439
Băiatul de serviciu / The Bellboy (J. Lewis, 1960) [US] 278
Băietana La Garçonne (H. Decoin, 1986) [FR] 185
Băieţii din Brazilia / The Boys from Brasil (F. Schaffner, 1978) [US] 313
Bărbat, femeie şi cline / Man, Woman and Dog

(Y. Kuri, 1964) [JP] 277

Bărbatul (F. Yasri, 1972) [SY] 370

Bărbatul puternic / The Strong Man (F. Capra, 1926) [US] 90

Bărbaţii / The Men (F. Zinnemann, 1950) [US] 219,324

Bărbaţii / Husbands (J. Cassavetes, 1970) [US] 268

Bărbaţii / Männer (D. Dörrie, 1986) [GW] 451

Bărbaţii, ce canalii! / *GW* uomini, chemascalzoni / (M. Camerini, 1932) [IT] 151

Bărbăţie / Mujestro (M. Kalatozov, 1939) [UR] 378

Bărbierul satului / Byrakstugan (B. Florman, 1897) [SW] 20

Bătălia de la Gettysburg / The Battle of Gettysburg (T.H. Ince, 1913) [US] 100

Bătălia de la Herson / Bitva prin Kerjenţe (I. Ivanov-Vano, I. Norstein, 1972) [UR] 371

Bătălia de la Midway / The Battle of Midway (J. Ford, 1942) [US] 189

Bătălia de pe Neretva / Bitka na Neretvi (V. Bulajic, 1969) [YU, IT, US] 290,346

1892) *Bătălia navală de la Santiago* / The Naval Battle of Santiago (E.H. Amet, [US] 22

Bătălia pentru Alger / La bataglia di Alger (G. Politecorvo, 1967) [IT, SE] 331

Bătălia Stalingradului / Stalingradskaia bitva (V. Petrov, 1949) [UR] 214

Bătălie în marş / Bitva v puţi (V. Basov, 1961) [UR] 283,316

Bătălie pentru Planeta maimuţelor / Battle for the Planet of the Apes
(J.L. Thompson, 1973) [US] 335

Bătăliile vieţii / Les Batailles de la vie (V. lasset, 1912) [FR] 44

Bătrânul meu olandez / My Old Dutch (G.D. Baker, 1910) [US] 37

Bătrânul şi marea / The Old Man and the Sea (J. Struges, 1957) [US] 281,330

Bechet (P. Glenville, 1964) [UK] 303,351,427

Becky Sharp (R. Mamoulian, 1935) [US] 78,166

Bel-Ami (W. Forst, 1939) [D] 178

Bel-Ami (L. Daquin, 1954) [FR] 278

Belladonna (G. Fitzmaurice, 1923) [US] 183

Belle (A. Delvaux, 1972) [BE] 322

Bellissima (L. Visconti, 1951) [IT] 381

Ben Hur (S. Olcott, 1908) [US] 32

Ben Hur (F. Niblo, 1925) [US] 107,117

Ben Hur (W. Wyler, 1959) [US] 107

Benvenuta (A. Delvaux, 1983) [BE] 322

Berlin (I. Raizman, 1945) [UR] 196

Berlin Alexanderplatz (P. Iutzi, 1931) [D] 145

Berlin, simfonia unui mare oraş / Berlin Symphonie einer Grosstadt
(W. Ruttman, 1927) [D] 118

Bertoldo Bertoldino / Bertoldo Bertoldino e Cacasenae (M. Monicelli, 1984) [IT] 233

Beverly Hills / Down and Out în Beverly Hills (P. Mazursky, 1986) [US] 428

Beyrouth, y a Beyrouth (M. Bagdadi, 1975)

[LB] 493
Bhuvan Shome (M. Sen, 1969) [ÎI] 846
Biata fetiţă bogată / A Poor Little Rich Girl (M. Tourneur, 1917) [US] 431
Biblia / La Bibbia (J. Huston, 1966) [IT, US] 391
Bicaz, cota 563 (M. Ilieşu, 1959) [RM] 343
Bietul Ioanide (D. Piţa, 1979) [RM] 397
Billy mincinosul / Billy Liar (J. Schlesinger, 1963) [UK] 298
Bim (A. Lamorisse, 1949) [FR] 352
Binecuvântaţi animalele şi copiii Bless the Beasts and the Children (S.
Kramer, 1970) [US] 284
Bing-Bang (N. Stroe, V. Vasilache, 1935) [RM] 168
Birdy (A. Parker, 1985) [UK] 448
Biscuiţi pentru căţei / Animal Crackers (V. Herman, 1930) [US] 133
Biserica şi orga IKirke og orgel (G. Schneevoigt, 1932) [DK] 152
Blaise Pascal (R. Rossellini, 1975) [IT] 310
Blestemat fie războiul! / Maudite soit la guerre! (A. Machin, 1914) [FR] 54
1893) *Blestemăţiile unui cap de vitei* / Les Méfaits d'une tête de veau (A. Guy, [FR] 23
Blestemul / J an ah am (M. Amin, 1978) [MY] 367
Blestemul lui Frankenstein / The Curse of Frankenstein (T. Fischer, 1957) [UK] 254
Blinkeyes (G. Pearson, 1926) [UK] 99

Blinkity Blank (N. McLaren, 1955) [CN] 241
Blow-up (M. Antonioni, 1966) [UK, IT] 325
Bob & Carrol & Ted & Alice (P. Mazursky, 1969) [US] 283,428
Bobby Bump (E. Hurd, 1914) [US] 55
Bobby Deerfield (S. Pollack, 1977) [US] 401
Bob incendiatorul / Bob le flambeur (J.P. Melville, 1955) [FR] 380
Bobocul / The Freschman (S. Taylor, B. Newmayer, 1925) [US] 105
Bocage (L. de Barros, 1937) [PT] 173
Boc, boc, boo / Tramp.
– Tramp, Tramp (H. Edwards, F. Capra, 1926) [US] 90
Boccaccio 70 (V. De Sea, L. Visconti, F. Fellini, 1962) [IT] 239,244
Bodensee / Jeziorefbodienski (J. Zaorski, 1986) [PL] 451
Bogaţi şi celebri / Rich and Famous (G. Cukor, 1986) [US] 158
Bogăţia neaşteptată a oamenilor sărmani din Kombach / Der plötzliche!
Reichtum der armen Leute von Kombach (V. Schlöndorff, 1971) [GW] 358
Boireau se mută / Boireau déménage (A. Heuzé, 1906) [FR] 29
Bolnavul închipuit / Îl malato immaginario (T. Červi, 1980) [IT] 233
Bonaparte şi Revoluţia / Bonaparte et la Révolution (A. Gance, 1971) [FR] 395
Bonnie şi Clyde / Bonnie and Clyde (A. Penn,

1967) [US] 331,413
Boom (J. Losey, 1968) [UK] 304
Borinage (J. Ivens, H. Storck, 1934) [BE] 158,374
Boris Godunov (S. Bondarciuk, 1986) [UR, CS] 265
Borom sarrel (O. Sembène, 1963) [ZG] 294
Borsalino (J. Deray, 1970) [FR] 315,332
Boudu, salvat de la înec / Boudu, sauvé des caux (J. Renoir, 1932) [FR] 152.399
(*La*) *Boum* (G. Pinoteau, 1983) [FR] 444
Bradul negru / Der schwarze Tanner (X. Koller, 1986) [SZ] 451
Braţe de muncă, da! *Oameni, nu*! / Br acei a şi, uomini no! (P. Amman, 1970) [SZ] 382
Bravul soldat Švejk / Dobrý voják Švejk (K. Lamač, 1926) [CS] 113
Bravul soldat Švejk / Dobrý voják Švejk (M. Fric, 1931) [CS] 113
Bravul soldat Švejk / Dobrý voják Švejk (K. Steklý, 1957) [CS] 255
Brazde / Surcos (J.A. Nieves Conde, 1951) [SP] 223
Brigada / Brigády (K. Zeman, 1947) [CS] 208
Brigada lui Ionuţ (J. Mihail, 1954) [RM] 98,361
Britannia Hospital (L. Anderson, 1982) [UK] 295,338
Broadway Melody (H. Beaumont, 1929) [US] 130
Broadway Melody 1936 / Broadway Melody of 1936 (R. del Ruth, 1935) [US] 169Broncho *Billy*

(G.M. Anderson, 1908 – 1915) [US] 32
Brutăreasa din Monceau / La Boulangère de Monceau (E. Rohmer, 1962) [FR] 292
Bubu (M. Bolognini, 1971) [IT] 401
Bucureşti (P. Călinescu, 1936) [RM] 169
Buddy, Buddy (B. Wilder, 1981) [US] 279
Buenos Aires, oraş de vis / Buenos Aires, Ciudad de ensueno (J.A. Ferreyra, 1922) [AG] 75 *
Bufet recel Buffet froid (B. Blier, 1979) [FR] 298
Bufonul regelui / The Court Jester (N. Panamá, M. Franck, 1956) [US] 208
Bulevardul Amurgului / Sunset Boulevard (B. Wilder, 1950) [US] 218,254,279
Bulgaria e veselă / Vesela Balgaria (B. Grejov, 1928) [BU] 128
Bulgarul e galant / Balgaran e galant (V. Ghendov, 1915) [BU] 55,79
Bunicul / El abuelo (J. Buchs, 1925) [SP] 82
Bunicul, Kylijani eu / Dédečék, Kylijan a ja (J. Hanibal, 1967) [CS] 329
Bun sosit la Viena / Welcome în Vienna (A. Corti, 1986) [AU] 451
Bunul, răul şi urâtul / Îl buono, îl brutto, îl cattivo (S. Leone, 1966) [IT] 309,365
Bunul rege Dagobert / Le bon roi Dagobert (D. Risi, 1984) [FR, IT] 428
Bun venit, domnule Marshall! / Bien venido, Mister Marshall 1 (L. Berlanga, 1953) [SP] 230
Burebista (G. Vitanidis, 1980) [RM] 300,361
Buşch cântă / Busch singt (K. Wolf, 1982) [CE]

361,441
Bushido Samurai saga / Bushido Zankoku monogatari (T. Imai, 1963) [JP] 251 j
Butch Cassidy şi Sundance Kid / Butch Cassidy and Sundance Kid (G. Roy
Hill, 1969) [US] 337,349,394
Buzduganul cu trei pečeti (G. Vaeni, 1977) [RM] 300,396
Bye, bye Brasil (C. Diegues, 1979) [BL] 309
C
Cabaret (B. Fosse, 1972) [US] 349,376,427
Cabascabo (O. Ganda, 1969) [NR] 347
Cabinetul doctorului Caligari / Das Kabinett des Doktor. Caligari (R. VViene, 1920) [D] 62,72,74,82,100,176,191,261,267
Cabinetul figurilor de ceară / Wachsfigurenkabinett (P. Leni, 1924) [D] 100,117,133,191,267
Cabinierul / The Dresser (P. Yates, 1983) [UK] 275,298,446
Cabiria (G. Pastrone, 1914) [IT] 53,94,131
Cacealmaua / The Sting (G. Roy Hill, 1973) [US] 337,385
Cadavre de lux / Cadaveri excelenţi (F. Roşi, 1976) [IT] 239,262
Cadavrul viu / Ikiru Shikabane (E. Tanaka, 1917) [JP] 66
Cadavrul viu / Jivoi trup (K. Sabinski, 1918) [R] 58
Cadavrul viu / Jivoi trup (F. Ozep, 1929) [UR] 317

Cadavrul viu jJivoi trup (V. Vengherov, 1952) [UR] 229

Cadavrul viu / Jivoi trup (V. Vengherov, 1969) [UR] 270

Caddie (D. Crombie, 1976) [AT] 413

Cadillac-ul de aur masiv / The Solid Gold Cadillac (R. Quine, 1956) [US] 313

Cadoul de Crăciun / Regalo di Natale (P. Avati, 1986) [IT] 452

Calcutta (L. Malle, 1969) [FR] 261

Calea / La Voie (M.S. Riad, 1967) [SE] 328

Calea Lactee / La Voie Lactée (L. Buñuel, 1969) [FR, IT] 418

Caleaşca de aur / La Carosse d'or (J. Renoir, 1953) [FR] 429

Caleidoscop / Kaleidoscope (L. Lye, 1936) [UK] 161

Calul de fier / The Iron Horse (J. Ford, 1924) [US] 98,381

Calvarul / Hoj denie pe mukám (G. Roşal, 1957) [UR] 336

Camaraderie / Kameradschaft (G.W. Pabst, 1931) [D] 145,260

Camera cu fereastra spre mare / Pokoj z widokiem na morze (J. Zaorski, 1977) [PL] 424

Camera cu vedere / A Room with a View (J. Ivory, 1986) [US] 450

Camille (R.C. Smaliwood, 1921) [US] 80

Camionul / Kamionăt (H. Hristov 1980) [BU] 389

Camorra (L. Wertmüller, 1985) [IT] 403

Campionul / The Champ (K. Vidor, 1931) [US] 161
Campionul The Champ (F. Zeffirelli, 1979) [US] 413
Camuflaj / Barwy ochrone (K. Zanussi, 1977) [PL] 346,416
Canalul / Kanal (A. Wajda, 1956) [PL] 240,253
Canarul şi viscolul (M. Marcus, 1969) [RM] 368
Can*can* (W. Lang, 1959) [US] 367
Candidatul / *El* candidate (F. Ayala, 1959) [AG] 277
Candidatul / The Candidate (M. Ritchie, 1972) [US] 394
Candidatul din Manciuria / The Manchurian Candidate (J. Frankenheimer» 1962) [US] 305,312
Candide sau optimistul secolului XX / Candide oul'optimiste du XXE siècle (N. Carbonnaux, 1960) [FR] 275
(*O*) *Cangaceiro* (L. Barreto, 1953) [BL] 231
Cangurul jKangaroo (T. Burstall, 1986) [AT] 363
Cangurul boxer / Känguruh Boxkampf (M. Skladanowski, 1895) [D] 16
Cantată pentru Chile / Cantata de Chile (H. Solas, 1976) [CU] 326
Canterhir (G. Vitanidis, 1975) [RM] 300
Capcana / Shiiku (N. Ōshima 1961) [JP] 269
Capcana / The Trap (S. Hayers, 1966) [UK, CN] 271,283

Capete tăiate / Cabezas cortadas (G. Rocha, 1971) [BL] 285
Caporalul înhăţat / Le Caporal épinglé (J. Renoir, 1962) [FR] 276
Capra / The Goat (B. Keaton, M. St. Clair, 4921) [US] 79,319
Capra / *La*. Chèvre (F. Veber, 1981) [FR] 426
Capriciu spaniol / The Devil Is a Woman (J. von Stemberg, 1935) [US] 140,164,347
Cap sau pajură / Testa o croce (N. Loy, 1982) [IT] 367
Captivitate / Captive (P. Mayersberg, 1986) [UK, FR] 271
Caracteristica / Harakteristika (H. Hristov, 1985) [BU] 389
Carantina / Csérepek (I. Gaál, 1980) [HU] 3041
Caravana / The Covered Wagon (J. Cruze, 1923) [US] 90
Cardinalul / The Cardinal (O. Preminger, 1963) [US] 244,289
Carele de foc Chariots of Fire (H. Hudson, 1981) [UK] 439
Cariera Suzanei / La Carrière de Suzanne (E. Rohmer, 1963) [FR] 293
Carmen (C.B. de Mille, 1915) [US] 89
Carmen (E. Lubitsch, 1918) [D] 67
Carmen (J. Feyder, 1926) [FR] 123,210
Carmen (C. Saura, 1983) [SP] 268,443,452
Carmen (F. Roşi, 1983) [FR, IT] 434
Carmen Jones (O. Preminger, 1954) [US] 289

Carmen vine acasă / Karumen kokyo ni kaeru (K. Kinoshita, 1951) [JP] 224
Carnaval / Carnival (H. Knoles, 1971) [UK] 77
Carnea diabolică / Flesh and Devil (C. Brown, 1926) [US] 113,167,187
Carnet de bal / Un carnet de bal (J. Duvivier, 1937) [FR] 172,183,223,332
Carnetul de partid / Părtinii bilet (I. Pâriev, 1972) [UR] 335
Carrie (B. De Palma, 1976) [US] 414
Cartagina în flăcări / Cartagine în fiame (C. Gallone, 1959) [IT] 378
Cartea furtunii / Tempestaire (J. Epstein, 1947) [FR] 147,230
Cartierul chinezesc / Chinatown (R. Polanski, 1974) [US] 394,413
Cartierul Vîborg / Vîborgskaia storona (L. Trauberg, G. Kozânţev, 1938) [UR] 101,163,304
Caruselul / La Ronde (M. Ophiils, 1950) [FR] 218,253,360,389,418
Casa / Dom (J. Lenica, W. Borowczyk, 1958) [PL] 257,263
Casa Bamilékê / La Grande Case Bamiléké (J.P. N Gasa, W. Hamon, 1966) [CM] 326
Casa bântuită de stafii / Haunted Spooks (H. Roach, 1920) [US] 72
Casablanca (M. Curtiz, 1942) [US] 189,191,252,288
Casa cu fantome / The Haunted Hotel (S. Blackton, 1906) [US] 3Q
Casa de la răscruce / Na semi vetrah (S.

Rostoţki, 1962) [UR] 278

Casa dintre câmpuri (A. Tatos, 1979) [RM] 409

Casa din vale / How Green Was My Valley (J. Ford, 1941) [US] 188,852

Casa fără uşă / Das Haus ohne Tür (S. Rye, 1913) [D] 55

Casa în care locuiesc / Dom v kotorom ia jivu (L. Kulidjanov, 1958) [UR] 261,287,316

Casa îngerului / La casa de-l angel (L. Torre-Nilsson, 1957) [AG] 254

Casa liniştită / Csendes otthon (F. Bán, 1957) [HU] 345

Casa minciunilor / Das Haus der Lüge (L. Pick, 1925) [D] 143

Casanova (A. Volkoff, 1927) [FR] 178

Casanova / II Casanova di Federico Fellini (F. Fellini, 1976) [IT] 413

Casa păpuşilor IA Doll's House (C. Bryant, 1922) [US] 80

Casa părintească / Otcii dom (L. Kulidjanov, 1959) [UR] 287

Casa satului / Piya ka ghar (B. Ghaterji, 1971) [ÎI] 349

Casa şi lumea / Ghaire-baire (S. Ray, 1984) [ÎI] 446

Ca să-şi câştige existenţa / Making a Living (H. Lehrmann, 1914) [US] 50

Casca de aur / Casque d'or (J. Becker, 1952) [FR] 225,271,421

Castelul diavolului / Le Manoir du diable (G. Méliès, 1896) [FR] 17

Castelul din Flandra / Das Schloss în Flandern (G. von Bolvary, 1936) [D] 168
Cât Ballou (E. Silverstein, 1965) [US] 312,370
Catedrala / Stavitel Chrámu (K. Şi E. Degl, 1919) [CS] 71
Cati / Eltávozott nap (M. Mészáros, 1968) [HU] 336
Catifeaua albastră / Blue velvet (D. Lynch, 1986) [US] 452
Cauza marelui război european / The Cauze of the Great European War
(G. Pearson, 1914) [UK] 54
Cauze drepte / Les bonnes cauzes (Christian-Jaque, 1963) [FR] 239,371,382»
Cavalcade (F. Lloyd, 1933) [US] 154
Cavaleria rusticana (C. Gallone, 1953) [IT] 378
Cavalerii teutoni / Krzyżacy Grünwald (A. Ford, 1960) [PL] 273
Cavalerul rătăcitor / En lyckoriddare (J.W. Brunius, 1921) [SW] 78
Cavalerul rozelor / Der Rosenkavalier (R. Wiene, 1926) [AU] 109
Cavalerul Stelei de aur / Kavaler zolotoi zvezdi (I. Raizman, 1956) [UR] 334
Cazacii de pe Don / Donskie kazaki (M.A. Maître, 1908) [R] 32
Cazacii din Cuban / Kubansie kazaki (I. Pâriev, 1950) [UR] 335
Cazul Anders / Voldtekt-Tiefellet Anders (A. Breien, 1970) [NO] 405
Cazul Dreyfus / L'Affaire Dreyfus (G. Méliès,

1899) [FR] 23
Cazul Mattei / Îl caso Mattei (F. Roşi, 1971) [IT] 262,286
Cazul Moro / Îl caso Moro (G. Ferrara, 1987) [IT] 454
Cazul Paradine / The Paradine Case (A. Hitchcock, 1948) [US] 292
Cazul Rumianţev / Delo Rumianţeva (I. Heifiţ, 1956) [UR] 246,270
Cădere / A Queda (R. Guerra, 1977) [BL] 293
Căderea Berlinului / Padenie Berlina (M. Ciaureli, 1949) [UR] 196,217
Căderea casei Usher / *La* Chute de la maison Usher (J. Epstein, 1929) [FR] 132,230
Căderea dinastiei Romanov (Padenie dinastii Romanovin (E. Sub, 1926) [UR] 111,127
Căderea Imperiului Roman / The Fall of the Roman Empiré (A. Mann, 1964) [US] 329
Căderea zeilor / *ha* caduta degli dei (L. Visconti, 1969) [IT, SZ] 349,358,377,408
Căinţa / Pokaianie (T. Abuladze, 1987) [UR] 453,456
Călăreţii / The Horsemen (J. Frankenheimer, 1971) [US] 312
Călăreţul electric / The Electric Horseman (S. Pollack, 1980) [US] 370,394
Călătoria surpriză / Voyage surprinse (P. Prévert, 1947) [FR] 151
Călătorie cu mătuşa mea / Travels With My Aunt (G. Cukor, 1972) [US] 158
Călătorie în Congo / Voyage au Congo (M.

Allègre t, 1927) [FR] 120

Călătorie în Italia / Viaggio în Italia (R. Rossellini, 1954) [IT] 220

Călătorie în jurul craniului meu / Utázás a koponyám körül (G. Révész, 1970) [HU] 291

Călătorie în jurul unei stele / Voyage autour d'une étoile (G. Veile, 1906) [FR] 28

Călătorii cu Anita / Viaggio con Anita (M. Monicelli,.1979) [IT] 347

Călătoriile lui Sullivan / Sullivan's Travels (P. Struges, 1941) [US] 184

Călăul / El Verdugo (L. Berlanga, 1963) [SP] 301,367

Călăuza / Stalker (A. Tarkovski, 1979) [UR] 429,432

Câlina roşie / Kalina krasnaia (V. Şukşin, 1974) [UR] 390

Călugăriţa / La Religieuse (J. Rivette, 1967) [FR] 331

Căluşeii / Merry-go-round (E. von Stroheim, 1923) [US] 72

Căluşeii / Körhinta (Z. Fábri, 1955) [HU] 245

Căluţul cocoşat / Koniok gorbunok (I. Ivanov-Vano, 1947) [UR] 208

Cămaşa de fier / Atesten gömlek (M. Ertugrül, 1923) [TU] 95

Cămaşa neagră / Camicia nera (G. Forzano, 1933) [IT] 163

Cămătarul The Pawnshop (C. Chaplin, 1916) [US] 59

Căpitanii curajoşi Captains Courageous (V.

Fleming, 1937) [US] 166,330
Căpitanul Blood / Captain Blood (M. Curtiz, 1935) [US] 288
Căpitanul Fracasse / Le Capitaine Fracasse (A. Hunebelle, 1961) [FR] 299
Cărările gloriei / Paths of Glory (S. Kubrick, 1958) [US] 251,258,366
Cărbunarul / El Faham (M. Bouamari, 1972) [SE] 374,377
Căruciorul jbamvagnen (B. Widerberg, 1963) [SW] 296
Căruţă spre Viena / Kočár de Vidné (K. Kachyňa, 1966) [CS] 315,359
Căsătoria lui Zein (K. El-Seddik, 1977) [KU] 375
Căsătoria Mariei Braun / Die Ehe" der Maria Braun (R.W. Fassbinder, 1979) [GW] 430,437
Căsătorie în stil italian / Matrimonio all italiana (V. De Sica, 1964) [IT] 239,270,314,391
Căsătorie în umbră / Ehe im Schatten (K. Maetzig, 1947) [CE] 206
Căsătorie prin mica publicitate / Personal (W. MacCutcheon, 1904) [US]2S
Către abis / El Hawya (F. Osato, 1918) (UA] 62
Cătuşe / Pouta (K. Kachy & a, 1961) [CS] 359
Cătuşele / Lisice (K. Papié, 1970) [YU] 862
Căţeaua / La Chienne (J. Renoir, 1931) [FR] 146,429
Căutaţi femeia / Işcite jenşcinu (1982) [UR] 392
Căutătorii arcei pierdute / Raiders of the Lost

Ark (S. Spielberg, 1981) [US] 377
Ceaikovski (I. Talankin, 1970) [UR] 362
Cealaltă jumătate] *a cerului* / La mi taci del cielo (M. Gutierrez Aragon, 1986) [SP] 451
Cea mai dragă / Rakas (M. Kurkvaara, 1961) [FI] 281
Cea, mai frumoasă seară din viaţa mea / La piu bella serata della mia vita
(E. Scola, 1971) [IT] 233,371,399,400
Ceapaev (S. Şi G. Vasiliev, 1934) [UR] 160
Ceartă la cafenea / Rina en un café (E. Jimeno, 1897) [SP] 20
Ceasornicarul din Saint-Paul ÎL Horloger de Saint-Paul (B. Tavernier, 1974) [FR] 387
Cecilia (H. Solas, 1980) [CU] 326
Ceddo (O. Sembène, 1971) [ZG] 419
Cee toamna? / Que es el otono? (D.J. Kohon, 1977) [AG] 277
Ceferiştii (G. Barta, 1954) [RM] 370
Cei care cred / The Believers (J. Schlesinger, 1987) [US] 343
Cei ce se întorc din străinătate / Bilet Pherat (C. Das Gupta, 1972) [ÎI] 374
Cei cinci din patrulă / Gonin no sekkohei (T. Tasaka, 1939) [JP] 182
Cei cinci din strada Barska / Fiatka z ulicy Barskiej (A. Ford, 1954) [PL] 234
Cei fără scrupule / Os Cafaj estes (R. Guerra, 1962) [BL] 293
Cei mai frumoşi ani / The Way We Were (S. Pollack, 1973) [US] 338,394

Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre The Best Years of Our Lives (W.
Wyler, 1946) [US] 201,211,319,398
Cei mici despre lumea mare (*G. Barta, 1960*) [*RM*] *370*
Cei 1.000 de ochi ai doctorului Mabuse Die Tausénd Augen des Dr, Mabuse
(F. Lang. 1961) [GW, IT, FR] 85,410
Cei patru acrobaţi IDE Fire Djaevle (R. Dinesen, 1911) [DK] 41
Cei patru cavaleri ai apocalipsului / The Four Horsemen of the Apocalypse (R. Ingram, 1921) [US] 75,78,111,117
Cei patru cavaleri ai apocalipsului / The Four Horsemen of the Apocalypse (V. Minnelli, 1962) [US] 78
Cei47 de ronini / Chushingura (T. Kinugasa, 1932) [JP] 151,417
Cei 47 de ronini / Genroku chushingura I, II (K. Mizoguchi, 1941 – 1942) [JP] 151,248
Cei47 de\ ronini / Chushingura (H. Magachi, 1962) [JP] 151
Cei şapte magnifici / The Magnificent Seven (J. Struges, 1960) [US] 274,437
Cei şapte nebuni / Los siete locos (L. Torre-Nilsson, 1973) [AG] 254
Cei şapte samurai / Shikinin no samurai (A. Kurosawa, 1954) [JP] 235
412,442
Cei trei Muşcă-Tari / *The* Three Must-Get-There (M. Linder, 1922) [US] 88,10 bi

Cei trei muşchetari / The Three Musketeers (F. Niblo, 1921) [US] 74,88

Cei trei muşchetari / Les trois mousquetaires (H. Diamant-Berger, 1921) [FR] 83

Cei trei muşchetari / Les trois mousquetaires (A. Hunebelle, 1953) [FR] 83

Cei trei muşchetari / The Three Musketeers (R. Lester, 1973) [PN] 83,271,312

Cei trei purceluşi / The Three Little Pigš (W. Disney, 1933) [US] 325

Cei treisprezece / Trinadţat (M. Romm, 1937) [UR] 172

Celălalt / Der Andere (M. Mack, 1913) [D] 47

Cele două fluvii / The Two Rivers (M. Newman, 1985) [SA] 448

Cele patru fiice ale doctorului March / Four Daughters (M. Curtiz, 1938) [US] 177

Cele400 de farse ale diavolului / Les 400 farces du diable (G. Méliès, 1906) [FR] 175

Cele 400 de lovituri / Les 400 coups (F. Truffaut, 1959) [FR] 155,266

Cele trei coroane ale marinarului / Les trois couronnes du matelot (R. Ruiz, [FR] 341

Cele zece porunci / The Ten Commandments (C.B. De Mille, 1923) [US] 92,93,264

Cele zece porunci / The Ten Commandments (C.B. De Mille, 1957) [UŠ] 94

Celině şi Julie în barcă / Céline et Julie vont en băteau (J. Rivette, 1974) [FR] 831

Cel mai puternic / Den starkaste (A. Sjöberg, Lindblom, 1929) [SW] 134

Cenuşa / Popeioly (A. Wajda, 1965) [PL] 354
Cenuşăreasa / Cinderella (G.A. Smith, 1897) [UK] 20
Cenuşăreasa / Cendrillon (G. Méliès, 1912) [FR] 44
Cenuşăreasa / Cinderella (W. Disney, 1949) [UŠ] 325
Cenuşăroiul / Cinderfella (F. Tashlin, 1960) [US] 245
Cenuşă şi diamant / Popiól i diament (A. Wajda, 1958) [PL] 240,260,327
Ce putem face pentru pace şi dreptate / This We Can Do for Peace and
Justice (K. Harris, 1981) [SA] 440
Cercul / O cerco (A. Da Cunha Telles, 1970) [PT] 364] *Cercul roşu* / Le Cerele rouge (J.P. Melville, 1970) [FR] 353,380
Cer cuvântul / Proşu slova (G. Panfilov, 1975) [UR] 402
Ceremonia / Gishiki (N. Ōshima, 1971) [JP] 269,364
Cer senin / Cistoe nebo (G. Ciuhrai, 1961) [UR] 281,315
Cerul Berlinului / Der Himmel über Berlin (W. Wenders, 1987) [GW] 389,4Š4
Cerul infernului / Seraa fil vadi (Y. Shahin, 1954) [UA] 236
Cerul începe la etajul III (F. Munteanu, 1967) [RM] 289
Cerul întreg / Sara Akash (B. Cháterji, 1969) [ÎI] 349

*Cerul n-are grat*ii, (F. Munteanu, 1962) [RM] 289

Cerul poate să aştepte / Heaven Can Wait (E. Lubitsch, 1943) [US] 207

Cerul poate să aştepte / Heaven Can Wait (W. Beatty, B. Henry, 1978) [US] 313

Cerul vă aparţine / Le Ciel est à vous (J. Grémillon, 1944) [FR] 194

fp *s-a întâmplat cu Baby Jane*? / What Ever Happened te Baby Jane?

(R. Aldrich, 1962) [US] 174,249,291,419

C» *sa întâmplat cu Harry*? / The Trouble with Harry (A. Hitchcock, 1955) [US] 243

Cts-a întâmplat cu Mary? / What Happened to Mary? (J. Searle Bawley, W. Edwin, C. Brabin, G.A. Lessey, 1912) [US] 45

César (M. Pagnol, 1936) [FR] 200,388

César şi Rosalie ICésar et Rosalie (C. Sautet, 1972) [FR] 32

Cetatea eternă / Eternal City (E.S. Porter, 1913) [ŮS] 46,1*6

Cetatea Neamţului (E. Gârleanu, 1913) [RM] 49

Cetăţeanul Kane / Citizen Kane (O. W elles, 1941) [US] 182,183,186,211,261,321,442

Chang (E.B. Schoedsack, M. Cooper, 1927) [US] 117

Charles mort sau viu / Charles mort ou vif (A. Tanner, 1976) [SZ] 868

Charlie Chan / Charlie Chan Carries On (H. Mac Fadden, 1931) [US] 147

Charlie Chan la Operă / Charlie Chan at the Opera (B. Humberstene, 1937) [US] 342

Charlot, boxer / The Champion (C. Chaplin, 1915) [US] 56

Charlot, chelner / Caught în a Cabaret (C. Chaplin, 1914) [US] 52

Charlot debutează His New Job (C. Chaplin, 1915) [US] 56

Charlot face dolari / Tillie Punctured Romance (M. Sennett, 1914) US] 68

Charlot la bancă / The Bank (C. Chaplin, 1915) [US] 56

Charlot, poliţist / Basy Street (C. Chaplin, 1917) [US] 59.62

Charlot, soldat / Shoulder Arms (C. Chaplin, 1918) [US] 67

Charlot, şef de raion / The Floor Walker (C. Chaplin, 1916) [US] 59

Charulata (S. Ray 1964) [ÎI] 809,357

Cheia de sticlă / The Glass Key (F. Tuttle, 1935) [US] 278

Cheile fericirii / Cliuci sciastia (V. Gardin, I. Protazanov, 1913) [R] 56

Chemarea drumului / The Call of the Road (E.A. Colleby, 1920) [US] 74

Chemarea primăverii / Le Lac aux dames (M. Allégret, 1934) [FR] 382

Chermesa de la Paloma / La verbana de la Paloma (J. Buchs, 1921) [SP] 82

Chermesa eroică ILA Kermesse héroïque (J. Feyder, 1935) [FR] 163,166

176,210,223,351
Chestiunea rusă / Ruskii vopros (M. Romm, 1948) [UR] 209
China e aproape / Cina e vicina (M. Bellocchio, 1967) [IT] 317
China în luptă / Kitai v borbe (R. Karmen, 1939) [UR]]72
Chipul jănsiktet (I. Bergman, 1958) [SW] 350
Chipuri / Faces (J. Cassavetes, 1968) [US] 390
Chipuri de femei / Visages de femmes (P. Feldes, 1971) [FR] 417
Chipuri de femei / Visages de femmes (D. Écaré, 1985) [IV] 448
Chiriaşul / The Lodger (A. Hitchcock, 1926) [UK] 111,436
Chirii şi Metodiu / Kiril i Metodi (T. Dinov, 1981) [BU] 292
Chorus (M. Sen, 1979) [ÎI] 346
Christine (P. Gaspard-Huit, 1958) [FR, IT] 153
Christine (S. Dudow, 1963) [CE] 298
Cicerin (A. Zarhi, 1986), [UR] 452
Ciclul IDayereh mina (D. Mehrjui, 1974) [IR] 896
Cidul I El Cid (A. Mann, 1961) [US, IT] 329
Cina de la ora opt / Dinner al Eight (G. Cukor, 1933) [US] 161
Cinci detectivi la miezul nopţii / Murder hy Death (R. Moore, 1976) OBS)
147,436
Cinci piese uşoare / *Five* Easy Pieces (B. Rafelson, 1970) [US] 853, – 394

Cinci seri / Piat vecerov (N. Mihalkov, 1979) [UR] 394,432
*Cinci zile din*tr-*o viaţă* / Les cinq jours d'une vie (S. Cissé, 1971) [ML] 363
Cinci zile din vară / Five Days în Summer (F. Zinnemann, 4982) [US] 324
Cine-adevăr / Kino-Pravda (D. Vertov, 1922 – 1925) [UR] 86
Cine creşte corbi… / Cria cuervos (C. Saura, 1976) [SP] 268,333
Cinematograful de altă dată / Nickelodeon (P. Bogdanovich, 1976) [US] 366
Cinematograful la 20 de ani / Kino za 20 let (V. Pudovkin, E. Şut), A. Maceret, I. Oleşa, 1940) [UR] 182
Cinematograful şi zahărul / Cine y azúcar (M. Martinez, 1906) [CU] 30
Cine-ochi / Kino-glaz (D. Vertov 1924) [UR] 99
Cineva acolo sus mă iubeşte / Somebody up There Likes Me (R. Wise, 4956) [US] 247,337
Cioburi / Scherben (L. Pick, 1921) [D] 79,83,143,267
Ciodara ILA Ciociara (V. De Sica, 1961) [IT] 239,286,314,391
Ciocoii (H. Igiroşanu, 1931) [RM] 115,130
Circolo (O. Fischinger, 1933) [D] 157
Circul / The Circus (C. Chaplin, 1928) [US] 122
Circul IŢârk (G. Aleksandrov, 1936) [UR] 160,168,397
Citadela / The Citadel (K. Vidor, 1938) [US]

176
Ciudata dramă / Drôle de drame (M. Carné, 1937) [FR] 169,388
Ciuleandra (M. Berger, 1930) [RM] 139
Ciuleandra (S. Nicolaescu, 1984) [RM] 328,455
Ciulinii Bărăganului (L. Daquin, 1957) [RM] 278
Ciuma IMens pesten raser (H. Madsen, 1913) [DK] 52
Ciuma albă / Bílá nemoc (H. Haas, 1937) [CS] 170
Ciuma la Florenţa / Pest în Florenz (O. Rippert, 1919) [D] 69
Civilizaţie / Civilization (T.H. Ince, 1916) [US] 58,60,100
Câinele andaluz / Le Chien andàlou (L. Buñuel, 1928) [FR] 91,122,379
Câinele turbat / Nora nu / (A. Kurosawa, 1949) [JP] 216
Câmpiile morţii / The Killing Fields (R. Joffé, 1984) [UK] 446
Când bărbaţii vorbesc despre femei" / Quando los hombres hablan de mujeres
(F. Ayala, 1967) [AG] 277
Când copacii erau mari / Kogda derevia bâli bolşimi (L. Kulidjanov, 1962) [UR] 287
Când eram copii J Quand nous étions petits enfants (H. Brandt, 1961) [SZ] 280
Când se arată cucuveaua / Îl giorno della civetta (D. Damiani, 1968) IT] 302

Când vine pisica / Az prijde Kokour (V. Jasný, 1963) [CS] 299

Când voi fi mort şi livid / Kad budem mrtáv i beo (Z. Pavlović, 1967) [YU] 333

Cântă inima / Mein Hertz ruft nach din (C. Gallone, 1934) [D] 156

Cântă, poetulel / Poi pesniu poet! (Ş. Urusevski, 1973) [UR] 385

Cântăreţii străzii / Gassenhauer (L. Pick, 1931) [D] 143

Cinl Areful de jazz / The Jazz Singer (A. Crosland, 1927) [US] 119

I Inter despre negustorul Kalaşnikov / Pesni pro kupta Kalaşnikova (V. Goncoarov, 1909) [R] 36

t îniece interzise Zakazane piosenki (L. Buczkowski, 1947) [PL] 204

Cântecele Renaşterii (M. Ilieşu, 1969) [RM] 343

(*itntecul munţilor* / Planinska pesen (P. Stoicev, 1934) [BU] 160

Cin tec în zori (D. Tănase, 1986) [RM] 271

Cântecul Bempdettei / The Song of Bernadette (H. King, 1943) [ÙS] 352

Cântecul Ceylonului / Song of Ceylon (B. Wright, 1934) [UK] 155

Cântecul dragostei la canzone d'amore (U Righelli, 1930) [IT] 141

(*tntecul dragostei triumfătoare* / Pesni torjestruiuşcei liubri (E. Bauer, 1915) [R] 57,65

Cântecul inimii / Anchoudet el fouad (M. Volpi, S. Rosti, 1932) [UA] 148

Cântecul mării / *O* canto de mar (A. Cavalcanti, 1953) [BL] 233
Cântecul pescarului / Yu-suang Qu (Tsai Tzu Sheng, 1934) [C] 162
Cântând în ploaie / Singin in the Rain (S. Donen, G. Kelly, 1952) [US] 215,228,442
Câte ea zile din viaţa lui Oblomov / Neskolko doamnei iz jizni Oblomova (N.
Mihalkov, [1980) [UR] 411
Clanul sicilienilor / Le Clan des Siciliens (H. Verneuil, 1968) [FR] 411,412
Clasa muncitoare merge în paradis / La classa operaia va fi în paradise
(E. Petri, 1971) [IT] 352
Cléo de la 6 la 7 / Cléo de 5 à 7 (A. Varda, 1962) [FR] 264,288
Cleopatra (C.B. De Mille, 1934) [US] 264
Cleopatra (J.L. Mankiewicz, 1963) [US] 297,351,356
Climate / Climats (S. Lorenzi, 1962) [FR] 290
Clopotele roşii / Krasnîie kolokola (S. Bondarciuk, 1982) [UŘ1.265
Clovnii / Klovnen (A. Sandberg, 1916) [DK] 64
Clovnul şi câinii săi / Le Clown et ses chiens (É. Reynaud, 1892) [FR] 14
Clovnul şi măgarul său / The Clown and His Dunkey (C. Armstrong, 1910) [UK] 38
Coborârea celor nouă / 1 Kathodos ton ennia (C. Siopachos, 1985) [GR] 447
Cobra (G. Pan Cosmatos, 1986) [US] 413
Cobra veřde (W. Herzog, 1987) [GW] 337

Cocheta / Coquette (S. Taylor, 1929) [US] 431
Cocoşatul / Le Bossu (A. Hunebelle, 1960) [FR] 299
Cocoşatul de la Notredame / The Hunchback of Notredame (W. Worsley, 1923) [US] 91
Cocoşatul de la Notredame / The Hunchback of Notredame (W. Dieterle, 1938) [US] 292
Cohen la Coney Island / Cohen Collects a Debt (M. Sennett, 1912) [US] 45
Colecţionara / *La*. Collecţionneuse (E. Rohmer, 1967) [FR] 293
Colecţionarul / The Collector (W. Wyler, 1965) [US] 313,319
Coliba unchiului Tom / Uncle Tom Cabin (E.S. Porter, 1902) [US] 186
Colina / The Hill (S. Lumet, 1965) [UK] 222,253,314
Colonelul Redl / Redl ezredes (I. Szabô, 1985) [HU] 311,448
Colţuri din România (P. Călinescu, C. Wesse, 1936) [RM] 169
Columna (M. Drăgan, 1968) [RM] 300
Comedia erotică a unei nopţi de vară / A Midsummer Night's Sex Comedy
(W. Allen, 1982) [US] 345
Comedianţii / Komödianten (G.W. Pabst, 1941) [D] 330
Comedianţii / The Comediants (P. Glenville, 1967) [US, FR] 304
Comedianţii / O Thiasos (T. Angelopoulos, 1975) [GR] 386,402

Comedie fantastică (I. Popescu-Gopo, 1975) [RM] 286
Comedie mută 77 / Silent Movie (M. Brooks, 1976) [US].409
Comisarul / Komisar (A. Askoldov, 1967 – 1987) [UR] 456
Comoara / *Der* Schatz (G.W. Pabst, 1923) [D] 89
Comoara / Nidhanaya (L.J. Peries, 1970) [CE] 250
Comoara din Sierra Madré / The Treasure of the Sierra Madré (J. Huston, 1948) [US] 208,252,397
Comoara lui Arne / Her Arnes Pengar (M. Stiller, 1919) [SW] 70,127
Comoara pierdută / Tresoro perdido (H. Mauro, 1927) [BL] 108
Compartimentul ucigaşilor / Compartiment tueurs (Costa-Gavras, 1965) [FR] 224,320,339
Complot de familie / Family Plot (A. Hitchcock, 1976) [US] 436
Complotul condamnaţilor / Zagovor obrecionnih (M. Kalatozov, 1950) [UR] 209
Compoziţie în albastru / Composition în blau (O. Fischinger, 1933) [D] 157
Compresorul şi vioara / Katok i skřipka (A. Tarkovski, 1961) [UR] 284
Comunianţii / / *Taina împărtăşaniei* / Nattvardsgästerna (I. Bergman, 1962) [SW] 283
Comunistul / Kommunist (I. Raizman, 1957) [UR] 315

Concert pentru un exil / Concerto pour un exil (D. Écaré, 1968) [IV] 339
Concertul / Konţert (S. Ivanov, 1941) [UR] 184
Concurs (D. Piţa, 1982) [RM] 397
Condamnaţii / The Damned (J. Losey, 1961) [UK] 271
Condiţia umană / Ningen no joken (M. Kobayashi, 1959) [JP] 269
Confesiuni sincere / True Confessions (U. Grossbard, 1981) [US] 391
Conflicte (D. Szezechura, 1960) [PL] 340
Conformistul / Îl conformista (B. Bertolucci, 1970) [IT] 339,355
Congestia / Uplotnenie (A. Penteleev, 1918) [UR] 68
Congo se trezeşte / Congo qui s'éveille (E. Genval, 1925) [BE] 108
Congresul dansează / *Dût* Kongress tanzt (E. Charell, 1931) [AU] 145
Conney Island (R. Arbuckle, 1917) [US] 126
Consiliu de familie / Conseil de famille (Costa-Gavras, 1985) [FR] 342
Conspiratorii / La Congiura (J. Pedro de Andrade, 1972) [BL] 385
Conspiraţia Wilby / The Wilby Conspiracy (R. Nelson, 1975) [UK] 220
Constanţă IConstans (K. Zanussi, 1980) [PL] 346
Constructorul de viori din Cremona / The Violin Maker of Cremona (D.W.
Griffith, 1909) [US] 37 *Contemporanul tău* /

Tvoi sovremènnik (I. Raizman, 1968) [UR] 334
Contesa desculţă / The Barefoot Contessa (J.L. Mankiewicz, 1954) [US] 236,306
Contesa roşie / A vörös grófno (M. Biró, 1985) [HU] 449
Contesa Walewska / Conquest (C. Brown, 1937) [US] 113,426
Continentul în flăcări / Pâlaiuşcii kontinent (R. Karmen, 1972) [UR] 376
Cantract IContrakt (K. Zanussi, 1980) [PL] 362
i on trap Ian IYâstrecinâi (F. Ermler, S. Iutkevici, 1932) [UR] 150
Conversaţia / The Conversation (F.F. Coppola, 1974) [US] 365,376,396
Copacul dorinţelor / *Drey o* jelaniia (T. Abuladze, 1977) [UR] 392
l'opiii. ILes Enfants (M. Duras, 1984) [FR] 399,456
Copiii căpitanului Grant / *În* Search of Castaways (R. Stevenson, 1961) [UK] 367
Copiii din Hiroshima / Genbaku no ko (K. Shindo, 1952) [JP] 227
Copiii-minune 1 Wir Wunderkinder (K. Hoffman, 1959) [GW] 269
Copiii ne privesc / 1 bambini ci guardano (V. De Sica, 1943) [IT] 193
Copiii paradisului / Les Enfants du paradis (M. Carné, 1945) [FR] 169,192,196,347,371,418
Copiii tăcerii! Children of a Lesser God (R. Haines, 1986) [US] 452,454
Copilăria lui Gorki / Detstro Gorkogo (M.

Donskoi, 1938) [UR] 176

Copilăria lui Ivan / Ivanovo detstro (A. Tarkovski, 1962) [UR] 288,404

Copilul altuia IMuna Moto (JY Dikongue Pipa, 1975) [CM] 406

Copilul preeriei / The Child of the Prairie (T. Mix, 1913) [US] 39

Copilul şi ceaţa / El niño y la niebla (R. Gavaldon, 1954) [MX] 239

Corabia nebunilor / Ship of Fools (S. Kramer, 1965) [US] 284,312,331,421

Corabia străinilor / Korabl prişelţev (S. Nikonenko, 1986) [UR] 385

Corbul / Le Corbeau (H.G. Clouzot, 1943) [FR] 192,415

Corbul / The Raven (R. Corman, 1963) [US] 342

Cornova (H. S thaï, A. Golopenţia, 1932) [RM] 167

Cornul de capră / Koziat rog (M. Andonov, 1972) [BU] 367

Coroana de fier / La corona di ferro (A. Blasetti, 1941) [IT] 186

Corsarul / The Sea Hawk (M. Curtiz, 1940) [US] 267

Cortul roşu / Krasnaia poliata (M. Kalatozov, 1968) [UR, IT] 378

Corupţia / The Graft (G.A. Lessey, R. Stanton, 1916) [US] 59

Costică şi Mitică întâlnesc omul invizibil / Abbot and Costello Meet the

Invisible Man (C. Lament, 1942) [US] 157
Coşmarul parfumat / Mababangong Bamgungot (K. Tahimik, 1977) [PH] 423
Cotitura cea mare / Velikii perelom (F. Ermler, 1945) [UR] 195
Cotton Club (F.F. Coppola, 1984) [US] 376
Cowboy-ul de la miezul nopţii / Midnight Cowboy (J. Schlesinger, 1969) [US] 333,343
Croc (F. Back, 1982) [CN] 441
Crainquebille (J. Feyder, 1922) [FR] 87,123,163,210
Crainquebille (J. de Baroncelli, 1934) [FR] 102
Crăciun alb / White Christmas (M. Curtiz, 1954) [US] 234
Crăciun cu Elisabeta / Vánoce z Alžbětou (K. Kachyúa, 1968) [CS].315
359
Crăciun sub bombe / Christmas Under Fire (H. Watt, 1941) [UK] 187
Crăciunul locuitorilor pădurii / Rojdestro obitateli lesa (Y. Stare viei, 1912) [R] 43
Crima domnului Lange / Le Crime du Monsieur Lange (J. Renoir, 1935 [FR] 418,429
Crima Nataliei Roguin / Gribouille (M. Allégret, 1937) [FR] 200
Crima prinţesei Sirvanska / Prestuplenie kniajnî Sirvanskoi (I. Perestiani, 1926) [UR] 91
Crimă din patimă / Crime of Passion (K. Russell, – 1984) [UK] 286
Crimă fără pasiune / Crime Without Passion (B. Hecht, C. MacArthur, 1934) [US] 161

Crimă şi pedeapsă / Prestuplenie i nakazanie (I. Vronski, 1913) [R] 50

Crimă şi pedeapsă / Crime et châtiment (P. Chenal, 1935) [FR] 173,191

Crimele lui Diego Alves J Crimes de Diego Alves (J. Tavares, 1908) [PT] 35

Criminal la cerere / Criminal por obsecració (B. Díaz Quesada, 4910) [CU] 40

Crinul strivit / Broken Blossoms (D.W. Griffith, 1919) [US] 70,81,168

Cristos interzis / Îl cristo proibito (C. Malaparte, 1950) [IT] 220

Criza! Crisis (H. Kline, 1938) [US] 177

Croaziera (M. Daneliuc, 1981) [RM] 404,439

Croaziera neagră / Croisière noire (L. Poirier, 1926) [FR] 110

Croitorul din Torjok IZakroişcilt iz Torjka (I. Protazanov, 1925) [UR] 327

Cromophobia (R. Servais* 1965) [BE] 317

Cronica amanţilor săraci / Cronaca di poveri amanţi (C. Lizzani, 1954) [IT] 224

Cronica anilor de foc / Chronique des années de braise (M. Lakhdar IIarriina, 1975) [SE] 326,398

Cronica Annei Magdalena Bach / Chronik der Anna Magdalena Bach (J.M.

Straub, 1969) [GW] 342

Cronica de la Grieshuus / Zur Chronik von Grieshuus (A. von Gerlach, 1924) [D] 105

1899) *Cronica Planetei albastre* / Chronique de la Planète bleue (H. Brandt, [SZ] 280

Cronica unei crime / Chronik eines Mordes (J. Hesbers, 1965) [CE] 311
Cronica unei iubiri / Cronaca di un amore (M. Antonioni, 1950) [IT] 213,219,230
Cronica unei morţi anunţate / Chronique d'une mort annoncée (F. Roşi, 1986) [IT] 262
Cronica unei veri / Chronique d'un été (J. Rouch, 1961) [FR] 280
Cronică de familie / Cronaca familiare (V. Zurlini, 1962) [IT] 412
Cronică moravă / Všichni dobři rodáci (V. Jasný, 1968) [CS] 338
Cross Creek (M. Ritt, 1982) [US] 309
Crucea de fier / The Iron Cross (S. Peckinpah, 1977) [US] 344
Crucişătorul Potemkin / Bronenoseţ Potiomkin (S. Eisenstein, 1925) [UR] 104,106,124,209,261,356,401,442
Cuartet / Quartet (J. Ivory, 1981) [UK, FR] 402,439
Cuba (R. Lester, 1979) [UK] 312
Cuba, da! / Cuba, şi! (C. Marker, 1962) [FR] 287
Cuba dansează / Cuba baila (J. García Espinosa, 1960) [CU] 276
Cucerirea Planetei maimuţelor / Conquest of the Planet of the Apes (J. Lee Thompson, 1972) [US] 335
Cucerirea Polului / À la conquête du Pôle (G. Méliès, 1912) [FR] 44,175
Cucerirea unui continent / Wining a Continent

(H. Shaw, 1917) [SA] 66

Cuceritorii aerului / Valerii Cikalov (M. Kalatozov, 1941) [UR] 378

farul stării / The Ster iile Cuckoo (A.J. Pakula, 1969) [US] 376

fu drag, mama... / Csok, anyu... (J. Rosa, 1987) [HU] 455

fuihul îndrăgostiţilor / Antoine et Antoinette (J. Becker, 1947) [FR] 271

fu / du la Icar / / comme Icar (H. Verneuil, 1979) [FR] 320,411

fui i-a *frică de omul negru* / [Wer furchtet sich vorm schwarzen Mann (S. Kalino, 1976) [CE] 415

fui i-a frică de Virginia Woolf? / Who's Affraid of Virginia Woolf? (M.
Nichols, 1966) [US] 304,32 – 2,351

fui, ti bate ceasul / F or Whom the Bell Tolls (S. Wood, 1943) [US] 281

Culesul piersicilor / Picking Peaches (M. Sennett, 1923) [US] 90

Culoarea banilor / The Color of Money (M. Scorsese, 1986) [US] 337–, 452

Cumătră uscată / La comare secca (B. Bertolucci, 1962) [IT] 355

fu mâinile curate (S. Nicolaescu, 1972) [RM] 280,328

Vu mâinile pe oraş / Le mani sulla città (F. Roşi, 1963) [IT] 262,286,299,319

Cum merge tinere? / Hogy àllunk, fiatalember? (G. Révész, 1963) [HU] 291

Vu ochii legaţi / Os ojos vendados (G. Saura,

1978) [SP] 268,333
Cu o inimă atât de mare / Un cœur gros comme ça (F. Reichenbach, 1962) [FR] 289
Vu pumnii în buzunar / / pugni în tasca (M. Bellocchio, 1965) [IT] 317
Curajul marilor spaţii (M. Ilieşu, 1979) [RM] 343
Curajul poporului / Cořaje de-l pueblo (J. Sanjines, 1971) [BO] 361
Curăţenia oraşului / N.U. (M. Antonioni, 1948) [IT] 207
Curcubeul / Raduga (M. Donskoi, 1944) [UR] 194
Curierul) Kurier (K. Şahnazarov, 1987) [UR] 454
Curriculum vitae (P. Koujsky, 1987) [CS] 454
Curro Vargas (J. Buchs, 1923) [SP] 82
Cursa (M. Daneliuc, 1975) [RM] 404
Cursul vieţii / Lebensläufe (W. Junge, 1981) [CE] 439
Cu sânge rece / În Cold Blood (R. Brooks, 1967) [US] 279
Cu sufletul la gură / À bout de soufle (J.L. Godard, 1960) [FR] 170,264,271,276,315
Cutia cu culori / Color Box (L. Lye, 1934) [UK] 161
Cutia magică / The Magic Box (J. Boulting, 1951) [UK] 78
Cutia Pandorei / Die Büchse der Pandora (A. von Cserepy, 1919) [D] 371
Cutia Pandorei / Die Büchse der Pandora (G.W.

Pabst, 1929) [D] 180,330
Cutia umbrelor / The Shadow Box (P. Newman, 1980) [US] 258
Cu toţii în carusel / Everybody Rides the Carousel (J Hubley, 1975) [US] 416
Cu toţii pe scenă / The Gang's All Here (B. Berkeley, 1944) [US] 408
Cutremurul / Earthquake (M. Robson, 1974) [US] 351
Cuţitul (K. Hamadé, 1972) [SY] 370
Cuţitul în apă / Noz w wodzie (R. Polanski, 1962) [PL] 287
Cu viaţa în faţă / La Vie devant soi [M. Misrahi, 1977) [FR] 421
Cuvinte de alint / Terms of Endearment (J.L. Brooks, 1983) [US] 243»
394,443
Cuvântul IOrdet (G. Molander, 1943) [SW] 380
Cuvântul IOrdet (G. Th. Dreyer, 1955) [DK] 240,336
Cuvântul dat / O pagador de promesas (A. Duarte, 1962) [BL] 289
Cyrano şi D'Artagnan / Cyrano et D'Artagnan (A. Gance, 1963) [FR] 395
D
Dacă... / If... (L. Anderson, 1968) [UK] 155,338
Dacă ea zice da / Şi elle dit oui, je ne dis pas non (C. Vital, 1983) [FR]318
Dacă trenul nu soseşte / Esli ne idiot poezd (E. Zahariev, 1967) [BU]395
Dacă Versailles mi-ar fi povestit / *Şi* Versailles

în était conté (S. Guitry, 1953) [FR] 255
Dacă vrei să fii fericit / Esli hoceş bâti sciastlivâm (N. Gubenko, 1974) [UR] 369
Dacii (S. Nicolaescu, 1967) [RM] 300,327,429
Dadascope (H. Richter, 1957) [SZ] 407
Daisy Clover / Inside Daisy Clover (R. Mulligan, 1966) [US] 283
D-ale zilei (A. Petrescu, 1948) [RM], 209
Dama cu camelii IKameliadamen (V. Larsen, 1907) [DK] 32
Dama cu camelii / La Dame aux camélias (H. Pouctal, 1911) [FR] 84,90
Dama cu camelii / La Signora delle camelie (G. Serena, 1915) [IT] 59
Dama cu camelii / Camille (G. Cukor, 1937) [US] 158,166,187
Dama cu camelii / *La*. Dame aux camélias (M. Bolognini, 1980) [IT, FR] 401
Dama de pică / Pikovaia dama (P. Ciardânin, 1910) [R] 39
Dama de pică / Pikovaia dama (I. Protazanov, – 1916) [R] 59,178,196
Daniel (S. Lumet, 1984) [US] 253
Dans apaş / Appaschentanz (F. Porten, 1906) [D] 40
„Dansatoarele” / Les Valseuses (B. Blier, 1973) [FR] 298,386
Dans serpentin / Der Schlagentanz (MSkládánovski, 1895) [D] 16
Dansul / *A* tánc (B. Ziteovski, 1901) [HU] 25
Dansul curcubeului / Rainbow Dance (L. Lye,

1936) [UK] 161
Dansul morţii / Der Intentanz (U. Gad, 1912) [D] 42,371
Dansul scheletelor / The Skeleton Dance (W. Disney, 1929) [US] 132
Dantelăreasa ILA Dentellière (C. Goretta, 1977) [FR, SZ] 380,423
Danton (D. Buchowetzki, 1921) [D] 150
Danton (A. Wajda, 1982) [FR] 441
Darling (J. Schlesinger, 1965) [UK] 313
Darling Lili (B. Edwards, 1970) [US] 306
Dar nu este un lucru serios / Mă non è una cosa seria (M. Camerini, 1936) [IT] 151
Datoria internă / La deuda interna (M. Pereira, 1987) [AG] 456
Datorie şi sacrificiu (I. Şahighian, 1925) [RM] 105,119
Daţi-*i drumul, e un vals*!! Laissez aller… c'est un valse! (G. Lautner, 1970) [FR] 318
David, băiat la toate / Tol able David (H. King, 1921) [US] 81
David Copperfield (A.W. Sandberg, 1922) [DK] 87
David Copperfield (G. Guker, 1935) [US] 158,165
I h aici în eternitate / From Here to Eternity (F. Zinnemann, 1953) [US]".
m, 322,324
În ne *fi… Harap Alb* (I. Popescu-Gopo, 1965) [RM] 286
În a v-aţi ascunselea… / Den en ni shisu (S.

Terayama, 1975) [JP] 404

Debutul unui patinator / Les Débuts d'un patinateur (M. Linder, 1906) [FR] 30

Incameronul / Îl decamerone (P.P. Pasolini, 1971) [IT] 331,403

íhmnbrie / Décembre (M. Lakhdar H amina, 1971) [SE] 326

În ce păcătuiesc soţii? / Gun sundari (G.J. Shan, 1925) [ÎI] 108

În ce Rezistenţa? (Chr. Ghazi, 1972) [LY] 370

Decizia de a încinge: primele rezultate / La decision de vencer, los primeros frutos (colectiv, 1981) [SV] 440

Declaraţie de dragoste / Obiasnenie liubri (I. A verb ah, 1978) [UR] 342

Declasaţii / Underworld (J. von Stemberg, 1927) [US] 117,347

Declinul Imperiului american / Le Déclin de l'Empire Américain (D.

Arcand, 1986) [CN] 451

De doi bani speranţă / Duc soldi di speranza (R. Castellani, 1952) [IT] 229

De două ori într-*o singură data* / Twice în a Lifetime (B. Yorkin, 1986) [US] 365,395

Deep End (J. Skolimowski, 1970) [GW, US] 315

De la nouă la nouă / From Nine to Nine (E.G. Ulmer, 1936) [CN.] 170

De la Renoir la Picasso / De Renoir à Picasso (P. Haesaerts, 1949) [BE] 387

Delir / *A* Woman of Affair (C. Brown, 1928) [US] 113,167

Delta Force (M. Golan, 1986) [US] 312,437
Denunţătorul / The Informer (D.W. Griffith, 1914) [US] 431
Denunţătorul / The Informer (J. Ford, 1935) [US] 74,164,270,381
Deochiul / Le mauvais œil (G. Dekeukeleire, 1938) [BE] 360
Deodată, vara trecută / Suddenly Last Summer (J.L. Mankiewicz, 1959) [US] 322
Departe de lumea dezlănţuită / Far from the Madding Crowd (J. Schlesinger, 1967) [UK] 288,343,415
Depăşirea / Îl sorpasso (D. Risi, 1962) [IT] 339,392
Deprinsa, deprinsa (C, Saura, 1981) [SP] 268,439
Deputatul de Baltica Deputat B al tiki (A. Zarhi, I. Heifiţ, 1937) [UR] 171,323,372
De Sade (C. Endfield, 1969) [US, GW] 313
Desculţ în parei Barefoot in the Park (G. Saks, 1967) [US] 370,426
Desenatorul rapid / Dessinateur express (G. Méliès, 1896) [FR] 17
Desfăşurarea (P. Călinescu, 1955) [RM] 240
Despre altceva /. O nečem jiném (Y. Chytilová, 1963) [CS] 301
Despre ospăţ şi invitaţi / O slavnosti a hostech (J. Němec, 1966) [CS] 325
Despre stele şi oameni / Of Stars and Men (J. Hubley, 1962) [US] 416
Desprinderea / Taking Off (M. Forman, 1971)

[US] 315

Destăinuiri / Alionka (B. Barnet, 1961) [UR] 310

Deşertul roşu / Îl deserto rosso (M. Antonioni, 1964) [IT] 307,325

Deşertul tătarilor / Îl deserto dei tartari (V. Zurlini, 1976) [IT] 339,350,401,411

Deşertul viul The Living Desert (J. Algan, 1953) [US] 213

Deşteptarea / Reveille (G. Pearson, 1924) [UK] 98,99

Deşteptarea / Przebudzenie (A. Ford, 1934) [PL] 148

Detaşamentul Concordia (F. Munteanu, 1980) [RM] 289

Detaşamentul roşu de femei / Hong she miang ze chum (Xie Jin, 1960; colectiv, 1970) [CC] 357.

Detectiv / Détective (J.L. Godard, 1986) [FR]" 276

Detectivul (C. Radovici, M. Voiculescu, 1913) [(RM] 49

De trei ori Ana / Třes véces Ana (D.J. Kohon, 1962) [AG] 277

De veghe pe Rin / Watch on the Rhine (H. Shumlin, 1944) [US] 278

Dezertorul IDezertir (V. Pudovkin, 1933) [UR] 166,181,231,372

Dezertorul / Îl disertore (G. Berlinguer, 1983) [IT] 444

Deznădăjduiţii / Desperate Characters (F.D. Gilroy, 1971) [US] 243

Dezonorata / Dishonored (J. von Stemberg, 1931) [US] 164,347

Dhrupad (M. Kaul, 1984) [ÎI] 356

Diagonala nehunului / La Diagonale du fou (R. Dumbo, 1984) [FR, SZI 445

Dialogul este posibil / Možnosti dialogu (J. Svankmayer, 1983) [CS] 443

Dialogul unor exilaţi / Dialogo de exilados (R. Ruiz, 1974) [FR] 341

Diamantele nopţii / Démanty noci (J. Němec, 1964) [CS] 307

Diamantele sunt veşnice / Diamonds Are Forever (G. Hamilton, 1971) [UK] 294

Diavolii / The Devils (K. Russell, 1971) [UK] 271,345

Diavolul de „Batesse" / That Devil Batesse (W. Wolbert, 1918) [US] 91

Diavolul în corp / Le Diable au corps (C. Autant-Lara, 1947) [FR] 205,238,267

Diavolul în corp / Îl diavolo în corpo (M. Bellocchio, 1986) [IT] 317

Diavolul în inimă / Le Diable au cœur (B. Queysanne, 1976) [FR] 29 e

Diavolul în Sofia / Diavolat v Sofia (V. Ghendov, 1921) [BU] 79

Dictatorul / The Great Dictator (C. Chaplin, 1940) [US] 183

Dies Irae IVredens dag (C. Th. Dreyer, 1943) [DK] 193,335

Dilema (H. C arisen, 1962) [DK] 291

Diligenta / The Stagecoach (J. Ford, 1939) [US] 142,178,202,270,381,432

Dimineaţa / Jutro (P. Diordjević, 1967) [YU] 314

Dimineţile unui băiat cuminte (A. Blaier, 1967) [RM] 327,353

Din abis / Desde el abismo (F. Ayala, 1980) [AG] 277

Dincolo de Africa / Out of Africa (S. Pollack, 1985) [US] 394,447

Dincolo de bine şi de rău / Al de la de-l bene e de-l male (L. Cavani, 1982) [IT] 388

Dincolo de moarte / Mas alla de la Muerte (B. Perojo, 1924) [SP] 236

Dincolo de nisipuri (R. Gabrea, 1973) [RM] 420

Dincolo de uşă / Oltre la porta (L. Cavani, 1982) [IT] 388

Dinozaurul Gertie / Gertie, the Dinozaur (W. McKay, 1909) [US] 37

Din treaptă în treaptă / *Von* Stufe zu Stufe (H. Hanuš, G. Veltee, 1908) [D] 35

Din zori şi până în miez de noapte / Von Morgens bis Mitternacht (K.H.
Martin, 1920) [D] 79.

Dirigintele de poştă / Der Postmeister (G. Ucicky, 1940) [D] 182

Dirijabilul furat / Ukradena v zduholând (K. Zeman, 1966) [CS] 259

Dirijorul / Dyrigent (A. Wajda, 1979) [PL] 435

Dispariţia unei doamne / L'Escamotage d'une

dame (G. Méliès, 1896) [FR] 17
Dispărutul / Missing (Costa-Gavras, 1982) [US] 342,440
Dispreţul / *he* Mépris (J.L. Godard, 1963) [FR] 287,301
Disraeli (A.E. Green, 1929) [US] 133
Distratul / Le Distrait (P. Richard, 1970) [FR] 426
Ditte, fiica omului / Ditte menneskebarn (B. Henninglensen, 1946) [DK] 202
Divina doamnă / The Divine Lady (F. Lloyd, 1929) [US] 131
Divorţ italian / Divorzio all italiana (P. Germi, 1961) [IT] 270,284,391
Divorţul vesel / The Gay Divorcee (M. Sandrich, 1934) [US] 161
Dl. Prokouk, detectiv / Pan Prokouk detektivem (K. Zeman, 1958) [CS] 208
Dl. Prokouk, inventator / Pan Prokouk vynálezcem (K. Zeman, 1949) [CS] 208
Dl. Smith la Senat / Mr. Smith Goes to Washington (F. Capra, 1939) [US] 159,181
Doamna cu căţelul / Dama's sobacikoi (I. Heifiţ, 1960) [UR] 270,279,284
Doamna din Cayenne / La dama de las Cayenas (F. Zimmermann, 1913) [VE] 51
Doamna din lac / Lady in the Lake (R. Montgomery, 1946) [US] 203
Doamna din Shanghai / The Lady from Shanghai (O. Welles, 1947) [US1
205

Doamna fără camelii / La signora senza camelie (M. Antonioni, 1953) [IT]229

Doamna Forsyte / That Forsyte Woman (C. Bennett, 1949) [US] 267

Doamnă Deri, unde mergi? / Derine, hol van? (G. Maár, 1976) [HU] 246

Doamnele din Bois de Boulogne / Les Dames de Bois de Boulogne (R. Bres son, 1945) [FR] 195

Doar o mamă / Bàra en mor (A., Şiôberg, 1949) [SW] 134,222

Doctor Jivago / Doctor Zhivago (D. Lean, 1965) [UK] 295,313

Doctor Poenaru (D. Tănase, 1973) [RM] 306

Dodeskaden (A. Kurosawa, 1970) [JP] 348,355,363,412

Doi acri de pământ / Do Bingha Z amin (B. Roy, 1952) [ÎI] 228,238

Doi amanţi / Two Lovers (F. Niblo, 1928) [US] 105

Doua drum / Two for the Road (S. Donen, 1967) [UK] 229

Doi oameni şi un dulap / Dwa ludzie z szafa (R. Polanski, 1958) [PL] 262

Doisprezece oameni furioşi fâwelve Angry Men (S. Lumet, 1957) [US]253

Doi vecini (G. Saizescu, 1958) [RM] 388

(*La*) *dolce vita* (F. Fellini, 1960) [IT] 270,279,314

Domeniu particular / Meren Juhlat (M. Kurkvaara, 1962) [FI] 282

Domiciliu conjugal / Domicile conjugal (F.

Truffaut, 1970) [FR] 265

Dominoul verde / Le Domino vert (H. Decoin, 1935) [FR] 185

Domnişoara Iulia / Froken Julie (A. Sjöberg, 1951) [SW] 134,222

Domnişoara şi violoncelistul / La Demoiselle et le violoncelliste (J.F. Laguionie, 1965) [FR] 425

J *domnişoarele din Rochefort* / Les Demoiselles de Rochefort (J. Demy, 1967) [FR] 303,330

Domnişoarele din Wilko / Panny z Wilka (A. Wajdä, 1979) [PL] 362

Domnul / Monsieur (J.P. Le Chanois, 1964) [FR] 412

Domnul Bug merge la oraş jMr. Bug Goes to Town (M. Şi D. Fleischer, 1961) [US] 372.

Domnul Max / Îl signier Max (M. Camerini, 1937) [IT] 151

Domnul Ripois / Monsieur Ripois (R. Clément, 1954) [FR] 236

Domnul Verdoux / Monsieur Verdoux (G. Chaplin, 1947) [US] 204

Bon Giovanni (J. Losey, 1979) [IT, FR, GW] 434

Don Juan (A. Crosland, 1926) [US] 110,188

Don Juan 73 (R. Vadim, 1973) [FR] 287

Don Juan Tenorio (S. Toscano Barragan, 1898) [MX] 23

Don Quijote / Don Quixote (E. Dillon, 1916) [US] 254J

Don Quijote / Don Quixote (M. Elvey, 1923) [UK] 254

Don Quijote (L. Lauritzen, 1926) [DK] 83,254
Don Quijote (G.W. Pabst, 1933) [FR] 158,254
Don Quijote / Don Kihot (G. Kozânţev, 1957) [UR] 264,279,304,323,379
Don Quijote (E. Ruutsalo, 1961) [FI] 254
Don Quijote de La Mancha (R. Gil, 1947) [SP] 254
Dorinţa / Touha (V. Jasný, 1958) [GS] 262
Dosarul negru / Le Dossier noir (A. Cayatte, 1955) [FR] 21*
Două minute de vederi adevărate / Two Minutes of Natural Views (E.S. Porter, 1889) [US] 23
Două sute de mii de leghe sub mări / Deux cent milles lieues sous les mers
(G. Méliès, 1907) [FR] 175
Douro – Truda celor de pe fluviu / Duoro faina fluvial (M. de Oliveira, 1931) [PT] 268
Dracula (T. Browning, 1931) [US] 146
Draga mea Clementina / My Darling Clementine (J. Ford, 1946) [US] 169,201,381
Dragă Caroline / Caroline chérie (R. Pottier, 1951) [FR] 221
Dragă Irene / Kaere Irene (C. Braad Thomson, 1971) [DK] 363
Dragă necunoscută / Chère inconnue (M. Mizrahi, 1980) [FR] 421
Dragostea actriţei Sumako jJoyu Sumako no koi (K. Mizoguchi, 1947) [JP] 248
Dragostea cea mare / Le grand amour (P. Étaix, 1969) [FR] 295

Dragostea, după-amiază / L'Amour, l'après-midi (E. Rohmer, 1972) [FRJ 293

Dragostea e mai rece deelt moartea / Liebe ist kalter als der Tod (R.W. Fassbinder, 1969)) [GW] 344,437

Dragostea e o glumă Aiubovta e ludosti (V. Ghendov, 1917) [BU] 79

Dragostea e război / Love Is War (R.L. Henriksen, 1970) [NO] 355

Dragostea la 20 de ani / L'Amour à vingt ans (F. Truffaut, R. Rossellini» S. Ishiharra, M. Ophtils, A. Wajda, 1962) [FR] 265

Dragostea lui Alioşa / Alioşkina liubov (S. Tumanov; G. Şciukin, 1961) [UR] 278

Dragostea marinarului (G. Radovici, M. Voiculescu, 1913) [RM] 49

Dragostea mea nu moare / Mă l'amore mi-o non muore (M. Caserini, 1913) [IT] 51

Dragostea şi revoluţia (G. Vitanidis, 1983) [RM] 361

Dragostea unei blonde / Lásky jedné plavovlásky (M. Forman, 1965) [CS] *Dragostea unei femei* / L'Amour d'une femme (J. Grémillon, 1953) [FR] 267

Dragoste cu un străin adevărat / Love With the Proper Stranger (R. Mulligan, 1963) [US] 283

Dragoste de mamă / Das Licht der Liebe (R.A. Stemmle, 1954) [AU] 159

Dragoste 65 / Karlek 65 (B. Widerberg, 1965)

[SW] 296

Dragoste şti *moarte* / Love and Death (W. Allen, 1975) [US] 345,399

Dragoste, viaţă şi râsete / Love, Life and Laughter (G. Pearson, 1923) [UK] 99

Dragul meu sătuc IVesničko mă středisková (J. Menzel, 1986) [CS] 451

Drama ciocírliei / Pacsirta (L. Ranódy, 1964) [HU] 246,303

Drama geloziei / Dramma della geloşia (E. Scola, 1970) [IT] 400

Drăcuşorii roşii / Krasnîie diavoliata (I. Perestiani, 1923) [UR] 91

Drăguş (P. Sterian, N. Argintescu-Amza, 1929) [RM] 167

Dreptate în lanţuri (D. Piţa, 1983) [RM] 397

Dreptate pentru toţi / And Justice for All în Jewison, 1979) [US] 401

Dr. Jekyll şi Mr. Hyde / Doctor Jeky 11 and Mr. Hyde (J.S. Robertson, 1920) [US] 72,188

Dr. Jekyll şi Mr. Hyde / Dr. Jekyll and Mr. Hyde (R. Mamoulian, 1932) [US] 72,398 v

Dr. Jekyll şi Mr. Hyde / Dr. Jekyll and Mr. Hyde (V. Fleming, 1941) [US], 72,330

Dr. Mabuse, jucătorul / *Dr.* Mabuse der Spieler (F. Lang, 1922) [D] 85,88

Dr. No (T. Young, 1962) [US] 294

Dr. Strângelove sau cum am învăţat să nu mă mai îngrijorez şi să iubesc bomba / Dr. Strângelove or How / Learned to Stop Worrying and Love the Bombe (S. Kubrick, 1964) [US] 308,366,436

Drumul (*Y.*G. Mohamed, 1973) [LY] 384

Drumul [Serangan Fajar (A.C. Noer, 1977) [IO] 423

Drumul / Yol (S. Gören, 1981) [TU, SZ] 440

Drumul mare / Le grand chemin (J.L. Hubert, 1987) [FR] 456

Drumul păcatelor / Way of AU Flesch (V. Fleming, 1927) [US] 116,217

Drumul spre cer / Himlaspelet (A. Sjöberg, 1942) [SW] 190

Drumul spre est / Way Down East (D.W. Griffith, 1920) [US] 73,81,168

Drumul spre est-jWay Down East (H. King, 1935) [US] 74

Drumul spre înalta societate / Room at the Top (J. Clayton, 1958) [UK] 263,382,421

Drumul spre moarte al bătrânului Reales / El camino hacia la muerte de-l vie jo Reales (G. Vallejo, 1971) [AG] 360

Drumul spre rai / Walk to Paradise (C. Chauvel, 1956) [AT] 113

Drumul spre stele / A Matter of Life and Death (M. Powell, E. Pressburger, 1945) [UK] 222

Drumul spre stele / The Way tothe Stars (A. Asquith, 1946) [UK] 191,196,335

Drumul tinereţii / Droga mlodyh (A. – Ford, 1936) [PL] 148

Drumul vieţii / Putiovka v jizni (N. Ekk, 1931) [UR] 144,173

Drumurile spre eliberarea Argentinei / Los caminos de liberation de Argentina (colectiv,

1969) [AG] 343

Dubla existenţă a doctorului Clitterhouse / The Amazing dr. Clitterhouse (A. Litvak, 1938) [US] 377

Duceţi spiritul de la Greenham acasă / Carry Greenham Home (A. Richardson, R. Kidrom, 1984) [UK] 447

Duel IDuellen (J.L. Thomsen, 1962) [DK] 287

Duel în vechiul Stockholm / Slagsmal i gamla Stockholm (E. Florman, 1897) [SW] 20

Duel pe autostradă / Duel (S. Spielberg, 1972) [US] 377

Duelul fun colpo di pistola (R. Castellani, 1942) [IT] 188

Duelul tăcut / Shizukanaru ketto (A. Kurosawa, 1949) [JP] 216

Dulapul / Wardrobe (G. Durming, 1959) [UK] 429

Dulcea pasăre a tinereţii / Sweet Bird of Youth (R. Brooks, 1962) [US] ".

279... *Dulceaţa păcatului* / Slodyczž Grzechu (E.C. Puchalski, 1914) [PL] 52

Dulcele miros al succesului / The Sweet Smell of Succes (A. Mackendrick, 1957) [UK] 223

Duminică blestemată / Sunday, Bloody Sunday (J. Schlesinger, 1971) [UK] 343,362,415

Duminică îndepărtată / Sunday TooFar Away (K. Annam, 1974) [AT] 393 *Duminică la New York* / Sunday în New York (P. Tewksbury, 1964) [US] 370

Duminică la ora 6 (L. Pintilie, 1965) [RM] 271,318

Dumnezeu există / Dios exis te (R. Peon, P. Vazquez, 1920) [CU] 75

Dumnezeu şi Diavolul pe pământul Soarelui / Deus e o Diabo na Terra de sol (G. Rocha, 1964) [BL] 285,305

Dunărea albastră / An der schönen blauen Donau (K. Zeska, 1913) [AU] 50

După-amiază de câine / Dog Day Afternoon (S. Lumet,.1975) [US] 401

După 20 de ani (G. Barta, 1972) [RM] 370

După faza finală / Na de slotfase (P. LeBon, 1968) [BE] 310

După program / After Hours (M. Scorsese, 1986) [US] 386,452

După terapie / Beyond Therapy (R. Altman, 1986) [US] 399

Dura lex / Po zákonu (L. Kuleşov, 1926) [UR] 112

Duritate / A Severas (J.L. de Barres, 1931) [PT] 146

Duşmanul / Sovvaznil (Z. Pavlović, 1965) [YU] 333

Du-teşi vezi! ldi i smotri! (E. Klimov, 1984) [UR] 447

Duzina de ticăloşi / The Dirty Dozen (R. Aldrich, 1967) [US, UK] 249

Dyeli (F. Kramo-Lanciné, 1981) [IV] 439

E

Kit / Bio (R. Thiele, 1954) [GW] 237

Kunu Rider (D. Hopper, 1969) [US] 844,353,394

libolil Cristo şi è fermat-o a Éboli (F. Roşi, 1979) [IT] 262,429
Eraterina Teodoroiu (N. Barbelian, 1921) [RM] 79
Knee Homo (I. Popescu-Gopo, 1977) [RM] 254
Eclipsal L'eclisse (M. Antonioni, 1962) [IT] 273,319
Edenul şi după aceea / L'Eden et après (A. Robbe-Grillet, 1970) [FR] 296
Kdes Anna (Z. Fábri, 1958) [HU] 246
Edith şi Marcel / Edith et Marcel (C. Lelouch, 1982) [FR] 321
Ediţie specială (M. Daneliuc, 1975) [RM] 306,404
*E*ducând-*o pe Rita* / Educating Rita (L. Gilbert, 1983) [UK] 443
Efectul razelor gama asupra crăiţelor / The Efect of Gamma Rays on
Man-in-the-moon Marigolds (P. Newman, 1972)]* US] 258
Effibriest (W. Luderer, 1970) [CE] 311
Egorbultciov şi alţii / Egor Bulâciov i drughie (S. Soloviov, 1973) [UR] 297,316
Ei iubeau viaţa, vezi Canalul
Ei nu poartă ţinută de seară / Eles nă o usam black ţie (L. Hirzman, 1981) [BL] 439
Eisenstein în México (S. Lesser, 1933) [US] 140
E întotdeauna vreme frumoasă / It's Always Fair Weather (S. Donen. G. Kelly, 1949) [US] 215
El (L. Buñuel, 1952) [MX] 275

Ela nave va (F. Fellini, 1983) [IT] 443

Eldorado (M. L'Herbier, 1921) [FR] 79.

Electorale / Primary (R. Leacock, R. Drew, 1961) [US] 263

Ele două / Ok ketten (M. Mészáros, 1977) HU] 239,336

Elegia (E. Zahariev, 1982) [BU] 395

Elegia din Naniwa / Näniwa hika (K. Mizoguchi, 1936) [JP] 170,248

Elegie IAci (Y. Güney, 1971) [TU] 360

Elektra (M. Cacoyannis, 1961) [GR] 283,424

Elena şi bărbaţii / Elena et les hommes (J. Renoir, 1956) [FR] 194

Elevul său cel mai bun / *în* mejor alumno (L. De mare, 1944) [AG] 191

El Hakim (R. Thiele, 1957) [GW] 237

Eliberare / Deliverance (J. Boorman, 1972) [US] 871,422

Elisabeta / / Elizabeth R. (G. Vatham, 1972) [UK] 375

Elisa Fraser (T. Burstall, 1976) [AT] 363

Eliso (N. Şenghelaia, 1928) [UR] 126

Eliza, viaţa mea / Eliza, vida mia (G. Saura, 1977) [SP] 333

Elmer Gantry (R. Brooks, 1960) [US] 279

Elveţia se întreabă / La Suisse's interroge (H. Brandt, 1964) [SZ] 280

Elvira Madigan (B. Widerberg, 1967) [SW] 296,829

Emak Bakia (M. Ray, 1926) [FR] 91

Emigrantul / The Immigrant (G. Chaplin, 1917)

[US] 59
Emigranţii / Utvandrarna (J. Troell, 1971) [SW] 364,392
Emil şi detectivii / Emil und die Detektive (G. Lamprecht, 1931) [D] 111*
146
Ensor / Masques et visages de James Ensor (P. Haesaerts, 1950) [BE] 387
Episodul / Episode (W. Reisch, 1935) [AU] 159
Epoca fierului / L'età de-l ferro (R. Rossellini, 1964) [IT] 310
Equus (S. Lumet, 1977) [UK] 351
Era ca o crizantemă sălbatică / Nogiki no gotoki kimi nakiri (K. Kinoshita, 1955) [JP] 225
Erendira (R. Guerra, 1983) [MX, FR, GW] 284,293,444
Erkel (M. Keleti, 1952) [HU] 226
Ernst Thälmann (K. Maetzig, 1954 – 1956) [CE] 371
Eroica (A. Munk, 1958) [PL] 258,282
Eroica (W. Kolm-Weltee, 1949) [AU] 67
Eroism printre gheţuri / Podvig vo ldah (S. Şi G. Vasiliev, 1928) [UR] 129
Eros Masacru / Eros + Gyakusatsu (Y. Yoshida, 1969) [JP] 348
Erotikon (M. Stiller, 1920) [SW] 74
Erotikon (G. Machatý, 1929) [CS] 136
Eroul anului / Bohater roku (F. Falk, 1987) [PL] 454
Eroul de la Cong Ly / Nguyen Van Troi (Bin Dinh Hac, 1966) [V] 327

Erupţia (L. Ciulei, 1957) [RM] 257
Escadrila albă / Zguadriglia bianca (I. Sava, 1943) [IT, RM] 188
Escrocii / ÎI bidone (F. Fellini, 1955) [IT] 237
i *E.T.*
– *Extraertes irul* / E.T.
– Extra Terrestrian (S. Spielberg, 1982) [US] 377,455
Ettore Fieramosen (A, Blasetti, 1937) [IT] 387
E un dar / It s-a Gift (N.Z. McLeod, 1934) [US] 202
Eu, Pierre Rivière, cel ce mi-am ucis mama, sora şi fratele / Moi, Pierre
Rivière, ayant égorgé ma mère, mă sœur et mon frère (R. Allio, 1976) [FR] 411
Eu-\-eu = Eu (I. Popescu-Gopo, 1969) [RM] 254
Europa 51 (R. Rossellini, 1951) [IT] 203,220
Eu sunt Cuba / la Cuba (M. Kalatozov, 1964) [UR] 390
Eu, tu şi Ovidiu (G. Saizescu, 1978) [RM] 388
Eu, un negru / Moi, un noir (J. Rouch, 1959) [FR] 267
Eva (G. Molander, 1948) [SW] 380
Evadare din Planeta maimuţelor jEscape from the Planet of the Apes
(D. Taylor, 1970) [US] 335
Evadare din Segovia / Segoviaco imesa (I. Uribe, 1981) [SP] 440
Evadatul / The Fugitive (R. Barker, 1913) [US] 106

Evanghelia după Matei / Îl vangelo secondo Matteo (P.P. Pasolini, 1964) [IT] 303,403

Evreul Süss / Jude Süss (V. Harlan, 1940) [D] 175,183,267

Evrika / Eureka (N. Roeg, 1982) (US] 365

Ewinrude (S. Rye, 1913) [D] 55

Execuţia / Henrettelsen (P. Elfelt, 1903) [DK] 27

Execuţia lui Dorrego / El fusilamento de Dorrego (M. Gallo, 1908) [AG] 35

1893) *Execuţia Mariei Stuart* / The Execution of Mary, Queen of Scots (A. Clark, [US] 15

Execuţia trădătorului de ţară Ernst S. / Die Erchiessung de Landesserratera

Ernst S. (R. Dindo, 1976) [SZ] 407

I tecul le capitală / Execution capitale (L. Hayer, 1930) [FR] 141

F-mtă un asemenea flăcău / Eşti takoi pařeni (Y. Şukşin, 1964) [UR] 390

ff-it (P. Lokkeberg, 1969) [NO] 333

Htarcism / Exorcismo (A. Ripstein Jr., 1971) [MX] 317

Kmrcistul / The Exorcist (W. Friedkin, 1973) [US] 350,395

H t ploziacuirasatului Maine în portul Havana / L'Explozion du cuirassé Maine en râde de la Havane (G. Méliès, 1898) [FR] 22

H Apropierea / Expropriacion (R. Ruiz, 1972) [CL] 341,386

Hirtaz / Extase (G. Machatÿ, 1933) [CS] 152

Hxtravagantul Mr. Deeds / Mr. Deeds Goes to

Town (F. Capra, 1936)» [US] 159,280
F
Hece rea lumii (G. Vitanidis, 1971) [RM] 404
Fachirul indian / Le Fakir Hindou (G. Méliès, 1896) [FR] 17
Factorul uman / The Human Factor (O. Preminger, 1980) [US] 289
Fagocitoza / La Phagocytose (J. Commandon, C. Levaditti, 1909) [FR] 32
Fahrenheit 451 (F. Truffaut, 1966) [UK] 323,455
Falimentul dragostei / Our Dancing Daughters (H. Beaumont, 1928) [USJ
419
Falsa fantomă din ascunzătoarea opiumului / Heiji Yuanhun (Chang Shib
Chuan, 1916) [C] 129
Falstaff / Chimes al Midnight (O. Welles, 1946) [SP, SZ] 211,320
Familia / *La*. Famille (E. Scola, 1987) [FR, IT] 392,400
Familia / Abusuan (H. Dupare, 1972) [IV] 374
Familia Lloyd din Londra / Lloyds of London (H. King, 1942) [US] 178
Familia lui Petruhin / Petruhina familia (S. Nikonenko, – 1972) [ÜRJ
385»
Familie şi variafiuni / Famille et variations (M. Dansereau, 1977) [CNI
371
Fanfan la Tulipe (Christian-Jaque, 1952) [FR]

225,267 v
Fanfaronii din parc / Los guapos de-l parque (S. de Chomón, 1903) [SP]
26
Fanny (M. Allègre t, 1932) [FR] 200,382
Fanny şi Alexander / Fanny och Alexander (I. Bergman, 1983) [SW] 407,442
Fantasmagorie (É. Cohl, 1908) [FR] 34
Fantastica (G. Carie, 1980) [CN] 371
Fantezie pentru pian / Fanthasy of Piano (Y. Kuri, 1972) [JP] 277
Fantezii / Fantastes (P. Plarn, 1985) [ÎI] 448
Fantoma de la Operă / The Phantom of the Opera (R. Julian, 1925) [US] 91
Fantoma mumiei / The Mummy's Ghost (R. Le Borg, 1944) [US] 151
Fantâmas (L. Feuillade, 1913) [FR] 48,103
Fantome de vânzare / The Ghost Goes West (R. Clair, 1936) [US] 167
Fantome înainte de amiază / Vormittagsspuk (H. Richter, 1928) [D] 128,407
Fantomele din Spessart / Das Spukschloss im Spessart (K. Hoffman, 1960) [GW] 262
Fantomele pălărierului / Le Fantôme du chapelier (G. Chabrol, 1981) [FR] – 259
Fapt divers în prima pagină / Zbatti îl mostro în prima pagină (M. Bellocchio, 1972) [IT] 317
Fapte din Marusia / Actas de Marusia (M. Littin, 1976) [MX) 409
Fapte diverse / Faits divers (C. Autant-Lara, 1923) [FR] 9.4

Faptele apostolilor / Atti degli apostoli (R. Rossellini, 1968) [IT] 310

Faraonul / Faraon (J. Kawalerowicz, 1964 – 1966) [PL] 356

Farmec perfid / Perfido incanto (A.G. Bragaglia, 1916) [IT] 61

Farmecul boemei / Zauber der. Boheme (G. von Bolvary, 1937) [D] 156

Farmecul discret al burgheziei / Le Charme discret de la bourgeoisie (L.
Buñuel, 1972) [FR, IT, SP] 276,299,372

Farmecul unui vals / The Smilling Lieutenant (E. Lubitsch, 1931) [USG
206,367

Farrebique (G. Rouquier, 1947) [FR] 204

Fascinaţie / Spellbound (A. Hitchcock, 1945) [US] 198,436

Fata / Devojka (P. Diordjević, 1965) [YU] 314

Fata bătrână ILA vieille fille (J.P. Blanc, 1971) [FR] 401

Fata cu părul cărunt / Pai man lice (Ce Lung San, 1950) [CC] 217

Fata cu pistolul / La ragazza con la pistola (M. Monicelli, 1968) [IT] 273

Fata cu valiza / La ragazza con la valigia (V. Zurlini, 1962) [ÍT] 302

Fata de zăpadă / Snegurocika (I. Ivanov-Vano, 1952) [ÜR] 208

Fata din limuzină / The Girl in the Limousine (L. Semon, 1924) [US] 126

Fata din Montana / The Girl from Montana (D.

Mackenzie, 1910) [US] 38
Fata fără zestre / Bezpridanniţa (I. Protazanov, 1936) [UR] 196
Fata în negru / To koritsi me ta mavra (M. Cacoyannis, 1956) [GR] 251
Fata lui Bube ILA ragazza di Bube (L. Comencini, 1963) [IT] 302,319
Fata Morgana (W. Herzog, 1971) [GW] 337 /
Fata sa Vineri / His Girl Friday (H. Hawks, 1940) [US] 144,174
Fatty şi Mabel în voia valurilor / Fatty and Mabel Adrift (R. Arbuckle, 1946) [US] 80,155
Faţă de cărbune / Coal Face (A. Cavalcanti, 1935) [UK] 155
Faţă palidă / The Paleface (B. Keaton, E. Cline, 1921) [US] 79
Faust (F.W. Murnau, 1926) [D] 62,72,117,143,175,217,389
Faust XX (I. Popescu-Gopo, 1966) [RM] 286,420
Faust şi Mefisto / Faust and Mephistopheles (G.A. Smith, 1897) [UK] 20
Favoriţii lunii / Les Favoris de la lune (O. Ioseliani, 1984) [FR] 445
Fălci / Jaws (S. Spielberg, 1975) [US] 377,397,455
Fără acoperiş şi fără lege / Sans toit ni lor (A. Varda, 1985), [FR] 242,447
Fără anestezie / Bez znieczulenia (A. Wajda, 1978) [PL] 427
Fără ieşire / No Way Out (J.L. Mankiewicz,

1950) [US] 220

Fără lacrimi pentru Ananse / No Tears for Ananse (S. Aryeety, 1968) [GH] 340

Fără martori / Bez svidetelei (N. Mihalkov, 1983) [UR] 316,345,394

Febra aurului / La Fièvre de l'or (F. Zecea, 1912) [FR] 45

Fecioara îndurării [La Virgen de la Caridad (R. Peon, 1930) [CU] 139

Felicitări / Greetings (B. De Palma, 1968) [US] 414

Felix Cotoiul / Felix the Cat (P. Sullivan, 1919) [US] 71

Felix şi Otilia (I. Mihu, 1972) [RM] 868

Femeia care a inventat dragostea / Jenşcina katoraia izobrela liubov (V, Viskovski, 1917) [R] 58

Femeia cu cuţitul / *La*. Femme au couteau (T. Bassori, 1969) [IV] 848

Femeia cu două feţe / Two Faceţi Woman (G. Cukor, 1941) [US] 187

Femeia cu patru feţe / Une femme disparait (J. Feyder, 1943) [FR] 383

Femeia de nicăieri / La Femme de nulle part (L. Delluc, 1922) [FR] 88,97

Femeia deputat / Cilen pravitelstro (A. Zarhi, 1940) [UR] 171,182

Femeia diabolică J Jezebel, (W. Wyler, 1938) [US] 170,174,319

Femeia din Ōsaka / Naniwa onna (K. Mizoguchi, 1940) [JP] 417

Femeia fără chip jKvinna utan ansikte (G.

Molander, 1947) [SW] 380

Femeia infidelă / La Femme infidèle (G. Chabrol, 1969) [FR] 259

Femeia invizibilă / The Invisible Woman (A.E. Sutherland, 1942) [US] 157

Femeia îndărătnică / The Taming of the Shrew (S. Taylor, 1929) [US],.

138

Femeia îndărătnică / The Taming of the Shrew (F. Zeffirelli, 1966) [US, IT] 304

Femeia nisipurilor / Sunna no onna (H. Teshigahara, 1964) [JP] 309

Femeia publică / La Femme publique (A. Zulawski, 1984) [FR] 445

Femeia şi străinul / Die Frau und der Fremde (R. Simon, 1985) [CE] 447

Femeia vieţii mele / La Femme de ma vie (R. Wargnier, 1986) [FR] 339

Femeia zilei / The Woman of the Year (G. Stevens, 1942) [US] 190,342

Femei de noapte / Marked Women (L. Bacon, 1937) [USŞ174

Femei în *aşteptare* / Kvinnors vantan (I. Bergman, 1952) [SW] 244

Femei îndrăgostite / Women în Love (K. Russell, 1969) [UK] 271,288,345,375

Femeile / The Women (G. Cukor, 1939) [US] 419

Femeile sunt totuşi mai buni diplomaţi / Die Frauen sind dech bessere

Diplomaten (G. Jacoby, 1941) [D] 186

Femei nebune / Foolish Wives (E. von Stroheim, 1922) [US] 72,84,87,254
Femeiuştile / Little Women (G. Cukor, 1933) [US] 158
Femeiuştile / Les bonnes femmes (C. Chabrol, 1960) [FR] 259
Ferdinand cel Puternic / Der starke Ferdinand (A. Kluge, 1976) [GW]
323...
Fereastra de la dormitor / The Bedroom Window (C. Hanson, 1986) [US]
423
Fereastra dinspre curte / Rear Window (A. Hitchcock, 1954) [US] 237,247.
Fericirea / Sciastie (A. Medvedkin, 1935) [UR] 163,361
Fericirea / Le Bonheur (A. Varda, 1965) [FR] 242,311
Fericirea Anei / Sciastie Anni (I. Rogov, 1971) [UR] 278. F".
Fericirea în dragoste a unei oarbe / Das Liebensglück der Blinden (F. Porten, 1911) [D] 40
Fericirea maximă / La maxima felicidad (M. Wallerstein, 1982) [VE] 444
Fericire de ţigan / Ţâganskoe şciastie (S. Nikonenko, 1981) [UR] 385
– *Fericita viaţă a lui Leopold* Z. / La Vie heureuse de Léopold Z. (G. Carie, [CN] 371
Ferma din Arizona / The Big Country (W. Wyler, 1958) [US] 319
Ferma suspiciunilor jles Granges brûlées (J.

Chapot, 1972) [FR] 421

Feroviarul / Îl feroviere (P. Germi, 1956) [IT] 247,391

Fete în alb / Mädehen în Weiss (V. Janson, 1936) [D] 193

Fete în uniformă / Mädehen în Uniform (L. Sagan, 1931) [D] 146

Fete în uniformă / Mädehen în Uniform (G. Radványi, 1958) [GW, FR] 146

Fetele / Flickorna (M. Zetterling, 1968) [SW] 308

Feţe / *Faces* (J. Cassavetes, 1968) [US] 268

Fiecare moare singur / Jeder ştirbt für sich allein (H.J. Kasprzik, 1970) [CE] 272

Fiecare pentru sine şi Dumnezeu împotriva tuturor / Jeder für sich und Gott gegen alle (W. Herzog, 1974) [GW] 337,390

Fifi înaripatul / Fifi la plumer (A. Lamorisse, 1965) [FR] 351

Figuranţii (M. Urşianu, 1987) [RM] 337

Figuri într-*un peisaj* / Figures în a Landscape (J. Losey, 1970) [UK] 338

Fiica apei lha Fille de l'c-au (J. Renoir, 1924) [FR] 101

Fiica ploii / Noua (A. Tolbi, 1972) [SE] 374

Fiicele Chinei / Tehoung tsona nuer (Ling Zileng, Zhai Qiang, 1949) [CC] 216

Fiicele doamnei Masters / Daughters Courageous (M. Curtiz, 1939) [US] 177

Fiii lui Fierro / Los hijos de Fierro (F. Solanas,

1974) [AG] 389
File din cartea lui Satan / Blade of Satans Bog (C. Th. Dreyer, 1921) [DK] 76
Filfizonul certăreţ / The Fighting Dude (W. Goodrich, 1925) [US] 109
Filiera / The Connection (S. Clarke, 1961) [US] 285
Filiera / French Connection (W. Friedkin, 1971) [US] 365
Filiera ÎI / The French Connection II (J. Frankenheimer, 1975) [US] 312
Filip cel bun (D. Pita, 1975) [RM] 397
1900) *Film de dragoste şi anarhie* / Film d'amore e d'anarchia (L. Wertmüller, [IT] 403
Film, flirt şi învăţătură / Film, Flirt og Orloven (L. Lauritzen, 1921) [DK] 83
Filmstudie (H. Richter, 1926) [D] 91
Filmul este ritm / Film ist Rhytmus (H. Richter, 1921) [D] 83 *Filmul regelui* / La pelicula de-l rey (C. Sorin, 1986) [AG] 451
Finis Terrae (J. Epstein, 1929) [FR] 135,230
Firefox (G. Eastwood, 1981) [US] 365
Fiind de aur / Suvarnarekha (R. Ghatak, 1965) [ÎI] 416
F.I.S.T. (N. Jewison, 1978) [US] 413
Fitzcarraldo (W. Herzog, 1982) [GW] 302,337,441
Fiul fluviului (F. Sommariba, 1987) [NI] 454
Fiul Godzilei / Go ira no musuko (J. Fukuda, 1967) [JP] 240
Fiul nedemn / Pu Hsi Erh (B. Polaski, 1909)

[C] 37
Fiul preeriei / Tumbleweeds (K. Baggott, 1925) [US] 106
Fiul şeicului / The Son of Sheik (G. Fitzmaurice, 1926) [US] 183
Flacăra magică / The Magic Flame (H. King, 1927) [US] 105
Flacăra pasiunii / Via delle cinque lune (L. Chiarini, 1942) [IT] 188
1901) *Floarea celor 1001 de nopţi* / Îl fiore delle mille e una notte (P.P. Pasolini, [IT] 331
Floarea de cactus / Cactus Flower (G. Saks, 1969) [US] 347
Floarea de piatră / Kamennâi ţvetok (A. Ptuşko, 1946) [UR] 199
Floarea-soarelui [I girasoli (V. De Sica, 1969) [IT, UR] 239
Floare de câmp / Dorazi [KM] 455
Floare la ureche / Trântrava (S. Nikonenko, 1976) [UR] 385
Florile himerei / Szirmok – viragok, koszonik (L. Lugossy, 1985) [HU] 448
Flori şi pomi / Flowers and Trees (W. Disney, 1932) [US] 151
Fluviile dragostei / Love Streams (J. Cassavetes, 1984) [US] 269,445
Fluviul / The River (J. Renoir, 1951) [US] 224,429
Fluviul de primăvară coboară spre răsărit / Yi jiang chun shui xiang dong bin (Tsai Tzu Sheng, Tehen Kuin-li, 1947) [C] 206

Foamea / Suit (H. Carlsen, 1966) [DK] 291,322

Foamea / La Faim (P. Feldes, 1972) [CN] 370,417

Foamea de dragoste / Fome de amor (N. Ferreira Dos Santos, 1968) [BL] 338

Foc deasupra Angliei / Fire over England (A. Korda, W.K. Howard, 1937) [UK] 183

Foc în linia a doua / Lu a trung tuýen (Pham Van Khoa, Lu Minh Hien, 1961) [VN] 285

Foc mocnit / Brasa dormida (H. Mauro, 1928) [BL] 108

Foc pe înălţimi jhohenfeuer (F.M. Murer, 1985) [SZ] 448

Focul / ÎI fuoco (G. Pastrone, 1915) [IT] 58

Focul fatidic / *he* Feu follet (L. Malle, 1963) [FR] 258,261,274

Focul sacru / Morning Glory (L. Sherman, 1933) [US] 342

Fondatorul / *he* Fondateur (C. Dekeukeleire, 1947) [BE] 360

Fontamara (C. Lizzani, 1980) [IT] 224

Fort Apache (J. Ford, 1948) [US] 74

Fortificaţie sau crater? / Valadiao ou cratera (H. Mauro, 1925) [BL] 108

Forţe obscure: *Grigori Rasputin şi acoliţii săi* / Tiomnâie silî: Grigori Rasputin i ego spodijniki (V. Veselovski, 1917) [R] 63

Fotografierea unei fantome / Photographing a Ghost (G.A. Smith, 1897) [UK] 20

Fotoliul / Fotei (D. Szezechura, 1963) [PL] 340

Fox Follies of 1929 (D. Butler, M. Silver, 1929)

[US] 132
Foxtrot (A. Ripstein Jr., 1976) [MX, SZ] 317
Fra Diavolo (H. Roach, 1933) [US] 165
Fragii sălbatici / Smultronstället (I. Bergman, 1957) [SW] 257,382,407
Frances (*G*. Clifford, 1982) [US] 441
François Villon (S. Nicolaescu, 1987) [RM] 328
Frankenstein (J. Whale, 1931) [US] 146,342,384
Franz (J. Brel, 1972) [BE] 367
Frate şi soră / Ani imato (T. Imai, 1977) [JP] 251
Fraţii (M. Moldovan, 1971) [RM] 361.
Fraţii corsicani / Corsican Brothers (G.A. Smith, 1897) [UK] 20
Fraţii Jderi (M. Drăgan, 1974) [RM] 361
Fraţii Karamazov / Brothers Karamazov (R. Brooks, 1958) [US] 279
Fraţii Karamazov / Bratia Karamazov (I. Pâriev, 1968) [UR] 316,372
Fraţii Marx, agenţi secreţi / Monkey Business (N.Z. McLeod, 1931) [US] 133
Fräulein Else (P. Gzinner, 1929) [D] 142
Frămintări / Hets (A. Sjöberg, 1944) [SW] 134,195
Frederic cel Mare / Der grosse König (V. Harlan, 1941) [D] 175
Freud (J. Huston, 1962) [US] 322
Frica iese din ascunziş / Fear Strikes Out (R. Mulligan, 1957) [US] 286
Friguri / Fièvres (L. Delluc, 1921) [FR] 97

Fronder Marshall (A. Dwan, 1939) [US] 202

Frontul de eliberare a Japoniei / Sanrizuka (S. Ogawa, 1970) [JP] 339

Frontul român (T. Posmantir, 1918) [RM] 63

Fructe de pădure (A. Tatos, 1983) [RM] 409

Fructele mâniei / The Grapes of Wrath (J. Ford, 1940) [US] 169,182,211,338,381

Frumoasa aventura / La belle aventuré (M. Allégret, 1942) [FR] 382

Frumoasa de zi / Belle, de jour (L. Buñuel, 1967) [FR, IT] 301,339

Frumoasa din Pădurea adormită / Sleeping Beauty (W. Disney, 1959) [US] 325

Frumoasa Lukanida / Prekrasnaia Lukanida (L. Starevici, 1912) [R] 43

Frumoasa niverneză / La belle Nivemnaise (J. Epstein, 1924) [FR] 95,230

Frumoasa şi bestia / Skonheden og udyret (N. Malmros, 1984) [DK] 448

Frumoasa şi fiara / La Belle et la Bête (J. Cocteau, 1946) [FR] 194,201,300

Frumoasele nopţii / Les Belles de nuit (R. Clair, 1952) [FR] 347

Frumosul mai / Le joli Mai (G. Marker, 1963) [FR] 297

Frumosul Serge / Le Beau Serge (G. Chabrol, *1958) [FR] 259,264

Frumuseţea diavolului / La Beauté du diable (R. Clair, 1949) [FR] 399

Frunze de *toamnă* / Autumn Leaves (R. Aldrich, 1956) [US] 249

Ful Chingi [SmYu, 1950) [CG] 221
Fugarul / Odd Man Out (C. Reed, 1946 f [UK] 194
Funcţionarul / El Bash Kateb (M. Baoumi, 1918) [UA] 69
Fundătura! Cul de sac (R. Polanski, 1965) [UK] 330
Funia / The Rope (A. Hitchcock, 1948) [US] 181,211
Funny Girl (W. Wyler, 1968) [US] 319,337
Furia / The Fury (B. De Palma, 1978) [US] 414
Furie / Furry (F. Lang, 1936) [US] 410
Furnalul (M. Ilieşu, 1968) [RM] 343
Furtuna / Groza (N. Petrov, 1934) [UR] 162
Furtuna / Tana (K. Dhamo, 1959) [AA] 269
Furtuna / Barravento (G. Rocha, 1961) [BL] 285
Furtuna / Tempest jP. Mazursky, 1982) [US] 428
Furtuna tinereţii / Buna na mladosta (V. Ghendov, 1930) [BU] 79
Furtună deasupra Mexicului / Thunder over México (S. Lesser, 1933) [US] 140
Furtună mortală / The Mortal Storm (C\ Borzage, 1940) [US] 289
G
Galax (I. Popescu-Gopo, 1983) [RM] 286
dalia (G. Lautner, 1966) [FR] 318
Oallipoli (P. Weir, 1981) [AT] 386,439
Gandhy (R. Attenborough, 1982) [UK] 440
Ganga bruta (H. Mauro, 1933) [BL] 158

Gangazumba (G. Diegues, 1964) [BL] 309
Gara (G. Barta, 1965) [RM] 370
Garajul / The Garage (R. Arbuckle, 1919) [US] 80,155
Gară pentru doi / Vogzal dlia dvoih (B. Riazanov, 1984) [UR] 432,444
Garçon (G. Sautet, 1983) [FR] 351
Gar el Hama (S. Sørensen, 1911) [DK] 39
Găina cu ouă de aur / La Poule aux œufs d'or (G. Veile, 1905) [FR] 28
Găinuşa cenuşie / La Poulette grise (N. McLaren, 1947) [GN] 207
Generalul della Rovere / ÎI generale della Rovere (R. Rossellini, 1959) [IT] 266
Generalul diavolului / Das Teufels General (H. Kâutner, 1955) [GW] 243
Generaţia de mâine (P. Călinescu, 1936) [RM] 169
Generaţie / Pokolenie (A. Wajda, 1955) [PL] 240
Genesis (M. Sen, 1986) [II, FR, BE, SZ] 346
Geneza / Genesung (K. Wolf, 1956) [CE] 361
Geneză animată / Animated Genesis (P. Foldes, J. Foldes, 1952) [UK] 417
Gentleman Jim (R. Walsh, 1942) [US] 267
Gentlemanul din Cocody / Gentleman de Cocody (Christian-Jaque, 1965) [FR] 299
Genuine (R. Wiene, 1920) [D] 82,176
Genunchiul lui Claire / Le Genou de Claire (E. Rohmer, 1970) [FR] 293
Germania, toamna / Deutschland im Herbst (A.

Kluge, 1978) [GW] 323
Germinal (A. Capellani, 1913) [FR] 47
Gertrud (G. Th. Dreyer, 1964) [DK] 808,335
Gesturile tăcerii / Les Gestes du silence (H. Stork, 1960) [BE] 374
Gheorghi Saakadze (M. Ciaureli, 1942) [UR] 360
Ghepardul / H Gattopardo (L. Visconti, 1963) [IT] 237,289* 296,302,332,408
Ghici cine vine la cină? fGuess Who's Coming to Dinner? (S. Kramer, 1967) [US] 190,220,284,330,334
Ghirlanda (R.V. Shantaram, 1929) [ÎI] 114
Gilda (G. Vidor, 1946) [US] 199
Ginger şi *Fred* / Ginger e Fred (F. Fellini, 1986) [IT] 270
Gioconda fără surâs (M. Urşianu, 1968) [RM] 336
Giulietta şi spiritele / Giulietta degli spiritti (F. Fellini, 1965) [IT] 314,319
Giuseppe Verdi (R. Mattarazzo, 1953) [IT] 226
Gândesc oare detectivii? / Do Detectives Think? (F. Guiol, 1927) [US] 120
Glasul lumii / The Voice of the World (J. Grierson, 1932) [UK] 368
Glinka / Kompoziter Glinka (G. Aleksandrov, 1952) [UR] 226
Glissando (M. Daneliuc, 1984) [RM] 306,404
Glontele [LY] 455
Gloria (J. Cassavetes, 1980) [US] 390
Gloria nu cântă (A. Bocăneţ, 1977) [RM] 417

Glysour (M. Kimiai, 1970) [IR] 357
Goana după aur / The Gold Rush (C. Chaplin, 1925) [US] 104,105,119»
261»
God King (L.J. Peries, 1975) [CE] 250
Godzila / Gojira (I… Honda, 1954) [JP] 239
Godzila contraatacă / Gojira no gyakushyn (M. Oda, 1955) [JP] 240
Goha (J. Baratier, 1958) [TI] 259
Goldfinger (G. Hamilton, 1964) [UK] 294
Goldframe (R. Servais, 1969) [BE] 317
Golem / Der Golem (H. Galeen, 1915) [D] 65
Golem / Der Golem (P. Wegener, C. Boese, 1920) [D] 55,74
Golem (J. Duvivier, 1936) [FR] 55
Golful Hudson / Hudson's Bay (I. Pichel, 1941) [US] 171
Gol printre lupi / Nackt unter Wolfen (F. Beyer, 1963) [CE] 272
Göring (M. Ifticene, 1971) [SE] 374
Gothic (*K*. Russell, 1986) [UK] 345
Goya (L. Emmer, E. Gras, 1949) [IT] 187
Goya (K. Wolf, 1971) [CE] 361Grand *Hôtel* (E. Goulding, 1932) [US] 152,161,419
Grădina de piatră / Baghe sangui (P. Kimiavi, 1976) [IR] 415
Grădina familiei Finzi-Contini / Îl giardino dei Finzi-Contini (V. De Sica»
1970) [IT] 358,391
Grădina mătuşii Isabel / El jardin de tia Isabel (F. Casals, 1971) [MX] 338»

366
Grădinarul / Trädgandsmastern (V. Sjöström, 1912) [SW] 45,175
Grădinarul stropit / L'Arroseur arrosé (A. Şi L. Lumière, 1895) [FR] §15
Grădina zoologică umană / Ningen dobutsen (Y. Kuri, 1960) [JP] 277
Grădini de piatră / *Gardens* of Stone (F.F. Coppola, 1986) [US] 376
Greierele şi furnica / Striekoza i muravei (V. Starevici, 1913) [R] 43
Greva / La Grève (F. Zecea, 1904) [FR] 25
Greva / Stacika (S. Eisenstein, 1925) [UR] 104,209,284
Gribiche (J. Feyder, 1925) [FR] 163
Grup de familie într-*un interior* / Gruppo di famiglia în un interno (L. Visconti, 1974) [IT] 289,302,377,391
Guernica (A. Resnais, 1950) [FR] 266
Guernica (F. Kósa, 1982) [HU] 329
Gură mare / The Big Mouth (J. Lewis, 1967) [US] 278
Guru (J. Ivory, 1969) [US, ÎI] 283
Gustaf Wassa (J.W. Brunius, 1928) [SW] 78,175
Gustul apei / De Smaak van Water (O. Seunke, 1982) [NE] 441
Gustul mierii / A Taste of Honey (T. Richardson, 1961) [UK] 283
Guvernatorul Sansho / Sansho dayu (K. Mizoguchi, 1954) [JP] 235,248,417
Guy de Maupassant (M. Drach, 1982) [FR] 425

Gwen (J.F. Laguionie) [FR], 425
H
(*I, a*) *Habanera* (D. Sirk, 1937) [D] 173
Hni, Brazilia! IPra frentre Brasil / (R. Farias, 1982) [BL] 442
Haideţi să umblăm prin ţară! IVamos, patria a căminari (colectiv, 1984)
IOT] 445
Haiducii (H. Igiroşanu, 1929) [RM] 115,130
Haiducii (D Cocea, 1965) [RM] 417
Haiducul t Hajduk (A. Petro vie, 1980) [YU] 312
Hair (M. Forman, 1978) [US] 315
Halleluiah (K. Vidor, 1929) [US] 183
Hamlet (A. Blom, 1910) [DK] 39
Hamlet (S. Gade, H. Schall, 1920) [D] 77,371
Hamlet (L. Olivier, 1948) [UK] 210
Hamlet (G. Kozânţev, 1964) [UR] 304,362,379,401
Hammett (W. Wenders, 1981) [US] 278,389
Hanky Pánky (S. Poitier, 1982) [US] 220
Hannah şi surorile ei / Hannah and Her Sisters (W. Allen, 1986) [US] 451
Hanna K. (Costa-Gavras, 1983) [FR] 342
Hanul din Spessart IDas Wirtshaus im Spessart (K. Hoffman, 1958) [GW] 262, >
Hanul Roşu / L'Auberge rouge (J. Epstein, 1923) [FR] 95
Hanul Roşu / L'Auberge rouge (C. Autant-Lara, 1951) [FR] 238
Haplea (M. Iorda, 1927) [RM] 119

Harakiri / Seppuku (M. Kobayashi, 1963) [JP] 297
Harpa birmană / Biruma no tategoto (K. Ichikawa, 1956) [JP] 250
Harpy a (R. Servais, 1978) [BE] 317
Harry şi Tonto / Harry and Tonto (P. Mazursky, 1974) [US] 428
Havana în august 1906 / La Habana en Agosto de 1906 (E. Díaz Quesada, 1906) [CU] 29
Hăituiala / Hoj ko (Z. Pavlović, 1977) [YU] 333
Hello, Dolly! (G. Kelly, 1969) [US] 338,351
Hello, Goodbye\ (J. Negulesco, 1970) [US] 243
Helizapoppin (E.C. Potter, 1942) [US] 191.
Henric al F-lea (L. Olivier, 1945) [UK] 196
Hiawatha (H. Salter, 1909) [US] 36
Hidalgo (I. Truică, 1975) [RM] 254
Hipocampul / L'Hippocampe (J. Painlevé, 1934) [FR] 162
Hiroshima, dragostea mea / Hiroshima, mon amour (A. Resnais, 1959) [FR] 26 *Í*, 265,290
Hitler, nu-l cunosc! / Hitler, connais pas! (B. Blier, 1963) [FR] 298
Hitler, o carieră / Hitler cine" Karrière (J.C. Fest, C. Herrendoerfer, 1977) [GW] 419
1968) *Hitler – ultirhele zece zile* / Hitler – the Last Ten Days (E. De Concini, [UK, IT] 202,241
Hoarda sălbatică / The Wild Bunch (S. Peckinpah, 1969) [US] 343
Hobby (D. Szezechura, 1968) [PL] 340.
Hoinarul preeriei / High Plains Drifter (C. Eastwood, 1973) [US] 365

Holeră la Praga / Cholerá v Praze (A. Jaloveč, 1912) [CS] 46
Hollywood Revue of 1929 (G. Reisner, 1929) [US] 132
Hollywood sau ruină / Hollywood or Bust (F. Tashlin, 1956] [US] 216,245
Hombre (M. Ritt, 1966) [US] 309
Homo Sapiens (I. Popescu-Gopo, 1960) [RM] 254
Homunculus (O. Rippert, A. Neuss, 1916) [D] 61
Horea (M. Mureşan, 1984) [RM] 300,319,446
Hotel America / Hotel des Amériques (A. Téchiné, 1982) [FR] 330
Hotel Electric / Hotel Electrico (S. de Çhomôn, 1903) [SP] 26
Hoţi de biciclete / Ladri di biciclette (Y. De Sica, 1948) [IT] 193,197,214,228,261,391
Hoţii şi vardiştii / Guardie e ladri (Steno, M. Monicelli, 1951) [IT] 216,329
Hoţul / Le Voleur (L. Malle, 1967) [FR] 315
Hoţul de piersici / Kradeţat na praskovi (Y. Radev, 1964) [BU] 292,307
Hoţul de trupuri / The Body Snatcher (R. Wise, 1945) [US] 342
Hoţul din Bagdad / The Thief of Bagdad (R. Walsh, 1924) [US] 74
Huff şi Reddy (W. Hanna, J. Barbera) [US] 258Huliganii / Los Golf os (G. Saura, 1959) [SP] 268
Humoresca / Humoresque (F. Borzage, 1920)

[US] 73,150
Husarul morţii / El husar de la muerte (P. Sienna, 1925) [CL] 108.
HIP (R. Steiner, 1938) [US] 174
I
Ia banii şi fugii / Take the Money and Run (W. Allen, 1969) [US] 345
Jacob (M. Daneliuc, 1987) [RM] 404
laâeş (H. Igiroşanu, 1927) [RM] 115
lad în Pacific / Hell on the Pacific (J. Boorman, 1968) [US] 312
Iahtul / The Boat (B. Keaton, E. Cline, 1921) [US] 79,126
Iakov Sverdlov (S. Iutkevici, 1940) [UR] 177
Iancu Jianu (H. Igiroşanu, 1929) [RM] 115,130
Ianitzio (L. Marques, 1933) [MX] 158
lanošik (M. Frié, 1936) [CS] 167
Iarba / The Grass (M.1 Cooper, E. Schoedsack, M. Harrison, 1926) [US
110
Iconostas / Iconostassat (H, Hristov, T. Dinov, 1968) [BU] 341
Ideea / L'Idée (B. Bartosch, 1934) [FR] 160
Idilă pe címp / Sunny-side (C. Chaplin, 1918) [US] 67
Idiotul / L'Idiot (G. Lămpin, 1946) [FR] 418
Idiotul / Nastasia Filipovna (I. PÍriev, 1958) [UR] 259,335
ieri, azi, mime / Ieri, oggi, domani (V. De Sica, 1954) [IT] 239,314 f
Ieri, azi, întiné (C. Diagne, 1968) [GN] 338

Iertare, bătrânico / Perdon, vieţita (J: A. Ferreyra, 1927) [AG] 75

Ieşirea muncitorilor de la Uzinele „Lum” / La Sortie des Usines „Lumière” (A. Şi L. Lumière, 1895) [FR] 15

Illan Dilli (L Perestiani, 1926) [UR] 91

Iluminare / Iluminacija (K. Zanussi, 1973) [PL] 346

Ilustrate cu flori de câmp (A. Blaier, 1973) [RM] 327

Ihitiii cm mare / La grande illusion (J. Renoir, 1937) [FR] 171,254,261,412,418,428,429

Imaginaţie (Y. Kuri, 1969) [JP] 277

Imaginea / L’Image (J. Feyder, 1926) [FR] 110

Imagini / Images (R. Altman, 1972) [US] 399

Imagini din Finlanda / Ferkele / Kuyia suomesta / (J. Donner, 1971)
I FI] 299,364

I mă if i. ni din Ostende / Images d’ Ostende (H. Storck, 1929) [BE] 136,373

Imnul fiinţei / Cantico delle creaturi (L. Emmer, E. Gras, 1943) [IT] 187

Imperativ (K. Zanussi, 1982) [GW] 441

Imperiul contraatacă / The Empire Strikes Back (I. Kershner, 1980) [US] 423,455

Imperiul simţurilor / Ai no corrida (N. Ōshima, 1976) [JP] 269

Imposibila iubire (G. Vaeni, 1984) [RM] 396,429,445

Inaccesibila ILA inaccesibile (J. Buchs, 1920) [SP] 82

Inadaptaţii / The Misfits (J. Huston, 1961) [US] 247,279,290,322

Inamicul comun (Chen Bu Kao, 1934) [C] 153

Inamicul principal / El enemigo principal (J. Sanjines, 1974) [PE] 390

1 namicul public / The Public Enemy (W. Wellman, 1931) [US] 144,190

Incendiul templului „Lotusul roşu” / Huoshao Hongliansi (Chang Shihihuan, 1928 – 1931) [G] 129

Incident la Ox-Bow The Ox-Bow Incident (W. Wellman, 1931) [US] 170

Incineratorul / Spalovaé mrtvol (J. Herz, 1968) [GS] 255

Incoruptibilii / The Untouchables (B. De Palma, 1987) [US] 414

Incredibila Sarah / The incredible Sarah (R. Fleischer, 1976) [UK] 375

Independenta României (G. Brezeanu, 1912) [RM] 46

India 57 (R. Rossellini, 1958) [IT, FR] 249

Indiana Jones şi Templul morţii Indiana Jones and the Temple of
Doôm (S. Spielberg, 1984) [US] 377

Indianul / The Squaw Man (G.B. De Mille, 1914) [US] 52,264

India Song (M. Duras, 1975) [FR] 299,399

India 67 (S. Sukdev, 1967) [ÎI] 333

Infernul / L’inferno (G. De Liguoro, 1909) [IT] 37

Infernul alb de la Piz Pallu / Der weisse Holle

von Piz Pallu (A. Fancte, 1929) [D] 113

1969) *Infernul din zgtrie nori* / The Towering Inferno (J. Guillermin, I. Allen, [US] 351

Infernul primei iubiri jhatsukoi jigokuhen (S. Hani, 1968) [JP] 340

Infidelele / Le infedeli (Steno, M. Monicelli, 1953) [IT] 216

Inima de fier / The Iron Heart (G. Fitzmaurice, 1917) [US] 183

Inima rece / *Der* kalte Herz (P, Verhoeven, 1952) [CE] 272

Inima Spaniei / Heart of Spain (P. – Ştrand, L. Hurwitz, 1937) [US] 169

Inima unei regine / Das Hertz der Königin (G. Froelich, 1940) [D] 173

Inimă credincioasă / Cœur fidèle (J. Epstein, 1924) [FR] 83,95,230

Inimile lumii / Hearts of the World (D.W. Griffith, 1917) [US] 64

Inimi nobile şi alese / Kind Hearts and Coronets (R. Hamer, 1949) [UK] 202,214

Inimi singuratice / Lonely Hearts (P. Cox, 1982) [AT] 441

Inocentul / L'Innocente (L. Visconti, 1976) [IT] 408

Inocentul [UA] 455

inocenţă neprotejată / (Nevinost bez zastite (D. Makavejev, 1968) [jYU] S13.

inspectorul Harry / Dirty Harry (D. Siegel, 1971) [US] 365

Inspectorul special / 1940) [CN] 170

Inspiraţie / Inspiration (C. Brown, 1931) [US] 113
Insulal Hadaka no shima (K. Shindo, 1961) [JP] 285
Insula comorii / Treasure Island (M. Tourneur, 1921) [US] 281
Insula comorii / L'de au trésor (R. Ruiz, 1985) [FR] 290,341
Insula comorilor / Treasure Island (B. Haskin, 1950) [US] 218
Insula focilor / Seal Island (J. Algar, 1948) [US] 213
Insula în flăcări / Pâlaiuscii ostrov (R. Karmen, 1961) [UR] 376
Insula morţilor / De Dodes O (W. Glückstadt, 1913) [DK] be
Insula şerpilor (H. Igiroşanu, 1934) [RM] 115
Interesele create / *Los* intereses creados (J. Benavente, 1918) [SP] 236
Interior berlinez / Interno berlinese (L. Cavani, 1985) [IT] 388
Intermezzo (G. Molander, 1936) [SW] 175,380
Interviu / Intervista (F. Fellini, 1987) [IT] 454
Interviuri despre probleme personale / Neskolko interviu pe licinăm vapresam [L. Gogoberidze, 1979) [UR] 392
Intoleranţă / Intolerance (D.W. Griffith, 1916) [US] 53,58,69,65,74,76,82,168,261
Intrigă de dragoste / Elskovsleg (H. Madsen, 1914) [DK] 52
Inumana / L'Înhumaine (M. L'Herbier, 1923)

[FR] 83,95
Inundaţia / L'Inondation (L. Delluc, 1923) [FR] 94
Inundaţii / Los Inundados (F. Birri, 1961) [AG] 285
Invenţie diabolică / Vinaly zkázy (K. Zeman, 1958) [CS] 259
Invitaţie / Invitation (C. Goretta, 1973) [SZ] 380
Ioana d'Arc / Joan the Woman (C.B. De Mille, 1916) [US] 89
Ion (M. Mureşan, 1979) [RM] 319
Iphigenia (M. Caeoÿannis, 1977) [GR] 284,424
Irma, la douce (B. Wilder, 1963) [US] 243,279
Ipoteza tabloului furat / L'Hypothèse du tableau volé (R. Ruiz, 197* [FR] 341
Ishtar (E. May, 1987) [US] 333,402
Isprăvile unui tânăr Don Juan / Les Exploits d'un jeune Don Juan (G. Mingozzi, 1986) [FR] 239
Istoria lumii / / History of the World Part / (M. Brooks, 1981) [US] 41 e
Istoria oficială / La historia oficial (L. Puenzo, 1985) [AG] 448
Istoria unei crime / L'Histoire d'un crime (F. Zecca, 1901) [FR] 25,207
It (C. Badger, 1927) [US] 115
Iubeste-mă totdeauna sau niciodată / Eu să que vou te amar (A. Jaber»
1986) [BL] 452
Iubire / Love (M. Zetterling, N. Dowd, A. Cohen, L. Ullmann, 1982) [CN] 392

Iubire / Szerelem (K. Makk, 1970) [HU] 246,358
Iubirea cea mare / Ďie grosse Liebe (R. Hansen, 1942) [D] 173
Iubire tânără / Řeka (J. Revenski, 1933) [CS] 156,173
Jubila gangsterului / *La*. puppa de-l gangster (G. Căpitani, 1975) [IT] 314
Ivan (A. Dovjenko, 1932) [UR] 149
Ivan cel Groaznic / Ivan Groznîi (S. Eisenstein, 1944 – 1946) [UR] 70,192,199,200,209,260,279,284,321,323
Itgonirea din rai / Izgonen ot raia (T. Dinov, 1967) [BU] 245
Invarul fecioarei / Jungfrukâllan (I. Bergman, 1959) [SW] 414
Î *imbilnzirea focului* / Ukrascenie ognia (D. Hrabroviţki, 1972) [UR] 372
Îmi sare ţandăra / La Moutarde me monte au nez (C. Zidi, 1974) [FR] 424,426
Împăratul Meiji şi marele război ruso-japonez / Meiji termo to Nichi-R
„Daisenso (K. Watanabe, 1957) [JP] 250
Împăratul Nordului / Emperor of the North Pole (R. Aldrich, 1973) [US] 312
Împărăteasa văduvă / Hsi T'ai Hou (B. Polaski, 1909) [C] 37
Împotriva tuturor / Protiv sem (O. Vávra, 1957) [CS] 242
Împreună / Together (L. Mazetti, 1956) [UK] 246

În aer liber / *Al* are libre (R. Peon, 1924) [CU] 75

În afara legii / Les Hors-la-loi (V. J asset, 1912) [FR] 44

Înainte de potop / Avant le déluge (A. Cayatte, 1953) [FR] 218

Înainte de Revoluţie / Prima della rivoluzione (B. Bertolucci, 1964) [IT] 355

Înainte de tàcére (V. Alexa, 1978) [RM] 122,426

Înalta societate / High Society (C. Walters, 1956) [US] 247

Înaltă trădare / High Treason (M. Elvey, 1929) [UK] 133

În arşiţa nopţii / În the Heat of the Night (N. Jewison, 1967) [US] 220,334

În aşteptarea ploii / Cekáni na deşt (K. Kachyňa, 1978") [CS] 315

– *În capul bătrânului* / A huvet pa en gammal gabbe (P. Ashlin, T. Danielson, [SW] 339

Începutul / Nadalo (G. Panfilov, 1970) [UR] 398,402

Începutul şi sfârşitul / Pedaya wa nejayat (S. Abu-seif, 1960) [UA] 228

Încercare de crimă / Ensayo de un crimen (L. Buñuel, 1955) [MX] 275

Închisoarea / Fangelse (I. Bergman, 1948) [SW] 407

Încotro, Koumba? / *Oii* vas-tu Koumba? (A. Ferrari, S. Angé, 1971, [GB] 363

Încrederea / Bizalom (I. Szabó, 1979) [HU]

311,485
În dormitorul miresei / *Le* Coucher de la mariée (Léar, 1896) [FR] 19
Îndrăgostit la propria-i dorinţă / Vliublion pe sobstrennomu jelaniiu
(S. Mikaelian, 1983) [UR] 444
Îndrăgostitul / Le Soupirant (P. Étaix, 1963) [FR] 295
Înecaţi cu toptanul / Drowning by Nombers (P. Greenway, 1988) [UK
În fiecare seară la 11 / Kajdii večer v odinadţati (S. Samsonov 1969 [UR] 359
În floarea vieţii / En la primavera de la vida (H. Mauro, 1926) [BL] 108
Înfrângerea armatei germane în faţa Moscovei / Răzgröm nemeţkih voisk pod Moskvoi (I. Varlamov, I. Kopaliri, 1942) [UR] 188
Îngeraşul / Engelein (U. Gad, 1913) [D] 371
Îngeri cu feţe murdare / Angels With Dirty Faces (M. Curtiz, 1938) [US] 190,288
Îngerii infernului / Hell's Angels (H. Hughes, 1930) [US] 172
Îngerii păcatului / Les Anges du péché (R. Bresson, 1943) [FR] 193,194
Îngerul albastru / *Die* blaue Engel (J. von Stemberg, 1930) [D] 138,140,146,164,217,347
Îngerul beat / Yoidore tenshi (A. Kurosawa, 1948) [JP] 209
Îngerul exterminator / El angel extermination (L. Buñuel, 1962) [MX] 293
Îngerul şi femeia / L'Ange et la femme (G.

Carie, 1977) [CN] 371
Îngerul tenebrelor / The Dark Angel (G. Fitzmaurice, 1925) [US] 105,183
Înghiţitorul de săbii (V. Alexa, 1981) [RM] 306,426
În goana timpului / Im Lauf der Zeit (W. Wenders, 1976) [GW] 389
În jurul ultimelor bătălii de pe frontul român: *Mărăşti, Oitus*
(T. Posmantir, 1917) [RM] 65.
În legitimă apărare / En defensa propria (J. Coss, 1916) [MX] 59
În marea trecere (M. Ilieşu, 1971) [RM] 343
În memoria doctorului Bethume (Eu Yin-Haien, 1961) [CC] 285
456
În numele legii / În nome della legge (P. Germi, 1948) [IT] 213,367
În numele papei-rege / În nome de-l papare (L. Magni, 1978) [IT] 367
În numele poporului italian / Injiome de-l popolo italiano (D. Risi, 1971) [IT] 392
În numele securităţii naţionale / Em nome da seguranca nacionál (R. Tapajos, 1985) [BL] 448
În numele vieţii / Vo imia jizni (A. Zarhi, I. Heifiţ, 1946) [UR] 171
În oraş / On the Town (S. Donen, G. Kelly, 1949) [US] 215
În oraşul S / Y gorode S (I. Heifiţ, 1967) [UR] 278
În pădure nu sunt stele / En la selva no hay

estrellas (A. Robles Godov, 1967) [PE] 333
În puterea nopţii / Dead of Night (B. De arden, R. Hamer, R. Crichton, A. Cavalcanti, 1945) [UK] 197
În puterea unei femei / Vampyren (M. Stiller, 1913) [SW] 46
În radă / En rade (A. Cavalcanti, 1927) [FR] 120
În sudul oraşului / Jonoube chahr (F. Gaffary, 1958) [IR] 263
Înşelaţii / Al Makhdan out (T. Saleh, 1972) [UA] 334,372
Înşir te mărgărite (G. Brezeanu, A. Demetriade, 1911) [RM] 42
Întâlnirea / Rendez-vous (A. T échiné, 1985) [FR] 44.9
Întâlnire comică / Komische Begegnung (M. Skladanovski, 1896) [D] 17
inttinire cu eroii lui Jlinski / Vstreci’s Igorem Ilinskim (I. Guşin, 1966)
BUR] 326
Întâlnire de gradul trei / Close Encounters of the Third Kind (S. Spielberg, 1977) [US] 377,422
Întâlnire Ja Beirut / Beirut al liqa (B. Alaoiye, 1983) [LE] 445
Întâlnire la Bray Rendez-vous à Bray (A. Delvaux, 1971) [BE] 290,322,862
Întâlnire la moară / Dostaveníčko cu mlýnice (J. Křiženecký, 1898) [GS] 22
Întoarcerea / Heimkehr (J. May, 1928) [D] 125
fu toarcerea / Le Retour (R.I. Solo, 1973) [MG]

383
Întoarcerea acasă / Comming Home (H. Ashby, 1978) [US] 370,428
Întoarcerea la raţiune / Le Retour à la raison (M. Ray, 1923) [FR] 91
Întoarcerea lui Jedi / Return of Jedi (R. Marquard, 1983) [US] 423,455
Întoarcerea lui Maxim / Vozvrascenie Maxima (L. Trauberg, G. Kozânţev, 1937) [UR] 101,163
Întoarcerea lui Vasili Bortnikov / Vozvrascenie Vasilia Bortnikova (V. Pudovkin, 1912) [UR] 231
Întoarcerea lui Vodă Lăpuşneanu (M. Urşianu, 1978) [RM] 300,337
1897) *întoarcerea panterei roz* / The Return of the Pink Panther (B. Edwards, [UK] 304
1954 *întoarcerea unui aventurier* / Le Retour d'un aventurier (M. Alassane, [NR] 326
Iritoarce-te Africa / Come Back Africa (L. Rogosin, 1959) [US] 268,393
Întoarce-te şi trage! / Tro hâb og kaerlighed (B. August, 1985) [DK] 449
Intre cer şi pământ / Safety Last (F. Newmayer, S. Taylor, 1923) [US] 89,359*, între noi doi, Franţa* / Înoux deux, France (D. Écaré, 1970) [IV] 856
Într-*o după-amiază de toamnă* / Samma no aţi (Y. Ozu, 1962) [JP] 300
Într-*un regat oarecare* / V nekotorom ţarstre (I. Ivanov-Vano, 1957) [UR] 208
Întunecare (A. Tatos, 1985) [RM] 409
În ţara cărbunelui / Au pays noir (F. Zecea,

1905) [FR] 25
În ţara tenebrelor / Au pays des ténèbres (V. J asset, 1912) [FR] 44
Înţelepciunea lutului / Mati Manas (M. Kaul, 1986) [ÎI] 356
În umbra morţii / The Virginian (V. Fleming, 1929) [US] 134
În umbra prohibiţiei / The Roaring Twenties (R. Walsh, 1939) [US] 190
Învăţătoarea (M. Ilieşu, 1956) [RM] 343
Învăţătoarea din Satrâi / Selskaia ucitelniţa (M. Donskoi, 1947) [UR] 182,206,211,390
Învăţătorul / Učitel (S. Gherasimov, 1939) [UR] 180
În viitoare / Sodrásban (I. Gaál, 1964) [HU] 304
În zilele acestea / En dias como estos (J. Fraga, 1964) [CU] 276
În zori / Nad raném (A. Ford, 1928) [PL] 148
J
D. *Jaf îndrăzneţ în plină zi* Daring Daylight Burglary (F. Mottershaw, [UK] 26
Jakob mincinosul / Jakob der Lügner (F. Beyer, 1974) [CE] 272
Jandarmul din Saint Tropez jle Gendarme de Saint Tropez (J. Girault, 1964) [FR] 306
Jan Hus (O. Vávra, 1955) [CS] 241
Jan Žilka (O. Vávra, 1955) [CS] 242
Jean de Florette (C. Berri, 1986) [FR] 320,453
Jean de la Lune (J. Choux, 1930) [FR] 147
Jeanne Dielman, 23 Quai du Commerce 1080,

Bruxelles (*G. Ackerman, 1975*) [*BE*] *406*

Jefuirea trenului rapid / The Great Train Robbery (E.S. Porter, 1903) [US] 27,186

Jefuitorii / The Spoilers (C. Campbell, 1914) [US] 52

Jenny (M. Carné, 1936) [FR] 168

Jertfa supremă / Czlowiek na torze (A. Munk, 1957) [PL] 252,282

Jesse James (H. King, 1939). [US] 169,178

Joc de familie / Kazoku (Y. Morita, 1983) [JP] 443

Joc de pisici IMacskajatek (K. Makk, 1974) [HU] 358

Joc final / End Play (T. Burstall, 1975) [AT] 363

Joc periculos / Pliumbum (V. Abdraşitov, 1987) [UR] 454

Jocul cu focul / Le Jeu avec le feu / Giocare con fuoco (A. Robbe-Grillet, 1974) [FR, IT] 296

Jocul cu moartea / *he* grand jeu (J. Feyder, 1934) [FR] 163,176,210

Jocul cu moartea / The Gypsy Moths (J. Frankenheimer, 1969) [US] 289, *Jocul dragostei şi al singurătăţii* / Den allvarsammaleken (A. Breien, 1977) [SW, NO] 405

Jocuri de noapte / Nattlek (M. Zetterling, 1966) [SW] 308

Jocuri interzise / Jeux interdits (R. Clément, 1952) [FR] 225

Jocurile contesei Dolingen de Graz / Les Jeux de la comtesse Dolingen de

Graz (C. Binet, 1981) [FR] 239

Joe Hill (B. Widerberg, 1970) [SW] 296
Johnny Belinda (J. Negulesco, 1948) [US] 212
Johnny Guitar (N. Ray, 1954) [US] 419
Jónas care va avea 25 de ani în anul 2000 / Jónas qui aura 25 ans en l an 2000 (A. Tanner, 1976) [SZ] 351
Jonglerul / Der Jongleur (M. Skladanovski, 1895) [D] 16
Jos armele! / Ned Med Vaabnenu! (H. Madsen, 1917) [DK] 54
Jowita (J, Morgenstern, 1967) [PL] 327
Juan José (E. Díaz Quesada, 1910) [CU] 40,90
Juan Moreira (M. Gallo, 1908) [AG] 35
Juárez (W. Dieterle, 1939) [US] 171
Jucăria / *Le* Jouet (F. Veber, 1976) [FR] 426
Jucătorii de şah / Shatranj ke kilari (S. Ray, 1977) [ÎI] 421
Jucătorul / *Le* Joueur – (C. Autant-Lara, 1958) [FR] 267
Jucătorul de şah / Le Joueur d'échecs (J. Dréville, 1938) [FR] 191
Judecata de apoi / *Le* Jugement dernier (G. Henderickx, 1971) [BE] 310
Judecătorul şi asasinul / *Le* Juge et l'assassin (B. Tavernier, 1975) [FR] 387
Judex (L. Feuillade, 1917) [FR] 62,103.
Judex (G. Franju, 1964) [FR] 302
Judith din Bethulia / Judith of Bethulia (D.W. Griffith, 1913) [US] 49
Judo Saga (A. Kurosawa, 1947) [JP] 412
Jules şi Jim / Jules et Jim (F. Truffaut, 1961)

[FR] 258,264,278
Julia (F. Zinnemann, 1977) [US] 324,370
Julia trăieşte / Julia lebt (F. Vogel, 1963) [CE] 311
Julius Caesar (1913) [US] 47
Jumping (O. Tezuka, 1981) [JP] 448
Jungla de asfalt / Asphalt Jungle (J. Huston, 1950) [US] 218
Juptmie-l pe bogat / Soak the Rich (B. Hecht, C. MacArthur, 1935) [US] Kit
Jurilmântul lui Timur / Kliatva Timura (L. Kuleşov, 1942) [UR] 351
Jurnal de război / Newsfronţ (P. Noyce, 1978) [AT] 428
Jurnal pentru copiii mei / Ňaplo Gyeremekeimnek (M. Mészáros, 1984)
IU U] 336,446
Jurnal pentru iubirile mele / Szerelmeimnek (M. Mészáros, 1987) [HU] 336,454
Jurnalul lui Glumov / Pobişcenie dnevnika Glumova (S. Eisenstein, 1923) [UR] 90
Jurnalul unei cameriste / Diary of a Chambermaid (J. Renoir, 1946) [US] 429
Jurnalul unei femei în alb / Journal d'une femme en blanc (C. Autantlara, 1965) [FR] 238
Jurnalul unei femei pierdute / Tagebuch einer Verlorenen (G.W. Pabst, 1929) [D] 131
Jurnalul unui copil decăzut IPuzzle of a Downfall Child (J. Schatzberg, 1970) [US] 386
Jurnalul unui muncitori Työmiehen päiväkirja (R. Jarva, 1967) [FI] *Jurnalul unui preot de ţară* /

Le Journal d'un curé de campagne (R. Bresson, 1951) [FR] 221

Jurnalul unui procuror de provincie (*T. Saleh, 1967*) [*UA*] *334*

Jurnalul unui tânăr muncitor / Journal d'un jeune travailleur (M. Ifticene, 1972) [SE] 374

E

Kafr Kassem (B. Alaoiye, 1974) [LE] 393

Kagemusha (A. Kurosawa, 1980) [JP] 412,436

Kaizerul, b estia din Berlin / The Kaiser, the Beast of Berlin (R. Julien.

1918) [US] 64 V

Kakayo (S. Kamba) [CF] 380

Karadiordje / Život i děla besmrtnog Vožda Karadiordja (I. Stanoieviéčiča, 1910) [YU] 40 J

Karl XII (J.W. Brunius, 1924) [SW] 78,175

Kaspar Hauser, vezi *Fiecare pentru sine şi* Dumnezeu *împotriva tuturor*

Kean (V. Gassman, 1957) [IT] 392

Kenku (K. Rathod, 1969) [ÎI] 348

Kes (K. Loach, 1969) [UK] 343

Key Largo [*I.* Huston, 1948) [US] 377

Khandar (M. Sen) [ÎI] 445

King Kong (M. Cooper, E.B. Schoedsack, 1933) [US] 164

King Kong (J. Guillermin, 1976) [US] 154

King Kong împotriva Godzilei / Kingkongu tai Gojira (I. Honda, 1963) [JP] 239

Klute (A.J. Pakula, 1972) [US] 370,413

(*The*) *Knockout* (R. Arbuckle, 1914) [US] 80

Kodou (B. Samb, 1971) [ZG] 364

Kozara (Y. Bulajié, 1962) [YU] 230
Kramer contra Kramer / Kramer vs. Kramer (R. Benton, 1979) [US] 333,437
Krishna (D. Phalke, 1918) [ÎI] 48
1967) *Krupp şi Krause* / Krupp und Krause-Krause und Krupp (K. Maetzig, [CE] 371
Kuhle Wampe (S. Dudow, 1933) [D] 154,298
Kuno (A. Robles Godoy, 1971) [PE] 334
Kutuzov (Y. Petrov, 1944) [UR] 360
Kwaidan (M. Kobayashi, 1964) [JP] 309
L
La amiază / High Noon (F. Zinnemann, 1952) [US] 226,247,280,324
Labirint / Labirynt (J. Lenica, 1963) [PL] 302
Lacombe Lucien (L. Malle, 1974) [FR] 261,387
Lacrimile amare ale Petrel von Kant / Die bitteren Tranen der Petra von
Kant (R.W. Fassbinder, 1972) [GW] 437
Lacrimile iertării / Les Larmes du pardon" (F. Zecea, R. Leprince, 1914)
(FR] 45
Lacul dorinţelor / 1 lemniton pothon (G. Dervos, 1958) [GR] 203
Lacul lebedelor / El Iago de los cisnes (F. Rovira Beleta, 1953) [SP] 233
La dracu' cu celebritatea / Al diavolo la celebrità (Steno, M. Monicelli, 1949) [IT] 216
Lady Hamilton / That Hamilton Woman (A. Korda, 1940) [UK] 131,183,331
Lady Lou / She Gone Him Wrong (L. Sherman, 1933) [US] 154

La est de Eden / East of Eden (E. Kazan, 1955) [US] 241,243,338
Laila (A. Galal, 1927) [UA] 119
Laila (G. Schneevoigt, 1929) [DK] 136
Lalnttmplare, *Balthasar* / Au hasard, Balthasar (R. Bresson, 1966) [FR] 321
La lăsarea nopţii / Na izhode nocii (R. Nahapetov, 1987) [UR] 362
La Moara cu noroc (V. Iliu, 1957) [RM] 252,404
La mulţi ani Doamnei! / Lunga vita alia Signora (E. Olmi, 1987) [IT] 453
Landru (G. Chabrol, 1963) [FR] 243,259
Lanka Dahan (D. Phalke, 1917) [ÎI] 48
La nord prin nord-vest / North by Northwest (A. Hitchcock, 1959) [US] 174,436
Lanţul / The Defiant One (S. Kramer, 1958) [US] 220,260,284
Lanţul slăbiciunilor (J. Georgescu, 1952) [RM] 225
La patru paşi de infinit (F. Munteanu, 1964) [RM] 289
La poalele vulcanului / Under the Yulcano (J. Huston, 1984) [US] 398
La poarta închisorii / Ved faengslets port (A. Blom, 1911) [DK] 39,64
La Pointe courte (A. Varda, 1955) [FR] 242
Laputa (H. Sanders-Brahms, 1986) [GW] 452
Lu răscruce de vânturi IWuthering Heights (W. Wyler, 1939) [US] 181, ail, 319
I h răscruce de vânturi / Hurievent (J. Rivette,

1985) [FR] 331

Im revedere, băieţi! / Au revoir, les enfants! (L. Malle, 1987) [FR] 261,453,456

Imsüiptn / *V* liudiah (M. Donskoi, 1939) [UR] 176

Lnţul I The Noose (J.F. Dillon, 1928) [US] 82

l. iiura (O. Preminger, 1944) [US] 289

Laurence al Arabiei / Lawrence of Arabia (D. Lean, 1963) [UK] 202,295

Lăutarii (E. Loteanu, 1971) [UR] 409

Lebăda neagră / The Black Swan (H. King, 1942) [US] 178

Lecţia vieţii / Úrok jizni (I. Raizman, 1955) [UR] 334

Legături de rudenie / Liens de parenté (W. Rameau, 1986) [FR] 299

Legea ospitalităţii / Our Hospitality (B. Keaton, J. Blystone, 1923) [US] 9 ", 126,319

Legenda îndrăgostiţilor / L'éternel retour (J. Delannoy, 1943) [FR] 194,389

Legenda lui Mohini J Bahmasur Mohini (D. Phalke, 1914) [ÎI] 48

Legenda lui N ar ay ama INarayama bushiko (K. Kinoshita, 1958) [JP] 417

Legenda lui Paul şi a Paulei / Die Legende von Paul und Paula (H. Carow, 1973) [CE] 311

Legenda Narayamei / Narayama Bushiko (S. Imamura, 1983) [JP] 443

Legiunea Klapka / Klapka legio (M. Hajdufiy, 1984) [HU] 246

Legiunea străzii / Legion ulicy (A. Ford, 1932)

[PL] 148
Leii iubesc / Lions Love (A. Vardá, 1969) [US] 242
Lenin în Octombrie / Lenin v Oktiabre (M. Romm, 1938) [UR] 180,362
Lenin în 1918 / Lenin v 1918 godu (M. Romm, 1939) [UR] 180,362
Lenin în Polonia / Lenin v Polşe (S. Iutkevici, 1966) [UR] 386,389
Lenny (B. Fosse, 1974) [US] 349
Léon Morin, preot / Léon Morin, prêtre (J.P. Melville, 1961) [FR] 380
Leopardul (N. Maleh, 1972) [SY] 370
Leopardul Suzanei / Bringing up Baby (H. Hawks, 1938) [US] 174,270,342
Leul african / The African Lion (J. Algar, 1955) [US] 213
Leul are şapte capete! Der Leone Have Sept Cabezas (G. Rocha, 1970) [IT, FR] 356
Leul în iarnă / The Lion în Winter (A. Harvey, 1969) [UK] 342
Lia (J. Mihail, 1927) [RM] 98,119
Liao Zhong Kai (Tang Xiadou, 1983) [CC] 444
– *Libanul în furtună* / Le Liban dans la tourmente (J. Saab, J. Stocklin, [LE] 403
Libera, dragostea mea / Libera, amore mi-o (M. Bolognini, 1974) [IT] 302,40 Í
Liberia, ţara de mâine (*H. Prat*) [*LB*] *292*
Lichefierea corpurilor dure / La Liquéfaction des corps durs (S. de Chomón, 1909) [FR] 26
Liebelei (M. Ophüls, 1933). [AU] 153,253

Liga gentlemanilor / The League of Gentleman (B. Bearden, 1960) [UK] 271
Lili Marleen (R.W. Fassbinder, 1980) [GW] 437
Liliom (F. Borzage, 1930) [US] 150,289
Liliomfi (K. Makk, 1955) [HU] 240
Limite (M. Peixoto, 1929) [BL] 136
Linia destinului / Rekava (L.J. Peries, 1956) [CE] 250
Linia generală, vezi *Vechiul şi noul*
Liniştea / Tişina (V. Basov, 1963) [UR] 316
Liniştea din adâncuri (M. Urşianu, 1981) [RM] 337
Linişte şi foc în brusă / Silence et feu de brousse (R.B. de Medeiros, 1972) [DIN] 374
Linişte şi strigăt / Csend és kiáltás (M. Janesó, 1967) [HU] 246,318
Linşaj la Cripte Creek / Trapped by Blood Hounds or A Linching al Criple
Creek (1905) [US] 29
Lipitoarea / Chebap emsaa (S. Abu-seif, 1956) [UA] 25Í
Lisztomania (K. Russell, 1975) [UK] 345
Liubov Iarovaia (V. Fetin, 1971) [UR] 334
Locotenentul Byllitt / Bullitt (P. Yates, 1968) [US] 437
Locuiesc alături / Oni jivut nadom (G. Roşal, 1968) [UR] 336
Locul crimei / Le Lieu du crime (A. T échiné, 1986) [FR] 330
Locuri în inimă / Places in the Heart (R. Benton, 1984) [US] 446,449

Logodna / L'Alliance (G. De Chalonge, 1970) [FR] 290
Logodnica locotenentului francez / The French Lieutenant Woman (K. Reisz, 1981) [UK] 439
Logodnica mecanicului Gavrilov / Liubimaia jenşcina mehanika Gavrilova (P. Todorovski, 1981) [UR] 432
Logodnica morţii / Speckbacher (P.P. Glumaus, 1913) [AU] 47
Logodnice de război / War Brides (H. Brenon, 1916) [US] 58
Logodnicii / 1 promessi sposi (M. Camerini, 1941) [IT] 387
Lola (J. Demy, 1961) [FR] 264,279
Lola Montés (M. Ophüls, 1955) [FR, GW] 244,253,360,418
Lolita (S. Kubrick, 1962) [US] 194
Lord Jim (R. Brooks, 1965) [US] 279
Lot în Sodoma (J. Sibley Watson, H. Webber, 1933) [US] 157
Love Story (A. Hiller, 1970) [US] 355
Luceafărul (E. Loteanu, 1986) [UR] 409
Lucia (H. Solas, 1968) [CU] 326,340
Lucky Luciano (F. Roşi, 1973) [IT] 262,286
Lucrurile nevestei mele / Las cosas de mi mujer (R. Peon, 1921) [CU] 75
Lucrurile vieţii / Les Choses de la vie (C. Sautet, 1970) [FR] 301,351
Ludwig (L. Visconti, 1972) [IT] 237,244,376,408

Luke, mină rece / Cool Hand Luke (S. Rosenberg, 1967) [US] 337

Lulu (R. Thiele, 1962) [AU] 237

Lumea a treia, al treilea război mondial / Tercer mundo, tercera guerra mundial (J. García Espinosa, 1970) [CU] 276

Lumea în acţiune / World în Action (J. Grierson 1942) [UK] 368

Lumea lui Apu / Apur Sansar (S. Ray, 1958) [ÎI] 241

Lumm lui Paul Delvaux / Monde de Paul Delvaux (H. Storek, 1946) [BE] «02,374

Lumea nevăzută / Unseen World (M. Duncan, 1903) [UK] 27

Lumea nouă Nybygarna (J. Troell, 1973) [SW] 364

Lumea tăcerii / Le Monde du silence (Y. Cousteau, L. Malle, 1956) [FRI

«10

Lumeştrâmbă / Wrong World (J. Pringle, 1985) [AT] 449

Lumina la luz (M. De La Bandera, 1917) [MX] 66

Lumina de gaz / Gaslight (T. Dickinson, 1940) [UK] 183

Lumina de gaz / Gaslight (G. Cukor, 1944) [US] 183,426

Lumina lunii / Moonlighting (J. Skolimowski, 1982) [UK] 315

Lumina palidă a durerii (I. Mihu, 1979) [RM] 369

Lumină şi piatră (M. Ilieşu, 1960) [RM] 343
Luminile oraşului / The City Lights (C. Chaplin, 1931) [US] 142
Luminile rampei / Limelight (C. Chaplin, 1952) [US] 226,227.
Luminile varieteului / Luci de-l varietà (F. Fellini, A. Lattuada, 1951) [IT] 229
Lumini şi umbre (A. Blaier, M. Constantinescu, 1982) [RM] 280,327
(*La*) *luna* (B. Bertolucci, 1979) [IT] 355
Luna de hârtie / Papermoon (P. Bogdanovich, 1973) [US] 366
Luna e albastră / The Moon Is Blue (O. Preminger, 1953) [US] 289
Lunaticii / Moonstruck (N. Jewison, 1987) [US] 456
Lunca Bejinului / Bej în lung (S. Eisenstein, 1935) [UR] 164
Luneta cu două capete / Luneta mă dwa konce (F. Kuczkowski, 1916) [PL] 62
Lunga vară fierbinte / The Long Hot Summer (M. Ritt, 1958) [US] 258
Lungul drum al zilei către noapte / Long Day's Journey into Night (S. Lumet, 1962) [US] 342
Lupa bunicii / Grandma's Reading-Glass (A. Smith, 1900) [UK] 24
Lapeni 29 (M. Drăgan, 1963) [RM] 353
Lupii înfometaţi / At avrot silah (Y. Güney, 1967) [TU] 360
Lupii şi oile / Volki i ovţi (V. Suhobokov, 1952) [UR] 229

Lupta / Der Ringkampf (M. Skládánovski, 1895) [D] 16
Lupta eroilor (T. Saleh, 1962) [UA] 334
Lupta omului pentru supravieţuire ILA lotta dell uomo per la sua sopravivenza (R. Rossellini, 1967) [IT] 310
Lupta pentru o Zimbabwe liberă (J.K. Owoo, 1972) [GH] 374
Luptătorii din umbră / La Bataille du rail (R. Clément, 1946) [FR] 199
Luptătorul cu lancea / Yari no Gonza (M. Shinoda, 1986) [JP] 452
M
M. (J. Losey, 1951) [UK] 144
Macadam (M. Blistène, 1947) [FR] 421
Macao (J. von Stemberg, 1952) [US] 347
Macbeth (O. Welles, 1948) [US] 211,321
Macul roşu-lăcarlet Pimpernel (H. Youngs 1935) [UK] 181
Macunaima (J.P. De Andrade, 1969) [BL] 344
Madame de... (M. Ophüls, 1953) [FR, IT] 253,426
Madame du Barry (E. Lubitsch, 1919) [D] 67,69
Madame Sans Gêne (L. Perret, 1925) [FR] 108
Madame Sans Gêne (V. Larsen, 1909) [DK] 32
Madona cu trandafiri / La Madona de las rosas (J. Benavente, 1918) [MX] 73,236
Maestrul Hassan / El asta Hassan (S. Abu-self, 1952) [UA] 228
Maestrul Lehár / Meister Lehár (H. Otto,

1929) [AU] 131

Maestrul şi Margareta / Maestro i Margarita (A. Petrović, 1972) [YU] 312

Magazinul de pe Strada Mare / Obchod na Korze (I. Kadár, E. Klos, 1966) [GS] 319, *Magda* / Heimat (G. Froelich, 1938) [D] 173,176

Mahler (K. Russell, 1974) [UK] 345

Maiakovski ríde / Maiakovski zmeiotsia (S. Iutkevici, 1975) [UR] 389

Maica Ioana a îngerilor / Matka Joanna od Anlolów (J. Kawalerowicz, 1961) [PL] 279

Maimuţa credincioasă / Lutang Has ar ung (G. Kruger, 1927) [IO] 121

Mai repede / Plus vite (P. Feldes, 1966) [FR] 417

Mai tare ca noaptea / Starker als die Nacht (S. Dudow, 1954) [CE] 298

Mai tare ca ura / Plus fort que la haine (F. Zecea, 1912) [FR] 45

Malcolm (N. Tass, 1986) [AT] 451

Malec, operator / The Cameraman (E. Sedgwick, 1928) [US] 319

Malombra (M. Soldaţi, 1942) [IT] 186

Mama / Mat (V. Pudovkin, 1926) [UR] 112,120,231,261,274,317

Mama / Mat (M. Donskoi, 1956) [UR] 173,182,246

Mă-mă (E. Bostan, 1976) [RM] 379,432

Mama Kroll şi fiii ei / Matka Królów (J. Zaorski, 1986) [PL] 456

Mama nu dă voie / Mama Don’t Allow (K.

Reisz, T. Richardson, 1955) [UK] 246
Mama Zenobia (R. Peon, 1921) [CU] 75
Mamă şi copil / Mutter und Kind (G. Froelich, 1924) [D] 99
Mamă şi fiică / Mor och dotter (M. Stiller, 1912) [SW] 45
Mame franceze / Mères françaises (L. Mercanton, R. Hervil, 1917) [FR] 90
Mamma Roma (P.P. Pasolini, 1962) [IT] 381
M-am născut, dar totuşi... / Urmărete wa mita keredo (Y. Ozu, 1932) [JP] 151
Manasse (J. Mihail, 1925) [RM] 98,106,219
Mandarinul / Der Mandarin (F. Freisler, 1918) [AU] 68
Mandatul / Mandabi (O. Sembène, 1968) [ZG, FR] 338
Manhattan (W. Allen, 1979) [US] 345
Manon de Sources (G. Berri, 1986) [FR] 453
Mantaua / Şinei (G. Kozânţev, L. Trauberg, 1926) [UR] 101,279,304
Mantaua / Şinei (A. Batalov, 1960) [UR] 270,284
Manuela (H. Solas, 1966) [CU] 326
Manuel Garda sau Regele câmpiilor cubaneze / Manuel García o El rey de los camp os de Cuba (E. Díaz Quesada, 1913) [CU] 49,90
Manuscrisul de la Saragosa / Rekopis znaleziony w Saragossie (W. Has, 1963) [PL] 273
Maratonistul / Marathon Man (J. Schlesinger, 1976) [US] 333
Mm utonul dr toamnă / Osennâi maraton (G.

Danelia, 1979) [UR] 431
U'irra clipă / The Great Moment (P. Struges, 1943) [US] 184
Miirptt crăpelniţă / La grande bouffe (M. Ferreri, 1973) [FR] 301,379,4 (11,428
Maim de iarbă / The Sea of Grass (E. Kazan, 1947) [US] 190,330,351
Marea mascaradă / The Big Carnival (R. Wilder, 1951) [US] 251,279
Mai pa nelinişte / High Anxiety (M. Brooks, 1971) [US] 410
Marta Nordului / North Sea (H. Watt, 1938) [UK] 155
Marra şi otrava / Umi to dokuyaku (K. Kumai, 1987) [JP] 453
Murea urmărire / The Big Trail (R. Walsh, 1930) [US] 142
Murele blond cu o gheată neagră / Le grand blond avec une chaussure noire (Y. Robert, 1974) [FR] 318,426
Murele cetăţean / Velikii grajdanin (F. Ermler, 1938) [UR] 175
Murele circ / The Big Circus (J. Newman, 1959) [US], 304
Murele consolator / Velikii uteşitel (L. Kuleşov, 1933) [UR] 157,351
Murele drum jvelikii put (E. Sub, 1927) [UR] 127
Murele Galsby / The Great Gatsby (H. Brenon, 1926) [US] 121
Murele Gatsby / The Great Gatsby (J. Clayton,

1974) [US] 394
Murele haos / Der grosse Verhau (A. Kluge, 1971) [GW] 323
Murele McGinty / The, Great McGinty (P. Struges, 1941) [US] 184
Murele oraş / *A* grande cidade (C. Diegues, 1966) [BL] 327
Marele premiu / Grand prix (J. Frankenheimer, 1967) [US] 312
Murele război / La grande guerra (M. Monicelli, 1959) [IT] 233,266,39,2
Marele război est-asiatic / Daitowa Senso To Kokusai Saiban (K. Komori, 1959) [JP] 250
Murele risc / Classe tous risques (C. Sautet, 1960) [FR] 239
Marele Roşu / The Big Red One (S. Fuller, 1979) [US] 312
Marele singuratic (I. Mihu, 1976) [RM] 369
Marele *zbor* / Velikii pereliot (V. Şnaiderov, 1925) [UR] 172
Margareta / Margaritka (T. Dinov, 1965) [BU] 245
Maria Candelaria (E. Fernandez, 1944) [MX] 203,298
Maria Chapdelaine (J. Duvivier, 1934) [FR] 165
Maria de Mar (J.L. de Barros) [PT] 128
Maria, legendă ungară / Tavaszi Zápor (P. Fejös, 1932) [HU] 128,149
Marile manevrei Les grandes manoeuvres (R. Clair, 1955) [FR] 843,267,347
La) Marseillaise (J. Renoir, 1938) [FR] 347

Marşul nupţial / The Wedding March (E. von Stroheim, 1918) [US] 126,254.
Martorul / Witness (P. Weir, 1985) [US] 386,449
Marty (D. Mann, 1955) [US] 241
Mary Poppins (R. Stevenson, 1964) [US] 306
M.A.S.H. (R. Altman, 1970) [US] 350,399,413
Maşenka (I. Raizman, 1942) [UR] 334
Maşina / Maszyna (D. Szezechura, 1961) [PL] 340
Maşina de refăcut viaţa / La Machine à refaire la vie (J. Duvivier, H. Lepage, 1924) [FR] 102
Maşinile care au mâncat Parisul / The Cars That Ale Paris (P. Weir, 1973) [AT] 386
Mata Hari / Die Spionin Matahari (L. Wolf, 1921) [D] 371
Mata Hari (G. Fitzmaurice, 1932) [US] 183
Mater Dolorosa (A. Gance, 1917) [FR] 157
Matriarhat (L. Kirkov, 1975) [BU] 292
Maurice (J. Ivory, 1987) [UK] 453,455
Max, dragostea mea / Max, mon amour (N. Ōshima, 1986) [FR, JP] 269Max *şi vinul de Quinquina* / Max et le Quinquina (M. Linder, – 1911) [FR] 43
Max trece oceanul / Max Comes Across (M. Linder, 1916) [US] 61
Mayerling (T. Young, 1968) [FR, UK] 194,306,426
Mă ascunzi / You Hide Me (J.K. Owoo, 1972) [GH] 374
Măcar de-ar fi fată / Pourvu que ce soit une

fille (M. Monicelli, 1985) [FR, IT] 392
Mă mărit, nu mă mărit / J'me marie, me marie pas… (M. Dansereau, 1973) [CN] 371
Mănăstirea din Parma / *La.* Chartreuse de Parme (Christian-Jaque, 1947) [FR] 389
Mănăstirea din Sendomir / Klostret i Sendomir (V. Sjöström, 1920) [SW] 71
Mărturisirea / L'Aveu (Costa-Gavras, 1970) [FR] 224,320,342,421
Mărul / Iablakáta (T. Dinov, 1963) [BU] 245
Mărul discordiei / La Manzana de la discordia (F. Casais, 1968) [MX] 339
Măsura riscului / Step en riska (I. A verbali, 1969) [UR] 342,373
Măştil Maskerage (M. De Haas, 1951) [NE] 226
Măşti / Masques (C. Chabrol, 1987) [FR] 401
Mecanicul „Generalei" / The General (B. Keaton, C. Bruckman, 1926) [US] 89,93,113,126,319,442
Mecanismul naţional / Mecanica nacionál (L. Alcoriza, 1971) [MX] 365
Meci de box / Combat de boxe (C. Dekeukeleire, 1927) [BE] 121
Medeea (P.P. Pasolini, 1970) [IT] 331
Medicul de la Asigurări / Îl medico della Mutua (L. Zampa, 1968) [IT] 233
(*El*) *Mégano* (J. García Espinoza, T. Guttiérez Alea, A. Guevara, 1956) [CU] 250
Mein Kampf / Den blodiga tiden [E. Leiser, 1960) [SW] 271

Mélo (A. Resnais, 1986) [FR] 453
Melodia fericirii / Sag det i toner (J. Julius, E. Adolphson, 1929) [SW] 135
Melodiile Broadwayului / Broadway Melody of 1940 (N. Taurog, 1940) [US] 169
Melodiile cartierului / Melodii Veniskogo kvartala (G. Şenghelaia, 1971) [UR] 392
Memoria / Pamiat (G. Ciuhrai, 1970) [UR] 355
Memoria tatuată / La Mémoire tatouée (R. Behi, 1986) [FR] 313
Memoria unei zile / Memoria de un dia (O. Fortunat O, 1984) [AO] 447
Menajeria de sticlă / The Glass Menagerie (P. Newman, 1986) [US] 258
Ménilmontant (D. Kirsanoff, 1925) [FR] 108
Mephisto (I. Szabó, 1981) [HU] 311,439
Mere roşii (A. Tatos, 1976) [RM] 409
Mersul timpului / The March of Time (L. de Rochemont, 1935) [UK] 162
Mr na (ierul / The Go-between (J. Losey, 1971) [UK] 288,313,362
Menajul / Sandesàya (L.J. Peries, 1960) [CE] 250
Mesmerist (G.A. Smith, 1897) [UK] 20
Mennalina (E. Guazzoni, 1923) [IT] 94
Messidor (A. Tanner, 1979) [SZ] 351
1901) *Metamorfozele regelui de pică* / Les Métamorphoses du roi de pique (G. Velle, [FR] 28
Metello (M. Bolognini, – 1970) [IT] 401
Meteor (R. Neame, 1978) [UK] 283
Metropolis (F. Lang, 1927) [D]

62,72,114,236,410
México, México (F. Reichenbach, 1967) [FR] 290
Mexicul în flăcări / Meksika v ogne (S. Bondarciuk, 1982) [UR, MX, IT] 441
Mezalianţa \ La Malcasada (F. Gomez Hidalgo, 1927) [SP] 114
Mica Dorrit / Lille Dorrit (A.W. Sandberg, 1924) [SW] 88
Mica Lise / La petite Lise (J. Grémillon, 1930) [FR] 267
Mica lume de altă dată / Piccolo mondo antico (M. Soldaţi, 1941) [IT] 186
Mic dejun la Tiffany / Breakfast al Tiffany's (B. Edwards, 1961) [US] 229
Michel Strogoff (J. de Baroncelli, 1934) [FR] 102
Michel Strogoff (C. Gallone, 1957) [FR, IT] 243
Micile Afrodite / Mikros Afro dites (N. Koundouros, 1963) [GR] 203,301
Micile cleveteli / Les petites médisances (M. Brault, J. Giraldeau, 1954) [CN] 240
Micile perle / Perličky na cine (J. Menzel, E. Schorm, J. Němec, V. Chytilová, J. Jireš, 1966) [CS] 318
Micile vulpi / The Little Foxes (W. Wyler, 1941) [US] 211,319
Miciurin (A. Dovjenko, 1949) [UR] 213,249,401
Mickey (R.F. J ones, 1918) [US] 66
Micki şi Maude / Micki and Maude (B.

Edwards, 1984) [US] 446

Microbii veseli / Les joyeux microbes (É. Cohl, 1909) [FR] 34

Micul american / The Little American (C.B. De Mille, 1917) [US] 64

Micul Cesar / Little Caesar (M. Le Roy, 1931) [US] 377

Micul Faust / Le tout petit Faust (É. Cohl, 1910) [FR] 34

Micul fugar / The Little Fugitive (R. Ashley, M. Fugei, R. Oskin, 1953) [US] 233

Micul lord / Little Lord Fauntleroy (J. Cromwell, 1936) [US] 166

Micul lord Little Lord Fauntleroy (J. Gold, 1980) [UK] 202.

Micul lord Fauntleroy / Little Lord Fauntleroy (A.E. Green, 1921) [US] 80,431

Micul Nemo / Little Nemo (W. McKay, 1910) [US] 37

Micul om mare / Little Big Man (A. Penn, 1970) [US] 355

Micul soldat / Le petit soldat (P. Grimault, 1947) [FR) 207

Micul soldat / Le petit soldat (J.L. Godard, 1960) [FR] 276

Micuţa Long Tze (Chen Bu Kao, 1936) [C] 153

Mieluşelul fâhe Lamb (W.C. Cabanne, 1915) [US] 57

Mihai-Viteazul (S. Nicolaescu, 1971) [RM] 300,328,429

Mikaël (C. Th. Dreyer, 1924) [DK] 336

Milă şi tandrele / Tender Mercies (B. Beresford, 1983) [US] 443

Mildred Pierce (M. Curtiz, 1945) [US] 288,419

Milioanele lui Brewster / Brewster's Millions (J. Henabery, 1921) [US] 80

Milionar pentru o zi (J. Georgescu, 1924) [RM] 101

Milionul / Le Million (R. Clair, 1931) [FR] 143,176

Milionul / Million v bracinoi korzike (V. Silovski, 1986) [UR] 392

Mimi Metalurgica, rănit în onoare / Mimi Metallurgico feri to nell onore (L. Wertmüller, 1972) [IT] 403

Minamata (N. Tsuchimoto, 1971) [JP] 363

Minin şi Pojarski / Minin i Pojarski (V. Pudovkin, M. Doller, 1939) [UR] 180,231

Ministerul groazei / Ministry of Fear (F. Lang, 1944) [US] 410

Minnie şi Moskowitz / Minnie and Moskowitz (J. Cassavetes, 1971) [US] 390

Minunata Angelica / La merveilleuse Angélique (B. Borderie, 1965) [FR] 307.

Miracol la Milano / Miracolo a Milano (V. De Sica, 1959) [IT] 193,222,228.232.391

Miracolul / Le Miracle (M. Carré, 1912) [AU] 45

Miracolul / Per grazia ricevuta (N. Manfredi, 1971) [IT] 367

Miracolul lupilor / Miracle des loups (R. Bernard, 1924) [FR] 102

Miracolul rus / Das russische Wunder (A. Şi A. Thorndike, 1962) [CE] 297

Miraj / Espejismo (A. Robles Godoy, 1974) [PE] 334

Mireasa (M. Ilieşu, 1982) [RM] 343

Mireasa Nilului / Arouss el Nill (F... Abdel Wahab, 1963) [UA] 294

Mishima (P. Schrader, 1985) [US] 449

Misiunea / Küdetés (F. Kôsa, 1977) [HU] 329

Misiunea / The Mission (R. Joffé, 1986) [US] 391,450

Misiunea brigăzii 41 / The Charge of the Light Brigade (M. Curtiz, 1936) [US] 266

Misiunea secretă / *Sekretnaia missia* (*M. Romm, 1950*) [*UR*] *209*

Misterele New York-ului, vezi Aventurile Elainei

Misterele Parisului / Les Mystères de Paris (J. de Baroncelli, 1943) [FR] 102

Misteriosul domn Victor / L'étrange monsieur Victor (J. Grémillon, 1938) [FR] 200,267

Misteriosul X / Det Hemmelighetsfulde (B. Christensen, 1913) [DK] 47

M ierul din Bosfor (M. Ertugrül, 1923) [TU] 95

Misterul Muzeului de ceară / The Mystery of the Wax Museum (MCurtiz, 1933) [US] 288

Misterul Picasso / Le Mystère Picasso (H.G. Clouzot, 1955) [FR] 242,415

Mister West în ţara bolşevicilor / Neobâcenie prikliucenia mistera Vesta v strane bolşevikov (V. Pudovkin, 1924) [UR] 97,351

M if curea la amoebe şi infuzori / Les Mouvements des amibes et infusoires (J. Gommandon, C. Levaditti, 1909) [FR] 32

Mişcare greşită / Falsche Bewegung (W. Wenders, 1974) [GW] 389,437

Mişcare perpetuă / Perpetuum mobile (T. Dinov, 1975) [BU] 245

Mitică Popescu (M. Marcus, 1986) [RM] 368

Mitrea Cocor (V. Iliu, M. Sadova, 1952) [RM] 227

Mitul Fedorei / Fedora (B. Wilder, 1978) [US] 279

Mizerabilii ILes Misérables (A. Capellani, 1912) [FR] 46

Mizerabilii / Les Misérables (R. Boleslavski, 1935) [FR] 170,191

M izerabilii / El bouassa (K. Selim, 1943) [UA] 198

Mizerabilii / Les Misérables (R. Hossein, 1982) [FR] 239

Mâinilelui Ortac / Orlacs Hände (R. Wiene, 1924) [D] 176

Mina artistului / The Hand of the Artist (W.R. Booth, 1906) [US] 29

Mina care ucide / The Clutching Hand (L. Gasnier, D. Mackenzie, 1914) [US] 55

Mina cu cinci degete / Five Fingers (J.L. Mankiewicz, 1952) [US] 194

Mina mumiei / The Mummy's Hand (C. Cabanne, 1940) [US] 151

Mânia zeilor! The Wrath of the Gods (T.H.

Ince, 1914) [US] 54,190

MÂntuire IRédemption (Y. Jasset, 1912) [FR] 44

Mânzul şarg / A Sarga csiko (F. Vanhyl, 1914) [RM] 61

Moana din Mările Sudului / Moana of the South Seas (R. Flaherty, 1926) [US] 109,223

Moara lui Levi, jlevins Mühle (H. Seemann, 1980) [CE] 272

Moara roşie / The Red Mill (W. Goodrich, 1927) [US] 155

Moartea în direct / *La*. Mort en direct (B. Tavernier, 1979) [FR] 387

Moartea lui Gandji / La Mort de Gandji (M. Alassane, 1965) [NIJ 816

Moartea lui Ivan cel Groaznic ISmerti Ivanna Groznovo (V. Goncearov, 1909) [R] 36

Moartea lui Mario Ricci / La Mort de Mario Ricci (G. Goretta, 1983) [SZ, FR, GW] 380,444

Moartea Mariei Malibran / Der Tod der Maria Malibran (W. Schroeter, 1972) [SW] 369

Moartea merge spre Nord / Death Goes North (F. McDonald, 1937) [CN] 170

Moartea obosită / Der müde Tod (F. Lang, 1921) [D] 72,81,100,260,410

Moartea preşedintelui jămierz prezydenta (J. Kawalerowicz, 1977) [PL] 420

Moartea unui birocrat / La muerte de un burócrata (T. Gutiérrez Alea, 1966) [CU] 277

Moartea unui ciclist / Muerte de un ciclista (J.A. Bardem, 1955) [SP] 230,243

Moartea unui comis-voiajor / Death of a Salesman (L. Benedèk, 1951) [US] 398
Moarte civilă / Muerte civil (M. Gallo, 1909) [SP] 35
Moarte la Veneţia / Morte a Venezia (L. Visconti, 1970) [IT, FR] 237,357,408
Moarte pe Nil / Death on the Nile (J. Guillermin, 1978) [UK] 174,431
Moby Dick (L. Bacon, 1930) [US] 188
Moby Dick (J. Huston, 1956) [US] 397
Modificarea / La Modification (M. Worms, 1970) [FR] 290
Mofturi 1900 (J. Georgescu, 1964) [RM] 122
Molia din Mombi / Moth of Mombi (C. Chauvel, 1926) [AT] 113
Molière sau viaţa unui om cinstit / Molière ou la vie d'un honnête homme (A. Mnouschkine, 1978) [FR] 426
Moll Flanders / The Amorous Adventures of Moll Flanders (T. Young, 1964) [UK] 313
Momentul bărbăţiei / His Hour of Manhood (T.H. Ince, 1914) [US] 106
Mona Lisa (N. Jordan, 1986) [UK] 452
Mongolii / Mogholha (P. Kimiavi, 1973) [IR] 382
Monolog (I.
– Averbah, 1973) [UR] 342,381
Monştrii / Freaks (T. Browning, 1932) [US] 150
Monştrii / / moştri (D. Risi, 1963) [IT] 392
Monte Carlo (M. Nalpas, 1927) [FR] 59

Montenegro (D. Makavejev, 1982) [SW] 313
Montparnasse 19 (J. Becker, 1958) [FR] 271,313,389
Morambong (A. Gatti, 1964) [FR] 303".
Morcoveaţă / Poil de carotte (J. Duvivier, 1932) [FR] 332
Mormântul mumiei / The Curse of Mummy's Tomb (M. Carreras, 1964) [UK] 151
Morometţii (S. Gulea, 1987) [RM] 456
Moscova în octombrie / Moskva v octiabre (B. Barnet, 1928) [UR] 310
Moscova nu crede în lacrimi / Moskva sliozam ne verit (V. Mensov, 1979) [UR] 434
Moseka (M.Z. Kwami, 1972) [CG] 374
Mosura împotriva Godzilei / Gojira tai Mosura (I. Honda, 1964) [JP] 239
Moş Crăciun / Santa Claus (G.A. Smith, 1897) [UK] 20
Moş Goriot / Le Pere Goriot (J. de Baroncelli, 1921) [FR] 102
Moştenirea / Heritage (C. Chauvel, 1935) [AT] 113
Moştenirea Ferramonti / L'eredità Ferramonti (M. Bolognini, 1967 [IT] 401
Moştenitoarea / The Heiress (W. Wyler, 1949) [US] 215,319,322
Moştenitoarele / Örökseg (M. Mészáros, 1980) [HU] 423
Moştenitorii / Os herdeiros (C. Diegues, 1968) [BL] 309,341
Motiv de divorţ / A Bill of Divorcement (G.

Cukor, 1932) [US] 158,342
Moulin Rouge (J. Huston, 1953) [US] 230
Mr. Klein (J. Losey, 1976) [UK] 332
Mrs. Miniver (W. Wyler, 1942) [US] 319
Mulţimea / The Crowd (K. Vidor, 1928) [US] 123
Mumia / The Mummy (K. Freund, 1932) [US] 151,342
Mumia / The Mummy (T. Fisher, 1959) [UK] 151
Mumia / El Momia (C. Abdel Salem, 1970) [UA] 356
Muncă grea / Smart Work (W. Goodrich, 1931) [US] 155
Muncitorii mării / Les Travailleurs de la mer (A. Antoine, 1918) [FR] 94
Munna (K.A. Abbas, 1954) [ÎI] 239
„M”. *Un oraş îşi caută ucigaşul* / M. (F. Lang, 1931) [D] 144,146,190,236,410
Muntele destinului / Der Berg des Schicksale (A. Fanck, 1926) [D] 113
Muntele Saint Michel, minune a Occidentului / *he* Mont Saint Michel, merveille d’Occident (M. Cloche, 1934) [FR] 162
Muntele sfânt / Der heilige Berg (A. Fanck, 1926) [D] 113
Muntele Ting-chun / Ting chun-Shan (1908) [C] 36
M un tele vrăjit IDer Zauberberg (H.W. Geissendörfer, 1982) [GW] 275
Munţii de aur / Zalatâie gorî (S. Iutkevici,

1931) [UR] 144
Munţii sălbatici / Ye Shan (Yan Xuschu, 1985) [CC] 448
Muriel (A. Resnais, 1963) [FR] 299
(*lui*) *musica* (M. Duras, 1966) [FR] 399
Musorgski (G. Roşal, 1950) [UR] 219
Mussolini, ultimul act / Mussolini, l'ultimo atto (C. Lizzani, 1974) [IT] 224, *Mutră nostimă* / Funny Face (S. Donen, 1957) [US] 229
Muzeul folcloric IMusée folklorique (C. Dekeukeleire, 1956) [BE] 360
M uzicantul / The Vagabond (C. Chaplin, 1916) [US] 59
Muzicantul din Petersburg / Petersburgskaia noci (G. Roşal, 1934) [UR] 336
My Fair Lady (G. Cukor, 1964) [US] 158,229,306,35 l
N
N-a dansat decât o vară / Hon dansade en sommar (A. Mattson, 1951) [SW] 223
Naivul (D. Mehrjui, 1970) [IR] 396
Nala Damayanti (J. Danerji, 1920) [ÎI] 66
Nana (J. Renoir, 1926) [FR] 110,429
Nanuk / Nanook of the North (R. Flaherty, 1922) [US] 86,223
Napoléon (A. Gance, 1927) [FR] 115,132,162,395
Napoleon (S. Guitry, 1954) [FR] 255
Napoli, oraşul milionarilor / Napoli milionaria (E. De Filippo, 1950) [IT] 329
Narcoza / Narkose (A. Abel, 1929) [D] 133

Nashville (R. Altman, 1975) [US] 399
Nasul / Le Nez. (A. Alexeieff, 1963) [FR] 302
Naşterea fierului / The Iron Străin (R. Barker, 1916) [US] 57
Naşterea unei flori / Birth of a Flower (F.P. Smith, 1900) [UK] 24
Naşterea unei naţiuni / Birth of a Nation (D.W. Griffith, 1915) [US] 56,82,96,168.6
Naşul / The Godfather (F.F. Coppola, 1972) [US] 376,401,431
Naşul III The Godfather Part II (F.F. Coppola, 1974) [US] 376,391,401,431
Nataša Rostova (P. Ciardânin, 1915) [R] 57
Nathalie Granger (M. Duras, 1973) [FR] 399
Naţionalitatea] *emigrant* / Nationalité immigré (S. Sokhana, 1975) [MU] 405
Navigatorul / The Navigator (B. Keaton, D. Crisp, 1924) [US] 99,126,319
Nazarin (L. Buñuel, 1958) [MX] 265
Năicâ (E. Bostan, 1963 – 1967) [RM] 379
Năpasta (E. Vasilescu, G. Popescu, 1928) [RM] 122
Năpasta (V. Alexa, 1982) [RM] 122,426
Născută ieri / Born Yesterday (G. Cukor, 1950) [US] 158,313
Născută pentru dans / Bom to Dance (R. del Ruth, 1936) [US] 169
N'Diangane (M. Traore, 1975) [ZG] 400
Nea Mărin, miliardar (S. Nicolaescu, 1976) [RM] 328,429
Neamul Jurbinilor / Bolşaia semia (I. Heifiţ,

1954) [UR] 270

Neamul Şoimăreştilor M. Drăgan, 1964) [RM] 429

Neaşteptatul / Duniya Na Mane (R.V. Shantaram, 1937) [ÎI] 114,174

Nebunul / *he* Fou (G. Goretta, 1970) [SZ] 380

Nebunul Max / Mad Max (G. Miller, 1979) [AT] 434

Necazurile doamnei Pipelet ILes Tribulations de madame Pipelet (1896) [FR] 19

Negresa din... / La Noire de... (O. Sembène, 1966) [ZG, FR].320,454

Negustorul de cârnaţi / Výstavní párkař (J. Křizenecký, 4898) [CS] 22

Negustorul de legume şi fructe / Der Haendler der vier Yahrzeiten (R.W.

Fassbinder, 1972) [GW] 369

Nehotărârea / Duvidha (M. Kaul, 1973) [ÎI] 356

Nelmbitnzita Angelica / L'indomptable Angélique (B. Borderie, 1968) [FR] 307

Neîmpăcaţii / Nicht versöhnt (J.M. Straub, 1965) [GW] 316

Neînvinsul IAparajito (S. Ray, 1955) [ÎI] 241

Nelegiuiţii / Die Unehelichen (G. Lamprecht, 1926) [D] 111

Neliniştea / Endise (Y. Güney, 1974) [TU] 360

Nelisita (R. Duarte, 1984) [AO] 447

Nemuritoarea / L'Immortelle (A. Robbe-Grillet, 1963) [FR] 296

Nemuritoarea iubire / Un grand amour de

Beethoven (A. Gance, 1936) [FR] 67
Nepoata captivă (L. Michez, 1,969) [CG] 348
Nepotul lui Beethoven / Beethoven's Nephew (P. Morrissey, 1985) [FR, GW] 67
Nerăbdare jlmpatience (C. Dekeukeleire, 1928) [BE] 129,360
Nesuferita / The Bad Girl (F. Borzage, 1932) [US] 150,289
Nethaji Palkar (R.V. Shantaram, 1926) [ÎI] 114
(*La*) *Neuropatologia* (R. Omegna, 1908) [IT] 33
Nevasta brutarului / La Femme du boulanger (M. Pagnol, 1938) [FR] 147,200,388
Nevasta lui Frankenstein / The Bride of Frankenstein (J. Whale, 1935) [US] 342
Nevastă-mea vrăjitoarea / / Married a Witch (R. Clair, 1942) [US] 190,398
Nevăzut, necunoscut / Ni vu, ni connu (Y. Robert, 1958) [FR] 306
New York, New York (M. Scorsese, 1977) [US] 376,386,391
Nibelungii / Die Nibelungen (F. Lang, 1923 – 1924) [D] 62,70,72,96,236,410
Nicaragua, raport de pe front / Nicaragua: Report from the Front (D. Schaffer, T. Sigel, 1983) [US] 443
Nick Carter (V. J asset, 1908) [FR] 49,103
Nicolae şi Alexandra / Nicholas and Alexandra (F. Schaffner, 1971)
SUS] 222
Nimic nou pe Frontul de Vest / All Quiet on the

Western Front (L. Milestone. 1930) [US] 137,353

Nume nou pe Frontul de Vest / All Quiet on the Western Front (D. Mann, 1979) [US] 137

Nimic nu contează / Nothing Else Matters (G. Pearson, 1920) [UK] 99Nun *Tirbuşon* / Nini Tirabuscio la donna che invento la mossa (M. Fonda ta, 1970) [IT] 273

Ninotc Ma (E. Lubitsch, 1939) [US] 186

Ninsoarea / Hószakadás (F. Kósa, 1974) [HU] 329

A / a (P. Czinner, 1924) [D] 100

Noaptea / La notte (M. Antonioni, 1961) [IT] 270,273

Noaptea americană / La Nuit américaine (F. Truffaut, 1973) [FR] 379

Noaptea amintirilor / Le Jour se lève (M. Carné, 1939) [FR] 146,169,171,170,183,412

Noaptea cocoţatului / Chabed dhouzi (F. Gaffary, – 1964) [IR] 308

Noaptea de Anul Nou Sylvester (L. Pick, 1924) [D] 79,83,95,143

Noaptea de la Varennes / ÎI mondo nuovo / / La Nuit de Varennes. (E. Scola, 1982) [FR, IT] 400

Noaptea iguanei / The Night of the Iguana (J. Huston, 1964) [US] 305

Noaptea mea cu Maud / Mă nuit chez Maud (E. Rohmer, 1969) [FR] 293

Noaptea saltimbancilor / Gycklarnas afton (I. Bergman, 1953) [SW] 232,406,407

Noaptea sfântului Laurentiu / La notte di San Lorenzo (P. Şi V. Taviani, 1982) [IT] 441

Noaptea unei zile grele / *A* Hard Day’s Night (R. Lester, 1964) [UK] 305,312

Noapte de carnaval / Karnavalnaia noci (E. Riazanov, 1956) [UR] 326Noapte *de dragoste* / The Night of Love (G, Fitzmaurice, 1927) [US] 105.

Noapte de septembrie / Noci v sentiabre (B. Barnet, 1939) [UR] 310

Noapte scurtă JNoci korotka (M. Beţikov, 1982) [UR] 441

Noapte şi ceaţă / Nuit et brouillard (A. Resnais, 1955) [FR] 244,266

Noapte veneţiană / Venezianische Nacht (M. Reinhardt, 1914) [D] 193

Nobilii din familia Morriska / Os fidalgos da casa Morriska (G. Pallu.

1918) [PT] 68

Nogent, Eldorado de Duminică / Nogent, Eldorado du Dimanche (M-Carné, 1929). [FR] 136

Noi, cei din Kronstadt / Mî, iz Kronstada (E. Dzigan, 1936) [UR] 168,270Noi… *palestinienii* (R. Hajjar, 1974) [LE] 393

Noiembrie 1828 / November 1828 (T. Karya, 1979) [IO] 367

Noii veniţi (A. Robles Godoy, 1977) [PE] 334

Noi, puştii INous, les gosses (L. Daquin, 1941) [FR] 278

Noi vrem să trăim în pace (1962) [V] 292

No Man’s Land (A. Tanner, 1985) [SZ, FR] 351

Nopţi albé / Belâie noci (I. Pâriev, 1959) [UR] 335

Nopţile Cábiriei / *he* notti di Çabiria (F. Fellini,

1957) [IT] 237,253,349
Nopţile cu lună plină / Les Nuits de la pleine lune (E. Rohmer, 1984) [FRI
446,452
Norma Rae (M. Ritt, 1979) [US] 309
Norocul altora / La Chance des autres (H. Brandt, 1961) [SZ] 280
Norocul şaşiu / Zezowate szczęście (A. Munk, 1960) [PL] 282
Noroi şi soldaţi / Tsuchi to heitai (T. Tasaka, 1979) [JP] 182
(*El*) *nořte* (G. Nava, 1984) [US] 445
Nosferatu (F.W. Murnau, 1922) [D] 72,84,143,149
Nosferatu (W. Herzog, 1979) [GW] 260,337,402
Nostalgia / Nostalghia (A. Tarkovski, 1983) [IT] 444
Nostalgia Veronicăi Voss jDie Sehnsucht der Veronica Voss (R.W. Fassbinder, 1982) [GW] 440
Nota zero la purtare / Zéro de conduite (J. Vigo, 1933) [FR] 146,155,160,183
Notorious (A. Hitchcock, 1946) [US] 201,436
Notredame de Paris (J. Delannoy, 1956) [FR] 418
Nouă luni / Kilenc hónap (M. Mészáros, 1976) [HU] 336
Nouă luni până la libertate / Nine Month to Freedom (S. Sukdev, 1972) [ÎI] 333
*Nouă zile din*tr-*un an* / Deviat doamnei odnogo goda (M. Romm, 1962) [UR] 270,287,362

Noul Babilon / Novâi Vavilon (G. Kozintev, L. Trauberg, 1929) [UR] 101,131,279,304,379,401

1968) *Nu am cântat niciodată pentru tata* / 1 Never Sang for My Father (G. Cates, [US] 365

Nu ca un străin / Not As a Stranger (S. Kramer, 1955) [US] 284

Nuci de cocos / The Cocoanuts (J. Stanley, R. Florey, 1929) [US] 132

Nu este timp / Nines idö (F. Kósa, 1972) [HU] 329

Nu-i da fraierului nicio şansă / Never Give a Sucker an Even Break

(E. Cline, 1941) [US] 202

Nu-i pace sub măslini / Non ce pace tra gli ulivi (G. De Santis, 1950) [IT] 212,230;

Numele trandafirului / Le Nom de la rose (J.J. Annaud, 1986) [FR, IT] 451

Nunta / Wesele (A, Wajda, 1973) [PL] 377

Nunta / Ranjang pengantin (T. Karya, 1974) [IO] 367

Nunta de aur / Nozze d'oro (L. Maggi, 1911) [IT] 42

Nunta de piatră (D. Piţa, M. Veroiu, 1972) [RM] 397

Nunta însângerată / Bodas de sangre (C. Saura, 1981) [SP] 452

Nunta sângeroasă / Les Noces rouges (C. Chabrol, 1973) [FR] 259

Nuntă în Galileea / Noces en Galilée (M. Khleifi, 1987) [BE] 454

Nu poţi s-o iei eu ţine / You Can't Take It With"

You (F. Capra, 1938) [US] 159,177
Nu privi acum / Don't Look Now (N. Roeg, 1974) [GB, IT] 413
Nu, soluţiei defetiste! (H. Jawhariya, 1968) 336
Nu te naşti soldat / Vozmezdie soldatam ne rosdaintsia (A. Stolper, 1968) [UR] 372
Nu va mai fi nici durere, nici uitare / No habrá mas penas ni olvido (H. Olivera, 1984) [AG] 445
Nu vă atingeţi debiştari! / Touchez pas au grisbi! (J. Becker, 1954) [FR] 239
Nu vei mai omori / Tu ne tueras point (C. Autant-Lara, 1961) [FR] 238
Nu vei ucide niciodată (K. Kieélowski, 1988) [PL] 456
N yamanton (S.O. Sissoko, 1986) [ML] 451
o
O absenţă îndelungată / Une aussi longue absence (H. Colpi, 1961) [FRI
2H0
O afacere ciudată / Une étrange affaire (P. Granier-Deferre, 1981) [FR];
801,441
O afacere de familie / A Family Affair (G.B. Seitz, 1937) [US] 174
Oaia cu cinci picioare / Le Mouton à cinq pattes (H. Verneuil, 1954) [FR
359
O altă privire jEgy masra nezve (K. Makk, 1982) [HU] 358
Oameni ciudaţi / Strannâie liudi (V. Şukşin,

1969) [UR] 390
Oameni fără importanţă / Des Gens sans importance (H. Verneuil, 1955) [FR] 411
Oamenii adâncurilor / Uomini sul fondo (F. De Robertis, 1941) [IT] 184:
Oamenii Crucii albastre / Blekitny krzye (A. Munk, 1955) [PL] 282
Oamenii cu aripi / Leute mit Flügeln (K. Wolf, 1960) [CE] 272
Oamenii Padului / Gente del Po (M, Antonioni, 1947) [IT] 207
Oameni obişnuiţi / Ordinary People (R. Redford, 1980) [US] 413,438
Oameni simpli jProstâie liudi (L. Trauberg, G. Kozântev, 1945) [UR] 200,.
379
Oameni şi ranguri ţ drň \ liudi (I. Protazanov, 1928) [UR] 196
Oameni timizi / Shy People (A. Mihalkov-Koncealovski, 1987) [US] 454
O aventură a lui Salvator Rosa / Un avventura di Salvator Rosa (A. Blasetti, 1939) [IT] 387
O bombă la întâmplare / Une Bombe par hasard (J.F. Laguionie, 1968) [FR] 425
Obsesia magnifică / The Magnificent Obsession (J.M. Stahl, 1935) [US];
166
Obsesie / Ossessione (L. Visconti, 1943) [IT] 193,213,408
O căsătorie frumoasă / Un beau mariage (E. Rohmer, 1982) [FR] 452

Oceanul liniştit / Der stille Okean (X. Schwarzenberger, 1983) [AU] 444

Ochii, gura / Gli occhi, la bocea (M. Bellocchio, 1980) [IT] 290,317

Ochii lui Ole Brandis / Ole Brandis Augen (S. Rye, 1914) [D] 55

Ochii mumiei Mă / Die Augen der Mummie Mă (E. Lubitsch, 1918) [D] 67

Ochi negri / Oci ciornâie (N. Mihalkov, 1987) [IT] 270,394,455

Ochi pentru ochi jăn Eye for an Eye (A. Capellani, 1918) [ÙS] 117

Ocolul părutntului în 80 de zile / Around the World în 80 Days (M. Anderson, 1956) [US] 236,248

O crimă / Et brott (A. Henriksson, 1940) [SW] 184

Octombrie / Oktiabr (S. Eisenstein, 1927) [UR] 104,120,124,209,401

Octopussy (J. Glen, 1983) [US] 294

Odessa în flăcări / Odessa în fiamme (C. Gallone, 1942) [IT, RM] 188

Odiseea generalului José / La Odisea de-l general José (J. Fraga, 1968) [CU] 276

Odiseea unui tânăr compozitor / Puteşestrie molodogo kompozitora (G. Şenghelaia, 1985) [UR] 452

O dramă de iubire la Istanbul / Kiz Kulesi faciasi (M. Ertugrül, 1923) [TU] 95

O dramă în cabaretul futurist nr. 13 / Drama v kabare futuristov No. 13

(V. Kasianov, 1914) [R] 51

O dramă la vânătoare / Moi laskovâi i nejnii zvěr (E. Loteanu, 1978) [UR] 409

O duminică de septembrie / En söndag i September (J. Donner, 1963) [SW] 298

O, duminică la tara / Un dimanche à la campagne (B. Tavernier, 1984) [FR] 387,447

O duzină de ouă proaspete / Une dousaine d œufs frais (1908) [FR] 30

Oedip regel Edipo Re (P.P. Pasolini, 1967) [IT] 331,403

O fantezie după un tablou din secolul 19 / A Little Fan tasy on a XIX Century. Painting (N. McLaren, 1946) [CN] 207

O femeie căsătorită / Une femme mariée (J.L. Godard, – 1964) [FR] 276

– O *femeie ciudată* / Strannaia jenşcina (I. Raizman, 1978) [UR] 334,345

O femeie dominată / A Woman Under the Influence (J. Cassavetes, 1975) [US] 269,390

O *femeie în amurg* / Een vrouw tussen hond en wolf (A. Delvaux, 1979) [BE] 322

O femeie necăsătorită / An Unmarried Woman (P. Mazursky, 1978) [US] 288,427

Ofensiva Tet (1970) [V] 292

O fericită durere de dinţi / A Lucký Toothache (M. Sennett, 1910) [US] 36

O gaură în zid / Un tron dans le mur (R. Barberis, 1930) [FR] 138

Oglinda / Zei kalo (A. Tarkovski, 1975) [UR] 404

Oglinda cu două feţe / Le Miroir à deux faces (A. Cayatte, 1958) [FR, IT] 243
Oglinda cu trei feţe / La Glacé à trois faces (J. Epstein, 1927) [FR] 132
Oglinda iluziei / Maya darpan (K.S. Shahani, 1972) [ÎI] 375
Oglinda şi cărămida / Ayme va Knecht (I. Goleştan, 1964) [IR] 308
Oglinda vieţii / Spiegel des Lebens (G. von Bolvary, 1938) [D] 159
Oglinzile Olandei / Spiegel] van Holland (B. Haanstra, 1950) [NE] 220
Ogorul / The Good Earth (S. Franklin, 1937) [US] 174
Ogorul în flăcări / Der brennende Aker (F.W. Murnau, 1922) [D] 88
Oh, norocosule! IO, Lucky Man! (L. Anderson, 1973) [UK] 295,338,386
Oh, ţară de vis! / O, Dreamland! (L. Anderson, 1953) [ÜK] 246
Oh, viaţă!... / *Te* rongyos élet! (P. Bacsô, 1984) [HU] 447
O idilă la plajă / Une idylle à la plage (H. Storck, 1931) [BE] 146
O întâmplare / Dogadai (Y. Mimica, 1969) [YU] 344
Oklahoma (F. Zinnemann, 1955) [US] 236
O lecţie de dragoste / En lektion i karlek (I. Bergman, 1954) [SW] 244
Oliver (G. Reed, 1968) [UK] 271,409
Oliver Twist (F. Lloyd, 1922) [US] 87

Oliver Twist (D. Lean, 1948) [UK] 210,295
O lume aparte / A World Apart (C. Menges, 198 – 8) [UK] 456
O *lume putredă* / Smacian, cviat (B. Kanev, 1987) [BU] 454
O lumină la etajul X (M. Urşianu, 1984) [RM] 271
O luptă cubaneză împotriva demonilor / Una pelea cub ana contra los demonios (T. Gutiérrez Alea, 1971) [CU] 364
(*Los*) *olvidados* (L. Buñuel, 1950) [SP] 219
Olympia (L. Riefenstahl, 1938) [D] 175
Omar Gallato (M. Allouache, 1976) [SE] 413
O ni mutra om jMann versus mann (S. Anand, 1983) [ÎI] 443
O melodie de neuitat / *A* Song to Remember (K. Vidor, 1945) [US] 181
O mie şi una de mâini / Les Mille et une mains (S. Ben Barka, 1973) [MR)
378
O mie şi una de nopţi cu Toho / Toho Senichiya (K. Ichikawa, 1947) [JP] 205
O moştenire pentru naţiune IA Bequest to the Nation (J. Cellan Jones, 1973) [UK] 131
Omul care aduce ploaie] The Rainmaker (J. Anthony, 1956) [US] 342
Omul care a plantat copaci / The Man Who Was Planting Trees (F. Back, 1987) [CN] 454
Omul care l-a ucis pe Liberty Valance / The Man Who Shot Liberty Valance
(J. Ford, 1962) [US] 381,432

Omul care lipeşte afişe / Smich a plač (J. Křiženecký, 1898) [CS] 22

Omul care minte / L'Homme quiment (A. Robbe-Grillet, 1958) [FR] 339

Omul care ne trebuie (M. Marcus, 1979) [RM] 280

Omul care râde / The Man Who Laughs (P. Leni, 1928) [US] 133

Omul care ştia prea multe / The Man Who Knew too Much (A. Hitchcock, 1934) [UK] 160,304

Omul care ştia prea multe / The Man Who Knew too Much (A. Hitchcock, 1956) [US] 160

Omul care trebuie ucis / Covjek koga trebe ubiti (V. Bulajié, 1979) [YU] 290

Omul care trece prin zid / Le Passemuraille (J. Boyer, 1951) [FR) 353

Omul care voia să fie rege / The Man Who Would Be King (J. Huston, 1975) [US] 397

Omul cu aparatul de filmat / Celovek's kinoaparatom (D. Vertov, 1929) [UR] 130,234

Omul eu arma / Celovek's rujiom (S. Iutkevici, 1938) [UR] 177,386

Omul cu capul ras / De man die zijn haar kort lièt knippen (A. Delvaux, 1966) [BE] 322

Omul cu ochi albaştri / Blue Blazes Rawden (W.S. Hart, 1918) [US] 106

Omul cu o mie de feţe / Man of a Thousand Faces (J. Perney, 1957) [US] 91

Omul cu ricşa / Muhomatsu no isho (H. Inagaki, 1958) [JP] 262

Omul de marmură / Czlowiek z marmuru (A.

Wajda, 1977) [PL] 416

Omul de nicăieri / L'Homme de nulle part (P. Chenal, 1937) [FR] 173

Omul din Aran / The Man of Aran (R. Flaherty, 1934) [US] 159,223

Omul din La Mancha / Man of La Mancha (A. Hiller, 1972) [US] 254

Omul din larg / L'Homme du large (M. L'Herbier, 1920) [FR] 75,83

Omul din Maşinicu / El hombre de Maşinicu (M. Pérez, 1973) [CU] 383

Omul din Rio / L'Homme de Rio (P. de Broca, 1963) [FR]315

Omul fără stea / Man Without a Star (K. Vidor, 1955) [US] 251

Omul invizibil / The Invisible Man (J. Whale, 1933) [US] 157

Omul în costum alb / The Man in the White Suit (A. Mackendrick, 1951) [UK] 202,223

Omul în gri / The Man în Grey (L. Artiss, 1943) [UK] 194

Omul liniştit The Quiet Man (J. Ford, 1952) [US] 74,227,381,432

Omul lui Mackintosh / The Mackintosh Man (J. Huston, 1973) [US] 194

Omul mafiei / Îl mafioso (A. Lattuada, 1963) [IT] 233

Omul-miracol / The Miracle Man (G.L. Tucker, 1920) [US] 91

Omul nu e pasăre / Čovek nije ptica (D. Makavejev, 1965) [YU] 313

Omul olandez / Alleman (B. Haans tra, 1963) [NE] 302
Omul orei / Les Hommes de la montre (H. Brandt, 1963) [SZ] 280
Omul zburător / The Flying Man (G. Durming, 1961) [UK] 429
O noapte (M. Ilieşiu, 1966) [RM] 343
O noapte / En Natt (G. Molander, 1931) [SW] 390
O noapte de amintiri / Celuloze (J. Kawalerowicz, 1954) [PL] 235
O noapte de gală la teatrul Colón / Una noche de gala en el Colón (F. Valle, 1919) [SP] 71
O noapte de groază / Une Nuit terrible (G. Méliès, 1896) [FR] 17
O *noapte de pomină* (I. Şahighian, 1939) [RM] 105,180
O *noapte foarte morală* / Egy erkolesos ejszaka (K. Makk, 1977) [HU] 358
O noapte furtunoasă (J. Georgescu, 1943) [RM] 122,191,225
O noapte la Operă IA Night at the Opera (S. Wood, 1935) [US] 133
O noapte la Petersburg / Perterburgaia noci (G. Roşal, 1934) [UR] 162
O noapte pe Muntele Pleşuv / Une Nuit sur le Mont Chauve (A. Alexeieff, 1933) [FR] 157,302
Onoarea beduinului / Kharaf El Bady (U. Rossi, 1916) [UA] 62
Onoarea familiei Prizzi / Prizzi’s Honor (J. Huston, 1986) [US] 394,398

Onoarea pierdută a Katharinei Blum / Die verlorene Ehre der Katharine Blum (V. Schlöndorff, M. von Trotta, 1975) [GW] 402

Onoare secretă / Secret Honour (R. Altman, 1984) [US] 399

Onorabilul Stanislas, agent secret / L'Honorable Stanislas; agent secret (J.C. Dudrumet, 1963) [FR] 299

O nuntă / A Wedding (R. Altman, 1978) [US] 392

O pagină nebună / Kurutta Ippeiji (T. Kinugasa, 1926) [JP] 114

O partidă de cărţi / Une Partie de cartes (G. Méliès, 1896) [FR] 175

O pasiune / En passion (I. Bergman, 1969) [SW] 350,392

Opera de trei parale / Die Dreigroschenoper (G.W. Pabst, 1931) [D] 142,146,330

Opera de trei parale / Die Dreigroschenoper (W. Staudte, 1963) [GW] 243

Opera de Malandro (R. Guerra, 1984) [BL, FR] 293

Operatorul / The Cameraman (B. Keaton, 1928) [US] 126

Operaţia X / Opération X (R. Servais, 1972) [BE] 317

Operaţiunea Crossbow / Operation Crossbow (M. Anderson, 1965) [UK, IT] 313

Operaţiunea Léontine / Faut pas prendre les enfants du Bon Dieu pour des canards sauvages

(M. Aujliard, 1967) [FR] 388

Operaţiunea San Gennaro / Operazione San Gennaro (D. Risi, 1966) [IT] 367

O pereche de regi / A Pair of Kings (L. Semon, N. Taurog, 1922) [US] 126

Opinia publică / The Public Opinion, vezi *Parizianca*

O pânză în depărtare / Beleet parus odinokii (V. Legoşin, 1937) [UR] 173

O poveste simplă / Une histoire simple (C. Sautet, 1978) [FR] 351

Optimiştii / The Optimists (A. Simmons, 1972) [UK] 436

Ora copiilor / La hora de los nifios (A. Ripstein Jr., 1969) [MX] 317

Ora2 noaptea sau reîntoarcerea soţului / 2.00 a.m. or The Husband Return (R.W. Paul, 1896) [UK] 18

Ora libertăţii a sosit / Saat al Tahahour Dakat (H. Srour, 1973) [LE] 885

Ora lupului / Vargtimmen (I. Bergman, 1967) [SW] 323,350

Ora rugurilor / La hora de los homos (O. Ce tino, F. Solanas, 1970) [AG] 856

Ora stelei / A hora da estrela (S. Amaral, 1986) [BL] 452

Ora şase după război / V şest ciasov večera poste voini (I. Pâriev, 1944) [UR] 195

Oraşul / The City (W. Van Dyke, 1939) [US] 174

Oraşul de aur / Die goldene Stadt (V. Harlan,

1942) [D] 175,189

Oraşul dragostei şi al speranţei / Ai to kibo no machi (N. Ōshima, 1959) [JP] 269

Oraşul fără mască / The Naked City (J. Dassin, 1948) [US] 212

Oraşul magicţi, magiki polis (N. Koundouros, 1954) [GR] 203,240

Ordinea dezordonată / Disorder Orderly (F. Tashlin, 1962) [US] 245

Ordinul Annal Anna na şee (I. Annenski, 1954) [UR] 235

Orez amar \ Riso amaro (G. De Santis, 1949) [IT] 197,212,216,392

Orfanul tsi salvează bunicul / Ku erh chiu tsu chi guern (Chang Shih Chuan, 1923) [C] 129

Orfelinele furtunii / The Orphans of the Storm (D.W. Griffith, 1921) [US] 82

Orfeu IOrphée (J. Cocteau, 1950) [FR] 194,219,300,360

Orfeu Negro (M. Camus, 1959) [FR, BL] 268

Orgolii (M. Marcus, 1981) [RM] 368

Oriane (F. Torres, 1985) [VE] 449

Orient-Express / Murder on the Orient Express (S. Lumet, 1974) [UK] 253,275,286

O săptămână / One Week (B. Ceaton, E. Cline, 1920) [US] 73

Osăptămtnă de vacanţă / Une Semaine de vacances (B. Tavernier, 1980) [FR] 387

Oscar (E. Molinaro, 1967) [FR] 306

O seară, un tren / Un Soir, un train (A. Delvaux, 1968) [BE] 320,322

Osínda (S. Nicolaescu, 1976) [RM] 429
O slujbă sigură / ÎI posto (E. Olmi; 1961) [IT] 282
Osterman Weekend (S. Peckinpah, 1983) [US] 344
Oţello (M. Caserini, 1907) [IT] 74
Othello (O. Welles, 1952) [FR, US, MR] 70,211,228,321
O tragedie greacă / Une tragédie grecque (N. Van Goethen, 1983) [BE] 445.
Oţel / Acciaio (W. Ruttman, 1933) [IT] 153
Ouă / Eggs (J. Hubley, 1971) [US] 416
Oul de şarpe / The Serpent's Egg (I. Bergman, 1977) [SW] 392,407,417
O vară cu Monica / Sommaren med Monika (I. Bergman, 1952) [SW] 406
O vară îmbelşugată / Scedroe le to (B. Barnet, 1950) [UR] 310
O veghe din durere / *A* Wike from Mourning (C. Austin, 1981) [SA] 440
O vizită pe litoral / A Visit to Seaside (G.A. Smith, 1907) [UK] 31
Owen Moore (T.H. Ince, 1911) [US] 100
O *zi de noiembrie* / Un dia de noviembre (H. Solas, 1972) [CU] 326,375
O *zi din viaţa lui Ivan Denisovici* / One Day in the Life of Ivan Denisovitch
(G. Wrede, 1971) [UK] 298
O *zi înaintea lunilor de ploaie* / Ashad ka ek din (M. Kaul, 1971) [ÎI] 356
P

Paar (G. Goosh, 1984). [ÎI] 447
Pacea şi războiul – schiţe / Peace and War – Pencillings (H. Furniss, 1914) [UK] 54
Pace noului venit / Mir hodiaşcemu (A. Alov, V. Naumov, 1961) [UR] 282,359
Padre padrone (P. Şi V. Taviani, 1977) [IT] 419
Paisà (R. Rossellini, 1946) [IT] 197,203,303
Palatul şi fortăreaţa / Dvoreţ i krep osti (A. Ivanovski, 1924) [UR] 96
Palma / La Gifle (G. Pinoteau, 1974) [FR] 402
Pampa Barbara (L. Delmare, 1945) [AG] 191
Panică în Needle Park / Panic în Needle Park (J. Schatzberg, 1971) [US] 386,401
Pan Tadeusz (R. Ordyński, 1928) [PL] 127
Panta Rhei (B. Haanstra, 1951) [NB] 220,226
Pantera roz / The Pink Panther (B. Edwards, 1964) [UK] 304,436
Pantera roz dă o nouă lovitură / The Pink Panther Strikes Again
(B. Edwards, 1976) [UK] 304
Pantofii fermecaţi / Nanie başmaki (M. Barskaia, 1933) [UR] 157
Pantofii roşii / The Red Shoes (M. Powell, E. Pressburger, 1948) [UK] 191
Pan Wołodyjowski (J. Hoffman, 1969) [PL] 273
Papillon (F. Schaffner, 1973) [US] 333,437
Parada / Farad (J. Kucia, 1987) [PL] 454
Parada aurului / Gold Diggers of 1935 (B. Berkeley, 1935) [US] 157,408
Parada cea mare / The Big Parade (K. Vidor, 1925) [US] 106,123,166

Parada dragostei / The Love Parade (E. Lubitsch, 1929) [US] 135

Paradis şi infern / Tengoku to jigoku (A. Kurosawa, 1963) [JP] 412

Paradisul / Paradise (I. Patel, 1986) [CN] 451

Paradisul / Fat City (J. Huston, 1971) [US] 397

Paradisul dragostei / Footlight Parade (L. Bacon, 1933) [US] 157,244

Paradisul terestru / Îl paradiso terrestre (L. Emmer, E. Gras, 1949) [IT] 187

Paralela 49 / 49 iÄ Paralel (M. Powell, 1941) [UK] 186

Parashuram (M. Sen, 1978) [ÎI] 346

Paratrăsnetul / Gramootvod (T. Dinov, 1962) [BU] 245

Paravanul / The Front (M. Ritt, 1976) (US] 309

Parcul de distracţii / El Parque de Palatino (E. Díaz Quesada 1906) [CU] 29,90

Parfum de femeie / Profumo di donna (D. Risi, 1974) [IT] 392

Paria / Le Paria (C. Cariiez, 1968) [FR] 299

Paris, Texas (W. Wenders, 1984 [US] 389,445

1 tirinul adormit sau raza invizibilă / Paris qui dort ou le Rayon invisible

(II. Clair, 1923) [FR] 90

Parisul ne aparţine / Paris nous appartient (J. Rivette, 1960) [FR] 331

Paritianca / A Woman of Paris (C. Chaplin 1923) [US] 91

l nr if al* (J. Syberberg, 1982) [FR, GW] 432

1972) *Partida de go neterminată* / Mi kan no

taikyoku (J. Sato, Suan Jishun, [JP, CC] 443
t'artizana / Ona zaşcişceaet rodinu (F. Ermler, 1943) [UR] 182,193
Pasagera / Pasazerka (A. Munk, 1961) [PL] 282
Pa sărea / Bird (C. Eastwood, 1988) [US] 456
l ţi-*ăreaalbastră* / The Blue Bird (M. Tourneur, 1918) [US] 68,281,306
Pasărea albastră / The Blue Bird (G. Cukor, 1976) [US, UR] 158
Pasărea lunii / Moonbird (J. Hubley, 1959) [US] 269
Pasărea Phoenix / The Flight of Phoenix (R. Aldrich, 1965) [US] 181,249
Pasărea străină / Der fremde Vogel (U. Gad, 1911) [DK] 42
Pasionat de teatru / Stage Struck (A. Dwan, 1925) [US] 108
Pasiune / Passion (J.L. Godard, 1981) [FR] 423
Pas în doi (D. Piţa, 1985) [RM] 397,448
Pasqualino –, şapte frumoase / Pasqualino Settebellezze (L. Wertmüller, 1975) [IT] 403
Pastorala eroică / Pastorale heroika (H. Bielski, 1983) [PL] 444
Păţi spre lună (I. Popescu-Gopo, 1963) [RM] 286
Patagonia răsculată / Patagonia – rebelda (H. Olivera, 1974) [AG] 394
Put Garrett şi Billy the Kid / Pat Garrett and Billy the Kid (S. Peckinpah, 1973) [US] 344
Pather Panchali (S. Ray, 1955) [ÎI] 241,346

Patima / Die Flamme (E. Lubitsch, 1922) [D] 67

Patima blondă / Platinum Blonde (F. Capra, 1931) [US] 172

Patimile / La Vie et la passion de Jesus Christ (F. Zecca, 1902) [FR] 207

Patimile de la Oberammergau / The Passion Play (W. Paley, 1898) [US] 21

Patimile Ioanei d'Arc / La Passion de Jeanne d'Arc (C. Th. Dreyer, 1927) [FR] 77,117,261,335

Patria / Heimat (E. Reitz, 1984) [GW] 445

Patria mea / Moia rodina (A. Zarhi, I. Heifiţ, 1933) [UR] 171

Patricia / La Fille de puisatier (M. Pagnol, 1940) [FR] 147,359,388

Patru ani petrecuţi în Germania / My Four Years în Germany (W. Nigh, 1918) [US] 64

Patrula din zori / The Dawn Patrol (H. Hawks, 1930) [US] 141,267

Patrula din zori / The Dawn Patrol (E, Goulding, 1938) [US] 141

Patrula pierdută / The Lost Patrol (J. Ford, 1935) [US] 74,163,38Í

Patru mame / Four Mothers (W. Keighley, 1941) [US] 177] *Patru neveste* / Four Wives (M. Curtiz, 1939) [US] 177

Patru paşi în nori / Quattro passi fra le nuvole (A. Blasetti, 1942) [IT1

188,387

Patru paşi în nori / Quattro pasši fra le nuvole (M. Soldáti, 1956) [ÎŢI

188
Pat şi Mike / Pat and Mike (G. Cukor, 1952) [US] 190
Patul conjugal / Una storia moderna: Tape regina (M. Ferreri, 1963) [IT] 428
Patul şi divanul / Tretia meşcianskaia (A. Room, 1927) [UR] 115,173
Pauline la plajă / Pauline à la plage (E. Rohmer, 1983) [FR] 444,452
Paznicul farului / Gardiens du phare (J. Grémillon, 1929) [FR] 267
Păcală (G. Saizescu, 1974) [RM] 388
Păcală, amorezat (A. Petrescu, 1924) [RM] 73,209
Păcală în lună (A. Petrescu, 1920) [RM] 73,209
Păcat (J. Mihail, 1924) [RM] 98,219
Păcătoasa / La Peccatrice (A. Palermi, 1940) [IT] 184
Pădurea de mesteceni / Brzezina (A. Wajda, 1970) [PL] 354
Pădurea spânzuraţilor (L. Ciulei, 1965) [RM] 311,353,404,420
Pădure tânără / Mlody las (J. Lejtes, 1934) [PL] 162
Pălăria / The Hat (J. Hubley, 1962) [US] 416
Pălăria florentină / Le Chapeau de paille d'Italie (R. Clair, 1927) [FR] 121
Pălăria newyorkeză / The New York Hat (D.W. Griffith, 1912) [US] 37
Pământ / Tsuchi (T. Uchida, 1939) [JP] 181
Pământ / Zemlia (A. Dovjenko, 1930) [UR]

138,150,249,261
Părutnt eliberat / Felszabadult fold (F. Bán, 1950) [HU] 212,345
Pământ fără pline / Las Hurdes (L. Buñuel, 1937) [SP] 152
Pământ însângerat / De rode enge (L. Lauritzen, 1945) [DK] 198
Părutnt în transă / Terra em transe (G. Rocha, 1967) [BL] 329,285,341
Părutnt spaniol / Spanish Earth (J. Ivens, E. Hemingway, 1937) [US [
169 x
Părutntul / La Terre (A. Antoine, 1921) [FR] 94
Părutntul / El ard (Y. Shahin, 1969) [UA] 385
Părutntul e un cântec pervers / Maa on syntinen laulu (R. Mollberg, 1973) [FI] 384
Părutntul făgăduinţei / Zemia obiecana (A. Wajda, 1974) [PL] 354,397
Părutntul făgăduit / La tierra prometida (M. Littin, 1973) [CL, CU] 379
Părutntul îngerilor / Angyalok fôldje (G. Révész, 1962) [HU] 291
Părutntul se cutremură / La terra trema (L. Visconti, 1948) [IT] 197,212,232,408
Părintele Serghei / Oteţ Serghei (I. Protazanov, 1918) [R] 67,178
Părinţii teribili / Les Parents terribles (J. Cocteau, 1949) [FR] 300
Păsărarul din Alcatraz / The Birdman from Alcatraz (J. Frankenheimer, 1962) [US] 289
Păsări de apă / Water Birds (B. Sharpsteen,

1952) [US] 213
Păsări deasupra oraşului / Ptiţi nad gorodom (S. Nikonenko, 1974) [UR] 385
Păsările / The Birds (A. Hitchcock, 1963) [US] 296,436
Păsăroi şi păsărele juccellacci e uccellini (P.P. Pasolini, 1966) [IT] 329
Păstoriţa şi coşarul / La Bergère et le ramoneur (P. Grimault, 1953) [FR] 231,418
Păstrăvul / La Truite (J. Losey, 1982) [FR] 276,423
Păşind prin Moscova / Ia şagaiu pe Moskvě (G. Danelia, 1963) [UR] 431
Pe aripile vântului / Gone With the Wind (V. Fleming, 1939) [US] 147,168,181,274,331,332–, 376
Ve Humry / On the Bowery (L. Rogosin, 1956) [US] 233,250
V cărarea Recviemului* / Sur le sentier du Requiem (P.M. Dong, 1971) [GB] 363
Pe chei / On the Waterfront (B. Kazan, 1954) [US] 238
Pe cometă / Na kornete (K. Zeman, 1970) [GS] 259
Pedepsirea prinţesei Şirvanska / Nakazanie kniajnî Şirvanskoi (I. Perestiani, 1926) [UR] 91
Ve Donul liniştit / Tihii Don (S. Gherasimov, 1957) [UR] 256
Vedro pleacă în munţi / El joven rebelde (J. García Espinosa, 1961) [CU] 276
Vedrum / Utközben (M. Mészáros, 1979) [HU,

PL] 299,336

Ve duna singurătăţii / Sur la dune de la solitude (T. Bassori, 1964) [IR] 808

Veci (J. Campion, 1986) [AT] 451

Pegasus (R. Servais, 1973) [BE] 317

Peisaj după bătălie / Kraj obraz pe bitwie (A. Wajda, 1970) [PL] 354

Peisaj mort / Holt vidék (I. Gaál, 1971) [HU] 246,304

Peisaj schimbător / Gamperalyia (L.J. Peries, 1963) [CE] 250

Pe lacul auriu / On Golden Pond (M. Rydell, 1981) [US] 170,342,439

Pelerinaj la Kevlaar / Vallfarten till Kevlaar (J. Hedquist, 1921) [SW] 78

Pelerinul / The Pilgrim (C. Chaplin, 1923) [US] 89

Pelle Cuceritorul / Pelle Erobreren (B. August, 1988) [DK] 456

Penitenciarul / La Colonia Penal (R. Ruiz, 1970 – 1971) [CL] 341

Pensiunea Mimosas / Pension Mimosas (J. Feyder, 1935) [FR] 162,388

Pentru cine luptăm? / În Which We Serve? (D. Lean, N. Coward, 1942) [UK] 189

Pentru câţiva dolari în plus / Per qualche dollar! în più (S. Leone, 1965) [IT] 309,365

Pentru continuitatea lumii / Pour la suite du monde (P. Perault, M. Brault, 1963) [CN] 301

Pentru dragostea noastră / À nos amours (M. Pialat, 1983) [FR] 444

Pentru dragostea unui vultur / For the Love of an Eagle, 1982) [SA] 370
Pentru toată viaţa / Para toda la vida (B. Perojo, 1923) [SP] 236
Pentru ţară şi rege / King and Country (J. Losey, 1964) [UK] 298,306,358
Pentru un pumn de dolari / Per un pugno di dollar! (S. Leone, 1964) [IT] 309,365
Pepéle Moko (J. Duvivier, 1937) [FR] 170,332,412
Peppermint frappé (C. Saura, 1967) [SP] 268,333
Perdeaua cărămizie / Le Râdeau cramoisi (A. As truc, 1951) [FR] 224
Perechi îndrăgostite / Älskande Par (M. Zetterling, 1964) [SW] 308
Pericolele vieţii de pescar / Fiskelivet Faror (C. Magnusson, 1908) [SW] 35
Periculos / Dangerous (A.E. Green, 1935) [US] 174
Periferie / Okraina (B. Barnet, 1933) [UR] 153,211,310
Periferie / Dead End (W. Wyler, 1937) [US] 172,319
Perla / La perla (E. Fernandez, 1946) [MX] 298
Perlele coroanei / Les Perles de la couronne (S. Guitry, 1937) [FR] 255
Persona (I. Bergman, 1966) [SW] 323,373,392,407
Pescadoare / Drifters (J. Grierson, 1929) [UK] 135,368

Pescari din Islanda / Pêcheurs d'Islande (J. de Baroncelli, 1924) [FR] 102

Pe scările de demult \ Per le antiche scale (M. Bolognini, 1975) [IT] 406

Pescăruşii mor în port / Meenwen steeven în de haven (R. Verhaevert, 1955) [BE] 245

Peste barieră / Over the Ferice (A. Goulding, 1917) [US] 65

Peste câmpii / Across the Plains (T.H. Ince, 1911) [US] 42,100

Peste mări şi ţări (T. Posmantir, 1920) [RM] 75

Peter Ibbetson (H. Hathaway, 1935) [US] 165

Petersen (T. Burstall, 1974) [AT] 363

Petrecere la vilă / Vilna zona (E. Zahariev, 1974) [BU] 395

Petrolistele / Les Pétroleuses (Christian-Jaque, 1971) [FR, IT] 302

Petrovka 38 (B.A. Grigoriev, 1980) [UR] 334

Petru cel Mare / Peter der Grosse (D. Buchowetzki, 1922) [D] 150

Petulia (R. Lester, 1968) [UK, US] 312,313

Peţitoarea / The Matchmaker (J. Anthony, 1958) [US] 243

Piatră peste piatră (S. Alvarez, 1970) [CU] 277

Piaţa Paradis / Paradistorg (G. Lindblom, 1976) [SW] 414

Piciul / The Kid (C. Chaplin, 1921) [US] 77,87

Picnic la Hanging Rock / Picnic al Hanging Rock (P. Weir, 1975) [AT] 386,406

Piedra libre (L. Torre Nilsson, 1976) [AG] 254

Pielea / La pelle (L. Cavani, 1981) [IT] 289,388

Piele catifelată / La Peau douce (F. Truffaut, 1964) [FR] 304,330

Piele de vară / Piei de verano (L. Torre Nilsson, 1961) [AG] 254

Pierdut şi regăsit / Lost and Found (C. Frank, 1979) [US] 375

Pierduţi în întuneric / Sperduti nel buio (N. Martoglio, 1914) [IT] 54,81

Pierrot nebunul / Pierrot le fou (J.L. Godard, 1965) [FR] 276,290,314

Piesă neterminată pentru pianină mecanică / Neokoncennaia piesa dlia mehanicescogo pianina (N. Mihalkov, 1977) [UR] 411,420

Pinocchio (W. Disney, 1940) [US] 325

Pipa trece) Pipa Passes (D.W. Griffith, 1910) [US] 37

Piraţii de pe lacul Molaren / Malarpiraten (G. Molander, 1923) [SW] 92

Piroşmani (G. Şenghelaia, 1971) [UR] 360

Pirueta / The Turning Point (H. Ross, 1977) [US] 243

Pisica în sac / Le Chat dans le sac (C. Groulx, 1964) [CN] 305

Pisica junglei / Jungle Cât (J. Algar, 1960) [US] 213

Pisica pe acoperişul fierbinte / The Cat on the Hot Tin Roof (R. Brooks»
1958) [US] 322

Pisica şi canarul The Cat and the Canary (P. Leni, 1927) [US] 133

Pistoale şi mântuitori / Guns and Greasers (L.

Semon, 1917) [US] 126
Pistolarul / The Shootist (D. Siegel, 1976) [US] 432
Plinea / O pao (M. de Oliveira, 1959) [PT] 268
Pline amară / To pikro psomi (G. Grigoriou, 1951) [GR] 224
Plinea noastră cea de toate zilele / Unser tägliches Brot (S. Dudow, 1949) [CE] 298
Plinea unei zile / Uski roti (M. Kaul, 1970) [ÎI] 356
pline şi ciocolată / Pane e cioccolata (F. Brusati, 1973) [IT] 367
Ptn A la un punct / H asta cierto punto (T. Gutiérrez Alea, 1983) [CW1
277,443
l'în mde p ai ani en jâhe Drowning Pool (S. Rosenberg, 1975) [US] 258
Planeta Kinzaza / Kin-Dza-Dza (G. Danelia, 1986) [U R] 431
Planetamaimuţelor / Planet of the Apes (F. Schaffner, 1968) [US] 888
I'În neta sălbatică / La Planète sauvage (R. Laloux, 1973) [FR] 879
l tăcerea / Le Plaisir (M. Ophüls, 1951) [FR] 360
Plăcerile schiului / Wunder der Schneeschue (A. Fanck, 1921) [D] 113
l leacăpaiaţele / Los payasos se van (P. Sienna, 1921) [GL] 108
l lecarea / Le Départ (J. Skolimowski, 1967) [BE] 315

Plecarea ocnaşilor / Le Départ des forçats (G. Cheile, 1930) [FR] 141

l lecat fără adresă / Sans laisser d'adresse (J.P. Le Chanois, 1951) [FR] 221

– *L'timbare cu dragostea şi moartea* / Walk With Love and Death (J. Huston, [US] 398

l timbare în larg / Tour au large (J. Grémillon, 1926) [FR] 114

l loaia IRegen (J. Ivens, 1929) [NE] 135

Plutonul / Platoon (O. Stone, 1986) [US] 450

Poarta infernului / Jigokumon (T. Kinugasa, 1953) [JP] 232

Poarta Paradisului / Heaven's Gate (M. Cimino, 1981) [US] 422

Podul / De jbrug (J. Ivens, 1928) [NE]125,135

Podul / Chi iao (Wang Pin, 1949) [CC] 216

Podul de pe Hui Kwai / The Bridge – on the River Kwai (D. Lean, 19571 [UK] 202,256,295

Podul Waterloo / Waterloo Bridge (M. Le Roy, 1940) [US] 166

Podurile Olandei / Brugen van Holland (B. Haanstra, 1968) [NE] 220

Poemul mării / Poema o more (I. Solnţeva, 1958) [UR] 261

Poienile roşii / Krasnîie polianî (E. Loteanu, 1966) [UR] 409

Police Python 357 (A. Corneau, 1976) [FR] 320

Poliţia Police (M. Pialat, 1985) [FR] 449

Pollyana (P. Powell, 1920) [US] 80,431

Polly de la circ / Polly of the Circus (G.T. Horan, 1916) [US] 61

Popeye (R. Altman, 1980) [US] 399

Popeye marinarul / Popeye the Sailor (M. Şi D. Fleischer, 1933) [US] 168

Popor al lunii, popor al sângelui povo da lua, povo da sangue (M.G. Tassara, 1985) [BL] 448

Poporul din Congo va învinge (*S. Kamba*) [*CF*] *380*

Portar de noapte / ÎI portiere di notte (L. Cavani, 1973) [IT] 358,888

Portes des Lilas (R. Clair, 1957) [FR] 255

Portocala mecanică / A Clockwork Orange (S. Kubrick, 1971) [UK] 338,366 r

Portretul lui Dorian Gray / Dorian Gray's Portraet (A. Ström, 1910) [DK] 64

Portretul lui Dorian Gray / Portret Doriana Greia (V. Meyerhold, A. Leviţki, 1915) [R] 68

Portretul lui Dorian Gray / The Picture of Dorian Gray (A. Léwin, 1945) [US] 351

Porţile nopţii / Les Portes de la nuit (M. Carné, 1946) [FR] 192,202,371

Porumbiţa sălbatică / Ciujaia, belaia i naboi (S. Soloviov, 1986) [UR] 450

Porumbiţe blonde / Palomas rubias (J.A. Ferreyrà, 1920) [AG] 75

Posesiune / Possession (A. Zulawski, 1981) [GW, FR] 402,439

Poşta de noapte / Night Mail (H. Watt, B. Wright, 1935) [UK] 155,169

Poştaşul IPostschi (D. Mehrjui, 1971) [IR] 396

Poştaşul sună întotdeauna de două ori / Le dernier tournant (P. Chenal, 1939) [FR] 173

Poştaşul sună întotdeauna de două ori / The Postman Always Rings Twice
(B. Rafelson, 1980) [US] 353
Pot Bouille (J. Duvivier, 1957) [FR] 332
Potcoava norocoasă / Podkova pro štěstí (K. Zeman, 1947) [CS] 208
Poteca pinului singuratic / The Trail of the Lonesome Pine (H. Hathaway, 1936) [US] 169
Poteca pisicii / Der Katzensteg (G. Lamprecht, 1927) [D] 111
Potopul / Potop (J. Hoffman, 1974) [PL] 389
Povara (J. Mihail, 1928) [RM] 125
Poveri străine / Einer Trage des anderen last (L. Warneke, 1987) [CE] 456
Povestea Adelei H. / L'Histoire d'Adèle H. (F. Truffant, 1975) [FR] 402
Povestea celor două oraşe / The Tale of Two Cities (S. Blackton, 1911V [US] 43
Povestea lui Anatahan / The Saga of Anatahan (J. von Stemberg, 1953V [US] 347
Povestea lui Glenn Miller / Glen Miller Story (A. Mann, 1954) [US] 329
Povestea lui Gösta Beding / Gösta Berling saga (M. Stiller, 1924) [SW] 96
127
Povestea lui Pierra / Storia de Pierra (M. Ferreri, 1983) [IT] 437,444
Povestea lui Zato / *chi* / Zato / chi monogatari (K. Misumi, 1962) [JP] 293
Povestea Minnei Claessens / Histoire* de Minna Claessens (A. Machin, A. Jacquemin, 1912)

[BE] 45

Povestea noastră / Notre histoire (B. Blier, 1984) [FR] 298,332,446

Povestea popii Pankrat / Skazka o Pope Pankrat (A. Preobrajenski, A. Arkatov, 1918) [UR] 68

Povestea soldatului necunoscut / Histoire du soldat inconnu (H. Storck, 1932) [BE] 374

Povestea unei fresce / Racconto di un affresco (L. Emmer, E. Gras, 1941) [IT] 187

Povestea unui om adevărat / Povést o nastoiaşcem celoveke (A. Stolper, 1948) [UR] 211

Povestea unui Pierrot / L'Histoire d'un Pierrot (B. Negroni, 1913) [IT] 47

Povestea unui soldat / A Soldier Story (N. Jewison, 1985) [US] 447

Poveste de dragostei Storia d'amore (F. Maselli, 1986) [IT] 450,453

Poveste din Cartierul de Vest West Side Story (R. Wise, 1960) [US] 272,283

Poveste din Louisiana / Louisiana Story (R, Flaherty, 1948) [US] 210,223

Poveste din Philadelphia / The Philadelphia Story (G. Cukor, 1940) [US] 158,181

Poveste filosofică / Filosofská historie (O. Vávra, 1937) [CS] 173

Poveste neterminată / Ek adhuri kahani (M. Sen, 1971) [ÎI] 346

Povestiri despre Lenin / Raskazi o Lenine (S. Iutkevici, 1958) [UR] 386

Povestiri despre Revoluţie / Historias de la

Revolution (T. Gutiérrez Alea, 1960) [CU] 277

Povestiri din Canterbury / 1 raconti di Canterbury (P.P. Pasolini, 1972) [IT] 331,403

Povestiri din Manhattan / Tales of Manhattan (J. Duvivier, 1942) [US] 190,332

Povestiri din Tokio / Tōkyō monogatari (Y. Ozu, 1953) [JP] 232,300

Povestiri imorale [Contes immoraux (W. Borowczyk, 1974) [FR] 386

Povestirile lunii palide după ploaie / Ugetsu monogatari (K. Mizoguchi, 1953) [JP] 230,248,417

Povestirile unui mexican / Historias de un mexicano (1954) [MX] 23

Praf / Dust (M. Hansel, 1985) [BE] 449

Praf roşu / Red Dust (V. Fleming, 1932) [US] 172

Prăpastia / The Gulf Between (T. Gribson, 1916) [US] 57

Prea multă minte strică / Gore ot una (S. Alekseev, V. Voitetki, 1952) [UR] 229

Prea mult, prea repede / Too Much, Too Soon (A. Napoleon, 1958) [US] 188,267

Precupeţii / The Hucksters (J. Conway, 1947) [US] 274

Predicatorul / Evangelic Mandens Liv, (H. Madsen, 1914) [DK] 52,64

Prefectul de fier / Îl prefetto di ferro (P. Squittieri, 1972) [IT] 302

Preluarea puterii de către Ludovic al / Lfa Prise du pouvoir par

Louis XIV (R. Rossellini, 1966) [FR] 310
Premiera / Premiere (G. von Bol vary, 1937) [AU] 173
Premiera (M. Constantinescu, 1976) [RM] 417
Premieră / Opening Night (J. Cassavetes, 1978) [US] 269,390
Premiul / Premia (S. Mikaelian, 1975) [UR] 401
Prenumele: *Carmen* / Prénom: Carmen (J.L. Godard, 1983) [FR] 276,443
Preşedintele / Presidenten, (G. Th. Dreyer, 1920) [DK] 71
Preşedintele / Le Président (H. Verneuil, 1961) [FR] 411
Preşedintele / Precisedatel (A. Saltîkov, 1965) [UR] 316
Preşedintele Krüger / Ohm Krüger (H. Steinhoff, 1941) [D] 185
Preţul iubirii / H cum tis agapis (T. Marketaki, 1984) [GR] – 446
Preţul unei alianţe / La Rançon d'une alliance (S. Kamba, 1973) [CF] 380
Preţul vieţii / Voshojdenie (L. Şepitko, 1976) [UR] 418,429,432
Prezentatorul / Wodzirej (F. Falk, 1977) [PL] 425
Prietena mea Irma / My Friend Irma (G. Marshall, 1949) [US] 216
Prietenele / Le amiche (M. Antonioni, 1955) [IT] 319
Prieteni foarte buni / Best Friend (N. Jewison,

1982) [US] 347

Prietenul meu Vincent / L'Ami de Vincent (P. Granier-Déferre, 1983) [FR] 401

Prietenul nostru comun / *Naş* obşii drug (L Pâriev, 1962) [UR] 335

Prietenul prietenei mele / L'Ami de mon amie (E. Rohmer, 1986) [FR] 452

Prim (J. Buchs, 1930) [SP] 142

Prima dragoste / Ginta pertama (T. Karya, 1973) [IO] 367

Prima întâlnire / Premier rendez-vous (H. Decoin, 1941) [FR] 185

Prima noapte de linişte / La prima notte de quiete (V. Zurlini, 1972) [IT] 412

Prima ofensă / The First Offence (H. Mason, 1936) [UK] 313

Prima pagină / Front Page (L. Milestone, 1931) [US] 144

Prima pagină / Front Page (B. Wilder, 1974) [US] 144,.279

Prima şarjă cu mačeta / La primera carga al machete (M.O. Gomez, 1969) [CU] 348

Primăvara / Vesna (G. Aleksandrov, 1947) [UR] 160,205,323,397

Primăvara târzie IBashur (Y. Ozu, 1949) [JP] 215,300

Primejdiile Paulinei / The Perils of Pauline (L. Gasnier, D. Mackenzie, 1914) [US] 52

Primii martiri creştini / The Early Christian Martyrs (J.H. Perry, 1899) [AT] 24

Primii pantaloni lungi / Long Pants (F. Capra,

1927) [US] 90

Primul contact / First Contact (B. Connolly, R. Anderson, 1983) [NZ] 443

Primul eşalon / Pervîi eşelon (M. Kalatozov, 1956) [UR] 359,378

Primul învăţător / Pervîi učitel (A. Mihalkov-Koncealovski, 1966) [UR] 822

Principiul dominoului / The Domino Principle (S. Kramer, 1977) [US] 284,365

Prin foc nu se trece / V ognie broda net (G. Panfilov, 1968) [UR] 402

Prin oglindă / Sasom i en spegel (I. Bergman, 1961) [SW] 283,406

Prin suflet şi sânge (M. Abu Ali, 1972) [UA] 370

Prinţesa de Clèves / La Princesse de Clèves (J, Delannoy, 1961) [FRI

239

Prinţ şi cerşetor / The Prince and the Pauper (R. Fleischer, 1977) [PN] 271

Prinţul şi dansatoarea / The Prince and the Showgirl (L. Olivier, 1957)

gUK] 242

Priveşte înapoi cu mânie / Look Back în Anger (T. Richardson, 1959) [UK] 246,265,351

Prizoniera dragostei / A Free Soul (C. Brown, 1931) [US] 147

Prizonierii unei nopţi / Prisioneros de una noche (D.K. Kohon, 1960) [AG] 276

Prizonierul din Zenda / Prisoner of Zenda (H. Ford, E. Porter, 1913)

BUS] 46,186

Prizonierul din Zenda / The Prisoner of Zenda (R. Ingram, 1922) [US].75

Prinzuri / Mahizeiten (E. Reitz, 1967) [GW] 328

Proba de microfon (M. Daneliuc, 1980) [RM] 404

Procesele lui Oscar Wilde / The Trials of Oscar Wilde (K. Hughes, 1960)

gUK] 415

Procesul / *Der* Prozess (G.W. Pabst, 1948) [AU] 209,321,330

Procesul / *he* Procès (O / Welles, 1962) [FR, IT, GW] 244,286,292

Procesul alb (I. Mihu, 1965) [RM] 369

Vinresul celor trei milioane / Protes o trioh milionah (I. Protazanov, 1926)

111 Îi] 111

Vinersul de la Nürnberg / Judgement al Nürnberg (S. Kramer, 1961)

I UK] 140,281,284

V mersul de la Tokio / Tōkyō saiban (M. Kobayashi, 1983) [JP] 445

Procesul din Verona / ÎI processo di Verona (*C*... Lizzani, 1963) [IT] 224

Tinersul Ioanei d' Arc / Le Procès de Jeanne d'Arc (R. Bresson, 1962) [FR] 288

Procesul maimuţelor / Inherit the Wind (S. Kramer, 1.960) [US] 330,398

Producătorii / The Producers (M. Brooks, 1968) [US] 410

Profesionistul / Le Professionel (G. Lautner, 1980) [FR] 315

Profesiunea: *reporter* / Professione: reporter (M. Antonioni, 1975) [IT, FR, SP] 394,396

t'rofesorul Marulock / Profesor Marulock (K. Wolf, 1961) [CE] 361

Profesorul trăsnit / The Nutty Profesor (J. Lewis, 1963) [US] 72,278,297

Profeţia / Profecy (J. Frankenheimer, 1979) [US] 312

Profeţia IYogen (S. Hani, 1983) [JP] 445

Proiectul inginerului Prait / Proekt injenera Praita (L. Kulesov, 1918) [UR] 351

Prometeu dezlănţuit / Promiteos demotis (D. Gaziadis, C. Gaziadis, 1927) [GR] 121

Promisiuni (E. Bostan, 1985) [RM] 379

Proprietatea nu e un furt / La proprietà non è più un furto (E. Petri, 1973) [IT] 352

Proscrişii / Berg Ejvind och Hans Hustru (V. Sjöström, 1918) [SW] 66

Prostănacul / Le Corniaud (G. Oury, 1966) [FR] 306

Protéa (V. Jasset, 1913) [FR] 49

Providenţa jProvidence (A. Resnais, 1977) [FR, SZ] 358,. 395,416

Provinciala / La Provinciale (C. Goretta, 1980) [FR] 380

Provocarea / The Gauntled (C. Eastwood, 1977) [US] 365

Provocarea jihallenge (J. Frankenheimer, 1982) [US] 312,365

Psalmul roşu / Még kér a-nép (M. Janesó, 1972) [HU] 369
Psihoză / Psycho (A. Hitchcock, 1960) [US] 272,286,436
Psihoză III / Psycho III (A. Perkins, 1986) [US] 286
Puişorul meu drag / My Little Chickadee (E. Cline, 1940) [US] 202
Puntea suspinelor / Assunta Spina (G. Serena, 1915) [IT] 58
Pupila în bătaia vântului / Pupila al viento (R. Gras, D. Frelles, 1949) [UY] 217
Puritana / La Puritaine (J. Doillon, 1986) [FR] 301
Puşca veche / Le vieux fusil (R. Enrico, 1975) [FR] 401
Puştile / Os fusils (R. Guerra, 1964) [BL] 293,310
Puştile copacilor / Guns of the Trees (J. Mekas, 1960) [US] 276
Puşti pentru Banta / Des fusils pour Banta (S. Maldoror, 1970) [AO] 354 *
Puştiul Amar jyoti (R.V. Shantaram, 1936) [ÎI] 114
Puterea răului JII potere de-l male (K. Zanussi, 1985) [IT] 346
Puterea sentimentelor / Die Macht der Gefühle (À. Kluge, 1983) [GW] 323
Puterea şi Adevărul [M. Marcus, 1972) [RM] 868,388,429
Putere şi nobleţe / Punos y nobleza (E. Figari,

1919) [UY] 71
Puternicul B ar num / The Mighty Barnum (W. Lang, 1934) [US] 161
Pygmalion (A. Asquith, L. Howard, 1938) [UK] 177,192,335
O
Quai des Orfèvres (H.G. Clouzot, 1947) [FR] 415
Que viva México! (S. Eisenstein, 1932) [US] 140
Quovadis? (E. Guazzoni, 1912) [IT] 44,172
R
Rachel, Rachel (P. Newman, 1968) [US] 2 – 58,337
Raintree County (E. Dmytryk, 1958) [US] 322
Rajahul Harishandra / Raja Harishandra (D. Phalke, 1913) [ÎI] 48
Rambo / Rambo. First Blood (T. Koţcheff, 1982) [US] 413
Ran (A. Kurosawa, 1984) [JP] 412,450
Rancho Notorious (F. Lang, 1952) [US] 140,410
Rao Saheb (V. Menta, 1986) [ÎI].451
Rapacitate / Greed (E. von Stroheim, 1925) [US] 102,117,128,208,254,261
Rapsodie, rustică (J. Mihail, 1945) [RM] 98
Rashomon (A. Kurosawa, 1950) [JP] 216,218,309,412
Raskolnikoff (R. Wiene, 1923) [D] 92
Raţiune de stat / La Raison d'état (A. Cayatte, 1978) [FR] 218

Raza morţii / Luci smerti (L. Kuleşov, 1925) [UR] 104,351
Raza verde / Le Rayon vert (E. Rohmer, 1985) [FR] 450,452,453
Rădăcini / Raices (B. Alazraki, 1955) [MX] 242
Rădăcini (M. Ilieşu, 1963) [RM] 343
Răfuială la O K. Corral / Gunfight at the O.K. Corral (J. Struges, 1957) [US] 202,274
Rămas bun zilei de ieri / Abschied von gestern (A. Kluge, 1966) [GW] 823 *
Răni vechi jPlage të vietra (D. Anagnosti, 1969) [AA] 349
Răpirea fecioarelor (D. Cocea, 1967) [RM] 361
Răpit / Kidnapped (A. Werker, 1938) [US] 166
Răposatul Mathias Pascal / Feu Mathias Pascal (M. L'Herbier, 1925) [FR] 178
Răsărit de lună / Moonrise (F. Borzage, 1949) [US] 289
Răscoala (M. Mureşan, 1966) [RM] 280,319,420,429
Răscoala de vară / Kesâkapina (J. Pakkasvirta, 1970) [FI] 850
Răscoala din Hamburg, octombrie 1923 / Der Hamburger Aufstand, October
1923 (R. Ruchtenhager, K. Wildenhahn, 1971) [GW] 359
Răscrucea drumurilor / Jujiro (T. Kinügasa, 1928) [JP] 129
Răsună valea (P. Călinescu, 1950) [RM] 217
Rătăcire / Bilans kwartalny (K. Zanussi, 1974) [PL] 362

Rătăcire (A. Tatos, 1977) [RM] 409

Răutăciosul adolescent (G. Vitanidis, 1969) [RM] 271

IMtbtxiie mici / Hurub saghira (M. Bagdadi, 1983) [LE] 445

iMthoi? *i pace* / Voina i mir (V Gardin, I. Protazanov, 1915) [R] 57,196

297

IMtboişi pace / War and Peace (K. Vidor, 1956) [US] 57,229,247

IMdioişi pace / Voina i mir (Sz Bondarciuk, 1965 – 1967) [UR] 57,169,265,319,334,385

llAzboiidfocului / *ha* Guerre du feu (J.J. Annaud, 1981) [FR, CN] 439

H<). *Iwnd Gaucho* / La guerra Gaucha (U. De mare, 1942) [AG] 191

Războiul petrolului nu va avea loc Iha Guerre du pétrole n aura pas lieu

(S. Ben Barka, 1975) [MR] 405

În) *zborul s-a sfârşit* / La Guerre est finie (A. Resnais, 1966) [FR, SP] 326

Războiulstelelor / Star Wars (G. Lucas, 1977) [US] 202,423,455

În) *zborul*, *subteran* / Di dar zhan (Yen Sân Lung, 1963) [CC] 301

1963 *Războiul şi visul păpuşilor* / La guerra e il sogno di momi (S. de Chomón, Pastrone, 1916) [IT] 61

1964 *Răzbunare* / Revenge (L. Wertmüller, 1979) [IT] 403

1965 *Răzbunare* / Vengeance (Dél Lord, 1937)

[CN] 170

1966 *H<) zhunarea* (H. Leçca, 1913) [RM] N48

1967 *llňzbunarea /* La venganza (J.A. Bardem, 1957) [SP] 220

1968 *Kăzbunarealui Zato Ichi /* Zato Ichi na uta ga kikoeru (T. Tanaka, 1966)

1969 [JP] 293

llňzbunarea marinarului / La venganza de-l marino (J. Buchs, 1919) [Sř] 82 ", *llňzbunarea panterei roz /* Revenge of the Pink Panther (B. Edward ", 1978) [UK] 304

lleacţie în lanţ / Verijna reacţia (T. Dinov, 1971) [BU] 245

lealitate / Realidad (R. Peon, 1920) [CU] 75

liebecca (A. Hitchcock, 1940) [US] 184,436

Hebel fără cauză / Rebel Without a Cauze (N. Ray, 1955) [US] 248,283

Hebelul magnific / The Magnificent Rebel (G. Tressler, 1960) [US] 67

Recensământul iepurilor de câmp / Prehroivam no divite zâitsi (E. Zahariev, 1973) [BU] 395

Recolta celor 3.000 de ani / Mirt sost şi Amit (H. Gerima 1976) [ET] 414

Reconstituirea (L. Pintilie, 1970) [RM] 350,420

Reconstituirea / Anaparastasşi (T. Angelopoulos, 1970) [GR] 354

Recurs la metodă / El recurso de-l metodo (M. Littin, 1978) [FR, MX, CW] 425

Referitor la evenimentele din Spania / O sobâtiam v Ispanii (R. Karmen, *937) [UR] 169

Regatele din San Francisco / Les Regates de San Francisco (C. Autantlara, 1960) [FR] 238

Regele arinilor / Le Roi des aulnes (S. de Chomón, 1909) [FR] 26

Regele circului / Der Zirkuskönig (M. Linder, E. Violet, 1925) [AW] 106

– *Regele din Marvin Gardens* / The King of Marvin Gardens (B. Rafelson, [US] 353

Regele jazzului / The King of Jazz (J. Murray Anderson, 1930) [USU141

Regele Lear Korol Lir (G. Kozânţev, 1970) [UR] 359,379

Regele regilor / The) King of Kings (C.B. De Mille, 1927) [US] 1Í6,264

Regina africană / The African Queen (J. Huston, 1952) [US] 252,342

Regina Christina / Queen Christina (R. Mamoulian, 1933) [US] 187

Regina Elisabeta / Queen Elizabeth, (L. Mercanton, H. Desfontaines, 1912) [FR] 44,90

Regina frumuseţii / Prix de Beauté (A. Genina, 1930) [FR] 131

Regina Kelly / Queen Kelly (E. von Stroheim, 1928) [US] 108

Regula jocului / La Règle du jeu (J. Renoir, 1939). [FR] 179,244,429,442

Reîntoarcerea omului invizibil / The Invisible Man Returns (J. May, 1940) [US] 157

Rembrandt (A. Korda, 1935) [UK] 292

Rembrandt (B. Haanstra, 1956) [NE] 220
Remorchere / Remorques (J. Grémillon, 1939) [FR] 267
Renaşterea iubirii! *A.I.* ni Yomigearu Hi (K. Mizoguchi, 1923V [JP] 89
René La Canne (F. Girod, 1977) [FR] 301
Renui alb / Valkoinen peura (E. Blomberg, 1952) [FI] 228
Repetiţie cu orchestra / Prova d'orchestra (F. Fellini, 1979) [IT] 430
Reportaj cu ştreangul de gât / Reportáž psaná na oprátce (J. Batik, 1961) [CS] 255
Reporterul / The Reporter (J.G. Blystone, 1922) [US] 109
Reprezentaţia / Vortragsabend (W. Fritsch, 1918) [AU] 68
Repulsie / Repulsion (R. Polanski, 1965) [UK] 330
Reţeaua Network (S. Lumet, 1976) [US] 253,413,415
Revolta IVostanie (A... Razumnâi, 1918) [UR] 68
Revolta de pe Bounty / Mutiny on Bounty (L. Milestone, 1962) [US] 169,274
Revolta pescarilor / Vostanie râbakov (E. Pişcat, or, 1934) [UR] 160
Revoltaţii / Al moutamaridoune (T. Saleh, 1967) [UA] 334
Revoluţia / Revolution (H. Hudson, 1985) [UK, NO] 401,413
Revoluţionarul / Revoluţioner (E. Bauer, 1917)

[R] 63,65
Richard al III-lea (L. Olivier, 1955) [UK] 244
Rid Essed (N. Bouzid, 1986) [TI] 451
Rigoletto (C. Gallone, 1947) [IT] 378
Rimski Korsakov (G. Roşal, 1952) [UR] 336
Rindeaua nebună / Plane Crazy. (W. Disney, 1928) [US] 128
Ringul (S. – Nicolaescu, 1983) [RM] 328
Rio Bravo (H. Hawks, 1951) [US] 432
Rio das Mortes (R.W. Fassbinder, 1970) [GW] 344
Rio Lobo (H. Hawks, 1972) [US] 432
Rip Wan Winkle (W. MacCutcheon, 1896) [US] 19
Riscurile meseriei / Les Risques du métier (A. Cayatte, 1967) [FR] 218
Ritm IRythmus (H. Richter, 1921 – 1925) [D] 83,407
Ritmul Rotterdamúlui / Riizij cm een wereldtraven (Y. Brusse, 1952) [NE] 226...
Rândunele şi corbi / Wuyayu marque (Zheng Junii, 1950). [CC] 221
Râul I The River (P. Lorenz, 1937) [US] 173
Râul este rece (K. H aval, 1972) [IO] 370
Râul roşu / Red River (IL Hawks, 1948) [US] 432
Râul sălbatic / Ch un Ts an (Cheng BuKao, 1933) [C] 153
Roata / La Roue (A. Gance, 1922) [FR] 83,87,100,115,395
Robin Hoad (A. Dwan, 1923) [US] 74,89,92

Robin Hood / The Story of Robin Hood and His Merrie Men (K. Annakin, 1952) [UK] 218
Robinson Crusoe (A. Blom, 1910) [DK] 39
Robin şi Marian / Robin and Marian (R. Lester, 1976) [UK] 312
Robotul neastâmpărat / Neštašni robot D. Vukotic, 1956). [YU] 251
Rob Roy / Rob Roy the Highland Rogue (H. French, 1954) [UK] 218
Rocco şi fraţii săi / Rocco e i suoi fratelli (L. Visconti, 1960) [IT] 273,332,408,431
Rocky (J. G, Avildsen, 1976) [US] 413.
Rocky ÎI [S. Stallone, 1979) [US] 413 *Rocky III* (S. Stallone, 1982) [US] 413
Rocky IV (S. Stallone, 1986) [US] 413
Rolls-Royce-ul galben / The Yellow Rolls-Royce (A. Asquith, 1965) [UK] 335
Roma (F. Fellini, 1972) [IT] 270
Roman popular / Romanzo popolare (D. Risi, 1974) [IT] 428
Romanţa / Îl romanzo (N. Martoglio, 1913) [IT] 81
Romanţa / Romance (C. Brown) [US] 113
Romanţă pentru îndrăgostiţi / Romans o vliublionnân (A. Mihalkov-Koncealovski, 1974) [UR] 322
Romanţă sentimentală / La Romance sentimentale (S. Eisenstein, 1930) [FR] 137
Roma, oraş deschis / Roma, città apertà (R. Rossellini, 1945) [IŢ] 197,203,266,381.
Roma, orele 11 / „Roma, ore 11 (G. De Santis,

1952) [IT] 212,230
România (G. Ionescu, C. Theodorescu, 1911) [RM] 41
Romeo şi Julieta / Romeo and Juliet (G. Cukor, 1936) [US] 158,169,192,213
Romeo şi Julieta / Shuhadaa El Sharam (IC. Selim, 1944) [UA] 198.
Romeo şi Julieta / Giulietta e Romeo (R. Castelâani, 1954) [IT] 237
Romeo şi Julieta / Romeo Giulietta (F. Zeffirelli, 1969) [GB, IT] 337,431
Rooty Toot Toot (J. Hubley, 1952) [US] 416
Rosa Luxemburg (M. von Trotta, 1986) [GW] 452
Rosebud (O. Preminger, 1975) [US] 289
Rosemarie / Das Mädehen Rosemarie (R. Thiele, 1958) [GW] 237,263
Roşii / Reds (W. Beatty, 1981) [US] 439
Roşii şi albii / Csillagosok, katonák (M. Janesó, 1967) [HU] 318
Roşu şi negru / Le Rouge et le Noir (C. Autant-Lara, 1954) [FR] 238,267
Rouget de Visle cintind La Marseillaise ţ Rouget de L'Isle chantant la
Marseillaise (1896) [FR] 19
Rubedeniile / Rodnia (N. Mihalkov, 1981) [UR] 394
Rubens (P. Haesaerts, 1948) [BE] 212 ".
Rudele IApne Paraye (B. Chaterje, 1980) [ÎI] 349
Ruga jMolba (T. Abuladze, 1968] [UR] 456

Ruleta chinezească / Chinesisches Roulette (R.W. Fassbinder, 1977) [GW] 290

Rusia lui Nicolae a II-lea şi Lev Tolstoi / *Rossia Nikolaia ÎI i Lev Tolstoi*

(*E. Sub, 1928*) [*UR*] *127*

Ruşinea / Skamen (I. Bergman, 1968) [SW] 323

Ruyblas (P. Billon, 1947) [FR] 194 *;»

S

Sabia şi trandafirul jâhe Sword and thé Rose (K. Annakin, 1953) [UK] 218

Sabotorul / Le Saboteur (V. J asset, 1912) [FR] 44

Sabrina. (B. Wilder, 1954) [US] 229

Sacrificaţii / They Were Expendable (J. Ford, 1945) [US] 381

Sacrificiul IAmrit Man than (R.V. Shantaram, 1928) [ÎI] 114

Sacrificiul / Offret (A. Tarkovski, 1986) [SW, FR] 450,452

S-a deschis focul / Fires Were Started (H. Jennings, 1943) [UK] 180

Sadie Thompson (R. Walsh, 1928) [US] 108

S-a făcut dreptate J Justice est faite (A. Cayatte, 1950) [FR] 218

S-a furat o bombă (I. Popescu-Gopo, 1962) [RM] 286

Saitane (O. Ganda, 1973) [NR] 347,388

S-a întâmplat într-*o noapte* / It Happened One Night (F> Capra, 1934) [US] 147,159,274

S-a întâmplat mâine / It Happened Tomorrow

(R. Clair, 1944) [US] 270,420

Sala de teatru / The Play-house (B. Keaton, E. Cline, 1021) [US] 79

Salamandra / La Salamandre (A. Tanner, 1971) [SZ] 351,367

Salariul groazei / *he* Salaire de la peur (H.G. Clouzot, 1953) [FR] 231,415

Sally din arenă-i Sally of the Sawdust (D.W. Griffith, 1925) [US] 109

Sally şi libertatea / Sally och Friheten (G. Lindblom, 1980) [SW] 414

i *Salol* Salö o Le Centoventi giornate di Sodoma (P.P. Pasolini, 1975) [IT] 403

Salomeea / Salomé (A. Nepoţi, 1913) [IT] 59

Salorneea / Salomé (G. Bryant, 1923) [US] 80

Salpetru însângerat / Caliche sangriento (H. Se to, 1969) [CL] 348

Saltimbancii (E. Bostan, 1981) [RM] 379

Salvador: *poporul va învinge* / *hl* Salvador, el pueblo vencera (D. De la

Texera, 1980) [SV] 436

Salvador, *un alt Vietnam* / El Salvador, another Vietnam (G. Silber, T. Vescoucellos, 1981) [US] 440.

Salvată de Rover / Rescued by Rover (C. Hepworth, L. Fitzhamon, 1905) [UK] 28

Salvatore Giuliano (F. Roşi, 1962) [IT] 262,286

Samariteanul Zato / *chi* / Zato Ichi kenka-daiko (K. Misumi, 1968) [JP] 293

Sambizanga (S. Maldoror, 1972) [FH] 375

Samurai (Y. Kuri, 1965) [JP] 277Samuraiul / *he*

Samouraï (J.P. Melville, 1967) [FR] 332,380
S-a născut o stea / A Star is Born (W. Wellman, 1938) [US] 238
S-a născut o stea / A Star is Born (G. Cukor, 1954) [US] 194,238
S-a născut o stea / A Star is Born (F. Pieřson, 1976) [US] 238,338
Întrdokan 8 / Sandokan hachibanshokan bohkyo (K. Kumai, 1974) [JP] 417
Sun Francisco (W.S. Van Dyke, 1936) [US] 191,274
Sun Michele avea un cocoş / *San Michele a ve va un gallo* (*P. Şi V. Taviani*, [*IT*]*4393 Sunrizuka – locuitorii celui de al doilea bastion* (*S. Ogawa, 1971*) [*JP*] *339*
Santa (A. Moreno, 1931) [MX] 148
Suo Bernardo (L. Hirszman, 1972) [BL] 876
S a oprit un tren / Ostanovilsia poezд (V. Abdraşitov, 1982) [UR] 429
Saratoga (J. Conway, 1937) [US] 172
Sarea pământului / The Salt of the Earth (H. Biberman, 1954) [US] 238
Sarea Svanetiei / Soli Svanetii (M. Kalatozov, 1930) [UR] 378
Sat de pescari / Arraial de cabo (P.C. Săraceni, 1960) [BL] 277
Sat şi oraş (H.M. Giumalé, 1968) [SE] 340
Şalul condamnat / Das verurteilte Dorf (M. Hellberg, 1952) [CE] 371
Satul de pe malul râului / Dorp aan de river (F. Rademakers, 1958) [NE] 263

Satul şanţ (H. Stahl, 1936) [RM] 167

Satyricon (F. Fellini, 1969) [IT] 346

S-au stins luminile în Europa / Lights Out în Europe (H. Kline, 1940) [US] 178

Savur-Moghila (I. Perestiani, 1924) [UR] 91

Să aruncăm cărţile şi să ieşim în stradă! / Sho o suteyo machi e deyo (S.

Ter ay am a, 1971) [JP] 364 *

Să aruncăm plasele! / Het schot le to boord (H. Van der Horst, 1951) [NE] 226

Să doborim drapelul spaniol! / Tearing Down the Spanish Flag (A. Smith, S. Blackton, 1898) [US] 22

Să facem un foc / Construire un feu (C. Autant-Lara, 1927) [FR] 120

Sălbaticul / *he* Sauvage (J.P. Rappeneau, 1975) [FR] 320, – 330

Să luptăm pentru drepturile noastre! / Combattre pour nos droits (F. Huyens, 1961) [FR] 285

Sàmânta / Ankur (S. Benegal, 1973) [ÎI] 884

Să mori din dragoste IMourir d'aimerj; (A. Cayatte, 1970) [FR] 218

Să mori la Madrid / Mourir à Madrid (F. Rossif, 1963) [FR] 296

Să nu mai curgă sânge! / Ne nado krovi (I. Protazanov, 1917) [R] 63

Sărbătoare la malul mării / Meren juhlat (M. Kurkvaara, 1963) [FI] 282

Sărbătoare spaniolă / La Fête espagnole (C. Dulac, 1919) [FR] 71,83,189

Sărbători belgiene / Fêtes de Belgique (H. Storck, 1972) [BE] 873

Sărmana fetiţă bogată / The Poor Little Rich Girl (M. Tourneur, 1917) [US] 80

Sărmanii IArkadas (Y. Giiney, 1975) [TU] 360

Sărmanii flăcăi / Szegényelegények (M. Jancaó, 1966) [HU] 318

Sărmanul Pierrot / Pauvre Pierrot (E. Reynaud, 1892) [FR] 14

Sărutarea roşie / Rouge baiser (V. Belmont, 1986) [FR] 452

Sărutări furate / Baisers volés (F. Truffaut, 1968) [FR] 265

Sărutul femeii-păianjen / Kiss of the Spider Woman (H. Babenco, 1983) [BL, US] 449

Sărutul lui Mary Pickford / Poţelul Mary Pickford (S. Komarov, 1927) [UR] 118”.

Să se facă lumină! / Let Thére Be Light (J. Huston, 1945) [US] 198

Să trăim până luni / Dojiviom de ponedelnika (S. Rostoţki, 1969) [UR] 297.

Scandal la Roma / Roman Scandals (F. Tuttle, 1933) [US] 157

Scara de serviciul Hintertreppe (L. Jessner, 1921) [D] 79,82,83,88,133

Scaramouche (R. Ingram, 1923) [US) 75

Scarface (H. Hawks, 1932) [US] 148,170,171

Scarface (B. De Palma, 1983) [US] 401,414

Scaunul / The Chair (Y. Kuri, 1963) [JP] 277

Scene de umor / Scenes of Humor (G.D. Baker, 1910 – 1914) [US] 38

Scene de vânătoare din Bavaria inferioară / Jagdszenen aus Niderbayern
(F. Fleischmann, 1968) [GW] 340,437.
Scene din viaţa conjugală / Scener un ett aktenskap (I. Bergman, 1974) [SW] 392
Scene din viaţa crudă / Scènes de la vie cruelle (F. Zecca, 1912) [FR] 44
Şciors (A. Dovjenko, 1939) [UR] 179,249
Scipio Africanul / Scipione l'Africano (C. Gallone, 1937) [IT] 172,378
Sciuscià (V. De Sica, 1946) [IT] 193,. 203,391
Sclava iubirii / Roba liubri (N. Mihalkov, 1976) [UR] 394,410
Sclava simţurilor / Niewolnika Zmyslow (J. Pawlowski, 1914) [PL] 54
– *Sclavă muncitoare cu ziua* / Gelegenheitsarbeit einer Sklavin (A. Kluge, [GW] 323
Sclavele albe / Den H vide Slavenhandel (A. Blom, 1910) [DK] 39
Sclavia umană / Of Human Bondage (J. Cromwell, 1934) [UK] 174
Scoateţi-vă batistele! / *Préparez* vos mouchoirs! (B. Blier, 1978) [FR] 298,424
Scoica şi preotul /. La Coquille et le Clergyman (G. Dulac, 1938) [FR] 91,123,189,209
Scormonitorii / Les Ringards (R. Pouret, 1978) [FR] 318
Scrisoarea lui Ion Marin către Scânteia (V. Iliu, 1950) [RM] 217
Scrisoare de la o necunoscută7 Letter from an

Unknown Woman (M. Ophiils, 1948) [UK] 253

Scrisoare de la ţară / Kaddu Beykat (S. Faye, 1973) [ZG] 381

Scrisoare de la un mort / Pismo miortvogo celoveka (K. Lapusinski, 1986) [UR] 451.

Scrisoare neexpediată / Neotpravlennoe pismo (M. Kalatozov, 1960] [UR] 315,362,.378,390

Scrooge (R. Neame, 1970) [UK] 202,275.

Scufundarea Japoniei / Nippon Chinbatsu (S. Moritani, 1973) [JP] 351

Scufundarea Lusitaniei / The Sinking of Lusitania (W. McKay, 1918) [US] 37

Scumpă mamă / Mommie Dearest (F. Perry, 1981) [US] 413

Scurtă istorie (I. Popescu-Gopo, 1957) [RM] 254

Scurtă întâlnire / Brief Encounter (D. Lean, 1945) [UK] 198,295

Se aprind făcliile (I. Şahighian, 1939) [RM] 119,420

Seceră vlMul sălbatic / Reap the Wild Wind (C.B. De Mille, 1941) [US] 264

Ştirului XXI Twentieth Century (H. Hawks, 1934) [US] 187,188

Secretarulde raion / Sekretär raikoma (I. Pâriev, 194.2) [UR] 189

Secretarul general / Al Baach Kateb. (M. Bayoumi, 1922) [UA] 88

Secretul cifrului (L. Bratu, 1959) [RM] 361

Secretul, din Şianta Vittoria / The Secret of Santa Vittoria (S. Kramer, 1969) [US] 284,381

Secretul lui Backus (G. Saizescu, 1984) [RM] 388
Secretul Planetei maimuţelor / Beneath the Planet of the Apes (T. Post, 1969) [US] 335
Secţiunea specială / Section speciale (Costa-Gavras, 1975) [FR] 342
Secvenţe (A. Tatos, 1982) [RM] 409
Seducătorul / Gueule d'amour (J. Grémillon, 1937) [FR] 267
Semmelweis (F. Bán, 1952) [HU] 345
Semnalul / Signal (A. Arkatov, 1918) [UR] 68
Semnat Charlotte / Signé Charlotte (C. Huppert, 1985) [FR] 423
Semne de viaţă / Lebenszeichen (W. Herzog, 1968) [GW] 337
Semn particular: *neantul* jRysopis (J. Skolimowski, 1965) [PL] 315
Semnul crucii / The Sign of Cross (C.B. De Mille, 1932) [US] 264
Semnul lui Zen / A Touch of Zen (King Hu, 1970) [H K] 357
Semnul lui Zorro / The Mark of Zorro (F. Niblo, 1920) [US] 74,178
Sena a întâlnit Parisul / he Seine a rencontré Paris (J. Ivens, 1958) [FR] 259
Senso (L. Visconti, 1954) [IT] 232,236,408
Sentimente recompensate / Ňagrod zone nézucia (J. Lenica, W. Borowčzyk, 1957) [PL] 257
Sentinţa / Itelet (F. Kosa, 1970) [HU] 329
Serafino (P. Germi, 1968) [IT] 391
Serata (M. Urşianu, 1971) [RM] 337

Serbarea Babettei / Babettes Goeslehed (G. Axel, 1987) [DK] 456

Serbările galante / Les Fêtes galantes (R. Clair, 1965) [FR] 276

Sergentul Getulio / Sargento Getulio (H. Penna, 1983) [BL] 443

Sergentul York / Sergeant York (H. Hawks, 1941) [US] 280

Serioja (G. Danelia, I. Talankin, 1960) [UR] 272

Serpico (S. Lumet, 1973) [US] 253

Servitorul / The Servant (J. Losey, 4963) [UK] 300,358

Setea (M. Drăgan, 1961) [RM] 280,429, *Se trezesc şobolanii* / Budjenje pacova (Z. Pavlović, 1967) [YU] 333

Sex CClock USA (F. Reichenbach, 1976) [FR] 290

Sfat şi consimţământ / Advise and Consent (O. Preminger, 1962) [US] 289,292, *Sfidarea / ha* sfida (F. Roşi, 1958) [IT] 262

Sfidarea f o desafio (P.C. Săraceni, 1965) [BL] 317

Sfântul la pândă ILE Saint prend l'affût (Christian-Jaque, 1966) [FR] 299

Sfârşitul lumii / La Fin du Monde (AGahce, 1931) [FR] 147

Sfârşitul lumii în patul nostru, într-o noapte ploioasă / La fine de-l mondo jiel nostro solito letto în una hotte pieno di pioggia (L. Wertmüller, 1978) [IT] 403 –;

Sfârşitul Sankt Petersburguhd / Kone] Sankt Petersburga (V. Pudóvkin, 1927) [UR] 119,231,317
Sfârşitul sărbătorii / Fin de fiesta (L. Torre Nilsson, 1960) [AG] 254
Sfârşitul zilei / La Fin du jour (J. «Duvivier, 1939) [FR] 178,223
Shampoo (H. Ashby, 1975) [US] 347
Shane (G. Stevens, 1953) [US] 249
Shanghai Express (J. von Stemberg, 1932) [US] 164,347
Sherlock Junior (B. Keaton, 1924) [US] 97,319
(*The*) *Shining* (S. Kubrick, 1980) [UK] 366
Shunko (L. Murua, 1960) [AG] 277
Siberiada / Sibiriadà (A. Mihälkov-Koncealovski, 1977) [UR] 322,424,432.
Sierra Maestra (A. Giannarelli, 1969) [IT] 348
Simfonia americană / Yaňkee Doodle Dandy (M. Curtiz, 1942) [US] 190
Simfonia diagonală / Diagonal Symphonie (V. Eggeling, 1922) [D] 88,104
Simfonia Dónbasului. *Entuziasm* / Simfonia Donbassa, Entuziazm (D. Vertov, 1930) [UR] 141
Simfonia dragostei (I. Şahighian, 1928) [RM] 105
Simfonia neterminată / Leise flehen meine Lieder (W. Forst, 1933) [AU] 156
Simfonia pastorală / *La* Symphonie, pastorale (J. Delannoy, 1946) [FR] 200,243,382
Simfonie ţărănească ISymphonie paysanne [H. Storck, 1942 – 1944) [BE] 374
Simfonie verticală-orizontală /

Diagonalsymphonien (V. Eggeling, 1924) [D] 104
Simunul / Le Simoun (F. Gémier, 1933) [FR] 157
Sindromul / The China Syndrome (J. Bridges, 1979) [US] 370
Singuraticul / *Le* Solitaire (J. Deray, 1986) [FR] 315
Singurătate / Lonesome (P. Fejös, 1928) [US] 128
Singurătatea alergătorului de cursă lungă / The Loneliness of the Long
Distance Runner (T. Richardson, 1962) [UK] 222,246,291,298
Sirena / The Water Nimph (M. Sennett, 1912) [US] 45
Sirena (K. Stekly, 1947) [CS] 204 *Sirena* Sirène (R. Servais, 1968) [BE] 317
Sis şi (E. Marischka, 1955) [AU] 244
Situaţia actuală a cinematografului «*african* (*S. Bekele, 1972*) [*ET*] *369*
Simbătă seara, duminică dimineaţa / Saturday Night and Sunday Morning
(K. Reisz, 1960) [UK] 246,275
Sâmbătă seara, la cinema / Sabado à la nochej cine (F. Ayala, 1960) [AG] 277
Sânge de miner / Sangre miniera. (H. Mauro, 1929) [BL] 108
Sângele condorului / Yawar. Malíku (J. Sanjines, A. Equjno, 1968) [BO] 841,375
Sângele dezmoşteniţilor / Le Sang des Parias (D. M amadou Kolla, 1973) [VT] 384

Sângele exilului / Le Sang de l'exil (M. Ifticene, 1971) [SE] 364 *Sângele unui poetl Le* Sang d'un poète (J. Cocteau, 1930) [FR] 140,300,360

Sânge şi nisip / Blood and Sand, (F. Niblo, 1922), [US] 111

Sunt curioasă albastru Jag ar nyfiken-blá (V. Sjöman, 1968) [SW] 332

Sâni curioasă galben / Jag är nyfiken-gul (V. Sjöman, 1967) [SW] 332

Suntem cu toţii asasini / Nous sommes tous des assassins (A. Cayatte, 195*2) [FR] 218

Suntem cu toţii diavoli J Klabautermanden (H. Carlsen, 1969) [DK] 291

Suntem italieni / Siamo italiani (A. Seiler, 1964) [SZ] 306

Sâni fiul Americii şi mă devotez ei / De America soy hijo y a el la me debo

(S. Alvarez, 1972) [CU] 277

Slut timid, dar mă tratez / Je suis timide, mais je me soigne (P. Richard, 1977). [FR] 426

Sunt un evadat / / Am a Fugitive from Chain Gang (M. Le Roy, 1932) [US] 160,171

Sltanderbeg lvelikii voih Albanii Skanderbeg (S. Iutkevici, 1954) [AA, UR] 233

Slavica (V. Afric, 1947) [YU] 205

Slujba s-a terminat / La messa è finita (N. Moretti, 1986) [IT] 451

Snookums (É. Cohl, G. McManus, 1912) [US] 47

Soarele / Îl sole (A. Blasetti, 1928) [IT] 129

Soarele hienelor ILE Soleil des Hyènes (R. Behi, 1977) [TI] 421
Soarele negru / Lemné Slunce (O. Vávra, 1980) [CS] 255
Soarele O / Soleil O (M. Hondo, 1970) [MU] 366
Soare şi umbră / Slanţeto i siankata (R. Vâlceanov, 1962) [BU] 291
Soare, vară şi studenţi / Sol, Sommer og Studiner (L. Lauritzen, 1922) [DK] 83
Soarta unui om / Sudba celoveka (S. Bondarciuk, 1959) [UR] 265
Socrate (R. Rossellini, 1970) [IT] 310
Solaris (A. Tarkovski, 1973) [UR] 377
Soldatul american / Der Americanische Soldat (R.W. Fassbinder, 1970) [GW] 344...
Soldatul curtezan / *A* Soldier's Courtship (A. Moul, 1896) [UK] 18
Soldatul necunoscut Tuutematon sotilas (E. Laine, 1955) [FI] 244
Soldatul necunoscut / Tuutematon sotilas (R. Mollberg, 1986) [FI] 453
Soldaţi fără uniformă (F. Munteanu, 1960) [RM] 289
Soledad (J. Şi C. Audry, 1966) [FR] 290 *
Solo Sunny (K. Wolf, 1979) [CE] 361
Somnul de veci / The Big Sleep (H. Hawks, 1946) [US] 157,200,252,289
Somnul de veci / The Big Sleep (M. Winner, 1978) [UK] 200
Sonata Kreutzer / Kreiţerova Sonata (P.

Ciardânin, 1911) [R] 42
Sonată de toamnă / Herbstsonate (I. Bergman, 1978) [SW] 392
Sonatina / Sonatine (M. Lanctôt, 1984) [CN] 446
Sora Agnes / Agnes of God (N. Jewison, 1986) [US] 452
Sorgul roşu / Hong Gaoliang (Zhang Yimou, 1987), [CC] 456
Soseşte vânzătorul de gheaţă... / The Iceman Cometh (J: Frankenheimer, 1973) [US] 398
Sosit din Anglia / England Returned (D. Ganguli, 1921) [ÎI] 83
Soţia aviatorului/a Femme de l'aviateur (E. Rohmer, 1981) [FR] 452
Soţia preotului / *La*. moglie de-l přete (D. Risi, 1971) [IT, FR] 314 fi H
Soţii din Phu / Vó chông a-Phu (Mai Loc, 5 Hoang Tai, 1968) [V] 285
Soţiile / H us truer (A.j Breien, 1975) [NO] 405
Soţiile, după tece ani / Hustruer ti ar etter (A. Breien, 1985) [NO] 448
Soylent Green (R. Fleischer, 1972) [US] 377
Spania / Ispania (E. Sub, 1939) [UR] 169
Spaniolii la Paris, / Espagnoles en Paris (R. Bodegas, 1971) [SP] 366
Speranţa < / L'Espoir (A. Malraux, 1945) [FR] 196,413
Speranţa / Umut (Y. Güney, 1971) [TU] 360
Speranţe şi visuri (M. Al Raehid, 1969) [SĂ] 348

Sperietoarea / The Scarecrow (J. Schatzberg, 1972) [US] 365,386,422

Spionaj în deşert / Five Graves to Cairo (B. Wilder, 1943) [US] 254,279

Spionul (M. Voiculëscu, C. Radovici, 1914) [RM] 49

Spionul care mă iubea / The Spy Who Loved Me (L. Gilbert, 1977) [US] 294

Spionul care venea din frig / The Spy Who Came From the Cold (M. RitL

1965 f [US] 351

Spirala / Spirale (K. Zanussi, 1978) [PL] 346

Spiritistele / Spiritisten (H. Madsen, 1914) [DK] 52

Spiritul pământului / Erdgeist (L. Jessner, 1923) [D] 89

Spiritul stupului / El estpiritu de la colmena (V. Erice, 1973) [SP] 384

Spânzurătoarea \ Koshikéi (N. Ōshima, 1968) [JP] 269

Splendoarea Ambersonüor The Magnificent Ambersons (O. Welles, 1942) [US] 187,321,442

Splendoare în iarbă / Splendor in the Grass (E. Kazan, 1961) [LTE] 283

Spre victorie cm tind / *ha*. Victoire en chantant (J.J. Annaud, 1976) [FR, IV] 414

Squibs (G. Pearson, 1921 – 1923) [UK] 99

Stammheim (R. Hauff, 1986) [GW] 450

Stan şi Bran, contrabandişti / Pardon Us (J. Parrott, 1931) [US] 156

Stan şi Bran, fiii desertului / Sons of the

Desert (W. Setter, 1934) [USJ
156
Stan şi Bran în Legiunea Străină / Pack up Yo. un Troubles (G. Marshall*
h. McCarey, 1932) [US] 156
Stan şi Bran, studenţi la Oxford / A Champ al Oxford (E. Goulding, 1940) [US] 156
Starea lucrurilor J Der Stand der Dinge (W. Wenders, 1982) [GW] *38*%
441
Stare de asediu [htat de siège (Costa-Gavras, 1972) [FŘ] 320,342,378
Star 80 (B. Fosse / 1983) [US] 349
State la Bucureşti (L Şahighian, 1934) *[RM] 105
Staţia de autobuz / Bus Stop (J. Logan,.1956) [US] 242,290
Staţia următoare, Greenwich Village / Next Stop, Greenwich Village (P. Mă*»
zursky, 1976) [US] 428
Stavisky (A. Resnais, 1974) [FR] 315!
Stăpâna şi vecina / Madamu to Nyobo (H. Gosho, 1931) [JP] 147
Steagurile zorilor / Las banderas de amanecer (J. Sanjines, 1984) [BOI
447
Steaua ascunsă după un nor /. Meghe dakatara (R. Ghatak, 1960) [ÎI] 416
Steaua de mare / L'Étoile de mer (M. Ray, 1929) [FR] 135
Steaua de tinichea / The Tin Star (A. Mann,

1957) [US] 169 r 270,329
Steaua fără nume (H. Colpi, 1966) [RM, FR] 239
Stele / Sterne (K. Wolf, 1959) [CE] 264,361
Stella (M. Cacoyannis, 1955) [GR] 241
Stonka Razin (V. Romaşov 1908) [R] 34
Stico (J. de Arminan, 1985) [BL] 449
Stigmatizata / The Cheat (G.B. De Mille, 1915) [US] 264
Stigmatul răului / The Touch of Evil (O. Welles, 1957) [US] 257,321
Stiloul magic / The Magic Fountain Pen (S. Blackton, 1907) [US] 31
Stork (T. Burstall, 1971) [AU] 363
Strada / Die Strasse (K. Grüne, 1923) [D] 79,93
(*La*) *strada* (F. Fellini, 1954) [IT] 237
Strada Charing Cross 84 / 84 Charing* Cross Road (D. Jones, 1987V [UK] 454
Strada Chowrignee 36 / 36 Chowrignee Street (A. Sen, 1982) [ÎI] 441
Strada Mare / Calle Mayor (J.A. Bardem, 1957) [SP] 251
Strada 42 / 42nd Street (L. Bacon, 1933) [US] 157,244,408
Strada pe care se moare / Backlash (B. Bennett, 1986) [ATJ 450
Strada Pompierilor 25 / Tüzolto utca 25 (1. Szabó, 1973) [HU] 311. s
Strada ruşinii / A kašen chitai (K. Mizoguchi, 1956) [JP] 248

Străbătând Parisul / La Trsftrersée de Paris (C. Autant-Lara, 1956) [FR] 248,353", 412

Străini în tren / Strangers on a Train (A. Hitchcock, 1931) [US] 436

Străinul (M. Iacob, 1964) [RM] 306

Străzi lăturalnice / Mean Streets (M. Scorsese, 1973) [US] 385,391

Străzile au arfřintiri (M. Marcus, 1961) [RM] 368,417

Străzile oraşului / City Streets (R. Mamoulian, 1951) [US] 278

Stres es très, très (C. Saura, 1968) [SP] 333

Strigăte şi şoapte / Viskningar och rop (I. Bergman, 1972) [SW], 373,392,406,407.

Strigăt şi cunoaştere / Cri et connaissance (P. Haesaerts, 1963) [BE] 387

Strigătul / ÎI grido (M. Antonioni, 1957) [IT] 255

Strigătul / The Shout (J. Skolimowski, 1978) [UK] 315

Strigătul de la miezul nopţii / F ary ade nimechab (S. Hatcikian, 1962) [IR] 293

Strigătul de luptă al păcii / The Battle Cry of Peace (S. Blackton, W.
North, 1915) [US] 58

Strigătul durerii / El grito de dolor (F. De Jesus Haro,.1910) [MX] 40

Stromboli / Stromboli Terra di Dio (R. Rossellini, 1950) [IT] 220

Structura cristalului / Struktura kryształu (K. Zanussi, 1968) [PL] 346

Studentul din Praga / Der Student von Prag (S. Rye, 1913) [D] 49,55

Studentul din Praga / Der Student von Prag (H. Galeen, 1926) [D] 112,191

Studii de istorie a naturii / Natural History (M. Duncan, 1903) [UK] 27

Stupul / La colmena (M. Camus, 1983) [SP] 443

Sub acoperişurile Parisului / Sous les toits de Paris (R. Clair, 1930) [FR] 137,176 x

Sub cerul Satanei / Sous le soleil du Satan (M. Pialat, 1987) [FR] 453

Subdotaţii / Les Sous-doués (C. Zidi, 1980) [FR] 424

Subiect pentru o schiţă / Slujet dlia nebolşogo raskaza (S. Iutkevici, 1969) [UR] 239,389

Submarinul galben / The Yellow Submarine (G. Durming, 1968) [UK] 338,429" *Sub pielea ta* / Käpy selän alla (M. Niskanen, 1966) [FI] 324

Sub ruine / Taht al inqaad (J. Chamoun, 1983) [LE] 445

Sub semnul lui Vaudoun / Sous le signe de Vaudoun (P. Abikaniou, 19741 [DIN] 392

Sub steaua frigiană / Pod gwiazda frygijska (J. Kawalerowicz, 1954) [PL] 235

Sub stele The Stars Look Down (G. Reed, 1939) [UK] 181,409

Sub supraveghere / Garde à vue (C. Miller, 1981) [FR] 440

Sudul / El Sur (F. Solanas, 1988) [AGU 456

Suez (A. Dwan, 1938) [US] 178!

Suferinţa umană / Ningenku (K. Suzuki, 1923) [JP] 94
Suflete împietrite / The Browning Version (A. Asquith, 1951) [UK] 221,335
Suflete în ceaţă / Quai des brumes (M. Carné, 1938) [FR] 169,171,175,183,192,243,399,412,418,420
Suflete zbuciumate / ÎI cammino della speranza (P. Germi, 1950) [IT] 220,391
Sufletul bronzului / L'Âme du bronze (H. Roussel, 1918) [BE] 68
Sugarland Express (S. Spielberg, 1974) [US] 347
Sugrumătorii /. Los Estranguladores (A. Leal, 1903) [BL] 27
Sumurun (M. Reinhardt, 1908) [D] 193
Sumurun (E. Luhitsch, 1926) [D] 75
Sunetul muzicii / The Sound of Music (R. Wise, 1965) [US] «806,312
Supa de raţă / The Duck Soup (L. McCarey, 1933) [US] 133,166
Supergirl (J" Sware, 1984) [US] 413
Superman II, *III* (R. Lester, 1980,1983) [US] 312
Supravieţuitorii / Los sobrevivientes (T. Gutiérrez Alea, 1978) [CU] 277
Surâsul unei nopţi de vară / Sommarnattens leende (I. Bergman, 1955) [SW] 244.
Surâzătoarea doamnă Beudet / La Souriante Madame Beudet (G. Dulac, 1923) [FR] 94,189
Surogat / Erzatz (D. Vukotič, 1961) [YU] 280

Surorile / Sisters (B. De Palma, 1973) [US] 414
Surorile (I. Mihu, 1984) [RM] 369
Surorile din Gion / Gion no Shimai (K. Mizoguchi, 1936) [JP] 170
Susan Lenox (Ř.Z. Leonard, 1932) [US] 274
Sus în nori / Akash kusum [M. Sen, 1965) [ÎI] 317,346
Suspiciune / Suspicion (À. Hitchcock, 1941) [US] 351
Sutjeska (S. Dělič, 1973) [YU] 351
Švejk în civilie / Švejk v civilu (G. Machatý, 1927) [CS] 113
Švejk pe front / Švejk naironte (K. Lamač, 1926) [CS] 113
Švejk, prizonier / Švejk v ruském zajeti (S. Innemann, 1926) [CS] 113
Sweet Charity (B. Fosse, 1969) [US] 243,349
Sweet Movie (D. Makavejev, 1974) [CN] 313
Ş
Şantaj / Blackmail (A. Hitchcock, 1929) [UK] 132,436
Şapte ani de căsnicie / Seven Years Itch (B. Wilder, 1955) [US] 242,279,290
Şapte ani de ghinion / Seven Years Bad Luck (M. Linder, 1921) [US] 77
Şapte arte (I. Popescu-Gopo, 1958) [RM] 254
Şapte hoţi / Seven Thieves (H. Hathaway, 1960) [US] 377
Şapte lovituri / Sieste cale (J. Rebollo, J. Ortuoste, 1981) [SP] 440»
Şapte păcate / *Seven* Sinners (T. Garnett,

1940) [US] 140,432

Şapte zile în mai / Seven Days în May (J. Frankenheimer, 1963) [US] 305,312

Şarada / Charade (S. Denen, 1963) [US] 174

Şatra / Tabor uhodit v nebo (E. Loteanu, 1976) [UR] 409

Şcoala calomniei / Škola zloslovia (A. Room, 1952) [UR] 229

Şcoala nouă / La nueva escuela (J. Fraga, 1973) [CU] 276,384

Şeful / El jeře (F. Ayala, 1958) [AG] 277

Şeicul I The Sheik (G. Melford, 1921) [US] 111

Şeicul alb / Lo Sceicco bianco (F. Fellini, 1952) [IT] 229,233,430

Şei în flăcări / Blazing Saddles (M. Brooks, 1974) [US] 410

Şi caii se împuşcă, nu-i aşa? / They Shoot Horses, Don't They? (S. Pollack, 1969) [US] 349,370

Şi călăii mor / Hangmen Also Die (F... Lang, 1942) [UK] 190

Şi Dumnezeu a creat femeia / Et Dieu créa la femme (R. Vadim, 1956) [FR] 249,287.

Şi flulurii sâni liberi / Butterflies Are Free (M. Katselas, 1978) [US] 347

Şi lacrimi, şi dragoste, şi viaţă / / jizn, i sliozi, i liubov (N. Gubenko, 1983) [UR] 369

Şimâine / Et demain (B. Babai, 1971) [TI] 364

Şlagărul / Gassenhauer (L. Pick, 1931) [D] 420

Şnapanul / The Scoundrel (B. Hecht, C. MacArthur, 1935) [US] 161

Şoarecele şi pisica / Le Chat et la souris (C. Lelouch, 1975) [FR] 243
Şobolanii din Tobruk / Rats of Tobruk (C. Chauvel, 1945) [AT] 113
Şoferul de taxi / Taxi Driver (M. Scorsese, 1976) [US] 385,391,407
Şoimii / Magasiskola (I. Gaàl, 1970) [HU] 304", 353
Şoimul IMimino (G. Danelia, 1971) [UR] 431
Şoimul blestemat / The Maltese Falcon (J. Huston, 1941) [US] 252,278,304,397
1902) *Şoimul şi omul de zăpadă* / The Falcon and the Snowman (J. Schlesinger, [US] 343
Şopârla mexicană / Le Lézard mexicain (1972) [FR] 299
Şperţarii / Les Ripoux (C. Zidi, 1984) [FR] 424,446
Şpilul... şi cum să-l dobândeşti / The Knack... and How To Get It (R. Lester, 1965) [UK] 283,312
Ştefan cel Mare, Vaslui 1475 (M. Drăgan, 1975) [RM] 300
Ştrengăriţă / Juliette fM. Allégret, 1952) [FR] 382
„T
Tablou de grup cu doamnă IGruppenbild mit einer Dame (A. Petrovic»
1977) [GW] 312
Tabu (F.W. Murnau, 1931) [US] 143,223
Taci, mare! / Bas Ya Bahar (K. El-Seddik, 1972) [YE] 375
Taifun la Nagasaki / Typhon sur Nagasaki (Y.

Ciampi, 1957) [FR] 194
Taina ei / The Letter (W. Wyler, 1940) [US] 174
Takiji Kobayashi (T. Imai, 1974) [JP] 251
Tandri vinätori / Sweet Hunters (R. Guerra, 1969) [PN] 293
Tangouri, exilul lui Gardel / Tangos, el exilio de G ardei (F. Solanas, 1985) [AG, FR] 448
Tartuffe (F.W. Murnau, 1925) [D] 117,143,267
Tarzan, omul-maimută / Tarzan the Ape Man (W.S. Van Dyke, 1932) [US] 152,191
Tata în călătorie de serviciu / Otak na službenom putu (E. Kusturica, 1985) [YU] 447
Tata-picioare lungi / Daddy Long Legs (M. Neillan, 1919) [US] 86
Tată de duminică (M. Constantinescu, 1975) [RM] 429
Tată de familie / Îl padre di famiglia (N. Loy, 1967) [IT] 428
Tatăl IApa (I. Szabó, 1966) [HU] 311,324
Tatăl / Fadem (A. Sjöberg, 1969) [SW] 134
Tatăl /. Senjane (A. Ben Ammar, 1974) [TI] 396
Tatăl nostru / Padre nuestro (F. Regueiro, 4985) [SP] 447
Tatăl soldatului / Oteţ soldata (R. Ceidze, 1965) [UR] 360
Taurul furios / Raging Bull (M. Scorsese, 1979) [US] 391,437
Tăcerea / Le Silence (L. Delluc, 1920) [FR] 75,97
Tăcerea / Tysnaden (I. Bergman, 1963) [SW] 283,373,407,414

Tăcerea e de aur / Le Silence est d'or (R. Clair, 1947) [FR] 205,347,369

Tăcerea mării / Le Silence de la mer (J.P. Melville, 1.949) [FR] 380*

Tăcere violentă / El Chergui (M. Smihi, 1975) [MR] 402

Tănase Scatiu (D. Piţa, 1976) [RM] 397

Tărâmul speranţei (H. Pratt, 1962) [LB] 292

Tăunul / Ovod (A. Fainţimer, 1955) [UR] 279

Teama / Dehore (S. Khatcikian, 1962) [IR] 293.

Teatrul domnului şi al doamnei Kabal / Le Théâtre de Monsieur et Madame Kabal (W. Borowczyek, 1967) [FR] 330

Teheran 43 (A. Alov, V. Naumov, 1981) [UR] 243,332,439

Telejurnal / Broadcasting News (J.L. Brooks, 1988) [US] 456

Tema (G. Panfilov, 1979) [UR] 453 /

Teme de inspiraţie / Thèmes d'inspiration (G. Dekeukeleire, 1938) [BE] 360

Tempo, ton şi picături / Takt, tone og tosser (L. Lauritzen, 1924) [DK] 83

Terasa / Le terrazza (E. Scola, 1980) [IT] 270,392,400,428

Terenul de joc al diavolului / The Devil's Playground (F. Schepisi, 1976) [AŤ] 410, *Teresa hoaţa* / Teresa la Ladra (C. Di Palma, 1972) [IT] 273

Teresa Raquin (N. Martoglio, 1915) [IT] 81,232

Teresa Venerdi (V. De Sica, 1941) [IT] 381

Terje Vigen (V. Sjöström, 1917) [SW] 63,270
Teroare / Kid Galahad (M. Curtiz, 1937) [US] 174
Teroare pe Britanic / Juggernaut (R. Lester, 1974) [UK] 312,351
Te salut, Marial J Je vous salue, Marie! (J.L. Godard, 1985) [SZ, FR] 276 *Tess* (R. Polanski, 1979) [UK, FR] 427,434
T din Ţara Furtunilor / Tess of the Storm Country (E.S. Porter, 1914V
I US] 80
I'e-lamentul doctorului Mabuse / Das Testament des Dr. Mabuse (F. Lang, 1933) [D] 85,154,236,260
Testamentul lui Orfeu / Le Testament d'Orphée (J. Cocteau, 1960) [FRJ
300
Texas / The Westerner (W. Wyler, 1940) [US] 280
Thérèse (A. Cavalier, 1986) [FR] 451
Thérèse Desqueyroux. (G. Franju, 1962) [FR] 290,418
Thérèse Raquin (J. Feyder, 1928) [D] 123,210,232
Thérèse Raquin (M. Carné, 1953) [FR] 220,232,421
Thunder Rock (R. Boulting, 1942) [UK] 313
Tierra Cancana (D. Di Domenico, V. Di Domenico, 1919) [CK] 55
Tigrul / II Tigre (D. Risi, 1967) [IŢ] 392
Timp frumos, dar cu furtună la sfârşitul zilei /

Beau temps, mais orageua en fin de journée (G. Frot-Coutaz, 1986) [FR] 453

Timp în soare / Time in the Sun (M. Seton, 1940) [US] 140

Timp liber / Spre Time (H. Jennings, 1939) [UK] 155

Timp pentru a muri / Tiempo de morir (A. Ripstein Jr., 1965) [MX] 816Timp pentru *a muri* / Tiempo de morir (J.A. Triana, 1985) [CK, CU) *
448

Timpul dorinţelor / Vremea jelaniiä (J.
– Raizman, 1984) ŢUR] 334

Timpuri noi / Modern Times (C. Chaplin, 1936) [US] 148,167

Tinereţe / Jugend (V. Harlan, 1938) [D] 175

Tinereţea lui Maxim / Tunost Maksima (G. Kozântev, L. Trauberg, 1935) [UR] 101,163,379,401

Tinereţe fără bătrâneţe (E. Bostan, 1969) [RM] 379

Tinereţe zbuciumată / Trevojnaia molodosti (A. Alov, V. Naumov, 1955) [UR] 282...

Tirolul înarmat / Tirol în Waffen (C. Froelich, 1913) [AU] 47

Tânăra gardă / Molodaia grardia (S. Gherasimov, 1948) [UR] 181,211".
297

Tânărul Marko / Junak Marko (T. Dinov, 1955) [BU] 245

Tânărul Frankenstein / Young Frankenstein (M. Brooks, 1974) [US] 396,410

Tânărul Lincoln / Young Mr. Lincoln (J. Ford, 1939) [US] 169
Tânărul Törless IDer junge Törless (V. Schlöndorff, 1966) [GW] 155,321
Toamna cheyenilor / Cheyenne Autumn (J. Ford, 1964) [US] 381
Toamnă însorită / Akibiyori (Y. Ozu, 1960) [JP] 300
Toată lumea râde, cântăşi dansează / Vesiolâie rebiata (G. Aleksandrov, 1934) [UR] 160,162,168,397;
Toba de tinichea / Die Blechtrommel (V. Schlöndorff, 1979) [GW] 275,431
Tobele / The Drums (Z. Korda, 1938) [UK] 178
Todo Modo (E. Petri, 1976) [IT] 352
Tom Jones (T. Richardson, M963) [UK] 298
Tom merge la bar J Tom Goes to the Bar (D. Parisot, 1986) [US] 451
Tonio Kröger (Fi. Thiele, 1964) [GW, FR] 237
Tootsie (S. Pollack, 1982) [US] 333,441
Topaze (M. Pagnol, 1950) [FR] 359
Topaze / Mr. Topaze (P. Sellers, 1962) [UK] 436
Tora, Tora, Tora (R. Fleischer, 1970) [US, JP] 363
Torentul Revoluţiei (Yi Liu, 1965) [CC] 424
Tosca / La Tosca (V. Larsen, 1906) [DK] 32,59
Tosca (A. De Antonio, 1918) [IT] 59
Tosca (C. Gallone, 1958) [IT] 378
Tot acest jazz / All That Jazz (B. Fosse, 1979) [US] 349,434
Tot aurul din lume / Tout l'or du monde (R.

Clair, 1961) [FR] 353
Tot ceea ce vreţi să ştiţi despre sex şi vă e teamă să întrebaţi / Everything
You Always Wanted to Know About Sex but Were Affraid to Ask
(W. Allen, – 1972) [US]; 345
Tot oraşul vorbeşte / The Whole Town's Talking (J. Ford, 1935) [US] 377
Totul despre Eva / All About Eve *fô*. L. Mankiewicz, 1950) [US] 174,219
Totul de vânzare / Wszystko na sprzedaż (A. Wajda, 1969) [PL] 327,341,354
Totul pentru patrie / Todo per la patria (P. Sienna, 1920) [CL] 108
Toţi oamenii preşedintelui / All the President's Men (A.J. Pakula, 1974) [US] 333,394,408
Tractoriştii / Traktorist! (I. Pâriev, 1939) [UR] 335
Tragedia optimistă / Optimisticeskaia traghedia (S. Samsonov, 1963) [UR] 297 *
Tragedia unui om ridicol / La Tragedia di un uomo ridiculo (B. Bertolucci, 1981) [IT] ácă, 440
Trageţi în pianisti / Tirez sur le pianiste! (F. Truffaut, 1960) [FR] 275
Trandafirii purpurii / *Kose* scarlatte (V. De Sica, 1940) [IT] 184
Trandafirul negru J The Black Rose (H. Hathaway, 1950) [US] 178
1903) *Trandafirul purpuriu din Cairo* / The Purple Rose of Cairo (W. Allen, [US] 345,448»
Trandafirul tatuat / The Rose Tattoo (D. Mahn,

1955) [US] 381

T r ans continental îi / The Overlanders (H. Watt, 1946) [AT] 201

Trans *Europe-Express* (A. Robbe-Grillet, 1966) [FR] 296

Trapez / Trapeze (C. Reed, 1956) [US] 289,409

Traversarea Atlanticului cu visla / La Traversée de VAtlantique à la rame

(J.F. Laguionie, 1977) [FR] 425

Traviata (F. Zeffirelli, 1982) [IT] 434

Trăiască Republica! / Ať žije Republika! (K. Kachyňa, 1965) [CS] 316,359

Trăiască sportul! / The Freshman (F. Newmayer, S. Taylor, 1925) [US] 359 V

Trăieşte şi lasă să moară! / Live and Let (DieG. Hamilton, 1973) [UK] 294

Trăim astăzi Today We Live (H. Hawks, 1933) [US] 157, *Trăim numai de două ori* / You Only Live Twice (T. Young, 1967) [US] 294

Trăsura-fantomă / Körkarlen (V. Sjöström, 1921) [SW] 76,270

Trebuia să spună da / She Had to Say Ýes (B. Berkeley, G. Amy, 1933) [US] 157

Trecătoarele iubiri (M. Urşianu, 1973) [RM] 337

Trecerea / Le Passage (R. Manzov, 1986) [FR] 332

Trecerea Rinului / Le Passage du Rhin (A. Cayatte, 1960) [FR] 218,275>

Trei intri (A. Petrović, 1965) [YU] 312

Trei camarazii Three Comrades (F. Borzage,

1938) [US] 150,289,353Trei *camere în Manhattan* / Trois chambres à Manhattan (M. Carné, 1965) [FR] 347,420

Treicântece despre Lenin / Tri pesni o Lenirfe (D. Vertov, 1934) [UR] 234

Trei femei / Three Women (R. Altman, 1977) [US] 399,418

Trei fraţi / Tre' fratelli (F. Roşi, 1981) [IT] 262

Trei oameni răi / Three Bad Men (J. Ford, 1926) [US] 110

Trei pe o canapea / Three on a Couch (J. Lewis, 1966) [US] 278 *Trei scene cu Ingmar Bergman* / Tre' scener med Ingmar Bergman (J. Donner, 1975) [SW] 406

Trei strigăte pe Bistriţa (M. Ilieşu, 1962) [RM] 343

Trei şi una / Design for Living (E. Lubitsch, 1947) [US] 207

Trei tigri trişti / Los Très Tristes Tigres (R. Ruiz, 1968) [CL] 340

Tremurătoarele stele ale Ursei / Väghe stelle delFOrsa (L. Visconti, 1965) i [IT] 302,408

Trenul / The Train (J. Frankenheimer, 1965) [US] 311

Trenul / *he* Train (P. Granier-Déferre, 1973) [FR] 244

Trenul de noapte / Pociqg (J. Kawalerowicz, 1959) [PL] 266,327

Trenul-fantomă (J. Mihail, 1933) [RM] 98

Trenul intrând în gară / L'Arrivée d'un train en gare de la Ciotat (L. Lumière, 1895) [FR] 119

Trenul roşu / Le Train rouge (P. Amman, 1973) [SZ] 382

Trenul spre staţia Cerul / Vlak de stanice nebe (K. Kaehyňa, 1972) [CSJ 315

Trenuri bine păzite / Ostře sledované vlaky (J. Menzel, 1966) [CS] 324

Tricentenarul dinastiei Romanov / Triohstoletie ţarstroivania doma Romanovíh (A. Uralski, N. Larin, 1913) [R] 47

Tripin şi Carlitos la Montevideo / Tripin y Carlitos a Montevideo (J. Irigoyen, 1913) [UY] 51

Tristana (L. Buñuel, 1970) [SP, IT, FR] 330,346

Tristeţea şi mila / Le Chagrin et la pitié (M. Ophüls, 1971) [FR] 369

Triumful voinţei / Triumph des Willens (L. Riefenstahl, 1935) [D] 163:

Troienele / The Trojan Women (M. Cacoyannis, 1971) [US] 284,424

Tronul însângerat iKumonosu-jo (A. Kurosawa, 1957) [JP] 262,412

Trubadurii diavolului / Les Visijteurs du soir (M. Carné, 1942) [FR] 169,. 189,194,418,421, *Trubadurul* / Îl trovatore (U. Falena, 1909) tIT] 59

Trubadurul / Îl trovatore (C. Gallone, 1949) [IT] 378

Trupa doamnei Romualda / Ë1 cabildo de fu Romualda (E. Díaz Quesada, 1908) [CU] 35

Trup şi suflet / Body and Soul (R. Rossen, 1947) [US] 313

Trupul duşmanului meu / Le Corp de mon ennemi (H. Verneuil, 1976) [FR] 411 *Tuberoze* / Rajinigandha (B. Chaterji, 1974) [ÎI] 349 z

Tudor (L. Bratu, 1963) [RM] 119,300,361; 429

Tunica / The Robe (H. Koster, 1953) [US] 232,351

Túpac Amaru (A. Robles Godoy, 1972) [PE] 334

Ţurkaram (D. Phaike, 1915) [ÎI] 48

Tuşi camarazii tăi / Du und mancher Kamerad (A. Şi A. Thorndike, 1954) [CE] 297

Tu şi eu / Ti i ia (L. Şepitko, 1971) [UR] 432

Tutunul / Tiutiun (N. Korabov, 1962) [BU] 292

Ţ

Ţara belşugului / Pays de Cocagne (P. Étaix, 1971) [FR] 295

Ţara cinematografului / Movieland (N. Taurog, 1927) [US] 109

Ţara faraonilor / The Land of the Pharaohs (H. Hawks, 1955) [US] 289

Ţara mea iubită jWatani Habibi (A... Kaush, 1964) [JO] 308

Ţara Moţilor (P. Călinescu, 1939) [RM] 180

Ţarcul / L'Enclos (A. Gatti, 1961) [FR] 283

Ţarul Nicolae al II-lea / Ţar Nikolai II (A. Ivonin, B. Mihin, 1917) [R] 65

Ţăranii / Chlopi (E. Modzelewski, 1922) [PL] 88

Ţărmul nebunilor / The Coast of Folly (A. Dwan, 1925) [US] 108

Ţesătorii / Die Weber (F. Zelnik, 1927) [D] 116

Ţigăncuşa de la iatac (A. Halm, 1923) [RM] 94
Ţintă pentru la noapte / Target for Tonight (H. Watt, 1941) [UK] 180,187
Ţinte / Targets (P. Bogdanovich, 1968) [US] 342,366
Ţinută de seară / Tenul de soirée (B. Blier, 1986) [FR] 298,452
Ţinut pustiu / The Naked Country (T. Bufstall, 1984) [AT] 363
Ţinutul meu natal / Necohiang (Kang Hong Sik, 1949) [KM] 214
Ţipătul cucuvelei jle Cri du hibou (C. Chabrol, 1987) [FR] 259
Ţi se poate întâmpla şi ţie / It Should Happen to You (G. Cukor, 1953) [US] 313
U
Ucenicia lui Boireau / Les Apprentissages de Boireau (A. Capellani, 1907) [FR] 30, *Ucenicul vrăjitor* (I. Popescu-Gopo, 1985) [RM] 254
Ucigaşii / The Killers (D. Siegel, 1964) [US] 306,312
Ucigaşii de femei / The Ladykillers (A. Mackendrick, 1955) [UK] 223
Ucigaşii sunt printre noi / Mörder sind unter uns (W. Staudte, 1946) [CE] 199
Ujamaa (Y. Billon, J.F. Gehiano, 1973) [TZ] 3S4
Ulciorul sfărâmat / Der zerbrochene Krug (G. Ucicky, 1937) [AŮ] 217
Ulicioara proştilor / Darb el Mahabil (T. Saleh, 1965) [UA] 334
Ulisse (M. Camerini, 1953 [IT] 420

IHI la durerii / Die Freudlose Gasse (G.W. Pabst, 1925) [D] 104,110,267*
330,371
Ultima cină / La ultima cena (T. Gutiérrez Alea, 1975) [CU] *Ultima comandă* / The *hast* Command (J. von Stemberg, 1928) [US] 117»
122,217
Ultima companie / Die letzte Kompanie [K. Bernhardt, 1930) [D] 13?
Ultima etapă / Ostatní etap (W. Jakubowska, 1948) [PL] 209
Ultima femeie / L'Ultima donna (M. Ferreri, 1975). [IT] 405
Ultima imagine / *ha*, dernière image (M. Lakhdar-Hamina, 1986) [AEJ
326 – *Ultima noapte* IPoslednaia noci (I. Raizman, 1977) [UR] 334
Ultima noapte / Today We-Live (H. Hawks, 1933) [US] 289
Ultima romanţă de dragostei Primo am ore (D. Risi, 1978) [IT] 428
Ultima şansă / *Die* letzte Chance (L. Lindtberg, 1945) [SZ] 198
Ultimatum (R. Wiene, 1938) [D] 176.
Ultima vară / Posledno liato (H. Hristov, 1973) [BU] 389
Ultima zi, prima zi / Den poslednii, dén pervîi (S. Dolidze, 1960) [URJ
360
Ultimele zile ale oraşului Pompei / Gli ultimi giorni di Pompéi (L. Maggi, 1908) [IT] 33

Ultimele zile ale oraşului Pompei / Gli ultimi giorni di Pompei (M. Caserini, 1913) [IT] 74...

Ultimele zile ale oraşului Pompei – J Gli ultimi giorni di Pompei (C. Gallone 1926) [IT] 378

Ultimele zile ale victimei / Las ultimas dias de la victima (A. Aristarain, 1982) [AGJ 442

Ultimul act / Der letzte Akt (G.W. Pabst, 1955) [GW] 241,330

Ultimul apus de soare / The Last Sunset (-R. Aldrich, 1961) [US] 251

Ultimul avertisment / The Last Warning (P. Leni, 1929) [US] 133

Ultirňul civil / Dernier civil (L. Heynemann, 1984) [FR] 350

Ultimul dintre oameni / Der letzte Mann (F. Wi Murnau, 1924.). [D] 79,83,101,117,143,217,261

Ultimul împărat / The Last Emperor (B. Bertolucci, 1987) [IT, CC] 355,456

Ultimul magnat / The Last Tycoon (E. Kazan, 1976) [US] 169,398

Ultimul metrou / *he* dernier métro (F. Truffaut, 1980) [FR] 330

Ultimul minut / L'ultimo minuto (P. Avati, 1987) [IT] 428

Ultimul moment / Last Moment (P. Fejös, 1928) [US] 128

Ultimul mormânt din Dimbaza / Last Grave al Dimbaza (N. Mahomo) [SA] 393

Ultimul pod / Die letzte Brücke / Poslední most (H. Käutner, 1954V [GW, YU] 234

Ultimul spectacol cinematografic / The Last

Picture Show (P. Bogdanovich» 1971). [US] 365,395

Ultimul tangou la Paris / E ultimo tango a Parigi (B. Bertolucci, 1972) [FR, IT] 355,373.1

Ultimul tren din Gun Hill / The Last Train from Gun Hill (J. Struges»

1959) [US] 251,274

Ultimul ţărm On the Beach (S. Kramer, 1959) [US] 2Ş7,284,306

Ultimul val / The Last Wave (P. Weir, 1977) [AT] 386

Ultraj / The Outrage (M. Ritt, 1964) [US] 309,382

Umanismul, victorie a spiritului / L'Humanisme, yictoire de L'esprit

(P. Haesaerts, 1955) [BE] 387

Umberto D. (V. De Sica, 1952) [IT] 193,197,228,232,391

Umbra / Schatten (A. Robison, 1923) [D] 92,100

Umbra / Saye (A. Amâni, 1962) [IR] 293

Umbre / Shadows (J. Cassavetes, 1959) [US] 268

Umbre albe în Mările Sudului / White Shadows of the South Seas (W.S.

Van Dyke, 1928) [US] 127,191

Umbre în plina zi / Mahiru no ankoku (T. Imai, 1956) [JP] 251*

Umbrelele din Cherbourg / Les Parapluies de Cherbourg (J. Demy, 1964) [FR] 303,330 *Umbrele strămoşilor uitaţi* / Teni zabâtân predkov (S. Paradi

ano v, 1965) [UR] 314

Una cântă, alta nu / L'une chante, l'autre pas (A. Varda, 1977) [FR] 242

Un alt bărbat, o altă şansă / Un autre homme, une autre femme (G. Lelouch, 1977) [FR] 321

Un american la Paris / An American în Paris (V. Minnelli, 1951) [US] 223

Un bărbat îndrăgostit / Un homme amoureux (D. Kury's, 1986) [FR] 302

Un bărbat şi o femeie / Un homme et une femme (C. Lelouch, 1966) [FR] 279,321,339

Un bărbat şi o femeie, după 20 de ani / Un homme *et*] une femme, vingt ans deja (C. Lelouch, 1986) [FR] 321

Un burghez mic, mititel / Un borghése piccolo, piccolo (M. Monicelli, 1977) [IT] 233

Un candidat la preşedinţie / The Best Man (F. Schaffner, 1964) [US] 169,305

Un „caz" de dragoste / Ljubavni slučaj (D. Makavejev, 1967) [YU] 313,828

Unchiul meu / Mon oncle (J. Tati, 1958) [FR] 259

Unchiul meu Antoine / Mon oncle Antoine (C. Jutra, 1971) [CN] 362

Unchiul Vania / Diadia Vania (A. Mihalkov-Koncealovski, 1971) [UR] 322,345,362,366

Un cântec la cerere / Play Misty for Me (C. Eastwood, 1971) [US] 365

Un cântec pe Broadway / Funny Lady (H. Ross, 1975) [US] 338

Un cântec pe drum / Ognnya alal mammar

(A.A. Khaleh, 1968) [UA] 339

Un colţişor în cer / A*Cabin in the Sky (V. Minnelli, 1943) [US] 194

Un condamnat la moarte a evadat / Un condamné à mort s'est échappé

(R. Bresson, 1956) [FR] 248 r

Un cuib de nobili / Dvorianskoe gnezdo (A. Mihalko vKoncealo vski, 1969) [UR] 322,344,369,385

Un cuplu reuşit / Nan fu nan qi (Zheng Zhengqiu, Zhang Shichuan, 1913) [C] 51

Undeva, în Europa / Valahol Europqban (G. Radványi, 1948) [HU] 206

Un divorţ fericit / Un divorce heureux (H. Carlsen, 1974) [DK, FR] 291

Un drăcuşor cumsecade IA Good Little Devil (J. Searle Dawley, 1913) [US] 80

Un drum spre India / *A* Pasage to India (D. Lean, 1983) [ÎI] 295,446

Un duel IA Gunfight (L. Johnson, 1970) [US] 220

I hi duşman al poporului / An Enemy of the People (G. Schaefer, 1977)

I US] 437

I hi erou al ţării / *A* Country Hero (R. Arbuckle, 1917) [US] 80

I hi fel de dragoste / *A* Kind of Loving (J. Schlesinger, 1962) [US] 288

Vn film aparte / Bande à part (Ji L. Godard, 1964) [FR] 290

Ihi hoţ pe acoperiş / A Burglar on the Roof (S.

Blackton, 1897) [US] 2Î
Vn idol al orăşelului / A Small Town Idol (E. Kenton, 1921) [US] 77
Union Pacific (C.B. De Mille, 1939) [US] 264
Unirea (H. Pratt) [ÎI] 292
Vadversităţile mele / Moi universiteti (M. Donskoi, 1938) [UR] 176
Vn ingéras de fată / Little Miss Marker (A. Hall, 1934) [US] 162
Un leac pentru soacră (V. Maximilian, 1913) [RM] 48
Un loc sub soare / A Place in the Sun (G. Stevens, 1951) [US] 249
Un minut de adevăr / *La* Minute de vérité (J. Delannoy, 1952) [FR] 412
Un monstru frumos / Un beau monstre (S. Gobbi, 1970) [FR] 275
Un om pentru eternitate / A Man for All Seasons (F. Zinnemann, 1966)
324
Unora le place jâzzul / Some Like It Hot (B. Wilder, 1959) [US] 242,264,279,290
Un oraş ca Alice / A Town Like Alice (J. Lee, 1956) [UK] 415
Un petic de pământ / Talpalatnyi fold (F. Bán, 1948) [HU] 211,345
Un rege la New York / A King în New York (G. Chaplin, 1957) [UK] 266>
Un secol de aur / Un siècle d'or (P. Haesaerts, 1953) [BE] 387
Un strigăt în larg / Un grito cu el mar (P.

Sienna, 1925) [CL] 108

Un strugure în soare / A Raisin in the Sun (D. Petrie, 1961) [US] 220

Un surâs în plină vară (G. Saizescu, 1960) [RM] 387

Un şoarece din America jle Rat d'Amérique (J.G. Albicoco, 1962) [FRI 275

Un tramvai numit dorinţă / *A* Streetcar Named Desire (E. Kazan, 1951)" [US] 223,331,351

Un ţap de bere / Un bon bock, (É. Reynaud, 1892) [FR] 14

Un urmăritor încăpăţânat / Un suiveur obstiné (A. Heuzé, 1906) [FR] 3 fr

Uragan / Hurágan (J. Le ţes, 1928) [PL] 124

Uraganul / The Scarlet Empress (J. von Stemberg, 193,4) [US] 164,347

Uraganul / Hurricane (J. Troell, 1979) [US] 350

Urgia cerească (C. Radovici, 1913) [RM] 48

Uriaşul The Giant (G. Stevens, 1956) [US] 243,249

Urmaşul lui Genghis-Han IPotomok Cinghis-hana (V. Pudovkin, 1928V [UR] 127,231,317

Urme / Wechma – (H. Bermani, 1971) [MR] 363

Ursul muzical / The Ragtime, Bear (J* Hubley, 1948) [US] 213,416

Ursul şi păpuşa / L'Ours et la poupée (M. Deville, 1969) [FR] 276,287

Ursul Yogi IYogi Bear (W. Hanna, J. Barbera)

[US] 258
Utu (G. Murphy, 1983) [NZ] 443
Vaca / Gàv (D. Mehrjui, 1970) [IR] 357,396
Vacanţa domnului Hulot jles Vacances de M. Hulot (J. Tati, 1953) [FRI
229,259
Vacanţă la Roma / Roman Holiday (W. Wyler, 1952) [US] 228
Vacanţa pierdută jâhe Lost Weekend (B. Wilder, 1945) [US] 197,279
Vaca şi prizonierul / ha Vache et le prisonnier (H. Verneuil, 1959) [FR] 359
Va fi o ploaie bilndă / Budet laskovâi dojd (N. Tuliabadgiaev, 1986) [UR] 451
Vagabondul / The Tramp (G. Chaplin, 1915) [US] 56
Vagabondul) Awara (R. Kapoor, 1951) [ÎI] 224
Vagabondul şi câinele / The Tramp and the Dog (W.H. Selig, 1898) [US] 22
Vagabonzii din San Mao / Liulang ju (Zao Ming, Yan Gong, 1950) [CG] 221 v
Valea castorilor / Beaver Valley (J. Algar, 1950) [US] 213
Valea păpuşilor / Valley of the Dolls. (M. Robson, 1967) [US] 344
Valentina (G. Panfilov, 1980) [UR] 402
Valentino (K. Russell, 1977) [UK] 398
Valeria şi săptămâna minunilor / Valérie a týden divů (J. Jireš, 1970) [CS] 353
Valetul domnişoarei! *My* Man Godfrey (G. La Cava, 1936) [US] 187

Valetul meu / My Valet (M. Sennett, 1915) [US] 57
Valiza lui Barnum / La Valise de Barnum (G. Velle, 1904) [FR] 27
Valparaiso, dragostea mea / Valparaiso, mi amor (J. Ivens, 1962) [FR, CL], 287
Vals pe plafon / Valse au plafond (G. Velle, 1905) [FR] 28
Valurile Dunării (L. Ciulei, 1960) [RM] 271,388
Vampirii / Les Vampires (L. Feuillade, 1915) [FR] 58,103
Vampyr (G. Th. Dreyer, 1932) [FR] 149,336
Van Gogh (A. Resnais, 1948) [FR] 212
Van Gogh / Lust for Life (V. Minnelli, 1956) [US] 251
Vanina (A. Von Gerlach, 1922) [D] 105
Vaporaşul „Willie” / Steamboat Willie (W. Disney, 1928) [US] 128,325
Vaporul lui Emil / *he* Băteau d’Émile (D. de La Patellière, 1961) [FR] 399
Vara şi fum / Summer and Smoke (P. Glenville, 1962) [US] 382
Vară ucigaşă / L’Été meurtrier (J. Becker, 1983) [FR] 402
Vară violentă / Estate violenta (V. Zurlini, 1959) [IT] 412
Varieté (A. Dupont, 1925) [D] 103,117
Vassa (G. Panfilov, 1983) [UR] 402,443
Vasul far / The Lightship (J, Skolimowski, – 1985) [US] 448
Vazal Der Schlamm (H,. Von Kramer, 1971)

[SZ] 366

Vă amintiţi de Dolly Bell? / Şiécaš li sc. Dolly Bell? (E. Kusturica, 1981) [YU] 439

Văduva Jones / The Widow Jones (1896) [UK] 17

Văduva neagră / Black Widow (B. Rafelson, 1986) [US] 353

Văduva veselă / The Merry Widow (E. Lubitsch, 1934) [US] 161,207,367

Văduva verde / Vihreä leski (J. Pakkasvirta, 1968) [FI] 384

Vălul pictat / The Painted Veil (R. Boleslawski, 1934) [US] 170

Vă place Brahms? / Good Bye Again (A. Litvak, 1961) [US] 286

Vă place soţia mea? / Die kluge Marianne (H. Thimig, 1943) [D] 159

Vechea lume nouă (A. Şi A. Thorndike, 1973 – 1977) [CE] 297

Vechi legende cehe / Staré pověsti české (J. Trnka, 1953) [CS] 23 l, 347

Vechiul şi noul / Staroe i nevoie (S. Eisenstein, 1929) [UR] 104,134,137,164

Vecinii / Neighbours (N. McLaren, 1953) [CN] 230

Vecinii / Podosi (EL V, Shantaram, 1941) [ÎI] 114

Vedere de pe pod / Vu du pont (S. Lumet, 1961) [FR, IT] 220

Veghea de *noapte* / Night Watch, (B.G. Hutton, 1973) [UK] 382

Venera „Blondă / Blonde Venus (J. von Stemberg, 1932) [D] 164
Veneticul I Katzelmácher (R.W. Fassbinder, 1969) [GW] 344
(*La*) *Veneziana* (M. Bolognini, 1985) [IT] 401
Veninul / L'Orage (M. Allégret, 1937) [FR] 382
s *Venirea primăverii* / Acto de primavera (M. de Oliveira, 1962) [PT] 293
Vera (S. Toledo, 1987) [BL] 454
Vera Baxter (M. Duras, 1977) [FR] 299
Vera Cruz (R. Aldrich, 1954) [US] 235,249,280,289
Verdictul / The Verdict (S. Lumet, 1982] [US] 253,337 V
Verdun, viziuni ale istoriei / Verdun, visions d'histoire (L. Poirier, 1927] [FR] 117
Verii / Les Cousins (G. Chabrol, 1959) [FR] 259
Verişoara Angelica / La Prima Angelica (C. Saura, 1973) [SP] 382
Verişoara mea Rachel / My Cousin Rachel (H. Coster, 1952) [US] 351
Veritas vincit (J. May, 1919) [D] 69
Vestele metalice J Full Metal Jacket (S. Kubrick, 1986) [US] 366
Veşnicii necunoscuţi / I soliti ignoti (M. Monicelli, 1958) [IT] 329
Veşti bune / Buone notizie (E. Petri, 1980) [IT] 352
Veştile / Amanie (G. M'Balla, 1972) [IV] 374 x
Veronica (E. Bostan, 1973) [RM] 378
(*La*) *viaccia* (M. Bolognini, 1961) [IT] 401

Viaţa amară / La vita agra (C. Lizzani, 1964) [IT] 224

Viaţa aparentă Jibon Theykey Neya (Z. Haihan, 1970) [PK] 357

Viaţa aşa cum este / *La*. Vie telle cu'elle est (L. Feuillade, 1913 – 1914) [FR] 103 X

Viaţa curtezanei O'Haru / Saikaku ichidai onna (IC. Mizoguchi, 1952) [JP] 225,248,417 *Viaţa* într-*un ranch din marele Sud-Vest* / The Ranch Life in the Great South-West (F. Boggs, 1910) [US] 38

Viaţa e un roman / La Vie est un roman (A. Resnais, 1983) [FR] 443

Viaţa fluturilor / La vita delle farfalle (R. Omegna, G. Gözzano, 1911) [IT] 42

Viaţa în Canada / Living (Canada (J. Rosenthal, 1902) [UK 26

Viaţa începe din nou / Unser tägliche Brôt (S. Dudow, 1949) [CE] 215

Viaţa învinge / (D. Negreanu, 1951) [RM] 119

Viaţa la castel / La Vie de château (J.P. Rappeneau, 1965) [FR] 401

Viaţa la ţară / Livet pa landet (I. Hedquist, 1924) [SW] 78

Viaţa lui Buffalo Bill / The Life of Buffalo Bill (P. Panzer, 1910) [US] 38

Viaţa lui Chikuzan / Chikuzan Hitori Tabi (K. Shindo, 1977) [JP] 423

Viaţa lui Cristofor Columb şi descoperirea Americii / La vida de Cristobal Colon y el descubrimento de America (G. Bourgeois, C.L. Drosšner, 1917) [SP] 64 *„Viaţa lui*

Émile Zola / The Life of Émile Zola (W. Dieterle, 1937) [US] 171

Viaţa nu iartă (I. Mihu, M. Marcus, 1958) [RM] 368,369,420

Viaţa particulară a lui Henric al VIII-lea / The Private Life of Henric VIII (A. Korda, 1933) [UK] 166,181,245,292

Viaţa privată a lui Don Juan / The Private Life of Don Juan (A. Korda, 1934) [UK] 74

Viaţa secretă a lui Walter Mitty / The Secret Life of Walter Mitty (N.Z.
McLeod, 1947) [US] 208

Viaţa secretă de la curtea regilor T sing / Oing gong mishi (Zhu Shilin, 1950) [CC] 220

Viaţa şi moartea colonelului Blimp / The Life and Death of Colonel Blimp
(M. Powell, E. Pressburger, 1943) [UK] 191

Viaţa şi moartea lui Puşkin / Jizn i smerţ A. Puşkina (V. Goncearov, 1910) [R] 39 /

Viaţa unui jucător / La Vie d'un joueur (F. Zecca, 1903) [FR] 25

Viaţa unui oraş (J. Mihail, 1929) [RM] 98

Viaţa unui pompier american / The Life of an American Fireman (E.S.
Porter, 1902) [US] 25,186

Viaţa visată / La Vie rêvée (M. Dansereau, 1972) [CN] 371

Viaţă de dine / *A* Dog's Life (C. Chaplin, 1918) [US] 67

Viaţă, de familie / Family Life (K. Loach, 1972) [US] 343

Viaţă de familie / Zycie rodzinne (K. Zanussi, 1971) [PL] 346.361, *Viaţă în moarte* Uizn v smerţ (E. Bauer, 1914) [R] 65

Viaţă particulară / Vie privée (L. Malle, 1962) [FR] 261,286

Viaţă particulară / Ciastnaia jizn (I. Raižman, 1982) [UR] 316,334,441

Viaţă pentru viaţă / Jizn za jizn (E. Bauer, 1916) [R] 58,65

Viaţă sportivă / This Sporting Life (L. Anderson, 1963) [UK] 246,296

Vicleana / Dunungen (I. Hedquist, 1919) [SW] 78

Victima inocentă / Al mutaham al Bari (A. Badri, 1928) [SY] 129

Victimele alcoolismului / Les Victimes de l'alcoolisme (F. Zecca, 1902) [FR] 25,207

Victimele alcoolismului / Les Victimes de l'alcoolisme (G. Bourgeois, 1911) [FR] 43

Victoria / Pobeda (I. Ozerov, 1985) [UR] 196

Victoria de pe autostrada 13 (1965) [V] 292

Victoria unui popor / Victoire d'un peuple (B. Babai, 1976) [TI] 414

Victorie / Victory (M. Tourneur, 1919) [US] 91,306

Victor-Victoria (B. Edwards, 1982) [US] 3 (M>

Viermele / The Worm (G. Durming, 1972) [UK] 429".

Vietnam, anul porcului / In the Year of the Pig (E. De Antonio, 1969) [US] 346

Vieţi uscate / Vidas secas (N. Perreira dos

Santos, 1963) [BL] 301
Viii şi morţii / Jivâie i miortvâie (A. Stolper, 1964) [UR] 316,372
Vila singuratică / The Lonely Villa (D.W. Griffith, 1909) [US] 37,431
Vi-l prezint pe Joe Doe / Meet Joe Doe (FV Capra, 1941) [US] 159
Vincent, François, Paul şi ceilalţi / Vincent, François, Paul et les autres (C. Sautet, 1974) [FR] 351
Violette Nozière (C. Chabrol, 1978) [FR] 259,423,425
Viorica (M. Voiculescu, C. Radovici, 1915) [RM] 49
Vipera (J. Ide Tomeh, 1972) [JO] 308
V i perele / Les Vipères (L, Feuillade, 1911) [FR] 41
Virginitate / Panenství (O. Vávra, 1937) [CS] 173
Viridiana (L. Buñuel, 1960) [FR] 275
Vis / San (P. Diordjevič, 1966) [YU] 314
Viscolul (M. Ilieşiu, 1953) [RM] 343
Vise ce se pot cumpăra cu bani / Dreams That Money Can Buy (H. Richter, 1946) [US] 203,407
Vis negru /. Dem sorte dr om (U. Gad, 1911) [DK] 39,64
Visul I Le Rêve (J. de Baroncelli, 1931) [FR] 102
Visul / Le Rêve (P. Foldes, 1976) [CN] 417
Visul lui Tănase (B. Aldor, 1932) [RM] 148
Visul unei nopţi de vară / A Midsummer

Night's Dream (M. Reinhardt, W. Dieterle, 1935). [US] 166,193 *

Visul unei nopţi de vară jäen noci svátojánské (J. Trnka, 1959) [CS] 266 x

Visurile oraşului / Ahlam al madina (M. Malass, 1984) [SY] 445

(*I*) *vitelloni* (F. Fellini, 1953) [IT] 233,252 x

Viva Maria! (L. Malle, 1965) [FR] 258,287

Viva Villa! (J. Conway, 1934) [US] 161

Vizita (J. Georgescu, 1952) [RM] 225

Vizita la domiciliu / House Calls (H. Zieff, 1978) [US] 375

Vizuina / La madriguera (C. Saura, 1969) [SP] 268,333

Vânatul / Wildwechsel (R.W. Fassbinder, 1972) [GW] 344

Vânătoarea / La Caza (CSaura, 1965) [SP] 268,. 316

Vânătoarea de iepuri a lui Porky / Porky's Hare Hunt (W. Disney, 1937) [US] 174

Vânătoarea de lei / Lövejagten (V. Larsen, 1907) [DK] 32

Vânătoarea de vrăjitoare / Förföjelsen (A. Breien 1981) [SW] 405

Vânătoare regală / Mrigaya (M. Sen, 1976) [ÎI] 346

Vânătoare tragică / Caccia tragica (G. De Santis, 1948) [IT] 197,212,213

Vânătorii salvării / The Salvation Hunters (J. von Stemberg, 1925) [US] 103

Vânătorul / The Hunter (B. Kulik, 1980) [US]

437
Vânătorul de cerbi / The Deer Hunter (M. Cimino, 1978) [US] 391,422,428
Vânătorul de stele / Shooting Stars (R. Asquith, A.V. Bramble, 1928) [UK] 123
Vânătorul din taiga / Dersu Uzala (A. Kurosawa, 1975) [JP] 400,412
Vântul / The Wind (V. Sjöström, 1928) [US] 128,270
Vântul / Finye (S. Cissé, 1982) [ML] 441
Vântul din Aurés / Le Vent des Aurés (M. Lakhdar-Hamina, 1966) [AE1
326
Vântul pustiului / Le Vent de sable (M. LakhdarH amina, 1982) [SE] 326
Firsto *de aur* / L'Âge d'or (L. Buñuel, 1930) [Fit] 91,139,275,379
Vârsta ingrată / L'Âge ingrat (G. Grangier, 1964) [FR] 359
Vârsta pământului / A idade da terra (G. Rocha, 1978) [BL] 285
Vârsta viselor / Álmodozások kora (I. Szabó, 1965) [HU] 3 ll
Vârtejul / Man than (S. Senegal, 1976) [ÎI] 414
Vlad Ţepeş (D. Năstase, 1978) [RM] 300
Vocaţia suspendată / *bdi* Vocation, suspendue (R. Ruiz, 1977) [FR] 345
Vocea / Golos (I. Averbah, 1982) [UR] 342
Vocea inimii / La voce de-l cuor e (M. Caserini, 1920) [IT] 74
Vocea poporului / Djazaïrouna (M. Lakhdar

Hamina, 1959) [SE] 250
Vocea privighetorii / La Voix du rossignol (V. Stärevici, 1925) [FR] 108
Voiaj aventuros în Arctica / Jhe Adventurous Voyage on the Arctic (W.R. Booth, 1903) [UK] 27
Voiajul Im lună jle Voyage dans la lune (G. Méliès, 1902) [FR] 26,175
Voinţa / Al Azima (K. Selim, 1939) [UA] 182,198 - 1931)
Voi sări din nou peste bălţoace / *Už* zase skáču přes kaluže (K. Iíachyňa, [CS] 315
Volga-Volga (G. Aleksandrov, 1938) [UR] 160,175,327,397
Volpone (M. Tourneur, 1941) [FR] 186,191,223,281
Vom învinge / Venceremos (J. Fraga, I960) [CU] 276
Votul şi puşca IVoto mas fusil (H. Soto, 1970) [CL] 357
Voxpopuli (J.W. Brunius, 1923) [SW] 78
Vrabia / Al Ousfour (Y. Shahin, 1973) [UA] 385
Vrăbiile / Sparrows (W. Beaudine, 1926) [US] 80
Vrăjitoarea / (La Sorcière (A. Michel, 1956) [FR] 239
Vrăjitoarele din Salem / Les Sorcières de Salem (R. Rouleau, – 1956) [FR) 224,320" Y
Vrăjitoria de-a lungul secolelor / Häxan (B. Christensen, 1922) [SW] 86

Vrăjitoria în acţiune / La Brujeria en accion (E. Díaz Quesada, 1920) [CU] 90.

Vrăjitorul din Oz / The Wizard of Oz (L. Semon, 1925) [US] 126

Vrăjitorul din Oz / The Wizard of Oz (V. Fleming, 1939) [US] 180

Vremea bărbaţilor / <Mäjki vremena (E. Zahariev, 1977) [BU] 395

Vremea recoltei / Elokuu (M. Kassila, 1956) FI] 250

Vukani, treziţi-vă! / Vukani, Awake! (L. N'Gakâne, 1965) [SA] 316

Vulturii / Les Marfalous (H. Verneuil, 1984) [FR] 411

Vulturul / The Eagle (C. Brown, 1925) [US] 111

Vulturul cu două capete / L'Aigle à deux têtes (J. Cocteau, 1947) [FR]
300, W

Walkover (J. Skolimowski, 1965) [PL] 315 –!

Wallstreet (O. Stone, 1987) [US] 456

Waterloo (S. Bondarciuk, 1969) [UR] 265

Wazouy poligamXO. Ganda, 1972) [NR] 347

Weekend (P. Kjaerulff-Schmidt, 4962) [DK] 22

Weekend (J.L. Godard, 1968) [FR] 276

Weekend la Zuydcoote \Weekend à Zuydcoote (H. Verneuil, 1964) [FR] 411

Westfront 1918 / Vier von der Infanterie / / Westfront 1918 (G.W. Pabst, 1930) [D] 139,260,330

Welherby (D. Hare, 1985) [ÜS] 447

Willie şi Paul / Willie and Paul (P. Mazursky, 1979) [US] 428
Winchester 73 (A. Mann, 1950) [US] 329
Wodzeck (O. Hebrich, 1985) [GW] 449
– 1932) *W.R. Misterele organismului* / W.R. Misteři je organizma (D. Maka ve jev, [YU] 313,386
WUSA (S. Rosenberg, 1969) [US] 258,386
X
X (O. Einarson, 1986) [NO] 451
Xica Da Silva (C. Diegues, 1976) [BL] 309
Y
Yankeii / Ynaks (J, Schlesinger, 1979) [US] 343
Yenan şi cea de a 8-a armată în marş / Yenan Yu Pa Lu Chun (Jen Mu
Che 1939) [C] 182 *Yentl* (B. Streisand, 1983) [US] 338,444
Yesterday (R. Piwowarski, 1984) [PL] 445
Yoyo (P. Etaix, 1965) [FR] 295
Z
Z (Costa-Gavras, 1969) [FR] 320,339,343
Zabriskie Point (M. Antonioni, 1969) [US] 345
Zadah Těla (Z. Pavlović, 1983) [YU] 333
Za la Mort (E. Ghione, 1916) [IT] 61 x
Zarul ursitei – I Gunnar Hedes Saga (M. Stiller, 1923) [SW] 88,127
Zato Ichi şi sipetul de aur / Zato / chi seuryo kabi (K. Ikeburo, 1964) [JP] 293
Zazie în metrou / Zazie dans le métro (L. Malle, 1960) [FR] 261,274,401
Zboară cocorii ILetiat juravli (M. Kalatozov,

1957) [UR] 256,258,270,378,390

Zbor deasupra unui cuib de cuci / One Flew Over the Gucktfö's Nest (M. Forman, 1975) [US] 3.94; 403 – *

Zborul păsării moarte / Let mrtvé ptice (Ž. Pavlović, 1974) [YU] 333

Zborul vulturului IIngenör Andres luftfärd (J. Troell, 1982) [SW, GW, NO] 350

Zdrahonul IEL Fetewwah (S. Abu-seif, 1957) [UA] 228

Zece mii de sori / Tízezer nap (F. Kosa, 1967) [HU] 329

Zeii ciumei / Götter der Pest (R.W. Fassbinder, 1969) [GW] 344

Zeii şi morţii / Os Deuses e os mortes (R. „Guerra, 1970) [BL] 293,352

Zelig (W. Allen, 1983) [US] 345, *Zeul tunetului* / Emitai (O. Semhène, 1971) [ZG] 361.

Zhuangzi îşi pune soţia la încercare / Zhuangzi şi qi (Li Minwei, 1913) [C] 51

Ziaristul / Jurnalist (S. Gherasimov, 1967) [UR] 385

Zi cu vânt / Wind Day (J. Hubley, 1968) [US] 416 *Zi de sărbătoare* / Jour de fête (J. Tati, 1947) [FR] 259

Zidul (C. Vaeni, 1975) [RM] 396

Zidul / Pink Floyd-The Wall (A. Parker, 1982) [UK] 441

Zidul I Le Mur (Y. Güney, 1983) [FR] 360

Zidul alb / Den vita väggen (S. Bjbrkman, 1975) [SW] 406

Zidul de sticlă / Kankher de al (Z. Raihan,.1963) [PK] 301

Zidul înalt / Vysoká zeci (K. Iíachyňa, 1963) [CS] 359

Zidul verde / La muralla verde (A. Robles Godoy, 1970) [PE] 334

Zigomar (V. Jasset, 1910) [FR] 49,103

Zigotto, agent vamal / Frauds and Frenzies (L. Semon, 1917) [US] 62

Zigotto, băiat de prăvălie / The Grocery Clerck (L. Semon, 1920) [US] 2

Zigotto, boxer [The Battler (L. Semon, 1916) [US] 62

Zigotto, mare duce / Bombs and Blunders (L. Semon, 1917) [US] 62

Zigotto, şerif / The Star Boarder (L. Semon, 1917) [US] 62

Zile de înfrigurare / Hectic Days (H.W. George, 1929) [US] 109

Zile din 36] / Meres tou 36 (T. Angelopoulos, 1972) [GR] 372

Zile fierbinţi (S. Nicolaescu, 197.5) [RM] 328

Zilele apei \ Dias de-l agua (M, O. Gomez, – 1971) [CU] 365

Zilele radioului / Radio Days (W. Allen, 1987) [US] 345

Zilele urii \ Dias de odio (L. Torre Nilsson, 1954) [BL] 254

Zile reci / Hideg Napok (A. Kovács, 1966) [HU] 323

Zi proastă la Black Rock / Bad Day al Black

Rock (J. Struges, 1955) [US] 274,320

Ziua a treia / Le troisième jour (E. Sailly, 1966) [CI] 326

Ziua cea mai lungă / The Longest Day (K. Annakin, A. Marion, B. Wicki, 1962) [US] 291

Ziua de după / The Day After (N. Meyer, 1983) [US] 443 ".

Ziua lăcustei / The Day of the Locust (J. Schlesinger, 1976) [US] 343,39$

Ziua libertăţii / Baishey sravana (M. Sen, 1960) [ÎI] 346

Ziua mamei / Mother's Holiday (W. Goodrich, 1932) [US] 155

Ziua marii aventuri / Ďzień wielkiej przygody (J. Le ţes, 1935) [PL] 162

Ziua morţii / Death Day (S. Lester, 1933) [US] 140

Ziua şacalului / The Day of the Jackal (F. Zinnemann, 1973) [US] 324

Zâmbetul mieluşelului / Hyinch Hagdi (S. Dotan, 1986) [IS] 452

Zâna verzehr / La Fée aux choux (A. Guy, 1896) [FR] 23

Zâzania / La Zâzanie (C. Zidi, 1978) [FR] 306,424

Zoia (L. Amstam, 1944) [UR] 195,21T

Zonă pustie / Shinku Chitai (S. Yamamoto, 1952) [JP] 229, *Zoo* (B. Haanstra, 1962) [NE] 220

Zorba grecul / Zorba the Greek (M. Cacoyannis, 1964) [US, GR] 284,288,307

Zorii zilei / Le Poipt du jour (L. Daquin, 1948)

[FR] 278
Zorile / Dawn (H. Wilcox, 1928) [UK] 124
Zorile / The Dawn (T.G. Cooper, 1937) [IE] 174
Zorile IRoat Bhove (M. Sen, 1956) [ÎI] 346
Zorile IAL Fajr (O. Khlifi, 1967) [TI] 328
Zorile condamnaţilor / L'Aube des damnés (A. Rachedi, 1965) [SE] 316
Zvenigora (A. Dovjenko, 1928) [UR] 124,131
*,»
2Mai IEL 2 de Mayo (J. Buchs, 1927) [SP] 82
2 zac câteodată 5 / Ketszer Ketto néha 5 (G. Révész, 1954) [HU] 291
3. November 1918 (F. Zbonek, 1963) [CS] 295
81.2 (F. Fellini, 1963) [IT] 270,295,302,314,319,341,442
11 studente / Juichinin no Jogakusei (1946) [JP] 202
12 luni / Dvenadţat mesiaţev (I. Ivanov-Vano, 1956) [UR] 208
12 scaune / Las doce sillas (T. Gutiérrez Alea, 1962) [CU] 277
17 clipe cele unei primăveri / Semnadţat mgnóvenii vesní (T. Lioznova, 1974) [UR] 297
19 Decembrie / 19 Décembre (L. Celis, 1966) [BE] 310
2Ode ore / Húsz óra (Z. Fábri, 1965) [HU] 311
21 de zile / 21 days (B. Dean, 1938) [UK] 183
26 de comisari / Dvadţat est komisarov (N. Şenghelaia, 1933) [UR] 153
26 de zile din viaţa lui Dostoievski / Dvadtatşest doamnei iz jizni Dostoievskogo

(A. Zarhi, 1979) [UR] 429
37,2° *dimineaţa* / 37,2° le matin (J.J. Beineix, 1986) [FR] 451
39 de trepte / 39 Steps (A. Hitchcock, 1935) [UK] 164,436
39 de trepte / Thirtynine Steps (D. Sharp, 1978) [UK] 164
40 mpGermania / m2 Deutschland (T. Baser, 1986)" [GW] 451
93 (A. Capellani, 1913) [FR] 47
400 de milioane / Thé 400 Millions (J. Ivens, 1939) [US] 172,179
1789 (A. Mnouschkine, 1974) [FR] 426
1812 (V. Goncearov, A. Uralski, K. Hansen, 1912) [R] 46
1860 (A. Blasetti, 1934) [IT] 158
1900 (B. Bertolucci, 1976) [IT] 355
1984 (M. Radford, 1983) [UK] 351
2001: *o odisee spaţială* / 2001: A Space Odyssey (S. Kubrick, 1968) [US] 836,366,427

f

INDICE DE PERSOANE

A
ABBAS, K.A. 224,239
ABDEL SALEM, Chadi 339,356
ABDEL WAHAB, Fatijie 294
ABDRAŞITOV, Vladimir 454
ABEL, Alfred 133
ABIKANLOU, Pascal 392
ABÜ ALI, Mustafa 336,370
ABULADZE, Tenghiz 453,456

ABU-SEIF, Salah 228,251
ACH-ATH, Ghaleb 339.
ACHUGAR, Walter 333
ACKERMAN, Chantal 406,430
ACRES, Birt 15,17,18
ADJANI, Isabelle 402,439
ADOLPHSON, Edvin 135
AFRIČ, Viekoslav 205
AGEE, James 242
AIMÉE, Anouk 279 AITKEN, Harry F. 29,43,57
ALAOIYE, Borhan 393
ALASSANE, Mustapha 316,326
ALAZRAKI, Benito 242,285
ALBANESE, Saco 13
ALBERINI, Filoteo 16,171
ALBERTI, Leon Battista 9
ALBERTI, Rafael 217
ALCORIZA, Luis 365
ALCOTT, John 453
ALDO, G.R. 232
ÀLDOR, Bernd 148
ALDRICH, Robert 235,249,291,344
ALEGRIA, Henrique 68
ALEKSANDROV, Grigori 124,125
137,140,160,162,168,175,397,444
ANDERSSON, Harriet 406
ANDONOV, Metodi 367
ANDRADE, Joaquim Pedro de 344,385
ANDREIEV, Andrei 92
ANDREWS, Julie 306,312
ANÉMONE 456

ANGELOPOULOS, Theodores 354,372,386,402
ANNABELLA 149
ANNAKIN, Ken 291
ANNAM, Ken 363,393
ANNAUD, Jean-Jacques 414,439,451
ANNENKOV, Georges 389".
ANNENSKI, Isidor 235
ANSTEY, Edgar 154
ANTOINE, André 43,84,94,157
ANTONIONI, Michelangelo 207,219,229,255,273,299,307,319,325,332,345,358,396,441,443
APFEL, Oskar 38
ARBUCKLE, Roscoe 45,57,62,80,126,155
ARGAND, Denys 451
ARCELIN, Jacques 444
ARISTARAIN, Adolfo 442
ARISTARCO, Guido 224,225
ARKATOV, Aleksandr 68
ARTISS, George 133
ARMAT, Thomas 16,32
ARMENDARIZ, Pedro, 203,298
ARMIÑAN, Jaime de 449
ARMSTRONG, Charles 38
ARNAUD, Étienne 23,30
ARNHEIM, Rudolf 130,170,225
ARNOUX, Alexandre 204
4RNŞTAM, Leo 195
ARTAUD, Antonin 209
ARYEETY, Sam 340

ASHCROFT, Peggy 446
ASHER, Irving 198
ASHLEY, Ray – 233
ASHLIN, Per 339
ASKOLDOV, Aleksandr 456
ASQWITH, Anthony 107,177,196
221,886
ASTAIRE, Fred 161.267.455
ASTOR, Mary 455
ASTRUC, Alexandre 209,222,224
ATTENBOROUGH, Richard 189,440
AUĎIBERT, M. 41
AUGÉ, Simon 363
AUGUST, Bille 449,456
AUGUST, Joseph H. 57
AURIOL, Jean-George 105,133
AUSTIN, Chris 440
AUTANT-LARA, Claude
94,120,205,234,238,248
AUTEUIL, Daniel 453
AVAT I, Puppi 452
AVELLANA, Lamberto V. 258
AVERBAH, Ilia 342,381,453
AVERY, Tex 174
AVILDSEN, John 413
AXEL, Gabriel 456 J
AYALA, Fernando 277
AZEMA, Sabine 453
AZNAVOUR, Charles 275
B
BABAI, Brahim 364,414

BABENCO, Hector 449
BACALL, Lauren 206
BACK, Frédéric 441,454
BACON, Lloyd 174,243
BACSÓ, Péter 447
BADGER, Clarence 115
BADRI, Ayoub 129
BAGDAD I, Maroun 403,445
BAGGOTT, King 106
BAGH, Peter von 352
BAKER, George D, 31,38
BAKY, Joseph von 236
BALÁZS, Béla 83,102,133,170,213,214,225
BALCON, Michael 143
BALD I, Gian Vittorio 310
BALFOUR, Betty 99
BALSHOFER, Fred 36
BÁN, Frigyes 211,345
BANCROFT, Anne 452
BANKY, Vilma 105
BANOS, Ricardo de 29
BAOUMI, Mohamed 69
BARA, Theda 42,55,226
BARATIER, Jacques 259
BARBARA 367
BARBARO, Umberto 129,170,264
BARBELIAN, Nicolae 49,79
BARBERA, Antonio 126
BARBERA, Joseph 258
BARDÈCHE, Maurice 165
BARD EM, Juan Antonio 230,243

BARDOT, Brigitte 221,242,249,261,287
BARKER, Reginald 57
BARNET, Boris 153,310
BARNSKAIA, Margarita 157
BARON, Auguste 17,24
BARONGELLI, Jacques de 88,102
BARRA GAN, Salvador Toscano 23
BARRETO, Lima 231
BARROS, José Leitäo de 128,146,173
BARRYMORE, John llo, 152
188
BARRYMORE, Lionel 152,177
BARSACQ, Léo 347
BARTA, Gabriel 370
BARTHELMESS, Richard 73,81
BARTHOLOMEW, Freddie 165
BARTOSCH, Bertold 160
BASEHART, Richard 447
BASER, Tevfik 451
BASOV, Vladimir 283
BASSERMAN, Albert 47
BASSORI, Trimité 308,348
BÁSTI, Juli 449
BATAILLE, Georges 40
BATALOV, Aleksei 270
BATALOV, Nikolai 144,173
BATES, Alan 288
BAUER, Evgheni 57,63, ”166
BAUMAN, Charles O. 57
BAUR, Harry 191
BAYARD, Hippolyte 11

BAYE, Nathalie 441
BAYOUMI, Mohamed 69,88,95
BAZIN, André 222,261
BÂRSESCU, Agatha 45
BEATLES (formaţia) 305
BEATON, Cecil 307
BEATTY, Warren 439
BEAUMONT, Harry 130
BECH, Lilli 45 BECKER, Jacques 225,270BEHI, Ridha 423
BEINEIX, Jean-Jacques 451
BEKELE, Salomon 369
BELIAKOV, LI. 86
BELLOCCHIO, Marco 317
BELMONDO, Jean-Paul 286,314
BELMONT, Vera 452
BELON, Yannick 430
BEN AMMAR, Abdellatif 396
BENAVENTE, Jacinto 72,236
BENAYOUN, Robert 226
BEN BARKA, Souhel 378,405".
441
BENCHLEY, Robert 121
ÉENDERSKI, Samuel 63
SENEGAL, Shyam 384,414
BERMANI, Hamid 363
BENNETT, Bill 450
BENNETT, Eduard 443
BENTON, Robert 437,446,449
BERESFORD, Bruce, 443
BERGER, Helmut 377

BERGER, Martin 139
BERGGREN, Thommy 296
BERGMAN, Ingmar 232,244,252,257,283,294,299,323,350,358, 373,392,406,407,414,417,442
BERGMAN, Ingrid 220,290,442
BERGNER, Elizabeth 142,453
BERKELEY, Busby 157,244,407
„BERLANGA, Luis 230,301
BERLINGUER, Giuliano 444
BERNARD, Raymond 102
BERNHARDT, Kurt 137
BERNHARDT, Sarah 24,44,84,90
BERRI, Claude 453
BERRY, Wallace 152,161
BERST, J.F. 24
BERTINI, Francesca 58
BERTOLUCCI, Bernardo 355,373,440,456
BESSIE, Alvah 206
BEŢIKOV, Mihail 441
BIANCONI, Sandro 200
El BERMAN, Herbert 206,238
BIELSKI, Henryk 444
BILLON, Yves 384
BIRÓ, Miklós 449
BIRRI, Fernando 285,450
BITZER, Billy 57,59,64
BÂICOV Leonid 278
BJÖRKMAN, Stig 406
BLACKTON, Stuart James 21,22,30,31,43,58
BLAIER, Andrei 327

BLANC, Michel 452
BLANCHAR, Pierre 172,195
BLASETTI, Alessandro 129,158,186,188,387,455
BLAZEKOVIČ, Milan 251
BLIER, Bertrand 298,386,424,446,452
BLOM, August 39,51,64”.
BLOMBERG, Erik 228
BODEGAS, Roberto 366
BOESE, Carl 74
BOGARDE, Dirk 368
BOGART, Humphrey 173,189 206,208,262
BOGDANOVICH, Peter 240,365
BOHRINGER, Richard 456
BOISSET, Yves 372
BOLESLAWSKI, Richard 170
BOLOGNINI, Mario 400
BOLT, Robert 440
BOLVARY, Geza von 168
BONCI-TOMAŞEVSKI, M. 63
BONDARCIUK –, Serghei 57,211,265,.319,358,441
BONHEUR (fraţii) 18
BOORMAN, John 358,371
BOOTH, Walter R. 27,29
BORDERIE, Bernard 307
BORELLI, Lyda 42,51,378
BOROWCZYK, Walerian 257,263,330,386
BORZAGE, Frank 57,73,150,153,289
BOSÉ, Lucia 230

BOSETTI, Romeo 30
BOSTAN, Elisabeta 378,430
BOSUSTOW, Stephen 198,44CT
BOTELHO, Alberto 35
BOTTA, Emil 420
BOUAMARI, Mohamed 374,377
BOULTING, John 440
BOULTING, Roy 440
BOULY, Léon 14
BOURBON, Ernest 40
BOUŘEK, Zlatko 251
BOURGEOIS, Gérard 43,64
BOURVIL 291,363,426
BOW, Clara 115
BOYER, Charles 426
BOYLE, Edward G. 308
BOZZETTO, Bruno 433
BRAAD THOMSON, Christian 363
BRABIN, Charles 45
BRADY, William 29
BRAGAGLIA, Anton Giuglio 61
BRAKHAGE, Stan 240,273
BRAMBLE, A.V. 123
BRANDO, Marlon 205,219,238,247
BRANDT, Henry 280
BRANDT, Joseph 95
BRASILLACH, Robert 165
BRASS, Tinto 310
BRASSEUR, Pierrë 176,192,371
BRATU, Lucian 300
BRAULT, Michel 240,301,368

BRAY, John Randolph 55
BRDEČKA, Jiří 442
BRECHT, Bertolt 142,356
BREIEN, Anja 405,430,448
BREL, Jacques 367
BRENON, «Herbert 58,121
BRESSON, Robert 193,194,195,215,221,234,248.288,321,335,336,443
BREZEANU, Grigore 42,46
BRIGNONE, G. 193
BROCA, Philippe de 275
BROOKS, James L. 443,456
BROOKS, Louise 130,449
BROOKS, – Mel 396,409
BROOKS, Richard 279
BROTEAUX, Ferdinand 24
BROWN, Clarence J13,147,150
BROWNINGI Tod 146,150,254
BRUCKNER, Jutta 430
BRUNIUS, John W. 78
BRUSENDORF, Ole 171
BRUSSE, Ytsen 226
BRYANT, Charles 80
BRYNNER, Yul 274,449
BUACHE, Fredy 200
BUCHOWETZKI, Dimitri 150
BUCHS, José 82,142
BUCZICOW S Kl, Leonard 204
BULAJIČ, Veljko 290,346
BULL, Lucien 27

BULL, M. 115
BUNNY, John 31,37
BUNUEL, Luis 91,122,139,152,219,265,275,293,330,346,358,372,442,444
BURNS, Pete 198
BURSTALL, Tim 363
BURSTYN, Ellen 392,395
BURTON, Richard 291,303,351,447
BUSTILLO ORO, Juan 285
BUTLER, David 132
C] CABÁNNE, William Christy 50,57
CACOYANNIS, Michael 241,251,283,307,424
CAGNEY, James 166,190,453
CAINE, Michael 443,451
CALCINA, Vittorio 17
CALMETTES, André 33,35
GAMBON, Paule 48
CAMERINI, Mario 151,440
CAMPBELL, Colin 52,56
CAMPION, Jean 451
CAMPOGALLIANI, Mario 65
CAMUS, v Marcel 268
CAMUS, Mario 443
CANNON, Robert 198,269
CANTACUZINO, Ion 165,185,400
CANUDO, Riccioto I. 41,92,170,225
CAPELLANI, Albert 34,46,47
CAPRA, Frank 90,95,159,177,181,184,198,
CARAGIU, Toma 417
CARBONNAUX, Norbert 275

CARDINALE, Claudia 258,802
CARDOSO, Manuel 35
CARLE, Gilles 371
CARLSEN, Henning 291,322
CARL STEN, Rune 78
CARNÉ, Marcel 136,145,168,175,179,189,194,195,202,232,335,382,420
CAROL, Martine 221
CARPENTIER, Ernest 16
CARRÉ, André 18,20
CARRÉ, Michel 34,45
CARTAXO, Marcelin 452
CASERINI, Mario 51,74
CASSAVETES, John 233,050,268,273,390,445
CASSEL, Jean Pierre 275
CASSENTI, Frank 412
CASSVAN, Nestor 93 CASTANEDO, Rafael 339
CASTELLANI, Renato 188,229,237.337
CATELAIN, Jacques 109
CAUSSADE 24
CAVALCANTI, Alberto 95,120,133,154,155,197,233,368,442
CAVALIER, Alain 451
CAVANI, Liliana 888,430
CAYATTE, André 218
CAZALS, Felipe 338,339,366
CĂLINESCU, Paul 169,180,217,240
CEBOTARI, Maria 193
CEKALSKI, Eugeniusz 136
CÉLIS, Louis 310

CENG FU 199
CENG KIUN LI 199
CERKASOV, Nikolai 171,205,823
ČERVI, Gino 387
CHABROL, Claude 222,259,261,263,425
CHAFIK, Ghaleb 339
CHAGNY, Alphonse 48
CHAMOUN, Jean 445
CHANEY, Lon 91,247
CHANG SHIH GHUAN 129
CHAPLIN, Charles Spencer 50,52,53,56,59,62,63,67,69,77,80,85,89,91,92,104,106,109,119,122,142,148,155,167,183,192,204,207,222,226,236,255,295,335,410,421,442
CHAPLIN, Géraldine 883
CHARELL, Erich 145
CHÁTER JI, Pasu 348
CHAUVEL, Charles 113
– C HELLE, Gaston 141
CHENAL, Pierre 173
CHENG buKAO 153
CHER 456
CHERIÄ, Tahar 217
CHEVALIER, Maurice 135,161,867
CHIARINI, Luigi 129,166,170,188,192,216,264
CHIMET, Jordan 246
CHOMÓN, Segundo de 26,29,32,53,61,131
CHOUX, Jean, 147
CHRÉTIEN, Henri 120,232
CHRISTENSEN, Benjamin 47,70,86

CHRISTIAN-JAQUE 225
CHRISTIE, Julie 313
CHYTILOVÁ, Věra 301,318,430
CIARDÂNIN, Piotr3? ij42,47,57
CIAÏJRËLITltiifsÔ, Ï96 p: 17
CIAURELI, Sofiko 392
CIMINO, Michael 428
CIOBANU, Ilarion 280
CIOBOTĂRAŞU, Ştefan 353
CISSÉ, Souleymané 363,441
CIUHRAL Xârigôri l lă, 248, l „267,281,355.
CIULEI, Liviu 257,271,311
CIURIKOVA, Inna 446
CLAIR, René 40,90,100, lia, 119,121,137,143, a; 148,160,167,176,190,205,222.243,255,. 272,440
CLARK, Alfred 15
CLARKE, Shirley 233,250,273,285
CLAYTON, Jack 263,394
CLÉMENT, René 199,225,235,444
CLIFT, Montgomery 822
CLOCHE, Maurice 162
CLOQUET, Gisláin 440
CLOUZOT, Henri Georges 192,231,242,274,382,415
COCTEAU, Jean 140,201,245,219,234,300,360
COHEN-SÉAT, Gilbert 203,211
COHL, Émile 30,34,47,198
COHN, Harry 95
COHN, Jack 95
COLAS 24

COLBERT, Claudette 159
COLE, Lester 206
COLLEBY, E.A. 74
COLMAN, Ronald 105,387
COLPI, Henri 280
COLUCHE 453
COMAN, Cornel 440
COMEŇCINI, Luigi 302
COMMAND ON, Jean 32,43
COMOLLI, Jean Louis 222
CONKLIN, Chester 45,57,155
CONNERY, Sean 294
CONNOLLY, Bob 443
CON STOK, D.F. 57
CONTÍNSOUŽA, Pierre Victor 18
CONTRERAS TORRES, Miguel
108 CONWAY, Jack 56,57,161
COO GAN, Jackie 87,179,447
COOPER, Gary 140,280.ul OOPER, Meri an 110,.117,154,387
COOPER, Thomas G. 174
COPPOLA, Francis Ford 376,391,395,431;
CÔQUELIN 24
CORBILLIER, M. 28
GORMAN, Roger 407
CORRA, Bruno 61
CORREIA, Joio Freirc 35
CORTI, Axel 398,451
COSMÀ, Ion 195
GOSS, Joaquin 59,70
COSTA-GAVRAS, C. 342,378,440

COSTELLO, Maurice 31
COTESCU, Octavian 449
COURTENAY, Tom 298
COUSTEAU, Jacques-Y ves 246
COUTANT, Henri 213
COWARD, Noël 189
COX, Paul 24,441
COX, William 24
CRAWFORD, Broderick 453
CRAWFORD, Cheryl 205
CRAWFORD, Joan 98,152,158,266,418
CREANGĂ, Ioana 455
CRICHTON, Charles 197
CRICKS 23
CRISP, Donald 50
CRISTALDI, Franco 202,257
CROMBIE, Donald 363,413
CROSLAND, Alan 110,119
CRUZE, James 90
CUKOR, George 158,181,183,187,237,238,306,337,444
CURTIZ, Michael 87,153,174,177,189,190,266,288
CYBULSKI, Zbigniew 327,341
CZINNER, Paul 100,142
D
DA COSTA VERGA, Manuel Maria 24
DA CUNHA TELLES, Antonio 354
DAGUERRE, Louis Jacques 10

DAITCH, Gene 198
DALÍ, Salvador 198
DANELIA, Gheorghi 272,431
DANELIUC,. Mircea 404,439
DANIAU, Franck 48
DANIELS, Bebe 81
DANIELS, William 113
DANIELSON, Tage 339
DANSEREAU, Mireille 371,430
DA QUIN, Louis 278
DARC, Mireille 318
D'ARCY, Patrice 10
DARLING, William 154
DARRIEUX, Danielle 185
DARVAS, Ivan 240
DAS GUPTA, Chidananda 207,374
DASSIN, Jules 212
DAVENPORT, Alice 45 ".
DAVES, Delmer 95
DAVID, Alexandra 455
DA VINCI, Leonardo 10
DAVIS, Bette 174
DEAN, James 205,241,243
DE ANTONIO, Emile 346
DE ARDEN, Basil 197,271
D'EAUBONNE, Jean 360.
DÉBRIE, André 28,148,330
DECAUX, M. 19
DECOIN, Henri 185
DE CONCINI, Ennio 241
DEED, André 29

DE FUNÈS, Louis 306,444
DEGL, Karel 71
DE HAAS, Max 226
DE HAVILLAND, Olivia 215
DE JESUS HARO, Felipe 40
DEKEUKELEIRE, Charles 121,129,360
DE LA BANDERA, Manuel 66
DELAC, Charles 61
DELAHAYE, Michel 222
DELANNOY, Jean 200,234
DE LA TEXERA, Diego 436
DELATTRE, Charles 18
DE LAURENTIIS, Dino 220,258
DE LIGUORO, Giuseppe 37
DELLA PORTA, Gianbattista 10
DELLE PIANE, Carlo 452
DELLUC, Louis 65,71,75,76,83,88,94,97,210,225
DELON, Alain 332
DELORME, Danièle 382
DEL RIO, Dolores 203,444
DEL RUTH, Roy 169
DE LUI SE, Dom 410
DELVAUX, André 322,362,381
DE MARE, Lucas 191
DE MATOS, Nunes 68
DE MEDEIROS, Richard Beby 374
DEMENY, Georges 14,19,126
DEMETRIADE, Aristide 42,46
DE MILLE, Cecil B.

52,81,89,93,108,116,264,378
DEMY, Jacques 279,303
DENEUVE, Catherine 330 *i*
DE NIRO, Robert 391
DE PALMA, Brian 414
DEPARDIEU, Gérard 386,449
DE PUTTI, Lya 87
DE ROBERTI S, Francesco 184
DERVOS, George 203
DE SANTIS, Giuseppe 197,212,216
DE SETA, Vittorio 282
DESFONTAINES, Henri 34,44
DE SICA, Vittorio 184,193,197,203,214,222,228,232,239,286,314,358,387,390
DEUTSCH-GERMAN, Alfred 109
DE VINNA, Clyde 57
DEVREE, Paul 310
DEW AERE, Patrick 386
DEXTER, Elliot 81
DHAMO, Kristaq 269
DIAGNE, Costa 338
DIAMANT-BERGER, Henri 65,83
DÍAZ QUESADA, Enrique 29,35,40,49,75,90
DICKINSON, Thorold 182
DICKSON, William-Kennedy-Laurie 13,14,15,24
DI CRESCENZO, Luciano 448
DI DOMENICO, Donato 55
DI DOMENICO, Vincente 55
DIEGUES, Carlos 294,309,327,341

DIETERLE, William 95,166,171
DIETRICH, Marlene 39,117,138,140,164,437
DILLON, Edward 254
DINDO, Ricardo 407
DINESEN, Robert 39,41,64
DINOV, Todor 245,341
DISNEY, Walt. 94,128,132,151,173,231,242,324
DI VENANZO, Gianni 319
DIORDJEVIČ, Puriša 281,314
DMYTRYK, Edward 206
DOLER, Mihail 180
DOMRÖSE, Angelika 311
DONAT, Robert 245
DONEN, Stanley 215,228
DONG, Pierre Marie 363
DONIOL-VALCROZE, Jacques 222
DONNER, Jörn 298,364
DONSKOI, Mark 176,189,194,206,246,440
DORLÉAC, Françoise 330
DÖRRIE, Doris 451
DOS REIS, Aurelio Paz 19
DOTAN, Shimon 452
DOUBLIER, Francis 18
DOUBLON, Lucien 32
DOUGLAS, Kirk 251
DOUGLAS, Michael 456
DOVJENKO, Aleksandr 124,129,131,138,149,165,179,199,9 Aq 94. O 9 e 4

DOVNÍKOVIČ, Bořivoj 251
DOYEN, Eugène 22
DRAGIC, Nedeljko 251
DRANKOV, Aleksandr O. 31,34,39,47
DRĂGAN, Mircea 280
DREIER, Hans 140
DREW, Robert 233,263
DREYER. Carl Th. 70.71,76,116,149,193,209,223,240,308,335
DROSSNER, Charles Louis 64
DUAN JISHUN 443
DUARTE, Anselmo 289
DUARTE, Ruy 447
DUBOS O, Julien 11
DUCHAMP, Marcel 91,202
DUCOM, Jacques 19
DUCOS DE HAURON, Louis 41
DUDOW, Slatan 154,215,298
DUDRUMET, Jean Charles 299
DUKAKIS, Olimpia 456
DULAC, Germaine 71,83,91,94,109,110,121,123,125,150,188,209
DUMBO, Richard 445
DUMITRESCU, Cornel 447
DUMONT, Henry 11
DUNAEVSKI, Isaak 160,168,205
DUNAWAY, Faye 413
DUNCAN, Martin 27
DURMING, George 338,429
DUPARE, Henri 374
DUPONT, E.A. 106,236

DUPONT, Eugène 17,18,19
DURAND, Jean 39,126
DURAS, Marguerite 399,430
DURFEE, Minta 45
DUVALL, Robert 443
DUVIVIER, Julien 55,88,102,165,170,172,178,190,210,332,382,420
DWAN, Allan 57,89,108,178,202,440
DZIGAN, Efim 168
E...
EASTMAN, George 23,41,49,52
EASTWOOD, Clint 365,456
ÉGARÉ, Désiré 339,356,448
ECHEVERRIA. Rodolfo 383.
JBGKMAN, Gösta 78,175
EDGREN, Gustaf 78 EDISON, Thomas Alva 12,13,14,15,18,21,22,31,47,145
EDLUND, Hugo 78
EDWARDS, Blake 304,446
EDWARDS, Harry 90
EDWARDS, James Gordon 56
EDWARDS, Walter 57
EDWIN, Walter 45
EGGELING, Viking 88,104
EGGERTH, Martha 156
EGOROV, Vladimir 58
EINARSON, Oddvar 451
EISENSTEIN, S.M, 70,90,104,107,117,123,124,125,129,131,132,133,134,136,137,138,140,160,164,168,170,175,183,192,199,200,208,216,225,233,260,264,284,350,356,

429 EISNER, Lotte 444
EKK, Nikolai 144,149
EL ABNOUDI, Attiat 339
ELFELT, Peter 27
EL SEDDIK, lKhaledj375
ELTON, Arthur 154
EL TOUHAMY, Fouad 339
ELVEY, Maurice 133,254
EMERSON, John 57
EMMER, Luciano 187,242
ENEI, Evgheni 304
ENGEL, Maurice 250
ENGL, Joe 69,86
ENRICO, Robert 401
EPSTEIN, Jean 81,83,95,132,135,147,210,230
EQUINO, Antonio 341
ERCOLLE, Georges 59
ERICE, Victor 384
ERICSON, Peter 207
ERMLER, Fridrih 150,175,192,195
ERMOLIEV, J. 63
ERMOLIEV, Nikolai 74
ERNST, Max 203
ERNST, Morris L. 141
ERTUGRÜL, Muhsin 95
ÉTAIX, Pierre 295,426
ÉTIÉVANT, Henri 46
EUCLID 9
EVANS, Mortimer 13
ÉVEIN, Bernard 303
F

FÁBRI, Zoltán 245,311
FAIRBANKS, Douglas 57,69,74,88,89,118,133,266
F ALENA, Ugo 29
FALK, Feliks 425,454
FANCK, Arnold 113
FARADAY, Michael 10
FARIAS, Roberto 442
FARRAR, Géraldine 81
FASSBINDER, Rainer Werner 344,369,430,437,440,442
FAULKNER, William 60,121,157,289
FAURE, Élie 233
FAUSTIN, Enrique 191
FAYE, Julia 81
FAYE, Safy 381
FEDEŢKI, A. 19”.
FEJÖS, Paul 87,128,149
FELDMAN, Marty 410
FELLINI, Federico 229,233,237,253,260,270,295,314,341,345,349,358,382,413,434,442,443,454
FERNANDEL 147,359
FERNANDEZ, Emilio 203,285,298.453
FERNAN GOMEZ, Fernando 449
FERRARA, Giuseppe 454
FERRARI, Alain 363
FERRER, José 23
FERRERI, Marco 379,405,444
FERREYRA, José A. 75
FIERTNER, Anton 41

FEST, Joachim G. 419
FESTA CAMPANILE, Pasquale 453
FEUILLAGE, Louis 23,30,41,.48,49,58,62,103,126,210,302
FEYDER, Jacques 81,87,108,110,123,162,165,176,210,232,388
FIELD, Sally 446
FIELDS, W.C. 109,202
FI GĂRI, Edmundo 71
FIGUEROA, Gabriel 203
FILATOV, Leonid 452
FINCH, Flora 31,38
FINCH, Peter 415
FINNEY, Albert 275,446
FISCHER, Terence 254
FISCH ÎNGER, Oscar 157
FITZGERALD, Scott F. 121
FITZHAMON, Levin 28
FITZMAURICE, George 105,183,352
FLAHERTY, Robert 86,109,127, Ï34,135,143,154,159,210,222,368
FLEISCHER, Dave 158
FLEISCHER, Max 147,158,372
FLEI SHMAN.N, Peter 340
FLEMING, Victor 72,98,116,134,180,181,332
FLOREY, Robert 132
FLORMAN, Ernst 20
FLUGARTH, Edna 50
FLNN, Errol 89,266
FOLDES, Peter 370,417

FONDA, Henry 74,169,291,439,442
FONDA, Jane 370,452
FONSS, Olaf 39,51,61
FORD Aleksander 136,148,197,234,273
FORD, Hugh 46
FORD John 98,110,142,163,164,178,182,188,189,201,211,227,880,442
FORESTIER, Louis 46,64
FORMAN, Miloš 304,315,403,445
FORST, Willy 156,159,178
FORTUNATO, Orlando 447
FORZANO, Giovacchino 153
FOSCO, Piero, vePASTRONE, Giovanni
FOSSE, Bob 349,376,434,455
FOSSEY, Brigitte 226
FGX, William 29,56,149,226
FOX-TALBOT, William Henry 11
FRAGA, Jorge 276,384
FRANCIS, Eve 80
FRANJU, Georges 168,263,290,302
FRANK, Robert 250
FRANKEN, Manus 135,226
FRANKENHEIMER, John 289,305,311
FRANKLIN, Sidney 174
FREISLER, Fritz 68
FRELLES, Danilo 217
FRENCH, Charles 36
FRESSLER, Georg 67
FREULER, John R. 29,43
FREUND, Karl 129,151,174

FRIC, Martin 167
FRIED KIN, William 365
FRIESE-GREEX E,» William 13,78
FRITSCH, Wilhelm 68
FROELICH, Carl 47,99,176
FROHMAN, Daniel 46
FROT-ČOUTAZ, Gérard 453
FUGEL, Morris 233
FUKUDA, Jun 240
FURNISS, Harry 54
G
GAÁL, István 304,353
GABI N, Jean 171,176,239,353,412
GABLE, Clark 147,159,170,256,97 d. 97Q
GÁBÓR, Pâl 427
GAD, Urban 39,42,55
GADE, Sven 77
GAFFARY, Farokh 263,308
GALAL, Ahmed 119
GALBEN, Henrik 55,72,74,112
GALLET, Henri 23
GALLO, Mario 35
GALLONE, Carmine 172,188,378
GANCE, Abel 67,69,83,87,93,100,115,132,147,162,209,234,264,335,395,440
GANDA, Oumarou 347,383
GANGULI, Dhiren 83
GARBO, Greta 39,87,98,113,152,158,166,170,187,256
GARCÍA ESPINOSA, Julio 250,276

GARDENIA, Vincente 456
GARDIN, Vladimir 50,57,69,150
GARDNER, Ava 236,267,305
GARLAND, Judy 180,238
GARMES, Lee 140,148
GASNIER, Louis 52,55
GASNIER, Marius IV
GASS, Karl 196
GASSMAN, Vittorio 367,392
GATTI, Armand 283,303
GAUMONT, Léon 19,25,126,200
GAVALDON, Roberto 239
GAYNOR, Jeanette 447
GAZIADIS, Costas 121
GAZIADIS, Dimitris 121
QEMIANO, Jean-François 384.
GÉMIER, Firmin 157
GENINA, Auguste 181
GENVAL, Ernest 108
GEORGE, Heinrich 182
GEORGESCU, Jean 101,191,225
GERBI, Antonello 112
GERIMA, Hailé 414
GERLACH, Arthur von 105
GERMI, Pietro 220,247,252,284,391
CE SCHÖNNECK, Erwin 272
GETINO, Octavio 341,356
CE LUNG SAN 217
GHALEM, Ali 356
GHATAK, Ritwik 416
GHAZI, Christian 370

GHENDOV, Vasil 55,79
GHEORGHE, Gică 361
GHERASIMOV, Serghei 180,211,256,449
GHIONE, Emilio 61
GIACCHETTI, Fosco 387
GIANNARELLI, Ansano 348
GIANNINI, Giancarlo 403
GIBBONS, Cedric 174
GIBSON, Mel 439
GIELGUD, John 439
GIL, Rafael 254
GILBERT, John 98,166,256
GILBERT, Lewis 443
GINN4, Arnaldo 61
GIRALDEAU, Jacques 240
GIRARDI, Nicolae 455
GIRAULT, Jean 306
GIROTTI, Massimo 213
GISH, Dorothy 50,57,64
GISH, Lillian 50,57,59,64,73,98,223
GIUMALÉ, Hadji Mohamed 340
GÂRLEANU, Emil 48
GLENVILLE, Peter 303
GLÜCKSTADT, Wilhelm 50
GLUNAUS, Pierre Paul 47
GLUŞENKO, Evghenia 444
GOCIU, Vasile 219
GODARD, Jean Luc 170,222,263,265,271,276,290,301,314,335,350,356,442,443,452
GOGOBERIDZE, Lana 430

GOLD, Jack 440
GOLDEN, Joseph 36,38 GOLDWY; N, Samuel 387
GOLEŞTÀN, Ibrahim 308
GOLINO, Valeria 453
GOLOGAN, Ovidiu 195,404,442
o OLOVNI A, Anatolii 317,390,442
< 1 OMEZ Manuel Octavio 348,365
GOMEZ-HIDALGO, Francisco 114
GONCEAROV, Vasili 36,39,43,46,47
GONHAM, M.A. 37
GONZALES VIDAL, Augusto 37
GOODWIN, Hannibal 12
GOOSH, Gontam 447
GORDON, Steve 439
GÖREN, Serif 440
GORETTA, Claude 380,444
GOSHO, Heinosuke 147,417,440
GOULDING, Edmund 141,152
GOZZANO, Guido 42
GRANIER-DÉFERRE, Pierre 441
GRANT, Cary 174,453
GRANT, Hugh 455
GRAS, Enrico 187,217,242
GREEN, Alfred E. 80,133
GREENWAY, Peter 456
GREJOV, B. 128
GRÉMILLON, Jean 105,114,192,194,210,267
GREY, Lita 122
GRIERSON, John 117,135,154,179,204,343,368

GRIFFITH, David Wark 34,37,49,50,54,56,57,58,59,60,64,68,69,70,73,76,81,82,87,89,93,96,97,103,109,136,210,432
GRIFFITH, Richard 141,167
GRIGORI OU, Grigoris 224
ÖRIMAULT, Paul 169,207,231
GRIMOIN-SANSON, Raoul 19
GRIVAS, Alexis 339
GRONLYKKE, Sven 340
GROSSMITH, G. 148
GROSZ, Georg 124
GROULX, Gilles 305
GRÜNE, Karl 93
GRYN, Virgiliusz 444
GUAZZONI, Enrico 44,94
GUBENKO, Nikolai 369,421,429
GUERRA, Ruy 293,294,310,352,444
GUEVARA, Alfredo 250
GUIDO, Beatrix 254
GUILLERMIN, John 154
GUINNESS, Alec 202,210,214,241
GUIOL, Fred 120
GUITRY, Sacha 255
GULEA, Stere 456
GÜNEY, Yilmaz 360,447
GURGEN KO, Liudmila 432,444
GURIN, I. 326
GUŞTI, Dimitrie D. 167
GUTIERREZ, Manuel 383,451
GUTI EïtREZ ALEA, Tomáš 250,277,340,364,443

GUTTIEREZ ARAGON, Manuel
383,451
GUY, Alice 23
GUZMAN, Patricio 354
H
HAANSTRA, Bert 220,226,302
HACKMAN, Gene 365,395
HADZIČ, Fadil 258
HAESAERTS, Paul 212,387
HAINES, Randa 452,454
HAJ JAR, Rafik 393
HALM, Alfred 94
HALODNAIA, Vera 57
HAMADÊ, Khaled 370
HAMER, Robert, 197,214
HAMMETT, Dashiell 278
HAMON, W. 326
HANI, Susumu 340,445
HANIBAL, Jiři 329
HAN JON KOV, Aleksandr 43,46,47,63
HANNA, William 258
HANSEL, Marion 449
hansen; Kai 46
HANSON, Lars 87
HANUS, Heinz 35
HARBOU, Thea von 236
HARDY, Oliver 120,155
HARE, David 447
HARLAN, Veit 175,183,189
HARLOW, Jean 98,172
HARRIS, Kevin 440

HARRISON, Margueritte 110
HARRON, Robert 50,59,64
HART, William S. 57,100,106
HARVEY, Anthony 342
HARVEY, Laurence 382
HARVEY, Lilian 145
HAS, Wojciech Jerzy 273
HASKIN, Byron 218
HASLERS, Joachim 311
HATCIKIAN, Samuel 293
HATHAWAY, Henry 165,169,449
HATOT, Georges 23,24
HAUFF, Reinhard 450
HAVAL, Kassem 370
HAWKS, Howard 141,144,148,157,200,289
HAWN, Goldie 347
HAYAKAWA, Sesue 100
HAYES, Helen 149,153
HAYS, Will H. 84
HAYWORTH, Rita 170,199,242,306,455
HEARST, William Randolph 49
HEBRICH, Oliver 449
HECHT, Ben 144,148,161
HEDQUIST, Ivan 78,175
HEIFIŢ, Iosif 171,182,246,270
HEILBRONN, Lorant 24
HELM, Brigitte 72,114
HEMINGWAY, Ernst 281
HENDERICKS, Guido 310
HENDERSON, Dell 36
HENNING-JENSEN, Bjarne 202

HENREID, Paul 206
HENRI KSEN, Ragnar Lasse 355
HENRI KSON, Anders 184
HEPBURN, Andrey 228,307
HEPBURN, Katharine 158,190,342,439
HEPWORTH, Cecil 28
HERRENDORFER, Christian 419
HERSHLEY, Barbara 454
HERTZ, Aleksander 41
HERZOG, Werner 337,390,441
HESSLING, Catherine 102
HEYERDAHL, Thor 216
HIGHAM, Walter 83
HILLER, Arthur 254,355
HINDEMITH, Paul 128
HIRSZMAN, Leon 294,375,439
HITCHCOCK, Alfred 111,132,160»
164,184,198,201,211,237,243,259,272,296,304,435»
442
HITE, Charles T. 43
HOANG THAI 285
HODKINSON, William 53
HOFFMAN, Dustin 409,332
HOFFMAN, Jerzy 273,389
HOFFMANN, Kurt 262,269
HOFMANN, Carl 72
HOHLOV, Konstantin 157
HOLLAND, Agnieszka 430,433
HOLLIDAY, Judy 313
HONDA, Inoshirō 239

HONDO, Med 356
HOPKINS, Anthony 455
HOPPER, Denis 344,452
HORAN, Charles T. 61
HÖRBIGER, Attila 455
HORI, Kyusaka 239
HORNER, William George 11
HORSLEY, David 33
HOSKINS, Bob 452
HOWARD, Leslie 177,192
HRABROVIŢKI, Danul 372
HRISTOV, Hristo 341,389
HRS, Vladimir 251
HRUŠÍNSKÝ, Rudolf 113,255
HUBERT, Jean Loup 456
HUBLEY, John 198,213,269,416
HUDSON, Hugh 439
HUDSON, Rochelle 74
HUGHES, Howard 148,408
HUIT, Pierre Gaspard 153
HUNEBELLE, André 83
HUNTER, Holly 456
HUPPERT, Isabelle 423
HURD, Earl 55
HURT, William 449
HURWITZ, Leo 169,174
HUSTON, John 198,208,218,230's, 279,305,397,446,449,45S
HUSTON, Walter 208
HUŢIEV, Marlen 310
HUYENS, Frans 285

HYATT, Isaiah G. 11
HYATT, John W. 11
HYMAN, F.M. 24
I
IBN-ROŞD 9
IBN-SINA, Abu 9
ICHIKAWA, Kon 205,250,348
IDE TOMEH, Iallai 308
IFTICENE, Mohamed 364,374
1GIROŞANU, Horia 115,130
IKEBURO, Kazuo 293
ILIEŞU (ILIEŞIU) Mirel 343,449
ILINSKI, Igor 175,328,455
ILIU, Victor 217,227,252,295
ILLERY, Rola 137
IMAI, Tadashi 229,251
IMAMURA, Shohei 443
INAGAKI, Hiroshi 151,262
INCE, Thomas Harper 40,42,46,54,57,58,68,100,106,109,117,442
INGRAM, Rex 75,78,98
INKIJINOV, Valeri 127
IONESCU, Eugen 366
IONESCU, Gheorghe 41,49, $9
I ORDA, Marin 119
IORDACHE, Ştefan 306
IOSELIANI, Otar 445
IOSIFESCU, Silvian 246
IPSEN, Bodil 198
IRANI, Ardeshir 143
IRIGOYEN, Julio 51

IRWIN, May 17
IRZYKOWSKI, Karol 102
IUTKEVICI, Serghei 86,144,164,177,213,233,290,358,386,389,449
IUTZI, Phil 145 IVANOV, Semion 182
1VANOVICI, Constantin 63,65
IVANOVSKI, Aleksandr 96
IVANOV-VANO, Ivan 208,371
IVENS, Joris 125,135,154,158,169,172,179,220,226,259,287,444
IVONIN, A. 65
IVORY, James 450,453,455
IZVIŢKAIA, Izolda 359
J
JACKSON, Glenda 375
JACOBY, Georg 186,236
JACQUEMIN, André 45
JADALAH, Sulafa 336
JAENZON, Julius 135
JAKUBOWSKA, Wanda 136,209
JALOVEC, Alóis 46
JANCSÓ, Miklós 310,318,369
JANDA, Krystyna 452
JANDOV, Zaharia 221
JANIN, Louis 18
JANNINGS, Emil 72,87,116,138,217,267
JANOVICS, Jenö 51
JANSSEN, Jules 12
JARRE, Maurice 449
JARROT, Charles 351

JARVA, Risto 328
JASNÝ, Vojtěch 262,299,338
JASSET, Victorin 23,34,44,49,103
J AUBERT, Maurice 183
JAWHARIYA, Hany 336
JEANNE, René 61
JEFFERSON, Joseph 19
JENKINS, C. Francis 16
JEN MU CHE 182
JENNINGS, Humphrey 155,180
JESSNER, Leopold 79,82,89
JEWISOŇ, Norman 334,447,452
JIMENO, Eduardo 20
JIRÉŠ, J aromii 318,353
JODOROWSKY, Alejandro 339
JOFFÉ, Roland 446,450
JOHNSON, Celia 189
JOLY, Henri Joseph 15
JONES, Charles 174
JONES, David 454
JONES, F. Richard 66
JORDAN, M.I. 442
JORDAN, Neil 452
JOUVET, Louis 172,223
JULIUS, John, *v* JAENZON
JUNGE, Winfred 439
JUPP, R.T. 50
JÜRGENS, Curd 243,291
JUSTITZ, Emil 67
JUTRA, Claude 362
K

KACHYRA, Karel 315,359
KADÁR, lán 319
KAHN,. Madeline 410
KALATOZOV, Mihail 209,256,878
KALMUS, Herbert! 57,78
KAMBA, Sebastian 380
KANBV, Boiko 454
KANG HONG SIK 214
KANIN, Garson 180
KAPOOR, Raj 224
KARINA, Anna 290
KARLOFF, Boris 146,151,247,342,396
KARMEN, Roman 169,172,376
KARU, Erkki 68,75
KARYA, Teguh 367
KASIANOV, Vladimir 51
KASSILA, Matti 250
KAST, Pierre 222,263
KATINE, Sabine 415
KATSU, Shintaro 293
KAUFMAN, M.A. 86
KAUL, Arun 339
KAUL, Mani 318,356
KAUSH, Abdul ah 308 S
KÄUTNER, Helmuth 234,243
KAWALEROWICZ, Jerzy 235,266,273,279,356,420
KAYE, Danny 206,208,387,455
KAYERIYAMA, Norimasa 62
KAZAN, Elia 169,205,223,238,241,283,300,398

– KEATON, Buster 57,73,79,80,89,93,97,99,113,227,295,318,410,442
KEDROVA, Lila 308
KELETI, Márton 226
KELLY, Gene 215,223,228,246
KELLY, Grace 246
KENNEDY, Edgar 45
KENNEDY, Jeremiah 32
KENNEDY, Jo 449
KENTON, Earle 77
KERR, Deborah 245
KERSHNER, Irvin 455
KERTESZ, Mihaly, CURTIZ, Michael
KESSEL, Adam 45,57
KHALEH, Ali Abdel 339
KHLEIFI, Michel 454
KHLIFI, Omar 328
KIDROM, Reeban 447
KIEPURA, Jan 156
KIESLOWSKI, Krzysztof 433,456
KIMIACI, Masoud 357
KIMIAVI, Parviz 382,415
KING, Cecil H. 156
KING, Henry 74,81,442
KING HU 357
KINOSHITA, Keisuke 224,229,348,417
KINUGASA, Teinosuke 92,114,129,151,232,442
KIRKWOOD, James 50
KIRSANOFF, Dimitri 108
KIRSCHER, Athanas 10

KJAERULF-SCHMIDT, Palle 292
KLIMOV, Elem 447
KLINE, Herbert 174,177
KLOS, Elmar 319
KLUGE, Alexander 287,311,823
KNITTL, Ferdinand 287
KNOLES, Harley 77
KOBAYASHI, Masaki 269,297,309,348,445
KOBLEE, Henry 133
KOHON, David José 276
KOKANOVA, Nevena 292
KOLÁR, Boris 251
KOLLA, Djim Mamadou 384
KOLLER, Xavier 451
KOLM-WELTEE, W. 67
KOLOWRATH, Alexander 38
KOMAROV, Serghei 118
IÍOMOROWŘKA, Maya 362
KOPALIN, le 86,188
KORABOV, Nikola 292
KORDA,. Alexander 87,147,148,156,176,181,183,245
KORDA, Vincent 156
KORDA, Zoltán 178
KÖRTNER, Fritz 67
KÓSA, Ferenc 329
KOSTELAC, Nikola 251
KOSTER, Henry 232
KOUJSKY, Pavel 454
KOUNDOUROS, Nikos 203,240,301
KOVÁGS, András 323

KOWALSKI, Tadeusz 136
KOZÂNŢEV, Grigori 86,101,131,162,200,213,254,279,304,359,379
KOZLOVS KI, Serghei 98
KRACAUER, Siegfried 204
KRAEMER, F.W. 23
KRAMER, Stanley 260,267,284,334
KRAMO-LANCINÉ, Fadika 439
KRASKER, Robert 440
KRAUSS, Henri 46
KRAUSS, Werner 72,267
KRIJIŢKI, Serghei 86
KRISTL, Vladimir 251,254
KŘI ŽENEC KÝ, Jan 22
KRUGER, G. 121
KTARI, Naceur 414
KUBRICK, Stanley 258,303,336,358,366,404,422
KUČERA, Jan 299,339
KUCIA Jerzy 454
KUCZKOWSKI, Feliks 62
KÜGOW, Detlev 449
KULEŞOV, Lev, 75,85,97,104,112,127,129,136,157,351
KU LID JANOV, Lev 261,287
KUMAI, Kei. 453
KUPČEN KO, Irina 345
KUR I, Yoji 277
KURODA, Kiyomi 423
KUROSAWA, Akira 209,216,218,227,235,252,274,309,312,348,355,36

3,400,412,417,436,442,444,450
KURTIZ, Tuncel 452
KURTZ, Rudolf 113
KUSTURICA, Emir 439,447
KWAMI, Mambu Zinga 374
KYROU, Ado 226,449
L
LAEMMLE, Carl 29,43,46,72,137,168,180
LAFITTE, Paul 33
LAGUIONIE,. Jean François 425
LAINE, Edvin 244
LAIN G, John 427
LAKHDAR HAMINA, Mohamed
250,294,326,398
LALOUX, René 379
LAMA, Badr 113
LAMA, Ibrahim 113
LAMAČ, Karel 113
LAMARR, Hedy 152,256
LAMBERT, Albert 33
LAMBERT, Gavin 207
L-AM BETTI, Elli 251
LAMORISSE, Albert 247,352
LAMPRECHT, Gerhardt 111,146,236
LANCASTER, Burt 289
LANCESTER, Elsa 453
LANCTOT, Micheline 446
LANE, Lola 177.
LANE, Lupino 109
LANE, Priscilla 177
LANE, Rosemary 177

LANG, Fritz 70,71,81,85,96,98,114,144,145,146,154,190,236,260,335,410,429
LANGD ON, Harry 90
LANGE, Jessica 441
LANGLOIS, Henri 168,335,415
LANOVOI, Vasili 334
LAPUŞINSKI, Konstantin 451
LARDNER, Ring 206
LARIN, N. 47
LARSEN, Vigo 29,32
LASKY, Jesse L. 53,258
LASSALY, Walter308
LATTUADA, Alberto 229
LAUGHTON, Charles 170,245,292,399
LAUREL, Stan 29,120,165
LAURENT, Hugues 24
LAURITZEN, L-au 83”, 176,254
LAURITZEN, \L-au Jr. 198
LAURO, A.E. 28
LAUSTE, Eugène Augustin 14,28
LAUTNER, Georges 318
LAVEDAN, Henri 33
LAVROV, Kirií 372
LAWRENCE, Florence 38
LAWSON, John Howard 166,206
LEACOCK 233,263,273
LEAL, Antonio 27
LEAN, David 189,197,202,210,256,295,446
LEANDER, Zarah 173,176
LÉAR 19

LÉAUD, Jean-Pierre 265
LE BARGY 33
LE BON, Patrick 310
LECCA, Haralamb 48
LE CHANOIS, Jean Paul, 221,449
LEE, Bruce 380
LEE, Christopher 247,254
LEENHARDT, Roger 215
LÉGER, Fernand 94,102,203
LEGOŞIN, Vladimir 173
LEGRAND, André 24
LEGRAND, Gérard 226
LEGRAND, Michel 303
LEHRMAN, Henry 45,51
LEIGH, Vivien 181,183,223,229,331
LEISER, Erwin 271,313
LE JTES, Józef 124,162
LELOUCH, Claude 321,381
LEMBERG, Grigori 64
LE MINH HIEN 285
LENI, Paul 87,100,133
LENICA, Jan 257,263,302
LEONE, Sergio 309,434,446
LEPAGE, Henri 102
LE PRINCE, Louis-Aimé-Augustin
13
LE ROY, Acmé John 14
LE ROY, Mervyn 150
LESLIE, Alfred 250
LESSER, Sol 140
LESSEY, George A. 45,59

LESTER, Richard 83,305,312
LEVADITTI, Constantin 32
LEVIŢKI, Aleksandr 46,58,63,64
LEWIS, Edgar 50
LEWIS, Jerry 72,216,245,278,297
LEYDA, Jay 140
L'HERBIER, Marcel 75,79,83,93,94,95,109,194,335
LIABEL, André 34
LI MINWEI 51
LINDBLOM, Axel 134
LINDBLOM, Gunnel 414
LINDEN, Muck 31
LINDER, Max 30,43,61,77,88,101,106,295
LINDQUIST, Jan 418
LINDTBERG, Leopold 198
LING ZILENG 216,439
LIORET, Henri 24
LISSENKO, Nathalie 74
LITTIN, Miguel 333,354,379,409,425,445
LITVAK, Anatole 286,382
LIU ZHONGHU 36
LIVANOV, Boris 372
LIZZANI, Carlo 224
LLOYD, Frank 87; 131,154 LLOYD, Harold 62,65,73,89,359
LOACH, Kenneth 343,358
LOEW, Marcus 29,98,118
LOKKEBERG, Pál 333
LOMAN, André 43
LOMAS, H.M. 26

LOMBARD, Carole 187
LOOS, Anita 57,117
LOREN, Sophia 239,257,286,314.391
LORENZ, Pare 141,154,173,174
LORRE, Peter 304
LORTAC 71
LOSEY, Joseph 144,212,300,306,327,335,362,434,440,447
LOTEANU, Emil 409
LOUTFI, Nabiha 339
LUBITSCH, Ernst 67,69,75,87,117,135,161,177,184,206
LUCAS, George 384,423,434,455
LUCIANI, Sebastiano Arturo 83,130
LUGOSI, Bela 146,247
LUGOSSY, László 448
LUMET, Sidney 253,314,401,413
LUMIÈRE, Auguste 14,16,17,19,26,235
LUMIÈRE, Louis 14,16,17,19,26,187,235
LYE, Len 161
LYNCH, David 452
M
MacARTHUR, Charles 161
MacCUTCHEON, Wallace 19,28
MacDONALD, Jeanette 135,161
MACE, Fred 36,45
MACERET, Aleksandr 182
MACHATÝ, Gustav 136,152
MACHIN, Alfred 24,42,46,54
MACK, Max 47
MacKENDRICK, Alexander 223

MACKENZIE, Donald 38,52,55
MacLAGLEN, Victor 74
MacLAINE, Shirley 243
MacORLAN, Pierre 94
MADAN, J.F. 66
MADRAS, Achille 129
MADSEN, Harald 83
MADSEN, Holger 62,54,55,64
MAETZIG, Kurt 199,206,237,371
MAGGI, Luigi 33,42
MAGNANI, Anna 381
MAGNUSSON, Charles 31,35,208
MAHOMO, Nana 393
MAIA KOV SCHI, Vladimir 49,85
MAI LOC 285
MAÎTRE, Maurice André 32
MAKAROVA, Tamara 181
MAKAVEJEV, Dušan 281,313,328,386
MARK, Károly 240,368
MALAPARTE, Curzio 220
MALA SS, Mohamed 445
MALDOROR, Sarah 354,430
MALEH, Nabile 370
MALLE, Louis 222,246,258,261,263,274,286,387,453,456
MALMROS, Nils 446
MALRAUX, André 196,413
MALTZ, Albert 206
MAMOULIAN, Rouben 72,78,134,166
MANAKI, Milton 28,35,43
MANCINI, Henry 430

MANFREDI, Nino 367
MANGANO, Silvana 216,258
MANKIEWICZ, Joseph L. 219,220,236,297,356» 454
MANN, Abby 95
MANN, Anthony 329
MANN, Delbert 137,941
MANN, Hank 45”.
m5 riS4TTJ ecn Í? 4,299,335 gg
MARCEAU, Sophie 444
MnriTQ M6 drÍIC aeo149.170> 39 g
MARCUS, Manole 368
MAREŢKAIA, Vera Isa vQ9.9 ni.
MAREY, Étienne JuW, 9
MARINESCU, Gheoto-Vp 00
MARINETTI, Filippoas? 61
MARI SH KA, Ernest 944
MARKER, Chris 287.907
MARKETAKI, Tonů /.
MARQUARD, Richard i.
MÁRQUEZ, Luiz i5 oU 400
MARRO, Alberto 59
MARSH, Mae 50
MARSHALL, George a.
MARSOLLE, Joseph /
MARTIN 23
MARTIN, Dean 216
MARTIN, Karl Hein, 70
MARTIN, Marcel 245
MARTINEZ, Manuel an 54,80,232 =

MARVIN, Lee 312, MARX (fraţii) 132, /
MASELLI, Francesco1450.453
MAŞINA, Giulietta 9 /
MASON, James 194 *uun*
MASSARI, Fritz 44
MASSIF, José 415
MASSOLE, Joseph «6
MASTROIANN! Marcello 233, [270”.
MATHIS, June 103> 2. I7
MATLI N, Marlee 452
MATRAS, Christian 418
MATTSON, Ame 223
MATUSZEWSKI, Roleslaw 22
MAUNDER, Paul427
MAURICE, Clément 22 [24
MAURO, Humberto 108,158
MAXIMILIAN, Viadimir 48
MAY, Joe 48,12 s> 131
MAYER, Cari 72 gq q9 a o
MAYER, Lopis B. 98 „5,266
MAZETTI, Loren Za 246
MAZURS KI, Paul 427
MĂNOIU, Alice 246
M’BALLA, Giioan 374
McCAREY, Leo 156,4,198
McDOWELL, Malcolm 33SMcGUIRE, Kathryn 99
McKAY, Winsor 37
McLAREN. Norman 161,179,207,230,241,257,455
McLEOD, Norman Z. 208

McMANUS, George 47
McQUEEN, Steve 274,437
MEDVED KIN, Aleksandr 163,361
MEERSON, Lazare 148,176
MEHRJUI, Darius 357,395
MENTA, Vijaya 451
MEKAS, Jonas 240,276
MÉLIÈS, Georges, 17,21,22,23,26,36,44,66,87,122,175
MELVILLE, Jean Pierre 332,380
MENESSIER 24
MENGES, Chris 456
MENICHELLI, Pânã 58
MENŞOV, Vladimir 434
MENU, Paul 20
MENZEL, Gerhard 182
MENZEL, Jiři 318,324,398,451
MERCANTON, Louis 44
MERCIER, Michèle 307
MERCOURI, Melina 241
MÉRODE, Cléo de 24
MERWIN, Anne 50
MERWIN, Bannister 50
MESGUISH, Felix 24,26,27,28,30
MESNAOUI, Ahmed 339
MESSTER, Oscar 18,26
MÉSZÁROS, Márta 336,401,430,446,454
MEYER, Nicholas 443
MEYERHOLD, Vsevolod 58,127
MEYERS, Sidney 174,250
MICEV, Gheorghi 395

MICHEZ, Luc 348
MIFUNE, Toshirō 262
MIGÉ, Clément 40
MIHAIL, Jean 98,106,119,125
MIHALKOV, Nikita 394,410,420,432,455 t
MIHALKOV-KONCEALOVSKI, Andrei 322,344,366,381,424,454
MI HIN, Boris 65
MIHU, Iulian 368
MIKAELIAN, Serghei 401,444
MIKINO, Kasahi 92
MIKINO, Tomoko 92
MILESTONE, Lewis 137,144
MILHAUD, Darius 95,128
MIDLAND, Ray 197
MILLARDE, Harry 56
MILLER, Arthur C. 352
MILLER, Claude 440
MILLER, George 434 ”.
MILLER „Hugh 107
MIMICA, Vatroslav 251,344
MINNELLI, Liza 376
MINNELLI, Vincente 78,194,251,335,453
MIOU MIOU 386
MIRET, Pedro 339
MISRAHI, Moshé 421
MISTINGUETTE 46
MISUMI, Kenji 292
MITCHUM, Robert 291
MITRY, Jean 109,168,302
MIX, Tom 38.39,226

MIZOGUCHI, Kenji 89,151,170,225,230,235,248,417
MNOUSCHKINE, Arianne 426
MÖCK, Manfred 456
MODZELEWSKI, Eugeniusz 88
MOHAMED, Youssef Ghaabane 384
MOISSON, Charles 15,18
MOLANDER, Gustaf 78, ”92,146,380
MOLDOVAN, Mircea 361
MOLDOVANU, Corneliu 48
MOLL, J.C. 95
MOLLBERG, Rauni 384,453
MONCA, Georges 34
MONICELLI, Mario 216,266
MONROE, Marilyn 205,242,247,279,290,306
MONTAGU, Ivor 107,133
MONTAND, Yves 224,320
MONTGOMERY, Robert 203
MOORE, Dudley 446
MOORE, Owen 40,50
MOORE, Roger 294
MORA, Philip 363
MOREAU, Jeanne 258,382,456
MORENO, Antonio 148
MORETTI, Nanni 451
MORGAN, Michèle 176,248,382
MORIN, Edgar 280
MORITA, Yoshimitsu 443
MORRICONE, Ennio 430,446,456
MORRIS, Oswald 230
MORRISSEY, Paul 67

MOSJUKIN (MOSJOUKINE), Ivan 42,59,67,74,178
MOSKVIN, Andrei 279
MOTOKI, Sojiro 216
MOTTERSHAW, Frank 26
MOUL, Alfred 18
MOUSSINAC, Léon 109,204
MULLENS, Albert 27
MULLENS, Villy 27
MUNI, Paul 171
MUNITIČ, Ranko 250
MUNK, Andrzej 252,258,282
MUNTEANU, Francisc 289, MURER, Fredi M. 448
MUREŞAN, Mircea 319,446
MURNAU, F.W. 72,79,82,84,87,101,118,143,149,236,260,281
MURPHY, Geoff 427,443
MURRAY, Mae 118
MURUA, Lautaro 277
MUSI DORA 42
MUYBRIDGE, Edward 12
N
NAGATA, Masaichi 170
NAIR, Mira 456
NAISH, Carrol J. 147
NANSEN, Betty 39
NARBONI, Jean 222
NARGIS, Datt 440
NATHAN, Bernard 167
NAUKKARINEN, Lasse 352

NAUMOV, Vladimir 282,439
NAVA, Gregory 445
NAZIMOVA, Alla 80,117
NAZZARI, Amedeo 387
NÄSTASE, Doru 442
NEAME, Ronald 394
NEGRI, Pola 54,67,87
NEGRONI, Baldassare 47
NEGULESCU, Jean 212
NĚMEC, Jan 307,318,325
NEUSS, Albert 61
NEWMAN, Mark 448
NEWMAN, Paul 247,258,337,449,452
NEWMEYER, Fred 89,105
NEWTON, Isaac 10
N'GAKANE, Lionel 316
N'GASA, Jean Paul 326
NGUYEN DAC 285
NGUYEN HONG NGHI 268
NIAZI, Mustapha 453
NIBLO, Fred 74,83,88,107
NICHOLAS, Dudley 270
NICHOLS, Mike 322,332
NICHOLSON, Jack 394,403
NICOLAESCU, Sergiu 327,429
455
NIELSEN, Arnold Richard 29
NIELSEN, Asta 39,42,77,371
NIEPCE, Joseph Nicéphore 10
NIEVES CONDE, José Antonio
223

NIKONENKO, Serghei 385
NIPKOW, Paul 61
NISKANEN, Mikko 324
NODA, Kogo 215
NOER, Arifi C. 423
NOGUEIRÀ, Ana Beatriz 454
NOIRET, Philippe 401
NOLL, Karel 113
NONGUET, Lucien 21,24
NORMADIN, Ernest 15
x NORMAND, Mabel 3.1> 36,45,57,66,80,155
NORONHA, Linduarte 277
NORTH, Wilfred 58
NOUZID, Nouri 451
NOVAKOVIČ, Slobodan 259
NOVARRO, Ramon 75,118,256
NOVIŢKI, Piotr 64
NOVOSELŢEV, Ivan 157
NOYCE, Philip 428
NYKVIST, Sven 452
o
OBERON, Merle 181,245
O'BRIEN, Willis 154
ODA, Motoyoshi 240
OGAWA, Hiroshi 225
OGAWA, Shinsuke 339
OGIER, Pascale 446
O'HARA, John 121
OKAN, Bay 415
OLAND, Warner 147
O'LAOGHAIRE, Liam 166

OLBRYGHSKI, Daniel 354
OLCOTT, Sidney 32,107
OLEŞA, Iuri 182
OLIVA, Jean 63
OLIVEIRA, Manuel de 191,268, OQQ *LLL* 44Q
OLIVERA, Hector 394,445
OLIVIER, Laurence 183,196,210,244,440
OLMI, Ermanno 282,425,453
OLSEN, Ole 29,192, OMEGNA, Roberto 29,33,42
OPHÜLS, Marcel 359
OPHÜLS, Max 153,218,244,253,360,420
OPROIU, Ecaterina 225,246,295
ORDYŇSKI, Ryszard 127
ORLOVA, Liubov 168,205,396
ORNITZ, Samuel, 206
ORTEGA, Enrique 354
ORTUOSTE, Juan 440
OSANAI, Kaoru 73
OSATO, F. 62
OSBORNE, John 262
OSCARSSON, Per 322
O'SHEA, John 426
OSHIMA, Nagisa 269,364".
OSKIN, Ruth 233
OSWALD, Richard 23
OTTO, *Hi*, 131
OTTO, Henry 38
OWOO, James Kwate 374
OZEP, Feodor 317
OZEROV, Iuri 196

OZU, Yasujiro 151,215,232,300,417
P
PABST, G.W. 81,89,104,110,129,130,139,142,145,158,209,241, 254,260,330,420
PACHT, Wilhelm Lauritz 18
PACINO, AL 401
PAE CHANG HO 448
PAGE, Gale 177
PAGE, Géraldine 455
PAGNOL, Marcel 147,184,200,388
PAINLEVÉ, Jean 162,184
PAKKASVIRTA, Jaakko 334,350
PAKULA, Alan J. 370,408
PALERMI, Amleto 184
PALEY, William 21
PALLERO, Edgardo 333
PALLU, Georges 68
PALMER, Lili 146,313,453
PANDOLFI, Vito 224
PANFILOV, Gleb 398,402,453
PANZER, Paul 38
PAPAS, Irene 284,444
PAPIČ, Krsto 362
PAPINI, Giovanni 31
PARAD JANOV, Serghei 314
PARI SOŢ, Dean 451
PARKER, Alan 441,446,448
PARKER, Claire 157
PARKER, Dorothy 121
PARKES, Alexander 11

PARSONS, Louella 53,183
PASINETTI, Francesco 129
PASOLINI, Pier Paolo 284,306,331,403
PASQUALI, Ernesto Maria 37
PASTRONE, Giovanni 40,53,58,61
PATHÉ, Charles 15,21,25,257
PATEL, Ishu 451
PATHË, Émile 21
PAUL, Robért William 15,17,18,26,191
PAVLINIČ, Zlatko 251
PAVLOVIC, Živojin 281,333
PAWLOWSKI, Jan 54
PEARSON, George 54,89,99
PEBAL, Hans von 131
PECKINPAH, Sam 343,447
PEIXOTO, Mario 136
PELLEA, Amza 429,444
PENN, Arthur 331,355
PENNA, Hermano 443
PENNEBAKER, Alan 233
PENTELEEV, A. 68
PEON, Ramon 75,139
PEREIRA, Miguel 456
PERELMAN, J.S. 68
PERESTIANI, Ivan 80,91
PERESUTTI, Gino 171
PÉREZ, Manuel 333,383
PER / ES, Lester J ames 250,440
PÉRINAL, Georges 148,156 *
PERKINS, Anthony 272,286
PEROJO, Benito 286

PERRAULT, Pierre 301,368
PERREIRA DOS SANTOS, Nelson 301,338
PERRET, Léonce 164
PERRY, J.H. 24
PETERSEN, Wolfgang 439
PETERSON, Numa20
PETRESCU, Aurel 73,209
PETRESGU, Irina 271
PETRI, Elio 852,358,442
PETROV, Vladimir 162,214
PETROVIČ, Aleksandar 281,312,328
PETRUŢ, Emanoil 361,444
PIIALKE, Dadasheb 48
PHAM HIEN DAN 268
PHAM VAN JŒOA 285
PHILIPE, Gérard 206,235,267,382
PIALAT, Mauripe 444,449,453
PICCOLI, Michel 301,372,441
PICK, Lupu 79,82,95,143
PICKFORD, Mary 37,40,55,80
133,134,431
PIERSON, Franck 238
PINOTEAU, Claude 444
PINTILIE, Lucian 818,350
PINTOFF, Ernest 198
PIPA, Jean Dikongue 405
PISCATOR, Erwin 129,160
PIŢA, Dan 397,448
PIWOWARSKI, Radoslav 445
PÂRIEV, Ivan 189,195,259,335»
PLARN, Prijit 448

PLANCH ON, Victor 16
PLĂTEAU, Joseph Antoine Ferdinand 11
PLINIU 9
PÖCH, R. 28
POGĂCID, Vladimir 247
POIRIER, Léon 110
POITIER, Sidney 220,.334
POLANSKI, Roman 262,287,394”.
434
POLASKI, Benjamin 37
POLLACK, Sydney 349,447
PÖLZIG, Hans 74
POMMER, Erich 48,73,320
PONTECORVO, Gillo 331
PONTI, Carlo 220,257
PONTING, Herbert G, 42
POPESCU, Constantin 22
POPESCU, Ghiţă 122
POPESCU, Leon 46,48,50
POPESCU-GOPO, Ion 254,286”.
441
PORTEN, Franz 40,47
PORTEN, Henny 40
PORTER, Edwin S. 23,25,27”.
36,46,185
POSE, Jörg 456
POSMANTIR, Tudor 63,65,75 r
442
POTTER, Erie C. 191
POTTIER, Richard 221
POUCTAL, Henri 84

POWELL, Eleanor 169
POWELL, Frank 55
POWELL, Michael 186,191
POWELL, Paul 50
POWELL, William 447
POWER, Tyrone 178
PRATT, Henry 292
PREMINGER, Otto” 289,453
PREOBRAJENSKI, A. 67
PRESLE, Micheline 453
PRESSBURGER, Emeric 191
PRETNAR, Igor 258
PRÉVERT, Jacques 151,168,192,259,418
PRÉVERT, Pierre 151
PRINGLE, Ian 449
PROCHÁZKA, Jan 359
PROLO, Maria Adriana 260
PROMIO, Alexandre 18,20
PROTAZANOV, Iakov 50,57,59,63,67,74,98,111,115,196,317
PSILANDER, Valdemar 39,64
PTOLEMEU 9
PTUŞKO Aleksandr 199
PUCHALSKI, Edward Cyprian 52,88
2PUDOVKIN, Vsevolod 75,83,112,117,119,123,125,127,129,136,156,162, 170,180,182,200,225,231,264,317
PUENZO Luis 448
PURO, Teuvo 68,75
PURVIANCE, Edna 56
O

QUIMET, Ernest 29
– QUINE, Richard 95
QUIROGA, – Manuel 66
R
RABINOVICI, Isaak 98
RACHAD, Ahmed 339
RACHEDI, Ahmed 316
RADEMAKERS, Fons 263,450
RADEV, Vilo 307
RADOVICI, Constantin 48
RADVÁNYI, Géza 146,208
RADY, Mohamed 339
RAFELSON, Bob 353
R AI HAN, Zahir 301,357
RAIMU 200
RAINER, Louise 174
RAIZMAN, Iuli 163,196,334
RAMAMPY, Benoît 375
RAMOS, Antonio 28
RANK, John Arthur 166
AANÓDY, László 303
RASILOV, Saşa 113
AATHOD, Kantilal 278,348
RATH SACK. Heinz 313
RAY, Charles 100
2, AY. Man 91.135,203
RAY, Nicholas 243
RAY, Satyajit 207,241,268,286,309,317,357,421,446
RAZUMNÂI, Aleksandr 68
REBENGIUC, Victor 456

REBOLLEDO, Carlos 333
REBOLLO, Javier 440
REBREANU, Liviu 48
RECTOR, Enoch J. 20
REDFORD, Robert 394,436
REDGRAVE, Michael 181,221,449
REED, Carol 180,181,200,215,409*
REED, Charles 83
REED, Oliver 271
REGGIANI, Serge 225
REGUEIRO, Francisco 447
REICHENBÁCH, François 289
REICHENBACH, Harry N. 13
REID, Wallace 81,89
REINHARDT, Max 44,45,79,133,166,192
R EINIGER, Lotte 440
REISNER, Charles 132
REISZ, Karel 246,275,358,439
REITZ, Edgar 287,328,445
RÉJANE 84
RENOIR, Jean 101,108,110,146,152,171,179,210,224,234,264,304,307,335,429
RENZI, Renzo 224
RESNAIS, Alain 212,242,244,263,265,282,290,296,299,320,335,416,442,443
REVAI, Deszö 210
RÉVÉSZ, György 291
REVUELTAS, Rosaura 238
REY NAUD, Émile 12,13,14,66

RIAD, Mohamed Slim 328
RIAZANOV, Eldar 444
RIBEIRO, Antonio Lopez 141
RICALTON, James 21,28
RICE,. John C. 17
RICHARD, Pierre 426
RTCHARD SON, Amanda 447
RICHARDSON, Ralph 444
RICHARDSON, Tony 246,262,283,291,298
RICHIE, Donald 269
RICHTER, Hans 76,83,91,128,133,136,202,407
RIDER NOBLE, C. 26
RIEFENSTAHL, Leni 113,163,175
RIGHELLI, Gennaro 141
RING, Borge 448
RIPPERT, Otto 61,69
RIPSTEIN, Arturo Jr. 316,339,366
RISI, Dino 392,428
RITT, Martin 309
RIVA, Emmanuèle 290
RIVETTE, Jacques 263,331,335
RIVIÈRE, Marie 453
ROACH, Hal 155
ROBARDS, Jason 409
ROBBE-GRILLET, Alain 296,339
ROBERT, Étienne Gaspard 10
ROBERTSON, J.S. 72
ROBINSON, Edward G. 377
ROBISON, Arthur 92,100
ROBLES GODOY, Armando 338

ROCHA, Glauber 285,302,305,329,343,356,440
ROCHEMONT, Louis de 162
ROGERS, George 27
ROGERS, Ginger 161
RO GET, Peter Mark 10,11
ROGOSIN, Lionel 233,250,268,339
ROHMER, Eric 261,263,292,335,444,446,449,452,453
ROIKJER, C.V. 19
RÖKK, Marika 173
ROLLER, Alfred 109
ROMAŞOV, Vladimir 34
ROMM, Mihail 172,209,231,287,316,362
RONET, Maurice 263,444
ROOM, Abram 115
ROONEY, Mickey 166,174
ROQUES, Mario 373
ROSA Şi Enrique 70
ROSAY, Françoise 162,388
ROSENTHAL, Joseph 24,26,27
ROŞI, Francesco 262,282,286,299,358,429
ROSSELLINI, Roberto 197,220,224,238,249,253,266,290,310,335,419
ROSSI, U. 62
ROSSIF, Frédéric 296
ROŞAL, Grigori 162,219,336,444
ROTA, Nino 430
ROTHA, Paul 117,141,154,170,368,447
ROUGH, Jean 263,267,280,335
R.OUQUIER, Georges 204

ROUSSEL, Henry 168
ROVENSKI, Joseph 156,173
ROVIRA BELETA, Francesco 233
ROWLANDS, Gena 390
ROY, Bimal 228
ROY HILL, George 349,358,385
ROZIER, Jacques 299
RÓZ SA, János 455
RUCHTENHAGER, Reiner 359
RUIZ, Răul 340,354,386
RUSSELL, Ken 271,345,370,398,434
RUT TEN, Gerard 162
RUTTMANN, Walter 118,125,145,153
RUUTSALÖ, Eino 254
RYDELL, Mark 439
RYDER, Leon 234
RYE, Stellan 49,55,112
S
SAAB, Jocelyn 403
ŠABLON, Paul 42
SADOUL, Georges 213,333
SADOVA, Marie ta 227
SAGAN, Léontine 146
SAGRETO, Antonio 19
SAILLY, Édouard 326
SAINT VICTOR Niepce 11
SAIZESCU, Geo 388
SAKS, Gene 347
ŠALAMOUNI, Sami 339
SALEH, Tewfik 334,372
SALTER, Harry 36

SALT / KOV, Aleksei 316
SAMB, Babacar 364
SAMOILOVA, Tatiana 334
SAMSONOV, Samson 297
SANDBERG, Anders 64,87
SANDERS-BRAHMS, Helma 452
SANDRICH, Mark 161
SANJINES, Jorge 325,341,375,390,447
SĂRACÈNI, Paulo. Cesar, 277,294,317
SAROYAN, William 121
SARRIS, Andrew 234,240,294
SASS, Barbara 430
SATO, Junyo 443
SAURA, Carlos 268,316,333,382,439,443,452
SAUTET, Claude 239,351
SAVA, Ion 188
SAVA, Valerian 246
SÁVIO, Francesco 224
SCHAFFNER, Franklin 305,335SCHAMONI, Peter 287
SCHATZBERG, Jerry 386
SCHENCK, Joseph M. 163
SCHENSTRÖM, Carl 83.
SCHEPISI, Fred 363,410
SCHILERU, Eugen 246
SCHLESINGER, John 298,313,343,362,394,398,440
SCHLÖNDORFF, Volker 155,321,358,402,431,437
SCHNEEVOIGT, George 136,152
SCHNEIDER, Romy 146,244,442

SCHOEDSACK, Ernest B. 110,117,154
SCHORM, Evald 318
SCHRADER, Paul 449
SCHROETER, Werner 369
SCHÜFFTAN, Eugen 420
SCHULZ, Ulrich K.T. 139
SCHUMANN, Peter B. 341
SCHWAŘZENBERGER, Xaver
444
SCHYGULLA, Hanna 437,444
SCOLA, Ettore 358,400,446
SCORSESE, Martin 385,407,437»
452
SCOTT, Adrian 206
SEARLE DAWLEY, J. 45
SEATON, George 351
SEDGWICK, Edward 125
SEEBER, Guido 50,72
SEILER, Alexander 306
SEIRO, Erkki 364
SEITZ, George B. 174
SEKIGAWA, Hideo 220
SELIG, William H. 22,31
SELIM, Kamal 182,198
SELLERS, Peter 147,303,436
SELZNICK, David O. 168
SEMBÈNE, Ousmane 294,320,338,419,454
SEMON, Larry 29,62,126
SEN,. Aparna 441
SEN, Mrinal 317,318,339,346,445
SENNETT, Mack

36,38,40,45,50,52,57,66,90,108,126,274,442
SÉRAPHIM, François 10
SERENA, Gustavo 58
SERE AD OR, Francisco 35
SERRAULT, Michel 440
SERVAIS, Raoul 317
SETON, Marie 140
SETTIMELLI, Emilio 61
SEUNKE, Orlow 441
SEYRIG, Delphine 299
SHAFFER, Deborah 443
SHAHANI, Kumar 375
SHAHIN, Youssef 236,385,449
SHAN, Chandulal J. 108,178
SHAN, Naserudin 447
SHANTARAM, Rajaram Vanakudra 114,174,449
SHARIF, Omar 236
SHARP, Don 164
SHAW, Harold 45,50,54,66
SHAW, Irvin 447
SHEARER, Norma 158,256,444
SHERMAN, Lewell 154
SHINDO, Kaneto 227,285,423
SHINODA, Masahiro 452
SIDNEY, Silvya 173
SIEGEL, Don 365
SIENNA, Pedro 108
SIGEL, Tom 443
SIGNORET, Simone 224,225,232,421,449
SILVER, Glenn 440

SILVER; Marcel 132
SILVERSTEIN, Elliot 312
SIMON, Günther 371
SIMON, Michel 149,152, – 899
SIMON, Rainer 447.
SIMON, Simone 382
SIMONOV, Viktor 98
SIMONSEN, Lars 449
SIOPAÇHOS, Christos 447
SISSOKO, Oumar Seic 451
SITNEY, Adam P. 240
ŞI TONG SAN 199
SJÖBERG, Alf 134,190,195,222,223
SJÖMAN, Vilgot 332
SJÖSTRÖM, Victor 45,63,66,71,75,76,78,87,127,128,190,269
SKLADANOVSKI, Max 16,17,180
SKOLIMOWSKI, Jerzy 315,448
SLAVÍN, A. 36
SLAVI N S KI, Evgheni 63
SMALLWOOD, Ray C. 80
SMIHI, Moumen 402
SMITH, Albert E. 21,22
SMITH, George Albert 20,24,26,31
SMITH, Frank Percy 24,83
SMITH, Jack 273
SMITH, Ormiston 26
SMOKTUNOVSKI, Innokenti 362
S'NGOR, Haing 446
SOARES, Paolo Gil317
SÖDERBAUM, Cristina 175,189

SOKHANA, Sidney 405
SOLANAS, Fernando 341,356,389,448,456
SOLAS, Humberto 326,340,375
SOLDAŢI, Mario 186,188
SOLNŢEVA, Iulia 261
SOLO, Randrašan Ignace 383
SOLONIŢÂN, Anatoli 429,442
SÖLOVEI, Elena 410
SOLOVIOV, Serghei 459
SOMMARIBA, Fernando 454
SORDI, Alberto 233,367
SORIN, Carlos 451
SOTO, Helvio 348,354,357
SPIEKER, Franz Josef 287
SPIELBERG, Steven 377,397,422,434,441,452,455
SPOTTISWOODE, Raymond 170
SROUR, Heiny 385
STAHL, Henri H. 167
STAHL, John M. 166
STAI KOV, Liudmil 373,411
STALLONE, Sylvester 413
STAMPFER, Simon 11
STANFORD, John Bennett 24
STANTON, Richard 59
STANLEY, Joseph 132
STANOEVIČ, Čiča Ilja 40
STAREVICI, Vladislav 43,108
STAUDTE, Wolfgang 199,447
STEIGER, Rod 205,291
STEINER, Ralph 174

STEINHOFF, Hans 185
STEKUÝ, Karel 204,255
STEno 216
STERLING, Ford 36,45,155
STERNBERG, Josef von 103,117,122,138,140,145,164,281,347
STEVENS, George 190,198,249
STEVENSON, Robert 306
STEWART, James 181,446
STILLER, Mauritz 45,70,74,78 87,88,96,117,127,190
ST. JOHN, Al. 45
STOC KLIN, Jorg 403
STOICEV, Petar 160
STOLPER, Aleksandr 211
STONE, Oliver 450,456
STORARRO, Vittorio 456
STORCK, Henri 136,146,158,202,212,367,373
ST RAD LING, Harry 307,351
ŞTRAND, Paul 169,174
STRAS BERG, Lee 205,395
STRAUB, Jean-Marie 316,342,437
STREEP, Meryl 441
STREISAND, Barbra 337,444
5TROE, N. 163
STROHEIM, Erich von 59,72,84,87,98,102,126,128,136,208,253,281,432
STRES, Karl 440
STRUGES, John 202,274
STRUGES, Preston 184
SUCHIANU, D.I. 143,447

SUKDEV, S. 333
SUKOWA, Barbara 452
SULLIVAN, Gardner 57,100
SULLIVAN, Pat, 71,153
SULNICKI, J.O. 41
SUTHERLAND, Donald 413
SUZUKI, Keinosuke 94
ŠVAB-MALOSTRANSKÝ, Josef
22
SVANKMAYER, Jan 443
SVILOVA, E.I. 85
SWANSON, Gloria 57,81,108,444
SWEET, Blanche 50
SYBERBERG, Hans Jürgen 434
SYDNEY, Scott 57
SYDOW, Max von 350
SZABÓ, István 311,324,435,439,448
SZCZECHURA, Daniel 340
9
ŞAHIGHIAN, Ion 105,180
ŞAHNAZAROV, Karen 454
ŞALIAPIN, Feodor 158
ŞCIUKIN, Boris 163,180
ŞCIUKIN, Ghiorghi 278
ŞEGEL, Iakov 261
ŞENGHELAIA, Gheorghi 360,392,452
ŞENGHELAIA, Nikolai 126,153
ŞEPITKO, Larisa 418,429,430,432
ŞKLOVSKI, Viktor 147
ŞNAIDEROV, Vladimir 172
ŞOSTAKOVICI, Dmitri 144,195,213,401

ŞTRAUH, Maxim 386
SUB, Estir 111,127,169,182
ŞUKŞIN, Vasili 390
T
TAHIMIK, Kidiat 423
TALANKIN, Igor 272,362
TALASKIVI, Jaakko 364
TALMADGE, Constance 57, r59
TALMADGE, Norma 31,57
TANAKA, Eizo 45,66
TANAKA, Kinuyo 417
TANAKA, Tozuko 293
TANG XIADOU 444
TANIGUCHI, Senkichi 216
TANNER, Alain 350,367
TAPAJOS, Renato 448
TARKOVSKI, Andrei 284,288”.
321,377,404,429,432,444,450,452,453.
TASAKA, Tomotaka 182
TASHLIN, Frank 245,278
TASS, Nadia 451
TASSARA, Marcello 448
TATE, Sharon 344
TATI, Jacques 229,259,442
TATOS, Alexandra 409
TAUROG, Norman 278
TAVARES, Joäo 35
TAVERNIER, Bertrand 887,447
TAVIANI, Paolo şi Vittorio 393,419.441
TAYLOR, Elizabeth 303,322,446
TAYLOR, Robert 166,256

TAYLOR, Sam 105,133
TAZI, Mohamed 339
TĂNASE, Constantin 148
TCHAO TAN 199
TÉCHINÉ, André 449
TEDESCO, Jean 100
TEMPLE, Shirley 161
TERAYAMA, Shuji 364,404
TERRY, Alice 75
TESHIGAHARA, Hiroshi 309
TEZUKA, Osamu 448
THALBERG, Irving 87,98,169
THEODORESCU, Constantin 41
THIELE, Rolf 237,263 THIRARD, Armand 382
THOMPSON, Lloyd 220
THOMSEN, Knud Leif 287
THORNDIKE, Andrew 297
THORNDIKE, Annelie 297
THORNDIKE, Sybile 124
TIHONOV, Viaceslav 297
TILDEN, Samuel J. 20
TILLER, Nadja 237
TILLY, Meg 452
TISSÉ, Eduard 67,137,140, TODOROVSKI, Piotr 446
TOEPLITZ, Jerzy 136,405
TOGNAZZI, Ugo 367,440.284
TOLAND, Gregg 172,182,185,211
TOLBI, Abdelaziz 374
TOLEDO, Sergio 454
TOLER, Sidney 147

TÖRÖCSIK, Mari 245
TORRE-NILSSON, Leopoldo 254
TORRENT, Henri 275
TORRES, Fernanda 452
TORRES, Fina 449
TOTHEROH, Rollie 56
TOTO 216,.329
TOUR JAN SCHI, Viatcheslav 74
TOURNEUR, Maurice 68,186,281
TRACY, Spencer 72,98,190,256,330
TRAORE, Mahama 400
TRAUBERG, Leonid 86,101,131,162,200,213,279
TRAUNER, Alexandre 190
TRAVERSE, Alberto 66
TRENKER, Louis 113
TREWEY, Félicien 17
TRIANA, Jorge Ali 448
TRINTIGNANT, Jean Luojă 339,372 *m*
TRINTIGNANT, Nadine 430
TRNKA, Jiři 113,207,221,231,266,347
TROELL, Jan 325,364
TROTTA, Margarethe von 402,428,430,439,452
TRUE BA, Fernando 454
TRUFFAUT, François 155,222,234,261", 263,265,278,304,323,335,379,402,447
TRUICĂ, Ion 254
TRUMBO, Dalton 206
TSAI TZU SHENG 162,199,206
TSUBURAYA, Eiji 239

TSUCHIMOTO, Noriaki 363
TULIABADGIAEV, Nazim 451
TUMANOV, Semion 278
TURNER, Florence 31
TURNER, George Loane 40,50
TURPIN, Ben 56,77
TUSHINGHAM, Rita 283
TUSHINSKY, Irving 234
TUSHINSKY, Joseph 234
TYLER, Parker 240
U
UCHATIUS, Franz Freiherr von 11
UCHIDA, Tomu 181
UCICKY, Gustav 182
UDVAROS, Dorothea 447,455
ULIANOV, Mihail 316,446
ULLMANN, Liv 392
ULMER, E.G. 81
UNSWORTH, Geoffrey 427
URALSKI, A. 46,47
URBAN, Charles 26,64,189
URBAN, Max 46
URBANSKI, Evgheni 315
URIBE, Imanuel 440
URŞIANU, Malvina 836,430
URUETA, Chano 285
URUSEVSKI, Serghei 385,390
V
VADIM, Roger 249,263,382
VAENI, Constantin 396,445
VALANDREY, Charlotte 452

VALENTINO, Rudolph 75,78,111,117,118,256
VALLE, Federico 68,71
VALLEJO, Geraldo 341,360
VALLONE, Raf 216,220,286
VAN DER HORST, Herman 226
VAN DRUTEN, John 121
VAN DYCKE, Brooke 31
VAN DYKE, Willard 127,152,174,453
VAN DYKE, W.S. 191
VAN GOETHEN, Nicole 445
VANHYL, Felix 51
VARDA, Agnès 242,263,288,311,447
VARLAMOV, Leonid 188
VARLEY, Fredrick 13
VASCOUCELLOS, Tete 440
VASILACHE, Vasile 163
VASILESCU, Eftimie 122
VASILIEV, Gheorghi 129,160, VASILIEV, Serghei 129,160
VAUTIER, René 250
VÁVRA, Otakar 173,214,241
VAZQUEZ, Pedro 75
VEIDT, Conrad 72,87,191,267
VELLE, Gaston [27,29
VELTEE, Claudius 35
VENTURA, Lino 239,455
VENTURA, Maria 46
VERHAVERT, R. 245
VERNEUIL, Henri 411
VERTOV, Dziga 67,70,86,99,118,125,130,139,141,158,234,280

VESELOV SCHI, S. 63
VEYRE, Gabriel 19
VJAZZI, Glauco 129
VIDOR, Charles 153,199
VIDOR, King 57,98,106.123,133,247,442
VIEYRA, Paulin 245
VIGO, Jean 105,139,146,155,159,160,264
VINTON, Will 453
VISCONTI, Luchino 193,197,212,232,236,238,273,295,332,349,357,358,376,388,391,408
VISKOVSia, Viaceslav 63
VITTI, Monica 273,392
VÂLCEANOV, Ranghel 291
VLADY, Marina 238
VOGT, Hans 69,86
VOICULESCU, Marioara 48
VOIGTLÄNDER, Peter Wilhelm 11
VOLKOFF, Alexandra 74
VOLONTÉ, Gian Maria 352,372» 444,454
VOULGARIS, Pantelis 448
VRABIE, Lazăr 388
VRACA, George 119
VRONSKI, I. 50
VUKOTIČ, Dušan 251,258,284,454
VU YIONG 443
W
WAGNER, Fritz Arno 260
WAJDA, Andrzej 240,253,260.

273,282,327,341,354,358,377,397,416,420,427,435,441
WAKEVITCH, Georges 190,447
WALDEN, Harry 44
WALLACH, Eli 205,274
WALLER, Fred 226
WALLERSTEIN, Maurizio 441
WALSH, Raoul 56,57,142
WALTERS, Julie 443
WARHOL, Andy 273
WARNE KE, Lothar 456
WATSON, J. Sibley 157
WATT, Harry 154,155,169,180,187,209,368
WAUVRIN, Robert de 365
WAYNE, John 142,178,432
WEBBER, Melville 157
WEGENER, Paul 44,55,74
WEINBERG, Sigmund 35
WEIR, Peter 363,386,406,449
WEISSMÜLLER, Johnny 152,447
WELLES, Orson 70,183,185,187,205,211,228,232,257,292,320,99,420,4*32,449
WELLMAN, William 144,238
WELSCH, T.A. 99
WENDERS; Wim 278,389,437,441,445,454
WERTHYLLE, Armand 32
WERTMÜLLER, Lina 403,430
WESSELY, Paula 159
WEST, Mae 154,242
WEST, Nathanael 121

WESTEOTT, W.B. 57
WHALE, James 146,157,396
WHITE, James 23
WHITE, Leo 56
WHITE, Pearl 38,52,55
WICKI, Bernhard 291
WIDERBERG, Bo 294,296,329,358
WIENE, Robert 72,82,92,93,109,176
WIEST, Dianne 451
WIETH-PONTOPPIDAN, Clara
39
WILBY, James 455
WILCOX, Herbert 124
WILDENHAHN, Klaus 359
WILDER, Billy 197,218,242,264,278,420
WILDER, Gene 410
WILLIAMS, Evelyn 181
WILLIAMSON, James 25,26
WILLY, Louise 19
WILSON, George 281
WINNER, Michael 200
WINTERS, Roland 147
WINTERS, Shelley 205
WISE, Robert 247,272,306,312
WOLF, Konrad 264,272,361,441,442
WOOD, Nathalie 283,440
WOOD, Sam 181
WOODS, F. 57
WOODWARD, Joanne 258
WORMSER 24
WRIGHT, Basil 154,155,169,368

WU YINHSIEN 285
WYLER, William 172,181,198,201,211,215,313,319,337,358,387,420,440
X
ME JIN 357
Y
YAMADA, Isuzu 170
YAMAMOTO, Kajiro 216
YAMAMOTO, Satsuo 229,444
YAN XUSCHU 449
YASRI, Faisal 370
YATES, Peter 394,446
YEN SÂN LUNG 301
YI LIU 424
YODA, Ioshida 170
YOSHIDA, Yoshishige 348
YOSHIZAWA, Eizo 40
YOUNG, Terence 294
Z
ZAKARIADZE, Sergo 360
ZAHARIEV, Eduard 395
ZANINOVIČ, Ante 251
ZANUCK, Darryl F. 433
ZANUSSI, Krzysztof 346,361,416,. 441,445
ZAORSKI, Janusz 424,451
ZARKI, Aleksandr 171,182,334,429.452
ZARZYCKI, Jerzy 136
ZAVATTINI, Cesare 193,222,224,228.391
ZBONEK, Edwin 295

ZECCA, Ferdinand 21,23,25,44
ZEFFIRELLI, Franco 237,337,434
ZELNIK, Friedrich 116
ZEMAN, Karel 208,259,290,454
ZERVOS, Anton 203
ZESKA, Karl 50
ZETTERLING, Mai 195,308
ZHANG SHICHUAN 51
ZHANG YIMOU 456
ZHENG ZHENGQIU 51
ZIDI, Claude 424,446
ZIMMERMANN, F. 51
ZINNEMANN, Fred 219,226,236,324
ZITKOVSKY, Béla 25
ZSIGMOND, Vilmos 422
ZUKOR, Adolphe 29,46,53,79*
ZULAWSKI, Andrzej 439,445
ZURLINI, Valerio 411